

Gu ñio'ki'ñ gu Dios
na bhaan tu a'ga
guch xoi'kam

New Testament in Tepehuan, Southeastern (MX:stp:Tepehuan,
Southeastern)

Gu ñio'ki'ñ gu Dios na bhaan tu a'ga guch xoi'kam
New Testament in Tepehuan, Southeastern (MX:stp:Tepehuan, Southeastern)

copyright © 2007 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tepehuan, Southeastern

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tepehuán del sureste [stp], Mexico

Copyright Information

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tepehuan, Southeastern

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-05-05

Contents

MATEO	1
MAARKOS	69
LUUKAS	112
JUAN	181
GU NOONBI'Ñ GUCH XOI'KAM	236
ROOMA KAM	301
1 KORIINTO KAM	331
2 KORIINTO KAM	359
GALAASIA KAM	376
EEPESO KAM	387
PILIIPOS KAM	398
KOLOOSAS KAM	405
1 TESALOONIKA KAM	412
2 TESALOONIKA KAM	418
1 TIMOTEO	421
2 TIMOTEO	429
TIITO	435
PILIMOON	439
ISRAEL KAM	441
SANTIAGO	467
1 PEEGRO	477
2 PEEGRO	488
1 JUAN	494
2 JUAN	503
3 JUAN	505
JUUDAS	507
NAT JAX TĪ TH GU JUAN	510

GUX BHAI'M KAI'CHDHAM ÑI'OOK NA BHAAN TU A'GA GUCH XOI'KAM NAT TU UA'NAK GU MATEO

*Gu bopxi'ñ guch Xoi'kam
(Lk. 3:23-38)*

¹ Gu Dabii gio gu Abraam jir di' pìx am gu bopxi'ñ guch Xoi'kam. Ja'pni ja'k moo tu tu'ii':

² Gu Abraam maa'n tu mar kat na Isaak tìigich. Mi' dhir ba' moo gu Isaak maa'n jup tu mar kat na Jakob jup tìigich. Mi' dhir ba' moo gu Jakob jì'kchip tu maamar kat, maadit jir di' gui' na Judaa tìigich. ³ Mi' dhir ba' gu Judaa gook jup tu maamar kat, maa'n Paaris tìigich, gu jumai ba' Saara, gu ja naan ba' Tamaar jup tìigich. Ba' gu Paaris maa'n jup tu mar kat, Isroom jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Isroom maa'n jup tu mar kat, Araam jup tìigich. ⁴ Mi' dhir ba' gu Araam maa'n jup tu mar kat, Aminadaa jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Aminadaa maa'n jup tu mar kat, Nasoon jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Nasoon maa'n jup tu mar kat, Salomoon jup tìigich. ⁵ Ba' gu Salomoon mi' dhir maa'n jup tu mar kat na Boos jup tìigich, gu di'ii'n ba' Raab jup tìigich. Ba' gu Boos mi' dhir maa'n jup tu mar kat, Obed jup tìigich, gu di'ii'n ba' Rut jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Obed maa'n jup tu mar kat, Isayii jup tìigich. ⁶ Mi' dhir ba' gu Isayii maa'n jup tu mar kat na pui' tìigich Dabii. Mi' dhir ba' gu Dabii maa'n jup tu mar kat na Salomoon jup tìigich, gui' nar di'ii'n gui' na bii'pi' dir jir binga'n kat gu Uriiyas.

⁷ Ba' gu Salomoon mi' dhir maa'n jup tu mar kat, Roboam jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Roboam maa'n jup tu mar kat, Abiiyas jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Abiiyas maa'n jup tu mar kat, Asaa jup tìigich. ⁸ Mi' dhir ba' gu Asaa maa'n jup tu mar kat, Josapaat jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Josapaat maa'n jup tu mar kat, Joraam jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Joraam maa'n jup tu mar kat, Usiiyas jup tìigich. ⁹ Mi' dhir ba' gu Usiiyas maa'n jup tu mar kat, Jotaam jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Jotaam maa'n jup tu mar kat, Akaas

jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Akaas maa'n jup tu mar kat, Esekiiyas jup tìigich. ¹⁰ Mi' dhir ba' gu Esekiiyas maa'n jup tu mar kat na Manasees jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Manasees maa'n jup tu mar kat, Amoon jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Amoon maa'n jup tu mar kat, Josiiyas jup tìigich. ¹¹ Mi' dhir ba' gu Josiiyas jì'kchip tu maamar kat jano' na mit pai' dhuuk ja u'uuk gu Israel kam ja'tkam mu ja'k Babiloonia. Ba' maadit Jekoniias tìigich gui' jì' nam jir maamra'n kat.

¹² Ba' mikkat gatuuk nam pai' dhuuk mu ja'k xi oi'ñkat Babiloonia, maa'n jup tu mar kat gu Jekoniias na Salatial jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Salatial maa'n jup tu mar kat, Robabeel jup tìigich. ¹³ Mi' dhir ba' gu Robabeel maa'n jup tu mar kat, Abiot jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Abiot maa'n jup tu mar kat, Eliakiim jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Eliakiim maa'n jup tu mar kat, Asoor jup tìigich. ¹⁴ Mi' dhir ba' gu Asoor maa'n jup tu mar kat, Sadook jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Sadook maa'n jup tu mar kat, Akiim jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Akiim maa'n jup tu mar kat, Eliob jup tìigich. ¹⁵ Mi' dhir ba' gu Eliob maa'n jup tu mar kat, Eliasaar jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Eliasaar maa'n jup tu mar kat, Mataan jup tìigich. Mi' dhir ba' gu Mataan maa'n jup tu mar kat, Jakob jup tìigich. ¹⁶ Mi' dhir ba' gu Jakob maa'n jup tu mar kat na Josee jup tìigich, gui' nar binga'n kat gu Mariiya gui' nar di'ii'n guch Xoi'kam gui' na Jesus tii', gui' na saak Dios pu'ñi bha jootsa' jix dhaam dir.

¹⁷ Ba' jano' dir nat pai' dhuuk maaxir gu Abraam, mambhix daman maakob ai mit gu ja'tkam nat ba'p ba maaxir gu Dabii. Gio ba' mi' dhir gatuuk ja'kbui' aixkam jup ai mit na mit maaxir jano' dir nat pai' dhuuk gu Dabii maaxir mi' juugit na mit pai' dhuuk ja u'uuk gu Israel kam ja'tkam mu ja'k Babiloonia. Gio ba' mi' dhir jano' nam pai' dhuuk mu ja'k xi oi'ñkat Babiloonia gu Israel kam ja'tkam, ja'kbui'p ai mit mambhix daman maakob na mit maaxir gu ja'tkam mi' juugit nat pai' dhuuk maaxir guch Xoi'kam gui' na saak Dios pu'ñi bha jootsa' jix dhaam dir.

*Nat jax ja'k maaxir guch Xoi'kam
(Lk. 2:1-7)*

¹⁸ Ja'pni ja'k jum duu guch Xoi'kam jano' nat pai' dhuuk maaxir. Gu di'ii'n Mariiya tu taanda' am na sap bii'ma'n tu kiicha' maa'n gu chio'n na pui' tii' Josee, gu' ji na gu' bii'pi' dir nat chakui bii'ma'n tu kiicha, diihl pix bar alhi'ch kiikam ka' gu Mariiya, sia kum tii chakuir jum bipnagim, na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nat pui' ja'k bhaan jum tajaa na ba' diihl pix ba tigia' maa'n gu alhii. ¹⁹ Gu' ba' na gu' gu Josee jup jir jix bhai'kam ka', gui' na bii'ma'n jix chu kiicham ka' gu Mariiya, pui' bam aagit nam jix xi'lhim xim ji'dilhkadai git cham tu' bhaan ji chu a'gat, na gu'x joi'gi'n gu Mariiya, ba' cham aa' na ba ji iat-tulhdha' ja bui gu g'e'gerkam jum aa'ndam, nam ba' cham tu chi'nia' nam mu'aa'. ²⁰ Ba' pui' bam aagik na moo mai' ba bua' git gu Mariiya, gu' ji nat gu' ba tii maa'n gu nobii'n guch Gi'kora' tii'tki' bhaan na sap jup titda:

—Aapi' Josee nap jir boxii'n gu Dabii, cha'p jax jum aagit bii'ma'n xi chu kiichai gu Mariiya, na gu' gu alhii gui' na tigia', dhi' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' pix nat pui' ja'k tu duu nat bhaan jum tajaa. ²¹ Ba' gui' ji' gu alhii na tigia' gu Mariiya, Jesusu jap tii'tgi', na gu' dhi' ya ja'p ua'ñchuda' gu ja ua'tulhdhara' gu Israel kam ja'tkam. Pui' ku ba'r am na pu'ñi ja'k tii'nka'.

²² Ba' dhi' pu'ñi ja'k tum duu jano' nat tum kuugalh gu pui' nat jax ja'k ti'ii'k bijik guch Gi'kora' nat bhaan jim ua'rgidhak maadit gui' nam bijik bhaankam tu a'gimik, nat pui' ja'k tu ua'nak na ja'pnim kai'ch:

²³ Diihl pix ba tigia' gu alhii maa'n gu ubii tiyaa.

Emanoil jam ba' tii'tgi'.

Ba' dhi' ja'p kai'ñkam jup jum kai'ch: Jich a'm ti nii'n gu Dios.

²⁴ Ba' nat pai' dhuuk ba ñi'nia gu Josee, cham jax ji chi'ii'k bhai'p ji bhii gu Mariiya na jax ba titda gu nobii'n gu Dios. ²⁵ Ku gu' chakui maap jix bhai' tu oi'ñcha mit ji ja'p na moo na jax no'm jir jum bipnagim. Dai gatuuk nat pai' dhuuk ba tii gu alhii gu Mariiya na mit ba' maap ba tu oi'ñcha. Ba'

gu Josee, Jesusu tii't gu alhii nat jax chia na tii'tgi' gu nobii'n gu Dios.

2

*Nam ba tii'mpu' guch Xoi'kam gui' nam
jix maatit ja nii'ñdha' gu chiichia'*

¹ Ba' gu Jesusu bhammi maaxir na pai' pui' ti tii' Beleen gui' na bhaan bipio' gu Judea dibii'r, ba' jano' maaxir na pai' dhuuk jir g'e'kam ka' gu Eroodis na ji'x jir Judea. Ba' jano' ji'kchi bhammip ba ji bubua mit Jerusaleen gui' nam mu ja'k oi'ñka' xia'lhbui, gui' nam jix maatit ja nii'ñdha' gu chiichia', na mit mui' ba tii'gim guch Xoi'kam nat ba maaxir. ² Ba' bhai' ba ti tikka am na sap pa ja'k jax chu'ii', jup kai'ch am:

—¿Pa ja'k jax chu'ii' guch Xoi'kam gui' nat ba maaxir, gui' na saak jir ja g'e'kam tuk ka' gu ya' kam dhi Israel? Maa'n tii chich gu g'e' chi'ii' na pui'r jum duukam nat ya' pai' ba maaxir guch Xoi'kam. Pui' ku chich ba' aach moo bhai' xi jii na chich bhai' bha tu daañim bui'ñor.

³ Ba' gampai' ji dhuu gu Eroodis nat pui' ji' ja kai, panaas kut giilhim jix buam jum ilh, gio gu jai' nam ji'k bhai' oi'dha' Jerusaleen ba pui' ip. ⁴ Ba' ba ja bai gu Eroodis gu ja g'e'gerkam tuk gui' nam bhai' g'e' chiop ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' bui'ñor gu Dios, gio ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, ba' bhai' ba ja tikka na pai' ba' pui' maaxilhia' guch Xoi'kam gui' na saak Dios bha jootsa' jix dhaam dir. ⁵ Ba' gui'p titda am:

—Dho mi' dho saak na pai'r Beleen gui' na bhaan bipio' ya' dhi Judea dibii'r, na gu' pui'm kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' nat pai' tu ua'nak maadit gui' nam bijik bhaankamu'n tu a'gimik, na ja'pnim kai'ch:

⁶ Ba' aapi'm na pim ji'k mi' oi'dha' na pai' pui' ti tii' Beleen,

gui' na bhaan bipio' gu Judea dibii'r,

cham tu' gampai' bipio' pim,

sia ku gu' jai' kap tii g'e'ger jir kikcham ya' dhi Judea,

na gu' mi' aapi'm jam bui maa'n maaxil-hia' gui' nar g'e'kam ka' ja bui guñ ja'tkam tuk Israel kam.

⁷ Ba' ba ja bai ip gu Eroodis gui' nam jix maatit nii'ñdha' gu chiichia', ba' mu ja'p dilhkob jix xi'lhim ba ja tikka nam pai' ba' duuk mu pai' pu nii'ñ gu gɛ' chi'ii' na bhaan jix maati' nat ba maaxir guch Xoi'kam. ⁸ Ba' daipu' nat xi ja tikkak mui' xi ja joot mu ja'k Beleen, jup ja titda:

—Ea na pim mu jimia' mu Beleen. Mi ja'p japim nai' tu gaa'ngimii tigia' gu alhii gui' na pui'r jich Xoi'kam. Ba' no' pimit mi' pai' tii, ya' pim xiñ aa'ñdhidhat na pim pai' dhuuk gio ja'k jup ba suulhgia' na pai' silh jup tui'ka', nañ ba' aañ mui'p jimia' nañ tu daañmira' buiñor.

⁹ Ba' gui' daipu' nat jax pu'ñi xi ja tii'n gu Eroodis, pu jii mit. Ba' gamai' gu bix boi nam mu jiiim, bii'p'i gamai' ba jim gu gɛ' chi'ii' bha ja'p jix dhaam, gui' na mit bii'p'i dir mummy ja'k tii ja ki'aam na bha ja'p daa jix dhaam, ba' mui' pu jim bha ja'p jix dhaam gammiji nam jax jiiim gu bix boi. Ba' na mit pai' dhuuk ba ai mummy Beleen, bhai' pix ja'p ji dhaibu gu gɛ' chi'ii' silh mi' na pai'p tu'ii' gu alhii gui' nar jich Xoi'kam. ¹⁰ Ba' joidham jix bhai'm ilh jamit gui' nam jix maatit ja nii'ñdha' gu chiichia' na mit ba tii gu gɛ' chi'ii' nat bhai' pix ja'p ji dhaibu, nam gu'x maat na mi' bap tu'ii' guch Xoi'kam. ¹¹ Ba' na mit mui' ji baap miji ba'k chir, mi' pix ji chii mit gu alhii na mi ja'p daa, gio gu di'ii'n. Ba' nam jax jiiim, ja o'lhia ki'n gu'kik bhai' ji chu daani mit buiñor gu alhii gui' nar jich Xoi'kam, gio na mit xi chu kukpio'kak mi ja'p xi chu dalhxi gui' na mi' tu jim gui' nax dha'ram tu namik, pui' na jax gu di'oor, gio gui' na joidham uub, gio ba' gui' na ki'n tum kubhionda'. ¹² Gatuuk ba' dai na mit mi ja'p ba tibia. Ba' ba ti titki mit na sap cham bhaai' nam mu ja'k ka jiiimda' buiñor gu Eroodis, na gu'x bhaam buiñor gu alhii gui' nar jich Xoi'kam. Ba' maakam ja'k bhii mit na mit pai' dhuuk ba jii mu ja'k ja ki'aam.

Gu Josee na mai' ba dai'ñña' mu ja'k Ejipto na bhika' guch Xoi'kam nam ba' cham mu'aa'

¹³ Ba' gatuuk na mit pai' dhuuk ba jii gui' nam jix maatit ja nii'ñdha' gu chiichia', ba tii gu Josee maa'n gu nobii'ñ gu Dios titki' bhaan, ba'p titda:

—Xi bamii' Josee, jix kii' bim duuñ kup mai' dai'ñña' mu ja'k Ejipto, xi bhiji ap dhi alhii, gio gu di'ii'n jap bix jup xi baidhai. Mummip ba' moo pix daaka', aañ diilh bam aagi'ñdha' na pai' dhuuk jix bhaai'n ka' nap gio bhai'p ba jimia', na gu' ya' gu Eroodis bha jimda' jia na bha gaa'mira' dhi alhii na ba' ya' mu'aa'.

¹⁴ Ba' nat pai' dhuuk ba ñña' gu Josee, pu tukaa'ñ cha'm mi' bhii nat mai' ba mii mu ja'k Ejipto, xi bhik gu alhii gio gu di'ii'n bix jup xi baidhak. ¹⁵ Mu ja'k ba' pu daaka' na ji'x duakat gu Eroodis. Ba' dhi' pu'ñi ja'k jum kuugalh gu pui' nat jax ja'k ti'ik gu Gɛ'kam jich Gi'kora' bhaan jim ua'rgidhak maadit gui' nam bijik bhaankam tu a'gimik, nat pui' ja'k tu ua'nak na ja'pnim kai'ch: “Mummy dir Ejipto ñich bha ja'k bai guñ mar.”

Gu Eroodis na ba ja chi'ña' gu sandaarui'x chugi'ñ nam ja kooda' gu a'aalh, katti sap maadit jir di' ka' git guch Xoi'kam

¹⁶ Ba' nat pai' dhuuk pui' ba ti kai gu Eroodis na mit maakam ja'k pix ba bhii gui' nam jix maatit ja nii'ñdha' gu chiichia', giilhim bhai' ji bhaam, na gu' tii ka ja nirat nam saak gio bhai' bhiiya' git nam bhai' xi aa'ñdhidha' git na pai'p tu'ii' guch Xoi'kam. Ba' mu ja joot gu sandaarui'x chugi'ñ mu Beleen nam sap ja kooda' bix gu a'aalh nam ji'k mi' jai'ch ka', sia gui' nam mu ja'p oi'ñka' ju'ñdharan. Ba' dai gui' nam ji'k jix io'm jir a'lhich tu chia nam ja kooda', gio gui' nam ji'k gook oidha' ba bia', na ji'x ilhii'ñ na bar gɛ' guch Xoi'kam jano' dir nam pai' dhuuk tu aagi'ñ na mit tii gu gɛ' chi'ii' gui' nam jix maatit ja nii'ñdha' gu chiichia'. ¹⁷ Ba' dhi' pu'ñi ja'k jum kuugalh gu pui' nat jax ja'k tu ua'nak gu Jeremiiyas gui' na bijik bhaankamu'n tu a'gimik na ja'pnim kai'ch:

¹⁸ Mu na pai' pui' ti tii' Ramaa pix giilhim tim tii nat bhai' ji chum susuani, panaas kum giilhim jix buam jum aagit gɛ'gɛr ki'n suan, gu' bak gu Rakeel na suak na mit ba ja koi gu maamra'n. Ba' cham ji'x ti jijkgir na gu' giilhim jix buam jum aa',

nam gu' ba ko'iix gu maamra'n na xi ja nii'n.

¹⁹ Ba' gatuuk nat pai' dhuuk ba muu gu Eroodis gio buiñor jup bam maax gu Josee gu nobii'n gu Dios na mu ja'k ka daa Egipto, ba'p titda:

²⁰ —Xi bamii' Josee. Xib ba' bax bhaai' nap giop ba jimia' bhammi ja'k Israel, xi bhii' ap dhi alhii gio dhi di'ñ'n jap bix jup xi baidhai, na mit gu' ba koi gui' nam jaro'i' kax bhaamkidhat dhi alhii.

²¹ Ba' gu Josee nat jax jup bam pu jii ip bhammi ja'k Israel, xi bhik gu alhii, gio gu di'ñ'n bix jup xi baidhak. ²² Gu' ji na gu' nat chakui bhammi ai, pui' ba ti kai na gu Arkelao bhai'p bar g'kam na jix jir Judea, gui' nar maraa'n gu Eroodis kat. Ba' pui' cham mui' ka ai gu Josee, na gu'x bhii'n. Ba' gio buiñor jup bam maax gu nobii'n gu Dios tiitki' bhaan, ba' pui' titda na mu ja'k bhiiya' Galilea. Ba' gu Josee pu silh bhii ip mu ja'k na pai' tu aagi'n. ²³ Ba' nat jax mumi ai, mi' dhir mu ja'k jup bhii na pui' ti ti' Nasareet. Ba' dhi' pu'ni ja'k jum kuugalh gu pui' na mit jax ja'k tu ua'nak gui' nam bijik bhaankam tu a'gimik gu Dios, na saak guch Xoi'kam pui' ja'k jix mat ka' am gu ja'tkam: Jesusus Nasareet kam.

3

Gu Juan ja'tkam bopkondam na ba tu ja a'gidha' gu ja'tkam maa'n kap na pai'r gampix jix chu gak kir

(Mr. 1:1-8; Lk. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ Ba' jano' mu ja'p gampix jix chu gak kir gui' na bhaan bipio' gu Judea dibii, pix ba kai'ñka' gu Juan ja'tkam bopkondam na oirit tu ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam, ² jup ja titdada':

—Ya' mam ai na pai' dhuuk maaxik jum maaxdha' gu Dios aapi'm jam bui. Mi' pim sap pui' ba jimia' na jax jix aa'.

³ Ba' gu Juan ja'tkam bopkondam jir di' na aagit jup kai'ch gu Isaiiyas gui' na bijik bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios nat pui' ja'k tu ua'nak na ja'pnim kai'ch:

Maa'n gu maa'nkam mu ja'p gampix jix chu gak kir pix oirit ba tu ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam,
jup ja titdada':

“Gor jix kii' bim duuñ,

ja'p pik bhai' bar jimdam gu G'kam.

Mi' pim sap pui' ba jimia' na jax jix aa'.”

⁴ Ba' gu Juan gu ti'dhar ga'n, kameeyo bapoo jir jup duiñxim ka', gio gu bhii-paru'n jir jo'ka' ip. Gio ba' gu koi'dhar ga'n, gu sosoi ip na ja da'ngit ja kua'da' gio ba' gu miibat gui' na mu ja'p gampix jix jai'ch ka'. ⁵ Ba' mui' ja'tkam mi' aajidha' am mi' na pai' oirida' gu Juan nam jix kaim ka' na jax tu a'gada', pui' na jax gu Jerusaleen kam, gio ba' gui' nam mu ja'p jup oi'ñka' bix kap gui' na dhi' pix bhaan jup bipio' gu Judea dibii, gio ba' gui' nam ji'k mi ja'p amuub jup oi'dha' na pai'r Jorjaan Ak. ⁶ Ba' pui' ba titdada' am gu Juan nam sap cham ka aa' nam pui' ja'k tu jimda' na jax bhii' dir nam bix aixim jum ua'tulhi'ñdha', ba' gu Juan dai na xi ja bopkonda' suudai' ki'n mi' na pai'r Jorjaan Ak.

⁷ Ba' jano' mui' mi'p ba ai mit gui' nam pariseos jum tiiti'nda' gio ba' gui' nam saduseos jup jum tiiti'nda' nam pui'p xim bopkonamtu'. Ba'p ja titda gu Juan:

—¿Jaroo jam aagi'n na cham xiim jam tulhiiñchuda' gu Dios ku pim ba' ga'm ba jiiim na pim jix aa' nañ jam bopkona' na ba' cham jam tulhiiñchuda'? Giilhim gu' na pim jix bhaa'mna' ja'p na gu kooko'.

⁸ Gu' dhi' jam a'm jum aa' ji na pim ya' dir ja'p ja'k jix kii'p jum duukam bap tu buada' na ba' bhaan jix maati' ka' na pim silhkam mi' pui' ba jiiim na jax jix aa' gu Dios. ⁹ Cha'pim jax jum aa'nda': “Aach matgim jich a'm ti nii'n ji gu Dios, nach gu'r bopxi'ñ gu Abraam.” Jax dhuu na gu' gu Dios sia gu'ni joodai jix bhaai' na pui' ja duña' nam jir bopxi'ñ ka' gu Abraam, aapi'm ba' ja'p xi jam dui no' pimit cham mi' pui' jii na jax jix aa'. ¹⁰ Ba' amuub ba kaat gu baiñdhas gui' na ki'n jum i'kia' gu takaa'n gu i'ix, na gu' gu jax chu'm i'ix no' cham kii' tu i'bhai'ñchar, jix bhaai' nam iiki mu baas buaji bhai' xi miidha'. ¹¹ Ba' aañ nañ xib ya' tu bopkon, jir suudai' ki'n pix, ja'ppix na bhaan jix maati' ka' nam ji'k mi' pui' jimiim na jax jix aa' gu Dios. Ba' gui' na gatuuk bha jim, gui' dho gi gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' ji na ki'n jam bopkona', gio ba' na bix miidha' gu

jam ua'tulhdhara' ja'p tu'm na gu tai ki'n. Ba' gui'x io'm bixchu'x aichu'n na pu tu duñaia', cham tu' pui' na jax aañ. Pu cham ji'x jir jupaabkamu'n iñ dho moo nam iam tu' suuska'n mui' ba ui'dhika' git. ¹² Ba' na pai' dhuuk bha jimda', pu ua'ka' gui' na ki'n jilhbida' gu tiriik, ba' xi kii'mpigai dai ba ulhña' gui' na ji'k jix kii', gu tanaara' ba' mu ja'k xi ñu'aa' na pai' cham ji'xkat tuutki gu tai.

Gu Jesus na bam bakuana'
(Mr. 1:9-11; Lk. 3:21-22)

¹³ Ba' jano' ji' na mummi gampix jix chu gak kir oirit ja bopkon gu Juan gu ja'tkam, mi' dhir mui' ma jii Galilea gu Jesus nat ba chiañim ip na pui'p bakuana'. ¹⁴ Ba' nat pai' dhuuk mummi ba ai, ja'kbui' kat bhai' bax aa' gu Juan na bakuana' gu Jesus, jup titda:

—Gu' aañ pui' ilhii'ñ ji nap aap ja'kbui' kat jiñ bakuana', gu' aap ja'kbui' kat bhai' bañ chiañim nañ jum bakuana'.

¹⁵ Ba'p titda gu Jesus:

—Dho gu'r am kat dho jia, gu' pix ji na gu'ch a'm jum aa' nach pui' ja'k tu kuugalhdha' na jax tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios.

Ba' pui' cham jax ka ti gu Juan, dai nat ba bakua gu Jesus. ¹⁶ Ba' nat jax mi' dhir gamai' ji buus gu Jesus suudai' chir, panaas kut joidham bhai' jim kukpio' gux dhaam, ba' ba tii gu Jesus nat maaxik bhammi dir bhai' ji chim gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' ja'p tu'm na gu gioda'. ¹⁷ Mi' dhir ba' bhai' ji chum ñio bhammi dir jix dhaam, jup tum kai'ch:

—Dhi'ñir di' guñ mar nañ jix io'm jix dha', na ñich gu' pu bijik dir bhaan ti tii.

4

Gu ja'ook na tii mai'chim ka' gu Jesus
(Mr. 1:12-13; Lk. 4:1-13)

¹ Ba' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' pui' ja'k xi jurtuda gu Jesus na mu jimia' mummi gampix jix chu gak kir na sap ba' mi' mai'chia' git gu ja'ook.

² Ba' mam saabu gook oo'm tanoolh gio gook oo'm tukaa' nat pu cham tu' juu, ba' gatuuk jix io'm tii bax bhio'. ³ Ba' mi' ba ai gu ja'ook na tii bax mai'chim, jup titda:

—Eap pui' xi ja tii'n dhi joodai na paan jup jum duñaia' no'p baabui' silhkam Dios jir Maraa'n.

⁴ Ba'p titda gu Jesus:

—Jax dhui nap jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' na pai' tu ua'ñix na cham tu' dai tu' koi' ki'n dua gu maa'nkam, gu' ja'pji sia ji no' mi' pui' jim na ji'k jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios.

⁵ Ba' gatuuk ma baidhak gu ja'ook gu Jesus bhammi Jerusaleen na tii ilhdhat na ma mai'chia' git. Ba' bhijimmi daam dir kuugaran gu gè' chiop xi chisaa'ñdhak bhai' na pai'x io'm jix chu xidhuu ka', ⁶ jup titda ba' bhai' xi kiasak kookba'n:

—Eap ya' dir mui' xi chuudaiñ no' pich moo baabui' cham muu, na ba'x maati' ka' no'p baabui' moo silhkam Dios jir Maraa'n. Na gu'p jum kai'ch mi' u'uan ta'm na tu ua'ñix na ja'pni mui' jim kiksa:

Gu Dios bham joochxidha' gu noonbi'ñ nam ba'm nuukdaidha', gio nam jum noonob am tu daagii tè'kob jum ua'ka' nap ba' cham jodai cha'm jutbui ilhia'.

⁷ Ba'p titda ip gio gu Jesus:

—Jax dhui na moo ja'pnip jum kai'ch ip mi' na pai' tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios na ja'pni mui' jim kiksa: “Cham jir am nap mamai'chikda' gu Gè'kam jich Gi'kora', na gu'x io'm jix xidhuu.”

⁸ Ba' gatuuk maakam ja'k tiip baidhak gu ja'ook gu Jesus maa'n kap na pai' tè'kob jir oidha' ta'm, ba' bhammi kookba'n xi kiasak mu ja'p nai' xi chu joojoi'ñchuda bix kap na ji'x jir oi'ñga'n na ba' ti tigia' na ji'k tu' nai' ja'p jix chu jai'ch. ⁹ Mi' dhir ba' moop titda:

—Dhi' bix nap ji'k tu' mu ja'p nii'ñ nax chu jai'ch, dhi' bix jir aañ ga'n. Ba' aañ bix tum makia' no' pich mi'ñi ja'p jum o'lhia ki'n xi kikbok bhai' xiñ dhaani.

¹⁰ Gu' ji na gu'p titda pix gu Jesus:

—Mu bi jim ja'ook. Cha'p tu' ki'n kañ juanda'. Na gu'p jum kai'ch ip mi' na pai' tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios na ja'pni mui' jim kiksa: “Xi chu daanit ap buiñor gu Dios gui' nar gè'kam. Ba' dai gui' buiñor jap pix tu daanda', cham tu' jumai buiñor ip.”

¹¹ Ba' pui' ma jii gu ja'ook, nat gu' cham ji'xkat ma'iich gu Jesus. Ba' mi' ba ai mit

gu noonbi'ñ gu Dios nam ba' palhbuidha' gu Jesusus gu tu' na a'miram jum aa'nda'.

Gu Jesusus na tu ja a'gidha' gu ja'tkam
(Mr. 1:14-15; Lk. 4:14-15)

¹² Ba' nat pai' dhuuk pui' ba ti kai gu Jesusus na mit ba kuu gu Juan ja'tkam bopkondam, pu jii mu ja'k Nasareet gui' na bhaan bipio' gu Galilea dibիր. ¹³ Ba' mi' dhir mu ja'k jup bhi na pai' pui' ti ti' Kaper-naum gui' na mummi bipio' na pai' gē'gēr susda'ka' gu suudai', mi' na pai' jax bhaan bipio' gu ja dirba' gu bopxi'ñ gu Sabuloon gio ba' gu Neptalii. ¹⁴ Ba dhi' pu'ñi ja'k jum kuugalh gu pui' nat jax ja'k tu ua'nak gu Isaiiyas gui' na bijik bhaankam tu a'gimik gu Dios na ja'pnim kai'ch:

¹⁵ Ba' mummi na pai' jax ti dirba' gu Sabuloon,
gio ba' mi' na pai' jax jup ti dirba' gu Neptalii,
mummi na pai' baasi'n dir ja'k bipio' mi' na pai'r Jordaana Ak,
mummi nam pai' oi'dha' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam.

¹⁶ Gu ja'tkam gui' na ja'p ji buusan nam jix chu tukgam tir ka oipot na pai'x chu muuki',
ampix ja a'm ton gui' na ja'p ji buusan nax chu maax.

¹⁷ Ba' jano' dir mi' ji' dir bhai' ji chibgai gu Jesusus nat bhai' ji chu ja a'gi gu ja'tkam, jup ja titdada':

—Ya' mam aiñ jaaduñ na pai' dhuuk saak maaxik jum maaxdha' gu Dios aapi'm jam bui. Ba' dai na jam a'm jum aa' na pim mi' pui' ba jimia' na jax jix aa'.

Gu Jesusus na ba ja baidhika' maakob gu boptop bhiadam nam sap kaichgida'
(Mr. 1:16-20; Lk. 5:1-11)

¹⁸ Ba' na mu ja'p ka jim gu Jesusus bix ju'ñdharan gu gē' suudai' gui' na Galilea bhaan bipio', ba' mi' ba ja ti' gook gu ja'tkam daim sispidhim nam mu ja'p bup-paim suudai' chir maa'n gu gē' asaak nam mi' tu bhibhia gu boptop. Ba' maadit dhi' ji' Simoon ti', gui' nam Peegro ki'n jup jix mat ka', gu jumai' ba' Anrees jup ti'. ¹⁹ Ba' ba ja baidhim gu Jesusus nam sap kaichgida', jup ja titda:

—Aañ pui' ilhii'ñ jiñ jaaduñ na pim xib dir ja'p ja'k bañ kaichgida' na pim ba' bar ja'tkam bhiadam ka', na pim tu ja a'gidha' gux bhai'm kai'chdham ñi'ook. Ba' gui' nam ji'k ti jii'ñdha', pui' ji buusnia' na pim ba ja bhaia' ja'p na gu boptop.

²⁰ Ba' gui' cham jax ji chi'ñik jup ma oi mit. Mi' pui' pup tu tu'ii' gu gē'gēr ja a'sak gui' nam ki'n ka tu bhiadat gu boptop.

²¹ Ba' gammiji gu bix ju'ñdharan gu gē' suudai' nam gamai' jiiim, jai' mi'p ba ja ti' gu Jesusus gook gu ja'tkam nam pui'p jir jum sispidhim. Ba' maadit jir di' gu Jakoobo, gu jumai' ba'r Juan, gui' nam jir maamra'n gu Sebedeo. Ba' bhai' gē' kanuub ta'm ji dharaat jix bhai' ka ja bua am gu gē'gēr ja a'sak gui' nam ki'n tu bhiada' gu boptop. Ba' gu Jesusus pui'p ba ja titda nat jax ja tiidak ja baidhak gu jai'. ²² Ba' gui' pui' cham jax ji chi'ñik jup ma oi mit. Mi' pui' pup tu'ii' ip gu gē' ja kanuub gui' nam bhaan ka tu bhiadat gu boptop, dai ba' gu ja taat mi' pup oiri.

Gu Jesusus na mui' kap ba tu ja a'gidha' gu ja'tkam

(Lk. 6:17-19)

²³ Ba' mi' dhir bix kap nai' ji chu a'ga gu Jesusus na ji'x bhaan bipio' gu Galilea dibիր mu ja'p nam pai' jax tu daanda' gu dai Israel kam ja'tkam, na ja aa'ñdhidha' gux bhai'm kai'chdham ñi'ook nam jax ja'k duuji buiñor aaya' gu Dios, gio ba' na xi ja dudua'ñdhidhat gui' nam ji'k jix kako'k ka' na bix aixim tu'm ja eeka' gu ko'kdai'.

²⁴ Ba' pix ja'x pui' tu a'gada' am gu ja'tkam bix na ji'x bhaan bipio' gu Siiria dibիր na gu Jesusus mu pai' pix oirit jix ki'p jum duukam jup tu bua. Ba' jai' dhit na bix aixim tu'm ja eeka' gu ko'kdai', mui' ma ja u'uuk jamit mummi na pai' oirida' gu Jesusus na mit ba chiañim na ja dudua'ñdha', pui' na jax gui' nam jix ñanaanbi' ka' na ja a'm jup tui'ñgida' gu cham kiki' i'ii'mda', gio ba' jai' gui' nam ampix tu kaammukda', gio ba' jai' gui' nam jix mama'mkulhi' ka'. Ba' bix ja dudua'ñ gu Jesusus. ²⁵ Ba' mu ja'p na jax jimda' gu Jesusus, mui' ja'tkam pix chibip kattu'nda' am nam oi'ñchu'nda', pui' na jax gu mi' kam Galilea, gio ba' jai' gu Dekapolis kam, gio ba' gu Jerusalem

kam, gio ba' gui' nam mu ja'p jup oi'ñka' na pai' jax bhaan bipio' gu Judea dib̄ir, gio ba' gui' nam baasi'n dir jup oi'ñka' mi' na pai'r Jorda'an Ak, na pai' xia'lh̄bui ja'k bipio' gui' gu dib̄ir.

5

Gu Jesus na oidha' ta'm jim̄i ba tu ja a'gidha' gui' nam kaichu'

(Lk. 6:20-23)

¹ Ba' na nai' xi ja nai'ñ gu Jesus gu ja'tkam nam jix io'm nammi xi ju' nam mui' mi'p tu'ii', ba' maa'n kap oidha' ta'm xi jim̄ik bha ja'p ji dhaibo. Ba' gu noonbi'ñ mui' ji ai mit amuub, ² ba' gu Jesus bhai' ji chu ja a'gi, jup ja titda:

³ —Ja'p moo joidham jix bhai' tu ja jim gui' nam ji'k jix maat na ja a'm jum aa' nam mi' pui' j̄imda' na jax jix aa' gu Dios, na gu gamm̄iji ja a'm ti niidhidha'.

⁴ Ja'p moo joidham jix bhai' tu ja jim gui' nam ji'k jix buam jum aa', nam gu'x maat na gu Dios gamm̄iji ja guguuxi'ñdha'.

⁵ Ja'p moo joidham jix bhai' tu ja jim gui' nam ji'k cham ḡ'ḡerkam jum taat, na gu' gu Dios ja makia' gui' nat tu' ja iimchuda.

⁶ Ja'p moo joidham jix bhai' tu ja jim gui' nam ji'k ja'p ji buan nam jix bhio' gu ja i'ii'mda' am bhaan, nam jix aa' nam gamm̄iji mi' pui' j̄imda' na jax jix aa' gu Dios, na gu' pui' tu duñia' na pui' ji buusnia' nam jax ilhi'ñdha'.

⁷ Ja'p moo joidham jix bhai' tu ja jim gui' nam ji'k jix chu joi'ḡi'n, na gu' gu Dios pui'x joi'mdaip ja t̄igia'.

⁸ Ja'p moo joidham jix bhai' tu ja jim gui' nam ji'k cham u'ua'tulhdhix gu ja jujur am bhaan, nam gu'x maat nar tu'p tu'm da' gu Dios.

⁹ Ja'p moo joidham jix bhai' tu ja jim gui' nam ji'k gamm̄ijir jix bhabhai'kam ka', na gu' gu Dios pui' ja iim nam jir maamra'n.

¹⁰ Ja'p moo joidham jix bhai' tu ja jim gui' nam giilhim jum tulhiñ nam jix ja bhaamki'ñ gu ja'tkam nam mi' pui' j̄im na jax jix aa' gu Dios, na gu' gamm̄iji ja a'm ba ti niidhidha'.

¹¹ Ja'p moo joidham jix bhai' tu jam jimia' no' pim cham jax jum aa' nam pai' dhuuk giilhim jam titdada' gu ja'tkam, piam no'm buam pix jam bua, piam no'm

b̄ix aixim jam iattulhi'ñ nam xi jam bhaamkidhat na pim ti j̄igi'ñ aañ j̄iñ bui.

¹² Ba' aapi'm cham jax jum aa'nda' sia kum cham jam k̄igalhi'ñ gu ja'tkam, jix bhai' pim pix jum taat ka', na pim gu' mai'chia' gux dha'ram namkim bhammix dhaam. Na gu' sia gui' nam ji'k bijik ya ja'p bhaankam jup tu a'gimik gu Dios pu'ñi cham jup ja k̄igalh̄ jamit gu ja'tkam, dai na mit b̄ix aixim ja buimik ja koi nam cham ja kaim ka' nam t̄i tu ja aagi'ñdha' na jax ja'k jix aa' gu Dios.

Gu Jesus na bhaan ji ua'rgidhai tu a'ga' gu on gio gux chu maax

(Mr. 9:50; Lk. 14:34-35)

¹³ Ba' aapi'm ja'p ji buan ya' dhi oi'ñga'n na jax gu on. No' gu on mi' jotmoda' cham ka onkak, ¿jax japim dui ilhi'ñ na giop ka onkalia'? Aañ pu kai'ch na cham ji'xkat ka onkalia', pu cham tu' ka bhai' ka' dho ba', dai na mu ja'p xim nu'aa' d̄irap. Mi' dho gu' pu k̄iyasa' am gu ja'tkam nam mi ja'p oipoda'.

¹⁴ Gio ba' moo ja'pnip ji buan japim ya' dhi oi'ñga'n na jax gux chu maax, na gu' na pim jax bax maat jia pai' jax chu'm oidha' ta'm no' daa'ñxim jir ḡ' kiicham, na gu' mik dir ja'p bhammix chu maax ka', ba' cham ji'xkat jum ixchu'. ¹⁵ Ni na cham jaroi' jai'ch gu maa'nkam na xi miichdhai gu kañdhiir miji ja'p pai' xi chaa'bidha' tu' ki'n, gu' ja'pji na bhammi ja'p xi k̄isa' ji t̄'kob na ba'x chu maax ka' mi' nam pai'p tui'ka' gui' nam mi' darka'. ¹⁶ Ba' aapi'm pu'ñi ja'k jup ji buan, jam a'm jum aa' na pim jir jix bhabhai'kam ka' ja bui gu ja'tkam nam ba' ji jam t̄iḡi jai' bhai'p ji chu dañia' buiñor guñ Gi'kora' gui' nax dhaam jup tu'ii'.

Gu Jesus na ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu' nat bhai' pix tu kuugalhdham na jax tu daaxix gu ñio'ki'ñ gu Dios

¹⁷ Aañ cham tu' pu kai'ñkam bha jii ji nañ ya' ja soo'mchulhdha' gu ja'tkam gu pui' nat jax ja'k ja chianik gu Moisees nam mi' pui' j̄imda' gio gu pui' na mit jax ja'k ja aa'ñdhak gui' nam bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios, gu' aañ ji ba'r di' na ñich bhai' ba tu kuugalhdham na mit jax tu daasak. ¹⁸ Tu' silhkam ki'n jañ ya' pu jam titda,

no' gux dhaam ka pup jai'ch gio dhi dibiiir, chakui dho ji'xdhat jum pataasa' gu pui' nat jax ja'k ja tiidak gu Moisees nam mi' pui' jiiimda' gu ja'tkam, jano' ji ba' na pai' dhuuk biiix ba tum kuugalhdha'. ¹⁹ Ba' no' jaroi' cham tu' ka'm nii'n gu pui' nat jax ja'k ja tiidak gu Moisees nam mi' pui' jiiimda' gu ja'tkam, sia ku moo mi' pai' maa'n kap tii cham pik jum aa', gio no' cham ja aagi'n gu ja'tkam nam ba' tu' ka'm nii'ndha', dho gu' palhiip jup jum duukam bhaan ji bi'ya' dho jix dhaam ja'k buiñor gu Dios. Ba' gu jaroi' no' tu' ka'm nii'n, gio no' xi ja aagi'n gu ja'tkam nam tu' ka'm nii'ndha', dho gu' gè'p jum duukam bhaan ji chu bi'ya' dho jix dhaam ja'k buiñor gu Dios. ²⁰ Ba' aañ pu jam titda, no' pim cham ja bhai'bchichu' gui' nam sap jix maat ka' gu ñio'ki'n gu Dios gio gui' nam pariseos jum titi'nda', no' pim gu' cham mi' pui' jiiim na jax jix aa' gu Dios, dho gu' pu cham ji'xkat aaya' pim dhox dhaam na pai' daa gu Dios.

Gu Jesus na ba ja aagi'n gui' nam kaichu' na cham jir am nam jix ja bhaamki'ndha' gu ja'tkam
(Lk. 12:57-59)

²¹ Na gu' na pim jax bax maat jia gu pui' na mit jax ja'k tu ja daaxdhak gu jam bopxi kat nam ja'pni ja titda: "Cha'p ja koo'nda' gu ja'tkam, na gu' gu jaroi' na pu'ni ja koo'nda' gu ja'tkam, giilhim tulhiiñchuda' gu Dios, na gu' bam ua'tulhdha'." ²² Ba' aañ ya' pu jam titda na sia ji nar ua'tulhdhara' gu jaroi' no'x bhaam pix buiñor gu jax chu'm ja'nni'n, piam no' giilhim titda na jax cham jir am. Pui' pix bax bhaai' nam daagii mu bhiika' buiñor gu jax chu'm gè'kam nam ba' mi' maap jum jumpadai tu a'gidha'. Piam no'x bhaamut jax titda gu ja'nni'n na cham juraa'n bia', dho gu' pu jimia' dho mu ja'k na pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'.

²³ Ba' no' aapi'm maadit bax chu makgixidham gu Dios, no' pich gu' ampik ba ti'ñcho nam buix bhaam gu jax chu'm jum jaduun, ²⁴ jum aa' nap biiipi' mu jimii xi chu a'gi'ñmirai na ba' cham ka bhaam ka'm bui. Gatuuk jap ba' mi' e'ji ba tu makgixidha' gu Dios.

²⁵ Piam ku gu' no' jaroi' ba xim iattulhdham buiñor gu jax chu'm gè'kam, jum aa' nap biiipi' dir pu ba tu a'gidha' na ba' cham kam iattulhdha'. Na gu' no't pu mummi bam aich buiñor gu gè'kam, dho gu' dai dho na ba ja chiñia' gu sandaarui'x chugi'n nam jum kuupa'. ²⁶ Ba' aañ ya' pum titda nap cham ji'xkat buusnia' mi' pai' nam jum kuupa' no' pich cham tu namki nam ji'k bham taanda'.

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' na cham jir am nam jix bhai' ja titdada' gu u'uub gui' nam ti bipna'

²⁷ Gio ba' moo ja'pni ja'k jup jum tii ip na pim jax bax maat jiñ jaaduñ: "Cha'p jix bhai' ja titdada' gu u'uub gui' nam ti bipna', na gu'r ua'tulhdhara' buiñor gu Dios."

²⁸ Ba' aañ ya' pu jam titda na sia ji nar ua'tulhdhara' gu jaroi' no' tii ti biiina' no'x joidhat nii'n gu jax chu'm jumai ubii, na gu' pui' ji buusnia' na pu biiima'n ba bo'ya' sia kut pui' pix jum aa.

²⁹ Ba' no'p gu' gu jax chu'm jum bui ki'n jum ua'tulhi'n, jir am nap jupnai baas bua'. Cham jax bua sia kup maap dir pix ba tu bui, na gu' cham jir am no' mit binkam mu ja'k xim bua nap pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. ³⁰ Piam ku gu' gu jax chu'm jum nob ki'n jum ua'tulhi'n ap, jir am ip nap iiki baas bua'. Cham jax bua sia kup maap dir pix tu nob, na gu' cham jir am no' mit binkam mu ja'k xim bua nap pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'.

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' na cham jir am nam mai' ja iabuda' gu ja bipna' gui' nam kaichu'
(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lk. 16:18)

³¹ Gio ba' moo ja'pni ja'k jup jum tii ip na tu aagix ka': "Gu jaroi' no't mai' ba bua gu binga'n, jum aa' na biiipi' xi chu ua'nai makia' na ba' bhaan jix maatit ka' nam cham kar jum bipnagim ka'." ³² Ba' aañ ya' pu jam titda na cham jir am na mai' bua' gu jaroi' gu binga'n no't cham jumai biiima'n tii. Ba' gu ubii no't jumai tii xi oi gu chio'n, dho gu' dai na bam ua'tulhdha' buiñor gu Dios, gio gu chio'n ba pui' ip no't tii jumai bhai'p ji bhii gu ubii no' jumai ti biiina'.

Gu Jesusus na pui' ba ti'ya' na cham jir am gu jaroi' buiñor tu da'nsada' gu Dios jax ñax tu duñiim ka'

³³ 'Gio ba' moo ja'pni ja'k jup ja tiidak jamit gu jam bopxi kat: "Moop mi' pui' xi dhuñiidhat nap jax ja'k tu daasa' buiñor gu Dios nap tu duñia'." ³⁴ Ba' aañ ya' pu jam titda na cham jir am na pim tu da'ñxi'ñdha' gu Dios na pim pu tu duñia' gu tu', na gu' giilhim jix xijai, cham pik jaroi' mi' pui' xi dhuñia'. Cha'pim jax kai'chdha' na gux dhaam bhaan jix maati' ka' na pim pui' tu duñia', na gu' cham jir am, na gu' dhi'r di' na bhaan daa guñ Gi'kora'. ³⁵ Ni dhi oi'ñga'n ku pim bha aa'nda' na bhaan jix maati' ka' na pim pui' tu duñia', na gu' dhi' ya ja'p bhaan ti kiiisap guñ Gi'kora'. Ni bhai' Jerusaleen ku pim cham bhai' tu aa'nda' na bhaan jix maati' ka', na gu' bhai'r kia'mi'ñ guñ Gi'kora'. ³⁶ Ni sia gu aapi'm diilh jam mo' ku pim cham bha aa'nda', na pim gu' cham maat na pim jax dhui jix chuap duñia' gu jam kuup piam jix chuk, nim maa'n kuup dho moo kux bhaai' na pim maakam tu'm jup duñia'. ³⁷ Ba' no' pim jax kai'ch na jii', pur maa'n ip na pim jax ti'ya', cham tu' na pim gatuuk maakam jup ba kai'chdha'. Piam no' pim jax kai'ch na cham, pur maa'n ip na pim jax ti'ya'. Na gu' no' pim bix aixim kai'ch, dhi' gux buam jum duukam pix pui' ja'k jix aa'nda'.

Gu Jesusus na pui' ba ti'ya' na cham jir am na jaroi' pui'p dooda' jax no't dooda gu jumai

(Lk. 6:29-30)

³⁸ 'Gio ba' moo ja'pni ja'k jup jum tii ip na pim jax bax maat jiñ jaaduñ: "Gu jaroi' no't jum bui am jum gii', jir am nap aap pui' bhai'p gii'bia' bui'ran. Piam ku gu' no't jum chiñ am jum gii', jir am ip nap aap pui' bhai'p gii'bia' chiñi'ran." ³⁹ Ba' aañ ya' pu jam titda na cham jir am na pim pui' bhai'p gii'bia' gu jaroi' no't jam gii', gu' ja'ppi na pim pix am jix bhai' titdada' ji. Pui' na jax no't jum kaam am jum gii', ja'p dir jap mu ja'k jup xi dhaa'ñdha' ku bham gii'bia'. ⁴⁰ Piam kut gu' jaroi'm iattulh buiñor gu jax chu'm gè'kam, no' gu' bham taan gum kutuun nap makia', aap bix mu ja'k jup xi bhidha' gu daam dir kam jum kutuun.

⁴¹ Piam no't gu' jaroi' jam chia na pim bhidhika' ji'x juugit gu tu', aapi'm jix io'm gama ja'k pup xi aichulhdha'. ⁴² Piam ku gu' jaroi' tu' jam taan, aapi'm cham jax ji chi'ji xi makia', cham tu' na pim dai mi'p ka ji ñiokbo'. Piam ku gu' no' tu'm taiñbui'ñ, aapi'm cham jax ji chi'ji xi chaiñbuidha'.

Gu Jesusus na pui' ba ja tiida' gui' nam kaichu' nam jix bhai' pix ja titdada' gui' nam ji'k jix ja bhaamki'ñdha'

(Lk. 6:27-28, 32-36)

⁴³ 'Gio ba' moo ja'pni ja'k jup jum tii ip na tu aagix ka' na pim jax bax maat jiñ jaaduñ: "Dai gui' nam cham jam bhaamki'ñdha' pim jix bhai' ja titdada', gui' ba' nam xi jam bhaamki'ñ cham." ⁴⁴ Ku ba' gu' aañ ya' pu jam titda ji na cham jir am gu dhi' pu'ñi ja'k na pim tu jimda', gu' ja'ppi na pim ja'kbui' kat pix am jix bhai' ja titdada' ji gui' nam ji'k xi jam bhaamki'ñdha'. Gio ba' pui' na jax gui' nam ji'k xi jam koodak ka', aapi'm ja a'mkam pix xi chu ja daañxida' buiñor gu Dios. ⁴⁵ Ba' dhi' pu'ñi ja'k jir maamra'n ka' pim guñ Gi'kora' gui' nax dhaam jup tu'ii', na gu' gui' pu'ñir jix bhai'kam jia, bix maa'n na jax ja ilhii'ñ gu ja'tkam. Tii' na bix ja bi'ñxi'ñ ki'n gu tanoolh gui' nam jix u'ua'tulhdhix gio gui' nam cham u'ua'tulhdhix, gio na bix ja dukxi'ñ ip, cham tu' ji'k pix. ⁴⁶ Na gu' no' pim aapi'm dai gui'x bhai' ja titda nam ji'k cham jam bhaamki'ñdha', dho gu' pu cham jam a'm ti niidhidha' dho guñ Gi'kora', na pim gu' ja'p pix ba ji buanda' na jax gui' nam jir tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gè'kam Rooma kam. ⁴⁷ Piam ku gu' no' pim dai gu jam jaaduñ pix ja ñio'ki'ñ, dho gu' pu cham dho jam a'm ti niidhidha' dho guñ Gi'kora', na pim gu' ja'p pix ba ji buanda' na jax gui' nam cham tu' ka'm ni'ñ gu Dios. ⁴⁸ Ba' dhi' pu'ñi ja'k jam a'm jum aa' na pim gammijir jix bhabhai'kam ka', ja'p na jax guñ Gi'kora' gui' nax dhaam jup tu'ii' na gammijir jix bhai'kam.

6

Gu Jesusus na pui' ba ja tiida' gui' nam kaichu' na cham jir am nam maaxik ja ni'ñchudat gu ja'tkam tu ja maakda' gu tu' na ja a'm jum aa'nda' gui' nam cham tu' bia'

1 'Cha'pim maaxik ja nii'ñchudat gu ja'tkam tu ja maakda' gu tu' gui' nam ji'k cham tu' bia'. Na gu' no' pim pu'ñi ja'k tu jim, cham ji'xkat jam makia' guñ Gi'kora' jix dhaam ja'k gux dha'ram namkim. 2 Ba' na pim pai' dhuuk tu ja maakda' gu tu' gui' nam cham tu' bia', cha'pim jaroi' aagi'ñdha' na pimit tu' ja onbai', na gu' dhi' gui' nam sap pik ba' tu' ka'm nii'ñ gu Dios na pu'ñi ja'k ja ko'raar nam mu ja'p pui' ba tu a'gidha' na pai' jax tum daanda' gio ba' mu ja'p irban gu gɛ' kiicham nam pai' oipoda' gu ja'tkam, sap nam ba' pui' ja bia'ka' gu ja'tkam nam joidham jir jix bhabhai'kam. Ba' aañ ya' pu jam titda na daipu' dhi' ki'n bar ja namki' gu pui' nam ji'k jax tu jim, cham tu' ka mai'chia' am jix dhaam ja'k gux dha'ram namkim buiñor gu Dios. 3 Gu' ba' na pim pai' dhuuk tu ja maakda' gu tu' gui' nam cham tu' bia', cha'pim jaroi' aagi'ñdha', ni gu jax chu'm mia'n jam bhai' kai'chdham tuk dho moo. 4 Gu' ja'pji jix ixchuixim ji na pim tu ja maakda', na ba' gu' guñ Gi'kora' maaxik jam makia' gu tu' na jam a'm jum aa'nda' na pu'ñi ji jam tiigii na pim jix ixchuixim jix bhai' tu bua.

Gu Jesus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu' nam jax ja'k tu daanda' buiñor gu Dios
(Lk. 11:2-4)

5 'Gio na pim pai' dhuuk tu daanda' buiñor gu Dios, cha'pim pui' ja'k tu daanda' na jax gui' nam sap pik ba' tu' ka'm nii'ñ gu Dios, na ja ko'raar nam gu'kat tu daanda' mu ja'p na pai' jax tum daanda' gio ba' mu ja'p irban gu gɛ' kiicham nam pai' oipoda' gu ja'tkam, nam sap ba' xi ja nii'ñdha' nam sap pik ba' tu daanda' buiñor gu Dios. Ba' aañ ya' pu jam titdañ jaaduñ na daipu' dhi' ki'n bar ja namki' ka' gu pui' nam ji'k jax tu jim, cham tu' ka mai'chia' am jix dhaam ja'k gux dha'ram namkim buiñor gu Dios. 6 Ba' no' jaroi' aapi'm maadit bax chu daañim, jum aa' nap mu pai' dilhkob xim kuupai jax chu'm ba'k chir na ba' cham jaroi'm nii'ñdha' nap tu daanda' buiñor gu Dios. Ba' no' pu'ñim nii'ñ guñ Gi'kora' nap jix ixchuixim tu daan, jum makia' dho jix dhaam ja'k gux dha'ram namkim.

7 'Ba' na pim pai' dhuuk tu daanda', cha'pim pix pui' ji kai'chdha' jax ña pim ja'k tu daanda', na gu' dhi' gui' nam cham tu' ka'm nii'ñ gu Dios na pu'ñi ja'k ja ko'raar nam tu daanda', nam gu' ja'p jum aa'nda' na pu'ñi ja'k jix io'm jix bhai' ja kaaya' git gu Dios. 8 Ba' aapi'm cham pui' ja'k tu daanda' nam jax ja'k tu daan gui'am. Jax dhui na gu' guñ Gi'kora' pu biip' dir jix bhai' bax maat ka' na tu' jam a'm jum aa'nda', sia ku pimit chakui pu tii. 9 Ba' ja'p japim kai'chdha' na pim pai' dhuuk tu daanda' buiñor gu Dios:

Aapi' Gɛ'kam jich Gi'kora' nap jix dhaam jup tu'ii',

nap jix io'm jir jix uañ,

10 iam jap ja mattuda' gu ja'tkam ya' dhi oi'ñga'n nam jax ja'k duuji mi' pui' jimia' nap jax jix aa',

ba' gammiji ja a'm ba ti niidhidha' ap.

Pui' tiich aa' ich ip nap git pui' joidham jix bhai'm duukam jup tu buada' ya ja'p dhi oi'ñga'n bhaan,

ja'p nap jax jix bhai'm duukam jup tu bua jix dhaam ja'k.

Ku gu' aap diilh ji no'p moo pui'p jix aa'nda' git,

aach pui' pix tiip jum kai'chu'n ji.

11 Gio ba' dhich chutku' nam tu' ki'n jup dudua,

aap gammiji nabap tanoolh xi ja maakidhat nam ba' ki'n jum guguuxi'ñdha'.

12 Gio ba' nap iam tuch uañi'ñka' ip nach ji'x mach ua'tulhdha' aap jum bui,

nach gu' aach pui'p tu ja uañi'ñ gui' nam pui'p jum ua'tulhi'ñ aach jich bui.

13 Gio ba' nap gammiji jich a'm ti niidhidha' na ba' cham jich mai'chia' gux buam jum duukam.

Ja'pni daipu'.

14 'Na gu' no' pim pu'ñi tu ja uañi'ñ gui' nam jum ua'tulhi'ñ aapi'm jam bui, dho gu' pui' dhop tu jam uañi'ñka' guñ Gi'kora' gui' nax dhaam jup tu'ii'. 15 Gu' no' pim cham tu ja uañi'ñ gui' nam jum ua'tulhi'ñ aapi'm jam bui, dho gu' pui' dho cham jup tu jam uañi'ñka' guñ Gi'kora'.

Gu Jesus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu' na jax ja'k jir am nam jum saabda'

16 'Gio ba' moo ja'p jañ jup xi jam t̄idam jiñ jaaduñ na pim cham tu' pui' ja'k tui'ka' na pim pai' dhuuk jum saabda' na jax gui' nam sap pik ba' tu' ka'm nii'ñ gu Dios, na ja ko'raarda' nam ja'p tui'ka' no'm jum saab na jax no'm jix buam jum aa', nam sap ba' xi ja nii'ñdha' gu ja'tkam nam jum saab. Ba' aañ ya' pu jam titda na daipu' dhi' ki'n bar ja namki' gu pui' nam ji'k jax tu jim. 17 Ba' no' pim aapi'm pai' dhuuk ba xim saabum, jum aa' na pim jix bhai' xim ikoimdhai, gio ba' na pim jix bhai' xim dui, 18 nam ba' cham machia' gu ja'tkam na pim jum saab, gu' ja'pji daipu' guñ Gi'kora' gui' nax dhaam jup tu'ii' na ba'x mat ka' na pim jum saab. Ba' na pu'ñi jam nii'ñdha' na pim jix ixchuixim jum saab, jam makia' dho jix dhaam ja'k gux dha'ram namkim.

Gu Jesusus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu' nar am nam daix dhaam ja'k jir jix chutumñigam ka'

(Lk. 12:33-34)

19 'Gio ba' moo ja'pni ja'k jañ jup xi chu jam a'gidham jiñ jaaduñ, na pim cham tu jumpadidha' gu tu'x dha'ram namkim ya' dhi oi'ñga'n bhaan, nam gu' ya ja'p jix jai'ch gui' nam xi chu xibua na ba' mi' dhir cham tu' ka bhaai'ñ ka', gio nam jix jai'ch gu i'xkum. 20 Jix dhaam ja'k dho gi gu'r am ji na pim jir jix chutumñigam ka', nam gu' cham jai'ch gui' nam pu'ñi xi chu xibua, gio nam cham jai'ch gu i'xkum. 21 Na gu' pai' na pim tu bia'ka' gu tu'x dha'ram namkim, mi' ja'k jup jujurtika' pim.

Gu Jesusus na bhaan ba tu a'ga' gu buupui na ja'p ji buusan na jax gu tu' no' gē' tanoor

(Lk. 11:34-36)

22 'Ba' gu jam buupui ja'p ji buan na jax gu kañdhiir no' miim, na joidham gē' tanoorda' na nammix chu maax ka'. Ba' no' gu jam buupui joidham jix kiki', no' gu' cham ji'x jam eē gu buupui ko'k, dho gu' joidham dho jix bhai'x chu maax ka' na pim nai' xi chi nii'ñdha'. 23 Gu' ji no' gu' gu jam buupui cham kiki', no' gu' jam eē gu buupui ko'k, dho gu' pu cham tu maax ka' dho na pim nai' t̄i xi chi nii'ñdha', ba' pu cham bhaai'ñ ka' dho na pim pai' ja'k bh̄ya', na gu' ja'p ji buusanda' na pim jix chu tukgam kir oipoda'.

Gu Jesusus na pui' ba ti'ya' na dai gu Dios p̄ix buiñor jix bhai' nach tu daanda', cham tu' nach ji'x gu tuumiñ bhaan jup jujurtika'

(Lk. 16:13)

24 'Gio ba' moo ja'pni ja'k jañ jup xi jam t̄idam jiñ jaaduñ, na pim dai gu Dios p̄ix buiñor tu daanda', cha'pim gu tuumiñ bhaan jup jujurtika'. Na gu' na pim jax bax maat na cham tu' jaroi' jai'ch gu maa'nkam na gook kap tu juañ, na gu' jumai p̄ix jix bhai'p ti'ya' gu gē'kam, gio gu tujan-dam jumai p̄ix jix bhai'p tu juañxidha', gio mikkat jumai ip. Mi' pum buada', pu cham ji'xkat jax chu'm jix bhai' tu juañxidha'. Ba' aapi'm pu'ñip ji buanda' no' pim t̄i buiñor tu daan gu Dios gio no' pim ji'x tuumiñ bhaan jup jujurtik.

Gu Jesusus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu' na gammiji' ja a'm ti nii'ñ gu Dios

(Lk. 12:22-31)

25 'Gio ba' moo ja'pni ja'k jañ jup xi jam t̄idam ip jiñ jaaduñ, na pim cham jax jum aa'nda' sia ku pim cham ka bia' na pim tu' jugia', piam no' pim cham ka bia' na pim tu' i'ya', ni ku pim cham jax jum aa'nda' na pim tu' ti'ya' no't ma saaski gu jam jajannulh. Na gu' cham pik jum aa' gu jajannulh gio gu koi', gu' gui' ji nax io'm jum aa' na pim mi' pui' duñiidha' na jax ja'k jix kii' ka'm nii'ñ gu Dios. 26 Gu' matgim gu tu' na pim jugia', d̄iilh jam makia' ji guñ Gi'kora'. ¿Jax japim gi ja nii'ñ gu'ñi u'ji' nam bha ja'p nini' jix dhaam? Jaiñ nam cham pai' t̄i isdat tu kua', ni nam cham pai' tu ba'pkichat miji nammi ji chi kiis gu tu' nam kua', na gu' tu ja maak guñ Gi'kora' gui' nat ya' ja do'ñcho dhi oi'ñga'n bhaan. Gu' gi ba' aapi'm nax io'm xi jam da' na pim jir ja'tkam, matgim jam makia' ji gu tu' na jam a'm jum aa'nda'. 27 Gio na gu' cham ji'xkat jaroi' ja'kbui' oidha' duaka' na ji'k t̄i xi ilhii'ñdha' d̄iilh, sia chi moo t̄i b̄ix juraa'n ki'n pui'm aa' na ja'kbui' oi'dha' duaka' git, na gu' cham jaroi' ji'xkat d̄iilh jup duñia' gu ii'mda'.

28 'Ba' cha'pim jax jum aa'nda' sia ku cham ka jai'ch na pim tu' ti'ya' no't ma saaski gu jam jajannulh, na gu' d̄iilh jam makia' guñ Gi'kora'. ¿Jax japim gi nii'ñ gu'ñi yooxi' na mi'ñi ja'p tuut? D̄iilh p̄ix

na joidham tu'm ba yoota' no' bar gɛ'gɛr, cham tu' nam gu' ka jip tu duña' gu ja ti'aa, piam kum gu' mu pai' ka ji chu juanpu' nam ba' joidham jix a'bhar ma tim ti'dha'.
²⁹ Jax dhui na gu'r sai' pix na pim jax ba nii'n, ni kut iam pu'ni joidham tu'm jix a'bhar tim ti'dhak gu Salomoon gui' na bijik jir gɛ'kam kat. Sia ku moo ti gux io'm jix a'bhar jajannulh xi chim titi'ndha', matgim gu yooxi' jix io'm ji nax a'bhar.
³⁰ Gu Dios dho mi ja'p ja i'xcha gux a'bhar yooxi'. Ba' no't ba yoo, ja'p ji buusnia' na joidham jix a'bhar ba tu ja ti'dha'. Tiir sai' pix gu' na pim jax ba nii'n, dai ji na gu' cham mui' juruuxi'n. Ji'k gook tanoolh pix juruun'dha' piam ji'k baik, jumai buimgidhak jix gak mi ja'p tuutka'. ¿Gu ba' aapi'm cham pu'ni joidham jix a'bhar jup tu jam ti'dha' aa guñ Gi'kora' no' pim bix jam jujur ki'n ti jüigi'n buiñor? ³¹ Gu' ja'pji na pim cham jax jum aa'nda' ji jiñ jaaduñ sia ku cham ka jai'ch na pim tu' jugia'. Cha'pim jax kai'chdha': "¿Tu'ch ba' jugia' chi?" Piam ku gu' no' cham ka jai'ch na pim tu' i'ya', cha'pim jax kai'chdha': "¿Tu'ch ba' ka i'ya' chi?" Piam ku gu' na pim tu' ti'ya' no't ma saaski gu jam jajannulh, aapi'm sia cham jax jum aa'nda'. ³² Na gu' diih jix maat gu Dios na jax dhuuji jam makia' gu tu' na jam a'm jum aa'nda'. Na gu' no' pim jix buam jum aa', cham jir am, na gu' dhi' gui' nam cham maat gui' na jaroi' tu maak gu tu' nañ a'm jum aa'nda' nam ba' pu'ni ja'k tu jim. Mi' cham ka bhaai'n ka' nam jax jum duña' no'm cham ka bia' gu tu' nam jugia'. ³³ Dai pix ji na pim gammiji mi' pui' jiidha' na jax jix aa' guñ Gi'kora' na ba' jam makiidha' gu tu' na jam a'm jum aagidha'.
³⁴ Cha'pim tu' bhaan jax jum aa'nda', dai gu Dios japim pix buiñor jix biiñak ka' gammiji nabap tanoolh na ba' jam a'm ti niidhidha'.

7

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' nach cham tu' ki'n juanda' gu jaroi' sia kut jix buam jich dhuu

(Lk. 6:37-38, 41-42)

¹ 'Gio ba' moo ja'pni ja'k jañ jup xi jam tiidam jiñ jaaduñ, na pim cham juanda' gu jaroi' sia kut jix buam jum duukam jup tu

duu jam bui. Tu uañi'ñka' pim pix. ² Na gu' no' pim cham tu uañi'ñ gu jaroi', gu Dios pui' cham jup tu jam uañdha'. Ja'xbui' pui'p jam tiida' na pim jax tiida' gu jaroi'.
³ Aapi'm jax jix ñi'ndha' gu jax chu'm jam jaduun' no't palhup buupuiram suulh gu tanaara', aapi'm diih gu' pu cham nii'ndha' ji na gɛ'gɛr iam bha bitka' jam buupui am.
⁴ Ba' cham jir am na pim jax tiida': "Bha ja'k jiñ jaduun' kuñ xim boosgidha' dhi tanaara' na bha bñt jum buupui am", no' pim gu' aapi'm diih pu cham nii'ñ na gɛ'gɛr iam bha bñt jam buupui am. ⁵ Bñpi'm aa' na pim xi boosgai na pim ba'x bhai' nii'ndha' na pim jup boosgidha' gu jax chu'm jam jaduun'.

⁶ 'Cham jir am na pim ja aagi'ndha' gux ki'p jum duukam gui' nam ja'p ji buan na jax gu go'ngox nam giilhim jix bhaa'mna', nam ba' cham bhaakui ta'tak jup jam dooda', ni gui' nam ja'p ji buan na jax gu tatooxkolh ku pim cham jax ja tiidada'.

Gu Jesus na ba ja aagi'ndha' gui' nam kaichu' nam sap tu daanda' jix dhaam ja'k (Lk. 11:9-13; 6:31)

⁷ 'Gio ba' moo ja'pniñ jup xi jam tiidam jiñ jaaduñ na pim tu daanda' buiñor guñ Gi'kora'. Ba' gu tu' na pim mu taanda', jam makia' dho, gio gu tu' na pim jix maachim ka', machia' pim dho, na gu' gui' diih jam makia' gu matda'. Na gu' dhi' ja'pni ji buusan jia na jax no'ñ mu pai' kiicham paxiaraim nañ mui' xi chu ñio'kdha', na gu' bañ kupio'kdha' gu ki'ngob gu kiokam, mi' dhir ba' dai na bañ chiña' nañ mu ja'k ba bakia'. ⁸ Ba' pu'ni ja'k ji buusan no' pim tu' taan guñ Gi'kora' soi'm ilhdhat, jam makia' dho, na gu'x chu joi'gi'n. Gio gu tu' no' pim jix maachim, machia' pim dho, na gu' gui' diih jam makia' gu matda'. Na gu' dhi' kai'ñkam ja'p ji buusan jia na jax no'ñ mu tu ñio'ki'ñ ki'ngob, dai na bañ kupio'kdha' gu kiokam, mi' dhir ba' bañ chiña' nañ mu ja'k ba bakia'.

⁹ 'Na gu' na pim jax bax maat jia na cham jaroi' jai'ch gu maa'nkam na jodai pix mu makia' gu maraa'n no' tu' taan nar jum kua'dam. ¹⁰ Piam ku gu' no' tu' batoop taan, ¿ka' ko' aa pix mui' ba daagi'ñka'? ¿Jia na gu' cham jaroi' jai'ch na pu'ni ja'k tu

bua? Nam gu' b̄ix p̄ix jix ja da' gu ja maa-mar. ¹¹ Dho jaña nam jax joidham jix bhai' tu ja maakda' gu ja maamar gu ja'tkam, sia kum gu' cham tu' ka'm ti n̄i'ñ. Gu' gi ba' guñ Gi'kora' gui' nax dhaam jup tu'ii' na joidham jir jix bhai'kam, matgim bha jam joochxidha' ji gux k̄i'p jum duukam no' pim taan.

¹² 'Ba' pu'ñi jam a'm jum aa' na pim jix bhai' ja buada' gu ja'tkam, sia kum mu dir bha ja'k cham bhai' jam bua, na gu' pu'ñi ja'k tu aagix ja bui gu ya' kam dhi Israel, na mit gu' pui' ja'k tu ua'nak gui' nam bijak bhaankam tu a'gimik gu Dios.

Gu Jesusus na pui' ba ti'ya' na gu ilhi'ch ki'ngob bhaan mu tum bapki nañ ba' aaya' buiñor gu Dios

(Lk. 13:24)

¹³ 'Ba' no' pim jix aa' jiñ jaaduñ na pim buiñor aaya' gu Dios, jum aa' na pim gu ilhi'ch ki'ngob ka'm bhaan mu baapkia' na pim ba' aaya' buiñor gui'. Na gu' jumaip jix jai'ch jia gu ki'ngob gui' nax io'm jir ḡe' na bhaan mu ja'k jup tum bapki na pai' gammijir tu tulhiñara', gio ba' maa'n jup jix jai'ch ip gu komaarak gu boi, na dhi' p̄ix jir di' na bhaan mu tim bh̄ibh̄i mu ja'k. Ba' mui' gu ja'tkam dhi' ka'm bhaan mu baapkim am gu ḡe' ki'ngob mu ja'k na pai' mai'x ch̄i ḡixi'. ¹⁴ Ba'r ilhi'ch gu ki'ngob gui' na bhaan mu tum bapki mu ja'k na pai' gammiji cham jir tu tulhiñara', gio gu boi jir irdi'ch gui' na bhaan mu tim bh̄ibh̄i. Ba' cham pik jaroi' xim guguuxi'ñ na dhi' ka'm bh̄iya'.

Gu Jesusus na bhaan ji ua'rgidhai ba tu a'ga' maa'n gu i'ix gui' na tu i'bhai'ñchar

(Lk. 6:43-44)

¹⁵ 'Moo pim cham ja k̄e'k̄e' da' gui' nam sap pik ba' bhaankamu'n tu a'gada' gu Dios, na ja ko'raarda' nam ja'p xim buada' nam panaas cham bhaa'mna' ja'p na gu kakasnir, gu' gu ja jujur am bhaan giilhim ji nam jix buam tomaat ja'p na jax gu sisi' gux bhaa'mnagim. ¹⁶ Na gu'x maati' ka' jia nam jax ja'k tu jimda' na pim xi ja n̄i'ñdha'. Na gu' na pim jax bax maat na cham jax chu'm jai'ch gu i'ix nax maikak tu i'bhai'ñchar na moo gatuuk jix maimdagim jup ba iibhai'ñcha', ni gu

jax chu'm i'ix gui' na pux maimdagim tu i'bhai'ñchar ku moo joidham jix maikak jup ba iibhai'ñcha' gatuuk. ¹⁷ Na gu' gui' nar jix k̄i' i'ix ka', joidham pux maikak tu i'bhai'ñcharda', gio gui' na cham k̄i' ka' gu i'ix, pu maa'n na jax jix maimdagim jup tu i'bhai'ñcharda'. ¹⁸ Ba' pu maa'n na jax jix maikak tu i'bhai'ñcharda' gux k̄i' i'ix, gio gui' na pux maimdagim jup tu i'bhai'ñchar gu i'ix, pu maa'n ip na jax chu'm tu i'bhai'ñcharda'. ¹⁹ Ba' gu jax chu'm i'ix no' pu'ñi cham k̄i' tu i'bhai'ñchar, jir am nam soiñchi mu baas buaji bhai' xi k̄ixdha' gu tai. ²⁰ Ba' pu'ñi ja'k jup ji buan am gui' nam sap pik ba' bhaankamu'n tu a'gada' gu Dios, jix maati' ka' nam jax ja'k tu jimda' na pim xi ja n̄i'ñdha'.

Gu Jesusus na pui' ba ti'ya' nam cham tu b̄ix aaya' gu ja'tkam buiñor gu Dios

(Lk. 13:25-27)

²¹ 'Ba' cham tu' b̄ix aaya' am buiñor gu Dios gui' nam pui'ñ ch̄idada' nañ aañ jir ḡe'kam, gu' ja'pji dai ji gui' nam ji'k mi' pui' jimia' na jax jix aa' guñ Gi'kora' gui' nax dhaam jup tu'ii'. ²² Mui' pui'ñ ch̄ida' am jano' na pai' dhuuk ba tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n, jup kai'chdha' am: "Aach jum a'mkam tu a'gimik aapi' Ḡe'kam jich Gi'kora', gio nach jum a'mkam mai' ja jootsaimik gu cham kiki' i'ii'mda' ja a'm dir gu ja'tkam, gio ba' nach jum a'mkam joidham jix bhai' xi chu buimik nam tu' cham pai' niidhat gu ja'tkam." ²³ Ba' aañ ya' dir mu ja'k jup ja t̄ida': "Chaam ji nañ jam maat. Mu pim baas oipoda', na pim gu' cham tu' ka'm ti n̄i'ñ."

Gu Jesusus na bhaan ji ua'rgidhai ba tu a'ga' maa'n gu maa'nkam gux chu matda' kam gio ba' gui' na cham tu matda' ka'

(Lk. 6:47-49; Mr. 1:22)

²⁴ 'Ba' gu jaroi' no't jiñ k̄e'k̄ mi' pui' ba jii gu dhi' pui' nañ jax kai'ch, ja'p ji buusnia' na jax gu jaroi' no'x chu matda' na mi' k̄isa' gu ba'ki'ñ na pai'r ai' cha'm. ²⁵ Ba' na pai' dhuuk j̄ib̄iilh ki'n bhai'ji dhuuduya' gio na mui' ji milhia' gu suudai', pu cham j̄i'xkat ilhia' gu ba'aak, na gu'x bhai' mi' k̄ika' bhaan gu ai'. ²⁶ Gu' ba' gu jaroi' no't cham mi' pui' jii gu dhi' pui' nañ jax kai'ch, dhi' ja'p jup ji buusnia' na jax gu jaroi' na

cham tu matda' ka' na mi' kãisa' gu ba'ki'ñ na pai'x chu moik bhaan gu o'ya. ²⁷ Ba' na pai' dhuuk jib'ih ki'n bhai' ji dhuuduya' gio na mui' ji milhia' gu suudai', pu maa'n na jax ilhia' gu ba'aak, na gu'x chu moik ka' mi' na pai' kãika' bhaan gu o'ya.

²⁸ Ba' nat pai' dhuuk tiimo gu Jesusus na pu'ñi xi chu ja a'gidhimik, bix mi' pui' pup tu'ii' am gu ja'tkam, na mit gu'x io'm joidham kai. ²⁹ Na gu' joidham jix bhai' xi bua na tu a'ga, cham tu' pui' na jax gui' nam sap pik ba'x maat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios nam pui' tiip tu ja a'gi'ñdha'.

8

Gu Jesusus na ba dua'ñdha' gui' na tootolhidhat bha gakiidha' gu tukga'n

(Mr. 1:40-45; Lk. 5:12-16)

¹ Ba' nat pai' dhuuk ba jii gu Jesusus bhai' dhir oidha' ta'm, mui' ja'tkam pix chibip kattu' am nam oi'ñchu'. ² Ba' maa'n mi' ba ai buiñor gu Jesusus gui' na tootolhidhat bha gakiidha' gu tukga'n, ba' mi ja'p bipi' dir o'lhia'n ki'n xi kikbok jup titda:

—Aañ ja'p tii soi' bham tiidam jiñ jaduun no'p moo pui'p ilhii'ñdha' git nap iam jiñ dhua'ñdha' git nañ e'e dhi ko'kdai'.

³ Ba' gu Jesusus bhai' xi dhaagik jup titda:

—Ea, jum dua'ñdha' iñ dho.

Ba' mi' jotmoda' jix kii'p jum duu gui' na tootolhidhat bhai' ka gakiidhat gu tukga'n. Mi' dhir ba' moop titda ip gio gu Jesusus:

—Jaña, bax kii' ap dhoñ jaduun. Cha'p jax kam aa'nda'.

⁴ Ba' xi soo'mchulhdhak ip na sap cham jaro'i aagi'ñdha' nat dua'ñ, jup titda:

—Dai nap moo cham jaro'i aagi'ñdha' na ñich aañ jum dua'ñ. Dai nap silh jimia' pix mu na pai'r chiop na pai' daa gui' na ja palhbui'ñ gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, na ba'm tigia' nap bax kii'. Xi chikkada' ap. Ba' no' jax kai'ch nap bax kii', dho gu' dai dho nap tu makgirta' na jax tu aagix nat tu ua'nak gu Moisees nam ba' bax mat ka' gu ja'tkam na pich ba dua na kam e'ekat gu ko'kdai'.

Gu Jesusus na ba dua'ñdha' gu tujuandam tugi'ñ gu ja g'e'kam tuk gu sandaarui'x gu Rooma kam

(Lk. 7:1-10)

⁵ Ba' nat jax mummi ai gu Jesusus na pai'r Kapernaum, mi' ba ai buiñor maa'n gu ja g'e'kam tuk gu sandaarui'x Rooma kam. Ba' soi' ba titda gu Jesusus, ⁶ jup titda:

—Aañ ja'p tii soi' bham tiidam jiñ jaduun no'p moo pui'p ilhii'ñdha' git nap iam dua'ñdha' git guñ chujuandam tuk nax io'm jix ka'ook. Pu cham bhaai' na bamgia', na gu'x io'm jix chu ko'k.

⁷ Ba' gu Jesusus jup titda:

—Ea, mu jimia' iñ dho nañ dhua'ñdhara'.

⁸ Ba' gio mui'p ji ñio gu ja g'e'kam tuk gu sandaarui'x, jup kai'ch:

—Gu' pix ji nañ gu' cham jir jum ju-paabkam jiñ jaduun nap iam mu bakia' git jiñ ki'aam, nap gu' aap jix io'm jir g'e'kam. Ku ba' gu' aañ jix maat ji na dai no' pich pui' ba tii sia ya' dir, pu dodhia' guñ chujuandam tuk. ⁹ Nañ gu' aañ cham g'e'kam jiñ chaat, nañ gu' bita'n jup tu'ii' ja bui gu g'e'g'er kam na mit ya'ñ dhai. Gui' pix mu ja'k jup ja kaichu' iñ. Ba' pui'p ja bia' iñ j'i'kchi gu sandaarui'x nañ pui'p tu ja chian, ba' xiñ k'e'e am. No'ñ jaro'i maadit mu pai' jootos, mu jimia' cham jax ji chi'ji. Piam no'ñ mu pai' dhir bai'ñ, mu jimia' ip. Bix guñ chujuandam tuk mi' pui' duñiidha' am nañ tu' ja chianda'.

¹⁰ Ba' mi' pui' pup tu'ii' gu Jesusus nat pu'ñi kai gu ja g'e'kam tuk gu sandaarui'x. Mi' dhir ba' moop ja titda gu ja'tkam gui' nam oi'ñchu':

—Tu' silhkam ki'n jañ ya' pu jam titdañ jaaduñ na cham jaro'i jai'ch gu Israel kam na ja'xbui' pui' bix juraa'n ki'n jix biiñak buiñor gu Dios na jax dhiñ jaduun. ¹¹ Ba' aañ pu kai'ch nam mui' ka jai'chdhihia' mu ja'k na pai' dhir jir xia'lhui gui' nam pu'ñix biiñak ka' buiñor gu Dios, gio ba' jai' mu dir ja'k jurnip. Ba' gatuuk na pai' dhuuk ba tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n, maap ba daraibu' am gu Abraam, gio ba' gu Isaak, gio ba' gu Jakob, nam ba tu jugia' gu koi' jix dhaam ja'k na tu ja makia' gu Dios. ¹² Gu' ba' gu Israel kam ja'tkam nam tii aagix nam buiñor aaya' git gu Dios, mu ja'p pix ji bi'ya' am dirap dir na pai' giilhim jix chu tukgam, ba' tii bhai' ji susuañia' am nam giilhim jix buam jum aa'nda' na mit cham mi' pui' jii na jax jix aa' gu Dios.

13 Mi' dhir ba' moop titda gu ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x:

—Ea ku gi na moo pui' tu tui'ka' nap jax kai'ch jiñ jaduun. Ba jimia' ap jum ki'aam ja'k cham jax jim aagit.

Ba' moo jano' pu dua gu tujuandam tugi'ñ, jix kii'p jum duu.

Gu Jesus na ba dua'ñdha' gu daada'n gu Peegro

(Mr. 1:29-31; Lk. 4:38-39)

14 Ba' gatuuk ma paxiaram gu Jesus mu ja'p na pai' kioka' gu Peegro. Ba' mi' pix ji chii gu daada'n nam bakxidhat mi ja'p bo' na ɛɛ gu toiñdhi'. 15 Ba' amuub xi ɛɛk mi' xi dhaa nobi'ran. Ba' jotmoda' jix bhai' ji chu tatdat, jix kii' dho gu'p jum duu na ka ɛɛkat gu toiñdhi'. Mi' dhir dho gu' dai nat bamgik ba tu ja onbai'.

Gu Jesus na ba ja dudua'ñdha' gux kako'kkam

(Mr. 1:32-34; Lk. 4:40-41)

16 Ba' ja'xpix nat ba ji chuk, jix io'm mui' mi' ba aichulh jamit gu Jesus gu ja'tkam gui' nam ampix pui'x ñanaanbi' ka' na pui' ja'k ja duuka' gu cham kikii' i'ii'mda' na ja a'm jup tui'ka', gio ba' jai' gui' nam ja'ppix jix kako'k ka'. Ba' gu Jesus pix ja'x jup ji ja dudua'ñ, pu bix jix kikii'p jum duu mit. 17 Ba' dhi' pu'ñi ja'k jum kuugalh gu pui' nat jax ja'k tu ua'nak gu Isaiiyas gui' na bijik bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam na ja'pnim kai'ch: “Pu bix bhaan ji chu bii gu ko'k dai' na kach ɛɛkat.”

Nam tiix aa'nda' gu ja'tkam nam kaichgida' gu Jesus

(Lk. 9:57-62)

18 Ba' na mi ja'p nai' xi ja ñii'ñ gu Jesus nam jix io'm mui' mi' ba'p tu'ii' gu ja'tkam, nam gu' pix mi' ji aajim, ba ja baidhim gui' nam kaichu' nam sap baasi'n dir ja'k bhiiya' gu jumai ju'ñdharan gu gɛ' suudai'. 19 Ba' jotmoda' maa'n mi' ba ai gui' na sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, ba'p titda:

—Aañ ja'p ilhii'ñ jiñ jaduun nañ aañ bix jup bam kaichgida' pai' nap ja'k oilhidha'.

20 Ba' gu Jesus jup titda:

—Jax dhuu na gu' aañ nat bhañ joot guñ Gi'kora' ya' dhi oi'ñga'n bhaan, pu cham pai' bhaai' nañ git joidham xiñ jii'pi'ñka',

cham pui' na jax gu kaxio, na gu' silh jimia' mu pai' nar chiob ka' no' bax kooxim. Gio gu u'ii' na gu' pui'p tu kos ka', dai na ba koxia' na pai' dhuuk ilhii'ñdha'.

21 Ba' maa'n mi' dhir ja'p mui'p ji ñio gui' nam kaichu', jup kai'ch:

—Aañ dho pui'p ilhii'ñ jiñ jaduun nañ gammiji bam kaichgida'. Dai nap ka xiñ ñiira' nañ ka xi yaaspai guñ chaat no't ba muu.

22 Ba' gu Jesus jup titda:

—Aap moo cham tu' bhaan jim tukgidhat xiñ kaichgida'. Matgim gu ja'tkam gammiji ko'iidhat jum yaaspaidha' am ji.

Gu Jesus na ba ñiokdha' gu jibiih gio gu suudai'

(Mr. 4:35-41; Lk. 8:22-25)

23 Ba' gatuuk na mi' pui' ji' xi chu ja a'gidhimik gu Jesus gu ja'tkam pu jii, dai nat jax bha tis bhaan gu gɛ' kanuub, ba' bix jup oi'ñchu' am gu noonbi'ñ. 24 Ba' nammi gama ja'k irban gu gɛ' suudai' nam ba jiiim, ba koi gu Jesus. Ba' jotmoda' pix jix io'm bhai' jib, bhai' ji gu'nguki gu suudai', pix bhai' ba jim tu'aim kanuub ta'm. 25 Ba' gu noonbi'ñ mu jimik ba ñiññichu'n am gu Jesus, jup titda am:

—iXi ñiñia jich jaduun! iYa' chich ba ji bha'iik! iIam xich palhbui'ñ nach ba' cham bhai'ko'!

26 Ba' ñiñiak jup ja titda gu Jesus:

—iKux moo ja'p chakui bix jam jujur ki'n jix biiñak japim aa aañ jiñ bui ku pim ba' moo ja'p jup bax chotdontu'?

Ba' pui' xi chii'ik bamgik xi ñiok gu jibiih gio gu suudai'. Ba' mi' jotmoda' nai' ampix ji chu juu, pu cham pai' ka jibii, ni gu suudai' ku ka gu'nguk. 27 Ba' gu noonbi'ñ mi' pui' pup tui'dhi' am, dai nam jup jum ti titdaim jix dhu'npi'ñ ki'n:

—iJa'p moor gɛ'kam ji bak jia dhich jaduun na ba' gam jibiih gio suudai' jix jii'gi'ñ!

Gu Jesus na ba ja dudua'ñdha' gook gu ja'tkam na ja a'm kap tui'ngida' gu cham kikii' i'ii'mda'

(Mr. 5:1-20; Lk. 8:26-39)

28 Ba' pui' jim buidhat bhammi dir ba ai mit jumai ju'ñdharan gu gɛ' suudai' gui' na Gadaara dibii bhaan bipio'. Ba' bhai' dhir ja'p mui' ba boopo' am gook gu ja'tkam

nam jix ñanaanbi'chu', nam pui' ja'k ja duuka' gu cham kikii' i'ii'mda' na ja a'm jup tui'ñgida', ba' mi ja'p ji guguu mit na pai'p tu'ii' gu Jesusus. Mu ñir ja'k xi boopo' am nam pai'm yassapda' gu koi'ñga'n, nam gu' mi'x joi'ñdha' nam oipoda', gio pui'x dha'npakat ip. Ba' cham jaroi' mi ja'p bhíbhída' nam gu'x ja íbhíñdha', nam gu' giilhim jix bhaa'mna' ka'. ²⁹ Ba' gè' ki'n jiiñkit jup titda am gu Jesusus:

—¡Aapi' Jesusus nap jir Maraa'n gu Dios, chakuip jich chulhiiñchu'nda', nat gu' chakuim ai jano' nap pai' dhuuk jich chulhiiñchuda'!

³⁰ Ba' mui' gu tatooxkolh amuub bha ja'p jup tum bipia'. ³¹ Ba' soi' ba titda am gu cham kikii' i'ii'mda' gu Jesusus na sap bhammi ja'k ka xi ja jootsa' nam ja a'm ka xi baapkia' gu tatooxkolh, nam ba' cham jimia' mu ja'k nam pai' giilhim jum tulhiiña'.

³² Ba' gu Jesusus bhammi ja'k jup xi ja joot. Ba' gu cham kikii' i'ii'mda' jotmoda' bhai' dhir bubuakik bhammi ja'k pu baap jamit. Ba' gu tatooxkolh bhai' dhir ji boop jamit nai' gu a'nsap, pu mijimmi ji baap jamit suudai' chir, pu koi mit dho gu' bhai'kuk.

³³ Ba' gui' nam bhai' ka tu bipia'dat gu tatooxkolh, totdonik pu jiboi'ññor jamit mu ja'k na pai' mui' daa'ñxim jir kikcham ka', ba' ba ja aagi'ñ am gu ja'tkam na mit jax jum duu gu tatooxkolh gio gu gook gu ja'tkam na mit dudua nam kax ñanaanbi' kat na ja a'm jup tui'ñgit gu cham kikii' i'ii'mda'. ³⁴ Ba' bix gu ja'tkam nam ji'k mi' maap oi'ñka', mui' ma jii mit na mit mu tii'gim gu Jesusus. Ba' mu ji èèk soi' ba titda am na sap ba jimia' mi' dhir, nam gu'x íbhidhat nii'ñ.

9

Gu Jesusus na ba dua'ñdha' maa'n gux ma'mkulhi'

(Mr. 2:1-12; Lk. 5:17-26)

¹ Ba' gu Jesusus pu jii ip nat jax bha tis bhaan gu gè' kanuub gui' na pu bhaan jim na mi ja'p sè' amuub suudai' jugii'ñ, ba' silh pu bhii bhammi ñir ja'k na pai' kioka'. ² Ba' cham ji'x miikim na mit maa'n mi' ba aichulh gux ma'mkulhi' bhaan gu bakxidhara'. Ba' gu Jesusus nat ba ja tii nam

buiñor jix biiñaktu' gui' nam mu ua', jup titda gux ko'kkam:

—Cha'p jax kam aa'nda' jiiñ jaduuiñ. Ba uañchudhix ji matgim gum ua'tulhdhara'.

³ Ba' ji'kchi mi'p tu'ii' am ip gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, ba'p jum aa' am ja jujur am bhaan: “¿Jax ba' ilhdhat jup kai'ch? ¿Ja'xbui' aa sap tii gè'kam jup xim ilhii'ñ na jax gu Dios?” ⁴ Gu' ji na gu' gu Jesusus jix bhai'x maat nam jax jum aa' gu ja jujur am bhaan, ba'p ja titda:

—Ni ji'x iam kur pui' na pim jax jum aa' gu jam jujur am bhaan. ⁵ Na gu' cham pik xijai jia no'ñ jax kai'ch: “Ba uañchudhix ji matgim gum ua'tulhdhara'”, na gu' cham maati' ka' no' moo pui' ji chu buusnia' ka' ba' gu' cham. Gu' ji no'ñ jax kai'ch: “Xi bamii', munip ja'p ba oirida'”, dho gi gu'x xijai ji, na gu'x maati' ka' no't cham pui' ji chu buus. ⁶ Ku ba' gu' aañ xib ya' dua'ñdha' ji dhiñ jaduuiñ nax ma'mkulhi' na pim ba'x mat ka' nañ aañ jir gè'kam nat bhañ joot gu Dios jix dhaam ñir nañ ba' ya' uañchuda' gu ja ua'tulhdhara' gu ja'tkam.

Ba' pui' xi chi'ik jup titda gux ma'mkulhi':

—Xi bamii'ñ jaduuiñ. Ba jimia' ap jum ki'aam ja'k bhíji ap dhim bakxidhara'.

⁷ Ba'x kii' bhai' ji bam gui' na kax ma'mkulhi' kat nat jax pu tii'n gu Jesusus. Mi' dhir ba' dai nat ba jii xi bhíik gu bakxidharu'n, mi' ba buus ja saagi'ñ gu ja'tkam, gaammiji ji dhuu. ⁸ Ba' bix mi' pui' pup tu'ii' am gu ja'tkam na mit pui' ji' ti tii, na mit gu' bax chooto'n. Mi' dhir ba' dai na mit ma tu daani buiñor gu Dios, nam gu' cham ji'xkat jaroi' pui' ñidhat na tu dududhi'ñ.

Gu Jesusus na ba baidhika' gu Mateo

(Mr. 2:13-17; Lk. 5:27-32)

⁹ Ba' ja'xpix nat mi' dhir buusnik ba jii gu Jesusus, na mu ja'p ka jim, mi' ba tii maa'n gu maa'nkam, Mateo tii'gim, gui' nar tuumiñ tutaandam tugi'ñ ka' gux io'm gè'kam Rooma kam, na mi' daakat pix ji dhaagim gu tuumiñ gui' nam ji'k mi' chu namkidhim. Ba' gu Jesusus mia'n xi èèk jup titda:

—Aañ pui' ilhii'ñ jiiñ jaduuiñ nap xib ñir gammiji bañ kaichgida'.

Ba' gu Mateo nat jax jup kikbo pix mi'p daibu cham jax ji chi'ik, gammiji pix jium am.

¹⁰ Ba' mikkat mu ja'k daakat jup ba tu kua' gu Jesus na pai' kio gu Mateo ja bium gu noonbi'n, gio ba' mui' gui' nam jir tuumiñ tutaandam tugi'n ka' gux io'm gɛ'kam Rooma kam, gio ba' jai' gui' nam cham tu' ka'm ti nii'n dha' gu ja'tkam. ¹¹ Ba' gui' nam pariseos jum tii'tinda', am jix bhaak am na mit pui' ji' ti gu Jesus, ba'p ja titda am gu noonbi'n:

—Jax ku ba' ja bium tu kua' dhi jam gɛ'kam tuk dhi' nam jir tuumiñ tutaandam tugi'n gux io'm gɛ'kam Rooma kam, gio dhi jai' ja'tkam nam cham tu' ka'm ti nii'n? Giilhim nam jix u'ua'tulhdhix.

¹² Ba'p ja titda gu Jesus, na gu' ja kɛɛ nam jax kai'ch:

—Dho na gu' dhi' ja'pni ji buusan jia na jax gu ja'tkam no'm jix kiki', na gu' cham tu' ja a'm jum aa'nda' na jaroi' ja dudua'n dha', gu' gui' ji nam jix kako'k ka' na ba' ja a'm jum aa'nda' na jaroi' ja dudua'n dha'. ¹³ Pu kagit na pim moo mu pai' jimii xi chu jinkuidha' mi' na pai' tu ua'nix, mi' dhir japim ba' xim ga'ngada' na jax kai'nkam pui'm kai'ch mi' na pai' ja'pni tu ua'nix: “Gu' aañ nañ jix aa' ji na pim jix chu joi'gi'nda', cham tu' na dai na pim tuñ makgixi'n dha' gu sasoi'.” Ba' aañ na ñich bha jii ya' dhi oi'nga'n bhaan, cham tu' pu kai'nkam bha jii ñich nañ ba' ja baidhika' gui' nam pui'm aa' nam tu' ka'm ti nii'n, gu' gui' ji nam jix u'ua'tulhdhix na ñich bha ja baidham.

Gu Jesus nam ba tikkada' na sap jax kum ba' cham jum saabda' gu ja'tkam tugi'n (Mr. 2:18-22; Lk. 5:33-39)

¹⁴ Ba' mi' ba ai mit gui' nam kaichgida' gu Juan ja'tkam bopkondam, ba' bhai' ba tikka am gu Jesus na sap jax kum ba' cham jum saabda' gu ja'tkam tugi'n, jup titda am:

—Jax kum ba' cham jum saabda' dhim ja'tkam tuk? Nach ba' aach gammijich xaabda', gio gu pariseos ba pui' ip.

¹⁵ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dho na gu' dhi' ja'pni ji buusan jia na jax gu jaroi' no' mu pai' ba xim tii'mom, nam gu' cham ji'x jum saabum jum

ilhii'n dha' gu ja'tkam mi' jotmoda', nam gu'x chu nak ka' gu koi'. Mi' dhir ba' no't ba jii gui' na mi' xim tii'mui nam dho gi ba' xim saabum bam ilhii'n dha' ji gu ja'tkam.

¹⁶ 'Cham jaroi' jai'ch gu maa'nkam na alhi'ch iiki gu xibkam jannulh bhai' ja'k daaxdha' bhaan gu kilhii'nga'n, na gu' maa'n na jax sarnia' bix xikoolh dhir na pai' dhuuk bhai' ji so'lhka' gu xibkam jannulh, mi' dhir dho gi ba' gu'x io'm bam duñia' ji, cham pui' kia' na jax bii'p dir. ¹⁷ Ni gu biiñ gux o'jo' ku cham mim tua'ba bhaan gu kikhii'nga'n jajo' bopko, na gu' pu xi xipñia' no't jax dhuukat mim tua gux o'jo', bar tu' kub ka' ba' gu biiñ na bam nu'aa', gio gu jajo' bopko ba pui' ip na gu' ba saaskia', pu cham tu' ka bhai'n ka'. Pui' ku ba'm aa' na xixiibkam jajo' bopko bhaan jum tu'aidha' gu biiñ gux o'jo' na ba' cham jax jum duñia'.

Gu Jairo na ba baidhidha' gu Jesus na dua'n dhara' gu maraa'n

(Mr. 5:21-43; Lk. 8:40-56)

¹⁸ Ba' na mi' ka tu ja a'gi'n gu Jesus gu ja'tkam, mi' ba ai maadit gui' nam jir ja gɛ'gɛ'kam tuk ka' gu Israel kam ja'tkam. Ba' mi ja'p o'lhia'n ki'n ji kikbok soi' ba titda gu Jesus, jup kai'ch:

—Aañ ja'p ti soi' bham tii'dam jiiñ jaduun no'p moo pui'p ilhii'n dha' git nap mu jimia' git jiiñ ki'aam nap dua'n dhara' guñ maraax nat ma muu xib kia'pix.

¹⁹ Ba' gu Jesus nat jax kikbo cham jax ji chi'ik pix mi'p daibu ja bium gu noonbi'n. ²⁰ Ba' maa'n gatuuk dir mui'p ja oi'ñchu' gu ubii na mambhix daman gook oidha' bax ka'ook ka' na ampix mirda' gu i'ra'n. Ba' gatuuk dir mia'n xi ɛɛk bhai' xi dhaa ju'n dharan gu jannulhi'n gu Jesus gui' na daam dir tii'chu', ²¹ na gu' ja'p jum aa': “Dai no'n ba dagia' git pix sia ju'n dharan gu jannulhi'n gui' na daam dir tii'chu', pu dodhia' iñ.” ²² Ba' gu Jesus ja'k xi gisik jup titda gu ubii:

—Cha'p jax kam aa'nda'n jaduun. Pu ba dua pich ji matgim, nap gu' aañ jiiñ bui bax biiñak.

Ba' mi' jotmoda' joidham jix bhai' bhai' ji chu tatdat gu ubii nat jax pu tii'n gu Jesus, jix ki' dhop jum duu na ka mirdat gu i'ra'n.

²³ Ba' nat pai' dhuuk mu ba ai gu Jesus mu na pai' kio gu Jairo, jix io'm tum suan, gio gu sasabdam nam mi'p tu'ii' nam bax yaaspapuk gu alhii tiiyax na mi' muukix.

²⁴ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Ea na pim alhio ka xi bubuakia'ñ jaaduñ, na gu' cham tu' muukix jia dhi alhii tiiyax, gu' mi' pix ji na koos.

Ba' gui' dai na mit xi a'sik. ²⁵ Ba' biiix xi ja bubuaxdhak gu Jesus, diilh ba' miji ji baa na pai' kaat gu alhii tiiyax. Ba' mi' pix xi dhaa nobi'ran, pu joidham jix kii' bhai' ji bam. ²⁶ Ba' biiix kap nai' pui' ba tim tii na ji'x bhaan bipio' gui' gu dibiiir gu dhi' pui' nat jax tum duu.

Gu Jesus na ba ja dudua'ñdha' gook gu ja'tkam nam cham ñiñña ka'

²⁷ Ba' nat jax kia'pix mi' dhir gamai' ji buus gu Jesus, gook gu ja'tkam cham ñiñña kam gatuuk dir mui' ba jiiñkuidhim am, jup titdaim am:

—jAapi'ch jaduun nap jir boxii'ñ gu Dabii, iam jap xich joi'mdai xich chiigi xich dhudua'ñdhai nach cham ñiñña!

²⁸ Ba' nammi gama ja'k nat miji ba baa jumai ba'k chir gu Jesus, mui' ji ai mit mia'n gui' nam cham ñiñña ka', ba' bhai' ba ja tikka gu Jesus no'm sap moo ti jii'gi'ñ nax bhaai' na ja dudua'ñdha' nam cham ñiñña. Ba' gui'p titda am nam sap ti jii'gi'ñ.

²⁹ Ba' gu Jesus bhai' xi ja daagik ja buupui am jup ja titda:

—Ea ku gi na moo pui' tu tui'ka' na pim jax kai'ch jiiñ jaaduñ, na pim gu' aaiñ jiiñ bui bax biiñak.

³⁰ Ba' mi' jotmoda' bhai' ji ñiññaia mit nat jax pu ja tii'n gu Jesus, jix kiki' dho gu'p jum duu mit. Ba' xi ja soo'mchulhdhak nam sap cham jaroi' aagi'ñdha' nat ja dudua'ñ, jup ja titda:

—Dai na pim moo cham jaroi' aagi'ñdha' na ñich jam dudua'ñ.

³¹ Gu' ji na gu' moo jano' na mit jax mi' dhir bubua, mi ja'p pix ja'x pui' tu ja a'gi'ñ am gu ja'tkam. Biiix pui' bax chu maat am nam ji'k mi ja'p oi'dha' bhaan gui' gu dibiiir.

Gu Jesus na ba dua'ñdha' maa'n gu maa'nkam na cham tu ñiokda'

³² Ba' moo jano' na mit jax kia'pix mi' dhir gamai' ji bubua gui' nam cham ñiñña

kat, ji'kchi gu ja'tkam mi' ba aichulh jamit gu Jesus maa'n gu maa'nkam na cham tu ñiokda', na pui' ja'k duuka' maa'n gu cham kii' ii'mda' na bhaan jup tui'ka'. ³³ Ba' gu Jesus pu mai' joot gu cham kii' ii'mda' bhai' dhir bhaan gu maa'nkam. Ba' jotmoda' bhai' ji chu ñiokcha, jix kii' dho gu'p jum duu. Ba' mi' pui' pup tu'ii' am gu ja'tkam na mit pui' ji' ti tii, dai nam jup jum ti titda:

—Mooch pik ja'p cham ji'xkat pui' ti niidhat ji ya' dhi Israel nach jax ti ñi'ñ xib.

³⁴ Gu' ba' gui' nam pariseos jup jum tii'ti'nda' jup kai'ch am ip:

—Ja g'e'kam tuk dho gu cham kiki' i'ii'mda' na bhaan jup tui'dhi' dhi maa'nkam, pui' ku ba'x bhaai' na mai' ja jootos gu bipnaga'n tuutu'm cham kiki' i'ii'mda'.

Gu Jesus nax joi'mdat ja ñi'ñdha' gu ja'tkam

³⁵ Ba' biiix kap ai gu Jesus mu ja'p na pai' jax i'lhich daa'ñxim jir kikcham ka', gio ba' mu ja'p na pai' jax ji'dilh jup jir kikcham ka', tu ja a'gidhidha' gu Israel kam ja'tkam mu ja'p nam pai' jax tu daanda', na ja aa'ñdhidha' nam jax ja'k mi' pui' jimia' na ba' ja a'm ba ti niidhidha' gu Dios, gio ba' na xi ja dudua'ñdhidhat gux kako'kkam na biiix aixim tu'm ja e'eka' gu ko'kdai'. ³⁶ Ba'x joi'mdat ja niidhidha' gu Jesus gu ja'tkam mu ja'p na pai' jax a'jidha', na gu' sap cham bhaai'n ka' nam jax xim buada', gio na cham jaroi' jai'ch na ja guguuxdha'. Ja'p ji buusan am na jax gu kakasnir no' cham jaroi' ja bipia'. ³⁷ Ba' pui' xim aagit jup ja titda gui' nam kaichu':

—Umri moo g'e'r gaa tir ya ja'p, gu' ba' gu ordam jir gook alh am. Nam gu'r mui' gui' nam tiiix kaim gu ñio'ki'ñ gu Dios, gu' ba' gui' nam tu a'ga, jir gook alh am. ³⁸ Ba' jam a'm jum aa' na pim pu tiiida' gu Dios gui' na ja'p ji buusan na ya' tu gaa, na jai' bhai'p ja jootsa' gui' nam ya ja'p tu ja a'gidha' gu ja'tkam gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ.

10

Gu Jesus na ba ja aaga' mambhiiix daa-man gook gui' nam jir noonbi'ñ ka'
(Mr. 3:13-19; Lk. 6:12-16)

¹ Ba' ba ja bai gu Jesus gu mambhix daman gook gu noonbi'ñ, ba' pui' ba ja titda na sap bax bhaai' nam pui' mai'p ba ja jootosda' gu cham kikii' i'ii'mda' ja a'm dir gu ja'tkam gui' nam ampix pui'x ñanaanbi' ka', gio sap ba' bax bhaai'n ka' ip nam pui'p ba ja duduadhi'ñdha' gux kako'kkam gui' na bhix aixim tu'm ja øøka' gu ko'kdai'.

² Ba' dhi' nam jir jaroi' dha' gu noonbi'ñ gu Jesus: Moo gu Simoon gui' nam Peggro ki'n jup jix mat ka', gio ba' gu ja'nni'ñ Anrees. Gio ba' moo gu Jakooob ip, gio ba' gu ja'nni'ñ Juan, gui' nam jir maamra'n gu Sebedeo. ³ Gio ba' moo gu Piliip ip, gio ba' gu Bartolomee, gio ba' moo gu Tomaas ip. Gio ba' gu Mateo gui' na bhii'p' dir jir tuumiñ tutaandam tugi'ñ kat gux io'm gø'kam Rooma kam. Gio ba' moo gu jumai na pui'p tii' Jakooob gui' na Alpeo jir maraa'n, gio ba' moo gu Tadeo ip. ⁴ Gio ba' moo gu jumai na pui'p tii' Simoon gui' na bhii'p' dir ka ja kaichgida' gui' nam Kananiistas jum tii'ti'nda'. Gio ba' moo gu Juudas Iskarioti ip gui' na gatuuk ja aa'ñdhara' gu gø'gø'kam jum aa'ndam na pai' oirida' gu Jesus nam ba' daagii tu chiñia' nam mu'aa'.

Gu Jesus na nai' ba ja jootsa' gu noonbi'ñ nam tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam gu ñio'ki'ñ gu Dios

(Mr. 6:7-13; Lk. 9:1-6)

⁵ Ba' mu ja'p nai' ba ja jootos gu Jesus gu mambhix daman gook gu noonbi'ñ nam sap tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam gu ñio'ki'ñ gu Dios, jup ja titda:

—Chakui pim mu ja'k jimmida' ja bui gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, ni mu ja'k ja bui gui' nam jir Samaaria kam. ⁶ Nai' ja'p ji na pim jimia' ja bui gui' nam jir Israel kam ja'tkam, gui' nam ja'p ji buan na jax gu kakasnir nam mai' suulhgix. ⁷ Xi ja aagi'ñdha' pim nat bam ai nam pai' dhuuk machia' nam jax ja'k mi' pui' jimia' na ba' ja a'm ba ti niidhidha' gu Dios. ⁸ Gio ba' na pim xi ja dudua'ñdhidhat ip gux kako'kkam pui' na jax gui' na tootolhidhat bha gakiidha' gu ja tutku'. Gio gui' nam ba ko'iix ka' pim sia xi ja dudua'ñdhidhat. Gio ba' gu cham kikii' i'ii'mda' na pim mai' ja jootsaidha' ja a'm dir gu ja'tkam gui' nam

ampix pui'x ñanaanbi' ka'. Ba' na pim pai' dhuuk pu'ñi xi ja dudua'ñdhidhat, cha'pim bha ja taanda' gu tuumiñ, na gu' dhi' na pim tu' ki'n ja dudua'ñdha', dhi' pui' p'ix jam maa jia gu Dios.

⁹ 'Ba' cham jum aa' na pim ua'ka' gu tuumiñ gux uam totbikdam, ni gux chooto totbikdam, piam gui' nax chii'do' totbikda'.

¹⁰ Nix chu' asaak dho moo ku pim kusbioda', gio gu jam sussak pu daipu' ip na pim jax ja aa'ntu'nda', cham tu' na pim gu' jai'p ja ua'ka' na pim mu pai' ba aada' no't ma juu. Ni gu oxia ku pim ua'ka' na pim ki'n oxiakkidha', na gu' gu jaroi' na pu'ñi tu juanda' bhaankam gu Dios, pu bhix tu makiidha' am mu ja'p na jax a'jidha' gu tu' na a'miram jum aagidha'.

¹¹ 'Ba' mu pai' jax chu'm kiicham na pim aaya' na pai' mui' maap daa'ñxim jir kikcham ka', mi ja'p japim nai' xi gaaga' gu jaroi' nar jix bhai'kam ka', mi' pim ba' xi juruuñdhai buiñor na pim ji'x juugit tii'mo' na pim tu ja a'gidhimii' gu ja'tkam gui' nam mi ja'p oi'ñka'. ¹² Ba' na pim jax mui' ji baapkia' mi' pai' jax chu'm kiicham, xi chu ja daa'ñxidhai pim mul' xi ja ñio'kdha' gui' nam mi' oi'ñka'. ¹³ Ba' no' mit jix kii'galh gu pui' na pim jax ti'ya', dho gu' pui' dho ji chu buusnia' na pim jax ja'k tu ja daa'ñxidha'. Piam no' mit gu' cham kii'galh gu pui' na pim jax ti'ya', dho gu' pu cham dho pui' ji chu buusnia'. ¹⁴ Piam ku gu' no' ni ji'x kum cham jam kii'galhi'ñ, gio no'm pu cham jam kaim, pu jimia' pim mi' dhir maakam ja'k, dai na pim mi ja'p xi xiixkai gu jam tooton nat ji'x mi' bam tii' gu dibii'r na ba' bhaan jix maati' ka' na mit cham jam kii'galh. ¹⁵ Ba' aañ ya' pu jam titda nax io'm cham bhai' tu ja jimia' dhi' dhi' ja'tkam jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi' oi'ñga'n bhaan, nam gu' giilhim jum tulhiiña', cham tu' pui' na jax gu Sodooma kam gio gu Gomorra kam.

Gu Jesus na ba ja aagi'ñdha' gu noonbi'ñ nam jax ja dooda' nam ka tu a'gada' gu ñio'ki'ñ gu Dios

¹⁶ 'Ba' aañ mui' xi jam jootsa' ja'p na kakasnir mu ja'p ja bui gui' nam ja'p ji buan na jax gu sisii' nam giilhim jix bhaa'mna'. Ba' jam a'm jum aa' na pim

jix chu matda' ka' na pim jax dhuim palhbuidha' ja'p na jax gu kooko' gui' nam jix chu mamatda', gio ba' na pim cham bhakkuda' ja'p na gu giokda' nam cham bhaa'mna'. ¹⁷ Moo pim cham jax jum aa'nda', nam gu' jam da'ngii jam ui'ka' ji ja bui gu g'e'g'er kam jum aa'ndam, gio ba' nam jam gii'bia' mu ja'p nam pai' jax tu daanda'. ¹⁸ Gio ba' gux io'm g'e'g'er kam ja buim jup jam ui'ka' no'm xi ilhii'n. Ba' dhi pu'ni ja'k jiñ a'mkam tu ja a'gidha' pim gu g'e'g'er kam jum aa'ndam gio ba' gui' nam cham tu' ka'm nii'n gu Dios. ¹⁹ Ba' nam pai' dhuuk mu ba jam aichdha' ja bui gu g'e'g'er kam, cha'pim jax jum aa'nda' na pim jax ja'k ti'ya', na gu' jam makia' jia gu matda' gu Dios na pim jax ja'k ti'ya' na pim pai' dhuuk mui' ji chu a'ga'. ²⁰ Ba' cham tu' aapi'm mu tu a'ga', gu' gui' jix Dhuudu' kam jix Uañ li'mdaga'n guñ Gi'kora' na jam makia' gu matda'.

²¹ 'Ba' gui' nam ji'k ti jii'ndha' aañ jiñ bui, bhai' ji ja bhaamkidha' am gu ja jaaduñ. Pui' na jax gu ja maamar no' mit ti jii'n aañ jiñ bui, gu ja tataat jam bhai'p ji ja bhaamkidha'. Piam ku gu' no' mit gu ja tataat jiñ bui ti jii'n, gu ja maamar jam bhai'p ji ja bhaamkidha', ja kooda' am dho gu' no'm xi ilhii'n. ²² Ba' bix pix xi jam bhaamki'ndha' am gu ja'tkam na pim ji'k ti jii'gi'n aañ jiñ bui. Ku ba' gu' gu jaroi' no' gammiji cham jax jim aagit pu ti jii'gi'n aañ jiñ bui, jix bhai' tu jimia' ji, na gu' jimia' jix dhaam ja'k na pai' dhuuk mukia'. ²³ Ba' nam pai' dhuuk bhai' ji jam o'bhai'ndha' mu pai' jax chu'm g'e' kiicham, aapi'm mi' dhir pu ji jimia' maakam ja'k jumai g'e' kiicham, na gu' aañ nañ xib bhaankamu'n ya' oiri guñ Gi'kora', cham xiim gio bhai'p jim iñ, aapi'm chakui bix tii'mo' na pim tu a'gimii na ji'k kap jir kikcham ya' dhi Israel.

²⁴ 'Na gu' na pim jax bax maat jiñ jaaduñ, na cham jaroi' jai'ch gu maa'nkam na moo ja'xbui'p xim taat na jax gu jax chu'm g'e'kam tugi'n, ni na cham jai'ch gu tjuandam na moo ja'xbui' pui'p xim ilhii'ndha' na jax gui' na mi' buiñor tjuanda'. ²⁵ Gu' dai ji na k'e'jidha' pix na jax ja'k tii'daidha' gui' na kaichgida', cham tu' na gu' mi' bii'pi' kat g'e'kam jup bam taat ka', gio gu tjuan-

dam na jax ja'k tii'daidha' pix ip gu g'e'kam tugi'n, mi' pui' duñiidha'. Gio pui' na jax gu kiokam no'm jax titda na ja'ook bhaan jup tu'ii', çcham aa pim ilhii'n nam giilhim jix buam ja titdada' gui' nam ji'k maap mi' oi'ñka'? Ba' aapi'm pu'ñip jam titdada' am gu ja'tkam na pim ti jii'gi'n aañ jiñ bui.

Gu Jesus na pui' ba ja tii'da' gu noonbi'n na dai gu Dios jix bhaai' nam jix #bhi'ndha' (Lk. 12:2-9)

²⁶ 'Ba' aañ ya' pu jam titda na pim cham ja #bhi'ndha' gu ja'tkam, na gu' pui' pix cham ji'xkat jup jum ixchu' gu tu' na jax jum kai'chdha' ya' dhi oi'ñga'n bhaan, pu maa'n nam jax machia' gu ja'tkam. ²⁷ Ba' nañ jax jam titdada' gux ixchuixim, aapi'm maaxik bhaami ja'p ba'bhak dhaam xi gu'kii g'e' ki'n pu ja tii'da' gu ja'tkam. ²⁸ Cha'pim ja #bhidhat gui' nam xi jam koodam ka', na gu' dai gu jam tutku' nam jam kooda', gu' gu jam i'ii'mda' pu cham ji nam jax ja dooda', na gu' pu cham bhaai' nam jax dhui ja kooda'. Gu' gui' ji Dios na pim ba'x #bhi'ndha', na gu'x bhaai' na mu ja'k ja jootsa' gu jam i'ii'mda' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhii'ndha' no' xi ilhii'n.

²⁹ 'Na gu' na pim jax bax maat jia, nam panaas cham mui' namik gu u'ji' gui' nam mu ja'p jum ga'ra. No't jaroi' ji'k maakob tumñix ka'm ja saba'lh, mui' ja aichdha'. Ku gu' bix ja naidhat jup tu'ii' ji guñ Gi'kora', sia kum gu' tii cham mui' namik. ³⁰⁻³¹ Ba' aapi'm jix io'm jix dha'ram jam ilhii'n gu Dios, cham tu' pui' na jax gu u'ji'. Bix sia jam kuup jix maat na ji'k aix, sia ku gu' tix bii alh. Ba' aañ ya' pu jam titda na pim cham jax jum aa'nda' sia kum giilhim jam titda gu ja'tkam, na gu' jam a'm ti nii'n jia gu Dios.

Gu Jesus na pui' ba ja tii'da' gu noonbi'n nar am nam ja aagi'ndha' gu ja'tkam nam silhkam kaichu' (Lk. 12:8-9)

³² 'Ba' no'm ba jam tikka gu ja'tkam no' pim moo silhkam ti jii'gi'n aañ jiñ bui, ba' no' pimit cham jax ji chi'nik jup xi ja aagi'n nar silhkam, dho gu' aañ pui' dhop aagi'ndha' guñ Gi'kora' nax dhaam jup tu'ii' na pim maaxik silhkam jiñ bui ti jii'gi'n na

ba' jam a'm ti niidhidha'. ³³ Gu' ji no' pim gu'x ja iibhidhat cham ja aagi'n̄ na pim ti jügi'n̄ aañ jiñ bui, dho gu' aañ pui' pix jup tida' dho guñ Gi'kora' nax dhaam jup tu'ii' na pim maaxik pu cham ti jügi'n̄ aañ jiñ bui.

Gu Jesusus na pui' ba ti'ya' nat cham tu' pu kai'n̄kam bha jii na ba'ya' maa'n n̄i'ook jup ja duña' gu ja'tkam

(Lk. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ 'Cha'pim jax jum aa'nda' jiñ jaaduñ na ñich aañ panaas pu kai'n̄kam bha jii ya' dhi oi'ña'n bhaan nañ ba'ya' maa'n n̄i'ook jup ja duña' gu ja'tkam nam ka xim bhabhaakui'n̄dha', gu' ja'kbui' kat ja'p ji buus ji na ñich bha ja kookdhichdham. ³⁵ Na gu' jai' dhit no'm tii ba ti jügi'n̄ aañ jiñ bui, bhai' ji ja bhaamkidha' am gu ja maamar, piam gu ja maamar gu ja gi'kora'm bhai'p ji ja bhaamkidha', jai' ba' gu ja kaka'mda'm bhai'p ji ja bhaamkidha' gu ja dadaa'n. ³⁶ Diih dho gu' daim oi'dhagim nam cham maa'n n̄i'ook jup duuka'.

³⁷ 'Ba' gu jaroi' no' aañ jiñ bui tii ti jügi'n̄, no' gu' dai gu taata'n pix jix io'm jix dhaan, dhi' ja'p ji buusan na pu cham ti jügi'n̄ aañ jiñ bui, na gu' cham pik jiñ buix biiñak ka'. Piam mu dir bha ja'k gu ja gi'kora' no'm dai gu ja maamar pix jix io'm jix ja da', pui' ja'p jup ji buusan nam pu cham ti jügi'n̄dha' aañ jiñ bui. ³⁸ Gio gu jaroi' no't dai ba ji choo'n no'm bax mu'aam na ti jügi'n̄ aañ jiñ bui, pui' ja'p jup ji buusanda' na pu cham ti jügi'n̄dha' aañ jiñ bui. ³⁹ Na gu' gu jaroi' no' tix aa' na gammijix bhai' tu jimda' ya' maaxik bhaan, gatuuk cham bhai' tu jimia', na gu' jimia' mu ja'k na pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. Gu' cham ji no' gu' cham tu' ji kekeedat gammiji pu ti jügi'n̄ aañ jiñ bui sia ku mit ma mua, dai na ba jimia' pix jix dhaam ja'k buiñor guñ Gi'kora'.

Gu Jesusus na bhaan ba tu a'ga' gux dha'ram namkim

(Mr. 9:41)

⁴⁰ 'Ba' gu jaroi' no't jix bhai' jam tidad jix bhai' ba jam duu, dhi' ja'p ji buusnia' nat aañ jix bhai' bañ dhuu. Piam ku gu' no't aañ jiñ bui ti jüñdhak jix bhai' ba jam duu, dhi' ja'p jup ji buusnia' nat gu'x bhai'

ba duu nat jaroi' bhañ joot jix dhaam dir. ⁴¹ Ba' gu jaroi' na pu'nix bhai' tidaix bhai' ba duña' gui' na bhaankam tu a'gada' gu Dios, no' gu'x maat pix nat Dios bha joot, dho gu' pu chu'm dhop mai'chia' jix dhaam ja'k buiñor gu Dios na jax chu'm mai'chia' gui' na bhaankamu'n tu a'gada' gu Dios. Piam pui' na jax gu jaroi' no'r jix bhai'kam, no't jaroi'x bhai' tidad jix bhai' ba duu, dho gu' pu chu'm dhop mai'chia' jix dhaam ja'k buiñor gu Dios na jax chu'm mai'chia' gui' nar jix bhai'kam ka'. ⁴² Ba' gu jaroi' no't pu'nix bhai' tidad jix bhai' ba duu maadit gui' nam pu'ni ti jügi'n̄dha' aañ jiñ bui, sia tu' suudai' pix no't ba toi', dhi' ki'n ba mai'chia' gux dha'ram namkim jix dhaam ja'k buiñor guñ Gi'kora', aañ moo ya' pu jam titda.

11

Gu Juan ja'tkam bopkondam na ja jootsa' jikchi gu ja'tkam tugi'n̄ nam titkapu' gu Jesusus no'r di' guch Xoi'kam gui' na saak bha jootsa' gu Dios jix dhaam dir

(Lk. 7:18-35)

¹ Ba' nat pai' dhuuk tiiimo gu Jesusus na tu ja a'gidhimik gu mambhix daman gook noonbi'n̄, pu jii mu ja'p na pai' i'lhich jir kikcham ka' gui' na dhi' pix bhaan jup bipio' gu dibiiir.

² Ba' bhammi na pai' kuupka' gu Juan ja'tkam bopkondam, pui' ba ti kai na mu pai' pix oirit jix kii'p jum duukam jup tu bua gu Jesusus. Ba' mui' ma ja joot jikchi gu ja'tkam tugi'n̄ gui' nam kaichgida' ³ nam sap titkapu' no' sap moor di' guch Xoi'kam gui' na saak bha jootsa' gu Dios jix dhaam dir, piam ku gu' sap no' jax kai'ch nar jumai nam ba' niraada' gui'.

⁴ Ba' mummi jiidat pui'p ba titdaim am gu Jesusus. Ba' gui' cham ja aagi'n̄ mi' jotmoda', dai nat xim jotma'n̄ pix nat mi ja'p nai' xi ja dudua'n̄ gux kako'kkam. Mi' dhir ba' moop ja titda:

—Ea na pim aa'n̄dhapu' gu Juan ja'tkam bopkondam gu pui' na pimit jax bañ chii na ñich ja dudua'n̄ dhiñ jaaduñ nam kax kako'k kat, gio ba' pui' na pimit jax bañ kai nañ ja aagi'n̄ nam jax ja'k duña' nam ba' jimia' jix dhaam ja'k buiñor gu Dios.

⁵ Ja'p japim tãda' na ñich tu ja tãñchoda gui' nam cham ñiñña kat, gio ba' gui' na tootolhidhat ka gakiidhat gu ja tutku' na ñich bix jup ja dudua'ñ. Gio ba' gui' nam kax mama'mkulhi' kat nam pu cham tu oipot, bix japim jup xi aagi'ñdha' na ñich ja dudua'ñ, gio ba' jai' gui' nam cham tẽ kẽkẽt. Gio ba' jai' gui' nam ba ko'iix kat na ñich bix jup ja baapmi' ja dudua'ñdhak. Gio ba' nañ tu ja a'gi'ñdha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios gui' nam cham tu' bia' nam gampai' tu'm, nam soi' pix jum ilhi'ñ, nañ ja aagi'ñdha' nam jax ja'k duña' nam ba' jimia' jix dhaam ja'k buiñor. ⁶ Ja'p moo joidham jix bhai' tu jimia' gu jaroi' no' pu gammiji ti jãgi'ñ aañ jiñ bui.

⁷ Ba' pu jii mit gu ja'tkam tugi'ñ gu Juan ja'tkam bopkondam daipu' nat pu'ñi xi ja tã'n gu Jesusus. Mi' dhir ba' moop ja tãda gu Jesusus gu ja'tkam gui' nam ji'k mi'p tu'ii':

—¿Tu' pimit mu tã'mpuk mummix gampix jix chu gak kir jano' na pimit pai' dhuuk mu jimik? ¿Gu junbo' aa na mi' joidham jum bua na bhai' xi jibir? ⁸ ¿Ka' tu' ji pimit mu tã'mpuk na pimit ba' moom dikoo'ñ na pimit mu jii? ¿Ka' jaroi' aa mi oiri' ji chim tã'dhat gu jajannulh jix a'bhar jix dha'ram namkim? Moo chi gu' cham ji, na gu' na pim jax bax maat bo jia na gui' nam pu chu'm tim tã'i'ñka', dai mummix joi'ñdha' am nam darka' ja bui gux io'm gẽ'gẽ'kam jum aa'ndam. ⁹ Moo chi gu' gui' ji na pimit mu tã'gim gui' nax io'm jix bhai' xi buada' na tu a'gada', cham tu' pui' na jax gui' nam bijik bhaankamu'n jup tu a'gimik gu Dios. ¹⁰ Gui' dho Juan ja'tkam bopkondam jañ aagat jup kai'ch, na gu' dhi' aagat jup kai'ch guñ Gi'kora' mi' na pai' tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ na ja'pnim kai'ch:

Jumaiñ bãpi' mu jootsa' na ba' ba ja mat-tuda' gu ja'tkam nap jootom mui' ba jim.

¹¹ Ba' gu Juan ja'tkam bopkondam, aañ gẽ'kam ki'n bia' ja bui gu ja'tkam, nat gu' gẽ'kam ki'n bhaan ti tã guñ Gi'kora'. Ku ba' gu' gu jaroi' no' mi' pui' ba jim na jax jix aa' guñ Gi'kora', pui' pix gẽ'kam ki'n jup bia'ka' iñ ji, na gu' ja'xbui' pui' bhaan jup ba ti niidhidha' guñ Gi'kora'.

¹² Ba' tiix mu'aam ka' am gu ja'tkam gu

Juan ja'tkam bopkondam jano' dir nat pai' dhuuk ya ai, nam gu' tã cham kaim ka' na tã ja aagi'ñdha' nam jax ja'k duña' na ba' ja a'm ba ti niidhidha' git gu Dios, gu' ji nam gu' dai xix bhaakut. ¹³ Ba' pu'ñi tã pu tu ja a'gi'ñdha' am gu ja'tkam gui' nam bijik bhaankam jup tu a'gimik gu Dios na jax ja'k tu ja a'gidhimik gu Juan ja'tkam bopkondam, gio ba' na mit tã tu ua'nak gu ñio'ki'ñ gu Dios nam ba' jiñkuidhai mi' pui' ba jimia' git, gu' ji nam gu' ba pui' pix cham jup ti jãgi'ñdha'. ¹⁴ Ba' gu Juan ja'tkam bopkondam jir di' pix gu Eliiyas gui' na bijik bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios, na gu' pui' ja'k tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios na saak pu'ñi gio ya'p ba aaya'. ¹⁵ Moo pim jix bhai' xim ga'ngada' na jax jir jum duukam gu dhi' pui' nañ jax jam tãda na pim ba' mi' pui' jimia' no' pim ti jãgi'ñ nar silhkam.

¹⁶ ¿Tu'ñ git bhaan ji ua'rgidhai tu jam aagidha' nam jax ja'k ji buan gu ja'tkam gui' nam xib jix jai'ch? Ja'p ji buan am dho na jax gu a'aalh no' mit mui' maap xim daagik mu pai' ma tãbim jax chu'm giotir. Ba' no' mit jai' bha ja'p ji dharaibuk ma tu saas, ba' nam pai' dhuuk xi saasbichui jup ja tãda' am gu jai' ja bãpna' a'aalh: ¹⁷ “Ni ji'x ku pimit iam ti ñi na chich tã ma tu saas, ni ku pimit xi susuanã na tã joi'mdam jum kai'chit gu saasab.” ¹⁸ Pu'ñi ja'k ji buan am gu ja'tkam gui' nam xib jix jai'ch. Tã' na gu' gu Juan ja'tkam bopkondam nat tã ya' xi ẽk ja bui, pui' ai'chux jamit na ja'ook bhaan jup tui'ñgida', sia ku gu' gammiji tãim saabda' gio na tã cham pai' dhuuk io'da' gu biiñ. ¹⁹ Gio ba' aañ nat bhañ joot guñ Gi'kora', maakam jup jiñ ai'chux jamit, sia kuñ gu' tã cham pai' dhuuk jiñ xaabda'. Pui' kai'chdha' am nañ sap giilhim gẽ' tu kua' gio sap nañ giilhim jix i'muk, jix ja oi'ñ iñ sap gui' nam cham tu' ka'm ti ñi'ñ gio gui' nam jir tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gẽ'kam Rooma kam. Ku ba' gu' gu Dios pix mattuda' ji gu jaroi' na tu' silhkam jix maachim ka' nañ jir tu'p tu'm da'.

Nam cham mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios gu Korasiñ oi'ñkam gio gu Betsaida kam

(Lk. 10:13-15)

²⁰ Ba' bhaan bhai'p ji chu a'ga gu Jesusus gook kap na pai' mui' maap daa'ñxim jir kikcham ka', mi' nat pai' pik jix io'm mui'x kii'p jum duukam jup tu duu, gu' ji na mit gu' cham mi' pui' jii na jax jix aa' gu Dios. Ba'p kai'ch:

²¹ —Ja'p moo cham bhai' tu jam jimia' aapi'm na pim Korasiin oi'dha' gio ba' aapi'm na pim Betsaida ja'k jup oi'dha', na pimit gu' cham mi' pui' jii na jax jix aa' guñ Gi'kora'! Tii ñich jam ñil'ñchudat joidham jix kii'p jum duukam jup tu duu jam bui na pim tu' cham pai' dhuuk ñidhat. Iam chi na pimit gu' tiigik mi' pui' ba jii. Na gu' no'ñ mu ja'k Tiuro pui' joidham jix bhai'm duukam jup tu duñia' git, gio mu ja'k na pai' Sidoon jup ti tii', moo jano' git nam ti jii'ñdhai gu ja'tkam buiñor guñ Gi'kora' mi' pui' ba jimia' na jax jix aa', ba' dai nam ba tim ti'dha' git gu jajannulh jix xaasak, ni kum bar tu batbiadam ka' git, gio nam mu ja'p pix ba daraaka' git na pai' jax kaat gu matai, ba' dhi' bhaan jix maati' ka' git nam jix io'm soi' bam ilhii'ñ. ²² Ba' xib tu' na jax chui'ka', jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n bhaan, na pai' dhuuk guñ Gi'kora' ja aagi'ñdha' bii'x gu ja'tkam nam ja'k tu' jax buimii, aapi'm giilhim jam tulhiiñchuda', cham tu' pui' na jax gu Sidoon kam ja'tkam gio gu Tiuro kam. ²³ Ba' aapi'm na pim Kapernaum oi'dha', ¿ja'p jum aa' pim aa na pim aaya' jix dhaam ja'k buiñor guñ Gi'kora'? Matgim mu ja'k ji na xi jam jootsa' jix io'm tuukab ja'k na pai' gø' ti di', na pimit gu' cham mi' pui' jii na jax jix aa'. Na gu' no'ñ mu ja'k Sodooma pui' joidham jix kii'p jum duukam jup tu duñia' git, moo jano' git nam ti jii'ñdhai mi' pui' jimia' na jax jix aa' guñ Gi'kora', xib dho pui mi'r kiicham ka' git. ²⁴ Ba' aañ ya' pu jam titda na jano' na pai' dhuuk ja aagi'ñdha' guñ Gi'kora' bii'x gu ja'tkam nam tu' jax buimii, aapi'm giilhim jam tulhiiñchuda', cham tu' pui' na jax gu Sodooma kam kat.

Gu Jesusus na ba ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam nam jax ja'k duñia' nam ba' cham kam tulhii'ña'

(Lk. 10:21-22)

²⁵ Ba' mi' pui' xi kai'chimik gu Jesusus, bhai' ji chu daani jix dhaam ja'k, jup kai'ch:

—Taxchaab ba'ñ Gi'kora' nap jir Gø'kam jix dhaam gio ya' dhi oi'ñga'n bhaan, na pich gu' ba ja mattuda gu ja'tkam gui' nam cham gø'gø'kam jum ilhii'ñ na tu'r jix bhai'm duukam. Ja'p xi ja duuk japich gui' nam pui'm aa' nam panaas jix io'm jix maat gum ñi'ook, na gu' dai nam bhaan pix gø'gø'kam jum ilhii'ñ. ²⁶ Pui' dhoñ Gi'kora', pui' ja'k jix aa' ap.

²⁷ Mi' dhir ba' moo ja'pni bhai'p ji chu ja a'gi gu ja'tkam, jup ja titda:

—Aañ bhañ joot guñ Gi'kora' jix dhaam dir nañ ba' bhaankam ya ja'p ja aagi'ñdha' gu ja'tkam na tu'r jix bhai'm duukam. Ba' diilh pix jix maat guñ Gi'kora' nañ jir tu'p tu'm da', nañ gu'r Maraa'n, gio aañ ya' dir mu ja'k diilh pix jup jix maat ip guñ Gi'kora' nar tu'p tu'm da'. Ku ba' gu' gu jaroi' no' moo ja'p tu' silhkam ki'n jix maachim nach jir tu'p tu'm da' gook dit guñ Gi'kora', aañi' dho aagi'ñdha'. ²⁸ Bañ kaichgida' pim bii'x na pim ja'k jix xijaim tu jim, aañ jam aagi'ñdha' na pim jax ja'k duñia' na pim ba' cham pui' ja'k ka tu jimda'. ²⁹ Mi' pim pui' xi jimii nañ jax jam titda, cha'pim dai gø'gø'kam jum taat ka', ja'p na jax aañ nañ gu' gampai'ñ ilhii'ñ, cham tu' gø'kam jiiñ chaat iñ. Ba' aapi'm pu'ñi ja'k jam a'm jup jum aa' na pim mi' pui' jimia' na pim ba'x bhai'm taat ka'. ³⁰ Ba' dhi' pui' nañ jax ja'k jam aagi'ñ na pim jiiñ kaichgida', cham tu' pui'x xijai na pim mi' pui' jimia'.

12

Gu ja'tkam tugi'ñ gu Jesusus nam tu kaipgaidhat tu ko'iidha' gu tiriik sia ku jano' tii aagix na cham tum juanda'

(Mr. 2:23-28; Lk. 6:1-5)

¹ Ba' maa'nnim na pai' dhuuk aagix ka' na cham tum juanda' ja bui gu dai Israel kam ja'tkam, ma jii gu Jesusus, moo mi' buusnichu' na pai' ti ix ka' gu tiriik. Ba' gu ja'tkam tugi'ñ na ja bii'x mu jim, tu kaipgaidhat tu ko'iim am gu tiriik, nam gu' bax bhio'. ² Gu' ba' nam gu' jai' mui'p jiiim jia gui' nam pariseos jum tii'ti'nda', ba' am jix bhaaktu' am nam ja ñii'ñ nam pui' ji' tu buim gu ja'tkam tugi'ñ gu Jesusus, ba'p titda am:

—¿Jax kum ba' tu kaipgaidhat tu ko'iim gu tiriik dhim ja'tkam tuk? ¿Kux cham

maat am aa na xib aagix na cham tum juanda'?

³ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—¿Kux aapi'm cham ji'xkat tu jiñkui'ñ aa mi' na pai' tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios nat jax tu duu gu Dabii gio gu ja'tkam tugi'ñ jano' nam pai' dhuuk ba ua'maim? ⁴ Na mit tu juu bo gu paan gux xidhuu kam gui' na mi' tikiix kat g'è' chiop na saak dai gui'x bhaai' nam kua'da' gui' nam mi' ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, cham tu' gu tu' ja'ppix ja'tkam. ⁵ Gio ba' mi' nat pai'p tu ua'nak ip gu Moisees nap jum kai'ch ip na saak gui' nam bhai' g'è' chiop ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, saak cham tu'm ua'tulhi'ñdha' am sia kum pu tu juan jano' na pai' dhuuk aagix na cham tum juanda' git. ⁶ Ba' aañ ya' pu jam titda na maadit ya oiri nax io'm jum aa' na pim tu' ka'm ñi'ñdha', cham tu' pui' na pim jax tu' ka'm ti ñi'ñ bhai' g'è' chiop. ⁷ Cham dho bak maatit k'è'è' pim jia gu pui' na jax ja'k tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios na ja'pnim kai'ch: “Gu' aañ nañ jix aa' ji na pim jix chu joi'g'i'nda', cham tu' na pim jax jum aa'nda' nañ aañ jix aa' na pim dai na pim tuñ makgixi'ñdha' pix gu tu' sasoi', dhi' ki'n mi' pui' ba jiim japim nañ jax jix aa'.” Na gu' no' pim jix maatit k'è'è'è' git gu dhi' pui' ji' na jax ja'k jum kai'ch, cham tu' pui' kai'chdha' pim git nam jum ua'tulhi'ñ dhi'ñ ja'tkam tuk, sia kum gu' ti cham tu'm ua'tulhi'ñ. ⁸ Ba' aañ nat bhañ joot guñ Gi'kora' ya' pu jam titda na cham jax bua gu tu' no'ñ jax jix dhuñiim jano' na pai' dhuuk aagix na ti cham tum juanda' git.

Gu Jesusus na ba dua'ñdha' maa'n gu maa'nkam nax muuk ka' maap dir gu nobii'ñ (Mr. 3:1-6; Lk. 6:6-11)

⁹ Ba' na mi' ji' pui' xi chu ja a'gidhimik gu Jesusus gu ja'tkam, ma jii maa'n kap mu ja'p nam pai' tu daanda' gu Israel kam ja'tkam. ¹⁰ Ba' moo maa'n mi'p jai'ch ka' gu maa'nkam na maap dir jix muuk ka' gu nobii'ñ. Ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios gio ba' gui' nam pariseos jum titi'nda', ba tikka' am gu Jesusus no' sap jix bhaai' na dua'ñdha' gu maa'nkam gui'

na maap dir jix muuk gu nobii'ñ jano' na pai' dhuuk aagix na cham tum juanda', sap ba' no' jax kai'ch nax bhaai' na dua'ñdha', dhi' bhaan jix bhai' bhiiya' am nam iattulhdhai tu chiñia' nam mu'aa'.

¹¹ Gu' ji na gu'p ja titda gu Jesusus:

—¿Kux aapi'm jaroo maadit moo daas na mi' pix xi ñi'ñdha' gu soiga'n no't mi' pai' ba gii jax chu'm ti di'n kir, no' gu' jano' pik na pai' dhuuk aagix na cham tum juanda'? ¿Cham aa gu' moo jano' mu jimii xi bhiaji ap, cham tu' nap gu' mi' pix xi ñi'ñdha'? ¹² Gu' gi ba' dhi' nar maa'nkam, ¿cham aa gu'x io'm jum aa' nañ jix bhai' dhuñia', cham tu' pui' na jax gu tu' soi'? Ja'pji na moo pu cham jax bua ji no'ñ jax jix dhuñiim gux bhai'm duukam, sia ku cham tum juan.

¹³ Ba' pui' xi chi'ik jup titda gui' nax muuk ka' gu nobii'ñ:

—Ea nap xi silhña' dhim nob jiñ jaduun.

Ba' gui' ja'p jup xi silh, jix kii'p jum duu mi' jotmoda' ja'p na jax gu ja'p dir kam nobii'ñ, panaas ku moo pu cham pai' muuk kat. ¹⁴ Ba' gu pariseos bhaakuk mi' dhir pu jii mit, ba' ba tu a'ga mit nam jax ja'k duñia' nam ba' tu chiñia' nam mu'aa' gu Jesusus.

Na jax ja'k jix maati' na gu Jesusus jir di' guch Xoi'kam

¹⁵ Gu' ji nat gu' pu jii gu Jesusus nat jax pui' ti kai nam bax mu'aam, ba' mui' ja'tkam pix chu'p jum duu mit na mit ba oi. Ba' gammiji kikcham na jax a'jim, xi ja dudua'ñdhidhat bix gux kako'k kam nam ji'k mi ja'p jix jai'ch ka'. ¹⁶ Ba' xi ja soo'mchulhdhidhat nam sap cham jaroi' aagi'ñdha' nat jaroi' ja dudua'ñ. ¹⁷ Ba' dhi' pu'ñi ja'k tum kuugalh gu pui' nat jax ja'k tu ua'nak gu Isaiyas gui' na bijik bhaankam tu a'gimik gu Dios, na ja'pnim kai'ch:

¹⁸ Dhi'ñi jir di' guñ mar na ñich bhaan ti ti, ba'x io'm jix dha' iñ gio nañ jix bhai'ñ chaat buiñor.

Ba' tajaañxidha' iñ gux Dhuudu' kam jix Uañ jiñ Ii'mda',

mi' dhir ba' dai na ba tu ja aagi'ñdha' gu ja'tkam nam jax ja'k duñia' na ba'x bhai' tu ja jimia'.

¹⁹ Ba' cham pai' dhuuk jaroi' kokda',

ni na cham pai' dhuuk am gɛ' ki'n
jiñkui'ñdha' gu jaroi',

ni mu ja'p dho moo na pai' jax gɛ' daa'ñxim
jir kiicham ka' ku cham pai' pix am
jaroi' kɛkɛ' na am bhaamda' ki'n tu
a'gada'.

²⁰ Gio ba' na bix pix jix ja kiigalhi'ñdha' gu
ja'tkam,

cham tu' jaroi' maadit gampai' bia'ka'.

Gio na gammiji pu tu ja aagi'ñdha' gu
ja'tkam nam jax ja'k duña' na ba'x
bhai' tu ja jimia'.

²¹ Ba' bix na jix jir oi'ñga'n bax mat ka'
am nax bhaai' nam dai gui' buiñor
pix jix biiñak ka' nam ba' jimia' jix
dhaam ja'k buiñor gu Dios.

*Gu Jesus nam pui' ba ai'chuxdha' gu
ja'tkam na ja'ook bhaan ti naidhim*

(Mr. 3:19-30; Lk. 11:14-23; 12:10)

²² Ba' ja'xpix mi' ba ai'chulh jamit gu
Jesus maa'n gu maa'nkam na bhaan jup
tui'ñgida' gu cham kii' ii'mda' na pui' ja'k
duuka' na cham ñia ka' gio na cham tu
ñiokda'. Ba' cham jax ji chi'ñik jup xi dhua'ñ
gu Jesus, jix kii' dho gu'p jum duu, ba tu
ñiok gio na bax ñia. ²³ Ba' gu ja'tkam na mit
pui' ji' ti ti, mi' pui' pup tu'ii' am, dai nam
jup kai'ch:

—¿Dhi' aa chi ba' saak bar di' guch
Xoi'kam gui' na saak bha jimda' git, nar
boxii'ñ ka' gu Dabii'?

²⁴ Ba' gui' nam pariseos jum tii'tinda' na
mit pui' ji' ja kai nam kai'ch, jup ja titda am:

—Chaam tu' ji nar pui' na pim jax
ilhi'ñ. Ja'ppi ja gɛ'kam tuk ji gu cham
kiki' i'ii'mda' na bhaan jup tui'dhi' dhi
maa'nkam. Pui' kum ba'x jii'gi'ñdha' na
mai' ja jootosda' gu bipnaga'n tuutu'm
cham kiki' i'ii'mda' ja a'm dir gu ja'tkam.

²⁵ Ba'p ja titda gu Jesus, na gu'x bhai'x
maat nam jax jum aagit jup kai'ch:

—Matgim cham tu' ji nar pui' na pim
jax ilhi'ñ jiñ jaaduñ. Jax dhuu na gu' gu
ja gɛ'kam tuk gu cham kiki' i'ii'mda' ja'p
pix ji buusan na jax pai' gɛ' kiicham no'm
cham maa'n ñi'ook jup duuk gu tu' no'm
tii jax jix dhuñiik. Piam pai' no' palhiip
jir kiicham piam ku gu' gu dai maap jum
oi'dhagam, no'm cham maa'n ñi'ook jup
duuk, dho pu cham tu' dho jax ji dhuña'

am, nam gu' daix bhaak ka'. ²⁶ Ba' pu'ñi
ja'k jup ji buusan gu ja gɛ'kam tuk gu
cham kiki' i'ii'mda' no't ti bhai' ji bhaam
ja bui gu bipnaga'n tuutu'm cham kiki'
i'ii'mda', nam gu' cham maa'n ñi'ook kap
duuka' nam gu' ba bhaaku' buiñor. ²⁷ Gu'
ba' aapi'm na pim pui' kai'ch na pui' aañ
jiñ a'm jup tui'dhi' gu ja gɛ'kam tuk gu
cham kiki' i'ii'mda', ¿aapi'm ba' moo pu'ñi
ip aa gu jam ja'tkam tuk gui' nam jam
kaichu', pu'ñi aa ja gɛ'kam tuk gu cham
kiki' i'ii'mda' ja a'm jup tui'dhi', nam ba'x
ja jii'gi'ñdha' nam pu'ñi mai' ja jootosda' gu
cham kiki' i'ii'mda' ja a'm dir gu ja'tkam?
¿Piam aa na gu' cham? Na gu' pu'ñi pix
ja'k ji buusnia' nañ jax ba kai'ch. ²⁸ Gu'
aañ matgim gux Dhuudu' kam jix Uañ
Ii'mdaga'n ji gu Dios nañ a'm jup tui'dhi',
pui' ku ba'x bhaai' nañ mai' ja jootos gu
cham kiki' i'ii'mda' ja a'm dir gu ja'tkam,
na pim ba' ba machia' na dhi' ja'p jir
jup duukam nat ya' bam ai' na pim pai'
dhuuk machia' na pim jax ja'k duña' na ba'
gammiji jam a'm ba ti ñi'ñdha' gu Dios.

²⁹ 'Na gu' cham jir am gu jaroi' na mu
baaki' ba'kiram ti ixdha' gu bixchuga'n
gu maa'nkam jix oogim no'm gu' gook dit
maa'n ñi'ook jup duuk. Dai no'm cham
maa'n ñi'ook jup duuk na ba'x bhaai' na xi
buuprai ti ixdha' gu bixchuga'n.

³⁰ 'Gio pui' na jax gu ja'tkam ji'k gook
no'm mu pai' tu or no'm cham maa'n ñi'ook
jup duuk. Ba' maa'n no' bix gaamuim gui'
na ji'k oraidha', dhi' ja'p ji buusnia' na tu ja
a'gidha' gu ja'tkam nañ jax ja'k ilhi'ñdha'
aañ. Gu' ba' gu jumai no' mai' xi iabuidhat
gui' na ji'k tiip oraidha', dhi' ja'p jup ji
buusnia' na cham ji'xkat pui' tu ja a'gidha'
gu ja'tkam nañ aañ jax jup ilhi'ñdha', gu'
ja'kbui' kat maakam xi ja iatgi'ñdha' ji na
diih jax jup ilhi'ñdha'. Dhi' ba' ja'p jup ji
buusanda' na cham maa'n ñi'ook jup duuk
aañ jiñ bui.

³¹ 'Ba' aañ ya' pu jam titda na gu Dios jix
bhaai' na tu ja uañdha' gu ja'tkam bix nam
ji'k jax jix u'ua'tulhdhix ka' no'm soi'm
ilhi'ñ buiñor. Piam no'm gu' gampai' pix
bia' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n
gu Dios, no' gu' ti ja mattu'n nam jix
u'ua'tulhdhix, dho gu' pu cham dho tu ja

uañdha' gu Dios gu ja ua'tulhdhara', nam gu' cham soi'm ilhii'ñdha' buiñor. ³² Ba' no'm gu' gampai' pix jiñ bia' aañ nat bhañ joot guñ Gi'kora', siax bhaai' na tu ja uañdha' gu Dios gu ja ua'tulhdhara' no'm soi'm ilhii'ñ buiñor. Gu' ba' no'm gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mdaga'n gu Dios gampai' pix bia', dho gi gu' pu cham ji'xkat tu ja uañdha' ji gu Dios gu ja ua'tulhdhara' sia pik nar jax ka' git, nam gu' cham soi'm ilhii'ñdha' buiñor.

Gu Jesus na bhaan ji ua'rgidhai ba tu a'ga' maa'n gu i'ix na cham kii' i'bhai'ñcha' no' mit cham bhai' moikxi
(Lk. 6:43-45)

³³ No' pimit jix bhai' moikxi gu jax chu'm jam i'ix, joidham jix kii' i'bhai'ñcha' dho. Piam ku gu' no' pimit cham bhai' moikxi, cham kii' i'bhai'ñcha' dho. ³⁴ Ba' aapi'm pu'ñi ip no' pim gu' cham jir kiki' ja'tkam, cham bhaai' na pim jax dhuix bhai' tu ñiokda' na jax ja'k jir am ka', na gu' dai pui' ja'k jam chiñ am dir buusnidha' na pim jax ja'k jum aa'nda' gu jam jujur am bhaan. ³⁵ Na gu' gu jaroi' no' diil pur jix bhai'kam, joidham jix bhai' tu ñiokda', na gu' dai pui' ja'k jum aa'nda' jura'ran bhaan. Gu' ba' gu jaroi' no' pu diil cham jir kii' maa'nkam, giilhim jix buam tu ñiokda', na gu' dai pui' ja'k jup jum aa'nda' jura'ran bhaan. ³⁶ Ba' aañ ya' pu jam titda na bix matgilhia' jix dhaam ja'k na pim ji'k jax jix buam tu ñiokda', jano' na pai' dhuuk guñ Gi'kora' ja aagi'ñdha' bix gu ja'tkam nam ji'k tu' jax buimii ya' dhi oi'ñga'n bhaan. ³⁷ Na gu' no' pimit cham soi'm ilh buiñor na ba' tu jam uañdha' gu jam ua'tulhdhara', dai na pim pix am ti'ñchoka' na jam aa'ñdhai giilhim jam tulhiiñchuda', no' pimit cham ja'p xi dhuuk gu dhi' pui' na pim jax jix buam tu ñiokda'.

Gu ja'tkam gui' nam cham tu' ka'm ti' ñi'ñdha' nam tiix aa'nda' nax bhai'm duukam jup tu duñia' gu Jesus ja' ñi'ñchudat
(Mr. 8:12; Lk. 11:29-32)

³⁸ Ba' jai' dhit gui' nam pariseos jum tiiti'nda' gio ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, ba chian am gu Jesus na sap maa'n jup tu duñia' jix bhai'm duukam ja ñi'ñchudat. Jup titda am:

—Eap jix bhai'm duukam xip duuñ nach tu' cham pai' dhuuk ñi'ñ.

³⁹ Gu' ji na gu'p kai'ch gu Jesus:

—Tiix aa' am dhi ja'tkam nam cham tu' ka'm ti' ñi'ñ nañ jix bhai'm duukam jup tu duñia' ja ñi'ñchudat nam tu' cham pai' dhuuk pu chu'm ñi'ñ, gu' ji nañ gu' aañ cham tu' pui' tu duñia', nam gu' cham tu' mi' pui' jimiik kat jup kai'ch na jax jix aa' guñ Gi'kora'. Dai gatuuk nam jiñ chigia' nañ pui' ja'k jup jiñ dhuñia' nat jax jum duu bijik gu Jonaas. ⁴⁰ Ba' pu'ñi nat jax jum duu gu Jonaas nat baik tanoolh jup duu gio baik tukaa' na miji pu jim irban dir gu gē' batoop, ba' aañ pu'ñi ip nat bhañ joot guñ Gi'kora', baik tanoolh gio baik tukaa'ñ mi' pu yaasapka' dibir bita'. ⁴¹ Ba' jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' na ja aagi'ñdha' guñ Gi'kora' bix gu ja'tkam nam tu' jax buimii ya' dhi oi'ñga'n bhaan, gui' nam Niinibe oi'ñkat xi gu'kii pu ti'ya' am na pim maaxik pu cham tu' ka'm ti' ñi'ñ. Na gu' gu Niinibe oi'ñkam kat moo jano' cham jax ji chi'ik mi' pui' jii mit na jax jix aa' guñ Gi'kora' na pai' dhuuk pui' ba tu ja a'gi'ñ gu Jonaas. Ba' aañ nañ xib ya' oiri aapi'm jam bui, jix io'm jir gē'kam iñ, cham tu' pui' na jax gu Jonaas. ⁴² Gio gui' na bijik jix io'm jup jir gē'kam kat gu ubii na muni ja'k kiokat jurnip, pui'p xi kikboi pui' xi chi'ya' na pim maaxik pu cham tu' ka'm ti' ñi'ñ. Na gu' gui' ji' gu ubii jum dikoo'ñ nat mik dir bha jii nat bha kaim gu Salomoon gui' na ya'r gē'kam kat, na pui' tē kēkē nax io'm jix chu matda' ka'. Ba' aañ nañ xib ya' oiri aapi'm jam bui, jix io'm jix chu matda' iñ, cham tu' pui' na jax gu Salomoon.

Gu Jesus na bhaan ba tu a'ga' maa'n gu cham kii' ii'mda'
(Lk. 11:24-26)

⁴³ 'Gu cham kii' ii'mda' no't ba buus bhaan dir gu maa'nkam, ba jimia' mummi ja'p pai' gampix jix chu gak kir, tu gaagidha' na pa ja'k jix bhaai' na kiicha'. Ba' no't cham pai' ji chi' nar joidham na kiicha', jup jum aa'nda': ⁴⁴ “Gi no' ñich moo gio mui'p jii mummi nañ pai' kiokat.” Ba' na gio bhaan jup ba bakia' gu maa'nkam, joidham ti' tigia', na gu' ja'p ti' ilhii'ñdha' na cham ka tu tanaara' ka' no' bax kii' gu maa'nkam. ⁴⁵ Ba' xi dhai'ñña' na jai'p

ja bai'ñmira' gu bipnaga'n tuutu'm cham kiki' i'ii'mda' ji'k xijum gook pup aixim gui' nam giilhim xi chu xibua. Ba' nam pai' dhuuk gio maap bhai'p ba baapkia' bhaan gu maa'nkam, giilhim bhai' jim naanbicha' dho gi ji ba', cham tu' pui' kia' na jax biipi' dir. Ba' pu'ñi ja'k jup tu' ja jimia' gu ja'tkam gui' nam ji'k cham tu' ka'm ti ni'ñdha'.

Gu jajaa'nni'ñ gio gu di'ñn gu Jesus nam mi' ba aaya' na pai' ka oirida'

(Mr. 3:31-35; Lk. 8:19-21)

⁴⁶ Ba' na pui mi' ka tu' ja a'gi'ñchu' gu Jesus gu ja'tkam, mi' ba ai mit gu jajaa'nni'ñ gio gu di'ñn nam jix chu a'gidhamtu', ba' mummi ja'p diirap dir pix ji guguu mit. ⁴⁷ Ba' maadit mu ba aa'ñdham gu Jesus, jup titda:

—Muni mit ba ai gum jaaduñ gio gum naan. Mui'p sap xi jimda' nam tum a'gidha'.

⁴⁸ Ba'p titda gu Jesus gui' na mi' pui' ji' kai'ch:

—Jax dhui nañ aañ cham tu' pui' ilhii'ñ nam dai gui'r jiñ jaaduñ gio na dai gui'r jiñ ñaan.

⁴⁹ Ba' nobii'ñ ki'n mui' xi ja aa' gui' nam kaichu' nam mi ja'p daraa, jup kai'ch ba':

—Gu' bix ji sia dhi'ñi nam ji'k jiñ kaichu' nañ pui' ja ilhii'ñ nam jir jiñ jaaduñ gio nam jir jiñ ñaan. ⁵⁰ Na gu' gu jaroi' na pu'ñi mi' pui' ba jimda' na jax jix aa' guñ Gi'kora' gui' nax dhaam jup tu'ii', dhi' pui' ji buusanda' na bar jiñ jaaduñ ka' gio na bar jiñ ñaan ka'.

13

Na jax jum duñia' gu tiriik na tu gii'ñdha' maa'n gu maa'nkam

(Mr. 4:1-9; Lk. 8:4-8)

¹ Ba' moo jano' pu jii gu Jesus mi' dhir kiicham mu ja'k na pai' gè' suu'nka' gu suudai', ba' mi ja'p ju'ñdharan daakat bam jipi'ñ. ² Ba' cham ji'x miikim na mit jix io'm mui' mi' mam jumaap gu ja'tkam, alh nammi ba xi ju' am. Ba' pui' bhai' ma tis gu Jesus bhaan gu gè' kanuub na mi ja'p jup sè' amuub suudai' jugi'ñ, ³ bhai' ba' ji dhaakat ma tu' ja a'gi' gu ja'tkam bixchu' bhaan ji chu ua'rgidhak na tu' ya ja'p jix chu jai'ch dhi oi'ñga'n bhaan, jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam ma tu gii'ñdham gu tiriik. ⁴ Ba' nat pai' dhuuk mui' ji chu gii', jai' mu ja'k suulh na pai' pix am boi ba katka' na mi ja'p tum oipoda' gu tu', ba' maa'n na mit jax jugio gu u'ji' nam mi ja'p nini'da'. ⁵ Ba' jai' nat ja'p ja'k iam jup suulh na pai'r ai' cha'm nax komaalhim jir dibir, dhi' dho gi gu' tii jotmoda' bubua ji, nat gu' daaman jum yaas. ⁶ Gu' ji na gu' nat pai' dhuuk bhaan mi' ji chotnorimi, maa'n nat jax gaa, nat gu' cham tuukab takta. ⁷ Ba' jai' nat ja'p ja'k iam jup suulh na pai' tuutka' gu tu'x bii u'uux jix jo'ii', maa'n nat jax bhai'bich, jix u'uam mi' pup tuut gu tiriik, ba' pu cham tu' ka bhai'. ⁸ Ba' jai' nat ja'p ja'k iam jup suulh na pai'x kii' gu dibir, dhi' dho gi gu' joidham jix bhai'm duu ji. Alh ja'p sa'sbar xim kaip, ji'ma'n moom kaip maa'n oo'm daman mambhix, jai' ba' baik oo'm, jai' jix chamaam oo'm, mi' pix pui'. ⁹ Moo pim jix bhai' xim ga'ngada' na pim ji'k jiñ kèè na jax jir jum duukam gu dhi' pui' nañ jax jam titda.

Gu Jesus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu' na jax jir jum duukam gu tiriik nat tu gii' gu maa'nkam

(Mr. 4:10-12; Lk. 8:9-10)

¹⁰ Ba' pui' ba titda am gu noonbi'ñ gu Jesus na sap ja aagi'ñdha' na jax kai'ñkam pui' ja'k tu' ja a'gi'ñ gu ja'tkam na bhaan ji chu ua'rgidhat gu tu' na ya'x chu jai'ch dhi oi'ñga'n bhaan. ¹¹ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Matgim aapi'm saalh ka jam mattuda' ji gu Dios na pim jax ja'k duñia' na ba' gammiji jam a'm ba ti niidhidha', na pim gu' bañ kaichu'. ¹² Na gu' gu jaroi' no' pu'ñi ti jigi'ñ, jix io'm ba mattuda' guñ Gi'kora', ba'x io'm bax mat ka', cham tu' pui' na jax biipi' dir. Ba' gu jaroi' no' cham maachim, sia ku tii palhip am jix maat, saalh pui' dho cham ka ti'ñchoka', miikkat pu cham ka mat ka'. ¹³ Pui' kuñ ba' aañ pu'ñi pix ja'k tu' ja a'gi'ñ gu ja'tkam bixchu' bhaan ji chu ua'rgidhat na tu' ya ja'p jix chu jai'ch dhi oi'ñga'n bhaan, na gu' sia kum tiiñ ni'ñ gux bhai'm duukam nañ jup tu' bua, pu cham maati' ni'ñdha' am, gio ba' no'm tiiñ kèè nañ jax tu' ja a'gi'ñdha', pu cham maati' jup jiñ kèèkè am. ¹⁴ Ba' dhi' ja bui pui' ba tum

kuugalh nat jax tu ua'nak gu Isaiiyas gui' na bijik bhaankam tu a'gimik gu Dios na ja'pnim kai'ch:

No'm tii tɛ kɛkɛ,

cham maatit kaaya' am,

gio no'm tii jax ti nii'n,

cham maatit tigia' am na jax jir jum duukam ka'.

¹⁵ Nam gu' dɪlh cham maatit tɛ kɛkɛkɛ' dhi' dhi ja'tkam,

panaas ba' ku ja'p ji buusanda' nam pu cham ñiñña ka' gio nam pu cham tɛ kɛkɛkɛ',

gu' na ba' jax dhui pix cham bhaai'n ka' nam jix maatit tɛ kɛkɛkɛ',

gio na cham bhaai'n ka' nam jix maatit ti nii'nɪdha',

nam ba' cham maati mi' pui' jimia' nañ jax jix aa',

ba' aañ cham tu'p jiñ buixi'nɪdha' ja bui.

¹⁶ 'Ku gu' aapi'm jix bhai' tu jam jim ji, na pim gu'x maatit tɛ kɛkɛ gio na pim jix maatit ti nii'n. ¹⁷ Tu' silhkam ki'n jañ pu jam titda nam mui' gui' nam bhaankam tu a'gimik gu Dios gio gui' nam ja'ppix jir jix bhabhai'kam kat, pu chu'm tiip jix chi tiigik kat am na pim jax ti nii'n gu xib, gu' ji na mit gu' cham pu chu'm ti tii, gio nam pu chu'm tiip jix chi kaik kat na pim aapi'm jax tɛ kɛkɛ gu xib, gu' ji na mit gu' cham pu chu'm ti kai.

Gu Jesus nax bhai' ba tu aa'nda' na jax jir jum duukam gu tiriik nat tu gii' gu maa'nkam

(Mr. 4:13-20; Lk. 8:11-15)

¹⁸ 'Ea na pim jix bhai' xiñ kaaya'n jaaduñ nañ jam aagi'nɪdha' na jax jir jum duukam gu tiriik nat tu gii' gu maa'nkam. ¹⁹ Ja'p jañ dho kai'ñkam jup kai'ch: Gu ja'tkam no' mit tii kai gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'n gu Dios na jax ja'k ja a'm ba ti niidhidha' git, no' mit gu' cham maatit kai, dhi' ja'p ji buusnia' na jax gu tiriik nat mi' suulh boi cha'm na pai'x chu kabaak. Ba' na pai' dhuuk mi' ji ɛɛji gu ja'ook, maakam xi jur-tuda', mi' pu cham tu' bhaan ka titii'nɪchoka'.

²⁰ Gu' ba' gui' nat mi' ja'k jup suulh na pai'x komaalhim jir dibɪr nar ai' cha'm, dhi' gui' nam jotmoda' tii ti jii'nɪdha' jix bhai'm ilhdhai, ²¹ gu' ji nam gu' pui' ji bubuakia' na jax gu tiriik nat cham tuukab takta. Ba'

no' tu' jax ba ja duiñchu', mummi pui' giop suulhgia' am, nam gu' cham bɪx ja jujur ki'n ti jii'gi'nɪdha'. ²² Ba' gui' nat mi' ja'k jup suulh na pai' tuutka' gu tu'x bii u'uux jix jo'ii', dhi' gui' nam pui' tii joidham jup kaaya', gu' ji na gu' bhai' ji ja tukgidha' gu tu' na ya'x chu jai'ch dhi oi'ñga'n bhaan. Tu' nam pix bax joi'nɪdha' nam bia'ka' jix dha'ram namkim, piam ku tu' nam pix jax bax dhuñim ka' na tu' cham jum aagidha'.

²³ Ba' gui' nat mi' ja'k jup suulh na pai' joidham jix ki' gu dibɪr nat jum kaip jix chamaam oo'm, gio jai' baik oo'm, gio ba' jai' maa'n oo'm daman mambɪx, dhi' gui' nam bɪx ja jujur ki'n ti jii'nɪdhai mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' guñ G'kora', ba' cham ji'xkat ja'k ka suulhgia' am, nam gu' gammiji buiñor bax biiñak ka'.

Gu Jesus na tu a'ga' gio bhaan jup ji ua'rgidhai gu tiriik

²⁴ Ba' gio bhaan jup ji ua'rgidhak gu tiriik bhai' ji chu ja a'gi gu Jesus gu ja'tkam, jup ja titda:

—Gu jaroi' na bhaan ti niidhidha' gu Dios ja'p ji buusnia' na jax gu jaroi' no't mu pai' tu gii' gu tiriik pai' na tu ga'mbhar ka'. ²⁵ Ba' no't gu' moo jano' pu gui' gu tukaa' bhaan na pai' dhuuk bɪx ka tum kookos ka', mi' ji ɛɛk gui' nax bhaamki'n daam dir mi'p xi gii'nɪdhak ba jii gu sai' gu kai'n gui' na cham bhai' bua gu tiriik.

²⁶ Ba' nat pai' dhuuk bhai' ji bubua gu tiriik, gatuuk dir bhai'p ji bubuakia' gu sai' gui' na cham bhai' bua. ²⁷ Ba' na mit pai' dhuuk ba tii gui' nam mi' tu juanda', mu jimik ba aagi'nɪ am gui' nat mi' tu gii' gu tiriik, jup titda am: “Aapi'ch jaduun, gu tiriik na pich mu tu gii', ¿sai' bɪnkam aa pich mi' ii na ba' jai' mi'p tuut na cham bhai' bua gu tiriik? ¿Ka' jaroo ji chi mi' ii?” ²⁸ Ba' gui' na mi' tu gaa jup kai'ch: “Jaroi' dho na xiñ bhaamki'n nat ba' mi' ii dhi' pu chu'm.” Ba' gu tujuandam tugi'nɪ ba tikka am, jup titda am: “¿Cham jir am aa no' chich boopnik mu baas iabu?” ²⁹ Ba' gui' na mi' tu gaa jup kai'ch: “Cham ji nar am, na gu' na pim pai' dhuuk bhai' ji boopña', bɪx bhai'p jim takbona' gu tiriik. ³⁰ Mi' pui' ji na ba gi'lhia' bɪnkam, gatuuk ba' nañ pai' dhuuk ba ji chu oraa' nañ ba' tu chiñia' nam a'lhiok

buuprai miidha', dai gu tiriik jañ ba' tu chiñia' nam ulhña' mi' na pai'm ulhiis."

Gu Jesusus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gui' na mostaasa jum tñiti' (Mr. 4:30-32; Lk. 13:18-19)

³¹ Ba' jumai bhaan ji ua'rgidhak gio bhai'p ji chu ja a'gi gu Jesusus gu ja'tkam, jup ja titda:

—Ja'pni ja'k jup ji buusan gu jaroi' no' bhaan ba ti niidhim gu Dios, na jax gu jaroi' no't mu pai' ii gu mostaasa kai. ³² Cham jax chu'm ja'xbui'x jai'ch dho gu kaichuk na ji'x jir ilhi'ch gui', ku gu' no' ñich mi ja'p xi ii, joidham gè' gígí'r ji, cham tu' ja'xbui' na ji'x jup ti gígí'r gu jai' i'ix gui' na pui'p jir jum isdam. Jix bhai' nam bha ja'p maamragaran tu kakos ka' gu u'ji'.

Gu Jesusus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gui' na ki'n jappukar gu paan (Lk. 13:20-21)

³³ Ba' ja'pni ja'k bhaan ji ua'rgidhak gio bhai'p ji chu ja a'gi gu Jesusus gu ja'tkam, jup ja titda:

—Ja'pni ja'k jup ji buusan ip gu jaroi' no' bhaan ba ti niidhim gu Dios, na jax gu jax chu'm ubii no't ba jip duu gu paan na palhiip binda' gui' na ki'n jappukar, sia ku gu' tiir gè' gu tui'.

Na jax ja'k bhaan ji chu ua'rgidhimik gu Jesusus na tu ja a'gidhimik gu ja'tkam (Mr. 4:33-34)

³⁴ Ba' dhi' pu'ñi ja'k tu ja a'gidhimik gu Jesusus gu ja'tkam bixchu' bhaan ji chu ua'rgidhimik na tu' ya ja'p jix chu jai'ch dhi oi'ñga'n bhaan. Dai pu'ñi ja'k pix tu ja a'gi'ñdha' nam ba'x maatit kaaya'. ³⁵ Ba' dhi' pu'ñi ja'k jum kuugalh gu pui' nat jax ja'k tu ua'nak maadit gui' nam bijik bhaankam tu a'gimik gu Dios, na ja'pni kai'ch:

Aañ bix aixim bhaan ji chu ua'rgidhai tu a'ga' na tu'x maax dhi oi'ñga'n bhaan,

ba' dhi' bhaan pix tu a'gat jup kai'chdha' iñ gui' nam tu' cham maat gu ja'tkam jano' dir nat jax jup duu gu Dios dhi oi'ñga'n.

Gu Jesusus nax io'm jix bhai' ba tu aa'nda' na jax jir jum duukam gu sai' gui' na cham bhai' bua gu tiriik

³⁶ Ba' mi' dhir ba jii gu Jesusus xi ja ñio'kdhak gu ja'tkam, nammi ja'k gama ja'k ji baa ba'k chir. Ba' gui' nam kaichgida' mia'n xi øk pui' ba titda am na sap ja aagi'ñdha' na jax jir jum duukam gu sai' gui' na cham bhai' bua gu tiriik nat ba' pui' bhai'p ji bubua mi' na pai'm gi' gu tiriik.

³⁷ Ba' gu Jesusus jup ja titda:

—Dho gu tiriik giigi'ñdham, dhi' aañ dñilh jiñ aagat jup kai'ch, aañ nat bhañ joot guñ Gi'kora'. ³⁸ Gu' ba' gu gaabhar, dhi' gu oi'ñga'n jañ aagat jup kai'ch, gio ba' gu tiriik, dhi' gui' na ji'k ja a'm ba ti niidhidha' gu Dios jañ ja aagit jup kai'ch. Gu' ba' gu sai' gui' na cham bhai' bua gu tiriik, dhi' gu ja'tkam gui' nam cham tu' ka'm ti ni'ñ jañ ja aagit jup kai'ch. ³⁹ Gu' ba' gui' nat mi'p ii gu sai' gui' na cham bhai' bua gu tiriik, dhi' gu ja'ook jañ aagat jup kai'ch. Gio ba' gu maa'nkam gui' na tu oraa', dhi' jano' tu aagit jup kai'ch iñ na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n bhaan. Ba' gui' nañ jup ja aa' nam jix bhai' dhui ba ulhña' gui' na ji'k jum oraa' gu tiriik, dhi' gu noonbi'ñ guñ Gi'kora' nañ ja aagit jup kai'ch ip. ⁴⁰ Ba' pui' na jax gu sai' nam maap xi jumpadai bhai' xi kixdha' gu tai, pu'ñi ja'k jup tum duña' jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n bhaan. ⁴¹ Ba' aañ nat bhañ joot guñ Gi'kora', nai' ja jootsa' iñ gu noonbi'ñ nam maap ja jumpada' gui' nam ji'k ja chianda' gu jai' ja'tkam nam pu tu duña' gu tu' nar jix buam jum duukam, gio ba' bix nam ji'k jix buam tu buada'. ⁴² Mi' dhir ba' dai nam mu ja'k xi ja iabu' na pai' gammiji cham tutki gu tai, ba' mi' pu tii suanda' am gammiji na giilhim tiix buam tu tatda'ka' na ja miidhidha' gu tai. ⁴³ Gu' ba' gui' nam ji'k gammiji mi' pui' jiidmat na jax jix aa' guñ Gi'kora', joidham tu'm jix a'bhar totbikdam jup jum duña' am jano' nam pai' dhuuk buiñor bap tui'ka', ja'p tu'm jum maaxi'ñdha' am na jax gu tanoolh. Moo pim jix bhai' xim ga'ngada' na pim ji'k jiñ kèè na jax jir jum duukam gu dhi' pui' nañ jax jam titda.

Gu Jesusus na bhaan ji ua'rgidhai tu a'ga' maa'n gux dha'ram namkim no' mi' pai' ixchuix

⁴⁴ 'Ba' gu jaroi' no' bhaan ti niidhim gu Dios, ja'p ji buusan na jax gu jaroi' no't mu pai' ba tii gux dha'ram namkim na mu pai' ixchuix ka' jax chu'm dirbagaran gu jaroi'. Ba' jotmoda' gio mi'p xi ixchui xi dhai'ñña' na tu ga'rara' gu bixchuga'n na ji'k tu' bia'ka' na ba' ki'n ba saba'da' gu dibiiir mi' na pai' ixchuix ka' gux dha'ram namkim.

Gu Jesusus na tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gux a'bhar joodai jix dha'ram namkim

⁴⁵ 'Gu jaroi' no' bhaan ti niidhim gu Dios, ja'p ji buusan na jax maa'n gu maa'nkam no' mu ja'p pai' jimdat tu saba'daim gu joodai gux a'bhar jix dha'ram namkim.

⁴⁶ Ba' no't maa'n mi' pai' ba tii gux io'm jix dha'ram namkim, xi dhai'ñña' na tu ga'rara' gu bixchuga'n na ji'k tu' bia'ka' na ba' ki'n ba saba'da' gu joodaix abhaar jix dha'ram namkim, na ba' mi' dhir ja'p ja'k ga'ra' jix dha'ram iam.

Gu Jesusus na tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu g'e' asaak gui' nam ki'n jum bhia gu boptop

⁴⁷ 'Gio ja'pni ja'k jup ji busaak gu jaroi' no' bhaan ti niidhim gu Dios, na jax gu ja'tkam no'm mu pai' tu bhia gu boptop, no' mit mui' xi bua suudai' chir gu g'e' asaak nam bix aixim tu'm mim gaamu' gu boptop. ⁴⁸ Ba' nam pai' dhuuk suuduya' gu boptop bhaan gu g'e' asaak, ba bhika' am gui' nam mi' tu bhiada' mu ja'p ju'ñdharan gu g'e' suudai'. Ba' mi' ja'p daraibui xi gaamuimii am baalh cha'm dai gui' na ji'k jix kii' gu boptop, gu' ba' gui' na ji'k cham tu' bhai' ka', mummi pai' baas xi iabui am.

⁴⁹ Ba' pu'ñi ja'k jup tum duña' jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n bhaan. Nai' ja'p ji jimia' am gu noonbi'ñ guñ Gi'kora' nam ja boosgapu' gui' nam ji'k cham tu' ka'm ti nii'ñdha' mi' dhir ja' bui gui' nam tu' ka'm ti nii'ñ. ⁵⁰ Mi' dhir ba' dai nam mu ja'k xi ja' iabu' na pai' gammiji cham tutki gu tai, ba' mi' pu' tii suanda' am gammiji na giilhim jix buam tu tatda'ka' na ja' niidhidha' gu tai.

Na jax jir jum duukam gu jaroi' no' mi' pai' tu bia' gu bixchuga'n

⁵¹ Mi' dhir ba' moo bhai' ba ja tikka gu Jesusus, jup ja titda:

—¿Jix maatit aa pimit kai gu dhi' pui' na ñich jax tu jam a'gi?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Jix maatit jachich dho kai.

⁵² Ba' gio mui'p ji ñio gu Jesusus, jup ja titda:

—No' maadit gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' pui' ba jii na jax pik ja'k bhaan ba ti niidhidha', ja'p ji buusanda' na jax gu jaroi' no' mi' pai' tu bia' gu bixchuga'n, na gu' bix pix joidham ti nii'ñdha', sia ku jai' tiiir kikhli'ñga'n.

Gu Jesusus nam cham k'galhdha' gu Nasareet oi'ñkam (Mr. 6:1-6; Lk. 4:16-30)

⁵³ Ba' pu'jii gu Jesusus nat pai' dhuuk tiimo na mi' pu'ñi xi chu ja a'gidhimik gu ja'tkam bixchu' bhaan ji chu ua'rgidhimik na tu' ya ja'p jix chu jai'ch dhi oi'ñga'n bhaan, ⁵⁴ mummi ja'k ba' ba ai nat pai' pik ja'k gi'ir. Ba' mi' bhai'p ji chu a'ga mi' nam pai' tu daanda' gu Israel kam ja'tkam gui' nam mi' oi'ñka' jano' na pai' dhuuk aagix ka' na cham tum juanda'. Ba' mi' pui' pup tu'ii' am na mit ba kai na joidham jix bhai' xi bua na tu a'ga, ba'p jum ti titda am:

—¿Paa chi ba' ji chum mamtuxdhak pui' pik joidham jix bhai' xi bua na xi chu a'ga dhich jaduun? ¿Jax moo duukat jix aichu'n nap tu bua gux bhai'm duukam? ⁵⁵ ¿Cham aa pin jir di' nar maraa'n gui' na u'uux tu jiiibat jup tu buada' gu bixchu', na Mari-ya jir di'ñn, nam jir jum jajaa'nnim gu Jakoobo, gio gu Josee, gio gu Simoon, gio ba' gu Juudas? ⁵⁶ Gio gu u'uub jajaa'nni'ñ, ¿cham ja pin ya' tu oi'dha' am aach jich bui? ¿Gu' jax ji chi ba' duukat jix chu matda' dhich jaduun?

⁵⁷ Ba' pui' xi kai'chimik mi' pui' cham tu' kap jum buixi'ñ am. Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Gu jaroi' na tu a'gada' bhaankam gu Dios, cham k'galhi'ñdha' am gu ja'tkam mi' nar pai' kam ka', sia ji gu' gu mi' kia'mi'ñ kam. Dai no'r maakam ja'k kam nam ba' bix kap jix k'galhi'ñdha'.

⁵⁸ Ba' cham tu' mui'x bhai'm duukam jup tu duu gu Jesus mi' na pai'r Nasareet, nam gu' cham ti jii'gi'n gu mi' kam no' moop jir di' guch Xoi'kam.

14

Gu Eroodis na ba tu chiñia' nam ikia' gu ma'oo'n gu Juan ja'tkam bopkondam
(Mr. 6:14-29; Lk. 9:7-9)

¹ Ba' jano' pui' ba ti kai gu Eroodis gui' na mi'r gè'kam ka' Galilea na mu pai' pix oirit tu ja a'gi'n gu Jesus gu ja'tkam. ² Ba'p ja titda gui' nam maap mi'r gè'gèrkam ka':

—¿Jir di' dho bak jia gu Juan ja'tkam bopkondam nat duadik giop ba bam mu dir koi'n'ga'n tir? Pui' ku ba' pui' joidham jix bhai'm duukam jup tu bua.

³ Gu' nax choo'nnit jup kai'ch gu Eroodis, nat gu' bii'pi' dir tu chia nam daagi' kupu' gu Juan buuplhixim ki'n gu bapaiñum titropiñ, nat tu'm da'p duu gu Erodiyas gui' nar binga'n kat gu Piliip ja'nni'n gu Eroodis, gu' ji nat gu' bhai' ji chi' ix. ⁴ Ba' na pui' tii xi chitdada' gu Juan gu Eroodis na cham jir am na bii'ma'n tu kioka' gu Erodiyas na gu' ja'nni'n jir binga'n, gu' ji nat gu' dai bhai' ji bhaam.

⁵ Ba' cham bhaai'n ka' na jax dhui tu chiñia' gu Eroodis nam mu'aa' gu Juan na gu'x ja' bhi'n'dha' gu ja'tkam, nam gu' bii'x pix jix bhai'x mat ka' na gu Juan bhaankamu'n tu a'gada' gu Dios. ⁶ Gu' ji na gu' nat pai' dhuuk jum ai nar pai' dhuuk kam gu Eroodis, ma tu chia nam tu bhaidha' gu koi' nam ba' tu jugia'. Ba' nam mi' ka tu kua', mi' ba ai gu tiyaa maraa'n gu Erodiyas, ba' mi ja'p ma ti nii ja' nii'n'chudat gu ja'tkam nam mi'p tu'ii'. Ba' iam ko'raaro gu Eroodis gu pui' nat jax ja'k ti ni, ⁷ ba' pui' ba titda na makia' na tu' ilhii'n'dha'. ⁸ Ba' gu tiyaa xi mii nat tikkam gu di'ii'n na tu' bha tañia', ba' ja'xpix gio mi'p ba ai, jup titda ba' gu Eroodis:

—Dho aañ jix aa' nap jiiñ makia' jooxia' ta'm gu ma'oo'n gu Juan ja'tkam bopkondam.

⁹ Ba' nai' soi' jim duu gu Eroodis, giilhim jix buam jum ilh. Gu' ji nat gu' moo pui'p ba tii'n mi' ja kaixdhat gui' nam jik mi'p tu'ii' na makia' na tu' ilhii'n'dha', ¹⁰ ba' pui' ma

tu joot nam ikpu' gu ma'oo'n gu Juan mu na pai' kuupka'. ¹¹ Ba' ja'xpix mi' ba aich jamit jooxia' ta'm, mi' xi maa mit gu tiyaa. Mi' dhir ba' gu tiyaa mu ja'k jup xi bhaidhak gu di'ii'n.

¹² Ba' na mit pui' ba ti kai gu ja'tkam tugi'n gu Juan na mit ba mua, mui' ma jii mit na mit bhiim gu tukga'n nam ba' yaaspa'. Mi' dhir ba' mu ja'k jup bhi mit na pai' oiri gu Jesus na mit aa'n'dham na mit ba mua gu Juan ja'tkam bopkondam.

Gu Jesus na mui'dhalhdhai gu paan tu ja makia' mui' gu ja'tkam

(Mr. 6:30-44; Lk. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³ Ba' pu jii gu Jesus nat pai' dhuuk pui' ba ti kai na mit ba mua gu Juan ja'tkam bopkondam, baasi'n dir ja'k pu bhi na pai'r gampix ka' na cham jaro'i oirida', dai nat jax bha tis bhaan gu gè' kanuub na mi ja'p jup sè' amuub suudai' jugii'n. Ba' na mit ba maat gu ja'tkam gui' nam mi ja'p oi'n'ka' ji' dilh kikcham nat pa ja'k bhi gu Jesus, bhammi dir ja'p gakoolh jamit ji bhik bii dibir ta'm bhammi dir ba dar bii'pi' dir. ¹⁴ Ba' nat pai' dhuuk bhammi dir ba ai gu Jesus, nat jax mui' ji chim bhai' dhir bhaan gu gè' kanuub, bhai' pix ji ja tii gu ja'tkam nam jix io'm mui' nammi ju' nam bhai'p tu'ii' ju'n'dharan gu gè' suudai'. Ba'x joi'mdak ba ja tii, ba' bhai' ji ja dudua'n gux kako'kkam gui' nam ja ua'. ¹⁵ Ba' ja'xpix nat pai' dhuuk ba ji jur, mu jimik jup titda am gu Jesus gu noonbi'n:

—Ya' ba ji jur jich jaduun. ¿Jax jach jich dhuñia', na gu' ya ja'p jir gampix? ¿Cham jir am aa nap ba ja jootsa' dhi ja'tkam kum ba jimia' mu ja'p pai' nar kikcham kum ba tu taañpu' gu tu' nam jugia'?

¹⁶ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Yaa' pim dho ka tu ja makia' aapi'm, ¿tu' gi pik ip? Cham jum aa' nam moop jimia'.

¹⁷ Ba' gui'p kai'ch am:

—¿Tu'ch gip ja makia', nach gu' cham tu' ua' gu tu' koi'? Dai siamri jik jix chamaam gu paan muni pai' pix ua' maadit, gio ba' gook gu boptop.

¹⁸ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dhii' dho ki'n ba kokba'n am. ¡Ka gor bhañ u'ii'n!

19 Ba' xi ja chia gu ja'tkam nam mi ja'p xi dharaibu' sai' dhaam, ba' xi dhaagik gu paan jix dhaam ja'k xi chi' tügik xi chu taxchaabgi buiñor gu Dios. Mi' dhir ba' dai nat pix ta'tak mui' ji ja maa gu noonbi'ñ, gui' ba' mi' dhir pix mu ja'k jup ji ja maa mit gu ja'tkam. 20 Ba' bix tu juu mit nam ji'k mi'p tu'ii', sia kum gu'x io'm tair mui', tu koi'mik am nam ji'x ihii'ñ. Jai' mit pu cham ka jugio. Pui' mit giop ma tu jumaap nat ji'k bii, mambhix daman gook bapaalh dho moo giop suusu'n gu paan. 21 Ba' bix dhi' na mit ji'k mi' tu juu gu ja'tkam, aix am jix chamaam mambhix jix cha'tmam oo'm (5000) gu dai chichio'ñ, gu u'uub gu' cham agix kam ji gam a'aalh.

Gu Jesus na joidham suudai' dhaam pix jimda'

(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

22 Mi' dhir ba' dai nat ba ja chia gu Jesus gu noonbi'ñ nam bha tisdia' bhaan gu gè' kanuub, bii'pi' ba' gamai' xi ja joot nam bhammi dir ba aaya' baasi'n dir ja'k jumai ju'ñdharan gu gè' suudai'. Diih ba' mi' pup oiri, na gu' mi ja'p ka tabuimgi'ñ gu mui' ja'tkam nam mi'p tu'ii'. 23 Ja'xpix ba' nat pai' dhuuk bix xi ja tabuimgidhak, pu jii maa'n kap na pai'r oidha' ta'm bhammi na pai' cham jaroi' oirida' nat ba tu daañim buiñor guch Gi'kora'. Diih ba' bhai' pu tu daan, sia ku bax chukgam. 24 Ba' gu noonbi'ñ jiiim am gammiji bix suudai' dhaam bhaan gu gè' kanuub. Ba' na mit jix io'm mik ba bhii nammi pai' na bar irban gu gè' suudai', jix io'm bhai' ji jib mu dir ja'k nam pai' ja'k jiiim, ba' bhai' ji gi'nduki gu suudai', nai' t'è'kob ba baapmigim gu gè' kanuub. 25 Ba' nammi na pai' bar katukgab, mui' ma jii gu Jesus, bhammi dir pix chu'm duu nai' gu bix a'nsap, mummi ba' ba ai ip gio ju'ñdharan na pai' gè' suu'nka' gu suudai'. Mi' dhir ba' gamai' bix suudai' dhaam pix chu'm duu nat ba jii mu ja'k nam pai' jiiim gu noonbi'ñ bhaan gu gè' kanuub. 26 Ba' nat mi ja'p jupaaban ji bhii nam pai' jiiim gu noonbi'ñ, ba tii mit gu Jesus na mi ja'p ba jim suudai' dhaam. Ba'x chotdonit gè'gèr ki'n ba jiiñ jamit, jup kai'ch am:

—iKani gu tu' mi ja'p ba jim!

27 Gu' ji nat gu' jotmoda' mu ñio gu Jesus, jup ja titda:

—Cha'pim totdon ka'. Aañi' pix jup tui'dhi'.

28 Ba' mui' ji ñio gu Peegro, jup kai'ch:

—No'p baabui' silhkam aap jir di'ñ jaduun, pui'p xi chi'ya' nañ aañ ya' dir mui' xi jimia' bix suudai' dhaam mi' nap pai' dhir bha jim.

29 Ba' gu Jesus jup titda:

—Dho kap bhai' xi jim.

Ba' gu Peegro nat jax jup tim bhai' dhir bhaan gu gè' kanuub, gamai' pix chu'p jum duu bix suudai' dhaam mu ja'k na pai' dhir bha jim gu Jesus. 30 Gu' ji nat gu' gama ja'k bhai' ji choo'n, na gu'x ìbhidhat nii'ñ gu suudai' na bha silh gu'nguk. Ba' mi' gamai' ba ji baa gu Peegro, jup titda gu Jesus gè' ki'n:

—iXiñ dhaa'ñ jaduun!

31 Ba' gu Jesus jotmoda' xi dhaa ip, jup titda ba':

—¿Jax ku pich ba' dai ba ji choo'n? ¿Moo chakui bix jum jur ki'n ti jii'gi'ñ ap aa aañ jiiñ bui?

32 Ba' ja'xpix bhai' ba tii'tis jamit bhaan gu gè' kanuub, ba' jotmoda' nai' pix ji kikbo gu jibiih na jix io'm bhai' ka jibii'rdat. 33 Ba' gui' nam ji'k bha jiiim bhaan gu gè' kanuub, jotmoda' mi ja'p ja o'lhia ki'n gu'kik jup titda am gu Jesus:

—Tu' silhkam ji bak aap jir di' gu Dios gu Maraa'n.

Gu Jesus na ba ja dudua'ñdha' gux kako'k kam Genesareet kam

(Mr. 6:53-56)

34 Ba' ja'xpix bhammi dir ba tii'tis jamit na pai' Genesareet bhaan bipio' gu dibii'r. 35 Ba' gu ja'tkam gui' nam bhai' oi'ñka' jix maatit tii mit na maadit jir di' gu Jesus, ba' jotmoda' nai' xi boop jamit miji ja'p kikcham gui' na dhi' pix bhaan jup bipio' gu dibii'r na mit tu aagam nat bhai' ba ai gu Jesus. Ba' cham ji'x mii'kim jix io'm mui' bhai' ba aichulh jamit gu Jesus gux kako'k kam, 36 ba' soi' ba tiddaim am nam sap palhiip bhai' xi dhagia' gu jannulhi'ñ nam ba' ba dudua'ñdha'. Ba' na mit pai' dhuuk bhai' xi dhaa, pu dudua mit, bix jamit dho gu'x kikii'p jum duu.

15

Gu Jesusus na ba tu aa'nda' na tu'r ua'tulhdhara' ja bui gu ja'tkam

(Mr. 7:1-23)

¹ Ba' jano' jikchi mi'p ba ji bubua mit buinor gu Jesusus bhammi dir ja'k Jerusaleen gui' nam pariseos jum tiiti'nda' gio ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, ba'x bhaakut bhai' ba tikka am gu Jesusus, jup kai'ch am:

² —¿Jax kum ba' cham mi' pui' ka jium dhim ja'tkam tuk gu pui' nam jax ja'k tu jimdat guch bopxi kat? Ti' na mit cham mui' kim jum ikoimdhak ba ji chu juu.

³ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho pui' na jax aapi'm na pim gu' cham mi' pui' jium na jax ja'k tu daaxix gu ñio'ki'ñ gu Dios, dai diilh na pim jax ilhii'ñ na pim ba' pu tu bua. Gu' na jax pik ja'k jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios, pu cham ji na pim mi' pui' jium. ⁴ Pui' na jax maa'n kap na ja'pni tii tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios: “Tu' ka'm jap ñidhat gum taat gio gum naan.” Gio ba' moo ja'pni jum kai'ch ip: “Gu jaroi' na cham tu' ka'm ñi'ñdha' gu taata'n gio gu di'ñin, am ti'ñchoka' na joodai ki'n mai'yaxix kam muukix ka'.” ⁵⁻⁶ Gu' ji na pim gu' aapi'm maakam ja titdada' gu ja'tkam na jax cham pui' ja'k tu daaxix gu ñio'ki'ñ gu Dios, na pim pui' ja titdada' na cham kam aa' gu jaroi' na palhbui'ñdha' gu taata'n piam gu di'ñin, dai sap na ja'pni pix xi chi'dai: “Ja'p moo cham jax kax bhaai' ji gu' nañ jax dhuim palhbuidha', na ñich gu' pui' ba ti'n gu Dios nañ biix mu tu'aa' chiop gu tu' nañ jik' bia'ka'. Cham jax kax bhaai' nañ jax dhuim taiñbuidha', sia ku ja'p moo tim a'm jum aa'.” Jaiñ na pim gu' maakam ja aagi'ñdha' gu ja'tkam, gu' ba' gu pui' na jax pik ja'k tu daaxix gu ñio'ki'ñ gu Dios, biix ja'p xi dhuukat japim, diilh japim ba' pu tu bua na pim jax ilhii'ñ. ⁷ Bak gu'r pui' nat jax ja'k tu ua'nak gu Isaiiyas gui' na bijik bhaankam tu a'gimik gu Dios na aapi'm jam aagit jup kai'ch, na ja'pni kai'ch:

⁸ Dhi ja'tkam pui' tii xi kai'chdha' am nam sap aañ jiiñ bui tu daan, gu' ji nam gu' cham tu' aañ jiiñ bui jujurtikat jup kai'chdha'.

⁹ ¿Tu'm gi mi'p tigia' sia kum biix aixim tii tu jim?

Na gu' dai nam jax pix ja'k ja aagi'ñdha' gu ja'tkam nam ba' pu tu bua.

¹⁰ Ba' pui' xi chi'ñik biix maap xi ja jumpadak gu ja'tkam gu Jesusus, jup ja titda:

—Ka na pim moox bhai' xiñ kaaya'ñ jaaduñ nañ jax jam ti'da'. ¹¹ Jax dhui na moo cham tu' xidhuu gu tu' koi' no' moo tu kua' pix gu jaroi'. Gu' ji no' giilhim kai'ch na jax cham jir am na ba' pui'm kai'ch nax xidhuu, na gu'r ua'tulhdhara'.

¹² Ba' gui' nam jik kaichu' mia'n xi kek jup titda am gu Jesusus:

—¿Jix maat ap aa na mit giilhim bhaak gu pariseos na mit jum kai gu dhi' pui' ji' na pich jax tu a'ga?

¹³ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—¿Dho jax gip bua? Na gu' gu i'ñix gui' nat cham ya i'xcha guñ Gi'kora', jix bhaai' na takbonai mu baas bua'. ¹⁴ Cha'pim jax jum aagit ja ñi'ñdha' dhi' dhi ja'tkam, nam gu' dhi' ja'p pix ji buan na jax gu cham ñi'ñña kam nam ja bai'ñchu' gu jai' cham ñi'ñña kam. Ba' gu jax chu'm cham ñia kam no' tii bai'ñchu' gu jumai cham ñia kam, maap jam dho mi' pai' suulhgia' jax chu'm ti di'n kir.

¹⁵ Ba' gu Peegro pui' ba titda gu Jesusus na sap ja aagi'ñdha' na jax jir jum duukam gu pui' nat jax ja'k tu ja a'gi bi'pi' dir. ¹⁶ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—¿Kux aapi'm aa pui' cham maatit jup jiiñ kek nañ jax kai'ñkam jup kai'ch? ¹⁷ Ja'p jañ dho kai'ñkam jup kai'ch: Na cham xidhuu gu tu' koi' no' moo tu kua' pix gu jaroi', na gu' silh bhaya' bookaran ja'k, mi' dhir gatuuk dai na giop ba buusnia'. ¹⁸ Gu' ja'ppi no' giilhim kai'ch ji gu maa'nkam na jax cham jir am na ba' pui'm kai'ch nax xidhuu, na gu'r ua'tulhdhara'. ¹⁹ Na gu' ja jujur am dir bhaan gu ja'tkam nam gigi'lhi'ñ gux buam jum duukam, pui' na jax gu ja'tkam nam jix ja koodam ka', gio gui' nam jai' ja bia'ka' gu u'uub sia kum tii ti bipna', gio gui' nam jir ganai' pix ka', gio ba' gui' nam ti ixi'ñdha', gio ba' gui' nam iatda', gio gui' nam giilhim ja titdada' gu ja'tkam na jax cham jir am. ²⁰ Dhi' ji' na ba' pui'm kai'ch nax xidhuu, na gu'r ua'tulhdhara'.

no'm pu tu bua. Gu' gu koi' pix no'm tu kua', chaam ji nax xidhuu, sia ku mit cham mui' kim jum ikoimdhak tu juu.

Gu ubii na buiñor jix biiñak ka' gu Jesusus sia ku cham jir Israel kam

(Mr. 7:24-30)

²¹ Mi' dhir ba' ma jii gu Jesusus mu ja'k na pai' bhaan bipio' gu Tiuro dibii' gio ba' gui' na bhaan jup bipio' gu Sidoon. ²² Ba' maa'n mi' ba jimchu' gu ubii gui' na pur mi' kam ka', ba' soi'm ilhdhat suakit jup titda gē' ki'n gu Jesusus:

—Aapi'ñ jaduun nap jir boxii'ñ gu Dabii, iam jap jix joi'mdai xiñ chigii xi dhua'ñdharai guñ maraax na ampix pui'x ñaanbi' ka' na bhaan jup tu'ii' gu cham kii' ii'mda'.

²³ Ba' gu Jesusus cham tu'p jum buixi'ñ sia ku jax kai'ch gu ubii. Ba'p titda am gu noonbi'ñ:

—Mu xi jootos dhi ubii ku mu ba jimia'. Bha ja'k jix oodam kai'ch.

²⁴ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho gu' aañ gu Dios bhañ joot ji nañ bha ja gaa'mira' dai gui' nam ji'k jir Israel kam ja'tkam nam ja'p ji buan na jax gu kakasnir no'm mai' suulhgix.

²⁵ Gu' ji nat gu' gu ubii jix io'm mia'n xi eek mi ja'p o'lhia'n ki'n xi kikbok jup titda gu Jesusus:

—No' pich gi moo iam dua'ñ guñ maraax.

²⁶ Gu' ji na gu'p titda pix gu Jesusus:

—Ja'pji na gu' cham jir am no' ñich tiip xi dhua'ñ gum maraax jiñ jaduun, na gu' bii'pi' aagix gu Israel kam ja'tkam nañ jix bhai' ja duña'. Na gu' no' ñich aap bii'pi' jix bhai'm duu, ja'p ji buusnia' na jax gu a'aalh no'm mu pai' ka tu kua' gu tu' no' ñich mi' dhir ja boppoidhak mu ja'k xi ja maa gu go'ngox.

²⁷ Ba'p kai'ch ip gio gu ubii:

—Dho gu'r pui' dat dho jia tiñ jaduun, gu' pix ji nañ gu' aañ soi'ñ ilhii'ñ. ¿Cham aa gu' cham jax jup bua no'p moo xiñ joi'mdaip jiñ chigia' git? Na gu' ja'p ji buusnia' na jax gu go'ngox no'm mi' pai' ti titib gu biimñiga'n gu koi' na iigisda' nam tu kua'da' gui' nam jaroi'r ja go'ngoxi' ka'.

²⁸ Ba'p titda ip gio gu Jesusus:

—Aa gu' moo ja'p tu' silhkam soi'm ilhii'ñ ap ji jiañ jaduun. Ea ku gi na moo pui' tu tui'ka' nap jax kai'ch.

Ba' moo jano' nat jax pui' ji' tii gu Jesusus, jix kii'p jum duu gu tiyax, pu dua na kax ñaanbi' kat na bhaan jup tui'ñgit gu cham kii' ii'mda'.

Gu Jesusus na ba ja dudua'ñdha' mui' gux kako'k kam

²⁹ Ba' mi' dhir giop ba jii gu Jesusus mu ja'k ju'ñdharan na pai' gē' suu'nka' gu suudai' na Galilea bhaan bipio'. Ba' maa'n kap oidha' daam xi jimik bha ja'p bam jii'pi'ñ. ³⁰ Ba' cham ji'x miikim mui' gu ja'tkam pix ja'x ji ai mit mi' na pai'p tu'ii' ji ja ua'dat am gux kako'k kam, pui' na jax gui' nam jix mama'mkulhi' ka' nam cham tu oipoda', gio gui' nam cham ñiñña ka', gio ba' gui' nam jix mumuuk tu noonob ka', gio gui' nam cham tu ñiokda', gio ba' jai' mui' gui' na bii'x aixim tu'm ja eeka' gu ko'kdai'. Ba' bii'x ja dudua'ñ gu Jesusus, jix kiki' mit jup jum duu. ³¹ Ba' gu ja'tkam nam ji'k mi'p tu'ii', mi' pui' pup tu'ii' am na mit ja tii na mit bhai' ji chu ñiokcha gui' nam cham tu ñiokdat, gio gui' nam jix muuk tu noonob kat na mit jix kiki'p jum duu, gio gui' nam jix mama'mkulhi' kat nam cham tu oipodat, gio gui' nam cham ñiñña kat. Ba' bii'x dhit bhai' ji chu daani mit buiñor gu Dios, nam gu'x bhai'm taat gu dhi' pui' ji' na mit jax ti tii.

Gu Jesusus na mui'dhalhdhai gu koi' tu ja makia' ip gio mui' gu ja'tkam

(Mr. 8:1-10)

³² Ba' ba ja bai gu Jesusus gu noonbi'ñ, jup ja titda:

—Jix joi'mdat ja ñii'ñ iñ dhi ja'tkam, na gu' cham jai'ch nam tu' ka jugia', na mit gu' baik tanoolh ya' ba juruun aañ jiñ bui. Gio gu' cham jup jir am no' ñich tiip xi ja joot nam ba jimia' ja ki'aam ja'k, nam gu' mu pai' tu kaamui mi' pup bitka' boi cha'm.

³³ Ba'p titda am gu noonbi'ñ:

—¿Dho tu'ch gip ja makia' aach ya', nach gu' cham gē' ua' gu koi'? Gio gu' ya ja'p jir gampix, ¿paach gip tu taña'? Gio gu'r mui' am dhi ja'tkam, cham tu' tu'r gook alh am.

³⁴ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—¿Gu' aapi'm jì'k pìx ua' gu paan na pim saak ua'?

Ba' gui'p tìt'da am:

—Dho xijum gook dho pìx, gio ba' jì'kchi ip gu boptop.

³⁵ Ba' xi ja chia nam pu ja tì'da' gu ja'tkam nam mi ja'p xi dharaibu'. ³⁶ Mi' dhir ba' dai nat xi dhaagik gu xijum gook gu paan gio ba' gu boptop, jix dhaam ja'k xi chi tìigik xi chu taxchaabgi buiñor gu Dios. Mi' dhir ba' dai nat pìx mui' ji ja maa ta'tak gu noonbi'ñ, gui' ba' mi' dhir mu ja'k pìx mui'p ji ja maa mit gu ja'tkam. ³⁷ Ba' bix tu juu mit nam jì'k mi'p tu'ii' sia kum jix io'm tìir mui', tu koi'mik am nam jì'x ilhii'ñ, jai' mit pu cham ka jugio. Ba' pui' giop ma tu jumaap jamit gu ta'tak ga'n nat bii, xijum gook bapaalh dho moo giop suusu'n. ³⁸ Ba' bix dhi' na mit jì'k mi' tu juu gu ja'tkam, aixim am maakob mambhix jix cha'tmam oo'm (4000) gu dai chichio'ñ, gu u'uub gu' cham aagix kam ji gam a'aalh. ³⁹ Ba' daipu' nat mi' pui' xi chu ja maakak gu Jesusus gu mui' ja'tkam, pu jii xi ja ñio'kdhak, dai nat jax bha tis bhaan gu gè' kanuub na mi ja'p jup sè' amuub suudai' jugii'ñ, silh bhii mu ja'k na pai' bhaan bipio' gu Magdaala dibii'r.

16

Gu pariseos nam tix mai'chim ka' gu Jesusus no't sap moo baabui' silhkam Dios bha joot

(Mr. 8:11-13; Lk. 12:54-56)

¹ Ba' jì'kchi mummip ba ji bubua mit buiñor gu Jesusus gui' nam pariseos jum tìtì'nda' gio ba' gui' nam saduseos jup jum tìtì'nda'. Ba' tii bax aa' am na ja nii'ñchudat jup duñia' git gu tu' nar jix bhai'm duukam, gu' nam jax dhui pìx jix mai'chim no't sap moo baabui' silhkam Dios bha joot. ² Gu' ji na gu'p ja tìt'da pìx gu Jesusus:

—¿Gu' jax dhuukat jix mat ka' pim na jax chu'm oidha' jimiidha' na pim ba' gu'p kai'chdha' pai'ji jax chu'm jurnik: “Xib moox kii' oidha' jimiim, tii' na gu'x bi'm maaxi'ñ gux dhaam?” ³ Gio ba' moop kai'chdha' pim ip pai'ji jax chu'm kabuimuk: “Xib moo cham kii' oidha' jimiim. Jaiñ na gu'x bi'm maaxi'ñ gux dhaam gio nax chibaa'.” ¿Gu' ba' cham pu'ñix maatit jup jii'ñ jii'ñ japim aa' aañ nañ

jir tu'p tu'm da'? Tii' na pim ba' gu'x maatit nii'ñdha' gu tu' na jax chu'm oidha' jimiidha'. ⁴ Pu chuutu'm gu ja'tkam nam cham tu' ka'm ti nii'ñ, aañ cham tu' ja tii'ñchuda' gux kii'p jum duukam, sia kum bhai' tii' aa'. Dai gatuuk nam jii'ñ chigia' nañ iampix pui' ja'k jup jii'ñ dhuñia' na jax gu Jonaas.

Ba' daipu' xi ja tìidak pu jii.

Gu Jesusus na ba ja aagi'ñdha' gu noonbi'ñ nam cham ja kèkèda' gui' nam pariseos jum tìtì'nda' gio gui' nam saduseos jup jum tìtì'nda'

(Mr. 8:14-21)

⁵ Ba' na mit pai' dhuuk mi' dhir ba jii baasi'n dir ja'k jumai ju'ñdharan gu gè' suudai', cham ka tii'ñcho am gu paan gu noonbi'ñ gu Jesusus nam git xi gaamui nam mu pai' ba jugia'. ⁶ Ba' tu ja a'gidhim gu Jesusus gu noonbi'ñ, jup ja tìtdaim:

—Moo pim cham ja kèkèda' gui' nam pariseos jum tìtì'nda' gio gui' nam saduseos jup jum tìtì'nda', nam gu' joidham jix bhai' xi buada' nam tu a'gada', ja'p ji buusan na jax gui' na ki'n jappukar gu paan na giilhim jix chu ia'ñdharal.

⁷ Ba' gu noonbi'ñ gu Jesusus dai paan bhaan jup tu a'gim am, jup kai'chim am:

—Bak gu' cham bhai' xi gaamuk jachich gu paan nach mu pai' ba jugia' git.

⁸ Ba' ba ja kai gu Jesusus nam jax kai'chim, ba'p ja tìt'da:

—¿Jax ku pim ba' moox buam jup bam aa'ntu' gu tu' paan na pim cham ua'? ¿Moo chakui bix jam jujur ki'n ti jügi'ñ japim aa' aañ jii'ñ bui nañ aañ jir gè'kam? ⁹ ¿Chakui aa' pim maatit jii'ñ ñii'ñ nañ jir tu'p tu'm da'? ¿Cham aa' pim tii'ñcho na ñich aañ mui'dhalh gu paan gux chamaam na ñich tu ja maa gu mui' ja'tkam aixkam jix chamaam mambhix jix cha'tmam oo'm? Na mit jai' cham ka jugio bo na pimit ba' aapi'm giop ma tu jumaap bapaalh cha'm. ¿Cham aa' pim tii'ñcho na pimit jì'k ja susdui'?

¹⁰ Gio ba' gatuuk na ñich giop mui'dhalh gu xijum gook gu paan na ñich giop tu ja maa bo gu ja'tkam gu maakob mambhix jix cha'tmam oo'm aixkam, ba' jai' pui' cham jup ka jugio mit, ba' aapi'm giop ma tu jumaap bapaalh cha'm. ¿Cham aa' pim tii'ñcho na pimit jì'k giop ja susdui'? ¹¹ ¿Gu'

jax ji ku pim ba' cham maatit jiñ kēē nañ aañ cham tu' paan aagidhat jup kai'chim? Gu' ja'pji gui' nam pariseos jum tīiti'nda' ji gio ba' gui' nam saduseos jup jum tīiti'nda' nañ ja aagit jup kai'chim na pim cham mi ja kēkēda', nam gu' joidham jix bhāi' xi buada' nam pai' dhuuk tu a'gada', ja'p ji buusan na jax gui' na ki'n jappukar gu paan na giilhim jix chu ia'ñdhara'.

¹² Ba'x maatit ba kai mit gu Jesus na cham tu' gui' aagit jup kai'ch na ki'n jappukar gu paan, gu' ja'pji gui' ji nam pariseos jum tīiti'nda' gio ba' gui' nam saduseos jup jum tīiti'nda' na ja aagidhat jup kai'chim nam cham ja kēkēda' gu pui' nam jax ja'k tu a'gada'.

Gu Peegro na pui' ba ti'ya' na gu Jesus jir di' guch Xoi'kam

(Mr. 8:27-30; Lk. 9:18-21)

¹³ Ba' mi' dhir giop ba jii gu Jesus mu ja'k na pai' Sesarea Piliipo ti tīgim bhaan bipio' gu dibir. Ba' ba ja tikka gu noonbi'ñ, jup ja titda:

—¿Jax jam kai'chdha' gu ja'tkam? ¿Jaroo sap da' iñ aañ nat bhañ joot guñ Gi'kora'? ¿Tu'ñ sap jir jup tu'm da'?

¹⁴ Ba' gui'p kai'ch am:

—Dho ji'ma'n jup kai'chdha' am nap sap aap jir di' gu Juan ja'tkam bopkondam. Jai' ba'p kai'chdha' am ip nap sap aap jir di' gu Eliiyas gui' nat saak pui' maaxik duakam jii jix dhaam ja'k. Jai'p ba'p kai'chdha' am ip nap sap aap jir di' gu Jeremiiyas, gio ba' moo ji'x jup kai'chdha' am ip nap sap aap maadit jir di' gui' nam bijik bhaankam tu a'gimik gu Dios.

¹⁵ Ba' dñlh jup xi ja tikka gu noonbi'ñ gu Jesus, jup ja titda:

—¿Aapi'm gi, xiñ maat japim aa nañ jir tu'p tu'm da'?

¹⁶ Ba' mui' ji ñio gu Simoon gui' nam Peegro ki'n jup jix mat ka', jup kai'ch:

—Dho aapi' dhor di' guch Xoi'kam gui' na saak bha jootsa' git gu Dios.

¹⁷ Ba'p titda gu Jesus:

—Ja'p moo joidham jix bhāi' tum jii Simoon aap nap jir maraa'n gu Jonaas, nat gu' cham tu' jaroi' ya' kam dhi oi'ñga'n jum aa'ñ gu dhi' pui' na pich jax ja'k ti nañ jir tu'p tu'm da' aañ, gu' guñ Gi'kora' ji gui' nax

dhaam jup tu'ii' nat jum aa'ñ. ¹⁸ Ba' xib aañ pum titda, aap nap Peegro ki'n jup tii', na ja'p kai'ñkam jup jum kai'ch nap jir jodai, aap ya' ka ja silhka'nda' gui' nam ji'k jiñ bui ti jūgi'ñ gu ja'tkam nam ba' gammiji mi' pui' jūimda' nañ jax tu jam a'gi'ñ. Ba' dhi' ja'p ji buusnia' nañ jodai cha'm ba kisa' guñ chiop. Ba' cham ji'xkat jax dhooda' gux buam jum duukam, sia ku jax ti ilhii'ñdha' git. ¹⁹ Jum makia' iñ gui' na bhaan jix maati' ka' na bix jum a'm ji chu bi'ya' gu tu' nap jax jix dhuñim ka', jix dhaam dir jañ ya' tum aichulhdha'. Ba' jax ñap ti'iidha' ya' dhi oi'ñga'n, pui'p tu tui'ka' jix dhaam ja'k, gio gu tu' nap jax jix dhuñim ka', pui' ja'k jup tu tui'ka' jix dhaam ja'k.

²⁰ Mi' dhir ba' dai nat xi ja soo'mchulhdhak gu Jesus gu noonbi'ñ nam sap chakui jaroi' aagi'ñdha' na dhi'r di' guch Xoi'kam gui' na saak bha jootsa' git gu Dios.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' nam mu'aa'

(Mr. 8:31-9:1; Lk. 9:22-27)

²¹ Ba' ba ja aagi'ñ gu Jesus gu noonbi'ñ na sap bhammi ja'k jim Jerusaleen, sap ba' no't bhammi ba ai, tu chiñia' am nam tulhiiñchudai mu'aa' gu ja gē'gērkam tuk gu Israel kam ja'tkam, gio gu ja gē'gērkam tuk gui' nam bhāi' gē' chiop ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, gio ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios. Ku ba' gu' sap baik tanoolh ki'n duadii mi' ji na jax ba oirida'. ²² Ba' gu Peegro mu ja'p dilhkob xi baakuk jup titda gu Jesus na sap cham jir am gu pui' na jax kai'ch, jup titda:

—Chaam ji nar am gu pui' nap jax kai'ch jiñ jaduñ. Jax dhuñ na moo cham pui' aa' gu Dios.

²³ Gu' ji nat gu' jotmoda' ku' xi kikbok gu Jesus jup titda:

—Moop cham tu' ki'n jiñ juanda' toobilhik, nap gu' cham pui' ilhii'ñ na jax jix aa' gu Dios, dai nam jax pix ja'k ilhii'ñ gu ja'tkam.

²⁴ Mi' dhir ba' moop ja titda bix gu noonbi'ñ gu Jesus:

—No' jaroi'x aa' na gammiji bañ kaichgida', jum aa' na ja'p xi dhuuji na dñlh jax ilhii'ñdha', dai na pix bhaan ji bamgia', cham jax bua sia kum jix mu'aam. ²⁵ Na

gu' gu jaroi' no' tiix aa' na git jix bhai' tu jimda' ya' dhi oi'nga'n bhaan, cham bhai' tu jimia' gatuuk. Gu' cham ji no' gu' cham tu' ji kekeedat gammijiñ kaichu' sia ku mit ma mua, na gu'x bhai' tu jimia' mi' dhir ja'p ja'k. ²⁶ ¿Tu' gi mi'p tigia' gu jaroi' sia ku ti bixchu' tu bia' gu tu' na ya' dhi oi'nga'n jix chu jai'ch? Na gu' cham ji'xkat palhbuidha' na tisdia' jix dhaam ja'k no't jotmoda' am xi muu. ²⁷ Na gu' aañ nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda' ya' dhi oi'nga'n bhaan, jix io'm ge'kam ki'n bha jimda' iñ, na gu'ñ a'm ti niidhidha' guñ Gi'kora', sia gu noonbi'ñ jam jiñ biim jiumda'. Ba' ya' ja makia' iñ bix gu ja'tkam gu tu' nar ja mai'chik ka' bix ji'ma'n nam tu' jax buimii ya' dhi oi'nga'n bhaan, no'm mi' pui' jiidat na jax jix aa' gu Dios piam ku gu' cham. ²⁸ Tu' silhkam ki'n jañ ya' pu jam titdañ jaaduñ na pim ji'k ya'p tu'ii' gu xib, na pim jai' dhit pui kapup duduaka' nañ gio ya' eeji bar ge'kam ka' dhi oi'nga'n bhaan, aañ nañ bhaankam ya' oiri guñ Gi'kora'.

17

Gu Jesus na maakam tu'm jup jum duña' gu buibsa'n gio gu jajannulhi'ñ
(Mr. 9:2-13; Lk. 9:28-36)

¹ Ba' gatuuk ji'k xijum maa'n jurni'ñ ki'n ma jii gu Jesus maa'n kap na pai'r oidha' ta'm nax io'm jir t'e'kob, xi ja baidhak baik gu noonbi'ñ, moo gu Peggro, gio gu Jakoobo, gio ba' gu Juan ja'nni'ñ dhi' ji' dhi Jakoobo. ² Ba' na mit pai' dhuuk bhijimmi ba tiitis daam dir gu oidha', jotmoda' maakam tu'm jup jum duu gu buibsa'n gu Jesus, ja'p tu'm jum maaxi'ñ na jax gu tanoolh, gio gu jajannulhi'ñ joidham jix chooto totbikdam jup jum duu, ja'p tu'm jum maaxi'ñ na jax gu tu' no' miichdhix na joidham tanoorda'. ³ Ba' ba ja ti mit gu noonbi'ñ gu Jesus gook gu ja'tkam na mit mi' bam maax, maa'n jir di' gu Moisees, maa'n ba'r Eliiyas. Ba' mi' gu'kat tu a'gi'ñ am gu Jesus nam mui' xi chi ni'ñ. ⁴ Ba' gu Peggro jotmoda' cham jum matda' ir mui' ba ñio, jup titda gu Jesus:

—Umri moor am jiñ jaduun nach kapbhai' ya'p tu'ii' aap jum bui. Ji'ma'n jach jam tuttuidha' gu o'nam, maa'n moor aap ga'n

ka', maa'n ba'r Moisees ga'n ka', maa'n ba'r Eliiyas ga'n ka'.

⁵ Ba' na mi' pui' ka kai'ch gu Peggro, jotmoda' bhai' ji chibgir, jix chutuap tum duu mi' nam pai'p tu'ii'. Ba' bhiji dir ja'p tibaa'ñ cha'm bhai' ji chum ñio, jup tum kai'ch:

—Dhi Jesus aañ jir jiñ mar, ba'x io'm jix dha' iñ. Aañi' ya' dir mu joot na pim ba' mi' pui' xi jimii na jax jam titda'.

⁶ Ba' na mit jax pui' ti kai gu noonbi'ñ guch Xoi'kam, mi ja'p ja o'lhia ki'n pu guguu mit na mit bax chooto'n, dirap xi chu siisap gu ja moom. ⁷ Ba' gu Jesus ja'xpix mu jimii mi' xi ja joiñdhak jup ja titda:

—Xi baapmi' gor. Cha'pim totdon ka'.

⁸ Ba' na mit pai' dhuuk gio mui'p ji chi ti, cham pai' tu jai'ch am gu ja'tkam gui' nam mi' ka gu'kat, dai diih gu Jesus mi ja'p kiik.

⁹ Ba' giop ba jii mit bhai' dhir oidha' ta'm. Ba' nammi pai' a'nsap nam ba juurkichu', jup ja titda gu Jesus nam sap chakui jaroi' aagi'ñdha' gu pui' na mit jax ti ti, jup kai'ch:

—Moo pim chakui jaroi' aagi'ñdha' gu dhi' pui' na pimit jax ti ti. Dai no' ñich muukik giop ba dua na pim ba' ba tu aa'nda'.

¹⁰ Ba' moo ja'pni bhai'p ba tikka am gu Jesus gu noonbi'ñ, jup kai'ch am:

—¿Jax kum ba'p kai'chdha' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios na gu Eliiyas biipi' ya' aaya' na ba' guch Xoi'kam ya'p ba aaya'?

¹¹ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dho gu'r pui' dho na biipi' ya' aaya' gu Eliiyas na ya' ja silhkada' gu ja'tkam na ba' mi' dhir ya'p ba aaya' guch Xoi'kam. ¹² Ku ba' gu' ja'p moo gu tu'x matgim nañ ya' jam aagi'ñdha', matgim gu Eliiyas ya' ba ai ji, gu' ji na mit gu' cham ji'xkat maat gu ja'tkam no' moop jir di', dai na mit tu' pix ilh. Ba' aañ nañ xib ya' oiri aapi'm jam bui nat bhañ joot guñ Gi'kora', pu'ñi tu' pix jup jiñ ilhdha' am gu ja'tkam.

¹³ Bax maatit ba kai mit gu Jesus gu noonbi'ñ na gu Juan ja'tkam bopkondam aagit jup kai'ch nar di' gu Eliiyas.

Gu Jesusus na ba dua'ndha' maa'n gu biapma' na kax ñaanbi' ka' na bhaan jup tui'ngida' gu cham kii' ii'mda' (Mr. 9:14-29; Lk. 9:37-43)

14 Ba' na mit pai' dhuuk mummi ba ai nam pai' daraa gu mui' ja'tkam, maa'n mi' dhir ja'p mui' ji ai buiñor gu Jesusus, ba' mi ja'p o'lhia'n ki'n xi kikbok soi' ba titda, jup kai'ch:

15 —Aañ ja'p tii kai'chidhat jiñ jaduun nap git iam dua'ndha' dhiñ alhii chuk na giilhim jum tulhiiñ na tu kaammukda'. Ji'x tai chir ba gixia' piam suudai' chir. 16 Tii ñich ya ja aichulh dhi' nam jum kaichu', gu' ji na mit gu' cham ji'xkat dua'ñ, na gu' chix xijai jax ña ja'k.

17 Ba'p kai'ch gu Jesusus:

—¿Moo ja'p chakui bix jam jujur ki'n jix biiñak japim aa buiñor gu Dios? ¿Ji'x jañ ba' ya' pu oirit jup jam aagi'ndha'? Bhai' gor jiñ bai'ñxi'ñbop gux ko'kkam ya'ni ja'k.

18 Ba' gui' xi bai'ñpuk mi'p ba aichulh jamit. Ba' ba ñiok gu Jesusus gu cham kii' ii'mda' na bhaan jup tui'dhi' gu biapma', jup titda:

—Mup buusnia' bhai' dhir bhaan dhi biapma'. Cha'p bhai' pu tui'ngida'.

Ba'x kii'p jum duu gu biapma' mi' jotmoda' nat jax pu tii'n gu Jesusus.

19 Ba' gatuuk mu ja'p dilhkob ba tikka am gu Jesusus gui' nam kaichu', jup titda am:

—¿Jax ba'r jum duukam chi ku chich ba' aach cham ji'xkat mai' joot gu cham kii' ii'mda' bhai' dhir bhaan gu biapma'?

20 Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho na pim cham bix jam jujur ki'n ti jii'gi'ñ dho buiñor guñ Gi'kora'. Na gu' no' pim bix jam jujur ki'n ti jii'gi'ndha' git buiñor, sia ku pim gu' panaas cham tu' bhaigim tu'ii', ja'p na jax gu mostaasa kai na panaas cham tu' bhaigim tu'ii', aañ pu jam titda na sia dhi oidha' jix bhaai' na pim pu tii'da' na maakam ja'k jimia', pui' dho ji chu buusnia' no' pim moo tu' silhkam ti jii'gi'ñ buiñor guñ Gi'kora'. 21 Ba' gu pu chuutu'm cham kikii' i'ii'mda', saabuix kam jum aa' na ba'x bhaai'n ka' nañ mai' ja jootosda', gio ba' nañ gammiji xi tu daanit buiñor gu Dios.

Gu Jesusus na gio pui'p ba ti'ya' nam mu'aa' (Mr. 9:30-32; Lk. 9:43-45)

22 Ba' nam pui'p maap mi' ka oipo na pai' bhaan bipio' gu Galilea dibhir, jup ja titda gu Jesusus gu noonbi'ñ:

—Jum aaya' nam pai' dhuuk jiñ dhagia' gui' nam jiñ o'bhagi'ñ aañ nat bhañ joot guñ Gi'kora'. 23 Mi' dhir ba' dai nam ba tu chiñia' nam jiñ mu'aa', ku ba' gu' aañ baik tanoolh ki'n ya' ji nañ jax ba oirida'.

Ba' bhai'x buam jim ilh jamit gu noonbi'ñ na mit pui' ji' kai gu Jesusus.

Nam jaroi' aagix nam tu namki'ndha' gui' na ji'k bhaan bipio'da' gu g'e' chiop

24 Ba' nat pai' dhuuk mummi ja'k jup ba ai gu Jesusus na pai'r Kapernaum ja biiim gui' nam kaichu', mi' ba ji bubua mit buiñor gu Peegro gui' nam tu taanda' gu tuumiñ na ji'k aagix nam tu maakda' bhammi g'e' chiop. Ba' ja'pni bhai' ba tikka am:

—¿Tu namki'ñ aa gui' na pim kaichu' na ji'k bhaan bipio' gu g'e' chiop?

25 Ba'p ja titda gu Peegro:

—Tu namki'ñ ji matgim.

Ba' xi mii nat tikkam gu Jesusus na jax ja'k jix bhai' gu dhi' pui'. Ba' na kia'pix mui' ji baakim miji ba'k chir, bii'pi' kat bhai' ba ñio gu Jesusus, jup kai'ch:

—¿Aap jax ilhii'ñ Simoon ja bui gux io'm g'e'gerkam jum aa'ndam nam jix jai'ch ya' dhi oi'ñga'n bhaan? ¿Jaroom aagix nam ja namki'ndha', gu diilh ja ja'tkam tuk aa, ka' gu jai' aa momkoran kam no'm ja daam kii'k?

26 Ba'p kai'ch gu Peegro:

—Dho gui' dho nam jir momkoran kam.

Ba'p titda ip gio gu Jesusus:

—Jir pui' dho nap jax kai'ch, gu' ba' gui' nam jir ja ja'tkam tuk tii cham tu' aagix nam ja namki'ndha' git. 27 Ba' aach pu'ñi ip, tii cham tu' aagix nach tu namki'ndha' git, nach gu' pui'p jir ja ja'tkam tuk. Ku ba' gu' ea nap mu jimia' mummi na pai' g'e' suu'n gu suudai' xi bhiji ap gu bhai'chdhakar, mup ba' xi bua' suudai' chir. Ba' gu jax chu'm na bii'pi' mi' sa'ya' gu batoop, maa'n tigia' ap gu tuumiñ na mi jimda' chiñi'ran, aixkam na ji'k jum aa' nach ki'n tu namkidha' aap gio aañ. Ba' xi bhiji ap

ki'n mu xi ja namki'ñmira' gui' nam pui' bham taan nam ba' cham tu' ki'n kach juanda'.

18

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' nam aa' na gampai'm ilhii'ñdha' gu jaroi' na ba'r gè'kam ka' jix dhaam ja'k buiñor gu Dios

(Mr. 9:33-37; Lk. 9:46-48)

¹ Ba' moo ja'pni bhai'p ba tikka am gu Jesus gu noonbi'ñ, jup titda am:

—¿Jaroo chi ba'x io'm jir gè'kam ka' jix dhaam ja'k buiñor gu Dios?

² Ba' xi bai'ñmirak gu Jesus maa'n gu alhii mi ja'p ja saagi'ñ xi k'isak³ jup ja titda:

—Tu' silhkam ki'n jañ ya' pu jam titda, gu jaroi' no' cham pui'm ilhii'ñ na jax dhi'ñi alhii, cham j'xkat jimia' jix dhaam ja'k buiñor gu Dios. ⁴ Ba' gu jaroi' na pui'm ilhii'ñdha' na jax gu alhii na soi'm ilhii'ñdha', dhi' ji' ji na bar gè'kam ka' jix dhaam ja'k buiñor gu Dios. ⁵ Gu' ba' gu jaroi' no't jix bhai' ba duu gu jax chu'm alhii aañ jiñ a'mkam ja'p na jax dhi'ñi nañ ya' daa', ja'p ji buusnia' nat aañ jix bhai' bañ dhuu.

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' na cham tu jimchu'n gu ua'tulhdhara'

(Mr. 9:42-48; Lk. 17:1-2)

⁶ Ba' gu jaroi' no't maakam iatgidhak jix buam ba tu mamtux gu jax chu'm alhii pui' na jax dhi'ñi nañ ya' daa', no' gu' tii ka ti jii'ñdhat aañ jiñ bui, jir am kat nam kuxboran buulhdhai gu mattur mu nui'ña' mu pai' na gè' suu'nka' gu suudai'. ⁷ Ja'p moox buam iam ja bui gu ja'tkam, nam gu' gammiji jai'ch ka' ja bui gui' nam ja baidhidha' nam jix buam jum duukam jup tu duiñpu'. Ku ba' gu' gu jaroi' na pu'ñi ja baidhidha' gu ja'tkam nam jum u'ua'tulhdhapu', giilhim joi'mdam jum duña' ji gatuuk na pai' dhuuk tulhiiñchuda' gu Dios.

⁸ Gu' ba' no'p gu' aap gum nob ki'n jum ua'tulhi'ñ piam gum toon ki'n, jix bhai' nap iiki mu baas bua' nap ba' cham gammiji ki'n pup jum ua'tulhi'ñdha', cham jax bua sia kup maap dir cham tu nobtu' piam kup cham tu toontu' nap pai' dhuuk ba aaya' jix dhaam. Na gu' xi' cham jir am

no' mit gu' binkam mu ja'k xim bua na pai' gammiji cham tutki gu tai nap mi' pup jum tulhiiñdha' gammiji, sia kup biix gook tii xi chu noonobtu' piam kup biix gook tii tu tootontu'. ⁹ Piam ku gu' no'p gu' maap dir gum buupui ki'n jup jum ua'tulhi'ñ, jix bhai' ip pui' nap jupnai mu baas bua' nap ba' cham gammiji ki'n pup jum ua'tulhi'ñdha'. Na gu' xi' cham jir am no' mit binkam mu ja'k xim bua na pai' gammiji cham tutki gu tai nap mi' pup jum tulhiiñdha' gammiji. Gu' cham ji no'p maap dir pix tu buupuichu' nap pai' dhuuk ba aaya' jix dhaam, cham jax bua, na gu'x bhai' ba tum jimia'.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu kakasnir bipia'dam

(Lk. 15:3-7)

¹⁰ Ba' aañ ya' pu jam titdañ jaaduñ na pim cham tu' pix ja ilhii'ñdha' gu a'aalh ja'p na jax dhi'ñi nañ ya' daa', ni jax chu'm dho moo, nam gu' dhi' ja a'm ti niidhat jup tu'ii' jia gu noonbi'ñ guñ Gi'kora' gui' nam jix dhaam jup tu'ii' buiñor. ¹¹ Nat gu' aañ pu kai'ñkam bhañ joot jia guñ Gi'kora' ya' dhi oi'nga'n bhaan nañ ya' ja palhbuidha' nañ ja boosga' gui' nam ji'k mu ja'k bhichu' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'.

¹² ¿Jax japim ilhdhat jiñ kèè? Pui' na jax maa'n gu maa'nkam no' ja bia' gu kakasnir ji'k maa'n jix chamaam oo'm aix kam. Gu' ba' no't gu' jax dhuukat maa'n mai' ma bua mu pai' gampix no' ka tu bipia', ¿cham japim ilhii'ñ na mi' ka xi ja do'ñchoi gu jai' xi dhai'ñña' na tu gaa'mira'? ¹³ Ba' na pai' dhuuk tigia', jix io'm jix dha'dam dagia', cham tu' pui' ilhii'ñdha' na jax gu jai' na mu pai' xi ja do'ñchoi. ¹⁴ Ba' pu'ñi ip guñ Gi'kora' nax dhaam jup tu'ii', cham aa' na jaroi' maadit mai' gixia' dhi' dhi' a'aalh.

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' na cham jir am nam jix bhaak ka' gu ja'tkam ja bui gu jai'

(Lk. 17:3)

¹⁵ Gu' ba' no' jax dhuukat aapi'm maadit tu' jax ma jam duiñ gu jax chu'm jam jaduñ, jix bhai' nap mu ja'p dilhkob xi baabui xi chu a'gidha' na cham bhai' na pui' tu buada'. Ba' no' jax kai'ch na cham pui' ka tu buada', dho gu' pui' dho na pim jax jix bhai' ba kai'chdha' na jax biipi' dir.

16 Piam ku gu' no't gu' jax dhuukat cham jum kai gu pui' nap jax tu a'gidha', jir am nap jumaip xi bai'ñmirai gu jaroi' piam ji'k gook na pim ba' baik dit tu a'gidha', katti iam jam kēēji mi' pui' ba jimia'. 17 Piam ku gu' maa'n nat jax cham jam kai, dho gu' jai'p dho giop xi ja bai'ñmirai bix nam ji'k ti jigi'ñdha' aañ jiñ bui na pim ba' mui' dhit tu a'gidha'. Ba' no' gu' maa'n nat jax cham jam kai, dho gu' pui'p dho cham ka juanda', dai nap pui' pix ba bia'ka' na jax gui' nam cham ti jigi'ñ aañ jiñ bui, piam pui' na jax gui' nam jir tuumiñ tu taandam tugi'ñ gux io'm gē'kam Rooma kam nam cham tu' ka'm ti ni'ñ.

18 'Ba' jax ña pim jix aa'nda' ya' dhi oi'ñga'n bhaan, pui' ja'k jup tu tui'ka' jix dhaam ja'k buiñor guñ Gi'kora', aañ moo ya' pu jam titda. Piam na pim jax ti'iidha' gio na pim tu' cham aa'nda' na pui' tu tui'ka' ya' dhi oi'ñga'n bhaan, pui' ja'k jup tu tui'ka' jix dhaam ja'k.

19 'Ba' no' pimit ji'k gook maap xi chu a'gak ma tu daani buiñor guñ Gi'kora', jam makia' dho na pim tu' taanda', aañ moo ya' pu jam titda. 20 Na gu' no'm ji'k gook piam ji'k baik mi' pai' tu daan gu ja'tkam aañ jiñ bui, aañ mi'p tui'ñgida' ja bui.

21 Ba' gu Peegro mu jimik amuub bhai' ba tikka gu Jesus, jup titda:

—¿Gu' ba' ji'kim jix bhai' nañ pu tida' gu jax chu'm jiñ jaduun no't tu' jax jiñ duiñ nañ pui' pix ka tu uañi'ñka', ji'k xijum gookim aa?

22 Ba' gu Jesus jup titda:

—Ja'pji mui' kim ji nax bhai' nappu tida' nap pui' pix ka tu uañi'ñka', cham tu' gu tu' xijum gookim pix, gu' ja'pji ji'k baik oo'm daman mambhix ja'kbui' kim ji.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gui' nam palhbui'ñdha' gu jax chu'm gē'kam gu tu' na jax buada'

23 'Ba' gu jaroi' no' bhaan ba ti niidhim gu Dios, ja'p ji buusan na jax maa'n gu jax chu'm gē'kam no't mu pai' ba ji chu ja'kilh nam ji'k ua'tu'nda' gui' nam ji'k palhbui'ñdha' gu tu' na jax buada'. 24 Ba' nat jax kia'pix mui' ji chu ja'kilh, ba ti na maa'n jix io'm mui' tuumiñ ua'tu'n. 25 Ba' ba tu chia nam daagii ga'ra' bima'n gu

binga'n, gio gu maamra'n, gio ba' na ji'k tu' bia'ka', nam sap ba' pui' pix tujuandam ki'n ji bi'ya' cham ji namkidhat na sap ba' pu'ñi ja'k cham ka ua'tu'nda', na gu' cham bia'ka' na tu' ki'n tu namkidha' dhi' dhi maa'nkam. 26 Gu' ji nat gu' jotmoda' mi ja'p o'lhia'n ki'n xi kikbok bhai' soi' ji chi'n gu gē'kam gui' ji' gu maa'nkam na mui' tuumiñ ua'tu'nda', jup titda: “Ka tuñ uañi'ñka' ap jiñ jaduun. Aañ matgim jum namkidha' ji bix nañ ji'k jum ua'tu'n.”

27 Ba' gu gē'kam jix joi'mdak ma kai, pui' cham ka juan sia ku ua'tu'n, dai nat ba tu chia nam giop do'ñcho'. 28 Gu' ji na gu' moo jano' nat jax mi' dhir buus gui' ji' gu maa'nkam na tu ua'tu'ndat, maa'n mi ja'p jup ba ti' gui' nam maap tu juanda' na palhup jup ua'tu'nda'. Ba' bhai' pu ji dhaa kuxboran, bhai' xi bhiikchu'ntu' jup xi chitdat: “Bhai'p jiñ namkidha' gui' nap jiñ ua'tu'n.” 29 Ba' pui' tiip xi chum uañ buiñor gui' na mi'x bhaam, jup titda: “Ka tuñ uañi'ñka' ap jiñ jaduun. Aañ matgim jum namkidha' ji bix nañ ji'k jum ua'tu'n.”

30 Gu' ji na gu' cham pui' ilhi'ñ gui' na mi'x bhaam, ja'pji na bha taan ji na ji'k ua'tu'n. Tu chia dho gu' nam kuupa' na sap ba' namkidha'. 31 Ba' na mit pui' ji' ti' nat tu dooda gui' nam pui'p jir tujuandam tugi'ñ ka' gu gē'kam, giilhim jix buam jum ilh jamit, ba' mu jimik ba aagi'ñ am gu gē'kam. 32 Ba' gu gē'kam mu tu joochxi na mu jimda' buiñor. Ba' nat pai' dhuuk mi' ba ai, jup titda: “Ja'p moo alh jix buam tomaat ap. Ti' aa na ñich aañ cham jax jum dooda nap jix io'm mui' tuumiñ jiñ ua'tu'ndat, na ñich gu'x joi'mdak jum kai na pich bhai' soi' jiñ chi'n. 33 ¿Moo cham bhaai' aa nap pu'ñix joi'mdaip kaaya' gui' na pui'm ua'tu'n na ñich aañ jax xim joi'mdak jum kai nap soi' bañ chitda?” 34 Ba' bhaamuk tu chia gu gē'kam nam tulhiiñchuda' na ba' namkidha' ip gio gui' nat ji'k pui' ti' ba tiidak na cham ka namkidha' git.

35 Ba' mi' pix juugit tu a'ga gu Jesus gu dhi' pu'ñi ja'k. Mi' dhir ba' moop ja titda:

—Ba' aapi'm pu'ñip jam dooda' guñ Gi'kora' gui' nax dhaam jup tu'ii' no' pim cham tu ja uañi'ñ gu jam jaaduñ bix jam jujur ki'n.

19

Gu Jesusus na pui' ba t'ya' na cham jir am nam mai' ja iabuda' gu ja bipna' gu ja'tkam (Mr. 10:1-12; Lk. 16:18)

¹ Ba' gatuuk na mi' pui' ji' xi chu ja a'gidhimik gu Jesusus gu noonbi'ñ, pu jii mi' dhir na pai' bhaan bipio' gu Galilea dibii, mu ja'k jup bhii na pai' bhaan jup bipio' gu Judea dibii, maa'n kap na pai' iampix xia'lhbui ja'k bipio' mi' na pai' bhix gu Jordaan Ak. ² Ba' cham ji'x miikim jix io'm mui' mi' mam jumaap jamit gu ja'tkam ji ja ua'dat am gux kako'kkam, ba' gu Jesusus cham jax ji chi'ik pix ja'x jup ji ja dudua'ñ. Bix jamit dho gu'x kii'p jum duu.

³ Ba' moo ji'kchi mi'p ba ai mit gui' nam pariseos jum tiiti'nda', ba' bhai' ba tikka am gu Jesusus nam mi' pix jix mai'chim no' sap moo jax kai'ch na cham jir am nam ba' pui' ja'k iattulhdhai tu chi'ia' nam mu'aa', jup titda am:

—¿Jix bhaai' aa gu jaroi' no' cham ka joi'ñ gu binga'n na mai' xi buaji jumai bhai'p ji bhiiya', ka' gu' cham aa?

⁴ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—¿Kux aapi'm aa cham ji'xkat tu jiiñkui'ñ mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam nap jum kai'ch nat guñ Gi'kora' pu kai'ñkam jup duu gu chio'ñ gio gu ubii nam ba' gammiji maap tu oi'ñka'? ⁵ Gio ba' moo ja'pni'p jum kai'ch ip: “Ba' dilhkob ja'k ba tu kiicha' gu chio'ñ na pai' dhuuk bhiiya' gu ubii, cham tu' mi' ka tu kioka' nam pai' oi'ñka' gu gi'korga'n. Ba' dhi gook ja'p ji buan am nam jir maa'n maa'nkam ka' pix gu chio'ñ gio gu ubii.” ⁶ Pui' kuñ ba'p kai'ch nam cham tu' kar gooka'n ka', gu' maa'n pix ji. Ba' cham jir am na jaroi' ja'p xi dhuuji gu pui' nat jax ja'k duu gu Dios nam gammiji maap tu oi'ñka' gu chio'ñ gio gu ubii.

⁷ Ba'p kai'ch am gui' nam pariseos jum tiiti'nda':

—¿Gu' jax ji nat ba' gu Moisees pui' ja'k ja chianik gu bijik dir kam na sap jix bhaai' gu jaroi' na palhiip xi chu ua'nai mi' xi makia' gu binga'n na ba' mi' dhir bhaan jix maati' ka' nam cham kar jum bipnagim ka'?

⁸ Ba'p ja titda ip gio gu Jesusus:

—Dho na gu' nam jax bar tuutu'm ka' ja'p na jax aapi'm nam cham maati' tē

kēkē' ni ji'x, na gu'x kaapak ka' gu ja jujur, cham aa'nda' am nam mi' pui' jimia' na jax jir am. Pui' kut ba' pu'ñi ja'k ja chianik gu Moisees nax bhaai' gu jaroi' na mai' bua' gu binga'n, gu' bii'pi' dir cham tu' pui' ja'k tu jimdat am ji. ⁹ Ku gu' ja'p moo gu tu'x matgim nañ ya' jam aagi'ñdha', ja'pji na cham jir am ji na mai' bua' gu jaroi' gu binga'n no't cham bii'pi' jumai bii'ma'n tii na bo'ka'. Na gu' no't jumai tii bhai' ji bhii gu chio'ñ gu ubii, cham tu' pui' ka ji buanda' am nam jir jum bipnagim, nam gu' ja'p pix ba tu jimda' panaas na jax gui' nam jir ganai' pix.

¹⁰ Ba' gu noonbi'ñ gu Jesusus jup titda am:

—Dho bak gu'r am kat ji na pu cham jaroi' maadi' bhii'bhii'nda' gu ubii, na gu' no't jaroi' pu'ñi ma tii na jumai bii'ma'n bo'ka' gu binga'n, cham jir am na gio mai'p ba bua'.

¹¹ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Jax dhui nam gu' cham tu' bix gu ja'tkam jix maat no'r am nam ti bipna' ka' piam ku gu' cham, dai ji'k pix ji gui' nat pu pui' ja'k ja a'm ti tii gu Dios nam ba'x maat. ¹² Ba' jai'p jix jai'ch am gu ja'tkam nam diilh jir pu chu'm nam cham ti bipna' ka', jai' ba' nam ja'p pix cham ja do'ñchoka', jai' ba' ja'p kai'ñkam cham jup ti bipna' ka' am nam gammiji mi' pui' duiñchu'nda' na jax ja'k jix aa' gu Dios. Aapi'm ba' diilh jix bhai' xim gaagidha' na pim jax ja'k tu't tu oi'ñka'.

Gu Jesusus na ja a'mkam ba tu dañia' gu a'aalh jix dhaam ja'k buiñor guch Gi'kora' (Mr. 10:13-16; Lk. 18:15-17)

¹³ Ba' moo ja'xpix gu ja'tkam mi'p ba aichulh jamit gu Jesusus gu ja a'aalh chuk nam jix aa' na bhai' xi ja daagii tu ja daañxidha' jix dhaam ja'k buiñor guch Gi'kora'. Gu' ji nam gu' cham aa' gu noonbi'ñ, dai na mit bhai' ji ja ñiok, jup ja titda am nam sap cham mu ja'k ja ua'da' gu ja a'aalh chuk. ¹⁴ Gu' ji na gu' cham pui' ilhii'ñ gu Jesusus, jup ja titda:

—Cha'pim ja ñioki'ñdha' dhich jaaduñ nam bha ja ua' gu ja a'aalh chuk, na gu' dhi' pik jix io'm ja a'm ti ñii'ñ gu Dios.

15 Ba' bhai' xi ja daagik ma tu daani buiñor guch Gi'kora'. Mi' dhir ba' dai nat ba jii.

Gu biapma' jix chumñigam na ba tikkada' gu Jesus na jax ja'k jix bhai' na tui'ñgida' na ba' jimia' jix dhaam ja'k buiñor gu Dios (Mr. 10:17-31; Lk. 18:18-30)

16 Ba' moo maa'n mi'p ba ai gu biapma' mi' na pai' oiri gu Jesus, ba' ja'pni bhai' ba tikka:

—Aañ ja'p tu'm bham tikkam jiñ jaduun nañ ja'p tē kēē nap jir jix bhai'kam, nañ tiix maachim nap jiñ aagi'ñdha' git nañ tu'x kii'p jum duukam pu duñia' nañ ba' jimia' jix dhaam ja'k buiñor gu Dios.

17 Ba'p titda gu Jesus:

—¿Gu' jax duukat jap jix maat jiñ jaduun nañ jir jix bhai'kam? Na gu' jumaip jix jai'ch jia gui' na pui'p jir jix bhai'kam, gui' dhoñ Gi'kora' nax dhaam jup tu'ii'. Ba' no'p jix aa' nap jimia' buiñor, jum aa' nap bii'pi' mi' pui' jimia' na jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ mi' na pai' tu ua'ñix.

18 Ba'p kai'ch gu biapma':

—¿Jax gi' ja'k tu ua'ñix?

Ba' gu Jesus jup xi aagi'ñ jup titda:

—Dho mi' na pai' ja'pni kai'ch: “Cha'p ja koo'nda' gu ja'tkam. Gio nap cham mai' xi buaji gum biina' jumai bhai' ji bhiiya' gu ubii. Gio nap cham nai' ti'ixi'ñdha'. Gio nap cham nai' ja iatgi'ñdha' gu ja'tkam, ni jaro'i' dho moo. 19 Gio ba' nap tu' ka'm niidhat gum taat gio gum naan. Gio ba' nap bii'x pix jix ja joi'gi'nda' gu ja'tkam sia nar jaro'i' ka' git, ja'p nap jax xim joi'gi'nda' aap diilh.”

20 Ba'p kai'ch ip gio gu biapma':

—Dho gu' aañ bii'x mi' pui' ti duiñchu' ji gu dhi' pui' nap ji'k jax kai'ch jiñ jaduun. ¿Chi gu' moo cham ji jia?

21 Ba'p titda ip gio gu Jesus:

—Dho gu' maa'n kam bi'iix ji nap pu tu duñia', pui' na jax gui' nap ji'k tu' bia' nap tu ga'rai ja makia' gu tuumiñ gui' nam cham bia' nam pai' dhir u'ji ki'n tu saba'da'. Ba' dhi' pu'ni ja'k jir jix chumñigam ka' ap jix dhaam ja'k. Mi' dhir ba' dai nap gammiji bañ kaichgida' cham tu' bhaan jim tukgidhat.

22 Ba' giilhim bhai'x buam jim ilh gu biapma' nat pui' ji' kai gu Jesus, jix buam

jum aagit pix ba jii, na gu' ti cham aa' na tu ga'ra' gu bixchu' na tu bia', na gu' giilhim jir jix chumñigam ka'.

23 Ba'p ja titda gu Jesus gu noonbi'ñ:

—Dho jaña nam jax jix xijaim ilhii'ñ gux chutumñigam nam mi' pui' jimia' na jax jix aa' guñ Gi'kora' na ba' ja a'm ba ti niidhidha' git. 24 Gu kameeyo chi iam cham xijaim jup ilhii'ñ ji na buupuiram baakii gu soomkar ja'p dir ja'k buusnia', cham tu' pui' na jax gux chutumñigam nam giilhim jix xijaim ilhii'ñ nam mi' pui' jimia' na jax jix aa' guñ Gi'kora', nam gu' dai mu ja'k bhaan jix chutkagix ka' gu tu' nam bia'ka'.

25 Ba' gu noonbi'ñ mi' pui' pup tu'ii' am na mit pui' ji' kai, cham bhaai' nam jax xim duñia', dai nam jup jum ti titda diilh:

—Dho bak gu' cham ji'xkat jaro'i' aaya' ji buiñor gu Dios, na gu' bak pui' giilhim jix xijai nañ mi' pui' jimia' na jax jix aa'.

26 Ba'p ja titda gu Jesus mui' xi ja tiigik:

—Jax dhui na cham tu' xijai kam ilhii'ñ gu Dios gu tu' nam jix xijai kam ilhii'ñdha' gu ja'tkam ya' dhi oi'ñga'n bhaan.

27 Ba' gu Peegro mi' dhir ja'p mui'p ji ñio, jup kai'ch:

—¿Aach ba' tu' mai'chia' jix dhaam ja'k, na chich gu' cham tu' kap jich buix gu tu' nach bia'kat jano' dir na chich pai' dhuuk jum kai'?

28 Ba' gu Jesus jup ja titda bii'x nam ji'k jir gu noonbi'ñ:

—Dho gu' dai dho na pim jiñ bii'm ba daraibu' mambhix kap daman gook bhai' nañ pai' ba daibu' aañ nat bhañ joot guñ Gi'kora' nañ pai' dhir nai'r gē'kam ka', na joidham jix chu abhaar, jano' na pai' dhuuk jum aaya' na bii'x xixiibkam jup tum duñia' gu tu'. Ba' ba ja aagi'ñdha' pim gu ja bopxi gu mambhix daman gook maamra'n gu Israel nam tu' jax buimii ya' dhi oi'ñga'n bhaan. 29 Gu' ba' gu jaro'i' no't cham tu'p jim buixdhak gammiji bañ kaichu', na cham bhaan ka titi'ñchoka' gu ba'ki'ñ, piam gu sispidhi'ñ, piam gu taata'n, piam gu di'ii'n, piam gu maamra'n, piam gu dirbaga'n, cham jax bua dho, na gu'x io'm mui' bhaan ba tu bi'ya' gatuuk, gio na pu jimia' jix dhaam ja'k buiñor guñ Gi'kora'. 30 Gu' ba' gui' nam xib jir

gê'gêrkam ya' dhi oi'ñga'n bhaan, kam aaya' gatuuk nam jir cham tu' ka', gu' ba' gui' nam xib jir ja'ppix ja'tkam ya' dhi oi'ñga'n bhaan, gatuuk gê'gêrkam ki'n ji bi'ya' am jix dhaam ja'k buiñor guñ Gi'kora'.

20

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gu tujuandam nam maa'n nam ji'k ja namkidha' sia ku mit jai' gatuuk ka tu jua

¹ Ba' gu jaroi' no' bhaan ba ti niidhim gu Dios, ja'p ji buusan na jax gu jaroi' no' mu pai' ti i'ix gu bhaidha'. Ba' no' bar am na pai' dhuuk tu u'ya', kapbhuimuk ba ja umua'ñdharu' gu tujuandam nam tu u'ya' gu bhaidha'. ² Ba' na pai' dhuuk ba ja tigia', xi ja aagi'ñdha' na ji'k ja namkidha' gu maa'n tanoolh, ba' xi ja baidhai mi' xi ja chiñia' nam ti i'kia' gu bhaidha' na pai' ti i'ix ka'. ³ Ba' moo ja'xpix t'k'ob pa' duuk iam, gio jai'p ma ja umua'ñdham gu tujuandam, ba' ba ja ti ip ji'kchi nam mummu ja'p pix daraa irban gu gê' kiicham nam cham tu' jax bua. ⁴ Ba' pui'p ba ja titda, jup kai'ch: "Aañ bha jam umua'ñdham jiñ jaaduñ na pim jiñ palhbuidha' na pim ti i'kia' gu bhaidha' mu nañ pai' ti i'ix." Ba' gui' cham jax ji chi'ik jup ma oi mit na mit tu juanam. ⁵ Ba' nat mi' xi ja do'ñchok, ja'xpix jix dhaam duuk jai' giop ma ja umua'ñdham. Ba' pui'p ba ja titda nat pai' dhuuk ba ja ti nat jax ja tiidak ja baidhak gu jai'. Ba' xi ja baidhak mu xi ja do'ñchok ip. Mi' dhir ba' ja'xpix mia ji dhuniik, gio jai'p ma ja umua'ñdham. Ba' ba ja ti ip jai', ba' pui'p ba ja titda nat jax ja tiidak ja baidhak gu jai'. Ba' pui'p xi ja baidhak mu xi ja do'ñchok ip. ⁶ Mikkat ba' nat jix io'm ba ji jur, jai' giop ma ja umua'ñdham mu ja'p irban gu gê' kiicham. Ba' ba ja ti ip jai' nam mi' pix ja'p daraa nam cham tu' jax bua. Ba' ba ja tikka' na sap jax kum ba' cham tu juan, jup ja titda: "Jax ku pim ba' cham tu juan jiñ jaaduñ? Ya' pix pu daraa japim bix chanooh." ⁷ Ba' gui'p kai'ch am: "Dho na cham jaroi'ch umuagi'ñ dho." Ba' gui'p ja titda ip gio: "Dho gu' aañ bha jam umua'ñdham dho na pim jiñ palhbuidha' na pim tu u'ya' gu bhaidha' mu nañ pai' ti

i'ix." Ba' gui' cham jax ji chi'ik jup ma oi mit na mit tu juanam. ⁸ Ba' gatuuk nat pai' dhuuk ba ji chuk, jup titda gu tujuandam tugi'ñ gui' na mi' ti i'ix ka' gu bhaidha': "Eap ba' xib bhai' xi ja bai'ñ gui' na mit jich palhbui na mit ti i'ki gu bhaidha', mi'p xi ja namkidha'. Bipi'p bhai' ji ja namkidha' gui' na mit ji'k jix io'm gatuuk ya' ai, mu ja'k jap ji chi'mo' ja bui gui' na mit ji'k kabuimuk dir bhai' ji chu jua." ⁹ Ba' moo mi' ba ai mit gui' na mit ji'k jix io'm jurnik ka tu jua, ba' mi' xi ja namki mit. Ba' maa'n na mit ji'k ja namki na ji'k tum namki'ñdha' gu maa'n tanoolh sia ku mit ti palhiip pix tu jua. ¹⁰ Ba' moo ja'xpix mi'p ba ai mit gui' na mit kabuimuk dir bhai' ji chu jua. Ba' ti ilhdhat am nam mui' pa' ja namkidha' git, gu' ji na mit gu' ja'kbui' pix jup ja namki na ji'k tum namki'ñdha' gu maa'n tanoolh. ¹¹ Ba' gatuuk na mit bix xi ja namki, bhai' ji niokbo mit buiñor gui' na mi' ti i'ix ka' gu bhaidha', ¹² jup titda am: "Jax ku pich ba' dhi' ja'kbui' pix jup ja namki na pich ji'k jich ñamki aach? JCham bhaai' aa nap mui' pa'ch ñamkidha' git aach, na chich gu' bix chanooh jich chulhi na chich tu jua, gio na bhax chatoiñ? Gu' dhi' ti palhiip pix tu jua mit, na mit gu' jurnik ya' ka ai." ¹³ Ba'p kai'ch gui' na mi' ti i'ix ka' gu bhaidha': "Aañ cham pai' jax kai'ch jiñ jaaduñ nañ cham bix jam namkidha', nañ gu' pu jam aagi'ñ nañ pu ja'kbui' pix jam namkidha' gu maa'n tanoolh. ¹⁴ Ja'ppi na pim cham jax ji kai'chit xi gaamui dhi tuumiñ na ñich jam maa, na gu' dhi' aañ diil jup jix maat na ñich ba' ja'kbui'p ja namki na ñich ji'k jam namki aapi'm. ¹⁵ Na gu' diil jir jiñ chumñi' siañ jax bua. JKa' pim ji xiñ jigam aa nañ jir jix bhai'kam ja bui dhi jaaduñ?"

¹⁶ Ba' mi' pix juugit tu a'ga gu Jesus gu dhi' pu'ni ja'k, mi' dhir ba' moop ja titda:

—Ba' pu'ni ja'k jup tu ja jimia' gui' nam xib jir gê'gêrkam ya' dhi oi'ñga'n bhaan, gatuuk cham tu' ki'n ji bi'ya' am. Gu' ba' gui' nam xib jir cham tu', gatuuk gê'gêrkam ki'n jup ji bi'ya' am jix dhaam ja'k buiñor guñ Gi'kora'.

Na bar baikim ka' na gio pui'p ba ti'ya' gu Jesus nam mu'aa'
(Mr. 10:32-34; Lk. 18:31-34)

17 Ba' na pai' dhuuk gamai' ba jimchu' gu Jesus bhammi ja'k Jerusaleen, mu ja'p xi ja boosgak dilhkob gu mambhix daman gook noonbi'ñ, jup ja titda:

18 —Xib jach ba' moo ba jiiimchu' bhammi ja'k Jerusaleen nach jax ya' ba jiiim gu xib. Ba' aañ nat bhañ joot guñ Gi'kora', jiñ dhagia' am gui' nam xiñ bhaamki'ñ gu ja'tkam, mi' dhir ba' dai nam jiñ bhika' mu ja'k nam pai' darka' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios gio ba' gui' nam jir ja gē'gērkam tuk gui' nam bhai' gē' chiop ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios. Ba' maap xim daagii ja chiñia' am gu jai' ja'tkam nam cham jir Israel kam nam jiñ mu'aa'. 19 Ba' gui' bix aixim xiñ buimii kuruus ta'm jiñ sissapai xiñ mu'aa' am. Ku ba' gu' aañ baik tanoolh ki'n ya' ji nañ jax ba oirida', nañ gu' duadii giop bamgia' mi' dhir koi'ñga'n tir.

Gu binga'n gu Sebedeo na tiix aa'nda' nam sonpan darka' git gu maamra'n na pai' daaka' gu Jesus

(Mr. 10:35-45)

20 Ba' gu binga'n gu Sebedeo xi ja baidhak gu maamra'n mui' ji ai mi' na pai'p tu'ii' gu Jesus, ba' mi ja'p o'lhia'n ki'n xi kikbok soi' jim duu. 21 Ba' gu Jesus xi chikka na tu' ba'x aagit mi' soi' ba tu'ii', ba' gui'p kai'ch:

—Dho nañ pui' tii ilhii'ñ dho nap pui' xi chi'ya' git nam jum sanoop darka' dhiñ maamar jano' nap pai' dhuuk gē'kam ki'n ba daaka', maa'n kii'n dir ja'k nap chiñia' na daaka', maa'n ba' o'nsop dir ja'k.

22 Ba'p ja titda gu Jesus:

—Matgim giilhim jix xijai ji na ba' pui' tu tui'ka' gu dhi' pui' na pim jax ilhii'ñ, na gu' bii'pim aa' na pim giilhim jum tulhiiña', ja'p na jax aañ. ¿Ka' pim jix ñakoo' aa na pim jum tulhiiña'?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Jix ñakoo' ich ji matgim.

23 Ba'p ja titda ip gio gu Jesus:

—Dho gu'r am dho no' pim gu'x ñakoo' na pim jum tulhiiña'. Ku ba' gu' aañ cham jax jam tida' ji na moo pui' tu tui'ka' gu dhi' na pim tu' bhaan tu a'ga, na pui' maa'n kii'n dir ja'k jiñ xanoop daaka', gu jumai

ba' o'nsop dir ja'k. Na gu' dai jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n bhaan na ba'x maati' ka' na jaroi' bhai' ji aaga' guñ Gi'kora'.

24 Ba' gu jai' mambhix noonbi'ñ gu Jesus am bhaak jamit ja bui gu jai' gook nam pui'p jir noonbi'ñ nam jir jum sispidhim na mit pui' ji' ja kai. 25 Gu' ji nat gu' gu Jesus jotmoda' maap xi ja jumpadak jup ja titda:

—Jax dhi na cham jir am na pim moo ki'n jup bax bhaak na pim jix aagit na pim jir gē'gērkam ka'. Na gu' dhi' ja'p pix ba ji buusan na jax gui' nam cham tu' ka'm ti nii'ñ, pui' na jax gui' nam jix kakai' ki'n dadarrí nam xi' gē'gērkam jum taat ka' ja bui gu ja ja'tkam tuk, sia ji gu' no'm jir miamdaga'n pix, gē'gērkam bam taat ka' am. 26 Gu' aapi'm matgim cham jir am ji na pim moo pui' ja'k jup tu jimda' na jax gui' am. Gu' matgim no' pim moo baabui'x aa' na pim jir gē'gērkam ka', jum aa' ji na pim soi'm duukat ja palhbui'ñdha' gu ja'tkam sia nar jaroi' ka' git. 27 Ba' no' pu'ñi aapi'm maadit jix aa' na pim jir gē'gērkam ka', jum aa' na pim pui'm ilhii'ñdha' na jax gui' nam pui' pix tu juanda' nam cham ja namki'ñdha'. 28 Na gu' sia aañ nat bhañ joot guñ Gi'kora', cham tu' gē'kam jiñ ilhii'ñ iñ, na ñich gu' cham tu' pu kai'ñkam bha jii ya' dhi oi'ñga'n bhaan nam ba' ya'ñ palhbui'ñdha' gu ja'tkam tu' na pix ki'n. Gu' ja'ppi na ñich ja'kbui' kat bha ja palhbuidham ji nañ ja a'mkam mukia' na ba' mi' dhir ba tu namkix ka' gu ja ua'tulhdhara'.

Gu Jesus na ba ja dudua'ñdha' gook gu ja'tkam nam cham ñiñña ka'

(Mr. 10:46-52; Lk. 18:35-43)

29 Ba' nat pai' dhuuk mi' dhir gamai' ji jii gu Jesus na pai'r Jerikoo ja biiim gu noonbi'ñ, mui' ja'tkam pix chu'p jum duu mit na mit ba oi. 30 Ba' palhiip gama ja'k nam ba bhichu', mi' ba daraa am boi jugii'ñ gook gu ja'tkam nam cham ñiñña ka'. Ba' na mit pui' ba ti kai na gu Jesus mi ja'p jim mui' ja biiim, mui' ji jiñkui mit, jup titda am:

—jAapi' jich jaduun nap jir boxii'ñ gu Dabii, iam jap xich joi'mdai jich chigia'!

31 Ba' gu ja'tkam nam mui'p oi'ñchu' gu Jesus, am jix bhaaktu' am, jup ja titda am

nam sap cham ñiokat darka'. Gu' ji na mit gu' gui'x io'm ba xi jii nam gɛ' ki'n mu jiiñak, jup kai'ch am:

—¡Aapi' jich jaduun nap jir boxii'ñ gu Dabii, iam jap xich joi'mdai jich chigia'!

³² Ba' gu Jesus mi' gan ji kikbo, dai na mui' pup ti ñi'ñ mu nam pai' dhir bha jiiñak gu ja'tkam gui' nam cham ñiñña ka', ba' xi ja bai nam mu jimia'. Ba' na mit pai' dhuuk mi' ba ai, jup ja titda:

—¿Tu'ni aa jam duuk jiñ jaaduñ na pim ba' bhañ jiñkui'ñ?

³³ Ba' gui'p kai'ch am:

—Dho nach pui' tii ilhii'ñ dho nap xich dhudua'ñdhai git nach cham ñiñña.

³⁴ Ba' gu Jesus cham jax ji chi'ñik jix ja joi'mdak jup xi ja dudua'ñdhak, dai nat bhai' pix xi ja daa ja buupui am, pux kikii'p jum duu mit mi' jotmoda'. Mi' dhir ba' dai na mit jai'p ma oi mu ja'k na pai' jim.

21

Gu Jesus na Jerusaleen ba aaya'

(Mr. 11:1-11; Lk. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Ba' bhammi amuub ba ai gu Jesus na pai'r Jerusaleen, maa'n kap na pai' pui' ti tii' Betpajee, sonpan gu oidha' gui' nam Oliibus ki'n jup jix mat ka' gu ja'tkam. Ba' ba ja jootos gook gu noonbi'ñ nam tii'milhdhapu' maa'n gu bhuru'x, ² jup ja titda:

—Ea na pim mu jimia' bhammini na pai' pix ji'dilh jir kikcham na pim jiñ chi'milhdhapu' maa'n gu bhuru'x. Mi' moo bulhka' na pim jax ya' dir mu aajidha'. Ba' dai na pim jax xi buplhio'kai bhai' pu tii'mirika', bix sia gu maraa'n. ³ Gu' ba' no' gu' jaroi' ampik ba jam tikka na pim jax dhuña' gu bhuru'x, ja'p japim tii'da': “Dho gu Gɛ'kam nat bhach joot. Cham maat ich na tu' mi bhiiñora', ku ba' gu' sap ja'xñi gio ya'p bam aichulhdha' ji.”

⁴ Ba' dhi' pu'ñi ja'k tum kuugalh gu pui' nat jax ja'k tu ua'nak maadit gui' nam bijik bhaankam tu a'gimik gu Dios na ja'pnim kai'ch:

⁵ Xi ja aagi'ñ gor gu Sion oi'ñkam na soi' jim duiñchugit bhuru'x cha'm mui' ba jim gu ja gɛ'kam tuk.

Jir bhi'ññordam gu bhuru'x na bhaan jim.

⁶⁻⁷ Ba' gu noonbi'ñ cham jax ji chi'ñik mui'p ma jii mit mu nat pai' ja joot gu Jesus. Ba' pui' ji chu buus na jax ja titda, mi' bulh gu bhuru'x na pai' tu ja aagi'ñ, ba' gui' dai na mit jax buplhio' xi chi'mirak jamit binkam gu maraa'n. Ba' mu ja aichd-hak bhai' xi ja bakxi mit gu ja kuktun, ba' gu Jesus maa'n bhai' xi dhaibuk gamai' pix chu'm duu bix boi. ⁸ Ba' gu ja'tkam joidham jix bhai' jim taatugit biipi' dir bapoi'dhat ja kookosidhat mi' ja iabuim am boi cha'm gu ja kuktun, nam gu'x io'm mui' mu jiiim nam oi'ñchu' gu Jesus, gam jai' gu tua jaaja' nam omsaidhat mi' iabuim mi' na pai' jax bhii'jim gu Jesus. ⁹ Ba' nam pui' xi chu buidhat pix jiiñak bittu am bix gui' nam ji'k biipi' dir jiiim gio gui' nam gatuuk dir jup jiiim, jup kai'chim am:

—¡Taxchaab ba' guch Gi'kora' nat bhai' bach joochxi gu boxii'ñ gu Dabii gui' na bijik ya'r gɛ'kam kat!

¹⁰ Ba' ja'xpix nat pai' dhuuk bhammi ba ai gu Jesus na pai'r Jerusaleen, cham maat am gu bhai' oi'ñkam nar jaroi' dha'. Nai' tiiim ti tikka am, jup kai'ch am:

—¿Jaroo chi ba' da' dhi maa'nkam?

¹¹ Ba' jai' dhit jup kai'ch am:

—Dho dhi' dhor di' gu Jesus gui' na bhaankamu'n tu a'ga gu Dios, gui' na mummy kio Nasareet gui' na mi' bipio' na pai' jax jir Galilea.

Gu Jesus na ja'k ba ja jootsa' gui' nam bhai' ka tu ga'rada' gɛ' chiop

(Mr. 11:15-19; Lk. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹² Ba' ja'xpix mu ja'k jup ba ai gu Jesus na pai'r gɛ' chiop, ba' mi' pix ji ja tii' gu ja'tkam nam jix io'm mui' miji tu ga'ra gu bixchu'. Ba' bix mi' dhir ja'k ji ja aadi nam ji'k bhai' ka tu ga'ra gio gui' nam bhai' ka tu saba'n, ja ia'lhxichulh gu ja memees gui' nam bhai' bhaan ka tua' gu tuumiñ nam bhai' ja pataaxi'ñ gu ja'tkam ki'n gu jai' tuumiñ, gio ba' gui' nam giokda' bhaan bhai'p ka ja kuup nam bhai' ka ja ga'ra, bix jup ja ia'lhxichulh. ¹³ Ba'p ja titda pui' xi ja doodak:

—¿Kux cham maat japim aa nap jum kai'ch gu ñio'ki'ñ guñ Gi'kora' mi' na pai' tu ua'ñix: “Dhi chiop nat mi'm kii, mi' dhir jix bhaai' nam bha tuñ a'gi'ñdha' gu ja'tkam

soi' jim ilhdhat"? Aapi'm gu' ya ja'p tu'ii' na jax pai' no'm jum jumpa'n gu i'xkum.

¹⁴ Ba' na pui bhai' ka oiri gu Jesus na pai'r gɛ' chiop, bhai' ba ai mit ji'kchi gu ja'tkam nam cham ñiñña ka' gio ba' jai' gui' nam jix mama'mkulhi' ka', ba' soi' ba titda am na ja dudua'ñdha'. Ba' gui' cham jax ji chi'ik jix ja joi'mdak jup xi ja dudua'ñ, jix kikii' mit jup jum duu. ¹⁵ Ba' giilhim bhai' ji bhaak jamit gu ja gɛ'gɛ'rkam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios gio ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, na mit tii gu Jesus nat ja dudua'ñ gux kako'k kam. Gio gu' gu a'aalh mi' dhir ja'p pix jiiñak jup bit am nam jix bhai'm taat buiñor gu Jesus, jup kai'ch am: "Taxchaab ba' guch Gi'kora' nat bhai' bach joochxi gu boxii'ñ gu Dabii gui' na bijik ya'r gɛ'kam kat." ¹⁶ Ba'p titda am gu Jesus gu gɛ'gɛ'rkam jum aa'ndam:

—Ja'p xi ja tii'n nam cham ñiokda' dhi a'aalh. Moo ja'p ja kɛɛ ap pix nam jax kai'ch.

Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dho jax gip bua siam jax kai'ch, na gu pui'm kai'ch gu ñio'ki'ñ guñ Gi'kora' mi' na pai' tu ua'ñix na saak siax bhaai' gu a'aalh nam tu daanda' buiñor gu Dios, sia gui' nam ka xio'da'. ¿Cham aa pim ji'xkat tu jiñkui'ñ mi' na pai' pu'ñim kai'ch?

¹⁷ Ba' daipu' xi ja tiidak gu Jesus mi' dhir pu jii mu ja'k na pai'r Betaania, mi' ba' gan ji chibia.

Gu iigix na ba gokia' na ñiokdha' gu Jesus (Mr. 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Ba' kabuimuk nat giop ba xia', ma jii ip gio gu Jesus bhammi ja'k gɛ' kiicham. Ba' na gamai' ka jimchu', am jix bhiogim ba tu tatdatu'. ¹⁹ Ba' ba tii na mu ja'p kiiik boi jugii'ñ maa'n gu iigix, ba' mui' ma jii nat tiigim. Ba' na bha ja'p ti xi ñini'ñ, pu nim maa'n kut tii gu iibhai'ñga'n, ba'p kai'ch:

—Alh moo cham ji'xkat ka iibhai'ñcha' dhi iigix.

Ba' moo jano' nat jax pu tii'n, pu mi' nai' ji gaa gu iigix. ²⁰ Ba' mi' pui' pup tu'ii' am gu noonbi'ñ na mit pui' ji' ti tii, ja'xpix ba' ba tikka am gu Jesus nat jax dhuukat nai'

ji gaa gu iigix nat jax pu tii'n na cham ka iibhai'ñcha', jup titda am:

—¿Jax chi kut ba' moo jotmoda' nai' ji gaa dhi iigix na pich jax pu tii'n na cham ka iibhai'ñcha'?

²¹ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dho na bhaan jix maati' ka' na cham tu' daipu' pu'ñix bhaai' na pim pu tu duña' no' pim jix biiñak buiñor guñ Gi'kora', gu' ja'pji sia ji gu'ñi oidha' no' pim jax titda: "Eap ya' dir ja'k jim muni ja'k na pai' gɛ' suu'n gu suudai'", dho gu' pui' dho ji chu buusnia' no' pim bix jam jujur ki'n ti jii'gi'ñ na pui' ji chu buusnia' na pim jax ti'ya'. ²² Gu' ba' pu'ñi ip no' pim bix jam jujur ki'n jix biiñak buiñor guñ Gi'kora', jam makia' dho tu' na pim taanda'.

Gu Jesus nam tii ba tikkada' na jax kai'ñkam pui' tu bua bhai' gɛ' chiop (Mr. 11:27-33; Lk. 20:1-8)

²³ Ba' gio mi'p ba ai gu Jesus na pai'r gɛ' chiop. Ba' na mi' ka tu ja a'gi'ñ gu ja'tkam, mi' ba ai mit gu ja gɛ'gɛ'rkam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, gio ba' gui' nam jir ja gɛ'gɛ'rkam tuk ka' gu Israel kam ja'tkam. Ba' bhai' ba tikka am, jup titda am:

—¿Jax jap ba' kai'ñkam ya' pu tu bua? ¿Jaroom chianik bham joot nap ya' pu tu duña' nap diilh jax ilhii'ñ?

²⁴⁻²⁵ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Dho ea nañ aañ maa'n jup xi jam tikka' gu tu'x buadam na jax jir jum duukam. ¿Jaroo bha joot saak gu Juan na ja bopkona' gu ja'tkam? ¿Dios aa, ka' diilh aa mit chia gu ja'tkam na ja bopkona'? Ea gor xiñ aagi'ñ nañ ba' aañ jup jam aagi'ñdha'.

Ba' gui' dai na mit ba jim ti tikka diilh, jup kai'ch am:

—¿Jax jach ja'k tii'da'? Na gu' no'ch jax kai'ch nat gu Dios bha joot gu Juan, pui' dho ji chi'ya': "¿Gu' jax ji ku pimit ba' cham mi' pui' jii na jax tii pup tu jam a'gidhimik?" ²⁶ Gio no' chich jax tiip xi chii'n na mit diilh chia gu ja'tkam na ja bopkona', bhaakuim dhoch ma'yasai joodai ki'n jich kooda', nam gu' bix pix ti jii'gi'ñ na gu Juan bhaankam tu a'gimik gu Dios.

²⁷ Ba' pui' cham bhaai' nam jax tida', dai nam jup titda pix:

—Chaam ji nach maat nat jaroi' bha joot gu Juan.

Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho bak aañ pui' cham jup jam aagi'ñdha' ku gi nat jaroi' bhañ joot nañ ba' ya' pui' tu bua.

Gu Jesusus na bhaan ji ua'rgidhai ba tu a'ga' maa'n gu maa'nkam na mu pai' ja jootsa' gook gu maamra'n nam tu juanpu'

²⁸ Ba' moo mi' dhir ja'pni bhai'p ba ja tikka gu Jesusus, jup kai'ch:

—¿Aapi'm jax ilhdhat kə? Pui' na jax maa'n gu maa'nkam no' gook tu maamar, ba' no' maa'n jax tida: “Ea nap mu jimia' mu gaa tir nap tu juanmira'.” ²⁹ Ba' no' gu' jax kai'ch pix gu maraa'n: “Aañ cham. Aañ moox oo'n. Cham pai' jimiim jiñ ilhii'ñ iñ.” Ba' na pui' xi kai'chimik ja'xpix siamri dikoo ma jii. ³⁰ Gu' ba' gu jumai pui'p ba titda ip, gui' dho gi gu'x bhai'm taatit jup kai'ch ji: “Ea ku gi nañ moo mu jimia'.” Ba' daipu' xi chi'ik pu cham mui' ba ji jii, pu cham jixkat dho gu' mu jii mu nat pai' joot gu taata'n.

³¹ Ba' mi' dhir jup ja titda gu Jesusus:

—¿Jax chu'm gu gook jii mu nat pai' joot gu taata'n nam tu juanpu'?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Dho gui' nat jax biipi' dir pu tii'n dho.

Ba'p ja titda ip gio gu Jesusus:

—Dho aapi'm pu'ñip ji buusan na jax gui' nat pu cham jii mu nat pai' joot gu taata'n. Gu' ba' dhi' ja'p jir jum duukam nam biipi' jimia' jix dhaam ja'k buiñor gu Dios gui' nam jir tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gə'kam Rooma kam, gio gu u'uub gui' nam jir ganai' pix ka'. Gu' ba' aapi'm cham, sia ku pim pui' tii xi ilhii'ñ na pim aapi'm biipi' jimia' git jix dhaam ja'k, ³² na pimit gu' cham mi' pui' jii na jax tii pup tu jam a'gidhimik gu Juan ja'tkam bopkondam, dai na pimit tu' pix ilh. Gu' gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gə'kam Rooma kam, sia kum giilhim tiix u'ua'tulhdhix, gio gu u'uub gui' nam jir ganai' pix ka', moo jano' soi' jim ilhdhak mi' pui' jii mit nat jax tu ja a'gi gu Juan. Gu' aapi'm pu cham mi' pui' jii ji, sia ku pimit tii kai nat jax tu a'ga

gio na pimit jax tii nat joidham jix bhai' tu duu.

Gu Jesusus na tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gu tujuandam na mit buam pix tu dooda

(Mr. 12:1-12; Lk. 20:9-19)

³³ Mi' dhir ba' moo ja'pni bhaan ji ua'rgidhak bhai'p ji chu a'ga gu Jesusus, jup ja titda:

—Kani na pim moo jumaip xiñ kaaya' nañ tu' bhaan jup tu jam a'gidha'. Maa'nnim maa'n gu maa'nkam tu darsak gu uubas gio ba' nat tu kuu mi' nat jix juugit tu darai. Mi' dhir ba' moo tu echkai ip mi' na pai'x bhai'n ka' nam ba kii'da', gio ba' nat mi' kii ip maa'n gu tɛb bhi'ñbak na ba' bhai' dhir bhaan daakat nai' ti nai'ñdha' na tu nuuka'nda'.

'Gu' ji na gu' moo ampik jup bar jimdam mik ja'k. Ba' mi' ka xi ja do'ñchok jikchi gu ja'tkam nam mi' ka tu juanda' pu jii ba'.

³⁴ Ba' nat pai' dhuuk ba bhai gu uubas, mui' ba ja joot gu tujuandam tugi'ñ mu nat pai' ka xi ja do'ñchok gu jai' tujuandam tugi'ñ nam ua'pu' gui' na jik bhaan bipio'. ³⁵ Gu' ji na gu' na mit pai' dhuuk tii mu ba ai gu tujuandam gui' nat mu ja joot, dai na mit bhai' ji ja da'ngi, ja gibiimik am, jai' mit pu ja koi, jai' ba' dai na mit joodai ki'n xi ja ma'yasak gio pui' mijip xi ja joot. ³⁶ Ba' gatuuk jai' mui' tiip ja joot, mui' pa' iam, cham tu' ja'kbui' nat jik mu ja joot biipi' dir, gu' ji na gu' maa'n na mit jax ja dooda.

³⁷ 'Gu' ba' mikkat na cham ka jai'ch na jaroi' mui' ka jootsa', dai gu maraa'n pix ba bii gui' nax io'm jix dha'da'. Ba' pui' mui'p ma joot jup xi chi'ik: “Dhi' dho gi gu' chi jügi'ñdha' am ji, nam gu'x maat na aañ jir jiñ mar.” ³⁸ Gu' ji nat gu' cham pui' ji chu buus nat pai' dhuuk mu tiip ba ai gu maraa'n. Jup kai'ch am diilh jix dhu'ñpi'ñ ki'n gu tujuandam: “Dhi' moo bhaan ji chu bi'ya' bix na jik tu' ya'x chu jai'ch no't ba muu gu taata'n. Ja'pji nar am ji nach mu'aa' na ba' aach jich a'm ji chu bi'ya' kapbhai' nat diilh ya' ka ai.” ³⁹ Ba' pui' xi chi'ik bhai' ji dhaa mit, baas dir ja'p koraar biibi' mit xi baidhak xi mu'aak.

⁴⁰ 'Gu' ba' aapi'm jax ilhii'ñ na ja dooda' dhi' dhi tujuandam na mit buam pix tu dooda na pai' dhuuk mi' aaya' gui' nat mi' tu darsak gu uubas?

⁴¹ Ba' gui'p kai'ch am:

—Dho gu' ja kooda' dho jia, jai' ba' mi' ja iabu' gu tujuandam, nam ba' mi' dhir ba maakidha' gui' na ji'k bhaan bipio'da' na pai' dhuuk bax bhai ka' gu uubas.

⁴² Ba'p ja titda ip gio gu Jesusus:

—¿Cham aa pim ji'xkat tu jiñkui'ñ gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' na pai' tu ua'ñix na ja'pnim kai'ch:

Gu jodai na mit mai' xi buak gu bhibhi'ñbakchadam,
gu' ji nat gu' gio mi'p dai guch Gi'kora' na ba' bhaan darka' gu jai' joodai,
na gu' pui' ja'k jix aa',
ba' aañ joidham jix bhai'ñ chaat buiñor gu dhi' pui' nat jax tu duu?

⁴³ Ba' aapi'm pu'ñip ji buusan na jax gu bhibhi'ñbakchadam na mit mai' xi buak gu jodai gux kii', ba' cham ji'xkat aaya' pim jix dhaam ja'k buiñor gu Dios. Dai gui' nam ji'k mi' pui' jiiim na jax jix aa' nam ba' jimia' buiñor. ⁴⁴ Ba' aañ ya' pu jam titda na pu ta'tak jup jum duña' gu jaroi' no't bhaan jutbuk ia dhi' dhix kii' jodai. Piam ku gu' no't jax dhuukat bhaan gi' gu jaroi' no' mi' pai' ka oiri, pu matai dhop jum duña'.

⁴⁵ Ba' tiix dhaagik am gu Jesusus gu gè'gèrkam jum aa'ndam, nam gu'x maat na dhi' ja aagit jup kai'ch nat tu a'ga bhaan ji ua'rgidhak gu tujuandam na mit buam pix tu dooda. ⁴⁶ Gu' ji nam gu' moop jix ja ñbhi'ñ gu ja'tkam, nam gu' bix pix jix bhai'x mat ka' na gu Jesusus silhkam Dios bhaankamu'n tu a'gada'. Ba' pui' cham ji'xkat jax dhoda mit gu mi' jotmoda'.

22

Gu Jesusus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu maa'nkam nam tii'mo'

¹ Ba' gio bhai'p ji chu ja a'gi gu Jesusus gu ja'tkam bhaan ji ua'rgidhak maa'n gu maa'nkam nam tii'mo', jup ja titda:

² —Ba' na jax ja'k ja a'm ti niidhidha' gu Dios gu ja'tkam, ja'p ji buusan na jax maa'n gu gè'kam no' mu pai' ba xim tii'mom gu maraa'n, ³ na ba ja jootsa' gu tujuandam tugi'ñ nam ja bai'ñpu' gu ja'tkam nam tu jugia' gu koi'. Gu' ji na gu' ni ji'x kum cham aa' nam pai' dhuuk mu ja'p pui' tii ba ja titdaim, pui' mit giop ba jii gu tujuandam

tugi'ñ gu gè'kam. ⁴ Ba' gatuuk jai' gio mui' tiip ja joot jup xi ja tiidak: “Ea na pim aapi'm mui'p jimia' na pim ja bai'ñpu' gu ja'tkam nam ya'ni tu jugia' gu koi'. Ja'p japim ja tiida' na ya' bax chu bhai, na ñich gu' tu chia gu tutuur gux dhudua kam nam ja koodai tu jidhoora' gu bakaax.” ⁵ Gu' ji na mit gu' sia cham aa gu ja'tkam nam mu tu koi'po' nam pai' dhuuk mu ja'p pui' tii ba ja titdaim gu tujuandam tugi'ñ gu gè'kam. Maa'n dai nat mu ja'k ji dhuu na pai' tu ga'mbhar, maa'n ba' mu ja'k jup ji dhuu na pai' tu juanda'. ⁶ Gu jai' ba' dai na mit bhai' ji ja da'ngi gu tujuandam tugi'ñ gu gè'kam, ja gibiimik jamit mi ja'p xi ja koodak. ⁷ Ba' gu gè'kam giilhim bhai' ji bhaam na mit ja koi gu tujuandam tugi'ñ. Mu ja joot dho gu' gu sandaarui'x chugi'ñ nam pui'p ja kooda' gui' na mit jup tu dooda, gio nam pup xi ja mimiidha' gu ja ba'bhak. ⁸ Mi' dhir ba' moop ja titda gu jai' tujuandam tugi'ñ: “Dho gu' ya' tii bax chu bhai dho dhi koi', gu' ji na mit gu' cham aa gui' na ñich mui' tii tu ja joochxi nam bha tu koi'po' git. ⁹ Ea na pim aapi'm mui'p jimia' mu ja'p irban gu gè' kiicham na pim ja bai'ñpu' gu ja'tkam nam ya'ni tu jugia'. Bix japim bha ja baidhika' na pim ji'k mi ja'p ja tigia'.” ¹⁰ Ba' mui'p ma jii mit gu tujuandam tugi'ñ gu gè'kam mu ja'p irban gu gè' kiicham, ba' bix ja baidhak jamit na mit ji'k mi ja'p ja tii, sia gui' nam giilhim jix buam tomaat ka' gio gui' nam jir jix bhabhai'kam ka'. Suu'n jamit miji ba'k chir mi' na pai'r koi'cham ka'.

¹¹ 'Ba' ja'xpix nat pai' dhuuk mi' ba baa gu gè'kam, ba tii na maa'n cham pu chu'm ti tii'chu' na jax chu'm tim tii' na ba'x bhaai'n ka' nañ mu bakia' mi' pai' no' pu'ñir koi'cham ka'. ¹² Ba'p titda: “¿Jax japich dhuuk ya baañ jaduun? Nap moo cham pu chu'm ti tii'chu' na jax chu'm tim tii' na ba'x bhaai'n ka' nañ mu bakia' mi' pai' no' pu'ñir koi'cham ka'.” Ba' cham ñiok gui' na mi' pui' titda. ¹³ Ba'p ja titda gu gè'kam gui' nam mi' tu bhijim gu koi': “Ea gor buuprak gu tootna'n gio gu noonbi'ñ mu buañ diirap dhi maa'nkam mi' na pai' giilhim jix chukgam na tii suakda' na giilhim jix buam jum aa'nda'.” ¹⁴ Ba' pu'ñi tiip jix aa' gu Dios nam git mui' ti jii'ñdhai gu

ja'tkam mi' pui' jimia' na jax jix aa', gu' ji na gu' ji'k pix nam ba'x aa' nam mi' pui' jimia'.

Gu Jesus na pui' ba tida' nar am nam gook kap tu namki'ndha' gu ja'tkam (Mr. 12:13-17; Lk. 20:20-26)

¹⁵ Ba' bhaakuk mi' dhir pu jii mit gui' nam pariseos jum titi'nda'. Ba' tii bix maap xim jumpadak ma tu a'ga mit nam jax dhui mai'chia' git gu Jesus na pu ti'ya' git na jax cham pui' ja'k tu aagix ka' nam ba' pui' ji chi'ji iattulhdhai tu chi'nia' nam mu'aa'. ¹⁶ Ba' mui' tii ja joot jamit ji'kchi gu ja'tkam tuk ja bim gu Eroodis gu ja'tkam tugi'n nam sap tikkapu' gu Jesus, katti sap iam maakam pix ti'ya' git na jax cham pui' ja'k tu aagix ka' nam ba' pui' ji chi'ji iattulhdhai tu chi'nia' nam mu'aa'. Ba'p titda am mu'ji eek:

—Jin jaduun, aach ti jigi'n nap silhkam jup kai'chdha' nap pai' dhuuk tu ja a'gi'ndha' gu ja'tkam, jir silhkam nap jax ja titdada' na pui' ja'k jix aa' gu Dios, gio na maa'n nap jax ja ilhii'n gu ja'tkam sia nar jaroi' ka' git. ¹⁷ Ba' aach ja'p tu'm bham tikkam jich jaduun, jir am aa nach namki'ndha' gux io'm g'kam Rooma kam Seesar tiggim na ji'k aagix nach namki'ndha', ka' cham aa?

¹⁸ Gu' ji na gu'x bhax maat gu Jesus nam jax kai'nkam jup titda, ba'p ja titda:

—Jax ku pim ba' moo ja'p tii xin mai'chim jin jaaduun? ¹⁹ Ea gor maa'n bhan chai'nbi'n gu tuumi'n gui' na ki'n tum namki'n na ji'k aagix nam namki'ndha' gux io'm g'kam Rooma kam.

Ba' gui' maa'n jup xi bhidham jamit gu tuumi'n. ²⁰ Ba' gu Jesus xi dhaagik mi' xi chigik jup ja titda:

—Jaroo da' dhi' na ya' jupnix bhaan dhi tuumi'n, gio na jaroi' mi' ua'nix na jax chi'?

²¹ Ba' gui'p kai'ch am:

—Dho gux io'm g'kam Rooma kam dho. Ba'p ja titda ip gio gu Jesus:

—Dho pim xi maakidhat ku gi gux io'm g'kam Rooma kam na ji'k bhaan jup bipio'da', gio gu Dios japim jup xi maakidhat na ji'k bhaan jup bipio'da'.

²² Ba' pu cham ka nio mit gui' nam mi' tikka, dai nam mi' pui' pup tu'ii' ji'x juugit.

Mi' dhir ba' dai na mit ba jii cham jax ji chi'ik.

Gu Jesus nam tii ba tikkada' gu saduseos nam jax ja'k tu ja jimda' gu koi'nga'n nam pai' dhuuk gio mu pai'p ba oipoda'

(Mr. 12:18-27; Lk. 20:27-40)

²³ Ba' moo jano' mi'p ba ai mit ip gui' nam saduseos jum titi'nda', gui' nam cham ti jigi'ndha' nam gio mu pai'p ba oipoda' gui' nam ji'k ba ko'iix ka' gu ja tutku' am bhaan. Ba' bhax ba tikka am gu Jesus, jup titda am:

²⁴ —Aach bhax ma jii jich jaduun na chich bham tikkam gu pui' nat jax ja'k tu ua'nak gu Moisees, na sap no't maa'n ba muu gu maa'nkam, no't dilh mi' ji bii gu binga'n, no' cham maa'n bhaan tu mar kat, jix bhax na bhax ji bhaya' gu sipdhi'n gui' na mia'n oi'ndha' na ba' bhaan ba tu mar ka', na ba' ja'p ji buusnia' nar dhi' ka' gu xio'gi'n gui' na ba mukia'. ²⁵ Gu' ji nam gu' moo ja'pnip tu a'gada' gu ja'tkam nam sap mu pai' oi'nkam xijum gook gu ja'tkam daim sipidhim. Sap ba' moo tii ba ti bina' kat gui' nar bipi' kam, gu' ji nat sap gu' am xi muu, pu cham sap maa'n bhaan tu mar kat gu ubii. Sap ba' gu sipdhi'n gui' na mia'n oi'n gui' nat ba muu, tiix bhax ba tiddak gu nuuchixi'n. ²⁶ Gu' ji nat sap gu' pui' am jup xi muu, pui' sap cham maa'n jup tiggik jamit gu alhii. Gio gu ti'iraab kam sap pui' tiix bhax ba tiddak ip, gu' ji nat sap gu' pui' am jup xi muu. Pu bix dho sap koi mit gu xijum gook tii pup bhixjimik, pu cham sap jaroi' maadit bhaan tiggik gu alhii. ²⁷ Mikkat sap bix am jup xi muu gu ubii. ²⁸ Gu' ba' gu xijum gook gu ja'tkam nam tii pup bhixjimik gu ubii, jax chu'm ba' pik gio bhax ji bhaya' jano' nam pai' dhuuk saak gio mu pai'p ba oipoda' sia ku mit tii ba koi gu ja tutku' am bhaan?

²⁹ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dho jax dhui na pim gu' cham maat gu pui' na jax tu ua'nix gu nio'ki'n gu Dios, ni na pim jix maat na jax jir g'kam na pu tu du'nia' na jax ilhii'ndha'. ³⁰ Gu' matgim gui' nam ji'k ko'iim nam gio mu pai'p ba oipoda', cham tu' bhaan ka titi'nchoka' am ji, na gu' dai ya' dhi oi'nga'n bhaan nam ba'x aa'nda' nam ti bipna' ka'. Gu' no'm

maakam ja'k ba oipo, ja'ppix ba ji buanda' am ji na jax gu noonbi'ñ guñ Gi'kora' gui' nax dhaam jup tu'ii'. ³¹ Gio gu'x bhax maati' nam bhax pai' aajim maa'n kap gui' nam ji'k ko'iim gu ja tutku' am bhaan, na gu' pui'm kai'ch bo gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' na pai' tu ua'ñix bhaan gu u'uan. ¿Cham aa pim ji'xkat tu jiñkui'ñ? Na ja'pnim kai'ch bo: ³² “Aañ jir di' gu Dios tugi'ñ gu Abraam, gio ba' gu Isaak, gio ba' gu Jakob.” Cham tu' na jax kai'ch: “Aañ jir ja Dios tuk kat”, gu' ja'pji na pui'm kai'ch ji na pur ja Dios tuk ji. Dhi' bhaan jix maati' nam pui mu pai' oipo dhi' dhi ja'tkam, sia ku mit ba ko' gu ja tutku' am bhaan.

³³ Ba' pu cham ka ñio mit bix gu ja'tkam, dai nam mi' pui' pup tu'ii' na mit pu'ñi kai gu Jesus, na gu' joidham jix bhax xi bua na tu a'ga.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jax chu'm jix io'm jum aa' nañ mi' pui' duiñchu'nda' na ji'k jax tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios
(Mr. 12:28-34)

³⁴ Ba' gu pariseos maap xim jumpadak giop ma tu a'ga mit na mit pai' dhuuk pui' ba ti kai nat maa'n nat jax ja ma'iich gu Jesus gu saduseos. ³⁵ Ba' maadit gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios mu jimik amuub na pai'p tu'ii' gu Jesus, mi ja'p ji kikbok bhax ba tikka, gu' na mi' pix tix mai'chim ku ba'p kai'ch, jup titda:

³⁶ —¿Jax chu'm pik jix io'm jum aa' nañ mi' pui' duiñchu'nda' na ji'k jax tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios?

³⁷ Ba'p titda gu Jesus:

—Dho mi' na pai' ja'pnim kai'ch: “Bix jum jur ki'n jap tu daanda' buiñor guch Gi'kora', gio nap ji'x jup jum taat.” ³⁸ Dhi' ji' ji na biip' kat jix io'm jum aa' nap mi' pui' duiñchu'nda'. ³⁹ Gatuuk ba' moo mi' na pai' ja'pnip jum kai'ch: “Jix ja joi'gi'nda' ap bix gu ja'tkam sia nar jaroi' ka' git, ja'p nap jax xim joi'gi'nda' aap diilh.” ⁴⁰ Na gu' dhi' bix na ji'k jax tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios, dai dhi' pik dhi gok kap nax io'm bhaan tum a'gada', gio gui' nam bijik bhaankam jup tu a'gimik gu Dios, dai dhi' bhaan jup tu ja a'gi'ñdha' am gu ja'tkam.

Gu Jesus na ba ja tikka' gu pariseos na jaroi'r boxii'ñ guch Xoi'kam

(Mr. 12:35-37; Lk. 20:41-44)

⁴¹ Ba' nam pui mi' kap tu'ii' gu pariseos, ⁴² ba ja tikka gu Jesus na sap jaroi'r boxii'ñ guch Xoi'kam, jup ja titda:

—¿Aapi'm jaroo ilhii'ñ jiñ jaaduñ nar boxii'ñ guch Xoi'kam?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Dho saak gu Dabii dho.

⁴³ Ba'p ja titda ip gio gu Jesus:

—¿Gu' jax ji na ba' gu' diilh gu Dabii nat pui' ja'k jurtuda guch Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' pui' ja'k iim guch Xoi'kam nar g'kam tugi'ñ? Mi' pai' na tu ua'ñix bhaan gu u'uan na ja'pni kai'ch gu Dabii:

⁴⁴ Jup titda gu Dios guñ g'kam tuk:

“Ya'ni ki'n dir jiñ xanoop jap ka xi dhaibu' nañ ka xi ja tulhiiñchuda' gui' nam xim bhaamki'ñ,

nam ba' soi' bam ilhdha' aap jum bui.”

⁴⁵ ¿Gu' ba' jax dhuukat pui' Dabii jir boxii'ñ ji guch Xoi'kam na ba' gu' diilh gu Dabii pui' ja'k iim nar g'kam tugi'ñ guch Xoi'kam?

⁴⁶ Ba' pu cham jaroi' ka ñio, dai nam mi' pix pui' pup tu'ii'. Jano' dir ba' pu cham jaroi' tu' ka tikkada' gu Jesus, nam gu'x maat na maa'n na jax ja mai'chia'.

23

Gu Jesus na ba tu aa'nda' nam buam pix tu jim gu pariseos gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios

(Mr. 12:38-40; Lk. 11:37-54; 20:45-47)

¹ Mi' dhir ba' moop ja titda gu Jesus gu ja'tkam gio gu noonbi'ñ, jup kai'ch:

² —Gui' nam sap pik ba' ti xix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios gio gui' nam pariseos jum titi'nda', gammiji bhaan tu a'gada' am gu pui' na jax ja'k tu aagix mi' nat pai' tu ua'nak gu Moisees. ³ Ba' aapi'm cham jax ji kai'chit tu' ka'm xi ja niidhat nam jax jam titdada', dai ji na pim gu' cham pui' ja'k jup tu jimda' nam jax ja'k tu jim diilh, na gu' jax ñam xi chi'ji maakam tu buidha' am nam diilh jax ilhii'ñdha'. ⁴ Gilhim jix xijaim ja chianda' am gu ja'tkam nam mi' pui' jimia', sia kum gu' diilh pu cham mi' pui' jiidat jup kai'chdha', ni palhup dho moo. ⁵ Ja'p pix ba' dai nam bhaan pix g'g'kam jum

taat ka' nam sap pik ba' panaas mi' pui' xi jiiim nam xi ja nii'ndha' gu ja'tkam, gu' pu paa gi mi' pui'p jiiimda' am gu tu' silhkam. Gio na ja ko'raarda' ip nam bha ja'p ja kokobtai' am xi ja buupratu'nda' gu bapket gui' na mi' tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios, piam bha ja'p ja noonob am. Gio nam tē'tēb tim ti'ii'ñka' gui' na am tu bhabha'salh ka' gu jajannulh. ⁶ Gio no' mu pai' tum kua', jix aa'nda' am ip nam jix kiki' a'toxkar ta'm xi dharka', gio mu ja'p na pai' jax tum daanda', jix aa'nda' am ip nam biipi' dir xi dharka'. ⁷ Gio nam jix aa'nda' ip nam soi'm duukat ja ñio'ki'ñdha' gu ja'tkam mu ja'p irban gu gē' kiicham, gio nam jix aa'nda' ip nam pui' ja tii'ti'nda' nam jir jix chu mamatdagim.

⁸ Ba' aapi'm cham pui' ja'k jup tu jimda' nam jax ja'k tu jim gui'am. Cha'pim jix aa'nda' nam pui' jam tii'ti'nda' gu ja'tkam na pim jir jix chu mamatdagim, na pim gu' aapi'm ja'p ba ji buan na pim jir jum jajaa'nnim. Ba' maa'n pix jix jai'ch gui' nax dhaam jup tu'ii' na jam buir jix chu matdagim. ⁹ Gio na pim cham jaroi' pui' tii'ti'nda' ya' dhi oi'ñga'n nar jam gi'kora', na gu' maa'n pix jix jai'ch gui' nax dhaam jup tu'ii' nar jam Gi'kora'. ¹⁰ Ni na pim cham pui'm aa'nda' nam git gē'gērkam jam bia'ka' gu ja'tkam, na gu' aañ nat bhañ joot guñ Gi'kora' nañ ba'r jam gē'kam tuk. ¹¹ Ba' no' jaroi' aapi'm maadit jix aa' nar gē'kam ka', jum aa' nax bhai' ja buada' gu ja'tkam sia nar jaroi' ka' git. ¹² Na gu' gu jaroi' no' dai gē'kam jum taat, pu cham tu' dho tu' ki'n ji bi'ya', gu' no' gammiji soi'm ilhii'ñ, dho gi gu' gē'kam ki'n ji bi'ya' ji.

¹³ Gu' ba' aapi'm na pim ji'k sap pik ba' tiip xix maat gu ñio'ki'ñ gu Dios gio aapi'm na pim pariseos jum tii'ti', cham bhai' tu jam jimia' na pim gu' cham silhkam ja aagi'ñ gu ja'tkam nam jax ja'k mi' pui' jimia' na ba' ja a'm ba ti niidhidha' git gu Dios, ni aapi'm diilh dho moo ku pim mi' pui' jiiim, ni na pim cham aa' nam mi' pui' jimia' jai' dhit gu ja'tkam gui' nam ji'k mi' pui' ti xix jimiik.

¹⁴ Jam aagi'ñ iñ moo na cham bhai' tu jam jimia' aapi'm na pim sap pik ba' ti xix maat gu ñio'ki'ñ gu Dios gio aapi'm na pim

pariseos jum tii'ti', na pim gu' ja xi'ñdha' gu ja ba'bhak gu di'dilhdhim u'uub, ba' giilhim mik tu daanda' pim pui' xi chu bua't na ba' jax dhui cham maati' ka' git na pim tu' jax buada'. Ku ba' gu' kam aaya' ji na pim pai' dhuuk giilhim jum tulhiiña'.

¹⁵ Cham bhai' tu jam jimia' moo aapi'm na pim sap pik ba' ti xix maat gu ñio'ki'ñ gu Dios gio aapi'm na pim pariseos jum tii'ti', na pim gu' mu ja'p nai' jiiimdat ja chiñiidha' gu ja'tkam nam mi' pui' jimia' na pim jax ja'k tu jim aapi'm diilh. Gu' ba' no't jaroi' maadit mi' pui' ba jii na pim jax ja aagi'ñdha', aapi'm jix io'm maakam xi chiñia' na mi' pui' jimda' sia ku jax cham pui' aa' gu Dios, gu' na ba' jax dhui mu ja'k bhiiya' na pai' cham tutki gu tai na ba' giilhim jum tulhiiña', cham tu' pui' na jax aapi'm.

¹⁶ Cham bhai' tu jam jimia' moo aapi'm na pim sap pik ba' ti xix maat gu ñio'ki'ñ gu Dios gio aapi'm na pim pariseos jum tii'ti', na pim gu' pui' kai'chdha' na cham jax bua sia kut cham pui' duu gu jaroi' no't pui' xi chi'ik na gu gē' chiop bhaan jix maati' ka' na pui' tu duñia' jax ña ja'k jix chu duñiim ka' buiñor gu Dios. Gu' sap ba' no' jax kai'ch na gu di'oor gui' na miji jai'ch ka' miji irban dir gu gē' chiop bhaan jix maati' ka' na pui' tu duñia', dhi' dho gi gu' sap pik ba'x io'm jum aa' ji na pui' tu duñia' sia nar jax ka' git.

¹⁷ Cham jam jur bia' pim dho jia ku pim ba' pui' kai'chdha', ja'p ji buan japim na pim cham ñiñña. Jax dhui na moox io'm jum aa' gu gē' chiop, cham tu' pix gu di'oor na miji jai'ch ka' irban dir. ¹⁸ Gio na pim jup kai'chdha' ip na sap pik ba' cham jax bua no't cham pui' tu duu gu jaroi' jax ña ja'k tu daasa' buiñor gu Dios na pu tu duñia', sia kut gu' pui' xi chi'ik na bhaan jix maati' ka' git gui' na bhaan bha tum makgirxi'ñ gu Dios. Gu' sap ba' no' gu' jax kai'ch na sap pik ba' bhaan jix maati' ka' gui' na ji'k bhaan bipio'da' gu Dios gu tu' gui' na bhai' bitka' bhaan gui' na bha tum makgirxi'ñ, na sap pik ba' dho gi gu'x io'm jum aa' ji na pu duñia' sia nar jax ka' git. ¹⁹ Ba' aapi'm jiiñ jaaduñ na pim ja'p ji buan na pim cham ñiñña, jax dhui nax io'm jum aa' gui' na bhaan bha tum makgirxi'ñ gu Dios, cham

tu' pik gui' nam bha makgirta'. ²⁰ Na gu' gu jaroi' no't pui' tii na bhaan jix maati' ka' gui' na bhaan tum makgixi'ñ gu Dios na tu' silhkam pui' tu duñia' jax ña ja'k jix chu duñiim ka', cham tu' dai gui' aagit jup kai'chdha' na bhaan bha tum makgixi'ñ, gu' ja'pji bix ji sia na aagit jup kai'chdha' gui' na ji'k tu' bha ti bitka' bhaan. ²¹ Piam gu jaroi' no' jax kai'ch na gu gè' chiop bhaan jix maati' ka' na silhkam pui' tu duñia' jax ña ja'k jix chu duñiim ka' buiñor gu Dios, cham tu' dai gu gè' chiop aagit jup kai'chdha', gu' ja'pji sia bix ji gu Dios gui' na bhaan mi' ti niñdha'. ²² Piam gu jaroi' no' jax kai'ch na gux dhaam bhaan jix maati' ka' na pui' tu duñia' jax ña ja'k jix chu duñiim ka' buiñor gu Dios, sia bix aagit jup kai'chdha' bhammi na pai'r gè'kam gu Dios.

²³ 'Ba' cham bhai' tu jam jimia' aapi'm na pim sap pik ba' tii xix maat gu ñio'ki'ñ gu Dios gio aapi'm na pim pariseos jum tii'ti', na pim gu' cham bix mi' pui' duiñchu' na ji'k jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios, dai gui' na ji'k bhaan bipio'da' gu tu' gu Dios na pim ba' mi' aichdhidha' gè' chiop. Gu' gu jai' bi'iix ji na pim pu duñia', pui' na jax na pim silhkam tu a'gada', gio na pim jix chu joi'gi'nda', gio na pim bix jam jujur ki'n buiñor jix biiñak ka' gu Dios. Dhi' ji' ji na bix jum aa' na pim mi' pui' duiñchu'nda', gio gu jai' na jax tu daaxix ba pui' ip. ²⁴ Ba' aapi'm na pim cham silhkam tu a'gada', jix ñi'ñ japim gu jaroi' no' am jum ua'tulhi'ñ, gu' aapi'm diil pu cham jum niñdha' na pim giilhim jum ua'tulhi'ñ.

²⁵ 'Cham bhai' tu jam jimia' moo aapi'm na pim sap pik ba' tii xix maat gu ñio'ki'ñ gu Dios gio aapi'm na pim pariseos jum tii'ti', na pim gu' dai daam dir xi ja bopkonat gu jam bapaas gio gu jam jajooxia'. Aapi'm jañ dho jam aagit jup kai'ch na pim giilhim jix u'ua'tulhdhix, na pim gu' tu ja xi'ñdha' gu ja'tkam gam na pim bix aixim tu buada' na jax cham ki' ka'm ni'ñ gu Dios. ²⁶ Gu' dhi'm aa' ji na pim sia bix irban dir ja'k ja bopkonda' gu jam bapaas na ba' pu'ñi ja'k jix kiki' ka' sia daam dir ja'k.

²⁷ 'Cham bhai' tu jam jimia' moo aapi'm na pim sap pik ba' tii xix maat gu ñio'ki'ñ gu Dios gio aapi'm na pim pariseos jum tii'ti',

na pim gu' ja'pji buan na jax mu nam pai'm yassap gu ja'tkam, na daam dir joidham jix chua ki'n xi mamxidhix ka' na ba'x abhaar ka', gu' irban dir ja'k jix io'm mui' mi chi bitka' ji gu kokkoidha' ja a'oo gam bixchu' gu tu' na cham kiki' na mix chu jai'ch ka'. ²⁸ Ba' aapi'm pu'ñi ja'k jup tu jim, panaas ku pim joidham jir jix bhabhai'kam ka' ja bui gu ja'tkam, gu' gu jam jujur am bhaan ni ji'x ji iam kur pui', gio na pim giilhim jix buam tomaat.

²⁹ 'Cham bhai' tu jam jimia' moo aapi'm na pim sap pik ba' tii xix maat gu ñio'ki'ñ gu Dios gio aapi'm na pim pariseos jum tii'ti', na gu' jam ko'raar na pim jix bhai' tu buada' mi' nam pai' yassap gui' nam bijik bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios, am tu yooxma'nda' pim ji gu' mi' nam pai' jax yassapka' gui' nam ji'k jir jix bhabhai'kam kat. ³⁰ Jup kai'chdha' pim ba' moo: "Jir am kat no'ch git aach jano' bix mi'p oipoda' git na mit pai' dhuuk gu bijik dir kam ja koi dhi' nam bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios. Aach ja a'mkam nokia' git ji nam ba' cham ja kooda' git." ³¹ Gu' ji na gu' sia ku pim pu'ñi tii kai'ch, jax dhui na gu'x bhai'x maati' na pim aapi'm jir ja bopxi gui' na mit ja koi, ³² gio na pim pui' ja'k tu kuugalhdhim na mit jax ja'k bhai' ji chibgai gu jam bopxi kat nam buam pix tu buada' na jax cham pui' aa'nda' gu Dios.

³³ 'Jax japim dui ilhii'ñ na pim cham mu ja'k bhaya' na pai' gammiji cham tutki gu tai na pim mi' pup jum tulhiiñdha' gammiji? Na pim gu' giilhim jix bhaa'mna' ja'p na kooko'. ³⁴ Ba' aañ bhai' ka jam joochxidha' gui' nam bhaankam tu a'gada' gu Dios, gio ba' jai' gui' nam jix chu matda' ka', gio ba' jai' gui' nam bix aixim jup jix chu mat ka'. Ba' aapi'm ja da'ngii ja kooda', jai' ba' na pim kukrus ta'm ja sissapai ja kooda' ip pui', gio ba' jai' na pim ja gi'bia' mu ja'p na pai' jax tum daanda', jai' ba' na pim mu ja'p nai' ba ja gaagidha' na pai' jax ji'dilh i'lhich jir kikcham ka'. ³⁵ Ba' aapi'm jam a'm ji jimia' na ja a'mkam gu jam bopxi kat jam tulhiiñchuda' gu Dios, na ba' pu'ñi ja'k bix tu namkix ka' na mit ji'k ja koi gui' nam jir jix bhabhai'kam kat na bhai' tii ja jootosda' ya' dhi oi'ña'n bhaan nam ba' ya ja'p bhaankam tu a'ga'. Mummi

dir bhai' ji jam kusbidha' na mit pai' dhuuk mua gu Abeel, mi' juugit na mit pai' dhuuk jup mua gu Sakariiyas maraa'n gu Berekiyas gui' na mit mi' saa'ndhan mua na pai' kiiik gui' na bhaan mi chum makgirxi'ñ gu Dios, mi' na pai' kiiik gu bhi'ñbak na mi chum daanda'. ³⁶ Jam aagi'ñ iñ moo na aapi'm jam a'm ji jimia' na ja a'mkam gu jam bopxi kat jam tulhiiñchuda' gu Dios aapi'm na pim xib ya' dudua.

Gu Jesusus nax buam bam aa'nda' ja a'mkam gu Jerusaleen oi'ñkam

(Lk. 13:34-35)

³⁷ Ba' bhai' joi'mdara' ji ai gu Jesusus ja a'mkam gu Jerusaleen oi'ñkam, jup kai'ch:

—Aapi'm Jerusaleen oi'ñkam na pim ja koo'n gui' na bhai' tii jam joochxi'ñdha' gu Dios nam ba' ya ja'p tu jam a'gidha' bhaankamu'n, gu' ji na pim gu' aapi'm joodai ki'n ma'yasimii mu'aa' gu jaro'i' no't pu'ñi chu'm bhai' tii ba ji buus aapi'm jam bui. Ba' aañ tii pup xi jam aa'ñdhimik na jax ja'k jam a'm ba ti niidhidha' git gu Dios, ja'p na jax gu pippilh no' ja bai'ñ gu ja naan nam mu ja'k xi boopoya', gu' ji na pimit gu' diihl cham aa. ³⁸ Ba' aañ ya' pu jam titda na cham ya' ka ti nii'ñdha' gu Dios ya' na pim pai' oi'dha'. ³⁹ Gio nañ gu' aañ jup ba jimia' nañ pai' dhir jup jim, ba' cham pai' kañ chigia' pim. Dai jano' nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda' na pim ba' giop bañ chigia', na pim pai' dhuuk jup ti'ya': “Ja'p moo joidham iam na bhai' ba jim gui' nat bhach joochxi guch Gi'kora'.”

24

Gu Jesusus na pui' ba ti'ya' nam iara' gu g'e' chiop

(Mr. 13:1-2; Lk. 21:5-6)

¹ Ba' gatuuk na mi' pu'ñi xi chu a'gimik gu Jesusus, ba buus mi' dhir g'e' chiop. Ba' nat gamai' ba ji jii, mi ja'p amuub ji e'ek jup titda am gu noonbi'ñ na sap joidham jix abhaar gu g'e' chiop na jax ja'k tu't bha bhi'ñbakchix. ² Ba'p ja titda gu Jesusus:

—¿Jia na joidham jix abhaar na pim jax ba nii'ñ? Ku ba' gu' kam aaya' ji na pai' dhuuk am xim iara', pu nip pai' maa'n kap ku tukdhixim bi'ya' dhi joodai, aañ moo ya' pu jam titda.

Gu Jesusus na ba tu aa'nda' na jax ba tum buidha' na pai' dhuuk bar mia'n ka' nam tiiimo' dhi oi'ñga'n

(Mr. 13:3-23; Lk. 21:7-24; 17:22-24)

³ Ba' nam mi' pui' xi chu a'gimik, moo silh bhii mit baasi'n dir ja'k oidha' ta'm bhai' nam pai' Oliibus ki'n jix chu mat ka' gu ja'tkam. Ba' jimdat bha ja'p ji dhaibu gu Jesusus, ba' gu noonbi'ñ mui' ji ai mit nam diihl jix chikkam, jup titda am:

—¿Paa ba' pik duuk pui' ba jim iara' gu g'e' chiop, gio na jax ba tum buidha' na pai' dhuuk bar mia'n ka' nam tiiimo' dhi oi'ñga'n, gio nap pai' dhuuk aap saak gio bhai'p ba jimda'?

⁴⁻⁵ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho gu' dai nam mui' ya' ba aaya' dho gui' nam pui' kai'chidha' nam sap aañ jir gui' ka'. Moo pim cham mi ja k'e'ke'eda' nam cham jam iatgidha'. Nam gu'p kai'chidha': “Aañ jir di' guch Xoi'kam.” Ba' mui' ja'tkam pui' ja titdaimii ja iatgidha' am.

⁶ Gio ba' na pim pui' ba t'e' k'e'ke' na ba jigialhcha' ya ja'p gio ba' jai' kap, ku ba' gu' aapi'm cham totdon ka' ji. Na gu' dhi' biipi'm aa' na pui' tum duñia' na ba' pik moo bam tiiimo' dhi oi'ñga'n, ku gu' chakuir jano' ka' ji na pai' pik duuk jum tiiimo'.

⁷ Na gu' biipi' ka xim kuugalhdha' nam bhai' ji bhaaku' gu g'e'gerkam jum aa'ndam ja biim gu ja ja'tkam tuk nam ja kokda' gu jai' g'e'gerkam gui' nam jumai momkoran ja'k jup tui'ka'. Gio ba' na mui' kap bhio'gi' ba jimia', gio ba' jai' kap na ba joñia' dhi oi'ñga'n. ⁸ Ku ba' gu' dhi' na bhaan pix jix maati' ka' ji na ba miamlhidha' na pai' dhuuk pik tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n bhaan.

⁹ Ba' aapi'm na pim ji'k ti jii'ñdha' aañ jiiñ bui, jam da'ngii jam ui'ka' am nam jam tulhiiñchuda', gio ba' nam jam kooda' no'm xi ilhii'ñ, gio ba' nam biix cham jam kiiigalhi'ñdha' gu ja'tkam no' pim aañ jiiñ bui ti jii'gi'ñ. ¹⁰ Mui' dho gu' cham ka ti jii'gi'ñdha' am jano' aañ jiiñ bui na pai' dhuuk pui' tum duñia', dai nam diihl bhai' jim bhabhaakuidha', ja kooda' am jai' dhit. ¹¹ Gio ba' nam mui' ya' ba aaya' gui' nam sap pik ba' Dios bhaankamu'n tu a'gidha', ba' mui' ja'tkam ja iatgidha' am. ¹² Gio nam biix pix

giilhim jix buam ba tomaat ka' gu ja'tkam, cham tu' jaroi' kar jix bhai'kam ka' jano'.
 13 Ku ba' gu' gu jaroi' no' moo cham tu' bhaan jax jim aagit pu ti jii'gi'ñ aañ jiñ bui, cham tu' kam tulhiiña' ji gatuuk, na gu' pu jimia' jix dhaam ja'k buiñor gu Dios. 14 Ba' dhix bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga na jax ja'k bhaan ti ñiidhidha' gu Dios gu jaroi', dhi' bix kap na ji'x oi'ñga'n pui' ba tum a'ga' nam ba' bix kaaya' gu ja'tkam nam ji'k jix jai'ch, na ba' mi' dhir dho gi ba' am xim timo' ji dhi oi'ñga'n.

15 'Gio ba' moo ja'pni ja'k jup tum duña' nat jax tu ua'nak gu Danial gui' na bijik bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios nap jum kai'ch na sap jano' na pai' dhuuk pik ba jim timo' dhi oi'ñga'n, maa'n ya' ba aaya' gu maa'nkam giilhim jix bhangim, ba' miji ji baaki gē' chiop pu tu dooda' na jax ilhii'ñdha'. jMoo pim xi chi'ñchokat dhi' pui' na ji'k jax tu ua'ñix na pim ji'k tu jii'kui'ñdha'. 16 Ba' gui' nam ji'k ya ja'p amuub ka oipoda' na pai' jax jir Judea, jum aa' nam ba ji boi'ñgia' mu ja'p u'xchir na ba' cham jax ja dooda'. 17 Pui' na jax gu jaroi' no' bhai' pai' ka daa ba'k dhaam, jir am na bhai' dhir timni pu jimiññolhia', cham tu' na mijip ka bapkida' ba'k chir na ba' tu' xi bhiji. 18 Piam no' jaroi' mu pai' ka oiri gampix, jir am na mi' dhir pu jimiññolhia', cham tu' na tu' jajannulhi'ñ jai'p ka xi chu ua'rai na ba' pik ba jimiññolhia'. 19 Ja'p moo joi'mdam jum duña' am gu u'uub gui' nam a'aal ki'n cham bhai'm taat ka' jano', gio gui' nam ilhi'ch xio'dam ka tu maamar ka' ba pui' ip. 20 Ba' aañ ya' pu jam titda na pim gammiji tu daanda' buiñor gu Dios, na ba' cham jano' pik pui' tum duña' na pai' dhuuk jix io'm jix jii'pi'ñ ka', piam na pai' dhuuk aagix na cham tum juanda'. 21 Na gu' jano' na pai' dhuuk pui' tum duña', giilhim jir tulhiiñara' ka' jia, cham tu' pui' na mit jax jum tulhiiñak ba bubua gu jai' jano' dir nat gu Dios jup duu dhi oi'ñga'n ya' juugit, gu' ja'p jix io'm ji na pui' tum duña' na ba' pik pu bar daipu' ka'. Mi' dhir ba' cham ji'xkat pai' dhuuk gio pui'p ka tum duña' gatuuk, na gu' pu bix ba tum kuugalhdha'. 22 Nat gu' moo pu pui' ti ip gu Dios na sap jano' na pai' dhuuk

ba ji chum kuugalhdha', cham tu' mik jir tulhiiñara' ka', na gu'x ja joi'gi'n gui' nam ji'k ti jii'gi'ñdha' buiñor, pui' ku ba' cham aa' nam mik ya' oipot giilhim jum tulhiiñdha'. Na gu' no' cham tu daasa' git na ji'x juugit jir tulhiiñara' ka', pu bix jam dho git ko'ya', na gu' cham jaroi' nakoo' na giilhim jum tulhiiña'.

23 'Gu' ba' jano' na pai' dhuuk bar mia'n ka' na pai' dhuuk tum kuugalhdha', no' jaroi' jax ba jam titda: "Muni ba ai guch Xoi'kam. Maik gor jach kaipu", piam no' jax kai'ch: "Muni dhaa guch Xoi'kam", aapi'm cham jii'gi'ñdha', na gu' cham tu' silhkam aañ jir di' ka'. 24 Nam gu' kai'ñkam mui' ka jai'chdhihia' jia gui' nam sap pik ba' Dios bhaankamu'n jup xi chu a'gidha'. Ba' pui'x bhai'p xi chu buidha' am gui' na tu'r jix kii'p jum duukam ka', gu' nam jax dhuu pix ja iatgidha' ji gu ja'tkam, sia ji gu' gui' nam ji'k ti jii'gi'ñdha' aañ jiñ bui, jai' dhit mu ja'k jup ji ja kaaya' am. 25 Mooñ pu ba jam aagi'ñ xib dir na pim ba' moox mat ka'. 26 Piam no' jaroi' jax ba jam titda: "Maik gor jach kaipu' guch Xoi'kam. Muni sap pai' oiri gampix jix chu gak kir", aapi'm moo cham mi kekēda', na gu' cham tu' silhkam aañ jir di' ka' jia kai'ñkam. Piam no' jax jam titda: "Muni o'ñchix guch Xoi'kam. Maik gor jach kaipu", aapi'm moo sia cham mu jimmida', na gu' kai'ñkam cham tu' aañ jir di' ka'. 27 Na gu' aañ nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda' ya' dhi oi'ñga'n bhaan, aañ nañ xib bhaankam ya' oiri guñ Gi'kora', ja'p jiñ dhuña' iñ na jax gu duuk na bipgia', na bhammini dhir xia'lhui bhai' pu bhiiya', mummuni ja'k ji aaya' na pai'r jurnip. Dhi' bhaan jix maati' ka' nañ aañ jir di' ka'. 28 Na gu' na pim jax bax maat bo jia na jax gu nunnui no'm bhai' pai' pix xikoolh jiiim, na gu' bhai' tu muukix ka'. Ba' aañ pu'ñi ip nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda', dhi' bhaan jix mat ka' pim nañ aañ jir di' ka' no't bhai' ba tim bipgi.

Na jax tum duña' jano' na pai' dhuuk gio bhai'p jimda' guch Xoi'kam

(Mr. 13:24-37; Lk. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

29 'Ba' gatuuk na pai' dhuuk pu'ñi bix xi chum tulhiiñaimi, nai' ji chukia' gu tanoolh gio gu masaa'n, jix chukgam jup tum duñia'. Gio gu chiichia' na bhai' ji ii'ñxia' bhammi ñir jix dhaam, gio nax io'm nai' ji gi'ndukia' dhix dhaam. 30 Ba' gu ja'tkam giilhim totdoni bhai' ji susuañia' am. Mi' dñir ba' dai nam bañ chigia' aañ nañ xib bhaankamu'n ya' oiri guñ Gi'kora' nañ jix io'm gè'kam ki'n bhai' ba jimda' bhammi ñir jix dhaam bhaan gu tibiaa', gio na gè' joidham nammi tum tonnichu'nda'. 31 Mi' dñir ba' dai na gè' ki'n ba tum kuichdha', ba' aañ jotmoda' nai' ja jootsa' gu noonbi'ñ guñ Gi'kora' mu ja'p na ji'x jir oi'ñga'n na ji'x juugit ju' kam tu'ii' dhix dhaam, nam ba' bix maap ja jumpada' gui' nam ji'k ti jügi'ñdha' aañ jiiñ bui.

32 'Ba' dhi ja'p ji buusnia' na jax gu i'ix na pai' dhuuk bhai' ji i'puñia' na joidham pix tii'ñgilhidha' gu jaaga'n. Dhi' bhaan jix maati' ka' na bar mia'n ka' na pai' dhuuk ba ji chi'ngia'. Moo pim xi chi'ñchokat dhi' pui' nañ jax jam titda. 33 Na gu' no' pu'ñi joidham ba tum buim nañ jax ba tu jam a'gi'ñ, dhi' bhaan jix maati' ka' na bar mia'n ka' jano' nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda' ya' dhi oi'ñga'n bhaan, aañ nañ xib bhaankam ya' oiri guñ Gi'kora'. 34 Ba' dhi' bix na pui' ka xi chum kuugalhdhai nam ba' mi' dñir am xi ko'ya' bix gu ja'tkam nam ji'k ka duduaka' jano'. 35 Ba' cham ji'xkat jugia' dhiñ ñi'ook, dai dhi oi'ñga'n dho gi gu'm tii'mo' ji gio dhix dhaam.

36 'Ba' dhi' pui' nañ jax ba tu jam a'gi'ñ, cham maati' na pai' pik duuk pui' tum duñia', na gu' dai ñilh guñ Gi'kora' nax maat nat pai' dhuuk tu dai na pui' tu duñia'. Sia gu noonbi'ñ gui' nam jix dhaam jup tu'ii' pu cham maat am, ni sia aañ nañ jir Maraa'n cham maat iñ, dai gui' ñilh ji na ba'x maat.

37 'Ba' jano' nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda' ya' dhi oi'ñga'n bhaan, aañ nañ xib ya' oiri bhaankam guñ Gi'kora', pu'ñi ja'k jup tum duñia' nat jax tum duu jano' na pai' dhuuk gu Noee tii pup tu ja a'gidhimik gu ja'tkam na tii ja aagi'ñdha' na jax ja dooda' gu Dios, gu' ji na mit gu' cham ji'xkat kai. 38 Dai nam xi chu kua'dat gè'gè'kam jum

taat ka', gio nam jix maik ka', gio nam jum titmodat tu oi'ñchaidha' jano' juugit nat pai' dhuuk tisaa'ñ gu Dios gu suudai', nat pai' dhuuk bha tis gu Noee bhaan gu gè' kanuub gui' nat jup duu. 39 Ni ji'x kum cham pum aagit gu ja'tkam na jax jup tum duñia', na gu' jotmoda' pix nat bhai' ji dhuu'n nam cham pum aa', ba' pu bix koi mit bhai'kuk. Ba' pu'ñip tum duñia' jano' nañ pai' dhuuk aañ gio bhai'p jimda' ya' dhi oi'ñga'n bhaan, aañ nañ xib bhaankam ya' oiri guñ Gi'kora'. 40 Ba' jano' gook gu ja'tkam mu ja'p ka oipoda' am gampix, ba' maa'n am xi baidhai iñ, gu jumai ba' mi' pup oirida'. 41 Gio ja'p ja'k gook gu u'uub maap jup ka tu tua'da' am, maa'n am jup xi baidhai iñ, gu jumai ba' mi' pup bi'ya'.

42 'Ba' aapi'm gammiji cham kooksit darka', na gu' cham maati' nañ pai' dhuuk bha jimda' ya' dhi oi'ñga'n bhaan. 43 Na gu' dhi' ja'pni jia na jax gu jaroi' no' moox maat na jax chu'm tukaa' mi bakia' kia'mi'ñ gu ixkum, na gu' ti ñi'ñdha' bix chukaa' na tu nuuka'nda' na ba' cham mi' baakii ti ixdha' gu tu' na mi' bia'ka'. 44 Ba' pu'ñi ip aapi'm, jum aa' na pim gammiji cham kooksit darka', na gu' aañ nañ xib bhaankam ya' oiri guñ Gi'kora', pu'ñiñ jotmoda' pix ya' ba aaya' na pim pai' dhuuk cham ilhii'ñdha'.

Gu Jesus na tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gux kii' tujuandam gio ba' maa'n gui' na cham bhai' tu juanda' ip

(Lk. 12:41-48)

45 'Ba' gui' na jaroi'r jix kii' tujuandam ka' gio nax chu matda' ka', pui' na jax maa'n gu jax chu'm gè'kam no' ampik mu pai' bar jimdam, na mi' ka xi dho'ñchoi maa'n gu tujuandam tugi'ñ na bhaankam mi' ka tu ja maakda' gui' nam mi' pup bi'ya' kia'mi'ñ na ji'x juugit gio mi'p aaya'. 46 Ja'p moo joidham jix bhai' tu jimia' gu tujuandam no' mi' pui' tu duiñchu' na jax xi chiani gu gè'kam tugi'ñ na pai' dhuuk ba tigia' na gio mi'p ba aaya'. 47 Ba' aañ ya' pu jam titda na gu gè'kam tugi'ñ joidham jix bhai'm ilhdhai pui' ja'k tu'm ki'n ba daasa' na bix ba tu nuukxi'ñdha' gu tu' na ji'k bia'ka'. 48 Gu' ji no' gu' dhi' dhi tujuandam buam pix tomaat na jax cham jir am,

no' gu' jax jum aa' na cham ob mi' aaya' gu gɛ'kam tugi'ñ, ⁴⁹ ba' dai na bhai' ji ja gibichpaga' gu jai' tujuandam, gio ba' na bhai' ji maimu' ja bɪm gu jai' maikkam, gio na xi chu kua'dat na jɪ'x ilhii'ñdha'. ⁵⁰ Ba' na pai' dhuuk cham pum aa'nda', jotmoda' mi' pɪx ba kiika' gu gɛ'kam tugi'ñ, ⁵¹ dho gu' giilhim tulhii'ñchuda' dho, pui' xi chɪdai na pui' pɪx ja'k jup tu jimia' na jax gui' nam cham tu' ka'm ti ni'i'ñ gu ja'tkam. Ba' giilhim tiix buam jum aa'nda'.

25

Gu Jesus na ba tu a'ga' ja a'm ji ua'rgidhai ji'k mambhɪx gu u'uub titiɪya

¹ Ba' no' ja a'm ba ti niidhim gu Dios gu ja'tkam, ja'p ji buusan na jax ji'k mambhɪx gu titiɪya no' mit xi chi bi'ñdhak mi' pai' dhir gamai' ji jii, no' mit ba namkim maa'n gu biapma' na mi' aaya' na mi'm tɪmo'. ² Ba' jai' ji'k jix chamaam gui' ji' gu titiɪya ampɪx pui' cham tu mamatda' ka' am, dai ba' gu jai'x chamaam joidham jup jix chu mamatda' ka' am. ³ Ba' gui' nam cham tu mamatda' ka' gu titiɪya, cham jai' pup xi bhɪk jamit gui' nam mi ja toi'dha' gui' nam ki'n ti bi'ñdhatu' no't am xi juum, pu daipu' gui' na ji'x mi jimchu'. ⁴ Gu' ba' gui' nam ji'k jix chu mamatda' ka' gu titiɪya, dhi' dho gi gu' jai'p xi chu'aak jamit ji gui' nam mi ja toi'dha' no't ba ji chutki gui' nam ki'n ti bi'ñdhatu', gio ba' jai' na mi' pu jimchu'. ⁵ Gu' ba' nat gu' cham ob mi'p ji ai gu biapma' gui' na mi'm tɪmo', mi' pui' ma kookoi mit gu titiɪya nam tii ti niira. ⁶ Nammix io'm iraab tukaa' nat ba' pui' ba tim tii, jup tum kai'ch: “Xib ba' bhai' ba jim gu biapma' gui' na ya'm tɪmo'. Mui' gor xi ñamkibop.” ⁷ Ba' gu titiɪya jotmoda' na mit jax baapam jix bhai' ba ja duu mit gui' nam ki'n ti bi'ñdhatu'. ⁸ Ba' gu jai'x chamaam titiɪya jup ja titda am gui' nam jix chu mamatda' ka' gu titiɪya: “Alhi'ch japim jich choi'dha' dhi' na ki'n mimiimtu' dhi' nach ki'n ti bi'ñdhatu'. Jaiñ nat gu' ba ji chutki dhi' nach aach ja ua'.” ⁹ Ba'p ja titda am gui' nam jix chu mamatda' ka' gu titiɪya: “Chaam ji nach jam toi'dha', na gu' ja'p moo diilh jich a'm kam aa'. Mu ja'p japim xi chu taañpui na pai' jax jum ga'ra

na ba' pu'ñi ja'k bɪx dhit cham jich a'm jum aa'nda'.” ¹⁰ Ba' na mit mu ja'k ka tu taañim na pai' jax jum ga'rada', mi' ja'k ba ai gu biapma' gui' na mi'm tɪmo'. Ba' gui' nam ji'k mi'p tu'ii' gu titiɪya, gui' nam jix matda' na mit jax ja'k duu na ba' cham tutkia' gui' nam ki'n ti bi'ñdhatu', bɪma'n mui' ji baap jamit mu ja'k ba'k chir mi' na pai'r koi'cham ka'. Mi' dhir ba' dai nat jix bhai' bhai' xim kuu gu ki'ñgob. ¹¹ Ba' ja'xpɪx mi' tii ba ai mit gu titiɪya gui' na mit tu taañpuk gui' nam mi ja toi'dha' gui' nam ki'n ti bi'ñdhatu', gu' ji nat gu' pux bhai' bhai' bam kuu gu ki'ñgob. Jax gi dhui mui' ka baapkia' am? Ba' tii mui' ba tu soon am jup xi kai'chit: “Xich kupio'ki'ñ jich jaduun kuch aach mui'p xi baapkia'!” ¹² Gu' ji na gu' gui' miji dir jup ja titda: “Jax dhui na gu' cham jax kax bhaai' na pim bha baapkia', na pimit gu' mik dir ba suulh.”

¹³ Ba' aapi'm pu'ñi cham kooksit darka' —jup ja titda gu Jesus—, na pim gu' pu'ñi cham mat ka' nañ pai' dhuuk bha jimda' ya' dhi oi'ñga'n bhaan aañ nañ xib bhaankam ya' oiri guñ Gi'kora'.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gu tuumiñ

¹⁴ Mi' dhir ba' ja'pni ja'k gio bhai'p ji chu ja a'gi gu Jesus gu ja'tkam bhaan ji ua'rgidhak gu tuumiñ, jup ja titda:

—Gio ba' moo ja'pni ja'k jup ji buusan ip no' ja a'm ti niidhim gu Dios gu ja'tkam na jax maa'n gu maa'nkam no' mik ja'k bar jimdam jumai momkoran, no't ja baidhak gu tujuandam tugi'ñ xi ja maakak gu tuumiñ pui' ba ja titda nam ki'n tu juana' na gui' ka jimia'.

¹⁵ Maadit mi' xi maa jix chamaam mambhɪx jix cha'tmam oo'm gu bapaiñum tuumiñ, gu jumai ba' gook mambhɪx jix cha'tmam oo'm mi'p xi maa ip, maa'n ba' maa'n mambhɪx jix cha'tmam oo'm pɪx maa, na gu' na jax ja ni'i'ñ nam jax jix chu juuanara' bɪx ji'ma'n. ¹⁶ Ba' gui' na mit jix chamaam mambhɪx jix cha'tmam oo'm maa gu bapaiñum tuumiñ ki'n bhai' ji chu jua, ba' ja'kbui' aixim mi' pu buusai' na mit ji'k mi' xi dho'ñchidhak, ba'x io'm mui' bap jum duu gu tumñiga'n gui' nat mi' do'ñchidhak. ¹⁷ Gio ba' gui' na mit gook jix

chamaam mambhix jix cha'tmam oo'm jup maa, pui' ki'n bhai'p ji chu jua ip, ba' ja'kbui' aixkam mi'p buusai' na mit ji'k mi' xi dho'ñchidhak. ¹⁸ Gu' ba' gui' na mit maa'n mambhix jix cha'tmam oo'm maa, dai nat xi u'uuk mu ja'p dibir bita' xi chi di'rak miji xi baapai, pu cham dho gu' ki'n ji chu jua gu tumniga'n gu gɛ'kam tugi'ñ.

¹⁹ 'Ba' mikkat jix io'm mui' jurni'ñ ki'n gio mi'p ba ai gu ja gɛ'kam tuk dhi' dhi tujuandam, ba' giop ba tu ja joochxi nam sap mu ua'tulhi'ñdha' gu tumniga'n na ba' tu ja'kilhdha' na mit ji'k mi' ba buusai' nam ki'n tu juan. ²⁰ Ba' moo bii'pi' mi' ba ai gui' nat jix chamaam mambhix jix cha'tmam oo'm mi' xi dho'ñchidhak gu bapaiñum tuumiñ, ba' mi ja'p ji kikbok jup titda gu gɛ'kam tugi'ñ: "P'in jix chamaam mambhix jix cha'tmam oo'm ya' xiñ dho'ñchidhak japich jia jiñ jaduun. Dho jaña, ja'kbui' aixim jañich pup mui'dhalh na pich ji'k ya' xiñ dho'ñchidhak." ²¹ Ba'p kai'ch gu gɛ'kam tugi'ñ: "iAa gu' moo ja'p joidham jir jix kii' tujuandam ap ji jia! Ea nañ moo gɛ'kam ki'n jum daasa'. Jabaak bha ja'k ba'k chir nach ba' maap ya' joidham jix bhai'ch chaat ka'." ²² Mi' dhir ba' moo mi'p ba ai gu jumai tujuandam tugi'ñ gui' nat gook mambhix jix cha'tmam oo'm mi' xi maakak gu bapaiñum tuumiñ, ba' mi ja'p ji kikbok pui'p ba titda ip gu gɛ'kam tugi'ñ, jup kai'ch: "P'in gook mambhix jix cha'tmam oo'm ya' xiñ dho'ñchidhak japich jia jiñ jaduun dhi bapaiñum tuumiñ. Dho jaña, ja'kbui' aixim jañich pup mui'dhalh na pich ji'k ya' xiñ dho'ñchidhak." ²³ Ba'p titda gu gɛ'kam tugi'ñ: "iAa gu' moo ja'p joidham jir jix kii' tujuandam ap ji jia! Ea nañ moo gɛ'kam ki'n jum daasa'. Jabaak bha ja'k ba'k chir kuch ya'ni maap joidham jix bhai'ch chaat ka'." ²⁴⁻²⁵ Ba' ja'xpix mi'p ba ai gu jumai tujuandam tugi'ñ gui' nat mambhix jix cha'tmam oo'm pix mi' xi dho'ñchidhak gu bapaiñum tuumiñ, ba' pui' mi ja'p ji kikbok pui'p ba titda gu gɛ'kam tugi'ñ, jup kai'ch: "Ya'ni ba' gum tumni'ñ jiñ jaduun. Cham jañich moo ki'n ji chu jua, nañ gu' xim ibhi'ñ, nañ gu'x maat nap giilhim jix bhanaa' sia palhip pix tu', pu duña' ap jax no' pich ba ilh, sia kum gu'

ti cham pu kai'ch gu ja'tkam. Pui' ku ñich ba' aañ mi ja'p xi chi di'rak dibir ta'm miji xi baapai dhim tumni' na ba' cham mai' suulhgia'." ²⁶⁻²⁷ Ba'p titda gu gɛ'kam tugi'ñ na mi' pui' titda: "Dho bak cham jir kii' tujuandam ap aañ nañ pai' jax kai'ch. ¿Moo cham bhai' aa nap muñ dho'ñchidha' git nam pai' mumui'dhalhi'ñ gu tuumiñ, na ba' mi' mui'dhidha' git nap ba' mi' dhir giop xi ua'rai ya' bañ do'ñxidha' git mui' pa' iam? Jaiñ nap gu' moo pui' tiix maat nañ pui' giilhim jix bhanaa' sia palhip pix tu', gio nañ pu tu duña' nañ jax ilhi'ñdha', sia kum ti cham pu kai'ch gu ja'tkam." ²⁸ Ba' pui' xi chi'ik jup ja titda gui' nam mi ja'p jup guguuk: "Ea gor bha boosgi'ñ dhi tuumiñ na mi' dhaa', mu ja'k japim makia' dhi' nat mambhix ja'kbui' aixkam pup mui'dhalh. ²⁹ Na gu' gu jaro' na pu'ñi joidham jix bhai' tu juanda', nam gu' dai dhi' pix ba ji umuagi'ñdha' gu ja'tkam. Gu' ji no't gu' gu palhip jup jum duukam cham mi' pui' duu no't mit ti umua', dho dhi' bhaan jam dho cham ka nini'ñdha' gu ja'tkam. ³⁰ Gu' ba' dhiñ chujuandam tuk nat cham pu dhuu nañ jax ti ilhdhat, ea gor daagik mu buañ dirap mi' na pai' giilhim jix chukgam, mi' na pai' ti suakda' na giilhim jix buam jum aa'nda'."

Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jax ja'k tu ja jimia' gu ja'tkam jano' na pai' dhuuk gio bhai'p jimda' ya' dhi oi'ñga'n bhaan

³¹ Mi' dhir ba' moo ja'pni bhai'p ji chu ja a'gi ip gio gu Jesus gu ja'tkam, jup ja titda: —Ba' aañ nañ xib bhaankam ya' oiri guñ Gi'kora', jano' nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda' ya' dhi oi'ñga'n bhaan ja biim gu noonbi'ñ guñ Gi'kora', joidham mik ja'p tum tonnichu'nda'. Mi' dhir ba' dai nañ bhai' ba daibu' bhai' nañ pai' dhir nai'r gɛ'kam ka', na pai' joidham jix chu abhaar. ³² Ba' bix gu ja'tkam nam ji'k jix jai'ch ka' ya' dhi oi'ñga'n bhaan mi' bam jumpada' am aañ jiñ bui, ba' aañ xi ja chiña' nam jai' dilhkob ja'k xi gu'kuya', ja'p na jax ja'k tu buada' gu bipia'dam no't dilhkob ja'k xi ja sai gu dai kakasnir gio ja'p ja'k ip gu dai kakarbax. ³³ Ba' aañ pu'ñip tu duña', xi ja chiña' iñ gui' nam ja'p ji buanda' na jax gu kakasnir nam mi' dhir ja'k xi gu'kuya'

kii'n dir ja'k mi' nañ pai' daaka', gu' ba' gui' nam ji'k ja'p jup ji buanda' na jax gu kakarbax, mi' dhir ja'k o'nsop dir ja'k jañ jup xi ja chiñia' nam gu'kuya' mi' nañ pai' daaka'. ³⁴ Ba' gui' nam ji'k kii'n dir ja'k gu'kuya' jup ja tii'da' iñ: “Gor ja ~~ee~~ bha ja'k aapi'm nat ji'k jam a'm ti tii guñ Gi'kora'. Ya' pim ba' oi'ñka' na pai' jax jir gɛ'kam, ya' na pim pai' pu iimchudhix jano' dir nat pai' dhuuk jup duu gu Dios dhi oi'ñga'n. ³⁵ Na pimit gu' joidham jix bhai' dhuu na pimit tuñ onbai' jano' nañ pai' dhuuk ba uamaidhat, gio na pimit jiñ choi' gu suudai' jano' nañ pai' dhuuk ba tonmoidhat, gio na pimit jiñ chibiaptuda nañ mu ja'p ka paxiaraim aapi'm jam bui, ³⁶ gio ba' na pimit tuñ onbai' gu jajannulh jano' nañ pai' dhuuk cham ka bia' nañ tu' ti'ya', gio na pimit muñ chigim jano' nat pai' dhuuk ma tuñ ai gio na mit mañ kuu.” ³⁷ Ba' bix dhi' ji' nam ji'k pu'ñir jix bhabhai'kam ka' jup jiñ chii'da' am: “¿Paa chi ba' duuk pui' mu pai' tum onbai' chich jich jaduun nap pui' ba uamaidhat, nach gu' moo cham pai' dhuuk mu pai'm niidhat, dai xib na chich ba' ya' bam tii, gio na chich pui'm toi' gu suudai' nap pui' ba tonmoidhat, ³⁸ gio ba' na chich pui'm tibiaptuda nap pui' mu ja'p ka jim aach jich bui, gio ba' na chich pui' tum onbai' gu jajannulh nap cham ka bia' kat nap tu' ti'ya', ³⁹ gio na chich pui' mum tiigim mu pai' nat ma tum ai gio na mit jum kuu?” ⁴⁰ Ba' aañ jup ja tii'da' ip gio: “Dho gu' aañ gui' ji nañ ja aagit jup kai'ch nam gampai'm ilhii'ñdha' gui' nam jiñ bui ti jii'gi'ñdha' na pimit pu'ñix bhai' ja duu, pui' kuñ ba'p kai'ch na pimit aañ jix bhai'ñ dhuu. Na gu' dhi' pui' na pimit jax tu duu, dhi' aañ jiñ a'mkam na pimit pui' tu duu.”

⁴¹ 'Gu' ba' gui' nam o'nsop dir ja'k jup gu'kuya' jup ja tii'da' iñ ip: “Ba' aapi'm na pim cham tu' ka'm ti nii'ñ, na pim cham tu joi'gi'n, mu pim jimia' mu na pai' gammiji cham tutki gu tai, mi' na mit pai'p duiñ gu ja'ook na ba' mi'm tulhiiña' ja bii'm gu noonbi'ñ jix io'm, ja bii'm ba' aapi'm na pim cham tu' ka'm ti nii'ñ. ⁴² Na pimit gu' cham tuñ onbai' jano' nañ pai' dhuuk tii ba uamaim, gio na pimit cham jiñ choi' gu suudai' jano' nañ pai' dhuuk tii ba tonmoim,

⁴³ gio na pimit cham jiñ chibiaptuda jano' na ñich pai' dhuuk mu ja'p tii bhii aapi'm jam bui, gio na pimit cham tuñ onbai' gu jajannulh jano' nañ pai' dhuuk cham ka bia' nañ tu' ti'ya', gio na pimit cham muñ chigim jano' nat pai' dhuuk ma tuñ ai gio na mit mañ kuu.” ⁴⁴ Ba' gui' mu dir bha ja'k jup jiñ chii'da' am ip: “Dho jax dhuip tum onbai'ñdha' ich, nach gu' cham ji'xkat pai' dhuuk mu pai'm niidhat na jax xib na chich ya' bam tii. ¿Jax gi dhuip tum onbai'ñdha' ich pai' nap duuk mu pai' tii pui' ba uamaim, gio na chich pui' cham jum toi' gu suudai' nap pui' tii ba tonmoim, gio na chich pui' cham jum tibiaptuda nap pui' mu ja'p pai' tii paxiaraim aach jich bui, gio na chich pui' cham jum onbai' gu jajannulh nap pui' cham ka bia' nap tu' ti'ya', gio na chich pui' cham mum tiigim nat ma tum ai gio na mit jum kuu?” ⁴⁵ Ba' aañ jup ja tii'da' ip gio: “Dho gu' aañ gui' ji nañ ja aagit jup kai'ch nam gampai'm ilhii'ñdha' nam aañ jiñ bui ti jii'gi'ñdha' na pimit cham pu'ñix bhai' ja duu, pui' kuñ ba'p kai'ch na pimit cham bhai'ñ dhuu aañ. Na gu' no' pim pu'ñi jix bhai' ja duñia' git, dhi' pui' ji buusnia' git na pim aañ jiñ a'mkam jix bhai' ja duñia' git.” ⁴⁶ Ba' bix dhi' nam ji'k pu'ñi buam pix tomaat ka', mu ja'k bhiiya' am na pai' gammiji cham tutki gu tai, mi' nam pai' pup jum tulhiiñdha' gammiji. Gu' ba' gui' nam ji'k jup jir jix bhabhai'kam, mu ja'k jup bhiiya' am nam pai' joidham gammiji jix bhai' bam taat ka'.

26

Nam ba tu a'ga' gu gɛ'gɛrkam jum aa'ndam nam jax ja'k duñia' nam dagia' gu Jesus

(Mr. 14:1-2; Lk. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Ba' gatuuk na mi' pu'ñi xi chu a'gimik gu Jesus jup ja titda gu noonbi'ñ:

² —Xib moo gook tanoohl pix ba bii na pai' dhuuk jir piasta ka' bhaan Paaskua ta'm, na pim jax bax maat jiñ jaaduñ. Ba' aañ nañ xib bhaankam ya' oiri guñ Gi'kora', ampix jiñ dhagia' am gui' nam jiñ o'bhagi'ñ, gio ba' nam tu chiñia' nam jiñ xissapa' kuruus ta'm.

3-4 Ba' jano' ji' na pui' ji' tu a'ga gu Jesus, bix maap bam jumaap jamit gui' nam ji'k o'bhagi'ndha', pui' na jax gu ja g'e'gerkam tuk gu Israel kam ja'tkam, gio ba' gu ja g'e'gerkam tuk ip gui' nam bhai' g'e' chiop ja palhbui'ndha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios. Ba' ma tu a'ga mit mi' na pai' daaka' gu Kaipaas gui' nax io'm jir ja g'e'kam tuk ka', ba' pui' ja'k maa'n ñi'ook jup duu mit nam jax ja'k duña' nam dagia' gu Jesus, gio nam jax ja'k iattulhdhai tu chiña' nam mu'aa'. 5 Ku gu'p kai'ch am ip ji nam sap chakui juanda' jano' na pai' dhuuk jir piasta ka', na ka xi buusnia' sap nam ba' ba dagia', jup kai'ch am:

—Dai ji nach gu' chakui juanda' jano' na pai' dhuuk jir piasta ka'. Na ka xi buusnia' nach ba' ba dagia', nam ba' cham bhai' ji bhaaku' gu ja'tkam.

Gu ubii na bhai' ba toi'dha' mo'ran gu Jesus gui' na joidham uub
(Mr. 14:3-9; Jn. 12 :1-8)

6 Ba' mu ja'k Betaania daakat jup ba tu kua' gu Jesus buiñor gu Simoon gui' nam pui' ja'k jup jix mat ka' gu ja'tkam na tootolhidhat bha gakiidha' gu tukga'n. 7 Ba' cham ji'x miikim mi' ba ai maa'n gu ubii ji ua'dat maa'n gu alhi'ch ja'aa na mi jimchu' gui' na joidham uub nax io'm jix dha'ram namik. Ba' na jax jim xi kupio'kak bhai' xi choi' mo'ran gu Jesus na mi' daakat ka tu kua'. 8 Ba' gu noonbi'ñ am bhaak jamit na mit pui' ji' tii, jup kai'ch am:

—¿Cham jir tu' kub aa dhi' na joidham uub nat ya' ba nua dhi ubii? 9 Aixim nat mu ga'arak ja maa gu tuumiñ gui' nam cham bia' nam pai' dhir u'ji ki'n tu saba'da'.

10 Gu' ji nat gu' ba ja kai gu Jesus nam jax kai'ch, ba'p ja titda:

—Cha'pim tu' ki'n juanda' dhiñ jaduun, nat gu' dhi'x bhai' ba duu nat bhai' bañ choi' dhi' na joidham uub. 11 Matgim gu' dhi' na pim jaroi' ja aa' nam pui' cham bia' gu tuumiñ na pai' dhir u'ji ki'n tu saba'da', dhi' gammiji pix ya'x jai'ch ka' am ji aapi'm jam bui. Gu' aañ dai xib ji nañ ya' oiri aapi'm jam bui, nañ gu' aañ bar boi cha'm kam. 12 Pui' kut ba' bhai' bañ choi' dhiñ jaduun dhi' na joidham uub, na ba' cham

xijai ka' nam jiñ yaaspa' nam pai' dhuuk jiñ mu'aa'. 13 Ba' aañ tu' silhkam ki'n ya' pu jam titdañ jaaduñ, na pai' dhuuk tum a'gada' gux bhai'm kai'chdham ñi'ook mu ja'p pai', bix jai' mi'p xim a'gada' dhiñ jaduun nat jax tu duu nat bhañ choi' dhi' na joidham uub.

Gu Juudas na maaxik bax kiasam ka' gu Jesus

(Mr. 14:10-11; Lk. 22:3-6)

14 Ba' maadit gui' nam jir mambhix daman gook noonbi'ñ gu Jesus gui' nam Juudas Iskarioti ki'n jix mat ka' gu ja'tkam, xi miñ nat ja tikkam gu ja g'e'gerkam tuk gui' nam bhai' g'e' chiop ja palhbui'ndha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, 15 jup ja titda mu ji eek:

—¿Ji'k japim jiñ ñamkidha' no' ñich jam aañ na pai'r am ka' na pim dagia' gu Jesus?

Ba' gui' mi' xi aagi'ñ am nam makia' maa'n oo'm daman mambhix gu ba-paiñum tuumiñ jix chooto totbikdam. 16 Ba' jano' dir pix am niidhidha' gu Juudas gu Jesus na pai' ja'k jax jimda' na ba' giop xi ja aa'ndhara' gu g'e'gerkam jum aa'ndam no't mi' pai' tii na oiri na pai'r am ka' nam dagia'.

Gu noonbi'ñ guch Xoi'kam nam ba tu bhaidha' gu koi' nam ba tu jugia' jurnik ja'k
(Mr. 14:12-25; Lk. 22:7-23; Jn. 13 :21-30; 1Co. 11:23-26)

17 Ba' nat pai' dhuuk kia'pix mui' ba jim bhii na pai' dhuuk jir piasta ka', jano' na pai' dhuuk jum kua'da' gu paan gui' na cham binka' gui' na ki'n jappukar, ba tikka am gu Jesus gu noonbi'ñ na sap pa ja'k jix aa' nam tu bhaidha' gu koi', jup titda am:

—¿Paap ja'k jix aa'ch jaduun nach tu bhaidha' gu koi' nach ba' tu jugia' xib nat kapbhai' ya' bam ai gu piasta bhaan Paaskua ta'm?

18 Ba' gui'p ja titda:

—Dho bhai' dho g'e' kiicham na pai' kio maa'n gui' nañ jix maat. Ka na pim mu jimia' na pim pu tii'npu' na pim bhai' tu bhaidha' gu koi'. Ja'p japim tii'da': "Aach ja'p jich chidak bhach joot gu G'e'kam nap sap ya' pai' maa'n kap ka taiñbuidha' gum ba'aak pai' nax chu bhaai'ñ ka' nach sap

ba' ya' tu bhaidha' gu koi' na tu jugia' na bha jimda' ja'xñi ja bñim gu noonbi'ñ, nat gu' ya' bam ai gu piasta bhaan Paaskua ta'm."

¹⁹ Ba' gui' cham jax ji chi'ik mui'p ma jii mit na jax ja titda gu Jesus, pui' dho ji chu buus na jax kai'ch. Ba' gui' dai na mit ba tu bhai'ñ gu koi' mi' na mit pai'm taiñbui gu ba'aak.

²⁰ Ba' ja'xpix nat pai' dhuuk ba jur, mi' ba ai gu Jesus ja bñim gu noonbi'ñ, ba' mi ja'p ji dharaibuk ma tu juu mit. ²¹ Ba' nam mi' ka tu kua', jup ja titda gu Jesus gu noonbi'ñ:

—Xib dhi tukaa' maadit aapi'm maaxik jiñ kisa' nam jiñ dhagia' gui' nam jiñ o'bhagi'ñ.

²² Ba' nai' soi' jim duu mit gu noonbi'ñ nat pui' ji' xi ja ti'n gu Jesus. Ba' gatuuk jix bhai' bhai' ba tikka am na sap jaroi' pik jir di' na maaxik kisa', jup titda am:

—¿Jaroo chi ba' moo pui' pik maaxik jum kisa'ñ jaduun? ¿Ka' ba' moo aañi' aa chi?

Gio gu jumai pui'p kai'ch ip:

—¿Ka' moo aañi' aa chi?

Gio gu jai' bñix nam ji'k jir noonbi'ñ maa'n nam jax kai'ch.

²³ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Dho gu' maa'n pix ji gu' na maaxik jiñ kisa', maadit dhi' nach ji'k maap ti sissi bhaan dhi jooxia'. Dhi'r di' ka' na maaxik jiñ kisa'. ²⁴ Ku ba' gu' dhi' na mi' pix pui' ba jim ji na jax dhuu pix pui' ja'k tum kuu-galhdha' na mit jax tu ua'nak gui' nam bijik ya ja'p bhaankam tu a'gimik gu Dios nam aañ jiñ aagit jup kai'chdha' nam saak pu'ni bañ dhoda' aañ nañ xib bhaankam ya' oiri guñ Gi'kora'. Ba' gui' na jaroi' maaxik jiñ kisa', giilhim jum tulhiiña'. Jir am kat na moo pu cham jai'ch ka' git na ba' cham pu'ñim ua'tulhdhai bam tulhiiña'.

²⁵ Ba' gu Juudas gui' na maaxik kisa' gu Jesus, jai' pui' xi kai'ch nam jax kai'ch gu jai' noonbi'ñ gu Jesus na sap ba' jax dhuu bhaan cham xi maati' ka' git na tu' jax dhuña', jup titda gu Jesus:

—¿Ka' moo aañi' aa chi pui' pik maaxik jum kisa'ñ jaduun?

Ba'p titda gu Jesus:

—Dho aapi' dhor di' nap jax ba kai'ch jiñ jaduun.

²⁶ Ba' nam pui mi' daraat ka tu kua', jotmoda' nat jax dhaa gu Jesus maa'n gu paan, xi chu taxchaabgidhak buiñor gu Dios mui' xi ja maa gu noonbi'ñ ta'tak jaisak, jup ja titda:

—Dhi'ñi pim mui'p xi jugia', na gu' dhi'r jiñ chuuku'.

²⁷ Gio ba' moo maa'n mi' dhir ja'p bhai' ji bhii ip gu alhi'ch ja'aa na mi suu'ntu' gu biiñ gui' na uubas ki'n jup duñiix, ba' pui'p xi chu taxchaabgidhak buiñor gu Dios mu ja'k xi ja maa nam bha i'ya', jup ja titda:

—Dhi'ñi pim mui'p xi i'ya', ²⁸ na gu' dhi'r jiñ i'hir na ba' bhaan jix maati' ka' na xib dir ja'p ja'k maakam ba tu aagix ka' na jax jix aa' guñ Gi'kora', na milhia' guñ i'hir na ba' pu'ni ja'k tu namkix ka' bñix gu ja ua'tulhdhara' gu ja'tkam. ²⁹ Ba' cham pai' dhuuk giop ka i'ya' iñ dhi ja'p tu'm gu uubas baraa', nañ gu' aañ bar boi cha'm kam. Dai jano' nach pai' dhuuk gio maap bap tui'ka'x dhaam ja'k buiñor guñ Gi'kora' nañ ba' giop ba i'ya', ku ba' gu' gux uañ ji gu uubas baraa', cham tu' dhi' ja'p tu'm.

Gu Jesus na ba aagi'ñdha' gu Peegro na gatuuk pu ti'ya' na cham tu' kaichu'

(Mr. 14:26-31; Lk. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

³⁰ Ba' gatuuk nam mi' xi chu laalagimik buiñor gu Dios, ma jii mit bhammi ja'k oidha' ta'm bhai' nam pai' Oliibus ki'n jix chu mat ka' gu ja'tkam. ³¹ Gu' ji na gu' gama ja'k nam ba jii'mchu', jup ja titda gu Jesus gu noonbi'ñ:

—Ja'xñi tukaa' pu bñix ji boi'ñgia' pim nam pai' dhuuk jiñ dhagia' gui' nam jiñ o'bhagi'ñ nam tu chiña' nam jiñ mu'aa'. Na gu' pui' ja'k jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' na pai' tu ua'ñix na ja'pni mui' jim kiksa: “Mu'aa' iñ gu bipia'dam, ba' gu kakasnir nai' pix ta'tak boopoya' am.”

³² Ku ba' gu' aañ nañ pai' dhuuk duadii giop ba bamgia' mi' dhir koi'ñga'n tir, bñipi' kat mumm' ba oirida' iñ ji Galilea na pim ba' aapi'm gatuuk mup ba aaya'.

³³ Ba'p kai'ch gu Peegro:

—¿Cham aa gu' aañ moo chakui pik jup jimiññolhia'ñ jaduun? ¿Dai chi dhi jai' jia no'm jiboi'ñgia'/? Aañ dho gi gu' cham ji.

³⁴ Ba'p titda gu Jesus:

—Pui'p dho kai'ch gu xib, nat gu' chakui tu' jax jum duu. Gu' ja'xñi tukaa' pui' ji na ji chu buusnia' nañ jax jam titda, pui' na jax aap na kia'pix maa'nnim ba jiiñkia' gu takaarui', aap baikim pui' ba ti'ya' nap cham tu'ñ kaichu'.

³⁵ Gu' ji na gu' xi kiiik gu Peegro na pui' kai'ch, jup titda gu Jesusus:

—Aañ dho gi gu' pu ti'ya' dho gi ji nañ jum kaichu'ñ jaduun. Cham jax bua sia ku mit jum bindak jiñ mua.

Ba' bix sia gu jai' noonbi'ñ pui'p xi kai'ch am.

Gu Jesusus na mi' ji eji Getsemanii ba tu daanda' buiñor guch Gi'kora'

(Mr. 14:32-42; Lk. 22:39-46)

³⁶ Ba' mi' pix ji ai mit na pai' Getsemanii ti ti'. Ba' gu Jesusus jup ja titda gu noonbi'ñ:

—Aapi'm moo ya'ni pix kañ ñirada'ñ jaaduñ. Aan moo bha'ni ka jimia' nañ tu daanmira' buiñor guñ Gi'kora'.

³⁷ Ba' gammiji pix chu'm duu dai gu Peegro xi baidhak, gio ba' gu Jakoobo, gio ba' gu Juan. Ba' baasi'n na mit ba ai, bhai' gampai' jim duu gu Jesusus nam bhai' xi nii'ñ gu noonbi'ñ gui' na ja bai'ñchu', panaas kux buam bam aa'. ³⁸ Ba'p ja titda:

—Aañ moo cham pui' ka tu tatda' ji, bax chaat iñ nam jiñ mu'aa'. Ba' aan pui' ilhii'ñ na pim aapi'm ya' pix jup kañ ñirada', aan moo bha'ni ka tu daanmira' buiñor guñ Gi'kora'. Dai na pim moo jai' xi chu daanda' ja'p na jax aan, cha'pim koksoda'.

³⁹ Ba' palhip baasi'n iam xi jimiiik mi ja'p o'lhia'n ki'n xi kikbok jix io'm xi dhu-maartik na ñirap xi chu siisap gu ma'oo'n bhai' ji chu daani buiñor guch Gi'kora', jup kai'ch:

—Aapi'ñ Gi'kora' nap jix dhaam jup tu'ii', jiñ palhbuidha' ap nam ba' cham jiñ mu'aa' gui' nam jiñ o'bhagi'ñ, na gu' dhi' ja'p ji buusnia' nañ i'ya' gu tu' na giilhim jix xibu'. Ku gu' cham tu' ji na moo pui' tu tui'ka' nañ jax kai'ch aan, gu' ja'pji nap jax ilhii'ñdha' ji aap jiñ Gi'kora'.

⁴⁰ Ba' daipu' pu'ni ja'k xi chu daanik ba jii ip gio gu Jesusus mu ja'k nam pai' pup dar gu noonbi'ñ. Ba' nat mu ba ai, kookos am. Ba'p titda gu Peegro:

—¿Moo cham bhaai' aa na pim ti nii'ñdha' sia jix juugit na ñich jam chianik na pim

jai' xi chu daanda' ja'p na jax aan? ⁴¹ Gu' pim ji ti nii'ñdha' ji, cha'pim koksoda'. Tu daanda' pim na ba' cham jam mai'chia' gu ja'ook. Na pim gu' aapi'm dñilh tix aa' jia na pim mi' pui' jii'mda' git na jax jix aa' guñ Gi'kora', gu' pix ji na pim gu' giilhim jix xijaim ilhii'ñ na pim jum tulhiiña'.

⁴² Ba' daipu' xi ja tiidak gio mu ja'k jup ji dhuu nat ba tu daañim ip gio. Ba' maa'n na jax kai'ch na tu daan na jax biipi' dir, jup kai'ch:

—Aapi'ñ Gi'kora' nap jix dhaam jup tu'ii', jiñ palhbuidha' ap nam ba' cham jiñ mu'aa' gui' nam jiñ o'bhagi'ñ, na gu' dhi' ja'p ji buusnia' nañ i'ya' gu tu' na giilhim jix xibu'. Ku ba' gu' cham tu' ji na moo pui' tu tui'ka' nañ jax kai'ch aan, gu' ja'pji nap jax ilhii'ñdha' ji aap jiñ Gi'kora'.

⁴³ Ba' daipu' nat pu'ni ja'k xi chu daanik giop ba jii mu ja'k nam pai' pup daraa gu noonbi'ñ. Ba' maa'n nam jax kookos nat gio mi'p ba ai, na gu' giilhim jix buam tatda' nam jix kookxik. ⁴⁴ Ba' gui' mi' pix xi ja tiigik giop ba jii nat ba tu daañim ip gio buiñor gu Dios, ba' maa'n na jax kai'ch nat jax ja'k tu daañmirak biipi' dir. ⁴⁵ Mi' dhir ba' giop ba jii mu ja'k na pai' gu noonbi'ñ, ba'p ja titda mu ji eek:

—¿Jir maa'n aa na pim jax kookos? ¿Moo ja'p jix momgon japim aa? Aan nañ xib bhaankam ya' oiri guñ Gi'kora', ya' bam ai nam pai' dhuuk jiñ mu'aa' gui' nam cham tu' ka'm nii'ñ. ⁴⁶ Muni dhir bhai' ba jim mui' ja bim gui' na maaxik jiñ kisa'. Xi baapmi' gor jach mui' xi ñamkia'.

Gu Jesusus nam daagi ba bhika'

(Mr. 14:43-50; Lk. 22:47-53; Jn. 18 :2-11)

⁴⁷ Ba' na mi' pui' ka ja titda gu Jesusus gu noonbi'ñ, mi' ba ai gu Juudas gui' na maadit jir di' gu mambhix daman gook gu noonbi'ñ, ji ja baidhat mui' gu ja'tkam kukxir ji chu ua'kat gam u'uux jix kaapak na mit mui' ba daagim gu Jesusus, na mit mu ja joot gu ja g'e'g'er kam tuk gui' nam bhai' g'e' chiop ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, gio ba' gu jai' ja g'e'g'er kam tuk gu Israel kam ja'tkam. ⁴⁸ Ba' biipi' dir pu xi ja aa'ñdhak gu Juudas nam baas dir bhai' ka jiiim, jup ja titda:

—Gui' nañ jaroi' mi' xi ñio'kdha', dhi' ji'r di' ka' gu Jesusus. Moo pim mi' pu dagia', jix bhai' pim buuprai pu bhiika'.

⁴⁹ Ba' pui'm duu ip jia, na jax jim gu Juudas pix jix bhai' kai'chim, jup titda gu Jesusus:

—¡Aach bha ja'k ip jiñ jaduun!

Gio ba' nat mi' xi ñio'ki pui' xi chiidak.

⁵⁰ Ba'p titda gu Jesusus:

—¿Pu'ñi ja'k japich maaxik bañ kiñ jaduun?

Ba' gui' na ja bai'ñchu' gu Juudas mi' pu daa mit gu Jesusus.

⁵¹ Ba' maadit gui' nam kaichu' gu Jesusus, jotmoda' nat jax baabu gu kuxiir bhai' pu soñiich naakaran maadit gui' na mit mi' ba daa gu Jesusus, gui' nar tujuandam tugi'ñ ka' gux io'm ja g'e'kam tuk gui' nam bhai' g'e' chiop ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios.

⁵² Gu' ji nat gu' jotmoda' soo'mchulh gu Jesusus, jup titda:

—Pui' pix ka tui'ka'ñ jaduun. Cha'p juanda'. Xi ulhña' ap dhim kuxiir. Na gu' gu jaroi' na pu chu'm ki'n tu kokdada', pu chu'm ki'n jup mu'aa' am jia. ⁵³ ¿Cham maat ap aa na aañ jix bhai' nañ pu tiida' git guñ Gi'kora' na bhañ joochxidha' mui' gu noonbi'ñ nam ba'ñ a'mkam tu kokda' git? ⁵⁴ Gu' ji na gu' dhi' mi' pix pui' ba jim na jax dhui' pix jum kuugalhdha' na mit jax ja'k tu ua'nak gui' nam bijik bhaankam ya ja'p tu a'gimik gu Dios nam aañ jiñ aagit jup kai'chdha' nam saak pu'ñi bañ dhooda'. Pui' kuñ ba'p jum titda nap cham ja juanda' dhi' na mit ya' bañ dhaa.

⁵⁵ Mi' dhir ba' moop ja titda gui' na mit mi' ba daa:

—¿Gu' aapi'm jax ku pim ba' bixchu' kukxir ji chu ua'kat bha ja'k jiim gam u'uux jix kaapak? ¿Tu' ixkum jiñ ilhi'ñ japim aa? ¿Moo cham bhaai' aa na pim bhammi puñ dhagia' git g'e' chiop nañ moo bhai' pu oirit tu jam a'gi'ñdha' gammiji nabap tanoolh? ⁵⁶ Ku ba' gu' na gu' dhi' mi' pix pui' ba jim na jax dhuim kuugalhdha' gu pui' na mit jax ja'k tu ua'nak gui' nam bijik ya ja'p bhaankam tu a'gimik gu Dios nam aañ jix aagit jup kai'chdha' na pim saak pu'ñiñ dhaagi tu chiñia' nam jiñ mu'aa'.

Ba' gu noonbi'ñ gu Jesusus diilh mi' xi buak pu jiboi'ññor jamit.

Gu Jesusus nam mu ja'k ba aichdha' na pai' tum a'gada'

(Mr. 14:53-65; Lk. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Ba' mu ba aich jamit gu Jesusus mi' na pai' daaka' gu Kaipaas gui' nax io'm jir ja g'e'kam tuk ka' gui' nam bhai' g'e' chiop ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios. Ba' bix mi'p tu'ii' am gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, gio ba' gu jai' ja g'e'g'er kam tuk gu Israel kam ja'tkam. ⁵⁸ Ba' biipi' dir na mit chakui mu aich gu Jesusus mu na pai' gu Kaipaas, gatuuk dir jum a'oo'ñchoidhat mui'p jimchu' gu Peegro, na gu'x ja iñbi'ñ nam dagia'. Ba' mi' pix ji ai nam pai' tu naad dat juuka' gu o'rosiiris tugi'ñ gu Kaipaas, na gu' tix chiigim gu Jesusus nam jax ba' ba ji dhooda'.

⁵⁹⁻⁶⁰ Ba' bix gu ja g'e'g'er kam tuk gui' nam bhai' g'e' chiop ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, gio ba' gu jai' g'e'g'er kam jum aa'ndam nam mi'p tu'ii', bhai' ji chu a'ga mit nam jax ja'k dui tu chiñia' nam mu'aa' gu Jesusus. Gu' ji na mit gu' bix aixim pix bhai' ji chi, jai' maakam jup kai'ch am, gio jai' maakam ip, nam gu' cham ji'xkat pai' dhuuk nai'ñ na mu pai' pix jix buam jum duukam jup tu bua gu Jesusus. Mui' mi' tiip tu'ii' am ip jai' gui' nam pui' tiip iattulhi'ñ. Mikkat jai' gook mi'p ba ai mit ip gu ja'tkam, pui' mi ja'p gu'kik bhai' tiip ji iattulh jamit, ⁶¹ jup kai'ch am:

—Dho gu' aach mi' pai' pui' kee ji dhi maa'nkam nap kai'ch: “Alh jañ moo iara' dhi g'e' chiop ga'n gu Dios, baik tanoolh ki'n jañ ba' moo gio ya'p kiisa'.”

⁶² Ba' gu Kaipaas xi kikbok ba tikka gu Jesusus, jup titda:

—¿Jax jap ilhdhat ja kee dhi ja'tkam? ¿Jir pui' aa nam jax kai'ch, ka' cham aa?

⁶³ Gu' ji na gu' cham ñiok gu Jesusus, mi' pix pu tu'ii'. Ba'p titda ip gio gu Kaipaas:

—Tu' silhkam ki'n jañ ya' pum titda buiñor gu Dios nap jich aagi'ñdha' no'p moo silhkam aap jir di' guch Xoi'kam gu Dios

gu Maraa'n gui' na saak bha jootsa' git jix dhaam dir.

⁶⁴ Mi' dho gi gu' mui' ji ñio ji gu Jesus, jup kai'ch:

—Jir pui' dho nap jax kai'ch jiñ jaduun. Aañ jir di'. Ka na pim moo bañ chigia' gatuuk aañ nañ xib bhaankamu'n ya' oiri guñ Gi'kora', nañ bhammi sonpan kii'n dir ja'k ba daaka' buiñor gui' na jaroi' bixchu'x chu aichu'n na pu tu duña', gio ba' na pim bañ chigia' ip jano' nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda' ya' dhi oi'ña'n bhaan gu tibiaa'.

⁶⁵ Ba' gu Kaipaas xi saassa gu kutuuna'n na sap ba' bhaan jix maati' ka' na giilhim cham jir am gu pui' nat jax ja'k ti gu Jesus. Jup ja titda ba' gu ja'tkam gui' nam ji'k mi'p tu'ii':

—Dho jaña na jax kai'ch dhi maa'nkam. ¿Jaroch ba'p ka ñira na tu aa'nda' na tu' bhaan kuiñcha bia', na chich gu' dñih jich ñaanak ki'n ba kai nat ya' bam ua'tulh buiñor gu Dios? ¿Cham aa gu' giilhim jir ua'tulhdhara' gu dhi' pui' nat jax ja'k ti?

⁶⁶ ¿Ka' cham aar pui'ñ jaaduñ?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Jir pui' ji matgim, ja'ppi na pim mu tu chiña' nam mu mu'aa' dhi maa'nkam, na gu' giilhim bax ua'tulhdhix.

⁶⁷ Ba' pui' xi chi'ik bhai' ji dhaa mit, jai' mit bhai' ji xixbuidhimi buibsaran, jai' ba' na mit bhai' xi bulhdhak gu jannulh buupuiram bhai' xeegib, ⁶⁸ jup titda am ba' moo:

—Eap xich aagi'ñ na jaroi' bham gib no'p baabui' silhkam aap jir di' guch Xoi'kam gui' na saak Dios bha jootsa' jix dhaam dir.

Gu Peegro na pui' ba t'ya' na cham tu' kaichu' gu Jesus

(Mr. 14:66-72; Lk. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ba' gu Peegro mi' daakat juuka' mi' nam pai' tu naadat juuka' gu o'rosiiris. Ba' ja'xpix maa'n mi' ba ai gu ubii nar tujuandam tugi'ñ gu Kaipaas, ba' bhai' xi ñiidhimik jup titda:

—Aap dho maadit jir di' jia gui' nam kaichu' gu Jesus Galilea kam.

⁷⁰ Gu' ji na gu' cham tu aa' gu Peegro, dai nap kai'ch pix:

—Chaam tu' ji matgim jiñ jaduun. Pu cham maat iñ gu jaroi' nap aa'.

⁷¹ Ba' jotmoda' nat jax kikbo gu Peegro mi ja'p bhii, gama ja'k ki'ngob ji kikbo. Gu ba' na gu' mi ja'p tum oipo jia gu ja'tkam, jumai mi'p ba ti na mi' kii'k. Ba' bhai' xi ñiidhimik jup ja titda gu jai' nam mi ja'p jup oipo:

—Gu'ni dho bak maadit jup jir di' gui' nam kaichu' gu Jesus Nasareet kam.

⁷² Gu' ji na gu' maa'n na jax kai'ch gu Peegro, jup kai'ch:

—Chaam tu' ji matgim jiñ jaduun. Aañ dñih ji nañ jup oilhim. Pu cham maat iñ gu jaroi' nap aa'.

⁷³ Ba' ja'xpix jup titda am ip jai' gu Peegro gui' nam mi'p tu'ii', jup kai'ch am:

—Aap dho maadit jir di' gui' nam kaichu' gu Jesus. Ti' nap ba' moo ja'p pui' tu ñiok nam jax tu ñiok gu mu kam nar pai' kam gui'.

⁷⁴ Gu' ji na gu' xi kii'k gu Peegro na pui' kai'ch na cham maat gu Jesus, jup ja titda:

—Chaam tu' ji matgim jiñ jaaduñ. Pu cham maat iñ gu jaroi' na pim aa'.

Ba' na mi' pui' ka kai'ch gu Peegro, ba kai gu takaarui' nat maa'n ba jiiñ. ⁷⁵ Ba' jotmoda' bhai' pup ti'ñcho na bak pin bii'pi' dir jup titda gu Jesus: “Kia'pix maa'n ba jiiñkia' gu takaarui' nap aap baikim pui' ba t'ya' nap cham tu'ñ kaichu'.” Ba' giilhim bhai'x buam ji chu tatdat gu Peegro, baas dir ja'p xi buusnik ma susua.

27

Gu Jesus nam mu ba aichulhdha' gux kai' Pilaato

(Mr. 15:1; Lk. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

¹ Ba' buimgidhak nat pai' dhuuk ba xia', bix maap bam jumaap jamit gu ja g'e'g'er'kam tuk gui' nam bhai' g'e' chiop ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, gio ba' gu jai' ja g'e'g'er'kam tuk gu Israel kam ja'tkam. Ba' pui' ja'k ma tu a'ga mit nam sap tu chiña' nam mu'aa' gu Jesus. ² Ba' ba tu chia mit nam buuphia' gu Jesus, mi' dhir ba' dai na mit mui' ba baidhak buiñor gux kai' Pilaato gui' na mi'r nobii'ñ gux io'm g'e'kam Rooma kam.

Gu Juudas nax buam jum ilhdhai ba mukia'

³ Ba' gu Juudas gui' nat maaxik kai gu Jesusus, giilhim jix buam bhai' jim ilh na xi ñii'ñ gu Jesusus na mit ba bhik. Ba' giop xi u'uuk gu bapaiñum tuumiñ jix chooto totbikdam gui' na mit biipi' dir maa, xi mi nat ja do'ñchidham gu ja g'e'gerkam tuk gui' nam bhai' g'e' chiop ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, gio ba' gu jai' ja g'e'gerkam tuk gu Israel kam ja'tkam. ⁴ Ba'p ja titda mu ji e'ek:

—Aañ tak g'e'kam ki'n mañ ua'tulh buiñor gu Dios na ñich maaxik jam kix gu Jesusus na pim ba' tu chiñia' nam mu'aa', sia ku gu' ti cham tu' jax bua gu tu' nar jix buam jum duukam.

Ba' gui'p titda am:

—¿Cham aa gu' dhi' aap diih jir jum kuiñcha, cham tu' aach?

⁵ Ba' gu Juudas mi ja'p xi iabuk gu tuumiñ miji g'e' chiop ba jii nat bam sai'chdham mu ja'p gampix, pu muu dho gu'.

⁶ Ba' gu g'e'gerkam jum aa'ndam maap xi jumpadak giop xi u'uuk jamit gu tuumiñ, jup kai'ch am ba':

—Cham kar am nach gio mi'p tu'aa' dhi tuumiñ mi' na pai'm tua'ba na ji'k bhaan bipio' gu Dios, na gu' cham ka kii', na gu' ki'n ba tu namkix gui' nach jaro' tu chiñia' nam mu'aa'.

⁷ Ba' pui' ja'k maa'n ñi'ook jup duu mit nam sap dibir ki'n saba'da' mi' na pai' pui' ti tii' Bhi'ñ Kaat, nam sap ba' mi' ja yassapda' gu jai' ja'tkam nam cham jir mi' kam ka' gui' nam mi ja'p ko'da' ja bui. ⁸ Ba' mi' na mit pai' saba'lh gu dibir; Jix f'rma' Dibir pup ti tii' am gu ja'tkam, sia gu xib maa'n nam jax ti tii'. ⁹ Ba' dhi' mi' pix pui' ba jim na jax dhuim kuugalhdha' gu pui' nat jax ja'k tu ua'nak gu Jeremiyas gui' na bijik bhaankam tu a'gimik gu Dios na ja'pnim kai'ch: “Ba' giop xi u'uuk jamit gu bapaiñum tuumiñ gui' na mit ti ja maakak gu Israel kam ja'tkam, ¹⁰ ba' dibir ki'n saba'lh jamit mi' na pai' pui' ti tii' Bhi'ñ Kaat pui' nat jax jiiñ chia guñ Gi'kora'.”

Gu Jesusus nam mu ba aichdha' buiñor gux kai' Pilaato

(Mr. 15:2-5; Lk. 23:3-5; Jn. 18 :33-38)

¹¹ Ba' mu ba aich jamit gu Jesusus buiñor gux kai' Pilaato gui' na mi'r g'e'kam ka'. Ba' bhai' ba tikka gu Jesusus, jup titda:

—¿Aapi' aar di' nap saak jir ja g'e'kam tuk gu ya' kam dhi Israel?

Ba'p titda gu Jesusus:

—Jir pui' dho nap jax kai'ch jiiñ jaduuiñ. Aañ jir di'.

¹² Ba' gu g'e'gerkam jum aa'ndam biix aixim bhai' ji iattulh jamit gu Jesusus, gu' ji na gu' gui' cham ñiok sia kum jax kai'ch.

¹³ Ba'p titda gu Pilaato:

—¿Jir pui' aa ba' nam jax kai'ch dhi ja'tkam nap ba' moo ja'p cham ñiok?

¹⁴ Gu' ji na gu' sia cham ñiok gu Jesusus. Ba' mi' pu cham maat gu Pilaato na jax dhuñia' na tii xim ga'nga.

Gu Pilaato na baja chiñia' gu sandaarui'x chugi'ñ nam kuruus ta'm sissapa' gu Jesusus
(Mr. 15:6-20; Lk. 23:13-25; Jn. 18 :38–19:16)

¹⁵ Ba' gu Pilaato jix joi'ñdha' ip na maa'n ba ji dho'ñcho' gui' nam mi kuupka' nabap maa'n oidha' na pai' dhuuk jum aajidha' gu piasta bhaan Paaskua ta'm, jax ñam tu'm jix aa'nda' gu ja'tkam. ¹⁶ Ba' jano' maa'n mi'p kuupka' gu maa'nkam Jesusus Barrabaas tii'gim. ¹⁷ Ba' gu Pilaato bhai' ba ja tikka gu ja'tkam gui' nam ji'k mi'x bhaak, jup ja titda:

—Aañ pui' ilhii'ñ nañ maa'n do'ñcho' dhi' nam ji'k ya' kuup dhi ja'tkam. ¿Jaroo pim jix aa', gui' aa na Jesusus Barrabaas tii', ka' gui' aa jumai na pui'p tii' Jesusus gui' nam jich Xoi'kam jup tii'?

¹⁸ Ba' gu Pilaato, guch Xoi'kam pik na tiix aagit jup kai'ch na do'ñcho' git, na gu'x bhai'x maat na ja'p pix nam jix bhaamki'ñ na mit ba' mi aichulh, cham tu' na moo gu tu' nat jax dhuu nar jix buam jum duukam.

¹⁹ Ba' moo jano' na pui' mi' ka daa gu Pilaato mi' na pai'r g'e'kam ka', mui' ba tu joochxi gu binga'n nam sap jup tii' na cham juanda' gu Jesusus, nat gu' sap pui' ti tii'ki tukaa' na cham bhai' tu jimia' no't tu chia nam mu'aa'.

²⁰ Gu' ji na gu' gu gə'gər kam jum aa'ndam bix pui' ja'k ba ja ti'n jamit gu ja'tkam nam sap gu Jesus Barrabaas ti'gim bhai' ji aaga' na do'ñcho' gu Pilaato na pai' dhuuk gio bhai'p ji ja tikka', dai sap ba' gu Jesus gui' nar jich Xoi'kam tu chi'ña' nam mu'aa'.

²¹ Ba' pui'm duu dho, nat pai' dhuuk gio bhai'p ji ja tikka' gu Pilaato, jup ja titda:

—¿Gu' jaroo pim bax aa' nañ do'ñcho'?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Dho gu Barrabaas dho.

²² Ba'p ja titda gu Pilaato:

—¿Gu' dhi' gi ba' Jesus nam jich Xoi'kam tiiti', jax jañ dhu'ña'?

Ba' gui'p kai'ch am ip gio:

—Dho nap tu chi'ña' dho nam kuruus ta'm sissapa'.

²³ Ba'p kai'ch ip gio gu Pilaato:

—¿Gu' tu' gi moo gə'kam ki'n jix buam jum duukam jax jam duiñ ku pim ba' moo ja'p jup jix bhaamki'ñ?

Gu' ji nam gu' gui' cham tu' kəkəkə, dai nam jup kai'ch gə' ki'n:

—iTu chian kum mu sissapa' kuruus ta'm!

²⁴ Ba' ba tu joot gu Pilaato nam alhi'ch bhii'ñpu' gu suudai' na ba' ki'n jum ikoimdha' na bhaan jix maati' ka' na cham tu'r kuiñcha'n ka' na tu chi'ña' nam mu'aa' gu Jesus, jup ja titda ba':

—Aapi'm diilh jir jam kuiñcha ka' nam mu'aa' dhi Jesus, cham tu' aañ.

²⁵ Ba' gui'p kai'ch am:

—Dho cham jax bua dho sia ku aach jir jich kuiñcha ka' ja biim guch maamar.

²⁶ Ba' ba ja chia gu Pilaato gu sandaarui'x chugi'ñ nam do'ñcho' gu Barrabaas, dai ba' gu Jesus xi chu chia nam gibiipu' gio nam sissappu' kuruus ta'm.

²⁷ Ba' pui'p tu buim am gu sandaarui'x nat jax ja chia gu Pilaato, ba baidhak jamit gu Jesus maa'n kap na pai' gə'x chi gi'ñir. Ba' bix maap ba ja jumaap jamit gu jai' sandaarui'x gui' nam jik miji ja'p jup tu'ii' nam sap ba' tigia' nam jax dhooda' gu Jesus.

²⁸ Ba' jax ña mit pix bhai' ji buimi, jumai mit ba ti' gu jannulh jix ñakaabma' xi chu kookoxdhak jamit gu diilh jajannulhi'ñ.

²⁹ Gio ba' gu tu'x jo'ii' xi xikoolhkadak jamit bhai' xi dhaax mo'ran ja'p na kuruun, gio ba' maa'n gu oxia mit mi'p xi dhaa'ñchuda

nobi'ran. Gio ba' na mit mi ja'p ja o'lhia ki'n xi gu'kik jax ñam pix titda, jup kai'ch am:

—Ja'p moo joidham jix bhai'ch chaat ich na ya'p tu'ii' dhi ja gə'kam tuk gu ya' kam dhi Israel!

³⁰ Gio ba' nam bhai' xi xixbui'ñ pui' xi chitdat, gio nam bha gib mo'ran ki'n gu oxia gui' na mit mi' xi dhaa'ñchudak. ³¹ Ba' gatuuk nam pu'ñi bix aixim xi buimik giop xi kuañdhak jamit gu jannulh gux ñakaabma', gu diilh jajannulhi'ñ jamit ba' giop xi chi ti'dhak. Mi' dhir ba' dai na mit ba baidhak bhammi ja'k nam pai' sissapa' kuruus ta'm.

Gu Jesus nam kuruus ta'm ba sissapa' (Mr. 15:21-32; Lk. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

³² Ba' nam gama ja'k ba bai'ñchu' gu Jesus na pai' bar dirap dir mi' gu gə' ki-icham, mi' ba ja nam maa'n gu maa'nkam Simoon ti'gim nar mu ja'k kam ka' Sireene. Ba' gu sandaarui'x mi' dhir ja'k buak gamai' chia mit na mootika' gu kuruus, nat gu' ba magoo gu Jesus na ti mooto'.

³³ Ba' na mit bhammi ba ai oidha' ta'm bhai' na pai' pui' ti ti' Golgota, na ja'p kai'ñkam jup jum kai'ch: Kakoi' Mo' Daa, ³⁴ ba' bhai' ti i'chu'n am gu Jesus gu uubas baraa' na sap ba' ki'n cham pik tu taat ka' git nam sissapa', gu' ji nat gu' ba di nar tu' da', ba' cham bha ii.

³⁵ Ba' gatuuk na mit pai' dhuuk bhai' xi sissapak bhaan gu kuruus, xim mami'chik jamit gu sandaarui'x a'lhiok xi chu u'uuk gu jajannulhi'ñ. Pui' ji chu buus nat jax tum ua'nak bijik, nap jum kai'ch: “A'lhiok jamit xi chu u'uuk guñ jajannulh.”

³⁶ Mi' dhir ba' dai nam mi ja'p daraat ba tu nuuka'n nam ba' cham mu aaya' gu ja'tkam. ³⁷ Ba' amuub daam dir ja'p na pai' mo'tik gu Jesus, maa'n bha siis jamit gux komaalhi'k taa'mla na gə'gər ki'n bha tu ua'ñix na bhaan jix maati' na jax kai'ñkam bhai' sissap gu Jesus, jup jum kai'ch: “Dhi'ñir di' gu Jesus gui' nar ja gə'kam tuk gu ya' kam dhi Israel.”

³⁸ Ba' gook bixxik dir jup ja sissapa mit gu i'xkum jai' kukrus ta'm, maa'n ki'ñ dir ja'k, jumai ba' o'nsop dir ja'k. ³⁹ Ba' gui' nam jik mi ja'p amuub buan gu ja'tkam, jax ñam pix xi chitdaidhat gu Jesus, ⁴⁰ jup kai'chdha' am:

—Jaña nap jax chu'ii! Nap saak iara' gu gè' chiop, gio nap saak baik tanoolh ki'n gio jumai bhai'p kiisa'. Eap xi chimiiñ bhai' dhir bhaan dhi kuruus nach xim nii'ñdha' no'p baabui' moo silhkam Dios jir Maraa'n, ka' ba' gu' nap pui' pix kai'chdha'.

⁴¹ Sia ji gu' jai' gu gè'gèrkam jum aa'ndam gui' na mit tu chia nam sissapa', jai' pui'p xi chitda am gu Jesusus, jup kai'ch am:

⁴² —¿Gu' ba' moo cham jup bhai' ji jia na diilh bhai' dhir ji chimña' bhaan dhi kuruus, nat ba' gu' gu jai' ja'tkam jix bhai' ja duu? No' baabui' pui' silhkam jir ja gè'kam tuk gu ya' kam dhi Israel. ⁴³ Na gu'p kai'chdha' na saak Dios jir Maraa'n, nat gu' sap pik ba' bhaan ti tii nar jix kii' maa'nkam. ¿Cham bhaai' aa na bha jimii bhai' dhir ji chibaañdha' gu Dios no' baabui' moo silhkam jix io'm jix dha' na jax ba kai'chdha'?

⁴⁴ Biix ji gu' sia jai' pui'p xi chitda am gu i'xkum gui' nam mi' dhir ja'p bixxik dir jup sissap jai' kukrus ta'm.

Gu Jesusus na ba mukia'

(Mr. 15:33-41; Lk. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

⁴⁵ Ba' nat jix dhaam ba ji dhuu, nai' ji chum tukgamta, pu cham ka tu maax, nammi jix io'm mia ji dhunik nat ba' gio bhai'p jix chu maaxir. ⁴⁶ Ba' jotmoda' gè' ki'n ba jiiñ gu Jesusus, jup kai'ch:

—Elii, Elii, ¿lama sabaktani? —na ja'p kai'ñkam jup jum kai'ch: Aapi' Dios jiiñ Gi'kora', panaas kup cham jiiñ a'm ka ti niidhim.

⁴⁷ Ba'p kai'ch am jai' dhit gui' na mit kai nam ji'k mi'p tu'ii':

—Kani na tii bai'ñ gu Eliiyas gui' na bijik bhaankam tu a'gimik gu Dios.

⁴⁸ Ba' maadit jotmoda' xi mi' nat bhiim maa'n gux moik ja'p tu'm na tok, ba' xi ba'nnidhak ki'n gu uubas baraa' gux jii'ik uux cha'm xi buraak kuugaran mui' xi ñamkich chiñi'ran gu Jesusus na sap ba' xio'pna' git na ki'n kapup xi dhuatgida' git ji'x juugit. ⁴⁹ Gu' ji na mit gu' xi soo'mchulh gu jai' nam mi'p tu'ii', jup titda am:

—Cha'p juanda'. Ya'ch pix ka ti niirada', ea no't moo ya' ba ji ai gu Eliiyas na tibiaañdha' bhai' dhir bhaan dhi kuruus.

⁵⁰ Ba' gio gè' ki'n jup xi jiiñkik gu Jesusus dho gi ba' nai' ji muu ji. ⁵¹ Ba' gu jannulh

gui' na bhai' gè' chiop sè'ka', daam dir mui' pu sar silh irban. Gio ba' nat jix io'm bhai' ji gi'nduki gu oi'ña'n, jai' pu jaiki gu joodai, ta'tak mi ja'p pup daraa. ⁵² Gio ba' na mit duduadik pu baapam gu koi'ña'n mi' dhir nam pai' yassapkat gui' na mit ji'k ti jii'gi'ñdhak ba ko'nik buiñor gu Dios. ⁵³ Ba' nat pai' dhuuk duadik giop bam gu Jesusus mi' dhir koi'ña'n tir, maap mui' ji ai mit bhai' gè' kiicham na pai'r Jerusaleen, ba' mui' ja'tkam ja tii mit.

⁵⁴ Ba' gu ja gè'kam tuk gu sandaarui'x ja bhiim gui' nam maap mi' tu nuuka'n, giilhim bhai' ji chooto'n jamit nat pai' dhuuk bhai' ji gi'nduki gu oi'ña'n gio na biix aixim tum bua nam nai' xi chi nii'ñ, ba'p kai'ch am:

—Bak ji gu' moo silhkam Dios jir Maraa'n ji dhich jaduun na chich ya' ba mua.

⁵⁵ Ba' mui' gu u'uub mik pa' gu'kat mui'p ti nii'ñ am, gui' na mit mummi dir Galilea mui' pu oi nam palhbui'ñchu'nda' gu Jesusus tu' na pix ki'n, ⁵⁶ na maadit jir di' gu Mariiya Magdaleena, gio ba' gu jumai Mariiya gui' nar di'ii'n gu Jakoobo gio gu Josee, gio ba' gu jumai gui' nar ja naan gu Sebedeo gu maamra'n.

Gu Jesusus nam ba yaaspa'

(Mr. 15:42-47; Lk. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁵⁷ Ba' mikkat nat pai' dhuuk ba ji chuk, mi' ba ai maa'n gu maa'nkam nar jix chumñigam ka' Josee tiigim, nar mu ja'k kam ka' Arimatea, na maadit jir di' gui' na pui'p kaichu' gu Jesusus. ⁵⁸ Ba' dhi' ji' dhi Josee mui' ma jii buiñor gux kai' Pilaato nat tikkam no' moox bhaai' nam tibiaañdhai yaaspa' gu Jesusus. Ba' pix cham jax jup tii gux kai' Pilaato na pai' dhuuk pui' ba titda. ⁵⁹ Ba' gu Josee mu jimik ba tibiaañ gu Jesusus bhai' dhir bhaan gu kuruus, mi' dhir ba' dai nat ba bhiib ki'n gu gè' jannulh jix dha'ram namkim. ⁶⁰ Mi' dhir ba' dai nat mu ba tikaam gai di'n kir mi' nat pai' kia'pix tu chia nam ti di'ra' jix moik ai' cha'm, nat chakui jaroi' maadit mi'm ja'bsu gu tukga'n. Ba' miji xi chikaak maa'n gè' jodai ki'n bhai' xi kuupak ba jii. ⁶¹ Ba' biix jup jiiim am gu Mariiya Magdaleena gio gu jumai Mariiya, ba' mi' pup daraa am mi' na pai' dhir mu tum bapki mi' na mit pai' tii gu Jesusus.

Gu sandaarui'x nam mi' tii tu nuuka'nda' na pai' yaasapka' gu Jesusus

⁶² Ba' buimgidhak na pai' dhuuk aagix ka' na cham tum juanda', gio mui'p ma jii mit gu g'e'g'er kam jum aa'ndam ja biiim gu pariseos na mit ñio'kdham gux kai' Pilaato, ⁶³⁻⁶⁴ jup titda am mu ji e'ek:

—Aach moo gio bhai'p ma jii jich jaduun na chich bhai' pui'm tiidam nap ja chiñia' gum sandaarui'x chuk nam mi' ka tu nuuka'nda' mi' nat pai'm tii gu tukga'n gu Jesusus gui' na nai' ja iatgi'ndha' gu ja'tkam, na chich gu' ba ti'ñocho na bak pin jup kai'ch na sap baik tanoolh ki'n duadii giop bamgia' mi' dhir koi'ñga'n tir. Pui' kuch ba'p kai'ch nap ka tu chiñia' nam mi' tu nuuka'nda' sia gu baik tanoolh pix juugit nam ba' cham tukaa' mi' ji e'ej gu noonbi'ñ xi bhiji gu tukga'n pui' ba ti'ya' nat giop dua. Na gu'x io'm bhai' jim gi'lhda' nam nai' pui' ji ja iatgidha' gu ja'tkam, cham tu pui' na jax bii'pi' dir.

⁶⁵ Ba' gu Pilaato pix cham jax jup tii, dai nat xi ja chia nam ja baidhai gu sandaarui'x chugi'ñ ja biiim mu xi chu nuukdapu' mu na pai' yaasap gu Jesusus. ⁶⁶ Ba' gui' dai na mit xi ja baidhak mu jii na mit tu nuukdam. Ba' mu ji e'ek jix io'm jix bhai' bhai' xi kuu mit gu ki'ngob, gio ba' na mit bhai' pup xi matgilh na bhaan jix maati' ka' na cham bhai' na jaroi' mu ja'k bapkida'. Mi' dhir ba' giop ba jii mit pui' xi chu duuk, dai ba' gu sandaarui'x jamit mi' xi ja chianik nam tu nuuka'nda'.

28

Gu Jesusus na duadii giop ba bamgia' mi' dhir na pai' ka yaasapka'

(Mr. 16:1-8; Lk. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Ba' na bar jumai buimgidhak nat kia'pix ba ji chu maaxir, nat pai' dhuuk ba buus jano' na pai' dhuuk aagix ka' na cham tum juanda', nat kia'pix mui' ba jim bhii gu maa'n simaan, mui' ma jii gu Mariiya Magdaleena gio gu jumai Mariiya na mit ba ti tiigim mu na mit pai' yaas gu Jesusus. ² Ba' na mit chakui mu ai, jotmoda' jix io'm bhai' ji chum gi'nduki mi' na mit pai' yaas gu Jesusus. Bak gu' gu nobii'ñ guch Gi'kora' nat mi' ba ai jix dhaam dir, ba' mui' ji ai mu

ja'k na pai'r ki'ngob, ba' daagik ja'p ja'k xi nu'ya gu g'e' jodai gui' na ki'n bha kuup, ba' mi ja'p xi chikaak daam dir bhaan bhai' ji dhaibu. ³ Ba' gu buibsa'n jix chua totbikdam jum maaxi'ñ ja'p tu'm na jax gu duuk na bipgia', gio ba' gu jajannulhi'ñ pui'x chooto ip, ja'p tu'm jum maaxi'ñ na jax gu jabook kib. ⁴ Ba' gu sandaarui'x gui' nam mi' ka tu nuuka'n, giilhim jix chooto'n jamit na mit tii gu nobii'ñ guch Gi'kora' nat mi' bam maax, ba' ji gi'bokik mi ja'p nai' ji ia'ri mit, mi ja'p pup bii't am na mit ba tu kaam. ⁵ Ba' na mit pai' dhuuk mummi ba ai gu u'uub mi' na pai' ka yaasapkat gu Jesusus, jup ja titda gu nobii'ñ guch Gi'kora':

—Cha'pim totdon ka'ñ jaaduñ. Aa'ñ jix maat jia na pimit gu Jesusus bhai' ba gaagam gui' na mit kuruus ta'm sissapa. ⁶ Xib cham tu' ya' kap tu'ii', nat gu' duadik giop bam pui' na jax ba jam titda bii'pi' dir. Ka gor mijii tii xi chi tii' na cham tu jai'ch mi' na mit pai' ka tikaak. ⁷ Ba' gu xib dai na jam a'm jum aa' na pim xi boopoya' na pim ja aa'ñdhapu' gu noonbi'ñ, ja'p japim ja tiida': “Jup jich chitda gu nobii'ñ guch Gi'kora' nat sap duadik giop bam gu Jesusus, sap ba' bii'pi' kat mummi ba oirida' na pai' Galilea dibii'r bhaan bipio', mummi sap ba' tigia' pim.” Ba' aa'ñ dhi' pu kai'ñkam pix bha jii na ñich bha jam ti'ñochoixdham gu dhi' pu'ñi.

⁸ Ba' gu u'uub jotmoda' na mit jax bubua mijii dir na pai' ka yaaspich gu Jesusus, xi boop jamit na mit ja aa'ñdham gu noonbi'ñ ji gi'bokidhat nam gu' pui'p jix chotdontu', ku gu'x bhai'm taattu' am ji. ⁹ Ba' gamai' gu bii'x boi nam mui' ka boopo', mi ja'p bii'pi' dir jim maaxdhak gu Jesusus mui' xi ja ñio'ki. Ba' gui' amuub xi e'ek mi ja'p ja o'lhia ki'n xi gu'kik mi' xi komkik jamit gu tootna'n bhai' ji chu daani buiñor. ¹⁰ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Cha'pim totdon ka'ñ jaaduñ, nat gu' pu cham tu' jax jum duu. Cha'pim jax jum aagit xi boopoya' na pim pu ja tii'npu' gu jai'ñ jaaduñ gui' nam pui'p jiñ kaichu' nam mu jimia' Galilea nam ba' mummiñ chigia'.

Gu sandaarui'x nam ba ja aagi'ndha' gu g'e'g'er kam jum aa'ndam nat jax jum duu gu Jesusus

¹¹ Ba' na mit chakui ai gu u'uub mu na mit pai' ja'k ba ja aa'ñdham gu noonbi'ñ gu Jesus, ji'kchi gu sandaarui'x kia'pix jum titi'ñchok mi' dhir baapmigik xi boop jamit bhammi ja'k gə' kiicham na mit ja aa'ñdham gu ja gə'gə'rkam tuk gui' nam bhai' gə' chiop ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios. ¹² Ba' gui' mi' dhir jotmoda' xi boop jamit ip na mit ja aa'ñdha' gu jai' ja gə'gə'rkam tuk gu Israel kam ja'tkam. Ba' biix maap xim jumpadak maa'n ñi'look bap duu mit nam sap mui' tuumiñ ja namkidhai ja soo'mchulhdha' gu sandaarui'x nam cham tu aa'nda' nat giop dua gu Jesus. ¹³ Ba' pui' ba ja titda am gatuuk, jup kai'ch am:

—Aapi'm moo ja'p ja tiida' gu ja'tkam na mit diih gu noonbi'ñ gu Jesus jam iix gu tukga'n tukaa' na pim pai' dhuuk ka kookos. ¹⁴ Gu' ba' no't jax dhuukat ma maat gux kai' Pilaato gu dhi' pui' nach jax jam titda, aach pu tiida' na cham tu' aapi'm jir jam kuiñcha na ba' cham jax jam dooda'.

¹⁵ Ba' gu sandaarui'x pui'p tu duu mit nam jax ja titda gu gə'gə'rkam jum aa'ndam, dai na mit xi gaamuk gu tuumiñ gui' na mit ja maa. Ba' gammiji mi' pui' pup tu daa'ñchu' am gu Israel kam ja'tkam, sia gu xib pui' pui' kai'chdha' am nat sap cham tu' giop dua guch Xoi'kam.

Gu Jesus na nai' ba ja jootsa' gu noonbi'ñ nam tu a'gapu' gux bhai'm kai'chdham ñi'look

(Mr. 16:14-18; Lk. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶ Ba' gu noonbi'ñ gu Jesus mui' ma jii mit ip mummi Galilea, maa'n kap na pai'r oidha' ta'm mi' na pai' tu ja aagi'ñ nam tigia'. ¹⁷ Ba' jotmoda' pix mi ja'p bam maax ja bui, ba' gui' mi ja'p ja o'lhia ki'n xi gu'kik bhai' ji chu daani mit buiñor, sia kum gu' jai' cham pik ti jii'gi'ñ no' moo silhkam jir di' gu Jesus ka' ba' gu' cham. ¹⁸ Ba' gu Jesus amuub xi eek jup ja titda:

—Guñ Gi'kora' gə'kam ki'n jiñ dhai jix dhaam ja'k gio ya' dhi oi'ñga'n bhaan. ¹⁹ Ba' xib dai na jam a'm jum aa' na pim nai' xi chu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam biix kap na ji'x oi'ñga'n nam ti jii'ñdhai aañ jiñ bui mi' pui' jimia' nañ jax jix aa', gio ba' na pim xi ja bopkonidhat bhaankam guñ Gi'kora',

gio ba' aañ nañ jir Maraa'n, gio ba' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' ip. ²⁰ Gio ba' na pim xi ja aa'ñdhidhat ip nam tu' ka'm xi niidhat gu pui' na ñich jax ja'k jam aa'ñ aapi'm na pim mi' pui' jii'mda'. Ba' aañ gammiji nabap tanoolh jam buip tui'ñgida' siat ba' am xim timo dhi oi'ñga'n.

GUX BHAI'M KAI'CHDHAM ÑI'OOK NA BHAAN TU A'GA GUCH XOI'KAM NAT TU UA'NAK GU MAARKOS

Gu Jesusus na mi' ba aaya' na pai' ja bopkonda' gu Juan gu ja'tkam

(Mt. 3:1-12; Lk. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ Ja'pni ja'k bhai' jim tibgai dhix bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam, Maraa'n gu Dios, ² nat tu ua'nak bijik gu Isaiiyas jano' nat pai' dhuuk bha ñio'kdhak gu Dios, na sap jup titda guch Gi'kora' gu Maraa'n:

Jumaiñ biipi' mu jootsa' na ba' ba ja mat-tuda' gu ja'tkam nap jootom mui' ba jim.

³ Na mu ja'p pix ba tu ja a'gi'ndha' gu ja'tkam gampix jix chu gak kir nap ja titdada':

“Gor jix kii' bim duuñ.

Ja'p pik bhai' bar jimdam gu Gɛ'kam.

Mi' pim sap pui' ba jimia' na jax jix aa'.”

⁴ Ba' pui'p jum duu ip, mummu ja'p pix ba oirida' gu Juan na pai'r gampix jix chu gak kir, ja bopkonda' gu ja'tkam pui' xi ja titdat na sap jir am nam xim bopkonai mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' guch Gi'kora', na sap ba'x ja joi'mdai ba ua'ñchuda' gu ja ua'tulhdhara'. ⁵ Ba' mui' ja'tkam mi' aajidha' am gu bhammi dir kam Jerusaleen na pai'r gɛ' kiicham, gio ba' jai' mui' kap dir na ji'x Judea dibii' bhaan bipio', nam jix kaim ka', na gu' giilhim joidham jix bhai' xi buada' na tu a'gada'. Ba' gui' nam ji'k ti jigi'ndha' na silhkam jir pui' na jax tu ja a'gi'ndha', pui' ba titdada' am nam sap cham ka aa' nam jix ua'tulhdhix ka'. Ba' gu Juan dai na xi ja bopkonda' mi' na pai' mirda' gu suudai' Jorjaan Ak.

⁶ Ba' gu Juan gu ti'dharga'n, kameeyo gu bapoo'n jir jup duiñxim ka', gio ba' gu bhisparu'n jir jo' ka' ip. Ba' na pai' dhuuk bax bhio'n ka', dai gu sossoi na tu da'ngit tu kua'da' gio ba' gu miibat gu gampix kam.

⁷ Ba' na tu ja a'gi'ndha' gu ja'tkam jup ja titdada':

—Gatuuk dir bha jim gui' nax io'm jir gɛ'kam, cham tu' pui' na jax aañ, na ni ji'x kuñ cham jir jupaabkamu'n nañ dhumarti' tu' suska'n jup ba kookoxdha' git. ⁸ Ba' aañ xib suudai' ki'n pix ka jam bopkon, gu' ba' gui' na pai' dhuuk ya' aaya', pui'p ji buusnia' na jam bopkona', na gu' ba jam tajaañdha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios.

Gu Jesusus na ba chiñia' gu Juan na bakuana'

(Mt. 3:13-17; Lk. 3:21-22)

⁹ Ba' jano' mui'p ma jii gu Jesusus mummu dir Nasareet na pai' Galilea dibii' bhaan bipio'. Ba' mummu ba ji buus Jorjaan Ak mi' na pai' oirit ja bopkon gu Juan gu ja'tkam, ba' mi' pui' ba titda ip na sap bakuana'. ¹⁰ Ba' nat pai' dhuuk mui' ji buus mi' dhir suudai' chir gu Jesusus na ba bakuañixchu', ba tii nat bhai' jim kupio' gux dhaam, gio ba' nat bhai' ji chim gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' ja'p tu'm na gioda', ba' nai' ji jaa bhai' bhaan. ¹¹ Gio ba' nat ba kai nat bhai' ba tum a'ga bhammi dir jix dhaam, jup tum kai'ch:

—Aap jir di' nap jir jiñ mar nañ xim kiigalhi'ñ, gio nañ gɛ'kam ki'n jix bhai'ñ chaat aap jum bui.

Gu ja'ook na tiix mai'chim ka' gu Jesusus

(Mt. 4:1-11; Lk. 4:1-13)

¹² Ba' gatuuk mi' dhir ma jii gu Jesusus mummu ja'k maa'n kap na pai'r gampix, nat gu' pui' ja'k jurtuda gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. ¹³ Ba' mi' juruuñ maa'n masaa'n daman mambhiix tanoolh, miiji ja'p pu oirida' diilh na pai' cham jaro' oirida'. Dai gu tu' ji'ngiarum na mi ja'p tum oipoda', gio ba' guch Gi'kora' gu noonbi'ñ nam guguuxi'ndha'. Ba' mi' ba ai gu ja'ook na ilhdhat na moo mi' mai'chia' git, gu' ji nat gu' cham jax dhooda.

Gu Jesusus na kia'pix ba ji chu ja a'gidha' gu ja'tkam

(Mt. 4:12-17; Lk. 4:14-15)

¹⁴ Ba' mikkat na mit pai' dhuuk ba kuu gu Juan, ma jii gu Jesusus bhammi ja'k Galilea nat ba tu ja a'gidham gu ja'tkam gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios.

¹⁵ Ba'p ja titdada' bhammi ja'p ji oirit:

—Ya' mam aiñ jaaduñ na pai' dhuuk tu daaxix na maaxik jum maaxdha' gu Dios aapi'm jam bui, na pim ba' bax mat ka' nax chu joi'gi'n sia kux io'm jir gè'kam. Ba' dai na jam a'm bam aa' na pim mi' pui' ba jimia' na jax jix aa', gio ba' na pim ti jii'ñdha' na bhai' ji chu jam a'gidha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ.

Gu Jesus na ba ja baidhika' maakob gu boptop bhiadam

(Mt. 4:18-22; Lk. 5:1-11)

¹⁶ Ba' ma jii gu Jesus mummu ja'p ju'ñdharan na pai' gè' suu'nka' gu suudai' gui' na Galilea dibir bhaan bipio'. Ba' mi' ba ja tii gook gu boptop bhibhiadam daim sipidhim nam mi ja'p buppaim suudai' chir maa'n gu gè' asaak. Maa'n Simoon tiigim, jumai ba' Anrees. ¹⁷ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Aañ pui' ilhii'ñ jiñ jaaduñ na pim xib dir gammiji bañ kaichgida', na pim ba' jai'ñ palhbuidha' nañ tu ja a'gidha' gu ja'tkam. Bar ja'tkam bhibhiadam ka' pim pix ba', cham tu' boptop bhibhiadam kia', na gu' gui' nam ji'k ba ti jii'ñdha' na pim ji'k jax tu ja a'gidha', dhi' ja'p ji buusnia' na pim ba ja bhia'.

¹⁸ Ba' gui'p ma oi mit cham jax ji chi'nik. Mi' xi iabok jamit gu ja a'sak.

¹⁹ Ba' palhup gama ja'k iam xi jii mit bix ju'ñdharan, mi'p ba ja tii mit gu Jakoobo gio gu Juan, maamra'n gu Sebedeo, nam mi' daraat kanuub ta'm ka ja jiisom gu ja a'sak gui' nam ki'n tu bhibhia gu boptop. ²⁰ Ba' pui'p ba ja titda nat jax ja tiidak ja baidhak gui' na ja bim ba jim. Ba' gui' pui' cham jax ji chi'nik ma oi mit ip, mi' xi buak jamit gu ja taat Sebedeo ja bim gu tujuandam tugi'ñ.

Gu Jesus na ba dua'ñdha' maa'n gu maa'nkam na kax ñaanbi' ka'
(Lk. 4:31-37)

²¹ Moo mit mummu ja'k bhii Kapernaum na pai'r kikcham na ba' moo bam aaya' na pai' dhuuk cham ka tum juanda'. Ba' jano' nat pai' bam ai, mui' ma jii gu Jesus mu nam pai' tu chiopi' gu Israel kam ja'tkam. Ba' mi' baakik bhai' ji chu ja a'gi. ²² Alh ni jaroi' ku ñiok, mi' pui' pup tu'ii' am na mit ba kai, na gu'x io'm bhai' xi bua na xi chu a'ga, cham tu' pui' na jax gui'

nam jup kai'chdha' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios. ²³ Ba' maa'n mi'p oirida' gu maa'nkam na ampix jix ñaanbi' ka', na bhaan baax ka' gu cham kii' ii'mda'. Ba' na mi' ka tu ja a'gi'ñ gu Jesus gu ja'tkam, mi' baakik chiop gè' ki'n mui' ba ñio gux ñaanbigim, na gu' pui' ja'k jurtu'ntu' gu cham kii' ii'mda', jup kai'ch:

²⁴ —¿Jax japich bhai' bach dhoodam Jesus Nasareet kam? ¿Ka'p ti bhai' bach koodam aa? ¿Aañ jix maat jia nap aap jir di' gu Dios gu maaxik duakam!

²⁵ Gu' ji na gu' maa'n nat jax ñiok gu Jesus, jup titda:

—¿Cha'p ñiokda' cham kii' ii'mda' nap naanbichu'n dhiñ jaduun! ¿Mup buusnia' bhai' dhir bhaan! ¿Cha'p bhai' pu tui'ngida'!

²⁶ Ba'x io'm xi bhii gu maa'nkam nat pai' ba ji buus gu cham kii' ii'mda' bhai' dhir bhaan. Gè' xi jii'nik nat ba' pik ba buus.

²⁷ Ba' dappaam mi' pui' pup tu'ii' am dho gi ji ba'x io'm gu ja'tkam, dai nam nai' tiim ti tikka'n dñlh jix dhu'npi'ñ ki'n, jup kai'ch am:

—¿Jax ba'r jum duukam chi dhi' pui'? Gi nach cham ji'xkat pai' dhuuk pui' chi niidhat na jax tu buim dhi Jesus. Tii' na sia gu cham kiki' i'ii'mda' tu' pix ja ilhii'ñ, jix jii'gi'ñ am.

²⁸ Ba' cham miikim na mit bix pui' ba ti kai gu ja'tkam na ji'x jir Galilea na ji'k jax tu buim gu Jesus.

Gu Jesus na ba dua'ñdha' gu daada'n gu Simoon Peegro

(Mt. 8:14-15; Lk. 4:38-39)

²⁹ Ba' ja'xpix nat ba buus gu Jesus mi' dhir chiop, na xi chu ja a'gidhimik gu ja'tkam, silh jii mummu gama ja'k nam pai' tu ba'aak gu Simoon gio gu Anrees. Ba' bix jai' xi jiiim am gu Jakoobo gio gu Juan.

³⁰ Ba' gu daada'n gu Simoon miji ka bo' ba'k chir jum bakxidhat na øø gu toiñdhi'. Ba' nat jax mu ai gu Jesus, ba aagi'ñ am gu mi' oi'nikam nax ka'ook. ³¹ Ba' mui' ji ai gu Jesus mi' na pai' bo', ba' daagik nobi'ran xi bamii'. Jix kii' bhai' ji bam mi' jotmoda' pix, ba' dai nat ba tu ja onbai'.

Gu Jesus na ba ja dudua'ñdha' mui' gux kako'kkam
(Mt. 8:16-17; Lk. 4:40-41)

³² Ba' nat pai' ba bhi'ñ gu tanoolh, na pui' bax dhidimpu', mui' ja'tkam pix ja'x ji ai mit mi' ba'aak kiik na pai' daa gu Jesus ji ja baidhat gux kako'kkam, jai' gui' nam ampix jix ñanaanbi' ka' na ja a'm jup tui'ka' gu cham kiki' i'ii'mda'. ³³ Giilhim mui' mit mi' mam jumaap ki'ñgob gu mi ja'p oi'ñkam na ji'x jir kiicham. ³⁴ Ba' pix ja'x ji ja dudua'ñ gu Jesus gux kako'kkam, na gu' mi ja'p moo biix aixim tu'm jup tɛ ɛɛka' gu ko'kdai'. Jai' gui' nam ampix jix ñanaanbi' ka', biix ja'k ja joot gu cham kiki' i'ii'mda' ja a'm dir. Pu cham ja do'ñcho nam jax bha tu a'ga gu cham kiki' i'ii'mda', na gu'x bhai'x maat na no't jax dhuuk xi ja do'ñcho nam bha tu a'ga', mi' maaxik ba kiisa' am nar tu'p tu'm da'.

Gu Jesus na ba jimia' mu ja'p na ji'x jir Galilea na tu ja a'gi'ñmira' gu ja'tkam (Lk. 4:42-44)

³⁵ Ba' bijik ba bam gu Jesus na kapup jix chukgam, ba' ma jii nammi gama ja'k na pai'r gampix. Mi' ba' bhai' ji chu a'ga jix dhaam ja'k buiñor guch Gi'kora'. ³⁶ Ba' ja'xpix nat pai'x bhai' ba xia', mui'p ma gaagam gu Simoon bamgik ja biim gui' nam takaab dir maap jii mit gu Jesus. ³⁷ Ba' nammi pix ji chi' mit na pai' ka oiri, ba'p titda am:

—Bhammi tiim ga'nga' am mui' gu ja'tkam.

³⁸ Gu' ji na gu'p ja titda gu Jesus:

—Gatuuk jach dho gio bhai'p aaya', na gu' ka tum aagim. Maik gor kia' mijini ja'p na jax jir kikcham, sia dai ya ja'p mia'n kia', nam ba' gu' biix jup jix mat ka' gu ja'tkam nañ ji'k jax tu a'ga, na ñich gu' pu kai'ñkam bha jii.

³⁹ Bhai' ba' pu oirida' na ji'x jir Galilea na tu ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam bha ja'p nam jax tu chichiopi'. Gio ba' na ja'k ja jootsaim gu cham kiki' i'ii'mda' ja a'm dir gui' nam jix ñanaanbi' ka'.

Gu Jesus na ba dua'ñdha' maa'n gux ko'kkam na tootolhidhat bha gakiidha' gu tukga'n

(Mt. 8:1-4; Lk. 5:12-16)

⁴⁰ Ba' maa'nnim mu ba ai maa'n gux ko'kkam na pai' oirida' gu Jesus, na

tootolhidhat bha gakiidha' gu tukga'n. Ba' mi' o'lhia'n ki'n ji kikbuk biipi' dir jup titda:

—Aañ ja'pni moo soi' bham tiidam jiiñ jaduun nañ ja'p tɛ kɛɛ nap bixchu'x aichu'n nach chu' cham pai' ni'ñ, nap iam jiiñ dhua'ñdha' no'p moo pui'p ilhii'ñdha' git.

⁴¹ Ba'x joi'mdak ba tii gu Jesus, ba'p titda bhai' xi dhaagik:

—Jir am dho, nañ gu' pu kai'ñkam ya oiri. Jaiñ, ba dua pich. Cha'p jax kam aa'nda'.

⁴² Ba' dai nat pui' ji' xi chi'n, jotmoda'x bhai' bhai' ji chu taatdat. Jix ki'p jum duu, pu cham pai' ka tu ko'k. ⁴³ Ba' gu Jesus tii xi soo'mchulhdhak ba joot na cham tu aa'nda' nat jax dhuuk dua, jup titda:

⁴⁴ —Dai nap moo cham jaro' aagi'ñdha' na ñich aañ jum dua'ñ. Dai nap silh jimia' bhammi na pai' daa gui' na jai' ja palh-bui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, na ba'm tigia' na pich ba dua. Xi chikkada' ap. No' jax kai'ch nap bax ki', dai nap tu makgirtai titikia' na jax ja'k aagix nat tu ua'nak gu Moisees, nam ba' bax mat ka' gu ja'tkam nat ba buus gu ko'kdai' dhi' nap ki'n kax ka'ook kat.

⁴⁵ Gu' ji na gu' gui' moo jano' nat jax jii, pix ja'x ja aagi'ñ gu ja'tkam. Giilhim biix pui' bax chu maat am. Ba' pui' mi' pup oiri gu Jesus gampix, miji ja'p tibiappuda', na gu' cham ka aa' na maaxik bhammi ja'p oirida' gɛ'gɛr kikcham. Ku gu' pui' pix mui' mi'p aajidha' am ji na pai' oirida'.

2

Gu Jesus na ba dua'ñdha' maa'n gux ma'mkulhi'

(Mt. 9:1-8; Lk. 5:17-26)

¹ Ba' gatuuk ji'kchi jurni'ñ ki'n gio mi'p ba ai gu Jesus Kapernaum. Mi' pai' maa'n kiicham pix ba kaidha' na tibiap. ² Ba' jotmoda' pix ja'x ji ai mit gu ja'tkam, giilhim mui' mi' mam jumaap jamit. Jix kabkam suu'n jamit miji ba'k chir, pu cham jir buusan mi ki'ñgob, na gu' mi' dhir diirap dir nammi ja'p jup xi ju' am. Gu Jesus ba' dai na tu ja a'gi'ñchu'. ³ Ba' ja'xpix maa'n mi' ba aich jamit gux io'm jix ma'mkulhi' maakob dit. ⁴ Ba' ilhdhat am nam jii mit miji pu baapkia' git ba'k chir na pai'p tu'ii' gu Jesus, gu' ji na gu' cham bhaai', nam

gu' giilhim jix kabkam suuda' gu ja'tkam. Pui' mit alhi'ch ma diga'ar gu ba'aak daam dir na mit ba' mu tisaa'ndhak bhai' dhir mu tibiañ bakxidhar ta'm miji na pai'p tu'ii' gu Jesusus. ⁵ Ba' nat ba ja tii gu Jesusus nam buiñor jix biiñaktu', jup titda gux ma'mkulhi':

—Cha'p jax kam aa'nda'ñ jaduun. Ba uañchudhix ji matgam gum ua'tulhdhara', na ñich gu' aañ pui' ba tii.

⁶ Ba' jikchi mi'p daraa am gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, ba'p jum aa' am ja jujur am bhaan: ⁷ “¿Jax ba' ilhdhat jup kai'ch? ¿Ja'xbui' aa sap tii gè'kam jup xim ilhii'ñ na gu Dios? ¿Jaroo gip ba uañchuda gu tu' ua'tulhdhara' gu jaroi' ya' kam pu chu'm ip jix ua'tulhdhix kam? Dios dho gi jii' ji.” ⁸ Gu' ji na gu'x bhai'x maat gu Jesusus jura'ran bhaan nam jax jum aa', ba'p ja titda:

—Ni jix iam kur pui' na pim jax jum aa' gu jam jujur am bhaan. ⁹ Na gu' cham pik xijai no'ñ jax kai'ch: “Ba uañchudhix ji matgam gum ua'tulhdhara'”, na gu' cham maati' ka' no' moo pui' ji buusnia' piam ku gu' cham. Gu' ji no'ñ jax kai'ch: “Xi bamii', munip ja'p ba oirida' bhiji gum bakxidhara'”, dho gi gu'x xijai ji, na gu'x maati' ka' no't cham pui' ji buus. ¹⁰ Ku ba' gu' aañ xib ya' dua'ndha' ji dhiñ jaduun nax ma'mkulhi' na pim bax mat ka' na aañ nat bhañ joot gu Dios, jir gè'kam iñ nañ ba' ya' tu uañchuda' gu ua'tulhdhara' ya' dhi oi'ñga'n.

Ba'p titda gux ma'mkulhi' pui' xi chi'ik:

¹¹—Aapi'ñ jaduun nap jix ma'mkulhi', xi bamii'. Ba jimia' ap jum ki'aam, bhiji ap dhim bakxidhara'.

¹² Ba'x kii' bhai' ji bam gui' na kax ma'mkulhi' kat nat jax pu tii'ñ gu Jesusus. Ba' dai nat ba jii xi bhik gu bakxidharu'n, mui' ba buus ja saagi'ñ gu ja'tkam gaammiji ji dhuu. Ba' mi' pui' pup tu'ii' am bix, mi' dhir ba' ma tu daani mit buiñor gu Dios, jup kai'ch am:

—jMooch pik cham jixkat pui' ti niidhat ji jich Gi'kora'!

Gu Jesusus na ba baidhika' ip gu Lebi
(Mt. 9:9-13; Lk. 5:27-32)

¹³ Ba' mikkat gio'p ma jii gu Jesusus mummu ja'p ju'ndharan na pai' gè' suu'nka' gu suudai'. Ba' mui' ja'tkam mi' mam jumaap jamit na pai' ka oiri, ba' xi chu ja a'gidhimik. ¹⁴ Ba' ja'xpix nat giop ba jii, nat nammi ba ji bhii jupaaban na pai' tum namki'ñ no'ñ gè' tu bhiiñor, mi' pix ji chii gu Lebi, maraa'n gu Alpeo, gui' nar tuumiñ tu taandam tugi'ñ ka' gux io'm gè'kam Rooma kam, Seesar tiigim, na mi' daakat pix ji dhaagim gu tuumiñ gui' nam mi' tu namkidhim. Ba' mui' ji ai gu Jesusus, mi ja'p amuub xi kikbuk jup titda:

—Aañ pui' ilhii'ñ jiiñ jaduun nap xib dir gammiji bañ kaichgida'.

Ba' gui' nat jax kikbuk pix chu'p jum duu cham jax ji chi'ik, gammiji pix ko'kmar jii am.

Gu Jesusus na ja bii' ba tu jugia' gui' nam cham tu' ka'm ti ni'ndha' gu ja'tkam

¹⁵ Ba' gatuuk ma ja baidhak gu Lebi gu ja'tkam mummu kia'mi'ñ nam mi' tu jugia' buiñor. Moo jimchu' gu Jesusus gio gu ja'tkam tugi'ñ, gio jai' gui' nam jir tuumiñ tutaandam tugi'ñ ka' gux io'm gè'kam Rooma kam Seesar tiigim, gio gui' nam pui' ja bia'ka' gu gè'gè'kam jum aa'ndam nam sap cham tu' ka'm ti ni'ñ. Ba' gu Jesusus jix bhai'm taatit bhai' ji chu juu ja bii'm, nam gu' mui' ba kaichu'. ¹⁶ Ba' jikchi gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios gio gui' nam pariseos jum tii'nda', am bhaak jamit na mit tii gu Jesusus na ja bii'm tu kua' gui' nam jir tuumiñ tutaandam tugi'ñ ka' gux io'm gè'kam Rooma kam, Seesar tiigim, gio gui' nam pui' ja bia'ka' nam sap cham tu' ka'm ti ni'ñ. Ba' ja'p ja'k xi ja boosgak jamit gu ja'tkam tugi'ñ gu Jesusus, jup ja titda am:

—¿Jax ku ba' ja bii'm tu kua' dhi jam gè'kam tuk dhi tuumiñ tutaandam gio dhi' nam cham tu' ka'm ti ni'ñ?

¹⁷ Gu' ji na gu' ja kè' gu Jesusus nam jax kai'ch, ba'p ja titda:

—Dho na gu' dhi' ja'pni jia na jax gu ja'tkam no'm jix kiki', na gu' cham ja a'm jum aa'nda' na jaroi' ja duduadhi'ndha', na gu' dai nam gè'gè'kam jum taat ka'. Gu' gui' ji nam jik jix kako'k ka' na ba' ja a'm jum aa'nda', nam gu' soi'm ilhii'ndha' nam jix

dhuduadhim ka'. Ba' aañ na ñich bha jii ya' dhi oi'ñga'n bhaan, cham tu' pu kai'ñkam bha jii ñich nañ ba' ja baidhika' gui' nam gɛ'gɛrkam jum taat, nam pui'm aa' nam tu' ka'm ti nai'ñ, gu' ja'pji gui' ji nam ji'k bax maat nam jix u'ua'tulhdhix, nam gu' soi'm ilhii'ñ buiñor gu Dios. Dhi' ji' ji nañ ba' ja baidhika'.

Gu Jesusus nam ba tikka' na sap jax kum ba' cham jum saabda' gu ja'tkam tugi'ñ
(Mt. 9:14-17; Lk. 5:33-39)

¹⁸ Ba' maa'nnim ji'kchi gu ja'tkam mui' ma tikkam jamit gu Jesusus na sap jax kum ba' cham ji'xkat pai' dhuuk ja nai'ñ nam jum saab gu ja'tkam tugi'ñ. Na gu' gui' nam kaichu' gu Juan gio gui' nam pariseos jum tiiti'nda', gammiji pix ja nai'ñdha' am nam jum saabda'. Ba'p titda am mummu ɛɛk:

—¿Jax ku ba' aap gum ja'tkam tuk cham ji'xkat pai' dhuuk ja nai'ñ ich nam jum saab?

¹⁹ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho na gu' dhi' ja'pni ji buusan jia na jax no' jaroi' mu pai' ba xim tiimam, nam gu' cham jum saabum jum ilhii'ñdha' gu jajaa'nni'ñ, nam gu'x chu nak ka' gu koi'. Ba' pu'ñip ji buusan ja bui dhiñ ja'tkam tuk, cham jum saabum jum ilhii'ñ am gu xib, nam gu'x bhaim taat nañ ya' kap tu'ii' ja bui. ²⁰ Ku gu' kam aajim ji nam pai' dhuuk jiñ dhagia' gui' nam boiñ bhichdha', jano' dho gi ba' bam saabu' am ji.

²¹ 'Na gu' dhi' ja'pni ji buusan jia na jax gu jaroi' no't alhi'ch ikik gu xibkam jannulh ti xi dhaax gu ti'dharga'n no'r kilhii'ñga'n. Maa'n na jax giop sarnia' bix xikoolh dhir, na gu' bhai' ji so'lhka' gu xibkam jannulh na pai' dhuuk xi bakuana'.

²² Piam ja'p na jax gu biiñ, nam gu' xixi-ibkam jajo' bopko bhaan tu aidha' gu busai'ñdham, na gu' no'r kikhi'ñga'n, maa'n na jax xixiipñia', pu bix jum nu'aa' dho gu', na gu' giilhim jix o'jo' ka'. Pui' kum ba' xixiibkam jajo' bopko ta'm bhaan tu aidha' gu biiñ gui' na kia'pix buusnidha'.

Gu Jesusus gu ja'tkam tugi'ñ nam tu kaip-gaidhat tu ko'idha' gu muraan ga'n gu tiriik
(Mt. 12:1-8; Lk. 6:1-5)

²³ Ba' maa'nnim na pai' dhuuk cham tum juanda', ma jii gu Jesusus nammi gama ja'k

maa'n kap, moo mi' buusnichu' na pai' ti ix gu tiriik. Ba' gu ja'tkam tugi'ñ na ja bim jimchu', xi u'idhat gu muraan ga'n xi kaipgaidhat tu ko'iim am. ²⁴ Ba' pix am bhaak jamit ji'kchi gui' nam pariseos jum tiiti'nda', na mit gu' ja ti nam ka tu u'iim gu tiriik muraada'. Ba' mu boopok jup titda am gu Jesusus:

—¿Jax kum ba' pui' tu buim dhim ja'tkam tuk? ¿Kux cham maat am aa na xib cham tum juan?

²⁵ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—¿Kux aapi'm cham ji'xkat tu jiñkui'ñ aa mi' u'uan ta'm nat jax tu duu gu Dabii gio gu ja'tkam tugi'ñ jano' maa'nnim nam pai' dhuuk ba ua'maim? ²⁶ Na mit tu juu bo gu paan gui' na mi' tikiix kat gɛ' chiop, nat ja maa gu Abiatar gui' na mi'r ja gɛ'kam tuk ka' jano' gui' nam jai' ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, na saak dai gui'x bhaai'n ka' nam kua'da' git.

²⁷ Ja'pni ba' moop ja titda jia:

—Pui' kuñ ba' aañ cham pai' jax ja titda dhiñ ja'tkam tuk, sia kuñ ja nai'ñ nam jax tu buim. Na gu' na pai' dhuuk cham tum juanda', dai nañ jiñ jii'pi'ñka' no'ñ jix aa' cham jax ji kai'chit. Piam kuñ gu' tu' jax jup jix dhuñiim, ¿jax gip bua? Na gu' dhi tanoolh cham tu' jax kai'ñkam pui' ja'k jum duu nañ bixchu' jix chu xidhuutu'n ka'.

²⁸ Na gu' pur cham tu' gu pui' na pim jax ja'k ti xi ilhii'ñ aapi'm. Aañi' ji nañ jix maat, nat gu' pu kai'ñkam bhañ joot guñ Gi'kora' nañ ba' ya' ja aagi'ñdha' gu ja'tkam bix nam ji'k tu' jax buada', sia na pai' dhuuk cham tum juanda'.

3

Gu Jesusus na ba dua'ñdha' maa'n gu maa'nkam nax muuk ka' gu nobii'ñ
(Mt. 12:9-14; Lk. 6:6-11)

¹ Ba' mikkat nat giop bam ai na pai' dhuuk cham tum juanda', gio mui'p ma jii gu Jesusus maa'n kap nam pai' tu daanda' gu Israel kam ja'tkam, ba' jimdat miji ji baa. Ba' maa'n mijip daa gu maa'nkam nax muuk ka' gu nobii'ñ. ² Ba' pix niidhim am gu Jesusus gui' nam pariseos jum tiiti'nda', ea no't sap moo ba ji dhua'ñ gui' nax muuk

ka' gu nobii'ñ, na sap ba' dhi' bhaan jix bhaai'n ka' nam jax ti'ya' nam iattulhdha'. Na gu' jano' aagix ka' na cham tum juanda', nam cham tu' jax buada' gu ja'tkam. ³ Ba' mui' ba bai'ñ gu Jesusus gui' nax muuk ka' gu nobii'ñ, jup titda:

—Eap bhai' xi jim jiñ jaduun. Ya'ni ja'p jap xi kikbu' amuub.

⁴ Ba' pui' xi chidak jup ja titda ip gu jai' gui' nam mi'x bhaamut nai'ñ:

—¿Jax pin jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' na pai' tu ua'ñix? ¿Tu' pin jix bhaai' nach jax buada' na pai' dhuuk cham tum juanda', nach jix bhai' tu buada' aa pin, ka' pin nach jix buam tu buada' aa? Pui' na jax gu jaroi' no'x io'm jix ka'ook, ¿jax ja'k jum aagidha', nañ dhua'ñdha' aa, ka' nañ mi' pix xi ñii'ñdha' aa no' mi ja'p ba mumki jiñ chaagiob?

Alh pu ni jaroi' ku ñiok, mi' pix pu tu'ii' am. ⁵ Ba' nai' xi ja nai'ñ gu Jesusus bix xikoolh gu ja'tkam jix buam jum ilhdhat, ji'x ti' am jix bhaamum jum ilhii'ñ, na gu' ni ji'x ku ja jujur am baapak na jax ti' tu ja a'gi'ñ. Ba'p titda ip gio gu maa'nkam gui' nax muuk ka' gu nobii'ñ:

—Eap xi silhiiñ dhim nob jiñ jaduun.

Ba' gui' ja'p jup xi silh, jix kai'p jum duu na ja'p xi joiñi'ñ, panaas ku moo pu cham pai'x muuk kat. ⁶ Ba' bhaakuk jotmoda' jii mit gui' nam pariseos jum tiiti'nda' bhammi ja'k ja bui' gu ja'tkam tugi'ñ gu Eroodis gui' na sap jir gè'kam ka', nam sap ba' bhai' xi chu a'gai maap nam jax ja'k duuji mu'aa' gu Jesusus.

Gu Jesusus na ba ja dudua'ñdha' mui' gux kako'kkam mummu ju'ñdharan na pai' gè' suu'nka' gu suudai' gui' na Galilea bhaan bipio' gu dibir

⁷ Gu' ji nat gu' ba jii gu Jesusus ja bim gu ja'tkam tugi'ñ mummu ja'k na pai' gè' suu'nka' gu suudai' na Galilea bhaan bipio' gu dibir. Ba' mui' ja'tkam pix chu'p tui'dhi' am nam mu oi'ñchu', moo gu Galilea oi'ñkam gio gu Judea kam. ⁸ Gio jai'm mui'p jimchu' gu bhammi dir ja'k kam Jerusaleen, gio gu Idumea kam, jai' gu baasi'n dir ja'k kam xia'lhbui na pai' bhix gu Jordaan Ak, gio gui' nam bix xikoolh oi'dha' mummu na pai' gè'gèr jir

kikcham na pai' Tiiro ti' tii' gio ja'p ja'k na pai' Sidoon ti' tii', nam gu' pui' tē kēē na gè'gèr jup jum duu'nkam jix bhai' tu buim gu Jesusus. ⁹ Ba'p ja titda gu Jesusus gu ja'tkam tugi'ñ nam sap maa'n jix io'm ju'ñdharan ja'k xi buusaichulhdha' gu kanuub, na sap ba' bhaan bha tisdia' nam cham mi' ki'spa' gu ja'tkam no' mi' pix ja'p kii'k diirap. ¹⁰ Nam gu' giilhim mui' pix ji aajim gux kako'kkam, gio nam gu' alh na ji'x ki'n nam amuub jix aik na pai'p tu'ii', pix am jum tutki'ñ am, aa'nda' git nam jax pik jum duña', nam gu' pui' tē kēē nat mui' ba ja dudua'ñ. ¹¹ Ba' ji'ma'n mi'p oipo am gu ja'tkam na ja a'm jup tui'ñgida' gu cham kiki' i'ii'mda' na ja naanbichu'nka'. Ba' nam jax tigia' gu Jesusus, mi' ja o'lhia ki'n ji gu'nguk am bii'pi' dir, ba' gè' ki'n mui' pu nokia' gu maa'nkam, na gu' pui' ja'k jurtu'nda' gu cham kii' ii'mda', jup ti'ya':

—Aap jir di' nap jir Maraa'n gu Dios.

¹² Gu' ji na gu' pu ja sosbhichulhi'ñ gu Jesusus nam mui' ti' ji ñokia' nam sap cham mi' maaxik kiisa' nar tu'p tu'm da'.

Gu Jesusus na ba ja aaga' mambhix daman gook gu ja'tkam tugi'ñ nam jir noonbi'ñ ka'

(Mt. 10:1-4; Lk. 6:12-16)

¹³ Ba' gatuuk ma jii gu Jesusus maa'n kap na pai'r oidha' ta'm, xi ja baidhak ji'kchi gu ja'tkam tugi'ñ na jax chu'm jix aa' diilh na ja bim jimda', ba' gui' ma oi' mit ip. ¹⁴ Ba' na mit pai' dhuuk bhammi tiitis oidha' daam, bhai' ji ja aa nam jax chu'm bar noonbi'ñ ka' gammiji, mambhix daman gook moo aich. Dhi' sap ba' bhaankamu'n nai' ja jootsa' nam tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam gu ñio'ki'ñ gu Dios, ¹⁵ gio nap ja titda nam pui'p ba ja dudua'dhi'ñdha' gux kako'kkam, gio nam mai' ja jootosda' gu cham kiki' i'ii'mda' ja a'm dir gu ja'tkam gui' nam jix ñanaanbi' ka'. ¹⁶ Ba' gu Simoon maadit jir di' na bar nobii'ñ, gui' na gook ki'n jix mat ka' gu Jesusus, Simoon Peegro tiiti'nda'. ¹⁷ Mi' dhir ba' moo gu Jakoobo gio gu Juan, daim sispidhim, maamra'n gu Sebedeo, gui' nax joi'ñdha' na Boarnerjes ja tiiti'nda' gu Jesusus, na ja'p kai'ñkam jup jum kai'ch: Jix bhaa'mnagim. ¹⁸ Gio ba' mi' dhir moo gu Anrees, Piliip, Bartolomee, Mateo,

Tomaas, gio gu jumai Jakoobo, maraa'n gu Alpeo, gio gu Tadeo, gio ba' gu jumai Simoon, gui' na ja kaichgida' gui' nam kananiistas jum tiiti'nda', ¹⁹ gio ba' gu Juudas Iskariote, gui' na gatuuk ja aa'ndhara' gu g'e'g'erkam jum aa'ndam na pai' oirida' gu Jesusus nam ba' boi bhichdha'.

Gu Jesusus gu jajaa'nni'n nam ja'p jum aa'nda' na cham juraa'n ka bia'ka'

(Mt. 12:22-32; Lk. 11:14-23; 12:10)

Ba' gatuuk na mit ja'k suulhgik bhammi dir na mit pai' jimik, gio mi'p ji ai mit nam pai'x joi'ndha' nam tibiappuda'. ²⁰ Ba' cham ji'x miikim gio pix ja'x jup ji ai mit gu ja'tkam, giilhim mui' mi' mam jumaap jamit, pu cham jax jix bhaai' na tu jugia' gu Jesusus ni gu noonbi'n, na gu' dai nam ti ja palhbui'nchu' gux kako'kkam. ²¹ Ba' pui' ba ti kai mit gu jajaa'nni'n gu Jesusus na cham bhaai' na jax tu jugia'. Ba' bhai' ma jii mit mummu dir nam pai' oi'dha' na mit bhai' ba baidham, nam gu' ja'p jum aa' na cham juraa'n ka bia'.

Gu Jesusus nam maakam ba ai'chuxdha' gu ja'tkam na sap jajo'k gu ja g'e'kam tuk bhaan jup tui'ngida'

²² Gu' ba' gu Jerusaleen kam na mit mi'p ai gui' nam sap jix mat ka' gu nio'ki'n gu Dios, maakam jup ai'chuxi'n am gu Jesusus, jup kai'ch am na sap jajo'k gu ja g'e'kam tuk bhaan jup tui'dhi', pui' sap kum ba'x jigi'n gu cham kiki' i'ii'mda' na mai' ja jootos ja a'm dir gu ja'tkam jix nanaanbigim. ²³ Gu' ji na gu'x maat gu Jesusus nam jax kai'ch, ba' maap ja jumpadak bhai' ji chu ja a'gi bhaan ji chu ua'rgidhidhat gu tu' na ya' dhi oi'nga'n jix chu jai'ch nam sap ba'x maatit kaaya'. Jup ja titda jia:

—Ni ji'x iam kur pui' na pim jax kai'ch. Jax dhuu na cham ji'xkat mai' ja jootsa' gu ja'ook g'e'kam jum aa'ndam gu biima'n tuutu'm jajo'k, nam gu' maa'n ii'mda'p duuk. Na gu' no't maadit ti mai' xi joot, ja'p ji buusnia' na diilh mai'm jootsa'. ²⁴ Na gu' dhi' ja'pni na jax gu dai g'e'g'erkam jix kakai' no'm cham maa'n ni'ook jup duuk, no'm ji'ma'n tu' ti jax jix dhuuim na jax ja'k jir joidham, no'm gu' jai' maakam jup kai'chim, mi' pu cham tu' jax ji dhuuji mam pataasa' am. ²⁵ Piam ja'p na jax gu

ja'tkam no'm jir maap jum oi'dhagim no'm daim kokda, nam gu' mi' pui' xi kai'chimi gammiji pix ta'tak jimia'. ²⁶ Pu'nip jum du'nia' git gu ja'ook g'e'kam jum aa'ndam no' jax dhuukat bhai' ji bhaamu' git ja bui gu biima'n tuutu'm jajo'k, na gu' mi' pix ja'p ji bi'ya' git ba', cham ka nini'ndha' am git gu noonbi'n, nam gu' ba bhaaku' git bui'or.

²⁷ 'Gu' matgam gu ja'ook g'e'kam jum aa'ndam cham aa' ji na jaroi' tu' ki'n ja juanda' gu biima'n tuutu'm jajo'k. Na gu' dhi' ja'pni ji buusan na jax maa'n gu maa'nkam jix oogim jix bhangim no' mi' pai' kio, nam biix pix jix i'bh'i'ndha' gu ja'tkam nam amuub aaya', sia kum tiix chi i'xdham gu bixchuga'n. Dai gu jaroi' no'x maat nax io'm jix oo' na ba' mu jimii xi buuprai bha ja'p xi dhaasai na ba' ba ti i'xdha' gu bixchuga'n. Ba' aañ xib pu'nip ji buusan na jax gui' nax io'm jix oo', na gu' pur cham tu' aañ jiñ bui gu ja'ook g'e'kam jum aa'ndam, pu ni ji'x dho moo kur jiñ jupaabkam.

²⁸ 'Tu' silhkam ki'n jañ ya' pu jam tiida', biix na ji'k ja'tkam jix bhaai' na jax ja'k duuji uañchudhix ka' gu ja ua'tulhdhara', sia kum giilhim jix buam tu' niok, dai na biipi'm aa' nam soi'm ilhdha' bui'or guñ Gi'kora'. ²⁹ Gu' ba' gui' nam ji'k jix ki'ii'n gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', dai nam pix am ti'ñchuka' nam gammijim tulhiina', na gu' cham ji'xkat ka oña' gu ja ua'tulhdhara'.

³⁰ Ba' dhi' na pui' ji' ja titda, na mi' pix ja aagi'n na gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' bhaan jup tui'dhi', cham tu' na tu' jajo'k gu ja g'e'kam tuk nam jax ai'chuxi'n gui' nam sap jix mat ka' gu nio'ki'n gu Dios.

Nam mi' ba aaya' gu Jesusus gu jajaa'nni'n gio gu di'ii'n

(Mt. 12:46-50; Lk. 8:19-21)

³¹ Ba' ja'xpix mi' ba ai mit dho gi ji ba' gu jajaa'nni'n gu Jesusus gio gu di'ii'n, mummu ja'p ji guguu mit gama ja'k, na gu' cham bhai' nam jax mia'n aaya', nam gu' giilhim mui' mi jumpax gu ja'tkam biix xikoolh dhir mi' na pai'p tu'ii'. Ba' miji xi chu joochxi mit na sap mu jimda'. ³² Ba' pui'p ba titda am gui' nam mi ja'p mia'n daraa biix xikoolh dhir:

—Mi' sap pai' ba ai mit gum jaaduñ gio gum naan, sap jum gaagim am.

³³ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—¿Jax japim ba' ilhdhat pui' kai'ch? Jax dhuì nañ aañ cham tu' pui' ilhii'ñ nam dai gui'r jiñ jaaduñ gio guñ ñaan.

³⁴ Ba' pui' xi chi'ik nai' xi ja tiigik gui' nam mi ja'p daraa bix xikoolh dhir, jup ja titda:

—Na gu' aapi'm jai' dhit na pim ya' daraa, pui'p bar jiñ jaaduñ japim. ³⁵ Na gu' gu jaroi' no' mi' pui' ba jimchu' na jax jix aa' gu Dios, dhi' bar jiñ jaduun ka' gio nar jiñ ñaan ka'.

4

Gu Jesusus na bhaan ji ua'rgidhai tu a'ga' gu tiriik giigi'ndham

(Mt. 13:1-9; Lk. 8:4-8)

¹ Ba' mikkat ji'kchi jurni'ñ ki'n gio bhai'p ji chu ja a'gi gu Jesusus gu ja'tkam, mummu kek ju'ndharan na pai' gē' suu'n gu suudai' na Galilea bhaan bipio' gu dibir. Ba' gook alh mi' ka jumpax am nat jax bhai' ji chu a'ga, gu' ji na gu' cham ji'x mikiim giilhim mui' mi' mam jumaap jamit. Pui' bhai' ma tis kanuub ta'm, na gu' mi ja'p amuub jup sē' suudai' jugi'ñ. Bhai' ba' ji dhaakat bha tu ja a'gi'ñ gu mui' ja'tkam nam mi'p tu'ii' dirap. ² Bixchu' bhaan ji chu ua'rgidhat na ya' dhi oi'nga'n jix chu jai'ch nam sap ba'x maatit kaaya'. Ba' maa'n ja'pni moo mui' ji ki nat mui' ji chu a'ga:

³ —Ea na pim moo bix jam jujur ki'n xiñ kaaya' nañ jax jam tida'. Maa'nnim maa'n gu maa'nkam xi chu moikdak mummu pai'p ka jii, ji'kchi moo xi jur na mi' pix katka' gu moikda'n. Gu' ji na gu' mi ja'p tum oipoda', jotmoda' pix am boi ba kaat mi moika'n tir. ⁴ Ba' gatuuk nat mui' ji chu gii' gu tiriik, maa'n na mit jax jugio gu u'ji' nam mi ja'p nini' gui' nat mi' suulh na pai' pix am boi ba kaat, na gu' maaxik pix dharaat, na gu' bax chu kabaak. ⁵ Ba' jai' ja'p ja'k ai' cha'm jup suulh ip na pai'x komaalhim jir dibir. Dhi dho gi gu' tii jotmoda' bubua ji, nat gu' daaman jum yaas. ⁶ Gu' ji na gu' maa'n nat jax miil'ñ gu tanoolh nat bhaan mi' ji chotnorimi, nat gu' cham tuukab takta, dai nat ba gaa pix.

⁷ Ba' jai' nat ja'p ja'k jup suulh na pai'x joi'ndha' na tuutka' gu tu'x bii u'uux jix jo'ii', ba' pui' tii bhai'p ji bubua. Gu' ji na gu' jotmoda' bhai'p ji i'pu gu u'uux jix jo'ii', maa'n nat jax bhai'bich, jix u'uam mi' pup tuut gu tiriik, pu cham tu' ka bhaai'. ⁸ Ba' gu jai' nat ja'p iam jup suulh na pai'x kii' gu dibir, dhi' dho gi gu' joidham jix bhai'm duu ji, alh ja'p sa'sbar jum kaip. Ji'ma'n moom kaip maa'n oo'm daman mambhix, jai' baik oo'm, jai' jix chamaam oo'm, mi' pix pui'.

⁹ Ba' mi' dhir na pui' ji' xi chu ja a'gidhimik, jup ja titda ip gio:

—Mi' pim pui' ba jimia' ji'k na pim jix maatit jiñ kek.

Gu Jesusus na ba ja aagi'ndha' gui' nam kaichu' na jax jir jum duukam gu tiriik nat tu gii' gu maa'nkam

(Mt. 13:10-17; Lk. 8:9-10)

¹⁰ Ba' ja'xpix na mit pai' ba jii gu mui' ja'tkam gui' na mi' tu ja a'gidhimik gu Jesusus, ba tikka'n am gu mambhix daman gook gu noonbi'ñ gio gu jai' gui' nam pui'p kaichu' na sap ja aagi'ndha' na tu' aagit jup kai'ch gu tu' tiriik giigi'ndham. ¹¹ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Matgam aapi'm saalh ka maachim ji na jax ja'k jix bhaai' na jam a'm ti nii'ndha' gu Dios, na pim gu' bañ kaichu'. Gu' ba' gui' nam ji'k cham jiñ kaim nañ bhaankam tu a'ga guñ Gi'kora', pu'ni pix ja'k jañ tu ja a'gi'ndha' bixchu' bhaan ji chu ua'rgidhat ya' kam dhi oi'nga'n. ¹² Na ba' sia kum tiiñ nii'ñ nañ jax tu buada', pu cham maatit ji nii'ndha' am, piam no'm tiiñ kek nañ jax tu ja a'gi'ndha', pu cham maatit jiñ kekka' am. Ja'pni dhuuji ba' matgilhia' nam pu cham aa' nam mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios, ba' dai nam pix am ti'ndhuka' na ja tulhii'ndhuda' gu ja ua'tulhdhara'.

Nax bhai' ba tu aaga' gu Jesusus na jax kai'nkam jup jum kai'ch gu tiriik giigi'ndham

(Mt. 13:18-23; Lk. 8:11-15)

¹³ Mi' dhir ba'p ja titda ip gio:

—¿Cham aa pim maatit jiñ kek? ¿Jax japim ba' duuji jix maatit jup kaaya' gu jai' nañ pai' dhuuk giop tu ja a'gidha' gu ja'tkam bhaan ji chu ua'rgidhai gu tu' ya' kam dhi oi'nga'n? ¹⁴ Ja'pniñ dho kai'nkam

jup kai'ch: Gu jaroi' na tu ja a'gidha' gu ñio'ki'ñ gu Dios gu ja'tkam, ja'p ji buusnia' na jax no't ba tu gii' gu tiriik. ¹⁵ Ba' ji'ma'n no' mit cham bix ja jujur ki'n kai sia kum ji'x tii kapup xi chi'ñchutgit palhii'p, na pai' dhuuk mi' e'ji gu ja'ook maakam xi jur-tuda', mi' pu cham tu' kap jum buixi'ñdha'. Dhi ja'p ji buusnia' na jax gu tiriik gui' nat boi' cha'm suulh. ¹⁶ Gu' ba' gui' nam jotmoda' ti jii'ñdha' jix bhai'm ilhdhai, dhi' ja'p ji buusnia' na jax gui' nat mi' suulh na pai'x komaalhim jir dibii'r nar ai' cha'm nat tii jotmoda' bubua, dai nat cham tuukab takta. ¹⁷ Ba' maa'n nam jax gio mummu pui'p suulhia' no' tu' ba ja duiñchu', nam gu' palhii'p pax niirda', na gu' mi' pax tu ja mama'chikda' no'm baabui' moo tu' silhkam ti jii'gi'ñ buiñor guñ Gi'kora'. ¹⁸ Gio gu jai' gui' nam pui' tii joidham jup kaaya', dhi' ja'p ji buusnia' na jax gui' nat mi' suulh na pai'x joi'ñdha' na tuutka' gu tu'x bii u'ux jix jo'ii'. ¹⁹ Na gu' no' mit tii ba ti jii'ñ, bhai' ji ja tukgidha' gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch. Tu' nam pax bax joi'ñdha' nam bia'ka' jix dha'ram namkim, piam ku tu' nam pax jax bax dhuñiik ka' na tu' cham jum aagidha', nam jax dhui pax mi' bhaan jim iatat cham mi' pui' ka tui'ñgida' na jax jix aa' guñ Gi'kora'. Ba' cham tu' pui' ka' kia', na gu' nai' pax ji jugiidha' gux Ua'ñ Ii'mda'. ²⁰ Ba' gui' nam bix ja jujur ki'n ti jii'ñdha', mi' pui' ba jimia' am na jax ja'k jix aa' guñ Gi'kora', cham ji'xkat ja'k ka suulhia' am, nam gu' gammiji buiñor bax biiñak ka'. Dhi' ja'p ji buusnia' na gui' nat mi' suulh na pai' joidham jix kii' gu dibii'r, nat jum kaip maa'n oo'm daman mambhix, gio jai' ja'p na jax gui' nat baik oo'm jum kaip, piam ja'p na jax gui' nat jix chamaam oo'm jum kaip.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu kañdhiir miimdam (Lk. 8:16-18)

²¹ Ja'pni ba' moop ja titda:

—¿Jaroo pim ni'ñ nat xi miichdhak gu kañdhiir miji ja'p pai' xi kii tu' ki'n xi chaa'bidhak no'x chukgam? ¿Piam aa na cham? Jax dhui na gu' cham tu maax ka' no' miji pai' taa'bidhix, dai no' t'ekob kii' tu' ka'm na ba'x bhai'x chu maax

ka'. ²² Ba' xib pu'ñi pax ilhii'ñ am gu mui' ja'tkam, nam gu' cham maatit jii'ñ k'ee nañ jax kai'ñkam jup ja titda. Ja'p jum aa' am nañ iam pax jix ixchuixim tu a'ga, gu' tii cham ji. Ku ba' gu' kam aaya' ji nam pai' dhuuk bix ka machia' na jax jir jum duukam. ²³ Mi' pim pui' ba jimia' ji'k na pim jix maatit jii'ñ k'ee.

²⁴ Ba' mi' dhir nat pui' ji' xi chi'iik, jup ja titda ip gio:

—Jix bhai' pim moo xim ga'ngada' na pim jax ja'k duuji jix maatit kaaya' no'ñ pu'ñi pai' tu a'ga ja'p na xib. Na gu' no' pim moo soi'm ilhdhat jix maachik, diilh pax bhai' ji machia' pim, na gu' xi jam joi'mdai ba jam mattuda' gu Dios na jax jir jum duukam ka'. ²⁵ Gu' ba' gui' nam ji'k cham soi'm ilhii'ñdha', no'm cham maachik, mi' pax ganai' jix ooda' am, panaas kum ja'p jix xijaim ilhii'ñdha', nam gu' cham biiñak ka' buiñor guñ Gi'kora'.

Na cham mat ka' gu isdam na jax ja'k bhai' ji gi'lhia' gu tu' ixchuk

²⁶ Ja'pni ba' moop ja titda mi' na pai' tu ja a'gidhimik gu Jesus gu ja'tkam:

—Iam pax pui' ji buusan na pai' dhuuk ja a'm ba ti ni'ñdha' gu Dios gui' nam ji'k buiñor bax biiñak ka', ja'pni na jax gu jaroi' no't ba ti ii gu ixchukga'n, no' mi' pai' bia'kat. ²⁷ Na mi' pax xi isai, mi' dhir dai na ka niirda' ji'k tanoolh, diilh bha bubuakia', tukaa'ñ cha'm piam tataab, pai' na pax dhuuk cham daaxix kam. Mi' pax ba tuutka' na pai' dhuuk ba tigia' gu isdam, pu cham mat ka' na jax ja'k bhai' jim duñia' na jax kia'pax bhai' ji bubuakia', piam na jax bua't gi'lhidha'. ²⁸ Na gu' mi' no't ba bubua dibii'r ta'm dir, mi' dhir dai na bhai' ji sa'sarka' gu jaaga'n, gio na ba muraa'nta', gio na ba kaicha', suuduya' bhai' na ji'x jir muraa'nga'n ka'. ²⁹ Ba' na pai' bax kabaak ka', dai na jii'kai xi kaipgai ba' ulhña'.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gui' na mostaasa jum tii'ti' (Mt. 13:31-32; Lk. 13:18-19)

³⁰ Ba' mi' dhir gio mui'p ji chu ja a'gi gu Jesus gu ja'tkam, jup ja titda:

—¿Tu'ñ git bhaan ji ua'rgidhai jam aa'ñdha' na jax ja'k duuji ja a'm ti ni'ñdha' gu Dios gui' nam buiñor bax biiñak ka'?

³¹ Ja'pni dho ji buusan na jax gu mostaasa kai nar ilhi'ch alh, pu ni jax chu'm kaichuk kur ja'xbui'. ³² Ku ba' gu' no' ñich mi ja'p xi ii, giilhim gø'p jum duñia' ji na pai' dhuuk bhai' ji buusnia', jix io'm tø'kob tu jimmi, cham jax chu'm ja'xbui' tu jimmi gu jai' na pui'p jir jum isdam. Joidham xi boorak jup jum bua, gu u'ji' ja ko'raar nam bha tu kakos ka'.

Gu Jesus na bixchu' bhaan ji chu ua'rgidhimik tu ja a'gidhimik gu ja'tkam (Mt. 13:34-35)

³³ Ja'pni ja'k ba' tu ja a'gidhimik gu Jesus gu mui' ja'tkam bixchu' bhaan ji chu ua'rgidhimik na ya' dhi oi'ña'n jix chu jai'ch. Nam pai' cham ka kaim nat ba' cham ka tu a'ga. ³⁴ Pu cham maa'nnim tu ja a'gi nat cham tu' bhaan ji chu ua'rgidhak, gu' ja'ppi pu bix nat j'x juugit tu a'ga na bixchu' bhaan ji chu ua'rgidhimik. Ku ba' gu'x bhai' ja aagi'ñ ji dai gui' nam j'k kaichu' na jax jir jum duukam.

Gu Jesus na ba ñiokdha' gu jibülh gio gu suudai' (Mt. 8:23-27; Lk. 8:22-25)

³⁵ Ba' moo jano' jurnik nat pai' ba ji dhidimpu, jup ja titda gu Jesus gu noonbi'ñ:

—Maik gor jach jimia' bhammi baasi'n dir ja'k dhi gø' suudai'.

³⁶ Ba' gamai' ji jii mit bix suudai' dhaam pu gui' gu kanuub ta'm na bhai' dhir bhaan daakat bha tu ja a'gidhimik gu Jesus, dai na mit jax xi ja tabuimgidhak gu mui' ja'tkam. Ba' gatuuk dir mui'p ji jii mit gu jai' gui' nam pui'p kaichu' pui' kaknub ta'm ip. ³⁷ Ba' na mit nammi ba ji bhi' irban, giilhim jix io'm bhai' ji jib, gio nat bhai' ji gu'nguki gu suudai', pix bhai' jim tu'aim kanuub ta'm. ³⁸ Ba' gu Jesus mi' dhir ja'p kuu' dir gu kanuub kooxchu' jim mo'xdhat. Ba' ma ñiñiich jamit gu noonbi'ñ, jup titda am:

—Aapi'ñ jaduun, jbi ñiñia! jTii' na jax jum bua gu suudai'! ¿Cha'ch ba' ya' bhai'ku'?

³⁹ Ba' gu Jesus bamgik ba ñiok gu jibülh, jup titda:

—jCha'p bha ja'k buam jum buada'!

Gio ba' gu suudai' jup titda ip:

—jCha'p joiñat suu'nka'!

Ba' jotmoda' nai' ampix ji chu juu, pu cham pai' ka jibür. ⁴⁰ Ba' mi' dhir jup ja titda gu noonbi'ñ:

—¿Jax ku pim ba' ja'p xi' pik jup jix chotdon? ¿Moo chakui bix jam jujur ki'n jix biiñak japim aa aañ jiñ bui?

⁴¹ Ba' mi' pui' pup tui'dhi' am, ja'x moo xi miikim pa', na gu' cham bhai' nam jax t'ya'. Dai nam jup kai'chim jix dhu'npi'ñ ki'n:

—jJa'p moor gø'kam ji bak jia dhich jaduun na ba' gam jibülh gio suudai' jix jii'gi'ñ!

5

Gu Jesus na mai' ja jootsa' mui' gu cham kiki' i'ii'mda' bhai' dhir bhaan maa'n gu maa'nkam

(Mt. 8:28-34; Lk. 8:26-39)

¹ Ba' bhammi dir ba ai mit na pai' giop bar ju'ñdharan, Gadaara ti tiigim. ² Ba' nat jax mui' ji chim gu Jesus bhai' dhir kanuub ta'm, ba tii na mu ja'p ba jim maa'n gu maa'nkam na cham kii' tu ii'mda', ampix jix ñaanbi' ka'. Mu dir ja'k jim nam pai'm yassap gu koi'ña'n, ³ na gu' pui' ti ilhii'ñdha' nar kia'mi'ñ pai' no'm jum yassap gu koi'ña'n. Pu cham bhaai'n ka' ip moo nam jax dhui buuphia' sia tu' baiñum tirbiñ ki'n, na gu' giilhim jix oo' ka'. ⁴ Pai'ji tii ma buuphia' am baiñum tirbiñ ki'n sia tootnaran, gu' ji na gu' maa'n na jax i'kida', ba' pui' cham ka juanda' am. ⁵ Ba' nabap tanoolh gio nabap tukaa' mummu ja'p oirit jiiñakda' u'xchir gio nam pai' jax jum yassap gu koi'ña'n, gio na dülh jum ko'ktolhdhidha' joodai ki'n. ⁶ Ba' nat ba tii na mu ja'p oiri gu Jesus, jotmoda' mu miraak mi' o'lhia'n ki'n ji kikbu biipi' dir, ⁷ jup titda gø' ki'n:

—¿Jax japich bhai' bañ dhoodam Jesus nap jir Maraa'n gu Dios gux io'm Gø'kam? Cha'p tu' ki'n jiñ juanda'. Ka tuñ uañi'ñka' ap gu xib.

⁸ Gu' nax choo'nnit na ba' pui' kai'ch, nat gu' maa'nnim pu ba ñiok gu Jesus, jup titda:

—Mu buusaiñ cham kii' ii'mda' bhai' dhir bhaan dhiñ jaduun.

⁹ Ba' ba tikka'n gu Jesus gux ñaanbigim, jup titda:

—¿Jax jap tii'?

—Lejion jañ dho tii' —jup kai'ch gux ñaanbigim—, nach gu'r mui' gu cham kiki' i'ii'mda'.

¹⁰ Ba' soi'm duuk gio bhai'p ji ñio mit gu cham kiki' i'ii'mda' bhai' dhir bhaan gux ñaanbigim nam Jup kai'ch na sap chakui mu ja'k ja jootosda' mu pai' nam giilhim jum tulhiña'. ¹¹ Ba' ampik mia'n oipot Jup ka tu kob am mui' gu tatooxkolh bha ja'p juurap oidha' ta'm. ¹² Ba'p titda am gu cham kiki' i'ii'mda' gu Jesus:

—Bhammini gu'ñi tatooxkolh bhaan jap ka xich jootsa' nach ja a'm ka xi baapkipu'.

¹³ Ba' siamri pui' ma ja tii'n gu Jesus nax bhaai' nam bhammi ja'k ka xi baapkipu'. Ba' gu cham kiki' i'ii'mda' jotmoda' bubuakik bhai' dhir bhaan gu maa'nkam bhammi ja'k pu baapkim jamit. Ba' bhai' dhir ji boop jamit gu tatooxkolh na mit jax bha baap ja a'm, bha ja'p bhii mit gu bix a'nsap, boopok mijimmi pu baap jamit na pai' gē' suu'nka' gu suudai', mi' mit pu koi dappaam bhai'kuk. Gook mambhix jix cha'tmam oo'm kat am gu tatooxkolh.

¹⁴ Ba' gui' nam ka ja bipia'dat gu tatooxkolh, totdonik pu jiboi'ññor jamit na mit ja aa'ñdham gu ja'tkam gu mummu gē' kiicham oi'ñkam, gio gui' nam mu ja'p oi'dha' ji'dilh mi'mik. Ba' bhai' ma jii mit ip na mit bha ti tiigim no' baabui' moor silhkam na jax tum kai'ch. ¹⁵ Ba' na mit mi' ba ai na pai'p tu'ii' gu Jesus, mi' pix ji chii mit nax kii' juraa'n bia'kam mi ja'p daa gui' nam mui' bhaan kap tui'ngit gu cham kiki' i'ii'mda', bam ti'ii'ñ, na gu' gammiji jix dhaapkat mu ja'p ka oirida'. Ba' giilhim bhai' ji chooto'n jamit. ¹⁶ Ba' gu jai' gui' nam ji'k nii'ñ nat jax ja'k dua'ñ gu maa'nkam gui' na kax ñaanbi' kat, gio na mit jax dhuuk koi gu mui' gu tatooxkolh, mi' dhir Jup ba ja aagi'ñdha' am gui' nam ji'k kia'pix mi' aajidha'. ¹⁷ Mi' dhir ba' bix na ji'k ja'tkam nam mi'p tu'ii' soi'm duuk Jup titda am gu Jesus na ba jimia' mi' dhir.

¹⁸ Ba' nat jax bha tis kanuub ta'm ba jii ip. Ba' tiix oidhamit gui' nat dua'ñ na kax ñaanbi' kat, ¹⁹ gu' ji na gu' cham aa' gu Jesus, dai nat Jup xi chiidak:

—Ja'p ji nap ba jimia'ñ jaduun jum ki'aam ja bui gum jaaduñ. Ja aagi'ñdha' ap nat maadit jix joi'mdak jum tiigik jum dua'ñ gui' na bhaankam ya oiri gu Dios.

²⁰ Ba' ma jii ip gu maa'nkam nat tu aagam nat jax dhuuk dua'ñ gu Jesus, mu ja'p ji bhii mui' kap na Dekapolis bhaan bipio'. Ba' bix nat ji'k kap ai, mi' pui' pup tui'ka' am na ba ja aagi'ñdha'.

Gu Jairo na ba umuagi'ñdha' gu Jesus na dua'ñdhara' gu maraa'n

(Mt. 9:18-26; Lk. 8:40-56)

²¹ Ba' nat gio bhammi dir Jup ba tis gu Jesus baasi'n dir ja'k mi' na pai' gē' suu'nka' gu suudai', giilhim mui' mi' mam jumaap jamit ip gio gu ja'tkam, ba' mi' pup oiri ju'ñdharan. ²² Ba' mi' ba ai maa'n gu maa'nkam Jairo tiigim gui' na mi'r gē'kam ka' maa'n kap nam pai' tu daanda' gu Israel kam ja'tkam. Ba' mi' o'lhia'n ki'n ji kikbu bii'pi' dir gu Jesus, ²³ ba'p titda soi'm ilhdhat:

—Aañ ja'p ti kai'chit jiñ jaduun nap iam mu jimia' git jiñ ki'aam nap dua'ñdhara' guñ maraax, umri moo ba muukim. Aañ jix maat na dai no' pich xi dhaa, pu dodhia'.

²⁴ Ba' gu Jesus cham jax ji chi'nik mui'p ma oi.

Gu ubii na pu dodhia' na bhai' pix xi dha-gia' gu jannulhi'ñ gu Jesus

Ba' mui' ja'tkam pix chu'p tui'dhi' am, pix am kiki'spaim am. ²⁵ Ba' maa'n mui'p jimchu' gu ubii na mambhix daman gook oidha' bax ka'ook. Nat pai' dhuuk ai gu masaa'n, pui' ja'k pu bii, cham ka duduarda', gammiji pix ba mirda' gu i'ra'n. ²⁶ Mui' ko'kdai' mamtim tii ba ja umua', pui' na jax ba tu'ii'. Bix tii ba tu ga'ra gu tu' na bia'kat na tiix dhuadhim ka', gu' ji na gu' jix io'm bhai' ji bhibhida'. ²⁷ Gu' ji na gu' pui' ba tē kēē gu ubii na tu dudua'ñdhim gu Jesus, ba' xi' mui' xi jimchu' miji ja'tkam tir na mia'n jix bhim na pai' jax jimchu'. Ba' mia'n bhik bhai' xi dhaa gu jannulhi'ñ, ²⁸ na gu' pui' pix kai'ñkam ba' xi' mui' xi jii nap jum aa': “Dai pix no' ñich ba daa gu jannulhi'ñ gu Jesus, pu dodhia' iñ.”

²⁹ Ba' jotmoda' pu kikbu gu i'ra'n, gio nat jix bhai' bhai' ji chu tatdat na kax chu ko'k kat. ³⁰ Gu' ji na gu'x bhai'x maat gu Jesus

nat maadit ba dua'n gu jaroi' nat jax bha dhaa jannulhiraan, na gu'x io'm jir g'e'kam. Ba' ja'k g'isik jup ja titda gu ja'tkam:

—¿Jaroo bhañ dhaa jiñ jannulh am?

³¹ Ba'p titda am gu noonbi'n:

—¿Jaroo bhañ dhaa jiñ jannulh am sap! ¿Jax jap gi dhuip machia'? Na gu' mui' ja'tkam ya tum jiumchu', pix am jum kiki'spaim am.

³² Gu' ji na gu' gu Jesusus jix bhai' gan xi ja nai'n, panaas ku cham xi maat nat jaroi' bha dhaa. ³³ Ba' gu ubii jix choo'nnit gi'bukidhat mi' o'lhia'n ki'n ji kikbu b'ipi' dir gu Jesusus, na gu'x maat na dhi' aagit jup kai'ch. Ba' b'ix ba aagi'n nat jax kai'nkam bha dhaa jannulhiraan. ³⁴ Ba'p titda gu Jesusus:

—Pu ba dua pich ji matgam jiñ jaduun, nap gu' aañ jiñ bui bax biiñak. Ba jimia' ap, cha'p jax kam aa'nda'. Cham tu' ja'k ka gixia' gu ko'kdai' nam e'ekkat.

Gu Jesusus na ba dua'n dha' gu maraa'n gu Jairo

³⁵ Ba' na mi' ka tu a'gichu' gu Jesusus, mi' ba ji bubua mit ji'kchi gu ja'tkam mummu kam nar pai' kam gu Jairo, ba'p titda am:

—Ba muu ji matgam gum mar. ¿Jax gip kax bhaai' sia kup mui' ti ba bai'nchu' dhi g'e'kam?

³⁶ Gu' ji na gu' gu Jesusus ja k'e'e' nam pui' ji' titda gu Jairo, ba'p titda:

—Aap moo cham jax jum aa'nda'. D'ihl jup kai'ch am ji matgam. Aañ jiñ bui pix jap jix biiñak ka'.

³⁷ Ba' mi' cham ka aa' gu Jesusus na ja b'um ka jimda' gu mui' ja'tkam. Dai gu Peegro, gio gu Jakoobo, gio ba' gu Juan sipdhi'n gu Jakoobo, xi ja baidhak mu ja'k ji dhuu na pai' kio gu Jairo. ³⁸ Ba' na mit mummu ba ai, giilhim tum kai'ch, g'e' ki'n tum suan, gio nam giilhim jix buam jum aa' nat ba muu gu t'iyax. ³⁹ Ba' gu Jesusus mu baakik ba'k chir jup ja titda:

—¿Tu' ma jam duu jiñ jaaduñ na pim ba' moo ja'p giilhim kai'ch? G'e'g'er suan japim. Jax dhuu na cham tu' muukix gu t'iyax, matgam mi' pix ji na koos.

⁴⁰ Ba' dai na mit xi a'sik nat pui' ji' xi ja t'ii'n, nam gu' cham j'igi'n, ja'p jum aa' am na pix ja'p kai'ch. Ba'p ja titda nam sap

ka xi bubuakia' mi' dhir ba'k chir. Ba' gui' pix jup ji bubua mit, dai ba' gu taata'n gio gu di'ii'n gu t'iyax mi' ji bii mit, gio ba' gu noonbi'n gui' na pu ja b'um jimchu'. Ba' mui' ji ai mit mi' na pai' kaat gu mukdha'. ⁴¹ Ba' gu Jesusus nobi'ran xi dhaagik jup titda:

—Talita kumi —na ja'p kai'nkam jup jum kai'ch: Xi bamii' t'iyax.

⁴² Ba' nat jax pu t'ii'n, bhai' ji bam gu t'iyax, mi ja'p pix gan ba oiri na gu' bar g'e', mambh'ix daman gook oidha' bia'kam. Ba' mi' pui' pup tum tu'ii' na mit pui' ti t'ii, am cham bhaai' nam jax jum du'nia', nam gu'x io'm jix bhai'm taat. ⁴³ Ba' xi ja soo'mchulhdhak gu Jesusus nam sap cham jaroi' aagi'n dha' nat jax dhuuk dua'n gu t'iyax, dai nat xi chianik gu diidi'n na ba tu makia'.

6

Gu Jesusus nam cham k'igaldha' mummu Nasareet

(Mt. 13:53-58; Lk. 4:16-30)

¹ Ba' giop ba jii gu Jesusus ja b'um gu noonbi'n mummu ja'k Nasareet nar pai' kam. ² Ba' nat bam ai na pai' dhuuk cham tum juanda', mui' ma jii maa'n kap mu nam pai' tu daanda' gu Israel kam ja'tkam. Ba' mi' e'ek bhai' ji chu ja a'gi gui' nam ji'k mi'p tu'ii'. B'ix mi' pui' pup tu'ii' am na mit kai, na gu' giilhim jix bhai' xi bua na xi chu a'ga. Ba'p kai'ch am d'ihl:

—¿Paa ba' ji chum mantuxdhak pui' pik joidham jix bhai' xi bua? ¿Jax moo duukat jix aix na jax t'ya'? T'ii' na gu' bixchu' pix nar jix bhai'm duukam jup tu buim. ³ ¿Cham aar di' gui' na u'uux ka tu jibda' na bixchu' kap tu buada', na Mariiya jir di'ii'n, nam jir jum sipidhim gu Jakoobo gio gu Josee gio gu Juudas gio ba' gu Simoon? Gio gu u'uub sipidhi'n, ¿cham aa pin ya' tu bipna' am?

Mi' pui' xi kai'chimik gan ji ii mit, nam gu' ja'ppix maa'nkam ilhii'n. ⁴ Gu' ji na gu'p ja titda gu Jesusus:

—Cham dho j'igi'n dha' am gu mia'n jum oi'dhagim gu jaroi' no' tii xi chu ja a'gi'n bhaankam gu nio'ki'n gu Dios, gu' chi ba' pik no'm jir jum jaja'nnim. Dai no'm jir mik kam nam ba' siamri j'igi'n dha'.

⁵ Ba' mi' xi ja dudua'ñdhak jì'kchi gux kako'kkam, dai na bhài' pìx xi ja da'ngi, pu duduar am. Cham pai' moo maa'n jup duu gu tu' nax io'm jix bhài'r jum duukam, na gu' ampìx jix chum bhaak. ⁶ Gampai' jì dhuu gu Jesusus, na gu' ni jì'x kum buiñor jix biiñak gu mi' oi'ñkam. Pui' ma jii mi' dhir mummu ja'p jai' kap, na jì'x jir mia'n pa', na pai' jax jir kikcham, na tu ja a'gidhim gu ja'tkam.

Gu Jesusus na nai' ba ja jootsa' gu noonbi'ñ nam tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam
(Mt. 10:5-15; Lk. 9:1-6)

⁷ Ba' maa'nnim maa'n kap maap ja jumpadak gu mambhìx daman gook gu noonbi'ñ gu Jesusus, nai' ja joot go'gok nam jai' nai'p xi chu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam. Jup ja titda na sap ja palhbuidha' guch Gi'kora', na ba'x bhaai'n ka' nam bhaankamu'n mai' ja jootsaidha' gu cham kiki' i'ii'mda' ja a'm dir gu ja'tkam gui' nam jì'k jix ñanaanbi' ka'. ⁸ Gio ba' nap ja titda na cham bhaai' nam kusbioda' tu' asaak, nich chu' koi' kum ua'da', nich chu' tuumiñ, dai uux tapoorak nam ki'n oxiakkidha'. ⁹ Gio gu ja sussak daipu' nam jax aa'ntu'nda', gio gu ja jajannulh pu daipu' nam jax ti tiichgida', cham bhaai' sap nam jai'p tu ua'da'. ¹⁰ Ja'pni ba' moop ja titda:

—Pai' kikcham na pim aaya', no' ampik maadit jam tibiapputu'n gu jaroi', mi' pim xi juruuñdhai, na pim pai' tìmu' tu ja a'gidhimii gu mi' oi'ñkam na pim ba' giop ba jimia'. ¹¹ Piam ku pimit gu' mi' pik ai nam pai' cham jam kii'galhi'ñdha', nam cham jì'x jam kaim ka', pu jimia' pim maakam ja'k, dai na pim xi xiixkai gu dibìr mi jam tooton am na pim jax gamai' jì jimia', na ba' bhaan jix maati' ka' na mit cham jam kii'galh. Tu' silhkam ki'n jañ ya' jam aagi'ñdha', cha'pim jax jum aa'nda' sia kum jai' cham jam kaim. Na gu' jano' na pai' dhuuk jum aaya' na tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n nam ba' pui' tii bam aa'nda', nam gu' giilhim jum tulhiiña' jix io'm, cham tu' pui' na gu Sodooma kam gio gu Gomorra kam.

¹² Ba' gui' ma jii mit ip nai' ja'p na jax jir kikcham na mit tu ja a'gidham gu ja'tkam, jup ja titdaim am nam sap mi' pui' ba jimia'

na jax jix aa' guch Gi'kora'. ¹³ Gio ba' na mit mui' mai' ja joot gu cham kiki' i'ii'mda' ja a'm dir gux ñanaanbigim, gam na mit mui' ja dudua'ñ gux kako'kkam, dai nam bhài' pìx xi ja julhii'ñdhim gu tu' joidham jix xuu'ngi'.

Na mit jax dhuuk mua gu Juan ja'tkam bopkondam

(Mt. 14:1-12; Lk. 9:7-9)

¹⁴ Ba' gu Eroodis gui' nar gè'kam ka' pui' ba ti kai na mu pai' oirit jix bhài' tu bua gu Jesusus, nam gu' pìx ja'x pui' tu a'ga gu ja'tkam. Ba'p kai'chdha':

—Dhi' bak gu Juan ja'tkam bopkondam gio duadik jup ba buus mu dir koi'ñga'n tìr, pui' ku ba'x io'm jix bhài' ba tu buim gu tu' nax bhài'r jum duukam.

¹⁵ Jai'p kai'chdha' am:

—Ja'pji Eliiyas jì chi, gui' nat saak maaxik tis jix dhaam ja'k.

Jai' maakam jup kai'chdha' am:

—Ja'pji chi maadit pìx jir di' gui' nam bijik ya ja'p bhaankam tu a'gimik gu Dios.

¹⁶ Ba'p kai'ch gu Eroodis na pui' ba tē kēē nam pui' jì' kai'chdha':

—Ja'pji Juan jì nat gio duadik jup ba buus mu dir koi'ñga'n tìr, gui' na ñich tu chia na mit ii gu ma'oo'n.

¹⁷ Ba' giilhim bax choodon pui' xi kai'chit, nat gu' dhi' tu'm da'p duu na mit pai' dhuuk daa gu Juan jano' nat baiñum tìrbiñ ki'n buuprak tu chia nam mu kuuppu' nam pai'm kukpa gu ja'tkam, na mit gook dit maap jim daagik gu binga'n Erodiyas tii'gim, gui' na biipi' dir kar binga'n kat gu Piliip nam jir jum sispidhim gu Eroodis, gu' jì nat gu' bhài' jì ìx, sia kum tìr jum sispidhim. ¹⁸ Ba'p titdada' gu Juan:

—Cham jir am nap biima'n tu kioka' dhi ubii jiiñ jaduun, na gu' moo mia'n jir jum jaduun ga'n.

¹⁹ Ba' giilhim bhài' jì bhaam gu Herodiyas buiñor gu Juan nat pui' ti kai na sap pui' jì' kai'chdha', tii'x chu chiañim ka' nam mu'aa'. ²⁰ Gu' jì na gu' soo'mcholhi'ñka' gu Eroodis, na gu'x ìbhi'ñdha', na gu'x mat ka' na bhaan ti ñii'ñdha' guch Gi'kora' gu Juan, na gu' gammiji tu' ka'm ti ñii'ñdha', gio na gu'x io'm jix bhài' xi buada' na xi chu a'gi'ñdha'. Ba' joidham kēēkē gu Eroodis,

sia ku tii cham pik maatit kēēka' na jax kai'ñkam jup titdada', pui' ku ba' cham aa' nam mu'aa', pui' pix tii ka xi kuu. ²¹ Gu' ji na gu' moo jano' pik bhai'p jir koi'cham kat nat bhai' tu chia gu Eroodis nat tum bhai'ñ gu koi' nat sap jum ai gu oidharga'n. Ba' ma tu juu ja biiim gu o'rosiiris tugi'ñ, gio gu sandaarui'x chugi'ñ, gio jai' gu Galilea kam gui' nam pui'p jir gē'gērkam jum aa'ndam ka'. Ba'x bhai' pix jum ilh gu Herodiiyas, na gu' bax maat nat noonbiran ba gii gu ki'darga'n. Ba' dai na mit xi chu a'gak gook dit gu tiyaa maraa'n nam jax ja'k duuji jix bhai' bhiiya' gu Eroodis na ba' mi' bhaan jim tukgidhai aaga' na tu chiñia' nam boi bhiihdha' gu Juan. ²² Ba' mi' dhir ja'xpix nam mi' ka tu kua', mi' ba baa gu tiyaa, ba' mi ja'p ma chi nii ja nii'ñchudat gu ja'tkam. Alh iam ko'raaru gu Eroodis pui' nat jax ja'k ti nii, gio gui' nam mi'p tu'ii' biiima'n ba pui' ip. Ba'p titda gu Eroodis:

—¿Tu'm a'm jum aa'? Ya'ñ dhop tu'ii' no'p tu'x aa' nañ jum makia'.

²³ Jix bhai' moo xi chitda na ba' jii'gi'ñdha', jup titda:

—Ja'p ji moox gi'm jañ ya' pum titda. Jum makia' iñ dho nap tu' ilhii'ñdha', sia dibiiir jañ dhom makia' irban juugit gui' na ji'x bhaan bipio' ya' nach pai'p tu'ii'. Cham jax bua, nañ gu' biiix ja daa' gu ja'tkam.

²⁴ Ba' xi mii gu tiyaa nat tikkam gu di'ii'n, jup titda mu' ēēk:

—Jup jiñ chitda gu ya' kiokam na sap jiñ makia' nañ tu'x aa'nda'. ¿Tu'ñ bha tañia'?

Ba'p titda gu di'ii'n:

—Ja'p jap tii'da' na iiki bham makia' gu ma'oo'n gu Juan ja'tkam bopkondam.

²⁵ Ba' jotmoda' gio mijip xi mii gu tiyaa mu na pai' daa gu Eroodis, ba' mu ēēk jup titda:

—Aañ jix aa' nap jiñ makia' jooxia' ta'm gu ma'oo'n gu Juan ja'tkam bopkondam, xib ip moo.

²⁶ Ba' nai' soi' jim duu gu Eroodis, giilhim jix buam jum ilh. Gu' ji nat gu' moo pui'p ba tii'n mi' ja kaichdhat gui' nam ji'k mi'p tu'ii' na makia' na tu' ilhii'ñdha'. ²⁷ Ba' pui' tix buam jim aagit mui' ma joot maa'n gu sandaarui'x chugi'ñ na iikdhara' gu ma'oo'n gu Juan. ²⁸ Ba' mui'p ma jii maa'n gu sandaarui'x nat iikim gu ma'oo'n. Ba' ja'xpix

mi' ba aich, mi' xi maa gu tiyaa. Mi' dhir ba' gu tiyaa mu ja'k jup xi bhiihdhak gu di'ii'n. ²⁹ Ba' pui' ba ti kai mit gu noonbi'ñ gu Juan na mit ba mua, ba' mui' ma jii mit na mit bhiiim gu tukga'n nam yaaspa'.

Gu Jesus na mui'dhalhdhai gu paan tu ja makia' gu mui' ja'tkam

(Mt. 14:13-21; Lk. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

³⁰ Ba' gio maap jup bam jumaap jamit gu noonbi'ñ gu Jesus na mit ja'k suulhgik mu ja'p pai' nam jax oipimik, ba' ba aagi'ñ am na mit ji'k tu'x bhai' tu duu, gio nam jax ja'k ja titdaim gu ja'tkam nam tu ja a'gidhim.

³¹ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Maik gor pai' na cham jaroi' oiri na pim ba'm jii'pdha'.

Nam gu' giilhim mui' ja'tkam mi'p oipo, jai' jimiiim am, jai'm mi'p aajim, pu cham bhai' nam jax tu jugia'. ³² Ba' diilh dai na mit jax bha tii'tis kanuub ta'm na mi ja'p jup sē' suudai' jugii'ñ, pu cham xi chu tabuimgidhak pu jii mit jotmoda' baasi'n dir ja'k na pai'r gampix. ³³ Gu' ji na mit gu' sia ja tii mui' jai' dhit, jix maatit tii mit na biiix gu Jesus bhammi pix daichu' nam mui' xi chi nii'ñ. Ba' bhiji ja'p pu boop jamit biiix ju'ñdharan gu suudai', bii'pi' kat bhammi dir bap tu'ii' am na mit ba' gui' bhammi dir jup ba ai. Ja'x xikoor jumpax am, nam gu' jano' pik mui' mi'p oipo jai' kap dir, sia mik dir kam. ³⁴ Ba' nat mui' ji chim gu Jesus bhai' dhir kanuub ta'm, nammi ja'p xi ju' am gu ja'tkam nat ba ja tii. Ba'x ja joi'mdat ja tii, nam gu' sap ja'p ji buusan na jax gu kakasnir no' cham jaroi' ja bipia'. Ba' bhai' ji chu ja a'gi biiix aixim na jax ja'k jir am nam tui'ñgida'. ³⁵ Ba' ja'xpix jurnidhak mu ja'p ba baabu mit gu noonbi'ñ gu Jesus, jup titda am:

—¿Jax jach jich dhuñia'? Tii' nat ya' pix ba ji jur. ¿Cham aach ba jimia' nach ba tu koi'po'? Na gu' ya' cham bhaai' nach pai' tu jugia', na gu' ya'r gampix. ³⁶ Dai nap xi ja jootsai dhi jaaduñ kum ba tu taañpu' gu koi' miji ja'p pai' na jax jir kikcham, nam gu' cham tu' ua' gu tu' nam jugia', gio na gu' ya' cham bhaai' nam pai' tu saba'da'.

³⁷ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Yaa' pim dho ka tu ja makia' aapi'm. ¿Tu' gi pik?

Ba'p kai'ch am ip gio:

—Jax dhuu na gu' sia kut maadit tii ma chu jua ji'k xijum baik masaa'n, pu cham ja aix nam tu jugia' siat tii ma chu saba'lh bix ka'm na ji'k mai'chia' gu tuumiñ.

³⁸ Ba' ba ja chia nam ja tikka' no'm sap cham jai' dhit iam ua' gu koi', jup ja titda:

—Ea gor xi ja tikka no'm iam jai' dhit ua' gu koi'.

Ba' gui' miji ja'p jup xi ja tikkapuk jup titda am gu Jesus:

—Muni tii ua' maadit, dai nar gook alh, jix chamaam gu paan gio ba' gook gu bop-top.

³⁹ —Dhii' dho ba ja kokba'ñchu'n —jup kai'ch gu Jesus.

Ba'p ja titda gu noonbi'ñ nam sap xi ja chiñia' nam mi ja'p xi dharaibu' xi'xkor gu ja'tkam sai' dhaam na joidham jix chi tiidu'. ⁴⁰ Ba' pui'p xi ja ti'n jamit, ba' mi ja'p jup ji dharaibu mit xi'xkor. Ji'kchi kap moo gui' na mit maap daraibu nam aix jix chamaam oo'm, jai' kap ba' gook oo'm daman mambhix, mi' pix pui'. ⁴¹ Ba' gu Jesus nat jax dhaa gux chamaam gu paan gio gu gook gu bop-top, jix dhaam ja'k xi chi tiigik xi chu taxchaabgidhak pix mui' ji ja maa gu noonbi'ñ ta'tak jaisaidhat, ba' gui' mi' dhir nai'p ji ja maa mit gu ja'tkam. Na mit pai' bix xi ja maakak gu paan, gio gu bop-top nai'p ji ja maa mit. ⁴² Bix chu juu mit nam ji'k mi'p tu'ii', tu koi'mik am nam ji'x ilhi'ñ. ⁴³ Jai' mit pu cham ka jugio, pui' mit ma chu jumaap ip gio, mambhix daman gook bapaalh jamit ja susdui', ku gu' binkam ji gu bop-top, cham tu' moo dai gu paan. ⁴⁴ Alh moo mui' ja'tkam na mit mi' tu juu, jix chamaam mambhix jix cha'tmam oo'm (5000) aixim gu chichio'ñ, gu u'uub gu' cham daaxix kam ji gam a'alh.

Gu Jesus na joidham suudai' dhaam pix jimda'

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ Mi' dhir ba' nat jax ja chia gu Jesus nam bha tisdia' kanuub ta'm gu noonbi'ñ, miji xi ja joot bii'p' kat nam ba jimia' Betsaida ja'k. Ba' gui' mi' ji bii, na gu' mi ja'p ka ja tabuingi'ñ gu mui' ja'tkam. ⁴⁶ Ba' ja'xpix nat pai' bix xi ja tabuingidhak, pu jii bhijimmi pai' oidha' daam nat tu a'gam

jix dhaam ja'k buiñor guch Gi'kora'. ⁴⁷ Ba' kia'pix irban ba ji bhik jamit gu noonbi'ñ nat ba tuk, gu Jesus pui bhammip tu'ii' oidha' daam. ⁴⁸ Ba' na bhammi dir mui' xi chi nii'ñ, ba ja tii nam mummu tii ti bhii, cham ka jimmi gu kanuub, nat gu' giilhim jix io'm bhai' ji jib mu dir ja'k nam pai' ja'k tii ka jiimit. Ba' nammi na pai' bar katukgab, mui' ma jii gu Jesus, bhammi dir pix tu tui'dhi' bix a'nsap, mi' ba ai ip gio na pai' gø' suu'nka' gu suudai'. Mi' dhir ba' bix suudai' dhaam pix chu'm duu, ja'p gai dhir pa' moo bhichu' nam pai'p tu'ii' gu noonbi'ñ kanuub ta'm. Ba' nat mi ja'p jupaaban ji bhii, ⁴⁹ gø'ger ba jiiñ jamit jix xusuañim na mit ba tii na mi ja'p ba jimchu' suudai' dhaam. Ja'p jum aa' am na tu' mi' bax ja naa. ⁵⁰ Giilhim jix chotdonit mui' ba ti nii'ñ am, gu' ji nat gu' jotmoda' bha ñio, jup ja titda:

—iCha'pim totdon ka! iAañi' pix jup tui'dhi'!

⁵¹ Ba' mui' ji ai. Ba' nat jax bha tis kanuub ta'm, nai' ji kikbu gu jibilh. Ba' gui' mi' pui' pup tu'ii' am, nam gu' giilhim jix juraapgix, ⁵² nam gu' chakui maat no'r gø'kam gu Jesus, sia kum tii nii'ñ nat mui'dhalh gux chamaam gu paan, nam gu' cham bix ja jur ki'n xim ga'nga na jax jir jum duukam.

Gu Jesus na ja dudua'ñdha' gux kako'kkam mu Genesareet
(Mt. 14:34-36)

⁵³ Ba' ja'xpix bhammi dir ba tiitis jamit ju'ñdharan na pai' Genesareet ti tii', mia'n Betsaida. Ba' bha ja'p xi buraak jamit gu kanuub ⁵⁴ mui' ji chitit. Gu' ji nam gu' ampik mui'p ti nii'ñ gu ja'tkam, jix maatit tii mit na maadit jir di' gu Jesus. ⁵⁵ Jotmoda' mit nai' xi chu aagam miji ja'p na jax jix chum kako'k, gio jai' na mit mui' ji ja u'uuk na pai' oiri gu Jesus. ⁵⁶ Ba' nat miji ja'p xi jii na jax jir kikcham, pup xim ja booso' am gux kako'kkam miji dir ja'p ba'pki chir, ba' soi' titdada' am na sap sia palhiip nam bhai' xi dhagia' ju'ñdharan gu jannulhi'ñ, pu dudua' am. Pui' ba'p ji buus, pu dudua mit bix gui' na mit ji'k daa gu jannulhi'ñ sia gu palhiip.

7

*Gu Jesusus nap kai'ch na cham jir am nam
jax tu jimdat gu bijik dir kam
(Mt. 15:1-20)*

¹ Ba' jano' na mi' ka oiri gu Jesusus, mi' ba ai mit bhammi dir ja'k Jerusaleen gui' nam pariseos jum tii'ti'nda' gio ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios. ² Ba' moo ampik jup ba ji chu juu mit gu ja'tkam tugi'ñ gu Jesusus, ba' ba ja tii mit na mit jai' dhit cham mui'kim jum i'koim, na gu' sap jix xidhuu ka' no' cham mui'kim ikoimdhix gu jaroi'. ³ Na gu' gui' nam pariseos jum tii'ti'nda' gio gu jai' Israel kam ja'tkam, pui mi' pui' tu daa'ñchu' am nam jax ja'k tu jimdat gu bijik dir kam kat, na sap no'm cham mui'kim ikoimdhix, cham jir am nam gan tu kua'da', nam gu' sap jum ua'tulhdha'. ⁴ Gio jai' cham daaxix kam, pui' na jax gu jaroi' no't jii pai' na bixchu' tum ga'ra, jum aa'nda' sap na mui'kim batbia' ja'k gñisi, na gu' sap jix xidhuu na tu jugia' no't jax dhuuk cham mui'kim batbia. Gio gam gu tu' na bhaan tu io'da' na mui'kim ja bopkonda', gio gu bhi'mkar, gio ba' gu tu' na bhaan dadarrida' na pai' dhuuk ba ji chu jugia'. ⁵ Mi' dhir ba' bhai' ji chikka mit gu Jesusus gui' nam pariseos jum tii'ti'nda' gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, jup tida am:

—¿Jax kum ba' dhim ja'tkam tuk cham mi' pui' ka jimchu' nam jax tu jimdat guch bopxikat? Tii' nam cham mui'kim jum i'koimdhix tu kua'.

⁶ Ba'p ja tida gu Jesusus:

—Dho pui' na jax aapi'm na pim gu' cham tu' mi' pui' jiiim na pim jax ja'k tu ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam nam tui'ñgida'. Bak gu'r pui' nat jax tu ua'nak mi' u'uan ta'm gu Isaiiyas gui' nat mui'kim bha ñio'kdhak guñ Gi'kora', nap jum kai'ch:

Dhi ja'tkam pui' xi kai'ch am nam sap tu' ka'm jiñ ñii'ñ,
gu' ji na gu' gu ja jujur mik ja'k jup tu'ii' aañ jiñ bui.

⁷ ¿Tu'm gi mi'p tigia' siam bix aixim tu daan?

Nam gu' cham tu' mi' pui' jiiim nañ jax jix aa',
gio na gu' nam ji'k jax tu ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam,

diilh pix nam jax ilhii'ñdha'.

⁸ 'Jix matgam dho —jup kai'ch gu Jesusus—, na pim gu' ja'p xi dhuukat na jax jix aa' gu Dios. Dai na pim mi' pui' tu daa'ñchu' nam jax tu jimdat gu bijik dir kam kat nam mui'kim ja bopkondat gu tu' nam bhaan tu io'da', gio jai' cham aagix kam ku pim pu tu buim.

⁹ 'Gu' ba' na jax jix aa' gu Dios, tu' pix ilhii'ñ japim. Dai na pim mu ja'k jix chutk-agix na pim jax ilhii'ñ diilh. ¹⁰ ¿Moo ja'p cham jam a'm baapak aa? Gi nat ja'pni tu ua'nak bo gu Moisees nap jum kai'ch mi' u'uan ta'm: “Tu' ka'm jap niidhat gum taat gio gum naan.” Gio ba' moo ja'pnip jum kai'ch ip: “Gu jaroi' na cham tu' ka'm ni'ñdha' gu taata'n piam gu di'ñn, pix am ti'ñchoka' na joodai ki'n ma'yaxix kam muukix ka'.” ¹¹ Gu' ji na gu' aapi'm jix io'm maakam ba xi buim, ja'p jum aa' pim nar am na ja'p tida' gu jaroi' gu taata'n piam gu di'ñn: “Pui' ba tii'n jañich gu Dios nañ bix mu tu tu'aa' chiop nañ ji'k tu bia'. Cham ka bhaai' nañ jax dhuim taiñbuidha', sia ku ja'p moo tiim a'm jum aa'.” ¹² Dai no't pu'ñi ba tii'n gu taata'n piam gu di'ñn, aapi'm pui' ba ti'ya' na mi' pui' ba jimchu' na jax jix aa' guñ Gi'kora', ja'p moo silhkam xi kai'chdha' pim. ¹³ Ba xi jii pim it na pim bix aixim tu bua bhaan jim iatat nam jax tu jimdat gu bijik dir kam. Gu' ba' na jax jix aa' gu Dios, gampai' pix bia' pim, panaas ku pu cham tu' bhai', gio jai' cham aagix kam ku pim pu tu buim.

*Gu Jesusus nap kai'ch na cham xidhuu gu
jax chu'm koi'*

¹⁴ Ba' gu Jesusus maap ja jumpadak gu mui' ja'tkam jup ja tida:

—Ka na pim moox bhai' xiñ kaaya' bix na pim ji'k ya'p tu'ii' nañ jax jam tida'. ¹⁵ Jax dhuu na gu' cham tu' xidhuu no' moo tu kua' pix gu jaroi', gu' ji no'x bhaamut nai' tii'ñcho, piam ku jax ña pix jum aa' na jax cham jir am na ba'x xidhuu, na gu'r ua'tulhdhara'. ¹⁶ Mi' pim pui' ba jimia' ji'k na pim jix maatit jiñ kēē.

¹⁷ Ba' mi' pui' xi ja tiddaimik pu jii mummu na pai' tibiapka'. Ba' nat mu ba ai, ba tikka am gu noonbi'ñ na jax kai'ñkam

jup kai'ch gu pui' na jax ja titda gu mui' ja'tkam. ¹⁸ Ba'p ja titda:

—¿Aapi'm aa pui' cham maatit jup tɛ kɛɛ? Ja'p jañ dho kai'ch na cham tu' xidhuu no' moo tu kua' pix gu jaroi', ¹⁹ na gu' silh bookaran ja'k bhiiya' gu koi', mi' dhir dai na giop ba buusnia', cham tu' na jura'ran ja'k baapkii mi'x buam ba jurtu'nka'.

Ba' dhi' na pui' ji' kai'ch gu Jesusus, ja'p kai'ñkam jup kai'ch na sap cham tu' xidhuu gu tu' koi', pu ni jax chu'm. ²⁰ Ba' ja'pnip ja titda:

—Gu' ji no'x bhaamut nai' titii'ñchu gu jaroi' piam ku jax ña pix jum aa' nax buam jir jum duukam na ba'x xidhuu, na gu'r ua'tulhdhara'. ²¹ Na gu' kai'ñkam ja jujur am dir gu ja'tkam na bhai' jim gigi'lhi'ñ gux buam jum duukam, jax ñam pix bam aa'nda', ja'p na jax gui' nam jai' jix bhai' ja titdada' gu u'uub sia kum tii ti bipna', gio gu u'uub ba pui' ip. Gio gui' nam cham tiimui'x ka', siam tii maap tu oi'dha'. Gio gui' nam ja'tkam ja koo'nda'. ²² Gio gui' nam ti ñxi'ñdha'. Gio gui' nam jix bhaamut nai'ñdha' gu jaroi' no' tu' bia', nam jai' pui'p jix aagit. Gio gui' nam jax ñam pix tu buada' na jax cham jir am. Gio gui' nam iatda'. Gio gui' nam jotmoda' pix jix bhai' tiida' gu ubii, mi' dhir jumai ip. Gio gui' nam jix chi jii'gak ka'. Gio gui' nam giilhim tu ñiok. Gio gui' nam jix buam ja a'gada' gu ja'tkam. Gio gui' nam gɛ'gɛ'rkam jum taat ka'. Gio gui' nam bix aixim tu buada', panaas kum cham ja jujur bia'ka'. ²³ Bix dhi'ñi na ji'k jix buam jir jum duu'nkam, ja jujur am dir jum gigi'lhi'ñ gu ja'tkam. Dhi' ji na ba' pui'm kai'ch nax xidhuu, na gu' giilhim jir ua'tulhdhara'.

Maa'n gu ubii na cham jir Israel kam na umua'ñdha' gu Jesusus na dua'ñdha' gu maraa'n

(Mt. 15:21-28)

²⁴ Mi' dhir ba' ma jii gu Jesusus mummu maa'n kap, mia'n pix iam na pai' gɛ'r kiicham Tiuro ti tiigim. Ba' mi' nat pai' ai, tii cham pai' jimmida' na tii cham aagit na jaroi'x mat ka' na pa ja'k jax chui'ka'. Gu' ji nat gu' cham pui' ji chu buus, moo jano' pui' ba tim tii. ²⁵ Mi' ba jimchu' maa'n gu ubii nat jax pui' ti kai, na sap cham kii' tu ii'mda' ka' maa'n gu maraa'n, ampix pui'x

ñaanbi'ka', ba' mi' o'lhia'n ki'n ji kikbu bii'pi' dir gu Jesusus. ²⁶ Gui' gu ubii cham tu'r Israel kam ka', pur mi' kam ka' Peniisia, na Siiria bhaan bipio' gui' gu dibii'r. Ba' soi' xi chitda, jup titda na sap iam mai' jootsa' gu cham kii' ii'mda' bhai' dhir bhaan gu tiyax. ²⁷ Gu' ji na gu'p titda gu Jesusus:

—Ea nañ bii'pi' ka xi ja palhbuidha' gu Israel kam ja'tkam nañ ba' aap jup bam palhbuidha'. Na gu' no' ñich aap bii'pim palhbui, ja'p ji buusnia' na jax gu a'aalh no'm ka tu kua' gu tu' koi' no' ñich mi' dhir ja boppoidhak mu xi ja maa gu go'ngox.

²⁸ Ba'p kai'ch gu ubii:

—Dho gu' pui' dat do jia tii, gu' ji nañ gu' aañ soi'ñ ilhii'ñ. ¿Cham aa gu' cham jax jup bua no'p moo xich joi'mdai jich palhbuidha' git? Na gu' ja'p ji buusnia' na jax no'm ti tiitib gu go'ngox gu biimuñga'n na iigisda' pai' nam tu kua'da' gu a'aalh.

²⁹ Ba'p titda gu Jesusus:

—Ja'pji moo silhkam jia nap soi'm ilhii'ñ jiiñ jaduun. Ba buus ji matgam gu cham kii' ii'mda' bhai' dhir bhaan gum maraax. Cha'p jax kam aa'nda', ba jimia' ap.

³⁰ Ba' ba jii ip gu ubii. Nat pai' dhuuk mu ai kia'mi'ñ, jix kii' mi ja'p bo'm bakxidhat gu tiyax, pu ba buus gu cham kii' ii'mda' bhai' dhir bhaan na ki'n kax ñaanbi' kat.

Gu Jesusus na ba dua'ñdha' maa'n gui' na cham tɛ kɛɛkɛ' gio na cham tu ñiokda'

³¹ Ba' mi' na pai' daakat gu Jesusus mia'n gɛ' kiicham Tiuro ti tiigim, mi' dhir giop ma jii, moo bhai' buus na pai' Sidoon ti tii', na pui'p jir gɛ' kiicham. Bhai' dhir ja'p gakoolh bhik mummu ba buus na pai' Dekaapolis bhaan bipio' gu dibii'r. Mu ji ai mia'n na pai' gɛ' suu'nka' gu suudai', na Galilea bhaan ba bipio'. ³² Ba' mi' ba bai'ñchu' am gu ja'tkam maa'n gux ko'kkam na cham tɛ kɛɛkɛ' gio na cham tu ñiokda', ba' soi' titda am na sap palhii'p bhai' xi dhagia' na ba' dodhia'. ³³ Ba' gu Jesusus ja'p ja'k xi baidhak diilhkob palhii'p bhiji xi kii'mpi naankaran, gio ba' nat xi xixbuidhak gu nobii'ñ palhii'p bhai' xi dhaa ñiniran. ³⁴ Gio ba' nat jax jix dhaam ja'k xi chi tiigik ii'mdaga'n xi buak jup kai'ch:

—jEpaata! —na ja'p kai'ñkam jup jum kai'ch: jXim kukpio'k!

³⁵ Ba' joidham bhai' jim kukpio' gu naanka'n gui' na cham tɛ kɛkɛkat, gio gu niini'n pu dua ip, jix bhai' ba tu a'ga. ³⁶ Ba'p ja titda gu Jesus gu' nam mi'p tu'ii' nam sap cham jaroi' aagi'ndha' nat jax dhuuk dua'n, gu' ji nam gu' gui' moo jano' nai' pi'x ja'x pui' tu ja a'gi'n, sia kut ti xi ja soo'mcholhdhak. ³⁷ Ba' gu ja'tkam gui' nam pui' tu ja a'gi'ndha' mi' pui' pup tui'ka' am, ja'xpix dai nam jup kai'chdha':

—Joidham dho bak jia! Jai'n na gu' pui' ja dudua'ndhim gui' nam cham tɛ kɛkɛ gio gui' nam cham tu niok.

8

Gu Jesus na mui'dhalhdhai gu koi' giop tu ja makia' mui' gu ja'tkam

(Mt. 15:32-39)

¹ Ba' mi' na pai' ka oiri gu Jesus, gio mui' mi'p ma ai mit gu ja'tkam. Ba' baik jurni'n ki'n ma juu gu koi' nam tu ua'dat. Ba' maap xi ja jumpadak gu noonbi'n, jup ja titda:

² —Jix joi'mdat ja nii'n i'n dhi ja'tkam, na mit gu' baik tanoolh ya' ba ji juruu'n. Cham ka tu ua' am gu tu' nam jugia'. ³ Na gu' no' nich pui' cham tu ja maakak ba ja joot ja ki'aam ja'k, mu pai' ua'ma' am boi cha'm, nam gu' jai' mik dir tu jim.

⁴ Ba'p titda am gu noonbi'n:

—Jax gi dhui jaroi'p ba tu ja maa, na gu' ya'r gampix? JPaach gip tu saba'da' gu tu' nach ja makia'?

⁵ Ba' ba ja tikka'n, jup ja titda:

—JGu' ji'k japim pi'x ua' gu paan na pim saak ua'?

Ba' gui'p titda am:

—Xijum gook dho pi'x.

⁶ —Dhi'ch dho ta'tak jaisai ja makia' —jup kai'ch gu Jesus.

Mi' dhir ba'p ja titda nam sap xi ja chi'nia' gu ja'tkam nam xi dharaibu'. Ba' gui' pui'p xi ja ti'n jamit, ba' pi'x mi ja'p jup ji dharaibu mit. Ba' gu Jesus nat jax dhaa gu xijum gook gu paan xi chu taxchaabgidhak pi'x mui' ji ja maa gu noonbi'n ta'tak jaisaidhat, ba' gui' mi' dhir pi'x nai'p ji ja maa mit gu ja'tkam. ⁷ Gio ba' gu boptop ji'kchip ua'dat am. Nat jax jup daa, pui'p xi chu taxchaabgidhak pi'x mui'p ji ja maa gu noonbi'n, mi' dhir ba' gui' pi'x nai'p ji ja maa mit ip gu ja'tkam. ⁸ Dappaam tu juu

mit, tu koi'mik am nam ji'x ilhii'n. Jai' mit pu cham ka jugio, pui' mit ma chu jumaap, xijum gook bapaalh susda gu ta'tak ga'n nat bii. ⁹ Maakob mambhiix jix cha'tmam oo'm (4000) aix am gu ja'tkam na mit mi' tu juu. Mi' dhir ba' dai nat jax xi ja tabuimgidhak, ¹⁰ nat jax bha tis bhaan gu kanuub, pu jii ja biim gu noonbi'n baasi'n dir ja'k maa'n kap na pai' Dalmanuuta bhaan bi'pio' gui' gu dibii'r.

Gu pariseos nam jix aa'nda' na maa'n jup du'nia' gux bhai'm duukam gu Jesus ja nii'nchudat

(Mt. 16:1-4; Lk. 12:54-56)

¹¹ Ba' na mit bhammi dir ba tiitis, bhai'p ba ai mit gui' nam pariseos jum tiiti'nda'. Ba' pi'x am bhakku am bui'nor gu Jesus, bhax aa' am na sap jup du'nia' gu tu' nar jix bhai'm duukam ja nii'nchudat, na sap ba' bhaan matgilhia' no't baabui' silhkam bha joot guch Gi'kora'. ¹² Gu' ji na gu' gu Jesus cham aa', dai nat jix buam jum aagit i'imdaga'n xi buak jup ja titda:

—Jax ku pim ba'x aa' nañ jup du'nia' maa'n gu tu' nar jix bhai'm duukam? Na pim gu' gammiji pu ni'ndha'. Aañ pu kai'ch tu' silhkam ki'n nañ cham tu'p du'nia' dai aapi'm jam nii'nchudat, na pim gu' cham ji'xkat ti ji'ndha' aañ jiñ bui, sia kuñ jix bhai' ti tu bua.

¹³ Daipu' xi ja tiidak nat jax bha tis kanuub ta'm, pu jii ip gio baasi'n dir ja'k mi' na pai' gɛ' suu'nka' gu suudai'.

Na cham jir am pui' nam jax ja'k tu a'gada' gu pariseos gio gu Eroodis

(Mt. 16:5-12)

¹⁴ Ja'p moo cham jup ka ti'nchu' am nam xi chu gaamui git gu tu' nam tu jugia' gu noonbi'n gu Jesus, maa'n pi'x bha ua' am gu paan kanuub ta'm. ¹⁵ Ba' nammĩ gama ja'k nam ba jiimchu', jup ja titda gu Jesus:

—Moo pim cham ja kɛkɛda' gui' nam pariseos jum tiiti'nda' gio gui' nam kaichu' gu Eroodis. Nam gu' ja'p ji buusan na jax gui' na ki'n jappukar gu paan, giilhim jix chu ia'ndhara'.

¹⁶ Ba' bhai' jim ti tikka mit diilh jix dhu'npil'ni ki'n, jup kai'ch am:

—Jax ba' ku ba'p kai'ch? Gu' bak nach cham ka ti'nchu gu paan nach bha ui'ka'.

17 Gu' ji na gu'x bhai'x maat gu Jesus nam jax kai'ch, jup ja titda ip gio:

—¿Jax ku pim ba' dai gu tu' paan bhaan tu a'gim na pim cham ua'? Nañ gu' aañ cham tu' tu' koi' aagit jup kai'chim. ¿Moo ja'p cham maatit tē kēē pim aa? ¿Moo ja'p jix kaapak ji jia gu jam jujur! 18 ¿Ka' pim ji cham tu buupui aa, ka' cham tu naanak japim aa? ¿Kux moo ja'p cham titi'ñchura' pim aa? 19 ¿Ji'k japimit bapaalh ja susdui' gu paan gu ta'takga'n nat bii jano' na ñich mui'dhalhdhak tu ja maa gux chamaam mambhix jix cha'tmam oo'm gu ja'tkam?

Ba' gui'p titda am:

—Mambhix daman gook bapaalh dho.

20 —Jano' gi na ñich pai' dhuuk mui'dhalh gu xijum gook gu paan, na ñich tu ja maa gu maakob mambhix jix cha'tmam oo'm, ¿ji'k japimit bapaalh ja susdui'?

Ba' gui'p titda am:

—Xijum gook bapaalh dho.

21 Ba'p ja titda:

—¿Gu' jax ji ku pim ba' moo ja'p cham maatit tē kēē, ni ku pim xim ga'nga na jax jir jum duukam? Nañ gu' aañ cham tu' tu' koi' a'gidhat jup kai'chim, ja'pji gui' nam pariseos jum titi' gio gui' nam kaichu' gu Eroidis nañ ja aagit jup kai'chim, na cham jir am nam jax ja'k tu ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam.

Gu Jesus na ba dua'ñdha' maa'n gu maa'nkam Betsaida kam

22 Ba' mi' dhir mui' ma jii gu Jesus mummu na pai'r gē' kiicham, Betsaida ti tiigim. Ba' mi' ba bai'ñchu' am maa'n gu maa'nkam na cham ñia ka', ba' soi' ba titda am na sap palhiip bhai' xi dhagia' na ba' dodhia'. 23 Ba' gu Jesus am xi ñobchik gammiji pix chu'm duu, nammi baas ju'ñdharan xi baabuk palhiip bhai' xi julh gu chiñbur ga'n buupuiran gio nat palhiip bhai' xi dhaa, ba' xi chikka no' sap moo bax chu maax na nai' xi chi ñi'ñ. 24 Ba'p kai'ch gu cham ñia kam nai' xi chi ñiidhat:

—Bax chu maax pa' dho. Ja'p tu'm jum maaxi'ñ am gu ja'tkam na gu tutua.

25 Ba' gio bhai'p xi dhaa buupuiran, jix bhai' bhai' ji ñiata, pu dua, sap joidham jix bhai'x chu maax na nai' xi chi ñi'ñ. 26 Mi'

dhir ba' dai nat ba joot kia'mi'ñ ja'k, jup titda:

—Ba jimia' ap jum ki'aam ja'k. Gakoolh jap moo bhaya' mi' dhi gē' kiicham nam cham bam tikkada' gu mi' oi'ñkam na pich jax dhuuk dua.

Gu Peegro na ba tu aa'nda' na gu Jesus jir di' guch Xoi'kam

(Mt. 16:13-20; Lk. 9:18-21)

27 Ba' mikkat giop ma jii gu Jesus ja bii'm gu noonbi'ñ mummu ja'k ji'kchi kap na pai'r kikcham, mia'n gē' kiicham na Sesarea Piliipo ti tii'. Ba' nam nammi ka jimchu' bix boi, ba ja tikka, jup ja titda:

—¿Jax jam kai'chdha' gu ja'tkam? ¿Jaroo sap da' iñ? ¿Tu'ñ sap jir jup tu'm da'?

28 Ba' gui'p titda am:

—Dho ji'ma'n jup kai'chdha' am nap sap aap jir di' gu Juan gui' na ja'tkam ja bopkondat. Jai' ba'p kai'chdha' am ip nap sap aap jir di' gu Eliiyas, gui' nat saak maaxik jii jix dhaam ja'k. Gio ba' jai'p kai'chdha' am ip nap sap aap maadit jir di' gui' nam bijik ya ja'p bhaankam tu a'gimik guch Gi'kora'.

29 Ba' diilh jup xi ja tikka gu Jesus, jup ja titda:

—Aapi'm gi, ¿xiñ maat japim aa nañ jir tu'p tu'm da'?

Ba' mui' ji ñio gu Peegro, jup kai'ch:

—Dho aapi' dhor di' guch Xoi'kam gui' na saak bha jootsa' git guch Gi'kora'.

30 Ba' xi ja soo'mcholhdhak nam sap cham jaro'i' aagi'ñdha', diilh jam sap pix pui'x chu mat ka'.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' nam ba mu'aa'

(Mt. 16:21-28; Lk. 9:22-27)

31 Mi' dhir ba' gio bhai'p ji chu ja a'gi gu Jesus gu noonbi'ñ, jup ja titda:

—Giilhim kañ chulhiña' iñ, ku ba' gu' cham jax bua ji, nat gu' pu kai'ñkam bhañ joot guñ Gi'kora'. Cham jiñ kigalhdha' am gui' nam jir ja gē'gē'kam tuk ka' gu Israel kam ja'tkam, gio gu ja gē'gē'kam tuk gui' nam jai' ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, gio ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, tu chiña' am nam jiñ mu'aa'. Ku ba' gu' aañ baik tanoolh ki'n yaa' ji nañ jax ba oirida'.

³² Dhi' pui' dho gi gu'x bhai' ja aagi'ñ ji, cham tu' pai' tu' bhaan ji ua'rgidhat. Ba' gu Peegro ja'p ja'k dilhkob xi baabuk jup titda na sap cham jir am gu pui' na jax kai'ch. ³³ Gu' ji na gu' gu Jesusus jotmoda' kuu' kikbu, mu ja'k ti niidhat nam pai' pup daraa gu jai' gu noonbi'ñ, jup titda:

—¡Cha'p tu' ki'n jiñ juanda' toobolhik! Nap gu' cham pui' ilhii'ñ na jax jix aa' gu Dios. Pui' pix ja'k ilhii'ñ ap nam jax ilhii'ñ gu ja'tkam.

³⁴ Ba' maap xi ja jumpadak gu noonbi'ñ gio gu ja'tkam, jup ja titda:

—No' jaroi'x aa' na gammiji bañ kaichgida', jum aa' na ja'p xidhui na dilh jax ilhii'ñdha', dai na pix bhaan ji bamgia', cham jax bua sia kum jix mu'aam. ³⁵ Na gu' gu jaroi' no' ti bañ kaichgit, no't dai mi' ba ji choo'n no'm bax mu'aam, cham bhai' ka tu jimia', na gu' cham ji'xdha' ka tisdia' jix dhaam ja'k. Gu' cham ji no' gu' cham tu' ji kəkəkədat gammijiñ kaichu', no' mi' pui' xi jimchu' na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guñ Gi'kora', jix bhai' dho tu jimia', na gu' pu jimia'x dhaam ja'k, sia ku mit ba mua. ³⁶ ¿Tu' gix bhai' sia ku jaroi' bixchu' tu bia' gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch? Na gu' pui' pix cham jup palhbuidha' na jax dhui tisdia' jix dhaam ja'k, ³⁷ gu' ji na soi'm duujim uana' no'x aa' na cham jum tulhiiña'. Na gu' cham jum aa' na mu pai' tu namki'ñdha', dai na pu tida' guñ Gi'kora' jix dhaam ja'k na uana' gu ua'tulhdhar ga'n. ³⁸ Gu' ba' gu jaroi' no' jax dhuukat ti ba ti jügi'ñ jiñ bui, aañ nat bhañ joot guñ Gi'kora', no' gu' daix xi'ir nañ a'mkam tu ja a'gidha' gu ja'tkam gui' nam chakui ti jügi'ñdha' nam jix ua'tulhdhix ka', pix am ti'ñchuka' nañ cham baidhika' jix dhaam ja'k, jano' nañ pai' dhuuk bhammi dir gio ya'p ba aaya' ya' dhi oi'ñga'n ja büm gu noonbi'ñ guñ Gi'kora', nam ba' ampix machia' bix gu ja'tkam nañ jir gè'kam.

9

¹ Ja'pni ba' moop ja titda:

—Tu' silhkam ki'n jañ ya' pu jam tida', jai' dhit na pim ji'k ya'p tu'ii' xib, ka tigia' pim na pim tu' cham pai' ni'ñ na ba' bhaan matgilhia' nañ aañ ja'xbui'p jir gè'kam na

jax gu Dios, ba' bhaankam bhañ joot nañ ya ja'p jup tui'ñgida' ja bui gui' nam ji'k jix biiñak ka' buiñor na ba' cham tu' ja duña'.

Gu Dios na ba tu mattuda' nar gè'kam gu Jesusus

(Mt. 17:1-13; Lk. 9:28-36)

² Ba' gatuuk xijum maa'n jurni'ñ ki'n ma jii gu Jesusus ja büm baik gu noonbi'ñ, moo gu Peegro, gio gu Jakoobo, gio ba' gu Juan, bhammi mit ba tütis maa'n gu gè' oidha' ta'm. Ba' bhai' jotmoda' maakam tu'm bhai'p jim duu, ³ bhai' ji chotbiki gu jajannulhi'ñ, jix chuaap jum duu, ni na cham ja'p jix chua na jax gu jabook kib no' bhaan mi chanoor. Ja'p jix io'm jix chua ji, na moo sia ku dilh pux chua gu jannulh, cham ji'xkat pu chu'm oña', siat mui'kim tiim bakua. ⁴ Ba' bhai' bam maax gu Eliiyas gio gu Moisees, bixxik dir guguukat tu a'gi'ñ am gu Jesusus na mit ba ti gu noonbi'ñ. ⁵ Ba' mui' ji ñio gu Peegro, jup kai'ch:

—¡Umri moor am na pich bhach baidhak jiñ jaduun nach ya'p tui'ka' jum büm! Xib ba' tu' na jax chui'ka', ji'ma'n jach jam o'namdha', maa'n jir aap ga'n ka', jumai ba'r Moisees ga'n ka', jumai ba'r Eliiyas ga'n ka'.

⁶ Cham jum matda'ir pui' ba ti gu Peegro, na gu' giilhim jix juraapgix, gio gu jai' ba pui' ip. ⁷ Ba' jotmoda' bhai' ji chi ñka dai mi' nam pai'p tu'ii', silh bhai' jim gi'ilh gu tibiaa' na pai' dhir bha tanoor. Ba' bhijimmi dir tibiaa'ñ chir bhai' ji chum ñio, jup tum kai'ch:

—Dhi'r jiñ mar na pim ba' moox mat ka'. Mi' pim pui' xi chui'ñgit na jax jam tidaidha'.

⁸ Ba' jotmoda' mu ti ti mit na pai'p tu'ii' gu Jesusus, cham pai' ka tu jai'ch am gui' nam büm'a'n mi' ka gu'kat. Dilh pix mi' ba kiik. ⁹ Mi' dhir ba' dai na mit giop ba jii. Ba' bhammi dir a'nsap nam bhai' ba juurkim, jup ja titda gu Jesusus:

—Moo pim chakui jaroi' aagi'ñdha' gu xib pui' na pimit jax ti ti. Jano' ba' nañ pai' dhuuk muuki ya' nañ jax ba oirida' aañ nat bhañ joot guñ Gi'kora'.

¹⁰ Ba' gui' cham jaroi'p aagi'ñdha' am, dilh pix pui'x chu mat ka' am. Dai nam tiim ti tikka'nda' dilh na sap jax kai'ñkam jup ja

titda na pui' muuki mi' na jax ba oirida'.
 11 Mi' dhir ba' moop ba tikka am, jup titda am:

—¿Jax kum ba'p kai'chdha' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios na pui' bii'pi' ya' aaya' gu Eliiyas na ba' guch Xoi'kam ya'p ba aaya'?

12 Ba'p ja titda:

—Jir pui' dho, na gu' pui'm kai'ch mi u'uan ta'm gu ñio'ki'ñ gu Dios. Bii'pi' bha jimia' gu Eliiyas na ba' ya' ba ja mattuda' gu ja'tkam na bhai' ba jim gui' na bha jootsa' guñ Gi'kora'. Dai ji na gu' giilhim jum tulhiiña', ja'ppix maa'nkam ilhdha' am gu ja'tkam, na gu' pui' ja'k jup jum kai'ch mi u'uan ta'm. 13 Ku ba' gu' ja'p moo gu tu'x matgam ba tum kuugalh ji, nat gu' ya' tii ai gu Eliiyas, gu' ji na mit gu' tu' pix ilh gu ja'tkam pui' na jax jup jum kai'ch mi u'uan ta'm gu ñio'ki'ñ gu Dios. Juan ja'tkam bopkondam jañ aagit jup kai'ch na pui' ji buusan na jax gu Eliiyas.

Gu Jesus na mai' jootsa' maa'n gu cham kii' ii'mda' bhai' dhir bhaan maa'n gu biapma'

(Mt. 17:14-21; Lk. 9:37-43)

14 Ba' ja'xpix nat mummu ba ai gu Jesus ja bii'm gu baik gu noonbi'ñ, mi' na mit pai' pup bii gu jai' noonbi'ñ, ba ja tii nam ja'x xikoor guguuk gu ja'tkam xikoolh dhir, mi' ñiokbotu' am ja bii'm gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, nam gu' mi'p oipo.

15 Ba' gu ja'tkam na mit ba tii gu Jesus na mi' amuub ba aajim, joidham jix bhai'm ilh jamit. Jotmoda' mit mu boop, baas jamit namkik ba ñio'ki. 16 Ba' nat mi' ba ai na pai' pix tu' tum kai'ch, ba ja tikka gu noonbi'ñ nam tu' a'gat pix tu' kai'ch, jup ja titda:

—¿Tu' pim ba' ki'n ñiokbo ja bii'm dhi jaaduñ?

17 Ba' mi' dhir ja'p bhai' ji ñio maadit gu jaroi', jup kai'ch:

—Aañi' dhoñ a'm jup tu tu'ii' jiñ jaduun na ñich bhai' ma baidhak guñ mar nap kapbhai' yiji pai' pix kaidha' nap oiri, nap git iam mai' jootsa' gu cham kii' ii'mda' bhai' dhir bhaan na ki'n cham tu ñiok. 18 Pai'ji jix io'm ba xi bhiiya', jotmoda' iarii bhai' jim totbhiopa', gio na bhai' ji choksolhia' gu chiñii'ñ, gio ba' na kio'ñcho'nda' gu taatmu'n. Ja'p ba' moox gak pix ba'. Tii

ñich ba ja umua' dhiñ jaaduñ dhi' nam jum kaichu' nam mai' jootsa' git, gu' ji na gu' chix xijai, jax ña ja'k.

19 Ba'p ja titda gu Jesus bii'x nam ji'k mi'p tu'ii':

—¿Jax ku pim ba' moo ja'p cham ji'x buiñor jix biiñak guñ Gi'kora'? ¿Ji'x jañ ba' ya ja'p oirit jup tu jam aagi'ñdha'? Bhai' gor xiñ bai'ñxi'ñbup gux ko'kkam.

20 Ba' ma bai'ñxidham jamit. Ba' nam amuub ba bai'ñchu', bhai' jim bhaamtuda gu cham kii' ii'mda' nat ba tii gu Jesus na mi'p tu'ii'. Ba xi bhii gu biapma', mi ja'p nai' ji ia, giilhim bhai' jim totbhiopa, gio nat bhai' ji choksogir gu chiñii'ñ. 21 Ba' xi chikka gu Jesus gu taata'n gu biapma', jup titda:

—¿Paa duuk dir pui' bam bua?

Ba' gui'p kai'ch:

—Alhi'ch dhim dir do. 22 Pai'ji pu'ñi bhai' jim bhammutu'nda' gu cham kii' ii'mda' na jax xib, mi' ba gixia' tai chir dhiñ mar piam pai' suudai' chir. Ja'p moo tiip mu-mua'da' dho, kux ba' gu joidham aa. Pui' kuñ ba' soi'm titdañ jaduun no'p moo pui'p ilhii'ñdha' git nap xich joi'mdai mach palhbuidha'.

23 Ba'p titda gu Jesus:

—Dho gu' no'p gu' bax biiñak ka' buiñor guñ Gi'kora', xib dho pui' ji chu buusnia', na gu' gui' cham tu' xijaichu'n.

24 Ba' gu taata'n gu biapma' xi'kam mu ñio ip gio, jup kai'ch:

—Dho gu' aañ chix biiñak ji panaas, gu' chi moo chakuir pui' ji jia. Aa' nap mañ aa'ñdha'ñ jaduun nañ ba'x bhai' machia' nañ jax ja'k jix io'm bax biiñak ka' buiñor.

25 Ba' pix ji aajim am gu ja'tkam na ja nii'ñ gu Jesus, ba' xim jotma'ñ nat mai' joot gu cham kii' ii'mda', jup titda:

—Aapi' cham kii' ii'mda' nap mi' naanbichu'n dhiñ jaduun na ba' cham tu ñiok gio na cham tē kēē, mu buusaiñ bhai' dhir bhaan. Cha'p ba' gio bhai'p ka bapkida'.

26 Ba' panaas kut jix io'm ba xi bhii gu biapma' nat pai' dhuuk ba ji buus gu cham kii' ii'mda' bhai' dhir bhaan, panaas kut nai' ji muu. Ba' xeej jiiñkik gu cham kii' ii'mda' nat ba' pik ba buus. Ba' jai' dhit jup kai'ch am gu ja'tkam:

—Pu muukik jup jum duu ji dhi'.

²⁷ Gu' ji na gu' gu Jesusus nat jax nobi'ran daa, xi bamii'. Joidham bhai' ji bam, jix kii'p jum duu.

²⁸ Ba' mikkat nat gio mummup ba ai gu Jesusus na pai' tibiapka', ba tikka am gu noonbi'n, jup titda am:

—¿Jax ku chich ba' aach cham jax dhoda gu cham kii' ii'mda' nach tiip titda na buusnia' git bhai' dhir bhaan gu biapma'?

²⁹ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho na gu' gui' pu chu'm gu cham kii' ii'mda', saabuix kam jum aa', gio nañ gammiji xi chu a'gat jix dhaam ja'k buiñor guñ Gi'kora' na ba'x bhaai'n ka' nañ mai' jootsa'.

Gu Jesusus na gio pui'p ba ti'ya' nam mu'aa'

(Mt. 17:22-23; Lk. 9:43-45)

³⁰ Mi' dhir ba' giop ma jii mit, mummu mit ba bubua na pai' Galilea bhaan bipio' gu dibiiir. Ba' tii cham aagit gu Jesusus na jaroi'x mat ka' na mi' buusnichu', ³¹ na gu'p ja titdaim gu noonbi'n:

—Aañ nat bhañ joot guñ Gi'kora', jum aaya' gu tanoolh nañ mi' pix ji buusnia' nam pai'n o'bhagi'ndha' gu ja'tkam gè'gèrkam jum aa'ndam. Mi' puñ dhaagi tu chiñia' am nam jiñ mu'aa', ku ba' gu' aañ baik tanoolh ki'n yaa' ji nañ jax ba oirida'.

³² Gu' ji na mit gu' cham maatit kai na jax kai'ñkam jup ja titda. Tii xix chikkam ka' am, gu' ji nam gu'x iibhi'ndha'.

Gu Jesusus na ba tu aa'nda' nam jaroi' jir gè'gèrkam ka'

(Mt. 18:1-5; Lk. 9:46-48)

³³ Ba' mummu ba ai mit gè' kiicham na pai' Kapernaum ti tii'. Ba' nam mi' ka daraa nam pai' tibiapka', ba ja tikka gu Jesusus gu ja'tkam tugi'ñ nam tu' a'gim bhiji bix boi nam pai' dhuuk bha jimchu', jup ja titda:

—¿Tu' pim ba' a'gim bhiji bix boi nach bha jim na pim ba'x dhu'npin ki'n pix chu' kai'chim?

³⁴ Pu cham jaroi' niok, nam gu'x xi'ir, nam gu'm ti tikkaim na jaroi' jix io'm jir gè'kam gui' nam ji'k bha jiiimchu' dai gui' nam ji'k kaichu'. ³⁵ Ba' maap ja jumpadak gu mambhix daman gook gu noonbi'n, mi ja'p ji dhaibuk jup ja titda:

—No' jaroi'x aa' nax io'm jir gè'kam ka', jum aa' na soi'm ilhii'ndha' gio na ja palh-bui'ndha' gu ja'tkam, sia nar jaroi'.

³⁶ Ba' maa'n gu alhii nat jax nobchik mi ja'p ba kii' ja saagi'n. Mi' dhir ba' xi dhaagik jup ja titda:

³⁷—No't jaroi'x bhai' ba duu maa'n gu alhii jiñ a'mkam ja'p na dhi'ni nañ ya' daa', pui' ji buusnia' nat aañ jix bhai' bañ dhuu. Ku ba' gu' cham tu' ji na moo dai aañ nax bhai'ñ dhuñia', gu' ja'pji bix ji sia guñ Gi'kora' gui' nat bhañ joot.

Gu jaroi' na mi' pui' ba tu da'ñchu'nda' na jax gu ja'tkam tugi'ñ guch Xoi'kam

(Lk. 9:49-50; Mt. 10 :42)

³⁸ Ba' bhai' ji ñio gu Juan, jup kai'ch:

—Aañ chi xim tikkam na chich maa'n tii gu maa'nkam nam a'mkam mai' ja jootos gu cham kiki' i'ii'mda' ja a'm dir gu ja'tkam. Aach ba' xi soo'mcholhdhak, na gu' cham jich bii' oiri.

³⁹ Ba'p kai'ch gu Jesusus:

—¿Jax ku pimit ba'p soo'mchulh? Na gu' cham ji'xkat jiñ a'mkam jix bhai' tu duñia' gu jaroi' no' cham ti jii'gi'ñ aañ jiñ bui. ⁴⁰ Na gu' gu jaroi' no' cham jix buam jich a'ga, mi' pui' tu da'ñchu'nda' na jax aach. ⁴¹ Ba' gu jaroi' no't tu jam maa gu koi', piam sia dai suudai' no't jam toi', no'x maat na pim jiñ kaichu', tu' silhkam ki'n jañ ya' pu jam tii'da', dhi' bhaan ba ti'ni'ndha' guñ Gi'kora'.

Gu Jesusus na ba tu aa'nda' na cham tu jimchu'n gu ua'tulhdhara'

(Mt. 18:6-9; Lk. 17:1-2)

⁴² 'Gu' ba' gu jaroi' no't maakam iat-gidhak jix buam ba tu mamtux maadit gu alhii pui' na dhi'ni, no' gu' tii ka ti jii'gi'ndhat aañ jiñ bui, piam sia kur gè' maa'nkam no't kia'pix ba ji chi jii'ndhak, aañ pu jam titda na dhi' ba' pui'm kai'ch na cham jir kii'. Dhi' ba' pui' pix bax bhaigit nam bha bulhdhai gu mattur kuxburan mijimmi pai' bua' suudai' chir, na ba' cham gammiji pup jum ua'tulhdhidha', gio nam ba' cham mi' ji kè'ji gu jai' mi' bhai'p jim ua'tulhdha'. ⁴³ Gu' ba' no't jax dhuuk mam ua'tulh gu jaroi', no't gu' gu nobii'ñ chu'm da'p duu, pui' pix bax bhai' na tu chiñia' nam iikdha' na ba' cham pix ba jim ua'tulhdhidha'. Na gu' cham jax bua sia

ku maa'n pix tu nob, no' ti jii'gi'ñ buiñor guñ Gi'kora', cham tu'm tulhiiña' no't bam ja'bsu gu tukga'n, pu jimia'x dhaam ja'k. Gu' gi ba' no' gu' cham ti jii'gi'ñ, sia ku tii bix gook jix kiki' gu noonbi'ñ, mu ja'k pu bhiiya' dhox chu tukgam kir na pai'r tulhiiñara' gammiji, na pai' cham tutki gu tai, ⁴⁴ mu na pai' ja'p ji buusan na jax pai' ju'ñdharan gu g'e' kiicham na tum nu'aidha' gu tanaarada', nam giilhim mui' mi bitka' bo gu botpoda' nam tu kua'da' gu tu' dibaalhga'n na mi chu suulhgidha', gio ba' na gammiji ti miijidha' dai mi', na gu' mim kuusdaidha'. ⁴⁵ Piam ku gu' no't jax dhuuk mam ua'tulh gu jaroi', no't gu' gu toona'n tu'm da'p duu, pui' pix bax bhai' ip na tu chiña' nam ikdha' na ba' cham pix ba jim ua'tulhdhidha'. Na gu' cham jax bua sia ku maa'n pix chu toon, no' ti jii'gi'ñ buiñor guñ Gi'kora', cham tu'm tulhiiña' no't bam ja'bsu gu tukga'n, pu jimia'x dhaam ja'k. Gu' gi ba' no' gu' cham ti jii'gi'ñ, sia ku tii bix gook jix kiki' gu tootna'n, mu ja'k dho pu bhiiya' jix chu tukgam kir na pai'r tulhiiñara' gammiji, na pai' cham tutki gu tai, ⁴⁶ mu na pai' ja'p ji buusan na jax pai' ju'ñdharan gu g'e' kiicham na tum nu'aidha' gu tanaarada', nam giilhim mui' mi bitka' bo gu botpoda' nam tu kua'da' gu dibaalhga'n na mi chu suulhgidha', gio ba' na gammiji ti miijidha' dai mi', na gu' mim kuusdaidha'. ⁴⁷ Piam ku gu' no't jax dhuuk mam ua'tulh gu jaroi', no't gu' gu bui'ñ tu'm da'p duu, pui' pix jup bax bhai' ip na tu chiña' nam jupñidha' na ba' cham pix ba jim ua'tulhdhidha'. Na gu' cham jax bua sia ku maa'n pix tu bui, no' ti jii'gi'ñ buiñor guñ Gi'kora', cham tu'm tulhiiña' no't bam ja'bsu gu tukga'n, pu jimia'x dhaam ja'k. Gu' gi ba' no' gu' cham ti jii'gi'ñ, sia ku tii bix gook jix kiki' gu buupui'ñ, mu ja'k dho pu bhiiya' jix chu tukgam kir na pai'r tulhiiñara' gammiji, na pai' cham tutki gu tai, ⁴⁸ mu na pai' ja'p ji buusan na jax pai' ju'ñdharan gu g'e' kiicham na tum nu'aidha' gu tanaarada', nam giilhim mui' mi bitka' bo gu botpoda' nam tu kua'da' gu tu' dibaalhga'n na mi chu suulhgidha', gio ba' na gammiji ti miijidha' dai mi', na gu' mim kuusdaidha'.

⁴⁹ 'Gu' ba' gui' nam ji'k jiñ kaichgida',

jax ña pix ba tu tataka' pai'ji, panaas ku tu' na pix jax ba ja duña', ja'p ji na jax dhu' ja ti'ñchuxi'ñka' nam ba'x io'm mui' xim biiñkada' buiñor guñ Gi'kora'. Ba' dhi' iampix ja'pniñ ja'k ua'rgidhat jup kai'ch na jax gu bijik dir kam nam tu makgirtarda' na ba' ja uañdhidha' gu Dios gu ja ua'tulhdhara', bii'pim mi' xi buidhai g'e' gu on nam ba' ba miidha'. Ba' gu xib gui' nam ji'k jix aa'nda' na oña' gu ja ua'tulhdhara', ja a'm jum aa' nam jix io'm xim biiñkada' aañ jiñ bui na ba' ja'p ji buusnia' na jax gu makgir gu bijik dir kam kat, cham tu' kam aa' nam moo pui'p tu buidha' kia'. ⁵⁰ Na gu' gui' nam ji'k mi' pui' ba jimchu'nda', no'm cham tu' bhaan jim banoosat tu oi'dha', dhi' ja'pni ja'k ji busaak na jax gu koi' no' ampix jix onkak. Gu' ba' no' mit gu' dai mi' bixchu' bhaan ba jim banoosa, no'm gu' cham pui' ilhii'ñ gu jai', dhi' ja'p ji buusnia' na jax gu on gui' nar jai' pa' no't maa'nnim ba ba'n, na cham tu' ka bhai'n ka', na gu' cham pui' ka onkak ka'.

10

Gu Jesus nap kai'ch na cham bhai' nam mai' ja iabuda' gu ja'tkam gu ja bipna' (Mt. 19:1-12; Lk. 16:18)

¹ Ba' giop ma jii gu Jesus mi' dhir Kaper-naum mummu ja'k maa'n kap na pai' Judea bhaan bipio' gui' gu dibii'r. Mikkat ba' baasi'n dir ja'k gu Jordaan Ak xi jii, iampix xia'lhbu' ja'k, na pai' maakam ja'k ba bipio' gui' gu dibii'r. Ba' mui' bhai' mam jumaap jamit gu ja'tkam, ba' bhai' xi chu ja a'gidhimik, pui' na jax ba tu ja a'gi'ñdha' gammiji na jax ja'k jix bhai' nam tui'ñgida'.

² Ba' moo bhai'p ba ai mit gui' nam pariseos jum tii'ti'nda', ba' ba tikka'n am gu Jesus no' sap jix bhaai' gu jaroi' no' cham ka joi'ñ gu binga'n na mai' xi buaji jumai xi bhiji. Nam mi' pix mamti, ee jax pik sap ti'ya'.

³ Ba' xi ja tikka ip gu Jesus, jup ja titda:

—Jax gi ja'k jum kai'ch mi u'uan ta'm nat tu ua'nak gu Moisees?

Tiix maat, gu' ji na gu' pix jap ja titda.

⁴ Ba' gui'p kai'ch am:

—Dho saak dai na palhii'p tum ua'na' u'uan ta'm na bhaan jix maati' ka' nam cham tu' kar jum bipnagim ka'.

⁵ Ba'p ja titda ip gio gu Jesusus:

—¿Jax japim ba' ilhdhat kēē gu pui' nat tu ua'nak? ¿Panaas kur joidham aa? Ja'pni dho kai'ñkam pui' ja'k tu ua'na, na gu' gi-ilhim jix kaapak ka' gu ja jujur gu bijik dir kam, cham ji'xkat mi' pui' jii mit na jax tii pik tu ja a'gidhimik. Ba' aapi'm alh ja'p moox ja oi'ñ. ⁶ Gu' matgam ja'pjani ja'k na aagix jano' dir nat pai' dhuuk jup duu gu Dios dhi oi'ñga'n, na gu' pui' tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ mi u'uan ta'm nap jum kai'ch: “Gook pix ya ja do'ñcho gu ja'tkam, maa'n chio'ñ gio maa'n ubii.” ⁷ Gio ba' moo ja'pni'p jum kai'ch ip: “Na pai' dhuuk ba ti biina' ka' gu jaroi' maadit, jix bhai' na maakam ja'k ba tu kiicha' biima'n gu binga'n, cham tu' mi' ka kioka' nam pai' oi'ñka' gu gi'korga'n. ⁸ Ba' maa'n ii'mda'p duuka' am gook dit daim bipnagim.” Ba' dhi' ja'pnir jum duukam, na ba' ja'p ji buusnia' na bar maa'n maa'nkam ka', sia kum jir gook. ⁹ Na gu' gu Dios cham tu' aa' gu pui' ja'k nam xim u'ji gatuuk giop bam ji'dilhkada'.

¹⁰ Ba' na mit pai' dhuuk gio mummup ba ai nam pai' tibiapka', ba tikka am gu noonbi'ñ na jax kai'ñkam jup ja titda gu pariseos mi' na pai' xi chu ja a'gidhimik. ¹¹ Ba'x bhai' xi ja aagi'ñ gu Jesusus, jup ja titda:

—Ja'pni'ñ dho kai'ñkam jup kai'ch, na gu jaroi' no't mai' xi buak gu binga'n jumai bhai' tiip ji bhii, cham tu' pui' ka ja bia'ka' guñ Gi'kora' nam jir jum bipnagim ka', pui' pix bar tuutu'm ka' am gu' buiñor na jax gui' nam jir ganai' pix ka'. ¹² Gio gu ubii no't mai' xi buak gu binga'n jumai tiip xi oi, cham tu' pui'p ka ja bia'ka' guñ Gi'kora' nam jir jum bipnagim ka', pui' pix ja'k jup ba ji buusanda' buiñor nañ jax ba kai'ch.

Gu Jesusus na ja a'mkam tu a'ga' gu a'aalh jix dhaam ja'k buiñor guch Gi'kora'

(Mt. 19:13-15; Lk. 18:15-17)

¹³ Mi' dhir ba' mikkat mi' ba ai mit gu ja'tkam na pai'p tu'ii' gu Jesusus, ji ja ua'dat am gu ja a'aalh chuk na sap ba' biix ji'ma'n xi ja daagi' tu a'ga' ja a'mkam jix dhaam ja'k buiñor guch Gi'kora'. Gu' ji nam gu' gu noonbi'ñ cham aa', ba ja ñiok jamit, jup ja titda am na cham bhai' nam mu ja'k ja

ua'da'. ¹⁴ Gu' ji nat gu' gu Jesusus ba ja kai gu noonbi'ñ nam ja ñioki'ñ gu ja'tkam nam pix ji aajim, ba'x buam jum ilh, ji'x chii pix am jix bhaamum jum i'lihi'ñ, ba'p ja titda:

—Cha'pim ja ñioki'ñdha' dhi jaaduñ nam bha ja ua' gu ja a'aalh chuk, na gu' no'm soi'm ilhii'ñ gu ja'tkam, ja a'm ti ñii'ñdha' gu Dios. Nam gu' ja'p ji buusanda' na jax gu a'aalh no'm chakui tu' bhaan titii'ñchu nax buam jir jum duukam. ¹⁵ Tu' silhkam ki'n jañ ya' pu jam tida', gu jaroi' no'x aa' na bhaan ti niidhidha' gu Dios, jum aa' na soi'm duuka' gio na soi'm ilhii'ñdha' gammiji. Ba' dhi' ja'p ji busaak na jax gu alhii' no'x chi kēē nam tu' chianda'.

¹⁶ Daipu' xi ja tidadak, mi' dhir ba' dai na jax ja da'ngi gu a'aalh, mui' xi chu a'ga ja a'mkam jix dhaam ja'k.

Maa'n gu biapma' jix chumñigam na ba tikkada' gu Jesusus na jax ja'k jix bhai' na tui'ñgida'

(Mt. 19:16-30; Lk. 18:18-30)

¹⁷ Ba' maa'nnim nat ba jii gu Jesusus, nammi gama ja'k ba ai mirdat maa'n gu biapma'x chumñigam, ba' mi ja'p o'lhia'n ki'n xi kikkuk biipi' dir jup kai'ch:

—Aañ ja'p tē kēē nap joidham jir jix bhai'kam jiñ jaduun. Ba' bhai' ma mii ñich na ñich bham tikkam na jax ja'k jix bhai' nañ duuji mi' pui' jimia' na saak jax jix aa' guch Gi'kora' nañ ba' buiñor bap tui'ka', na ba' gammiji jiñ a'm ba ti ñii'ñdha'.

¹⁸ Ba'p titda gu Jesusus:

—¿Jax jap duukat jix maat nañ jir jix bhai'kam jiñ jaduun? Na gu' jumaip jix jai'ch gui' na ja'xbui' pui'p jir jix bhai'kam na jax aañ, gui' dhoñ Gi'kora' nax dhaam jup tu'ii'. Gui' ji' ji na ba'm baidhika' jix dhaam ja'k, ¹⁹ no'p dho ji mi' pui' jimia' na jax tu ua'ñix mi u'uan ta'm gu ñio'ki'ñ nap jum kai'ch: “Cha'p jai'x bhai' ka ja titdada' gu u'uub nap pai' dhuuk ba ti biina' ka'. Gio nap cham ja koo'nda' gu ja'tkam. Gio nap cham ti ñixi'ñdha'. Gio nap cham iatda'. Gio nap tu' ka'm ti ñii'ñdha', pui' na jax gum taat nap moo tu' ka'm xi ñiidhat gio gum naan.”

²⁰ Ba'p kai'ch ip gio gu biapma':

—Dho gu' aañ moo tii cham pai' dhuuk mu pai' jax tu bua ji na ñich dhir bhai'ñ jur

ji bhii. Bix jañ mi' pui' jimchu' nap jax ba kai'ch.

²¹ Ba'x joi'mdat ba tii gu Jesus, na gu'x maat nar pui' na jax kai'ch. Ba'p titda:

—Maa'n ka bi'iix ji matgam nam a'm jum aa' nap mi' pui' jimia', nap bix tu ga'ra' gui' nap ji'k tu' bia', ja makia' ap ba' gu tuumiñ gui' nam alh cham bhai' nam pai' dhir u'ji tu' ki'n tu saba'da'. Na gu' cham jax bua no'p bañ kaichu' sia pich pui' ji bii gu xib, na gu'x dhaam ja'k pui' nap jax bar jix chumñigam ka'.

²² Ba' gampai' jim duu gu biapma' nat pui' ji' xi chii'n. Giilhim jix buam jum aagit ba jii, na gu' dai mu ja'k bhaan jix chukgix, na gu' giilhim jir jix chumñigam ka'.

Gu Jesus na ba ja aagi'ndha' gu ja'tkam tugi'ñ na giilhim jix xijai nam ti jii'ndha' buiñor gu Dios gux chutumñigam

²³ Ba' gu Jesus bhai' xi ja tii'gik gu ja'tkam tugi'ñ nam mi ja'p guguuk bix xikoolh dhir, jup ja titda:

—Jax japim ilhdhat ti nii'ñ jiiñ jaaduñ? Tii' na jax jix xijai na ti jii'ndha' buiñor gu Dios gu jaroi' no'r jix chumñigam.

²⁴ Ba' mi' pui' pup tu'ii' am nat pui' ji' xi ja tii'n. Ba'x bhai' xi ja aagi'ñ, jup ja titda:

—Ja'pniñ dho kai'ñkam jup kai'ch jiiñ jaaduñ. Giilhim jix xijaim ilhii'ndha' na bhaan titii'ñchuka' gu Dios gu jaroi' no'r jix chumñigam, na gu' dai mu ja'k bhaan jix chukgix ka' gu tu' na tu bia'ka'. ²⁵ Na gu' ja'p ji busaak na jax gu soomkar na alhi'ch alh tu bui. Jax dhui mu baaki' ja'p dir ja'k ji buusnia' gu tu' no' giilhim jir gè', ja'p na jax gu kameeyo? Pu'ñip ji buusan gu jaroi' no'r jix chumñigam.

²⁶ Jix io'm mi' pui' pup tu'ii' am gu ja'tkam tugi'ñ nat gio pui' ji'p xi ja tii'n. Nai' tiim ti tikka am diih, jup kai'ch am:

—Dho bak gu' cham ji'xkat jaroi' tisdia' jix dhaam ja'k, na gu' bak pui' giilhim jix xijai nañ gammiji bhaan titii'ñchoka' na jax ja'k jix bhai'r jum duukam.

²⁷ Ba' gu Jesus bhai' xi ja tii'gik jup ja titda ip gio:

—Dho gu' gu ja'tkam giilhim jix xijaim ilhii'ñ am dho. Gu' gu Dios buiñor pur cham tu', na gu' bixchu'x bhaai' nap tu duñia'.

²⁸ Ba' bhai' ji ñio gu Peegro, jup kai'ch:

—Dho gu' aach chii bix ja'p xi dhuuk ji gu tu' palhiip nach bia'kat na chich pai' dhuuk dir bhai' ji chi jii'ñ aap jum bui.

²⁹ Ba'p kai'ch gu Jesus:

—Tu' silhkam ki'n jañ ya' pu jam tii'da', gu jaroi' no't ja'p xi dhuuk gu tu' na tu bia'ka', pui' na jax gu ba'pki'ñ, piam gu xiixio'gi'ñ, piam gu sispidhi'ñ, piam gu taata'n, piam gu di'ii'n, piam gu binga'n, piam gu maamra'n, piam gu dippir pai' nar ga'n ka', no't aañ jiiñ bui ba ti jii'ñ na ba' mi' dhir dai nañ a'mkam ba tu a'gada' gux bhai'm kai'chdham ñi'ook, ³⁰ jix io'm mui' tu makia' guñ Gi'kora', jix chamaam oo'm pup. Cham tu' ja'kbui' na ji'k ja'p xi dhui ji, gu' ja'pji mui' ji na ja'k iabuidha' gu ba'bhak, gio gu xiixio'gi'ñ, gio gu sispidhi'ñ, gio gu diidi'n, gio gu maamra'n, gio gu dippir, sia ku gu'x buam tu tataka' pai'ji. Ku ba' gu' na pai' dhuuk ja'bsuñia' gu tukga'n, pu jimia' ji jix dhaam ja'k. ³¹ Gio ba' jano' na pai' dhuuk jum aaya' na tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n, gui' nam xib jir gè'gèrkam jum aa'ndam, ja'ppix ja'tkam ji bi'ya' am, gu' ba' gui' nam xib panaas jir ja'ppix ja'tkam, bar gè'gèrkam ka' am jano'.

Gu Jesus na gio pui'p ba ti'ya' nam mu'aa'

(Mt. 20:17-19; Lk. 18:31-34)

³² Ba' nam bhammi ba tii'sdim nam Jerusaleen ja'k ba jiiim, bii'pi' jimchu' gu Jesus, gatuuk dir ba' mui'p jiiimchu' am gu ja'tkam tugi'ñ. Mi' pix pu tui'dhi' am, cham tum ñiokim, jix chotdontu' am, nam gu'x maat nam bhai' o'bhagi'ñ. Ba'x io'm baasi'n ja'p xi ja boosgak dilhkob dai gu mambhix daman gook gu noonbi'ñ ba ja aagi'ñ nam jax dhoo'da', ³³ jup ja titda:

—Ba aajim ich jia Jerusaleen na pim jax ba ti nii'ñ. Moo mam ai na pai' dhuuk tu daaxix nam jiiñ dhagia' gu ja gè'gèrkam tuk gui' nam jai' ja palhbui'ndha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, gio gui' nam sap jix maat gu ñio'ki'ñ gu Dios, ba' ja chiñia' am nam jiiñ mu'aa' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam. ³⁴ Ba' gui' jax ñam pix jiiñ buimii, jiiñ giibiimii am, gio nam bhañ xixbuidhimii. Ja'pnim jiiñ buimiiñ

mu'aa', ku ba' gu' aañ baik tanoolh ki'n yaa' ji nañ jax ba oirida'.

Gu Jakoobo gio gu Juan nam ba tikka' gu Jesusus no' ja aa'ñdha' nam jax ilhii'ñdha' (Mt. 20:20-28)

³⁵ Ba' gu Jakoobo gio gu Juan, maamra'n gu Sebedeo, moop ba tikka am gu Jesusus nam jax ilhii'ñ, jup titda am:

—Aach ti xim tikkam jich jaduun no'p moo cham jax ti'ji jich aa'ñdha' git nach aach jax jup ilhii'ñ.

³⁶ Ba' xi ja tikka gu Jesusus, jup ja titda:

—¿Jax gi ja'k ilhii'ñ japim jiñ jaaduñ? ¿Tu' pim jix aa' nañ jax dhuñia' aapi'm jam bui'?

³⁷ Ba' gui'p kai'ch am:

—Dho nach ja'p ti ilhdhat nap bixxik dir jich dharsa' jum sanoop nap pai' daaka' aap jich jaduun, maa'n ki'n dir, jumai ba' o'nsop dir, jano' na pai' dhuuk saak maaxik bax maati' ka' nap jix io'm jir g'e'kam.

³⁸ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—¿Kux ilhii'ñ japim aa na cham xijaiñ jaaduñ ku pim ba' bixxik dir jix aa' na pim daraibu' jiñ xanop? ¿Katti no' pim gu'x ñakoo' jia na pim tu i'ya' gux xibu' nam aañ jax chu'm jiñ ichdha', gio nam jam bopkona' ki'n gui' nam aañ jax chu'm ki'n jiñ bakuana'? Ja'p jañ kai'ñkam jup kai'ch nar tulhiñara' na pim ba' ba mai'chia' na pim jax jix aa'.

³⁹ Ba' gui'p kai'ch am:

—Jix ñakoo' ich dho.

Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho ea na pim pix am ti nirda' ku gi nam jam ichdha' gux xibu', gio nam jam bopkona' pui' nam jax ja'k jiñ bakuana' aañ. ⁴⁰ Gu' ba' dhi' na pim tu'ñ chikka na pim bixxik dir jix aa' na pim daraibu' jiñ xanop, maa'n ki'n dir, gio jumai o'nsop dir, cham maati' ji gu xib. Gu' jano' ji na pai' dhuuk tum kuugalhdha' na ba' bax maati' ka' na jaroi' bhai' ji ja aaga' guñ Gi'kora'.

⁴¹ Ba' gu jai' gu mambhix gu noonbi'ñ gu Jesusus am bhaak jamit ja bui gu gook, Jakoobo gio gu Juan, nam ja k'e'e nam pui' ji' kai'ch. ⁴² Gu' ji nat gu' gu Jesusus jotmoda' maap xi ja jumpadak jup ja titda:

—Jax dhui na cham jir am na pim moo ki'n jup bax bhaak na pim jix aagit na pim jir g'e'g'er kam ka'. Na gu' dhi' ja'p pix ba

ji buusan na jax gui' nam cham tu' ka'm ti ni'i'ñ, pui' na jax gui' nam jix kakai' ki'n dadarri, nam dai giilhim g'e'g'er kam jum taat ka', sia ji gu' gui' nam miamdaga'n ki'n dadarri. ⁴³ Gu' matgam no' pim aapi'm jix aa' na pim jir g'e'g'er kam ka', jum aa' ji na pim soi'm duukat ja palhbui'ñdha' gu ja'tkam, sia nar jaroi', ⁴⁴ sia pik jax ka' git. No' pix maadit jix aa' ji gu jaroi' nar g'e'kam ka', jum aa' moo na soi'm duuka' gio nar jix bhai'kam ka', panaas ku moo pu cham jir g'e'kam ka' git. ⁴⁵ Tii pik aañ nañ jix io'm jir g'e'kam, cham pai' iam jax jiñ aa' iñ nañ pix am cham ja nini'i'ñdha' gui' nam alh gampai' tuutu'm. Na ñich gu' cham tu' pu kai'ñkam bha jii nañ ya' e'e'ji dai g'e'kam bañ chaat ka', nañ moo pix chu' ja titdada' biix na j'k ja'tkam nam mi' pui' jimia' nañ jax ilhii'ñdha'. Gu' ja'pji nañ jix ja joi'gi'n na ñich ba' bhai' ma jii nañ ba' ya' maaxik jiñ kiisa' nam boiñ bhichdha', na ba' tu namkix ka' gu ja ua'tulhdhara' buiñor guñ Gi'kora'.

Gu Jesusus na ba dua'ñdha' maa'n gu cham ñia kam Bartimeo t'igim (Mt. 20:29-34; Lk. 18:35-43)

⁴⁶ Ba' bhammi ba ai mit na pai'r kikcham Jerikoo ti t'igim, alhiom bhai' xi oipimik. Ba' ja'xpix nat gamai' ji jii gu Jesusus ja biim gu noonbi'ñ gio jai' mui' gu ja'tkam, baasi'n ju'ñdharan nam ba bubuakim, bha ja'p daakat tu taan gu tuumiñ maa'n gu cham ñia kam Bartimeo t'igim. ⁴⁷ Ba' nat ba maat na dhi' gu Jesusus Nasareet kam mu jim, g'e' ki'n ba jiiñak, jup kai'ch:

—Aapi' G'e'kam Jesusus nap jir boxii'ñ gu Dabii, iam jap xiñ dhua'ñdhai no'p moo xiñ joi'gi'nda' git.

⁴⁸ Ba' pix am bhaak jamit gu ja'tkam buiñor, jup titda am na sap cham ñiokat daaka'. Gu' ji nat gu' gui'x io'm ba xi jii na g'e' ki'n mu jiiñak, jup kai'ch:

—Aapi' nap jir boxii'ñ gu Dabii, iam jap xiñ dhua'ñdhai no'p moo xiñ joi'gi'nda' git.

⁴⁹ Ba' mi' pup kiik gu Jesusus nat kai na mu pai' dhir bha jiiñkai'ñ gu jaroi', ba' mi'ji xi chu joot nam bai'ñxi'ñpu'. Ba' mui'p ma boop jamit gu ja'tkam, jup titda am mu e'ek:

—Cha'p jax kam aa'nda'ñ jaduun. Bha tum joochxi gu Gɛ'kam nap jaroi' jiiñkai'ñ. Xib jach jum nobchi' mum aichdha'.

⁵⁰ Ba' gui' jotmoda' nat jax jum tii'bhio', mi ja'p xi buak gu sa'ua'n kikbuk ga'm pi'x chu'm duu ja biim gui' nam bha nobchichu'. Bhai' mit ba aich nat pai' dhir mu tu joochxi gu Jesusus, ⁵¹ ba' xi chikka gu Jesusus, jup titda:

—¿Tu'ni aam duuk jiñ jaduun nap ba' bhañ jiiñkai'ñ?

Ba' gui'p kai'ch:

—Dho nañ ja'p tii' ilhdhat no'p moo pui'p ilhi'ñdha' git nap iam xiñ dhua'ñdhai git nañ cham ñia.

⁵² Ba'p titda gu Jesusus:

—Bax kii' ap ji matgam, nap gu' aañ jiñ bui bax biiñak. Cha'p jax kam aa'nda'.

Ba' dai nat pui' ji' xi chi'n, bhai' ji chi tii' gui' na cham ñia kat, jix kii' dho gu'p jum duu. Mi' dhir ba' dai nat ba oi bhammi ja'k nat pai' ba jii gu Jesusus ja biim gu jai'.

11

Gu Jesusus na Jerusaleen ja'k ba aaya'
(Mt. 21:1-11; Lk. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Ba' bhammi ba ai mit na pai' Betpajee ti tii', bhai' na pai' ja'p iam Betaania ti tii' ip, sonpan maa'n gu oidha' nam Oliibus ki'n jix chu mat ka', nam ba' pik moo ba aaya' Jerusaleen. Ba' biipi' miji xi ja joot gu Jesusus gook gu noonbi'ñ, ² jup ja titda:

—Aañ ja'p tii' kai'chit jiñ jaaduñ na pim mu jimia' muni na pai'r kikcham na pim jiñ chiimilhdhapu' maa'n gu jigiarum bhuru'x na chakuir jum ulhisdam. Mi' moo bulhka' na pim jax ya' dir mu aajidha', dai na pim jax bulhio'kai bha tiimirika'. ³ No' moo jaroi' ba jam tikka, no' jax jam titda: “¿Jax japim ba' duñia' dhi bhuru'x ku pimit ba' gamai' ba ji chiimirak?”, ja'p japim tii'da': “Bhach joot gu Gɛ'kam. Tu' chi na mi bhiiñora'. Ku gu' sap gio ya'p aichdha' ji ja'xñi.”

⁴ Ba' gui' mui' ma jii mit, pui' dho ji buus. Nam jax kia'pix mu aajim, mi' bulh maa'n gu bhuru'x mia'n ki'ñgob maa'n gu ba'aak. Ba' na mit jax bulhio', ga'mpix chu' dooda mit. ⁵ Ba' jai' dhit nam ja ni'ñ, ba ja tikka am, jup ja titda am:

—¿Jax japim ba' duñia' dhi bhuru'x ku pimit ba' gamai' ba ji chiimirak cham ji aa'ñdhak gui' nar jaroi' ga'n?

⁶ Ba' gui' dai na mit pui' xi ja tii'dak nat jax mu ja tii'n gu Jesusus nam ti'ya', ba' pui' cham ka ja tikka mit. ⁷ Ba' mummu ba aichulh jamit. Ba' pui' bhai' bax dhaibum kat gu Jesusus, gu' ji na gu' gu noonbi'ñ siamri bhai' xi bakxi mit gu tɛ'tɛb ja kuktun, gui' nam daam dir ja tii'chu'nda', nat ba' bhai' xi dhaibuk gamai' ji jii. ⁸ Ba' gu ja'tkam tugi'ñ biipi' dir boopok mi' ba tu iabu mit gu jaaja' na pai' jax bhii'chu'. Ba' gu jai' mui' ja'tkam na mit ji ja tii'gik, pup xiim mi chu iabu mit ip tu o'msak gu jaaja', jai' gu tɛ'tɛb ja kuktun. ⁹ Ba' jai' biipi' jii mit jai' gatuuk dir pi'x jiiñak biit am, jup kai'chim am:

—¿Taxchaab ba' guch Gi'kora' nat bhai' bach joochxi nach jaroi' niirat! ¹⁰ ¿Taxchaab ba' guch Gi'kora' gui' nax dhaam jup tu'ii'! Na gu' dhi'r di' nat ya' ba ai nat bha joot, dhi' ya' bar gɛ'kam ka' ja'p na jax gu Dabii. Iam git ba' moo gammiji bhaan ti ni'ñdha' guch Gi'kora'.

¹¹ Ba' bhai' ba ai gu Jesusus Jerusaleen. Jimdat mijimmi ji baa gɛ' chiop, alhio miji ja'p xi oilhimik biix xikoolh na ti niidhim na tu' jax jum bua. Mi' dhir ba' dai nat ba jii Betaania ja'k ja biim gu mambhiix daman gook gu noonbi'ñ, nat gu' pu ba jur.

Gu Jesusus na ba ñiokdha' maa'n gu iigix
(Mt. 21:18-19)

¹² Ba' buimgidhak na mit ba jii mi' dhir Betaania, Jerusaleen ja'k ip gio, chi gu' am jix bhioгим tu tatda' gu Jesusus. ¹³ Ba' na nai' gan xi chi niidhim, ba tii' na mu ja'p pi'x kii'k maa'n gu iigix joidham xiboarak jix jaagam, jix iibhaidha' kam tu'ii'. Ba' mui' ma jii gu Jesusus nat tii'gim, gu' ji na gu' pu nim maa'n ku bha dhaa na bha ja'p tii' xi niini'ñ, bak gu' jano' pik cham jup iibhai'ch. ¹⁴ Ba'p titda ja kaixdhat gu noonbi'ñ:

—¿Alh jap moo cham ji'xkat ka iibhai'ñcha' xib dir ja'p ja'k!

Gu Jesusus na biix ja'kjootsa' bhai' dhir gɛ' chiop gui' nam mi' tu ga'rada'
(Mt. 21:12-17; Lk. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵ Ba' gatuuk na mit pai' dhuuk bhammi ba ai Jerusaleen, miji ji baakik gu Jesus irban dir gu gɛ' chiop, bix ja'k ja joot mu ja'p dirap gui' nam bhai' ka tu ga'rat gu bixchu', gio gui' nam bhai' tu saba'n. Gio ba' gui' nam bhai' ja pataaxi'n gu tuumiñ gu ja'tkam, ja ia'lhxichulh gu ja memees. Gio ba' gui' nam bhai' ka tu ga'ra gu giokda', pu bix jup ja ia'lhxichulh gu ja a'toxkar, miji ja'p pix ja'x tu da'nsa. ¹⁶ Gio nat cham ka ja do'ñcho na jaroi' bixchu' tu ua'dat mu ja'k jimda' irban dir gu gɛ' chiop, ¹⁷ dai na tu ja a'gi'n mi oirit, jup ja titda:

—Jax ku pim ba' ya' pu tu bua? Na pim gu'x maat gu ñio'ki'n gu Dios na mi' tu ua'ñix u'uan ta'm nap jum kai'ch: “Dhi' dhi chiop nat mi' bam ki, mi' dhir jix bhaai' nam bha tuñ a'gi'ndha' soi'm ilhdhat bix na ji'k ja'tkam, sia nam jir pa ja'k kam.” Ja'pni bo nam kai'ch, ¿cham maat japim? Aapi'm gu' ya' ja'p tu duuk na pai' chiob nam jum jumpa'n gu i'xkum.

¹⁸ Ba' giilhim bhaak jamit gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'n gu Dios gio gu ja gɛ'gɛ'rkam tuk gui' nam jai' ja palhbui'ndha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios. Maap jim daagik ma chu a'ga mit nam jax dhuuji tu chiñia' nam mu'aa', nam gu'x ibhidhat jix jigam, na gu' joidham jix bhai' xi bua na xi chu a'ga. Mi' pix pui' ba tu'ii' am na ji'k ja'tkam, ¹⁹ gu' ji na gu' ja'xpix nat pai' dhuuk ba tuk, pu jii gu Jesus mi' dhir gɛ' kiicham.

Na ba gokia' gu iigix gui' nat bii'p' dir ñiok gu Jesus

(Mt. 21:20-22)

²⁰ Ba' buimgidhak jix dha'npam ji chu maaxirik gio mui'p ba jiiim am Jerusaleen ja'k. Ba ti mit nax gak mi kik gu iigix na joidham jix chüdu' mi' ka kik takaab dir, bix chakaa'n jix gak. ²¹ Ba' ba ti'ñchu gu Peegro nat bak pin ñiok gu Jesus, ba'p titda:

—Kagit jiiñ jaduun nat ba gaa dhi iigix na pich ñiok takaab. Attiiru dho moox gak sia gu takaa'n.

²² Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dho pu'ñi ku pim jix io'm mui' xim biiñkada' buiñor gu Dios. ²³ Tu' silhkam ki'n jañ ya' pu jam tida', no' jaroi' jax titda

dhi oidha': “Ja'k jim ya' dir, mup jimia' na pai' gɛ' suu'n gu suudai'”, no' moo ja'p tu' silhkam jix biiñak bix juraa'n ki'n, no' moo pix pum aa' nar pui' ka' na jax ti'ya', pui' dho ji chu buusnia', kux ba' cham ip. ²⁴ Aañ moo jam aagi'n no' pim tu' ya' dir mu taan guñ Gi'kora' jix dhaam ja'k soi'm ilhdhat, no' pim moo pix pum aa' nar pui' ka' na pim jax tida', pui' dho ji buusnia'. ²⁵ Ba' na pim pai' dhuuk tu a'gada' jix dhaam ja'k buiñor guñ Gi'kora', no' pim ampik ti'ñchu na pim jix bhaamut nai'ñ gu jaroi', cha'pim bhaamut ka ti'ñchuka', tu uañi'ñka' pim pix na ba' guñ Gi'kora' pui'p tu jam uañi'ñka' gu jam ua'tulhdhara'. ²⁶ Na gu' no' pim aapi'm daix bhaamut nidhat ti'ñchu gu jaroi', no' pim cham tu uañi'ñ, guñ Gi'kora' nax dhaam jup tu'ii' pui' cham jup tu jam uañi'ñka' gu jam ua'tulhdhara'.

Nam ba tikka' gu Jesus na jax jir jum duukam nat ba' pui' tu dooda mi' gɛ' chiop

(Mt. 21:23-27; Lk. 20:1-8)

²⁷ Ba' gio mi'p ba ai mit Jerusaleen. Ba' na miji ja'p ka oiri gu Jesus gɛ' chiop, mi' ba ai mit gu ja gɛ'gɛ'rkam tuk gui' nam jai' ja palhbui'ndha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, gio ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'n gu Dios, gio jai' gui' nam jir ja gɛ'gɛ'rkam tuk ka' gu Israel kam ja'tkam. Ba' mi ja'p soo'mdhak ²⁸ ba tikka am, jup titda am:

—Jax jap ba' kai'ñkam ya' pu tu bua? ¿Jaroom chianik bham joot nap ya' pu tu dooda' nap jax ilhii'ñ?

²⁹ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dho bak aañ maa'n jup jam tikka' gu tu'x buadam na jax jir jum duukam, no' pim moox maat na pim jiiñ aagi'ndha' nañ ba' aañ jup jam aagi'ndha'. ³⁰ ¿Jaroo bha jootsak gu Juan nat ja bopko gu ja'tkam? ¿Dios aa, ka' diilh aa mit chia gu ja'tkam? Ea gor xiñ aagi'ñ.

³¹ Ba' dai na mit ba jim ti tikka diilh, jup kai'ch am:

—Jax ja'k jach tida'? Na gu' no'ch jax titda nat Dios bha joot, pui' ji chi'ya': “¿Gi jax ji na pimit ba' cham ti jii'ñ na jax ti tu jam a'gidhimik?” ³² Cham dho bhai' jia no' chich pui' ja'k ti'n. Na gu' no'ch jax jup

titda na mit dñilh chia gu ja'tkam, pui' cham jup jir am.

Cham aa' am nam tu aaga', nam gu'x bhax'x maat nam mui' ja'tkam ti jñigi'ñ na gu Juan bhaankam tu a'gimik gu Dios. ³³ Mi' pui' cham ka bhax' nam jax ti'ya', dai na mit jup xi chñdak gu Jesusus:

—Cham ji nach maat nat jaroi' bha joot gu Juan.

Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho bak gu' aañ pui' cham jup jam aagi'ñdha' nat jaroi' bhañ joot.

12

Gu Jesusus na tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gu tujuandam nam buam pix tu dooda' (Mt. 21:33-46; Lk. 20:9-19)

¹ Mi' dñir ba' gio bhax'p ji chu ja a'gi gu Jesusus bhaan ji ua'rgidhak maa'n gu ð'xchadam, jup ja titda:

—Maa'n gu maa'nkam tu darsak gu uubas, gio ba' nat tu kuu mi' nat ji'x juugit tu darai. Mi' dñir ba' moop ti kñ'mpi na pai'x bhaai'n ka' nam ba kñi'ñdha', gio ba' nat mi kñi maa'n gu tñb bñi'ñbak na ba' bhax' dñir bhaan nai' ti nñi'ñdha' na tu nuuka'nda'. Gu' ji na gu' moo ampik jup bar jimdam mik ja'k, ba' mi' xi ja do'ñchok ji'kchi gu ja'tkam nam mi' ka tu juanda', pu jii ba'.

² Ba' nat pai' dhuuk ba bhax' gu uubas, mui' tñi joot maa'n gu tujuandam tugi'ñ mi' nat pai' ka xi ja do'ñchok gu jai' tujuandam tugi'ñ, na sap mu ua'ra' gui' na ji'k bhaan bipio'. ³ Gu' ji na gu' nat jax mi' ai, dai na mit bhax' ji dhaa gui' nam mi' tu juan, gibichpagak pui' miji xi joot jamit ip gio. ⁴ Jumai ba' mui'p joot. Dho gi ba' joodai ki'n ma'yasa mit ji, giilhim ko'ktolh jamit gu ma'oo'n, gio nam bñix aixim titdaimik nam jax ilhii'ñ, pui' mit mijip xi joot. ⁵ Ba' jumai mui' tñip joot. Dho gi ba' pu mua mit ji. Jai' ba' mui' tñip ja joot gatuuk. Pui' mit jup ja dooda, jai' mit ja ko'ktolh pix, jai' mit pu ja koi.

⁶ Ba' mikkat na cham jaroi' ka jai'ch na mu jootsa', dai gu maraa'n pix ba bii gui' nax io'm jix dha'da', pui' mui'p ma joot jup xi chñik: “Dhi' dho gi gu' jñi'ñdha' am ji, nam gu'x maat na aañ jir jñ mar.” ⁷ Gu' ji

na gu' nat pai' dhuuk tñi mi' ba ai, jup kai'ch am dñilh jix dhu'npi'ñ ki'n gu tujuandam: “Dhi' moo bhaan ji chu bi'ya' bñix gu tu' na ji'k ya'x chu jai'ch no't ba muu gu taata'n. Jir am nach mu'aa', kapbhax' nat dñilh ya' ka ai na ba' aach jich a'm ji chu bi'ya'.” ⁸ Ba' pui' xi chñik bhax' ji dhaa mit, pu mua mit dho, baas ðir ja'p koraar bñbñi' mit xi buak.

⁹ Ba' nat pai' xi chñimuk na pu'ñi xi chu ja a'gidhimik gu Jesusus, ba' moop xi ja tikka, jup ja titda:

—¿Jax japim ba' ilhii'ñ na ja dooda' gu kiokam? ¿Cham aa' na mi' ðñji pui'p ja kooda', jai' ba' mi ja iabu' gu tujuandam?

¹⁰ ¿Kux cham tu jñkai'ñdha' pim aa gu ñio'ki'ñ gu Dios mi u'uan ta'm? Nap jum kai'ch:

Gu jodai na mit tñi mai' xi buak gu bhñbñi'ñbakchadam, xib dñi' pik bhaan jix oo' bñix gu jai'.

¹¹ Ba'x bhax'ch chaat ich nat pui' ji' tu duu guch Gi'kora'.

¹² Ba' tñix dhaagik am gu Jesusus gu gñ'gñerkam jum aa'ndam, nam gu'x maat na dñi' ja aagit jup kai'ch nat tu a'ga bhaan ji ua'rgidhak gu ð'xchadam. Gu' ji nam gu'x ja ðbñi'ñ gu mui' ja'tkam, pui' cham juan am, dai na mit ma jii pix.

Gu Jesusus na pu ja tñda' gu pariseos nar am nam gook kap tu namki'ñdha' (Mt. 22:15-22; Lk. 20:20-26)

¹³ Ba' mikkat gu gñ'gñerkam jum aa'ndam mu joochxi mit gu Jesusus ji'kchi gui' nam pariseos jum tñti'nda' gio ji'kchi ip gu Eroodis gu ja'tkam tugi'ñ nam sap tikkapu', sap ba' no't moo jax ji chñi na cham jir am gu tu' nam tikka', bax bhaai'n ka' nam jax dhuuji iattulhdha'. ¹⁴ Ba' mu ðñk jup titda am:

—Aach bhax' ma jñich jaduun nap jich aagi'ñdha' no'r am nach aach jax ilhii'ñ, nach gu'x maat nap aap silhkam jup kai'chdha' nap pai' dhuuk tu a'gada', gio nap cham jax ti ilhii'ñ sia kum giilhim jum a'ga, nap gu' bhaankam tu a'ga na jax jix aa' gu Dios, cham tu' nam jax ja'k ilhii'ñ gu ja'tkam. Tñi' nap gu' moo cham jaroi' ðbñi'ñ, sia ku tñir gñ'kam. Ba' ja'p tu'm jachich bham tikkam: ¿Jir am aa nach namki'ñdha' gux io'm gñ'kam Rooma kam Seesar tñigim gui' na ji'k aagix nach

tu namki'ñdha', ka' cham aa? Dhi' pix ki'n jachich moo bhai' xi jii, no'r am nach namki'ñdha' piam ku gu' cham.

¹⁵ Gu' ji na gu'x bhai'x maat gu Jesus nam cham mi' pui' jii'mchu' nam jax tu ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam. Ba'p ja titda:

—¿Jax ku ba' ja'p moo jam ko'raar aapi'm na pim iatda'? Ea gor maa'n bhü'pup gu tuumiñ nañ xi chigia' na jax jir tu'm da'.

¹⁶ Ba' maa'n bhü'ñpuk mi' xi maa mit. Ba' mi' xi chü'gik jup ja titda:

—¿Jaroo da' dhi' na ya' jupñix?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Dho gu Seesar gux io'm gø'kam Rooma kam.

Ba'p ja titda ip gio:

—Dhi' gi na ya' tu ua'ñix, ¿jax jum kai'ch?

Ba' gui'p kai'ch am ip gio:

—Dho dhi' na jax chi'.

¹⁷ Ba'p ja titda:

—Dho pim xi maakidhat ku gi gu Seesar na pui'r jam gø'kam tuk na ji'k bhaan bi-pio'da', gio gu Dios japim jup xi maakidhat na ji'k bhaan jup bi-pio'da'.

Ba' mi' pui' pup tu'ii' am nat pui' ji' xi ja ti'ñ, na gu' joidham jix bhai' xi bua na xi chu a'ga. Cham jaroi' pui' køkøt am.

Nam ba tikka' gu Jesus gui' nam cham ti jü'gi'ñdha' no'm gio mu pai'p ba oipoda' gui' na ba ja'bsuñia' gu ja tutku'

(Mt. 22:23-33; Lk. 20:27-40)

¹⁸ Ba' moo mi'p ba ai mit ji'kchi gui' nam saduseos jum tiiti'nda', nam cham ti jü'gi'ñdha' no'r silhkam nam gio mu pai'p ba oipoda' gui' na ba ja'bsuñia' gu ja tutku'. Ba' bhai' ji chu a'gi mit gu Jesus, jup titda am:

¹⁹ —Aach bhai' ma jüich jaduüñ na chich bham tikkam ja'p tu'm na cham jir jich jujur. Nach gu' aach mi' pui' tu daa'ñchu' nat jax tu ua'nak gu Moisees na sap no't maa'n ba muu gu maa'nkam, no't diil mi' ji bii gu binga'n, no' cham maa'n bhaan tu mar kat, jix bhai' na bhai' ji bhüya' gu sipdhi'ñ na mia'n oi'ñdha' na ba' bhaan ba tu mar ka', na ba' ja'p ji buusnia' nar di' ka' gu xio'gi'ñ na mukia'. ²⁰ Gu' ji nam gu' moo ja'pni'p tu a'gada' gu ja'tkam, sap mu pai' oi'ñkat am xijum gook gu ja'tkam daim sispidhim. Sap ba' ti ba ti büna' kat gui' nar büpi' kam, gu' ji nat gu' sap am xi muu,

pu cham sap maa'n bhaan tu mar kat gu ubii. ²¹ Sap ba' gu sipdhi'ñ na mia'n oi'ñ ip gui' nat ba muu, tiix bhai' ba tiidak ip gu nuuchixi'ñ, gu' ji nat gu' sap pui' am jup xi muu, pui' sap cham maa'n jup tü'gik jamit gu alhii. Gio gu ti'irab kam sap miji dir tiip jimü, bhai' sap tiix bhai'p ji chi'n, pui' sap pix jup jum duu. ²² Büx sap pu koi mit gu xijum gook ti pik bhü'bhü'mik, pu cham dho sap moo maadit bhaan tü'gik gu alhii. Mikkat sap pui' am jup xi muu gu ubii. ²³ ¿Gu' ba' jax chu'm pik gio bhai'p ji bhüya' jano' nam saak pai' dhuuk gio mu pai'p ba oipoda', sia kut ti bam ja'bsu gu ja tutku'? Jaiñ nam gu' pui'r xijum gook ja'tkam kat.

²⁴ Ba'p ja titda gu Jesus:

—¿Jix maat japim aa na pim pai' jax chu't jup kai'ch? ¿Kux gu' ilhii'ñ japim aa na pui' kai'ñkam jup jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' na pai' tu ua'ñix? Cham tu'r pui' ip ji siamri. Gu' matgam gu Dios tu' na pix jix aichu'n ji, gu' ji na pim gu' aapi'm cham maat. ²⁵ Na gu' gui' nat ji'k bam ja'bsu gu ja tutku', cham tu' bhaan ka titi'ñchuka' am gu pui' ja'k jano' nam pai' dhuuk gio maakam ja'k jup ba oipoda', nam pai' chakui tu mat ka' gu xib. Nam gu' ja'p ji buusanda' na jax gu noonbi'ñ gu Dios nam bhammip tu'ii' jix dhaam, cham tu' nam jup kax aa'nda' nam ti bipna' ka' na jax ya' maaxik. ²⁶ Gu' dhi' na pim jax ja'k ti xi ilhii'ñ na pim cham ti jü'gi'ñ nam maakam ja'k ba oipoda', cham tu'r pui' ji, na gu' diil pix na pim pui'm aa', cham pai' pui' tu ua'ñix. ¿Kux cham ji'xkat tu jü'ñkai'ñ japim aa mi u'uan ta'm nat pai' tu ua'na gu Moisees jano' nat pai' dhuuk bha ñio'kdhak gu Dios? Nap titda bhaan jim ua'rgidhak gux bii u'ux: “Aañ jir di' pix gu Dios nam jax jüñ bui bax biiñak gu jam bopxi kat Abraam, gio gu Isaak, gio ba' gu Jakob.” Ja'pni bo nam kai'ch, ¿moo cham jup ti'ñchu pim? ²⁷ Ja'p jum aa' pim na cham tu' bhaan ka ti niidhidha' gu Dios gu ja'tkam no't bam ja'bsu gu ja tutku'. Matgam jir maa'n ji na jax ja a'm ti niidhidha', na gu' pui' nam jax buiñor bax biiñaktu'nda' na jax maaxik nam ya' oipoda'. Ja'p dho moo cham maat japim na pim pai' jax chu't jup kai'ch, ni

palhiip ku iam jir pui' na pim jax ti xi ilhiin'.

Gu Jesusus na ba tu aa'nda' na jax ja'k jix io'm jum aa' nam tui'ngida' gu ja'tkam
(Mt. 22:34-40)

²⁸ Ba' maa'n gui' na sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios mi ja'p kikat jup tē kēē nam jax kai'ch, ba' joidham kai pui' na jax ja'k tu a'ga gu Jesusus. Ba'x io'm mia'n xi kikkuk xi chikka, jup titda:

—¿Jax ba' tu'm pik jix io'm jum aa' nañ mi' pui' jimda' na jax jix aa' guch Gi'kora' na jax tu ua'ñix mi u'uan ta'm?

²⁹ Ba'p titda gu Jesusus:

—¿Na jax chu'm jix io'm jum aa' aa na ji'k mi' tu ua'ñix? Gui' dho na ja'pni kai'ch: “Gor xi chi kai Israel kam ja'tkam, maa'n pix jix jai'ch gu Dios nax io'm jir gē'kam. ³⁰ Tu daanda' pim bix jam jujur ki'n jix dhaam ja'k na pai'p tu'ii', gio bix na jix jam i'ii'mda' ki'n. Dai gui' pim pix ti'ñchuka' gammiji, mui' pim xim biiñkada' na pim jix pup jum taat.” Dhi' ja'pni moo biipi' kat jum aa' nam tui'ngida' gu ja'tkam. ³¹ Gio ba' gu jumai na iampix pui' ja'k jup tu ua'ñix nap jum kai'ch: “Moo pim xim ga'ngada' na tu' ja a'm jum aa'nda' gu jai', panaas ku moo aapi'm jam a'm jum aa'nda'.” Ja'pni ja'k jum kai'ch. Dhi' ji' dhi gook na jax jum kai'ch moox io'm jum aa', sia pik jax ka' git.

³² Ba'p kai'ch gui' na sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios:

—Umri moor pui' nap jax kai'ch jiñ jaduun' na maa'n pix jix jai'ch gu Dios nax io'm jir gē'kam, cham tu' jumaip jix jai'ch.

³³ Jir am dho nach tu daanda' bix jich jujur ki'n na ji'k ja'tkam jix dhaam ja'k, gio bix na jix jich i'ii'mda' ki'n. Dai gui'ch pix ti'ñchuka' gammiji, gio nach mui' xich biiñkada' nach jix pup jich chaat. Gio nach xich ga'ngada' na tu' ja a'm jum aa'nda' gu jai', panaas ku moo aach jich a'm jum aa'nda'. Moo dho gu'x io'm jix bhai' ji busaak gu pui' ja'k, gui' bak gu' cham pik tu' bhai' ji nañ mu pai' tu makgirtat ti tikkada'.

³⁴ Ba' gu Jesusus na gu'x maat na iampix mi' pui' jimchu' na jax tu ua'ñix, ba' mui' xi guguux, jup titda:

—Alhi'ch pix bam aagit jiñ jaduun' nap buiñor bap tui'ka' gu Dios na ba' gammiji jum a'm ba ti ni'ñdha'.

Mi' pui' cham jaroi' tu' ka tikka'n, nam gu' bax xi'irgi'ñ, na gu'x io'm jix matda' na jax ja'k ti'ya'.

Gu Jesusus na baja tikka' gu gē'gē'kam jum aa'ndam
(Mt. 22:41-46; Lk. 20:41-44)

³⁵ Ba' gio bhai'p ji chu ja a'gi gu Jesusus gu ja'tkam pu mi' pui' irban dir gu gē' chiop, xi ja tikka'n na sap jax jir jum duukam na ba' pui' Dabii jir boxi'ñ. Jup ja titda:

—¿Jax kum ba'p kai'chdha' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios na guch Xoi'kam Dabii jir boxi'ñ? ³⁶ ¿Gu' jax ku ba' gu Dabii pui'p kai'ch nax io'm jir gē'kam guch Xoi'kam? Ja'pni bo nat tu ua'na jano' nat pai' dhuuk pui' ja'k jurtuda gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', nap jum kai'ch: Jup titda gu Dios guñ Gē'kam tuk gui' nar jich Xoi'kam:

“Ya'niñ xanoop jap xi dhaibu' nañ aañ ka xi ja tulhiin'chuda' gui' nam xim bhaamki'ñ nam ba' soi'm ilhdha' aap jum bui.”

³⁷ ¿Gu' jax jam ba' duukat pui' ja'k iimchu'n na pui'r boxi'ñ, na ba' gu' gu Dabii jup kai'ch nar Gē'kam tugi'ñ guch Xoi'kam?

Alh iam tiix xi'ir am gui' nam mi' gē'gē'kam jum taat, nam gu' jano' mui' ja'tkam mi'p tu'ii' nam kēē na joidham tu a'ga gu Jesusus. Ba' pu cham ka bhaai' nam jax tiida'.

Gu Jesusus na ba tu aa'nda' nam jax ja'k tu jim gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios

(Mt. 23:1-36; Lk. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Mi' dhir ba' maakam bhai'p ji chu ja a'gi gu Jesusus, jup ja titda:

—Moo pim cham ja kēkēdat gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, na gu' ja'p moo ja ko'raarda' bo nam nai' jimda' tē'tēb ji chim ti'dhat nam sap ba' gē'gē'kam ja ilhi'ñdha' gu ja'tkam. Gio nam jix aa'nda' nam tu' ka'm ja ni'ñdha', jum aa'nda' sap na xi kuanai gu bonma'n na ja ñio'kdha' gu jaroi' mu ja'p nam jax jimda'. ³⁹ Gio nam jix joi'ñdha' nam ja'xbui' pui'p xim taat ka' na jax gu gē'gē'kam jum

aa'ndam. Jai' mijimmip xi dharka' am nam pai' darka' mu ja'p nam pai' jax tu daanda' gu Israel kam ja'tkam, piam pai' nam jax tu piastatda'. ⁴⁰ Gio ba' nam jix joi'n nam ja iatgidhat ja boosgi'ndha' gu ja bixchu' gu u'uub di'dilhdhim. Mi' dhir ba' mik tu ñiokidha' am nam pai' dhuuk ba ji chu nokia', na ba' jax dhui cham maati' ka' nam tu' jax buada'. Ku gu' dhi' kam tulhiiña' am ji ja'p jix io'm jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' nam ba' mi' xi aaya'.

Gu ubii na cham jir jix chumñigam na mi chu'aa' gu tuumiñ chiop

(Lk. 21:1-4)

⁴¹ Ba' ja'xpix miji daakat gè' chiop jup ba ja nii'n gu Jesus gu ja'tkam nam pix mi' ji chu'aim gu tuumiñ na pai'm tua'ba. Jai' moo mui' mi chu'aim am, nam gu'r jix chutumñigam. ⁴² Ba' moo mi'p ba ai maa'n gu ubii na cham jir tu bia'kam ka' gio nat muu gu binga'n, ba' mi'p xi chua gook gu tuumiñ na cham pik tu' bhaigim tu'ii'. ⁴³ Ba' gu Jesus maap xi ja jumpadak gu noonbi'n, jup ja titda:

—Tu' silhkam ki'n jañ ya' pu jam tida', dhi ubii na cham jir jix chumñigam nat gook pik mi chua gu tuumiñ, ja'p ji buusan nat jix io'm mui' mi chua, nat gu' soi'm ilhdhak mi chua. Gu' ba' gu jai' na mit panaas mui' mi' tii xi chua, pur cham tu', ⁴⁴ na gu' gui' na jik cham ja a'm kam aa' nam ba' mi chu'aim. Gu' gu ubii bix mi' pu tua na jik ua'dat, sia ku gu' daipu' bia'kat na ki'n ka tu saba'da' git.

13

Gu Jesus na ba tu aa'nda' nam iara' gu gè' chiop

(Mt. 24:1-2; Lk. 21:5-6)

¹ Ba' ja'xpix nat ba buus gu Jesus miji dir gè' chiop, jup titda maadit gu nobii'n:

—jKagit na jax joidham tu'm dhi bhi'ñbak jiñ jaduun! Jupaaban sobkoñxim gu joodai bha bhi'ñbakchix.

² Ba'p titda gu Jesus:

—Ya' dho pui' ka tu'ii' gu xib nap nii'n. Ku gu' dhi' kam aaya' ji na pai' dhuuk jum iara', pu cham pai' maa'n kap tukdhixim bi'ya' gu joodai.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jax ja'k ba tum buidha' na bar mia'n ka' nam tñmu' dhi oi'ñga'n

(Mt. 24:3-28; Lk. 21:7-24; 17:22-24)

³ Mi' dhir ba' pu jii mit amuub baasi'n dir ja'p oidha' ta'm nam Oliibus ki'n jix chu mat ka', na silh jix chu maax bhai' dhir gè' chiop. Ba' gu Jesus bhammi tisdik mi ja'p ji dhaibu. Ba' gu Peegro gio gu Jakoobo gio gu Juan gio ba' gu Anrees, mui' ji ai mit mu na pai' daa, ba' ba tikka am jix dhu'npi'n ki'n, ⁴ jup titda am:

—Aach ja'p tu'm tiix maachim jich jaduun no'p moo cham jax ji chi'jich aagi'ndha' git. ¿Paa ba' duuk pui'm iara' saak gu'ñi gè' chiop nap jax ba kai'ch bii'pi'? ¿Jax ja'k ba tum buidha' na bhaan jix maati' ka' na bar mia'n nam iara'?

⁵ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dho dai na pim ti niidhat oipoda' na cham jaroi' jam iatgidha'. ⁶ Nam gu' mui' ya' aaya' nam pui' ja titdaidha' gu ja'tkam nam aañ jir gui' ka', jup kai'chidha' am: “Aañ jir di' guch Xoi'kam.” Ba' giilhim mui' ja iatgidha' am.

⁷ Gu' no' moo bar mia'n, pui' ba ti kaaya' pim ji na jigialhcha' mi' pai' na pim jup tui'ka' piam maakam ja'k. Ku ba' gu' aapi'm cham jax jum aa'nda' ji, na gu' dhi' pui' ji chu buusnia' sia pik jax ka' git, giilhim jix buam tum buidha', ku gu' chakuir dhi' ka' ji na pai' dhuuk pik tum kuugalhdha'. ⁸ Bix aixim ka xi chum duña' ji matgam. Bhai' ji bhaaku' am gu ja'tkam gè'gèr kikcham dir ja bui gu jai' na pui'p jir gè'gèr kikcham ka', jum kokda' am, jum mama'yasa' am. Gio na joña' dhi oi'ñga'n mui' kap, gio ba' na bhigi' jimia'. Ku gu' dhi' na bhaan pik ba pup xi chum tulhii'ndha' ji, na bhaan jix maati' ka' na ba tum kuugalhdhidha'.

Gu Jesus nap kai'ch nam ja o'bhai'ndha' gui' nam jik ti jügi'ndha' buiñor

⁹ Ja'pni ba' moop ja titda:

—Moo pim cham jum o'joldhat ti jügi'ndha' aañ jiñ bui. Nam gu' jam da'ngii jam u'ji jam gii'bia' gu tutpilh mu ja'p nam pai' jax tu chichiopi' ka'. Gio nam mu jam ui'ka' nam pai' darka' gux kakai' gio jai' ja bui gu gè'gèrkam jum aa'ndam,

mi'm ba' bhai' ji jam tikka' no'r silhkam na pim ti jüigi'ñdha' aañ jiñ bui. ¹⁰ Ba' nam pai' bix ka xi kaaya' na ji'k ja'tkam ya' dhi oi'ñga'n gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios na ba' pik moo ba tum kuugalhdha'. ¹¹ Ba' na pim pai' dhuuk mu suulhgia' nam pai' darka' gu g'e'g'erkam jum aa'ndam, cha'pim jax jum aa'nda' na panaas ku cham ka bhaai'n ka' na pim jax ti'ya', ni ku pim jax jum aa'nda': “Jax jañ ba' ja'k ti'ya' chi?” Matgam diilh pix ya' dir ja'p ji buusnia' ji gu ñi'look, na gu' jam a'm jup tui'ñgida' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda'. Gui' pix jup tu duiñchu'nda', cham tu' aapi'm diilh, panaas ku gui' pik tu a'gidha', na gu' jam maakidha' gu matda' na pai' dhuuk ba xi chum aagidha'. ¹² Ja'p na pai' jigialhi' chir jup tum tui'ka' dho gu' panaas, na gu' bix pix jix chum bhaak ka' gui' nam ji'k cham ti jüigi'ñdha' aañ jiñ bui. Diilh jum i'iattulhdha' am gu ja'tkam siam sipidhim, jai' gu ja maamar nam bhai' ji ja bhaamkidhai ja iattulhdha' no'm ba ti jüigi'ñ aañ jiñ bui, jai' gu ja tataat nam ja iattulhdha' nam ba'x bhai' ja bhüya' gu g'e'g'erkam jum aa'ndam nam ja kooda' no'm xi ilhii'ñ. ¹³ Bix na ji'k ja'tkam gui' nam cham tu' ka'm ti ñi'ñdha', cham ja kaim ka' am gio nam cham ja ñiidham ka' gui' nam ji'k ba ti jüigi'ñdha' aañ jiñ bui. Ku ba' gu' gu jaroi' na cham jim o'joldhat gammiji ti jüigi'ñdha', cham jax bua ji sia mit ma mua, na gu'x dhaam ja'k bhüya'.

Gu Jesus na bhaan tu a'ga' maa'n gu maa'nkam na giilhim jir jix bhangim

¹⁴ 'Ja'pni moop tum duñia' nat jax tu ua'nak gu Danial, gui' na bijik ya ja'p bhaankam tu a'gimik guñ Gi'kora', nap jum kai'ch na jano' na pai' dhuuk pik ba ji chum kuugalhdha', ya' ba aaya' maa'n gu maa'nkam giilhim jix bhangim, ñbhidham tu buidha' nam ba tigia' gu ja'tkam. Bhai' baakii g'e' chiop pu tu dooda' na jax ilhii'ñdha'. —Moo pim ti'ñchukat dhi'ñi na jax ya' tu ua'ñix, aapi'm na pim ji'k tu jiñkai'ñdha'—. Ba' aañ pu kai'ch na gui' nam ji'k ya ja'p mia'n jup tui'ka' jano', pui' na jax ya' dhi Judea, jir am nam ba ji boi'ñgia' mu ja'p pai' oi'dha' ta'm na ba' cham ja tulhiiñchuda'. ¹⁵ Piam no' jaroi'

bhai' pai' ka daa ba'k dhaam, jir am na bhai' dhir timñi pu jimiiññolhia', cham tu' na mijip ka bakida' irban dir na ba' tu' xi bhüji. ¹⁶ Piam no' jaroi' mu pai' ka oiri ga'ran, jir am na mi' dhir pu jimiiññolhia', cham tu' na tu' jajannulhi'ñ jai'p ka xi chu ua'rai kia'mi'ñ na ba' pik ba jimiiñolhia'. ¹⁷ Ja'p moo joi'mdam tum duñia' ji jano', kux ba' gu' pui' aa! Nam gu' giilhim jum tulhiiña' gu u'uub gui' nam a'aalh ki'n cham bhai'm taat ka', gio jai' nam ilhich ka tu maamar ka' xio'dam. ¹⁸ Ba' aañ pu kai'ch na pim gammiji tu a'gada'x dhaam ja'k buiñor gu Dios na ba' cham jano' pik pui' tum duñia' na pai' dhuuk jix jüipi'ñ ka'. ¹⁹ Na gu' jano' na pai' dhuuk pui' tum duñia', giilhim jir tulhiiñara' ka' jix io'm, cham tu' pui' na mit jax jum tulhiiñak gu jai' bijik, jano' nat dir jup duu gu Dios dhi oi'ñga'n. Gu' ja'pji jix io'm ji na ba' pik bar daipu' ka', cham ji'xkat pui' ka tum duñia' gatuuk, na gu' ba tum kuugalhdha'. ²⁰ Nat gu' pui' pu ti ip gu Dios na jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha', cham mik jir tulhiiñara' ka', na gu'x ja joi'gi'n gui' nam ji'k ba ti jüigi'ñ buiñor, cham aa' nam mik ya' oipot giilhim jum tulhiiñdha'. No' gu' cham tu daasa' git na ji'x juugit jir tulhiiñara' ka', bix jam dho pu ko'ya' git. Jaroo gip jix ñakoo' na giilhim jum tulhiiñdha'?

²¹ 'Ba' jano' na pai' dhuuk bar mia'n ka' na tum kuugalhdha', no' jaroi' jax jam titda: “Muni dhaa guch Xoi'kam. Maik gor jach kaipu”, piam no' jax kai'ch: “Muni ba ai guch Xoi'kam”, cha'pim jüigi'ñdha'. ²² Nam gu' mui' jai'chdhihia' gui' nam pui' xi kai'chidha': “Aañ jir di' guch Xoi'kam”, gio jai' nam pui' xi kai'chidha' na maadit jir di' ka' gui' nam bijik ya ja'p bhaankam tu a'gimik guñ Gi'kora'. Pui'x bhai'p xi chu buidha' am gui' nax bhai'r jum duukam ka', nam jax dhui pix ja iatgidha' gu ja'tkam, sia gui' nam ji'k ti jüigi'ñdha' aañ jiñ bui. No'm gu' cham pik bix ja jujur ki'n jix biiñak, jix bhai' ja bhüya' dho gu'. ²³ Ba' aañ pu kai'ch na pim cham ja ke'ke'edat, nam gu' tu iatgidhidha' pix. Mooñ ba jam aagi'ñ xib dir.

Na jax ja'k tum duñia' na gio bhai'p jimda'

*guch Xoi'kam**(Mt. 24:29-35, 42-44; Lk. 21:25-36)*

²⁴ 'Mi' dhir ba' na xi chum tulhiiñai, dai na bhai' ji chum tukgamta'. Cham jixkat ka tonnia' ki'n gu tanoolh, ni na cham jixkat ka masbagia'. ²⁵ Gio gu chichia' nam bhai' ji iin'xia', na gu' giilhim jix io'm gi'ndukia' gux dhaam. ²⁶ Ba' aañ nat bhañ joot guñ Gi'kora', bañ chigia' pim nañ bhijimmini dhir bhai' ji buusnia' tibaañ chir, nam ba' ba machia' bix na jik' ja'tkam nañ aañ pui'p jir g'kam na jax guñ Gi'kora'. ²⁷ Ba' nai' ja jootsa' iñ gu noonbiñ guñ Gi'kora' na jix jir oi'nga'n, pui' na jax mummuni ja'p na pai' am ju'kam tu'ii' dhix dhaam, nam ba' ja jumpada' gu ja'tkam gui' nam jik' ti jii'g'iñdha' aañ jiiñ bui.

²⁸ 'Cham jixkat nii'ñ japim aa gu iigix na pai' dhuuk bhai' ji iipoñia', na joidham pix ti'ngilhidha' gu jaaga'n? Dhi' na bhaan jix maati' ka' no't ba ji chaa'm, na pai' dhuuk ba ji chu juuka'. ²⁹ Ba' iam pix pu'ñip ji buusnia' dhi' pui' nañ jik' jax ba kai'ch. Pix am ti'ñchuka' pim no't ba jim tiimu dhi oi'nga'n, bax maati' ka' na bar mia'n ka' nañ bha jimda'. ³⁰ Tu' silhkam ki'n jañ ya' pu jam tida, biipi' pu'ñi xi chum duuji nam ba' pik ba ko'ya' dappaam gu ja'tkam gui' nam jik' ka duduaka' jano'. ³¹ Dai dhi oi'nga'n nam tiimu' gio gux dhaam, gu' guñ ñi'ook cham jixkat jum tiimu' ji.

³² 'Ku ba' gu' dhi' cham maati' ji na pai' dhuuk pik pui' tum duñia', na gu' dai diilh guñ Gi'kora' nat tu dai na pui' tum duñia'. Cham maat am gu noonbiñ, sia kum bhammip tu'ii'x dhaam, ni aañ kuñ cham maat nañ jir Maraa'n, dai gui' diilh nax maat.

³³ 'Ba' gu xib tu' na jax chui'ka', aañ pu kai'ch na pim gammiji tu a'gada' jix dhaam ja'k buiñor guñ Gi'kora', cha'pim jix mik buppada', na pim gu' cham maat na pai' dhuuk tu daaxix. Gu' dhi' jotmoda' pix pui' tum duñia' cham jum ilhdham. ³⁴ Na gu' dhi' ja'p ji buusnia' na jax gu jaro'i no't ka paxiaram mu pai' ja'k mik, no't mi' ka xi ja do'ñchok jai' gu ja'tkam nam mi' ka tu juanda', dai na xi ja chiani' nam jax ja'k tu juanda', pui' na jax mi' na pai' tuutka' gu ba'pki'ñ, na gu' maa'n mi'p xi chiani' na ka tu nuuka'nda'. Ba' gui' dai

na pix am ti niirka' na pai' dhuuk gio mi'p aaya', na gu' bhai' ji o'bhai'ñdha' no' mi' pix cham tu jai'ch. ³⁵ Ba' aapi'm pu'ñi ip, pix am ti niirka' pim, na pim gu' cham maat nañ pai' dhuuk ya' aaya', no' jaxji ji dhidimpugidhak, piam irab tukaa', piam ku gu' katukgab na pai' dhuuk ba jiiñkia' gu takaaru', piam ku gu'x dha'npam ji chu maaxirik. ³⁶ Mooñ ba jam aagi'ñ xib dir na pim ti'ñchukat. Cha'pim moo kooksit darka', nañ gu' jotmoda' ya' pix ji buusnia' cham jum ilhdham. ³⁷ Bix dhi'ñi pui' nañ jik' jax jam tida aapi'm, dappaam na jik' ja'tkam jañ jup ja titdat jup kai'ch: Nam cham kooksit darka', gammiji pix ti'ñchuka' am nañ jax ba kai'ch.

14

Nam ba tu a'ga' gu g'g'erkam jum aa'ndam nam jax ja'k duuji mu'aa' gu Jesusu
(Mt. 26:1-5; Lk. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Ba' nat gook tanoolh pix ba ji bii na ba' moo bam aaya' na bar piasta ka' bhaan Paaskua ta'm, gio jumai na mia'n oi'ñ nam pai' dhuuk jix basdak tu kua'da' gu paan gakhidhi'ñchix kam, iampix ja'p tu'm na ariin timkalh. Ba' jano' gu ja g'g'erkam tuk gui' nam jai' ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, gio ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, ti moom ga'nga' am nam jax ja'k duuji iatgidhai tu chiñia' nam mu'aa' gu Jesusu. Aa'nda' git am nam ba dagia', ² gu' ji na gu' sap cham jax jix bhaai', na gu' kar piasta ka'. Ba' ja'pni pix ka xi chi'ik jamit:

—Mooch chakui juanda' na kar piasta ka', no't ba buus ba'. Na gu' no' chich xib daagik mi ja'p pai' jax ba buim ja nii'ñchudat gu ja'tkam, giilhim bhai' ji bhaaku' am jich bui.

Gu ubii na bha toi'dha' mo'ran gu Jesusu
gui' na joidham uub
(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Ba' ja'xpix gu Jesusu jimik mummup ba tu kua' Betaania, na pai' kio gu Simoon gui' na tootolhidhat ka gakiidhat gu tukga'n. Ba' moo mi'p ba ai maa'n gu ubii ua'dat maa'n gu ilhi'ch jix moik gu jodai ja'aachix kam, nam alabaastro ki'n jix mat ka', na mi suu'ntu' gu osbhaga'n gui' nam nardo

ki'n jix mat ka' nax dha'ram namik, na joidham uub. Ba' nat jax kukpio'kak bhai' xi choi' mo'ran gu Jesusus, pu bix ip moo nat bha toi'. ⁴ Ba' ji'kchi gu ja'tkam nam mi'p tu'ii' bhai' ji bhaak jamit, jup kai'ch am:

—¿Jax ba'm aagit pui' tu bua dhi ubii? Tii' nat bix xi dhoodak dhi' na tu'x dha'ram namkit. ⁵ ¿Cham bhai' aa na tu chi'nia' git nam ga'ra' nam ba' ja makia' git gui' nam alh cham jir tu bia' kam, nam attiiru cham bia' nam tu' ki'n tu saba'da'? Jaiñ na gu ja'kbui' busaakdat gu tuumiñ na jax no' ñich maa'n oidha' ba tu jua.

Ba' pui' ji' xi kai'chimik am bhai' ji ñiok jamit gu ubii, ⁶ gu' ji nat gu' jotmoda' ja soo'mcholh gu Jesusus, jup ja titda:

—Cha'pim tu' ki'n juanda' dhiñ jaduun, na pim gu' cham maat nat jax kai'ñkam bhañ juulh dhi' na pimit tu' bhaan ba ji chu a'ga. ⁷ Gu' matgam gu jaaduñ na pim ja aa', gammiji ya' jam buip tui'ka' am ji, xi ja maakat japim dho nam alh ki'n jup xia'ñdhidha'. Gu' aañ nañ bar boi cha'm kam ⁸ nat ba' bhai' bañ choi' dhi ubii dhi' na joidham uub, na ba' cham xijai ka', dai nam bañ yaaspa'. ⁹ Tu' silhkam ki'n jañ ya' pu jam tiida', na pai' dhuuk bhai' ji chum a'ga' gux bhai'm kai'chdham ñi'ook ya' dhi oi'ñga'n, bix jup jum a'gidha' dhi ubii na ba' bhaan jix maati' ka' nat jix bhai' dhuu nat bhañ choi' dhi osbhaga'n gu nardo na joidham uub.

Gu Juudas na maaxik kisa' gu Jesusus nam mu'aa'

(Mt. 26:14-16; Lk. 22:3-6)

¹⁰ Ba' maadit gu mambhix daman gook gu noonbi'ñ, gui' na Juudas Iskariote ti'ka', xi mi' nat ja aa'ñdham gu ja g'e'g'erkam tuk gui' nam jai' ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' bui'ñor gu Dios, na ba' maaxik kisa' nam boi bhichdha' gu Jesusus. ¹¹ Ba' joidham jix bhai'm ilh jamit na ba ja aagi'ñ, jup titda am nam mui' namkidha' na mu ja baidhika' gu ja o'rosiiris tuk na pai' silh oirida' gu Jesusus. Ba' gu Juudas ba jim gaa na jax ja'k jix bhai' ji buusnia' nam jix bhai' bhiiya', nam ba' cham xijaichdha' nam daagii boi bhichdha'.

Nam ba tu bhaidha' gu koi' bhaan Paaskua ta'm gu ja'tkam tugi'ñ gu Jesusus
(Mt. 26:17-29; Lk. 22:7-23; Jn. 13 :21-30; 1Co. 11:23-26)

¹² Ba' buimgidhak biipi' dir na ba' moo mui' jim kisa' ja'xpix na pai' dhuuk kasnir bakaax tum jugia', gio ba' gu jumai na mia'n oi'ñ nam jix basdak tu kua'da' gu paan gakhidhi'ñchix kam, ba' moop ba tikka am gu noonbi'ñ gu Jesusus, jup titda am:

—¿Paap ja'k jix aa' nach jimii tu bhaidha' nach tu jugia' ja'xñi nat ya' bam ai gu piasta bhaan Paaskua ta'm?

¹³ Ba' gu Jesusus gook miji xi ja joot bhammi g'e' kiicham, jup ja titda:

—Aañ ja'p tii kai'chit na pim mu jimia' aapi'm gook bhammi g'e' kiicham. Bhai' pim tigia' maa'n gu chio'ñ nar tujuandam na mi ja'p ba tu bai'ntu'nda' maa'n gu bai'ñdhakar ta'm. Ba' aapi'm mui' xi oidha' gatuuk dir, pix niidhidha' pim na mummu ji aaya' kiicham. ¹⁴ Ba' aapi'm cham xi'irdat mui' xi aaya', ja'p japim tiida' gu mi' kiokam: “Aach ja'p jich chidak bhach joot gu G'e'kam nap sap taiñbuidha' maa'n kap gum ba'aak pai' na tu bio', na sap ya' tu jugia' ja bii'm gu noonbi'ñ nat bam ai gu piasta bhaan Paaskua ta'm.” ¹⁵ Ba' gui' tu jam ti'ñchuda' bhiji ja'p t'e'kob, na pai' ti ki'mpigix gio na g'e'x chu bhai'. Bhai' pim ba' tu bhaidha' nach tu jugia' ja'xñi.

¹⁶ Ba' mui'p ma jii mit gu gook gu noonbi'ñ, bhammi mit ba ai g'e' kiicham. Pui' dho ji chu buus na ji'k jax ja titda gu Jesusus. Cham xijaich jamit, dai na mit xi chu bhaidhak gu koi' nam tu jugia'. Ja'xpix ba' giop ka xi jii mit mummu nat pai' dhir bha ja joot.

Gu Jesusus na ba ja aagi'ñdha' gu noonbi'ñ na maadit maaxik kisa' nam boi bhichdha'

¹⁷ Ba' ji chukgik mi' ba ai gu Jesusus ja bii'm gu mambhix daman gook gu noonbi'ñ.

¹⁸ Mi' ba' bhai' ji chu juu mit. Ba' nam mi' daraat ka tu kua', jup ja titda:

—Tu' silhkam ki'n jañ ya' pu jam tiida', maadit aapi'm na pim ya'p tu'ii', maaxik jiñ kisa' ja bui' gu g'e'g'erkam jum aa'ndam nam boiñ bhichdha'.

¹⁹ Ba' gui' gampai' ji dhuu mit, ba' pix bhai' ji chikka mit ji'ma'n, jup titda am:

—¿Aañi' aa chi?

Gio gu jumai:

—¿Ka' aañi' aa chi?

²⁰ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Maa'n pix ji gu' aapi'm mambhix daman gook na pim ya'p tu'ii', nach ji'k maap ya ti sissi dhi jooxia' ta'm nañ jax chu'm ka'm tu kua' aañ. ²¹ Jir am kat na pu cham jai'ch ka' git gu jaro'i na maaxik jiñ kisa' nam boiñ bhichdha'. Tiix joi'gi'ñ iñ, na gu' giilhim jum tulhiiña' maaxik xiñ kisa'. Ku ba' gu' dhi' mi' pix pui' ba jimda' ji, na bhaan pix jum kuugalhdha' na jax jum kai'ch mi u'uan ta'm gu ñio'ki'ñ gu Dios, na pu'ñi ja'k jiñ dhooda' am aañ nat bhañ joot.

Gu Jesusus na ba tu daasa' na jax ja'k aagix ka' nam ba' bhaan ti'ñchuka' gui' nam ji'k ti jigi'ñdha' buiñor na ja a'mkam mukia'

²² Ba' mi' pui' nam tu kua', nat jax dhaa ip gio gu Jesusus jai' gu paan, xi chu taxchaabgidhak jix dhaam ja'k ta'tak xi jaisaidhat pix mui' ji ja maa gu noonbi'ñ, jup ja titda:

—Dhi'ñi pim pup mui' xi jugia', na gu' dhi'r jiñ chuuku'.

²³ Gio ba' maa'n mi' dhir ja'p bhai'p ji bhii gu alhi'ch ja'aa na mi suu'ntu' gu biiñ gui' na uubas ki'n jup duñiix, ba' mu ja'k xi ja maakak xi ja chia nam i'ya'. Ba' gui' bhai'p xi ii mit ji'ma'n kaam. ²⁴ Na mit xi i'chuk ba'p ja titda:

—Dhi' na pimit tu ii, dhi'r jiñ i'ñir na ki'n xib dir maakam aagix ka' na jax ja'k jix aa' guñ Gi'kora' nam mi' pui' jii'mda' gu ja'tkam, na gu' ka milhia' guñ i'ñir na ba' tu namkix ka' gu ja ua'tulhdhara', na ba'x bhai' tu ja jimia'. ²⁵ Tu' silhkam ki'n jañ ya' pu jam tida', daipu' dhi maa'n kaam nañ xi io'ji dhi uubas baraa' gu xib, nañ gu' moo bar boi cha'm kam. Jano' ba' na pai' dhuuk ba tum kuugalhdha' nañ ba' giop ba i'ya' jix dhaam ja'k, ku gu' gux uañ ji, cham tu' dhi' pu chu'm.

Gu Jesusus na ba aagi'ñdha' gu Peegro na pui' ti'ya' gatuuk na cham tu' kaichu'

(Mt. 26:30-35; Lk. 22:31-34; Jn. 13 :36-38)

²⁶ Mi' dhir ba' maa'n xi laalagik tii ma jii mit bhammi ja'k oidha' ta'm, nam pai'

Oliibus ki'n jix chu mat ka'. ²⁷ Gu' ji na gu' na mit baas ba ji bhii, jup ja titda gu Jesusus:

—Ya' moo mam ai nam kuugalhdha' na jax tu ua'ñix mi u'uan ta'm nap jum kai'ch: “Mu'aa' am gu bipia'dam, ba' gu kakasnir jum ji'dilhkadai pix cha'tak boopoya' am ji'ma'n.” Ba' dhi' na pui' ji' tu ua'ñix, aapi'm jam aagit pui' ja'k jum kai'ch, na pim pu jibo'i'ngia' xib dhi tukaa' nam bañ dhagia' gui' nam bha ja jootsa' gu g'e'g'er kam jum aa'ndam. Na gu' cham tu' dai nam jiñ kuupa' pix, gu' ja'pji nam pu tu chi'ña' nam jiñ mu'aa'. ²⁸ Ku ba' gu' aañ gatuuk yaa' ji nañ jax ba oirida'. Kagit nañ biipi' mu ba oirida' Galilea na pim ba' aapi'm mup ba aaya'.

²⁹ Ba'p kai'ch gu Peegro:

—Aañ dho gi chaku'i jimiiññolhia' ji, sia mit dhi jai' jibo'i'ññor. Cham jax bua sia ku mit jum bindak jiñ dhaa.

³⁰ Ba'p titda gu Jesusus:

—Tu' silhkam ki'n jañ ya' pum tida' na gookim ka jiiñkia' gu takaarui' xib dhi tukaa', aap baikim pui' ba ti'ya' nap cham jiñ kaichu'.

³¹ Gu' ji na gu' xi kiik gu Peegro, jup kai'ch:

—Aañ dho gi pu ti'ya' ji nañ jum kaichu', cham jax bua sia mit jum bindak jiñ mua.

Ba' bix pui'p ji chi mit gu jai' noonbi'ñ.

Gu Jesusus na mi' e'ji Getsamanii tu a'ga' jix dhaam ja'k buiñor guch Gi'kora'

(Mt. 26:36-46; Lk. 22:39-46)

³² Ba' mi' pix ji ai mit na pai' Getsamanii ti tii', ba'p ja titda ip gio gu Jesusus:

—Ya'ni pim ka darka'. Aañ bha'ñi ka tu a'gara' jix dhaam ja'k buiñor guñ Gi'kora'.

³³ Ba' baasi'n iam xi jimik baik pix xi ja baidhak gu noonbi'ñ, dai gu Peegro, gio gu Jakoobo, gio ba' gu Juan. Ba' gampai' jim duu nam bhai' xi ñii'ñ, panaas kux buam jum aa', ³⁴ ba'p ja titda:

—Aañ moo cham pui' ka tu tatda' ji, bax chaat iñ nam mia'n ba jiiim gui' nam boiñ bhichdha'. Aañ ja'p ilhii'ñ na pim ya' pix kañ ñiirda' ip aapi'm, dai na pim moo cham kooksoda', ti nii'ñdha' pim.

³⁵ Ba'x io'm baasi'n iam xi jimik mi ja'p o'lhia'n ki'n xi kikbuk xi dhumartik, dhirap na xi chu siisap gu ma'oo'n. Ba' mui' ji chu

a'ga jix dhaam ja'k buiñor guch Gi'kora', na tikka'n no' sap jix bhaai' na palhbuidha' nam ba' cham boi bhichdha', ³⁶ jup kai'ch:

—Aapi'ñ Gi'kora' nap jix dhaam jup tu'ii', nap bixchu'x bhaai' nap pu tu duñia', xiñ palhbui'ñ nam cham boiñ bhichdha', na gu' dhi' ja'p ji buusan na jax gu tu' na giilhim jix xibu' nañ tu i'ya'. Piam jap xiñ guguuxdha' nañ ba' cham jax jiñ aa'nda' no'p gu'x aa' nam kuugalhdha' nap aap jax ilhi'ñ. Ku gu' aañ cham tu' ji nañ moo cham aagit jup kai'ch.

³⁷ Ba' ja'xpix nat ja'k gi' mi' nat pai' xi ja chianik nam ka darka' gu baik gu noonbi'ñ, mi' pix kookos am nat ba ja tii. Ba'p titda gu Jesus gu Peegro:

—Simoon, ¿moo ja'p jix kooxim ap aa? Ti nii'ñdha' ap. Moo pich chi moo jano' koi na ñich jax jii. ¿Ka'p ji siamri ji'x xi chi niidhimik aa? ³⁸ Gu' pim ji ti nii'ñdha' ji, gio na pim tu a'gada' jix dhaam ja'k buiñor guñ Gi'kora' na ba' cham jam mai'chia' gu ja'ook. Pui' dho pix tii xi chu tatda' jia na pim nakga' git na pim jum tulhiina' na jax aañ, gu' ji na pim gu' cham nakoo'.

³⁹ Ba' dai nat xi ja ñiññichdhak gio mu ja'k jup ji dhuu nat tu a'gam jix dhaam ja'k, jir maa'n na jax kai'chim nat jax ja'k tu a'ga biipi' dir. ⁴⁰ Ba' ja'xpix nat gio ja'k jup gi, kookos am nat giop ba ja tii, pu cham ñiok am na tii xi chu ja a'gi'ñ, nam gu' giilhim jix kookxik. ⁴¹ Ba' na bar baikim nat xi chu a'garak jix dhaam ja'k nat gio mi'p ba ai, maa'n nam jax kookos nat ba ja tii, ba'p ja titda:

—¿Kux ba' moo ja'p jix kookxik japim aa? Gi nañ jup jam titda na pim ti nii'ñdha' nañ ji'x ka tu daan. Xib na gu' cham kam aa' na pim ti nii'ñdha', nat gu' bam ai na pai' dhuuk tu daaxix na aañ nat bhañ joot guñ Gi'kora' boi bañ bhichdha' am gui' nam cham tu' ka'm ti nii'ñ. ⁴² Mummuni dhir bhai' ba jimchu' mui' ja biim gui' nañ jaro'i jam aagi'ñ biipi' na maaxik jiñ kiisa'. Maik gor jach mui' xi ñamkia'.

Gu Jesus nam daagi' ba bhika'
(Mt. 26:47-56; Lk. 22:47-53; Jn. 18 :2-11)

⁴³ Ba' na pui' ji' ka ja titda gu Jesus gu noonbi'ñ, mi' ba ai ji gu' gu Juudas, gui' na maadit jir di' gu mambhix daman gook gu

noonbi'ñ, ja biim mui' gu ja'tkam kukxir ji chu ua'dat am, jai' gu u'uux jix kaapak, na mit bha ja joot gu ja g'e'gerkam tuk gui' nam jai' ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, gio ba' gui' nam jir ja g'e'gerkam tuk ka' gu Israel kam ja'tkam. ⁴⁴ Ba' gu Juudas biipi' dir xi ja aa'ñdhak nam baas dir ka jiim na jax ja'k duñia' nam ba' ba machia' na jax chu'm jir di' ka', jup ja titda:

—Gui' nañ jaro'i mi' xi ñio'kdha', dhi'r di' ka'. Ba' aapi'm jotmoda' mi' pu dagia', jix bhai' pim buuprai pu bhika'.

⁴⁵ Pui' dhom duu. Na mit jax mi' ai, pix jix bhai' kai'chim gu Juudas, jup titda gu Jesus:

—Aach bha ja'k ip jiñ jaduun.

Gio ba' nat mi' xi ñio'ki. ⁴⁶ Ba' gui' jotmoda' mi' pu daa mit, buuprak gamai' pu bhich jamit.

⁴⁷ Ba' maa'n gu maa'nkam tugi'ñ gu Jesus, nat jax baabuk gu kuxiiru'n bhai' tii soñiich maadit gui' na mit mu ja joot gu ja g'e'gerkam tuk gui' nam jai' ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios. Gu' ji nat gu' cham ai, nat gu' ja'p xi ñiira, dai naaka'n pix ai palhip. ⁴⁸ Ba'p ja titda gu Jesus gui' na mit ba daa:

—¿Jax ku pim ba' bixchu' kukxir tu ua'dat bha ja'k jiim gam u'ux jix kaapak? ¿Tu' ixkum jiñ ilhi'ñ japim aa? ⁴⁹ ¿Jax ku pimit ba' cham mummu puñ dhaa g'e' chiop nañ moo mi' pu oirit tu jam a'gi'ñdha' nabap tanoolh? Ka' ba' na gu' dhi' na bhaan pix jum kuugalhdha' na jax jum kai'ch mi u'uan ta'm gu ñio'ki'ñ gu Dios.

⁵⁰ Ba' diil mi' xi buak jamit gu Jesus gu noonbi'ñ pu jiboi'ññor.

Na ba jimiññolia' maa'n gu biapma'

⁵¹ Ba' nam nammi gama ja'k ba ua' buuphixim gu Jesus, gatuuk dir mui' ka jimchu' maa'n gu biapma' dai t'eb kutuun ji chii'chg'it. Ba' o'bhai'ñdhak tii daa mit, ⁵² gu' ji na mit gu' cham bhai' daa, kutuunaran pix daa mit. Jum jupnak pu jimiññor jix dhaapat.

Gu Jesusus nam mu ba aichdha' na pai' tum a'ga'

(Mt. 26:57-68; Lk. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³ Ba' mummu ba aich jamit gu Jesusus na pai' kioka' gui' nax io'm jir ja gɛ'kam tuk ka' gui' nam jai' ja palhbui'ndha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios. Ba' biix maap bam jumaap jamit gu jai' gui' nam cham pik jir ja gɛ'gɛ'rkam tuk ka', gio ba' gui' nam jir ja gɛ'gɛ'rkam tuk ka' gu Israel kam ja'tkam, gio ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios. ⁵⁴ Ba' gu Peegro gatuuk mi'p ba ai, na gu' gatuuk dir pix mui' ji jim jix choo'nnit. Mi' dhir ja'p diirap pix ji dhaibu mi' na pai' miim gu tai, nam pai' tu naadat juuka' gu o'rosiiris.

⁵⁵ Ba' gu gɛ'gɛ'rkam tiim ti tikka'n am nam jax ja'k duuji iattulhdhai tu chiñia' nam mu'aa' gu Jesusus, gu' ji nam gu' cham jixkat nai'ñ na mu pai' giilhim tu buim, ni nam pai' dhuuk pui' tɛ kɛɛ. Mi' dho gu' pu cham bhaai' nam jax ti'ya'. ⁵⁶ Ba' jai' dhit tii xi iattulhi'ñ am, gu' ji nam gu' pui' pix cham jup ja jügi'ñ, na gu' maa'n maakam jup kai'chdha', gio gu jumai maakam ip. Mi' pui' cham ka nokia', mi' dhir jumai bhai' tiip ji chu a'ga'. ⁵⁷ Jai' gu'ngukit tii xi iattulhi'ñ am, jup kai'ch am:

⁵⁸ —Dho gu' aach mi' pai' pui' kai' ji nap kai'ch: “Alh jañ moo ka iara' dhi gɛ' chiop ja'tkam jup ja duiñ, baik tanoolh ki'n jañ ba' gio jumai ya'p kiisa', dhi' ba' Dios bap jir duñii'ñ ka', cham tu' tu' ja'tkam.”

⁵⁹ Ni gu pui' kum cham maa'n ñi'ook jup bua, sia kum panaas tii silhkam kam xi kai'ch.

⁶⁰ Ba' gux io'm ja gɛ'kam tuk gui' nam jai' ja palhbui'ndha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, xi kikbuk xi ja soo'mchulhdhak nam sap cham ñiokda', ba' ba tikka gu Jesusus, jup titda:

—¿Jax jap ilhdhat ja kɛɛ dhi jaaduñ? ¿Jir silhkam aa nam jax kai'ch, ka'm ji iat aa? Eap xi chu a'ga nach xim kɛɛka'.

⁶¹ Gu' ji na gu' cham ñiok gu Jesusus, mi' pix pu daa. Ba' giop xi chikka jix bhai' pix, jup titda:

—¿Jir silhkam aa nap saak aap jir di' guch Xoi'kam, nap saak jir Maraa'n gu Dios gux io'm Gɛ'kam?

⁶² Mi' dho gi ba' bhai' ji ñio ji gu Jesusus, jup kai'ch:

—Aañi' dhor di'. Kani na pim bañ chigia' nañ bhijimmini dhir bhai' ji busnia' tibiaa'ñ chir gatuuk nañ bhammix dhaam xi dhaakat sonpan gu Dios ki'n dir.

⁶³ Ba' gux io'm ja gɛ'kam tuk gui' nam jai' ja palhbui'ndha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, ais saassa gu jannulhi'ñ na sap ba' bhaan jix maati' ka' na cham jir am pui' nat jax tii gu Jesusus, jup kai'ch ba':

—¿Dho jaña! ¿Jarooch ba'p ka niira nax bhai' tu aa'nda'? Tii' nat diilh ya' maaxik bam ki. ⁶⁴ ¿Jax japimit gi ilhdhat kai? ¿Cham aa pim ilhii'ñ na giilhim jir ua'tulhdhara' gu pui' nat jax tii, na moo ja'xbui' gɛ'kam jup xim taat na jax gu Dios?

Ba' biix bhai' ji bhaak jamit nam jix'k mi'p tu'ii', pui' ji chi mit na sap pui' pix bax bhaai' nam tu chiñia' nam mu'aa'.

⁶⁵ Ba' bhai' ji dhaa mit pui' xi chi'ik. Jai' mit bhai' ji xixbuidhimi, jai' na mit bhai' xi bulhdhak gu jannulh buupuiran bhai' xi gib, gio ba' nam xi chikka, jup titda am:

—¿Jaroo bham gii'? Eap xich aagi'ñ.

Mi' dhir ba' gu o'rosiiris jai' bhai'p ji gibiimi mit buibsaran.

Gu Peegro na pui' ba ti'ya' na cham tu' kaichu' gu Jesusus

(Mt. 26:69-75; Lk. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

⁶⁶ Ba' gu Peegro na mi' ka daa cham joiñat, bhiji dir ja'p timnik tɛ'kob mi' ba ai maa'n gu tiyaa na mi'r tujuandam ka'.

⁶⁷ Ba' mi' pix ji chi gu Peegro na mi' daakat ka juuka' taikob, ba' bhai' xi ñiidhimik jup titda:

—¿Aap aa maadit jir di' nap kaichu' gu Jesusus Nasareet kam?

⁶⁸ Gu' ji na gu' gu Peegro cham tu aa', dai nap kai'ch:

—Cham. Aañ diilh ji nañ jup oilhim jiñ jaduun. Pu ni nañ jix maat gu jaroi' nap aagit jup kai'ch.

Ba' mi' dhir jimik gama ja'k jup ba kiik ki'ñgob. Ba' mi kiikat jix buam jum aa', ba' moo maa'nnim ba jiiñ gu takaarui'. ⁶⁹ Ba' gu tiyaa mui' xi ñiidhimik ip gio, jup ja titda gui' nam mi'p tu'ii':

—Gu'ñi dho bak maadit jir di' na kaichu' gu Jesusus.

⁷⁰ Gu' ji na gu' gu Peegro jir maa'n na jax kai'ch. Ba' ja'xpix bhai'p ji chikka mit gui' nam ji'k mi'p tu'ii', jup titda am:

—¿Ja'p aa moor silhkam nap cham tu' maadit jir di' gui' nam kaichu' gu Jesusus Nasareet kam? Chi moo tii kaichu' ap ji, gu' ji nap gu' cham tu aagam. Jax dhuu na pim gu'r mia'n jum oi'dhagam. ¿Ka' cham aa aap jir Galilea kam? Tii' nap ba' moo ja'p pui' tu' ñiok nam jax tu' ñiok gu mu kam.

⁷¹ Gu' ji na gu' xi kii' gu Peegro, dai nat bhai' pix ji bhaam nam tiix bhai' pix xi chikka. Bii'x aixim ja titda na jax ilhii'ñ, jup kai'ch no' gu' sap cham jir pui' na jax kai'ch, ku gammiji pu dooda' ku gi gu Dios na jax ilhii'ñdha'. Ja'pni moo kai'ch:

—No' gu' cham jir pui' ku gi nañ jax jam titda, ku puñ dhoda' ku gi gu Dios na jax ilhii'ñdha', nañ gu' aañ tii ba jam aagi'ñ nañ duih jup oilhim. Gio pu cham jup nii'ñ iñ na jax chu'm ti nii'ñ gu jaroi' na pim miji pai' aa'. ¿Jax japim ba' duukat pui' ja'k ilhii'ñ nañ aañ kaichu'?

⁷² Ba' daipu' xi ja tii'dak gio mi ja'p gam-pai'p jim duu. Ba' giop ba jiiñ gu takaarui', bar gookim nat giop ba jiiñ. Ba' bhai' pup ti'ñcho gu Peegro na bak pin pu'ñi titda gu Jesusus bii'pi' dir: “Gookim ka jiiñkia' gu takaarui' nap aap baikim pui' ba ti'ya' nap cham jiiñ kaichu'.” Ba' bhai' ji susua, nat gu' giilhim bhai'x buam ji chu tatdat na pui' xim aa'.

15

Gu Jesusus nam mu ba aichdha' na pai' gu Pilaato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lk. 23:1-5; Jn. 18 :28-38)

¹ Ba' buimgidhak nat jax pix bhai' ji chu maaxir, gu ja g'e'g'er kam tuk gui' nam jai' ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, gio ba' gui' nam jir ja g'e'g'er kam tuk ka' gu Israel kam ja'tkam, gio ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, xi chu a'gak jamit nam jax ja'k duuji tu chiñia' nam boi bhai'chdha' gu Jesusus. Ba' ja'xpix na mit pai' maa'n ñi'ook xip duuk, dai na mit mui' ba bhik jix bhai' buuphixim mu na pai' daa gux

kai' Pilaato. ² Ba' gu Pilaato xi chikka'n gu Jesusus na mit jax mu aichulh, jup titda:

—¿Aapi' aar di' nap saak jir ja g'e'kam tuk ya' dhi Israel kam ja'tkam?

Ba'p titda gu Jesusus:

—Jir pui' dho nap jax kai'ch jiiñ jaduuiñ.

³ Ba' gu ja g'e'g'er kam tuk gui' nam jai' ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, bii'x aixim tii iattulhi'ñ am gu Jesusus. ⁴ Ba' gio bhai'p ji chikka gu Pilaato, jup titda:

—Jir silhkam chi moo pui' nam jax kai'ch nam bii'x aixim jum iattulhi'ñ dhi ja'tkam. Tii' nap ba' cham ñiok. ¿Pui' aap ba' cham tu' bhaan jum palhbuidha'? Tii' nam jax kai'ch dhi ja'tkam.

⁵ Gu' ji nat gu' cham ka ñio gu Jesusus nat gio tiip xi chikka. Ba' mi' pu cham maat gu Pilaato na jax dhuñia' na tii xim ga'nga.

Gu Pilaato na ba tu chiñia' nam sissappu' kuruus ta'm gu Jesusus

(Mt. 27:15-31; Lk. 23:13-25; Jn. 18 :38–19:16)

⁶ Ba' ja'pni ja'k moop tu jimda' gux kai' Pilaato: Nabap oidha' na pai' dhuuk jum aajidha' gu piasta bhaan Paaskua ta'm, maa'n dado'ñcho' gu maa'nkam gui' nam ji'k kuupka', dai na gu' gu jaroi' na ilhii'ñdha' nam cham pik bhaamki'ñdha' gu ja'tkam. ⁷ Ba' jano' maadit mi'p kuupka' gu maa'nkam Barrabaas tii'gim, gui' na bii'x jimdat bii'pi' dir na mit pai' dhuuk ja koi ji'kchi gu ja'tkam na mit ja kokda gu g'e'g'er kam. ⁸ Mi' dhir ba' mi'm jumpadak gu ja'tkam jup titda am gux kai' Pilaato, na sap jix bhaai' na do'ñcho' maadit gui' nam miji kuup nam pai'm kukpa gu ja'tkam. ⁹ Ba'p ja titda gu Pilaato:

—Aañ ja'p ilhii'ñ nañ do'ñcho' dhi Jesusus, na gu'p kai'ch nar jam g'e'kam tuk bii'x aapi'm ya' dhi Israel. ¿Jir am aa, ka' cham aa? ¿Jax japim ilhii'ñ aapi'm?

¹⁰ Ba' dhi' na pui' ji' ja titda gu Pilaato na mi' pix mamti, ee jax pik ti'ya' am. Na gu'x maat na gu ja g'e'g'er kam tuk gui' nam jai' ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, nam jix

bhaamkidhat jamit ba' mu aichulh gu Jesus na sap ba' mi' dhir ja chiñia' gu sandaarui'x chugi'ñ nam mu'aa', nam gu' giilhim jix jügam. ¹¹ Gu' ji na gu' gui' pu bii'pi' dir ba ja iatgi mit gu ja'tkam, jup ja titda am nam sappui' ti'ya' na cham dado'ñchoda' gu Jesus, Barrabaas jamit ja chia nam bhai' ji aaga' na do'ñcho'. ¹² Ba' xi ja tikka'n gu Pilaato nax bhai'x maachim no'm sap cham iam jax ti'ya' na do'ñcho' gu Jesus, jup ja titda:

—¿Jax japim ba' ja'k ilhii'ñ nañ tu chiñia' nam dooda' dhi Jesus? Na gu' kai'ñkam pui' kai'ch nar jam gè'kam tuk bix aapi'm ya' dhi Israel.

¹³ Ba' gu ja'tkam pix jii'nak suulh jamit, jup titda am gè' ki'n:

—¿Mu ja chian gum sandaarui'x chuk kum sissappu' kuruus ta'm!

¹⁴ Ba' gio tii mui'p ka xi ñio gu Pilaato, jup ja titda:

—¿Tu' gi moo jax dhuu mu pai' ku pim ba' moo ja'p jix ki'ñ'n?

Gu' ji nam gu' gu ja'tkam cham tɛ kɛɛ. Jix io'm gè' ki'n pui' ba xi chitda am:

—¿Mu ja chian gum sandaarui'x chuk kum sissappu' kuruus ta'm!

¹⁵ Ba' pui' ma do'ñcho gu Pilaato gu Barrabaas nam ba' cham bhaaku' gu ja'tkam, nam gu' dhi' bhax aa'. Mi' dhir ba' pui' ma ja chia gu sandaarui'x chugi'ñ nam gii'bia' chipliin ki'n gu Jesus nam ba' mi' dhir ba sissappu' kuruus ta'm.

Gu sandaarui'x nam bix aixim dooda' gu Jesus

¹⁶ Ba' gu sandaarui'x chugi'ñ gu Pilaato na mit pai' xi gii'imik gu Jesus, mu ja'k jup bhik jamit gè' bhi'ñbak chir, mi' na pai' gè'x chi gi'ñ, nax bhai' na mi ja'p tum oipoda' gu ja'tkam bix xikoolh. Ba' gu sandaarui'x gui' na mit gii' gu Jesus, bix bhai' ji ja bai mit gu jai' sandaarui'x nam mi ja'p jup tu'ii', ¹⁷ ba' xi chi tii'dhak jamit jix ñakaabma', gio na mit bhai' xi dhaaxdhak gu joi' kuruuñchix kam mo'ran. ¹⁸ Giilhim bhai' ji chitdaimi, jup titda am:

—¿Gammiji aap tii ilhdhat nap jir ja gè'kam tuk ka' git gu ja'tkam ya' dhi Israel?

¹⁹ Gio na mit bhai' ji gii'im mo'ran maa'n gu uux tapoorak ki'n, gio nam

bha xixbui'ñ. Gio ba' nam ja o'lhia ki'n gu'ngukit bii'pi' dir pix am tum uañi'ñ, tu' ka'm ni'ñ am chi sap panaas, gu' ja'pji nam mi' pix xi'irappu. ²⁰ Ba' ja'xpix nam mi' pui' xi buimik, giop xi chu kookoxchulhdhak jamit gux ñakaabma' na mit bii'pi' dir ti tii', diilh jajannulhi'ñ jamit ba' xi chi tii'dhak ip gio, na mit ba' moo baabuk miji dir gè' bhi'ñbak chir ba bhik na mit ba sissapam kuruus ta'm.

Nam ba sissapa' gu Jesus kuruus ta'm

(Mt. 27:32-44; Lk. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ Ba' nam baasi'n ba ua' gu Jesus na mit ba sissapam, maa'n bhai' ka jimchu' gu maa'nkam Sireene kam Simoon tiigim, nar taata'n gu Alijaanru gio ba' gu Ruupu, sap mu pai' dhir ja'k jimchu' gampix. Ba' gu sandaarui'x bhai' dhir ja'k buak gamai' chia mit na mootika' gu kuruus, nat gu' ba magoo gu Jesus.

²² Ba' bhammi ba aich jamit gu Jesus na pai' Golgota ti tii', na ja'p kai'ñkam jup jum kai'ch: Kakoi' Mo' Daa. ²³ Ba' jikchi gu ja'tkam bhammi tii' maak am gu uubas baraa', binkam gu osbhaga'n gu u'uux gui' nam mirra ki'n jix mat ka', na sap ba' ki'n cham pik tu ko'k ka', na gu' cham pik tu taat ka' gu tukga'n, gu' ji na gu' cham aa' na i'ya' gu Jesus. ²⁴ Ba' gu sandaarui'x xi chu kookoxchulhdhak jamit gu jajannulhi'ñ, na mit ba' bhai' ba sissapa kuruus ta'm. Mi' dhir ba' dai na mit xim mamai'chik a'lhio'k xi chu u'uuk.

²⁵ Bhammini ja'p moo tɛ'kob pa' ba ji dhuu na mit pai' dhuuk bhammi sissapa.

²⁶ Ba' daam dir iam na pai' mo'tik gu Jesus, maa'n bhai'p siis jamit gu taa'mla alhi'ch komarak pa', gè'gè' ki'n bha tu ua'ñix na sap ba' bhaan jix maati' ka' na mit tu' ki'n jup dooda. Ba' ja'pni' kai'ch gui' na bha tu ua'ñix: “Dhi'ñi jir di' gui' nar ja gè'kam tuk bix gu ja'tkam ya' dhi Israel.” ²⁷ Ba' gook i'xkum jamit bii'ma'n bhai' sissapa bixxik dir jai' kukrus ta'm. ²⁸ Ba' dhi' nat pui' ji' tum duu, nat jax dhuuk pix jum kuugalh gu ñio'ki'ñ gu Dios na jax tu ua'ñix mi u'uan ta'm nap jum kai'ch na guch Xoi'kam tu' pix ilhdha' am gu ja'tkam, pui' na jax gu jaroi' no' cham tu' ka'm ti ni'ñ.

²⁹ Ba' jai' dhit gu ja'tkam mi ja'p amuub buanit giilhim titdaidha' am bhai' xi ñiidhidhat, am gagai buppaidha' am gu ja moom. Ja'pnim moo titda:

—Jaña nap jax chu'ii' aap nap saak iarai gu gè' chiop baik tanoolh ki'n gio jumai bhai'p kisa'. ³⁰ Eap xi chimiiñ bhai' dhir dhi kuruus ta'm nach xim niiñdha' no'p baabui' moox io'm jir gè'kam.

³¹ Ba' gu ja gè'gè'kam tuk gui' nam jai' ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, ba xi jii mit ip nam giilhim a'ga gu Jesus, jup kai'ch am gè' ki'n ja kaixdhat:

—Gi jax ji nat ba' gu' gu jai' ja'tkam ja palhbui, diilh ba' moo ja'p cham jup bhai' ji jia na jax dhuim palhbuidha' xib na bhai' sissap. ³² No' git jich ñiiñchudat bhai' dhir bhai' ji chimña' dhi' na saak jir jich Xoi'kam, na saak jir jich gè'kam tuk bix aach ya' dhi Israel, dho gi gu' bix ti jiiñdha'ch git ji buiñor.

Ba' gui' nam bhai' bima'n sissap pix am jup bhakku' am buiñor, jax ñam pix chitda.

Gu Jesus na ba mukia'

(Mt. 27:45-56; Lk. 23:44-49; Jn. 19 :28-30)

³³ Ba' nat jix dhaam ba ji dhuu, bhai' ji chum tukgamta, pu cham pai' ka tu maax ja'p na jax no'r tukaa', attiiru pui' mia ba ji dhuu nat ba' giop ba tu maaxir. ³⁴ Ba' nat jax kia'pix gio bhai'p ji chu maaxir, gè' ki'n jup kai'ch gu Jesus:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabaktani? —na ja'p kai'ñkam jup jum kai'ch: Dios jiñ Gi'kora', ¿jax kup ba' cham jiñ a'm ka ti ñiidhim? Tii' na mit jax jiñ dhoda.

³⁵ Ba'p kai'ch am gui' nam mi'p tu'ii' nam kè'è':

—Ka git na tii bai'ñ gu Eliiyas gui' nat bijik ya ja'p bhaankam tu a'gimik gu Dios.

³⁶ Ba' maadit gui' nam mi'p tu'ii' jup kai'ch:

—Ea nach ñirada' gu Eliiyas no' bha jim na tibiaañdha'.

Na gu' ja'p jum aa' na dhi' bai'ñ gu Jesus nat gè' ki'n tu a'ga. Ba' pui' xi chi'ik, jotmoda' xi ba'nnidhak maa'n gux moik ja'p na tok ki'n gu uubas bargan jix jii'ik, uux

cha'm xi ixkunak mui' xi maa chiñi'ran gu Jesus na sap ba' xio'pna' na ki'n kapup xi dhuatgida'. ³⁷ Gu' ji nat gu' nai' ji muu, dai nat gè' ki'n xi jiiñkik. ³⁸ Ba' nat jax muu gu Jesus, gu jannulh gu gè'x kabook na mu sè'ka' irban dir gu gè' chiop, pu irban sar. Daam dir dir mui' ji sar, mijimmi ji chim. ³⁹ Ba' gui' nar ja mo' ka' gu sandaarui'x niiñ nat gè' ki'n xi jiiñkik gu Jesus nat ba muu, ba'p kai'ch:

—Bak ji gu' silhkam ji na Dios jir Maraa'n kat dhi jaduun na ba' saak pui' kai'ch nar gè'kam.

⁴⁰ Ba' jai' gu u'uub mik pa' guguukat mui'p niiñ am. Maadit moor di' gui' na Mariiya Magdalena tii', gio gu jumai Mariiya, gui' nar ja naan gu Josee gio gu Jakoobo, gui' nam gatuuk kam ki'n jix mat ka', gio ba' jumai ip gu ubii Salomee tiigim.

⁴¹ Ba' dhi' dhi u'uub jir di' am gui' nam gammiji bix jup xi jii'mda' mu ja'p Galilea, na pai' jax tu ja a'gidhidha' gu Jesus gu ja'tkam, nam palhbuidhidha' nam mu bhiidhidha' na tu'm aagidha'. Gio jai' mui' gu u'uub nam mi'p tu'ii', gui' na mit bha oi ip jano' nat jax bha ai Jerusaleen.

Nam ba yaaspa' gu Jesus

(Mt. 27:57-61; Lk. 23:50-56; Jn. 19 :38-42)

⁴² Ba' mikkat nat pai' ba tuk nam ba' moox kii' bam duña' gu Israel kam ja'tkam, na gu' buimgidhak cham ka tum juanda', ⁴³ mi' ba ai maa'n gu maa'nkam Arimatea kam, Josee tiigim. Dhi' maadit jir ja gè'kam tuk ka' gu Israel kam ja'tkam. Jir jix bhai'kam ka', na gu' pui' tiip ñirada' guch Xoi'kam na pai' dhuuk ya' aaya' dhi oi'ñga'n. Ba' juraa'n xi dhaasak mui' ma jii na pai' daa gux kai' Pilaato, nat tikkam no'x bhai' na tibiaañdhai yaaspara' gu Jesus.

⁴⁴ Ba' bhammi è'è'k pui' ba titda. Mi' pui' pup tu'iii' gu Pilaato, na gu' cham ilhdhat no' jotmoda' mukia' git. Ba' ba bai'ñ gui' nar ja mo' ka' gu sandaarui'x, nat mi' ai ba' xi chikka no'r silhkam nat ba muu gu Jesus. ⁴⁵ Ba' gui'p kai'ch nar silhkam. Ba'p titda gu Pilaato gu Josee nax bhaai' na tibiaañdhai ba bhiika'.

⁴⁶ Ba' gu Josee xi saba'dak maa'n gè' gu jannulh jix dha'ram namkim, ki'n xi bhiibgak mummu tikaam jamit gai di'n kir,

mu nat pai' tim digaar biipi' dir jix moik ai' cha'm, gio ba' na mit bhai' xi kuupak maa'n gu gɛ' jodai ki'n. ⁴⁷ Ba' gu Mariiya Magdalena, gio gu jumai Mariiya gui' nam jax maap ba jiidma', niil'ñ am na mit pai' tii gu tukga'n gu Jesusus.

16

Gu Jesusus na gio mi'p ba oirida' gatuuk maaxik sia ku mit mua

(Mt. 28:1-10; Lk. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Ba' mikkat nat ba buus gu tanoolh na cham tum juanat, gu Mariiya Magdalena, gio gu jumai Mariiya gui' nar di'ii'n gu Jakooob, gio ba' gu jumai gu ubii gui' na Salomee tii', ba tu saba'lh jamit gui' na joidham uub nam sap mu juulhdhapu' gu tukga'n gu Jesusus mu na pai' kaat, na sap ba' cham giilhim uub ka' na bhai' ji dhibaa'.

² Ba' tumiinku ta'm jix ki'nkob nat kia'pix bhai' ba ji chon, mui' ma jii mit mummu di'n kir, nam gu' ja'p jum aa' na pui mu kaat gu Jesusus. ³ Ba' nam nammi gama ja'k ba jiiimchu', jup kai'chim am:

—¿Jarooch ba' umua'ñdha' na ja'k daasa' gu jodai gui' na ki'n bha kuup? Nach gu' aach cham nakoo' nach jax dhui ja'k daasa'.

⁴ Gu' ji na gu' na mit mu ba ai, mi' pix kupio'kix, ja'p gai dhir pix dhaa gu jodai gu gɛ' na ki'n bha kuupich. ⁵ Ba' gui' dai na mit jiiimit pu baap bhiji di'n kir, ba' miiji pix ji chii mit na daa maa'n gu biapma' tɛb kutuun am jix chua, kii'n dir daa mi' na pai' kaatit gu Jesusus. Ku gu' cham tu'r maa'nkam ji, ja'pji gu nobii'ñ guch Gi'kora' jix dhaam kam. Ba' giilhim jix chooto'n jamit, ⁶ gu' ji nat gu' jotmoda' bha ñio, jup ja titda:

—Cha'pim totdon ka'. ¿Jesusus Nasareet kam aa pimit tii gio bhai'p ba tiiigim, gui' na mit bas takaab bhammi sissapa kuruus ta'm? Ba jii ji bo, nat gu' giop ba dua. Cham tu' ka muukix. Ka gor mi' xi chi tii' na pai' kaatit na cham pai' tu jai'ch. ⁷ Cham tu' ji na pim jix buam jum aagit yiji ka ti nini'ñdha' di'n kir, ja'pji dai na pim ja aa'ñdhapu' gu noonbi'ñ, pui' na jax gu Peegro. Ja'p japim tiiida' nat giop ba dua gu Jesusus, mummu ja'k japim ba tigia' Galilea na ba oirida',

pui' na jax ba jam titda biipi' dir nam ba' moo daagii ba mu'aa'.

⁸ Ba' gui' bubuakik pu jiboi'ññor jamit gi'bukidhat, na mit gu' giilhim jix chooto'n. Pu cham jaroi' aagi'ñ am na mit jax ti tii, nam gu' daix juraapgixchu'.

Gu Jesusus na mi' bam maaxdha' ja bui baik gu ja'tkam tugi'ñ

(Jn. 20:11-18; Lk. 24:13-35)

⁹ Ba' ja'xpix cham miikim mu bam maax gu Jesusus buiñor gu Mariiya Magdalena, gui' nat xijum gook mai' joochxi gu cham kiki' i'ii'mda' bhai' dhir bhaan na ki'n jix ñaanbi' kat. ¹⁰ Mi' dhir ba' xi mi' nat ja aa'ñdham gu jai' gui' nam pui'p ti jiiigi'ñ buiñor gu Jesusus mu nam pai' daraat suan nam jix buam jum aa' nat sap muu. ¹¹ Ba' mu ɛk tii ba ja aagi'ñ nat giop ba dua. Tiiip ja titda nat maaxik tii, pu cham jiiigi'ñ am.

¹² Ba'x io'm ja'xpix mummu ja'k jup bam maax gu Jesusus ja bui gook gu ja'tkam tugi'ñ nam mu ja'p ka jiiimchu' bix boi. Dai na maakam tu'm, cham ob maatit tii mit. ¹³ Ba' gui' tiiip xi boop jamit na mit ja aa'ñdham gu jai'. Pui' cham jup jiiigi'ñ am.

Gu Jesusus na mi'm maaxdhai ja bui gu mambhix daman maa'n gu noonbi'ñ ba tuja a'gidha'

(Mt. 28:16-20; Lk. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ Ba' mikkat mummu bam maax dho gi ji ba' gu Jesusus ja bui gu mambhix daman maa'n gu noonbi'ñ, mu nam pai' daraat ka tu kua'. Ba' pix am ja ñioki'ñ, tu' sap ku ba' moo ja'p jix kaapak gu ja jujur nam ba' cham ja jiiigi'ñ nam tii ja aagi'ñ gui' na mit biipi' dir tii nat giop ba dua. ¹⁵ Mi' dhir ba'p ja titda:

—Ba' xib dir tu' na jax chui'ka', nai' pim xi jimia' jiiñ jaaduñ na ji'x oi'ñga'n na pim tu ja a'gi'ñpu' jiiñ a'mkam dappaam na ji'k ja'tkam gux bhai'm kai'chdham ñi'look.

¹⁶ Ba' gui' nam ji'k ti jii'ñdhai bam bopkona', dai nam ba jimia' jix dhaam ja'k. Gu' ba' gui' nam ji'k cham ti jiiigi'ñdha', pix am ti'ñchuka' am nam gammijim tulhiina'.

¹⁷ Gam gui' nam tu' silhkam ti jiiigi'ñdha' aañ jiiñ bui, ja makia' iñ gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nam ba' ki'n mai' ja jootsa' jiiñ a'mkam gu cham kiki' i'ii'mda' ja a'm dir

gu ja'tkam, gio ba' nam ki'n tu a'gada' jai' gu ñi'ook na ba' bhaan jix maati' ka' nañ aañ ja a'm ti ñidhidha'. ¹⁸ Gio ba' na cham ji'xkat ia'ñdha' no't tu' ko' ba kii maadit. Piam no't jax dhuuk juu gu pa'ch, cham tu' maimtuda'. Gio ba' nam ja duduadhi'ñdha' gux kako'kkam, dai nam bhai' pi'x xi ja da'ngida', pu duduarda' am.

Gu Jesusus na ba tisdia' jix dhaam ja'k

(Lk. 24:50-53)

¹⁹ Ba' daipu' na jax pui' ji' xi chu ja a'gidhimik gu Jesusus, pu jiix dhaam ja'k, ba' bhammi' ji dhaibu ki'n dir sonpan gu Dios. ²⁰ Ba' gu noonbi'ñ nai'p ji jii mit na mit tu ja a'gidham gu ja'tkam gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na jax ba' ba tum a'gichu' sia gu xib. Jix bhai' dho tu buimik am gu tu' nax bhai'r jum duukam, na gu' guch Xoi'kam pi'x jup tu duiñchu' na jax ba ja titda bi'pi' dir nat ba' moo ba jii jix dhaam ja'k.

**GUX BHAI'M KAI'CHDHAM
ÑI'OOK NA BHAAN TU A'GA
GUCH XOI'KAM NAT TU
UA'NAK GU
LUUKAS**

Gu Luukas na bax chu ua'ñxidham ka' gu Tiopil

¹ Mui' dhit gu ja'tkam tu u'uantu' am nam tu daasaim na ji'k tu' jax buimik guch Xoi'kam jano' na ya' xi oilhimik aach jich bui. ² Pui' ja'k tu daasaim am nam jax ja aagi'ñ gui' na mit maaxik ja buupui ki'n ti ti nammi dir nat jax bhai' ji oilhimi guch Xoi'kam, nat gu' dhi' ba' ja a'm bii nam nai' pui' tu ja a'gidha' gu ja'tkam, pui' kuch ba' aach pui'p bax chu maat jai' dhit. ³ Gu' ba' aañ jup mañ guguux nañ tum ua'ñxidha' aap jiñ jaduun Tiopil nañ kapbhai' bax maat nat jax tu duuk guch Xoi'kam gio nat jax pik ja'k jum duu diilh, na ñich gu'x bhai' xi chi tikkaimik. ⁴ Pu'ñi ja'k jap dho gi ba' gu'x io'm jix bhai' pui' bax chu mat ka' ji nam jax jup tum a'gi'ñ jai' dhit.

Gu nobii'ñ gu Dios na ba aagi'ñdha' gu Sakariiyas na ba maaxilhia' gu maraa'n Juan ja'tkam bopkondam

⁵ Jano' na gu Eroodis bhair' gè'kam ka' na ji'x Judea bhaan bipio' gu dibii'r, maa'n jano'p jix jai'ch ka' gu maa'nkam Sakariiyas tügim na ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam bhammi gè' chiop. Ji'k jam maap jim daagit dai pu chuutu'm Abiiyas jum tii'ti'nda', nam gu'r bopxi'ñ ka' gu Abiiyas. Ba' Isabeel tii'nka' gu binga'n gu Sakariiyas, dhi'r boxii'ñ ka' ip gu Aroon. ⁶ Ba' daim bipnagim mi' pui' jii'mda' am na jax jix aa' gu Dios, mi' pui' tu duiñchu'nda' am na jax tu aagix ka', nam gu' tu' ka'm niil'ñdha' gu Dios. Sia bii'x gu ja'tkam jai'p jix mat ka' am nam tu' ka'm ti niil'ñdha', cham ba' pai' jaroi' tu' ki'n jax ja titdada'. ⁷ Ba' cham jup tu maamar ka' am, na gu' gu Isabeel cham jir ai'ñ ka' gu a'aalh, ku gu' bar jagi'gir ka' am ji.

⁸ Ba' maa'nnim giop mam ai na pai' dhuuk mu jimia' gu Sakariiyas bhammi gè' chiop nam gio maap jup jum jumpada'

gui' nam ji'k maap jum daa'nka' dai pu chuutu'm. ⁹ Ba' bhammi na mit bii'x maap xim jumpadak, bii'pi' mit xim mamai'chik na ba' bhaan matgilhia' nam tu' jax dhuñia' bii'x ji'ma'n, nam gu' pui' ja'k pu buada' gammiji nam bii'pi' xim mamai'chii. Ba' bhaan ji bii gu Sakariiyas na bhiji tu kubhiona' na pai'x chu xidhuu ki'n gui' na joidham uub. ¹⁰ Ba' na pai' bhiji ba tu kubhion gu Sakariiyas, gu ja'tkam mi' dhir ja'k tu daañchu' am nam pai' pum jumpa'nda' gammiji, na gu' tuukab ja'k bipio' na pai'x chu xidhuu. ¹¹ Ba' jotmoda' maa'n mi' bam maax gu nobii'ñ gu Dios na pai' ka tu kubhion gu Sakariiyas, kii'n dir ja'k jum maax mi' na pai' kii'k gu gè' kubhioñkar. ¹² Ba' giilhim jix choo'n nat ba tii, cham ka bhaai' na jax jum duñia', dai na bhai' pup nii'ñ. ¹³ Ba'p kai'ch gu nobii'ñ gu Dios:

—Cha'p toodon ka' Sakariiyas, na ñich gu' aañ bhai' pix jum aa'ñdham nat gu Dios jum kai na pich jax pui' tii'n. Ba' tigia' maa'n gu alhii gum bii'na', Juan jap ba' tii'tga' na pai' dhuuk maaxilhia'. ¹⁴ Aap gè'kam ki'n jix bhai'm ilhdha' jano' na pai' dhuuk maaxilhia', sia mui' gu ja'tkam pui'x bhai'p jum ilhdha' am ja'p na jax aap, ¹⁵ na gu' gu jam alhii chuk ya'r gè'kam ka' bhaankam gu Dios. Gio cham ji'xdha' i'ya' gu jax chu'm bii'ñ, gio na pu bii'pi' dir bhaan bam tajaana' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios na iraab dir kap tui'ñgida' gu di'ii'n na ba' mi' dhir ba maaxilhia'. ¹⁶ Dai ba' na bhai' ji chu ja a'gidha' gu Israel kam ja'tkam nam mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' gu Dios gui' na pur ja Dios tuk bijik dir. ¹⁷ Dhi' ba' ja'p ji buusnia' na bii'pi' ya' ja'p ba tu boi'nta' na ba' cham ka xijai ka' na ya' bhii'ya' gux io'm Gè'kam na cham xiim bhai'p jim gatuu'k dir. Na gu' ampik maa'n ñi'ook bap ja duñia' gu ja'tkam nam ka xim bhabhaakui'ñdha', pui' na jax no'm ja bui kax bhaak gu ja maamar, piam ku gu' mu dir bha ja'k gu ja maamar ja bui kax bhaak am gu ja tataat. Sia bii'x gui' nam jix bhaak ka' pix nam cham ji aagit nam mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios na ja jii'kgitdai mi' ja tuttu' na pai'x bhai' ba tu ja jimda'. Gu Juan bhaan tajaanixchu'nda' gux Dhuudu' kam

jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios, pu chu'm ip na jax chu'm bhaan tajaanixchu'ndat bijik gu Eliiyas gui' na bhaankamu'n gu Dios ya ja'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam. Gam na bixchu'x bhaai'n ka' gu tu' na jax dhuñia', na ni jaroi' ku cham jixdha' pu duñia' gu diihl pix, na gu' sia pu chu'm bhaan jup tajaanix ka' na jax chu'm Eliiyas bhaan jup tajaanix kat bijik.

18 Ba'p kai'ch gu Sakariiyas:

—¿Siamri chi ba'r silhkam aa na pui' tigia' gu alhii guñ bina'? Jax dhui nach gu' moo xi' pik jup bar jagi'gir.

19 Ba' gu nobii'ñ gu Dios jup titda:

—Ja'pji nañ gu' aañ silhkam ya' pui'm titda, cham tu'p jax jum aa'nda' nañ pui' pix kai'ch. Jir nobii'ñ iñ gu' aañ gu Dios. Aañ jir di' nañ Gabriel tii'. Gui' pix bhañ joot nañ ya'm aagi'ñdha' na jax jix bhai' kai'ch. 20 Gu' xib ba' tu' na jax chui'ka', nap gu' cham jiñ jigi'ñ, cham ka tu ñiokda' ap jano' juugit na pai' dhuuk maaxilhia' gu jam alhii chuk.

Ba' pu jii gu nobii'ñ gu Dios pui' xi chidak gu Sakariiyas.

21 Gu' ba' gu ja'tkam gui' nam baas dir ja'p jup ka tu daanit, tii pix gan bam juan am na cham pai' dhir ka buusnim gu Sakariiyas. Tii bam ti tikka am na sap jax kut ba' ba miikim. 22 Mikkat ba' siamri bhiji dir ba ji buus. Pu cham bhaai' na jax dhui tu a'ga', dai gu noonbi'ñ ki'n pix ja'p tii tu bua na tu ja a'gi'ñ. Ba' gu ja'tkam jotmoda' pui'm aa mit ip nat jax ji nat ti tii bhiji na ka baax na pai'x io'm jix chu xidhuu kut ba' pui'm duu, cham tu' gu ja'p pix. Pui' ba' cham tu ñiokda' gu Sakariiyas, dai noonbi'ñ ki'n pix ja'p tu buada' na pai' dhuuk tu a'gada'.

23 Ba' nat pai' dhuuk jum ai na jik tanoolh tu daaxix ka' nam bhai' juruun'dha' gē' chiop nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, ba jii ip gio mu kia'mi'ñ gu Sakariiyas. 24 Ba' jik jurni'ñ ki'n bar alhi'ch kikkam gu binga'n Isabeel, dai ba' nat cham pai' ka paxiarax chamaam masaa'n nat dir pui' jim duu. Ba'p jum aa'nda': 25 “Gu Dios pix jup tu duu nañ ba' bar alhi'ch kikkam, na gu' dhi' pu'ñi ja'k ba'

cham gampai' kañ ilhii'ñdha' am gu ja'tkam no'ñ maa'n ba tu mar.”

Gu nobii'ñ gu Dios na ba aagi'ñdha' gu Mariiya na ba maaxilhia' gu Jesus

26 Ba' na pai' xijum maa'n masaa'n ba ua' nar alhi'ch kikkam gu Isabeel, gu Dios gio mu ja'k jup joot gu nobii'ñ Gabriel na pai' Nasareet ti tii', na Galilea bhaan bipio' gui' gu dibii'. 27 Mu joot na paxiartu'nmira' maa'n gu ubii tiyaa Mariiya tiggim, gui' nat pui' ba tii'n maa'n gu biapma' Josee tiggim na bima'n jum timo' nam maap tu oi'ñcha'. Gu Josee jir boxii'ñ ka' gu Dabii gui' nax io'm jir gē'kam kat bijik. 28 Ba' mummy ba ji buus na pai'p tu'ii' gu Mariiya, jotmoda' bha ja'p bam maax mi ba'k chir. Ba'p titda:

—Aañ bha ja'k ip jiñ jaduun'. Aañ bham aa'ñdham nat gu Dios gē'kam ki'n jum a'm ba ti tii na cham jax chu'm ubii ja'xbui' pui' gē'kam bhaan ti niniidhat.

29 Ba' giilhim jix choo'n gu Mariiya nat ba tii, gio nat gampai' ji dhuu pui' nat jax ja'k tiidak ñio'ki. Mi' jotmoda' tii xim ga'nga na jax jir jum duukam. 30 Ba'p titda ip gio gu nobii'ñ gu Dios:

—Cha'p jax jum aa'nda' Mariiya. Jix bhai'p pix bam taat ka', nat gu' gē'kam ki'n jum a'm ba ti tii gu Dios. 31 Ba' tigia' ap maa'n gu alhii chio'ñ, xib dir jap mui' jir alhi'ch kikkam ka'. Jesus jap ba' tigtga' na pai' dhuuk maaxilhia'. 32 Dhi' jix io'm jir gē'kam ka' ya' dhi oi'ñga'n, na gu' gu Dios pix diihl gē'kam ki'n daasa' na jax gu boxii'ñ Dabii nat pui' gē'kam ki'n jup daasak bijik. Ba' maraa'n gu Gē'kam Dios ki'n jix mat ka' am gu ja'tkam. 33 Ba' gammiji pup jir ja gē'kam tuk ka' gu Israel kam ja'tkam, cham jixkat jum timo' nar gē'kam ka'.

34 Ba' gu Mariiya xi chikka gu nobii'ñ gu Dios, jup titda:

—¿Jax jañ ba' dui tigia' gu alhii, nañ gu' aañ chakui chio'ñ bima'n daa?

35 Ba' gu nobii'ñ gu Dios jup titda:

—Dho na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' jum a'm jum tajaana' nar ikgiga'n gu Gē'kam Dios, na gu' dhi' ja'p ji buusan na jax gu tibia' na ti ikgi'. Gu Dios pix diihl jup tu duñia', na gu'x io'm jir gē'kam,

bixchu'x bhaai' na pu tu duñia'. Pui' kum ba' Gê'kam Dios maraa'n ki'n machia' gu ja'tkam dhi' dhi alhii chio'ñ jano' na pai' dhuuk maaxirii ya' ba oirida', na gu' gam nax uañ ki'n ya oirida'. ³⁶ Gio gu Isabeel na pim iam pix jir jum jajaa'nnim, pui'p bar alhi'ch kîkam, xijum maa'n masaa'n ba ua' na dir pui' ba tu'ii', sia ku gu' panaas tii bar jagi', gam nam jup a'gada' gu ja'tkam na cham jir ai'ñ gu a'aalh. ³⁷ Jax dhuu na gu' gu Dios cham tu' xijai kam ilhii'ñ gu tu' na jax dhuñia'.

³⁸ Ba'p kai'ch gu Mariiya:

—Ea na pui' tu duñia' gu Dios nap jax jiñ chitda, nañ gu' aañ jir tujuandam tugi'ñ pix.

Ba' pu jii gu nobii'ñ gu Dios nat pui' xi chidak gu Mariiya.

Gu Mariiya na mui' ba jimia' na pai' kio gu Isabeel

³⁹ Ba' jano' xim jotma'ñ nat mu jii gu Mariiya maa'n kap na pai' mui' daa'ñxim jir kikcham gam na gê'r jukgam, Judea bhaan bipio' gui' gu dibîr. ⁴⁰ Mu jii nat paxiartudam gu Isabeel nam iam pix jir jum jajaa'nnim gook dit, na gu' bhammi kioka' gu Sakariiyas. Ba' bhammi nat êek gu Mariiya, mu baakik ba'k chir mui' xi ñio'ki gu Isabeel. ⁴¹ Ba' nat kai gu Isabeel nat mu tu ñio'ki gu Mariiya, jotmoda' joi gu alhii na iraab dir ua'. Ba' mi' jotmoda' joidham jix bhai' bhai' jim ilh gu Isabeel, nat gu' gê' bhaan bam tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios. ⁴² Ba'p kai'ch gê' ki'n:

—¡Aa gu' gê'kam ki'n bhaan ti niidhim ji jia gu Dios gum alhii chuk nap jum iraab dir ua'! Ja'p moox bhai' tum jii, na gu' cham jax chu'm ubii ja'xbui' pui' gê'kam ki'n bhaan ti niniidhat na jax aap. ⁴³ ¿Aañ ba' jax jup jiñ ilhii'ñ nat ba' ja'kbui' kat bhai'p jiñ chigim gu di'ii'ñ guñ Gê'kam tuk? ⁴⁴ Na gu' na ñich jum kai na pich bha tu ñio'ki, jotmoda' joi guñ alhii chuk nañ jiñ iraab dir ua' nat jix bhai'm ilh. ⁴⁵ ¡Ja'p moo joidham jix bhai'm duu na pich bîx jum jur ki'n ti jii'ñ na pui' tum duñia' na jax jum titda guch Gê'kam tuk!

Gu Mariiya na tu a'ga' na jax jir tu'm kam gu Dios

⁴⁶ Ba'p kai'ch ip gu Mariiya: Dho gu' aañ jiñ ii'mda' bhaan gê'kamtu'n ji gu Dios,

⁴⁷ nañ gu'x bhai'ñ chaat nat ba uana guñ ua'tulhdhara',

⁴⁸ gam nat gê'kam ki'n jiñ a'm ti tii nañ tii gampai' tu'm aañ nañ jir tujuandam tugi'ñ.

Ba' xib dir gammiji ja'k pui' pup jiñ chitdada' am gu ja'tkam nat joidham jix bhai' tuñ jii.

⁴⁹ Bixchu' gê'gêr jup tum duu'nkam jiñ bui bap tu duu gu' gu Dios na bixchu'x bhaai' na pu tu duñia',

na gu' giilhim jir jix uañ gui' na pui' tii' Dios.

⁵⁰ Na gu'x ja joi'mdat ja a'm ti niidhidha' gu Dios gui' nam mi' pui' jiidma' na jax jix aa'.

⁵¹ Jix io'm jir gê'kam gu',

bixchu'x bhaai' na pu tu duñia' na jax ilhii'ñdha'.

Tii' nat mik ja bui'ñchulh nam jax kam aa'nda' gui' nam ja'p pix gê'gêrkam jum taat ka'.

⁵² Gam nat bhammi dir ji ja tîpxi gui' nam gê'gêrkam ki'n ka daraat, pu cham tu' ki'n ji bii mit.

Gui' ba' nam jir cham tu' dat, gê'gêrkam ki'n xi ja darsak.

⁵³ Gio gui' nam giilhim kar jix chutumñigam kat,

pui' gammiji xi ja joot xi chu ja boosgidhak gu ja bixchu',

tu ja maa ba' gui' nam soi' tu'ii' nam cham tu' bia' ni ji'x.

⁵⁴ Nat gu' ba ti'ñcho nat bam ai nat pai' dhuuk tu dai nax ja joi'mdaix bhai' ja duñia' gu Israel kam ja'tkam, na gu'r ja'tkam tugi'ñ gio nam jir tujuandam tugi'ñ.

⁵⁵ Pui' pu xi ja tidak ji gu' bijik guch bopxi kat,

pui' na jax gu Abraam maadit jir di' nat pui' tidak.

⁵⁶ Pu'ñi ja'k ba' tii ip gu Mariiya. Mi' juruun ji gu' ji'k baik masaa'n buiñor gu Isabeel nat ba' ba jii ip gio mu ja'k kia'mi'ñ.

Na ba maaxilhia' gu Juan ja'tkam bopkondam

⁵⁷ Ba' nat pai' dhuuk jum ai gu tanoolh, ba maaxir gu maraa'n gu Isabeel. ⁵⁸ Ba'

gu jajaa'nniñ gio gui' nam cham jax iim nam ja'p pix jix ja mat ka', ba maat jamit nat ba tii gu alhii, ba maat jamit sia nat gu Dios pix jix joi'mdak tiigik maa gu alhii. Ba' mi eek jup titda am nat joidham jix bhai' tu jii. ⁵⁹ Ba' nat pai' aich gu xijum baik tanoolh gu alhii, dai na mit ba tii gio na mit matgilh nar Israel kam. Ba' jai' dhit tiix aagit am na git pui'p tii'nka' na jax gu taata'n Sakariiyas. ⁶⁰ Gu' ji nat gu' cham aa gu di'ñ'n, jup kai'ch pix:

—Juan ji nañ jix aa' na tii'nka' dhiñ alhii chuk.

⁶¹ Ba' tiip titda am gui':

—Jax dhuu na cham jax chu'm iam pui' tii' na pim ji'k jir jum jajaa'nnim.

⁶² Ba' gu taata'n ba tikka am ip na jax ja'k jup jix aa' na tii'nka' gu maraa'n, ja noonob ki'n ja'p ba buixi'ñ am nam tikka.

⁶³ Ba' xi ja taa nam bha bhiiidha' maa'n gu uux komaarak sobkoñxim alhi'ch pa' na bhaan mi dhaasa' na jax ja'k jix aa' na tii'nka'. Ba' ja'pni mi' xi dhai: “Juan jach tiitga' dhiñ alhii chuk.” Ba' gui' gampai' ji dhuu'n jamit, nam gu' cham ilhdhat na jai' pui' ja'k jup ilhii'ñ na jax gu binga'n. ⁶⁴ Ba' mi' jotmoda' bhai' ji chu ñiokcha ip gio gu Sakariiyas, jix bhai'm taatit xi g'e'kamtu'n gu Dios jix dhaam ja'k. ⁶⁵ Ba' giilhim jix chooto'n jamit gui' nam mi'p tu'ii', gio nai' ja'p pix pui' tim tii nat jax tum duu na ji'x jir jujukgam na Judea dibii'r bhaan bipio'. ⁶⁶ Ba'p jum aa'nda' am gui' nam pui' t'e'ke'ke':

—¿Tu' chi ba'r jup tu'm da' ka' gu alhii nat mu pai' pu maaxir?

Na gu' bix aixim joidham jix bhai' tu buada' gu Dios buiñor gu alhii nam xi ch'e'ke'e', dhi' bhaan ba' tii xim ga'ngada' am na tu'r jup tu'm da' ka'.

Na tu a'ga' gu Sakariiyas na jax jir tu'm kam gu Dios

⁶⁷ Ba' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' g'e' bhaan bam tajaa gu Sakariiyas, taata'n gu alhii, ba' bhai' ji chu a'ga na jax jir tu'm kam gu Dios, jup kai'ch:

⁶⁸ Ja'p moor jix bhai'kam ji tu' silhkam ki'n gu G'e'kam Dios!

Tii' nat moo bha jii ya' ja bui gu ja'tkam tugi'ñ Israel kam na ba' ya' ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara'.

⁶⁹ Bhach joochxi maa'n gui' na bixchu'x bhaai' na pu tu duñia'.

Dhi' ba'ch boosga' mi' dhir bhaan gu boi nach bhaan mu ja'k ka jiiim nach pai' gammiji mi' pup jich chulhiiñdha'.

Maadit jir di' gu boxii'ñ gu Dabii' gui' na Dios jir tujuandam tugi'ñ kat bijik.

⁷⁰ Pui' pu xi ja tiidak ji gu' gu Dios gui' nam bijik bhaankamu'n jix u'uañ ki'n ya ja'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam,

⁷¹ na sap pu'ñi ka daasaim na pai' dhuuk jich palhbuidha' nam cham kach juanda' bix gui' nam xich bhaamki'ñ.

⁷² Jum aaya' sap na pai' dhuuk g'e'kam ki'n jix joi'mdai ja tigia' bix guch bopxi kat,

cham sap ba' ji'xkat mik bua' pui' na jax ja titda.

⁷³ Guch boxii Abraam maadit jir di' nat pui' tiidak gu Dios,

⁷⁴ na sap pu'ñich palhbuidha' nam cham kach juanda' gui' nam xich bhaamki'ñ

nach ba' mi' dhir cham tu' bhaan ka tot-donit dai gui' bar tujuandam tugi'ñ ka',

⁷⁵ nach cham tu' bhaan kach ua'tulhdhat mi' pui' ba jiiimda' na jax jix aa' gammiji nach ji'x ya duduaka' dhi tutku' bhaan,

na ba' bhammi dir bha ja'k pui'ch a'm jup ti niidhidha'.

⁷⁶ Ba' aap jiñ chio'ñ, jup ti'ya' am gu ja'tkam nap aap maadit jir di' gui' nam bijik ya ja'p tu a'gimik bhaankam gu Dios gui' nax io'm jir g'e'kam,

nap gu' aap biipi' ya ja'p ba tu ja a'gidha' gu ja'tkam na ba' mi' dhir ya'p ba aaya' gux io'm g'e'kam,

ja'p ji buusnia' nap biipi' ya' ba tu boi'nta'.

⁷⁷ Nap gu' ba ja mattuda' gu ja'tkam tugi'ñ na jax ja'k jix bhaai' nam dui cham mu ja'k ka bhiiya' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha',

na gu' ba ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara'.

⁷⁸ Nat gu' gu Dios jich Gi'kora' g'e'kam ki'n ba xich joi'gilh,

ya' bach aichulh jix dhaam dir maa'n gui' na gɛ' miimtu'.

Dhi' ja'p ji buus jich bui nat kia'pix bhai' ba tu kobxi gu tanoolh xia'lhbui dhir.

⁷⁹ Ba' bix jich a'm tonnia', sia gui' nam jix io'm jix chu tukgam tir jup tu'ii'.

Joidham bax chu maax ka' nach ti niidhidha' nach jax ja'k joidham jix bhai'ch chaatit mi' pui' jiiimda' na jax jix aa' gu Dios.

⁸⁰ Pu'ni ja'k ba' tu a'ga gu Sakariiyas. Ba' pix ji gi'lhidha' gu alhii, ti bhijidha' na jax jir tu tu'm kam ya' dhi oi'nga'n. Ba' nax io'm pa' bar gɛ' ka', mu ja'p pix ba oirida' gampix jix chu gak kir. Jix io'm mikkat nat ba' nai' ji chu ja a'gi gu Israel kam ja'tkam.

2

Na ba maaxilhia' gu Jesusus (Mt. 1:18-25)

¹ Jano' gu Augusto Seesar bix kap jir gɛ'kam ka' na ji'k Rooma bhaan bipio' gu dippir, ba' dhi' ja chia nam jum daasa' bix gu ja'tkam nam ji'k dhi' bhaan tu oi'dha'. ² Jano' kia'pix jir maa'nnim ka' nam jum daasa', nam gu' cham pai' dhuuk jum da'nsat bii'pi' dir. Jano' gu Sireenio jir jix kai' ka' ip mi' ja'k na pai' Siiria bhaan bipio' gu dibir. ³ Ba' pui' ja'k duu gu Augusto Seesar nam aa'nda' na mi'm daasa' gu jaroi' nar pai' kam ka' gu bijik dir kam boxii'n. ⁴ Pu'ni duuk ba' gu Josee ma jii mi' dhir Nasareet na Galilea bhaan bipio' gu dibir, bhammi ja'k bhii Beleen na pai' Judea bhaan bipio' ip gui' gu dibir, nat gu' bhai' maaxir gu boxii'n Dabii nar gɛ'kam kat bijik. ⁵ Sia gu Mariiya bix jup xi baidhak nam gook dit jum daasa', gui' nat pui' ba ti'n na biima'n jum timo' nam maap tu oi'ncha'. Ku gu' pu bar dakoo pix tu'n da' ji ba' gu Mariiya ki'n gu alhii. ⁶ Ba' jano' pik jup mam ai gu tanoolh na pai' dhuuk maaxilhia' gu alhii nam bhai' ka oipo Beleen. ⁷ Cham jup ja ai gu' miji na pai' tim tibiappu na git mi' dodhia' gu Mariiya, na mit gu' suu'n gu ja'tkam na mit mui' bham jumaap. Mu ja'k jamit ba' jii nam pai' kuupka' bix aixim tu'm gu sasoi'. Mi' ba' dua gu Mariiya ki'n gu bii'pi' kam

maraa'n, jajannulh ki'n xi bhiibgak bhai' xi boo'n bhaan gui' nam sasoi' mi tu kua'.

Gu nobii'n gu Dios na ba ja aagi'ndha' gu kakasnir bipia'dam nat ba maaxir guch Xoi'kam

⁸ Ba' ji'kchi gu ja'tkam bhammi baasi'n dir ja'p jup tibiapka' am gampix nam bhai' darkat tu bipia'da' gu ja kakasnira' nam ja bia'ka'. ⁹ Ba' cham pum aa' am nat jotmoda' gɛ' nammi ja'p ba tu maaxir mi' bix xikoolh nam pai'p tu'ii', gu' gu nobii'n gu Dios nat mi' bam maax ja bui nat gɛ' ton nam ba' bhaan machia' na dhi'r di' gui' na bhaankam oiri gu Dios. Gu' gui' giilhim jix chooto'n jamit. ¹⁰ Ba' gu nobii'n gu Dios jup ja titda:

—Chapim totdon ka'. Aa'n jam ua'tulhi'n ji maa'n gu ni'look na pim bhaan joidham jix bhai'm ilhdha', sia bix gu ja'tkam pui'x bhai'p jum ilhdha' am nam pai' dhuuk machia'. ¹¹ Ja'pni'n tu'm jam ua'tulhi'n: Maa'n bha'ni dhir maaxir gu alhii xib dhi tukaa' na pai' kiokat bijik gu Dabii. Dhi'r di' gui' na pim niira na saak bha jootsa' gu Dios ya' dhi oi'nga'n na jam palhbuidha'. ¹² Kani gor ti ti'mbop na bha ja'p bo'ka' bhaan gui' nam sasoi' mi tu kua' jajannulh bhiibgixim ki'n.

¹³ Ba' jotmoda'x io'm mui' bhai' bam maax jamit gu noonbi'n gu Dios nat jax pix mi' ji timo nat tu a'ga gu maa'n, ba'p kai'ch am bix dhit nam gɛ'kamtu'n gu Dios:

¹⁴ Aach jix bhai'ch chaatit gɛ'kamtu'n gu Dios nach ji'k mia'n jup tu'ii' buiñor! Nat gu'x joi'mdak jix bhai' ba ja duu gu ja'tkam ya' kam dhi oi'nga'n, dai ba' na ja a'm ba ti niidhidha' gui' nam ji'k mi' pui' jiiimda' na jax jix aa'.

¹⁵ Ba' na mit pai' jiiix dhaam ja'k gu noonbi'n gu Dios, gu kakasnir bipia'dam jup jum ti titda am:

—Each mu jiiim Beleen nach ti'mpo' gu alhii nat pui' maaxir na jax jich chitda guch Gi'kora'.

¹⁶ Ba' na mit jax guguu mi' bhii mit na mit tiigim. Mummi mit ba ji bubua na pai'p tu'ii' gu Mariiya gio gu Josee, gu alhii bha ja'p bo' bhaan gui' nam sasoi' mi tu kua'. ¹⁷ Ba' na mit pai'x bhai' xi chigik gu alhii gu kakasnir bipia'dam, ba ja aagi'ndha' am gui'

nam ji'k mi'p tu'ii' nar tu'p tu'm da' ka' gu alhii, xi ja aagi'n am na maa'n gu nobii'n gu Dios pui' ja titda. ¹⁸ Ba' gui' mi' pui' pup tu'ii' am nam ba ja aagi'n nar tu'p tu'm da' ka'. ¹⁹ Gu Mariiya ba' dai jura'ram jup xim ga'nga tii na jax jir jum duukam pui' nam ji'k jax kai'ch gu kakasnir bipia'dam. ²⁰ Ba' ba jii mit ip gio gu kakasnir bipia'dam xi gɛ'kamtudidhat gu Dios, xi laalagidhat am ji'x gu alabaa'n, jix bhai'm taattu' am gu' na mit pui' ti tii na jax ja aagi'n gu nobii'n gu Dios.

Nam mui' ba bhika' gu Jesus gɛ' chiop

²¹ Ba' nat pai' aich gu xijum baik tanoolh gu alhii, dai na mit ba tit gio na mit matgilh nar Israel kam. Jesus jamit tit na jax ja'k pu aagi'n gu nobii'n gu Dios gu Mariiya biipi' dir na ba' moo bar alhi'ch kiikam ka'.

²² Ba' pui' ja'k jup tu aagix ka' nat tu ua'nak gu Moisees bhaankamu'n gu Dios, nam cham pai' buanda' ji'k tanoolh gu u'uub mi' dhir ja ki'aam no' mit pu'ni kia'pix dudua a'aalh ki'n. Pui' duu ip ba' gu Mariiya, cham pai' buus ji'k tanoolh. Nat pai' xi aichdhak na ji'k aagix ka' na mit ba' ba bhik gu alhii bhammi Jerusaleen, bhai' na pai' kiika' gu gɛ' chiop nam ba' bhai' dhir iimchuxdha' gu Dios. ²³ Na gu' sia pui' ja'k jup tu aagix ka' nat pui'p tu ua'nak gu Moisees bhaankamu'n gu Dios. Ja'pnim kai'ch: "Iimchuxdhidha' pim gu Dios gu a'aalh chichio'n gui' nam biipi' maaxilhidha'." ²⁴ Pu'ni ba' kai'nikam mu bhik jamit bhammi Jerusaleen. Ba' sia pui' ja'k jup tu aagix ka' nam aa'nda' nam tu makgixidha' gu Dios gu u'uub no' mit pu'ni kia'pix ja tii gu a'aalh, jup jum kai'ch na sap sia tu' gio'nda' gook piam gook gu joojoi.

²⁵ Ba' maa'n gu maa'nkam bhai'p kioka' Jerusaleen, Simeon tii gim, na mi' pui' jimda' na jax jix aa' gu Dios, gammiji tu daanda'. Ba' jai' pui' tiip ti nira'nda' na pai' ba' duuk pui'x ja joi'mdai ja palhbuidha' gu Dios gu Israel kam ja'tkam nam ja tulhii'ndu'nda' gu jai' ja'tkam maakam dir ja'k kam. Ba' na gu' bhaan jup tui'ngida' gux Dhuudu' kam jix Ua'n Ii'mda', ²⁶ gui' pix pui' jurtu'nka' na chakui mukia' na ya' ba aaya' guch Xoi'kam na Dios bha jootsa'.

²⁷ Ba' gui' pix jix Dhuudu' kam jix Ua'n Ii'mda' pui' jurtu'nda' na mu jimia' gɛ' chiop, mummy ba ji buus. Maap pix mi' ji aajim am gu Jesus gu gi'korga'n na mit mi' pui'p ba tu du'niim na jax tu aagix. ²⁸ Ba' xi dhaagik gu Simeon gu alhii ma tu a'gax dhaam ja'k bui'nor gu Dios, jup kai'ch:

²⁹ Taxchaab dho ba'ch Gi'kora' na pich bhai' bach joochxi gui' nap saak pui' bha jootsa' na pich jax ja tii dak guch bopxi bijik.

Ba' aa'n xib cham tu' bhaan jax ka'n aa' sia pich ba' ba'n dho'icho na'n ba mukia' na'n jir jum tujuandam tuk,

³⁰ na nich gu' ya' ba tii buupui ki'n gui' na ya' ja ua'ndha' gu ja ua'tulhdhara' gu Israel kam ja'tkam.

³¹ Xib japich ba' mui' ba ji kii nap jax jix aa' diilh jich Gi'kora' nap tu du'nia' xi ja ni'i'ndhudat biix gu ja'tkam nam ji'k jix jai'ch ya' dhi oi'nga'n.

³² Na gu' dhi' ba'r di' gui' na joidham gɛ' tanoor na ja bi'nxidha' biix gu ja'tkam nam ji'k jix jai'ch,

ba' mi' dhir dai nam pix jix bhai' ba ja aa'nda' gum ja'tkam tuk Israel kam na pich jix bhai' ba ja duu.

³³ Ba' gu Josee gio gu Mariiya gampai' ji dhuu'n jamit nat gu ja mar bhaan tu a'ga gu Simeon jix dhaam ja'k, mi' pix pui' pup tu'ii' am. ³⁴ Ba' biix gook xi chu ja daa'nxidhak gu Simeon na sap ba'x bhai' tu ja jimda'. Mi' dhir ba' moop titda dai gu Mariiya:

—Kani nap xi'n kaaya' na'n jax jum tii da'. Dhi alhii bhammi dir bha ja joochxi gu Dios gu Israel kam ja'tkam. Jai' mi' pui' jimia' am na jax ja tii da', jai' ba' cham. Jix io'm jir mui' ka' am gui' nam cham mi' pui' jimia', ³⁵ sia kum gu' tiix maatit kaaya' na jax kai'nikam jup ja tii da', gu' pix ji nam gu' diilh jix bhaamut kaaya', dhi' ba' bhaan jix maati' ka' nam diilh cham aa'nda'. Aap ba' giilhim jix buam jum aa'nda' tii, ja'p tu tatdaka' panaas na jaro'i' kuxiir ki'n bham sissida'.

³⁶ Ba' maa'n gu ubii jagi' bhai'p oirida' Aana tii gim na bhaankamu'n gu Dios tu ja a'gi'ndha' gu ja'tkam nam jax ja'k mi' pui' jii'mda'. Gu taata'n Panuel tii gich, maadi

jir di' kat gui' nam Aseer jir bopxi'ñ. Ba' dhi Aana alhii pa' oidhak maa'n gu chio'ñ, gu' ji na mit gu' xijum gook oidha' pix maap tu oi'ñcha, ma muu ip gu binga'n. ³⁷ Diih ba' pup oiri nat dir diih bii, maakob oo'm daman maakob oidha' bap duu jano' dir. Gu' ba' mi' pix ja'k ji ai chiop na pai' ba' pup jir tujuandam tugi'ñ gu Dios, cham pai' maakam ja'k ka buus. Gammiji tu juanda' mi' dhi chiop nabap tanoolh gio nabap tukaa', gam nam saabda', gio na tu daanda'. ³⁸ Ba' gui' ji' Aana jai' mi'p ba ji buus na pai' gu gi'korga'n gu Jesusus, jai' ba'p ma taxchaabgi gu Dios jix dhaam ja'k. Mi' dhir ba' nai' pui'p ba ja titdaim gui' nam pui'p ti nira na pai' ba' duuk pui'x ja joi'mdai ja palhbuidha' gu Dios gu Israel kam ja'tkam, pui' ja titdaim nat ya' ba ai gui' nam jaro'i' nira.

Gu Mariiya gio gu Josee nam ba jimia' ip gio mu ja'k Nasareet

³⁹ Ba' na mit bix pui' xi chu duuk gu gi'korga'n gu Jesusus na jax ja'k aagix na tu ua'ñix gu ñioki'ñ gu Dios, giop ba jii mit mu ja'k Nasareet nam pai' oi'dha', na pai' Galilea bhaan bipio' gui' gu dibii. ⁴⁰ Ba' gu alhii pix ji gi'lhidha', jix io'm bax chi bhii'ñ ka' gio nax io'm bax oo' ka', gam nax bhai'm taat ka', na gu' bhaan ti niidhidha' gu Dios.

Gu Jesusus na mi' daaka' gē' chiop

⁴¹ Ba' gu gi'korga'n gu Jesusus mui' pu jimmida' am bhammi Jerusaleen nabap oidha' na pai' dhuuk jum aajidha' bhaan Paaskua ta'm. ⁴² Ba' nammi nat giop bam ai, gio mit mui'p ma jii, bix jamit xi baidhak gu Jesusus, na gu' mambhix daman gook oidha' ba bia'ka'. ⁴³ Ba' nat pai' buus gu bhaan Paaskua ta'm, gio ja'k jup ba suulhgichu' am mu ja'k ja ki'aam, gu' ji nat gu' bak gu Jesusus bhammi pup bii Jerusaleen. Pu cham maat am gu gi'korga'n no't bhammi pai'p bii, ⁴⁴ ja'p jum aa'ntu' am gu' na mi' pai' ja saagi'ñ jim gu ja'tkam nam giilhim mui' mu jii. Maa'n tanoolh gu' pu ba jii mit na mit ba' nai' tii ba ji gaa mi ja'p ja bui gu jajaa'nni'ñ gio mi ja'p ja bui gui' nam ji'k jix ja maat. ⁴⁵ Cham

pai' tii mit. Ba' gio mi' dhir ja'kjup ma suulh jamit na mit gaagam bhammi Jerusaleen.

⁴⁶ Nammi baik tanoolh ki'n ba' ka tii mit bhai' gē' chiop na ja saagi'ñ daa gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, ja kēē nam aagi'ñ gu ñio'ki'ñ gu Dios na bha ja tikka. ⁴⁷ Ba' ji'x gampai' ji dhu'ntikda' am bix gui' nam ji'k mi'p tu'ii' nam sap cham pai' dhuuk jax chu'm alhii pui' kēēket nax io'm jix chu maat. ⁴⁸ Ba' na mit ba tii gu gi'korga'n na pai' daakat pix chu' kai'ch, gampai' ji dhuu'n jamit ip sia, nam gu' cham ji'xkat pai' dhuuk pui' niidhat gu jax chu'm alhii na jax ja'k tu jim gu Jesusus. Ba'p titda gu di'ñ'n:

—¿Jax ba'ñ chio'ñ ku pich ba'ch o'ñxi? Nai'ch chiim gaa'ñchu' gook dit dhim taat jix buam jich aa'ntugit.

⁴⁹ Ba' gu Jesusus jup ja titda:

—¿Jax ku pim ba' moop jiñ ga'nga? Na gu' aañ jiñ a'm jum aa' nañ machia' na jax jir tu'm kam guñ Gi'kora'. Jum aa' nañ ya'p tui'ka' na pai' ba'kchudhix.

⁵⁰ Pu cham maatit kai mit gu gi'korga'n nat jax kai'ñkam jup ja tii'n.

⁵¹ Ku gu' pu ja oi' ji ba' gu Jesusus mu ja'k Nasareet pui' xi ja tiidak, na gu'x ja kēēket tu' nam chianda'. Ba' pui' pix jum aa'nda' jura'ram bhaan gu di'ñ'n na jax ba'r jum duukam na jax ja'k tu jim gu Jesusus, tiim ga'ngada'. ⁵² Ba'x chi bhii'ñ kam gi'lhidha' gu Jesusus, gam nax bhai'm taat ka', na gu' bhaan ti niidhidha' gu Dios, gio gu ja'tkam joidham pix jix bhai' aa'nda' am.

3

Gu Juan na ja bopkonda' gu ja'tkam (Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

¹ Ba' jumaip bar gē'kam ka' bix kap na ji'k Rooma bhaan bipio' gu dippir, Tibeerio ba tii'nka' gui' na bar gē'kam ka'. Mambhix daman jix chamaam oidha' bhai' pu bap duu na ba' gu Poonsio Pilaato mi'p bar jix kai' ka' dai mi' na ji'x Judea bhaan bipio' gu dibii. Mu ja'k Galilea ba' Eroodis tii'gim mi'p jir jix kai' ka' jano'. Mu ja'k Iturea ba' gio Trakoniite, maa'n Piliip tii'gim mi'p jir jix kai' ka' dhi gok kap, jir jum jajaa'nnim ka' am gook dit gu Eroodis. Ba' mu ja'k na pai' Abiliinia ti

tii', maa'n Lisaanias tii'gim mi'p jir jix kai' ka'.² Gu' ba' maa'n Anaas tii'gim gio jumai Kaipaas, jix io'm jir ja g'e'gerkam tuk ka' am gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Dhi' ji' ba' bii'x nam g'e'gerkam ki'n ka darka', gu Dios mummi ja'k ba tu a'gi gu Juan gui' na Sakariiyas jir maraa'n. Mummi tu a'gi gampix jix chu gak kir na pai'x joi'ndha' na oirida', jup titda na ampix bax bhaai' na pai' dhuuk jir am na ba tu ja a'gi'nmira' gu ja'tkam mu ja'p nam pai' jax tu oi'dha'.³ Ba' gui' ma jii ip nat tu ja a'gidham, mu ja'p ji bhii bii'x ju'ndharam gu Jordaan Ak g'e' na mi' bhii'x, jup ja titdaidha' nam soi'm ilhdhai bam bopkona' na ba' dhi' bhaan jix maati' ka' na mit mi' pui' ba jii na jax jix aa' gu Dios, ba' dai na ba ua'ndhax ka' gu ja ua'tulhdhara'.⁴ Ba' pui' ji chu buus na jax jum kai'ch mi' nat pai' tu ua'nak bijik gu Isaiiyas gui' nat bhaankamu'n gu Dios tu ja a'gidhak gu ja'tkam. Jup jum kai'ch:

Maa'n gu maa'nkam mu ja'p gampix jix chu gak kir ji jimdat jup ja titdaim g'e' ki'n gu ja'tkam:

“Gor jix kii' bim duuñ,

bar mia'n na bhai' ba jim gu G'e'kam.

Mi' pim sap pui' ba jimia' na jax jix aa'.

⁵ Na pim gu' ja'p pix tu'ii' na jax gu boi no' giilhim g'e'ger jix kakolhbik gam no'x ñoonolh na jax ja'k cham bhai' tum oiri.

Jam a'm jum aa' ba' na pim mi' pui' jimia' na ba' tim kii'mpiga' jam i'ii'mda' ir bhaan nax chu buichik.

⁶ Na gu' maaxik ya aaya' gui' na Dios bha jootsa',

bii'x dhit tigia' am gu ja'tkam.

Dhi' ba' ya' ja ua'ndha' gu ja ua'tulhdhara' nam bii'x aixim tu'm ki'n jix u'ua'tulhdhix.”

⁷ Mi' ba' Jordaan Ak ja bopkonda' gu Juan gu ja'tkam. Mui' pix mi' ji aajidha' am nam xim bopkonamtu'nda'. Ba'p ja titdada' gu Juan:

—¿Jaroo ba' moox bhai'p ba duu na ba jam aagi'ñ na pim jax ja'k dui cham jum tulhiiña', na cham xiim bam aajim na tu tulhiiñchuda' gu Dios ku pim ba' ga'm ba jiim? Ja'p ji buusan gu' na pim jir kooko' gux bhaa'mnagim na pim cham mi' pui'

jiim na jax jix aa' gu Dios.⁸ Ku gu' no' pim silhkam cham aa' na pim jum tulhiiña', jum aa' ji na pim pui' ja'k ba tu jimda' na jax ja'k bhaan jix maati' ka' na pim soi' bam ilhii'ñ buiñor gu Dios na ba' gui' xi jam joi'mda' ip. Cha'pim jax jum aa'nda' na pui' pix jup xi jam joi'mda' na pim chi panaas xir bopxi'ñ gu Abraam. Jax dhuu na gu' gu Dios sia joodai bopxichuda' gu Abraam no't xi ilh, no' pim aapi'm cham mi' pui' tu daa'ñchu' na jax ja'k tu daa'ñchugit bijik gu Abraam. Na gu' tu' na pix jix bhaai' na pu duña' gu Dios na jax ja'k ilhii'ñdha' gu tu', na gu'r g'e'kam.⁹ Gio gu' ja'p ji buusan na pim aapi'm jir i'ii'x gui' nam i'bhai'ñcharat jix maikak bhe'bh'e'e. Ba' no' maadit cham kiki' i'bhai'ñchar, piam ku pu cham tu i'bhai'ñchar, amuub dho ba kaat gu bai'ndhas na ki'n jum iarai xim biimsai maap xim jumpadai mi' xim kixdha' gu tai ku mu jagia', daman pup bii'x takaa'n xim boosgai bhai' xim iabu' na ba' cham jai' bhai'p ka i'punda'.

¹⁰ Ba' gu ja'tkam nam mi'p tu'ii' bhai' ba tikka am, jup titda am:

—¿Gu' jax jach ba' ja'k xi chu buada' nach ba' cham jich chulhiiña' jich jaduuiñ?

¹¹ Ba' gu Juan jup ja titda:

—Dho na pim jix ja joi'mdai ja tigia' gu ja'tkam gui' nam gampai' tu'ii' nam cham tu' bia'. Ji'ma'n japim ja makia' gu jam jajannulh no' pim go'gok ja bia'. Gio no' pim jaroi' nai'ñ na uamaim, xi onbai'ñdha' pim gu koi' no' pim aapi'm bia'.

¹² Ba' gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm g'e'kam Rooma kam ji'k mi'p ai mit nam pui'p xim bopkonam. Ba' pui' bhai'p ba tikka am gu Juan, jup titda am:

—¿Aach gi, jax ja'k jup xi chu buada' jich jaduuiñ na ba' pui' cham jup jich chulhiiñchuda' gu Dios?

¹³ Ba' gu Juan jup ja titda:

—Dho na pim cham ja'p pix ja chianda' gu ja'tkam nam mui' tu namki'ñdha' na pim jix aagit na jai' jam a'm bi'iidha', daipu' ji na ji'k pix aagix nam tu namki'ñdha'.

¹⁴ Ba' ji'k ip gu sandaarui'x mi' dhir ja'p bhai'p ba tikka am, jup titda am:

—¿Aach gi, jax ja'k jach jup xi chu buada' na ba' pui' cham jup jich chulhiĩchuda' gu Dios?

Ba' gu Juan jup ja titda:

—Dho na pim cham jaroi' ja'p pi'x bha taanda' gu namki' no' pim jix maat nat cham tu' jax dhuu, ni ku pim cham tu' ki'n ji iattulhdhai mu pai' ba kiksaidha' na pim tañiidha'. Ja'kbui' pim pi'x ki'n jix bhai'm taat ka' na pim ji'k mai'chik.

¹⁵ Ba' gu ja'tkam am nai' ti nai'ñdha' am nam ja'p jim aagit na tu' pik jax ba ji dhuñia' gu Juan nam cham pai' dhuuk pu chu'm nai'ñdha', xim ti tikkat am no' sap ba'r di' guch Xoi'kam nat bhai' ba joot gu Dios gui' na pui' saak bha jootsa', ka' ba' gu'r jumai.

¹⁶ Gu' ji na gu' bi'x jup ja titda gu Juan nam ji'k mi'p tu'ii':

—Aañ xib dai suudai' ki'n pi'x nañ ya' ka jam bopkon na pim jax jiñ ñii'ñ, matgim maa'n gatuuk dir bhai'p jim ji gui' nax io'm jir gø'kam, cham tu' pui' na aañ. Cham ji'x iam jir jupaabkamu'n iñ nañ git tu' suuska'n jup xi kookoxchulhdha'. Gui' dho gi gu' jam bopkona' ji ki'n gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gio tai ki'n, na gu'x io'm bi'xchu'x bhai' na pu tu duñia' na jax ilhii'ñdha'. ¹⁷ Gio gu' sia ja'p jup ji buusan japim na gu tiriik. Ba' pu ua' gui' na ki'n jam jilhbida' na pim jix chanaara', ja'p ja'k dilhkob ji bi'ya' gux kii', gio gu tanaara' ja'p ja'k ip. Ba' dai gux kii' ulhña' maa'n kap na pai' dai gu tiriik jum ulhiis, gu tanaara' ba' miidha' na pu cham ji'xkat ka tukia' gu tai.

¹⁸ Pu'ñi ja'k ba' ja titdada' gu Juan gu ja'tkam na tu ja a'gi'ñdha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, gam bi'x aixim nam jax ja'k jum guguuxdha' nam mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios. ¹⁹ Ba' gu Juan ji'kchi kim jup ñiok gux kai' Eroodis na sap cham jir am nat gan bhii gu Erodi-iyas, sia ku tiir binga'n gu sipdhi'ñ Piliip. Bi'x pui'p xi chitdada' na ji'k tu'x buam tu buada'. ²⁰ Gu' ji nat gu'x bhaamut pi'x kai gu Eroodis, dai nat ba tu chia nam kuupa' na sap gan buam titda, alhi'ch pup xim ua'tulh.

Gu Jesusus nat tu chia nam bakuana'
(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

²¹ Ba' ja'pni'p tum duu jano' na mit chakui kuupak gu Juan na mummy oirit Jordaan Ak ka ja bopkonda' gu ja'tkam. Bi'x gu Jesusus chia ip na mi' bakuana'. Mi' nat xim bakuanak mui' ji chu daani buiñor gu Dios jix dhaam ja'k. Mi' dhir ba' joidham bhai' jim kupio' gux dhaam mi' pui' na ka tu daan. ²² Ba' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' maaxik bhammi dir bhai' ji chim ja'p tu'm na gu gioda'. Gio ba' nat bhammi dir bhai' ba tum a'ga, jup tum kai'ch:

—Aap jir di' guñ mar nañ joidham jix io'm xim da', na ñich gu' gø'kam ki'n jum a'm ti ti dai aap.

Gu bijik dir kam bopxi'ñ gu Jesusus
(Mt. 1:1-17)

²³ Ba' nai' ji chu ja a'gi gu Jesusus gu ja'tkam na ba bia'ka' ji'k maa'n oo'm daman mambhix oidha'. Ba' pui' ilhii'ñdha' am gu ja'tkam nar taata'n ka' gu Josee, gio mi' dhir gu Josee, Elii jup jir taata'n kat. ²⁴ Gio mi' dhir gu Elii, Matat jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Matat, Lebi jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Lebi, Melki jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Melki, Jana jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Jana, Josee jup jir taata'n kat. ²⁵ Gio mi' dhir gu Josee, Matatiiyas jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Matatiiyas, Amos jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Amos, Naum jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Naum, Elsi jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Elsi, Nagai jup jir taata'n kat. ²⁶ Gio mi' dhir gu Nagai, Maat jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Maat, Matatiiyas jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Matatiiyas, Semei jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Semei, Josee jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Josee, Judaa jup jir taata'n kat. ²⁷ Gio mi' dhir gu Judaa, Joanan jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Joanan, Reesa jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Reesa, Sorobabeel jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Sorobabeel, Salatiel jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Salatiel, Neeri jup jir taata'n kat. ²⁸ Gio mi' dhir gu Neeri, Melki jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Melki, Aadi jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Aadi, Kosam jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Kosam, Elmadam jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Elmadam,

Er jup jir taata'n kat. ²⁹ Gio mi' dhir gu Er, Josue jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Josue, Elieser jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Elieser, Jorim jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Jorim, Matat jup jir taata'n kat. ³⁰ Gio mi' dhir gu Matat, Lebi jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Lebi, Simeon jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Simeon, Judaa jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Judaa, Josee jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Josee, Jonaan jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Jonaan, Eliakiim jup jir taata'n kat. ³¹ Gio mi' dhir gu Eliakiim, Melea jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Melea, Mainaan jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Mainaan, Matata jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Matata, Nataan jup jir taata'n kat. ³² Gio mi' dhir gu Nataan, Dabii jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Dabii, Isayii jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Isayii, Obed jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Obed, Boos jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Boos, Salmoon jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Salmoon, Nasoon jup jir taata'n kat. ³³ Gio mi' dhir gu Nasoon, Aminadab jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Aminadab, Aram jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Aram, Arni jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Arni, Esrom jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Esrom, Paaris jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Paaris, Judaa jup jir taata'n kat. ³⁴ Gio mi' dhir gu Judaa, Jakob jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Jakob, Isaak jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Isaak, Abraam jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Abraam, Taree jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Taree, Nakor jup jir taata'n kat. ³⁵ Gio mi' dhir gu Nakor, Serug jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Serug, Ragau jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Ragau, Peleg jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Peleg, Eber jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Eber, Sala jup jir taata'n kat. ³⁶ Gio mi' dhir gu Sala, Kainaan jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Kainaan, Arpajad jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Arpajad, Sem jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Sem, Noee jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Noee, Lamek jup jir taata'n kat. ³⁷ Gio mi' dhir gu Lamek, Matusaleen jup jir taata'n

kat. Gio mi' dhir gu Matusaleen, Enok jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Enok, Jared jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Jared, Mahalaleel jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Mahalaleel, Kainaan jup jir taata'n kat. ³⁸ Gio mi' dhir gu Kainaan, Enoos jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Enoos, Set jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Set, Adaan jup jir taata'n kat. Ba' mi' dhir gu Adaan, gu Dios jup bar taata'n, nat gu' dhi' bii'pi' ya do'ñcho gu Dios dhi oi'ñga'n bhaan.

4

Gu ja'ook na tiix mai'chim ka' gu Jesusus (Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

¹ Ba' mi' Jorjaan Ak nat jum bakua gu Jesusus, g'e' bhaan jum tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. Mi' dhir ba' pu silh mu ja'k bhii maa'n kap gampix jix chu gak kir na pai' pu cham jaro'i oiri, na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' pix nat pui' jurtuda. ² Pu kai'ñkam pix mu ja'k bhii nat mi'm saabum gook oo'm tanoolh gam gu bix chukaa', pu cham tu' nat juu. Ba' nat pai' pu ba aich gu ja'kbui' tanoolh gio gu bix chukaa' nam saab, gu ja'ook mi' ba ai. Tii ilhdhat na mi' mai'chia' git na kapbhai' mi' kax bhio', ³ jup titda:

—No'p silhkam aap Dios jir maraa'n, eap ja'p tii'n dhi jodai na paan jup jum duñia' no't moo pui'm duu.

⁴ Ba' gu Jesusus jup titda:

—Jax dhui nap jum kai'ch mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam nax io'm jum aa' na mi' pui' jimda' gu maa'nkam na jax jix aa' gu Dios na ba'x bhai' tu jimda', cham tu' gu tu' koi' ki'n.

⁵ Mi' dhir ba' maa'n oidha' kuu' am xi baidhak xi chu joojoi'ñchuda bix kap na ji'x g'e'g'e'r jir kikcham na ji'x jir oi'ñga'n. ⁶ Ba'p titda:

—Jiñ a'm jup tu tu'ii' bix dhi' nap ji'k tu' niil'ñ, pu bijik dir jiñ a'm tu bii nat dir ya' ji tum kikchamta dhi oi'ñga'n bhaan. Ba' aañ ya' dir ja'p ja'k pui'p jix bhaai' nañ tu makia' gu jaro'i' nañ ilhii'ñdha', ⁷ pui' na jax aap tum makia' iñ no' pich mi'ñi ja'p jum o'lhia ki'n kikbok pui' xi chii nañ aañ jir g'e'kam. Bix jum a'm ji chu bi'ya'.

⁸ Ba' gu Jesusus jup titda:

—Jax dhui na gu'p jum kai'ch ip mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam na dai gu Dios jix bhai' nach g'e'kamtu'nda', cham tu' jumai. Dai gui' pi'x jach jir tujuandam tugi'ñ ka'.

⁹ Ba' bhammi ja'k jup baidhak Jerusaleen bhai' na pai' ki'k gu g'e' chiop, kuugaram xi ki'sak jup titda:

—Eap ya' dir mu tuudaiñ no' silhkam jum a'm ti niidhim gu Dios nap saak pui'r maraa'n. ¹⁰ Gio gu'p jum kai'ch mi' pai' na mit tu ua'nak gu bijik dir kam:

Gu Dios bha ja jootsa' gu noonbi'ñ nam jum nuukdaidha' gammiji na cham tu'm duñia'.

¹¹ Te'kob jum bapmi'ñdhidha' am nap ba' cham mi' pai' jax chu'm jodai cha'm jutbui ilhia'.

¹² Ba' gu Jesusus jup titda:

—Jax dhui nap jum kai'ch ip sia mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam nax xidhuu no' jaroi' mamai'chik gu Dios, na gu'r g'e'kam.

¹³ Ba' cham ka bhaai' gu ja'ook na jax dhui ka mai'chia' gu Jesusus, pui' ma jii ip gio. Ku gu' gatuuk gio tiip mai'chia' ji.

Na kia'pix ba ji chu ja a'gidha' gu Jesusus gu ja'tkam mi' Galilea

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴ Ba' gu Jesusus giop ba jii mu ja'k Galilea, pu maa'n na jax g'e' bhaan tajaani'xchu'nda' gux Dhuudu' kam jix Ua'ñ Ii'mda', gam na bixchu' bax chu bhaai' na pu tu duñia' gu tu' na jax ilhii'ñdha'. Ba' bix na ji'x Galilea dibii' bhaan bipio' pi'x ja'x pui' kai'chdha' am gu ja'tkam na mu pai' joidham jix bhai' tu bua gu Jesusus. ¹⁵ Mi ja'p ba' pu tu ja a'gi'ñdha' chichiop gu Israel kam ja'tkam nam pai' jax jum jumpa'nda' nam tu daanda' buiñor gu Dios. Ba' joidham ke'ke' am, pi'x jix bhai' aa'nda' am.

Gu Jesusus nam cham ki'galhdha' gu ja'tkam mi' Nasareet

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

¹⁶ Mi' dhir ba' mu ja'k ba ai gu Jesusus Nasareet na pai' gi'lhix. Ba' nat giop bam ai nam pai' dhuuk cham tu juanda' dai gu Israel kam ja'tkam, mu ba ai chiop nam pai'm jumpa'nda' ip nam tu daanda' gu mi' kam. Ba' xi chia mit na kikboi xi ja

jiñkaixdha' gu ñio'ki'ñ gu Dios, ¹⁷ xi maa mit gu u'uan gui' nat Isaiiyas tu ua'nak, gui' na bijik bhaankam gu Dios tu ja a'gidhimik gu ja'tkam. Ba' nat bhai' ji silh, ba ti' mi' na pai' ja'pnim kai'ch:

¹⁸ Gux Dhuudu' kam jix Ua'ñ Ii'mdaga'n gu Dios jiñ a'm tajaani'x,

nat gu' diilh gu Dios jiñ a'm ti tiigik jiñ tajaani' nañ ba' ya ja'p tu ja a'gidha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gui' nam soi' tu'ii' nam cham tu' bia' ni ji'x,

gio gui' nam ji'k kuup jañ xi ja do'ñchoi xi ja chiñia' nam jix bhai'm taatit mu ja'p ba oipoda',

gio gui' nam cham ñiññia ka' nañ tu ja ti'ñchoda'.

Bix gui' nam ji'k jum tulhiiñ jañ jix bhai' ja duñia',

¹⁹ xi ja aagi'ñdha' iñ nat ampix jum ai oidha' nat jix joi'mdak ja a'm ba ti ti' gu Dios.

²⁰ Ba' nat tiimok gu Jesusus nat ja jiñkaix, giop xi ñansapak gu u'uan mu ja'k xi maakak gui' na mi'r tujuandam chiop mi ja'p ji dhaibu ip gio. Gu' ji nam gu' bha ti ni'ñ gu ja'tkam nam ti ni'ra na ja aagi'ñdha' na jax kai'ñkam jup jum kai'ch mi' nat pai' ja jiñkaix. ²¹ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dhi' na pimit ji'k jax kai na ñich jam jiñkaix gu ñio'ki'ñ gu Dios, xib ya' pui' ba tu tui'dhi'.

²² Ba' pi'x jix bhai'm taat am bix gu ja'tkam nam mi'p tu'ii' nam joidham ke'ke' na tu a'ga gu Jesusus, pi'x jup jum ti titda am:

—¿Dhi' aa gu Josee gu maraa'n?

²³ Ba' gu Jesusus jup ja titda ip gio:

—Ja'p japim dho chiñ chida' nam jax kai'chdha' ya' gu ja'tkam na saak jix bhaai' na diilh xim dua'ñdhai no' bax ka'ook gu jaroi' nax maatit ja duduadhi'ñdha' gu ja'tkam. Gam chi ja'pni: “Pui' na chich jax ti kai na pich joidham jix bhai' tu duu mu Kapernaum, pui'p jup xi chu duñia' ya'm dirba' am na pich pai' gi'hir.”

²⁴ Mui' xi chu ja a'gi'ñchu' gu Jesusus, jup ja titda:

—Jax dhui nam gu' cham jii'gi'ñdha' gu ja'tkam gu jaroi' no' ti' bhaankam gu Dios tu ja a'gi'ñ gu ñio'ki'ñ no'r mi' kam, aañ moo ya' pu jam titda. ²⁵ Jax japim gix

maat jano' na gu Eliiyas ya' xi oilhimik na pui' bhaankam jup tu a'gimik gu Dios, maa'nnim bo nat ya' giilhim bhiogi' ma jii bñx kap na jix jir Israel, cham duu'n baik oidha' daman taak. Mui'x jai'ch ka' am gu' tii gu di'dilhdhim u'uub ya' dhi Israel, ²⁶ gu' pix ji nat gu' gu Dios mummi ja'k joot gu Eliiyas na pai' Sarepta ti tii', na mia'n bipio' gama ja'k na pai' Sidoon jup ti tii' nax io'm mui' pa' daa'ñxim jir kikcham, na gu' mi'x jai'ch ka' maa'n gu ubii dilhdhim. Tii' na gu'r maakam ja'k kam gu dilhdhim ubii nat buiñor joot gu Dios gu Eliiyas, cham tu' iam jir Israel kam. ²⁷ Gio jano' na gu Eliseo pui' bhaankamu'n gu Dios ya'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam, jano' giilhim ma tu ai gui' na tootolhidhat gakiidha' gu ja tutku' gu ja'tkam bñx kap ya' na jix jir Israel. Tii' nat gu' gu Namaan pix dua'ñ nar mummi ja'k kam Siiria, ni kut iam maadit gu ya' kam Israel dua'ñ.

²⁸ Ba' na mit pui' kai, giilhim bhai' ji bhaak jamit bñx gui' nam jik mi'p tu'ii'. ²⁹ Daagik jamit xi buusaidhak diirap bhai' bhich gu tai' na pai' tai'gim jir kikcham, nammi baas dir ja'p amuub kookba'n ba aichdhidhat am na pai'x babaa' nam sap ba' mi' dhir mijimmi xi ñui'ñña' git. ³⁰ Gu' ji nat gu' gu Jesus mi' buus ja saagi'ñ, gaammiji ji dhuu.

Gu Jesus na ba dua'ñdha' maa'n gu maa'nkam na kax ñaanbi' ka'
(Mr. 1:21-28)

³¹ Mu ja'k ba' pu bhii gu Jesus Kaper-naum na pai' Galilea bhaan bipio' gu dibñr, ba' mi' pu tu ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam chiop jano' nam pai' dhuuk cham tu juanda' dai gu Israel kam ja'tkam. ³² Ba' joidham ke'ke' am, na gu'x gi'm tu ja a'gi'ñdha', cham tu' jaaxmada' ki'n.

³³ Ba' mi' dhi chiop maa'n mi'x jai'ch ka' gu maa'nkam na bhaan jup tui'ñgida' gu cham kii' ii'mda', ampix pui'x ñaanbi' ka'. Ba' gè' ki'n bhai' dhir ja'p mui' ba jiiñ na ka tu a'ga gu Jesus, jup kai'ch:

³⁴ —¿Jax japich bhai' bach dhoodam Jesus Nasareet kam? ¿Nap ya'ch kooda' aa? Cham ji nap pui'ch buada'. Jix maat iñ gu' nap aap jir jix uañ nap bhaankam ya oiri gu Dios.

³⁵ Gu' ji nat gu' gu Jesus pu ñiok, jup titda:

—¿Cha'p ñiokda' cham kii' ii'mda' nap bhai' bhaan baaxchugit naanbichu'n dhiñ jaduun! Mup buusnia' bhai' dhir, cha'p bhai' pu tui'ñgida'.

Ba' mi ja'p ji ia gu maa'nkam ja taagiob gui' nam mi'p tu'ii', nat gu' gu cham kii' ii'mda' pui' xi dhoodak nat ba' pik ba buus bhai' dhir bhaan. Gio ba' bhai'p ji bam gu maa'nkam, dai na bax kii', cham tu' ka naanbi'. ³⁶ Ba' gu ja'tkam giilhim bax chotdon am bñx nam jik mi'p tu'ii' nam jax ti nii'ñ, pix jup jum ti titda am dilh:

—¿Aa gu'x io'm jir gè'kam ji bak jia dhich jaduun nam ba' gam cham kiki' i'ii'mda' jix jii'gi'ñ na ja ñioki'ñ!

³⁷ Ba' nai' pix ja'x pui' tum kai'chdha' na jix jir Galilea na mu pai' joidham tu buada' gu Jesus.

Gu Jesus na ba dua'ñdha' gu daada'n gu Simoon Peegro

(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸ Ba' mi' dhir nat buusnik chiop gu Jesus, silh jii gama ja'k na pai' tu ba'aak gu Simoon Peegro. Gu' ji na gu' jano' pik jup jix ka'ook toiñdhi' ki'n gu daada'n gu Simoon Peegro, miji bo' ba'm bakxidhat ba'k chir. Ba' bñx dhit soi' ba titda am gu Jesus gui' nam mi oi'dha' na iam dua'ñdha'.

³⁹ Ba' mui' ji ai ip gu Jesus amuub na pai' bo', ba' biipi' xi mugia'tik nat ba' mi' dhir xi ñiok gu ko'kdai' na toiñdhichu'n. Jix kii'p jum duu gu daada'n gu Simoon, mi' dhir dai nat bamgik ba tu ja onbai'.

Gu Jesus na mui' ja dudua'ñdha' gu ja'tkam

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰ Ba' nat pai' pu ba jur, nat ampix bhiji ji bhi'ñ gu tanoolh, mui' gu ja'tkam pix mi' ji ai mit na pai' gu Jesus ji ja baidhat gux kako'kkam bñx aixim tu'm na ja e'ka' na ba' ja dudua'ñdha'. Ba' gu Jesus pix jup ji ja dudua'ñ, dai na bhai' pix xi ja da'ngim.

⁴¹ Mui' mit mi'p ja aich gui' nam ampix jix ñanaanbi' ka' na ja a'm jup tui'ñgida' gu cham kiki' i'ii'mda'. Ba'p titdada' am gu Jesus gè' ki'n:

—Aap jir di' gu maraa'n gu Dios.

Gu' ji na gu' maa'n na jax ñiokdhai pu mai' jootsa' gu Jesusus bhai' dhir bhaan gu maa'nkam, na gu' dhi' pix na pui' jurtu'nka' na ba' mi' dhir pui'p kai'chdha'. Jix maat am gu' nar di' gui' na bhaankam ya oiri gu Dios.

Gu Jesusus na nai' tu ja a'gidhidha' gu ja'tkam

(Mr. 1:35-39)

⁴² Ba' cham jaroi' ji aa'ñdhak gu Jesusus kapbhuimuk ba jii mi' dhir na pai' mui' daa'ñxim jir kikcham, nammi ja'k bhii maa'n kap na pai' cham jaroi' oiri. Gu' ji na mit gu' nai' ji ga'ngimi gu ja'tkam na mit pai' dhuuk tii na cham tu jai'ch, mummi ba ji bubua mit na pai' ka oiri. Ba' tiix aagit am nam git gio ja'k jup bua', gu' ji na gu' cham aa' gu Jesusus, ⁴³ jup ja titda:

—Jax dhui nat gu' aañ pu kai'ñkam bhañ joot gu Dios nañ bix kap ja aa'ñdha' gu ja'tkam nat jix ja joi'mdak ja a'm ba ti tii, sia ku gu'x io'm jir gè'kam.

⁴⁴ Ba' nai' ja'p pu tu ja a'gi'ñdha' gu Jesusus gu Israel kam ja'tkam bix kap chichiop nam pai'm jumpa'nda' nam tu daanda'.

5

Gu Simoon Peegro gio gook ja bii'm nam mui' ja bhia' gu boptop

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

¹ Ba' mummi ja'k Genesareet jup ba tu ja a'gi'ñ gu Jesusus gu ja'tkam, ju'ñdharam gu gè' suudai' Galilea kam. Giilhim mui' mim jumaap jamit gu ja'tkam nam jix kaim na jax tu a'ga gu ñio'ki'ñ gu Dios, ba ki'sap pix ba'. ² Ba' ba ja tii gook gu kaknub jup tuutu'm na mu ja'p nangia' suudai' jugii'ñ, na mit gu' tii'tmigik mi ja'p jup ka ja bopkon gu gè'gèr a'sak gu boptop bhibhiadam. ³ Ba' gui' na Simoon Peegro jir kanuub ga'n bhaan xi chisdik jup titda na palhiip kuu' xi jimiichdha' mi' dhir ju'ñdharam, bhai' ba' dir daakat bha tu ja a'gi'ñ gu ja'tkam mui' nam mi'p tu'ii'. ⁴ Ba' nat pai' tii'mok na tu a'gimik, jup titda gu Simoon Peegro:

—Ea nap mummini ja'k xi jimiichdha' dhi kanuub na pai'x io'm jix chuuk gu suudai', mi' pim ba' xi iabu' dhi gè'gèr jam a'sak nam mim iicha' gu boptop.

⁵ Ba'p kai'ch gu Simoon Peegro:

—Jax dhui nam cham jai'ch gu boptop ya ja'p jiñ jaduun. Aach bix chukaa' ya ja'p tii pu ja iabuim dhi gè'gèr a'sak, nim maa'n ku chich bhia. Ka' ba' nap gu' aap pui' ba kai'ch jiñ jaduun, ea nach mu ja iabupu' dhich a'sak.

⁶ Ba' mui' xi ja iabuk jamit gio bhai' tiip ji ja boosolh. Giilhim jix bii'pit, nam gu' mui' mi jii'm gu boptop, pix am kikkrunim gu a'sak nam mu ja baissinim. ⁷ Ba' cham bha aajim gu dai maa'n ka'm gu kanuub, ma ja bañio'ra mit gui' nam mummi ju'ñdharam oipo nam mu bhika' gu ja kanuub nam jai' tu iicha'. Jupaaban jamit xi ja ju'ñ gu boptop bhaan gu gook kaknub ta'm, pix jix baapkimtu' nam mu ja'k ba ja ua' ju'ñdharam. ⁸ Ba' gu Simoon Peegro mi ja'p o'lhia'n ki'n xi kikbok jup titda gu Jesusus:

—Cham jir am nañ jum bii'm oiri'dañ jaduun, nañ gu' aañ giilhim jix ua'tulhdhix.

⁹ Jix choo'n gu' gu Simoon Peegro ja bii'm gui' nam gammiji maap pu tu bhibhiada' bhaan gu kanuub ga'n, nam gu' cham jixkat ja'kbui' ja bhiadat gu boptop. ¹⁰ Sia gui' mit jup jix chooto'n na mit ja bai nam jai' tu iicha', na Jakoobo tii' gio jumai Juan, jir maamra'n maa'n Sebedeo tiigim. Gu Jakoobo gio gu Juan maap gu Simoon Peegro nai' pu tu bhibhiidha' am bhaan gu diih ja ka'knubi'. Ba' gu Jesusus jup titda:

—Cha'p ka toodon ka', nap gu' aap xib dir ja'p ja'k dai gu ja'tkam pix ba ja bhiada' ja'p na gu boptop.

¹¹ Ba' bix gui' nam ji'k maap tu bhiadat gu boptop, mi ja'p xi ja tu'aak jamit gu ja kaknub suudai' jugii'ñ pu oi gu Jesusus. Cham jamit tu' kap jum buix nam bhaan ka tu juanat.

Gu Jesusus na ba dua'ñdha' maa'n gui' na tootolhidhat gakiidha' gu tukga'n

(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

¹² Maa'nnim gu Jesusus maa'n kap ka oiri na pai' mui' pa' daa'ñxim jir kikcham. Mi ja'p ba jim maa'n gux ko'kkam na gè'ka' gui' na tootolhidhat gakiidha' gu tukga'n. Ba' nat ba tii na mi ja'p ba jim gu Jesusus, mu miraak bii'pi' dir mi o'lhia'n ki'n ba kikbo, dirap xi chu siispich gu kobaa'n na soi'm ilhii'ñ na dua'ñdha', jup titda:

—Aapi'n̄n jaduun̄, iam jap jiñ dhua'n̄dha' nañ jix ka'ook no'p iam pui'p ilhii'n̄dha' ḡit.

¹³ Ba' gu Jesusus jix joi'mdak t̄i, bhai' xi dhaagik jup titda:

—Jum dua'n̄dha' iñ ji matgim, cha'p jax jum aa'nda'. Jaña, bam dua'n̄n jañich.

Ba'x k̄i'p jum duu mi' jotmoda', daipu' nat xi ch̄i'n̄ gu Jesusus, pu cham pai' matgir gui' na k̄i'n̄ kax ka'ook kat. ¹⁴ Ba' xi soo'mchulhdhak gu Jesusus na cham jaroi' aagi'n̄dha' nat dua'n̄, jup titda:

—Cha'p jaroi' aagi'n̄dha' na ñich aañ jum dua'n̄. Silh jap p̄ix jimia' mu chiop na pai' daa gui' na ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, na ba'm t̄igia' na pich ba dua. Ba' no' jax kai'ch nap bax k̄i', t̄i tikia' ap na jax ja'k aagix nat tu ua'nak gu Moisees nam ba' bhaan machia' gu ja'tkam na cham tu' kam øø gu ko'kdai' dhi' na jax chu'm jum øøkat.

¹⁵ Ba' sia ku pu'ñi t̄i xi ja sosb-hichulhi'n̄dhat gu Jesusus gui' na ja dudua'dhi'n̄dha' nam cham jaroi' aagi'n̄dha' nat jaroi' ja dudua'n̄, p̄ix na ja'p ji kai'n̄chaidha' cham matgim na j̄i'k jax joidham tu buada'. P̄ix ji mui'dhidha'm ba' gu ja'tkam nam pai' dhuuk mim jumpa'nda' na pai'p tui'ka' gu Jesusus nam jix kaim ka' na tu a'gada', gio jai' nam jix dhuduadhik ka' nam jix kako'k ka'. ¹⁶ Ku' gu' ba jimia' ji gu Jesusus mummi ja'p gampix na pai' cham jaroi' oirida' na ba tu daañmira' buiñor gu Dios.

Gu Jesusus na dua'n̄dha' maa'n̄ gux ma'mkulhi'

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷ Ba' j̄i'k jurni'n̄ k̄i'n̄ maakam ja'k jup ba tu ja a'gi'n̄ gu Jesusus gu ja'tkam. Mui' mi'p tu'ii' am gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'n̄ gu Dios gio gui' nam pariseos jum t̄iti'nda', mui' kap dir mi ai mit gu' gu ja'tkam na j̄i'x jir Galilea gio na j̄i'x jir Judea dir, sia Jerusaleen dir jamit mi'p xi ai. Ba' gu Jesusus jix maati' ka' na b̄ix aixim jix bhaai'n̄ ka' na pu tu duñia' na jax ilhii'n̄dha', na gu' ja dudua'dhi'n̄dha' gux kako'kkam. ¹⁸ Ba' j̄i'kchi gu ja'tkam miji dir ja'p ba aich jamit maa'n̄ gux io'm jix ma'mkulhi' bakxidhar ta'm. Tiim sap j̄i' mit bh̄iji pu baasa' ḡit ba'k chir na pai'p tu'ii' gu Jesusus na dua'n̄dha', ¹⁹ gu' ji na

gu' pu cham jir jim bha ki'n̄gob, nam gu' giilhim jix kabkam suuda' gu ja'tkam. Ba' pui' mit alhi'ch ma digaar gu ba'aak daam dir na mit ba' mu tisaa'n̄dhak bhai' dhir mu tibaañ bakxidhar ta'm miji na pai'p tu'ii' gu Jesusus. ²⁰ Ba' nat ba ja t̄i gu Jesusus nam buiñor jix biiñaktu', jup titda gux ma'mkulhi':

—Ba uañchudhix ji matgim gum ua'tulhdhara'n̄ jaduun̄, na ñich gu' aañ pui' ba t̄i.

²¹ Ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'n̄ gu Dios gio gui' nam pariseos jum t̄iti'nda', jup jum aa' am ja jujur am bhaan: “¿Jax ba'm ilhdhat pui' kai'ch dhi maa'nkam? ¿Dios aam ilhii'n̄? ¿Jax gi dhuip ba uañchuda' gu ua'tulhdhara' gu jaroi' ya' kam pu chu'm ip jix ua'tulhdhix kam? Dios dho gi j̄i' ji.”

²² Gu' ji na gu'x maat gu Jesusus nam jax jum aa', ba'p ja titda:

—¿Jax ku pim ba' pui'm aa' jam jujur am bhaan? ²³ Jax dhui na cham tu' xijai no'n̄ jax kai'ch: “Ba uañchudhix ji matgim gum ua'tulhdhara'”, na gu' cham maati' ka' no' moo pui' ji buusnia' piam ku gu' cham. Gu' ji no'n̄ jax kai'ch: “Xi bamii', munip ja'p ba oirida'”, dho gi gu'x xijai ji, na gu'x maati' ka' no't cham pui' ji buus. ²⁴ Ku ba' gu' aañ xib ya' dua'n̄dha' ji dhiñ jaduun̄ nax ma'mkulhi' na pim ba' bhaan machia' nach gook dit maap jich k̄ek̄øø gu Dios, gio na b̄ixchu'x bhaai' nañ pu tu duñia' nañ jax ilhii'n̄dha'. Jix bhaai' ba' nañ tu uañdha' gu ua'tulhdhara' ya' dhi oi'n̄ga'n.

Ba'p titda gux ma'mkulhi' pui' xi ch̄i'ik:

—Aapi'n̄ jaduun̄ nap jix ma'mkulhi', xi bamii', ba jimia' ap jum ki'aam bh̄iji dhim bakxidhara'.

²⁵ Ba'x k̄i' bhai' ji bam gui' na kax ma'mkulhi' kat nat jax pu t̄i'n̄ gu Jesusus, xi bh̄ik gu bakxidharu'n̄ gamai' ba buus ja saagi'n̄ gu ja'tkam gaammiji ji dhuu xi taxchaabgidhidhat gu Dios. ²⁶ Ba' giilhim jix chooto'n̄ jamit b̄ix, mi' pui' pup tu'ii' am. Jup kai'ch am soi'm ilhdhat buiñor gu Dios:

—Xib jachich dho gi ba' ma t̄i t̄i ji nach tu' cham pai' dhuuk pu chu'm t̄i niidhat.

Gu Jesusus na ba baidhika' gu Lebii
(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

27 Ba' ja'xpix nat mi' dhir buusnik gu Jesus, mummi gama ja'k ja'p jup ba jim maa'n kap na pai' daakat pix ji iichaim gu tuumiñ maa'n Lebiñ tii'gim, na gu' maadit jir di' gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gø'kam Rooma kam. Ba' gu Jesus mi ja'p mia'n xi øøk jup titda:

—Jiñ jaduun, maik, bañ kaichgida' ap.

28 Ba' gu Lebiñ nat jax kikbo pix mia'n bhii ip gu Jesus cham tu'p jim buixdhak gui' na mi' bhaan ka tu juanat, mi' pui' pup tu tu'ii'.

29 Mikkat ba' ma tu piastata mu kia'mi'ñ gu Lebiñ nax bhai'm taat na ba kaichu' gu Jesus. Mui' ja bai gui' nam jir tuumiñ tutaandam tugi'ñ ka' gux io'm gø'kam Rooma kam, gio jai' mui' gu ja'ppix ja'tkam. Ba' nam bii'x mi' maap daraat ka tu kua' bii'ma'n gu Jesus, 30 bax bhaak am gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios gio gui' nam pariseos jum tii'ti'nda' na mit ba ja tii, jup ja titda am gui' nam kaichu' gu Jesus:

—¿Jax ku pim ba' gan ja bii'm tu kua' dhi tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gø'kam Rooma kam gio dhi jai' ja'tkam nam cham tu' ka'm ti ñii'ñ? Giilhim jix u'ua'tulhdhix am.

31 Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Dho na gu' dhi' ja'pni na jax gu ja'tkam no'm jix kikii', na gu' cham jum aa'nda' na jaroi' ja duduadhi'ñdha', gu' gui' ji nam jix kako'k ka' na ba'm aa'nda' na jaroi'x bhai' ja dui ja dudua'ñdha'. 32 Ba' aañ pu'ñi ip na ñich bha jii ya' dhi oi'ñga'n, cham tu' pu kai'ñkam bha jii ñich nañ ja baidhika' gui' nam pui'm aa' nam panaas cham tu' bhaan u'ua'tulhdhix, gu' gui' ji nam soi'm ilhdhai machia' nam jix u'ua'tulhdhix nam ba' mi' dhir pui' ba tii'da' gu Dios na ja ua'ñdha'. Dhi' ji' ji pu chu'm gu ja'tkam nañ ja baidhika'.

Nam pui' ba tii'da' gu Jesus nam cham jum saabda' gu ja'tkam tugi'ñ
(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

33 Ba' ja'pni'p titda am gu Jesus:

—Jax kum ba' cham ji'x jum saabum jum ilhii'ñdha' dhim ja'tkam tuk. Gammiji ja ñii'ñdha' ich nabap tanoolh nam tu kua'da' gam nam tu ichgida' gu tu' nar jum io'dam. Matgim gui' nam pariseos jir ja ja'tkam tuk gio gui' na Juan ja'tkam bopkondam jup jir

ja'tkam tugi'ñ, gammiji ji nam jum saabda' gio nam gammiji tu daanda'.

34 Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Dho na gu' dhi' ja'pni na jax gu jaroi' no' mi' pai'm titmo nam cham ji'x jum saabum jum ilhii'ñdha' gu ja'tkam mi' jotmoda', nam gu'x chu nak ka' gu koi'. 35 Gio na gu' cham tu' gammiji mi oir'it jum titmot tu ja maakda', daipu' ji maa'nnim na bii'x maa'n jimdam mi' pu tu ja makia', nam gu' ba baidhika' na xi chu ja maakai. Mi' dhir dho gi ba' gu' cham jax ka bua ji sia mit ba' bam saabu, na gu' bar cham tu' ka'. Pu'ñi ip ba' dhiñ ja'tkam tuk, cham jum saabum am gu xib, nam gu'x bhai'm taat nañ ya' kap tu'ii' ja bui.

36 Ba' bhaan ji ua'rgidhak maa'n gu janulh xi ja aagi'ñ nam sap ba'x maatit kaaya', jup ja titda:

—¿Paa pim ñii'ñ gu maa'nkam nat taak iikik gu xibkam kutuuna'n mu ja'k daax bhaan gu kilhi'ñga'n kutuuna'n? Pu nip pai' dho jia. Jax dhuu na gu' cham abhaar ka' no' taak dir jir xibkam gio no' taak dir jir kilhii'ñga'n, tu' kub pix ba' na xi chui'dha' gu xibkam kutuuna'n. 37 Ni gu biiñ gux o'jo' ku cham jaroi' bhaan tua'ba gu kiklhi'ñga'n jajoo', pu xixiipñia' gu' no't jax dhuuk bhaan tua, na gu' cham ka kaa-pak ka', tu' kub ba' gu biiñ nam nu'aa' gio gu jajoo' na ba xixiipñia'. 38 Pui' kum ba' xixiibkam jajoo' bhaan tu aidha' gu biiñ gux o'jo' gui' nam biiñ cha'm tu juan na ba' cham xixiipñia'. 39 Gio gu' gu jaroi' no' pu gammiji io' gu biiñ gux o'jo', cham tu' joidham diikda' gu kuuga'n no' tiip xi io', na gu' cham pui' mat ka'. Jup kai'chdha' gu' no' jaroi' tii xi maak: “Cham ji na i'oob dhi kuuga'n, gux o'jo' ji nañ joidham diik.”

6

Gu ja'tkam tugi'ñ gu Jesus nam tu kaipgaidhat gu muraa'n ga'n gu tiriik tu ko'iidha' jano' pik na pai' dhuuk cham tum juanda'
(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

1 Maa'nnim bhaan gu tanoolh cha'm nam pai' dhuuk cham tu juanda' dai gu Israel kam ja'tkam, maa'n kap ka jim gu Jesus ja bii'm gui' nam kaichu' na pai' ti ix gu tiriik. Gu' ba' dai gui' nam kaichu'

xi u'iidhat am gu tiriik xi kaipgaidhat tu ko'iim. ² Ba' ji'k jup jiim am gui' nam pariseos jum tii'ti'nda', bax bhaak am ja bui na mit ja tii, jup ja titda am:

—¿Jax ku pim ba' gan ti i'kidhat tu kaipgaidhat tu ko'iim dhi tiriik? ¿Kux cham maat japim aa na xib cham tum juan?

³ Ba' gu Jesusus jup ja titda:

—¿Kux aapi'm cham ji'xkat tu jiñkai'ñ aa mi u'uan ta'm na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam na bhaan tu a'ga nat jax tu duu gu Dabii ja biim gu ja'tkam tugi'ñ maa'nnim nam pai' dhuuk ba ua'maim? ⁴ Na mit saak tu juu bo gu paan jix xidhuu kam gui' na chiop tikiix kat. Tii daipu'x bhaai' nam kua'da' gui' nam ja a'mkam tu daanda' buiñor gu Dios gu Israel kam ja'tkam, cham tu' gu ja'ppix ja'tkam.

⁵ Mi' dhir ba'p ja titda:

—Gio gu' aañ jir g'e'kam nañ bhaankam ya oiri gu Dios, jix maat iñ ba' na tu'x bhaai' nañ pu buada' gio na tu' cham na pai' dhuuk pu'ñi cham tum juanda'. Pui' kuñ ba' cham pai' jax ja titda dhiñ ja'tkam tuk sia kuñ ja ni'i'ñ nam jax tu buim.

Gu Jesusus na ba dua'ñdha' gu nobii'ñ maa'n gu maa'nkam jano' pik na pai' dhuuk cham tum juanda'

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶ Ba' nat giop jum ai gu tanoohl nam pai' dhuuk cham tu juanda' dai gu Israel kam ja'tkam, mu ba ai ip gio chiop gu Jesusus, mi' ba' bhai' ji chu ja a'gi gu ja'tkam gu ñio'ki'ñ gu Dios. Ba' maa'n mi'p jix jai'ch ka' gu maa'nkam na kii'n dir jix muuk ka' gu nobii'ñ. ⁷ Ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios gio gui' nam pariseos jum tii'ti'nda', pix am ti niira am no't sap moo ba ji dhua'ñ gu Jesusus sia ku tii cham tum juan. Sap ba' no't dua'ñ, dai nam ba iattulhdha' ja bui gu ja g'e'g'er kam tuk. ⁸ Gu' ji na gu'x bhai'x maat gu Jesusus nam jax jum aa', ba'p titda gui' nax muuk ka' gu nobii'ñ:

—Aapi'ñ jaduun nax muuk gum nob, bhai' xi jim, ya'nip ja'p xi kikbo' biipi' dir.

Ba' gui' nat jax jup kikbo, mu jimik mi'p ba kiiik. ⁹ Mi' dhir ba'p ja titda gu Jesusus dai gui' nam mi'x mai'chim:

—Jiñ aagi'ñdha' pim nañ maa'n ñi'ook jam tikka'. ¿Tu' daix bhaai' nañ jax buada' na pai' dhuuk pu'ñi cham tum juanda'? ¿Nañ jix bhai' tu buada' aa, ka' nañ jix buam tu buada' aa? ¿Gu jaroi' aañ xi ñii'ñdha' pix sia ku jax jix io'm jix ka'ook, piam ku mi ja'p ba mumkiñ chaagiob? ¿Cham aa nañ jix bhai' dui dua'ñdha'?

¹⁰ Cham ñiok am gui'. Ba' biix nai' xi ja tii'gik gu Jesusus nam ji'k mi'p tu'ii' na ba' mi' dhir jup titda gui' nax muuk ka' gu nobii'ñ:

—Eap xi silhiiñ dhim nob.

Ba' gui' xi silh ip, jix kii'p jum duu, panaas ku pu cham pai' muuk kat. ¹¹ Ba' bhai' ji bhaak jamit gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios gio gui' nam pariseos jum tii'ti'nda'. Tii ma tu a'ga mit na jax ja'k jix bhaai' nam dooda' gu Jesusus.

Gu Jesusus na ja aaga' mambhiix daman gook gu ja'tkam tugi'ñ nam jir noonbi'ñ ka'
(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

¹² Ba' mi' dhir ji'k jurni'ñ ki'n maa'n kap jup jii oidha' daam gu Jesusus nat tu daañim buiñor gu Dios jix dhaam ja'k. Biix chukaa' tu daani, bhai' pu xi'aa'ñ. ¹³ Ba' nat pai' ton, maap xi ja jumpadak biix gui' nam kaichu' pix ji ja aa gui' nam ji'k jir noonbi'ñ ka', mambhiix daman gook ja aich. ¹⁴ Gu Simoon maadit jir di' nat aa nar nobii'ñ ka', gui' na gook ki'n jix mat ka' gu Jesusus, Simoon Peegro tii'ti'nda'. Mi' dhir ba' gu Anrees jup aa, gui' nam jir jum jajaa'nnim gu Simoon Peegro. Mi' dhir ba' gu Jakoobo. Mi' dhir gu Juan. Mi' dhir gu Piliip. Mi' dhir gu Bartolomee. ¹⁵ Mi' dhir gu Mateo. Mi' dhir gu Tomaas. Mi' dhir gu jumai Jakoobo, maraa'n gu Alpeo. Mi' dhir gu jumai Simoon ip, gui' na ja kaichgida' gui' nam kananiistas jum tii'ti'nda'. ¹⁶ Mi' dhir gu Juudas, maraa'n gu Jakoobo. Mi' dhir gu Juudas Iskariote, gui' nat gatuuik iattulh gu Jesusus nat ja aa'ñ gu g'e'g'er kam na pai' oiri.

Gu Jesusus na tu ja a'gi'ñdha' mui' gu ja'tkam

(Mt. 4:23-25)

¹⁷ Ba' bhai' dhir ja biim giop ba jii gu Jesusus oidha' daam gui' nat noonbi'ñ ki'n xi ja darsak gio gu jai' nam ja'p pix kaichu'. Gama ja'k ba' ji ai bitaa'n maa'n kap na pai'x gio', nam gu' mi'p daraa gu jai'

ja'tkam nam pui'p kaichu', gam jai' kap dir na ji'x jir Judea nam mi'p tu'ii' mui' gu ja'tkam, pui' na jax gu Jerusaleen kam, gio mu dir ja'k kam ju'ndharam gu gɛ' suudai' na pai' Tiirro ti tii', gio jai' gama ja'k kam iam na pai' Sidoon jup ti tii' na pui'p jir ju'ndharam gu gɛ' suudai'. Pu kai'nkam pix mi ai mit nam jix kaim gu Jesus na tu a'ga, gam jai' nam jix aa' na ja dudua'ndha' nam jix kako'ktu'. ¹⁸ Ba' gu ja'tkam gui' nam ampix jix nanaanbi'chu'nda' na ja a'm jup tui'ngida' gu cham kiki' i'ii'mda', pu bix ja dudua'ndhidha' gu Jesus, pu mai' ja jootsaidha' gu cham kiki' i'ii'mda'. ¹⁹ Ba' nam nii'ndha' gux kako'kkam na pix ji ja dudua'ndhidha' gu Jesus gu jai'x kako'kkam, pix jum tutki'ndha' am nam bhax dhaagik ka', na gu' sia kut jaroi' bhai' pix xi dhaa, pu maa'n jimdam dodhia', na gu' jax na pix ja'k jix bhaai' na pu dui dua'ndha' gu jaroi' gu Jesus, na gu'r gɛ'kam.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jax ja'k tu ja jimia' gatuuk gui' nam tu' ka'm ti tigia' gio gui' nam ji'k cham

(Mt. 5:1-12)

²⁰ Ba'p ja titda gu Jesus mui' xi ja tiigik dai gui' nam ji'k kaichu':

—Aapi'm na pim cham tu' bia' ni ji'x, joidham jix bhai' tu jam jim, na gu' pu'ni chu'm gu ja'tkam nax ja joi'mdat jam a'm ti niidhidha' gu Dios, sia ku jax jix io'm jir gɛ'kam.

²¹ 'Cha'pim jax jum aa'nda' sia ku pim panaas xib ua'maim, na gu' bam aajim na pim pai' dhuuk kokbada'.

'Joidham jix bhai' tu jam jimia' gatuuk sia ku pim gu' xib suan, na pim gu' gatuuk joidham jix bhai'm taatit ba jii'mda'.

²² 'Joidham jix bhai' tu jam jimia' sia no'm gu ja'tkam xi jam bhaamki'n, sia mit chi mi' pai' dhir ji jam joot jax chu'm chiop piam jax chu'm kiicham, piam kum ja'p pix jix bhaamut jam nii'n sia gu mik dir pu kai'nkam pix na pim jii' bui ti jii'gi'n aañ nañ bhaankam ya oiri gu Dios dhi oi'nga'n bhaan. ²³ Aapi'm jix bhai' pix jum taat ka' no'm pui' jam bua, na gu' no' pim it nakoo, gɛ'p jum duukam tu mai'chia' pim jix dhaam. Nam gu' pu'ni'p ja buimik gu bijik

dir kam jich bopxi kat nam bhaankam tu a'gimik gu Dios, dhi' pu chu'm gu ja'tkam jam pu'ni'p ja tulhii'ndhidimik.

²⁴ 'Ba' aapi'm na pim xib giilhim jir jix chutum'ngam, cham bhai' tu jam jimia' gatuuk, na pim gu' pu ya'x bhai' bam taat ki'n gu tuumiñ na pim ji bia'kat.

²⁵ 'Cham bhai' tu jam jimia' na pim dai aapi'm jix kokba'n, gatuuk ua'ma' pim gu'.

'Gam na pim jix bhai'm taatit jii'm xib, cham bhai' tu jam jimia' sia, gatuuk jix buam jum aagit ba suanda' pim.

²⁶ 'Sia cham bhai' tu jam jimia' na pim jix bhai'm taatit pix gɛ'gɛ'kam jum taat ka' no'm tu' ka'm jam ilhdhat pix jix bhai' kai'ch jam bui mui' gu ja'tkam. Pu'ni'p ja buimik am gu' bijik gu ja'tkam gui' nam sap pik ba' bhaankam tu a'gada' gu Dios.

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' nam jix bhai' pix ja titdada' gui' nam jix bhaak ka' ja bui

(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷ 'Ku gu' aañ ya' pu jam titda ji aapi'm na pim ji'k ya'p tu'ii' na pim jii' kee, na pim jix bhai' ja titdat gui' nam xi jam bhaamki'ndha', siam chi diilh ti mu dir bha ja'k xi jam bhaamki'n. ²⁸ Xi chu ja daa'xidhat japim buiñor gu Dios na ba'x bhai' tu ja jimda', sia kum tiix bhaakut jam a'ga piam kum gu' maaxik giilhim jam titda mi' pai'. ²⁹ No't jaroi' bhai' mam gii'm kaam am, ja'p dir jap mu ja'k jup xi dhaa'ndha' gu jumaim kaam na bham gii'bia'. Piam no't gu' jaroi' mam iixdhak gux kabook jum kutuun nap daam dir ti'chgida', bix gux komaalhik jum kutuun nap tuukab ti'chgida'p jotmoda' kuanai mu makia'.

³⁰ Cha'p taanda' gu jaroi' no't tu'm iixdhak. Gio gu jaroi' no' tu' bam taan, cha'p jax ji chi'ji makia'. ³¹ Pui' pim ja'k jix bhai' ja buada' bix pix gu ja'tkam na pim jax ja'k jix aa'nda' aapi'm diilh nam git jix bhai' jam buada'.

³² 'Na gu' no' pim aapi'm dai gui'x ja joi'gi'n nam jaroi' xi jam joi'gi'nda' aapi'm, zjax ba' duip jix maati' ka' na pim aapi'm silhkam tu' ka'm nii'n gu Dios? Na gu' sia gui' nam cham tu' ka'm ti nii'n nam pui' ja'k tu jim. ³³ Gio no' pim dai gui'x bhai' ja bua nam jaroi'x bhai' jam buada' aapi'm, sia cham maati' ka' na pim aapi'm

silhkam tu' ka'm n̄i'ñ gu Dios, na gu' sia gui' nam cham tu' ka'm ti n̄i'ñ nam pui' ja'k tu jim. ³⁴ Sia cham maati' ka' na pim aapi'm silhkam tu' ka'm n̄i'ñ gu Dios no' pim dai gui' ja taiñbui'ñ gu tu' nam jaroi' jam taiñbui'ñdha' ip aapi'm gu tu', na gu' sia gui' nam cham tu' ka'm ti n̄i'ñ nam pui' ja'k tu jim. ³⁵ B̄ix p̄ix ji na pim jix ja joi'gi'nda' gu ja'tkam, jix bhai' pim ja buada' sia gui' nam xi jam bhaamki'ñdha'. Ja taiñbui'ñdha' pim gu tu' nam jum taiñbui'ñdha', cha'pim n̄irat mu dir bha ja'k nam pui'p duñia'. Pu'ñi ja'k dho gi gu' pui' bam kai'chdha' ji na pim jir maamra'n gu Dios gui' nax dhaam jup tu'ii', na siax ja joi'gi'n gui' nam cham buiñor titi'ñcho gam gui' nam cham tu' ka'm ti n̄i'ñ. ³⁶ Pu'ñi pim b̄ix p̄ix jix ja joi'gi'nda' gu ja'tkam ja'p na jax gu Dios na b̄ix p̄ix jix ja joi'gi'n.

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' na cham jir am na jaroi' ja'k buppi'ñdha' gu jumai sia kut jix buam tu duu
(Mt. 7:1-5)

³⁷ Cha'pim ja'k buppi'ñdha' gu jaroi' sia kut tu'x buam jam duiñ, tu uañi'ñka' pim p̄ix, na gu' cham j̄'xkat tu jam uañdha' gu Dios no' pim aapi'm cham tu ja uañi'ñ gu ja'tkam. ³⁸ Gu jaroi' no' tu' ba jam taan, xi iichulhdha' pim cham jax ji chi'ji na ba' gu Dios pui'p jam maakidha' gu tu' nam aa'nda'. Ja'xbui'p jam iichulhdha' gu Dios na pim j̄'x iichulhdha' gu jaroi', dai na joidham xiixkixim jix kabkam jimdam gio jupaaban.

³⁹ Ba' gu Jesus b̄ix aixim bhaan ji chu ua'rgidhak gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jax jum buada' ba ja aagi'ñ, jup ja titda:

—¿Paa pim n̄i'ñ gu maa'nkam cham ñia kam na bai'ñchu' gu jumai na pui' cham jup ñia ka'? Jia na pu cham pai'. Jax dhui nam gu' b̄ix gook mi' pai' pu suulhgia' jax chu'm ti di'n kir. ⁴⁰ Gio ja'pni ip, gu jaroi' no' tu' bhaan tum mamtuxi'ñ, ja'xbui' p̄ix juugit tu machia' na j̄'x jix chu mat ka' gu jaroi' na tu mamtuxdha'.

⁴¹ 'Giox ñi'ñdha' pim no't palh̄ip bu-upuiram gi gu tanaara' gu jax chu'm jam jaduun̄, aapi'm d̄ilh pu cham n̄i'ñ na ḡ'ḡer iam bha biit jam buupui am. ⁴² No' pim gu' aapi'm cham n̄i'ñ na ḡ'ḡer iam

bha biit gu tanaara' d̄ilh jam buupui am, cham jir am na pim jax titdada' gu jam jaduun̄: “Bha ja'k jiñ jaduun̄ kuñ xim baabuidha' dhi tanaara' na bha kaat jum buupui am.” B̄ipi' pim d̄ilh xi boosgai gu d̄ilh jam tanaara' jam buupui am dir na pim ba'p ba baabuidha' gu jam jaduun̄.

Gu Jesus na bhaan ba tu a'ga' gu i'ix gui' na tu i'bhai'ñchar
(Mt. 7:17-20; 12:34-35)

⁴³ Cham jax chu'm jai'ch gu i'ix gui' nam jix maikak i'bhai'ñchardat b̄h̄eb̄h̄e na mi' d̄ir jix maimdagim iibhai'ñchaip ba bhaaya', ni gui' na pux maimdagim i'bhai'ñchardat b̄h̄eb̄h̄e ku mi' d̄ir jix maikak iibhai'ñchaip ba bhaaya'. ⁴⁴ B̄ix p̄ix jix maati' gu' gu i'ix nam jax jir tu'm, pui' na gu iigix na gu' cham uupar ta'm jup jum bua, ni gu uubas ku cham kokma' u'uux cha'm nangia'ka'. ⁴⁵ Ja'pniñ dho kai'ñkam jup kai'ch, gu maa'nkam no'r jix k̄i', joidham jix bhai' tu ñiokda', na gu' pui' ja'k jura'ram dir buusnidha'. Gu' ba' gu maa'nkam no' cham jir k̄i', giilhim jix buam tu ñiokda', na gu' pui' ja'k jura'ram dir buusnidha' ip. Na gu' gu jaroi' na jax ja'k jum aa'nda' jura'ram bhaan, pui' ja'k chiñi'ram dir buusnidha' ip.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gook gu ja'tkam nam tu ba'pkicha'
(Mt. 7:24-27)

⁴⁶ ¿Jax ku pimit ba' cham mi' pui' ba ji jii nañ jax jam aagi'ñ na pim tui'ñgida'? Aapi'm dai pui' xi kai'chit nañ aañ jir ḡ'kam. ⁴⁷ Kani nañ bhaan ua'rgidhai gook gu ja'tkam jam aa'ñdha' na pim ba'x maati' jiñ kaaya' na jax ja'k ji buusan gu jaroi' no't mi' pui' jii gio gu jaroi' na cham. ⁴⁸ Gui' na mi' pui' jimia' nañ jax tu a'ga, ja'p ji buusnia' na ai' cha'm ti di'ngarsai mi k̄isa' gu ba'ki'ñ. Ba' cham jax jum duñia' sia kut giilhim jix io'm bhai' ji dhuu'n jib̄ilh ki'n, siat chi t̄'kob xi juu gu suudai'. Ni ku cham palh̄ip iam xi joiñdha', na gu'x bhai' mi k̄ika'. ⁴⁹ Gu' ba' gu jaroi' no't cham mi' pui' jii nañ jax tu a'ga, dhi' ja'p jup ji buusnia' na ti tu ba'kcha' ip, dai na pui' mi ja'p o'yatam gio pui' k̄i'chdhixim. Ba' na pai' dhuuk jix io'm bhai' ji dhuudu' jib̄ilh

ki'n, pu maa'n jimdam nammi ja'p xi iabu' gu u'uux, pu bi'ññika' ba' gu suudai' na pai' dhuuk mui' ji dhai'ñña'.

7

Gu Jesusus na ba dua'ñdha' gu tujuandam tugi'ñ gu gɛ'kam sandaarui'x Rooma kam (Mt. 8:5-13)

¹ Ba' mi' dhir pu jii gu Jesusus mu ja'k Kapernaum nat pai' tii'mok nat xi chu ja a'gidhimik gu ja'tkam. ² Ba' mi' Kapernaum maa'n jix jai'ch ka' gu gɛ'kam sandaarui'x Rooma kam, giilhim jix io'm ma tu ai gu tujuandam tugi'ñ gui' nax dha'da', dakoo pix ba duatu'. ³ Ba' pui' ba ti kai gu gɛ'kam sandaarui'x na mi' pai' amuub oiri gu Jesusus na tu duduadhi'ñ, ba' miji xi ja joot ji'kchi gu Israel kam ja'tkam gui' nam jix mamatda' gu ñio'ki'ñ gu Dios nam sap soi' tii'dai mu baidhika' na dua'ñdha' gu tujuandam tugi'ñ. ⁴ Mummi ba'p ba ji bubua mit na pai' oiri gu Jesusus, ba' soi'm duuk jup titda am:

—Iam jap dua'ñdhara' gu tujuandam tugi'ñ gu gɛ'kam sandaarui'x nax ka'ook, soi'ch jum titda nap palhbuidha'. ⁵ Na gu' dhi' dhi sandaarui'x jix ja joi'gi'n gu ja'tkam nam ya ja'p tu oi'dha', pui' na jax gu chiop mi' nach pai'ch jumpadat daan guch Gi'kora', dhi' nat jich chiañxi nam jich kii'xdha'.

⁶ Ba' ma ja oi gu Jesusus nat ba dua'ñdham gux ko'kkam. Ba' nat ba maat gu gɛ'kam sandaarui'x nam amuub ba jiim, gui' nam maap jix bhai' kai'chdha' mijip xi ja joot nam bhaankam jup tii'da' gu Jesusus:

—Amuub pix kia'ñ jaduun, nañ gu cham jir jum jupaabkam nap git iam yiji bakia'ñ ba'gir. ⁷ Pui' ku ñich ba' cham jiñ guguux nañ diilh jum gaa'mirai soi'm tii'da' nap dua'ñdha' guñ chujuandam tuk. Mi' dhir jap pix pui' xi ch'iya' na ba dodhia' guñ chujuandam tuk. ⁸ Nañ gu' aañ cham tu' gɛ'kam jiñ chaat, jix maat iñ gu' nañ bitaa'n jup tu'ii' ja bui guñ gɛ'gɛ'kam tuk, daipu' pix jañ ba' pui' tu duñiim nam jax jiñ chii'daim. Gio aañ diilh ya' dir ja'p ja'k jañ ja'xbui' pix ki'n jup tu ja chian guñ sandaarui'x chuk nañ ji'x pix ki'n gɛ'kam daa, xiñ kɛ'kɛ' am ip ba'. Jimia' gu jaroi'

maadit no'ñ pai' jootos, piam no'ñ jaroi' maadit mu pai' dhir bai'ñ, mu jimia' ip. Sia guñ chujuandam tuk no'ñ tu' chian, mi' pui' duñia' ip.

⁹ Ba' gampai' ji dhuu gu Jesusus nam pui' ba titda gui' nam maap jix bhai' kai'chdha' gu gɛ'kam sandaarui'x, na gu' sap cham pai' jaroi' jumai ja'xbui' pui'p jix biiñak na jax dhi'. Ba' mui' xi ja tii'gik gu ja'tkam nam oi'ñchu' jup ja titda:

—Cham jaroi' iam maadit gu Israel kam ja'xbui' pui'x biiñak buiñor gu Dios na jax dhi sandaarui'x, sia ku gu' tii' Rooma kam, aañ moo ya' pu jam titda.

¹⁰ Ba' mi' dhir ja'k ba gii ip gio gu Jesusus. Dai gui' nam maap jix bhai' kai'chdha' gu gɛ'kam sandaarui'x jamit mu ba ai ip gio, ba' ba tii mit nax kii' mi oiri gu tujuandam tugi'ñ na kax ka'ook kat.

Gu Jesusus na ba dua'ñdha' maa'n gu al-hii biapma' nam mukxikam ka ua'ka' gu ja'tkam

¹¹ Ba' mi' dhir mu ja'k pu bhii gu Jesusus maa'n kap na pai' Naiin ti tii', bii'x jiim am sia gui' nam kaichu' gio jai' mui' gu ja'tkam. ¹² Nammi nam amuub ba aajim na pai'r kikcham, gu Jesusus ba tii maa'n gu mukdha' nam mi ja'p ba ua' bakxidhar ta'm na mit ba yaaspam. Daipu' maa'n tu mar kat maa'n gu diilhdhim ubii nat muu gu binga'n. ¹³ Ba'x joi'mdat tii gu Jesusus gu ubii nax buam jum aa'ntugit suakim, jup titda mui' xi ɛ'ɛ'k mia'n:

—Cha'p ka suakda'.

¹⁴ Mi' dhir ba' mu ja'k xi ɛ'ɛ'k jup xi dhaa gu bakxidharu'n gu maraa'n nam bhaan ua' nam ba' gu'kuya' gui' nam mu ua'. Ba' gui' xi guguu mit ip. Ba'p titda gu mukxikam:

—Alhii biapma', aapi' nap muukix, xi bamii'.

¹⁵ Ba' bhai' silh ji dhaibu gu alhii biapma', ba tu a'ga mi dhaakat. Ba' gu Jesusus xi aagi'ñ gu di'ii'n na mi ja'p kii'k. ¹⁶ Ba'x chooto'n jamit bii'x gu ja'tkam nam ji'k mi'p tu'ii' nam ti nii'ñ, xi gɛ'kamtu'n am gu Dios jup ji kai'chit:

—Dhi' bak bhaankam ya oiri gu Dios, gɛ'kam ki'n bhaan ti niidhim ba'. Tii' na jax bixchu'x bhaai' na pu tu duñia'.

Gio ba' ja'pnip kai'ch am:

—Ya' ba ai gu Dios nat bha ja palhbuidham gu ja'tkam tugi'ñ.

¹⁷ Ba' bix gu ja'tkam nam ji'k Judea dibir bhaan oi'dha' pui' ti kai mit nat joidham tu duu gu Jesus, sia mit pui' ti kai gui' nam jix io'm gama ja'k ja'p oi'dha' na pai' cham Judea bhaan bipio' gu dibir.

Gu Juan ja'tkam bopkondam na mu ja jootsa' gook gu ja'tkam tugi'ñ mu na pai' oirida' gu Jesus

(Mt. 11:2-19)

¹⁸ Ba' gu Juan ja'tkam bopkondam pui' ba ti kai ip nat mu pai' joidham tu duu gu Jesus, nam gu' ba aagi'ñ gui' nam kai'chu' diih gu Juan. Ba' gook xi ja baidhak ¹⁹ jup ja titda nam mu jimia' na pai' oiri gu Jesus nam tikkapu' no' sap silhkam jir di' gui' na saak bha jootsa' gu Dios jix dhaam dir, piam ku gu' cham sap nam ba' nira' gui'. ²⁰ Ba' mijip ji dhuu mit, mummi mit ba ji bubua na pai' oiri gu Jesus, ba'p titda am:

—Aach bhach joot gu Juan ja'tkam bopkondam nach jum tikka' no'p sap silhkam aap jir di' gui' na pui' saak bha jimda'x dhaam dir, piam ku gu' cham sap kuch nira' gui'.

²¹ Ba' cham jax ja titda mi' jotmoda' gu Jesus, dai na xi ja dudua'ndhim pix gu ja'tkam na ka ja eka' bix aixim tu'm gu ko'kdai', sia gui' nam ampix pui' kax nanaanbi' ka' na ja a'm jup tui'ngida' gu cham kiki' i'ii'mda'. Mui' mi' tu ja ti'ndhoda ip gu cham ni'nia kam. ²² Ba' nat pai' bix xi ja dudua'ndhak, jup ja titda gui' nat Juan mu ja joot:

—Ba jimia' pim ip gio bhammi na pai' gu Juan, aagi'ndha' pim na pimit jin chi na nich ja dudua'ñ gu ja'tkam nam jix kako'k kat, bix japim xi aagi'ndha' na pim ji'k jax te kee na nich chu duu jai' kap. Ja'p japim tiida' na mit dudua gu cham ni'nia kam, gio gui' na tootolhidhat gakiidha' gu ja tutku', gio gui' nam kax mama'mkulhi' kat, gio gui' nam cham te kee. Gio jai' gui' nam ti ba ko'ix kat jainich ja dudua'ndhak jup ja baapmi'. Gio gui' nam cham tu' bia' ni ji'x nañ tu ja a'gi'ñ gux bhai'm kai'chdam ni'ook na bhaan tu a'ga nam jax ja'k cham kam tulhiidha'. ²³ Ja'p moox bhai' ba tu

jimda' gu jaroi' no' pu gammiji ti jii'ndhat bhaan ba tu daa'ndhu' na dai aañ jix bhaai' nañ palhbuidha' sia tu' na pix bhaan.

²⁴ Ba' daipu' nat xi ja ti'n gu Jesus, pu jii mit gui' nat Juan mu ja joot. Mi' dhir ba'p ja titda gu Jesus gu ja'tkam bhaan ji chu a'gat gu Juan ja'tkam bopkondam:

—Jano' na pimit mu jii mummi gampix jix chu gak kir, tu' pimit mu tiigim? Junbo' aa mi' joidham jum bua na bhai' xi jibir? ²⁵ Ka' maa'nkam aa mi oiri ji chim tiidhat gu jajannulh jix a'bhax nax dha'ram namik? Moo chi cham. Jax dhui na pim gu'x maat nam mummi ja'p jix joi'ñ nam pai' darka' gux io'm g'g'kam jum a'ndam gui' nam pu chu'm tim ti'ika' nam sap ba' joidham xi chui'ka' nam xi ja ni'ndha' gu ja'tkam. ²⁶ Jaroo ji pimit ba' mu tiigim na pimit ba' mu jii? Ka' maadit aa mi oiri gui' na bhaankam tu a'ga gu Dios? Dhi' ji' ji na pimit mu tiigim na pimit ba' mu jii, cham tu' gu tu' na mi' joidham jum bua. Dhi' g'kam ki'n bhaan ti ti gu Dios, cham tu' pui' na jax gu bixik dir kam nam pui' bhaankam jup tu a'gimik. ²⁷ Gu Juan ja'tkam bopkondam aagit jup kai'ch in. Pu dhi' aagit jup kai'ch gu Dios mi' pai' na tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ nap jum kai'ch: “Maa'n jañ bipi' mu jootsa' na ba' ampik ba ja mattuda' gu ja'tkam nap jootom mui' ba jim.” ²⁸ Ba' aañ jix io'm g'kam bia' dhi Juan ja'tkam bopkondam, cham tu' ja'xbui' na ji'x gu jai' ja'tkam. Ku ba' gu' buiñor gu Dios jix io'm jir g'kam ka' ji gui' nar cham tu' ka', dai pix no' soi'm ilhdhat mi' pui' jim na jax jix aa'.

²⁹ Na gu' gui' na mit ji'k chia jano' gu Juan na ja bopkona', soi'm ilhdhak jamit chia bix, sia gui' nam jir tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm g'kam Rooma kam, na mit gu' ba maat nar mi' pui' ka' jax no't ba ti gu Dios. ³⁰ Dai ba' gui' nam pariseos jum ti'inda' gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, cham kigalh jamit gu Juan, nam gu' cham ti jigi'ndha' na ti ja aagi'ndha' na jax ja'k jix joi'mdat ja a'm ba ti niidhidha' gu Dios, pu cham chia mit ba' na ja bopkona'.

³¹ Tu'ñ git bhaan ji ua'rgidhai jam a'ndha' nam jax ja'k ji buan gu ja'tkam

gui' nam xib jix jai'ch? ³² Ja'pnim dho ji buan na jax gu a'aalh no' mit mui' maap jim daagik ma titbim mi' pai' giotir. Ba' jai' bha ja'p ji daraibui ma tu saasbia' am titrimiax ki'n, ba'p ja tida' am gu jai' ja bipna' a'aalh xi saasbichui: "Ni ji'x ku pimit iam ti nii na chich ba tu saas, ni ku pimit susuan na tii joi'mdam jum kai'chit guch xaasab." ³³ Pu'ni ja'k ji buan am gu ja'tkam gui' nam xib jix jai'ch, nam gu' jax nam pix aichuxdhidha' sia jaroi'. Tii' gu Juan ja'tkam bopkondam pui' aichux jamit na ja'ook bhaan jup tui'dhi', sia ku tii cham ji'xkat g'e' tu kua' ni ku cham ji'xkat io' gu jax chu'm biiñ. ³⁴ Ba' aañ na nich ya'p ai, pui'p jiñ aichux jamit nañ g'e' tu kua' gio nañ g'e' io' gu biiñ. Gam sap jir ja bii'm tu'm iñ gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm g'e'kam Rooma kam gio gu jai' ja'tkam nam cham tu' ka'm ti nii'ñ, nañ gu' sap ja bii'm oirida', gio nañ ja bii'm tu kua'da'. ³⁵ Ku gu' dhi' matgilhia' ji gatuuk na jax kai'ñkam pui' ja'k bua gu Dios, na gu' dhi' nam jax pix ti niidhim nam pu kai'chim, cham tu' nam iam xim ga'nga no'x bhai' ji chu buusnia' gatuuk piam ku gu' cham.

Gu Jesus na ba tu koi'ra' buiñor maa'n gu pariseo

³⁶ Ba' gu Jesus ma tu ko'iim buiñor maa'n gu pariseo Simoon tii'gim, nat gu' baidhak na bii'ma'n tu koi'ra' mu kia'mi'ñ. Ba' na mi' daakat ba tu kua', ³⁷ maa'n mi' ba baa gu ubii nar ganai' pix ka' ji dhaa'ñchugit maa'n gu alhi'ch jix jaikgam ja'aa, na mi jim suu'ngim gui' na joidham uub. Amuub jup kio gu', pui' ku ba'x maat na mi'p tu'ii' gu Jesus buiñor gu pariseo. ³⁸ Ba' suakidhat mi' ji tobii'ñchi na pai' tootnatik gu Jesus, xi bopkoñdhak buupui barga'n ki'n giop xi uañdhak kuupa'n ki'n nat ba' mi' dhir mi' xi chiñxidhak mi' xi choi' gui' na joidham uub. ³⁹ Ba'p jum aa' gu pariseo jura'ram bhaan: "No' silhkam baabui' pui' bhaankam ya oiri gu Dios dhi jaduuiñ, ¿cham aa moox mat ka' git na jax jir tu'm dhi ubii na mi dha'ngi tootnaram? Giilhim jix ua'tulhdhix." ⁴⁰ Ba'p titda gu Jesus na mi' pui' kam aa':

—Simoon, aañ maakam xim tii'dam.

Ba'p kai'ch gui':

—Eap xiñ aagi'ñ jiñ jaduuiñ.

⁴¹ Ba' xi aagi'ñ gu Jesus, jup titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam ja taiñbui gu tuumiñ gook gu ja'tkam, maa'n taiñbui jix chamaam jix cha'tmam oo'm, maa'n ba' gook oo'm daman mambhix.

⁴² Gu' ji na gu' cham bhaai' nam jax dhui ka namkidha' gatuuk, pui' ba' max ja joi'gilh gui' nat ja taiñbui, jup ja titda na pui' ba tui'ka', cham kam aa' nam namki'ñdha'. ¿Ba' jaroop ilhii'ñ nat jix io'm jix bhai'm ilh gu gook ja'tkam nam tu ua'tdat, gui' aa nax io'm mui' tu ua'tdat, ka' gui' aa na gook alh?

⁴³ Ba'p kai'ch gu pariseo:

—Aañ ilhii'ñ na gui' nax io'm mui' tu ua'tdat.

Ba' gu Jesus jup titda:

—Jir pui' dho nap jax kai'ch.

⁴⁴ Ba' mi' xi chiigik gu Jesus gu ubii jup titda ip gio gu pariseo:

—Dhi ubii nap jax ba nii'ñ, buupui barga'n ki'n jiñ bopkoñ guñ chooton, kuupa'n ki'n ba' xiñ gakii'ñxidhak. Na pich gu' aap cham jiñ choi' gum suu'ngi' na nich jax ya ai nañ ki'n xi bopkonai git guñ chooton nañ ba' ya' ba bakia'm ki'aam. ⁴⁵ Ni ku pich cham tu' ka'm jiñ chüdak jiñ ñio'ki ja'p nap jax nii'ñ dhi ubii nat pu cham jum jip na mi' puñ chiñxi'ñchu'ñ chooton am nañ ji'x ya' ba daa. ⁴⁶ Ni gu asait ku pich cham jiñ choi' ya'ñ mo' am na jax ja'k jum bua no' jaroi' paxiaraim, dhi ubii ba' dai bañ choi'ñ chooton am dhi' na joidham uub. ⁴⁷ Ba' aañ pum titda na bii'x ba uañchudhix gu ua'tulhdhar ga'n, sia kut jax g'e'm ua'tulh, na gu' pui' nat jax jix bhai' bañ dhuu, dhi' bhaan jix maati' nat soi'm ilhdhak bha jiiñ bui. Xib dir ja'p ja'k ba' dai nax bhai' bam taat ka', na gu' nañ jax bam titda na gu jaroi' no' mui' tu ua'tu'n, giilhim jix bhai'm ilhdha' no' jax titda gu ua'tdam tugi'ñ na pui' ba tui'ka'. Gu jaroi' ba' na pu gook alh tu ua'tu'nda' no't pui'p tii'n gu ua'tdam tugi'ñ na pui' ba tui'ka', palh'ip pix jix bhai' tu tadtachia', na gu' pu cham pai' pik jax jum aa'nda' sia ku tu ua'tu'n, na gu'r gook alh ka'.

⁴⁸ Ba'p titda gu ubii pui' xi chi'ik:

—Ba uañchudhix ji matgim gum ua'tulhdhara', aañ ya' pum titda.

49 Ba' gu jai' nam mi'p tu'ii' nat pui'p ja bai gu pariseo nam tu jugia', jup jum ti titda am:

—¿Jax ba'm ilhdhat jup kai'ch dhi maa'nkam na ba' gam ua'tulhdhara' xi chu uañchu'n? ¿Dios aam ilhii'ñ?

50 Gu' ji na gu' xi chu a'gi'ñchu' gu Jesusus gu ubii, jup titda:

—Giop jup ba jimia' cham jax jum aagit jiñ jaduun. Diih jum palhbui pich gu' na pich tu' silhkam buiñor ti jii'ñ na dai aañ jix bhaai' nañ jum palhbuidha'. Ba' cham tu' mu ja'k ka jim ap nap pai' gammiji git mi' pup jum tulhiiñdha'.

8

Gu u'uub nam palhbui'ñchu'nda' gu Jesusus

1 Ba' ji'k jurni'ñ ki'n nat mi' pui' xi chu duuk gu Jesusus, ma tu ja a'gidham ip gu ja'tkam. Nai' ja'p ji bhii na pai' jax mui' daa'ñxim jir kikcham, gio na pai' jax ji'dilh jir kikcham, ja aa'ñdham gu ja'tkam na jax ja'k jix bhaai' nam duña' na ba'x ja joi'mdai ja a'm ti tigia' gu Dios. Bix oi'ñchu' am gu mambhix daman gook gu noonbi'ñ, 2 gio ji'kchi gu u'uub gui' nat bii'p' dir ja dudua'ñ, nat ja a'm dir mai' ja joot gu cham kiki' i'ii'mda' nam ja a'm jup tui'ngit. Maadit jir di' gui' na Mariiya tii', nam Magdalena ki'n jup jix mat ka'. Dhi' jix jum gook gu cham kiki' i'ii'mda' bhaan jup tui'ngit am. 3 Gio ba' jumai Juana tii'gim ip, Kuusa gu binga'n. Gu Kuusa jir di' na ja aa'ñdhat gu tujuandam tugi'ñ gu Eroidis nam jax ja'k tu duñiidha'. Gio ba' jumai Susaana tii'gim jup jimda', gam jai' mui' gu u'uub. Bix gui' gu u'uub tu saba'daidhat gu koi' diih ja tumñi' ki'n tu ja ua'tulhi'ñdha' am bix gui' nam ji'k maap jiimda'.

Gu Jesusus na bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu tiriik giigi'ñdham ja aa'ñdha' gu ja'tkam (Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

4 Maa'nnim maa'n kap ka oiri gu Jesusus na mit mui' mi' mam jumaap gu ja'tkam nam jix chigik, nammi ja'p mik xi juu mit mi' na pai'p tu'ii'. Nai' ja'p dir mi ai mit na pai' jax mui' pa' daa'ñxim jir kikcham. Ba' gu Jesusus mui' ji chu ja a'gi bhaan

ji ua'rgidhak maa'n gu tiriik giigi'ñdham, ja'pni mui' ji ki:

5 —Maa'nnim maa'n gu maa'nkam xi chu moikdak mui' ji chu gii' gu tiriik, ba' jai' mu ja'k ma suulh boi cha'm na mi ja'p amuub bhix. Ba' nai' ji biimki nam kiissapda' gu ja'tkam nam mi bhibhida', mikkat jamit mi eek xi jugiokak gu u'ji'.

6 Ba' jai' ja'p ja'k joodai chir suulh ip na pai'x komaalhim kaat gu dibir, ba' nat pai' dhuuk bhai' tii ji bubua, gio nai'p ji gaa, nat gu' cham tuukab takcha. 7 Ba' jai' ja'p ja'k suulh ip na pai'x joi'ñdha' na buanda' gux bii u'uux jix jo'ii'. Ba' pui' tii bhai'p ji bubua, gu' ji nat gu' maa'n nat jax bhai'bich gux bii u'uux jix jo'ii' nat bhai'p ji bubua, mi' pu bhai'ku gu tiriik, jix u'uam mi' pup tuut, pu cham ji'xkat gi'rik kaicha.

8 Ba' gui' nat mi' suulh na pai'x kii' gu dibir, dhi' dho gi gu' giilhim joidham jix bhai'm duu ji, ji'ma'n jix chamaam oo'm kaichuk xim kaip gu maa'n tiriik.

Ba' mi' dhir nat pui' xi chu ja a'gidhak, jup ja titda ge' ki'n:

—Jix bhai' pim xim ga'ngada' na pim ba'x maatit kaaya' na jax jir jum duukam dhi' na ñich bhaan tu jam a'gi.

Gu Jesusus nam ba tikka' gui' nam kaichu' na jax jir jum duukam nat bhaan ua'rgidhak gu tiriik giigi'ñdham tu a'ga

(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

9 Ba' na mit pai' jii gu mui' ja'tkam, ba tikka am gu Jesusus gui' nam kaichu' na jax jir jum duukam gu tiriik giigi'ñdham nat bhaan tu a'ga. 10 Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Jax dhuu na gu' aapi'm pux bhai' jam aa'ñdham gu Dios na pim jax ja'k duiñchu'nda' na ba' xi jam joi'mdat jam a'm ti niidhidha', na pim gu' bañ kaichu'. Gu' gui' ji nam ji'k cham jiñ kaichu' nañ ba' bixchu' bhaan tu ua'rgidhat tu ja a'gi'ñ, nam gu' cham tu' bix ja jujur ki'n jix maachik ka' nañ jax kai'chdha'. Pu cham ba' maatit jiñ keeke' am sia kum tix bhai'ñ kee gu tu' nañ a'gada', ni kum cham ji'xkat machia' nañ pai' dhir jimdat ba' ya oiri, sia kum tiiñ ñii'ñ.

Gu Jesusus na ba ja aagi'ndha' gui' nam kaichu' na tu' aagit jup kai'ch nat bhaan ua'rgidhak gu tiriik giigi'ndham tu a'ga (Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹ Ba' ba ja aagi'ñ gu Jesusus gui' nam kaichu' na tu' aagit jup kai'ch nat bhaan ua'rgidhak gu tiriik giigi'ndham tu a'ga. Jup ja titda:

—Ja'pniñ dho kai'ñkam jup kai'ch biipi' na ñich bhaan tu a'ga gu tiriik giigi'ndham. Gu jaroi' no't tu ja a'gi gu ja'tkam gu ñio'ki'ñ gu Dios, dhi' ja'p ji buusnia' na tu gii'ndha' gu tiriik. ¹² Ba' gui' nat boi cha'm suulh, gui'ñ ja aagit jup kai'ch nam tii kaaya' gu ñio'ki'ñ gu Dios, dai ji na gu' na pai' dhuuk mi e'jei gu ja'ook maakam xi ja jurtuda' nam sap ba' cham ti jii'ndhai cham kam tul-hiina', mi' ba' pu cham ka ti'ñchoka' am na pin jax jum ti'ya', gio mummi pui'p suulh-gia' am ba'. ¹³ Ba' gui' nat joodai chir suulh, gui'ñ ja aagit jup kai'ch ip nam tii joidham kaaya' gu ñio'ki'ñ gu Dios, gu' pix ji nam gu' cham tu' biix ja jujur ki'n ti jii'ndha' pui' na jax jum kai'chdha', ba' dhi' pui'm kai'ch na mit cham tuukab takcha. Ji'xpix jam tii xi chi jii'ndha', gu' pix ji na gu' na pai' dhuuk ja mai'chia' gu ja'ook, maa'n nam jax gio mummi pui'p suulhgia'. ¹⁴ Ba' gui' nat mi' suulh na pai' buanda' gux bii u'uux jix jo'ii', gui'ñ ja aagit jup kai'ch ip nam tii joidham k'e'jei ti jii'ndha' na jax jum ti'ya' gu ñio'ki'ñ gu Dios, pix ji nam gu' mikkat saalh jum o'joldhai nai' cham tu'p ka jim buixdha' nam pai' dhuuk bhax buam jim ilhdha', nam jix chu aagit nam git biix aixim tu'm xi chu bia'ka' gux dha'ram namkim na ya' dhi oi'nga'n jix chu jai'ch, ba' dhi' pui'm kai'ch na ja bhax'bhaxi ja bhax'ktuda' gux bii u'uux jix jo'ii'. Mi' pu cham tu' kap jum buixdha'm ba' na jax jum ti'ya' gu ñio'ki'ñ gu Dios, giom mummi pui'p suulhgia' na jax biipi' dir. ¹⁵ Ba' gui' nat mi' suulh na pai' joidham jix kii' gu dibii, gui' ja aagit jup kai'ch in nam biix ja jujur ki'n pu gammiji ba ti jii'ndha' na jax jum ti'ya' gu ñio'ki'ñ gu Dios, cham ji'xkat ja'k ka suulhgia' am ba'. Ba' dhi' pui' bam kai'ch ip nat giilhim joidham jix bhax'm dunaak mui'm oo gu tiriik.

Gu Jesusus na tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai

maa'n gu kañdhiir (Mr. 4:21-25)

¹⁶ Ba' ja'pnip ja titda gu Jesusus:

—Aañ cham ji'xkat jaroi' pai' nii'ñ gu maa'nkam na xi miichdhai gu kañdhiir miji ja'p xi ixchu' bopto' bita', piam ku tu' ki'n xi soo'mdhai mi ja'p xi kisa'. Gu' ja'pji bhammi ja'p na pu xi kisa' t'e'kob na ba'x chu maax ka' nam mi ja'p oipoda' gu ja'tkam. ¹⁷ Gio gu' cham ji'xkat jum ixchu' gu tu' sia ku tii ixchuix panaas, ni ku cham ji'xkat na moo cham jup matgilhia' sia ku tii cham tu aa' gu jaroi'.

¹⁸ 'Jix bhax' pim xim ga'ngada' nañ pai' dhuuk pu'ñi bixchu' bhaan tu ua'rgidhat tu a'gada' na pim ba' machia'. Na gu' no' pim tu' silhkam jix maachik kat xim ga'nga, jam makia' gu Dios gu matda' na pim ba'x maatit kaaya' gu tu'. Gu' ji no' pim gu' pu cham maachik, sia ku pim palhiip tii pix am jix maatit k'e'je, sia dho dhi' pu cham ka ti'ñchoka' pim gatuuk.

Gu di'ii'n gio gu jajaa'nni'ñ gu Jesusus nam mi' ba aaya' na pai'p tui'ka' (Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹ Ba' mi' ba ai gu di'ii'n gu Jesusus gio gu jajaa'nni'ñ na pai'p tu'ii'. Mi' dhir ja'p pix ji ai mit ja biibhi' gu ja'tkam, nam gu' giilhim mui' xikoor mi jumpax, pu cham bhaxi' nam jax mia'n aaya' nam tiix chu a'gidham.

²⁰ Ba' maadit gu maa'nkam mu jimik na pai' gu Jesusus, jup titda:

—Mi'ñi dhir ba ai gum naan ja biim gum jaaduñ, xi chum a'gidham am sap.

²¹ Ba'p titda gu Jesusus:

—Jax dhui na sia gui' nam mi' pui' ba jiiim na jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios nañ pui'p ja ilhii'ñ na jax guñ ñaan gio guñ jaaduñ.

Ba' pui' xi chi'ik miji xi ja kaim.

Gu Jesusus na ñiokdha' gu jib'ilh gio gu sudai' (Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²² Ba' maa'nnim gu Jesusus maa'n kanuub ta'm xi chisdik ji'k ja biim gui' nam kaichu', jup ja titda:

—Maik gor jach jimia' bhammi baasi'n dir dhi g'e' suudai'.

Ba' gamai' ji jii mit. ²³ Nammi irban gu gɛ' suudai' na mit ji bhai, ba koi gu Jesus mu dir ja'k xi jimik kuu' dir gu kanuub. Ba' moo jano' bhai' ji jib gam nat tibgirik bhai' ji dhuu'n tirnidam, gam nat bhai' silh ji gu'nguki gu suudai', pix bhai' ba jim tu aim kanuub ta'm. Bax chotdontu' am gui' nam kaichu' nam pui' xim aa' no't jotmoda' am xi baa gu kanuub. ²⁴ Ba' mu jimik ba ñiñichu'n am gu Jesus, jup titda am:

—Jich jaduun, bi ñiña. Tii' na jax jum bua gu suudai'. ¿Cha'ch ba' ya' bhai'ku'?

Ba' gu Jesus bamgik xi ñiok gu jibihl gio gu suudai', jotmoda' ba' ampix jup ji chu juu, pu cham pai' ka jibir. ²⁵ Mi' dhir ba'p ja titda gui' nam kaichu':

—¿Gi na pim saak bix jam jujur ki'n ti jigi'ñ aañ jiiñ bui? ¿Jax jup jum duu?

Gui' cham ñiok am, dai nam jix chotdon, jix bhai'x bhai' jim ilhi'ñ na mit jax tii' gu Jesus nat tu duu, jup jum ti titda am jix dhu'npi'ñ ki'n:

—Ja'p moor gɛ'kam ji bak jia dhich jaduun. Tii' na sia jibihl gio suudai' pui'p jix jigi'ñ am nat xi ja ñiok.

Gu Jesus na mai' ja jootsa' mui' gu cham kiki' i'ii'mda' bhaan dir maa'n gu maa'nkam (Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶ Ba' siamri ma ai mit bhammi dir jumai ju'ñdharam gu gɛ' suudai' na pai' Geraasa bhaan bipio' gu dibir, na Galilea dir silh bhammix chu maax. ²⁷ Ba' nat mui' ji chim gu Jesus bhai' dhir kanuub ta'm, ba tii' maa'n gu maa'nkam jix ñaanbigim nat mummi dir ja'k bhai' ji buus na pai' dhir mui' pa' daa'ñxim jir kikcham, bhaan jup tui'ñgida' am gu cham kiki' i'ii'mda' nam ba' mi' dhir naanbichu'n ka'. Mui' oidha' ba ua'ka' dhi' dhi maa'nkam na nai' pix pu oirida' pui'x dhaapkat. Mi' pik jix joi'ñdha' nam pai'm yassapda' gu koi'ñga'n. Ba' nat amuub ba bhai, ²⁸ ba tii' gu Jesus na mi' kik. Ba' jotmoda' mu miraak mi o'lhia'n ki'n bii'p' dir ba kikbo, ba'p titda gɛ' ki'n:

—¿Jax japich bhai' bañ dhoodam Jesus maraa'n gu Gɛ'kam Dios? Cha'p jiiñ chulhi'ñchu'nda'. Ka tuñ uañi'ñka' ap gu xib.

²⁹ Na gu' chian gu Jesus gu cham kii' ii'mda' na mu buusnia' bhai' dhir bhaan gu maa'nkam na ba' pui' tum uañi'ñ. Mui'kim

jix io'm ba ji ko'ktulh gu', tii' buupurda' am gu ja'tkam bapaiñum jix kaapak ki'n na ba' cham nai' pix mirda' git, gu' ji na gu' xi i'kii' mi' dhir ji dhai'ñña' ip gio, mummi ja'p ba' pix mii'lhidha' gampix jix chu gak kir. Gui' pix cham kii' ii'mda' na pui' ja'k duiñchu'nda'. ³⁰ Ba' xi chikka gu Jesus, jup titda:

—¿Jax jap tii'?

—Lejion dho —jup kai'ch gux ñaanbigim.

Ba' ja'p kai'ñkam jup kai'ch nam giilhim jir mui' gu cham kiki' i'ii'mda' nam bhai' baapxichu' bhaan gu maa'nkam. ³¹ Ba' soi' tii'n jamit bix dhit gu Jesus na chakui mu ja'k ja jootosda' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhi'ñdha'. ³² Gu' ba' na gu' ampik mui' bha ja'p jup tum bipia' gu tatooxkolh oidha' ta'm, jup titda am na bhai' ja'k ka xi ja jootsa' nam ja a'm ka xi baapkia'. Ba' gu Jesus bhai' ja'k xi ja joot. ³³ Jotmoda' mit ba' bubuakik bhai' dhir bhaan gu maa'nkam bhammi ja'k pu baap. Ba' bhai' dhir ji boop jamit gu tatooxkolh nai' gu a'nsap, mijimmi pu suulh jamit suudai' chir, pu bix koi mit bhai'kuk.

³⁴ Ba' totdonik bhai' dhir jup ji boop jamit gui' nam ka tu bipia'dat gu tatooxkolh, silh boop jamit nammi gama ja'k na pai' mui' pa' daa'ñxim jir kikcham na mit ja aa'ñdham gu ja'tkam, sia gui' nam jik ja tii'gim gu ja'tkam pu xi ja aa'ñdhidhat am na mit jax ti tii. ³⁵ Ba' gui' bhai'p jii mit ip na mit bha ti tii'gim no' sap moor silhkam nam jax kai'ch, mi' ba ji bubua mit na pai'p tu'ii' gu Jesus. Ba'x kii' juraa'n bia' kam mi ja'p daa gui' nam mui' bhaan kap tui'ñgit gu cham kiki' i'ii'mda' na mit ba tii, gio ba ti tii'dhix gu jajannulh, pui'x dhaapkat ka oirida' gu'. Ba' giilhim bhai' ji chooto'n jamit. ³⁶ Ba' gu jai' gui' na mit ti tii nat jax tum duu nat ba' pik ba dua gu maa'nkam na kax ñaanbi' kat, mi' dhir jix bhai'p ba ja aa'ñdhidha' am gui' nam kia'pix mi aajidha'. ³⁷ Ba' soi' tii'dak ba joot jamit gu Jesus bix gui' nam jik mi'p tu'ii' nam Geraasa dibir bhaan oi'dha', nam gu' bax iibhi'ñ. Ba' gu Jesus nat jax bhai'p tis kanuub ta'm ba jii, gaammiji ji dhuu. ³⁸ Ba' tiix oidhamut gu maa'nkam gui' na kax ñaanbi' kat, gu' ji na gu' cham aa' gu Jesus. Xi jootsak pix na ba jimia' mu nam pai' oi'dha' gu jajaa'nni'ñ, jup titda:

³⁹ —Ba jimia'p ji matgim mu nam pai' oi'dha' gum jaaduñ. Ja aagi'ñdha' ap nat jax ja'k jix joi'mdak jum tügik jix bhai'm duu gu Dios.

Ba' ba jii ip gu maa'nkam nat tu aagam nat jax ja'k duuk dua'ñ gu Jesusus. Bix kap ai na ji'x jir kikcham mi' Geraasa.

Gu Jairo na ba umua'ñdha' gu Jesusus na dua'ñdharu' gu maraa'n

(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

⁴⁰ Ba' nat pai' dhuuk gio bhammi dir jup ba ai gu Jesusus jumai ju'ñdharam gu gè' sudai' na pai' Galilea bhaan bipio' gu dibir, joidham pix jix bhai'm ilh jamit gu ja'tkam gui' nam bhai' dhir oi'dha', nam gu' nira na gio bhammi dir jup tisdia'. ⁴¹ Ba' moo jano' mi'p ba ai gu maa'nkam Jairo tügim. Dhi' maa'n kap jir gè'kam ka' nam pai' tu chichiopi' dai gu Israel kam ja'tkam. Ba' o'lhia'n ki'n xi kikkok bipi' dir na pai' gu Jesusus soi' ba titda na sap iam mu jimia' kia'mi'ñ ⁴² na dua'ñdharu' gu maraa'n tiyax na dakoo pix ba duatu'. Daipu' maa'n tu mar gu' sap, chi ji'k mambhix daman gook oidha' bia'kam gu tiyax. Ba' ma oi ip gu Jesusus, bix gu ja'tkam pix chu'p jum duu mit, pix maap sulhikgim am nam gamai' jiiim, giilhim mui' am gu'.

⁴³ Maa'n bak ba' mui'p jimchu' gu ubii na mambhix daman gook oidha' dir bax ka'ook. Pu cham ka dua maa'nnim nat ka xi ai gu masaa'n, gammiji pix pup mirda' gu i'ra'n. Mui' tii ba ja umua' gu ko'kdai' mamtim nam jix jai'ch, pu cham jaroi' maadit iam ba dua'ñ. Gam gu tu' na bia'kat pu bix tu ga'raimik na ki'n tii tu umuagi'ñdha' na jaroi' dua'ñdha'. ⁴⁴ Ba' gatuuk dir mui' xi ai mia'n na pai' gu Jesusus na ba' cham tigia', bhai' xi dhaa ba' ju'ñdharam gux kabook jannulhi'ñ na daam dir tii'chu'. Ba' jotmoda' mi' pum kii'ñdha, pu cham pai' ka mir gu i'ra'n.

⁴⁵ Ba' gu Jesusus nai' ba ja tikka gu ja'tkam nam mu jiiim, jup ja titda:

—¿Jaroo bhañ dhaa?

Gui'p kai'ch am na cham pai' jaroi' da'ngi. Ba' mi' dhir ja'p jup kai'ch gu Peegro:

—¿Kux ba' jaroi' bhai'p jum da'ngim jiiñ jaduun? Ja'pji nam jum a'm sulhikgim gu ja'tkam nam jix kobkom ya jiiim.

⁴⁶ Gu' ji na gu' gu Jesusus jix maat nat jaroi' maadit jix ko'kkam bha dhaa, jup kai'ch:

—Ja'pji gu' moo maadit jix ko'kkam nat bhañ dhaa, taat iñ gu' nat jiiñ a'm dir buus gui' nañ ki'n bixchu'x bhaai' nañ pu tu duña'.

⁴⁷ Ba' cham ka bhaai' na jax jum duña' gu ubii na tii xix ixchu nat dhi' bha dhaa, pui' gi'bokidhat mi o'lhia'n ki'n xi kikkok bipi' dir ba aagi'ñ na tu' ki'n jix ka'ooktugit kut ba' bha dhaa, xi aagi'ñ nat cham pai' ka mi' gu i'ra'n, dai nat xi dhaa pix gux kabook jannulhi'ñ. Bix xi ché kèé am gu ja'tkam na mi' pui' kai'ch. ⁴⁸ Ba' gu Jesusus jup titda:

—Pu ba dua pich ji matgim jiiñ jaduun, na pich gu' bix jum jur ki'n ba ti jii'ñ jiiñ bui. Jix bhai'p jum taattugit ba jimia'.

⁴⁹ Ba' pui ka tu a'gichu' gu Jesusus nat maa'n mi' ba ai gu maa'nkam, jup titda gu Jairo:

—Cham ji na jax kax bhaai' sia kup mui' tii ba bai'ñchu' dhi gè'kam, jax dhui nat ba muu gum mar.

⁵⁰ Gu' ji na gu' kèé gu Jesusus na jax titda, ba'p titda gu Jairo:

—Chaam ji nap jax jum aa'nda'ñ jaduun, dodhia' ji matgim gum mar. Aap ti jii'gi'ñdha' pix na dai aañ jix bhaai' nañ jum palhbuidha'.

⁵¹ Ba' mummy ba ai mit kia'mi'ñ gu Jairo. Gu Jesusus xi ja chianik gu mui' ja'tkam nam mi' dhir pix ka gu'ka' dirap. Dai gu Peegro xi baidhak, gio gu Jakoobo, gio gu Juan, gio ba' gu gi'korga'n gu tiyax nat pui' kia'pix muu, miji ji baap jamit ba' ba'k chir. ⁵² Giilhim tum suan nat muu gu tiyax. Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Cha'pim suanda'. Jax dhui na gu' dhi tiyax mi' pix koos, cham tu' na muukix.

⁵³ Ba' gui' xi a'sik jamit pix, nam gu' cham ti jii'gi'ñ na jax ja titda gu Jesusus, maaxik nii'ñ am gu' nat muu gu tiyax. ⁵⁴ Ba' xi nobchik gu Jesusus jup titda gè' ki'n:

—Aapi' tiyax, xi bamii'.

⁵⁵ Ba' bhai' ji dhua nat jax pu tii'n gu Jesusus, jix kii' bhai' ji bam. Mi' dhir dai nat xi ja chia gu Jesusus nam tu makia'.

56 Ba' cham bhaai' nam jax xim duñia' gu gi'korga'n gu tiyxax nam jix bhai'm taat nat ba dua. Xi ja soo'mchulhdhak ip ba' gu Jesus nam cham jaroi' aagi'ñdha' nat dua'ñ gu ja mar.

9

Gu Jesus na nai' ba ja jootsa' gu noonbi'ñ nam tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam

(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

1 Maa'nnim gu Jesus maap xi ja jumpadak gu mambhix daman gook gu noonbi'ñ, xi ja tajaan ba' gui' na ki'n jix bhaai'n ka' nam ja a'm dir gu ja'tkam mai' ja jootsa' bix aixim tu'm gu cham kikii' i'ii'mda', gio ba' nam ja dudua'ñdha' gui' nam ja'p pix jix kako'k ka' bix aixim tu'm ki'n. 2 Ba' nat xi ja tajaanhdhak nai' ba ja jootos nam ja aa'ñdhapu' gu ja'tkam na jax ja'k jix bhaai' nam duñia' na ba'x ja joi'mdat ja a'm ti tigia' gu Dios, gio ba' gux kako'kkam nam ja dudua'ñdhapu', 3 jup ja titda:

—Cham jum aa' na pim tu ua'kat gu koi' mu pai' jii'mda', nix chu' ja'ppix a'sak ku pim tu kusbioda', nix chu' jam o'xia ku pim ja ua'ka', nix chu' tuumiñ ku pim gaamtu'nda'. Gu jam jajannulh pu daipu' pim ti tiichgida' na pim jax ba ti ti'chu'. Cham tu'm aa' gu' na pim bixchu' tu ua'kat mu pai' jii'mda'. 4 Ba' gu jaroi' no' pimit buiñor ai na cham jam bhaamki'ñ, pu mi' buiñor japim ji dharkat bix tu ja a'gidha' gu mi ja'p oi'ñkam, cham tu' na pim nai' pix tibiappuidha' jai' kikcham. 5 Ba' no'm cham jam kigalhi'ñ mu pai' jax chu'm kikcham, moo jano' pim pu jimia' mi' dhir, dai na pim ja nii'ñchudat xi xiixkai gu dibir na mi' ba gixia' jam tooton am, nam ba' dhi' bhaan ti'ñcho' ip gio gatuuk na diih jir ja kuiñcha na mit cham jam kigalh.

6 Ba' gui' ma jii mit ip, mu ja'p jamit ji bhi na pai' jax jidih jir kikcham, nam ja aa'ñdhim gu ja'tkam nam jax ja'k duñia' nam cham mu ja'k bhaya' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha', gam gux kako'kkam nam xi ja dudua'ñdhidhat.

Gu Eroodis na cham mat ka' nar jaroi' dha' ka' gu Jesus

(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

7 Ba' gux kai' Eroodis pui' tē kēkē' ip na mu pai'x bhai' tu buada' gu Jesus. Dai pix ji na gu' cham bhai' mat ka' nar jaroi' pik da' ka', nam gu'p kai'chdha' gu ja'tkam na sap pik ba' panaas jir di' gu Juan ja'tkam bopkondam nat giop buus duadik mu dir na mit pai' yaas. 8 Jai'm ba'p kai'chdha' ip na sap dhi'r di' gu Eliyas gui' na bijik bhaankamu'n gu Dios ya ja'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam gio ya'p ba ai. Jai'm ba'p kai'chdha' ip na sap maadit pix jir di' gui' nam pui' bhaankamu'n gu Dios ya ja'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam bijik, dai nat duadik giop ba buus mu dir nam pai' yassap kat. 9 Ba' cham mat ka' gu Eroodis na jaroi' ba' pik jir di' ka', jup kai'chdha' ti:

—Aañi' tu chia nam ikia' gu Juan gu kuxbo'n, ¿gu' ba' paa dir ja'k jup jim gu jaroi' na mu pai' pu bix aixim jix bhai' tu bua?

Tii ba'm ga'ngada' diih gu Eroodis na jax ja'k dui tigia' maaxik gu Jesus.

Gu Jesus na mui'dhalhdhai gu paan ja makia' gu mui' ja'tkam

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

10 Ba' na mit gio ja'k jup ba suulh gu noonbi'ñ gu Jesus na mit tu ja a'gi'ñpuk gu ja'tkam, ba aa'ñdhim am na mit jik tu'x bhai' dhuu mu ja'p na mit jax bhi. Ba' mi' dhir dai gui' dilhkob ja'p ja'k jix ixchuixim xi ja boosgak, mi' dhir ba' mu ja'k pu ja baidhak maa'n kap gampix na pai' Betsaida mia'n bipio'. 11 Gu' ji na gu' na mit pai' dhuuk tii gu ja'tkam na cham tu jai'ch gu Jesus, gatuuk dir jamit mui' pu ardi, mumi ba ji bubua mit na pai'p tu'ii'. Ba' cham pai' jax ja titda gu Jesus, dai nat bhai' ji chu ja a'gi na jax ja'k jix bhaai' nam duñia' na ba'x ja joi'mdat ja a'm ti tigia' gu Dios, gam gux kako'kkam nat xi ja dudua'ñdhak.

12 Ba' ja'xpix nat pai' ba ji jur, mia'n xi pek jamit bix gu mambhix daman gook gu noonbi'ñ na pai'p tu'ii' gu Jesus, ba'p titda am:

—Ya' pix ma ji jur jich jaduuiñ. ¿Cham jir am nap ba ja jootsa' dhi jaaduñ kum bam jipdhapu' mu ja'p pai' kikcham? Ba tu taañpu' am gu koi' nam cham ya ua'ma' gampix na pai' cham tu' jai'ch.

13 Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Aapi'm dho ya' ka xi chu ja makia', ¿tu' gi pik?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Jax dhui nach jix chamaam pix ua' gu paan gio gu gook boptop, pu daipu'. Jir mui' am gu' dhi ja'tkam. Ji' ji no'ch jai'p tu taañpu' nach ba' biix maa'n jimdam tu ja makia' nam ji'k ya'p tu'ii'.

14 Maaxik giilhim jir mui' am gu' gu ja'tkam nam ji'k mi'p tu'ii', aixkam chi ji'k gook oo'm daman mambhiix jix cha'tmam oo'm (5000) dai gu chichio'ñ, gu' cham aagix ji gu u'uub gam a'aalh. Ba'p ja titda ip gio gu Jesusus gu noonbi'ñ:

—Ea na pim xi ja chiñia' nam xi'xkor daraibu', ji'k go'gok oo'm daman ma'mambhiix aixim nam ji'dilh xi'xkor daraibu'.

15 Ba' gui'p xi ja chia mit gu ja'tkam nam daraibu' nat jax ja chia gu Jesusus. 16 Mi' dhir ba' xi dhaagik gu Jesusus gux chamaam gu paan gio gu gook boptop, jix dhaam ja'k xi chi tiigik xi chu taxchaabgidhak pix mui' ji ja maa gu noonbi'ñ ta'tak jaisaidhat. Ba' gui' mi' dhir pix mui'p ji ja maa mit gu ja'tkam nam tu jugia'. 17 Biix tu koi'mik am nam ji'x ilhii'ñ. Jai' mit pu cham ka jugio na mit xi' ba ka koob. Gio ba'p ma jumaap jamit gui' nat bii, mambhiix daman gook bapaalh jamit ja susdui'.

Na pui' ba ti'ya' gu Peegro na gu Jesusus jir di' guch Xoi'kam

(Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29)

18 Maa'nnim gu Jesusus maa'n kap dilhkob xi chu dañimik jix dhaam ja'k buiñor gu Dios na ba' mi' dhir jup ja titda gui' nam kaichu' nam jup oi'ñchu':

—¿Jax jam kai'chdha' gu ja'tkam na pim ja kēēkē? ¿Jaroon sap da'? ¿Paañ sap dir ja'k jim?

19 Ba' maadit jup titda:

—Dho ji'ma'n jup kai'chdha' am nap sap pik ba' panaas aap jir di' gu Juan ja'tkam bopkondam nat giop buus duadik mu dir na mit pai' yaas. Jai'm ba'p kai'chdha' ip nap sap aap jir di' gu Eliiyas gui' na bijik bhaankamu'n gu Dios ya ja'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam gio ya'p ba ai. Jai'm ba'p kai'chdha' ip nap sap maadit pix jir

di' gui' nam pui' bhaankamu'n gu Dios ya ja'p jup tu ja a'gidhimik gu ja'tkam bijik, dai nat duadik giop ba buus mu dir nam pai' yassap.

20 Ba' diilh jup xi ja tikka gu Jesusus, jup ja titda:

—Aapi'm gi, ¿xiñ maat japim aa nañ jir jaroi' dha' gio nañ pai' dhir ja'k jim?

Ba'p kai'ch gu Peegro:

—Dho aap jir di' guch Xoi'kam nach jaroi' nñrat na bhach joochxidha' gu Dios jix dhaam dir.

Gu Jesusus na ba tu aa'nda' nam mu'aa'

(Mt. 16:20-28; Mr. 8:30-9:1)

21 Ba' gu Jesusus xi ja soo'mchulhdhak nam sap cham jaroi' aagi'ñdha' nar di' guch Xoi'kam, diilh pix sap jix mat ka' am. 22 Ba' pui' xi ja tiidak jup ja titda ip:

—Aañ matgim giilhim kañ chulhiina' ji gatuuk. Xiñ bhaamkidha' am gu ja gē'gē'kam tuk gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, gio gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Tu chiñia' am nam jiñ mu'aa', ku gu' aañ baik tanoolh ki'n yaa' ji nañ jax ba oirida'.

23 Ba' ja'xpix mui' ja'tkam jup ba tu ja a'gi'ñ, jup ja titda:

—No' jaroi'x aa' na gammiji bañ kaichgida', jum aa' na cham tu' bhaan kap jum buixi'ñdha' gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch, sia chi moo jax jum tulhiinaim, na gu' dhi' ba' ja'p ji buusanda' nañ oi'ñchu'nda' ji mootot gu kuruus. 24 Na gu' gu jaroi' no' dai bhaan titii'ñcho gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch, cham ji'xkat palhbuidha' na jax ja'k jix bhai' tu jimia' gatuuk. Gu' ji no' gu' cham tu'p jim buixdhat mi' pui' xi chu duñim nañ jax jix aa', jix bhai' ji na tu jimia'. 25 ¿Gio gu' tu'p jix bhai' sia ku tii jaroi' biix tu bia' na ji'k tu'x chu jai'ch ya' dhi oi'ñga'n bhaan, no' gu' ja'xpix ba mukia'? Ni ku ji palhbuidhai na jax ja'k jix bhai' tu jimia' buiñor gu Dios.

26 Gio gu jaroi' no'x xi'ir nañ a'mkam tu ja a'gidha' gu ja'tkam, aañ pui'p jix xi'irai cham tu'p jiñ buixdha' buiñor jano' nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda' gē'kam ki'n ja biim gu noonbi'ñ guñ Gi'kora', jano' nam pai' dhuuk biix machia' gu ja'tkam nañ

jax jir gɛ'kam. ²⁷ Ba' aañ pu kai'ch na pim aapi'm jai' dhit pui duduaka' jano' na pai' dhuuk jix bhai' matgilhia' na tu' silhkam jix ja joi'mdat ja a'm ti nii'ñ gu Dios bix gu ja'tkam, chakui pim moo bix ko'ya'.

Na maakam tu'm jup jum duñia' gu Jesus

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸ Ba' ji'k jix jum baik tanoolh xip duu mi' na pui' xi chu ja a'gidhimik gu Jesus gu ja'tkam nat ba' mi' dhir giop jii maa'n kap xi ja baidhak baik gu noonbi'ñ, moo gu Peegro, gio gu Jakoobo, gio ba' gu Juan, maa'n kap jamit tiitis gɛ' oidha' ta'm. Ba' bhammi na mit ba ai' oidha' daam, ja'p ja'k dilhkob xi jimik gu Jesus mui' ji chu daanix dhaam ja'k buiñor gu Dios. ²⁹ Ba' mi' pui' na ka tu daan, jotmoda' maakam tu'm bam maax gu buibsa'n, jix chua totbikdam ba ti nii'ñ. Sia gu ti'dhar ga'n jix chua totbikdam jup jum duu. ³⁰ Mi' dhir ba' mi' bam maax jamit gook gu ja'tkam bixxik dir na pai'p tu'ii', pui' joidham jix a'bhar jup totnor gu ja ti'dhara', joidham ja'x xikoolh tum tanoor mi' nam ji'x guguuk, jir di' gu Eliiyas gio gu Moisees. ³¹ Aagi'ñ am ba' gu Jesus nam jax chu't tulhiiñchudai mu'aa' gu ja'tkam bhai' Jerusaleen. ³² Ba' gu Peegro gio gu jai' gook nam maap jiiim, xi chi nii'ñ am sia kum jax jix kookxik, pui' kum ba' nii'ñ na joidham jix abhaar tobiik gu Jesus gio gu gook na ja bim jup tu'ii'. ³³ Ba' nat ba ji jii gu Moisees gio gu Eliiyas, jup kai'ch gu Peegro:

—Umrir am jiñ jaduun nach ya' ka xi juruun'dha'. Aach jam o'namdha', maa'n jir aap ga'n ka', maa'n ba'r Moisees ga'n ka', maa'n ba'r Eliiyas ga'n ka'.

Cham jum matda'ir pix pui' ti gu Peegro, pu cham maat na jax kai'ñkam jup kai'ch. ³⁴ Ba' jotmoda' maa'n gu tibaa' mi' pu ja ii bix na pui' ka kai'ch gu Peegro. Ba' mi' giilhim bhai' ji chooto'n jamit nam irban dir bap tu'ii' gu tibaa'. ³⁵ Ba' bhai' ba tum ñio bhiji dir, jup tum kai'ch:

—Aañ dhi'r jiñ mar. Gɛ'kam ki'n bhaan ti tiñich. Mi' pim pui' xi jiiim na jax jam ti'daidha'.

³⁶ Ba' nat pai' gio ampix jup ji chu juu, diilh mi kiik gu Jesus na mit gio mui'p ti ti.

Ba' cham pai' jaroi' aagi'ñ am gu moo jano' pui' na mit jax ti ti, diilh pix jix mat ka' am.

Gu Jesus na mai' jootsa' maa'n gu cham kii' ii'mda' bhaan dir maa'n gu biapma'

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷ Ba' buimgidhak ba jii mit ip gio bhai' dhir oidha' daam. Nammii na mit jax pix ji juur sonpan gu oidha', mui' gu ja'tkam mi' ba nam jamit gu Jesus. ³⁸ Ba' maadit mijii dir ja saagi'ñ gu mui' ja'tkam bhai' ba jiiñak, jup kai'ch:

—Jiñ jaduun, gi no' pich iam dua'ñ guñ alhiu' chuk. Ti' na jax jum bua. Daipu' maa'n tu mar iñ gu'. ³⁹ Bhaan jup tui'dhi' maa'n gu cham kii' ii'mda'. Pai'jix io'm pu'ñi ba xi bhiiya', bhai' jim totbhiopa', gio na bhai' ji choksolhia' gu chiñii'ñ, gio ba' na jiiñakda'. Giilhim gɛ' dho gu' ba ko'ktulh. Cham ji'x busaak bhai' dhir bhaan. ⁴⁰ Aañ ya' ti soi' ja titda dhi' nam jum kaichu' nam iam mai' jootsa' git gu cham kii' ii'mda' na pui' ja'k duuk, gu' ji na gu' chix xijai, ¿jax ña ja'k?

⁴¹ Ba'p kai'ch gu Jesus:

—¿Moo ni ji'x aa ku pim jum guguxi'ñdha' na pim buiñor jum biiñkada' guñ Gi'kora'? ¿Ji'x jañ ba' ya ja'p oirit jup jam a'gi'ñdha' na pim jax ja'k duñia'? Ea gor bhai' xiñ bai'ñidhak dhix ko'kkam ya'ni ja'k amuub.

⁴² Ba' nam amuub ba bai'ñchu' gu biapma' na pai' kiik gu Jesus, gio mi ja'p nai'p ji ia, nai' xim totbhiopaim, gu cham kii' ii'mda' gu' na pui' ja'k duuk. Gu' ji nat gu' gu Jesus pu ñiok gu cham kii' ii'mda', maa'n jimdam pu buus ba' bhai' dhir bhaan. Ba'x kii' juraa'n bia' kam bhai' ji bam gu biapma'. Mi' dhir ba' mu ja'k xi joochxi gu taata'n na mi ja'p kiik. ⁴³ Ba' bix mi' pui' pup tu'ii' am gu ja'tkam nam cham pai' dhuuk pui' ti niidhat nat jax jix bhai'm duukam bap tu duu gu Dios nax io'm jir gɛ'kam.

Gu Jesus na giop ba tu aa'nda' nam mu'aa', bar gookim ka' ba' dhi' ki'n

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Ba' mi' pui' nam joidham jix bhai'kam taat gu ja'tkam nat jix bhai'm duukam jup tu duu gu Jesus, mi' dhir jup ja titda dai gui' nam ji'k kaichu':

44 —Aañ ja'pni xi jam tïdam jiñ jaaduñ, moo pim cham mik buppada' dhi' nañ jax jam tïda'. Aañ nañ bhaankam ya oiri gu Dios, jum aaya' gu tanoolh nam pai' dhuuk jiñ dhagia' gu ja'tkam gui' nam xiñ bhaamki'ñ.

45 Gu' ji na mit gu' pu cham maatit kai na jax kai'ñkam jup kai'ch gu mi' jotmoda' gui' nam kaichu', na gu' gu Dios pix dïlh tu soobhi'ñ nam chakui mamtïda'. Panaas kum jix ïbhi'ñdha' ip gu' gu Jesus nam git jix bhai' xi chikka' na jax kai'ñkam jup kai'ch.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jax ja'k jum aa' nar tu'm ka' gu jaroi' no'x aa' nar gë'kam ka'

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

46 Ba' maa'nnim ma ji ñiokbo mit ip dïlh dai gui' nam ji'k kaichu' gu Jesus, jup kai'ch am na jaroo ba' pik jix io'm jir gë'kam dai gui' nam ji'k kaichu'. 47 Gu' ba' gu Jesus na gu'x maat ja jujur am bhaan nam jax xi kai'chimik, maa'n xi ñobchik gu alhii 48 jup ja titda:

—No' jaroi' maadit aapi'm jiñ buix biiñak kat jix bhai' ba duu maa'n gu alhii ja'p na dhi'ñi, dhi' aañ nax bhai'ñ dhuñia'. Gu' ba' gu jaroi' na aañ jix bhai'ñ dhuñia', guñ Gi'kora' nax bhai' duñia' ip nat bhañ joot jix dhaam dir. Ba' dhi' ja'pniñ kai'ñkam jup jam titda na gu jaroi' no'x aa' nar gë'kam ka' ja bui gu jai', jum aa' na cham tu' tu' jim ïlhdat jix bhai' ja buada' gu jai', dhi' ba' pui' bam kai'ch nar gë'kam.

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' na gu jaroi' no' pui' ja'k jup duiñchu' nam jax ja'k tu duiñchu' dïlh, dhi' bhaan jix maati' ka' na ja bïm jup tui'dhi'

(Mr. 9:38-40)

49 Ba' gu Juan jup titda gu Jesus:

—Jiñ jaduñ, aach maa'n tii gu maa'nkam nam a'mkam mai' ja jootos gu cham kikii' i'ii'mda' ja a'm dir gu ja'tkam. Aach ba' xi soo'mchulhdhak, na gu' cham jich bïm jup tui'dhi'.

50 Ba' gu Jesus jup titda:

—¿Jax ku pimtit ba'p soo'mchulh? Jax dhui nach bïm jup tui'ngida' pui' ji chu't gu jaroi' no' cham bhaamut jich aa'.

Gu Jesus na ja aagi'ñdha' gu Jakoobo gio gu Juan na cham jir am nam jax kai'ch

51 Ba' na ba miamlhim na pai' dhuuk tu daaxix na giop ji jimia' gu Jesus jix dhaam ja'k, juraa'n ba dai na mu jimia' Jerusaleen. 52 Bïipi' mui' xi ja joot gui' nam kaichu' maa'n kap na pai' ji'dilh jir kikcham na Samaaria bhaan bipio' gui' gu dibïr, nam ti tikka' no'x bhaai' nam mi' xi chibiapuidhat. 53 Gu' ji nam gu' cham aa' gu mi oi'ñkam, nam gu'x maat nar Israel kam gu Jesus ku ba' Jerusaleen ja'k jim. 54 Ba' gu Jakoobo gio gu Juan jup titda am gu Jesus:

—¿Dho gi aap jax kai'ch jich jaduñ no' chich moo pui'p tii na ja a'm tai mi dhuudu' kum bïx mu ko'ya' gu mi oi'ñkam? ¿Tu' gi kum ba' cham aa'? Tii' nat gu' gu Eliiyas pui'p tu duu bïjik.

55 Ba' gu Jesus ja'k gïisik jup ja titda:

—Aapi'm dïlh pu cham maat no'x kii' ii'mda' jam a'm tajaanix gu pui' na pim jax kai'ch, ka' ba' gu' cham. 56 Jax dhui na gu' aañ na ñich bhaankam bha jii gu Dios ya' dhi oi'ñga'n, cham tu' nañ ya' ja tul-hiïñchuda' gu ja'tkam, gu' ja'pji nañ ja'kbui' kat ja aagi'ñdha' nam jax ja'k duñia' nam ba' cham jum tulhiiña'.

Ba' mi' dhir pu maakam ja'k bhii mit na pui' ji'dilh jup jir kikcham nam ba' mi' xi chibiapuidhat.

Gu ja'tkam nam tiix aa'nda' nam gammiji ba kaichgida' gu Jesus

(Mt. 8:19-22)

57 Ba' gamai' nam jïimchu' bïix boi, maa'n mi' dhir ja'p jup titda gu maa'nkam gu Jesus:

—Aañ jai' tiip jix aa' nañ git jup jum kaichgida'ñ jaduñ nañ ba' git jai'p xi jimda' pai' nap ja'k oilhidha'.

58 Ba' gu Jesus jup titda:

—Jax dhui na aañ nañ bhaankam ya oiri gu Dios, pu cham pai' bhaai' nañ joidham xiñ jïpdha' git, cham pui' na gu kaxio na silh jimia' mu pai' na chio' na ba kooxmira' pai' na duuk jix kooxim ka', piam pui' na gu u'ii' na silh jimia' pai' na tu kos ka' na pai' dhuuk jup jix kooxim ka'.

59 Ba' dïlh gu Jesus ja'p ja'k jup titda jumai:

—Aañ ja'p ilhii'ñ jiñ jaduun nap bañ kaichgida' xib dir ja'p ja'k.

Ba'p kai'ch gui':

—Dho ea nañ ka xi yaaspai guñ chaat no't ba muu nañ ba' mi' dhir bam kaichgida' gammiji.

⁶⁰ Ba' gu Jesus jup titda:

—Ja'pji nap nai' xi ja aa'ñdhara' gu ja'tkam na jax ja'k jix bhaai' nam duñia' na ba'x joi'mdat ja a'm ti tigia' gu Dios, cha'p tu' bhaan jup jim buixdhat gu ja'tkam gui' nam ja'p ji buan nam ko'iix. Matgim dhi' ya' pum yaaspaidha'm ji dai koi'ñga'n.

⁶¹ Ba' jumai mi' dhir ja'p jup titda ip gu Jesus:

—Aañ dho gi gu'x aa' ji nañ tu' silhkam bam kaichgida', jix aa' iñ nañ jai'p xi jimda' pai' nap ja'k jimda'. Dai pix ji nañ ka xi ja tabuimgi'ñmirai bix guñ jaaduñ muñ ki'aam, mi' dhir dho gi ba' gu' bar cham tu' ka' ji.

⁶² Ba' gu Jesus jup titda:

—¿Aap paa duuk ni'ñ gu maa'nkam gui' na tu juantu'nda' jaraar ta'm na kuu' ja'k ti niidhim? Pu'ñi dhop ji buusan gu jaroi' no' dai bhaan titi'ñcho gu tu' na gatuuk dir bi'iidha', pu cham tu' ba' bhaai'n ka' na jax dhuu mi' pui' jimia' na jax jix aa' guñ Gi'kora'.

10

Gu Jesus na bëpi' mui' ba ja jootsa' baik oo'm daman mambhix gook gui' nam kaichu'

¹ Ba' mikkat baik oo'm daman mambhix gook maap xi ja jumpadak gu Jesus gui' nam kaichu', go'gok ba' miji xi ja joot bëpi' nam tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam gammiji na pai' jax mui' pa' daa'ñxim jir kikcham na pai' bhaya'. ² Jup xi ja tidadak bëpi' dir nat ba' moo ba ja joot:

—Ge'ger dhor ga'n tir ya ja'p na pim jax bax maat, gu' pix ji nam gu' gu ordam jir gook alh. Jum aa' ba' na pim soi' titdada' guñ Gi'kora' na ya' tu gaa na jai' bhai'p ja jootsa' gu ordam nam ba' ya' tu oraa'.

³ Ku gu' ea na pim aapi'm ka xi chu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam. Xim nuukdat japim na cham tu' jam duñia', na pim gu' ja'p ji bubuakia' na jax gu kakasnir nam mi' pik aaya' nam pai'x jai'ch ka' gu sisi'. ⁴ Cham

jum aa' na pim gaamtu'nda' tu' tuumiñ, nix chu' asaak ku pim kusbioda'. Gu jam sussak pu daipu' na pim jax ja aa'ntu'nda'. Gu jaroi' no't ampik mu pai' jam nam boi cha'm, daipu' na pim xi ñiokdhai maa'n na pim jiidma', cha'pim tu a'gi'ñdha'. ⁵ Pai' jax chu'm kiicham na pim jix aik ka', ja'p japim ti'ya' na pim ja ñio'kdha' gu mi oi'ñkam: “Moo git xi jam joi'mdat jam a'm ti niidhidha' gu Dios.” ⁶ Ba' no'm gu' joidham jir jix bhabhai'kam gu mi oi'ñkam, gammiji dho pui'x joi'mdat ja a'm ti niidhidha' gu Dios, gu' ji no' gu' cham, cham dho ja a'm ti niidhidha'. ⁷ Cha'pim nai' pix tibiappuidha' kikcham, mi' ji na pim juruuñdha' pai' nam jam aichdha'x bhai' jam tidadai. Na pim pai' bix xi chu ja a'gidhai gu ja'tkam gui' nam mi ja'p jup oi'ñka' na pim ba' ba jimia' mi' dhir. Gio gu koi', mi' pui' tu kua'da' pim tu' nam jam maakda', gio gu suudai' mi' jam toi'dhidha' am, na gu' na pim jax bax maat gu jaroi' no' tu' bhaan tu juan, mi buusnidha' gu mai'chik ga'n. ⁸ Ba' mu pai' mui' kam tir na pim aaya', na mui' pa' daa'ñxim jir kikcham ka', no' mit joidham jam tidadak ma tu jam onbai' gu ja'tkam, aapi'm xi chu jugai gu tu' nam jam bhiidha'. ⁹ Gux kako'kkam japim jup xi ja dudua'ñdhai no'm ampik mi'p jix jai'ch. Ja'p japim ja tida' bix gu ja'tkam: “Ya' ma miamri na pim pai' dhuuk ampix machia' na pim jax ja'k duñia' na ba' xi jam joi'mdai jam a'm ba ti niidhidha' gu Dios.” ¹⁰ Ba' no' pimit mi' pik ai kikcham nam pai' cham jam kigalhi'ñdha' gu ja'tkam, ja'p japim xi ja tidadai pu jimia' mi' dhir: ¹¹ “Jam ni'ñchudat jach ya' xi xiixkai dhi dibir nat ji'x ya' bam bhi'iis jich chooton am gu ya' jam ki'aam kam, ba' dhi' bhaan jix maati' ka' na pimit cham ji'x jich kigalh. Dai ba' nach ja'p pix xi jam tidadam nat bak ya' mam ai na pim pai' dhuuk ampix machia' na pim jax ja'k duñia' na ba' xi jam joi'mdai jam a'm ba ti niidhidha' gu Dios.” ¹² Ba' aañ ya' pu jam titda nax io'm cham bhai' tu ja jimia' dhi' dhi ja'tkam jano' na pai' dhuuk jum aaya' na tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n, cham tu' pui' na gu Sodooma kam ja'tkam.

Nam cham mi' pui' jiidma' gu ja'tkam

*Korasiin oi'ñkam gio Betsaida
(Mt. 11:20-24)*

¹³ Ba'x buam jum aagit ba ja aa' gu Jesus gu Korasiin oi'ñkam gio gu Betsaida kam, jup kai'ch:

—Aañ jix buam jiñ aa' ja bui gu Korasiin oi'ñkam gio gu Betsaida kam, na mit gu' cham mi' pui' jii na jax jix aa' guñ Gi'kora'. Tii ñich jix bhai' tu duu ja ñi'ñchudat nam jax ja'k cham pai' dhuuk pui' ti ñiidhat. No'ñ git Tiuro gio Sidoon pui'x bhai' tu duña' sia kum cham jir Israel kam, moo jano' git soi'm ilhdhai mi' pui' ba jimia' am. Jajannulh jix xaasak jam git pu tim ti'dha', ni kum ka batbiada', ja'kbui' kat jam matai bhai' xim buidhidha' na bhaan jix maati' ka' nam silhkam soi'm ilhii'ñ. ¹⁴ Ba' tu' na jax chui'ka', jix io'm tulhiñara' tir suulhgia' am jano' na pai' dhuuk jum aaya' gu tanoolh na ja aagi'ñdha' guñ Gi'kora' bix gu ja'tkam nam ji'k tu' jax xi buimii ya' dhi oi'ñga'n, cham tu' pui' na gu Sidoon oi'ñkam gio Tiuro. ¹⁵ Gu' ba' gu Kapernaum oi'ñkam, ja'p jum aa' am nam jix dhaam ja'k jiiim buiñor guñ Gi'kora'. Matgim mijimmi ja'k ji nam ja iabu'x io'm tuukab na pai' gē' ti di'.

¹⁶ Ba' aapi'm nañ jam jootos na pim tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam, gu jaroi' no' joidham cham jax ji kai'chit jam kēē na pim tu a'gi'ñdha', dhi' aañ na joidham jiñ kēēkē'. Gu' ba' gu jaroi' na cham jam kaim ka', dhi' aañ na cham jiñ kaim ka' ip. Ku gu' cham tu' ji na dai aañ na cham jiñ kaim ka', gu' ja'pji sia guñ Gi'kora' nat bhañ joot ya' dhi oi'ñga'n.

Nam ja'k ba suulhgia' gu baik oo'm daman mambhix gook gui' nam kaichu' gu Jesus

¹⁷ Ba' gio pix ja'x jup ji ai mit gu baik oo'm daman mambhix gook gui' nam kaichu' gu Jesus na mit ja'k ba suulh na mit tu ja a'gi'ñpuk gu ja'tkam. Jix bhai'm taattugit ba aagi'ñ am na mit tu' joidham tu duu mu ja'p, jup titda am:

—Jich jaduun, giilhim xich jii'gi'ñ am gu cham kiki' i'ii'mda' nach jum a'mkam mai' ja jootos ja a'm dir gu ja'tkam! Jotmoda' pu buan am!

¹⁸ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dho na gu' aañ cham tu'r jiñ ju-paabkam gu ja'ook, pui' ku ba' xiñ jii'gi'ñ. Tii ñich gu' nat bha ji buax dhaam dir guñ Gi'kora' jano' nat pai' dhuuk giilhim jum ua'tulh buiñor, ja'p jum duu na jax gu duuk no't bixgi. ¹⁹ Pui' ku ñich ba' aañ jam tajaan gui' na pim ki'n jum palhbuidhidha' na cham tu' tu' jam duña', siat chi moo tu' naksir cham tu jimchu'ndam jam kai, piam jax chu'm jumai ko'x maimdagim. ²⁰ Dai pix ji na pim gu' cham dhi' ki'n jix bhai'p bam taat ka', gu' ja'pji na pim ba ua'ñix u'uan ta'm jix dhaam na pim jax chi' na pim ki'n jix bhai'm taat ka', na gu' dai gui' nam ba ua'ñix ka'x dhaam na ja baidhika' gu Dios na pai'p tu'ii'.

*Nax bhai'm taat ka' gu Jesus
(Mt. 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Ba' mi' jotmoda'x bhai' bhai' jim ilh gu Jesus, nat gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda' pix pui' ja'k duu na bhaan tajaanix. Ba'p kai'ch:

—Aañ jix bhai'ñ chaat jum buiñ Gi'kora', aap nap jir gē'kam jix dhaam gio ya' dhi oi'ñga'n, na pich gu' ba ja mattuda gu ja'tkam gui' nam gampai' tu'm na pich tu' ja ixchui'x gux mamatdagim jum aa'ndam. Ba' aañ jix bhai'ñ chaat jiñ Gi'kora', nap gu' pui' ja'k jix aa'.

²² Ba'p ja titda gui' nam mi'p tu'ii':

—Aañ bix tuñ maa guñ Gi'kora' na ji'k tu'x chu jai'ch, na gu' dai aañ jix bhai' xiñ maat nañ jir tu'p tu'm da', nañ gu'r maraa'n. Gio aañ ya' dir mu ja'k dai aañ diilh pix jup jix maat guñ Gi'kora' nar tu'p tu'm da'. Gu' ba' gu jaroi' no'x maachim nach jir tu'p tu'm da' gook dit, aañi' dho aagi'ñdha'.

²³ Ba' mu ja'k xi ja tii'gik jup ja titda dai gui' nam kaichu':

—Joidham no'm bix pui'p ti tigia' git gu ja'tkam na pim aapi'm ji'k tu' joidham jix bhai'm duukam ti ñi'ñ nañ jup tu bua.

²⁴ Na gu' gui' nam bhaankamu'n gu Dios ya ja'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam bijik, gio gux io'm gē'gē'kam kat Israel kam, pui' tii joidham tu'm jup jix chi tii'gik kat am na pim aapi'm jax joidham tu'm ti ñi'ñ xib, gu' ji na mit gu' cham pu chu'm ti tii. Sia pui' joidham tu'm jup jix chi kaik kat am ti na

pim aapi'm jax joidham tu'm tɛ kɛɛ xib, gu' ji na mit gu' cham pu chu'm ti kai.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu maa'nkam Samaaria kam

²⁵ Ba' maadit gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios mu jimik bhai' ba tikka gu Jesus, na mi' pix jix maachim no' sap moo pui' pix jup ji bua na jax ihii'ñ diih. Jup titda:

—Jiñ jaduun, aañ ja'p tu'm bham tikkam nap iam jiñ aagi'ñdha' git nañ ja'p tɛ kɛɛ nap bixchu' pix jix maat. ¿Tu'ñ jax dhuñia' nañ ba' gammiji buiñor bap tui'ka' gu Dios?

²⁶ Ba' gu Jesus jup titda:

—¿Dho jax gim kai'ch nap tu jiñkai'ñdha' mi' na pai' tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios na mit tu ua'nak gu bijik dir kam na tu' pik jix io'm jum aa' nach pu duñia'?

²⁷ Ba'p kai'ch:

—Dho sap nach gammiji tu' ka'm ni'ñdha' gu Dios, gio nach gammiji ti'ñchoka' bix jich jujur ki'n gio na ji'x jich i'ii'mda' ki'n, bix nach ji'x pup jich chaat. Gio sap ba' nach jix joi'mdai tigiix bhai' dhuñia' gu jaroi' no' tu' bhaan jum tulhiin, panaas ku sap moo aach pix jir gui' ka'.

²⁸ Ba' gu Jesus jup titda:

—Dho pu'ñi pix nap duñia'ñ jaduun nap ba' gammiji buiñor bap tui'ka' gu Dios.

²⁹ Gu' ji nat gu' gio bhai'p ka xi chikka gui' na sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios na sap ba' cham jax jum aa'nda' gu Jesus na ja'p pix bha tikka sia kux maat, jup titda:

—Dho ja'pji nañ cham maat na jax chu'm ja'tkam ba' ja aagit jup kai'ch gui' nañ pui'x ja joi'mdaix bhai' ja duñia' no'm tu' bhaan jum tulhiin.

³⁰ Ba' gu Jesus mui' ji chu a'ga bhaan ji ua'rgidhak maa'n gu maa'nkam, jup kai'ch:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam Jerusaleen kam ti ma paxiaram mu ja'k Jerikoo. Gu' ji na mit gu' gama ja'k daagik gibiimik gux i'xkum, ti pup mukxikam jamit mi ja'p xi buak boi cha'm, xi chi i'xdhak jamit ba' bix gui' na ji'k tu' tu ua'kat. Daman gu jajannulhi'ñ pup jamit xi chu kookoxchuldhak xi chu u'uuk na ka ti ti'chggit, pui'x dhaapkat jamit mi' xi buak.

³¹ Ba' ampik mi'p bhichu' maadit gui' nam

ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Ba' ba ti na mi' kaat, ni ji'x kut iam jix joi'mdat ti. Mi' dhir ja'p gakoolh xi bhik maa'n na jimchu'. ³² Ba' ja'xpix mui'p ba jimchu' maadit gui' nam jir tujuandam mu ja'p chichiop nam pai' tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Ba' pui'p ba ti na mi' kaat boi cha'm, gu' pix ji nat gu' pui' cham joi'mdat jup ti sia, mi' dhir ja'p gakoolh xi bhik pui' maa'n na jimchu' ip. ³³ Ba' siamri maa'n gu maa'nkam

Samaaria kam mi ja'p jup ka jim dhi' ka'm gu boi. Dhi' dho gi gu'x joi'mdak ti ji na mi' soi' tu'ii', ³⁴ mui' pu ji ai mia'n. Ba' xi chu juulh na pai' jax jix ko'ktulhdhix gu tukga'n, gio nat xi chu bhiibgi jajannulh saaski' ki'n. Ba' bhai' xi dhaasak bhaan gu bhuru'x na ua' ba bhik maa'n kap na pai' tim tibiappu, ba' xi chu namkidhak miji ba boo'n. Mi' ba' pu daakat nuuka'n bix chukaa'. ³⁵ Ba' buimgidhak gu Samaaria kam maa'nkam jup titda gui' nar ga'n mi' na pai' tim tibiappu: “Ya'p kañ ñi'ñxi'ñka' dhiñ jaduun na mi' bo', jix bhai'p ka buada'. Ya'ni gook gu tuumiñ nap ki'n saba'ñxidha' gu tu' no' bam aa'. No' pich jax dhuuk jai' diih jum tumñi' ki'n tu namki gu tu', aañ ja'k jum iabuidha' nañ gio ya'p buusnia' nañ ja'k ba gixchu'nda'.” ³⁶ Dho jaña, ¿jax chu'm dhi baik ja'tkam na mit mi' bubuax joi'mdak tigiix jix bhai' dhuu gu maa'nkam na mi' tulhiinix boi cha'm?

³⁷ Ba' gui' na sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios jup kai'ch:

—Dho gu Samaaria kam.

Ba' gu Jesus jup titda:

—Dho pu'jani pix ja'k jum aa' nap duñia'ñ jaduun, jix bhai'p ja buada' bix pix gu ja'tkam, sia moo nar pai' kam ka' git.

Gu Jesus na mi' ba aaya' kia'mi'ñ gu Maarta gio gu Mariiya

³⁸ Ba' pui' xi chu a'gidhat jimchu' gu Jesus. Nammi gama ja'k maa'n kap ba ai na pai' jumai ji'dih jup jir kikcham. Ba' maa'n mi' kioka' gu ubii Maarta tigiim, joidham cham jax ji chi'ik aich na sap mi' xi chibiapui. ³⁹ Ba' maa'n ti siipi'ñ ka' gu Maarta, Mariiya tigiim. Dhi Mariiya mi ja'p ji dhaibuk amuub kɛɛ na tu a'ga gu Jesus.

⁴⁰ Ba' gu Maarta bha ja'p jix bhai' tu bua

bix aixim gu tu'. Ba' na gu' cham palhbui'ñ gu sipdhi'ñ, mu jimik amuub jup titda gu Jesusus:

—No' pich mi' dhir iam ja'p tii'n dhiñ xiku' na jai' xiñ palhbuidha' nañ tu'x bua. Mi' pix pu daa. ¿Ka'p ji cham joi'mdat jiñ ñii'ñ aañ jaduun?

⁴¹ Ba' gu Jesusus jup titda:

—¿Jax kup ba' moo bhaan jix buam jup jum aa' Maarta gu tu' nap bix aixim ji chu bua't? ⁴² Jax dhui na maa'n pix jix io'm jum aa' nap pu duña', nap ya'ni ja'p daibui xiñ kaaya' na jax dhi Mariiya. Dhi' ji' ji nax io'm jum aa'. Ba' cham jir am nañ mui'p bam joochxi'ñdha' dhi Mariiya, nat gu' dhi' ya' ba ai na pai' pik jum aa'.

11

Gu Jesusus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu' nam jax ja'k tu daanda' buiñor gu Dios

(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

¹ Maa'nnim maa'n kap xi jimik gu Jesusus ma tu daani jix dhaam ja'k buiñor gu Dios, bix jam jup oi'ñchu' gui' nam kaichu'. Ba' nat tiimok na xi chu dañimik, maadit mi' dhir ja'p jup titda gui' nam kaichu':

—Jich aagi'ñdha' ap jich jaduun nach jax ja'k tu daanda'x dhaam ja'k buiñor gu Dios, ja'p nat jax gu Juan ja'tkam bopkondam jup ja aa'ñdhak gui' nam kaichgit.

² Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho ja'p japim kai'chdha' na pim pai' dhuuk tu daanda' buiñor gu Dios:

Aapi'ch Gi'kora' nap jix dhaam jup tu'ii', aap nap gammijix uañ ki'n pur jum tiitgidam ka'.

Iam jap ja'xbui' pui'p xi chu buada' ya' dhi oi'ñga'n ja'p nap jax tu buada'x dhaam ja'k.

Ku gu' aap ji no'p diih pui'p ilhii'ñdha' git, aach pui' pix soi'm kaichu'n ji.

³ Gio dhich chuuku' na tu' ki'n jup dua, gammijip xi maakidhat nabap tanoolh na ba' ki'n jix bhai' tu tatda ka'.

⁴ Gio ba' nap iam tuch uañi'ñka' nach ji'x mach ua'tulhdha' jum bui,

pui' nach jax jup tu ja uañi'ñ aach gui' nam jup jum ua'tulhi'ñ jich bui.

Gammijip iam jich a'm ti niidhidha' na cham jich mai'chai gu ja'ook jumai

boi bhaan jich bhichdha' na pai' mai'x chi giixi'.

⁵ Ba' ja'pnip ja titda gu Jesusus:

—Kani nañ jam aagi'ñdha' na jax pik ja'k tu tu'ii' dhi'. No' maadit aapi'm na pim ji'k ya'p tu'ii', iraab tukaa' mui' ba tu soon jum ki'aam gu jaro'i na mi' dhir ja'p jup kioka', no' gu' jax jum titda: “Jiñ jaduun, iam gook jiñ chaiñbui'ñ gu paan ⁶ nañ onbai'ñdha' maa'n guñ jaduun nat mik dir mi ai. Gi- ilhim sap bax bhio'ntu', aañ gu' pu cham bia' gu tu' nañ iam onbai'ñdha' git.” ⁷ Ba' no'p gu' aap miji' dir jup titda: “Kux cham jir gø' tukaa' aa ku pich ba' moo bhai'p bañ ñiñiichdham. Bha siisap ip gu' gu ki'ñgob, gio ya' ja saagi'ñ bo' iñ guñ a'aal chuk. Cham dho ba' jax jix bhaai' nañ bamgia', dampan ji ba' no' giop ba xi chum aagim.”

⁸ Gu' ji no' gu' pix ji kūsaim na soi' kai'ch nam taan, ma ji bamgia'p ji matgim nap tu makmira' bix gu tu' na aa'nda'. Ku gu' aañ ya' pu jam titda ji na cham tu' na moo nap jix mat ka' kup ba' tu makia', gu' ja'ppi na pix ji kūsaidha' na soi' kai'chdha' kup ba' tu makia'. ⁹ Ba' aañ pui'p jam titda, gu tu' na pim taanda' guñ Gi'kora', jam makia' dho. Piam gu tu' na pim ga'ngada', jam aagi'ñdha' ip. Gio no' pim pix ji kūsaim na pim bha tu soon ki'ñgob, jam kupio'kdha' ip. ¹⁰ Na gu' na pim jax bax maat gu jaro'i no' pix ji kūsaim na tu taan gu tu', makia' am. Piam no' tu' ga'nga, tigia' ip. Gio no' pix bhai' ji chu soon bhai' pai' ki'ñgob, kupio'kdha'm ip.

¹¹ ¿Aapi'm daas aa na pim jodai makia' gu jax chu'm jam mar no' paan jam taan? ¿Piam ku pim gu' ko' mui' ba maak no' batoop jam taan? ¹² ¿Piam ku pim gu' naksir mui' ba daagi'ñ no' lankiiyus jam taan? ¹³ ¿Jia na pim gu' bix pix jir jix bhab-hai'kam ja bui gu jam maamar, sia ku pim jax jir jix u'ua'tulhdhix kam ja'tkam? ¿Guñ Gi'kora' gi ba' na giilhim jir jix bhai'kam nax dhaam jup tu'ii'? Tajaan'dha' ji matgim gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu jaro'i na taanda'.

Nam pui' ai'chuxdha' gu Jesusus na gu ja gø'kam tuk gu cham kiki' i'ii'mda' bhaan jup tui'dhi'

(Mt. 12:22-30; Mr. 3:19-27)

14 Maa'nnim gu Jesus maa'n mai' ba jootos gu cham kii' ii'mda' bhaan dir maa'n gu maa'nkam na bhaan jup tui'dhi'. Cham tu ñiokda' dhi' dhi maa'nkam, na gu' gu cham kii' ii'mda' pix na pui' duuka'. Ba' joidham bhai' ji chu ñiokcha gu maa'nkam nat pai' ba buus gu cham kii' ii'mda' bhaan dir. Ba'x bhai'm ilh jamit jai' gu ja'tkam na mit pui' ti tii. 15 Jai' ba'p kai'ch am:

—Ja gɛ'kam tuk ji gu cham kiki' i'ii'mda' na bhaan jup tui'dhi' dhi', pui' nam ba'x jii'gi'ñ.

16 Ba' jai'p titda am na sap xip duña' gu tu' nam cham pai' dhuuk pu chu'm nii'ñ, nam jax dhu' mi' pix jix mai'chim no' sap moo bixchu'x aichu'n na pu tu duña'. 17 Gu' ji na gu'x maat gu Jesus nam jax jum aagit jup titda, siax maat nam jax ai'chuxi'ñ gu jai'. Ba'p ja titda bix:

—Gu jax chu'm gɛ'kam no' cham maa'n ñi'ook jup duuk ja bui bix gui' nam maap tu juanda', cham ji'xkat tu' jax dhuña' am, nam gu' jai' maakam kai'chdha', gio jai' maakam ip. Mikkat mi' pix pu bhaakui mam kooda' am diil. 18 Pu'ñip jum duña' gu ja gɛ'kam tuk gu cham kiki' i'ii'mda' no't jax dhuuk bhai' ji bhaam ja bui gu tujan-dam tugi'ñ, nam gu' cham maa'n ñi'ook kap duuka'. Ja'p jañ kai'ñkam jup kai'ch na ni ji'x kur pui' na pim jax jiñ ai'chuxi'ñ jai' dhit. Jup kai'ch japim nañ a'm jup tui'dhi' gu ja gɛ'kam tuk gu cham kiki' i'ii'mda' nam ba' xiñ jii'gi'ñ. 19 ¿Aapi'm ba' pui' ja gɛ'kam tuk gu cham kiki' i'ii'mda' ja a'm jup tui'dhi' aa gui' nam jam kaichu' nam ba'x ja jii'gi'ñ nam mai' ja jootos ja a'm dir gu ja'tkam? ¿Jia na gu' cham? Pu dhi' bhaan jix maati' na cham ji'x jir pui' na pim jax jiñ ai'chuxi'ñ. 20 Matgim aañ gu Dios ji nañ bhaankam ya oirit mai' ja jootos gu cham kiki' i'ii'mda' ja a'm dir gu ja'tkam. Gu Dios pix diil jiñ a'm ti niidhim, pui' kum ba' xiñ jii'gi'ñ. Ba' dhi' bhaan jup jix maati' nat bam ai na pim pai' dhuuk ampix machia' na pim jax ja'k duña' na ba'x joi'mdat jam a'm ba ti niidhidha' gu Dios.

21 'Gu ja'ook ja'pni ja'k jup ji buusan na jax maa'n gu maa'nkam jix oogim na mu pai' tu bia'ka' gu bixchuga'n jax chu'm ba'k chir. Ba' mi' tu nuuka'nda' ji dhaagit gui'

na ki'n jum palhbuidha' no' jaroi' bax chi iixdham, sia ku gu'p jix oo'. 22 Gu' ji no't gu'x dhupii'ñ mu ai gu jumai maa'nkam nax io'm jix oo' ka', cham tu' pui' na gui', mi' dho daagi xi iixdhai gu tu' na ka daa'nka' na git ki'n jum palhbuidha', pui' ba' xi gibiimii gammiji xi ardimia'. Gu bixchuga'n ba' bix bhaan ji chu bi'ya' na miji ka tu bia'ka' ba'k chir.

23 'Na gu' gu jaroi' no' cham pui'p ilhii'ñ nañ aañ jax ilhii'ñdha', dhi' bhaan jix maati' ka' na xiñ bhaamki'ñdha'. Gio gu jaroi' no' cham jiñ palhbui'ñ nañ tu jumpa'nda', dhi' bhaan jix maati' ka' ip na ja'kbui' kat ti ji'dilhka'nda'.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jax jum buada' gu cham kii' ii'mda'

(Mt. 12:43-45)

24 'Gu cham kii' ii'mda' no't bhaan dir ba buus gu maa'nkam, ba jimia' mummi ja'p gampix jix chu gak kir na tu gaa'mira' na pai' kiicha'. Ba' no't cham pai' ti tii nar joidham, jup jum aa'nda': "Gi no' ñich giop jii bhammi nañ pai' kiokat, na gu' cham pai'r joidham ya ja'p." 25 Ba' joidham ti tigia' na gio bhammip ba bakia' bhaan gu maa'nkam, jix chi kii' ka', joidham tu boxkix ka', na gu' pui' ji buusanda' no'x kii' gu maa'nkam. 26 Ba' xi dhai'ñña' na ja bai'ñmira' ji'k xijum gook pup gu bipnaga'n cham kiki' i'ii'mda', nam jix io'm xi chu xi buada', maap jam ba' bhai' ba baapkia'. Mi' dhir dho gi ba' gu'x io'm bam duña' ji gu maa'nkam, cham tu' pui' na bii'pi' dir.

Gu Jesus na ba aagi'ñdha' maa'n gu ubii na sia jaroi' na pix jix bhai' ba tu jimda' no' mi' pui' ba jim na jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios

27 Ba' na mi' pui' ka tu a'ga gu Jesus, maa'n gu ubii miji dir ja'p ja saagi'ñ gu ja'tkam jup titda gɛ' ki'n:

—Moo git joidham jix bhai' tu jimda' gum naan na pich bhaan dir maaxir, gio nat magoonik bam gi'ilh.

28 Ba' gu Jesus jup titda:

—Ja'pji sia ji gui' nam kɛɛji mi' pui' ba jii'mda' na jax jum kai'chdha' gu ñio'ki'ñ gu Dios na pui' gammijix bhai'p ba tu ja jimda'.

*Nam pui' ba t̄ida' gu Jesusus gu ja'tkam
gui' nam cham tu' ka'm ti n̄i'ñ nap duñia'
na tu'r jix bhai'm duukam nam cham pai'
n̄i'ñdha'*

(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹ Ba' giilhim mui' pix ja'x ji aajim am gu ja'tkam mi' na pai'p tu'ii' gu Jesusus, nammi ja'p ba xi ju' am. Ba'p ja t̄ida:

—Jai' dh̄it gu jaaduñ nam ya'p tu'ii' t̄ix aa' am nañ sap tu' jax xi dhuñia' nam cham pai' dhuuk pu chu'm n̄i'ñ, gu' ji na gu' cham tu' pu chu'm ja a'm jum aa', nam gu' giilhim jix u'ua'tulhdhix. Ku gu' aañ jir dhi' pu chu'm ka' ji nam jax chu'm jix aa' nam tigia', pui'ñ jup jiñ dhuñia' nat jax jum duu bijik gu Jonaas. ³⁰ Gu ja'tkam Niinibe oi'ñkam bhaan dir maat jamit gu Jonaas na bax ja tulhiiñchudam gu Dios. Aañ ba' pu'ñi ip ya' ja bui xib gu ja'tkam, aañ pix jiñ a'm dir machia' am na jax ja'k cham ja tulhiiñchuda' gu Dios gatuuk ja'p na jax jano' gu Jonaas. ³¹ Jano' na pai' dhuuk jum aaya' na guñ Ḡ'kora' ja aagi'ñdha' b̄ix gu ja'tkam nam ji'k tu' jax buim̄i ya' dhi oi'ñga'n, gu ubii gui' na bijik jix io'm jir ḡ'kam kat mi' dh̄ir ja'k jurnip, jano' xi kikboi pui' t̄'ya' na pim cham tu'r kikii' ja'tkam, na pim̄it gu' cham mi' pui' jii na maad̄it t̄i pu ya' jam aa'ñdhimik na pim pai' oi'dha' na pim jax ja'k mi' pui' jimia'. Gu' gui' gu ubii mik dir jum dikoo'ñ nat bha jii nat bha kaim gu ḡ'kam Salomoon na giilhim jix chu matda' ka'. Ku gu' gui' na maad̄it xib ya oiri, jix io'm jix chu maat ji gio nax io'm jir ḡ'kam, cham tu' pui' na jax jano' gu Salomoon. ³² Sia gu ja'tkam Niinibe oi'ñkam xi gu'kii pui'p t̄'ya' am jano' na pim maaxik cham jir kikii' ja'tkam. Na gu' gu ja'tkam Niinibe oi'ñkam moo jano' pu soi'm ilh jamit buiñor gu Dios nat jax pui' tu ja a'gi gu Jonaas na cham bhai' tu ja jim. Ba' gui' na maad̄it xib ya oiri, jix io'm bhaan t̄i n̄idhim gu Dios, cham tu' pui' na gu Jonaas.

*Gu Jesusus na pui' ba t̄'ya' na gu buupui
ja'p ji buusan na ḡ' tanoor*

(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ 'Aañ cham ji'xkat jaroi' pai' n̄i'ñ gu maa'nkam na xi miichdhai gu kañdhiir mij̄i ja'p xi k̄isa' na pai' cham tu maax

ka', piam ku tu' ki'n xi chaa'bidha'. Gu' ja'pji bhammi ja'p na pu xi k̄isa' t̄'kob na ba'x chu maax ka' nam mi ja'p oipoda' gu ja'tkam. ³⁴ Dhich buupui pu'ñip ji buusan na jax gu kañdhiir na joidham ḡ' tu maaxi'ñ ka' tukaa' no' bi'ñdhix, nach gu' ki'n t̄i n̄i'ñ. Mui' pix pux chum tukgam ka' gu' no' cham kikii' dhich buupui. ³⁵ Ba' aapi'm jix bhai' xim duukat na cham tutkia' dhi jam buupui. ³⁶ Na gu' no' joidham jix kikii', jix bhai' n̄i'ñdha' pim gu jam tutku' na jax chui'ka'. Pui' na jax gu kañdhiir no'x bhai' miim, na gu'x bhai' tu maaxi'ñ ka', pu cham pai' maa'n kap pix am jix chi iika' ka'.

*Gu Jesusus na pui' ba ja t̄ida' nam cham
bhai' tu jim gu pariseos gio gui' nam sap jix
mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios*

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lk. 20:45-47)

³⁷ Ba' nat pai' t̄imo na tu a'ga gu Jesusus, maa'n gu pariseo ba baidhak na tu koi'ra' kia'mi'ñ. Ba' gu Jesusus ma oi ip, jimdat mi' ji dhaibuk ba t̄i n̄ir nam tu bhiidha' na pai' tum kua'. ³⁸ Ba' gu pariseo cham jir juraa'n nat t̄i nat cham jum ikoim, na gu' panaas nax maat d̄iilh, jum aa' na xim ikoimdhai gu jaroi' no't ba ji chu juu. ³⁹ Ba' gu Jesusus na gu'x maat na cham juraa'n daa gu pariseo, jup t̄ida:

—Ja'p moo t̄ix u'uañ jum ilhii'ñ japim aapi'm na pim pariseos jum t̄iti'. Gu' dai daam dir na pim t̄i xi ja bopkon gu jam ja jooxia' gio jam bapaas, irban dir ja'k gu' giilhim mi bhi'sap ji gu jam ua'tulhdhara', na pim t̄i iixi'ñdha' gam b̄ix aixim na pim tu buada' na tu' cham jir k̄i'. ⁴⁰ Cham jam jur bia' pim dho jia ku pim ba' pui' ja'k tu jim. ¿Jax jum aa' pim aa na cham t̄i n̄i'ñ gu Dios jura'ram gu maa'nkam? Jax dhui nat gu' b̄ix jup duu na ji'x jir tuuku', sia irban dir, sia daam dir. ⁴¹ Ba' tu' na jax chui'ka' ya' dir ja'p ja'k, tu' silhkam japim jix ja joi'mdat ja palhbui'ñdha' gu ja'tkam gui' nam cham tu' bia' ni ji'x. Pu'ñi ja'k dho gi gu' ba oñia' ji sia irban dir ja'k gu jam ua'tulhdhara'.

⁴² 'Tiiñ jix buam jiñ aa' jam a'mkam aapi'm na pim pariseos jum t̄iti', na pim gu' cham bhai' ja bua gu ja'tkam gui' nam b̄ix aixim bhaan jum tulhiiñ. Aapi'm dai sap pik ba' gammiji mi tu aichdhidha'

chiop na ji'k bhaan jup bipio' gu Dios gu tu' na pim ti is, gu' ba' gu ja'tkam cham ja nini'iñ japim sia kum mi ja'p soi' tu'ii' jam taagiob. Dhi' ji ba' pik biipi'm aa' na pim jix ja joi'mdaix bhai' ja duñia', gatuuk japim ba' pui'p ba duñia' gu tu' nam aa'nda'.

⁴³ Gio ba' na pim gø'gørkam jum taat ka', biipi' dir japim jix dharaibuktu'nda' na pai' tum daanda', ni ji'x ku pim iam gatuuk dir xix dharaibuktu'nda'. Gam na pim jix aa'nda' nam biix gu ja'tkam tu' ka'm jam niidhat jam ñio'kdhidha' mu ja'p na pim jax jiiimda'.

⁴⁴ Ja'p piix ji buan japim na jax gu maa'nkam no' bijik dir mi' pai' ba yaasap na cham ka tu maati' ka', siam chi daam dir mi oipo gu ja'tkam. Pu ni kum jix mat ka' no' tu' maa'nkam bita'n jup dibaalhchik.

⁴⁵ Ba' maadit gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' dhir ja'p jup kai'ch:

—Jiñ jaduun, aach biix jup jich ia'ñ pui' na pich jax ti, panaas jap sia aach jich aagit jup kai'ch.

⁴⁶ Ba' gu Jesus jup titda:

—Sia dho tiix buam jiñ aa' iñ jam a'mkam aapi'm na pim sap pik ba'x maat gu ñio'ki'ñ gu Dios. Ja'p ji buusan gu' na pim tu ja bhiiñolhdhatu' gu ja'tkam na pim dai gui' ja chianda' nam mi' pui' jiiimda' na jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios, gam na pim jax ilhii'ñ diilh. Aapi'm diilh gu' pu cham mi' pui' jiiim.

⁴⁷ Gio na pim jix bhai' xi chu buada' nam pai' yassap gu bijik dir kam gui' nam ya ja'p tu a'gimik bhaankam gu Dios, gu' gu jam bopxi kat na mit ja koodak mi' ja yaas nam jix bhaamut ja kekeke' nam ti tu ja a'gi'ñdha' na jax jir mi' pui'. ⁴⁸ Ba' dhi' bhaan jix maati' na pim jix bhai'm taatit am jix bhai' tu bua mi' na mit pai' ja yaas.

⁴⁹ Pui' pu ti ji gu' guñ Gi'kora' na giilhim jix chu maat nam sap cham ja kiigalhdha' gui' nam pu'ñi bhaankamu'n ya ja'p tu a'ga, jai' ja kooda' am. ⁵⁰ Ba' aapi'm pik jix io'm jam o'bhai'ñdha' gu Dios na pim xib ya oipo na mit ba ja koi gu jam bopxi kat gui' nam bijik bhaankamu'n ya ja'p tu a'gimik. ⁵¹ Nammi dir bhai' ji jam kusbidha' bhaan gu Abel na mit biipi' mua, ya' juugit na pai' gu Sakariiyas, gui' na mit mi irban mua

na pai' kiik gui' na bhaan tum makgirxi'ñ gu Dios, gio gu ba'aak nam pai' dhir tu daan gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Jam aagi'ñ iñ moo na aapi'm jai'p jam o'bhagi'ñ gu Dios na mit tu koi gu jam bopxi kat jano' dir.

⁵² Gio gu' aapi'm na pim sap pik ba'x maat gu ñio'ki'ñ gu Dios, ja'p ji buusan na pim aapi'm ua' gui' na ki'n jum kukpio'k mi' pai' na tum mamti na jax ja'k jir am na pim mi' pui' jiiimda' na jax jix aa' gu Dios, gu' ji na pim gu' cham ja kukpio'ki'ñ gu ja'tkam, ni aapi'm diilh ku pim mi baapak.

⁵³ Ba' giilhim bhai' ji bhaak jamit gu pariseos gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios na pui' ja titda gu Jesus. Biix aixim bhai' ba tikka am maap jim daagik ⁵⁴ nam mi' piix mamai'chik no' sap moo pui'p ilhii'ñ nam jax ilhii'ñ diilh gu tu', piam ku gu' sap cham, dai nam ba ja aagi'ñdha' gu ja gø'gørkam tuk.

12

Gu Jesus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu' nam cham ja jigi'ñdha' gu pariseos

¹ Ba' giilhim mui' mi' mam jumaap jamit gu ja'tkam na pai'p tu'ii' gu Jesus, nammi ja'p xi ju' am. Giox kabkam ki'sap am jai' mi'ji ja'p, nam gu'x kobkom mi guguuk. Ba' biipi' mui' ji chu ja a'gi'ñdha' nam kaichu', jup ja titda:

—Moo pim cham mia'n ja a'jida' gui' nam pariseos jum tiiti'. Giilhim jix kaidha' gu' gu ja ñi'ook, ja'p jir tu'm am na jax gui' na ki'n jappukar gu paan, pu cham mi' pui' jiiim am diilh nam jax ja aagi'ñdha' gu ja'tkam. ² Ku gu' kam aajim ji na pai' dhuuk matgilhia' nam jax jir tu'm, sia kum gu' xib diilh piix pui'x chu maat. Na gu' cham jixkat jum ixchu' gu tu' sia ku ti ixchuix panaas, ni ku cham jixkat na moo cham jup matgilhia' sia ku ti cham tu aa' gu jaroi'. ³ Ba' aapi'm pu'ñi ip no' pimit tiix ixchuixim mu pai' tu a'ga gu tu', maa'n na jax matgilhia' gatuuk. Sia pimit chi moo tiix kabkam xim kuupak mu pai' jax chu'm ba'k chir, nai' piix ja'x chum jiiñakda' na pui' tum kai'chdha' gatuuk.

Gu Jesusus na pui' ba ja t#da' gui' nam kaichu' nam cham ja #bhi'ndha' gui' nam tu koo'n

(Mt. 10:28-31)

4' Ba' ja'p jañ jup xi jam t#dam jiñ jaaduñ na pim cham ja #bhi'ndha' gu ja'tkam gui' nam jir tu koo'n kam, cha'pim totdon ka' sia kum xi jam koodak. Na gu' no' mit moop ma jam koi, dai gu jam tutku' nam ja kooda', gu jam i'ii'mda' pu cham nam jax dhoda'. 5 Gu Dios ji na pim jix #bhidhat oipoda', na gu' gui'x bhaai' na xi jam koodai mu ja'k xi chu chiñia' nam ja iabu' gu jam i'ii'mda' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha' no' pim cham tu' ka'm ni'iñ. Tu' ka'm japim moo niidhat, aañ moo ya' pu jam titda.

6' Cham da'ram namiik am dho gux bii u'ji' nam mu ja'p jum ga'ra, jix chamaam aix am gu gook tumñix cha'm. Gu' ji na gu' gu Dios jix dha'ram ja ilhii'ñ sia kum cham tu' bhaigim tu'm panaas. 7 Aapi'm gi ba' na pim jir ja'tkam jam jur bia' kam, ¿ja'p jum aa' pim aa na cham da'ram jam ilhii'ñ gu Dios? Matgim giilhim ji nax dha'ram jam ilhii'ñ, sia jam kuup jix bhai' ja'kilhdhix kam bia' na ji'k bha tuut jam moom am. Ba' cha'pim jax jum aa'nda', na gu'x io'm jix dha'ram jam ilhii'ñ gu Dios, cham tu' pui' na gu u'ji'.

Gu Jesusus na pui' ba ja t#da' gui' nam kaichu' nam ja aagi'ndha' gu ja'tkam nam kaichu'

(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8' No'm ba jam tikka gu ja'tkam no' pim jiñ kaichu', xi ja aagi'ndha' pim na pim jiñ kaichu', aañ ba'p ja aagi'ndha' gu noonbi'ñ guñ G'kora' na pim silhkam jiñ kaichu'. 9 No' pim cham ja aagi'ñ, aañ pui' pix jup ja t#da' gu noonbi'ñ guñ G'kora' na pim pu cham tu' silhkam jiñ kaichu'.

10' Ba' no't jaroi' giilhim jiñ ch#n aañ nañ bhaankam ya oiri gu Dios, jum ua'tulhdha', dai pix ji na gu' giop tu uañdha' gu Dios no't soi'm ilhdhak pu ti na cham pui' ka kai'chdha'. Gu' cham ji'xkat tu uañdha' ji kia' no't gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' giilhim t#n na jax cham jir am, na gu' dhi' buiñor jix io'm jir ua'tulhdhara' no' jaroi' jaaxmam kai'ch.

11' No' mit pai' dhuuk jam da'ngik mu ja'p pai' ba jam tuttuim chichiop piam mu ja'p pai'x kakai' ja bui, cha'pim jax jum aa'nda' sia ku panaas cham bhaai' na pim jax ba ji chi'ya' ja bui. 12 Jax dhui na gu' d#ilh pix bhai' ji bhaigia' na pim jax ti'ya' no' pim bhaan bap tui'dhi', na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' jam makia' gu matda' na jam a'm tajaanixchu'nda'.

Gu Jesusus na pui' ba ti'ya' na cham jir am no' jaroi' gan jix aa' nar jix chumñigam ka'

13 Maadit ba' miji dir ja'p ja saagi'ñ gu ja'tkam jup titda gu Jesusus:

— Jiñ jaduun, mi' dhir jap iam ja'p jiñ ch#ñxidha' guñ xiix na tuñ makia' na ji'k jiñ a'm jup tuñ bipio' gu bixchuga'n guñ chaat kat. Ni ji'x ku xi chuñ maakim.

14 Ba' gu Jesusus jup titda:

— Jax dhui nañ aañ cham tu' g#kam ki'n daaxix nañ mu pai' ja maakda' gu ja'tkam na ji'k ja a'm tu bipio' gu tu'. ¿Ka' paa pimit duuk pu chu'm ki'n g#kam jiñ dhai kup ba'x maat na pu chu'm jir jiñ a'mkam?

15 Ba'p ja titda b#x gu ja'tkam nam ji'k mi'p tu'ii':

— Cha'pim dai bixchu'x chu aa'nda' na pim git xi chu bia'ka', na gu' cham tu' gu b#x aixim na tu bia'ka' gu jaroi' na ba'x bhai' tu jimda'.

16 Ba' xi ja aa'ñ bhaan ji ua'rgidhak maa'n gu maa'nkam jix chumñigam nat jax tu jii, jup ja titda:

— Maa'nnim maa'n gu maa'nkam giilhim g# ma ii gu tiriik. Giilhim jir jix chumñigam ka' gu', g#g#er ja bia'ka' gu dippir. Ba' nammii ji kii nat pai' dhuuk ti bhii gu tiriik. 17 Ba' cham g#g#er jup tu ba'bhak ka', i'lhich mi' ja tuttu ka'. Ba'p jum aa' jura'ram bhaan: “¿Paañ ba' ja'k ulhña' dhi jai' tiriik na bi'ya' sia ku ñich jai' mi ulh dhi i'lhich ba'pki chir, na gu' cham b#x mi aix?” 18 Ba' ja'xpix jup jum aa' ip gio: “Ja'pji nañ ja ia'rsai dhi i'lhich ba'bhak g#g#er mi' ja tuttu' na ba' maa'n jimdam b#x mi aaya'. Guñ bixchu'ñ bhai' dhir ja'p gai dhir jup xi chu ulhña'. 19 Mi' dhir ba' dai nañ bañ j#ipi'ñka', tu kua'da' iñ jix bhai'ñ chaatit gio nañ jix maim ka'. Mui' oidha' mi b#tka' gu' dhi tiriik.” 20 Ba' na mi' pui' kam aa' gu maa'nkam, jup titda

gu Dios: “Joidham tii ti ilhii'ñ ap jia. ¿Jaroo ba' bhaan ji chu bi'ya' dhi' nap tu' bhaan tu a'ga? Nap gu' aap ja'xñi tukaa' cham tu' ka duaka'. Cham jum jur bia' ap kup ba'p kai'ch.” ²¹ Pu'ñi pix ja'k ba' tu jimia' gu jaroi' sia kut tii joidham ti ilhdhak nammi ji chi kii gux dha'ram tu namkim ya' kam dhi oi'ñga'n, pix ji no' cham jir jix chumñigam ip buiñor gu Dios.

Gu Jesusus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu' na ja a'm ti niidhim gu Dios gui' nam jir maamra'n

(Mt. 6:25-34)

²² Ba' mikkat gu Jesusus jup ja titda dai gui' nam kaichu':

—No' pim pai' dhuuk cham ji'x ka bia' gu koi' piam tu' jannulh na pim ti'ya', cha'pim jax jum aa'nda'. ²³ Na gu' cham tu' pik jum aa' gu koi' ni gu jannulh, gu' gui' ji jam i'ii'mda' gio dhi jam tutku' nax io'm jum aa', dhi' pik japim gaa'ñchu'nda' na jax ja'k jix bhai' tu ja jimda'. ²⁴ Gio gu' ja nii'ñ japim gu kokkon. Cham pai' mu pai' or am gu tu' nam kua', nam gu' pu cham ti is. Ni kum pai' tum bipi'ñ jax chu'm ba'k chir, jax dhi nam gu' pu cham tu ba'bhak. Gu' ji na gu' gu Dios tu ja maak nax joi'mdat ja nii'ñ. Dho jaiñ, ¿aapi'm ba' cham jix io'm jup xi jam joi'mdat jix bhai'p jam duñia' aa gu Dios na pim jir ja'tkam? ²⁵ Gio gu' cham ji'xkat ja'kbui' oidha' aichdha' na duaka' gu jaroi' na ji'k tii xi ilhii'ñdha', na gu' cham jaroi' diilh jup bua gu ii'mda', siat chi moo tii bix juraa'n ki'n pui'm aa na ja'kbui' oidha' aichdha' git. ²⁶ Ba' dhi' pu'ñi ip, cham jir am na pim ja'p pix jix chu aa'nda' gu tu' na cham jum aa', na gu' cham ji'xkat jaroi' alhi'ch pup jup duñia' gu ii'mda' na ba' ja'x pup xi dhuaka', sia kut bam ai na pai' dhuuk mukia'.

²⁷ 'Ja nii'ñ japim ip gu yooxi' nam nai' yoot bix aixim tu'm jix a'bhar. Cham tu' diilh jup tu bua am gu tu' nam ki'n jum a'bhartu'n, ni kut iam pu chu'm jix a'bhar tim tii'dhak gu Saloomon gui' nax io'm jir gè'kam kat bijik, sia ku tii joidham jix bhai' xim duuka'. Gu yooxi' gu' gu Dios na pu chu'm tu ja ti'ii'ñka', cham tu' diilh. ²⁸ Ba' no' gu yooxi' pui'x a'bhar tu ja ti'ii'ñ gu Dios sia kur gampix kam gio na buimgidhak bax

gax ka', ¿gu Dios aa ba' cham jix a'bhar jup tu jam tii'dha' na xi jam joi'gi'n na pim jir ja'tkam dudua kam jum jur bia' kam? Tu jam tii'dha' ji matgim, dai ji na pim bix jam jujur ki'n buiñor ti jii'gi'ñdha'. ²⁹ Ba' cha'pim jax jum aa'nda' sia ku pim cham ka bia' gu tu' na pim jugia', ni gu tu' na pim i'ya' no't ma gaa gu suudai'. ³⁰ Pui'm dho tu'ii' ji gui' nam chakui maat gu Dios, bix dhi' pu chu'm jam bhaan jix buam jum aa'. Gu' matgim aapi'm bax maat ji na jaroi'r jam Gi'kora', gu Dios dho. Gio gu' gui'x mat ka' na tu' jam a'm jum aa'nda'. ³¹ Aapi'm dai ji na pim mi' pui' xi dhuiñchu'nda' na jax jix aa' na ba'x joi'mdat jam a'm ti niidhidha'.

Gu Jesusus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu' nam jax ja'k jir jix chutumñigam ka'x dhaam ja'k

(Mt. 6:19-21)

³² 'Cha'pim tu' bhaan totdon ka' aapi'm na pim ja'p ji buan na pim jir jiiñ kakas-nira', na gu' sia ku pim jir gook alh, guñ Gi'kora' xi jam joi'mdat jam a'm ti niidhim. ³³ Cha'pim jax jim aagit xi ja maakat gu tuumiñ gu ja'tkam gui' nam cham tu' bia' ni ji'x. Xi chu ga'rat japim gu tu' na pim bia' na pim ba' mi' dhir ja maakda'. Na gu' no' pim pu'ñi ja'k duiñchu', aapi'm jum tutumñigamtaidha' jix dhaam ja'k buiñor gu Dios na pai' gux ixkum cham ji'xkat aaya', ni gu tu' na ti di'nbalhchu'n ku cham ji'xkat aaya'. ³⁴ Na gu' gu jaroi' mu pai' no' bia' gu tuumiñ, dai mummi titii'ñchoka'. Ba' pu'ñi aapi'm no' pimit bam tutumñigamtax dhaam buiñor gu Dios, dai bhammi ja'k japim ba titii'ñchoka'. Dhi' pu'ñi ja'k jum aa' na pim duñia'.

Gu Jesusus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu' nam gammiji mi' pui' xi jii mit na jax jix aa' gu Dios

³⁵ 'Gammiji pim gaa'ñchu'nda' na pim jax ja'k mi' pui' jii'mda' na jax jix aa' gu Dios. ³⁶ Ja'p japim tui'ka' na jax gu tujuandam no't gu gè'kam xi ja chianik nam mi' darka' kia'mi'ñ nam kupio'kdha' na pai' dhuuk mi aaya' na jax maa'nnim bha tu soosnia' na xim timorai mu pai'. ³⁷⁻³⁸ Ja'p moo joidham jix bhai' tu ja jimia' gu tujuandam no'm ti nii'ñ na pai' dhuuk mi aaya' gu ja gè'kam tuk, siat iraab tukaa' mi ai,

piam katukgab, piam jix dha'npam ji chu maaxirik. Aań ya' pu jam titda nax bhai'm ilhdhai gu ja gɛ'kam tuk xi ja chińia' nam daraibu' na ba' tu ja bhiidha' nam tu jugia'.
³⁹ Gio gu' ja'pnip tu tu'ii', pu cham mat ka' am gu tujuandam na pai' dhuuk mi aaya' gu ja gɛ'kam tuk, ja'p na jax gu jaroi' na gu' pu cham mat ka' na pai' dhuuk mi ɛɛji ti iixdha' gux iixkum kia'mi'ń, joidham no' gu' pu biipi' dir bax mat ka' git na ba' mi' pix ba tu nuuka'nda' nam cham ti iixdha'.
⁴⁰ Ba' aapi'm pu'ńi, jix bhai' pim jum duuka', mi' pim pui' xi jiiimit na jax jix aa' guń Gi'kora', na gu' cham maati' nań pai' dhuuk gio bhai'p jim ya' dhi oi'ńga'n nań jam baidhika'. Cham jum ilhdham pix ya aaya' iń gu'.

Gu Jesus na tu a'ga' bhaan ji ja ua'rgidhai gook gu tujuandam (Mt. 24:45-51)

⁴¹ Ba' gu Peegro bhai' ba tikka, jup titda: —Jiń jaduun, ɛdai aa nach ji'k bam kaichu' nap jup jich chitdat jup kai'ch dhi' na pich tu' bhaan tu a'ga? ɛKa' biix aa dhi jai' nam ya'p tu'ii'?

⁴² Ba' gu Jesus jup titda: —Dho pui' na maa'n gu gɛ'kam ip no't mik ja'k bhii na mi' xi dho'ńchoi maa'n gu tujuandam kia'mi'ń, na mi' ka tu ja maakda' gu maamra'n ganai' jajaa'nni'ń na pai' dhuuk jum aajidha' nam tu kua'da'.
⁴³ Ja'p moo joidham jix bhai' tu jimia' gu tujuandam no't mi' pui' duu na jax chińia' gu gɛ'kam tugi'ń, ⁴⁴ na gu' gu gɛ'kam joidham jix bhai'm ilhdhai daasa' na ti ni'ńxi'ńka' biix na ji'k tu' tu bia'ka', tu' silhkam jań moo ya' pu jam titda. ⁴⁵ Gu' ji no't gu' gu tujuandam jax jim aa nat pai' dhuuk jii gu gɛ'kam tugi'ń: “Kapbhai' nat mik ka jii gu gɛ'kam, aań ya' xi chu koi'mii nań ji'x ilhii'ń, xi maimukimii iń, xi ja gibichpagai iń dhi oi'ńkam gio dhiń biim tuutu'm tujuandam nam ya oipo, gammiji biix aixim nań jax ilhii'ń jań pui' xi chu buimii.” Ba' pui'p ji chu duu gammiji biix aixim nat jax ilh. ⁴⁶ Na pai' dhuuk mi' pix ba kiika' gu gɛ'kam tugi'ń na cham pum aa'nda', giilhim dhox io'm tulhiińchuda' bhaamui, ja'xbui' pui'p tulhiińchuda' na jax gui' nam cham ji'x tu' ka'm ti ni'ńdha'.

⁴⁷ Na gu' gu jax chu'm tujuandam no't ti xi aa'ńdhak gu gɛ'kam tugi'ń na tu' cham jir am na pu buada', gu' ji no't gu' tu' pix ilhdhak pu dhuu, na pai' dhuuk mi ɛɛji gu gɛ'kam tugi'ń giilhim gibiimii chipliń ki'n.
⁴⁸ Ba' gu tujuandam no't pu cham aa'ńdhak gu gɛ'kam tugi'ń na tu' cham jir am na pu buada', cham tu' mui' gii'bia' sia kut pu dhuu gu tu' na cham jir am, na gu' pu cham mat ka'. Gio gu jaroi' no' mit biix aixim chia gu tu' na jax dhuńia', biix jum aa' na tu aa'nda' no't jix bhai' mi pu tu duu. Gu' ba' gu jaroi' nam ji'k pix tu chińia' ip, dai ja'kbui' aa'nda' ip na bhaan tu aa'nda' no't jix bhai' mi' pui'p duu.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' nat cham tu' pu kai'ńkam bha jii na ya' pui' ja duńia' nam jax ja'k maa'n ńi'ook bap duuka' gu ja'tkam (Mt. 10:34-36)

⁴⁹ Aań na ńich bha jii ya' dhi oi'ńga'n, ja'p ji buus na ńich bha tu kuusdam, tiń bax aa' na git ba ti miijidha'.
⁵⁰ Gu' ji na gu' biipi'm aa' nań jiń chulhiińa' na ba' pui' ba tum duńia'. Tiix buam tu tatda' ip ba' nań ti niira nań jiń chulhiińa', aa'nda' git nań mi' dhir ba buusnia'.
⁵¹ Cham tu' ńich pu kai'ńkam bha jii nań pui' ja duńia' gu ja'tkam nam jix io'm jix bhai' ba kai'chdha', gu' ja'pji nam jix io'm ba xim bhabhaakui'ńdha'.
⁵² Na gu' pui' na jax no'm jix chamaam maap mi' pai' ka tu oi'dha' gu ja'tkam, no'm gu' gook ba ti jii'gi'ń jiń bui, gu baik nam cham ti jii'gi'ńdha' bhai' ji bhaaku' am ja bui gu gook. Piam kum gu' gu baik ti jii'gi'ń jiń bui, bhai' ji bhaaku' am ip gu gook nam cham jiń bui ti jii'gi'ńdha'.
⁵³ Piam gu ja maamar bax bhaak ka' am ja bui gu ja tataat gio gu ja nanaan, piam ku gu' mu dir bha ja'k bhai' bax ja bhaamki'ńdha' am gu ja maamar. Piam gu ja bha'bhar a'oo', piam gu ja kaka'mda', jax ńa pix ja'k.

Gu Jesus na pui' ba ja tiida' gu ja'tkam na jax kum ba' cham maat na jaroi' ja bui oiri nam pui'x maati' ti ni'ń gio nam jix maati' tu taat (Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴ Mi' dhir ba'p ja titda gu Jesus biix gu ja'tkam nam ji'k mi'p tu'ii': —Na pim pai' dhuuk ni'ńdha' gu tibaa' na bhai' ba tiisdia' jurnip dir, bax mat ka'

pim na bax kibaarum ka', ba' pui'p ji chu buusnia' na pim jax ilhii'ndha'. ⁵⁵ Gio no't jix juuk ba jib, bax mat ka' pim ip nax chatoi'ndhim ka', ba' pui'p ji chu buusnia'. ⁵⁶ ¿Gu' jax ba'r jum duukam ku pim ba' cham maatit nii'ñ maadit gui' na ya oiri' jam bii'm na pai' dhir ja'k jim gio na jax kai'ñkam ya oiri'? ¿Kux cham bhaai' aa na pim pu'ñip jix mat ka' git? Pui' pix kai'chdha' pim dho bak.

Gu Jesusus na pui' ba ti'ya' na cham bhai' ka tu jimia' gu jaroi' no't cham bii'p'i' dir pu ti'i'n na namkidha' gu ua'tdam tugi'ñ
(Mt. 5:25-26)

⁵⁷ Dii'lh japim mi' pui' xi jimii na jax jix aa' gu Dios, dii'lh japim xim ga'ngidhat na tu'r jix kii' gio na tu' cham jir kii'. ⁵⁸ Na gu' dhi' ja'pni pix tu tu'ii' na jax ya' dhi oi'ñga'n bhaan no' jaroi' mui' tu ua'tu'n, na buuprai ba bhika' gu ua'tdam tugi'ñ na ba kuupmira' no' cham namki'ñ. Gu' ji no't gu' bii'p'i' dir pui' ba ti'i'n gu ua'tdam tugi'ñ na namkidha', nam chakui aaya' na pai' daaka' gu g'e'kam, mi' dhir dho pu ja'k suulhgia' am nam jix bhai' maa'n ñi'ook xip dui, ba' cham tu' mu ka aaya' am na pai' daaka' gu g'e'kam. Na gu' buiñor gu g'e'kam dai nam xi aa'ñdha' nam jax kai'ñkam ua'tulhi'ñ, pu miji ja'p xi kuupa', cham tu' na jax jup ka kai'chdha'. ⁵⁹ Cham dho ji'xdha' buusnia' mi' dhir no't cham tu namki nam ji'k bha taanda', aañ moo ya' pu jam titda.

13

Gu Jesusus na pui' ba ja ti'da' ji'kchi gu ja'tkam na ja a'm jum aa' nam mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' gu Dios

¹ Ba' ji'kchi gu ja'tkam mi'p ba aa'ñdhim am gu Jesusus, nat sap gu Pilaato tu chia bhai' Jerusaleen nam ja kooda' ji'kchi gu ja'tkam Galilea kam, nam bhai' oipot g'e' chiop ka tu makgixxi'ñ gu Dios. Sap ba' gu ja i'ñir ki'n tum jupsusa bii'x xikoolh bhai' na pai' tum makgixxi'ñ gu Dios, na pai' gu sasoi' gu ja i'ñir ki'n jum jupsus. ² Ba' gu Jesusus jup ja titda:

—¿Gu' ba' aapi'm ja'p jum aa' aa nam dai gui'x io'm jix u'ua'tulhdhix kat na mit ba ja koi, gu' ba' panaas cham pik gu jai'

nam pui' mup oi'dha' Galilea? ³ Matgim bii'x ji nam pui'x io'm jup jix u'ua'tulhdhix, pui'p ja tulhii'ñchuda' gu Dios no' mit cham soi'm ilh buiñor, sia aapi'm no' pimit cham soi'm ilh. ⁴ Gio jano' na mit mambhii'x daman xijum baik gu ja'tkam koi, nat ja tiim gu t'eb bhi'ñbak nat ia bhai' Siloe, ¿ja'p jum aa' pim aa nam dai gui'x io'm jup jix u'ua'tulhdhix kat kut ba'p tu ja dooda, gui' ba' panaas cham pik u'ua'tulhdhix am nam bhai'p oi'dha' Jerusaleen? ⁵ Bii'x ji nam pui'x io'm jup jix u'ua'tulhdhix, sia pui'p ja tulhii'ñchuda' gu Dios no' mit cham soi'm ilh buiñor, sia dho aapi'm nañ jax ba kai'ch.

Gu Jesusus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu iigix na cham i'bhai'ñcharda'

⁶ Ba' bhaan ji ua'rgidhak gu Jesusus maa'n gu iigix, jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam tii i'ñix ka' maa'n gu iigix mu na pai' ti i'ñix ka' gu uubas, gu' ji na gu' cham i'bhai'ñcharda'. Maa'nnim ba' giop ma tii'gim no' cham iam bax iibhaidha' nat jumai oidha'p ba aich. Nim maa'n ku bha dhaa na bhai' tii ba ninii'ñ. ⁷ Ba'p titda gui' na mi'x bhai' buada' gu uubas: “Iara' ap dhi iigix, na gu' cham i'bhai'ñchar. Silh pix na bha ja'k cham bhai'. Bas maaki'n dir tii bhai' ba ninii'ñ iñ no' cham iam bax iibhaidha', pu nim maa'n ku bha daaka', na gu' chi bak cham tu i'bhai'ñchar.” ⁸ Ba'p kai'ch gui' na mi'x bhai' buada' gu uubas: “Ea nach dai xib pix dhi oidha' ba nira' no't cham iam ba iibhai'ch. Aañ ka xi moikxidha' gio nañ mi tu buidhimii gu tu' na ki'n jix bhai'm duña'. ⁹ Mi' ba' no't gu' cham ba ji iibhai'ch, dai nañ ba iara'.”

Gu Jesusus na ba dua'ñdha' maa'n gu ubii jano' pik na pai' dhuuk cham tum juanda'

¹⁰ Maa'nnim gu Jesusus ma jii maa'n kap nam pai' tu chiopi' ka' gu Israel kam ja'tkam, jano' mu jii nam pai' dhuuk cham tu juanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Ba' mi' bhai' ji chu ja a'gi gui' nam ji'k mi'p tu'ii'. ¹¹ Ba' maa'n mi'x jai'ch ka' gu ubii jagi' na g'e'x kaboorak ka' komi'ram dir. Ampix jix dhumaaram tu oirida', gio na bhaan pix jix ka'ook ka', pu cham bhaai'n

ka' na jax jum silhña'. Maa'n gu cham kii' ii'mda' pui' ja'k duuka'. Mambhix daman xijum baik oidha' bap duu na dir pui' ba tu'ii'. ¹² Nat pai' dhuuk tii' gu Jesus na mi ja'p daa, mu ja'k xi baidhak amuub jup titda:

—Xiib ya' dodhia' ap ji matgim jiñ jaduun dhi' nap tu' ki'n jix ka'ook. Cha'p jax kam aa'nda'.

¹³ Ba' palhii'p bhai' xi dhaa komi'ram. Jotmoda' mi' bhai' jim silh, jix kii'p jum duu. Ba' gu ubii' ma taxchaabgi gu Dios jix dhaam ja'k. ¹⁴ Ba' bhai' ji bhaam gui' na mi'r gø'kam ka' chiop nat ba tu dua'n gu Jesus na tii' cham tum juan. Jup ja titda bix nam ji'k mi'p tu'ii':

—Jano' pim bha jimmida' na pai' dhuuk tum juanda' no' pim jix dhuduadhik, cham tu' xib na pai' dhuuk aagix nach cham tu' jax buada'. Tu' ka'm japim xi chi' nii'ñdhat.

¹⁵ Ba' gu Jesus jup titda:

—Pui' pix kai'ch ap ji matgim. ¿Kux aapi'm aa cham ji'xkat i'chdhapu' gu jam bhuru'xi' piam tu' jam tuuru' no' jano' pik giilhim bax chanoom na pai' dhuuk tii' cham tum juanda'? ¹⁶ Pu'ni dhop ji buusan dhiñ jaduun nar boxii'ñ gu Abraam, gu cham kii' ii'mda' pui' ja'k duuka' nax dhumaaram tu oirida'. Mambhix daman xijum baik oidha' ba tulhiiñchuda. ¿Cham aa gu'r am ba' na dodhia' sia na pai' dhuuk cham tum juanda'?

¹⁷ Ba'x xi'iraak mi' pui' pup tu'ii' gui' na mi'r gø'kam ka' chiop nat pui' tii'n gu Jesus, bix gu jai' mit jup jix xi'ira nam pui'p kax bhaakut buiñor. Gu jai' ja'ppix ja'tkam nam mi'p tu'ii' dho gi gu' giilhim joidham jix bhai'm ilh jamit ji, nam gu' cham pai' dhuuk pu chu'm ti' nii'ñ nat gø'p jum duukam bap tu duu gu Jesus.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gu kai'ñ gu mostaasa
(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸ Ba'p ja titda ip gu Jesus gu ja'tkam:

—¿Tu'ñ git bhaan ji ua'rgidhai jam aa'ñdha' na jax ja'k ji busaak gu jaroi' no't jix joi'mdak bhaan ba ti' tii' gu Dios? ¹⁹ Ja'pni dho ji busaak na jax gu mostaasa no't jaroi' ii, no't giilhim gø' xiboarak gi'ir sia ku gu'r

ilhi'ch gu kai'ñ, u'ji'm bhai' xi chu kakoska' maamragaram.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gui' na ki'n jappukar gu paan
(Mt. 13:33)

²⁰ Gio ba' ja'pni'p ja titda:

—¿Tu'ñ git bhaan ji ua'rgidhai jam aa'ñdha' ip na jax ja'k jup ji busaak gu jaroi' no't jix joi'mdak bhaan ba ti' tii' gu Dios? ²¹ Ja'pni dho ji busaak ip na jax gui' na ki'n jappukar gu tui' no't jaroi' ba jip duu gu paan, joidham gø' bhai' ji jabka' sia kut tii' palhii'p pix mi bui'ñ.

Gu Jesus na ba ja aagi'ñdha' gu ja'tkam na gook jix jai'ch gu bapoi
(Mt. 7:13-14, 21-23)

²² Ba' pui' xi chu ja a'gidhidhat gu Jesus gu ja'tkam mi ja'p na pai' jax ji'dilh jir kikcham gio na pai' jax mui' pa' daa'ñxim jup jir kikcham, jimchu' Jerusaleen ja'k. ²³ Ba' maadit gu maa'nkam ba tikka, jup titda:

—Jiñ jaduun, ¿jir gook alh ka' am aa gui' nam buiñor ja'k bhiiya' gu Dios, ka' mui' aa?

Ba' gu Jesus jup titda:

²⁴—Dho daipu' gui' nam ji'k ja jur daasai bhai' bhaan bubuakia' gu ki'ñgob na pai'r ilhi'ch. Aañ jix maat gu' nam mui' bhai' tiix bubuakik ka' bhaan dhi ilhi'ch ki'ñgob, gu' ji nam gu'x xijaim ilhdha'. Ba' aapi'm pu'ni, jam jur japim xi dhaasai xi gaaga' na pim jax ja'k dui' bhai' bhaan bubuakia' dhi' dhi ki'ñgob. ²⁵ Gio gu' cham tu' gammiji bhai' pu kupio'kix ka' dhi' dhi ki'ñgob. Aaya' ji matgim gu tanoolh na pai' dhuuk kupio'kdha' no' pim it di'rap dir ba bii, sia pim chi tii' gatuuk mui'p ba tu soon. Gui'p jam tii'da' miji' dir: “Jax dhui nañ aañ cham jam maat na pim jir jaroi' dha'.” ²⁶ Ba' no' pim gu' jax kai'ch: “Dho aach jir di' nach jum bii'm tu koi'mik gio nach jum bii'm tu i'mik, mi ja'p jap oirit pu tuch a'gi'ñdha' nach pai' jax oi'ñka'.” ²⁷ Ba'p jam tii'da' ip gio: “Jax dhui nañ gu' ba jam aagi'ñ nañ cham jam maat na pim jir jaroi' dha'. Cha'pim bha ja'k mia'n a'jida', na pim gu' cham jir kikii' ja'tkam.” ²⁸ Ba' giilhim jix buam jum ilhdhai bhai' ji susuañia' pim

aapi'm. Ba tigia' pim ip gu' gu Abraam, gio gu Isaak, gio gu Jakob, gio jai' mui' gui' nam bhaankam tu a'gimik gu Dios bijik nam buiñor jup tui'ka', aapi'm gu' pu diirap dir ba bi'ya' na pim pui' xim aa'nda'. ²⁹ Bix kap dir na ji'x oi'ñga'n gu' gu ja'tkam nam buiñor jum jumpada' gu Dios. Dai ip gui' nam ji'k mi' pui' jimia' na jax jix aa' nam buiñor aaya', maap jam ba' tu jugia' bix, gè'r koi'cham ka' joidham. Gio gu' cham tu'r Israel kam ka' am dhi' dhi' ja'tkam. ³⁰ Ba' dhi' pik biipi' xi dharka' am jai' dhit nam xib cham tu' kam jum ilhii'ñ, ba' jai' dhit nam xib tu' kam jum ilhii'ñ, gatuuk dir ja'k daraibu' am.

Gu Jesus nax buam jum aa'nda' ja a'mkam gu Jerusaleen oi'ñkam (Mt. 23:37-39)

³¹ Ba' ji'kchi gu pariseos jum tütgidam mi'p ba ji bubua mit na pai' oiri gu Jesus. Ba'p titda am:

—Cha'p mu ja'k jimda' Jerusaleen, na gu bhai'm o'bhagi'ñ gu Eroodis na sap jum mu'aa'.

³² Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Ja'p jum ilhii'ñ dho gu Eroodis na gu kaxio. Ja'p japim tida' nañ dai xib gio kabuimuk pix ya ja'p ba ja dudua'ñdha' gu ja'tkam nam jix kako'k, gio jai' nañ ja a'm dir mai' ka xi ja jootsa' gu cham kiki' i'ii'mda' na ja a'm jup tui'dhi'. Maaxdhiñ ba' ba tiamo', ³³ kuñ ji gu' mu ja'k jimda' ji pui' xi chu dudua'ñdhidhat. Xib jañ ji'x bhiiya', gio kabuimuk, gio maaxdhi. Bhammi ja'p jañ ba ji buusnia', na gu' gu jaroi' no' pu'ñi bhaankam tu a'ga gu Dios, jum aa'nda' nam bhai' mu'aa' Jerusaleen, cham tu' maakam ja'k.

³⁴ 'Aapi'm ja'tkam Jerusaleen oi'ñkam, ja'p pix na pim ja koo'n gui' nam bhaankam tu a'gada' gu Dios. Tii jam aa'ñdhidha'm pix na pim jax ja'k duñia' na ba'x bhai' ba tu jam jimda'. Aapi'm ja ma'yasat ja koo'nda' joodai ki'n, gu' gu Dios pix na bhai' tii ja jootosda' nam ba' ya' tu jam a'gidha'. Ja'p na aañ na ñich mui'kim tii ji jam aa'ñ na pim mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios na ba' xi jam joi'mdat jam a'm ba ti niidhidha' git, gu' ji na pim gu' cham aa'. Dhi' ja'p ji buus na jax gu

takaarui' no' tii pup bix xix ja boi'spam kat gu maamra'n no' bax ja naa gu tu', gu' ji nam gu' cham mu ja'k a'jida' diilh. ³⁵ Ba' xib ya' dir ja'p ja'k, cham pai' pim kañ kaaya' nañ pu chu'm tu jam a'gi'ñdha', ni ku pim cham pai' kañ chigia' maaxik. Jano' pim maaxik kañ chigia' na pim pai' dhuuk jup ti'ya': “jir gè'kam gio nax uañ ki'n kii'k dhi' na bhaankam bhai' ba jim gu Dios!”

14

Gu Jesus na ba dua'ñdha' maa'n gu maa'nkam na kax baigik ka'

¹ Maa'nnim nam pai' dhuuk cham tu juanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gu Jesus tu ko'iim buiñor maa'n gu gè'kam pariseo, nat gu' bai na buiñor tu koi'ra'. Ba' sia mi'p daraa am gu jai' pariseos nam jix mai'chim gu Jesus. ² Maa'n jup bai mit gu' gu maa'nkam na gè'ka' gu baigiki' na ja bii'm jup tu jugia', bhai' dhir ja'p jup daa ba'. ³ Ba' nat ba tii gu Jesus, ba ja tikka gu pariseos gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios nam mi'p daraa. Jup ja titda:

—¿Jix bhaai' aa nañ xib dua'ñdha' dhiñ jaduun nax ka'ook sia ku cham tum juan, ka' gu' cham aa?

⁴ Gui' cham ñio'k am, dai nam mi' pix pu tu'ii'. Ba' gu Jesus mu jimik xi dhua'ñdhak gux ko'kkam xi joot na ba jimia' kia'mi'ñ.

⁵ Ba'p ja titda ip gio gu pariseos:

—No't maadit aapi'm tu' jam alhii chuk piam tu' jam tuuru' mu pai' ma gii jax chu'm ti di'n kir jano' pik na pai' dhuuk cham tum juan, ¿mi' pix jap xi ñii'ñdha'? ¿Cham aa nap jotmoda' mu dai'ññi baabu'?

⁶ Ba' gui' bhai' pix xi ñii'ñ am, na gu' cham bhaai' nam jax ja'k jup xi chida'.

Gu Jesus na ba ja aagi'ñdha' gu ja'tkam nam jax ja'k cham jum xi'rappuda' ja bui gu jai' ja'tkam

⁷ Ba' gu ja'tkam gui' nam kia'pix mi aajim nat pui'p ja bai gu gè'kam pariseo nam jai' bii'ma'n jup tu jugia', biipi' dir pix ji dharaibuim am amuub na pai' daa na xi ja ñii'ñ gu Jesus. Ba' xi ja aagi'ñ na cham jir am nam pui' ja'k tu jimda', jup ja titda:

⁸—No' jaroi' mu pai' bam titmo, ba' pu'ñi ma jam bai na pim buiñor tu jugia', cha'pim

amuub dadaarrida' na pai' daaka' gui' na mi'm titmoda', na gu' cham maati' ka' no' aapi'm mi' jam bi'ii'ñka' gu a'toxkar, ka' ba' gu jai' na palhüp iam jix io'm pa'x kii' ka'm ja nii'ñdha'. ⁹ Mi' dhir dho ji jam jootsa' no' pu'ñi jai' mi' ja bi'ii'ñ no' aapi'm cham pik kii' ka'm jam nii'ñ. Ba' pui'x xi'i'rai ja'p ja'k ma jimia' pim na pai' cham pik tu' bhaigim tu tui'ka'. ¹⁰ Gu' ja'pji no' mit pai' dhuuk pu'ñi jam bai na pim tu jugia', nammi dir ju'ñdharam japim pix pu ji dharaibuidha' na pai' cham pik tu' bhaigim tu tui'ka'. Mi' ba' diilh no' jax kai'ch gu jaroi' na jam baidha' na pim mu ja'k daraibu' amuub, mu ja'k japim dho ba'p ba jimia'. Ba'x bhaim taatit japim mi'p ba darka' biima'n gio ja biim gu jai' na mi'p ja chiñia', ba' biix pix jix bhaim jam aa'nda' am gu ja'tkam nam mummi dir ja'p darka' na pim biima'n xi chu kua'da' gui' na mi'm titmoda'. ¹¹ Na gu' gu jaroi' no' gampai'm ilhii'ñ, joidham jix kii' ka'm nii'ñdha' am gu ja'tkam, gu' cham tu' kii' ka'm nii'ñdha' am ji no' dai gè'kam jum taat.

¹² Ba' nat pui' xi ja tiidak gu Jesus gu ja'tkam, jup titda ip diilh gu gè'kam pariseo nat bai na biima'n tu jugia':

—Gio aap jiñ jaduun nap jir kiokam, nap pai' dhuuk ja bai'ñdha' gu ja'tkam nam jum biim tu jugia', cha'p dai gui' ja bai'ñdha' nap jaroi' ilhii'ñdha' nam pu chu'm ki'n ja'k jup jum buidha', pui' na jax gui' nam jir jix bhabhai'kam ka' jum bui, piam gum jaaduñ, piam gux chutumñigam nam ya ja'p amuub oi'dha' nap pai' kio. ¹³ Gu' gui' ji nap ja baidha' nam cham tu' bia' ni ji'x, gio gui' nam jix mama'mkulhi', gio gui' nam cham ñiñña. ¹⁴ Mi' dhir ba' dai nap jix bhaim pix bam taat ka', na gu' ja'k jum buidha' gu Dios jano' nam pai' dhuuk duduadii baapmigia' gui' nam mi' pui' jimia' na jax jix aa'nda', sia kum gu' dhi' cham ja'k jum buidha' gu ya' jotmoda'.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai na gè'r koi'cham ka'

¹⁵ Ba' maadit gu maa'nkam nat kai gu Jesus nat koi' bhaan tu a'ga gux dhaam kam, jup kai'ch:

—Ja'p moo joidham jix bhaim tu ja jimia' gui' nam buiñor aaya' gu Dios nax io'm jir gè'kam! ;Biima'n tu jugia' am gu'!

¹⁶ Ba' gu Jesus jup kai'ch:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam jix aa' na tu jugia' jurnik kam mui' ja biim gu ja'tkam. Gu tujuandam tugi'ñ miji ja'p xi joot na pu ja ti'nmira' gu ja'tkam nar koi'cham ka'. ¹⁷ Ba' nat pai' dhuuk bam ai nam tu jugia', gio miji ja'p jup xi joot gu tujuandam tugi'ñ na mui' ba ja baidhika' gui' nat biipi' dir ba ja aa'ñ nar koi'cham ka', mi' pu ba tu bhiix. ¹⁸ Gu' ji na gu' na mu ja'p tii pui' ba ja titdaim ip gio, cham ka aa' am. Jup kai'ch gui' nat biipi' pui' tii xi chi'n: “Aañ kia'pix alhi'ch saba'lh maa'n kap gu dibir. Mu ja'k jañ ba' ka ti'mira'. Ka xi chuñ uañi'ñka' ap nañ cham mu jim.”

¹⁹ Ba' jumai ja'p ja'k pui' tiip ba titdaim, jup kai'ch pix ip: “Aañ kia'pix ja saba'lh gook gu tutuur nañ ki'n tu juana'. Mu ja'k jañ ba' ka matmira' no'm moox o'jo'. Cham jañ ba' moo mu jim, ka xi chuñ uañi'ñka' ap.”

²⁰ Ba' jumai ja'p ja'k pui' tiip ba titdaim, jup kai'ch pix ip: “Ja'p moo xib pik sap muni pai' kañ chiimo' iñ. Cham jañ ba' moo mu jim, nañ gu' mu ja'k ka bhüya'. Ka xi chuñ uañdha' ap.” ²¹ Ba' pui' diilh giop ma jii gu tujuandam tii pup xi ja baidhimik, bhammi ba aa'ñdhim gu gè'kam tugi'ñ. Ba' gui' tii ma bhaam nat cham jaroi' mu jii, ba'p titda ip gio: “Dhop xi dhaimi'ñia' ku gi nap ja bai'ñmira' gui' nam cham tu' bia' ni ji'x miji ja'p nam jix jai'ch dhi gè' kiicham, sia gui' nam jix mama'mkulhi' nam miji ja'p daraa, gio gui' nam cham ñiñña.” Ba' xi mii ip gu tujuandam nat ja baidham.

²² Ja'xpix ba' gio mi'p ba ai ji ja baidhat, jup titda gu gè'kam tugi'ñ: “Ya' ñich ba ja aich gu ja'tkam na pich jiñ joot, gu' ji na gu' gè' ka tu bio' ya ba'k chir.” ²³ Ba'p titda gu gè'kam tugi'ñ: “Dho giop jup xi dhaimi'ñia' nap ja bai'ñmira' gui' nam mu ja'p daraa ju'ñdharam dhi gè' kiicham. Soi'p xi ja titdada' nam ba' bham oidha'. Biix jap am pup ja baidhai gui' nam mi' pai' darka' boi jugii'ñ. Jix aa' iñ gu' nam suudu' ya' dhiñ ba'kgir. ²⁴ Ni maadit gu' ku ka tu jugia'ñ biim gui' na ñich biipi' dir tii ja bai, aañ nañ pai' jax kai'ch.”

Gu Jesusus na ba ja aagi'ñdha' gu ja'tkam nam jax ja'k duiñchu'nda' no'm ba kaichu'

²⁵ Ba' na gamai' ba jimchu' gu Jesusus, mui' gu ja'tkam mu oi'ñchu' am, pìx chibìp kattu' am. Ba' mui' xi ja tìgik jup ja titda:

²⁶ —No' tu' silhkam jix aa' na jaroi' gammiji bañ kaichgida', jum aa' na bix juraa'n kìn xiñ dhaanda' gammiji. Na gu' no'x io'm jix dhaan gu taata'n, piam gu di'ñ'n, piam gu jajaa'nni'ñ, piam gu maamra'n, piam ku gu' diilh jix io'm xim joi'gi'n, cham tu'r am nañ kaichgida'. ²⁷ Gu' cham ji no' gu'x io'm xiñ dhaanit jiiñ kaichu', na gu' cham tu' bhaan jup jum buixi'ñdha' gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch, sia chi jax jum tulhiiñ bix aixim tu'm kìn. Dhi' ba' ja'p ji buusanda' na gammijiñ oi'ñchu'nda' ji mootot gu kuruus. ²⁸ Na gu' dhi' ja'pni na jax no' maadit aapi'm mu pai'x kiasam maa'n gu tēb bhi'ñbak, ¿cham aa gu' bii'pi' xi dhaibui xim ga'ngada' ap no' moo aix gu tuumiñ nap kìn tii'mo'? ²⁹ Nam gu' bhai' jim a'ga' gu ja'tkam no' pich xi chu kookbik dai joodai mi' xi baapsak mi' dhir mi' pui' pup tu'ii'. ³⁰ Jax kai'chdha' am dho gu': "Cham ka aich dho chi gu tuumiñ gu jaduun na kìn tii'mo' dhi bhi'ñbak kut ba' ja'xbui' pìx ji bua." Tiip ba' bax xi'irda'. ³¹ Piam ja'pni ip, no'm gook gux io'm gē'gērkam ba xim koodak, ba' no' gu' maa'n gook alh ja bia' gu sandaarui'x, gu jumai ba' mui', ¿cham aa gu' bii'pi' xi dhaibui xim ga'ngada' gui' na gook alh ja bia'ka' gu sandaarui'x, no' ja'kbui' kìn mamai'chik gu jumai na mui' ja bai'ñchu'nda'? ³² Gu' ba' no' gu' ja'kbui' kat mamai'chik na pui' xim aa', miji dho xi jootsa' gu tujuandam tugi'ñ na aa'ñdhara' gu jumai gē'kam na pui' ba tui'ka', nam chakui maap jum naankia'. Ba' mi' pui' cham tu' kam kokda' am. ³³ Pu'ñi ip ba' aapi'm, jum aa' na pim cham tu' bhaan jujurtika' gu tu' na pim bia'ka' no' pim jix aa' na pim gammiji bañ kaichgida', gio na pim tu' silhkam xiñ dhaanda'.

Gu Jesusus na tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gu on

(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴ ¿Aapi'm jax ilhii'ñ no' jax dhuukat mi' jotmoda' cham ka onkak gu on no' jaroi' gē'

mi' pai' ka bia'? ¿Jax dhui giop ka onkalia' na ba' gio kìn jup bax chu io'b ka'? ³⁵ Aañ ja'p kai'ch na pu cham tu' ka bhai'n ka', ni gu i'ix ku kìn kax joi'ñdha' sia kut tii mi'p xim bui'ñ. Mi' pim pui' ba jimia' jì'k na pim jix maatit jiiñ kēē nañ jax kai'ñkam jup kai'ch.

15

Gu Jesusus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu kasnir bipia'dam

(Mt. 18:10-14)

¹ Ba' mui' mi aajidha' am gu tuumiñ tu taandam tugi'ñ gux io'm gē'kam Rooma kam na pai' oirida' gu Jesusus, nam jix kaim ka' na tu a'gada', sia gu jai' ja'ppix ja'tkam nam cham tu' ka'm tii'ñ. ² Ba' gu pariseos gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' dhir ja'p jix bhaamut a'gichu' am gu Jesusus, jup kai'ch am:

—Jaiñ dhi' na saak mi' pui' jim na jax jix aa' gu Dios, joidham cham jax ji ja ilhdhat ja bii'm tu kua' gux u'ua'tulhdhix kam.

³ Ba' gu Jesusus xi ja aa'ñ bhaan ji ua'rgidhak maa'n gu kasnir bipia'dam, jup ja titda:

⁴ —No' jaroi' maadit aapi'm ja bia' maa'n jix chamaam oo'm gu kakasnir, ba' ma tu bi'aam japich mummi pai' nax xa'ii', gu' ji no' gu' cham tu jai'ch maa'n nap ba ja nini'ñ mi ēēk, ba' aap jix buam jum ilhdhak ma tu gaagam ip gio mi' xi ja ku-upak gu jai'. ⁵ Ba' siamri nammi pai' ma tii pich jax chu'm bapaikkam, ba'x bhai'm ilhdhak japich xi io'mdak xi mootok ba jii ip gio. ⁶ Ba' mu na pich ai kiicham, xi dhai'bus japich na pich ja baidham gu ja'tkam gui' nap jì'k jix ja maat, ba' jax ja titda ap mi' maap ji ja jumpadak: "Aañ maa'n mai' buak gu kasnir na ñich tu bia'rak. Giilhim jañich jix buam jiiñ ilh na ñich pai' dhuuk maat na maa'n cham tu jai'ch. Ba' ma tu gaagam jañich, siamri ñich giop tii nammini maa'n kap bapaikkam. Xib jañ ba' giilhim jix bhai'ñ chaat. Dhi' pu kai'ñkam jach ba' ya' maap tu jugia', na pim ba' aapi'm pui'x bhai'p jum taat ka'ñ bii'm nat jix bhai' tuñ jii." ⁷ Pu'ñi ip dhox dhaam ja'k, giilhim gē'r koi'cham ka' no't jaroi' soi'm ilhdhak pui' ba tii'n gu Dios

na uañdha' gu ua'tulhdhar ga'n, nam gu' bix jix bhaim ilhdha' gui' nam jix dhaam jup tu'ii' buiñor gu jaroi' na soi'm ilhdha'. Jix io'm jix bhaim ilhdha' am dhi' buiñor, cham tu' pui' na jax gui' nam biipi' dir pu soi' bam ilhdha'.

Gu Jesusus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu ubii na mai' bua' gu tuumiñ

⁸ 'Piam ja'pni ip. No' ji'k mambhix aixim gu bapaiñum tuumiñ bhaim pai' ka bia' maa'n gu ubii, gu' ji no' gu' cham tu' ja'kbui' ka aix na pai' dhuuk tii ba ja'kilhiñ, ba'x buam jum ilhdhak nai' ji chu gaa gø' ji chi biñdhak, pix am tu boxkaidhat tu gaagim mi ja'p dirrap gio bhiji ja'p sasoosna'n. Ba' no't gu' siamri ma tii na mi' pai' kaat, ⁹ joidham dhox bhaim ilhdhai xi dhaimñia' ip na ja baiñmira' gu bipnaga'n u'uub gui' na ji'k jix ja mat ka', pui' na jax gui' nam mi' dhir ja'p amuub oiñka'. Ba' no' gu' jax ja titda' mi' maap ji ja jumpadak: "Aañ maa'n mai' buak gu tuumiñ, mambhix aixim jañ bha'ni ka bia'kat dai bapaiñum. Ba' tu ga'ngimik jañich ma tii dakoo. Xib jañ ba' joidham jix bhaimñ chaat. Dhi' pu kaiñkam jach ba' ya' maap tu jugia', na pim ba' aapi'm pui'x bhaim jum taat ka'ñ bim nat jix bhaim tuñ jii." ¹⁰ Pu'ni ip dhox dhaam ja'k, giilhim gø'r koi'cham ka' no't jaroi' soi'm ilhdhak pui' ba tii'n gu Dios na uañdha' gu ua'tulhdhar ga'n. Bix jix bhaim ilhdha' am gu' gu noonbiñ guñ Gi'kora'.

Gu Jesusus na tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu biapma' na mik ja'k bhüya'

¹¹ Ba' jumai bhaan jup ji chu ua'rgidhak mui' ji chu ja a'gi gu Jesusus gu ja'tkam, jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam gook tu maamar ka' biipibop. ¹² Gu gatuuk kam jup titda gu taata'n: "Xi chuñ maakai ap jiiñ chaat gum bixchu' na ji'k jiiñ a'm jup tu bipio'." Ba' maa'n jimdam bix gook xi chu ja maakak gu ja taat na ji'k ja a'm tu bipio'. ¹³ Ba' ji'k pix jur nat bix xi chu ga'rak gu gatuuk kam nat ji'k tu' tu maa gu taata'n, mik ja'k bhii ba' jumai momkoram xi u'uuk gu tuumiñ. Bhammi dir pu jugio bix na ji'k ua'kat, na gu'x maim

ka' ganai' bix aixim na tu buada' na jax ilhiiñdha'. ¹⁴ Ba' jano' pik giilhim bhioigi' ma jii bhammi dir na ka oiri, gio gu' pu ba juu gu tumñiga'n. Cham ka jai'ch na tu' jugia', dai na ba uamaim pix. ¹⁵ Ba' maa'n gu maa'nkam buiñor ma tu jua na bipiñxiñdha' gu tatooxkolh na ja bia'ka'. Mummi ja'p chianda' na bipiñxiñka' na pai' tu ga'mbhar ka' gui' gu maa'nkam. ¹⁶ Tiiñ ñaakit niiñdha' gu tatooxkolh ja koi'dhara' nam ja maakda' mi kiicham, giilhim uamaidha' gu'. Aa'nda' git nam jax tida' na jai' palhiip jup xi jugia' na ki'n ji'x jup bam guguuxdha', gu' ji nam gu' cham pai' jax jup titdada'. ¹⁷ Ba' mikkat jup jum aa': "Bhammi chi giilhim gø' na ja bipio' gu koi' gu tujuandam tugiñ guñ chaat, aañ gu' ya' ja'k giilhim uamaim sia kuñ pui'p jir tujuandam. ¹⁸ Gi no' ñich gio mui'p jii bhammi, ja'p jañ chiida' guñ chaat na ñich mañ ua'tulh buiñor Dios gio buiñor diilh. ¹⁹ Ja'p jañ chiida' na cham pui' kañ iimda' nañ jir maraa'n, na ñich gu' buam pix alhio. Ja'p jañ chiida' na ja'p pix bañ bia'ka' na jax maadit gu tujuandam tugiñ." ²⁰ Ba' pui'm aagik pix kikbo bix boi nat ba jii bhammi buiñor gu taata'n.

'Ba' yammi dir ja'p mui' ba jim nat ba tii gu taata'n, mu dai'bus nat namkim. Io'mdak xi koom gio nat chiñxi, nat gu'x joi'mdak tii na yammi dir ja'p mui' soi' ba tui'dhi' na mui' ba jim. ²¹ Ba'p kai'ch gu maraa'n: "Jiiñ chaat, aañ gø'kam ki'n mañ ua'tulh buiñor gu Dios gio aap jum bui. Cha'p pui' kañ iimda' nañ jir jum mar, na ñich gu' buam pix jum alhio." ²² Gu' ji na gu' gu taata'n cham pui' ilhiiñ, jup ja titda gu tujuandam tugiñ: "Gor xi chi ti'iiñ dhiñ chioñ gu jajannulh gux kiki', xi chu ua'pui pim miji na naangia' ba'k chir. Suusak japim jup xi aañdha', gio maa'n aniiyu pim jup xi dhaaxdha' nobi'ram. ²³ Xi boopoya' pim ip ba' na pim saa'npu' gu tuur jax chu'm nax dhua. Mi' pim ba' xi mu'aa' kuch ya' tu jugia'. ²⁴ Giilhim jix bhaimñ chaat iñ gu' na ñich giop ba tii dhiñ chioñ nat mui' tanoolh mai' gisik, panaas ku muukix kat gio duadik ya'p ba oiri." Ba' ja'xpix giilhim mi' bar koi'cham.

²⁵ 'Ba' gu biipi' kam maraa'n mummi ja'k

jup ka oiri ga'mbhar tir nat gu sipdhi'n mi' ja'k ba ai. Miji pix g'e' ki'n tum sab na mui' ba jimchu', pu cham maat na jax kai'nkam miji tum sab, tim nii'chu' kam tum kai'ch. Ba' nax io'm amuub ba jimchu', ²⁶ maa'n gu tujuandam xi baidhak xi chikka na tu' jax jum bua. ²⁷ Ba'p titda: "Dho sap nat giilhim jix bhaim ilh gum taat nat gio ya'p ba ai gum xiku' nat mai' g'isik, nat gu' sap jix kii' ya ai. Tu chia ba' nam mu'aa' maa'n gu tuur jix dhuakam nach tu jugia'. Mi' dho ba' bhaajim xib." ²⁸ Ba' gui' dai nat bhaim ji bhaam. Mumi ja'p mik pix pup kii'. Cham mui' ka ai. Ba' mu jimik gu taata'n tii soi' ba titda na mu aaya'. ²⁹ Jup kai'ch gu maraa'n: "¿Nap ba' aai cham pui'x bhaim buai' chaat nañ gammiji ya'm palhbui'n gu tu' nap jax bua? Tii' nañ tii' pix bhaan ji bamgidha' nañ tu juantu'nda', pix cham jii' jii'pdhidha' iñ. Jumai oidha' bap duñia', ya' pui' nañ jax jum biim bap tui'ngida'. Chakui' nich moo pai' dhuuk maa'nnim cham jum kai. Mi' pui' tu duñiidha' iñ gu tu' nap jii' chianda'. Ni kup cham pai' dhuuk jax kai'ch nap iam tu' karbax xiñ makia' nañ ja biim jup tu jugia' gui' nañ ji'k jup jix ja maat. ³⁰ Gu' dhi' gi ba' gum tumñi' nat xi ja onbai'ndharak gu oipodam u'uub bhaim ga'm ba jim, mi' xi mui' pich ji gu' gu tuur jix dhuakam sia kup tix maat nat jax jum alhio." ³¹ Ba'p kai'ch gu taata'n: "Ba tum iimchudhix ji matgim jii' chio'n nañ ji'k tu' tu bia', biix bar tu aap ga'n, nap gu' maaxik gammiji ya'p tui'ngit jii' palhbui'n gu tu' nañ jax bua. ³² Dai pix ji na gu' xib jich a'm jum aa' nach biix maap jix bhaim chaatit tu jugia' nat ya' ba ai gum xiku' nat mui' tanoolh mai' g'isik, panaas ku muukix kat gio duadik ya'p ba oiri."

16

Gu Jesus na tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gui' na iampix g'e'kam ki'n daaka jabui gu jai' tujuandam

¹ Ba' gu Jesus diilh jup xi chu ja a'gi dai gui' nam ji'k kaichu' pui' bhaan jup xi chu ua'rgidhak, jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam jix chumñigam maa'n bia'ka' gu tujuandam

na mi' dhir jup tu ja chianda' gu jai' tujuandam tugi'n. Ba' cham mi' pui' tu duiñchu'nda' dhi' dhi tujuandam na jax chianda' gux chumñigam. Ba' gu jai' tujuandam ba aagi'n am gux chumñigam na cham mi' pui' tu duiñchu'. ² Ba' gux chumñigam xi chu joochxi na mu jimda' na tikka' no'r silhkam. Ba' mummip ba ji buus, jup titda: "¿Jir silhkam aa nap cham mi' pui' duiñchu' nañ jax jum aagi'n? Eap tu ua'mir gu u'uan gui' nap bhaan tu daasaim nañ xi chigia' no'p mi' pui' tu duiñchu', piam ku gu' cham kuñ aai ya' dir jum buusaidha'." ³ Ba' nat mi' dhir buusnik gamai' ba jimchu' gu tujuandam, jup jum aa'ntu': "¿Tu'n ba' bhaan ka tu juana', na gu' bai buusaidha' gu kiokam na ba tigia' guñ u'uan? Cham tu' bhaim iñ gu' nañ tu juana' jaraar ta'm nañ git jup ba ti'xia'. Jix xi'ir iñ ip nañ pui' nai' ja tañiidha' gu ja'tkam gu tuumiñ. ⁴ ;Aa, bax maat iñ nañ jax ja'k duñia'! Ja'p jañ ja tii'da' gui' nam ua'tu'n gu kiokam nam ji'k pix namkidha' nam ba' dhi'x bhaim dhuñia'." ⁵ Ba' ji'ma'n pix bhaim ji ja bai gui' nam ua'tu'n gux chumñigam. Jup titda gui' nat biipi' mi ai: "¿Ji'k jap moo ua'tu'n gu kiokam?" ⁶ Ba'p kai'ch gui': "Maa'n jix chamaam oo'm kastaañ dho gu oliibus baraa'." Ba'p titda: "Dhop mi'ni ja'p xi dhaibui atoxkor ta'm jumaip duñia' gui' na bhaan jix maati'. Ya'ni gu u'uan. Gook oo'm daman mambhiix kastaañ jap pix mi dhaasa'." ⁷ Ba' jumai mijip xi chu joochxi na mu jimda', jup titda ip nat mi' ba ai: "¿Aap ji'k jup ua'tu'n gu kiokam?" Ba'p kai'ch gui': "Maa'n jix chamaam oo'm janee' dho gu tiriik." Ba'p titda ip: "Dhop mi'ni ja'p xi dhaibui jumaip duñia' gui' na bhaan jix maati'. Ya'ni gu u'uan. Maakob oo'm janee' pix jap mi dhaasa'." ⁸ Ba' gux chumñigam gatuuk ba maat nat jix aich nat jax ja'k duu gu tujuandam tugi'n kat na ba' cham mu ja'p pix mai' giixix ka'. Maaxik pui' ja'k tu jim am gu' gui' nam cham mi' pui' jiiim na jax jix aa' gu Dios, jix io'm jix aichu'n am nam jax ja'k duñia' gu tu' na diilh jir jup ja duiñ ka', cham tu' pui' na gui' nam mi' pui' jiiimda' na jax jix aa' gu Dios.

⁹ Jir am ip dho na pim mui' mai'chia' gu tuumiñ ya' kam dhi oi'nga'n nax chu

ua'tulhdhix, na pim gu' dhi' ki'n ba' ja mai'chia' jai' gu ja'tkam, nam jaroi'x bhai' jam tii'dai jam aichdha' maa'n kap nam pai' gammiji bhai' pu ba oi'ñka', jano' na gu tuumiñ ya' kam dhi oi'ñga'n cham pai' ka matgilhia'.

¹⁰ 'Na gu' na pim jax bax maat gu jaroi' no't mi' pu tu duu gu tu' palhiip jup jum duukam no' mit chia, dhi' bhaan jix maati' ka' ip na sia gu gɛ'p jum duukam mi' pui'p duñia' no' mit chia. Gu' ji no't gu' gu palhiip jup jum duukam cham mi' pu duu, pu dhi' bhaan jup jix maati' ka' na cham mi' pui'p duñia' gu gɛ'p jum duukam. ¹¹ Ba' pu'ñi ip aapi'm no' pim cham mi' pui' duñiim gu tuumiñ na jax ja'k jum aa' na pim duñiidha', dhi' bhaan jix maati' ka' na pim sia cham tu' mi' pui'p duñia' na pai' dhuuk tu jam makia' gu Dios gui' nax dhaam ja'k jix chu jai'ch na cham ji'xkat tu ju'ngi. ¹² Piam pui' na jax sia gu jaroi' no' pim cham mi' pui' tu duñiim gu tu' na tii jam chiñia', ¿tu' pim ba'p niirda' nar jam namki' ka'?

¹³ 'Gio gu' na pim jax bax maat na cham jir am na gu jax chu'm tujuandam gok kap tu juanda' maa'n jimdam, na gu' cham tu' bix gook jix bhai' tu ja juañdha', jumai dho pax jup bhaamkidha' gu jaroi' na buiñor tu juanda', mikkat jumai ip, mi' pum buada'. Dhi' ja'p jañ kai'ñkam jup kai'ch na cham bhai' mi' pui' jimda' gu jaroi' na jax jix aa' gu Dios, no' daix chu aa' na git xi chu bia'ka' gux dha'ram namkim na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch.

¹⁴ Ba' gu pariseos dai na mit xi a'sik gu Jesus na pui' kai'ch, nam gu' dai tuumiñ jix joojoi'ñdha'. ¹⁵ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Aapi'm na pim pariseos jum tii'ti' sap pik ba' panaas joidham mi' pui' xi jiiim japim na jax jix aa' Dios, gu' ji na gu' dai nam xi jam nii'ñdha' pax gu ja'tkam, nam sap ba' pax jix bhai' jam aa'nda'. Gu' ji na gu'x bhai'x maat gu Dios jam jujur am na pim jax pik ja'k jir tu'm, sia ku pim gu' ya' ja bui gu ja'tkam tii pui' xi chu'ii' na pim jir kikii'. Na gu' ya' ja bui gu ja'tkam, sia kum moox kii' nii'ñ panaas gu tu', gu Dios cham kii' nii'ñdha'.

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' nam aa' na pui'm duñiidha' na ji'k jax tu aagix

¹⁶ 'Gui' nat ji'k Moisees tu ua'nak na jax ja'k tu aagix ka', mi' pax juugit dhi' bhaan tu a'ga mit gui' nam bhaankam ya oipimik gu Dios na pai' gu Juan ja'tkam bopkondam. Mi' dhir bha ja'k maakam tu'm bhai' ji chum a'ga na jax ja'k tu't jix joi'mdat ja a'm ba ti niidhidha' gu Dios. Ba' dhi' na jax chu'm tum a'ga, bix tiix maachik kat mi' pui'x jimiik am gu ja'tkam.

¹⁷ 'Ku gu' bix mi' pui'm duiñchu'nda' ji na ji'k jax tu aagix nat tu ua'nak gu Moisees bijik, na gu' bix jum aa', cham tu' pui' na dhi dibiiir gio dhix dhaam na cham pik jum aa' siat chi cham pai' matgir jax chu'm tanoolh.

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' na cham tu' pui' ka ja bia'ka' gu Dios nam jir jum bipnagim ka' gu jaroi' no't mai' xi buak gu bix' kam binga'n jumai bhai'p ji bhii
(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸ 'No't jaroi' mai' xi buak gu bix' kam binga'n jumai bhai'p ji bhii, cham tu' pui' ka ja ilhii'ñdha' gu Dios nam jir jum bipnagim ka'. Gio gu ubii na mai' buix ka' no't jaroi' bhai'p ji bhii, pui' cham tu' pui'p ja ilhii'ñdha' gu Dios nam jir jum bipnagim ka'. Ja'p pax ba ja ilhii'ñdha' na jax gui' nam jir ganai' pax.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu maa'nkam jix chumñigam gio maa'n Laasar tii'gim na cham tu' bia'ka'

¹⁹ 'Maa'nnim maa'n gu maa'nkam jix jai'ch ka' giilhim jix chumñigam. Gammiji joidham jix bhai' xim duuka' ki'n gux dha'ram namkim gu jajannulh, gio gammiji nabap tanoolh jix bhai' tu kua'da'. Nammi ji chi kii'ska' gu koi' gam na joidham xi chu yooxmadhix ka' bha ja'p. ²⁰ Ba' maa'n jup jix jai'ch ka' gu maa'nkam Laasar tii'gim na gammijix ka'ook ka' ki'n gu bipri'x na e'ka'x kobkom bix na ji'x tukga'n. Pu cham jir tu' bia' kam ka' ip. Dhi' ba' gammiji mi' daaka' ki'ngob na pai' kioka' gux chumñigam, ²¹ na tii niirda' na iam ba makia' git sia gui' na bhai' dhir iigisda' na pai' tu kua'da'. Ba' gu go'ngox mi a'jit jup tuspuni'ñdha' am gu Laasar na pai' jax jix bipri'xi' ka'. ²² Ba' maa'nnim ampix muu gu Laasar pui' xim

tulhiiñaimik, baidhak jamit ba'x dhaam ja'k gu noonbi'ñ gu Dios na buiñor bap tui'ka' gu Abraam na pai' joidham jix chu abhaar. Ba' jik' jurni'ñ ki'n jup ma muu gux chumñigam, dhi' dho gi gu' joidham jix bhai' duiñxim yaas jamit ji, gu' ji nat gu' pu jii mu ja'k na pai'm tulhiiña'. ²³ Ba' giilhim jix buam tu tatda' gux chumñigam na bam tulhiiñ ja biiim gui' na mit pui' koi cham mi' pui' ji jimiik na jax jix aa' gu Dios. Ba' mijimmi dir ba tii gu Laasar na biiima'n jup tu'ii' gu Abraam. ²⁴ Ba'p kai'ch gè' ki'n: “Jiñ boxii Abraam, iam xiñ palhbui'ñ nañ ya'ñ chulhiiñ tai chir. Xi chiñia' ap dhi Laasar na iam xi bargidhai gu dee'n ga'n bhañ juulhdhara'ñ ñiiñ am. Giilhim jix buam tu tatda' nañ jix chanoom.” ²⁵ Ba'p kai'ch gu Abraam: “Jax dhui nat jix bhai' tum jii aap jiñ boxii nap duakat jum tuuku' bhaan, gu' dhi Laasar jum tulhiiñaimik. Pui' ku ba' xib ya oiriñ biiim na pai'x bhai' tu tatda' gammiji, na gu' pu'ñi ja'k jir mai'chik ga'n. Aap ba' mi' ja'k jum a'm bipio' nap pai' ba' bam tulhiiñ. ²⁶ Gio gu' cham bhaai' na jaroi' ya' dir mu ja'k buusnia', ni mu dir bha ja'k, na gu' giilhim gè' irban jix chi'ik. Jumai momkoram jup tu'ii' ap aap, gio aach jumai ka'm ip.” ²⁷ Ba'p kai'ch gux chumñigam: “Dho piam jap mu ja'k jootsa' na pai' kio guñ chaat. ²⁸ Mi' dharaa am jix chamaam guñ jaaduñ na ja aagi'ñdha' na jax ja'k jix bhaai' nam dui cham bha ja'k bhiiya' ya tai chir nañ pai' bañ chulhiiñ aañ. Giilhim jix buam tu tatda' gu'.” ²⁹ Ba' gu Abraam jup titda: “Jax dhui nam bia' gui' nat Moisees tu ua'nak, gio gu jai' nam pui' bhaankamu'n jup tu a'gimik gu Dios. Gui' ka'm tu daa biiix na tu'm aa' nam pu duñia' nam ba' cham mi' ja'k bhiiya'. Dai ji nam ti jii'ñdhai mi' pui' jimia' na jax jum kai'ch.” ³⁰ Ba'p kai'ch gux chumñigam: “Pui' dho tii nap jax kai'ch jiñ boxii, dai pix ji nam gu' cham tu' jax ji chi'ji ti jii'ñdha' no't jaroi' muukik gio duadik jup ba tu ja a'gidhim.” ³¹ Ba' gu Abraam jup titda: “Pui' pix ip ji matgim sia kut tu' maa'nkam muukik gio duadik mi ja'p jup ba kiik, pix ji no'm cham ti jii'gi'ñ nat jax tu ua'nak gu Moisees, gio gu jai' nam bhaankamu'n gu Dios tu ja a'gidhimik gu ja'tkam, nam gu'

diih cham mi' pui' jimiik ka'.”

17

Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jax ña pix dhuim ua'tulhdha' gu jaroi'

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

¹ Ba'p ja titda ip gio gu Jesus gui' nam kaichu':

—Gammiji pix jix jai'ch ka' am gu ja'tkam nam tu baidhidha' mu ja'k na pai'x chu ua'tulhdhix. Tiiñ jix buam jiñ aa'nda' bhaankam gu jaroi' no't jax dhuukat maadit aapi'm mu ja'k jam bhiih na pim kia'pix jiñ bui ba ti jii'gi'ñ, na gu' mi' dhir cham bhai' ka tu jimia' na pui' xi jam doodai. ² Iam chix bhai'p tu jimia' ji nam bii'pi' dir mu pu ba bua' suudai' chir, bha bulhdhai gu gè' mattur na chakui maadit jam iatgidha'. ³ Ba' aapi'm xim nuukdat na cham jaroi' jam iatgidha'.

'No't jax chu'm jam jaduun mam ua'tulh jam bui, xi aagi'ñdha' pim na cham pui' ja'k tu jimda'. Gu' ba' no' gu' jax kai'ch na cham pui' ka tui'ka', aapi'm jup tu uañi'ñka'. ⁴ Sia chi moo xijum gookim gu tanoolh jum ua'tulh jum bui, tu uañi'ñ ka' ap no't ja'kbui' kim pui'p jum tii'n na cham pui' ka tui'ka'.

Gu Jesus na pui' ba ja tii'da' gu noonbi'ñ nam cham iam ja'xbui'x biiñak buiñor gu Dios na jix gu kai'ñ gu mostaasa

⁵ Ba' gu noonbi'ñ gu Jesus jup titda am:

—Jich jaduun, jich aagi'ñdha' ap nach jax ja'k jix io'm buiñor jix biiñak ka' gu Dios.

⁶ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Jax dhui na pu ni palhii'p ku pim iam jix biiñak buiñor gu Dios. Kani no' pim sia ja'xbui' buiñor jix biiñak ka' git na jix gu kai'ñ gu mostaasa, ba' no' pim jax titda dhi tua na mi'ñi kiik na diih jum takbunai mummim daasa' na pai' gè' suu'n gu suudai', pui' dhop ji buusnia' git.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jax ja'k tu jimda' gu jaroi' no'r tujuandam

⁷ 'No' jaroi' maadit aapi'm bia' gu tujuandam, ba' no't gu' tu bia'rak gu baak piam kut tu moikdarak, ni kup iam jax tii'da' na pai' dhuuk mi' ba aaya' kiicham: “Bi chu ju'. Bha'ñi bax chu bhai.” ⁸ Gu' ja'pji ja'kbui' kat nap mi chiñia' na tu bhaidhai

tum makia'. Nap pai'x bhai' xi koi'choi nap ba'p ba chiñia' na tu jugia'. ⁹ Ni kup jup xi taxchaabgi'ñdha' nax bhai' tum buixi'ñdha'. ¹⁰ Ba' aapi'm pu'ñi na pim jir tujuandam buiñor gu Dios. Na pim pai' dhuuk tiimoidha' gu tu' na jam chianda', ja'p japim kai'chdha': "Ni ji'x kuch cham jir kiki' tujuandam buiñor gu Dios, nach gu' cham tu' diih jai' tu' pup jax xi bua, daipu' na jax pi'x jich chian."

Gu Jesusus na baja dudua'ñdha' mambhix gui' nam tootolhidhat gakiidha' gu ja tutku'

¹¹ Ba' gu Jesusus na Jerusaleen ja'k jim, mi ja'p a'jim na pai' jax Galilea bhaan bipio' gu dibir gio na pai' jax Samaaria bhaan jup bipio'. ¹² Ba' na maa'n kap ba aajim na pai' ji'dilh jir kikcham, yammi dir ja'p mui' ba ti ni'ñ am mambhix gux kako'kkam na ja e'ka' gui' na tootolhidhat gakiidha' gu ja tutku'. ¹³ Ba' mui' ba jiiñkai'ñ am gu Jesusus, jup kai'ch am:

—¿Xich dhudua'ñdhak jich jaduun! ¡lam jap xich joi'mdat xich chigia'!

¹⁴ Ba' nat ba ja ti gu Jesusus, jup ja titda:

—Ja bui pim xi jimia' gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam bhai' g'e' chiop, nam jam tigia' na pim bax kiki'.

Ba' nam gamai' ka jii'mchu', joidham jix bhai' bhai' ji chu tatdat, bax kiki' gu ja tutku' nam xim nini'ñ. ¹⁵ Ba' maadit mi' dhir pu ja'k gi' nat bam ti na bax ki' xi taxchaabgidhidhat gu Dios g'e' ki'n. ¹⁶ Silh jii ip gio mu na pai' gu Jesusus, ba' mi' o'lhia'n ki'n xi kikbok ba taxchaabgi'ñ nat ba dua'ñ. Jir Samaaria kam gu maa'nkam.

¹⁷ Ba'p kai'ch gu Jesusus:

—¿Kux cham tu'r mambhixi'ñ am aa gux kako'kkam na ñich ja dudua'ñ? ¿Pu jii mit aa ba' gu xijum maakob? ¹⁸ Dai bak ba' dhi' na cham jir Israel kam bhai' xi jii nat bha taxchaabgidham gu Dios.

¹⁹ Ba'p titda gu maa'nkam pui' xi chi'ik:

—Pu ba dua pich ji matgim jiiñ jaduun, cha'p jax kam aa'nda', na pich gu' bix jum jur ki'n ti jii'ñ buiñor gu Dios. Ba jimia' ap xi kikboi.

Gu pariseos nam ba tikkada' gu Jesusus na pai' ba' duuk jum aaya' gu tanoolh na gu Dios jix ja joi'mdat ja a'm ti tigia' gu ja'tkam (Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰ Ba' gu pariseos bhai' ba tikka' am gu Jesusus na pai' ba' duuk jum aaya' gu tanoolh na gu Dios jix ja joi'mdat ja a'm ti tigia' gu ja'tkam. Ba'p ja titda:

—Jax dhui na pim cham tu' maaxik tigia' na pai' dhuuk gu Dios jix joi'mdat ja a'm ti tigia' gu ja'tkam. ²¹ Cham tu' pim jax ti'ya': "Jaña, mi'ñi ba ai." Piam ja'pni: "Bhai' sap pai' ba ai." Gu' gu Dios pu xib na ya'x joi'mdat ja a'm ba ti niidhim gu ja'tkam.

²² Ba'p ja titda dai gui' nam ji'k kaichu':

—Aapi'm jax chu'm tanoolh gio tiip ba xiñ chiigik ka' maaxik ja'p na jax xib, gu' ji na pim gu' cham pai' kañ chigia'. ²³ Jai' dhit bhai' ji jam iatgi'ñdha' am gu ja'tkam, jup kai'chdha' am: "Mi'ñi ba ai guch Xoi'kam." Piam moo jax kai'chdha' am: "Muni sap pai' ba ai guch Xoi'kam." Cha'pim mi' ja jii'gi'ñdha', na gu' cham jir silhkam ka'. ²⁴ Na gu' nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda', ja'p tu't ya aaya' iñ na jax gu duuk no't bipgi na jotmoda' mui' kap tum tonnia'. ²⁵ Ku gu' biipi'm aa' ji nam jiiñ chulhiiñchuda' gu ja'tkam nam xib ya'x jai'ch, nam gu' cham jiiñ kigalhdha'. ²⁶ Ba' jano' na ba miamlhidha' nañ gio bhai'p jimda', cham tu'p jum buixi'ñdha' am gu ja'tkam, pu cham jii'gi'ñdha' am gu jaroi' sia ku ti ja aagi'ñ. Pui' ip na jax jano' nat tis gu suudai', na ti pup ja aa'ñdhimik gu Noee gu ja'tkam na jax tum duña', ²⁷ gu' ji nam gu' pu cham jii'gi'ñdha'. Cham tu'p jum buixdhat tu kua'da' am, jix maik ka' am, gio nam jum titmoda'. Jano' ba' ti pi'x gan ti ti mit nat pai' dhuuk giilhim jix io'm bhai' ji dhuu'n, gu' ji na gu' gu Noee pu irban dir jix bhai' ba' kuupchu' bhaan gu kanuub. Pu koi mit dho gu' bix bhai'kuk. ²⁸ Gio jano' ip na gu Lot, dai gui' mi' pui' jimda' na jax jix aa' gu Dios. Gu jai' ja'tkam cham tu'p jum buixdhat ti isdat tu kua'da' am, sia ku pui' tiip ja aagi'ñdha'. Jix maik ka' am, jai' tu saba'nda' am, jai' tu ga'rada' am, jai' tu ba'pkichaidha' am. ²⁹ Ba' dai tai pi'x mi' ba duu'n nam cham pum aa', mi' pi'x pu tum totpok dibir ta'm. Gu Lot gu' pu biipi' dir ba jimiññor mi' dhir Sodooma nat chakui tai duu'n. Ba' pu bix koi mit gui' nam mi oi'ñkat, nim maa'n kut bii. ³⁰ Aañ ba' pu'ñi ip jano' nañ gio bhai'p jimda' ya' dhi

oi'ñga'n, cham tu'p jum buixi'ñdha' am gu ja'tkam sia kum jai' dhit tii ja aagi'ñ. Ya' pix pu bañ maaxdha' iñ nam cham pum aa'nda'.

³¹ 'Ba' jano' na pai' dhuuk jum aaya' gui' gu tanoolh, no' jaroi' maadit aapi'm bhai' pai' ka daa ba'k dhaam, bhai' dhir jap timni pu jimiññolhia'. Cha'p miji ka bapkida' ba'k chir nap tu' xi bhiji. Piam no' jaroi' mu ka oiri ga'ram, mi' dhir gammiji ja'k pu jimiññolhia'. Cham tu' na jax jum aa'nda' na mummi ka xi ñorgira' kia'mi'ñ na ba' pik ba jimiññolhia'. ³² Jax japim gix maat nat tu dooda bijik gu Lot gu binga'n, pu'ñi dhop tu jam dooda' no' pim dai bhaan titi'ñcho gu jam bixchu'. ³³ Na gu' gu jaroi' no' dai bhaan titi'ñcho gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch, cham jixkat palhbuidha' na jax ja'k jix bhai' tu jimia' gatuuk. Gu' ji no't gu' cham tu'p jim buixdhak mi' pui' xi chu duu na jax jix aa' gu Dios, jix bhai' ji na tu jimia'.

³⁴ 'Ba' no' jano' pik jir tukaa' nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda', no'm gook maap mi' pai' ka boobok gu ja'tkam, maa'n pix jañ baidhika', gu jumai ba' mi' pup bi'ya'. ³⁵ Piam no' ñich gu' tataab ja'k ya' ai, no'm gook maap mi' pai' ka tu tua' gu u'uub, maa'n pix jañ jup baidhika', maa'n mi' pup bi'ya'. ³⁶ Piam no'm gook gu ja'tkam mu pai' ka oipo gaa tir, pui' maa'n pix jañ jup baidhika', gu jumai mi' pup bi'ya'.

³⁷ Ba' bhai' ba tikka am gui' nam kaichu', jup titda am:

—¿Jich jaduun, ya' aa ba' pui' tum duñia', ka' maakam ja'k aa?

Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Dho na pim jax bax maat no'm pai' pix xikoolh jiiim gu nunnui na gu' bhai' tu muukix ka', pu'ñip jix maati' ka' jano' na pai' dhuuk pui' ba tum duñiidha'.

18

Gu Jesus na bhaan ji ua'rgidhai tu a'ga' maa'n gu ubii gio maa'n gu g'e'kam

¹ Ba' gu Jesus bhaan ji chu ua'rgidhak maa'n gu ubii gio maa'n gu g'e'kam, ba ja aagi'ñ gui' nam kaichu' na bhaan ja guguxi'ñ nam cham jim o'joldhat gammiji tu daanda' buiñor gu Dios. ² Jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam maa'n kap jir g'e'kam ka', na pai' mui' pa' daa'ñxim jir kikcham ka'. Cham tu' ka'm ja nii'ñdha' gu ja'tkam dhi' dhi g'e'kam, ni gu Dios ku tu' ka'm nii'ñdha'. ³ Ba' mi'p jix jai'ch ka' maa'n gu diilhdhim ubii nat muu gu binga'n. Dhi' mi' tii a'jida' na pai' daaka' gui' gu g'e'kam na pu titdada' na bhaankam nokia' nam kokdada' gu ja'tkam mu na pai' kio, ⁴⁻⁵ gu' ji na gu' cham tu'p jum buixi'ñdha'. Mui' tanoolh jup duu na cham tu'p jum buixi'ñdha' gu g'e'kam buiñor gu diilhdhim ubii. Ba' maa'nnim jup jum aa': “Gi no' ñich a'mkamu'n jup ñio dhi ubii ku cham kañ juanda', sia kuñ tii cham tu' ka'm ja nii'ñ gu ja'tkam, ni gu Dios kuñ tu' ka'm nii'ñ. Jir maa'n na bha ja'k jiñ chooñi'ñ.”

⁶ Ba' pui' xi chi'ñik jup ja titda ip gio gui' nam kaichu':

—Dho jaña nat siamri dakoo a'mkam ma ñio gu g'e'kam gu diilhdhim ubii na cham jum jii'pi'ñka' na pu titdada', sia ku gu' tii cham tu' ka'm ti nii'ñ gui' gu g'e'kam. ⁷ ¿Aapi'm ba' cham pu'ñip jam kaaya' aa jax no' pim titda gu Dios nat jam a'm ti tii na pim jir ja'tkam tugi'ñ ka', no' pim gammiji pui' titda nabap tanoolh gio nabap tukaa'? ¿Ka' gu' ka ji mi'kidha' aa panaas na ba' pik jix joi'mdat ba jam tigia'? ⁸ Matgim moo jano' ji na jam palhbuidha', cham tu' na gu' mi'kidha', aañ moo ya' pu jam titda. ¿Siamriñ chi ba' gio ya'p ja tigia' aa gu ja'tkam dhi oi'ñga'n bhaan nam jiñ bui' ti jii'gi'ñdha' jano' nañ gio bhai'p jimda'?

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu pariseo gio maa'n gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm g'e'kam Rooma kam

⁹ Ba' jai' dhit gu ja'tkam g'e'g'e'kam jum taat ka' am nam chi sap panaas mi' pui' jiiim na jax jix aa' gu Dios, gu' ba' gampai' ja ilhii'ñdha' am gu jai' ja'tkam. Ba' gu Jesus jumai bhaan jup xi chu ua'rgidhak ba ja aagi'ñ nam ba'x maati' kaaya', jup ja titda:

¹⁰ —Maa'nnim gook gu ja'tkam ma jii mit maa'n kap chiop na mit tu daañim jix dhaam ja'k buiñor gu Dios. Maa'n jir pariseo, jumai ba' maadit jir di' gui' nam jir tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm g'e'kam Rooma kam. ¹¹ Ba' gu pariseo

pui' kikat jix dhaam ja'k xi chi tīgik mui' ji chu daani buiñor gu Dios, jup kai'ch: "Moo taxchaab ba' Gɛ'kam Dios nap jiñ palhbui'ñchu' nañ mi' pui' jim nap jax jix aa'. Cham jañ tu'r jix ɪxkum na jax jai' gu ja'tkam nam giilhim jix ɪ'xbi', ni kuñ jir pu chu'm na jax jai' nam mai' xi ja iabut gu ja bɪpna' jai' bhai' ji ja u'. Cham jañ pai' dhuuk jix buam jum duukam jup tu bua. Jum taxchaabgi'ñ iñ ip sia na pich cham tu' pu chu'm ya'ñ dho'ñcho dhi oi'ñga'n bhaan nañ jir tuumiñ tutaandam tugi'ñ ka' gux io'm gɛ'kam Rooma kam, ja'p na dhi' na bhai' dhir kīk. Giilhim jix u'ua'tulhdhix am gu' gu pu chuutu'm. ¹² Aañ gookim jiñ xaabda' na giop bam aaya' na pai' dhuuk cham tum juanda'. Gio gu tu' nañ mai'chidha' nañ tu juanda', gammijim maakidha' iñ na jik jum a'm jup bipio'." ¹³ Ba' gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gɛ'kam Rooma kam ja'x mik pa' ji kikbo, ni ku iam xim guguuxi'ñ nax dhaam ja'k xi chi tīgia', dai na bhai' xim gibdat bhaastu'n jup kai'ch: "Aapi' Gɛ'kam Dios, xiñ joi'mdaip iam jiñ uañdha' guñ ua'tulhdhara' nañ giilhim jix ua'tulhdhix." ¹⁴ Ba' aañ ya' pu jam titda nat gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gɛ'kam Rooma kam ba jii kia'mi'ñ uañchudhix kam gu ua'tulhdhar ga'n, gu' ba' gu pariseo cham. Na gu' cham tu' joi'mdat niñ'ñdha' gu Dios gu jaroi' no' dai gɛ'kam jum taat, gu' gui' ji na soi'm ilhii'ñdha' na ba'x joi'mdat niñ'ñdha'.

*Gu Jesus na tu ja daañxidha' gu a'aalh
(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)*

¹⁵ Ba' jai' dhit gu ja'tkam mui'p ba aichulhdhim am gu Jesus gu ja a'aalh chuk nam jix aa' na ja a'mkam tu ja daañxidha'. Gu' ji na gu' na mit pai' dhuuk ja tii gu noonbi'ñ gu Jesus, ba ja ñiok jamit pix gu jai' nam mui' tiip ba ja ua'kat gu ja maamar. ¹⁶ Ba' dñil gu Jesus xi ja baidhak gu noonbi'ñ jup ja titda:

—Cha'pim ja sosbhichulhi'ñdha' dhi ja'tkam nam bha ja ua' gu ja maamar, na gu' pu'ñi chu'm ja a'm jum aa' gu ja'tkam nam jir tu'm ka' na ba'x joi'mdat ja a'm ti niidhidha' gu Dios. ¹⁷ Cham jixkat jaroi'

aaya' buiñor gu Dios no't cham pui'm ilh na jax gu alhi, aañ moo ya' pu jam titda.

*Gu maa'nkam jix chumñigam na ba tikkada' gu Jesus na jax ja'k mi' pui' jimda'
(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)*

¹⁸ Ba' maadit gui' nam jir ja gɛ'gɛ'kam tuk gu Israel kam ja'tkam jup titda gu Jesus:

—Aañ ja'p tu'm xim tikkam jiñ jaduun, aap nap jir jix bhai'kam. ¿Jax ja'k jix bhaai' nañ xi chu duñia' nañ ba' mai'chia' nañ jimia' buiñor gu Dios nañ gammiji buiñor bap tui'ka'?

¹⁹ Ba'p titda gu Jesus:

—¿Ja'p kai'ñkam jup kai'ch ap aañ jaduun nañ aañ ja'xbui'p jir jix bhai'kam na gu Dios? Na gu' dai gui' nar jix bhai'kam.

²⁰ Gio gu' gui' nap tu'ñ chikka, jix maat ap na jax tu aagix na tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios nap tu' jax dhuñia'. Ja'pni bom kai'ch: "Cha'p nai' pix ja biim boppoda' gu u'uub, daipu' gu jax chu'm nar jum biina' ka'p pu biima'n tu kioka' gammiji nap jix duaka'. Gio nap cham ja koo'nda' gum bipna' ja'tkam. Ni kup cham ti ñixi'ñdha'. Ni kup cham iatbi' ka'. Gum taat jap tu' ka'm jup niñ'ñdha' gio gum naan."

²¹ Ba'p kai'ch gu gɛ'kam:

—Dho biix jañ pui' tii pu tu duiñchu' na ñich dhir bhai'ñ jur ji bhii.

²² Ba'p titda gu Jesus nat pui' tii:

—Ka bi'iix ji gu' maa'n nap pu duñia'. Biix jap tu ga'rai nap jik tu' tu bia' ja makia' gu tuumiñ gui' nam cham tu' bia' ni jix, bhai'p ba' xi jimia' nap bañ kaichgida'. Pu'ñi ja'k jap ba' bar jix chumñigam ka'x dhaam buiñor gu Dios.

²³ Ba' gampai' ji dhuu gu gɛ'kam nat pui' xi chi'n gu Jesus, jix buam jum ilh, na gu' giilhim jir jix chumñigam ka'. ²⁴ Ba' na bhai' xi ñii'ñ gu Jesus nat jix buam jum ilh, jup kai'ch:

—Ja'p moox xijaim ilhii'ñ am gux chutumñigam nam mi' pui' jimia' na jax ja'k jix joi'mdat ja a'm ba ti niidhidha' git gu Dios! ²⁵ Gu kameeyo chi iam cham xijaim jup ilhii'ñ ji na bhai' baakii bui'ram gu soomkar ja'p dir ja'k buusnia', cham tu' pui' na gux chutumñigam nam jix xijaim ilhii'ñ nam mi' pui' jimia' na jax ja'k jix joi'mdat ja a'm ba ti niidhidha' git gu Dios.

²⁶ Ba' jai' dhit gui' nam tē kēē, jup titda am gu Jesusus:

—jDho bak gu' cham jī'xkat jaroi' buiñor aaya' gu Dios, na gu' pui'x xijai nach mi' pui' jimia' na jax jix aa'!

²⁷ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Jax dhuī na cham tu' xijaim ilhii'ñdha' gu Dios gu tu' nam gu ja'tkam jix xijaim ilhii'ñdha', na gu' bixchu'x bhaai' na pu tu duñia'.

²⁸ Ba' gu Peegro mi' dhir ja'p jup titda:

—Dho pui' na jax aach na chich cham tu' kap jich buix gu tu' nach ka bia'kat jano' na chich pai' dhuuk ti jii'ñdhak jum bīm ba jiiñ jaduūñ.

²⁹ Ba'p ja titda bix gu Jesusus:

—No't jaroi' cham tu' bhaan kap jum buix gu taata'n gio gu di'ii'n, piam gu xiix-iogi'ñ, piam gu sispidhi'ñ, piam gu binga'n, piam gu maamra'n, piam gu tu' na bia'ka', pui' na gu ba'ki'ñ, ganai' bix aixim, ba' dai nat pix bhaan ji bam na pui' ba tu duñiim na jax ja'k jix joi'mdat bhaan ba ti niidhidha' gu Dios, aañ ya' pu jam titda na cham jax bua. ³⁰ Na gu'x io'm mui' ba tu iimchuxdha' gu Dios pu ya' na ka duaka' dhi oi'ñga'n bhaan, cham tu' ja'kbui' na jī'k cham tu' bhaan jup jum buixdha' bīpi' dir. Gio daman pup na xi baidhika' jix dhaam na buiñor bap tui'ka' gammiji.

Gu Jesusus na giop ba tu aa'nda' nam mu'aa', bar baikim ka' ba' dhi' ki'n
(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

³¹ Ba' ja'p ja'k dilhkob xi ja boosgak gu Jesusus dai gu mambhix daman gook gu noonbi'ñ jup ja titda:

—Xib jach ba' silh mui' pu ba jimia' Jerusaleen, bhai' na pai' pui' ba tum duñia' ba' na mit jī'k jax tu ua'nak nam aañ jiñ aagit jup kai'ch gui' nam bijik bhaankam ya ja'p tu a'gimik gu Dios. ³² Gu Israel kam ja'tkam jam maaxik jiñ kīsa' ja bui gui' nam cham jir Israel kam, gui'm ba' bix aixim jiñ buimii nam jax ilhii'ñ, bhañ xixbuidha' am, jiñ asdam ba' pui' xiñ bua't.

³³ Gio nam jiñ gibiiimii, mi' dhir jam ampix jiñ mu'aa'. Ku ba' gu' aañ baik tanoolh ki'n yaa' ji nañ jax ba oirida'.

³⁴ Ba' gu noonbi'ñ pu ni jī'x ku mit jix maatit kai na jax kai'ñkam jup kai'ch, pu

cham maatit kai mit na jax kai'ñkam jup ja titda. Na gu' pui' na jax ja titda gu Jesusus, jix xijai na jaroi'x maatit kaaya' gu mi' jotmoda'.

Gu Jesusus na ba dua'ñdha' maa'n gui' na cham ñia ka'

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵ Ba' nammi na mia'n ba aajim gu Jesusus na pai' Jerikoo ti tii', maa'n gu maa'nkam cham ñia kam mi ja'p daakat boi jugii'ñ tu taan gu tuumiñ nam onbai'ñdha'. ³⁶ Ba' nat ba ja kai nam mui' mi ja'p pix kai'ch gu ja'tkam nam buan, ba ti tikka na tu' jax jum bua. ³⁷ Ba'p titda am na Jesusus Nasareet kam mi ja'p jim mui' ja bīm gu ja'tkam. ³⁸ Ba' ba jiiñak gē' ki'n gu cham ñia kam, jup kai'ch:

—jJesusus, boxii'ñ gu Dabii! jlam jap xiñ joi'mdai xiñ chīgii xiñ dhua'ñdhai!

³⁹ Ba' gu ja'tkam gui' nam bīpi' dir jiiim, jup titda am ti na cham ñiokat daaka', gu' ji na gu' gui'x io'm gē' ki'n mui' ba xi jiiñak, jup kai'ch:

—jBoxii'ñ gu Dabii! jlam jap xiñ joi'mdai xiñ chīgii xiñ dhua'ñdhai!

⁴⁰ Ba' mi' pup kīk gu Jesusus nat kai, miji xi chu joot ba' nam mu bai'ñxidhika'. Ba'p titda na mit mi' ba aich:

⁴¹ —jTu'ni aañ ki'n jum palhbuidha'ñ jaduūñ?

Ba' gui'p kai'ch:

—Dho nañ tiix aa'ñ jaduūñ nap jiñ dhudua'ñxidha' dhiñ buupui nañ cham ñia. Tiix chi tūgim iñ.

⁴² Ba'p titda gu Jesusus:

—Pu bax kīkii' ji matgim jiñ jaduūñ, na pich gu' bix jum jur ki'n jiñ bui ba ti jii'ñ.

⁴³ Ba' bhai' ji chi tii gu cham ñia kam nat pui' xi chii'n gu Jesusus, jix kī'p jum duu. Ba' dai nat ba oi gu Jesusus xi taxchaabgidhidhat gu Dios jix dhaam ja'k. Sia pui'p xi taxchaabgidhim am gu Dios gui' na mit jī'k tii nat dua'ñ gu Jesusus.

19

Gu Sakeo na baidhika' kia'mi'ñ gu Jesusus

¹ Ba' mi' ba ai gu Jesusus na pai' Jerikoo ti tii', mui' ji bhii irban na pai'r kikcham. ² Ba' maa'n mi'p kioka' gux chumñigam Sakeo tūgim, dhi' maadit jir di' ka' gui' nam jir ja

gɛ'gɛrkam tuk gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gɛ'kam Rooma kam. ³ Ba' tiix chüigim gu Jesus na mi ja'p jim, gu' ji nam gu' giilhim jix kobkom mu jiiim gu ja'tkam. Gio na gu' cham jir tɛb ka' gu Sakeo, ja juraab pix ju'nka' gu ja'tkam. Miji dir ja'p ba' tii miihim ja biihi', gu' ji na gu' cham pai' dhir jir joidham na tigia'. ⁴ Pui' ba' bii'pi' dir dai'ñnik maa'n tua ta'm tis na sap ba' bhai' dhir tigia' na mi ja'p ji buusnia'. ⁵ Ba' am pup tii gu Jesus gu Sakeo na bhai' dhaa tua ta'm nat mi ja'p ji buus, ba'p titda:

—Sakeo, xi chimnik bhai' dhir tua ta'm mai' xiñ baidhak mum ki'aam kuñ mi' xi chibiapui.

⁶ Ba' jotmoda' xi chimnik bhai' dhir tua ta'm gu Sakeo ba baidhak gu Jesus mu na pai' kio cham jax ji chi'nik. ⁷ Ba' bhai' ji bhaak jamit bii'x gu ja'tkam nam ji'k jiiim, sap nat gan mi ai gu Jesus buiñor gux ua'tulhdhix kam. ⁸ Ba' gu Sakeo xi kikbok jup titda gu Jesus:

—Aañ ja'pni ihii'ñ jiñ jaduun. Bii'x nañ ji'k tu' tu bia', irban juugit jañ ja makia' gui' nam cham tu' bia' ni ji'x. Gu' ba' no' ñich jaroi' tu' iix, maakobim ja'kbui'ñ ja'k buidha' ji'k nañ ti iixdha'.

⁹ Ba' gu Jesus jup titda:

—Pu'jani ja'k jir tu'm ka' am gui' nam tu' silhkam jir bopxi'ñ ka' gu Abraam. Aap ba' xib ya' dir ja'p ja'k cham tu' mu ja'k ka jim nap pai' gammiji git mi' pup jum tul-hiiñdha'. ¹⁰ Dhi' ji' ji na ñich bha ja gaagam na mit jumai boi bhaan bhii na pai' mai'x chi giixi', aañ na ñich bhaankam bha jii gu Dios. Ba' gui' nañ ji'k ja tiigim, gio mi'p ja tuttuim iñ bhaan gu boi na pai' cham mai' ka ti giixi'.

Gu Jesus na bhaan ji ua'rgidhai tu a'ga' gu tuumiñ

¹¹ Ba' gu ja'tkam tɛ kɛɛ am na mi' pui' tu a'ga gu Jesus. Ba' xi chu ua'rgidhak bhai' ji chu ja a'gi, nam gu' ja'p jum aa' na dai pix no't bhammi ba ai gu Jesus Jerusaleen, dai na gɛ'kam ki'n ba daasa' gu Dios na ba' gɛ'kam ki'n bhai' ji chi silhkada'. ¹² Jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n jix jai'ch ka' gu maa'nkam na giilhim jir jix chumñigam ka'. Ba' dhi' dhix chumñigam jumai momkoram

dir bai'ñ am nam gɛ'kam ki'n daasa', gio ba' bhai'p jimia' dai nam gɛ'kam ki'n xi dhaasa'. ¹³ Ba' maap xi ja jumpadak mambhii'x gu tujuandam tugi'ñ, xi ja maakak ba' mui' gu tuumiñ bii'x ji'ma'n, jup xi ja tiidak: “Aapi'm ya' ki'n ka tu juanda' dhi tuumiñ. Jix io'm mui' pim ba mui'dhalhdha' nañ gio ja'k jup gixia'.” Ba' ba jii pui' xi ja tiidak. ¹⁴ Ba' gu mi' kam ja'tkam cham jup kügalhi'ñdha' am, bii'pi' mit ba' miji xi ja joot jai' nam bhammi pu ti'ya' nam cham aa' na dhi'r ja gɛ'kam tuk ka'. ¹⁵ Gu' ji na mit gu' sia pui' gɛ'kam ki'n dai, gio ba' bhijip ji dhuu. Ba' mi' ɛɛk nai' ji chu ja joochxi bii'x ji'ma'n gu tujuandam tugi'ñ na bax maachim na mit ji'k mui'dhalh gu tumñiga'n nat mi' ja do'ñchidhak. ¹⁶ Ba'p kai'chim gui' nat bii'pi' mi' ai: “Ya'ni ba' gum tumñi'. Mambhii'x ja'kbui' pup jañich mui'dhalh na pich ji'k ya'ñ dho'ñchidhak.” ¹⁷ Ba' gu gɛ'kam jup titda: “iAa gu' joidham ji jia! Jir jix kü' tujuandam ap dho bak. Ea nañ jum daasa' nap jir jix kai' ka' mambhii'x kap na pai' jax mui' pa' daa'ñxim jir kikcham, na pich gu' mi' pu dhuu gu palhiip jup jum duukam.” ¹⁸ Ba' jumai nat mi'p ai, jup kai'chim ip: “Ya'ni ba' gum tumñi'. Jix chamaamim ja'kbui' ñich pup mui'dhalh na pich ji'k ya'ñ dho'ñchidhak.” ¹⁹ Ba'p titda gu gɛ'kam: “iAa gu' joidham ji jia! Jir jix kü' tujuandam ap dho bak. Ea nañ jix chamaam kap jum daasa' nap jir jix kai' ka' na pai' jax mui' pa' daa'ñxim jir kikcham.” ²⁰ Ba' gu jumai nat mi'p ai, jup titda pix gu gɛ'kam tugi'ñ: “Ya'ni ba' gum tumñi' na pich ya'ñ dho'ñchidhak. Aañ cham tu' ki'n tu jua. Jannulh cha'm jañich pix xi bhiibgak bha ja'p xi gaamuk nañ pu'ñiñ aa' nañ giop bam makia' no' pich ya' ba ai. ²¹ Nañ gu' xim iibhi'ñ nap jiñ ñiokdha' no' mit mañ iix, piam ku ñich diilh mai' ma iabu. Nañ gu'x maat nap giilhim jix bhanaa' tu' na pix bhaan sia palhiip jup jum duukam, pu duñia' ap jax no' pich ba ilh, sia kum cham pu kai'ch gu ja'tkam.” ²²⁻²³ Ba' gu gɛ'kam jup titda: “Dho cham tu'r jix kü' tujuandam ap aañ nañ pai' jax kai'ch. iCham bhaai' aa nap muñ dho'ñchidha' git nam pai' mui'dhalhi'ñ jai' dhit gu ja tumñi' nap pui'

xiñ ñbhi'ñ, nap gu' pui'x maat nañ pu tu duñia' pix jax no' ñich ba ilh sia kum cham pu kai'ch gu ja'tkam? Siamri gu' ji'k jup ba mui'dha' git na ñich ji'k juruuñ.” ²⁴ Ba' pui' xi chü'dak jup ja titda gu jai' nam mi ja'p guguuk: “Boosgidhai pim gu tuumiñ mu ja'k makia' gui' nat mambhix ja'kbui' pup mui'dhalh.” ²⁵ Ba'p kai'ch am ti' gui': “Jax dhui na dhi' mui' ba bia', mambhix ja'kbui' pup na pich ji'k ya' do'ñichidhak?” ²⁶ Ba'p ja titda gu gë'kam: “Dho na gu' gu jaroi' no't pu'ñi mui'dhalh gu tu' nam chiñia', jix io'm mui' bhaan ji chu bi'ya' gu tu'. Gu' ji no't gu' pu'ñi cham ji'x iam xim guguux na mui'dhalhdha' sia gu palhüp, boosgidhaim dho gu ji'k nam ti' makia' na git ki'n tu juana' mu ja'k makia' gu jaroi' nax io'm jix chu juanar ka', aañ moo ya' pu jam titda.” ²⁷ Bhai' pim jup ja ua'pui mi'ñi ja'p xi ja kooda' gui' nam ji'k cham aagit nañ jir gë'kam ka'.

*Na ba aaya' Jerusaleen gu Jesusus
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)*

²⁸ Ba' nat tiimok gu Jesusus na mi' pui' xi chu a'gimik, ba jii ip gio Jerusaleen ja'k na pai' ja'k jim. ²⁹ Ba' maa'n kap soosna'n ba ai na pai' daa gu oidha' Oliibostam, na pai' mia'n bipio' na pai' Betpajee ti' tii', gio na pai' palhüp ja'p ja'k Betaania ti' tii' ip. Ba' gook gui' nam kaichu' maa'n kap ba ja jootos, ³⁰ jup ja titda:

—Jiñ chümilhdhapu' pim maa'n gu jigiaram bhuru'x bhammini dhir na pai' pix ji'dilh jir kikcham nach pai' ja'k jiiim, chakui jaroi' maa'nnim ulh gui' gu bhuru'x. Bhai' bulhka' na pim jax ya' dir mu aajidha'. Dai na pim jax bulhio'kai bhañ chümilhdhika'. ³¹ No' jax dhuukat jaroi' ba jam tikka na jax ku pimit ba' bulhio'kak ba ji chümirak, ja'p japim tida' nat gu Gë'kam mu jam joot.

³² Ba' miji ji dhuu'n jamit, pui' ji chu buus nat jax ja tii'n gu Jesusus. ³³ Ba ja tii mit gui' nar ja bhuru'xi' nam mi' ka buplhio'k, jup ja titda am:

—Jax ku pimit ba' gamai' ba ji chümirak dhich bhuru'xi'?

³⁴ Ba' gui'p kai'ch am:

—Dho gu Gë'kam nat bhach joot nach mu tiimilhdhika'.

³⁵ Ba' bhai' xi bakxidhak jamit gu tē'tēb ja kuktun nam daam dir ja ti'chu' ba tiimirak mu na pai' gu Jesusus, dai ba' na mit xi chia na bha daibu'. ³⁶ Ba' na gamai' tu jimchudim, büp'i' dir ji bapoi'dhat mi' ja iabuim am gu ja'tkam boi cha'm gu tē'tēb ja kuktun nam daam dir ja ti'chu'. ³⁷ Ba' nammi baas dir nam ba' moo gammiji ja'k a'nsap ba juurkia' bhaan gu oidha' Oliibostam, jix bhai'm taattugit pix jiiñak ba kattu' am bix gui' nam ji'k kaichu' gu Jesusus, taxchaabgidhim am gu Dios jix bhai'm taattugit nam ti nai'ñdha' na bix aixim joidham tu'm jup tu buada' gu Jesusus, nam tu' cham pai' dhuuk pu chu'm ti nai'ñdha'. ³⁸ Jup kai'chim am:

—Jix oi'm jir gë'kam dhi' na bhaankam ya oiri gu Dios, gam na joidham jix uañ ki'n kiik! Jix bhai'ch chaatit jach gë'kamtu'nda' gu Dios jix dhaam nat xich joi'mdak bach chii!

³⁹ Ba' ji'kchi gu pariseos nam jup jiiim, miji dir ja'p ja saagi'ñ gu ja'tkam jup titda am gu Jesusus:

—Jich jaduun, ja ñiokdhaiñ dhim ja'tkam tuk. Jax ñam pix kai'chim.

⁴⁰ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Jax gi dhui nam gu' dhi joodai pix jiiñak jup suulhgia' na mi'ñi ja'p daraa no' ñich tiip xi ja ñiok nam cham ñiokda' dhiñ ja'tkam tuk, aañ moo ya' pu jam titda.

⁴¹ Ba' nat bhammi dir ba tu maaxir Jerusaleen na pai' gë' daa'ñxim jir kikcham, bhai' ji susua gu Jesusus, ⁴² jup xi kai'chit:

—Joidham git no'm pu xib dhi tanoolh jix maatit jiñ chigia' nañ jir jaroi' dha' bix gu Israel kam ja'tkam nam bhai' oi'dha' Jerusaleen, ba'ñ kēēji git mi' pui' ba jimia' am na jax ja'k jix bhai' tu ja jimia' gatuuk! Gu' ji nam gu' cham maatit tē kēē, ni nam jix maatit ti nai'ñ, ja'p ji buusan nam tu' ki'n taa'bidhix. ⁴³ Jum aajim gu' gu tanoolh na pai' dhuuk cham bhai' tu ja jimia', gu ja sandaarui'x chuk gui' nam jix ja bhaamki'ñ bhai' ji ja xikoolhmada' am, maap jam ji ja soo'mdhai pu bix maa'n jimdam ja kooda' nam ji'k bhai' oi'ñka'.

⁴⁴ Dhi ja ba'bhak pu cham ji'k tuukdhixim bi'ya' gu joodai, na gu' gu ja gë'gëkam tuk gu Israel kam ja'tkam nar ja kuiñcha ka'

nam cham aaga' nam mi' pui' jimia' na jax ja'k git jix joi'mdai ja palhbuidha' gu Dios.

Gu Jesusus na mi' dhir ja'k ji ja jootsa' gɛ' chiop gui' nam bixchu' mi' ka tu ga'rada' (Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵ Ba' mikkat mu ba baa gu Jesusus gɛ' chiop. Mi' dhir ji ja aadi gui' nam bixchu' mi' ka tu ga'ra irban dir, ⁴⁶ jup xi ja tiidak:

—¿Jax ku pim ba' ya' pu tu duuk? ¿Kux cham maat japim aa gu ñio'kiñ gu Dios na tu ua'ñix nap jum kai'ch: “Dhiñ ba'aak nat mi'm kii, mi' dhir jix bhai' nam jiñ dhaanda' gu ja'tkam soi'm ilhdhat”? Aapi'm gu' ya ja'p tu duuk na mu pai' chiob nam pai'm jumpa'n gux i'xkum.

⁴⁷ Ba' mi' pu tu ja a'gi'ñdha' gu Jesusus gu ja'tkam gɛ' chiop gammiji nabap tanoolh. Gu' ba' gu ja gɛ'gɛ'rkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'kiñ gu Dios, gio gu ja'ppix ja gɛ'gɛ'rkam tuk gu Israel kam ja'tkam, tii maap tu a'gada' am nam tu' bhaan git xi iattulhdhai tu chiñia' nam mu'aa'. ⁴⁸ Joidham ke'ke' am gu' gu ja'tkam na jax tu a'gada' gu Jesusus, sia kum gu' gui' tiix bhaamut ke'ke'. Jix ja iibhidhat gu ja'tkam ba' cham juanda' am gu Jesusus.

20

Nam ba tikka' gu Jesusus gu ja gɛ'gɛ'rkam tuk gu Israel kam ja'tkam na jaroi' ba' bhaankam bix aixim ja aagi'ñ gu ja'tkam na dñlh jax ilhi'ñ

(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

¹ Maa'nnim na mi' ka tu ja a'gi'ñ gu Jesusus gu ja'tkam gɛ' chiop, na ja aagi'ñ nam jax ja'k duñia' na ba'x joi'mdat ja a'm ti tigia' gu Dios, mi' ba ji bubua mit gu ja gɛ'gɛ'rkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'kiñ gu Dios, gio ba' gu ja'ppix ja gɛ'gɛ'rkam tuk gu Israel kam ja'tkam. ² Ba'p titda am:

—¿Jax chu'm gɛ'kam jap bhaankam ya' bix aixim tu bua? ¿Jir pa ja'k kam gui' nat pui' ja'k jum chia?

³ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho aañ jup jam tikka' no' pim jiñ aagi'ñdha' nañ ba' aañ jup jam aagi'ñdha'.

⁴ ¿Jaroo bha joot gu Juan na ja bopkona' gu ja'tkam? ¿Dios aa, ka' ya' pai' dhir aa gu ja'tkam chia mit? Ea gor xiñ aagi'ñ.

⁵ Ba' bhai' jim ti tikka mit dñlh, jup kai'ch am:

—¿Jax jach ti'ya'? Na gu' no'ch jax kai'ch nat Dios bha joot, pui' ji chi'ya': “¿Gu' jax ji na pimit ba' cham mi' pui' jii na jax tii jam titdaimik?” ⁶ Gio gu' no'ch jax kai'ch na mit ya' pai' dhir chia gu ja'tkam, bhai' ji bhaaku' am ip jich bui bix gu ja'tkam, nam gu' bix jix bhai'x maat na gu Juan bhaankam tu a'gimik gu Dios. Jich kooda'm dho gu' joodai ki'n jich ma'yasimii.

⁷ Ba' pui' ma tii'n jamit nam cham maat nat jaroi' bha joot gu Juan na ja bopkona' gu ja'tkam. ⁸ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho aañ pui' cham jup jam aagi'ñdha' nat jaroi' bhañ joot, na pim gu' cham jiñ aagi'ñ aapi'm.

Gu Jesusus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gu tujuandam nam jix buam tomaat ka'

(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹ Ba' gu Jesusus mui' ji chu ja a'gi bix gu ja'tkam bhaan xi chu ua'rgidhak na tu' jax jum buada' ya' dhi oi'ñga'n nam sap ba'x maatit kaaya'. Jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam xi chu darsak gu uubas mik ja'k pu bhii, dai gu tujuandam jik mi' xi ja do'ñchok nam mi'x bhai' buixi'ñdha' gu i'xi'ñ. ¹⁰ Ba' nammi na pai' dhuuk jix maat na bhe'bhhe' gu uubas, bhammi dir bhai' tii ba joot jumai gu tujuandam tugi'ñ mi' nat pai' ja do'ñchok gu jai' tujuandam tugi'ñ, nam git mu makia' na jik bhaan jup bipio'. Gu' ji na gu' na mi' pui' tii ba ja titdaim, dai na mit bhai' ji dhaa, gibiimik jamit pui' miji xi joot ip gio. ¹¹ Ba' jumai bhammi dir bhai' tiip joot. Pui' mit giilhim jup xi chitdaimik xi gibiimik pui' miji xi joot ip sia. ¹² Jumai ba' bhammi dir bhai' tiip joot. Maa'n na mit jax dhooda, xi gibiimik jamit jix i'rsu' mi' dhir jup ji aadi, pu cham tu' mit maa.

¹³ Ba'p jum aa' gui' nat tu darai gu uubas: “¿Gi jarooñ ba' mu jootsa' nam ba' cham jax ji chi'ji bha makia' gu uubas na jik jiñ a'm jup bipio'? Gi no' ñich mu joot

dhi dñlh jñ mar, kat jam chi iam tu' ka'm tiigi makia', nam gu'x maat nañ giilhim jix dha'." ¹⁴ Gu' ji na gu' nat pai' dhuuk tii mu ba ai gu maraa'n, jup jum ti titda am dñlh gu tujuandam: "Dhi' dho ba'r di' gui' na bhaan ji chu bi'ya' bñx na ji'k ya'x chu jai'ch na pai' dhuuk mukia' gu taata'n. Ja'pji nach ya' mu'aa', kapbhai' nat ya' ba ai. Aach ba'ch a'm ji chu bi'ya' na ji'k ya'x chu jai'ch." ¹⁵ Ba' pui' xi chi'ñk bhai' ji dhaa mit. Nammi gama ja'k ja'p jamit xi bhñk xi mu'aak na pai' cham ti ix gu uubas. ¿Aapi'm ba' jax ilhii'ñ na ja dooda' gui' gu tujuandam na mit ba mua gu maraa'n gui' nat mi' tu darsak gu uubas? ¹⁶ Mu jimii dho ja koodai jai'p mi' ja iabu' gu tujuandam.

Ba'p kai'ch am gu ja'tkam na pui' kai'ch gu Jesus:

—Iam git moo cham ji'xkat pui' tuch dhoda'!

¹⁷ Gu' ji nat gu' gu Jesus jix bhai' mui' xi ja tiigik jup ja titda:

—¿Gu' jax japim ba' ilhdhat kəə ji gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' na pai' ja'pnim kai'ch?: Gu jodai gui' na mit tii mai' xi buak gu bhñhi'ñbakchadam nam jup jum aa' na cham tu' bhai',

xib dhi' pik bhaan jix o'jo' gu jai' joodai.

¹⁸ Jix ñbhidhara' dho dhi jodai. Nñdhat japim na pim cham dhi' pik bhaan ia'lhia'. Na gu' no' pimit jax dhuuk bhaan ia'ri, ta'tak mi ja'p pup darka' pim. Piam no't jax dhuuk jam tiim, mataip jam dooda'.

¹⁹ Ba' mi' jotmoda' tiix dhaagik am gu Jesus gu ja gə'gə'kam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, gu' ji nam gu'x ja ñbhii'ñ gu ja'tkam, cham juan am ba'. Jix maatit kai mit gu' gu Jesus na gui' pix ja aagit jup kai'ch, nat bhaan tu a'ga gu tujuandam nat mi' xi ja do'ñchok gui' nat xi chu darsak gu uubas, gu' ji nam gu' cham tu'r kiki' tujuandam.

Gu Jesus na pui' ba ja tñda' gu ja'tkam nam gok kap tu namki'ñdha'

(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

²⁰ Ba' gui' nam jix bhaamki'ñ gu Jesus, jix xi'lhim jamit mui' xi ja joot jai' gu ja'tkam nam xir jix bhabhai'kamtu'nda'

buiñor, nam tikka' no' pui'p ilhii'ñ nam jax ilhii'ñ dñlh. Gu' sap ba' no' cham pui' ja'k kai'ch, dai nam daagi ba bhñka' buiñor gux kai'. ²¹ Jup titda am gui' na mit mu ja joot:

—Aapi'ch jaduun, aach ti jügi'ñ na maaxik jir silhkam pui' nap ji'k jax ja titda gu ja'tkam. Jir mi' pui' na jax jich chian gu Dios nach chui'ñgida', cham pai' pui' ja'k ja aagi'ñ ap panaas nap dñlh jax ilhii'ñ. ²² Ba' ja'p jach tu'm jup xim tikkam: ¿Jir am aa nach namki'ñdha' gux io'm gə'kam Seesar Rooma kam na ji'k aagix nach namki'ñdha', ka' cham aa?

²³ Gu' ji na gu'x bhax maat gu Jesus nam mi' pix mamai'chik, ba'p ja titda:

²⁴ —Ea gor maa'n xiñ chaiñbui'ñ gu tu-umiñ. ¿Jax jum kai'ch ya'ni na pai' tu ua'ñix, gio dhi' na ya' jupñix, jir jaroo da'?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Dho dhi' gux io'm gə'kam Seesar na mi' jupñix, ba' dhi' na mi' tu ua'ñix mi' dhaa na jax chii'.

²⁵ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dho pim xi namkidhat gu Seesar na ji'k aagix na pim namki'ñdha', gio gu Dios japim jup xi maakidhat na ji'k bhaan jup bipio'.

²⁶ Ba' cham pai' jax kai mit gu Jesus nam tii mamai'chik nam ba' git dagia', na gu' silhkam jir pui' na jax kai'ch. Gui' dai nam mi' pui' pup tu'ii' nat am ja bui'ñ, pui' ba' cham ka juan am.

Nam mi' ba aaya' na pai' gu Jesus gui' nam cham ti jügi'ñdha' nam gu koi'ñga'n gatuuk gio maakam ja'k jup ba oipoda'

(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

²⁷ Ba' ja'xpix ji'kchi mi'p ba ai mit gu saduseos, nam cham ti jügi'ñdha' nam gatuuk gio duduadii maakam ja'k jup aaya' gui' nam ji'k ko'ya' ja tutku' bhaan. Jup titda am gu Jesus mi' əək:

²⁸ —Jich jaduun, aach bha jii na chich bham tikkam no'p iam jich aagi'ñdha' git ja'p tu'm na cham jir jich jur. Gui' nat Moises tu ua'nak jup jum kai'ch na sap no't maadit muu gu maa'nkam cham maa'n ji chügi' gu alhii bhaan gu bñga'n, mi' dñir jix bhaai' na bhñji gu sipdhi'ñ na mia'n oi'ñdha' bhaankam tigia' gu alhii, ba' ja'p

ji buusnia' na gu xio'gi'ñ p̄ix jir maraa'n ka'. ²⁹ Ba' ja'p jach jup jix chu maat aach. Maa'nnim maa'n kap oi'ñkat am xijum gook gu ja'tkam daim sipidhim. Ba' gu b̄iip̄i' kam t̄ii ba bh̄iik maa'n gu ubii, gu' ji nat gu' am xi muu cham maa'n ji ch̄iigik gu alhii bhaan gui' gu ubii. ³⁰⁻³¹ Ba' gu sipdhi'ñ na mia'n oi'ñ t̄ii bh̄ai'p̄ ji bh̄i' gui' gu ubii, gu' ji nat gu' pui' jotmoda' am jup xi muu, pu cham maa'n jup t̄ii ip sia gu alhii bhaan gui' gu ubii. Ba' gu t̄i'iraab kam t̄ii bh̄ai'p̄ ji bh̄i, pui' p̄ix jup jum duu. B̄iix koi mit gu xijum gook t̄ii pup bh̄ibh̄iimik gui' gu ubii, pu cham jaro'i' iam t̄ii gu alhii bhaan gui' gu ubii. ³² Mikkat sap pui' am jup xi muu d̄iilh gu ubii. ³³ ¿Jaroo ba' pik jir binga'n ka' jano' nam saak duduadii gio mu pai'p̄ ba oipoda'? Jaiñ nam gu' pui'r xijum gook ja'tkam kat.

³⁴ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Jax dhui na dai ya' dhi oi'ñga'n bhaan nam t̄i b̄ipna' ka' gu chichio'ñ gio gu u'uub, dai nam ka duduaka' ja tutku' bhaan. ³⁵ Gu' matgim gui' nam mi' pui' jimii ko'ya' ja tutku' bhaan na jax jix aa' gu Dios, cham tu' bhaan jup ka t̄i'ñchoka'm ji jano' nam pai' dhuuk maakam ja'k aaya', ³⁶ nam gu' ja'p p̄ix bar tu'm ka' na jax gu noonbi'ñ gu Dios. Ni kum cham tu' kar tu ko'dam ka', na gu' gu Dios p̄ix d̄iilh na giop ja dudua'ñdhai ja baidhika' nam buiñor bap tui'ka', ba' gammiji pu bar maamra'n ka'. ³⁷ Gio gu'x bh̄ai'x maati' nam maa'n kap aajim gui' nam ko'iim ja tutku' bhaan nam mi' pui' jimii na jax jix aa' gu Dios. Pui'm kai'ch mi u'uan ta'm nat pai' tu ua'nak gu Moisees, na bhaan tu a'ga jano' nat tu a'gidhak gu Dios taip jim duuk bhaan dir gux bii u'uux. Gu Dios jup titda d̄iilh gu Moisees na dhi' p̄ix jir di' gu Dios na jax gammiji pu buiñor bax biiñak gu Abraam gio gu Isaak gio ba' gu Jakob, cham pai' jax kai'ch nam jix biiñak kat p̄ix buiñor. ³⁸ Na gu' maaxik gu Dios cham tu' koi'ñga'n na ja a'm t̄i n̄iidhidha', gu' gui' ji nam duduaka'. Na gu' gui' cham tu' pui' ilhii'ñ nam jup ko'ya' gui' nam mi' pui' jimia' na jax jix aa', gu' matgim gui' buiñor b̄iix ji nam dudua.

³⁹ Ba' ji'kchi gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' d̄hir ja'p jup titda am gu

Jesus:

—Jir pui' dho nap jax kai'ch jich jaduun̄.

⁴⁰ Ba' gui' cham ka juan am, daipu' na mit xi ch̄idak.

Na ba ja tikka' gu Jesus gu ja'tkam na jaro'i'r boxii'ñ

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹ Ba' bh̄ai' ji ja tikka ip gu Jesus gu ja'tkam, jup ja titda:

—¿Jax ku pim ba'p kai'chdha' na guch Xoi'kam jir boxii'ñ gu Dabii? ⁴² Na ba' gu' gu Dabii d̄iilh pui'p̄ kai'ch nar ḡe'kam tugi'ñ guch Xoi'kam. Ja'pnim kai'ch mi Salmos ta'm nat pai' tu ua'nak d̄iilh gu Dabii:

Jup titda gu Dios guñ ḡe'kam tuk:

“Ya'ni k̄i'ñ dir jiñ xanoop jap ka xi dhaibu'

⁴³ nañ aañ ka xi ja mattuda' gui' nam xim bhaamki'ñ

nap aap jir ḡe'kam nam ba'm bui soi'm ilhdha'.”

⁴⁴ ¿Gu' jax ji pim chi ba' duukat pui' iimchu'n na pui'r boxii'ñ, na ba' gu' gu Dabii pui'p̄ kai'ch nar ḡe'kam tugi'ñ guch Xoi'kam?

Na ba tu aa'nda' gu Jesus nam jax ja'k jir tu'm gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lk. 11:37-54)

⁴⁵ Ba' b̄iix t̄e k̄e'e am gu ja'tkam nam mi'p̄ tu'ii'. Ba'p ja titda gu Jesus dai gui' nam kaichu':

⁴⁶ —Cha'pim ja j̄ugi'ñdha' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, nam gu' dhi' ja'ppix ḡe'ḡerkam jum taat ka'. Jix joojoi'ñdha' am nam t̄e't̄e'b ji chim t̄i'dhat nai' j̄iimda', jix aa'nda' am nam tu' ka'm ja n̄iidhat ja ñio'kdhidha' b̄iix gu ja'tkam mu ja'p nam jax j̄iimda'. Gio b̄iip̄i' dir jam jix dharaibuktu'nda' na pai' tum daanda' gio nam pai' jax tu kua'da', ni ji'x kum iam gatuuk dir xix dharaibuktu'nda'.

⁴⁷ Gam nam tu' bhaan xi ja iatgidhat ja boosgi'ñdha' gu ja ba'bhak gu di'dilhdhim u'uub nam ba ko'iix gu ja b̄ipna', sap ba' mik xi chu daanda' am buiñor gu Dios nam xi ja n̄i'ñdha' gu ja'tkam, na sap ba' panaas bhaan jix maati' ka' nam cham tu' bhaan u'ua'tulhdhix. Gu' dhi' ji ba' pik jix io'm ja tulhiiñchuda' gu Dios, na gu' cham k̄i' ka'm n̄i'ñ gu pui' nam jax ja'k tu jim.

21

Gu tuumiñ na mi tu'aa' chiop gu ubii gui' na cham jir jix chumñigam

(Mr. 12:41-44)

¹ Ba' ja'xpix mi' ja'k jup ba ja niiñ gu Jesus gu ja'tkam gui' nam jir jix chutumñigam, nam pix mi' ji chu'aim gu tuumiñ mi' na pai'm tua'ba nam maakim gu Dios na ji'k bhaan jup bipio'. Mui' mi' xi chu'aim am. ² Ba' maa'n jup ba ti gu ubii diilhdhim na ba muukix gu binga'n, pu cham tu' bia' ni ji'x gu tu' na jax gu jai'. Ba' mi'p xi chua gook gu tuumiñ na cham pik tu' bhaigim tuutu'm. ³ Ba'p ja titda gu Jesus bix gui' nam mi'p tu'ii':

—Aañ ya' pu jam titda tu' silhkam ki'n nat dhi ubii jix io'm mui' mi' tua gu tuumiñ, sia ku panaas cham tu' bhaigim tu'ii' dhi' nat mi' tua. ⁴ Na gu' gui' na mit panaas mui' mi' tua, daipu' gui' na ji'k cham kam aa' na mit mi' tua. Gu' dhi ubii pu bix mi' tua na ji'k bia'kat, ni kut iam jax xim aa' na pai' ba' dir u'ji ki'n saba'da' gu tu' na jugia', na gu' cham jir jix chumñigam.

Na ba tu aa'nda' gu Jesus nam iara' gu gè' chiop

(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

⁵ Ba' ji'kchi gui' nam kaichu' gu Jesus mi' ja'p bhaan ba ji' chu a'ga mit gu gè' chiop, jup kai'ch am na joidham tu'ii' na joidham tu't sobkoñxim bha bhi'ñbakchix gu joodai. Ba'p ja titda gu Jesus na ja kèè:

⁶ —Ya' dho pui' ka tu tu'ii' xib. Matgim jum aaya' ji gu tanoolh na pu cham pai' maa'n kap tuukdhixim bi'ya' dhi joodai.

Na ba tu aa'nda' gu Jesus na jax ja'k ba tum buidha' no' bar mia'n nam tìmo' gu oi'ñga'n

(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

⁷ Ba' gui' bhai'p ba tikka am na pui' ja titda gu Jesus, jup titda am:

—Jich jaduñ, ¿paa ba' duuk pik pui' tum duñia'? ¿Tu' jax bam buidha' na bhaan bax maati' ka' na bar mia'n?

⁸ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Na pai' dhuuk bar mia'n ka' na pui' ba ji chum duñia', mui' pix ya' ba ji e'eda' am gui' nam pui' kai'chdha' na sap panaas aañ jir gui' ka' am. Jup kai'chdha' am: “Aañ jir di' guch Xoi'kam. Bam ai nañ pai' dhuuk ya

aaya'.” Aapi'm cham ja jügi'ñdha', nam gu' jam iatgi'ñdha'. ⁹ Gio pui' ba ti kaaya' pim na ba jigialhcha'. Aapi'm cham totdon ka', na gu'm aa' na bii'pi' jigialhcha' na ba' pik bam tìmo' dhi oi'ñga'n. Ku gu' chakui pik jir di' ka' ji sia kut ba jigialhich.

¹⁰ Mui' xi chu ja a'gi'ñchu' gu Jesus, jup ja titda:

—Maap jam jim daagii dai gè'gèrkam ja bii' bix gu ja ja'tkami' mui' ji chu kokda' ja bui gu jai' gè'gèrkam nam jai' momkoram jup tui'ka'. Giilhim ba' bar jigialhi' ka'. ¹¹ Gio ba' na mui' kap diilh pix ba joiñdha' dhi oi'ñga'n. Gam na bhiogi' bhai' ji jimia'. Gio gu ko'kdai' na bhai' ji chu aaya'. Gio bha ja'p jix dhaam bix aixim jix ìbhidham jax ña pim pix ba ti nii'ñdha' na pim tu' cham pai' dhuuk pu chu'm ti nii'ñdha'. Gam jai' bix aixim ku pim pui' ti tigia'. Ba' dhi' bhaan jix maati' ka' na ba miamlhidha' na bam tìmo' dhi oi'ñga'n.

¹² Ba' bii'pi' na ba' moo bhai' ji jigialhcha', aapi'm na pim ji'k ti jügi'ñdha'ñ bui, jam da'ngii jam ui'ka' am gu ja'tkam mu ja'p nam pai' jax tu chichiopi' ka', mi' ba' bhai' ji jam tikka' am na pim jax kai'ñkam mi' pui' tu daa'ñchugit mi' pui' jiiim na jax aañ. Mi' dhir ba' mu ja'p ba jam u'aidha' am nam pai' jax darka' gux kakai' gio jai' ja bui gu gè'gèrkam. ¹³ Ba' kapbhai' nam bhai' ba jam tikkada', aapi'm xi ja aagi'ñdha' na pim jax kai'ñkam jiiñ kaichu', xi ja aagi'ñdha' pim sia nañ jir tu'p tu'm da'. ¹⁴ Ba' no' pim cham maat na pim jax ja'k ti'ya' ja bui gu gè'gèrkam, cha'pim jax jum aa'ntu'nda', ¹⁵ nañ gu' aañ jam makia' gu matda' na pim jax ja'k ja tìda' no' pim bhaan bap tui'dhi'. Diilh pix ya' dir ja'p ji bubuakia' gu ñi'ook na pim jax ja'k ja tìda', gui' pu cham ka bhaai'n ka' nam jax jam tìda'. ¹⁶ Ku gu' bix pix bhai' ji jam bhaamkidha'm ji gui' nam cham jiiñ bui ti jügi'ñdha', sia gu jam tataat no'm cham jiiñ bui ti jügi'ñ, sia gu mia'n jam jaaduñ, sia gu mik dir kam jam jaaduñ, sia gu jaro'i' na pim ti gook dit jix bhai' ka kai'chdha'. Dhi' ba' maaxik jam tuttu' am ja bui gu gè'gèrkam, ba' jai' dhit jam kooda' am no'm xi ìlhi'ñ. ¹⁷ Bix jam xi jam bhaamki'ñdha' gu ja'tkam gui' nam cham ti jügi'ñdha' aañ jiiñ bui. ¹⁸ Ku ba' gu'

cham jax bua ji, na gu' gammiji jam a'm ti niidhidha' gu Dios, nim maa'n jam kuup ku mai' gixix ka' jam mo' am dir. ¹⁹ Ba' cha'pim jax jum aa'ntugit mi' pui' xi chu duñiidha' na jax jix aa' gu Dios sia pui' jim tulhiiñaidhat, na ba' jam baidhika' na pai'p tu'ii'.

²⁰ 'Ba' no' pimit ba ja tii nam bix xikoolh dhir ba daraa gu sandaarui'x ya' Jerusaleen, am ti'ñchoka' pim na cham xiim cham pai' matgilhia' dhi ba'bhak ja bim gui' nam ya' oi'dha', sia ku gu' jax g'e'r kiicham. ²¹ Gu' ba' no'm gu ya' kam mu ja'p ka paxiar jai' kap na pui' Judea bhaan jup bipio' gu dibir, mi' dhir jam ba jiboi'ngia' bhiji ja'p oi'dha' ta'm na jax jix u'xi', cham tu' nam bha ja'k boopoda'. Gio jai' no'm ya' ka oipo Jerusaleen, ya' dir jam bubuakii ba jiboi'ngia' mu ja'p gampix. Gio jai' no'm mu ja'p ka oipo ja gagaa am, mi' dhir jam gammiji ja'k pu ba jiboi'ngia', cham tu' nam yammip ka xi ñoongi nam ba' pik ba jiboi'ngia'. ²² Bam aaya' gu' gu tanoolh na pai' dhuuk giilhim jix io'm tulhiiñara' ja daam jimia' bix gu ja'tkam gui' nam cham tu' ka'm ti tigia', ba' pui' ba tum duñia' na jax tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios na mit tu ua'nak gu bijik dir kam. ²³ Tii joi'mdam jum buada' am jano' gu u'uub gui' nam a'aalh ki'n cham bhaim taat ka', gio gui' nam kia'pix ja tigia' gu a'aalh. Giilhim jix ko'kom jum buada' am bix pix gu Israel kam ja'tkam gui' nam cham mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios, ja daam ba jimia' gu' gu tulhiiñara' dhi' dhi ja'tkam. ²⁴ Ba' jai'm ya' pu xi ja sissii kukxir ki'n, jai'm ba' ja buuprai nai' ba ja u'aidha' jai' momkoram nam pai' jax dar gux io'm g'e'g'erkam. Ba' ya' dhi Jerusaleen gampai' tu dooda' am gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, ku gu' tu ja daaxdha' ip ji gu Dios dhi' dhi ja'tkam nam pai' dhuuk jup ja kooda', cham tu' nam pui' bi'ya'.

Na jax ja'k tum duñia' jano' na pai' dhuuk gio bhai'p jimda' guch Xoi'kam

(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

²⁵ Mui' xi chu ja a'gi'ñchu' gu Jesus, jup ja titda:

—Ba' mi' dhir bix aixim bhai' ji chum duñia' bha ja'p jix dhaam. Gu tanoolh nai'

ji chukia', gio gu masaa'n cham ka tu masbagi'ñdha', gio gu chiichia' cham pai' bhai' pai' ka darka', gio gu g'e'g'er suudai' na mu ja'p suusu'n ju'ñdharam dhi g'e'g'er dippir, g'e'g'er ba tiroonda'. Cham ka bhaai'n ka' nam jax jum duñia' bix gu ja'tkam, giilhim bax chotdon ka' am. ²⁶ Tu kaamui nai' ji ia'lhia' am nam pui' xim aa'nda' na bam timo dhi oi'ngan. Bix tu ii'ñxia' gu' dhi' na tu' xib bha ja'p jix maax jix dhaam, panaas ku jaroi' bha tu xiixka'. ²⁷ Ba' mi' dhir aañ nañ bhaankam ya oiri gu Dios, bañ chigia' pim nañ bhammi dir bhai' ba jimda' bhaan maa'n jix chua tibaa'ñ cha'm giilhim g'e'kam ki'n, joidham am nammi ja'p jix chu maaxchu'nda'. ²⁸ Ba' na pai' dhuuk pu'ñi ba ji chum duñia', cha'pim jix buam jum aa'nda'. Am gan ba ti ni'ñdha' pim ji, na gu' gu Dios cham xiim ya' dir ba jam baapmi'ñdha'.

²⁹ Ba' bhaan xi chu ua'rgidhak xi ja aagi'ñ, jup ja titda:

—Na gu' na pim jax bax maat maa'n gu iigix piam jax chu'm jumai' i'ix, ³⁰ no't ii'nsik gu jaaga'n jai' ba i'po, dhi' bhaan jix maati' ka' na cham xiim ba ti'ngia'. ³¹ Ba' pu'ñi ip no' pim bix aixim ba ti ni'ñ na ba tum bua, dhi' bhaan bax mat ka' pim na cham xiim xi jam joi'mdaix bhai' ba jam duñia' gu Dios.

³² 'Puix jai'ch ka' am gu ja'tkam Israel kam jano' na pai' dhuuk pui' tum duñia', aañ moo ya' pu jam titda. ³³ Na gu' aañ nañ pai' jax kai'chdha', pui' ji chu buusnichgida', cham tu' pui' na dhi dibir gio dhix dhaam na jax chu'm tanoolh cham pai' matgilhia'.

³⁴ 'Ba' aapi'm cham tu' bhaan jum tukgi'ñka' gu tu' na ya' dhi oi'ngan jix chu jai'ch na cham tu' mim nini'ñ. Cha'pim maik ka', dai ji na pim mi' pui' xi jiidma' na jax jix aa' gu Dios na ba' cham ya' pix ³⁵ pu ba jam tulhiiñchuda' na pim jum jur bhiiya', ja'p na jax gu tu' na jotmoda' pix tiigi'ñ chir ba gixia' na cham pum aa'nda'. Na gu' pu'ñi ja'k jum duñia' am gui' nam cham tu' ka'm tigia' gu Dios, nam gu' dai gam irda' kia'. ³⁶ Gu' aapi'm gammiji tu daanda' ji buiñor gu Dios jix dhaam ja'k na pim ba' cham jum tulhiiña' na jax gu

ja'tkam gui' nam cham tu' ka'm tigia' gu Dios, gam na pim ba'x bhai'm taatit baasi'n bañ ñamkia' nañ bhai' ba jimda'.

³⁷ Ba' gu Jesus dai tataab ja'k mi' tu ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam gɛ' chiop, jurnik ja'k ba' ba jimia' na ba tibiapmira' baasi'n ja'p oidha' ta'm Oliibostam. ³⁸ Na jax pix ji chonnidha'm mi' ba aaya' gu ja'tkam gɛ' chiop nam jix kaim ka' gu Jesus na tu ja a'gi'ñdha'.

22

Na mui' ba jimia' gu Juudas ja bui gu gɛ'gɛ'rkam gui' nam jix bhaamki'ñ gu Jesus (Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

¹ Ba' bam aajim gu piasta na pai' dhuuk jum kua'da' gu paan jix basdak gakh'i'ñchix kam, gio na pai' dhuuk jup jum kua' gu kasnir bakaax. ² Gu ja gɛ'gɛ'rkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, tii maap tu a'gada' am nam jax dhui git tu chiñia' nam mu'aa' gu Jesus, nam gu'x ja iibhi'ñdha' gu ja'tkam nam ba' tii cham juanda'.

³ Gu' ji na gu' maadit gu mambhix daman gook gu noonbi'ñ gu Jesus bhaan baa gu ja'ook, gui' na Juudas tii', nam Iskar-ioti ki'n jup jix mat ka'. ⁴ Xi mi' mu nam pai' darka' gu ja gɛ'gɛ'rkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam jir o'rosiiris bhai' gɛ' chiop, ba ja aagi'ñ na sap gui' ja aagi'ñdha' na pai' dhuuk jir am ka' nam daagii tu chiñia' nam mu'aa' gu Jesus. ⁵ Ba' gui' giilhim jix bhai'm ilh jamit na pui' ja titda, jup titda am nam namkidha' no't ja aa'ñ. ⁶ Ba' gu Juudas pix jix bhai'p jum ilh nam aagi'ñ gu tuumiñ, ba gaagidha' ba' na pai' dhuuk jir am ka' na ja aa'ñdha' nam dagia' gu Jesus.

Nam ba tu bhai'ñpu' gu noonbi'ñ gu Jesus bhaan Paaskua ta'm (Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13 :21-30; 1Co. 11:23-26)

⁷ Ba' nat bam ai na pai' dhuuk jum kua' gu paan jix basdak gakh'i'ñchix kam gio gu kasnir bakaax, ⁸ gu Jesus ba ja jootos gu

Peegro gio gu Juan nam tu bhai'ñpu' nam maap tu jugia' jurnik kam, jup ja titda:

—Mu jimia' pim aapi'm gook na pim tu bhai'ñpu' bhai' dhir gɛ' kiicham nach tu jugia' ja'xñi jurnik nat bam ai dhi piasta bhaan Paaskua ta'm.

⁹ Ba' gui' bhai'p ba tikka am, jup titda am: —Jax chu'm ba'k chir jap jix aa' nach tu bhaidha'?

¹⁰ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dho bhai' na pai' ji aaya' maa'n gu maa'nkam tu bai'ntugit bai'ñdhakar ta'm, ba tigia' pim na ya' dir mui' ba tu bai'ntu'nda' na pim jax mu aajidha' bha kikcham. Mui' pim pu oidha' bhammi juugit maa'n kap kiicham na ji aaya'. ¹¹ Ja'p japim ba' tii'da' gu kiokam: “Jup kai'ch guch gɛ'kam tuk nap sap pai' taiñbui'ñ taak dir dhim ba'aak, na mi' tu jugia' ja biim gu noonbi'ñ ja'xñi jurnik dhi bhaan Paaskua ta'm nat bam ai.” ¹² Tu jam tii'ñchoda' ba' bhiji' ja'p daam dir na pai' joidham jix chi ki' gio gɛ'x chi gi'ñr. Bhai' pim ba' ba tu bhaidha' nach tu jugia' ja'xñi jurnik.

¹³ Ba' gamai' bhii mit na mit tu bhaidham. Pui' ji chu buus na jax ja titda gu Jesus, ba' dai na mit bhai' ji chu bhai'ñ.

¹⁴ Ba' ja'xpix jurnik nat bam ai na pai' dhuuk tum kua' gu bhaan Paaskua ta'm, mi' ba ai gu Jesus ja biim gu jai' noonbi'ñ nam pai' tu jugia', pix mi ja'p ji dharaibu mit. ¹⁵ Mi' dhir ba'p ja titda gu Jesus biix gu noonbi'ñ:

—Ja'p jañ tii bax aagit na git pu'ñi bam aaya' dhi piasta bhaan Paaskua ta'm nañ ba'x bhai'ñ chaatit jam biim xi chu jugai daipu' maa'nnim pix ba', nam gu' aañ bañ mu'aa'! ¹⁶ Cham jañ pai' dhuuk ob ka tu jugia' joidham jix bhai'ñ chaatit na jax xib. Na pai'm aaya' jano' na pim pai' dhuuk buiñor aaya' guñ Gi'kora' nañ ba' giox bhai'ñ chaatit jam biim jup ba tu jugia', nach gu' jano' biix maap tu jugia' biima'n guñ Gi'kora'.

¹⁷ Ba' xi dhaagik gu alhi'ch ja'aa na mi jim gu biiñ gui' na uubas ki'n jup duñiix, xi chu taxchaabgi buiñor gu Dios jix dhaam ja'k. Mi' dhir ba' mu ja'k xi ja bhii'ñ gu noonbi'ñ jup xi ja tii'dak:

—Dhi'ñi pim ji'ma'n kaam xi i'ya' biix. ¹⁸ Aañ daipu' xib pix jix bhai'ñ chaatit jam

bim ba i'ya' dhi biiñ. Na pai'm aaya' jano' na pim pai' dhuuk buiñor aaya' guñ Gi'kora' nañ ba' giox bhai'ñ chaatit jam bim jup ba i'ya', nach gu' jano' bix maap tu i'ya' bim'a'n guñ Gi'kora'.

¹⁹ Mi' dhir ba' gu paan jix basdak gakhdi'ñchix kam jup xi dhaagik pui'p xi chu taxchaabgi buiñor gu Dios jix dhaam ja'k. Mi' dhir ba' ta'tak jaisak mui' xi ja maa, jup xi ja tiidak:

—Dhi'ñi pim mui'p xi jugia'. Dhi'r jiñ chuuku' gui' nam mu'aa' gu ja'tkam na ba' jam a'mkam ki'n tu namkix ka' gu jam ua'tulhdhara'. Pui' pim buada' na pim bhaan jiñ chi'ñchoka' na ñich jam a'mkam tu namki.

²⁰ Ba' na mit xi jugaak gu paan jix basdak gakhdi'ñchix kam, jumai bhai'p ji bhii gu Jesus gu alhi'ch ja'aa na mi jim gu biiñ gui' na uubas ki'n jup duñiix. Ba' mui' xi ja maa jup xi ja tiidak:

—Dhi biiñ jup jir jiñ i'hir gui' na milhia' na ki'n jam a'mkam tu namkix ka' gu jam ua'tulhdhara'. Gam na dhi' bhaan pup jix maati' ka' na xib dir maakam pup tu aagix nam jax ja'k buiñor bax biiñak ka' gu Dios gu ja'tkam, cham tu' pui' na jax bijik dir.

²¹ 'Ba' gui' na maaxik jiñ kiisa' nam jiñ dhaagiiñ mu'aa', ya'ñ bim tu kua' xib, ²² na gu'm aa' nañ mi' pui' bhaya' nat jax kai'ñkam bhañ joot guñ Gi'kora'. Tiix joi'gi'n iñ gui' na maaxik jiñ kiisa', na gu' cham bhai' tu jimia' na pui'ñ dhooda'.

²³ Ba' ti bhai' jim ti tikka mit bix gu noonbi'ñ na jaroi' ba'r di' gui' na maaxik kiisa'.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jax jir tu'm ka' gu jaroi' na ba' pui' bam ilhii'ñdha' nar gè'kam

²⁴ Ba' diil mi' pix chu' ba ji chii mit ip gu noonbi'ñ gu Jesus na sap jaroi' ba' pik jix io'm jir gè'kam dai gui' am. ²⁵ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Cha'pim pui' tu jimda' na jax gu ya' dhi oi'nga'n kam gu gè'gèrkam nam maa'n kap pix ji dharaat tu ja chianda' nam tu' jax buada' gu ja ja'tkami', ba' cham tu' iam jax jum kai'chdha' na mit diil gu ja'tkam tu' jax dhuu. Gu' ja'pji gu ja gè'gèrkam tuk nam pix jix bhai' kai'chdha' ja bui,

nam gu' sap gui'x maatit pui' ja chianda' gu tu'. ²⁶ Gu' matgim no' jaroi' maadit aapi'm jix aa' nar tu' ka' ja bui dhi jai', jum aa' ji na gampai'm ilhii'ñdha' ja'p na gu alhii na kia'pix gi'lhidha', piam na tujuandam pix jum ilhii'ñdha'. ²⁷ Nam gu' ya' gu ja'tkam pui' ilhii'ñ na gu jaroi' na daibui ba ti nirada' nam tu bhiidha', dhi' sap ba'r gè'kam ka' panaas, gu' sap ba' gu jaroi' na mu tu bhiidha', jir tujuandam ka' pix. Gu' matgim aañ cham tu' ji nañ pui' ilhii'ñ, ja'kbui' kat tujuandam ki'n pix ya oiri iñ aañ nañ jax ba' ya' ba jam palhbui'ñ bix aixim tu'm ki'n.

²⁸ 'Gu' ba' na pim gu' aapi'm gammiji puñ bim jup tui'dhi' sia pui' xich chulhii'ñaidhat bix aixim bhaan, ²⁹ aañ gè'gèrkam ki'n jam darsa' bix ji'ma'n jano' na pai' dhuuk jum timo' dhi oi'nga'n. Pui'ñ gè'gèrkam ki'n jup jam darsa' ja'p na jax aañ guñ Gi'kora' nat gè'kam ki'n jiñ dhai. ³⁰ Maa'n kap jañ ba' jam darsa' na pim pai' dhir ja tikka' bix gu Israel kam ja'tkam no' mit mi' pui' jii na jax jix aa' guñ Gi'kora' piam ku gu' cham. Gio ba' na pim jiñ bim tu kua'da' gammiji gio na pim jiñ bim tu io'da' tu' na pim ilhii'ñ.

Gu Jesus na ba aagi'ñdha' gu Simoon Peegro na gatuuk jup ti'ya' na cham tu' kaichu'

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13 :36-38)

³¹ Ba' gu Jesus jup titda ip gu Simoon Peegro:

—Simoon, aañ ja'pni xim tiidam. Gu ja'ook jup titda guñ Gi'kora' na sap aapi'm bix ji'ma'n jam mai'chia' tu' bhaan na pim ba' gai suulhgia'. Guñ Gi'kora' ba' pui'p tii'n nar am na sap ba' bhaan machia' no' pim bax ñakoo'. ³² Gu' ji na gu' aañ soi' titdatu' ip guñ Gi'kora' na aap jix io'm jum palhbuidha' nap ba' gatuuk gioñ buip ba ti jii'ñdha', sia kup gu' ji'x ti cham xi chi jii'ñdhat jiñ bui. Ba' nap pai' dhuuk gioñ buip ba ti jii'ñdha', ja aagi'ñdha' ap dhi jai' nam gammiji bix ja jujur ki'n jiñ bui ti jii'ñdha', cham tu' nam ampix jum o'jolhi'ñdha'.

³³ Ba'p kai'ch gu Simoon Peegro:

—Jax dhui nañ bix jiñ jur ki'n jum bui ti jii'ñ. Pu cham jax jiñ aa' iñ sia ku mit jum

bindak jiñ kuu, piam ku mit jum bindak jiñ mua.

³⁴ Ba'p titda gu Jesusus:

—Jax dhui nap moo ja'xñi baikim pui' pu ba ti'ya' nap cham jiñ maat na kia'pix maa'nnim ba jiiñkia' gu takaarui'. Pum titdañ moo Pegro.

Na pui' ba ja tida' gu Jesusus gu noonbi'ñ nam ba tu ua'ka' gu tu' nam aa'

³⁵ Mi' dhir ba'p ja titda gu Jesusus bix gu noonbi'ñ:

—Jano' na ñich pui' jam joot na pim nai' tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam, jano' bo nañ jup jam titda na cham jum aa' na pim ua'da' tu' tuumiñ, nich chu' a'sak, nich chu' jam sussak ku pim jai' ja gaamtu'nda', ¿jia nat gu'x bhai' tu jam jii sia ku pim pui' jii mit?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Matgim jix bhai' ji nat tuch jii.

³⁶ Ba'p ja titda ip gio:

—Dho xib jañ ba' ja'p jup jam titda na pim ba ja kusbio' gu a'sak no' pim ja bia', gio gu tuumiñ japim jup ba gaamu' no' pim bia'. No' jaroi' maadit cham bia' gu kuxiir, xi ga'rai dho gux kabook kutuuna'n maa'n ki'n saba'da'. ³⁷ Nat gu' xib ba' bam ai na pui' ba tum duña' na jax jum kai'ch mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam nap jum kai'ch: “Ja'p pix jamit pui' ja'k xi aichuxdhak mua na sap cham ji'x tu' ka'm ti nai'ñ, panaas ku pui'p jir tu'm kat na jax gui' nam tu' silhkam cham tu' ka'm ti nai'ñ.” Na gu' bix na mit ji'k jax tu ua'nak gu bijik dir kam nam aañ jiñ aagit jup kai'ch, bix pui' ji chu buusnia' sia pik nar jax ka' git.

³⁸ Ba' gui'p kai'ch am:

—Ya'ni biit gook gu kukxir jich jaduun.

Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Cham tu' ji na pim maatit jiñ kee. Cha'pim jax ka kai'chdha'.

Gu Jesusus na mi eji Getsemanii tu daña' buiñor gu Dios jix dhaam ja'k

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹ Ba' mi' dhir buusnik ba jii ip gio gu Jesusus ja biiim gu noonbi'ñ mu ja'k sonpan gu oidha' Oliibostam, na pai' pux joi'ñ na a'jida'. ⁴⁰ Ba' na jax pix mi' ji aajim, jup ja titda bix gu noonbi'ñ:

—Xi chu daña' pim jix dhaam ja'k buiñor gu Dios na cham tu jam mai'chia'.

⁴¹ Ba' diilh ja'x xi jimik o'lhia'n ki'n xi kikbok mui'p ji chu daanix dhaam ja'k buiñor gu Dios, ⁴² jup kai'ch:

—Aapi'ñ Gi'kora', xiñ palhbui'ñ nam cham jiñ mu'aa', na gu' dhi' ja'p ji buusan nañ i'ya' gu tu' na giilhim jix xibu'. Ku gu' no'p aap jix aa' ji, aañ pui' pix tii soi'm titda ji.

⁴³ Ba' jotmoda' maa'n mi' bam maax gu nobii'ñ gu Dios nat bha tajaan'dham gui' na ki'n nakga' gu tulhiiñara'. ⁴⁴ Ba' giilhim jix buam tu tatda' gu Jesusus na bhaan bam tajaanaim gui' na ki'n tu nakga', gu' ji na gu' cham jum o'joldhat xi chu daañchu' buiñor gu Dios. Gio i'ñr bhai' ji boorat, g'e'ger mi ja'p ba iigis dirap.

⁴⁵ Ba' mikkat kikbok ba jii ip gio mu nam pai'p tu'ii' gu noonbi'ñ nat ji'x xi chimok na xi chu dañimik. Ba' mi' pix kookos am nat mu ba ai ip gio, ja kookxich gu' nam bhaan jix buam jum aa' nam pui' mu'aa' gu Jesusus. ⁴⁶ Ba'p ja titda:

—iGor xi ñiñña! ¿Jax ku pim ba' dai kookos? Xi baapmigi' pim xi chu daña' buiñor gu Dios na cham tu jam mai'chia'.

Nam daagi' ba bhika' gu Jesusus

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18 :2-11)

⁴⁷ Ba' na mi' pui' ka ja titda gu Jesusus gu noonbi'ñ, mi' dhir ja'p mui' ji bubua mit mui' gu ja'tkam. Gu Juudas pik biipi' xi jim, gui' na tii maadit jir di' gu mambhix daman gook gu noonbi'ñ. Ba'x io'm amuub xi eek na pai' gu Jesusus bhai' xi chiñxi kaamaram. ⁴⁸ Ba'p titda gu Jesusus:

—Juudas, ¿pu kai'ñkam aa pich bhañ chiñxi nap maaxik jiñ kiksa nam jiñ dha-gia' dhi ja'tkam nam ya' jiiim aañ nañ bhaankam ya oiri gu Dios?

⁴⁹ Ba' gu noonbi'ñ gu Jesusus, na gu' cham kar am nam jax ti nai'ñ, jup titda am:

—¿Jich jaduun, cham jach gu' tu kokda' dhich kukxir ki'n nach ja ua', ka'ch ji gu' cham joiñat gu'ka' aa?

⁵⁰ Ba' maadit nat jax dhaa gu kuxiir bhai' tii soñiich gu tujuandam tugi'ñ gux io'm ja g'e'kam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gu' ji nat gu' dai naaka'n pix ai, mu ja'p ji sai. ⁵¹ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Cha'pim ja juanda'. Bax bhai'.

Ba' pui' xi ja t̄idak giop xi dhua'ñdhak gu naaka'n gui' na mit soñiich. ⁵² Mi' dhir ba' gu ja g̃e'g̃erkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam jir o'rosiiris bhai' g̃e' chiop, gio ba' gu ja g̃e'g̃erkam tuk gu Israel kam ja'tkam, jup ja titda:

—¿Jax ku pim ba' kukxir ji chu ua'dat bha ja'k j̄im gam u'uux jix kaapak? ¿Jir jix ixkum iñ aa panaas? ⁵³ ¿Gio gu' cham bhaai' aa na pim git bhai' puñ dhagia' g̃e' chiop nañ moo bhai' oirit pu tu jam a'gi'ñdha' nabap tanoolh na pim git ba' cham pu'ñi yamm̄i ja'p bañ gaagidha'? Ku gu' dhi' na jax dhui mi' p̄ix pui' ba jim ji, nat gu' xib ba' kam ai na pai' dhuuk jam daam jimia' gux chukgam.

Na pui' ba t̄iya' gu Peegro na cham kaichu' gu Jesus

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Ba' daagik jamit pu bh̄ik gu Jesus bhammi na pai' kio gux io'm ja g̃e'kam tuk b̄ix gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Ba' gu Peegro mik dir mu ja oi'ñchu'. ⁵⁵ Ba' miji irban dir ba tu nai mit gu o'rosiiris, mi ja'p na pai' g̃e'x chi gi'ñir, mi'm ba' daraat b̄ix xikoolh ba juuka', b̄ix gu Peegro mi'p ji dhaibu ja sanoop. ⁵⁶ Ba' na mi' ka juuka' gu Peegro, maa'n gu ubii gui' na mi'r tujuandam ka' mi' dhir ja'p bhai' ba ni'ñ na mamti, ba'p ja titda gui' nam mi'p daraa:

—Dhi'ñi dho b̄ix jup kaichu' gu Jesus.

⁵⁷ Gu' ji na gu' gu Peegro cham tu aa', jup kai'ch:

—¿Jax jap ba' kai'ch? Jax dhui nañ pu cham maat gu jaroi' nap aa'.

⁵⁸ Ba' ja'xp̄ix jumai gu maa'nkam pui' bhai'p xi ñiidhimik jup titda:

—Moo chi aap pui'p kaichu' gu Jesus, ¿ka' cham?

Ba'p kai'ch gu Peegro:

—Cham tu' ji matgim j̄iñ jaduun̄. Diilh ji nañ jup oilhim.

⁵⁹ Ba' ja'x xi m̄ikim pa' nat jumai gu maa'nkam mi'p ba ai na pai' k̄ik gu Peegro, ba' pui' bhai'p xi ñiidhimik jup ja titda gu jai' nam mi'p tu'ii':

—Jai'p kaichgit moo dhi' gu Jesus, jix maati' na jax chu'ii', gio gu'r mu kam Galilea.

⁶⁰ Ba'p kai'ch gu Peegro:

—¿Jax jap ba' kai'ch j̄iñ jaduun̄? Jax dhui nañ moo pu cham maat gu jaroi' nap aa'.

Ba' na pui' ka kai'ch gu Peegro, ba j̄iñ gu kilhii takaarui'. ⁶¹ Ba' gu Jesus jotmoda' mu t̄i gu Peegro. Gu Peegro bhai' pup ti'ñcho na pin biipi' dir jup titda gu Jesus: “Jax dhui nap moo ja'xñi baikim pui' pu ba t̄iya' nap cham j̄iñ maat na kia'p̄ix maa'nnim ba j̄iñkia' gu takaarui'.” ⁶² Ba'x buam jum ilh gu Peegro. Buusnik baas dir ja'p dirap ma susua.

Gu Jesus nam jax ñam p̄ix buada'

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³ Ba' gu o'rosiiris gui' nam mi' daraat nuuka'n gu Jesus, jax ñam p̄ix bua. Bha gib am, as am ba' pui' xi bua't. ⁶⁴ Xi bupprat am jannulh ki'n gu buupui'ñ nam bha gib, jup titdada' am ba':

—¿Jaroo bham gib?

⁶⁵ B̄ix aixim na jax aa' kum pu titda gu Jesus.

Nam mu ba aichdha' gu Jesus na pai' tum a'ga

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶ Ba' buimgidhak nat ba tu maaxir, maap jamit bam jumaap gu ja g̃e'g̃erkam tuk gu Israel kam ja'tkam, gio gu ja g̃e'g̃erkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios. Ba bh̄ik jamit ba' gu Jesus mu na pai' tum a'ga, ba' mu aichdhak bhai' ba tikka am, jup titda am:

⁶⁷ —Ea nap jich aagi'ñdha' nach ja'p tu'm xim tikkam. ¿Ja'p aa silhkam aap jir di' guch Xoi'kam?

Ba'p ja titda gu Jesus:

—Jax dhui na pim cham tu'ñ j̄iigi'ñdha' sia kuñ tiip jam aagi'ñ nañ aañ jir di'.

⁶⁸ Gio no'ñ tu' tiip xi jam tikka, sia cham j̄iñ aagi'ñdha' pim. ⁶⁹ Ku gu' aañ xib dir sonpan ba daaka' ji ki'n dir guñ Ḡ'kora' na giilhim bixchu'x bhaai' na pu tu duñia'.

⁷⁰ Ba'p titda am b̄ix dhit nam ji'k mi'p tu'ii':

—¿Ja'p kai'ñkam jup kai'ch ap aa ba' nap Dios jir Maraa'n?

Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho aañ jir Maraa'n maaxik, gio gu' aapi'm dñihl pui'p kai'ch.

⁷¹ Ba'p kai'ch am dñihl gui':

—¿Dho jaiñ! ¿Jaroi' aach pup ka nñira' nach aagi'ñdha' no'x buam kai'ch piam ku gu' cham? Dñihl chiññi'ñ ki'n ba kai chich gu' na jax kai'ch.

23

Nam mi' ba aichdha' gu Jesusus na pai' gu Pilaato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18 :28-38)

¹ Ba' mi' dhir na mit jax guguu ip gio, ba bhik jamit gu Jesusus mummi na pai' gu Pilaato. ² Mu buiñor ba iattulhi'ñ am ba', jup titda am:

—Aach ja'p tu'm ki'n ya'm ua'tulhi'ñ dhi maa'nkam. Mu ja'p oirit ja kokdhichu'n guch ja'tkami', jup ja titda nam sap cham namki'ñdha' gux io'm gè'kam Rooma kam. Gio na pui' ja titda na sap jir di' guch Xoi'kam, na ja'p kai'ñkam jup ji kai'chit na dhi'r di' gux io'm jich gè'kam tuk.

³ Ba' gu Pilaato xi chikka dñihl gu Jesusus, jup titda:

—¿Aapi' aax io'm jir ja gè'kam tuk gu Israel kam ja'tkam?

—Aañi' dho —jup kai'ch gu Jesusus.

⁴ Ba'p ja titda gu Pilaato gu ja gè'gèrkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gu ja'tkam nam ji'k mi'p tu'ii':

—Aañ cham tu' buam kèè dhi maa'nkam pui' na jax kai'ch.

⁵ Ba'x io'm gè' ki'n jup kai'ch am gui':

—Ja'pji aach na cham jich ko'raar na maakam ja mamtuxdhim guch ja'tkami'. Mummi dir bhai' ji kii Galilea, saalh pui' yammì ja'p ba ja iatgidhim Judea.

Nam mu ba aichdha' gu Jesusus na pai' gu Eroodis

⁶ Ba' nat ja kai gu Pilaato na mit Galilea dir bhai' ji chu aa, ba ja tikka no'r Galilea kam gu Jesusus. ⁷ Gui'p xi aagi'ñ am nar Galilea kam. Ba' mu ja'k xi joochxi gu Eroodis, gui' na mur gè'kam ka' Galilea.

Jano' pik bhai'p oiri Jerusaleen. ⁸ Ba' gilhim jix bhai'm ilh gu Eroodis nat ba tii gu Jesusus, na gu' pui'm aa'nda' na chiñia' na tu' jax xi dhuiñdha'x bhai'm duukam na tu' cham pai' dhuuk pu chu'm nñi'ñ na pai' dhuuk pu'ñi tigia'. Pui' tē kèèkè' gu' gu Eroodis na gu Jesusus mu ja'p pai' joidham jix bhai'm duukam jup tu buada', nam tu' cham pai' dhuuk pu chu'm ti nñi'ñ gu ja'tkam. ⁹ Bñix aixim ba' bhai' tii ji tikka, gu' ji nat gu' pu cham ñio gu Jesusus. ¹⁰ Ba' bñix mi'p tui'dhi' am gu ja gè'gèrkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios. Dhi' pik pup xim taattu' am gu' nam iattulhdhim gu Jesusus. ¹¹ Ba' jax ña pix xi bua't as gu Eroodis gu Jesusus, tu' pix ilhii'ñ. Sia gu sandaarui'x chugi'ñ jam jai' pui'p xi bua. Xi chii' mit ip ba' gu jannulh gux dha'ram namkim nam jax chu'm ja ti ti' gux io'm gè'gèrkam, ma a'si mit ba' xi chii'dhak. Mi' dhir ba' gio mu ja'k jup xi joochxi gu Pilaato. ¹² Ba' jano' gui' gu tanoolh cha'm dir bhai'x bhai' ji chii' mit gu Pilaato gio gu Eroodis, nam gu' bñipi' dir ka xim bhabhaakui'ñdha'.

Nam pui' ba ti'ya' bñix gu ja'tkam nam mu'aa' gu Jesusus

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18 :39–19:16)

¹³ Ba' gu Pilaato maap xi ja jumpadak gu ja gè'gèrkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam jir ja gè'gèrkam tuk gu Israel kam ja'tkam, ¹⁴ ba'p ja titda:

—Aañ cham tu' tu' bhaan buam kèè dhi maa'nkam na pimit gio ya'p bañ aichulh na pui' mu ja'p pai' oirit ja kokdhichu'n gu jam ja'tkami'. Tii ñich bñix aixim ba tikka na pim jax jiñ kèè, cham tu'r jix buam panaas aañ jiñ bui na ji'k jax kai'ch. ¹⁵ Sia chi gu Eroodis pui' cham pai' buam jup kai na jax kai'ch, tii' nat gio bhai'p xiñ joochxi. Cham tu' ji matgim na tu' bhaan kuiñcha bia' nach moo bhaan jup ba ji mu'aa'. ¹⁶ Xi chu chiñia' iñ nam gñi'bia' chipliñ ki'n, mi' dhir jañ xi chu chiñia' nam do'ñcho'.

¹⁷ Ba' nabap oidha' na pai' dhuuk pu'ñi aajidha' gu piasta bhaan Paaskua ta'm, maa'n jup dado'ñchoda' gu Pilaato gui' nam

kuupka' nam ba' bhaan jix bhai'm taat ka' gu ja'tkam. Gu' ba' gu Pilaato tiix aa' na gu Jesus do'ñcho', ¹⁸ gu' ji na mit gu' bix dhít pìx jiiñak gii gu ja'tkam, jup kai'ch am:

—Tu chiañiñ nam mu'aa' dhi Jesus, gu Barrabaas jap ba' do'ñcho'.

¹⁹ Gu Barrabaas bhai' kuupka' mua'da' ki'n, gio na ja bintatgit gui' na mit buiñor bhaakuk tu kokda gux io'm gè'kam Rooma kam bhai' Jerusaleen. ²⁰ Gu' ba' na gu' gu Pilaato tiix dho'ñchom gu Jesus, ti gio pui'p xi ja tii'n na cham tu' bhaan kuiñcha bia'. ²¹ Gu' ji nam gu' gui'x io'm gè' ki'n ba xi jiiñak, jup kai'ch am:

—Tu chiñia' ap nam sissapa' kuruus ta'm dhi Jesus!

Gookim mi'mia'n jamit pu tii'n na sap tu chiñia' nam kuruus ta'm sissapa' gu Jesus.

²² Ba' gio pui' tii'p xi ja tii'n gu Pilaato, jup ja titda:

—Jax dhui nat cham tu'x buam duu gu tu' gè'kam ki'n kuch moop ba tu chian nam mu'aa'. Xi chu chiñia' iñ nam gii'bia' chipliiñ ki'n, mi' dhir jañ xi chu chiñia' nam do'ñcho'.

²³ Gu' ji nam gu' gui' pìx ji kii'saim nam chian na tu chiñia' nam sissapa' kuruus ta'm. Nat pai' pu tii' gu Pilaato na pui' tu duñia' nam jax kai'ch na mit ba' cham ka ñio, ²⁴ sia ku gu' tii' pup cham xi aagimik nam mu'aa' gu Jesus. ²⁵ Ba' xi chu chia nam do'ñcho' gu Barrabaas na mua'da' ki'n bhai' kuup, gio na ja bintatgit gui' na mit buiñor bhaakuk tu kokda gux io'm gè'kam Rooma kam bhai' Jerusaleen, dai ba' nat xi chu chia nam diilh pu dooda' gu Jesus nam jax pui'x aa' gu Israel kam ja'tkam.

Gu Jesus nam sissapa' kuruus ta'm

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

²⁶ Ba' nam gamai' ba ua' gu Jesus na mit ba sissapam, maa'n gu maa'nkam Simoon tii'gim jamit gamai' chia na mootika' gu kuruus oidhat dir gu Jesus. Jir Sireene kam gui' gu maa'nkam, kia'pìx mu pai' dhir jimdat gampìx mui' ka aajim.

²⁷ Ba' mui' mu jii'mchu' am gu ja'tkam nam oi'ñchu' gu Jesus, suañim am gu u'uub nam jix ko'kom niidhim. ²⁸ Ba'p ja titda gu Jesus bhai' xi ja tii'gik:

—Aapi'm u'uub Israel kam, cha'pim jiiñ xuañdhidha' aañ, na gu' aañ jix bhai' tuñ jim. Aapi'm ji diilh na pim jum suañi'ñdha' gio gu jam maamar. ²⁹ Na gu'm aajim gu tanoolh na pim pai' dhuuk jup kai'chdha' tii: “Joidham jix bhai' tu ja jii gui' na cham jir ja ai gu a'aalh, na mit cham jii'xkat tu xi'iich, ni ku mit cham jii'xkat jum a'lhich chuutkamta.” ³⁰ Ba' mi' dhir bix gu Israel kam ja'tkam tiix aa'nda' am nam git maa'n jimdam ko'ya'. Jup ja titdada' am tii gu oi'dha': “Gor iam bhai'ch a'm xi ia'lh.” ³¹ Na gu' nam jax jiiñ chulhiiñchu'n aañ xib, ja'p pìx ji buusan na jax gux baa' ku'aa' na cham miidha' sia ku tii' mii'jim, nañ gu' aañ cham tu' kuiñcha bia'. Gu' gi ba' gui' nam jix u'ua'tulhdhix ka', ¿jax japim ihii'ñ na tu ja dooda' jano' nam pai' dhuuk jup jum tulhiiña'? Na gu' ja'p ji buusnia' na jax gux gak ku'aa' na maa'n jimdam mii'ya'.

³² Ba' gook pup mui'p ja ua' am gu ja'tkam nam pui'p ja sissapa' maap gu Jesus kukrus ta'm. Dhi gook ja'tkam iixdhara' ki'n ja kooda' am. ³³ Ba' bhammi na pai' Kakoi' Mo' Daa ti tii', bhai' mit ba sissapa kuruus ta'm gu Jesus. Ba' gu jai' gook ja'tkam nam jup ja ua', bixxik dir jamit ja sissapa, irban ba' ji bii gu Jesus. ³⁴ Ba'p kai'ch gu Jesus:

—Jiiñ Gi'kora', chakuip tu'p jum buixi'ñdha' ja bui dhi ja'tkam, nam gu' cham maat no'm jup jum ua'tulhi'ñ jum bui.

Ba' gu sandaarui'x mi ja'p ma titbia mit mi ja'p ji chu darsak amuub gu jajannulhi'ñ gu Jesus na sap ba' gu jaroi' na tu mai'chia', bhaan ji chu bi'ya'. ³⁵ Gu ja'tkam ba' mu ja'p gu'kat bha ja nii'ñ am gui' nam bhai' sissap. Ba' jai' gu ja gè'gè'kam tuk gu Israel kam ja'tkam jax ñam pìx a'ga gu Jesus, jup kai'ch am:

—Diilh dho jia xim palhbuidha'. Tii' nat ba' jai' gu ja'tkam bixchu' pìx bhaan ja palhbui. ¿Gu' diilh aa ba' cham jup bhaai'? Gio gu' saak jir di' guch Xoi'kam nat bhaan ti tii'gik bha joot gu Dios bhammi dir jix dhaam. Bhai' dhir dho ji chimñia' no' baabui'r silhkam.

³⁶ Sia gu sandaarui'x pui' jax ñam pìx jup xi bua't as gu Jesus, bha i'chu'n am gu biiñ jix jii'ik. ³⁷ Gam nam jup xi chitdat:

—¿Gi nap saak aap jix io'm jir ja gɛ'kam tuk gu Israel kam ja'tkam? ¿Kux cham bhaai' aa nap dɪlh bhai' dhir ji chimña' na pui' bixchu'x bhaai' nap pu tu duña'?

³⁸ Ba' bhai' mo'bon gu Jesus maa'n bha siis jamit gu taa'mla alhi'ch komaarak na gɛ'gɛr ki'n bha tu ua'ñix, jup jum kai'ch: “Dhi'ñir di' gux io'm ja gɛ'kam tuk bix gu Israel kam ja'tkam.”

³⁹ Ba' maadit gui' nam bixxik dir jup sissap kukrus ta'm, jai' pui'p xi chitda gu Jesus, jup kai'ch:

—No'p baabui' silhkam aap jir di' guch Xoi'kam nat Dios bham joot, dɪlh jap dho bhai' dhir ji chimña', sia aach jap jai'p xich palhbuidha' nach ya'ch chulhiñ.

⁴⁰ Ba' gu jumai na ja'p dir ja'k jup sissap jup titda gu bima'n tu'm:

—¿Kux aap moo cham jax jum aa' aa na tiim tulhiñchu'n gu Dios ja'p na jax aañ? Aach maaxik ya' pui' ba tu'ii' gu' na jax ja'k jich a'm jum aa', na chich gu' maaxik jich ua'tulh na chich pui' ji chu dunaak na tu' cham jir ki'. ⁴¹ Gu' dhiñ jaduunñ ti cham tu' jax dhuu na ya' pui' tu'ii'.

⁴² Mi' dhir ba'p titda gu Jesus:

—Aapi' Jesus, siamrip xiñ chi'ñchoi xiñ baidhai nañ jum bui bap tui'ka' nap pai' dhuuk jix io'm gɛ'kam ki'n ba daibu'.

⁴³ Ba'p titda gu Jesus:

—Xib jap bhammip tui'ka'ñ bim na pai' joidham jix chu abhaar. Aañ ya' pum titda.

Na ba mukia' gu Jesus

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19 :28-30)

⁴⁴ Ba' jotmoda' bhai' ji chum tukgamta. Kia'pix jix dhaam ba ji dhunaak nat pui' tum duu, nammi ja'p mia ba duu nat pai' dhuuk gio bhai'p ji chu maaxir. ⁴⁵ Dɪlh pix nai' ji chuu gu tanoolh. Ba' gu gɛ'x kabook jannulh na mu sɛ'ka' irban dir gu gɛ' chiop, pu irban sar. ⁴⁶ Ba'p kai'ch gu Jesus gɛ' ki'n:

—Jiñ Gi'kora', ba bhiika' ap dhiñ ii'mda' kum bui bap tui'ka'.

Ba' pui' xi chi'ik nai' ji muu.

⁴⁷ Ba' gui' nar ja gɛ'kam tuk ka' bix gu sandaarui'x, niñ nat gɛ' ki'n pui' xi chi'ik ba muu gu Jesus. Ba' joi'mdara' bhai' ji

chum suulh nat pui' kai, ba'p kai'ch soi'm ilhdhat buiñor gu Dios:

—Maaxik cham tu' ji na ti kuiñcha bia'kat dhi jaduunñ.

⁴⁸ Ba' gu mui' ja'tkam na mit mi'p jum duu, jix buam jum ilhdhak ba jii mit bhai' xi gɪbiidhat gu ja bhaasut. ⁴⁹ Dai ba' gui' nam j'k jix io'm jix kɪgalhdhat gu Jesus mummi ja'p gu'kat bhai' pup niñ am, gio jai' gu u'uub na mit mummi dir bhai' pu oi Galilea.

Nam ba ulhña' gu tukga'n gu Jesus

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19 :38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ba' maa'n jix jai'ch ka' gu maa'nkam Josee tɪgim, jir Arimatea kam na pai' bhaan bipio' gu Judea kam dibɪr. Joidham jir jix bhai'kam ka', na gu' jai' pui' tiip ti niirada' na git bam aaya' na gu Dios ja silhkada' bix gu ja'tkam ya' dhi oi'nga'n, nam ba' mi' pui' ba jiumda' na jax jix aa'. Ba' dhi' jai' maadit jup jir dhi' ka' nar ja gɛ'gɛrkam tuk ka' bix gu Israel kam ja'tkam, gu' ji nat gu' cham tu' maa'n ni'ook jup duu ja bui jano' na mit pai' dhuuk tu a'ga nam bax mu'aak gu Jesus. ⁵² Dhi' ji' ba' Josee mu jimik pu tiñ gu Pilaato no'x bhaai' na tibaañdhai ulhñara' gu tukga'n gu Jesus. Ba' gu Pilaato cham jax ti'ik jup xi chia. ⁵³ Ba' xi chibaañdhak bhai' dhir kuruus ta'm ba ulhñam, dai nat xi bhiibgak jannulh ki'n xibkam jix dha'ram namkim. Maa'n kap ba' ulh na pai'x chiobim ja'k ti di', mi' nam pai' pu pui' ja'k ti di'ngaras ai' cha'm nam ba' pu'ni mi' ja ulhñaidha' gu koi'nga'n. Dai nat mi' chakui jaro' maa'nnim mim ulhñak nat pai' bam ulh gu tukga'n gu Jesus. ⁵⁴ Ba' jano' bam ai ip gu tanoolh nam jix bhai' tu duña' bix gu Israel kam ja'tkam, na gu' buimgidhak cham tum juanda' gui' ja bui.

⁵⁵ Ba' gu u'uub gui' na mit mummi dir bhai' pu oi gu Jesus Galilea, bix jup jium am na mit ulhñam gu tukga'n. Niñ am ba' na mit jax ja'k mi ti gio na mit jax chu'm chiob ti. ⁵⁶ Ba' mu dir na mit ja'k suulhgik, jix bhai' mit pu xi dhuuk gui' na joidham uub, nam ba' mu juulhdhapu' tukgaram gu Jesus na jax pix xi buusnia' gu tanoolh na pai' dhuuk cham tum juanda',

na jax tu aagix nat tu ua'nak gu Moisees bhaankamu'n gu Dios. Dai ba' nam jum jii'pi'n buimgidhak gu bix chanoolh.

24

Gu Jesusus na giop dodhia'

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

¹ Ba' kapbhukum na pai' dhuuk giop ba tum juan, mu jii mit ip gio gu u'uub mummi nat pai'm tii gu tukga'n gu Jesusus. Ka pup jix iika' na mit mu jii, dai na mit xi ja u'uuk gu i'lhich jaja' na mi jim gui' na joidham uub, na mit pu bas takaab dir jix bhai' ba ja duu. ² Ba' na mit mummi ba ai, bhai' pix pu ti di' bhiji na mit pai' tii gu tukga'n gu Jesusus, ja'p ja'k dilhkob pix kiiik gu g'e' jodai gui' na ki'n bha kuupich. ³ Ba' mui' ji baap jamit miji irban dir. Cham pai' tu jai'ch gu tukga'n gu Jesusus na mit ba tii. ⁴ Ba' mi' bhai' ji chooto'n jamit, cham ka bhaai' nam jax jum duña'. Gan jam tii xi chi ni'i'n nat pai' ba' jax jum duu. Ba' mi' pix ja'p ji ja tii mit nam guguuk gook gu ja'tkam jix chooto ti ti' kam tobiikdam. ⁵ Ba' giilhim jix chotdonit nai' ji mumgia mit gui'. Ba'p ja titda am gu gook ja'tkam:

—Jax dhui na cham tu' ya' kap tu'ii' koi'nga'n tir gui' na pim jaroi' ga'nga. ⁶ Duadik buus ip gio na jax jam titda jano' na mummi kapup oiri Galilea jam biiim. ¿Cham aa gu' ti'ñocho pim? ⁷ Jup jam titda bo na saak gui' na bhaankam ya oiri gu Dios dhi oi'nga'n, jum aaya' gu tanoolh nam pai' dhuuk daagii mu'aa' maa'n kuruus ta'm gu ja'tkam jix u'ua'tulhdhix kam, saak ba' gio baik tanoolh ki'n ya' na jax ba oirida'.

⁸ Ba' gui' bhai' pup ti'ñocho mit na bak pin pu'ni ja titda jano' gu Jesusus. ⁹ Ba' mi' dhir bubuakik pu jii mit bhammi nam pai' daraa gu mambhix daman maa'n gu noonbi'n gu Jesusus, gio gu jai' nam ja'p pix kaichu', bhammi ba ja aa'ndhim am na mit jax ti tii. ¹⁰ Ba' gui' gu u'uub maadit jir di' gu Mariiya Magdalena, jumai ba'r Juana, gio ba' gu jumai Mariiya nar di'ii'n gu Jakoobo, gio ji'kchi pup gu u'uub jam maap jiiim. ¹¹ Gu' ji nam gu' gu noonbi'n gu Jesusus cham ja jii'gi'n nam tii ba ja aagi'n na mit jax ti tii, ja'p jum aa' am nam diilh jax ñam pix ba ti ni'i'n.

¹² Gu' ji nat gu' gu Peegro mui' ma dai'bus nat ti tiigim mummi na mit pai' tii gu tukga'n gu Jesusus no' sap moor silhkam nam jax kai'ch gu u'uub piam ku gu' cham. Pui' dho ji chu buus nat mummi ba baa, cham pai' tu jai'ch gu tukga'n gu Jesusus, dai jajannulh pix mi biiit na ki'n bhiibgich. Ba' giop ba jii jix buam jum aa'ntugit bhammi nam pai'm jii'pi'n, tii xim ga'ngim nat pai' ba' ja'k jax jum duu gu tukga'n gu Jesusus.

Gu Jesusus na gook ja bui bam maaxdha' gui' nam kaichgida' nam mu ja'k ka jiiimda' Emauus

(Mr. 16:12-13)

¹³ Ba' pu gui' gu tanoolh cha'm mu ja'k jup ka jiiim am Emauus gook gui' nam kaichu' gu Jesusus, tii pup chix dhaam ji dhuñiidhak jum a'ji bhai' dhir Jerusaleen. ¹⁴ Gammiji jii mit tu a'gim am na tu' ba' ku mit ba' mua gu ja'tkam gu Jesusus. ¹⁵ Ba' mi' pui' nam xi ñiokbuidhat ka tu a'gim, gatuuk dir mui' ji ai gu Jesusus, saalh pui' gammiji ko'kmar ba jiiim am. ¹⁶ Ba' sia ku mit tii ba tii na gamai' ba jim ja biiim, pu cham maatit ni'i'n am no'p jir di', panaas ku tu' ja soobhi'n nam ba' cham maatit tigia'. ¹⁷ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—¿Tu' pim ba' a'gidhat pix nammim k'e'jim jiiñ jaaduñ?

Ba' gui' gan ji guguu mit pux buam jim aa'ntugit. ¹⁸ Mi' dhir ba'p kai'ch gui' na Kleopas tii':

—Dai aap dho bak chakui maat jiiñ jaduun nat tu' jax jum duu bhai' Jerusaleen sia kup bhai'p xi paxiaraimik.

¹⁹ Ba'p titda gu Jesusus:

—¿Tu' gi jax jum duu?

Ba'p titda am:

—Dho gu Jesusus Nasareet kam kat na bhaankam gu Dios tu ja a'gidhat gu ja'tkam. Bixchu'x bhaaigit na pu tu duña' na ni jaroi' ku cham ji'xkat pu tu duña' sia chi pik jax chu'm g'e'kam ka' git, na gu' gui' bhaan ti niidhidhat guch Gi'kora'. ²⁰ Gu' ji na mit gu' cham bhai' dhuu gu ja g'e'g'er kam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam aach jir jich g'e'g'er kam tuk, daagik tu chia mit nam mu'aa' maa'n kuruus ta'm. ²¹ Aach jup jich aagit ji na gui' ba' pui' saak jir di' ji na

ya'r ja gɛ'kam tuk ka' bɛx gu Israel kam ja'tkam, na ba'ch palhbuidha' nam cham kach chulhiiñchu'nda' gui' nam cham jir ya' kam. Ku gu' baik tanoolh bap duu ji na mit dir jup dooda. ²² Jai' dhit gu u'uub nach bhammi maap jich jɛpi'ñ maakam jup jich i'nkia mit. Bɛpi' kapbhukum na kapup jix iika' mit miji xi boop na mit ti tɛgim mummi nat pai'm tii gu tukga'n gu Jesusus. ²³ Jup jich chitda am na mit mu dir ja'k suulhgik na sap cham tu jai'ch gu tukga'n mu nat pai'm tii. Sap ba' mi' pix ba guguuk am gook gu noonbi'ñ gu Dios, ja'p sap kai'ch am na cham tu' muukix gu Jesusus, dua ji sap. ²⁴ Gio jai' dhit gu chichio'ñ nach pui' maap jup tu'ii' mijip xi chi tɛgim jamit no' sap baabui'r silhkam nam jax kai'ch gu u'uub. Pui' ji sap na tu tu'ii' na mit mummi ji bubua nam jax kai'ch gu u'uub. Cham pai' sap tu jai'ch gu tukga'n gu Jesusus.

²⁵ Ba' gu Jesusus jup ja titda:

—Jam a'm jum aa' dho na pim jix bhai' xim ga'ngada' na jax kai'ñkam jup jum kai'ch mi u'uan ta'm na mit tu ua'nak gu bijik dir kam. ²⁶ Na gu' pu pui' ja'k tu ua'ñix bijik dir na sap pu'ñi bɛpi'm tulhiiña' gui' na Dios bha jootsa' na ba' mi' dhir giilhim jix io'm gɛ'kam ki'n ba daibu'.

²⁷ Ba' xi ja aagi'ñ gu Jesusus pui' mo'ram dir xi boosgaidhat na pai' ja'p pui'm kai'ch nam dhi' aagit jup kai'ch na mit tu ua'nak gu bijik dir kam. Mummi dir bhai' ji kii nat pai' gu Moisees tu ua'nak, mi' dhir ba' gu jai' na mit pui'p tu ua'nak nam sia dhi' pix aagit jup kai'ch.

²⁸ Ba' na mit mummi ba ai Emaus, gu Jesusus am bɛpi' mui' xi jii, panaas ku gui' maa'n na jimda' kam xim duu. ²⁹ Gu' ji na mit gu' gui' gio ja'k jup bua, nat gu'p ba jur, jup titda am:

—Jich jaduun, ya'ch ka xi chibiapui maap jix gi'giram. Jix chukgam ji matgim gammiji boi cha'm. Kabuimuk jap ba' giop ba jimia'.

Ba' gu Jesusus cham jax ji chi'ik ba ja oi ip mu nam pai' tibiapu'. ³⁰ Ba' nam mi' ba daraa na pai' tum kua' na mit ba ji chu juu gu jurnik kam, gu Jesusus maa'n xi dhaagit gu paan xi chu taxchaabgidhak buiñor gu Dios irban jaiñak mui' xi ja maa. ³¹ Ba'

bhai' pup maat jamit na dhi'r di' gu Jesusus, panaas kut jaro'i' ja'k bhii' gui' na ki'n ja soobhi'ñkat nam ba' cham maatit tigia'. Gu' ji nat gu' jotmoda' cham pai' matgir gu Jesusus. ³² Ba' bhai' ji chu a'ga mit dai gook, jup kai'ch am:

—Gu' bak ji pur di' ji gu Jesusus. Pui' ku ba' giilhim joidham jix bhai' tu tatdatu' bɛpi' na mu dir bhach aa'ñdhim na mit jax kai'ñkam pui' tu ua'nak gu bijik dir kam. Jix bhai'x maatit kɛɛjim ich na jax jich aa'ñdhim.

³³ Ba' na mit jax guguu mi' bhii mit ip gio nam pai' dhir jiiim, pu cham ka tibia mit. Bhammi mit ba ji bubua Jerusaleen nam pai' daraa gu mambhix daman maa'n gu noonbi'ñ gu Jesusus, gio gu jai' nam ja'p pix kaichu'. ³⁴ Ba' gui' chakui tu aa' am nam jax jix chu mattu', dai gui' nam bhai' pu daraa jup ja titda am:

—Jir silhkam dho bak nat giop dua guch gɛ'kam tuk. Mu sap pai'm maax buiñor dhi Simoon.

³⁵ Ba' mi' dhir diilh jup ba tu aa' am nam jax jup jix chu maat, xi ja aagi'ñ am na jax ja titdaim gamai' bɛx boi nam jiiim, gio ba' na mit mummix maatit ka tii Emaus na dhi'r di' gu Jesusus nat xi ja jaix gu paan.

Gu Jesusus na mi' bam maaxdha' ja bui bɛx gui' nam kaichgida'

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

³⁶ Ba' nam mi' pu chu'm ka tu a'ga, mi' pix bam maax gu Jesusus ja saagi'ñ. Ba'p ja titda:

—Aañ bha ja'k ip gor jiñ jaaduñ.

³⁷ Gui' pu cham ñiok am, dai nam giilhim bax chotdon. Ja'p jum aa' am na dai ii'mdaga'n mi ja'p oirit ja i'nkia. ³⁸ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—¿Jax ku pim ba' giilhim bax chotdon? ¿Cham aa pim ji'x ti jügi'ñ na ñich maaxik giop dua? ³⁹ Jax dhui nañ aañ pix jir di' maa'n na jax. Kani gor jix bhai' xiñ chii'. Ya' pui'x maati'ñ ñoonob am gioñ chooton am nañ pai' sissapich. Xiñ dha'ngida' pim ip, kani nam da'ngi dhiñ chuuku'. Matgim pu cham ji nañ jiñ dha'ngida' no'ñ jir ii'mda' pix ka' git, pu cham tatda'ka'ñ git.

⁴⁰ Xi ja ninii'ñchu'n ba' noonbiram gio tootnoram na pai' sissapich na pui' xi ja titdat. ⁴¹ Gu' ji nam gu' chakui bhai' ti jügi'ñ

no' maaxik jir silhkam na jax ja titda piam ku gu' cham. Ku gu' ji'x bhai'x bhai' jim i'lh'iñ am ji. Ba' xi ja tikka gu koi' no'm cham bia' na sap ba' ja nii'ñchudat tu jugia' nam ba'x io'm ba jii'gi'ñdha' nar di' pi'x, jup ja titda:

—¿Cha'pim iam bia' tu' koi' nañ xi chu jugia'? Am jix bhio' iñ.

⁴² Ba' maa'n xi maa mit gu batoop gai'xim, panaalhi'x mi'bt'a' mit jup xi maa.

⁴³ Ba' ma tu juu gu Jesus ja nii'ñchudat biix nam ji'k mi'p tu'ii'. ⁴⁴ Ba'p ja titda ip gio nat xi koi'chok:

—Pu'jani na tuñ dhooda' kuñ ba'p jam titdada' nañ mu ja'p jam biim oirida', nam aaya' gu tanoolh na pai' dhuuk pui' ji chu buusnia' na jax tu aagix nat tu ua'nak gu Moisees na aañ jiñ aagit jup kai'ch, gio gu jai' na mit pui' bhaankamu'n gu Dios jup tu ua'nak nam sia aañ jiñ aagit jup kai'ch, pui' na mi' Salmos ta'm.

⁴⁵ Ba' diilh gu Jesus pui' xi chu duu nam jix maatit kaaya' mi ja'p na pai' jax ja aagi'ñ. ⁴⁶ Ba'p ja titda ip gio:

—Biix nam ji'k aañ jiñ aagit jup kai'ch na mit tu ua'nak gu bijik dir kam, pu pui' ja'k tu dai mit na aañ nañ bhaankam ya oirida' gu Dios dhi oi'ñga'n bhaan, jum aa' nañ pu'ñi muukii giop dodhia' baik tanoolh ki'n na ñich jax bañ dhuu ba'. ⁴⁷ Ba' aapi'm jiñ a'mkam nai' xi chu ja a'gidha' biix gu ja'tkam nam ji'k jix jai'ch. Ya' dir japim mui' ji kiisa' Jerusaleen. Ja'p japim ja titdaidha' nam mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' gu Dios na ba' ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara'. ⁴⁸ Pui' pim xi ja titdaidha' na pim ji'k jax jix chu maat na pimit jiñ chi na ñich jiñ dhuu. ⁴⁹ Ku ba' gu' ya' pi'x ka xi darka' pim ji xib Jerusaleen, nañ gu' bhai' ka jam joochxidha' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda' gui' nat jiñ Gi'kora' jam iimchuda na jam tajaan'dha'. Dhi' ba' ki'n biixchu' bax bhaai'n ka' na pim pu tu duña'.

*Gu Jesus na ba tisdia'x dhaam ja'k
(Mr. 16:19-20)*

⁵⁰ Ba' pui' xi ja tiidak ba ja baidhak nammi gama ja'k na pai' Betaania ti tii'. Ba' mi' bhai' ji tu ja daañxi buiñor ja'k gu Dios xi baapmi'ñdhak gu noonbi'ñ. ⁵¹ Ba' pui' ja a'mkam ji chu dañiidhat gamai' ji bam

jix dhaam ja'k, bhijimmi ji bhi'ñ, gui' ba' mi' pup bii mit. ⁵² Ba' gui'p xi dhañiimik am na mit ba'p ba jii ip gio bhammi ja'k Jerusaleen joidham jix bhai'm taattugit. ⁵³ Ba' gammiji nabap tanoolh mi aajidha' am gø' chiop nam daanda' gu Dios.

**GUX BHAI'M KAI'CHDHAM
ÑI'OOK NA BHAAN TU A'GA
GUCH XOI'KAM NAT TU
UA'NAK GU
JUAN**

*Nat maa'nkam jup jum duuk ya' oilhimik
guch Xoi'kam na ja'xbui'p jir gɛ'kam na gu
Dios*

¹ Bijik dir jumai pux jai'ch na ja'xbui'p jir gɛ'kam na gu Dios, nam gook dit maap pum kɛkɛɛ. Ba' gui' mi' dhir bha ja'k jup jich mattu'n na jax jir tu'm kam gu Dios.

² Gui' mit ba' gook dit bap duu gu Dios dhi oi'nga'n, ³ gam bix na ji'k tu' ya'x chu jai'ch. Nix chu' kux jai'ch ya' dhi oi'nga'n bhaan nat cham gui'p duu, na mit gu' pu gook dit maa'n ñi'ook xip duuk jup tu duu bix.

⁴ Gu jumai jir di' pix gui' na ja maak gu ii'mda' nam ki'n dudua bix gu ja'tkam. Jir di' pix ip nam ki'n jix chu maax kir ji bi'ya', na gu' gui' na ii'mda' tu maak joidham gɛ' tanoor. ⁵ Sia tu tonni'ñ mu ja'p ja bui gu ja'tkam nam jix chu tukgam kir jup tu'ii', ba' cham ji'xdha' tu saa' gux chukgam dhi' na joidham gɛ' tanoor.

⁶ Ba' pu kai'ñkam pix bha joot gu Dios maa'n gu maa'nkam Juan tiigim, ⁷ na sap ba' ya ja'p ba ja mattuda' gu ja'tkam na jax jir tu'm kam gui' na joidham gɛ' tanoor, nam sap ba' cham xijaichdha' no't ya' ba ai, dai nam ba ti jii'ñdha' buiñor bix ja jujur ki'n. ⁸ Ku gu' gu Juan cham tu'r jupaabkamu'n ji, gu' ja'pji nat jax dhuuk pix bhaan matgir ji nat bam ai na pai' dhuuk nai' ji chu a'aga' gui' na joidham gɛ' tanoor. ⁹ Nat ba' bii'pi' xi chu mattuda gu Juan nat ba' moo mi' dhir diilh nai'p ji chu a'ga' gui' na joidham gɛ' tanoor, nam ba'x chu maax kir ji bi'ya' gu ja'tkam.

¹⁰ Gu' ji na mit gu' cham kii'galh gu ja'tkam nat ya' ti ba ai maaxik maa'nkam jup jum duuk, na mit gu' cham xim gaa ja jujur am bhaan nam iam ba machia' git na dhi' pix jir di' gui' nat jup duu dhi oi'nga'n gio na ji'k tu'x chu jai'ch bhaan. ¹¹ Ya' ti ai ja bui gu Israel kam ja'tkam nam pai' saak ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Gi'kora'. Pu cham

kii'galh jamit, tu' pix ilh jamit ja jaaxmakar. ¹² Ji'ma'n siamri ti jii'ñ jamit buiñor nam ji'k joidham kɛɛ na jax tu a'ga. Daipui' ba'x joi'ndak xi ja aagi'ñ nam cham tu' mai' ka suulhgix, nam gu' sap bar maamra'n gu Dios. ¹³ Ku gu' na pui' ji' ja titda nam bar maamra'n, cham tu' jax kai'ñkam jup ja titda ji na jax gu jaroi' no' mit ba xim ja joojoi gook dit maa'n gu tiyaa nam maap oi'ñchai mikkat ba ja tigia' gu a'aalh nam ja maamar jum tiiti'nda', gu' ja'pji no't jaroi' ba ti jii'ñ buiñor gui' na joidham gɛ' tanoor na ba'r maraa'n ka' gu Dios.

¹⁴ Na gu' maaxik ya' xi oilhimik gui' na joidham gɛ' tanoor maa'nkam jup jum duuk. Jir di' pix gu jumai na ja'xbui'p jir gɛ'kam na guch Gi'kora'. Aach jai' dhit jix bhai'x maat, nach gu' bii'ma'n oipimik na ji'x juugit ya' oilhimik. Jix bhai' tiigik jachich na cham tu'r ja'ppix maa'nkam, nat gu' cham ji'xkat iatda' tu a'gimik, dai na joidham jix chu joi'gi'nda' pix. ¹⁵ Pu dhi' pix niidhat jup kai'ch gu Juan jano' nap ja titda gu ja'tkam:

—Gu'jani nañ aagit jup kai'ch nat muni ba ai, nañ jup jam titda bo na jumai bha jim gatuuk dir na giilhim jir gɛ'kam, na pu ni ji'x kuñ jir jupaabkamu'n. Na gu' gui' bijik dir pux jai'ch, sia kuñ gu' aañ tiir bii'pi' kam pa' gu ya' maaxik.

Ja'pni bo na ja titda. ¹⁶ Jir silhkam dho na giilhim jir gɛ'kam, pui' ku ba' giilhim jir jix bhai'kam gio nax chu joi'gi'n. Jaiñ na gu' aach nach ji'k ba ti jii'gi'ñ buiñor, gammiji pix jix bhai' ba tu tatda' na gu'ch a'm ti niidhim. ¹⁷ No' chakui ya' aaya' git, chakui machia' ich git na jax ja'k jix bhaai' nach dhuuji jir jix bhabhai'kam ka' gam nach jix chu joi'gi'nda'. Nach gu' cham maatit kɛkɛɛ na jax kai'ñkam jup jum kai'chdha' mi u'uan ta'm nat pai' tu ua'nak gu Moisees, daipu' na jax ja'k jix aa' guch Gi'kora' nach chui'ngida' nach ba' siamri pux maatit pa' kɛkɛɛ'. Jano' ji na pai' dhuuk maaxik ya' xi oilhimik guch Xoi'kam na chich ba' bhai' ji maat na bach aagi'ñ. ¹⁸ No' chakui jich aagi'ñdha' git, pu chakui machia' ich git. Gu' ji nat gu' siamri xich joi'ndak bhai' xich guguuxdharak, sia ku ja'xbui'p jir gɛ'kam na guch

Gi'kora', na gu' diilh gu Dios cham ji'xkat ya' pai'm maaxdha' maaxik nach git iam jup ba machia' na jax jir tu'm kam.

Gu Juan ja'tkam bopkondam na ba ja mattuda' gu ja'tkam na jax jir tu'm kam guch Xoi'kam

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lk. 3:15-17)

¹⁹ Ba' gu Judea kam ja'tkam nam bhammi oi'ñka' Jerusaleen, mu ja joot jamit ji'kchi gui' nam mu ja'p jir gē'gērkam ka' chichiop nam pai' tu daanda', gio jai' gui' nam jir bopxi'ñ gu Lebii nam jir tutpill ka', nam sap tikkapu' gu Juan ja'tkam bopkondam nar tu'p tu'm da'. Ba' gui' mu ēēk jup ba tikka am, jup titda am:

—Aach ja'pnich chidak bhach joot jamit gu gē'gērkam nap sap jich aagi'ñdha' nap jir tu'p tu'm da' na pich ba' ya' pix ba ji kai'ñcha nap ja bopkon gu ja'tkam cham jum ilhdham.

²⁰ Ba' gui' cham jax ji chi'ñik jup xi ja aagi'ñ, jup ja titda:

—Dho gu' aañ pur cham tu' ji moo gux matgam. Cham tu' na pim jax jum aa'nda' nañ aañ jir di' guch Xoi'kam gui' na saak bha jootsa' guch Gi'kora' jix dhaam dir.

²¹ Ba' giop xi chikka am jix bhai' pix na sap ba' ja aagi'ñdha', jup titda am:

—¿Ja'p moo gux gi'm jir tu'p tu'm da' ap jiñ jaduun? ¿Ka' aap aar di' gu Eliiyas gui' na saak bijik ya ja'p bhaankamu'n tu a'gimik guch Gi'kora' nat saak bix tukga'n binkam baidhak jix dhaam ja'k?

Ba' gu Juan jup ja titda:

—Cham tu'r di' iñ, jir jumai iñ ji aañ.

Ba' gio bhai'p ji chikka mit, jup titda am:

—¿Ka' aap aar di' gui' na saak jai'chdhilhia' gatuuk na bhaankamu'n jup tu a'ga' guch Gi'kora' ja'p na jax gu bijik dir kam?

Ba'p ja titda:

—Cham. Jir jumai iñ ji matgam.

²² Gio mit moop ka xi chikka, jup titda am:

—Gi no'p moop xich aagi'ñ jiñ jaduun nap jir tu'p tu'm da', nach ba' ja aagi'ñdha' gui' na mit bhach joot nap cham tu' ja'p pix ya' pui' tu bua.

²³ Ba' gui'p ja titda:

—Aañi' dhor di' gui' na saak mu ja'p gampix jix chu gak kir ba tu ja a'gi'ñdha' gu

ja'tkam nat jax tu ua'nak gu Isaiiyas gui' na bijik ya ja'p bhaankamu'n tu a'gimik guch Gi'kora', nap ja titdaidha' bo saak: “Gor jix ki' bim duun na pim mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' guch Gi'kora'. Bam aajim na pai' dhuuk bha jim. Ja'p ji buusnia' na pim jix bhai' ba ti ki'mpiga' mi' na pai' bhiiya'.”

²⁴ Ba' gui' na mit mu ja joot gu gē'gērkam nam pariseos jum titi'nda', ²⁵ jup titda am ip gio gu Juan:

—Ja'pnich ba' tiip kai'chit jiñ jaduun nap jich aagi'ñdha' na jax jir jum duukam nap ba' ja bopkon suudai' ki'n dhi ja'tkam, nap pui' saak cham jir di' guch Xoi'kam, ni gu Eliiyas, nix chu' gu jumai na saak jai'chdhilhia'.

²⁶ Ba'p ja titda gu Juan:

—Dho gu' dhi' cham pik tu'm a'ga ji nañ ya' tu bopkon dhi suudai' ki'n, matgam jumai ya' oiri ji na pim aapi'm chakui maat nar gē'kam. Gu' dhi' nañ ya' pui' tu bua na pim bhaan pix machia' ji. ²⁷ Pu kani git na gu' bhai' ka jim gatuuk dir, sia ku gu' gu xib cham pai'm mamxi'ñ. Ku gu' aañ cham tu'r jupaabkamu'n ji nañ iam tu' suuska'n jup ba kookoxdha' git, sia kuñ gu' tiir bii'p' kam pa' gu ya' maaxik.

²⁸ Ja'pni tum duu mummu mia'n Betaania ja'pni dhir ja'k xia'lhui na pai' bhix gu Jorjaan Ak, na pai' oirit ka ja bopkon gu ja'tkam gu Juan.

Gu Jesus nach a'mkam mukia' sia ku ja'xbui'p jir gē'kam na gu Dios

²⁹ Ba' buimgidhak mi' ba ai gu Jesus na pai' ja bopkon suudai' ki'n gu ja'tkam gu Juan. Ba' nat ba ti gu Juan na mui' ba jim gu Jesus, jup ja titda gu ja'tkam:

—Dhi'ñir di' na muni dhir bhai' ba jim gui' nat Dios bha joot nach a'mkam mukia' bix na ji'k ja'tkam ya' dhi oi'ñga'n, na ba' pu'ñi dhuuji tu namkix ka' guch ua'tulhdhara'. Dhi' pui' ji buusan na jax maa'n gux ki' kasnir, na gu'm makgarta' gatuuk. ³⁰ Dhi' pix aagit jup kai'ch iñ takaab nañ jup jam titda bo: “Jumai bha jim ji matgam gatuuk dir na giilhim jix io'm jir gē'kam, cham tu' pui' na aañ, na pu ni ji'x kuñ jir jupaabkamu'n, na gu' gui' bijik dir pux jai'ch, sia kuñ gu' aañ tiir bii'p' kam pa' gu ya' maaxik.” ³¹ Aañ pui' chakuip

maatit jia na jax ba' moo tu'm jir di', pui' ku ñich ba' moo xiñ jotma'n na ñich bha ja bopkonam gu Israel kam ja'tkam, na ba' mi' dhir pu'ñi ba matgilhia' na jax chu'm jir di'.

³² Jix bhai' moo xi ja aagi'ñ, jup ja titda:

—Jix maatit jañ moop jam titda, na ñich gu' tii gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nat bhammini dhir bhai' ji chim jix dhaam ja'p tu'm na gioda', bhai' ba' nai' jim tajaan bhaan. ³³ Dhi' ñich ba' bhaan ba maat na dhi'r di', na gu'p jiñ chitda gui' nat bhañ joot nañ ya' ja bopkona' gu ja'tkam: “Gu jaroi' na bhaan timni gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' bhai' jim tajaan', dhi'r di' ka' gui' na ja tajaan'dha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gu ja'tkam. Ba' ja'p ji buusnia' na ja bopkona' suudai' ki'n.” ³⁴ Xib jañ dho gi ba' moo bax maat ji na dhi'r di', ba' aañ ya' pu jam titda, na dhi' Dios jir Maraa'n.

Gui' nam bii'pi' ba kaichgida' gu Jesus

³⁵ Ba' buimgidhak na gio mup ba oiri gu Juan ja bii'm gook gui' nam kaichu', ³⁶ ba tii gu Jesus na gama ja'k ja'p ba jimchu'. Ba'p ja titda gui' nam kaichu':

—Dhi'r di' na muni ja'p ba jim gui' nañ jam aagi'ñ takaab na ja'p ji buusan na maa'n gux kii' kasnir nat Dios bha joot nam matgarta' gatuuk jich a'mkam.

³⁷ Ba' gu gook ja'tkam nam kaichu' gu Juan, pu miji xi oi mit gatuuk dir gu Jesus na mit jax kai na pu'ñi ji' kai'ch gu Juan. ³⁸ Ba' nammi gama ja'k na ba jimchu' gu Jesus, ba ja tii nam gatuuk dir mu oi'ñ gook gu ja'tkam, ba'p ja titda:

—¿Tu' pim gaagim jiñ jaaduñ?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Chaam tu'. Ya' chich pix bham tikkam nap pai' kioñ jaaduñ.

³⁹ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Dho mummuni. Pu kani gor maik na pim ba' ti tigia'.

Ba' gui'p ma oi mit mu kia'mi'ñ gu Jesus. Mi'm ba' xi dharaat alhio, na gu' pu pui' ba jurnim, dumaalh pix ba duu na mit mu ai.

⁴⁰ Gui' ji' gook ja'tkam nam kaichgit gu Juan na mit oi gu Jesus, Anrees tii' maa'n nar ja'nni'ñ gu Simoon Peegro. ⁴¹ Ba' xim jotma'n gu Anrees nat gaagam gu ja'nni'ñ

Simoon. Ba' nammi gama ja'k tii'gik ba aagi'ñ, jup titda:

—Ampix maat jachich dho gi ji ba' guch Xoi'kam gui' na saak Dios bha jootsa'. Kani maik jach tii'mpu'.

⁴² Ba' mui' ba bai'ñchu' gu Anrees gu ja'nni'ñ Simoon mu na pai' kio gu Jesus na ba' tigia'. Ba' nam jax kia'pix mu ji aajim, jup titda gu Jesus gu Simoon:

—¡Aa gu' aapi' jip tui'dhi' jia Simoon nap jir maraa'n gu Juan! Xib dir ja'p moo Peegro jup ba tii'ka'. —Peegro ja'p kai'ñkam jup jum kai'ch: Jodai.

Gu Jesus na ba guguuxdha' gu Piliip gio gu Natanail nam ba kaichgida'

⁴³ Ba' buimgidhak ma jii gu Jesus maa'n kap na pai' Galilea bhaan bipio'. Bhammi pix ji chii' gu Piliip na oiri. Ba'p titda:

—Bañ kaichgida' ap jiñ jaduun.

⁴⁴ Gu Piliip jir Betsaida kam nar pai' kam gu Anrees gio gu Peegro. ⁴⁵ Gu Piliip jup ma gaagam gu Natanail, jummi gama ja'k nat ba tii jup titda:

—Ampix maat jachich dho gi ji ba' xib gui' na saak bha jimda' jix dhaam dir nat jax tu ua'nak gu Moises gio gu jai' nam bijik ya ja'p bhaankamu'n tu a'gimik guch Gi'kora' nam dhi' aagit jup kai'ch. Gu Jesus bak jir di', maraa'n gu Josee Nasareet kam.

⁴⁶ Ba' bhai' ji ñio gu Natanail, jup kai'ch:

—¿Siamri aa chi moo bhai' dhir jup ba ji buusnia' ja bui gu Nasareet kam ja'tkam gu tu' nar jix kii'p jum duukam?

Ba'p titda gu Piliip:

—Dho na ba'. Kani git maik jach tii'mpu' nap ba'ñ jii'gi'ñdha'.

⁴⁷ Ba' nam kia'pix mummu ji aajim, jup ja titda gu Jesus gui' na mi' ja bii'm jup tu'ii' kaixdhat gu Natanail:

—Dhi'jani nat ya'ni ba ai na tu' silhkam jir Israel kam, na jax chu'm jix kii'galhi'ñ guñ Gi'kora', na cham pai' dhuuk iatda' tu a'ga.

⁴⁸ Ba' gu Natanail jup kai'ch:

—¿Jax jap ba' duukat moop jix maat jiñ jaduun nañ jax jir tu'm kam, nach gu' chakuich mamaat?

Ba' gu Jesus jup titda:

—Dho nañ gu' aañ pu bii'pi' dir jum nai'ñ jia nap jax mu daa iigix bita' nat ba' dhi Piliip mu eek bhai'p bam baidhak.

⁴⁹ Ba'p kai'ch ip gio gu Natanail:

—Xib jañ dho gi bax maat ji nap aap jir di' gu Maraa'n gu Dios jiñ jaduun. Tii' nap gu' jax bixchu'x chu matda'. Aap bak ba' ya' bar g'e'kam ka' ja bui gu Israel kam ja'tkam.

⁵⁰ Ba' gu Jesusus jup titda:

—Ku gu' cham tu'r daipu' ji gu xib nañ jax jum titda. Bixchu' ka tigia' ap ji matgam jix bhai'm duukam no'p moo cham oodat xiñ kaichu'. Tii' nap gu' bix jum jur ki'n ba ti jii'gi'ñ jiñ bui na ñich pui' xim tii'n nañ pu bii'pi' dir jum nai'ñ nap mu daa iigix bita'.

⁵¹ Ba' mi' dhir jup ja titda gu Jesusus bix nam ji'k mi'p tu'ii':

—Tu' silhkam jañ ya' pu jam tiida', na kam aajim na pim pai' dhuuk ja tigia' gu noonbi'ñ guñ Gi'kora' nam bhijimmini dhir bhai' ji chitmi'nda', silh jii'mda' am pai' nañ jup tui'ka' aañ nat bhañ joot, na gu' cham xiim ka kupio'ka' dhix dhaam.

2

Na bar koi'cham ka' mu Kanaa na pai'm tii'mo' maa'n gu maa'nkam

¹ Ba' mi' dhir baik jurni'ñ ki'n dhi' pui', mam tii'mo maa'n gu maa'nkam bii'ma'n gu tiyaa mu Kanaa, na pai' Galilea bhaan bipio' gui' gu dibii'. Ba' bix mup oiri gu di'ii'n gu Jesusus ² gio diilh gu Jesusus ja bii'm gui' nam kaichu', na mit gu' ja bai nam sap jai' mui' xi jii'mda' nam jai' tu jugia'. ³ Ba' ja'xpix nam ka tu kua', mi ja'p jix buam bam aa' am jai' dhit gu ja'tkam nat ba juum gu biiñ. Ba' gu di'ii'n gu Jesusus jup titda palhii'p ja'p xi baabuk:

—Cham ka bia' am gu biiñ dhich jaaduñ.

⁴ Ba' gu Jesusus jup titda gu di'ii'n:

—Dho jax jach gi pup duun jiñ ñaan, nat gu' chakuim ai na pai' dhuuk daaxix nam machia' dhi jaaduñ nañ jir tu'p tu'm da'.

⁵ Ba' gu di'ii'n gu Jesusus daipu' xi chii'dak mu ja'k jup ba ja aa'ñdhim gu koi' bhiadam, jup ja titda:

—Moo pim alh mi' pui' xi chu duñiidha' na ji'k jax jam tiidaidha' gu'ñiñ chio'ñ.

⁶ Ba' mi ja'p jup ja bia'ka' am gu oi'ñkam xijum maa'n gu g'e'g'er jaja' nar jix mamoi'k joodai sobkoñxim, na chi gook ka' ba' baik bapai'ñdhakar bhii gu suudai' bix ji'ma'n, gui' nam bhaan tua'ka' gu suudai' nam ki'n jum ikoimi'ñdha' gammiji nam pai' dhuuk ba ji chu jugia', nam gu' pui' ja'k tu jimda' gu Israel kam ja'tkam. ⁷ Ba'p ja titda gu Jesusus gu koi' bhiadam:

—Ea gor mi' xi chua' gu suudai' dhi g'e'g'er jaja' ta'm na muni daraa, susdagim moo.

Ba' gui' mi'p xi ja susdui' mit jupaaban.

⁸ Ba'p ja titda ip gio:

—Xib japim ba' alhi'ch baxbhai mui' xi choi'dhika' gui' na ya' umua'ñdhix na tu ja makia' dhi ja'tkam.

Ba' gui' alhi'ch baxbhak mui'p xi bhii'dhak jamit. ⁹ Ba' na bhai' xi dhi'nka, jir jix kii' biiñ jix o'jo'. Ku gu' pu cham maat ji no'p jir suudai' kat nat biiñ jup jum duu, dai gu bhiadam nam mi' palhbui'ñ nam ba'x maat nar suudai' kat pix, na mit gu' dhi' tu tua gu suudai', pix ji nam gu' am cham jax kai'ch. Ba' nat xi dhi'kak nar biiñ, ja'p xi baabuk ¹⁰ jup titda gui' na mi'm titmu:

—¿Kux cham aar am kat nach dhi'ñix kii' biiñ bii'pi' ja toi'dha' git dhi ja'tkam? Gi na gu' pui' ja'k jum bua. No'm jix io'm bax bii'na' nach ba' gu kuuga'n mui'p ba ja toi'dha' git. Jaiñ nap gu' tii pu bia' bak, xib na pich ba' bhai' ba ji bax.

¹¹ Ba' dhi' nat pu'ñix bhai'm duukam jup tu duu gu Jesusus, bhaan bhai' ji matgir na ja'xbui'p jir g'e'kam na guch Gi'kora'. Ba' pu bix ja jujur ki'n ti jii'ñ jamit gui' nam kaichu' na mit tii nat jax tu duu.

¹² Ba' mi' dhir ba jii gu Jesusus mu ja'k Kapernaum ja bii'm gui' nam kaichu' gam gu jajaa'nni'ñ gio ba' gu di'ii'n, mi' mit xi juruuñdhak ji'k tanoolh.

Gu Jesusus na ba ja soo'mchuldha' gu ja'tkam nam cham mi' tu ga'rada' irban dir gu g'e' chiop

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lk. 19:45-46)

¹³ Ba' na gu' bam aajim nam pai' dhuuk tu piastatda' gu Israel kam ja'tkam bhaan paaskua ta'm nam bhaan ti'ñchoka' jano' nat pai' dhuuk ja palhbui gu Dios na mit

bha bubua mu dir Ejipto, mui' ma jii gu Jesus bhammi Jerusaleen na bhammi ja'k buusaidha' gu bhaan Paaskua ta'm. ¹⁴ Ba' nat bhammi eek mui' ji baa bhiji g'e' chiop, miji ja'p pix jiiñak bhit am gu bhui'myax ga'radam, gio gu kakasnir ga'radam, gio ba' gu giokda' ga'radam. Gio gui' nam tuumiñ pataasda' mi ja'p pix jax jup daraa am. ¹⁵ Ba' gu Jesus nat jax tirbi maa'n gui' na ki'n tim gib na ja'p tu'm na chipliin, ki'n pix cha'tak ja jimchu'n gu bhui'myax ga'radam gio gui' nam kakasnir tu ga'ra. Gio gu tuumiñ pataasdam pu ja ia'lhxichulh gui' nam bhaan ka tua'kat gu ja tuumñi'. Bix ja bubuax miji ja'k dirap. ¹⁶ Gio gu giokda' ga'radam jup ja titda:

—iMu pim ja bubuaxdha' dirap dhi giokda'! ¿Jax gi ku pim ba' yiji pu tu duuk na cham tu' pu kai'ñkam ya' tu ba'aak guñ Gi'kora' na bixchu' yiji tum ga'rada'?

¹⁷ Ba' gui' nam kaichu' gu Jesus ba ti'ñcho mit na bak pin pu'ñi tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' nat pai' tum ua'nak nap jum kai'ch: “Aañ tiix aagat na dai nam ya' dir jum daanda' git pix nap pai' tu chiopi'ñ Gi'kora', cham tu' na bix aixim ya' tum buada'.”

¹⁸ Ba' gu g'e'gerkam Israel kam bix maap jim daagit jup titda am gu Jesus:

—Eap jix bhaim duukam xip tu duuñ jich ñii'ñchudat nach ba' moom jii'ñdha' nap silhkam g'e'kam kat ya' pu tu bua.

¹⁹ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Dho kani gor iaraiñ dhi chiop nañ aañ baik tanoolh ki'n giop kiisa'.

²⁰ Ba' gui'p kai'ch am:

—Jii chi gu' moo baik tanoolh ki'n jup ba kii pich dho gi ji! Mui' ja'tkam jam saak ya' tu juanaimik na mit pai' dhuuk kii dhi chiop ku mit gook oo'm daman xijum maa'n oidha' ki'n ka tiimo. Gu' aap diilh gi ba', ¿paa duuk japich jup ba tiimo?

²¹ Gu' na mit gu' pu cham maatiit kai kum ba'p titda. Ja'p jum aa' am na silhkam dhi' aa' gu chiop mi' nam pai' dhir tu daan. Gu' gu chiop na aa' gu Jesus, gu tukga'n ji na aagat jup kai'ch. ²² Sia gui' nam kaichu' pu cham maatiit kai mit gu mi' jotmoda'. Mikkat ji nat pai' dhuuk muukik gio duadik jup ba bam na mit ba ti'ñcho na pin pu'ñi ja

titda nam duñia'. Mi' dhir ba' ba ti jii'ñ jamit na ji'k jax ja titda, na mit gu' ba maat nar pui' nat jax tum ua'nak bijik gu ñio'ki'ñ gu Dios.

Gu Jesus nax bhai'x mat ka' nam jax jum aa'nda' gu ja'tkam ja jujur am bhaan

²³ Ba' jano' na bhammi oiri Jerusaleen gu Jesus bhaan Paaskua ta'm na bhair' piasta, mui' ja'tkam tii xi chi jii'ñ jamit buiñor gu bhair' jotmoda' nam ñii'ñ nat jix bhair' tu duu na tu'r jix bhair' m duukam. ²⁴ Gu' ji na gu' cham ja jii'gi'ñ gu Jesus, na gu'x bhair'x maat nam pix jap jum bua. ²⁵ Na gu' giilhim jix bhair'x mat ka' nam jax jum aa'nda' gu ja'tkam ja jujur am bhaan, cham jaroi' m aa' na mi' dhir jup aagi'ñdha' nam jax jir tu'm ka'.

3

Gu Jesus na ba tu a'gidha' gu Nikodeemo

¹ Maa'n gu maa'nkam Nikodeemo tiigim bhair' kioka' Jerusaleen, na maadiit jir di'ka' gu ja g'e'gerkam tuk gu Israel kam ja'tkam nam pariseos jum tiiti'nda'. ² Ba' maa'nnim mui' mam dikoo gu Nikodeemo nat mui' ma jii tukaa'ñ cha'm mu na pai' tibiap gu Jesus. Mummu ba ji buus, ba'p titda:

—Bax maat ich jiiñ jaduun nat aap Dios bham joot nap ya' tuch a'gidha' nach jax ja'k mi' pui' jii'mda' na jax jix aa', nach gu' cham pai' jaroi' pui' niidhat nax bhair' tu bua na tu'r jix bhair' m duukam no' cham bhaan ti niidhim gu Dios ja'p na jax aap nap bixchu'x aichu'n nap pu tu duñia'.

³ Ba' gu Jesus jup titda:

—Tu' silhkam jañ ya' pum tiida', na gu jaroi' no' cham xim ga'nga na jax ja'k duuji giop maaxilhia', cham tu' bhaan ti niidhidha' gu Dios.

⁴ Ba'p kai'ch gu Nikodeemo:

—¿Jax gi dhuip kax bhaai' nañ giop maaxilhia' no'ñ pui' bar g'e' maa'nkam? Na gu' cham ka bhaai' nañ jax dhui ilhi'ch jup jiiñ dhui miji baaki irban guñ ñaan giop maaxilhia'.

⁵ Ba'p titda gu Jesus:

—Tu' silhkam jañ ya' pum tiida', na gu jaroi' no'x aa' na gammiji bhaan ti niidhidha' gu Dios, biipi'm aa' na xim

ga'ngada' na jax ja'k duuji tajaanhdhix ka' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', na ba' mi' dhir ja'p ji buusnia' na ba bakuañix ka' suudai' ki'n. ⁶ Gu' dhi tuuku' na ya' maaxilhia', ya' pur tuuku' ka' ji. Gu' aañ gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' ji nañ aagit jup kai'ch, no't bhaan bam tajaa gu jaroi' no' ba ti jii'gi'ñ aañ jiñ bui na ja'p ji buusnia' na giop ba maaxilhia'. ⁷ ¿Giilhim jix xijaim kai'ch iñ aa panaas kup ba' mi' pui' pup tu'ii'? Matgam bii'x ja a'm jum aa' ji gu ja'tkam nam giop maaxilhia' no'm moo pui'p ilhii'ñdha' git nam mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' guñ Gi'kora'. ⁸ Dhi' ja'p ji buusan jia na jax gu jibii'lh nap pu cham mat ka' na pai' dhir bha jibii'rda' sia ku ya'ni ja'p pi'x kuu, ni nap jix mat ka' na pa ja'k jax jum duñiidha'. Pu'ñip ji buusan gu jaroi' no' ba tajaanhdhix gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', panaas ku giop ba maaxilhia'.

⁹ Ba' gio bhai'p ji ñio gu Nikodeemo, jup kai'ch:

—Cham ji nañ maatit jum kēē ni ji'x na jax jir jum duukam nap jax kai'ch jiñ jaduun.

¹⁰ Ba' gu Jesus jup titda:

—¿Gi jax jum duu pich jiñ jaduun? Nap saak aap maadit jir di' gu ja gē'gērkam tuk gu ja'tkam ya' dhi Israel, na ba' pui' ni ji'x kup jix maatit jiñ kēē nañ jax kai'ñkam jup jum titda. ¹¹ Tu' silhkam jañ ya' pum tida', na aañ bii'x nañ ji'k jax tu a'ga, niidhix kam jup kai'ch iñ, cham tu' nañ jax aajim pi'x nañ pui' tu a'gim. Mui' dhit jam dhox chu maat nañ aañ cham tu' iatda' tu a'ga, gu' ji na gu' aapi'm na pim ji'k jir gē'gērkam ja'p xi dhuukat, ni ji'x ku pim cham jiñ jii'gi'ñ. ¹² Ti' na pim gu'p kai'chdha' na pim cham maatit jiñ kēē nañ pai' dhuuk ti tu jam a'gi'ñdha' bhaan ji ua'rgidhat gu tu' nar ya' kam dhi oi'ñga'n. ¿Jax japim ba' duujix maatit jup kaaya' git no'ñ dai gu tu' nar jix dhaam kam bhaan ji ua'rgidhai bhai' ji chu jam a'gidha' git?

¹³ 'Na gu' aañ jix dhaam dir jimdat jup kai'ch na pai' cham jaroi' ti ni'ñ, dai aañ nañ jir bhammi kam nat ba' bhañ joot guñ Gi'kora'. ¹⁴ Jiñ xissapa' am ba' kuruus ta'm ja'p na jax gu ko' gup duñiixim nat uux cha'm sissapak bijik gu Moises mummy

na pai' oilhimik gampix ja bii'm gu Israel kam ja'tkam. ¹⁵ Na ba' gui' nam ji'k ti jii'gi'ñdha' aañ jiñ bui gammiji ja a'm ba ti niidhidha' guñ Gi'kora', nam ba' cham kam tulhiiña', dai nam ba jimia' jix dhaam ja'k.

Gu Dios nat jix ja joi'gilh gu ja'tkam

¹⁶ Na gu' giilhim tix ja joi'gi'n gu Dios bii'x na ji'k gu ja'tkam, pui' kut ba' bha joot gu dai maa'n maraa'n ya' dhi oi'ñga'n, na sap ba' bii'x gui' nam ji'k ti jii'ñdha' buiñor, cham tu' kam tulhiiña' am, dai nam ba jimia' jix dhaam ja'k. ¹⁷ Cham tu' nat jax kai'ñkam bha joot gu Dios gu maraa'n na ya' e'je' ja tulhiiñchuda' gu ja'tkam, gu' ja'pji na ya' tu ja uañdha' ji gu ja ua'tulhdhara' nam ba' pu'ñi duuji cham kam tulhiiña'.

¹⁸ Na ba' gu jaroi' no't ba ti jii'n pu'ñi buiñor gu Maraa'n, cham tu' ka tulhiiñchuda' guch Gi'kora'. Gu' ji no't gu' jax dhuuk cham ti jii'ñ buiñor, dho gi gu' pi'x am ti'ñchoka' ji na tulhiiñchuda'. ¹⁹ Na gu' giilhim jix io'm jum tulhiiña' gu jaroi' no' cham ti jii'gi'ñ buiñor gui' na joidham gē' tanoor na ya' tii oiri. Ba' xib gui' nam pu cham ti jii'gi'ñ buiñor, giilhim jamit dho gē' bam ua'tulh, na gu' dai nam jix joi'ñ nam bii'x aixim tu bua na tu'r jix buam jum duukam. ²⁰ Ba' cham kii'galhi'ñ am gui' na joidham gē' tanoor pui' xi chu bua't. Pu cham pai' mi' pai' gu'nguk am ba' taa'ban nam jix xi'irdat, na gu' pu ja tida' na cham jir am gu pui' nam ji'k jax tu bua. ²¹ Dai gui' nam ji'k tu' ka'm ni'ñ nam ba' buiñor xip tui'dhi' gui' na joidham gē' tanoor. Dhi' ba' bhaan jix maat' nam mi' pui' jii'mchu' na jax jix aa' gu Dios.

Gu Juan na giop ba ja mattuda' gu ja'tkam na jax jir tu'm kam guch Xoi'kam

²² Ba' mi' dhir na pui' ji' xi chu a'gidhimik gu Nikodeemo, ba jii gu Jesus ja bii'm gu noonbi'ñ mummy ja'k maa'n kap na pai'x jai'ch gu suudai' na Judea bhaan bipio' gui' gu dibii'r. Mi' mit ba' juruun ji'k tanoolh nam ja bopkonda' gu ja'tkam gui' nam ji'k ti jii'ñdhidha' na ji'k jax tu ja a'gi'ñdha'. ²³ Gu Juan mummy ja'k Enoon jup ja bopkonda' mia'n na pai' Salim ti tii', na gu' ja'p moo joidham sabaar jup mirda' mummy gu suudai'. Dii'lh pi'x ji aajidha' am ji gu' gu

ja'tkam nam xim bopkonak ka', nam gu' ti jüigi'ñdha' na ji'k jax tu ja a'gi'ñdha'. ²⁴ Jano' chakui kuu mit gu Juan.

²⁵ Ba' ji'kchi gui' nam cham kaichu' gu Juan ma ja ñiokbuix jamit gui' nam kaichu' gu Juan nam pui' ji kai'chit na pui' ja'k tu daaxix nam mui'kim jum ikoimi'ñ nam pai' dhuuk ba ji chu jugia'. Cham jum aa' nam moop jum bopkona', nam gu' sap maakam tu jim. ²⁶ Mi' pui' xi kai'chimik mummu ja'k maakam jup ba tu a'gidhim am gu Juan gui' nam kaichu', jup titda am:

—Gui' nap aa' jano' na bhammi dir oiri baasi'n dir gu Jordaan Ak, gui' bo na pich saak bha ja mattudam gu ja'tkam nar tu'p tu'm da', xib pui'p ba ja bopkon gu ja'tkam. Pui' mui'p ba kaichu' am.

²⁷ Ba'p ja titda gu Juan:

—Dho gu' bhaan ti niidhim ji guch Gi'kora' ku ba'p tu bua, cham tu' na moo ja'p pix na mu pai' pui'p ba tu bua diilh pix na jax ilhii'ñ. ²⁸ ¿Kux cham ti'ñcho pim aa nañ jup kai'ch jano': Aañ cham tu'r di' guch Xoi'kam? Matgam aañ bhai' pix jiñ joot ji guch Gi'kora' nañ biipi' kat ya ja'p ba ja mattuda' gu ja'tkam na cham xiim bha jim. Dhi' dhor di' na pim mu pai' aa'. ²⁹ Ba' aañ xib giilhim jix bhai'ñ chaat nat ya' ba ai. Ja'pniñ jix bhai'ñ chaat na jax gu jaroi' na umua'ñdhix ka' na bhaankamu'n tu ja maakda' gu ja'tkam na pai' dhuuk bar bhaan ka' na bam tiimo' gu biapma' biima'n gu tiyaa. ³⁰ Gu' ba' gu xib aañ pur cham tu' dho kia', nat gu' bam kuugalh na jax tu daaxix kat nañ jax tu ja a'gidhimik gu ja'tkam. Dai ji nam mui' xim dikoo'ñdha' nam mui' xi kaaya' gui' nar gø'kam nat ya' ba ai. Cham jax bua sia ñich aañ ya' pix ja'p ji bii, nañ gu' aañ cham tu'r jupaabkamun.

Gui' nat jix dhaam dir bha jii

³¹ Gui' nat jix dhaam dir bha jii na giilhim jir gø'kam, biix jix chu maat na jax tu tu'ii' bhammi. Cham tu' pui' na jax gu ja'tkam nam dai gu tu' ya ja'p kam dhi oi'ñga'n bhaan jim iatat gø'gø'kam jum ilhii'ñdha', gu' gui' ji nat jix dhaam dir bha jii na ba' pui'm tiiti' nar gø'kam. ³² Na gu' biix jix chu maat na ji'k tu' bhammiz chu jai'ch jix dhaam nach aach tu' cham maat. Gu' ji nam gu' mui' ja'tkam cham ti jüigi'ñ, nam

gu' ja'p jum aa' na pix jap kai'ch, ³³ nam gu' cham ti jüigi'ñ na jax kai'ch gu Dios bhaan gu u'uan ta'm na tu ua'ñix. No'm gu' moo ti jüigi'ñdha' git na jax jum kai'ch, matgam ba ti jüi'ñdha'm git ji buiñor gui' nat jix dhaam dir bha jii. ³⁴ Nat gu' pu kai'ñkam bha joot gu Dios maakak gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gø' cham daaxix kam, na ba' ya' bhaankamu'n tu a'ga'. ³⁵ Ba' na gu'x dha'dat jix kügalhi'ñ guch Gi'kora' gu Maraa'n, biix chu maa na tu' ilhii'ñ. Dai gui' bhaan jup tu tu'ii' gu xib biix nach ji'k tu' cham ilhii'ñ aach. ³⁶ Ba' gu jaroi' na ti jüi'ñdha' buiñor gu Maraa'n gu Dios, pu baidhika' jix dhaam ja'k na pai'p tu'ii'. Dai gu jaroi' no' cham ti jüigi'ñ buiñor dho gi gu' cham tu' baidhika' ji, dai na pix am ti'ñchoka' na tulhiiñchuda'.

4

Gu Jesus na ba taanda' gu suudai' gu ubii Samaaria kam

¹ Ba' ba maat gu Jesus nam pui' ba te køø gui' nam pariseos jum tiiti'nda' na amuub oiri, sap jup kai'chdha' am gu ja'tkam: “Pui'p ba ja bopkon gu Jesus gu ja'tkam, dai gui' pix jam ba' mu ja'k ba kaichu' biix, gu Juan mi' pix ja'p ji bi'iim.” ² Ku gu' pui' pix ilhii'ñ am ji na gu Jesus ja bopkon gu ja'tkam, sia ku gu' ti gu noonbi'ñ pix na ja chian. ³ Ba' pui' ma jii gu Jesus mi' dhir Judea, silh mummu ja'k bhii Galilea.

⁴ Mi' ba' moo buusnichu' na pai' Samaaria ti ti'. ⁵ Ba' mummu ba ai na pai'r kikcham, Sikaar ti tiigim, na Samaaria dibir bhaan bipio', mia'n nat pai' iimchudak gu dibir gu Jakob gu maraa'n Josee, ⁶ nat pai' kolhbixdhak gu suudai'. Ba' gu Jesus jimdat mi ja'p jim jüip na pai' kolhbixdhix gu suudai' na bax magoontu' nat gu' mik ba jii, nat gu' pui'x dhaam ba ji dhuu nat ba' mi' ka bhii. ⁷ Ba' mi' pui' na kam jüipi'ñ gu Jesus, mi' ba ji buus maa'n gu ubii nat mui' ba bai'gam nar mi' kam Samaaria. Ba' gu Jesus jup titda:

—No' pich mi' dhir iam alhi'ch bhañ baxbhi gu suudai'ñ jaduun na pich kapbhai' ya' ba ai. Moon pik ja'p ba tonmoim ji kux ba' pui' aa.

⁸ Gu' na gu' diilh mi'p ka daa gu Jesus na mit ka tu taanim gu koi' gui' nam kaichu' mu gɛ' kiicham. ⁹ Ba' nam gu' iam pɪx cham jum kikiɣalhi'ñdha' gu Israel kam ja'tkam gio gu Samaaria kam, pui' ku ba'p kai'ch pɪx gu ubii na tii taan gu suudai' gu Jesus:

—¿Jax jap ba'm aagit bhai'p bañ chaan gu suudai' nañ jum baxbhidha'? Nap gu' aap jir Israel kam, cham tu'r ya' kam ap Samaaria. Nap gu'x maat nam cham jum kikiɣalhi'ñ bo gu Israel kam gio gu ya' oi'ñkam.

¹⁰ Ba' gu Jesus jup titda:

—Aap gu' moo cham jax ji kai'chit alhi'ch xiñ baxbhidha' jiñ jaduun, nap gu' cham maat nañ jir tu'p tu'm da' aañ nañ ya'm taan gu suudai', ni kup jix maat na tu'm makia' gu Dios no'p moo soi'm ilhdhai ba taanda' git. Pu kani no' pich aap soi'm ilhdhak jiñ chaa gu suudai', jix ki' ji nañ jum makia' na jax chu'm ki'n jix bhai' ba tum jimda' no' pich ba ii.

¹¹ Ba' gio bhai' ji chu a'ga gu ubii, jup kai'ch:

—¿Tu'p ba' ki'n ilhii'ñ nap baxbha', na gu'r tuukab mijimmi na pai' suu'n dhi suudai'? Tɛb jum aa' gu tu' nañ ki'n gia'rgidhai mu baasa' gu bai'ñdhakar nañ ba' ba tu bai'gia'. Aap gi ba' nap cham ua' na tu' ki'n, ni nap tu' ka'm baxbha'. ¿Ka' paap gi niidhat jup kai'ch ji gux ki' gu suudai' na pui' ki'n jix bhai' ba tuñ jimda' no' ñich ba ii? ¹² Ja'p moo nap pɪx jap kai'ch dho jia nap gɛ'kam tii xim ilhii'ñ nap ilhdhat nañ moop bam kaaya', ja'p na jax guch boxii kat Jakob nach kaichgit, gui' nat ya'ch iimchudak dhi suudai' kolhbixdhak. Na gu' gui' ya' tu ba'ii'ndat ja bii'm gu maamra'n, gam gu sasoiga'n na ya' tu i'chdat. ¿Ka' giilhim gɛ'kam tu tatda' aa panaas?

¹³ Ba'p titda gu Jesus:

—Aa gu' matgam dhi suudai' nap aa' aap, cham tu'm a'ga ji, na gu' dhi' cham tu' am tu ju'ngi'ñ, na gu' ja'xpɪx giop bax chanoom ka' gu jaroi' sia kut tii xi ii. ¹⁴ Gu' gu suudai' nañ aañ jax chu'm tu maak, cham tu' ka tanoom ka' ji gu jaroi' no't ba ii, na gu' gammiji pu bhaan ba ba'punda', na gu' bhaan ba ti niidhidha' guñ Gi'kora' na ba' cham tu' ka tulhiiñchuda', dai na ba baidhika'x dhaam ja'k.

¹⁵ Ba'p kai'ch gu ubii:

—Eap alhi'ch jiñ maak ku gi gu suudai' gu pu chu'm nap pui' tu maak nañ ki'n cham ji'xdha' ka tanoom ka', kat jañ chi iam cham bhai' ka jimmida' nañ bha tu ba'ii'nda' ya'.

¹⁶ Ba'p titda ip gio gu Jesus:

—Dho eap bai'ñmir gui' nap bii'ma'n daañ jaduun. Xib jañ ya' jam nira bix gook.

¹⁷ Ba'p kai'ch gu ubii:

—Jax dhui nañ aañ cham ti bii'na'. ¿Paañ gi dhir bhai'p baidha'?

Ba' gu Jesus jup titda:

—Jir pui' dho nap jax kai'ch jiñ jaduun nap pui' cham ti bii'na'. ¹⁸ Na pich gu'x chamaamim mai' ba ja iabu, jumaip pɪx jix bhai'p ba tii'da' gu maa'nkam gio jumai. Gu' ba' dhi' nap xib oi'ñ, cham tu' dhor jum bii'na'. Jir silhkam dho nap jax kai'ch.

¹⁹ Ba'p kai'ch ip gio gu ubii:

—¿Jax jap duukat jix bhai'x maat jiñ jaduun? Aap ji bak bhaankamu'n jup ba tu a'ga jia guch Gi'kora' ja'p na jax saak gu bijik dir kam nam bhaankamu'n tu a'gimik.

²⁰ Gu'p bak bax aa' nach bhammi ja'k tu daanda' Jerusaleen na pai' saak aagix na pim jax ba kai'chdha' aapi'm na pim ji'k jir Israel kam. Gu' ji na gu' aach mi' pui' tu daa'ñchu' nam jax tu jimdat guch bopxikat nam bha'ñi dhir tu daanda' gu'ñi oidha' daam nach pai' dhir tu daan aach xib.

²¹ Ba'p titda gu Jesus:

—Ea nap jix bhai' xiñ kaaya' bix jum jur ki'n jiñ jaduun nañ ji'k jax jum tii'da'. Kam aajim na pai' dhuuk cham kam aa'nda' na pim dai bhai' dhir dhi oidha' daam mu daanda' guñ Gi'kora', ni bhammi dir ja'k Jerusaleen. ²² Aapi'm gu' ja'p jum aa' nar am na pim jax tu daan. Chaam tu'r pui' ji matgam, na pim gu' cham maat no' moop jir di' guñ Gi'kora' na pim daan. Gu' aach matgam jix maat ji, gam na pu'ñi bhai' dhir buusnia' ja bui gu Israel kam ja'tkam gui' na uana' gu ja ua'tulhdhara' bix na ji'k ja'tkam. ²³ Ba' xib ya' bam ai nam pai' dhuuk ampɪx machia' gu ja'tkam nam jax ja'k bix ja jujur ki'n ba tu daanda' buiñor guñ Gi'kora', na gu' ka ja tajaañdha' gux

Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na ja guguuxdhatgida' nam gammiji tu daanda' jix dhaam na pai'p tu'ii'. ²⁴ Gu Dios pu cham maax jia, na gu' giilhim jir jix uañ. Ba' bii'p'i'm aa' nam buiñor ti jii'ñdha' gu ja'tkam bii'x ja jujur ki'n na ba' bhai' ji ja mattuda' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nam jax ja'k tu daanda'.

²⁵ Ba' gio bhai'p ji ñio gu ubii, jup kai'ch:

—Dho gu' aach ya' pix tii ñiira ji guch Xoi'kam na saak bha jimda' na ba' ya' tuch a'gidha' na jax ja'k jix bhai' nach tui'ñgida'.

²⁶ Ba' gu Jesus jup titda:

—Aañi' dhor di' nañ ya' tum a'gi'ñ.

²⁷ Ba' moo mi'p ba ai mit gui' nam kaichu' na mit ja'k ba suulh mu dir ja'k na mit tu taanpuk gu koi'. Ba' mi' pui' pup tu'ii' am na mit ba tii gu Jesus na gu ubii bii'ma'n tu a'gichu', ku gu' cham maadit jum guguux ji na moo xi chikka' git nam tu' tu a'ga, na jax tiida' git: “¿Tu'p ba' tikka'n dhi ubii?” Piam na jax tiida' git: “¿Tu' pim ba' tu a'ga?”

²⁸ Ba' pu cham ji chu bai'gik gu ubii pui' mi ja'p xi dhaasak gu bai'ñdhakaru'n pu jii mummu na pai'r kikcham nat ja aa'ñdham gu ja'tkam na ji'k jax titda gu Jesus, jup ja titdaim:

²⁹ —Muni dhaa maa'n gu maa'nkam na pai' tum ba'ii' na giilhim bii'x jix bhai'x maat nañ jax jiñ bua't oirida'. ¿Cham aa chir di' guch Xoi'kam gui' na saak bha jimda'? Pu ka gor maik jach tii'mpu'.

³⁰ Ba' gu ja'tkam mi' oi'ñkam pix chu'p jum duu mit na mit ba tiigim no' moor silhkam na jax ja titda gu ubii. ³¹ Gu' ba' gui' nam kaichu' gu Jesus, mu ja'k tii tu aagi'ñ am gu koi' soi' titdat jup titda am:

—Ya' jai' bi chu ju'ñ jaduun. ¿Cham bax bhio' ap?

³² Gu' ji na gu' gu Jesus jup ja titda pix:

—Aañ matgam bia' ji nañ tu' jugia' na pim aapi'm cham maat jiñ jaaduñ.

³³ Ba' mi' pu cham bhaai' nam jax ka tiida' gui' nam kaichu'. Tiim ti tikka' am diilh, jup kai'ch am:

—¿Jaroo ba' ya' tu aichulh chi gu koi' dhich jaduun ku ba' pui' bia' na tu' jugia'?

³⁴ Gu' ji na gu'x bhai' xi ja aagi'ñ gu Jesus, jup ja titda:

—Matgam cham ji na tu bhio'moda' no'ñ moo tu' silhkam soi'ñ ilhii'ñ ja'p na jax aañ xib, nañ gu' cham pai' iam pix am jix bhio', na gu' dai nañ tii'x jotma nañ ba tiimo' git nat jax jiñ chidak bhañ joot guñ Gi'kora'. ³⁵ Gu'p kai'chdha' am gu ja'tkam na maakob masaa'n ki'n jir o'rabhak ka', gu' ja'pji pu xiib ji na ya' bar bhaan, nat gu' dhi'x bhai' ba kabka. Gu ja'tkam jañ dho ja aagat jup kai'ch na bii'x ja a'm bam aa' nam kaaya' gu ñio'ki'ñ gu Dios, cham tu' gu tu' na ya' ja'p tim is. ³⁶ Na ba' gu' nam pai' dhuuk ba ti jii'ñdha' aañ jiñ bui, no' jaroi' mu ja'p pai' ba tu ja a'gidhim gu ñio'ki'ñ guñ Gi'kora' jiñ a'mkam, jix bhai' bhai' jim ilhdha' am, nam gu' bhai' ji machia' na ja a'm ba ti ñiidhidha' guñ Gi'kora' na ba' mi' dhir cham tu' ka ja tulhii'ñchuda', dai na ba ja baidhika'x dhaam ja'k. Gio gu jaroi' na tu ja a'gi'ñdha', pui'x bhai'p jum taat ka' ja bii'm. Ba' dhi' iam pix ja'p ji buusan na jax gu jaroi' no't gø' ti ii nax bhai'm taat ka', gio jai' dhit no'm ñii'ñ nax bhai' tu kaibhaim, pui'x bhai'p jum taat ka' am, nam gu' jai' mi' ba tu bagiata'. ³⁷ Pui' nam jax ba kai'chdha' ip ya' gu ja'tkam, na saak sia kut diilh mi' pai' ti ii maadit, ja'p ji buusnia' nam mui' ja'tkam jup jum duñia' na pai' dhuuk bhai' ji chu oraa'. ³⁸ Ba' aañ xib jam guguuxi'ñ jiñ jaaduñ na pim nai' xi jimia' na pim tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam mu ja'p nam pai' tu ja a'gidhimik gu jai' bijik. Na gu'm aa' nam jai' nai'p xi jimia' nam ja guguuxdha' nam ba' pik moo ba ti jii'ñdha' aañ jiñ bui ji'k nam jix aa'nda', na pim ba' pui' ji bubuakia' na gu bagiatdam.

³⁹ Ba' jai' dhit gu ja'tkam mummu pu ti jii'ñ jamit buiñor gu Jesus gu mi' oi'ñkam Samaaria na ba ja aagi'ñ gu ubii, nap ja titda: “Giilhim bii'x jix bhai'x maat nañ ji'k jax jiñ bua't oirida'.” ⁴⁰ Ba' ja'xpix mi' ba ai mit na pai'p tu'ii' gu Jesus gui' na mit mu tiigim, ba'p titda am na sap mi' xi juruun'dhai ja bui. Gu Jesus ba' mi'p xi juruun'dhak gook tanoolh. ⁴¹ Jix io'm mui' ba ti jii'ñ jamit dho gi ji ba' buiñor nat bhai' ji chu ja a'gi, sia gu jai' bii'x ba ti jii'ñ jamit gui' nam cham jii'gi'ñdhat gu ubii na tii ja aagi'ñ bii'p'i' dir na jax titda gu Jesus. ⁴² Ba'p titda am gu ubii:

—Xib jach dho gi ba ti jüigi'ñ ji nar dhi' guch Xoi'kam na ya' uañchuda' guch ua'tulhdhara'. Ku gu' cham tu' ji na moo dai aap nap jup jich chitda na pui'x bhai'x maat nap jax jum buada', ja'pji na chich dñilh ba kai na giilhim joidham xi bua na xi chu a'ga.

Gu Jesusus na ba dua'ñdha' gu maraa'n gu nobii'ñ gu gë'kam

⁴³ Mi' dhir ba' nat mi' xi juruun'dhak Samaaria gu Jesusus gook tanoolh, giop ba jii mu ja'k Galilea nat pa ja'k ba jii, ⁴⁴ sia ku tiix maat nam cham pik kügalhi'ñ na jax ba kai'ch, nam saak cham jüigi'ñdha' gu jaroi' no'm jir maap jum oi'dhagim, sia kux ja joi'ndat ti ja aagi'ñ gu ñio'ki'ñ guch Gi'kora'. ⁴⁵ Ku ba' gu' nat pai' dhuuk mu ai Galilea, siamri pix ja'x jup ji chi jii'n jamit ji gu mi' oi'ñkam, cham tu' na moo pu ni j'i'x, nam gu' biipi' dir pu ba niil'ñ nam bhammi oipimik Jerusaleen nat jix bhai'm duukam jup tu duu, na gu' ampik biix bhammip oilhimik gu Jesusus na bhair' piasta kat gu bhaan Paaskua ta'm.

⁴⁶ Mi' dhir ba' moo nai' ja'p bhii nammi ja'k Kanaa ti tüigim na pai' maa'n na jax Galilea bhaan bipio', nat pai' biipi' dir biin jup duu gu suudai'. Ba'x io'm ja'pni ja'k mik na pai' Kapernaum ti tii', mi'x ka'ook gu maraa'n gu nobii'ñ gu gë'kam. ⁴⁷ Ba' pui' ba ti kai gu nobii'ñ gu gë'kam na gio mi'p ba oiri gu Jesusus Galilea ja'k gë'sik mu dir ja'k Judea na xi oilhimik. Ba' mui' ma jii nat gaagam mi' na pai' oiri, mi' ji busnik soi' ba titdaim na sap iam dua'ñdhara' gu maraa'n na ba muukim nax io'm jix ka'ook. ⁴⁸ Ba'p titda gu Jesusus:

—Jax dhui na pim cham jixkat ti jii'ñdha' aañ jiiñ bui no'ñ cham jam niil'ñchudat jup tu bua gu tu' nar jix bhai'm duukam.

⁴⁹ Ba' gu nobii'ñ gu gë'kam jup titda gu Jesusus na pui' ka kai'ch:

—Gi no' pich moom guguux jiiñ jaduun' nach mui' xi jimii muñ ki'aam na cham ba mukia' guñ alhii chuk, na gu'x io'm ba xi bhii'chu'.

⁵⁰ Ba' gu Jesusus jup titda:

—Bax küi' ji matgam gum alhii chuk jiiñ jaduun'. Ja'k jap ba gixia' cham jax jim aagit.

Ba' gui' pu jii ip nat jax pu tii'n gu Jesusus, na gu'x maat na silhkam jup titda, cham tu' na pix jap kai'ch. ⁵¹ Ba' buimgidhak na nammi ba jimchu' na iam pix ba aajim mu kia'mi'ñ, mi' ba nam jamit gu dñilh tujuandam tugi'ñ, ba' mi' ba aagi'ñ am nat ba dua gu maraa'n, jup titda am:

—Bax küi' gum alhii chuk jiiñ jaduun'.

⁵² Ba' gui' xi ja tikka na pai' dhuuk dir bax küi', jup ja titda:

—¿Paa duuk dir bax küi'?

Ba' gui'p titda am:

—Takaab dho mia duuk dir cham ka jibaamuk.

⁵³ Ba' xi chi ti'ñcho gu taata'n gu alhii, jir bhai' ja'p duuk na pai' dhuuk jup titda gu Jesusus: “Bax küi' ji matgam gum alhii chuk jiiñ jaduun'.” Ba' dai nat ba ti jii'ñ biix juraa'n ki'n buiñor, gio gu jajaa'nni'ñ dappaam jamit pu ti jii'ñ ip.

⁵⁴ Ba' dhi' nat pui' ji' tu duu gu Jesusus nat ja'k gë'sik mi' ba ai Galilea mu dir ja'k Judea na xi oilhimik, dhi' ki'n ba' bar gookim nat jix bhai'm duukam jup tu duu.

5

Gu Jesusus na ba dua'ñdha' maa'n gux ma'mkulhi' bhammi Betesda

¹ Ba' mikkat giop ma jii gu Jesusus bhammi ja'k Jerusaleen, nat gu' bam ai nam pai' dhuuk tu piastat gu Israel kam ja'tkam. ² Ba' nat bhammi ba ai ju'ñdharan gu gë' kiicham na pai' xikoolh tu kuup, moo bhai' dhir mu baakim nam pai' Kakasnir tu Ki'ñgobi' ki'n jix chu mat ka' gu bhai' oi'ñkam, mi' na pai' dhir bar mia'n gama ja'k na pai' suu'nka' gu suudai' nam ebreo ñi'ook ki'n Betesda ti tüiti'nda', mu na pai' joidham biix xikoolh dhir ti ikgidhix ka' nax bhaai' nam mi'm jippi'ñdha' gu ja'tkam no'm mi ja'p oipo. ³ Ba' gu Jesusus jimdat mi' pix ji ja tii mui' gu cham ñiñña kam, jai'x mama'mkulhi' gam jai' gui' nam jix xoso'solhik ka' nam dikoo pix tu oipoda'. Biix aixim tu'm ki'n jix kako'k kat mi ja'p pix ja'x boobok am nam sap mi' ñira na gu'ngukia' gu suudai'. ⁴ Na gu' pai' ji' gu'ngukda' na sap mi' timiikda' gu nobii'ñ guch Gi'kora', na sap ba' gu jaroi' na biipi' mi bakia' na ka gu'ngukda', pu dodhia' gu jax chu'm ko'kdai' na ki'n kax ka'ook ka'.

⁵ Ba' maa'n mi ja'p jup bo' gu maa'nkam na iam pix gook oo'm oidha' ba aichdhim na dir bax ka'ook, gook oidha' pix bam aagit na ba aichdha'. ⁶ Ba'x joi'ndak tii gu Jesus na mi' soi' tu'ii', na gu'x maat nat mui' oidha' bap duu na dir bax ka'ook. Ba'p titda:

—¿Tii aap jix dhuadhim jiñ jaduun?

⁷ Ba' gux ko'kkam bhai' ji ñio, jup kai'ch:

—Tii dho, gu' ji na gu' cham jaroi' jai'ch ka' nañ git iam ba umua'ñdha' na muñ baasa' suudai' chir na pai' dhuuk bhai' ji gu'ngukia', na gu' jumai bii'pi' mi' ba bakia' nañ aañ kia'pix ya' dir mu' ji jimia'.

⁸ Ba' gu Jesus jup titda:

—Dho xib ba' bi bamii'ñ jaduun. Muni pa'p ba oirida' tu u'ji dhim bapaxidhara'.

⁹ Ba'x kii' bhai' ji bam gux ko'kkam nat jax pu tii'n gu Jesus, tu baapmi'ñdhak gu bapaxidharu'n mu ja'p xi oiri. Gu' ji na gu' moo jano' pik cham jup tum juanda'.

¹⁰ Ba' pu ñiok jamit gu g'e'gerkam Israel kam gui' nat dua'ñ gu Jesus na mit ba tii na mi ja'p ba jimchu' tu ua'dat gu bapaxidharu'n, jup titda am:

—¿Jax kup ba' ya' pu tu duiñchu' dhim bapaxidhara'? ¿Kup jix cham maat aa na xib cham tum juan? Jix maat ap na pui' tu daaxix na saak cham jaroi' tu baapmigi'ñdha' sia gu tu' palhii'p jup jum duukam.

¹¹ Ba' gu maa'nkam jup ja titda:

—Jax dhuu na cham pai' jax jiñ chitda gui' nat jiñ dhua'ñ no' tu'p jix xidhuu xib na saak cham tum juan. Dai nap jiñ chitda: “Munip ja'p ba oirida' tu u'ji dhim bapaxidhara'ñ jaduun.”

¹² Ba' bhaakuk jix bhai' bhai' ji chikka mit, jup titda am:

—¿Jaroo ba' da' gu jaroi' na pui'm titda nap pui' mu ja'p ba oirida' tu u'ji gum bapaxidhara'?

¹³ Gu' ji na gu' cham maat gu maa'nkam no'p jir di' gu Jesus nat dua'ñ. Mi' pu cham bhaai' na jax dhuuji ja aagi'ñdha' nam tiix bhai' bhai' ba tikka, nat gu' miji ja'p pai' ji dhuu gu Jesus nat jax xi dhua'ñdhak. Pu cham maati' gu' na pa ja'k oiri, na gu' mui' mi ja'p tum oipo. ¹⁴ Mikkat ji na mit ba' giop bam titgi bhammi ja'k g'e' chiop na ba'p titda gu Jesus:

—Xib jap moo tu' ka'm xi chi niidhat jiñ jaduun na pich kapbhai' ba dua, na ba' cham gio tu'p bam duñia' jix io'm jix buam jum duukam no'r maa'n nap jax jum ua'tulhi'ñ.

¹⁵ Mi' ji nat ba' ampix maat gu maa'nkam nar di' gu Jesus gui' nat dua'ñ, mi' dhir dho gu' dai nat ba ja aa'ñdham gu g'e'gerkam Israel kam. ¹⁶ Ba' gui'x bhai' pix jup jum ilh jamit na ba ja aagi'ñ, dai dho gu' nam bax chu chianik nam mu'aa'. Jotmoda' nai' xi jii mit miji ja'p na mit gaagam na pa ja'k oiri. Ba' nammi gama ja'k ji chiigik ba tikka am na sap jax kut ba' dua'ñ gu maa'nkam, na gu'x maat na jano' cham tum juan. ¹⁷ Ba' gu Jesus jup titda:

—Dho na gu' guñ Gi'kora' cham pai' dhuuk daaxix na cham tu' jax bua no' moo ja'p xi chum aagaim ja'p na jax xib. Ba' aañ pu'ñi ip, cham jiñ jii'pi'ñ iñ.

¹⁸ Ba' giilhim jix io'm bhaak jamit nat pui' xi ja tii'n, aa'nda' git nam ba tu chiñia' nam mu'aa'. Nam gu' ja'p jum aa' na diilh pix g'e'kam jum taatit cham tu' ka'm nii'ñ na pai' dhuuk cham tum juanda', nam gu' cham ti jii'gi'ñ na ja'xbui'p jir g'e'kam na gu Dios ku ba' pui' iim nar Gi'korga'n.

Guch Xoi'kam na ja'xbui'p jir g'e'kam na guch Gi'kora'

¹⁹ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Tu' silhkam jañ ya' pu jam tii'da'ñ jaaduñ, ni ji'x kur pui' iam na pim jax jum aa'. Na gu' aañ cham tu'p tu bua gu tu' nar jix bhai'm duukam gu aañ diilh pix, sia kuñ jir maraa'n gu Dios, gu' ji no't pui' ba tii guñ Gi'kora' nañ tu' jax duñia' nañ ba' aañ mi' dhir pui'p tu duñia' bhaankamu'n. Na gu' bii'x na ji'k tu' jax buada' guñ Gi'kora', aañ mi' dhir bhaankamu'n pui'p tu duñidha'. ²⁰ Ka git na pim gu' ka tigia' palhii'p gama ja'k iam na pim tu' cham pai' nii'ñ, na gu' kap tu duñia' guñ Gi'kora' bhaan jim ua'rgidhai aañ jiñ bui, na gu' giilhim xiñ kii'galhi'ñ. Mi' pim dho pui' pup tui'ka' no' pimit ba tii. ²¹ Ja'p na jax gu koi'ñga'n na gu' ja dudua'ñdhat ja baapmigi'ñ guñ Gi'kora' na ba' mi' dhir ba ja baidhika'x dhaam, ba' aañ xib pu'ñi ip, ja dudua'ñdhat jañ dho ja baapmigi'ñ gu koi'ñga'n nañ ba' mi' dhir ba ja baidhika' ip. ²² Na gu' aañ pix

bhaankamu'n ya' ja mattuda' gu ja'tkam nam ji'k mi' pui' jiidma' na jax jix aa' guñ Gi'kora', gio nam ji'k cham mi' pui' jiidma', cham tu' gui' diilh. ²³ Dhi' ba' bhaan jix maati' ka' nañ ja'xbui'p jir gɛ'kam na guñ Gi'kora' nam ba' pu'ñi dhuuji tu' ka'm jiñ ñii'ñdha' gu ja'tkam. Ba' gu jaroi' no' cham tu' ka'm jiñ ñii'ñ, bix guñ Gi'kora' nat bhañ joot cham tu' ka'm ñii'ñdha'.

²⁴ 'Tu' silhkam jañ ya' pu jam tida', gu jaroi' nax maati' jiñ kɛɛ nañ jax kai'ñkam jup kai'ch, jir am na mi' pui' ba jimia' gio na ba ti jii'ñdha' buiñor gui' nat bhañ joot, na ba' gammiji bhaan ba ti ñiidhidha', na ba' mi' dhir cham ka tulhiiñchuda', dai na ba baidhika' jix dhaam ja'k. Na gu' no't pu'ñi ba ti jii'ñ gu jaroi', cham ji'xdha' ka mukia' gu iimdagaram bhaan, na gu'x chu maax kir bap tui'ñgida'. ²⁵ Tu' silhkam jañ ya' pu jam tida' aña nañ jir maraa'n gu Dios, kam aaya' nam pai' dhuuk maaxik jiñ chigii kañ kaaya' gu ja'tkam, gui' nam ja'p ji buusan nam ko'iix, nam jix chukgam kir jup tu'ii'. Pu xib dho gu' ya' bam ai, cham tu' na pai' dhuuk. Tii' nat gu' pix ya' ja'p jim ti. Ba' gui' nam jiñ kɛɛji mi' pui' ba jimia', gammiji pu ba duduaka' am gu ja' iimda' am bhaan, ²⁶ na gu' guñ Gi'kora' ja tajaan'iñ gu iimda' na jax chu'm ilhii'ñdha' nam ba' ki'n duduaka'. Aña ba' bhaankamu'n jix chu maax kir ja'k ja booso' nam ba' gammiji mi' bap tui'ñgida' na pai' cham ka tu muuki'. ²⁷ Na gu' bix jiñ a'm jup tu tu'ii' na pim tu' cham ilhii'ñ, pu kai'ñkam bhañ joot guñ Gi'kora' nañ bhaankamu'n ya' ja mattuda' gu ja'tkam na ji'k cham ka ja tulhiiñchuda', dai na ba ja baidhika'x dhaam ja'k, gio gui' na ji'k pu gammiji ba ja tulhiiñchuda'. ²⁸ ¿Jax ku pim ba' mi' pui' pup tu'ii'? ¿Giilhim jix xijai aa panaas gu pui' nañ jax kai'ch? Matgam kam aajim ji nam pai' dhuuk bix jiñ chigii kañ kaaya' gu koi'ñga'n mu ja'p nam jax yassap nat ji'k bam ja'bsu gu ja tutku'. ²⁹ Nañ gu' ka ja baapmi'ñdha' nañ ba' moo ba ja aagi'ñdha' na mit ji'k mi' pui' jii na jax jix aa' guñ Gi'kora' nañ ba' cham ka ja tulhiiñchuda', dai nañ ba ja baidhika' na pai' cham ka tu muuki'. Gu' ba' gui' na mit ji'k cham tu' ka'm tii guñ Gi'kora', pix am ti'ñchoka' am nañ ja jootsa' mu nam pai' mi' pup jum

tulhiiñdha' gammiji.

Na jax ja'k jix maati' nar silhkam na ja'xbui'p jir gɛ'kam guch Xoi'kam na guch Gi'kora'

³⁰ Ja'pni ba' moop ja tida gu Jesus:

—Aña pix bhaankamu'n guñ Gi'kora' ya' ja mattuda' gu ja'tkam nam ji'k mi' pui' jiiim na jax jix aa', gio nam ji'k cham mi' pui' jiiim. Ku gu' cham tu' aña diilh ji nañ jax ilhii'ñdha', gu' ja'pji dai na jax jiñ chidaidha' pix gui' nat bhañ joot. Dhi' ba' bhaan jix maati' ka' nar silhkam nañ jax tu a'ga, ³¹ na gu' tu' gi kuñ bap tu a'gada' git no'ñ cham bhaankamu'n tu a'gada' git guñ Gi'kora', na gu'r iatda' ka' git pix jia. ³² Ja'pji na gu'x maati' nar silhkam nañ jax tu a'ga, na gu' gui' nat bhañ joot pui'p jam mattu'n. ¿Cham aa dhi' kat bap jum kai'ch? ³³ Na gu' jano' na pimit mu tu joot nam tikkapu' gu Juan nar tu'p tu'm da', jir silhkam nap kai'ch na bar mia'n nañ bha jim bhaankamu'n guñ Gi'kora'. ³⁴ Ku gu' aña cham tu'ñ a'm jum aa' ji nañ a'mkamun' ñiokda' gu jaroi' ya' kam dhi oi'ñga'n. Gu' ji na pim gu' aapi'm cham maat nañ jir gɛ'kam, gu' ba'm aa' na jaroi' jam mattuda' na pim ba'x chu maax kir bap tui'ñgida', na gu' ba uañchudhix ka' gu jam ua'tulhdhara' no' pim jix aa'nda' git. ³⁵ Ja'p na gu Juan nax chu maax kir jup tui'ñgit jano' nat pai' dhuuk ya' ja'p tu mattudak nañ jir gɛ'kam, na gu' ja'p ji buusanda' na gammiji ti bi'ñdhatgida', pui' nam ba' bix pix joidham kɛɛkɛt na jax tu a'gimik. ³⁶ Ku gu' cham tu' ji na dai dhi' bhaan jix maati' na jax tu a'gimik gu Juan, matgam japim ji ba ñii'ñ ji nañ jup tu bua na tu'r jix bhaim duukam nat jax jiñ chidak bhañ joot guñ Gi'kora'. ¿Cham aa dhi' silhkam kat bap jum kai'ch? ³⁷ Gio na gu' guñ Gi'kora' nat bhañ joot, tii pu jam mattu'nka' ip nañ aña ja'xbui'p jir gɛ'kam, sia ku gu' cham tu' moo gu maaxik na ya' pai' jimdat ba tu jam a'gidhim, na gu' giilhim jir jix uañ, pu cham maax gu'. ³⁸ Dai gu u'uan ta'm na bhaan jim ua'rgidhat tii jam aagi'ñ na pim jax ja'k tui'ñgida'. Gu' ji na pim gu' aapi'm ja'p xi dhuukat gu ñio'ki'ñ na pim gu' cham bix jam jujur ki'n ti jii'gi'ñ buiñor. Ja'pni dhuukat japim ba'

pui' cham jup ti jügi'nñ nat gui' bhañ joot,
 39 sia ku tiir maa'n na pim tu jiñkui'nñdha'
 gu ñio'ki'nñ guñ Gi'kora' na pim sap pik ba'
 tiix maachik na jax ja'k gammiji jam a'm ti
 niidhidha'. Matgam gøø' jam a'm kam aa'
 ji na pim ba'x bhai' ba machia'. Tii' na pim
 gu' chakui maatit køø' na aañ jiñ aagit jup
 kai'ch mi u'uan ta'm na tu ua'nix, 40 pui'
 ku pim ba' cham aa' na pim jii'nñdha' aañ
 jiñ bui. Gu' no' pim ti jügi'nñdha' git, aañ
 dho jam aagi'nñdha' git na jax ja'k jix bhaai'
 na pim duñia' na ba' gammiji jam a'm ba ti
 niidhidha' guñ Gi'kora'.

41 'Ku gu' aañ cham tu' ji nañ jix aagit
 pui' jam titda na pim pui'nñ chiiti'nñ nañ jir
 gøø'kam. 42 Nañ gu'x maat na pim jax jir
 tuutu'm, pu cham tu' ka'm niññ japim gu
 Dios. 43 Gu' aapi'm gu' iatda' ji na pim
 joidham ilhii'nñ no' jaroi' ya ja'p pai' ba tu
 a'gim diilh pix na jax ilhii'nñdha', gu' ba' gu
 jaroi' no' ti silhkam xi chu a'ga, gampai'
 pix bia'ka' pim. Ja'p na jax aañ xib nañ
 bhaankamu'n ya ja'p ti ba tu a'ga guñ
 Gi'kora', tu' pix jiñ ilhii'nñ japim jam jaax-
 makar. 44 Ja'p jum aa' pim na pim tu' pik
 mi chigia' na pim diilh xi chu a'gat na pim
 jax ilhii'nñdha', gu' ba' na jax jix aa' gu
 Dios ja'p xi dhuukat japim, panaas ku pu cham
 tu' bhai'. 45 Ku ba' gu' kam aaya' ji na
 pai' dhuuk jam tulhii'nñchuda' guñ Gi'kora',
 na gu' ka matgilhia' na pim cham tu' ka'm
 niññ, na gu' ka aagi'nñdha' gu Moisees na
 pim cham tu' mi' pui' jii'mchu' nat jax tu
 ua'nak. Sia kuñ gu' aañ ti cham aagi'nñ,
 gui' dho gi gu'x bhai' aagi'nñdha' ji. Gu xib
 pui'm aa' pim na pim panaas mi' pui' tu
 daa'nñchu' nat jax tu ua'nak. Chaam tu'r pui'
 ji matgam. 46 Gu' no' pim mi' pui' jii'mda' git
 nat jax tu ua'nak, ba ti jii'nñdha' pim git ji aañ
 jiñ bui cham jax ji chi'ji. Na gu' gu Moisees
 aañ jiñ aagit jup kai'ch mi u'uan ta'm nat tu
 ua'nak na saak pu'ñi jumai bha jimda' nax
 io'm jir gøø'kam ka'. 47 Gu' ji na pim gu' ja'p
 xi dhuukat nat jax tu ua'nak, pui' ku pim
 ba' cham ti jügi'nñ nañ jax ti tu jam a'gi'nñ.

6

*Gu Jesusus na mui'dhalhdhai gu koi' tu ja
 makia' gu mui' ja'tkam
 (Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lk. 9:10-17)*

1 Ba' gatuuk na pui' ji' xi chu a'gimik
 gu Jesusus, ma jii baasi'nñ dir ja'k nam
 pai' gook ki'nñ jix chu mat ka', suudai' gøø'
 suu'n na Galilea bhaan bipio', gio ba' suu-
 dai' gøø' suu'n na Tibeeriyas bhaan bipio'.
 2 Ba' mui' ja'tkam mu oi'nñchu' am, nam
 gu' bii'pi' dir ba niññ nax bhai' tu bua na
 tu'r jix bhai'm duukam, pui' na jax gux
 kako'kkam na ja duduadhi'nñdha'. 3 Ba' gu
 Jesusus jimik bhammi jim jii'p oidha' juraab
 na pai'x kotbora' ja bii'm gui' nam kaichu'.
 4 Ba' moo jano' pik jup bar mia'n bhaan
 Paaskua ta'm nam pai' dhuuk tu piastat gu
 Israel kam ja'tkam. 5 Ba' mui' pix jax ji ai
 mit gu ja'tkam nat ba ja ti gu Jesusus gui'
 nam gatuuk dir mu jii'mchu'. Ba' gu Jesusus
 xi chikka gu Piliip, jup titda:

—Jax jach ba' dui tu ja makia' dhi
 ja'tkam? ¿Tu'ch ki'nñ tu saba'da' gu koi'
 nach ja makia'?

6 Ku gu' pix jap titda ji, ea jax pik sap ti'ya',
 na gu' pux maat gu Jesusus na jax dhui tu ja
 makia'. 7 Ba'p kai'ch gu Piliip:

—Dho pu ni jax dhui dho, nach gu' cham
 mui' ua' gu tuumiñ. ¿Tu'ch gi ki'nñ jup tu
 saba'da' gu koi'? Sia ku chich chi moo ti
 ma chu jua ji'k xijum baik masaa'n, pu
 cham dho ja aix gu koi', sia ñich chi bii'x
 ka'm tu saba'lh nañ ji'k mai'chia' gu tu-
 umiñ.

8 Ba' gu jumai mi' dhir ja'p bhai'p ji ñio
 Anrees tiigim, na pui'p jir nobii'nñ gu Je-
 suus, nar sipdhi'nñ gu Simoon Peegro, jup
 kai'ch ip:

9 —Muni ti ua' ji maa'n gu alhii jix
 chamaam gu paan gio gook gu boptop. ¿Tu'
 gip ja aix, nam gu' giilhim jir mui' dhi
 jaaduñ?

10 Ba' gu Jesusus jup ja titda:

—Ea na pim xi ja chiñia' nam bii'x xi
 dharaibu'.

Ba' gui' xi ja chia mit ip. Ba' pix mi ja'p
 jup ji dharaibu mit sai' dhaam gu ja'tkam,
 na gu' ja'p moo joidham jup jix xa'ii' ka'
 bhai'. Alh moo siamrir mui' am dho ba'
 ji gu ja'tkam, jix chamaam mambhii'x jix
 cha'tman oo'm (5000) aix am dai gu chi-
 chio'nñ, gu u'uub gu' cham daaxix kam ji
 gam a'alh. 11 Ba' gu Jesusus nat jax daa
 gu paan xi chu taxchaabgidhak jix dhaam
 ja'k pix mui' ji ja maa gu noonbi'nñ. Ba' gui'

mi' dhir pix nai'p ji ja maa mit gu ja'tkam nam mi ja'p pix ja'x dharaa. Gio mi' dhir gu boptop bix pix mui'p ji ja maa mit. Bix jam tu koi'mik nam ji'x ilhii'n. ¹² Ba' ja'xpix na xi ja nii'n gu Jesus nam jai' mi ja'p cham ka jugiokkar na mit xi' ba kakoob, jup ja titda gu noonbi'n:

—Jumpada' pim gu ta'tak na mit cham jugio jai' dhit miji ja'p, na cham tu' kub mi' mai' gixia'.

¹³ Ba' gui'p ma chu jumaap jamit, mambhix daman gook bapaalh jamit ja susdui' gu ta'tak. Giilhim mui'p jum duu gux chamaan gu paan gio gu gook gu boptop. ¹⁴ Ba' gu ja'tkam na mit ti nat pui' ji' tu duu gu Jesus, jup kai'ch am:

—Dhi' ji bak jir di' gui' na saak bha jimda' na ya' bhaankamu'n tu a'ga' guch Gi'kora'.

¹⁵ Bix aixim ba ji chii mit, jup kai'ch am na sap jir am nam g'e'kam ki'n daasa' sia ku cham aa'. Gu' ji na gu'x maat gu Jesus nam jax kai'ch, ba' pu jii cham ji ja aa'ndhak baasi'n ja'k jix io'm oidha' daam na pai' cham jaroi' oiri.

Gu Jesus na joidham suudai' dhaam pix jimda'

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶ Ba' ja'xpix nat pai' ba ji dhidimpu, ba jii mit gu noonbi'n gu Jesus bhai' dhir oidha' juraab na pai'x kotbora'. Mummu mit ba juur na pai' g'e' suu'n gu suudai'. ¹⁷ Mi' dhir na mit jax bha titis kanuub ta'm, gamai' pu bhii mit bix suudai' dhaam silh baasi'n dir ja'k Kapernaum. Jix io'm bax chukgam ji gu'. Gu Jesus pui bhammi pai' pix mai'ch, cham pai' joi'n ba'. ¹⁸ Ba' na mit nammi gama ja'k ba ji bhii, giilhim jix io'm bhai' ji jib, bhai' ji gu'nguki gu suudai'. ¹⁹ Jix io'm gama ja'k irban pix iam na mit ba ji bhii nam pai' cham pum aa', ba ti mit gu Jesus na joidham bix suudai' dhaam pix tu' tui'dhi' na mui' ba jim, amuub ba ji bhii mi' nam pai' jii'mchu'. Gui' giilhim bhai' ji chooto'n jamit, ²⁰ gu' ji nat gu' jotmoda' mu nio gu Jesus, jup ja titda:

—¡Cha'pim totdon ka! Aa'ni' pix jup tui'dhi'.

²¹ Ba' gu noonbi'n jix bhai'm ilhdhak jup titda am na bhai' xi chisdia' kanuub ta'm.

Ba' gu Jesus bhai'p xi chis, jotmoda' mit pu baasi'n dir ai cham jum ilhdham.

Gu ja'tkam nam ba ga'ngada' gu Jesus

²² Ba' buimgidhak bhammi dir ti niira am gu Jesus gu ja'tkam gui' na mit bhammi dir pup bii baasi'n dir, nam gu' ja nii'n na mit diil bhiji ja'k ji dhuu gu noonbi'n, cham tu' bix bha tis kanuub ta'm gu Jesus gui' na mit bhaan bha jii. Ba' cham ilhii'n am no't gatuuk dir diil bha jii, nam gu' daipu' maa'n mi' ka niidhat na se' suudai' dhaam gu kanuub. ²³ Ba' moo ampij jai' gama ja'k jup ba ai mit gu ja'tkam kaknub ta'm nam mu dir ja'k jii Tibeeriyas, nar mia'n bhai' dhir oidha' juraab na pai'x kotbora', nat pai' xi chu taxchaabgidhak gu Jesus nat tu ja maa gu ja'tkam. ²⁴ Gu' ba' na gu' cham pai' aajim gu Jesus nam ti niira, ni gu noonbi'n kum cham pai' joi'n nam mu namkipu', ba' na mit jax bha titis kaknub ta'm, pu jii mit bhammi dir ja'k Kapernaum na mit ba gaagam.

Gu Jesus nap kai'ch nar jix dhaam kam gu koi'

²⁵ Ba' na mit jax bhammi dir titis baasi'n dir gu ja'tkam, bhai' pix ja'p ji chii mit gu Jesus, ba'p titda am:

—¿Paa pich dhuuk yammi dir ja'k tis jiiñ jaduun? Aach bhammi dir tim niiraimik.

²⁶ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Tu' silhkam jañ ya' pu jam tida' na pim jax kai'nkam jii gaagim jiiñ jaaduñ, na pim giop bax bhio' dho. Gu' ni ji'x ji ku pim xim ga'nga na jax jir jum duukam nañ ba' bixchu'x aichu'n nañ pu tu duña' na tu'r jix bhai'm duukam, no'n jaxji g'e'kam kat ba' pui' tu bua, ka' ba' gu' cham. ²⁷ Moo pim cham gam irdat oipoda'n jaaduñ. Xim ga'ngada' pim na pim jax ja'k duuji bia'ka' gu koi' na cham tu ju'ngi, cham tu' na pim dai bhaan titi'nchoka' gu koi' na ampix tu ju'ngi na ki'n jum guguuxi'n dhi jam tutku'. Gu' ja'pji na pim xim ga'ngada' ji na jax ja'k gammiji jam a'm ba ti niidhidha' guñ Gi'kora' na pim ba' ba bia'ka' gu koi' gui' na cham tu ju'ngi. Aa'ni' dho tu maak no' jaroi' soi'm ilhdhat jiiñ chaan, nat gu' pui'n chidak bhañ joot guñ Gi'kora'.

²⁸ Ba' bhai' ji chikka mit, jup titda am:

—¿Jax gi ja'k jix bhaai' nach dhuuji mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios?

²⁹ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho dai na pim bix jam jujur ki'n ti jigi'ndha' aañ jiñ bui nar silhkam nat gui' bhañ joot.

³⁰ Ba'p titda am ip gio:

—Dho ea nap maa'n jup duña' gu tu' nar jix bhaim duukam jich ñi'ñchudat nach tu' cham pai' ñi'ñ, nach ba' ti jigi'ndha' aap jum bui no' baabui'r silhkam nap jax kai'ch. ³¹ Ja'p na jax jum kai'ch mi u'uan ta'm nat tu ua'nak gu Moisees na saak mu pai' oirit gampix ja bim gu jai'ch bopxikat nabap tanoolh ja maakda' gux dhaam kam gu koi' gui' na saak manaa ti'ka'.

³² Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Tu' silhkam jañ ya' pu jam tida', matgam dhi' alh ja'p moo pu cham jum a'ga ji na pim aapi'm tu' aa'. Na gu' cham tu' diih gu Moisees na ja maakda' gux dhaam kam gu koi', guñ Gi'kora' ji na ja maakda', ku gu'r maa'n ji na jax ju'ngida'. Gu' matgam dhi' nañ aañ xib ya' aa' nañ jax chu'm tu maakbhaankamu'n guñ Gi'kora', jir jix ki' koi' ji na pu cham tu ju'ngi. ³³ Ba' gu koi' na Dios tu maak, jir bhammi kam jix dhaam. Aañ ba' ya' ja mattuda' gu ja'tkam na jax ja'k jix bhaai' nam duña' na ba' ja makia' gu Dios gux dhaam kam gu koi' gui' nam ki'n gammiji pu ba duduaka' gu ja i'ii'mda' bhaan.

³⁴ Ba'p titda am:

—Ea nap jich makia' gu tu' pux ki' koi' nap aa'.

³⁵ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Aañi' dhor di' gux ki' koi' nar jix dhaam kam. Ba' gu jaroi' no't ba ti jii'ñ aañ jiñ bui, ja'p ji buusnia' na cham ka bhio'm ka', ni ku cham ka tanoom ka', na gu' gammiji bhaan ba ti niidhidha' guñ Gi'kora'. ³⁶ Ku gu' jai' dhit cham ti jigi'ñ japim ji no't gui' bhañ joot, sia kuñ gu' ti jam ni'ñchudat jup tu bua na tu'r jix bhaim duukam. ³⁷ Dai gui' nat jik'pui' ja'k ja jujurtuda guñ Gi'kora' nam ba' siamrim guguuxi'ñ nam ti jii'ñdha' aañ jiñ bui, ba' aañ mi' dhir ja guguuxdha' cham jax ji chi'ji. ³⁸ Na ñich gu' aañ cham tu' jax kai'ñkam bha jii bhammi dir jix dhaam nañ ya' e'ji bix aixim ba ji chu buimia' nañ jax ilhi'ñ

diih, gu' ja'pji nat jax pix jiñ chii'n ji gui' nat bhañ joot. ³⁹ Na gu' guñ Gi'kora' ja'pni ja'k jix aa', na gui' nat jik'pui' ja'k ba ja jujurtuda nam ba ti jii'ñdha' aañ jiñ bui, jix aa' nam gammiji bañ kaichgida', na ba' jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'nga'n, cham ja tulhii'ñchuda' iñ, dai nañ pu ja baidhika'x dhaam ja'k. ⁴⁰ Gio ba' ja'pni ja'k moop jix aa' guñ Gi'kora' nat bhañ joot, na bix gui' nam jik' jix maatit jiñ k'k', no' mit ba ti jii'ñ nar silhkam nañ jax tu a'gada', gammiji ja a'm ba ti niidhidha'. Aañ ba' ja baidhika'x dhaam ja'k na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'nga'n.

⁴¹ Ba' pix am bhaak jamit gu g'gerkam Israel kam nap ja titda gu Jesusus: “Aañ jir di' gux ki' koi', nañ gu' bhammi dir jim jix dhaam.” ⁴² Bhai' ji ñiokbo mit, jup kai'ch am:

—¿Jax ku ba' pui' kai'ch dhi jaduun? ¿Cham aar di' gu Jesusus tiigim, maraa'n gu Josee, gio gu di'ii'n jach jup jix maat ip? ¿Jax gi ji ku ba'p jich chitda: “Aañ bhammi dir jim jix dhaam?”

⁴³ Gu' ji na gu' ja k'k' gu Jesusus nam jax kai'ch, ba'p ja titda:

—Moo pim cham tu' bhaan ñiokboda'ñ jaaduñ. ⁴⁴ Na gu' cham jixkat ti jii'ñdha' gu jaroi' aañ jiñ bui no' cham pui' ja'k jurtu'n guñ Gi'kora' nat bhañ joot, nañ ba' aañ mi' dhir baidhika' git jix dhaam ja'k jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'nga'n. ⁴⁵ Na gu' pui' ja'k tu ua'ñix mi u'uan ta'm nat pai' tu ua'nak maadit gui' nam bhaankamu'n ya ja'p tu a'gimik guñ Gi'kora' bijik, nap jum kai'ch: “Gu Dios bix ka ja mattuda' na jik' ja'tkam gu ñio'ki'ñ.” Ba' dhi' ja'pni kai'ñkam jup jum kai'ch, na gui' nam jik' bix ja jujur ki'n jix biiñak ka' buiñor guñ Gi'kora', diih pix bhax'x maatit ji kaaya' am nañ jax tu ja a'gi'ñ.

⁴⁶ Ku gu' guñ Gi'kora' cham jaroi' ni'ñ ji gu maaxik, na gu' giilhim jir jix uañ. Dai aañ ji nañ ba' ni'ñ, nañ gu' bhammi dir jim jix dhaam na pai'p tu'ii'. ⁴⁷ Tu' silhkam jañ ya' pu jam tida', gu jaroi' no't ba ti jii'ñ aañ jiñ bui, gammiji bhaan ba ti niidhidha' guñ Gi'kora', ⁴⁸ na gu' aañ jir di' gux ki' koi' gux dhaam kam. ⁴⁹ Jir silhkam dho nam tu koi'mik gu manaa gu bijik dir kam jano' nam mummu oipimik gampix, ku gu' pui'

pix jup koi mit ji. ⁵⁰ Gu' aañ gux dhaam kam gu koi' nañ aagit jup kai'ch, pu cham tu ju'ngi ji. Ba' gu jaroi' na tu jugia', cham ka tu mumkida' gu ii'mdagaram bhaan. ⁵¹ Na gu' kai'ñkam aañ pix jir di' gux kii' gu koi' nar jix dhaam kam, na ba' gu jaroi' no't pu'ñi ba tu juu, gammiji ba duaka' gu ii'mdagaram bhaan. Na gu' dhi'ñi dhi koi' nañ aañ tu maak, jir jiñ chuuku' na ñich bha ja maakim nam tu jugia' bix na ji'k gu ja'tkam, nam ba' ki'n gammiji pu ba duduaka' gu ja i'ii'mda' bhaan.

⁵² Ba' gio bhai'p ji ñio mit gu gē'gē'kam Israel kam, jup kai'ch am:

—¿Jax ba'm aagit jup kai'ch dhi jaduun'?

¿Jax gi dhuip jich makia' gu tukga'n nach tu jugia'?

⁵³ Gu' ji na gu' ja kēē gu Jesus na mit giop ba ji ñiokbo, ba'p ja titda:

—Tu' silhkam jañ ya' pu jam tiida', gu jaroi' no't cham tu juu dhiñ chuuku' gio no't cham tu ii guñ i'ñir, aañ na ñich jix dhaam dir bha jii, cham tu' bhaan ti niidhidha' guñ Gi'kora'. ⁵⁴ Na gu' gu jaroi' no't ba tu juu dhiñ chuuku' gio no't ba tu ii guñ i'ñir, gammiji bhaan ba ti niidhidha' guñ Gi'kora', nañ ba' aañ mi' dhir cham tu' ka tulhiiñchuda', dai nañ pu baidhika'x dhaam jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n. ⁵⁵ Na gu' dhiñ chuuku' gio dhiñ i'ñir, jir di' pix gux kii' koi'. ⁵⁶ Ba' gu jaroi' no't ba tu juu dhiñ chuuku' gio no't ba tu ii guñ i'ñir, maap bach kēēkēē' ich gook dit. ⁵⁷ Ba' pui' na jax guñ Gi'kora' na cham tu mumki, aañ pui' cham jup tu mumki, nañ gu' bhammi dir jim jia. Ba' gu jaroi' no't ba tu juu dhiñ chuuku' gio no't ba tu ii guñ i'ñir nañ jax ba kai'ch, cham ka tu mumkida' ip gu ii'mdagaram bhaan. ⁵⁸ Aañi' ji nañ ba'r di' gux kii' koi' nañ bhammi dir jim jix dhaam, cham tu' pu chu'm na gu manaa nam jax chu'm koi'mik gu bijik dir kam gu jam bopxikat na mit pui' pix jup koi. Gu' matgam no't jaroi' ba tu juu gu koi' nañ aañ jax chu'm tu maak, gammiji ba duaka' ji gu ii'mdagaram bhaan.

⁵⁹ Ja'pni tu ja a'gi gu Jesus gui' nam mi'p tu'ii' Kapernaum nam pai' tu chiopi' gu Israel kam ja'tkam.

Gu Jesus na ba ja aagi'ñdha' gu ja'tkam na jax ja'k jix bhaai' na gammiji ja a'm ti niidhidha' guch Gi'kora'

⁶⁰ Ba' mui' jai' dhit gui' nam kaichu' gu Jesus giilhim jix xijaim ilhi'ñ am gu pui' nat jax tu a'ga, jup kai'ch am:

—¿Jaroo gix maatit jup ba kai, na gu' giilhim jix xijaim kai'ch?

⁶¹ Gu' ji na gu'x bhai'x maat gu Jesus nam giilhim jix xijaim ilhi'ñ na jax tu ja a'gidhimik, ba'p ja titda:

—¿Giilhim jix xijaim kai'ch iñ aa panaas na pim xiñ kēē? ⁶² ¿Jax japim ba'm duñia' no' gu' aañ nat bhañ joot guñ Gi'kora' nañ ya' ka tu a'ga, jotmoda' bha'ñi pu tis jañich bhijimmini ja'k jix dhaam na ñich pai' dhir bha jii? ⁶³ Dhi' moo jam a'm jum aa' ji na pim ti jii'ñdha' bix jam jujur ki'n nañ jax jam titda na ba' jam tajaan'dha' guñ Gi'kora' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na pim ba'x mat ka' na jax ja'k jam a'm ti niidhidha'. Na gu' gu diilh pix cham ji'xkat machia' pim, na gu' dai gu tu' ya' kam dhi oi'ñga'n na pim bhaan titi'ñcho. ⁶⁴ Pui' na jax aapi'm jai' dhit na pim gu' cham tu' bix jam jujur ki'n ti jii'ñi aañ jiñ bui.

Ba' dhi' na pui' ji' kai'ch gu Jesus, na gu' bii'pux bhai'x mat ka' nam jax chu'm cham bix ja jujur ki'n ti jii'ñdha', ja'p na jax gui' na jaroi' maaxik kisa' nam boi bhichdha'. ⁶⁵ Mi' dhir ba' giop xi ja ti'ñchoix na jax ba ja titda, jup kai'ch:

—Kai'ñkam cham ji'xkat ti jii'ñdha' aañ jiñ bui gu jaroi' no' cham pui' ja'k jurtu'n guñ Gi'kora'.

⁶⁶ Ba' jano' dir mui' cham ka kaichgida' am gu Jesus gui' nam ka kaichgit, cham pai' ka a'jida' am. ⁶⁷ Mi' dhir ba' ja'xpix na mit diilh mi' ji bii gu mambhix daman gook gu noonbi'ñ gu Jesus, xi ja tikka no'm pui'p bax oo'n nam kaichgida', jup ja titda:

—¿Aapi'm aa pui' cham jup kam guguuxi'ñ na pim jiñ kaichgida'?

⁶⁸ Ba' bhai' ji ñio gu Simoon Peegro, jup kai'ch:

—¿Paach gi chi ba' ja'k jup bhiiya'? Na gu' cham jaroi' ja'xbui'r gē'kam na jax aap jich jaduun' nach aagi'ñdha' na jax ja'k gammijich a'm ti niidhidha' guch Gi'kora'.

⁶⁹ Gu' aach dai aap pix bhai' bam niidhim ji, na chich gu' bix jich jujur ki'n ba ti jii'ñ aap

jum bui, nach gu' bax maat nap aap jir di' guch Xoi'kam nap jir Maraa'n gu Dios nat bham joot.

⁷⁰ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho pu kai'ñkam jañich dho jam guguux aapi'm mambhix daman gook na pim jir jiñ ñoonob ka'. Gu' ji na gu' maadit cham pui' ilhii'ñ, na gu' dai mu ja'k tukgi'ñ gu ja'ook.

⁷¹ Ba' dhi' na pui' ji' kai'ch gu Jesusus, gu Juudas Iskariote maraa'n gu Simoon Iskariote na aagit jup kai'ch, na gu' dhi'r di' maadit gu mambhix daman gook gu noonbi'ñ na maaxik kisa' gatuuk nam boi bhichdha'.

7

Gu jajaa'nni'ñ gu Jesusus nam cham ti jügi'ñdha' buiñor

¹ Bhai' ba' pu oirida' gu Jesusus Galilea, cham jimmida' bhammi ja'k Judea, na gu'x maat nam bhai' ga'ngada' gu gë'gërkam Israel kam nam jix chu chiañik nam mu'aa'.

² Ba' moo jano' pik jup bam aajim nam pai' dhuuk tu o'namtarda' gu Israel kam ja'tkam, nam soi'm ilhdhat tu piastatda' xijum baik tanoolh. ³ Ba'p titda am gu jajaa'nni'ñ gu Jesusus:

—¿Gu' aap jax kup ba' ya' oiri? ¿Cham bhai' aa nap mui' xi jimia' bhammi Judea nam ba' gu'p jum ni'ñdha' gu ja'tkam nap ji'k tu' jax bua gui' nam kia'pix bam guguuxi'ñ nam jum kaichgida'? ⁴ Na gu' cham tu' ixchuixim tu a'gada' gu jaroi' no'x aa' nam kaichgida'. Aap dho pik saak jir gë'kam ji, dho gu' dhi'm aa' ji nap mu jimii bix aixim tu duña' ja ni'ñchudat gu mui' ja'tkam nam ba' ti jü'ñdha' aap jum bui.

⁵ Ba' dhi' nam pui' ji' titda, nam cham ti jügi'ñ buiñor sia kum tai mia'n jir jum jajaa'nnim. ⁶ Ba' bhai' ji ñio gu Jesusus, jup ja titda:

—Chakuim ai ji matgam na pai' dhuuk tu daaxix nam machia' gu ja'tkam nañ jir gë'kam. Gu' pui'ñ ilhii'ñ japim na jax aapi'm na pim mu ja'p pai' xi jimia' pai' na pim duuk ilhii'ñdha'. ⁷ Aañ matgam giilhim xiñ bhaamki'ñ am ji gu ja'tkam nañ xi ja aagi'ñdha' nam jix buam pix tu buada' na jax cham jir am. Gu' no' cham tu' bhaan

tu a'ga jaroi' ja'p na jax aapi'm, ¿tu'm gi ki'n bia' nam bhai' ji jam bhaamkidha'? ⁸ Aapi'm diil mui' xi jimia' bhammi na pai' tum o'namta' no' pim mur jiidam kat jup kai'ch. Aañ ya' pix ka oiri sia bhiji pai' jax tum bua, nat gu' kai'ñkam chakuim ai na pai' dhuuk tu daaxix na matgilhia' nañ jir gë'kam.

⁹ Dai pu'ñi pix xi ja tñdak mi' ji bii Galilea.

Gu Jesusus na bhammi ba aaya' na pai' tum dar o'nam tir

¹⁰ Ba' diil bhammi ja'k ji dhuu mit gu jajaa'nni'ñ, gu Jesusus ba' gatuuk mui'p ma jii jix ixchuixim na ba' cham jaroi' mat ka'.

¹¹ Ba' gu gë'gërkam Israel kam bhammi ja'k tai ga'nga am, jup kai'ch am bha ja'p oipot:

—¿Paa ja'k jax chu'ii' gui' na ja'p moo gë'kam jum taat ka'? ¿Cham aa ya' pai' oiri?

¹² Gam gu ja'ppix ja'tkam bha ja'p oipot jum ñiñiokboixi'ñ am. Ji'ma'n jup kai'ch am: “Joidham jir jix bhai'kam.” Jai'm maakam jup ilhii'ñ, jup kai'ch am: “Chaam tu', ja'ppi na jax dhuu ja iatgi'ñ gu ja'tkam.”

¹³ Ku gu' gu ja'tkam nam a'ga gu Jesusus, cham tu' ji nam ji ja kaixdhat gu gë'gërkam, nam gu'x ja iibhi'ñ.

¹⁴ Ba' na pai' bar irban na bhai' tum dar o'nam tir, bhammi ba ai gu Jesusus gë' chiop, miji baakik bhai' ji chu ja a'gi gu ja'tkam.

¹⁵ Ba' mi' pui' pup tu'ii' am gu gë'gërkam na mit kai na giilhim jix bhai' xi bua na xi chu a'ga, ba'p kai'ch am:

—¿Jax ba' duukat bixchu'x chu maat dhi jaduun nach moo cham ji'xkat ya' pai' ni'ñ na tum mantuxi'ñ?

¹⁶ Gu' ji na gu' ja këë gu Jesusus nam jax kai'ch, ba'p ja titda:

—Dho gu' cham tu' aañ diil ji nañ jax ilhii'ñ nañ ya' tu jam a'gi'ñ, gu' matgam gui' ji nat bhañ joot nar ñio'ki'ñ dhi' nañ ji'k jax tu a'ga. ¹⁷ No' jaroi'x maachim na mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios na tui'ñgida', ba mattuda' na Dios jir ñio'ki'ñ nañ jax tu a'ga, cham tu' aañ diil pix nañ jax ilhii'ñ.

¹⁸ Na gu' gu jaroi' no' diil pix nai' tu a'gim na jax ilhii'ñ, cham tu'r pui' ka', na gu' dai nax aa'nda' nam pix bha niidhidha' gu ja'tkam. Gu' ji no't jumai mu joot, no' mi' pui' tu daa'ñchu' na ba'r silhkam ka' na

jax kai'chdha', na gu' bhaankamu'n pix tu a'gidha'.

¹⁹ 'Ja'p na jax gu Moisees nat bhaankamu'n tu ua'nak guñ Gi'kora' na pim jax ja'k tui'ñgida', gu' ji na pim gu' sia gui' ja'p xi dhuukat, cham tu' mi' pui' jiiim japim nat jax tu ua'nak. Gu' ba' aañ pu'ñi ip xib, tu' pix jam jaaxmakar jiñ ilhii'ñ japim, dai na pim bax chu chiañik nam jiñ mu'aa'.

²⁰ Ba' bhai' ji ñio mit gu ja'tkam, jup kai'ch am:

—Iat ap dho. ¿Jaroo gi pai'p jix chu chiañim nam jum mu'aa'? Ja'pji nam a'm jup tui'dhi' gu ja'ook na ba' jax ña pix ba tu tatda'.

²¹ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—¿Gu' jax ji na ba' jano' na pai' dhuuk cham tum juanda' na ñich xi dhua'ñ maa'n gu jaduun mi' pui' pup tu'ii' pim? ²² ¿Na ba' gu' aapi'm sia ja matgilhi'ñdha' gu a'aalh pui' xi kai'chit na cham tum juanda'? Na gu' dai na pim mi' pui' tu daa'ñchu' nam jax tu bua't gu bijik dir kam gu jam bopxikat nat ba' moo gu Moisees jup ba tu ua'na.

²³ ¿Gu' aapi'm ba' cham jum nii'ñ ji jia gu pui' na pim tu buada'? ¿Ilhii'ñ japim aa na cham xidhuu, ka' dai aa gui' nañ tu' jax buada' aañ na ba'x xidhuu na pimit ba' giilhim bhaak jano' na ñich xi dhua'ñ gu jaduun nax ka'ook kat? ²⁴ Nii dhix kam ji na pim a'gada' gu tu' no' pim ilhii'ñ na cham jir am, cham tu' na pim kuupit tu a'gada'.

Gu ja'tkam nam tiim ti tikkada' no' gu Jesusus jir di' guch Xoi'kam

²⁵ Ba' jai' dhit gu bhai' kam Jerusaleen jup kai'ch am:

—¿Cham aar di' nam saak tii gaa'ñchu' nam jix chu chiañik nam mu'aa'? ²⁶ Tii' nam ba' cham juan na mi' tu a'gichu'. Moo chi ba ti jii'gi'ñ am gu g'e'g'er kam nar di' guch Xoi'kam. ²⁷ ¿Gi jax dhuukat ba'p jix maati' nar pai' kam? ¿Cham aa gu' cham maati' ka' git na pai' dhir buusnia' no'r di' ka' git guch Xoi'kam?

²⁸ Ba' na mi' ka tu a'gichu' g'e' chiop gu Jesusus, ba ja kai nam jax kai'ch, ba'p ja titda g'e' ki'n nam ba' biix kaaya':

—Cham tu' ji na pim jiñ maat matgam nañ jir pai' kam, na pim gu' cham maat na ñich jumai bhaankamu'n bha jii, na pim

aapi'm cham maat nax bhai' nam buiñor jix biiñak ka' biix na ji'k ja'tkam. ²⁹ Dai aañ na ñich bhammi dir bha jii na pai'p tu'ii' nat bhañ joot nañ ba'x maat.

³⁰ Ba' jai' dhit cham ja ko'raaru nat pui' ji' xi chi gu Jesusus, aa'nda' git nam mi' pu buuplhia', gu' ja'pji na gu' panaas ku alh ja'p cham jax jix bhaai' nam dooda', gu' ja'pji nat chakuim ai na pai' dhuuk daaxix nam dagia'. ³¹ Kum ti gu' pui' pix mui' ja'tkam jup ti jii'ñ ji buiñor, jup kai'ch am:

—¿Jax gi chi ja'k tu buidha' guch Xoi'kam na pai' dhuuk ya aaya'? ¿Cham aa pu'ñi pix na jax ba tu bua dhi jaduun na ji'k tu'r jix bhai'm duukam?

Gu pariseos nam mu ja jootsa' gu tutpilh nam buuprapu' gu Jesusus

³² Ba' ampix ja kai mit gui' nam pariseos jum tii'ti'nda' nam mi' ka tu a'ga gui' nam kia'pix am ba ti jii'gi'ñ buiñor gu Jesusus. Ba' gui' nam jir ja g'e'g'er kam tuk gui' nam mu ja'p tu juan chichiop gio gu pariseos, maap jum daagik mu ja joot jamit gu tutpilh nam sap buuprapu'. ³³ Gu' ji na gu'p ja titda gu Jesusus na mit mu ba ai nam tii bax buuprak:

—¿Jax japim ba'p jiñ dhuñia', nañ gu' ya' pix buusnichu'? Ja'p pik ba ji jiiñ chi matgam bhammi ja'k buiñor gui' nat bhañ joot, ³⁴ na pim pai' cham kañ chigia' sia pim tii bañ ga'nga. Na gu' giilhim jix xijai na pim jax dhuuji aaya' nañ pai' bap tui'ka'.

³⁵ Ba' ni ji'x ku mit jix maati' kai gu g'e'g'er kam Israel kam na jax kai'ñkam jup ja titda. Mi ja'p jam tiim ti tikka diilh, jup kai'ch am:

—¿Paa ba' ja'k tu aagat jup kai'ch na jimia' kuch ba' pui' cham ka tigia' sia kuch tii ba ga'nga? ¿Ka' moo bhammi dir ja'k aa bhiiya' momkoran nam pai' ja'k oi'dha' gui' nam pui'p tu jim na jax aach ya' kam Israel, gui' nam griago ñi'ook ki'n jup tu a'ga, na ba' jai' bhammi dir ji kiichai bha ja'p nai' ji chu ja a'gidha'? ³⁶ ¿Ka' jax gi kai'ñkam jup kai'ch ji na ba'p jich chitda: “Na pim pai' cham kañ chigia' sia pim tii bañ ga'nga, na gu' giilhim jix xijai na pim jax dhuu aaya' nañ pai' bap tui'ka'”?

Gux ki' gu suudai' gui' na cham ga'ki

³⁷ Ba' jano' nam ba' moo ba tiimu' nam tu piastat gu Israel kam ja'tkam, mi ja'p kikbuk jup ja titda gu Jesus g'e' ki'n nam ba' bix kaaya':

—No' jaroi'x chanoom, jum aa' na soi'm ilhdhaiñ chañia' gu suudai' na ba' tu i'ya'.
³⁸ Na gu' gu jaroi' no't ba ti jii'ñ aañ jiñ bui, gammiji bhaan ba ba'punda' gux kii' gu suudai' na cham tu ga'ki, na ki'n cham ka tu mumkida' gu iimdagaram bhaan, na jax bam kai'ch mi u'uan ta'm nat pai' tum ua'nak bijik.

³⁹ Ba' dhi' na pui' ji' ja titda gu Jesus, gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na aagat jup kai'ch na bhaan bam tajaana' gu jaroi' no't ba ti jii'ñ buiñor. Na gu' chakui ja a'm tajaanix ka' jano', nat gu' chakui muukik giop bam mu dir koi'ñga'n tir gu Jesus.

Nam ba bhaaku' gu ja'tkam nam cham maa'n ñi'ook jup duuka'

⁴⁰ Ba' jai' dhit miji ja'p sasgidhan jup kai'ch am na mit kai na pui' ji' ja titda gu Jesus:

—Dhi' dho bak jir di' na saak jai'chdhihia' na bhaankamu'n jup ba tu a'ga guch Gi'kora' ja'p na jax saak gu bijik dir kam.

⁴¹ Ji'ma'n maakam jup ilhii'ñ am, jup kai'ch am:

—Ja'pji na pur dhi' guch Xoi'kam.

Gu' ji nam gu' jai' cham ti jii'gi'ñ, jup kai'ch am:

—¿Jax dhui mi' pai' dhir jup ba ji buusnia' Galilea guch Xoi'kam? ⁴² Na gu' pum kai'ch mi u'uan ta'm gu ñio'ki'ñ guch Gi'kora' na saak guch Xoi'kam Beleen maaxilhia' nar pai' kam gu Dabii gui' nar g'e'kam kat bijik, gio na saak maadit jax chu'm nar boxii'ñ.

⁴³ Ba' cham maa'n ñi'ook jup bua am nam ti xi chu a'ga, nam gu' jai' ti jii'gi'ñ nar silhkam na gu Jesus jir di' guch Xoi'kam, jai' gu'x bhaamut pix k'e'e am ji, ⁴⁴ dai nam pix am jix buuprak nam gu' cham kaim gu pui' na jax ja'k tu a'ga. Ku gu' cham jum guguux jamit ji nam buuphia'.

Na giilhim joidham xi buada' gu Jesus na tu a'gada'

⁴⁵ Ba' pui' gio mi'p ba ai mit gu tutpilh na mit mui' ti ja joot gui' nam jir ja g'e'gerkam tuk gui' nam mu ja'p tu juan chichiop gio

gui' nam pariseos jum tiiti'nda', nam sap buuprai mu bhiika' git gu Jesus. Ba'p ja titda am:

—¿Jax ku pim ba' pui' bha ja'k jiiim? ¿Gi nach jup jam titda na pim buuprai bha bhiika'?

⁴⁶ Ba'p kai'ch am gu tutpilh:

—Jax dhui na giilhim jix bhai' xi bua na xi chu a'ga. Cham ji'xkat jaroi' pui' k'e'e'et ich.

⁴⁷ Ba'x bhaakut bhai' ji ñio mit gu pariseos, jup kai'ch am:

—¿Aapi'm aap ba jam iatgi? ⁴⁸ ¿Jaroo pim gi nii'ñ na ba ti jii'gi'ñ buiñor gui' nam ji'k jir g'e'gerkam piam gu pariseos? ⁴⁹ Dai gui' nam ji'k cham maatit k'e'e' gu ñio'ki'ñ guch Gi'kora' nat jax tu ua'nak gu Moisees mi u'uan ta'm nam ba' alh ja'p jix kaim gu ja bii'm tu'm. Ku gu' dhi' cham maati' ji na tu' jax ja duñia', na gu' ka ja tulhiiñchuda' guch Gi'kora'.

⁵⁰ Ba' mi' dhir ja'p bhai' ji ñio gu Nikodeemo na pui'p ja kaichgida' gu pariseos, gui' nat maa'nnim tukaa'ñ cha'm mu jimik nat tiim'irak gu Jesus mu na pai' tibiaput, jup ja titda:

⁵¹ —¿Gu' jax japim ba' ti xi ilhii'ñ na pim dooda' git? Na gu' maakam ja'k tu daaxix mi u'uan ta'm na saak cham bhai' nach pu ti'ya' na cham jir am nat tu' jax dhuu gu jaroi' no' cham diilh tu aa'.

⁵² Ba' giilhim bhaak jamit nat pui' xi ja tii'n, jup titda am:

—¿Aap jup jix ja oi'ñ aa gu Galilea kam ja'tkam? Jix bhai'p tu jii'kai'ñdha' gu ñio'ki'ñ guch Gi'kora' nap ba'x mat ka' nat chakui jaroi' mi' dhir buus na bhaankamu'n tu a'gimik guch Gi'kora'. ¿Ka' xib ba' moop bax bhaai' aa nat mi' dhir ba ji buus?

Gu ubii nat mai' xi buak gu binga'n jumai oi'

⁵³ Mi' ba' pui' xi kai'chimik ma tu kookxim jamit mu ja'p ja kiikia'am.

8

¹ Gu' ba' gu Jesus jup ba tibiapum baasi'n ja'k oidha' ta'm nam pai' Oliibus ki'n jix chu mat ka', na pai'm jii'pi'ñka'. ² Ba' buimgidhak jix dha'npam jix chu maaxirik giop mi'p ba ai g'e' chiop. Ja'xpix ba' na mit

jix io'm mui' mi' xi ai gu ja'tkam buiñor, mi ja'p ji dhaibuk bhai' ji chu ja a'gi. ³ Gu' ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, gio gui' nam pariseos jum tãiti'nda', mu pai' ji chigik jamit maa'n gu ubii na jumai pix ba oi'ñchu' gu maa'nkam, cham tu' gui' nat jaroi' oi bïpi' dir. Mi ja'p ba kïis am ja saagi'ñ, ⁴ ba'p titda am gu Jesusus:

—Aach bha baidhak dhi'ñi ubii nach ñii'ñ na cham jir am na pui'm bua't oirida'. Na gu' dhi' ti bïna', dai nat mai' xi buak jumai ba oi'ñchu' gu maa'nkam. ⁵ Na gu' gu Moises nat tu ua'nak pui'm kai'ch nach sap ja koo'nda' ja ma'yasat joodai ki'n gu pu chu'm gu u'uub. ¿Aap jax kai'ch, mu'aa'ch aa?

⁶ Ba' dhi' nam pui' ji' titda gu Jesusus nam mi' pix mamti no't sap moo bhai' bhaankamu'n ji ñio, nam ba' ba iattulhdha' ja bui gu gë'gërkam Israel kam no't jax dhuuk cham pui' ja'k tii na jax tu daaxix. Gu' ji na gu' cham ñiok gu Jesusus, dai nat gan ji mugia, mi' pix ja'p xi chu u'uan nobii'ñ ki'n dibïir ta'm. ⁷ Gu' ji nam gu' kïisaim nam tikkatu'. Ba' bhai' xi ja tïgik jup ja titda:

—Aa dho bhai' xi mai'ñña' ku gi bïpi' gu jaroi' maadit na cham ji'x ua'tulhdhix.

⁸ Mi' dhir ba' pui' xi chi'ñik gio nai'p ji mugia, maa'n na jax tu u'uantu'. ⁹ Gu' ba' na mit kai nat pui' ji' tii gu Jesusus, gampai' ji dhuu mit, nam gu'x maat nam giilhim jix u'ua'tulhdhix. Cham jamit ba' pai' ka tikka, dai na mit pix ji bubuax xi'lhim bïpi' kat gui' nam jir jagi'gir. Bïix jamit pu bubua, dïilh dai gook jamit mi' ji bii gu Jesusus gio gu ubii. ¹⁰ Ba' nat gio bhai'p ji chi' tii gu Jesusus, ampix tu ju', nim maa'n maa'nkam ku pai' tu jai'ch gu mui' nam mi' kap tu't, dai dïilh gu ubii pix mi' kïik. Ba'p titda:

—¿Paa mit ja'k bhii gui' nam ya' pix jix baabui'm ka kai'ch nam saak xim bhaamki'ñ? Cham dho bak jax ka xim doodam am jia.

¹¹ Ba'p kai'ch gu ubii:

—Cham dho chi jia.

Ba'p titda gu Jesusus:

—Dho aañ ba pui' ip, cham bia' iñ nañ jax jum tãida'. Ba jimia' ap, dai nap cham kam ua'tulhi'ñdha'.

Gu Jesusus na joidham gë' tanoor ya' dhi oi'ñga'n

¹² Ba' gio bhai'p ji chu ja a'gi gu Jesusus gu ja'tkam, jup ja titda:

—Aañ jir di' gui' na joidham gë' tanoor ya' dhi oi'ñga'n. Gu jaroi' na bañ kaichgida', cham tu'x chukgam kir kap tui'ñgida'. Joidham jix chu maax kir ba oirida', na gu' ba machia' na jax ja'k mi' pui' jimda' na jax jix aa' guñ Gi'kora'.

¹³ Ba'p titda am gui' nam pariseos jum tãiti'nda':

—Jax dhui na gu' aap dïilh nap jum a'mkam ñiok. Dhi' cham tu'r pui' ji matgam, na gu'r iatda' ka' no'ñ dïilh jiñ a'mkam tu a'gim.

¹⁴ Gu' ji na gu'p ja titda gu Jesusus:

—Dho gu' cham jax bua ji sia kuñ dïilh jiñ a'mkam ñiok, na gu'r pui' nañ ji'k jax kai'ch, nañ gu'x maat na ñich pai' dhir bha jii gio nañ pa ja'k jim. Aapi'm na pim gu' cham maat nañ pai' dhir ja'k jim gio nañ pa ja'k bhïichu'. ¹⁵ Gu' ja'p jum aa' pim na pui' na jax aapi'm na pim pu tu buada' na pim dïilh jax ilhii'ñdha', cham tu' na jax jix aa' guñ Gi'kora'. Gu' aañ matgam cham tu' pui' ji, ¹⁶ na gu' nañ ji'k jax ilhii'ñ nañ ti'idha' sia nar pai' dhuuk, jir pui' ka', na gu' cham tu' aañ dïilh jup kai'chidha', gu' matgam guñ Gi'kora' ji nat bhañ joot. ¹⁷ Dho na pim jax bax maat mi u'uan ta'm na tu ua'ñix na saak gu jaroi' no't tu' jax dhuu jix buam jum duukam, cham ti jügi'ñdha' am gu gë'gërkam no' maa'n dïilh tii xi iattulhi'ñ, dai no'm gook ja'tkam pui' ba kai'ch na ba'. ¹⁸ Ja'p na jax xib nañ dïilh jiñ a'mkam ñiok gio guñ Gi'kora' nat bhañ joot, gook jach dho bap jich bua.

¹⁹ Ba'p kai'ch am gu pariseos:

—¿Paa ba' jax chu'ii' gum Gi'kora'?

Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Jax dhui na gu' ni aañ ku pim xiñ maat nañ jir tu'p tu'm da', chi ba' pik jup bax maat japim guñ Gi'kora'. No' pim gu' xiñ maat ka' git aañ, pui' pim dhop jix maat ka' git guñ Gi'kora'.

²⁰ Ja'pni tu ja a'gi gu Jesusus miji gë' chiop mi sonpan ji kïbuk na pai'm tua'ba' gu tuumiñ. Ku gu' cham jaroi' juan ji, nat gu'

chakuim ai na pai' dhuuk tu daaxix nam dagia'.

Gu Jesusus nap kai'chdha' nax xijai na aaya' jix dhaam gu jaroi' no' cham ti jii'gi'ñ buiñor

²¹ Ba'p ja titda ip gio gu Jesusus:

—Aañ matgam ya' pui' xi kai'chimii ba jimia' ji. Sia ku pim aapi'm tii bañ ga'nga gatuuk, cham pai' kañ chigia' pim. Ya' pim pix pu ko'ya' jix u'ua'tulhdhix kam, na gu' giilhim jix xijai na pim jax dhui aaya' bhammi nañ pai' bap tui'ka'.

²² Ba'p kai'ch am diilh gu g'e'gerkam Israel kam:

—¿Paa ba' ja'k tii xi ilhii'ñ na bhiiya' git? ¿Ka' ba' moo xim mu'aam aa chi diilh ku ba' pui'x xijai nach jax dhuuji aaya' na pai' bap tui'ka'?

²³ Gu' ji na gu' ja k'e' gu Jesusus nam jax kai'ch, ba'p ja titda:

—Na pim gu' aapi'm jir ya' kam dhi du-maalh kaisap bhaan, gu' aañ matgam jir t'e'kob kam ji. Aapi'm jir ya' kam jia dhi oi'nga'n bhaan, aañ gu' matgam cham tu'r ya' kam ji. ²⁴ Pui' kuñ ba'p jam titda na pim ya' pu ko'ya' jix u'ua'tulhdhix kam no' pimit cham ti jii'ñ nañ aañ jir di' nañ bijik dir pux jai'ch biima'n guñ Gi'kora'. Ya' pup jir bi'xim ka' pim jix u'ua'tulhdhix kam.

²⁵ Ba'p titda am:

—¿Jir tu'p tu'm da' ap gi nap ba' pui' kai'ch nap bijik dir pux jai'ch?

Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho nañ jax ba kai'ch na ñich jax dhir ya' ai. ²⁶ Mui'x jai'ch nañ tu' tu jam a'gidha', na pim gu' cham mi' pui' jii'mchu' na jax jir am. Ku gu' cham tu' ji na aañ diilh nañ jax ilhii'ñ, gu ja'ppi na jax jix aa' gui' nat bhañ joot. Ja'pniñ ba' pix tu jam a'gi'ñ, nañ gu' aañ jix maat nar silhkam nat jax jiñ chii'n gui' nat bhañ joot.

²⁷ Gu' ji na mit gu' cham maatit kai na guch Gi'kora' aagit jup kai'ch gu Jesusus.

²⁸ Ba'p ja titda ip gio:

—Jano' ji na pim pai' dhuuk bañ xissapa' kuruus ta'm na pim ba' ba machia' nañ aañ jir di' nañ bijik dir pux jai'ch biima'n guñ Gi'kora', nañ cham tu' aañ diilh pix pui' tu bua nañ jax ilhii'ñ, gu' ja'ppi na jax pix jiñ chidaim ji guñ Gi'kora' nañ tu

jam a'gi'ñ. ²⁹ Na gu' ya'ni ja'p jiñ xanoop jup tui'dhi' guñ Gi'kora' gui' nat bhañ joot. Cham jii'xkat pai'ñ dho'ñcho' diilh, nañ gu' aañ mi' pui' xi chu buim na jax ja'k jix aa'.

³⁰ Ba' mui' ja'tkam ti jii'ñ jamit buiñor nat pai' dhuuk pui' ji' tu ja a'gi gu Jesusus.

Gu ja'tkam na dai mu ja'k ja tukgi'ñka' gu ja ua'tulhdhara'

³¹ Ba'p ja titda gu Jesusus gui' nam jii'k ba ti jii'gi'ñ buiñor:

—No' pim mi' pui' jii'mchu' nañ jii'k jax tu jam a'gi'ñ, bhaan bax maati' ka' na pim bañ kaichu'. ³² Ba' cham jaroi' jam a'mkam aa'nda' na pim bha niidhidha' na jax jam tii'daidha', na pim gu' bax mat ka' na jax ja'k jir am na pim tui'ñgida'.

³³ Ba'p kai'ch am:

—¿Jax jap ba' duukat pui'ch chitda na pui' cham jaroi' jich a'mkam aa'nda' nach bha niidhidha' na jax jich chii'daidha'? Nach gu' aach pui mi' pui' tu daa'ñchu' na jax tu jimdat guch boxii kat Abraam, cham tu' jaroi' bha niidhim ich.

³⁴ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Tu' silhkam jañ ya' jam aagi'ñdha', bii'x gui' nam jii'k jum ua'tulhi'ñ, dhi' kat pui' bam kai'ch nam dai pix bha niidhim gu ua'tulhdhara' na mu ja'k ja tukgi'ñ. ³⁵ Ja'p na jax gu jaroi' no' mi' pai' pix tu juan buiñor maa'n gux chumñigam, na pix bha niidhidha' no' pui mamka na tu' ka'm tu juana'. No' gu' cham ka mamka, dho gu' dai dho na ba jimia' kia'mi'ñ. Piam no' gu'r maraa'n, cham pai' jimia' dho, sia ku cham ka jai'ch na tu'm ka'm tu juana', na gu'r mi' kam ka'. ³⁶ Gu' ba' gu xib no' pim moox aa'nda' git na pim cham bhaan kam tutkagi'ñka' gu jam ua'tulhdhara', piam na pim ba' cham mu ja'k ka niidhidha', jam a'm jum aa' na pim soi'ñ chida' aañ nañ jir Maraa'n gu Dios nañ ba' jam boosga' mi' dhir jix chu tukgam kir na pim pai'p tu'ii'. ³⁷ Jix maat iñ dho nar jam boxii kat gu Abraam, ku pim ji gu'x chu chiañik ji nam jiñ mu'aa', na pim gu' cham kaim nañ jii'k jax tu jam a'gi'ñ. ³⁸ Sia ku tii dai nañ jii'k jax nii'ñ gio na jax jiñ chidaim guñ Gi'kora' nañ tu jam a'gi'ñ, ja'p xi dhuukat japim pix ji gu', na gu' aapi'm dai mu ja'k kaichu' gu jam taat.

Gu Jesusus nap ja t̄ida' gu ḡ'ḡerkam Israel kam na ja'ook jir ja taat

³⁹ Ba' bhai' ji ñio mit, jup kai'ch am:

—¿Jaroo gi ba'p jir jich chaat? Abraam dho.

Ba'p ja titda gu Jesusus:

—No' baabui' Abraam jir jam taat ka' git, mi' pui' j̄imda' pim git ji na jax tu jimdat.

⁴⁰ T̄i' na pim ba' gu'x chu chiañik nam j̄iñ mu'aa' sia kuñ t̄i tu a'gim na jax p̄ix j̄iñ ch̄idaim gu Dios. Jax dhuu na gu' Abraam cham tu' pui' tomaatit na jax aapi'm. ⁴¹ Na gu' kai'ñkam aapi'm dai na pim mu ja'k kaichgit mi' pui' tu daa'ñchu' jia na jax tu jim gu jam taat.

Ba'p titda am:

—Jix maat ich dho ip na jaroi'r jich chaat, cham tu' nach moor sai' chir kam. Dios dhor jich chaat.

⁴² Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Matgam no' Dios jir jam taat ka' git, xiñ k̄igalhi'ñdha' pim git ji, na ñich gu' aañ bhammi dir bha jii na pai'p tu'ii'. Cham tu' nañ d̄iilh p̄ix ya ja'p jimdat pui' ba tu jam a'gidhim, gu' ja'pji gu Dios nat bhañ joot. ⁴³ Gu' aapi'm ja'p jum aa' nañ p̄ix jap kai'chim, pui' ku pim ba' cham maatit j̄iñ k̄eñ nañ jax tu jam a'gi'ñ, na pim gu' cham xim ga'nga na jax jir jum duukam.

⁴⁴ Na gu' aapi'm ja'ook jir jam taat, ja'p moo gu tu'x matgam, pui' ku pim ba' mu ja'k kaichgit pui'p tu buim na jax jam t̄idaim. Na gu' gu ja'ook bijik dir pur tu mua'kam nat dir maaxir, cham pai' dhuuk mi' pui' jim na jax jir am, gam na giilhim jix iatbi' tu' na p̄ix bhaan. Cham pai' dhuuk silhkam tu a'ga, dhi'r ma'oo'n gu iatda'. ⁴⁵ Gu' ba' aañ nañ t̄i silhkam tu a'ga, cham j̄iñ j̄iigi'ñ japim. ⁴⁶ ¿Aañ japim paa duuk j̄iñ ñi'ñ na ñich tu' jax ba duu na cham jir am, nar ua'tulhdhara'? ¿Piam aa na gu' cham? Nañ gu' aañ silhkam tu a'ga, gu' ji na pim gu' cham t̄i j̄iigi'ñ. ⁴⁷ Na gu' cham tu' Dios jir jam Gi'kora', pui' ku pim ba' cham kaim. Gu' matgam gu jaroi' no' moo silhkam Dios jir Gi'korga'n, jix kaim ka' ji gu ñio'ki'ñ.

Gu Jesusus nap kai'chdha' na pux jai'ch bijik dir na ba' gu Abraam maaxiri gio cham jup ka jai'ch ka'

⁴⁸ Ba' bhai' ji ñio mit gu ḡ'ḡerkam Israel kam, jup titda am gu Jesusus:

—Xib jachich dho gi ba' amp̄ix jix bhai' maat ji nap jir Samaaria kam gio nam a'm t̄i ñiidhim gu ja'ook. T̄i' nap jax kai'ch.

⁴⁹ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Ja'pji dai nañ gammiji daan guñ Gi'kora', cham tu' ji na tu' ja'ook j̄iñ a'm t̄i ñiidhim. Gu' ji na pim gu' aapi'm cham tu' ka'm j̄iñ ñi'ñ, giilhim p̄ix kai'chdha' pim.

⁵⁰ Ku gu' aañ cham tu' ji nañ jix aagit jup kai'ch na pim j̄iñ dhaanda', gu' ja'pji guñ Gi'kora' nax aa' na pim j̄iñ bui tu daanda', na gu' gui' no't jax ba t̄i, jir pui' ka'. ⁵¹ Tu' silhkam jañ ya' pu jam t̄ida', gu jaroi' no' mi' pui' ba jimchu' nañ j̄i'k jax tu a'ga, cham ka tu mumkida'.

⁵² Ba' gio bhai'p ji ñio mit gu ḡ'ḡerkam Israel kam, jup kai'ch am:

—¿Jaiñ dho pik tu' aa'ch ji na ja'ook jum a'm jup tui'dhi'? T̄i' nat ba' gu Abraam muu no' baabui', gio gu jai' nam bhaankamu'n jup tu a'gimik guch Gi'kora'. Pui' p̄ix jup koi mit, gu' aap jax ilhdhat pui'ch chitda nap ba'p kai'ch: “Gu jaroi' no' mi' pui' ba jimchu' nañ j̄i'k jax tu a'ga, cham ka tu mumkida'.” ⁵³ ¿Giilhim ḡ'kam tu tatda' aa panaas? Cham tu' pui' na jax guch boxii kat Abraam nat pui' p̄ix jup muu, gam gu jai' nam bhaankamu'n tiip tu a'gimik guch Gi'kora' na mit pui' p̄ix jup koi. Gu' aap chi ba' pik, j̄i'x jup t̄i'.

⁵⁴ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Kux ba' no' gu' aañ d̄iilh p̄ix ya ja'p tu a'gada' git nañ pui' kai'chdha' nañ jir ḡ'kam, ¿tu' gi mi'p jum ñi'ñ? Gu' ja'pji gu Dios na pim aapi'm jaroi' aa' na pui' tiip jir jam Gi'kora' na pui' ja mattu'n gu ja'tkam nañ ja'xbui'p jir ḡ'kam na d̄iilh.

⁵⁵ Ku gu' aapi'm cham maat ji nañ jir tu'p tu'm da', na pim gu' cham xim ga'nga na jax ja'k jix aa'. Aañ dho gi gu'x bhai'x maat ji, nañ gu' mi' pui' tu buim na jax p̄ix j̄iñ ch̄idaim. No'ñ gu' jax kai'chdha' git nañ cham maat, ja'p dho p̄ix ba ji buusanda' iñ git na jax aapi'm na pim giilhim jix iatbi'.

⁵⁶ Matgam no' pim mi' pui' j̄imda' git na jax jir am, jix bhai'm ilhdha' pim git ji na ñich ya' ba ai, ja'p na gu Abraam nat jix bhai'm ilh nat pai' dhuuk maat nañ pu'ñi gatuuk bha jim.

⁵⁷ Ba'p titda am gu g'e'g'er kam Israel kam: —Jii, saak jap ba' pin cham iatda' tu a'ga! ¿Jax jap ba' duukat jup nii'n gu Abraam? Nap gu' chakui ji'k gook oo'm daman mambhix oidha' bia'.

⁵⁸ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Tu' silhkam jañ ya' pu jam tida', biipi' dir pux jai'ch iñ aañ nat ba' gu Abraam ya' maaxirik gio cham jup ka jai'ch.

⁵⁹ Ba' giilhim bhaak jamit nat pui' xi ja tii'n. Jotmoda' tii u'aam jamit gu joodai nam sap ki'n ma'yasai mu'aa' git. Gu' ji nat gu' mijji ja'p xi baa ja'tkam tir gu Jesusus, pu jii mi' dhir g'e' chiop. Mi ja'p ba buus ja saagi'n, gammiji ji dhuu.

9

Gu Jesusus na ba dua'ndha' maa'n gu maa'nkam na cham ñia ka'

¹ Ba' nammi gama ja'k na ba jimchu' gu Jesusus, ba tii maa'n gu maa'nkam cham ñia kam na mi ja'p daa, na diilh pur pu chu'm nat dir maaxir. ² Ba' xi chikka am gu noonbi'n, jup titda am:

—Jiñ jaduun, ¿diilh aam ua'tulh dhi jaduun nat ba' cham ñia kam maaxir, ka' gu gi'korga'n aa?

³ Ba' gu Jesusus jup ja titda:

—Cham tu' ji na tu' ja ua'tulhdhara' gu gi'korga'n pui' dhuuk am dhi', nix chu' gu diilh ua'tulhdharga'n. Ja'pji nat pui' ja'k pu duu gu Dios na ba' gatuuk dua'ndha' na bhaan matgilhia' na cham tu' xijaichu'n na pu tu duña'. ⁴ Ba'n a'm jum aa' nañ xip tu buimii nat ji'k jax jiñ chii'n gui' nat bhañ joot, kapbhai' na kax chu maax, na gu' no' bax chukgam, cham jax kax bhaai'n ka'. ⁵ Na gu' xib nañ maaxik ya' ka oiri dhi oi'nga'n bhaan, joidham g'e' tanoor iñ na ki'n jix chu maax kir bap tui'ngida' gu jaroi' no' moox aa'nda' git.

⁶ Ba' pui' xi chi'ik mi ja'p xi xixbuk dibir ta'm palhup xi dha'munak bhai' xi juulh buupuiram gu cham ñia kam. ⁷ Mi' dhir ba'p titda:

—Xib jap ba' xim ikoimdharma' gum buibas muni Siloe, na pai' kolhbixdhix gu suudai'. —Siloe ja'p kai'nkam jup jum kai'ch nat jumai mu jootsak.

Ba' mam ikoimdham gu cham ñia kam mu na pai' tu aagi'n gu Jesusus. Joidham bhai' ji ñiata nat jax jum ikoim, jix kii' mummu ja'k ba ai kia'mi'n. ⁸ Ba'p kai'ch am gu mi ja'p oi'nkam gio gui' nam mu ja'p ka nii'ndha' na cham ñia kam mi ja'p daakat ka tu taanda' gu tuumiñ nam onbai'ndha':

—¿Cham aar di' gu ya'ni kiokam nax joi'ndha' na mi ja'p daakat ka ja taanda' gu ja'tkam gu tuumiñ?

⁹ Ba' ji'ma'n jup kai'ch am:

—Dhii' dhor di'.

Gu' ji nam gu' jai' cham ti jügi'n nar di', jup kai'ch am:

—Jir jumai ji dhi', gu' ji na gu' pu chu'm jup ti nii'n.

Ba' diilh jup ba tu aa' gui' na cham ñia kat, jup kai'ch:

—Aañi' dhor di'.

¹⁰ Ba'x bhai' bhai' ji chikka mit, jup titda am:

—¿Gu' jax ba' moo duuk joidham jup ba ji dhudua dhim buupui nap cham ñia kat?

¹¹ Ba' gui'p ja titda:

—Dho maa'n gu jaduun gui' na saak Jesusus tii' nat ja'p jix bhai' dhuu nat jiñ dhua'n. Mi ja'p pix xi xixbuk dibir ta'm palhup xi dha'munak ya' xiñ juulhdhak jiñ buupui am jup jiñ chitda: “Xim ikoimdhamir ba' xib muni Siloe.” Aañ ba' mu jimik jup xiñ ikoim, pu joidham bhai' ji ñiata nich.

¹² Ba' giop xi chikka am, jup titda am:

—¿Paa ba' ja'k bhi nach machia' nar jaroi' dha'?

Ba' gui' na cham ñia kat jup ja titda:

—Dho cham maat iñ nat pa ja'k bhi.

Nam pix bhai' ji chikkada' gu pariseos gui' na cham ñia kat nat jax dhuuk dua

¹³ Mi' dhir ba' nam mi' pui' xi kai'chimik, ba baidhak jamit gui' na cham ñia kat bhammi nam pai'p tu'ii' gui' nam pariseos jum titi'nda', ¹⁴ nam gu'x maat na jano' cham tum juanda' nat pai' dhuuk dua'n gu Jesusus, nat palhup xi dha'munak gu dibir chiborga'n ki'n bhai' xi juulh buupuiram. ¹⁵ Ba' na mit bhammi ba aich ja bui gu pariseos, bhai' ji chikka mit ip nat jax dhuuk dua na cham ñia kat. Ba' gui'p ja titda:

—Dho dai nat palhiiip xi dha'munak gu dibiiir ya' xiñ juulh jiñ buupui am gui' nañ jaroi' ba aa', gio ba' na ñich xiñ ikoimdam, pu joidham bhai' ji ñiata ñich na pim jax bañ ñii'ñ.

¹⁶ Ba' mi' ba ji ñiokbo mit diilh gu pariseos, ji'ma'n jup kai'ch am:

—Cham ji nach ilhii'ñ nat Dios bha joot gu jaroi' nat pui' dua'ñ dhich jaduun, na ba' cham tu' ka'm nii'ñ na pai' dhuuk cham tum juan.

Jai' maakam bhai'p ji chii mit, jup kai'ch am:

—¿Gu' ba' ilhii'ñ japim aa na gu jax chu'm ja'ppix maa'nkam jix ua'tulhdhix kam pui'p ba tu buada' na tu'r jix bhai'm duukam?

Ba' mi' pui' xi kai'chimik cham maa'n ñi'ook kap duuk am. ¹⁷ Ba' xi chikka am ip gio gui' na cham ñia kat, jup titda am:

—¿Aap gi jax ilhii'ñ jiñ jaduun? ¿Tu' chir jup tu'm da' gu jaroi' nat pui'm dua'ñ nap cham ñiakat?

Ba' gui'p ja titda:

—Aañ ilhii'ñ na dhi' bhaankamu'n jup ba tu a'ga guch Gi'kora' ja'p na jax saak gu bijik dir kam nam bhaankamu'n tu a'gimik.

¹⁸ Gu' ji na gu' gu gē'gērkam Israel kam cham ti jii'gi'ñ am na dhi'r di' gui' na cham ñia kat, na gu'x kiki' gu buupui'ñ nam bhai' xi nii'ñ. Pui' mit ma tu ja joochxi gu gi'korga'n nam mu jii'mda'. ¹⁹ Ba' gui' mui'p ma jii mit. Ba' na mit bhammi ba ai, ba ja tikka am, jup ja titda am:

—¿Dhi'ñi aar di' gu jam mar nat saak cham ñia kam maaxir na pim jup kai'chdha'? ¿Jax dhuuk dua'?

²⁰ Ba' bhai' ji ñio mit gu gi'korga'n, jup kai'ch am:

—Dho gu' jax gip bia' ich nach ti'ya', nach gu'x maat na dhi'r jich mar nat cham ñia kam maaxir. ²¹ Gu' nat jax dhuuk jum kii'ñdha, cham bhaai' ji nach jax dhui jax aagi'ñdha'ch jaaduñ, no't jaxji jaroi' dua'ñ nat ba' bhai' jim kigidha gu buupui'ñ, cham jach dho ba' maat. Jix maat ji diilh na pim xi chikka' na jam aagi'ñdha', na gu' bar gē' maa'nkam juraa'n bia' kam.

²² Ba' dhi' nam pui' ji' kai'ch gu gi'korga'n, nam jix ja ñbhi'ñ gu gē'gērkam Israel kam, nam gu' bii'pi' dir pu pui' ba tē

kēē nam sap jup kai'chdha' nam cham ka do'ñcho' gu jaroi' na mu bakia' nam pai' jax tu daanda' no' jax kai'ch na gu Jesus jir di' guch Xoi'kam. ²³ Pui' kum ba'p kai'ch pix: “Jix maat ji diilh na pim xi chikka', na gu' bar gē' maa'nkam juraa'n bia' kam.”

²⁴ Ba' xi baidhak jup titda am ip gio gui' na cham ñia kat:

—Xi chum uañdha' ap buiñor gu Dios na pich ba dua, cham tu' gu jaroi' buiñor nat pui' panaas jum dua'ñ. Nach gu' aach jix maat nat giilhim bam ua'tulh gui' gu maa'nkam.

²⁵ Ba' bhai' ji ñio gui' na cham ñia kat, jup ja titda:

—Aañ cham jup maat ji no'x ua'tulhdhix, daipu' ji nañ jix maat nañ aañ cham ñia kat. Xib jix kiki' guñ buupui nat jiñ dhua'ñ.

²⁶ Ba' gio bhai'p ji chikka mit, jup titda am:

—¿Jax moo duuk jum dua'ñ? ¿Jax bhai' ji chu duu na ba' bax kiki' dhim buupui?

²⁷ Ba' gui'p ja titda ip gio:

—Dho gi nañ gu' ti ba jam aagi'ñ, gu' ji na pim gu' cham jiñ jii'gi'ñ. ¿Ka' na pim jix aa' aa na pim ti jii'ñdha' buiñor ku pim ba'x aa' nañ pix mu dir bhai' ji kiksada' nañ jam aagi'ñdha'?

²⁸ Ba' pix am bhaak jamit nat pui' xi ja tii'n, giilhim titda am na jax cham jir am kat nam tii'da', jup kai'ch am:

—Aap chi no'p jix aa' jia nap mu ja'k kaichgida' gum bii'm tu'm. ¿Jaroo gip jum daa' siap mu kaichu'? Aach nach gu' mi' pui' tu daa'ñchu' nat jax tu ua'nak gu Moisees, ²⁹ nach gu'x maat nat Dios bha ñio'kdhak na ba' bhaankamu'n tu a'gimik. Gu' gui' gu maa'nkam, pu cham maat ich ji na pai' dhir ja'k jimdat ya ja'p pu tu buim.

³⁰ Ba'p ja titda:

—Ja'p moo joidham cham jum ilhdham jup bañ dhua'ñ jia gu jaduun, sia ku pim cham maat na pai' dhir ja'k jim. Tii' nax kiki' xib guñ buupui. ³¹ ¿Jax japim ba' duukat maakam ilhii'ñ? ¿Jax dhui moo joidham jup ba ji palhbuidha' gu Dios gu jaroi' no'x ua'tulhdhix, sia ku tii xi ilhii'ñ nap tu duñia' gu tu' nar jix bhai'm duukam? Dai no' tu' ka'm nii'ñ gu Dios gio no' mi' pui' jimchu' na jax jix aa' na ba' pui' ji chu buusnichgida' na jax ilhii'ñdha'.

³² ¿Paa gi dhuuk jaroi' mu pai' piX ba kaidha' nat ba dua'n gu jax chu'm cham ñia kam? ³³ Gu' dhi'x maati' ji nat Dios bha joot. ¿Jax dhui pui'p ba tu buidha' git no' diih piX?

³⁴ Ba' bhai' ji ñio mit gu gø'gørkam, jup titda am:

—¿Gu' aap ba ilhii'ñ aa nap ya' bach aagi'ñdha' nach jax ja'k tui'ñgida' na pich pux ua'tulhdhix kam maaxir?

Pui' xi chiidak gammiji xi joot jamit.

Gui' nam ja'p ji buan nam cham ñiñña

³⁵ Ba' nat pui' ba ti kai gu Jesus na mit mai' joot gui' nat dua'n na cham ñia kat, ma gaagam. Nammi gama ja'k tiigik jup titda:

—¿Ti jügi'ñ ap aa buiñor gu Maraa'n gu Dios?

³⁶ Ba'p kai'ch gui' na cham ñia kat:

—¿Jaroo gi dha'? No' pich iam jiñ aa'ñ jiñ jaduun nañ ba' ti jii'ñdha' buiñor.

³⁷ Ba' gu Jesus jup titda:

—Aañi' dhor di' nañ ya' tum a'gi'ñ. Xib japich ba' bañ maat.

³⁸ Ba' gui' na cham ñia kat nat jax o'lhia'n ki'n kikbuk jup titda:

—Ti jügi'ñ iñ dho bix jiñ jur ki'n aap jum bui.

³⁹ Ba' mi' dhir jup titda gu Jesus:

—Dho gu' aañ bhai' piX ja mattudam ji gu ja'tkam ya' dhi oi'nga'n nam jax chu'm mi' pui' jiiim na jax jix aa' guñ Gi'kora' gio gui' nam jax chu'm cham mi' pui' jiiim, nam ba' bhai' ji chi' tigia' gui' nam cham ñiñña. Gu' ba' gui' nam pui'm aa' nam jix ñiñña, nai' ji chutkia' gu ja buupui.

⁴⁰ Ba' ji'ma'n gu pariseos nam mi ja'p gu'kat kee nat pui' ji' tii gu Jesus, jup titda am:

—¿Aach jap bix jich aagit jup kai'ch nach cham ñiñña?

⁴¹ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—No' pim aapi'm cham ñiñña ka' git, cham tu' kuiñcha bia'ka' pim git ji ki'n gu jam ua'tulhdhara'. Gu' ji na pim gu'p kai'ch na pim jix ñiñña, giilhim jix u'ua'tulhdhix japim.

10

Gu Jesus na bhaan ji ua'rgidhai tu a'ga' gu kakasnir bipia'dam

¹ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Tu' silhkam jañ ya' pu jam tida'ñ jaaduñ, gu jaroi' no't cham mi' dhir mu baa na pai' kiidha' gu ja chikiir gu kakasnir, no't gu' ja'p dir ja'k mu baa, dhi'r di' ka' guX iXkum na mi'x chi' iXdham ka' gu kakasnir nam mi kuup. ² Gu' no't mi' dhir ja'k mu baa na pai' kiidha' gu ja chikiir, dho gi gu'r di' ka' ji gu bipia'dam gui' na jaroi' ja nuuka'n, ³ na gu'x maati' ñi'ñdha' gui' na mi' tu nuuka'nda' na pai' kiidha' gu chikiir no'r di' gu bipia'dam, piam ku gu'r jumai. Ba' dai na ba ja kupio'kdha' gu kakasnir no' gu'r dhi', gui' ba' dai na piX ji ja baidha' nam jax chi' bix ji'ma'n gu kakasnir tugi'ñ. Ba' piX mui'p ji bubuakia' am, nam gu'x maati' kaaya' na dhi'r di' gui' na gammiji ja bipia'da'. ⁴ Mi' dhir ba' nam pai' dhuuk bix mu bubuakia', dai na bii'p' mui' xi jimia' gu bipia'dam pai' na ja'k jix ja bia'ram ka' na joidham jix xa'ii', gu kakasnir tugi'ñ ba' dai nam gatuuk dir piX mia'n bhiiya' nam mu oidha', nam gu'x dhaanda'. ⁵ Dai no'r jumai gu bipia'dam dho gi gu' cham ji'xdha' mu oidha' am dho gi ji sia kut mi' eek tii ja baidhim, piam ku gamai' tii ja sasda'. Pu jiboi'ñña' am dho totdoni nam gu'x iibhi'ñdha' na cham jir di' ka' gui' na gammiji ja bipia'da', nam gu'x maati' keeke' nar jumai ka' na pai' dhuuk tii xi ja bai'ñdha'.

⁶ Ja'pni tu ja a'gi gu Jesus gu ja'tkam bhaan ji ua'rgidhak gu kakasnir, gu' ji na mit gu' pu cham maati' kai na gu ja'tkam ja aagit jup kai'ch, nam pui' ji buan na gu kakasnir.

Gu Jesus nap kai'chdha' nar di' guX ki' bipia'dam

⁷ Ba'p ja titda ip gio gu Jesus:

—Tu' silhkam jañ ya' pu jam tida', aañ jir di' gu ki'ngob bhai' nam pai' dhir mu baapak gu kakasnir miji ja'k ja chikiir am.

⁸ Dai gui' na mit bii'p' ya' tii ai dho gi gu'r di' am ji guX i'Xkum nam ilhdad nam ti iXdha' git gu kakasnir, gu' ji na mit gu' cham jax ja dooda. ⁹ Gu' xib aañ jir di' ji gu ki'ngob bhai' na pai' dhir mu tum bapki miji ja'k irban dir, na ba' gu jaroi' no't jum guguuxdhak bhai' dhir mu baa dhi' bhaan gu ki'ngob, joidham jix bhai' ba tu jimia', na gu' bhaan ba ti niidhidha' guñ Gi'kora'.

Ja'p ji buusnia' na jax maa'n gu kasnir na buusaidhai mijí dir chikiir tir gu bipia'dam ba bia'ra' pai' na joidham jix xa'ii' ka', na ba'x kii' ka' jix dhuakam.

10 'Gu' matgam gui' nañ ja aa' nam ja'p ji buan na gux i'xkum na mit biipi' ya' tii ai, ja'p ji buus ji na mit bha ja koodam gu ja'tkam gam na mit bha tu ja iixdham. Gu' aañ matgam bha jii ji ya' dhi oi'nga'n bhaan nañ ya' ja palhbuidha' gu ja'tkam, nañ ja aagi'ndha' nam jax ja'k duñia' nam ba' xib dir gammiji pu ba duduaka' gu ja i'ii'mda' bhaan, na gu' ja a'm ti niidhidha' guñ Gi'kora'. 11 Aañ jir di' pix ip gux kii' bipia'dam nañ gammiji ba ja nuuka'nda' guñ kakasnira', cham jax bua sia ñich pui' ma muu nañ tii pup xi ja palhbuidhimii no't tu' ba ji ja oi. 12 Cham tu' pui' na jax gu jaroi' no' umua'ndhix pix na tu bipia'da', siam tiix bhai' namkidhat chian na ja nuuka'nda' gu kakasnir. Biipi' kat dho mi' dhir ji dhai'ñña' no' mui' ba jim gu bhan piam gu sii'. Cham ja joi'ndai mi' xi ja iabui gu kakasnir, na gu' cham jir diilh ga'n ka'. Gu bhan ba' dai na ba ja da'ngia' ji'k na ilhii'ndha', jai'm pu pai' nam ja'k boopoya' totdonii. 13 Na gu' gui' na pu'ñi umua'ndhix ka' pix, cham tu' ja'xbui' pui' ja da'da' gu kakasnir na jax gui' na diilh jir kakasnir tugi'ñ ka'. Pu'ñi dho ba' na biipi' kat ba jimii'ñolia' no't mi' ba ai gu sii' piam gu bhan. Tu' gi na gu' bhaan pix mai'chikda' gu tuumiñ.

14 'Gu' aañ matgam tu' silhkam ji nañ jir jix kii' bipia'dam, cham jum aa' na jaroi'ñ ñamki'ndha'. Jix bhai'x ja mat ka' iñ ip gui' nam ji'k jir jiñ kakasnira' ka', gio gui' mu dir bha ja'k pui'x bhai'p xiñ mat ka' am. 15 Ja'p na guñ Gi'kora' nat bhañ joot na gu'x bhai' xiñ maat aañ, gio aañ ya' dir mu ja'k pui'x bhai'p jix maat. Aañ ba' pu'ñix bhai'p jix ja mat ka' gui' nam ji'k bañ kaichu' nam ja'p ji buan nam jir jiñ kakasnira', gam nañ jix ja joi'ndat jix ja da'da'. Pui' kuñ ba'ñ guguuxi'ñ nañ mukia' ja a'mkam. 16 Ku gu' cham tu' daipu' ja'kbui'ñi pix am ji gui' nam ja'p ji buan nam jir jiñ kakasnira' nañ ji'k ja bia' xib, jai' pup ka jai'ch am ji matgam gu ja'tkam nam pui'p ji buan nam jir jiñ kakasnira', nam gu' pui'p ba ti

jiñ'ndha' aañ jiñ bui. Dai ji na ñich chakui ya' ja aich jiñ chikiir am, kuñ ji gu' ka ja saa'nmira' ji nañ maap ja biinda' dhi jai'ñ kakasnira'. Maa'n kap jañ ba' pix ba ja kukpada', nañ gu' aañ diilh bar bipia'dam ka' xib dir.

17 'Ba' guñ Gi'kora' gø'kam ki'n xiñ dha'dat xiñ kii'galhi'ñ nax bhai'm taat nañ aañ diilh boiñ bhichdha' ja a'mkam gu ja'tkam, gio nax maat nañ muukii duadii giop bamgia'. 18 Ku gu' aañ chakui jaroi'ñ mu'aa' ji gu diilh pix no'ñ aañ cham aa', gu' ja'pji aañ diilh nañ ba xi chuñ maakim nam boiñ bhichdha'. Mukia' iñ ja a'mkam gu ja'tkam, mi' dhir jañ giop bamgia' duadii, nat gu' pu'ñi ja'k jiñ chidak bhañ joot guñ Gi'kora' nañ tu duñia'.

19 Ba' gu gø'gø'kam Israel kam cham maa'n ñi'look kap duuk am na mit pui' ji' kai na kai'ch gu Jesusus, nam gu' jai' dhit tii pix am ti jii'gi'ñ. 20 Jai' gu'x bhaamut pix køø am ji, jup kai'ch am:

—Cha'pim mi køø' dhi maa'nkam. Naas ku tu'r jix kii'. Bhaan baax ji dhi' gu cham kii' ii'mda'. Tii' na jax pik jix ñaanbim kai'ch.

21 Gu' ji nam gu' jai'p kai'ch:

—¿Kux ba' pui' ja'k jup tu a'gada' aa gu jaroi' no' cham kii' ii'mda' bhaan jup tui'dhi'? ¿Cham aa gu' maakam tu a'gada' git no' pui'? ¿Jax ji na ba' gu' dhi' daix bhai'm duukam bhaan tu a'ga, gio na ja duduadhi'ñ gu cham ñiñña kam?

Gu gø'gø'kam Israel kam nam cham kii'galhi'ndha' gu Jesusus

22 Ba' jano' na pai' dhuuk bax jii'pdharda', ma tu piastatat jamit gu Israel kam ja'tkam bhammi Jerusaleen, nat gu' giop bam ai nam pai' dhuuk piastatu'n gu gø' chiop bhai' nam pai' dhir tu daan, nam bhaan ti'ñchoka' jano' na mit pai' dhuuk timu na mit kai. 23 Ba' gu Jesusus am pik bhijip ka oiri bhai' na pai' irdi'chim tu kuup bix xikoolh dhir gu gø' chiop na pai' tim jippi'ñ, nam Salomoon ga'n jix mat ka' gu ja'tkam. 24 Ba' gu gø'gø'kam Israel kam mi' ji soo'mdhak bhai' ba tikka am gu Jesusus, jup titda am:

—Gi no'p jup bach aagi'ñ no'p aap jir di' guch Xoi'kam na saak bha jimda'. ¿Ji'x jach ba' mik jup ka ti ñira' nach ba' pik

ba machia'? Kuch cham tu' bhaan ka titi'ñchoka'.

²⁵ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Dho gi nañ gu' ti bijik dir pu chu'm ba tu a'ga, ja'pji na pim gu' aapi'm cham jiñ jüigi'ñ. Ni'ñ japim ip nañ jix bhaim duukam jup tu bua bhaankamu'n guñ Gi'kora'. ¿Kux cham aa dhi' pui' kai'ñkam bap jum kai'ch? ²⁶ Gu' ji na pim gu' aapi'm cham ti jüigi'ñ sia kuñ ti jam ni'ñchudat jup tu bua na tu'r jix bhaim duukam, na pim gu' cham tu'r dhi' gui' nam ja'p ji buan nam jir jiñ kakasnira'. ²⁷ Gu' matgam gui' ji nam jik' ti jüi'ñdha' aañ jiñ bui nam ba' pui' ba ji bubuakia' nam bar jiñ kakasnira', pux maatit jiñ kaaya' am ip no'ñ ba ja bai'ñ, nam gu'x bhaim xiñ mat ka', gio aañ ya' dir mu ja'k pui'x bhaim p jix ja mat ka', ba' dai nam gammiji bañ kaichgida' mi' pui' jüimit. ²⁸ Aañ ba' mi' dhir xi ja aa'ñdhai xi ja guguuxdha' nam mi' pui' ba jimia' na jax ja'k jix aa' guñ Gi'kora' na ba' ja a'm ba ti niidhidha', na ba' cham ka ja tulhi'ñchuda' gatuuk. Ba' cham jixdha' jaroi' kañ iixdha' sia ti ilhi'ñdha' git. ²⁹ Na gu'x io'm jir gè'kam guñ Gi'kora', cham jixdha' jaroi' ka iixdha' gu' jik' no' mit jiñ kè'k nañ jax tu a'ga mi' pui' ba jii na jax jix aa', na gu' ja a'm ba ti niidhidha'. ³⁰ Na gu' aañ gio guñ Gi'kora' maa'n iimda' pìx jup duuk ich gook dit.

³¹ Ba' gu gè'gè'kam Israel kam na mit jax da'ngi gu joodai bax ma'yasak kat am na mit kai na pui' ji' kai'ch. ³² Gu' ji na gu'p ja titda gu Jesus:

—¿Jax ba' ku pim ba' bhaim bañ ni'ñchu'n gu joodai? Na pim gu' tiñ ni'ñ nañ jix bhaim duukam jup tu bua bhaankamu'n guñ Gi'kora'. ¿Dhi' ki'n aa pim ba' moo ya' ba xiñ ma'yasam?

³³ Ba' gu gè'gè'kam Israel kam jup kai'ch am:

—Ja'pji na chich jum kai nap maakam pìx ba kai'ch nap ti tu a'ga na jax ja'k cham kii' ka'm ni'ñ gu Dios, nap pui' kai'ch na pim saak gook dit maa'n iimda'p duuk gu Dios. Na gu' dhi' panaas pui' kat pìx bap jum kai'ch nap jai' Dios jup jum ilhi'ñ, sia kup jir ja'ppìx maa'nkam. Cham ji nach jum juanda' git siap jix bhaim duukam jup tu bua, dai no'p cham pui' ja'k kai'chdha' git.

³⁴ Ba' gu Jesus jup ja titda ip gio:

—¿Kux aapi'm cham jixkat tu jiñkai'ñ aa mi' na pai' tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios, nap jum kai'ch: “Aapi'm ja'p ba ji bubuakia' na didios”? ³⁵ ¿Cham aa gu' dhi' cham tu' pìx jap tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ? Gu' ja'pji maaxik ji pui' ja tiidak gu Dios gu bijik dir kam jam bopxi kat nam sap pu'ñi ja'p ji bubuakia' nam jir didios ka' gui' nam jik' silhkam tu' ka'm ni'ñ. ³⁶ Gu' ba' aañ pu'ñi ip xib, mi' pui' xi chu duñim iñ nat jik' jax jiñ chidak bhañ joot guñ Gi'kora' ya' dhi oi'ñga'n bhaan. Gu' ji na pim gu' aapi'm ya' pui'ñ chitda nañ gè'kam ki'n jiñ ua'tulhi'ñ buiñor nañ pui' xi jam titda nañ gui'r maraa'n nat bhañ joot. ³⁷ ¿Kux ba' gu' aañ tu'x bhaim duukam jup tu buada' git aa no' cham guñ Gi'kora' bhañ jootsa' git? Tu' ku pim ba'p jiñ jüigi'ñdha' git nañ jax tu a'ga no'ñ cham jix bhaim duukam jup tu buada' git. ³⁸ Piam no' pim gu' moo ja'p cham jix jiñ kaim nañ jax tu a'ga, sia dai dho na pim xi chi ni'ñdha' gux bhaim duukam nañ jup tu bua bhaankamu'n guñ Gi'kora' na pim ba' mi' dhir ba machia' na silhkam jiñ buip tui'dhi' nañ ba' bhaankamu'n jix bhaim duukam jup tu bua, cham tu' gu aañ diil pìx, gam na pim ba' ba machia' nañ aañ ya' dir mu ja'k buiñor jup tui'dhi' ip.

³⁹ Ba' giilhim jix bhaak am na pui' ji' ja titda gu Jesus. Tii aa'nda' git nam mi' pu buuphia', gu' ji nat gu' mi' dhir ja nakoo gu Jesus, pu jii.

⁴⁰ Silh pu bhii bhammi baasi'n dir ja'k na pai'r Jordaan Ak, ja'pni xia'lhbui dhir na pai' ja bopkonimik gu ja'tkam gu Juan, bhaim ba' pu oirida'. ⁴¹ Mui' ja'tkam mu jimida' am ji gu' na pai' oirida' gu Jesus nam jix kaim ka' na joidham tu a'gada', jup xi kai'chit am:

—Gu' bak ji moor silhkam ji na jax tu a'gada' gu Juan nap kai'chdha' na saak pu'ñi bha jimda' dhich jaduun na bixchu'x aichu'n. Sia kut gu' diil gu Juan cham tu' jax dhuuk na tu'r jix bhaim duukam, ku gu'r silhkam ji na jax tu a'gada'.

⁴² Ba' mui' ti jüi'ñ jamit gu mi' oi'ñkam buiñor gu Jesus.

11

Na ba mukia' gu Laasar

¹ Ba' bhammi baasi'n dir na pai' Betaania ti tii', bhai'x ka'ook ka' maa'n gu maa'nkam Laasar tiigim, nar ja'nni'n gu Mariiya gio gu Maarta. ² Dhi'r di' pix gu Mariiya nar ja'nni'n gu Laasar gui' nat jano' mu ai na pai' ka daa gu Jesusus ji ua'dat gui' na joidham uub nat mi' xi choi'dhak tootnaran gio mi'p xi gakii'nxi kuupa'n ki'n. ³ Ba' gu Mariiya gio gu sipdhi'n Maarta miji xi chu joot jamit nam sap aa'ndhapu' gu Jesusus mu na pai' oiri nax ka'ook gu ja jaduun Laasar. Ba' gui' na mit mu ja joot mummup ba aa'ndhim am gu Jesusus, jup titda am:

—Ma chu ai gui' na pim gook dit maap jix bhai' kai'chdha'n jaduun. Jix ka'ook.

⁴ Ba'p kai'ch gu Jesusus nam ba aagi'n:

—Cham tu' pu mukia' ji matgam guñ jaduun no't moo ja'p jix io'm jup ma ai gui' gu ko'kdai' na jax chu'm ee. Matgam gu' dhi' na bhaan pix matgilhia' ji na gilhim bixchu'x aichu'n na pu tu duña' gu Dios, gam na bhaan matgilhia' ip nañ aañ ja'xbui'p jir g'e'kam na guñ Gi'kora' nat bhañ joot.

⁵ Ba' sia kux ja joi'ndat jix ja da' gu Jesusus gu Mariiya gio gu Maarta gio ba' gu Laasar nam maap jix bhai' kai'chdha', ⁶ cham tu' ob mu jii bhammi nam pai' oi'dha' sia kum tii ba aagi'n nax ka'ook gu Laasar. Gook tanoolh mi' kapup xi juruun na pai' jax ba oiri. ⁷ Gatuuk ji na ba' mui'p bar jimdam, jup ja titda gu noonbi'n:

—Maik gor ip gio bhammi ja'k Judea na chich pai' dhir bha jii.

⁸ Gu' ji nam gu' am cham aa' gu noonbi'n, jup kai'ch am:

—¿Moo cham ja ibhi'n ap aa jiñ jaduun gu Israel kam g'e'gerkam kup ba' moo gio mui'p bar jimdam? Na mit moo bhai' tiip jum ma'yasa joodai ki'n jano' nach bhammi xi oipimik.

⁹ Ba' gu Jesusus jup ja titda:

—Dho na gu' dhi' ja'pni jia na jax gu jaro'i no' tataab mu pai' jimchu' na cham ji'xdha' moo jutbui'p ba ilhia' mu pai', na gu' mu ti niidhidha' na pai' jax ti kiispaidha', na gu'x bhai'x chu maax ka'.

¹⁰ Gu' ji no't gu' ba tuk na mu pai' tii jim,

dho gu' dai dho na jutbui ba ilhia' piam ku gama ja'k pix ba jimda', na gu' cham tu maax ka' na mui' tii ti niidhidha', na gu'x chukgam ka' no't pix ba bhi'n gu tanoolh.

¹¹ Ba' mi' dhir jup ja titda ip gio:

—Mui' tii jimdam in bhammi Betaania nañ niñiichdha' gu Laasar gui' nach maap jix bhai' kai'ch, nat tak am xi koi.

¹² Ba' gu noonbi'n jup titda am:

—¿Cham aa gu' diilh ba niñia' pai' na duuk buusnia' gu kooxmoda'? Cham jum aa' nap moop niñiichdha'n jaduun.

¹³ Ba' dhi' na pu'ni ja titda gu Jesusus, ja'p kai'nkam pui' ja titda nat sap ba muu ji gu Laasar, gu' ji na mit gu' cham maatit kai gu noonbi'n, ja'p jum aa' am na silhkam gu kooxmoda' bhaan tu a'ga na jax nañ koosi giop ba niñia'. ¹⁴ Ba' silhkam xi ja aagi'n gu Jesusus, jup ja titda:

—Ja'ppi muu ji guch jaduun Laasar kat, ja'p moo gux gi'm nañ ya' jam aagi'n. ¹⁵ Ku gu' aañ jix bhai'n chaat ji nañ moo ampik cham bhammip tu'ii' nat pai' dhuuk pui'm duu, na pim ba' pu'ni dhuuji mi' dhir bix jam jujur ki'n ti jii'ndhai bax bii'ak ka' aañ jiñ bui no' pimit ba ti tii nañ tu' jax dhuña'. Pu kanich mu jiiim.

¹⁶ Ba' gu Tomaas, gui' nam Gook Dim ki'n jup jix mat ka', jup ja titda gu jai' noonbi'n gu Jesusus:

—Each mu jiiim no'm moo ja'p jix bhaak gu g'e'gerkam. Bhai'ch dhop ko'iix ka' biima'n dhi Jesusus, ¿jax gip bua?

Gu Jesusus nap kai'chdha' nar di' gui' naja dudua'ndhat ja baapmigi'n gu koi'nga'n

¹⁷ Ba' nat bhammi ba ai Betaania gu Jesusus, bha ja'p pix jax pui' tum kai'ch nat sap maakob tanoolh bap duu nat dir jum yaas gu Laasar. ¹⁸ Gu' ba' na gu' bhai' dhir Jerusaleen amuub baasi'n dir ja'p bipio' gu Betaania, ni ku chakui ji'x miikidha' nañ ba aaya', ¹⁹ ba' mui' pix ji ee'da' am gu Israel kam ja'tkam bhammi dir kia'mi'n gu Mariiya gio gu Maarta nam guguuxi'ndha' nam cham pik moo jax xim aa'nda' nat muu gu ja jaduun Laasar. ²⁰ Ba' nat pui' ba ti kai gu Maarta na mu pai' dhir mui' ba jim gu Jesusus, miji xi mi nat namkim, gu Mariiya ba' mi' pup daa kiicham. ²¹ Ba'p titda gu Jesusus gama ja'k nat pai' ba nam:

—¡Ee ja! No'p moo ya'p tui'ka' git jiñ jaduun, moo chi chakui pui' tui'ñgida' git guñ xiix Laasar. ²² Ku ba' gu' nañ gu' aañ jix maat na gu Dios jum kēēkē' nap pai' dhuuk taanda' gu tu', pui' ji chu buusnia' jax no' pich ba tii'n.

²³ Ba' gu Jesusus jup titda:

—Giop dodhia' ji matgam gum xiix. Aap moo cham jax jum aa'nda'.

²⁴ Ba'p kai'ch gu Maarta:

—Aa jii', jano' jia na pai' dhuuk tum kuu-galhdha' ya' dhi oi'ñga'n, nam pai' dhuuk duduadii giop baapmigia' biiix na ji'k gu koi'ñga'n. Jix maat iñ dho.

²⁵ Ba'p titda ip gio gu Jesusus:

—Ja'pji pu xiib ji, nañ gu' ya' bap tu'ii', aañ nañ jaroi' ja dudua'ñdhat giop ja baap-migi'ñ gu koi'ñga'n. Na gu' gu jaroi' no't pu'ñi jotmoda' ma muu no' ti jii'ñdhat aañ jiñ bui, aañ giop bamii'ñdha' dua'ñdhai, ba' mi' dhir gammiji pu ba duaka' gu ii'mdagaram bhaan. ²⁶ Gu' ba' gu jaroi' no't chakui tu' duu, na ya' kapup oiri dhi oi'ñga'n bhaan, no' pui'p ti jii'gi'ñ aañ jiñ bui, cham pai' dhuuk ka mukia', gammiji pu ba duaka' gu ii'mdagaram bhaan, ja'pji no'p ti jii'gi'ñdha' git pix nañ jax jum titda.

²⁷ Ba'p kai'ch gu Maarta:

—Ti jii'gi'ñ iñ ji biiix nap ji'k jax kai'ch jiñ jaduun, nañ gu' aañ jix maat jia nap aap jir di' guch Xoi'kam, Maraa'n gu Dios, gui' na saak bha jimda' ya' dhi oi'ñga'n.

Gu Jesusus na susuakia' mi' na pai' yaasap gu Laasar

²⁸ Ba' daipu' pu'ñi xi chii'dak gu Jesusus nat jax ja'k gi' bhai' pu bhii ip gio gu Maarta nat baidham gu xio'gi'ñ Mariiya bhammi kiicham. Bhammi ēēk jix dhupii'ñ ba aagi'ñ na ba' cham jaroi' kaaya', jup titda:

—Ya' ba ai ba' xib guch jaduun Jesusus. Muni dhir bhai' ba jim. Bha chu joot nap sap mu jimda'ñ xiix.

²⁹ Ba' moo jano' nat jax pui' ti kai, mi' pu bhii gu Mariiya nat ba namkim gu Jesusus mu na pai' dhir bha jim. ³⁰ Nat gu' chakui mu ai kikcham tir gu Jesusus, gama ja'k pix kam jii'pi'ñ ju'ñdharan gu gē' kiicham nat pai' nam gu Maarta bii'pi' dir na jax bhai' ka jim. ³¹ Ba' nam gu' mui' mi'p ka daraa

gu Israel kam ja'tkam kia'mi'ñ gu Mariiya nam mi' ka guguuxi'ñ na ba' cham pik moo xi'x buam xi chu tatda' ka' nat muu gu ja'nni'ñ, jai' pix mia'n jup bhii mit nat mi' dhir jotmoda' gamai' bhii gu Mariiya, nam gu' ja'p jum aa' nat mummu ba jii di'n kir na pai' yaasap gu ja'nni'ñ, na chi sap ba' mu ēēji suakimii na ji'x am jum ju'ñdha'.

³² Gu' ba' nat mu ba ai gu Mariiya na pai'm jii'pi'ñ gu Jesusus, mi o'lhia'n ki'n kikbuk bii'pi' dir jup titda soi'm ilhdhat:

—Aach tak moo ya' cham pui' tu'ch doo-dañ jaduun. Chi gu' moo chakui pui' tui'ñgida' git ji guñ xiix no'p ya'p tui'ka' git aap.

³³ Ba' gu Jesusus jai' bhai' joi'ndara'p ji chum suulh na joi'ndam kēē gu Mariiya na suakit mi o'lhia'n ki'n ba kii'k nax buam jum aa', gio gu Israel kam ja'tkam nam mi ja'p gu'kat jai' tiip suan. ³⁴ Ba' xi ja tikka gu Jesusus, jup ja titda:

—¿Paa pimit ba' yaas?

Ba' gui'p xi aagi'ñ am, jup titda am:

—Dho mummoni. Pu kani maik jach ti tii'mpu'ñ jaduun.

³⁵ Ba' nat mu ba ai gu Jesusus na pai' yaasap, bhai' ji susua ip jai'. ³⁶ Ba' kai'ch am gu Israel kam ja'tkam nam nii'ñ na suak:

—Jai' dho bak alh tix buam jup jum aa', nam gu' chi gook dit maap jix bhai'm daagich.

³⁷ Jai' ba'p kai'ch am:

—Chakui dho chi pui' tui'ñgida' git dhi Laasar kat no' ya' oiri'da' git dhich jaduun, na gu' pu dua'ñdha' git jia nat jax bhai' ji chu ai, ja'p na jax gui' na cham ñia kat nat dua'ñ. Aañ ilhii'ñ na moo dhi' pu'ñi git ip, gu' ji na gu' jano' pik cham ya'p oiri.

Na duadii giop bamgia' gu Laasar na ka muukix ka'

³⁸ Ba'r jix moik ai' di'n kir bhiji na mit pai' yaas gu Laasar, jodai komaarak ba' ki'n bha kuup. Ba'x io'm mia'n mui' xi ai gu Jesusus bhai' na pai' yaasap gu mukdha', sia pui' ji ñakgat nax buam tu tatda', ³⁹ ba'p kai'ch:

—Ea gor mi' dhir ja'k xi bua dhi ko-maarak jodai na ki'n bha kuup.

Ba' gu Maarta gui' nar ja'nni'ñ gu Laasar kat, jup kai'ch:

—¿Kux ba' gu' chi giilhim bax uub ji? Na gu' maakob tanoolh ba ua' nat dir jum yaas.

⁴⁰ Ba' gu' Jesus jup titda:

—Matgam gu' Dios cham tu' xijaichu'n ji nax bhai'm duukam jup tu' duñia'. Ja'pji aapi' no'p jix biiñak kat aañ jiñ bui bix jum jur ki'n ti jügi'ñ na pui' ji chu buusnia' jax ñap ilhii'ñdha', nañ jax bam titda bo bii'pi'.

⁴¹ Ba' ja'k xi bua mit ip gu' komaarak jodai na ki'n bha kuupich bha gai di'n kir na pai' yaasap gu' Laasar. Ba' gu' Jesus jix dhaam ja'k xi chi tiigik bhai' ji chu a'ga, jup kai'ch:

—Jum taxchaabgi'ñ iñ jiñ Gi'kora', aap nap bhammi dir bhañ kex dhaam. ⁴² Nañ gu' aañ jix maat nap gammijiñ kexkex'ñ Gi'kora' sia nar pai' dhuuk, nañ gu' aañ jum a'mkam pix ya ja'p oiri. Ba' xib jiñ a'm jum aa' nañ jix bhai'm duukam jup tu' duñia' ja nii'ñchudat dhi ja'tkam nam kapbhai' mui' ya'p tu'ii', nam ba' machia' na pich aap bhañ joot ya' dhi oi'ñga'n.

⁴³ Ba' pui' xi chi'ik jup titda gu' mukdha' gex' ki'n:

—Jiñ jaduun Laasar, xi buusaiñ bhiji dir di'n kir!

⁴⁴ Ba' moo jano' bhiji dir ba ji buus gu' Laasar nat jax mu jiñkai gu' Jesus, pu pui' na jax ba bhiibgichu' gu' tootna'n gio gu' noonbi'ñ, gio gu' buibsa'n bhai' pu iinixchu' komaarak jannulh ki'n na mit jax dhuuk bhiji pu bai di'n kir. Ba'p ja titda gu' Jesus gui' nam mi'p tu'ii':

—Gor xi bhippio'k ku mu ja'p ba' oilhia'.

Nam tii chu a'gada' gu' gex'gex'kam na jax dhui mu'aa' gu' Jesus

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lk. 22:1-2)

⁴⁵ Ba' mui' jai' dhit ti jii'ñ jamit gu' Israel kam ja'tkam buiñor gu' Jesus na mit tii nat pui' ji' tu duu, gui' na mit mu dir bha oi kia'mi'ñ gu' Mariiya nam ampik mi'p ka daraa nam ka guguuxi'ñ. ⁴⁶ Jai' gu' dai ji na mit xi boop na mit ja aa'ñdham gui' nam pariseos jum tii'ti'nda' nat jax tu duu gu' Jesus. ⁴⁷ Ba' gui' nam jir ja gex'gex'kam tuk ka' gui' nam bhai' gex' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu' Israel kam ja'tkam, maap xim daagik gui' nam pariseos jum tii'ti'nda' ma tu a'ga mit mu xi jimik nam pai' tu a'gada' gu' daix a'aixkam, bix jamit jup xi

ja baidhak gu' gex'gex'kam jum aa'ndam, jup kai'ch am:

—¿Jax jach ba' duñia' gu' maa'nkam? Tii' na gu' oidhim nax bhai'm duukam jup tu bua. ⁴⁸ Nam gu' dhi' bix mu ja'k ji kaaya' gu' ja'tkam no'ch mi' pix xi ñii'ñ. Ba' gu' gex'gex'kam Rooma kam dai nam bhai' ji bhaaku' no' mit ba maat, bha jimim dho gu' ya'ch kooda' bix dappaam maa'n jimdam nach ji'k ya' oi'dha', gio nam jich ialhchulhdha' dhich chiopi'.

⁴⁹ Ba' gu' Kaipaas gui' na jano' pik gui' gu' oidha' jir ja gex'kam tuk ka' gui' nam bhai' gex' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu' Israel kam ja'tkam, jup ja titda:

—¿Aa gu' aapi'm cham maat ji jia na jax ja'k jir am? ⁵⁰ Ni ku pim jax xim aa' panaas nar am na maa'n maa'nkam pix mukia' jich a'mkam bix na ji'k ja'tkam ya' dhi Israel, nam ba' cham bix jich kooda'.

⁵¹ Ku gu' gu' Dios ji nat pui' ja'k jurtuda gu' Kaipaas na ba' pu'ñi ja titda gu' jai' gex'gex'kam, na gu' jano' gui' gu' oidha' pui'p jir ja gex'kam tuk ka' gui' nam bhai' gex' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu' Israel kam ja'tkam. Ba' dhi' na pui' ji' kai'ch, gu' Jesus na aagit jup kai'ch na ja a'mkam mukia' gu' Israel kam ja'tkam, ⁵² gam sia gu' jai' nam mu ja'p oi'dha' bix kap na ji'x oi'ñga'n, ba' ja'p ji buusnia' na bix maap ba ja jumpada' gui' nam ji'k ti jügi'ñ buiñor guch Gi'kora'. ⁵³ Ba' pui' ja'k maa'n ñi'ook jup duu mit nam xi chu a'gimik gu' gex'gex'kam Israel kam nam sap mu'aa' gu' Jesus no' mit pai' tii.

⁵⁴ Ba'x ixchuixim pix ba oirida' gu' Jesus, na gu'x maat nam jax tu a'ga gu' gex'gex'kam. Ba jii bhai' dhir Judea nammi baas ja'k na pai' Eprain ti tii' na gex' pa'r kiicham, na amuub bipio' na pai'r gampix jix chu gak kir. Mi' ba' pu oirida' ja bii'm gu' noonbi'ñ nam jax ba oi'ñ.

⁵⁵ Ba' moop ba miamlhim nam pai' dhuuk tu piastatda' bhaan paaskua ta'm gu' Israel kam ja'tkam. Mui' pix ba ji ex' am bhammi Jerusaleen mu dir ja'p kam na jax a'lhich jir kikcham, nam sap ba' bii'pi' dir bhai' soi' bam ilhii'ñdha' ampik nam aaya' nam pai' dhuuk bhai' ji chu piastata' gu' bhaan paaskua ta'm. ⁵⁶ Ba' bix nam ji'k

pu'ñi bhammi aajim Jerusaleen gu ja'tkam, bha ja'p tii ti tikka' am gu Jesus na pai' ja'k jax chu'ii'. Tii ti tikkada' am bhiji ji baapki gɛ' chiop, jup kai'chdha' am:

—¿Paa chi ba' moo ja'k bhii? ¿Ka' ba' iam ya' aaya' aa chi jano' na pai' dhuuk pik bar piasta ka'? ¿Jax japim ilhii'ñ aapi'm?

⁵⁷ Nam gu' gu ja gɛ'gɛ'rkam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam pariseos jum tii'nda', pui' pu ja titda am bix gu ja'tkam na sap no' jaroi' maadit pai' nii'ñ na oiri gu Jesus, jotmoda' ja aagi'ñdha' nam ba' dagia'.

12

Gu ubii na mi choi'dha' gui' na joidham uub tootnaran gu Jesus
(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

¹ Ba' na xijum maa'n tanoolh pix ba bi'chu' na ba' moo bam aaya' gu bhaan Paaskua ta'm, mui' ma jii gu Jesus bhammi Betaania na pai' kio gu Laasar gui' nat dua'ñdhak giop bamii' na ba muukix kat. ² Ba'x bhai'm taatit ma chu bhai'ñ jamit gu koi' gu jurnik kam nam tu onbai'ñdha' gu Jesus, nam gu'x bhai'm taat nat mi' ba ai. Gu Laasar jai'p ma chu juu bima'n gu Jesus maap ji dharaibuk mi sonpan gui' na bhaan tum kua', gu Marta ba' dai nat pix mui' ji ja bhii'ñ. ³ Ba' gu Mariiya mi' ba ai na pai' daakat tu kua' gu Jesus ji ua'dat gui' na joidham uub nax dha'ram namik, ba' mi' xi choi'dhak tootnaran giop xi gaki'ñxi kuupa'n ki'n. Joidham ba tu uub ji gu' miji ba'k chir nam pai' daraa, nat gu' bix kap miji ja'p jim tii'mo. ⁴ Ba' gu Juudas Iskariote na maadit jir dhi' gu mambhix gook gu noonbi'ñ gu Jesus na gatuuk maaxik kiisa' nam boi bhichdha', jup kai'ch mi ja'p daakat:

⁵—¡Uu gu' alh ja'p moor tu' kub ji ba' dhi'! ¿Cham bhai' aa na alh jum ga'rai ji'k baik jix cha'tmam oo'm aixim ki'n gu tuumiñ mu ja'k ja makia' gui' na alh cham bhai' nam pai' dhir u'ji ki'n tu saba'da'? Na gu' dhi'x dha'ram namik, na gu' giilhim joidham uub.

⁶ Ku gu' dhi' na pui' ji' kai'ch gu Juudas, cham tu' ji na moo silhkam jix ja joi'ndat jup kai'ch gui' nam cham tu' bia',

ja'pji na diilh tiix gaamum gu tuumiñ ku ba' tii aa'ndagit nam ga'ra' gui' na joidham uub. Na gu' pui' pu tu buada' na tii umua'ñdhix ka' na kusbioda' gu ja tumñi' gu jai' noonbi'ñ gu Jesus, diilh xi gaamui ji'k na ilhii'ñdha'. ⁷ Ba'p titda gu Jesus:

—Aap moo cham jax kai'chdha' jiñ jaduuiñ. Matgam gu' dhi Mariiya pu pu kai'ñkam ulhiiñ kat ji dhi' na joidham uub na ba' pu'ñi mi' bañ choi'dha'ñ chooton am no' ñich ya' ba ai, nat gu' xib pui' ba ji buus nam bañ yaaspa' gu ja'tkam. ⁸ Gu' gui' nam cham tu' bia', matgam gammiji ya'p tui'ka' am ji jam bui na pim alh jup xi ja palhbuidhat ku gi ki'n gu tu' na ja a'm jum aagaidha', nam gu' cham pai'm ti'ñcho. Gu' aañ matgam ya' pix ja'p bhichu' ji dhi oi'nga'n bhaan, ja'p pik ba ji jiiñ chi gu'.

Gu gɛ'gɛ'rkam nam bax mu'aak ka' gu Laasar

⁹ Mui' jai' dhit gu Israel kam ja'tkam pui' ba ti kai mit na bhai' dhir oiri Betaania gu Jesus. Ba' mui' ma jii mit na mit ti tiigim no' moo silhkam bha oiri, gam na mit bhaan jim iatak nam jix chigik gu Laasar gui' nat dua'ñdhak giop bamii' gu Jesus na tii ba yaaspich mukxikam. ¹⁰ Ba' giilhim jix bhaak am gu ja gɛ'gɛ'rkam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, jup kai'ch am nam sap bix mu'aa' gu Laasar biindai gu Jesus, ¹¹ na gu' sap dhi'r kuiñcha'n na gan mumki nam ba' mui' jai' dhit gu Israel kam ja'tkam mu ja'k pix ba kaichu' gu Jesus na mit ji chigik nat dua'ñ, gui' ba' mi' pix ja'p ji bi'iim am.

Na gɛ'kam ki'n bhammi ba aaya' Jerusaleen gu Jesus

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lk. 19:28-40)

¹² Mui' ja'tkam bhai'p tu'ii' am ji gu' Jerusaleen nam tu piastat gu bhaan paaskua ta'm. Ba' buimgidhak pui' ba ti kai mit na sap mu ja'k ba jim gu Jesus bhammi ja'k Jerusaleen. ¹³ Ba' na mit jax i'ki gu ko'kmarak jaaja' miji xi ji dhuu'ñ jamit na mit namkim mu na pai' dhir mui' ba jim jup xi kai'chidhat gɛ' ki'n:

—¡Ja'p moor jix uañ ji tu' silhkam dhi' na jaroi'r jich gɛ'kam tuk ya' dhi Israel,

na jaroi' bhaankamu'n ya ja'p oiri guch Gi'kora'!

¹⁴ Ba' gu Jesus maa'n xim taiñbuidhak gu bhurru bhai' xi dhaibuk mui'p ba tu jimchudim na mit ba tii gu ja'tkam. Pui' ji chu buus na ji'k jax tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' nat pai' tum ua'nak bijik nap jum kai'ch:

¹⁵ Aapi'm moo cham tu' bhaan jax jum aa'nda' ji Jerusaleen oi'ñkam.

Pu kani git na mi'ñi dhir bhai' ba jimda' gu jam gè'kam tuk alhi'ch bhurru ta'm.

¹⁶ Ku gu' gu noonbi'ñ gu Jesus pu cham maatit kèèkè' am ji na jax ba'r jum duukam bix na ji'k jax tu buada', ni kum cham maatit kèèkè' ip gu' mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam nam dhi' aagit jup kai'ch. Nammi ji nat pai' dhuuk muukik gio duadik jup ba jix dhaam na mit ba' bhai'x maatit ji kai na bak bix pui' tu ua'ñix ji tii na ji'k jax tu buimik gu Jesus, pix ji nam gu' cham maatit kèèkè't.

¹⁷ Ba' bix gui' na mit ji'k tii gu Jesus nat dua'ñdhak giop bamii' gu Laasar na tii ba yaaspich mukxikam, mu ja'p pix ja'x pui' tu ja a'gi'ñdha' am gu jai' nam chakui maat. ¹⁸ Pui' ku mit ba'x bhai'm ilhdhak mui' xi ñam gu Jesus mu na pai' dhir mui' ba jim, nam gu' pui' ba tè kèè na joidham jix bhai'm duukam jup tu bua. ¹⁹ Gu' gui' nam pariseos jum tii'ti'nda' gu' giilhim jix bhaak am ji, jup jum ti titda' am mi ja'p oipot:

—¿Dho jaiñ na pim jax ti nii'ñ! ¿Jax jachich gip ba dooda siach chi o'bhagi'ñ? Nam gu' giilhim bix pix mu ja'k ba kaichu'.

Nam ba ga'ngada' gu Jesus ji'kchi gui' nam griago ñi'ook ki'n tu a'ga

²⁰ Ba' ji'kchi bhai'p oipo am Jerusaleen gui' nam griago ñi'ook ki'n tu a'gada' nam pai'p tu'ii' gu mui' ja'tkam, nam bhai' dhir tu daan xi chu piastatdat gu bhaan Paaskua ta'm ja bixm. ²¹ Ba' dhi' ji' nam griago ki'n tu a'ga, mu ja'p ji chi'gik ba tikka am gu Piliip gui' nar Betsaida kam na Galilea dibir bhaan bipio', soi' xi chitda am na ba' ja aagi'ñdha', jup titda am:

—¿Paa ja'k jax chu'ii' gu Jesus? No' pich iam jich aa'ñ jiiñ jaduun. Aach tix ñio'kdhak ji.

²² Ba' gu Piliip mu jimik ba aa'ñdhim gu Anrees nam tu' tikka gu ja'tkam, gook dit jamit ba' mui' ma jii na mit aa'ñdham gu Jesus mu na pai'p tu'ii' nam ti tikka gui' nam griago ñi'ook ki'n tu a'ga. ²³ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dho nat gu' xib ya' bam ai jia nañ pai' dhuuk muukii' giop bamgia' kum ba' ba xiñ maachim nañ jir tu'p tu'm da' guñ jaaduñ. Ya' bar bhaan gu' nañ pai' dhuuk giop ba jimia'x dhaam na pai'x io'm gè'kam ki'n bañ dhaasa' guñ Gi'kora'. ²⁴ Na gu' dhi' ja'pni jia na jax ba' gu kai'ñ gu tiriik, na cham ji'xdha' mui'dha' no' mu pai' pix pu ulhñix, gu' dhi'm aa'nda' ji na mu ja'p jum ixia' dibir ta'm na ba' mi' dhir buusni' mui' ba kaicha'. Pu'ñi ip ba' aañ, bixpi'm aa' nañ jiiñ chulhiiñai mukia' ja a'mkam gu ja'tkam nam ba' mi' dhir pu'ñi bhai' ji machia' nañ jir tu'p tu'm da'. ²⁵ Ba' gu jaroi' no' daix aa' na gammijix bhai' tu jimda' ya' dhi oi'ñga'n bhaan, am ti'ñchoka' na cham bhai' tu jimia' gatuuk. Gu' ji no' gu' cham tu' bhaan jax jim aagat ti jii'gi'ñ aañ jiiñ bui, siat chi bix aixim jix buam jum duukam bhai' a'miram ji chu jii, dho gi gu'x bhai' tu jimia' ji gatuuk, nañ gu' pu baidhika'x dhaam na pai' gammijix jikgim bap tui'ka'. ²⁶ Ba' gu jaroi' no'x aa' nañ kaichgit jiiñ a'mkam ba tu juanda', jum aa' na bix juraa'n ki'n ti jii'ñdhat mi' pui' xi jimda' nañ ji'k jax tu a'ga, na ba' ja'p ji buusnia' na gammijiñ bixm jup tui'ngida' sia nar pai' dhuuk, na gu'x ki'galhdhat bhaan ba ti niidhidha' guñ Gi'kora'.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jootom mukia'

²⁷ 'Aañ moo cham pui' ka tu tatda' ji xib, ampix pui'x buam tu tatda'. Chi na ñich gu' pu kai'ñkam pix bha jii ya' dhi oi'ñga'n, cham bhaai' nañ jax jup ba ji chi'da' guñ Gi'kora': "Jiiñ palhbuidha' ap jiiñ Gi'kora' nam cham ji'xkat jax jiiñ dhooda' gui' nam xiñ bhaamki'ñ." Jax dhuu na ñich gu' pu kai'ñkam bha jii nañ ya' pui' tu kuugalhdha' nat ji'k jax jiiñ chi'n. Gu' ja'piani nañ tii'da': "Jiiñ palhbuidha' ap jiiñ Gi'kora' nañ ba' pui' tu kuugalhdha' na pich ji'k jax jiiñ chi'dak bhañ joot, nam ba' machia' gu ja'tkam nap aap giilhim jir gè'kam."

28 Ba' mi' dhir bhai' ji chu a'ga jix dhaam ja'k jup kai'ch:

—Xiñ palhbuidha' ap jiñ Gi'kora' nañ pui' tu kuugalhdha' na pich jax jiñ chüidak bhañ joot, nam ba' machia' gu ja'tkam nap aap giilhim jir gø'kam.

Ba' gø' ki'n bhai' ba tum ñio bhammi dir jix dhaam jup tum kai'ch:

—Matgam jañich pu pui' ba duu ji. Gø'kam ki'n jix bhai'ñ chaat iñ nap mi' pui' tu kuugalhdhim nañ jax jum titda. Jix io'm jañ jix bhai' bañ chaat ka' no' pich bix pui' ba tu kuugalh.

29 Ba' gu ja'tkam nam mi'p tu'ii' na mit kai nat bha tum ñio jix dhaam dir, jup kai'ch am nat sap tu' pix gø' tir. Jai' ba' maakam jup tii mit, jup kai'ch am:

—Nobii'ñ guch Gi'kora' ji nat bha tu a'gi.

30 Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho aapi'm na bha jam guguuxi'ñ dhi' nat bha tu a'ga, cham tu' aañ, na pim sap ba' ya' dir ja'p ja'k cham jax kam aa'nda'.

31 Nat gu' xib ya' bam ai na pai' dhuuk ja aagi'ñdha' gu Dios bix gu ja'tkam nam ji'k mi' pui' jimia' na jax jix aa', gio nam ji'k cham mi' pui' jimia'. Gio gu ja'ook na ya' tu daam kiik dhi oi'ñga'n, mi' pix ja'p ji bi'ya' xib dir. 32 Na gu' aañ nam pai' dhuuk jiñ xissapa' kuruus ta'm, mui' bhai' ji chi jii'ñdha' am aañ jiñ bui.

33 Ba' dhi' pu'ñi ja'k ja titda gu Jesusus gu ja'tkam na ja aagi'ñ na jax ja'k jum duuji mukia'. 34 Ba'p titda am gu ja'tkam:

—¿Gi na ba'p jum kai'ch mi u'uan ta'm nach tu jiñkui'ñdha' nat pai' tu ua'nak gu Moisees na saak guch Xoi'kam na Dios bha jootsa', cham pai' dhuuk mukia' no't pu'ñi ya' ba ai? ¿Jax ji kup ba'p kai'ch nam aap jum sissapa' kuruus ta'm? ¿Ka' gui'p jir jumaich Xoi'kam aa na bhaan tu a'ga mi u'uan ta'm na saak cham pai' dhuuk mukia'?

35 Ba' gu Jesusus jup ja titda ip gio:

—Aañ pix ba jam aagi'ñ iñ jiñ jaaduñ nañ jax jiñ dhuñia' jootom, cham jañ moo pui' pix jam titda. Ba' no' pim jix aa' na pim jix chu maax kir bap tui'ka', mi' pim pui' ba jimia' nañ ji'k jax tu a'ga, na gu' aañ ja'p ji buusan nañ joidham gø' tanoor nañ ji'x ya' kapup oiri. Cham maat japim gu' na pim pa ja'k bhichu' na pim gu'x chu tukgam

kir jup tu'ii'. 36 Ba ti jii'ñdha' pim aañ jiñ bui nañ ya' kap tu'ii' jam bui nañ tu jam bi'ñxi'ñ, na pim ba'ñ bim bap tui'ka' na pai' joidham jix chu maax.

Ba' mi' na pui' xi chu ja a'gidhimik gu Jesusus, mi' pix ja'p ji bhii, pu jii o'ñchixim. Cham pai' ka tii mit.

Na jax jir jum duukam nam ba' cham ti jii'gi'ñ gu Israel kam ja'tkam buiñor gu Jesusus na tii tu ja a'gi'ñ

37 Ba' pu cham ti jii'gi'ñ am gu Israel kam ja'tkam buiñor gu Jesusus sia ku tii ja nii'ñchudat jix bhai'm duukam jup tu bua.

38 Pui' ji chu buus nat ji'k jax tu ua'nak gu Isaiiyas gui' na bijik bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios, nap jum kai'ch:

Cham ji'xkat jiñ jii'ñ jamit gu ja'tkam jiñ Gi'kora' nañ alh tii pup tu ja a'gidhimik,

ni sia kuñ chi ja nii'ñchudat jix bhai'm duukam jup tu bua.

39 Gio ba' ja'pnip tu ua'nak gu Isaiiyas kum ba' cham ti jii'gi'ñ gu Israel kam ja'tkam buiñor gu Jesusus, na ja'pni mui' ji kiksa:

40 Gu Dios pix jup tu duu ji gu' nam ba' cham maatit ti nii'ñdha' sia kum tii ti nii'ñ na tu' jax jum bua,

panaas ku moo kuukup ka' gu ja buupui, ni nam cham maatit køøøø na jax jir jum duukam ka' sia kum tii køøø na ji'k jax tum a'ga gu ñio'ki'ñ,

nam jax dhui pix cham soi'm ilhdha' buiñor na ba' cham tu ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara'.

41 Pux maat jia gu Isaiiyas na guch Xoi'kam giilhim jir gø'kam, pui' kut ba' pu'ñi ja'k tu ua'nak na dhi' aagit jup kai'ch na ji'k jax tu duñia'.

42 Kum ti gu' moo siamri mui' ti jii'ñ ji gu Israel kam ja'tkam buiñor gu Jesusus, kux gu' iam, gam sia jai' dhit gui' nam jir ja gø'gø'kam tuk. Dai ji na gu'x ixchuixim pix nam cham machia' gui' nam pariseos jum tii'nda', nam gu'x ja iibhi'ñ nam ja iattulhdhai ja bui gu jai' gø'gø'kam pu mai' ja ardimia' mi' dhir gø' chiop no' mit jax dhuuk maat. 43 Nam gu' kax joojoi'ñ nam mi' pui' jii'mda' nam jax ja'k jix kii' ka'm nii'ñ gu ja'tkam, cham tu' na jax ja'k jix

aa' gu Dios, gam nam kax aa' nam mu dir bha ja'k bix pix tu' ka'm ja niidhat pix jix bhai' ja titdada' gu ja'tkam. Gu' no' mit ba maat nam ba kaichu' gu Jesus, pu maa'n jimdam ja bhaamkidha' am jia.

Gu Jesus nap kai'chdha' nam jum tul-hiiña' gatuuk gui' nam ji'k cham mi' pui' jimia' na jax tu a'ga

⁴⁴ Ba'p ja titda ip gio gu Jesus gē' ki'n nam ba' kēēkē':

—Gu jaroi' no't ba ti jii'ñ aañ jiñ bui, bix buiñor ti jii'ñdhaip jum duña' guñ Gi'kora' nat bhañ joot. ⁴⁵ Piam no't jaroi'x bhai' bañ maat nañ jir tu'p tu'm da', bix gui' nat bhañ joot jup ba machia' nar tu'p tu'm da', cham tu' dai aañ. ⁴⁶ Na ñich gu' aañ bha jii jia ya' dhi oi'ñga'n nañ ya' tu ja bi'ñxidha' gu ja'tkam nam jix chu tukgam kir jup tu'ii', na gu' aañ ja'p ji buusan nañ joidham gē' tanoor, na ba' gu jaroi' na ba ti jii'ñdha' aañ jiñ bui, jix chu maax kir ji bi'ya'. ⁴⁷ Cham tu' nañ aañ ya' ēēji pui' xi ja titdaimi nam giilhim jix u'ua'tulhdhix ba ja tulhiiñchuda', gu' ja'pji nañ ja'kbui' kat ya' ja palhbuidha' ji nam jax dhuuji cham jum tulhiiña' gatuuk. Mi' dhir jam ba' diilh jup bam tigia' no' mi' pui' jimia' nañ ji'k jax tu ja a'gidha', piam ku gu' cham. Diilh ba' bax maat guñ Gi'kora' na jax ja dooda'. ⁴⁸ Piam kum jai' dhit cham jiñ kaim nañ ji'k jax ti tu a'ga nam cham jiñ kii'galhdhat, cham jax bua dho. ¿Jax jañ gip ja tiida' aañ? Jumaix jai'ch ji gu' gui' na pik ja aagi'ñdha' nam kuiñcha bia' jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n, dai na xi ja aa'ñdhai na mit silhkam cham mi' pui' jii nañ ji'k jax tu ja a'gi'ñ xib. ⁴⁹ Nañ gu' aañ cham tu' diilh pix pui' tu a'ga jia gammiji nañ diilh jax ilhii'ñ, ja'pji daipu' nat ji'k jax pix jiñ chiidak bhañ joot guñ Gi'kora'. ⁵⁰ Na ba' gu jaroi' no't jiñ kēēk mi' pui' ba jii nañ ji'k jax tu a'ga, pu baidhika' guñ Gi'kora' jix dhaam ja'k na pai'p tu'ii', na gu' gui' pix jir ñio'ki'ñ dhi' nañ ji'k jax tu jam a'gi'ñ, nat gu' pu'ñi ja'k xiñ aa'ñdhak bhañ joot.

13

Gu Jesus na ba ja bopkoñdha' gu ja tooton gui' nam ji'k kaichu'

¹ Ba' takaab dir na ba' moo bam aaya' gu bhaan Paaskua ta'm nam pai' dhuuk tu piastatda' gu Israel kam ja'tkam, pux bhai' bax maat gu Jesus nat bam ai na pai' dhuuk giop ba jimia'x dhaam buiñor guch Gi'kora' nat pai' dhir bha jii. Cham jax bua sia ku mit diilh ya' ji bii gui' nam ji'k kaichu', na gu' pui' na jax jix ja joi'ndat bax ja da'da' sia kut ba jii nat jax jix ja joi'gilh ya' dhi oi'ñga'n na ja biim oilhimik.

² Ba' na mit pai' dhuuk ba ji chu juu gu jurnik kam, gu ja'ook pui' ja'k ba jurtuda gu Juudas Iskariote maraa'n gu Simoon Iskariote na sap maaxik kiisa' gu Jesus nam boi bhichdha', dai pui' pix bam aa' mi' dhaakat na ti tu kua'. ³ Gu Jesus pui' pix xim aa' jura'ram bhaan nat bam ai na pai' dhuuk giop ba jimia'x dhaam buiñor gu Dios nat jaroi' bha joot. Pux bhai'x maat gu' na bix bhaan ji chu bi'ya' sia nar tu', gam na bix tu daam ba kiika' ya' dhi oi'ñga'n. ⁴ Pui' xim aagat ba' moo jotmoda' nat jax kikbo mi' na pai' daakat ka tu kua' gu jurnik kam, bhai' ji kua gu tēb kutuuna'n na daam dir ti'chu', mi ja'p xi dhaasak bhai' ji bhi maa'n gu jannulh joidham jix moik. Mi' dhir ba' bha ja'p xi buraak jurban ⁵ bhai' ji ja bopkoñ gu ja tooton gu noonbi'ñ, dai nat jax ja'aa ta'm tua gu suudai', gu jannulh ki'n ba' xi ja gaki'ñxidhidhat gui' nat bha ja'p xi buraak jurban.

⁶ Ba' na pai' dhuuk gu Peegro tiip bax bopkoñdham gu tootna'n, cham aa', jup kai'ch pix:

—¿Aañ aap moo pui' pik ba jiñ bopkoñdha' guñ chooton jiñ jaduun?

⁷ Ba' gu Jesus jup titda:

—Matgam gu' saalh ka maachim ap jiñ jaduun na jax jir jum duukam nañ ba' jam bopkoñi'ñ gu jam tooton. Gu xib gu' chakui ji nap maat.

⁸ Ba' gio bhai'p ji ñio gu Peegro, jup kai'ch:

—¿Cham aa gu' aañ moo chakuiñ bopkoñdha' ap tu'ñ chooton? Nap gu' aap giilhim jir gē'kam, cham tu'r jum jupaabkam iñ.

Ba'p titda gu Jesus:

—Dho bak gu' cham tu'ñ bui kap tui'ñgida' ap no'p cham aa' nañ jum bopkoñdha' dhim tooton.

⁹ Ba' gio mui'p ji ñio gu Peegro, jup kai'ch:

—Xiñ bopkoñi'ñ ku giñ jaduun. Biix xia dhiñ ñoonob jap jiñ bopkoñdha' gio ba' dhiñ mo'. Aañ jix aa' ji nañ gammijim buip tui'ñgida'.

¹⁰ Ba' gio mui'p ji ñio gu Jesus, jup titda:

—Jax dhu nax kiki' gu jam noonob gio gu jam moom, na pimit gu' kia'pix batbia. Cham jum aa' nañ jam bopkoñdha', dai ji dhi jam tooton nat ba dirbat na pim ki'n jiim nañ ba' ya' jam bopkoñi'ñ, sia ku pim cham tu' moo biix jix batbix na pim ji'k jiñ kaichu'.

¹¹ Na gu' pu bax maat gu Jesus na maadit maaxik kisa' nam boi bhichdha'. Pui' ku ba'p ja titda nam cham tu' biix batbix nam ji'k kaichu'.

¹² Ba' nat pai' biix ja timo nat ja bopkoñ gu ja tooton, gio mup ji dhaibu sonpan gui' na bhaan tum kua' xi chi'ik ip gio gu tɛb kutuuna'n. Mi' dhir ba'p ja titda:

—¿Jix maat japim aa na jax jir jum duukam na ñich ba' jam bopkoñ gu jam tooton? ¹³ Aañ silhkam dhor gɛ'kam na pim jax bañ chiti', gio nañ bixchu'x aichu'n. Cham tu'r gama ja'k na pim jax kai'ch jiñ jaaduñ. ¹⁴ Kuñ chi gu' jam bopkoñ ji gu jam tooton sia kuñ giilhim jir gɛ'kam gam nañ bixchu'x aichu'n nañ pu tu duña' na pim jax bañ ñi'ñ. Aapi'm ba' dhih ya' dir ja'p ja'k pui'p xim bopkoñdhat gu jam tooton biix ji'ma'n. ¹⁵ Na pim jax bañ ñi'ñ aañ na ñich jam duu, pu'ñi ja'k japim ba'p tu kuugalhdhidha' aapi'm gammiji ti'ñchokat. ¹⁶ Na gu' dhi' ja'pni jia na jax maa'n gu tujuandam na mi' pui' xi chu duñiidha' na ji'k jax tidaidha' gui' na buiñor tu juanda', na gu' bita'n jup tui'ka', cham tu' ja'xbui'p jir gɛ'kam ka' gu' na jax gui' na mi' buiñor tu juanda'. Gio ba' ja'pni ip na jax gu jax chu'm tujuandam no' mit pai' joot na jimia', mu jimia' dho na gu'x mat ka' jia nar tujuandam ka' pix, cham tu' pui' na jax gui' na mu jootsa'. Aapi'm ba' pu'ñi ip jiñ jaaduñ. ¹⁷ Mi' pim pui' xi chu duñiidhat na pim jax jiñ ñi'ñ nañ jam bua gio nañ tu jam a'gi'ñ no' pim jix maat na jax

jir jum duukam, na pim ba'x jijikgim jup tui'ka'.

¹⁸ 'Sia kuñ gu' cham tu' moo biix jup jam titdat jup kai'ch na pim ji'k ya'p tu'ii', nañ gu' aañ jix maat nañ ji'k pix ja daa' gui' nam gammiji bañ kaichgida'. Na gu'm aa' na pui' tum kuugalhdha' nat jax tum ua'nak bijik nap jum kai'ch: “Maadit bhai' jiñ bhaamki gui' na mit ji'k jiñ biim tu juu.” ¹⁹ Xib dir jañ pui' ba pup xi jam titdañ jaaduñ na pim ba' ba pup jix mat ka', ampik na pui' tum kuugalhdha', na pim ba'x io'm ba ti jigi'ñdha' no't pui' ba tum duu na aañ pix jir di' guch Xoi'kam nañ jax pu bar di' sia bijik dir. ²⁰ Pu ka nañ moo silhkam ya' pu jam tida', na gu jaroi' no't jix kugalh gu jax chu'm jiñ chujuandam tuk, no' mu ja'p pai' jimdat jiñ a'mkam tu a'gim, ja'p ji buusnia' na aañ na xiñ kugalhdha'. Gu' ba' gu jaroi' na xiñ kugalhdha' aañ, guñ Gi'kora' nax dhaam jup tu'ii' nax kugalhdha' ip nat jaroi' bhañ joot.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' na sap gu Juudas maaxik kisa' nam boi bhichdha' (Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lk. 22:21-23)

²¹ Ba' mi' na pu'ñi xi kai'chimik gu Jesus, bhai' pix joi'ndara' ji chum suulh, jix buam bhai' jim ilh ii'mdagaram bhaan. Ba'p ja titda gu noonbi'ñ:

—Maadit aapi'm moo maaxik jiñ kisa' nam boiñ bhichdha' gu ja'tkam. Aañ moo ya' pu jam titda.

²² Ba' gu noonbi'ñ bhai' pix xim nini'ñ am, nam gu' cham maat na jaroi' ba' aagat jup kai'ch na pui' maaxik kisa'. ²³ Ba' maadit gui' nax io'm jix dha'da' gu Jesus mi' dhir ja'p daa sonpan. ²⁴ Ba' gu Peegro ja'p xi dhuiñxi na sap mi' dhir tikka' na jaroi' ba' aagat jup kai'ch na pui' maaxik kisa', na kapbhai' mi sonpan daa. ²⁵ Ba' gui' amuub dir jup ba tikkax dhupii'ñ ki'n, jup titda:

—¿Jaroo ba' da' gui' na pui' maaxik jum kisa'ñ jaduun? ¿Jax chu'm jir di'?

²⁶ Ba' gu Jesus jup xi aagi'ñ, jup titda:

—Dho nap pix ni'ñdha' nañ jaroi' ti bi'ñxidhai mu ja'k xi makia' gu timkalh. Dhi'r di' ka'.

Ba' pui' xi chi'ñik, nat jax daa gu timkalh, xi chi bi'ñixidhak mu ja'k xi maa gu Juudas Iskariote, maraa'n gu Simoon Iskariote. ²⁷ Ba' nat kia'pix maa'n bhai' ba kii, bhaan pu baa gu ja'ook. Ba'p titda gu Jesusus:

—Xib jap ba' ba jimda' Juudas nap jax pui'x chu duñiim saak, dai na moo jotmoda' git.

²⁸ Ba' pu ni maadit gu bix nam ji'k mi dharaa kut jix maatit kai gu Jesusus na jax kai'ñkam pui' titda gu Juudas. ²⁹ Ja'p jum aa' am na jax kai'ñkam jup titda na ba tu taañmira' gu tu' nam tu bhaidha' gu bhaan paaskua ta'm, piam ku na ba ja makia' ji'k gu tuumiñ gui' nam cham tu' bia', nam gu'x maat na gui' umua'ñdhix na kusbioda' gu ja tumñi' bix nam ji'k jir noonbi'ñ gu Jesusus. ³⁰ Ba' nat jax pix mi' ji jugio gu timkalh nat maa gu Jesusus, mi ja'p pu bhai' gu Juudas nat jax kikbo pui' cham jax ji chi'ñik. Bar tukaa' ji ba' gu'.

Gu Jesusus na ba tu daasa' nam sap xim ja joi'g'nda' gui' nam kaichu'

³¹ Ba' mi' dhir jup kai'ch gu Jesusus nat pai' pu ba jii gu Juudas:

—Xib dho gi ba' ampix jum ai ji nam pai' dhuuk am xi machia' gu ja'tkam nañ aañ ja'xbui'p jir g'e'kam na guñ Gi'kora' nat bhañ joot. ³² Na gu' nañ pai' dhuuk duadii giop bamgia' mu dir koi'ñga'n tir, dhi' bhaan bax maati' ka' na gui'ñ buip tui'dhi' na giilhim jir g'e'kam. Pu'ñi duuji ba' ba matgilhia' ip nañ aañ ja'xbui'p jir g'e'kam na guñ Gi'kora', pui' kuñ ba' bixchu'x aichu'n nañ pu tu duñia' bhaankamu'n. ³³ Ba' xib am tii pup ba jir boi cha'm kam iñ jiñ jaaduñ, cham jañ tu' mui' ya' ka juruuñdha' jam bui. Aapi'm chi ba' nai' tii ji chu gaaga' na pim gio tii ba xiñ chi'gik ka', ji na pim gu' cham pai' kañ chigia', na pim gu' cham ji'xdha' aaya' nañ pai' ja'k bap tui'ka' no' ñich ya' dir ba jii, pui' nañ jax jup ba ja titda jano' gu Israel kam g'e'gerkam. ³⁴ Dai nañ ja'pni ja'k xi chu daasai aapi'm jam bui na tu aagix ka' xib dir, na pim joidham xim ja joi'ndat jix bhai' kai'chit tu oi'ñka' bix ji'ma'n, ja'p na jax aañ nañ xi jam joi'ndat xi jam da' bix ji'ma'n aapi'm, ³⁵ nam ba' bhai' ji machia' gu ja'tkam na pim aapi'm

joidham jir jix bhabhai'kam na pim ji'k bañ kaichu'.

Gu Jesusus nap t'ida' gu Peegro na sap pu t'ya' na cham tu' kaichu'

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lk. 22:31-34)

³⁶ Ba' gu Peegro bhai' ba tikka gu Jesusus, jup titda:

—¿Paap gi moo ja'k bhaya'ñ jaduun kuch ba' pui' cham pai' kam tigia'?

Ba'p titda gu Jesusus:

—Dho maakam ja'k dho, na pai' ja'k cham bhaai' nap jax jiñ oidha' gu xib nañ gamai' ji jimia'. Ku ba' gu' aap cham jax jum aa'nda' ji, nap gu' saalhim bhai' pix pui'p bhaya', bhammip jup ba ji buusnia' nañ pai'p tui'ka'.

³⁷ Ba'p kai'ch gu Peegro:

—Pu xiib ji nañ pix mi dhaibu aañ nap pai' dhuuk gamai' ji jimia'ñ jaduun. ¿Kux ba' gu' aañ pai'p bi'ya' diih? Daas iñ dho nañ mukia' jum a'mkam no'ñ xi ilhi'ñ.

³⁸ Ba' gu Jesusus jup titda:

—¿Paap gip daas nap mukia'ñ a'mkam Peegro? Pu ka git nap ja'xñi pu baikim pui' ba t'ya' nap cham tu'ñ kaichu' na ba' pik moo ba jiiñkia' gu takaarui', aañ moo ya' pum titda.

14

Gu Jesusus nap kai'chdha' na gui'r di' gux kii' boi

¹ 'Aapi'm moo cham tu' bhaan jax jum aa'nda'ñ jaaduñ, Dios japim pix ti'ñchokat buiñor jix biiñak ka' gammiji, gio ba' aañ jiñ bui ip. ² Matgam bhammi na pai'p tu'ii' guñ Gi'kora', mui' kap jir ba'pki chir ji na pai'x bhaai' na pim oi'ñcha' bix ji'ma'n, aañ moo ya' pu jam titda. ¿Kux ba' gu' aañ pui'p ba jam titdada' git aa gu ja'p pix no' cham jir silhkam ka' git? Chakui ji nañ pui' jam t'ida' git. Ba' aañ b'ipi' mui' xi jimia' xib nañ ba ti kii'mpiga' bha ja'p na pim jax aaya' bix ji'ma'n. ³ Gioñ ba' bhai'p jim nañ ji'x jix bhai' xi chu dui nañ bha jam bai'ñmira' na pim bhammi ja'k ba oi'ñchapu' jiñ biiim nañ pai' kio, na pim ba' gammiji jiñ biiim jup tui'ka'. ⁴ Xib japim dho ba' bax maat jiñ jaaduñ na pim jax dhui aaya' nañ pai' ja'k jim, nañ gu' ba jam aagi'ñ.

⁵ Ba' bhai' ji ñio gu Tomaas, jup titda gu Jesus:

—Pu cham maat ich jax dhui nap pa ja'k bhichu'ñ jaduun. ¿Jax jachich gi dhuip ba ai gu diilh bhammi pai' nap tu aa', nach gu' cham maat gu boi nach pai' jax ji bhaya'?

⁶ Ba' gu Jesus jup titda:

—Aañi' dhor di' gux kii' boi na bhaan jum bhichu'ñ jix dhaam ja'k na pai' cham ka tu muuki'. Jum aa' na aañ jiñ bui ti jii'ñdha' gu jaroi' na ba' jimia' jix dhaam ja'k buiñor guñ Gi'kora'. ⁷ Na gu' no' pim jiñ bui ti jii'ñdhat jix bhai' ba xiñ maat nañ jir tu'p tu'm da' aañ, bix bhai' ji machia' pim na ji'x jir gè'kam guñ Gi'kora' bhammi na pai'p tu'ii'. Pui' na jax xib na pim gu' bax maat na ji'x jir gè'kam, na pim gu' diilh jam buupui ki'n ba ni'ñ.

⁸ Ba' gu Piliip bhai'p ji ñio, jup titda ip gu Jesus:

—Eap xich chi'ñchodak gu Dios na jax chu'm ti ni'ñ jiñ jaduun, nach ba' cham jax jich aagit dai gui' bhaan titi'ñchoka' pix ba'.

⁹ Ba'p titda gu Jesus:

—¿Kux chakui aap jiñ maat Piliip nañ moo mui' chanooll jam bim ba oiri? Gi nañ jup jam titda na gu jaroi' no't jix bhai' bañ maat aañ nañ jir tu'p tu'm da', bix bhai'p ji machia' nar tu'p tu'm da' guñ Gi'kora'. ¿Jax ji kup ba'p kai'ch nañ pui' jam ti'ñchoda' na jax chu'm ti ni'ñ? ¹⁰ ¿Ka'p ji cham ti jii'gi'ñ aa Piliip nañ jup kai'ch nañ aañ buiñor jup tui'dhi' guñ Gi'kora', gio na guñ Gi'kora' mu dir bha ja'k jiñ buip tui'dhi' ip? Jax dhui nañ moop jam titda ip nañ aañ cham tu' pui' tu a'ga gammiji nañ diilh jax ilhii'ñ pix, daipu' ji na jax pix jiñ chidaim guñ Gi'kora' nañ buip tui'dhi'. Gui' pix jiñ a'm dir jix bhai'm duukam jup tu bua, nach gu' gook dit maa'n ii'mda'p duuk. ¹¹ ¿Ka' moo ja'p jix xijai aa na pim ti jii'ñdha' na silhkam aañ jiñ buip tui'dhi' guñ Gi'kora', gio nañ aañ ya' dir mu ja'k buiñor jup tui'dhi' ip? Ja'pji na pim ba ti jii'ñdha'ñ jaaduñ, na pim gu' ba ti ni'ñ nañ joidham jix bhai'm duukam jup tu bua bhaankamu'n, nach gu' kai'ñkam gook dit maa'n ni'look jup duuk. ¹² Pu ka nañ moo tu' silhkam ya' jam aagi'ñdha'ñ jaaduñ, na gu jaroi' no' bix juraa'n ki'n ti jii'gi'ñ aañ

jiñ bui, pui' bixchu'p bax chu aichu'nda' na pu tu duña' jix bhai'm duukam ja'p na jax aañ. Jix io'm gè'gèr jix bhai'm duu'nkam ba xip tu buada' no' ñich aañ ba jii'x dhaam buiñor guñ Gi'kora'. ¹³ Ba' no' ñich pu'ñi ba jii, bhammi dir dai nañ bhai' ba jam joochxi'ñdha' gu tu' na pim ya' dir mu taanda' guñ Gi'kora' aañ jiñ bui jix biiñak kat, na ba' bhaan jix maati' ka' nach silhkam gook dit maa'n ii'mda' pix jup duuk guñ Gi'kora' na giilhim jir gè'kam. ¹⁴ Ti'ñchokat japim moo na pim aañ jiñ bui pix jix biiñak kat mu taanda' guñ Gi'kora' gu tu' na jam a'm jum aagaidha'. Aañ ba' pu maa'n jimdam bha jam joochxidha', nañ gu'x mat ka' na pim aañ jiñ kaichu'.

Gu Jesus nap kai'chdha' na bha ja joochxidha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gui' nam ji'k ba kaichgida'

¹⁵ 'Gu' ba' xib na pim bañ kaichu', dai na pim mi' pui' xi jii'mit nañ ji'k jax jam titda, no' pim dho ji baabui' silhkam jix aa' na pim tu' ka'm bañ ni'ñdha' ya' dir ja'p ja'k, piam ku gu' cham. ¹⁶ Aañ ba' bhammi eji soi' tida' guñ Gi'kora' na bha jam joochxidha' gui' na gammiji jam buip tui'ñgit jam nuukdaidha' na cham tu' jam duña', gam na jam guguuxdhatgida', na gu' gui' cham pai' ka jimia' no't pix ya' ba ai, cham pui' na jax aañ nañ bar boi cha'm kam. ¹⁷ Gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'ñ dho aagit jup kai'ch na jam a'm bam tajaana' no't bhai' ba jam joochxi guñ Gi'kora' dai aapi'm na pim ji'k bañ kaichu'. Gui' nam ji'k cham ti jii'gi'ñ aañ jiñ bui dho gi gu' cham ji'xdha' ja a'm jum tajaana' ji, nam gu' cham mat ka' nar tu'p tu'm da'. Aapi'm na pim gu'x bhai' bax maat nar tu'p tu'm da'. ¹⁸ Ku ba' gu' cham tu' ji nañ moo gammiji pu diilh ya' xi jam iabui no' ñich ya' dir ba jii, gioñ bhai'p jim ji matgam ya' aapi'm jam bui, pui' nañ jax jam bim ba oirida'. ¹⁹ Dai gui' nam ji'k cham ti jii'gi'ñ aañ jiñ bui dho gi gu' pu cham pai' kañ chigia' am ji no' ñich pix ya' dir ba jii. Aapi'm na pim ji'k bañ kaichu' dho gi gu' pux bhai'ñ ni'ñdha' ji maa'n na jax, nañ gu' jam buip tui'ñgida', gam na pim gammiji pu ba duduaka' ya' dir ja'p ja'k gu jam i'ii'mda' bhaan ja'p na jax aañ. ²⁰ Jano'

dir nañ pai' dhuuk duadii giop bamgia' mu dir koi'ñga'n tir, jix bhai' ba machia' pim na silhkam jiñ buip tui'dhi' guñ Gi'kora', gio aañ ya' dir mu ja'k buiñor jup tui'dhi' ip. Bix japim bhai'p ji machia' nañ aañ jam buip tui'dhi' na pim ji'k bañ kaichu' na pim jiñ bui ti jügi'ñ. ²¹ Na gu' gu jaroi' no't jiñ kək mi' pui' ba jii nañ ji'k jax jam titda, dhi' bhaan bax maati' ka' na silhkam jix aa' na tu' ka'm jiñ ñidhat ba xiñ kügalhi'ñdha' gammiji, mi' dhir ba'x bhai' bhai' ji machia' nañ jir tu'p tu'm da', gio ba' nax joi'ndat ba tigia' guñ Gi'kora' no' pu'ñi mi' pui' ba jim nañ ji'k jax tu a'ga.

²² Ba' gu Juudas gui' na cham tu' Iskariote jum da'nsa bhai' ba tikka gu Jesus, jup titda:

—Jax ku ba' cham jup bhaai' nam machia' nap jir tu'p tu'm da' gui' nam cham ti jügi'ñ aap jum bui ku ba' moo dai aach pix jup jix mat ka' nach ji'k jum kaichida'?

²³ Ba' mui' ji ñio gu Jesus, jup titda:

—Dho nam gu' cham jiñ maachim ka' jia, nam gu' cham jiñ kügalhi'ñdha' nam cham ji chi jüñdhat ka' aañ jiñ bui. Gu' gui' no' ba ti jügi'ñ aañ jiñ bui ba xiñ maachim ka' ji nañ jir tu'p tum da', pui' ku ba' mi' pui' ba jimda' nañ ji'k jax tu a'ga xib, ba' guñ Gi'kora' jix joi'ndat tügi bax kügalhi'ñdha' ip. Ba' mi' dhir dai nach buiñor bap tui'ñgida' gammiji bima'n guñ Gi'kora', ja'p ji buusnia' nach bhai' pu ba oi'ñka' bhaan. ²⁴ Ba' gu jaroi' no' pu'ñi cham jiñ kügalhdhat cham ti jügi'ñ aañ jiñ bui, dhi' bhaan jix maati' ka' na cham ji'xdha' mi' pui' jimia' nañ ji'k jax tu a'ga xib bhaankamu'n guñ Gi'kora'. Na gu' nañ jax ba jam titda bo jia na guñ Gi'kora' jir ñio'ki'ñ dhi' nañ ji'k jax tu jam a'gi'ñ, cham tu' aañ dülh nañ jax ilhi'ñ.

²⁵ 'Aañ daipu' pu'ñi ja'k pix xi jam aa'ñdhai nañ jax ba jam titda nañ ji'x ya' kap tu'ii' jam bui. ²⁶ Gu' no't jiñ a'mkam bhai' ba jam joochxi guñ Gi'kora' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', bixchu' ji na bhai' ji jam mattuda' nañ tu' cham jam aagi'ñ xib, gio na gammiji jam ti'ñchoxi'ñka' dhi' nañ ji'k jax tu jam a'gi'ñ na pim ba' cham mik bua'.

²⁷ Ba' aañ dhi' bhaan pui' jam guguuxi'ñ, na pim ba' moo joidham jix jijikgim jup

tui'ka' no' ñich aañ ba jii, na pim ba' cham tu' bhaan jax jim aagat jix chotdon ka'. Cham pui' na jax gui' nam cham ti jügi'ñ aañ jiñ bui nam tu' na pix bhaan jix buam jum aagit jix chotdon ka', ji'x pix jam ti sap pik ba'x bhai' bam taat ka'. ²⁸ Gio na gu' nañ jax ba jam titdañ jaaduñ nañ jup kai'ch bo nañ alhio pix bhammi xi ñorgirai buiñor guñ Gi'kora' gio ya'p aaya' jam bui nañ jam bim oirida'. Gu' ji na pim gu' aapi'm panaas jix buam bam aa' nañ pui' xi jam titda nañ bar boi cha'm kam. ¿Aa ku pim ji gu' pix jix bhai'm ilhdha' ji nañ ba jam aagi'ñ nañ bar jimdam jix dhaam buiñor guñ Gi'kora' nax io'm jir gəkam, cham tu' pui' na jax aañ, no' pim baabui' tu' ka'm jiñ ñidhat ba xiñ dhaan na pim bax maat nañ jir tu'p tu'm da'? ²⁹ Ku ba' gu' dhi' pui' tum duñia' ji kia', sia ku pim gu' ya' cham pik jiñ jügi'ñ. Xib dir jañ moo pui' ba pup xi jam titda na pim ba'ñ jügi'ñdha' no't pui' ba tum kuugalh.

³⁰ Xib jañ cham tu' mik ka tu a'ga' aapi'm jam bui, na gu' amuub ba jimchu' gui' na ya' tu daam kik na ji'x oi'ñga'n, sia ku gu' ti cham tu'r jiñ jupaabkam. ³¹ Gu' ji na gu'm aa' na pui' tum kuugalhdha' nañ jax ba jam titda, nam ba' machia' gu ja'tkam nañ aañ tu' ka'm ñidhat mi' pui' jim na jax jix aa' guñ Gi'kora', pui' kuñ ba' bix pui' tu kuugalhdha' nat ji'k jax jiñ chidak bañ joot. Ja'pni dho. Maigor jach ba jimda'.

15

Gu Jesus nap kai'chdha' na gui' pui' ji buusan na i'ix

¹ 'Aañ pui' ji buusan jia na jax maa'n gu i'ix gui' na jax chu'm jix iibhai'ñchalhi', guñ Gi'kora' ba' pui'p ji buusan nar i'xchadam, nax bhai' bua gam na mi chui'chxidhat mi bapga na ba' cham gakia'. ² Ba' no' maa'n cham i'bhai'ñchar gu mamraga'n dhi i'ix, iiki mai' bua' guñ Gi'kora'. Piam ku gu' i'bhai'ñchar, dai na ja'p jix bhai' xi ki'mpiga' dho, gio na xi kuu'mpiga' na ba' joidham xiboorkai jix io'm mui' ba iibhai'ñcha'. ³ Aapi'm pu'ñip ji buan jiñ jaaduñ na jax gu mamraga'n gu i'ix, na pim gu' ba ki'mpigix gu jam jujur am bhaan na pim ba ti jügi'ñ bix nañ ji'k jax jam titda. ⁴ Ba'

xib ya' dir ja'p ja'k dai na pim pix bhaan ji baapmiglia' na pim gammijiñ buix biiñak ka', ja'p na jax aañ nañ gammiji jam buip tui'dhi', nach ba' pu'ñi duuji gook dit maa'n ii'mda'p duuka'. Na gu' dhi' ja'pni jia na jax maa'n gu mamraga'n gu i'ix no' ikix kam mummu ja'p pai' pix kaat mik, dai na bhai' pix ji gokia'. No' bha chu daa' ji toonaram gu i'ix na ba' i'bhai'ñchara'. Aapi'm ba' pu'ñip ji buan jiñ jaaduñ, cham ji'xdha' tu' jax dhuñia' pim jix bhai'm duukam gu aapi'm diilh pix no' pim cham aañ jiñ buix biiñak kat. Jum aa'nda' ji gu' na pim bii'ix biiñak ka' aañ jiñ bui na ba' pui' ji chu buusnidha' jax ña pim jix chu duñiik ka'.

⁵ Aañ xib pui' ji buusan na jax gu i'ix nañ jax ba kai'ch, aapi'm ba' na pim ji'k bañ kaichu' ja'p ji buan na gu mamraga'n. Ba' no' pim moo jax dhuuk gammiji mi' pui' jiimit jix biiñak aañ jiñ bui, aañ gammiji jam buip tui'ñgida' ip. Ba' mi' dhir bixchu' bax chu aichu'nda' pim na pim pu tu duñia' na tu'r jix bhai'm duukam, ku ba' gu' no' pim aañ jiñ buix biiñak kat jup tu bua ji na ba' pui' tum duñia'. No' pim gu' aapi'm diilh pix pui' tix chu duñiik, dho gi gu' pu cham tu' jax dhuñia' pim ji. ⁶ Piam no' gu' jaro' maadit cham mi' pui' jimdat jiñ buix biiñak, dho gu' pu cham tu'ñ dho buiñor kap tui'ñgida'. Dhi' ba' ja'p ji buusnia' na jax gu i'ix gu mamraga'n no' cham ka i'bhai'ñchar na ikii mu baas bua' gu i'xchadam. Mi' dhir na pai' xi gokia', dai na ba midha'.

⁷ Gu' no' pim moo mi' pui' jiimit nañ jax tu jam a'gi'ñ gammijix biiñak kat aañ jiñ bui, jam kəkəkət jam maakidha' ji guñ Gi'kora' sia tu' na pim ya' dir mu taanda'. ⁸ Gio na gu' joidham jix bhai'm taat ka' no' pim aapi'm pu'ñi joidham bii'ix jam jur ki'n jix biiñak kat aañ jiñ buix bhai'm duukam jup tu bua jiñ a'mkam, aapi'm ba' bar di' ka' gui' nam tu' silhkam bañ kai'chgida'. ⁹ Aañ xi jam joi'ndat xi jam da' jia jiñ jaaduñ na pim ji'k bañ kaichu'. Ja'p na jax xiñ dha' aañ guñ Gi'kora', pu'ñiñ jup xi jam da'da' aapi'm no' pim gammijiñ buix biiñak. ¹⁰ Pu kani git no' pim aapi'm moo mi' pui' jiimit nañ jax ba tu jam a'gi'ñ pix bhaan ji baapmigmim na pim jiñ buix biiñak, xi jam joi'ndat jañ dho xi jam da'da' maa'n

na jax, ja'p na jax aañ na gu' xiñ dha' guñ Gi'kora', na gu'x maat nañ mi' pui' xi jim na jax ja'k jix aa' gam nat jax jiñ chüdak bhañ joot.

¹¹ Dhi'ñ pix bhaan jam guguuxi'ñ jiñ jaaduñ nañ jax ba jam titda, na pim ba' moo gammijix jijikgim pix jup tui'ka' aañ jiñ bui, ni palhüp ku pim am tu' bhaan jix buam jum aa'nda'. ¹² Gio ja'pniñ ba' moo tiip kai'chit jiñ jaaduñ na pim siamrix bhai' kai'chit tu oi'ñka', gam na pim xim jajoi'gi'nda' bii'ix ji'ma'n, cham tu' na pim tu' bhaan xim bhabhaakui'ñdha'. Pui' ja'k japim jup xi chu jimda' na jax aañ nañ xi jam joi'ndat xi jam da' bii'ix ji'ma'n. ¹³ Na gu' dhi' ja'pni jia no'ñ moo tu' silhkam baabui'x chu joi'gi'n, no' mit ba ji gi' piam kum bax mu'aak gui' nach maap jix bhai' kai'chdha', aañ dho miji dir jup ji dhai'ñña' nañ palhbuidha', cham jax bua sia ku mit mañ mua bhaankamu'n. Dhi' ba' bhaan bax maati' ka' nañ tu' silhkam jix chu joi'gi'n. ¹⁴ Aapi'm ji ba' bar dhi'ñ jaaduñ gui' nach tu' silhkam maap jix bhai' bach dhaa', na pim gu' mi' pui' ba jiim nañ ji'k jax jam tädaim. ¹⁵ Cham jañ tu' pui' ka jam bia'ka' na pim jir jiñ chujuandam tuk, nañ gu' bii'ix ba jam aagi'ñ nañ jax jir tu'm kam aañ gio ba' na jax jir tu'm kam guñ Gi'kora'. Kux ba' no' pim jir jiñ chujuandam tuk ka' git pix, pu cham ji nañ jam aagi'ñdha' git nañ jax jir tu'm kam, ni nañ ji'k tu'x maat, daipu' nañ tu' jam chianda' git palhüp tu' mi ja'p, ja'p na jax gu jax chu'm tujuandam, na gu' pu cham mat ka' na tu' jax jup buada' gui' na mi' buiñor tu juanda'. ¹⁶ Aañ bii'ix jam tügik jam daa jia bii'ix ji'ma'n na pim bañ kaichgida' xib, cham tu' na pimit aapi'm bii'ix chügik bhai' jiñ kai. Ba' aañ xib pui' ilhi'ñ na pim nai' xi jimia' bii'ix kap na pim jix bhai'm duukam jup tu duiñpu' jiñ a'mkam. Gammiji pim pix bhaan ji baapmiglia', na ñich gu' pu chu'm ki'n jam a'm ti tügik ba jam daa bii'ix ji'ma'n. Ba' guñ Gi'kora' diilh jam maakidha' jiñ a'mkam gu tu' na jam a'm jum aagaidha' na pim pai' dhuuk mu taanda'. ¹⁷ Ti'ñchokat japim na pim joidham jix bhai' kai'chit tu oi'ñka', cha'pim tu' bhaan jum kokdat, gu' ja'ppi na pim joidham xim jajoi'gi'nda' ji bii'ix ji'ma'n.

Gu Jesusus nap kai'chdha' nam sap bhai' ji ja bhaamkidha' gu ja'tkam gui' nam kaichu' na mit jax bhaamki d'ihl

18 'No' mit jax dhuuk cham jiñ k'igalhdhak jiñ bhaamki gu ja'tkam, aapi'm jam b'ix cham jam k'igalhdhai bhai'p ji jam bhaamkidha'. Ti'ñchokat japim moo dhi'. 19 Na pim gu' aapi'm cham tu' kar ya' kam dhi oi'nga'n. Ji' ji no' pim pur ya' kam ka' git, dho gu' ya'ni ja'p jam dho p'ix jix bhai' jam titdada' gu ja'tkam nam cham jiñ bui ti j'igi'ñ. Gu' ji na ñich gu' aañ ya' e'ek ba jam umua' na pim j'ik gammiji bañ kaichgida' aañ nam cham jiñ k'igalhi'ñ. Dho' gu' b'ix jam dho ba' bhai' ji jam bhaamkidha' aapi'm nam xi jam ñi'ñdha' na pim cham pui' ja'k ka tu jimda' na jax gui' am. 20 ¿Cham aa gu' ti'ñcho pim nañ jup jam titda na gu jax chu'm tujuandam jir k'e'kam ka' p'ix, cham tu' ja'xbui'p xim taat ka' na jax gui' na mi' buiñor tu juanda'? Gu' ba' xib pu'ñi ip no' mit aañ cham jiñ k'igalh gu ja'tkam, aapi'm jam pui' cham jup jam k'igalhdha', nam gu'x mat ka' na pim aañ jiñ kaichgida'. Piam ku mit gu' jai' dhit cham jax ji chi'ik mi' pui' ba jii na pim jax tu ja a'gidha' jiñ a'mkam, dhi' ba' ja'p ji buusnia' nam aañ xiñ k'igalhdhaiñ k'e'ji mi' pui' ba jima' nañ jax tu a'ga xib. 21 Pu'ñi ja'k moo tu jam jimia' jiñ jaaduñ na pim j'ik bañ kaichu', jam bhaamkidhai cham jam k'igalhdha' am gu ja'tkam nañ jax ba kai'ch, nam gu' cham mat ka' gui' nat jaroi' bhañ joot. Ja'p jum aa'nda' am nañ d'ihl p'ix jup kai'chdha'.

22 'Ku ba' gu' dhi' cham maati' ji na tu' ja duña' no'm cham jiñ j'igi'ñ nañ jax ti tu ja a'gi'ñ, nam gu' xib dir jix io'm kuiñcha ba bia'ka', na ñich gu' aañ ya' e'ek ti ba tu ja a'gi. No' aañ chakui ya' aaya' git, dho gi gu' pui' ja bia'ka' git guñ Gi'kora' nam cham u'ua'tulhdhix, na gu' jaroo gi pui'p ba tu ja a'gidha' git dhi' pui' ja'k nañ jax ba ja titda. 23 Gu' ji na mit gu' bhai' p'ix cham jiñ k'igalh, jix bhaamut p'ix kai mit nañ tiip ba ja aagi'ñ. Ku ba' gu' b'ix ji guñ Gi'kora' nam cham k'igalhi'ñ, sia kum gu' ja'p jum aa' nam panaas dai aañ cham jiñ k'igalhi'ñ. 24 Jaiñ nam gu' pui' p'ix jup xich

bhaamki'ñ gook dit guñ Gi'kora', sia kuñ ti ya' oirit ja ñi'ñchudat jix bhai'm duukam jup tu bua nam jaroi' cham pai' dhuuk pui' ñi'ñ na tu bua. Iam chi na mit gu'p ba ti j'ii'ñ soi'm ilhdhak na mit bañ chi nañ b'ixchu'x aichu'n. ¿Gu' paa gi ba' tu'? Ja'kbui' kat jamit dho ba' bhai' ba jiñ o'bhai' ji. Pui' kuñ ba'p kai'ch nam xib dir jix io'm kuiñcha ba bia'. 25 Ku ba' gu' dhi' mi' p'ix pui' ba jim ji na bhaan p'ix jum kuugalhdha' na jax jum kai'ch mi u'uan ta'm nat pai' tum ua'nak bijik nap jum kai'ch: "Ja'p p'ix ji gu' moo na mit bhai' jiñ bhaamki."

26 'Ku ba' gu' no't ya' ba ai gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nañ bha jam joochx-idha' bhaankamu'n guñ Gi'kora', jix io'm bhai' ji jam mattuda' ji nañ j'ik jax jir tu'm kam aañ, na gu' jam a'm tajaanix ka', gammiji na jam nuukdaidha' gam na jam guguuxdhatgida'. 27 Gio na pim gu' aapi'm d'ihl pu bax maat pa' nañ jax jir tu'm kam gam nañ jir tu'p tu'm da', na pim gu' bijik dir jiñ b'im ba oipo na pimit jax jiñ kai. Xib ba' moo dai na pim nai' xi jimia' na pim ja aa'ñdhapu' gu ja'tkam na pim jax jix chu maat nañ j'ik jax tu jam a'gidhimik.

16

1 'Pu xib dir jañ moo xi jam aagi'ñ b'ix dhi' pui' na pim ba' gammiji ti j'ii'ñdhat aañ jiñ buix biiñak ka', na pim ba' cham buimuk gu maaxdhi jix oodai cham tu' kap jum buixdha'. 2 Nam gu' bhai' ji jam bhaamkidha' jia gui' nam bhai' g'e' chiop ja a'mkam ñiokda' jix dhaam gu ja'tkam, no' mit ba maat na pim aañ jiñ kaichu'. Mai' jam aadimia' am no'm xi ilhii'ñ mi' dhir jam chichiopi' am na pim jax tu daanda'. Gio gu' kam aaya' ip gu tanoolh nam pai' dhuuk boi jam bhichdha' no' mit moop xi ilh, pui'm xim aagat nam Dios bhaankamu'n pui' jam dooda', nam gu' ja'p jum aa'nda' nam dai gui' mi' pui' jiiim na jax jix aa', aapi'm ba' cham. 3 Gu' ja'pji nam pu cham jich mat ka' ji nach jir tu'p tu'm da' gook dit guñ Gi'kora' kum ba' pui' jam dooda', cham tu' nam moo silhkam xich mat ka'. 4 Xib dir jañ moo pu ba jam aagi'ñ, na ba' no't pui' ba ji chu jam dooda, ba machia' pim nañ cham tu' p'ix jap jam titda.

Gu Jesusus na tu aa'nda' na jax ja'k tu buada' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' no' bhaan ba tajaanix gu jaroi'

'Pui' kuñ ba' cham pai' pui' jam aagi'ñ dhi' pui' ja'k moo jano' na ñich jax ya' ai, nañ gu'x maat nañ mui' ya' ka xi juruñdhai jam bui. ⁵ Xib ji nañ ba' pui'p ba jam titda nañ pai' moo bar jimdam dho ji jix dhaam buiñor gui' nat bhañ joot. Gu' ji na gu' ni j'i'x ku pim xim guguuxi'ñ na pim jix bhai' xiñ chikka' nañ pai' ba' moo ja'k silh tu aagit jup kai'ch nañ bhiiya', ⁶ na gu' dai na pim jix buam bam aa' nañ ti xi jam aagi'ñ nañ bar boi cha'm kam. ⁷ Gu' aañ mi'x bhai' jam titda ji. Na gu' no'ñ ya' pu oiri, cham j'i'xdha' bha jimia' gui' nañ aa' na gammiji jam buip tui'ka' na jam nuukdaidha' gio na jam guguuxdhatgida'. Gu' cham no' ñich mu jii, nañ gu' bhammi e'eji bhiji xi jam joochxidha'. ⁸ No't gui' ya' ba ai dho gi ba' gu' bhai' ji ja mattuda' ji gu ja'ppix ja'tkam nam cham jiñ bui ti jii'gi'ñ nam silhkam jix u'ua'tulhdhix, nam gu' cham mi' pui' jiiim na jax ja'k jix kii' ka'm nii'ñ guñ Gi'kora' nañ jax ba tu ja a'gi'ñ, gio na bhai' ji ja mattuda' na guñ Gi'kora' ja tulhiiñchuda' no' mit jax dhuuk cham tu' ka'm tii. ⁹ Gui' bhai' ji ja mattuda' nar ua'tulhdhara' no'm cham aa' nam ti jii'ñdha' aañ jiñ bui. ¹⁰ Nañ gu' aañ ja'xbui'p jir g'e'kam kat ya' oirit tii tu ja a'gi'ñ na jax ja'k jix kii' ka'm nii'ñ gu Dios nam tui'ñgida'. Dhi' bhaan ba matgilhia' nañ pui'p jir tu'm na guñ Gi'kora', nañ gu' pu jimia'x dhaam buiñor, na pu cham jaroi' pai' kañ chigia'. ¹¹ Bii'x bhai'p ji ja mattuda' na guñ Gi'kora' jax chu'm tanoolh ja aa'ñdhai nam kuiñcha bia' ja tulhiiñchuda' bii'x nam j'i'k cham tu' ka'm tigia', nat gu' xib dir pui' ja'k ba tii na bii'x daagii tulhiiñchuda' ip gui' na ya' tu daam kii'k dhi oi'ñga'n na ja iatgi'ñ.

¹² Bii'x aixim jañ tii xi chu jam a'gidham jiñ jaaduñ, gu' ji na pim chi gu' moo cham j'i'xdha' bii'x jix maatit kaaya', sia ku ñich tii pix jup ji bhaich. ¹³ Gatuuk ji chi ba' no't ya' ba ai gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na ba'x bhai' ba jam aagi'ñdha' dhi' nañ j'i'k jax tii xi chu jam a'gidham kat xib. Na gu' gui' gammiji jam buip tui'ñgida

na jam aa'ñdhidha' na pim jax ja'k mi' pui' jiiimda' na jax ja'k jix kii' ka'm nii'ñ gu Dios. Daipu' pui' jam jurtudidha' na jax pix tii'daidha' guñ Gi'kora', cham tu' na diilh jax ilhii'ñ, gio ba' na ba jam aagi'ñdha' bii'x na j'i'k jax tum duñia' gatuuk. ¹⁴ Ku gu' joidham jix bhai'm taat ka' ji aañ jiñ bui, na gu' bii'x jix chu mat ka' nañ j'i'k tu'x maat aañ, mi' dhir ba' mu ja'k jup jam aagi'ñdha' aapi'm. ¹⁵ Ja'p na jax aañ nañ gu' bii'x jix chu maat na j'i'k tu'x maat guñ Gi'kora', pui' kuñ ba'p jam titda na gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' bii'x jix chu mat ka' nañ j'i'k tu'x maat aañ, gio na pui' bixchu'p jix chu aichu'nda'. Mi' dhir mu ja'k jup jam aa'ñdhidha' aapi'm na gu' jam buip tui'ñgida'.

Gu Jesusus nap ja titdada' gu noonbi'ñ nam sap j'i'k tanoolh jix buam xim ilhdhai gio bhai'x bhai'p jim ilhdha'

¹⁶ 'Aañ cham xiim ya' dir pix piidha' gixia', cham japim pai' ob kañ chigia'. J'i'kchi tanoolh ki'n nañ ba' moo gio ya'p ba aaya' jam bui na pim ba' pik moo giop bañ chigia'. Mi' dhir jañ dho gi ba' moo bhai' pu ba bhiiya' ji jix dhaam ja'k buiñor guñ Gi'kora' nañ gio ja'p jup jimia', dho gi ba' cham ob kañ chigia' pim ji.

¹⁷ Ba' jai' dhit gui' nam kaichu' mi ja'p tiim ti tikka' am, jup kai'ch am:

—¿Jax chi ba' kai'ñkam jup kai'ch gu dhi' pui' na j'i'k jax jich chitda, na pui' cham xiim pix piidha' gixia', gio nap kai'ch nach j'i'k tanoolh ki'n gio ya'p ba tigia', na ba' pui' mi' dhir moo ba jimia'x dhaam buiñor guch Gi'kora'? ¹⁸ Pu cham maatit k'e'e ich na jax ba'r jum duukam na pui' cham xiim ya' dir pix piidha' gixia'.

¹⁹ Gu' ji na gu'x maat gu Jesusus nam tiix chikkamut jup kai'ch nam ba' diilh tiim ti tikka, nam gu' cham jum guguuxi'ñ nam moo bhai' ji chikka'. Ba'p ja titda ip gio gu Jesusus:

—¿Cham aa pim maatit jiñ k'e'e nañ jax kai'ñkam pui' jam titda nañ cham xiim ya' dir pix piidha' gixia', gio ba' nañ jup kai'ch na pim j'i'k tanoolh ki'n gio ya'p bañ chigia'? Na pim ba' panaas tii am xiñ chikkam kam kai'ch. ²⁰ Tu' silhkam jañ dho ya' jam aagi'ñdha'ñ jaaduñ na pim

aapi'm giilhim tiix buam jum ilhdhai bhai' ji susuañia' nam pai' dhuuk jam ni'iñchudat mi ja'p pix tu'ñ dhooda' jix bhai'm ilhdai gu ja'tkam nam cham jiñ bui ti jügi'ñ nam bañ mua'pu'. Ku ba' gu' ja'xpix giox bhai' bhai'p jim ilhdha' pim ji. ²¹ Ja'p na jax ba' jia maa'n gu ubii no't bam ai na pai' dhuuk tigia' gu alhii, na gu' giilhim jix chu ko'klhia' na bhai' ji maaxilhia'. Mi' dhir gu' ji'k tanoolh jurni'ñ ki'n joidham jix bhai' bhai' jim ilhdha' ji na pui' xim aa'nda' na joidham maa'n ba xi chu mar, panaas ku moo pu cham pai' tu ko'klhia'. ²² Pu'ñi ip ba' aapi'm, pui' dhox buam ka xi chu tatda' xib na pim bax maat nam jax jiñ dhooda'. No' pimit giop bañ chi gu' joidham ji na pim jix bhai' bhai' jim ilhdha' nañ jax ba jam titda. Cham ji'xdha' jaroi' ka jam soo'mchuldha' sia chi tii xi jam bhaamki'ñ na pim joidham jix jikigim jup tu'ii'.

²³ 'Jano' pim dho gi cham tu' bhaan jax jim aagit tu'p ka xiñ chikkam ka' ji no' ñich gio ya'p ba ai duadik, na gu' dai na pim pu'ñi joidham jix bhai' bam taat ka'. Ba' mi' dhir no' pim tu' ba taan guñ Gi'kora' aañ jiñ buix biiñak kat, jam makia' dho maa'n jimdam jiñ a'mkam. ²⁴ Pui' na jax no' pimit chakui tu' mu taa, bar am dho na pim mui' xi chañia' gu tu' na jam a'm jum aa'. Tu' gi na pim gu' aañ jiñ bui bax biiñak, na pim ba'x io'm gè'kam ki'n jix bhai' bam ilhdha' no't ba jam maa guñ Gi'kora'.

Gu Jesusus nap kai'chdha' na sap gampai' ji bi'ya' gui' na ya' tu daam kük dhi oi'ñga'n

²⁵ 'Dai xib jañ pu'ñi ja'k ka tu jam a'gi'ñ bixchu' bhaan ji chu ua'rgidhat ya' kam dhi oi'ñga'n, na gu' kam aaya' nañ pai' dhuuk silhkam ba jam aagi'ñdha' na jax jir tu'm kam guñ Gi'kora', cham tu'ñ tu' bhaan ji ua'rgidhat ka tu jam a'gi'ñdha' na pim ba'x maatit kaaya'. ²⁶ Cham tu' kam aa'nda' nañ aañ soi' tii'ntu'nda' guñ Gi'kora' na ba' jam makia' gu tu' na pim ya' dir mu taanda', ja'pji no' pim aañ jiñ buix biiñak pix, pu jotmoda' jam makia' gu tu' na pim tañia'. ²⁷ Na gu' pui'p xi jam joi'gi'n jia guñ Gi'kora', na pim gu' tu' ka'm jiñ ñidhat mi' pui' ba jiiim nañ jax tu a'ga, gam na pim ba ti jügi'ñ nañ aañ bhammi dir jim buiñor nat bhañ joot. ²⁸ Xib jañ dho gio am bhai'

ja'k jup ba ti ni'iñ buiñor na ñich pai' dhir bha jii, nat gu' alhio pix bhañ joot ya' dhi oi'ñga'n.

²⁹ Ba'p kai'ch am gui' nam kaichu':

—Xib jach dho gi bix jix maatit kèè ji nap ji'k jax tu a'ga jiñ jaduun, nap gu' cham tu' bixchu' bhaan ji chu ua'rgidhat ka tuch a'gi'ñ. ³⁰ Ba ti jügi'ñ ich ba' xib nap bhammi dir jim buiñor gu Dios. Tii' nap gu' jax joidham bixchu'x chu maat. Jix bhai'x maatit ba kèè ich gu' bix nap ji'k jax tu a'ga. Cham jum aa' nach kam tikkada' nap jich aagi'ñdha' na jax jir jum duukam.

³¹ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—¿Xib aa pim ba' panaas bix jam jujur ki'n ba ti jügi'ñ aañ jiñ bui nañ ba jam aagi'ñ? Moo chi alh cham. ³² Pu ka git na pim xiib ya' dir pix cha'tak boopoya' nam pai' dhuuk bhai' jiñ bhai'p gui' nam jiñ o'bhagi'ñ, diilh japim dho ya' xiñ bua ji. Ku ba' gu' guñ Gi'kora' ya'p tui'ñgida' ji na gu'ñ a'm ti niidhim, aapi'm gu' pu pai' ji na pim ja'k boopoya' jix o'ñchixim, sia ku pim gu' xib ya'x baabui'm kai'ch. ³³ Dhi'ñ pix bhaan jam guguuxi'ñ jiñ jaaduñ na pim ba' moo aañ jiñ bui pix jix biiñak kat cham tu' bhaan jax jum aa'nda'. Xi ñakoo'nda' pim siat bix aixim jix buam jum duukam bhai' jam a'm ji chu jii. Aañ japim pix jiñ bui titi'ñchoka', na ñich gu' aañ ba ma'iich gui' na ya' tu daam kük dhi oi'ñga'n, mi' pix ja'p ji bi'ya' xib dir.

17

Gu Jesusus na ja a'mkam tu a'gada' gui' nam kaichu' jix dhaam ja'k

¹ Ba' na pu'ñi xi ja titdaimik gu Jesusus gui' nam kaichu', bhai' ji chu a'ga jix dhaam ja'k xi chi tükik, jup kai'ch:

—Aapi'ñ Gi'kora', ya' moo mam ai na pai' dhuuk daaxix nam boiñ bhiichdha' gu ja'tkam. Jiñ palhbuidha' ap nañ jax dhui pui' tu kuugalhdha' na pich jax jiñ chiidak bhañ joot. Xi ja mattuda' ap dhi ja'tkam nam ba' machia' nap jir tu'p tu'm da' aap gio aañ, gio nam machia' nañ aañ ja'xbui'p jir gè'kam na jax aap jiñ Gi'kora'. ² Na pich pui'ñ chiidak bhañ joot nañ aañ ya' ja a'mkam mukia' dhi ja'tkam, nam ba' mi' dhir pu'ñi bhai' ji machia' nap jir tu'p tu'm

da'. Ba' mi' dhir bax bhaai'n ka' nañ ja baidhika'x dhaam ja'k na pich ji'k pix pu ja dai bijik dir nam pu'ñi jum bui aaya',³ ku gu' no' mit bam maat jiñ Gi'kora' nap dai aap jir gè'kam na ji'x oi'ñga'n, gio aañ no' mit bañ maat nañ jir tu'p tu'm da' na pich bhañ joot nañ mu ja baidhika'.⁴ Aañ jum a'mkam ya'x bhai'm duukam bap tu duu jiañ Gi'kora' ja ni'ñchudat gu ja'tkam na pich ji'k jax jiñ chüdak bhañ joot.⁵ Xib ba' dai nañ ba ti nür nap jiñ bamii'ñdha' mu dir koi'ñga'n tir no' mit bañ yaas, nañ ba' gio mui'p ba jimia' bhammi aap jum bui nap giilhim jir gè'kam, nach ba' gio maap bap tui'ka', nam ba' mi' dhir ba machia' gu ja'tkam nañ aañ ja'xbui'p jir gè'kam na jax aap, sia pu bijik dir na chich ba' mi' dhir bap duu dhi oi'ñga'n.

⁶ Bix jañich pui' ba ja mattuda gu ja'tkam nap jax jir tu'm kam jiñ Gi'kora' na pich ji'k pix pu ja dai bijik dir nam pu'ñi bañ kaichgida', nañ ba' mi' dhir pu'ñi ba ja aagi'ñdha' nap jir gè'kam. Ba' xib dai nam mi' pui' ba jiim nañ jax tu ja a'gi'ñ jum a'mkam, nañ gu' aañ pu kai'ñkam ya' oiri ja bui.⁷ Bax maat am nañ aañ pui'p jir tu'm kam na jax aap nap giilhim jir gè'kam, pui' kuñ ba' bixchu'x aichu'n nañ pu tu duña'.⁸ Nañ gu' ja aagi'ñ bix na pich ji'k jax jiñ chüdak bhañ joot, ba' ba ti jügi'ñ am bix ja jujur ki'n nañ aañ silhkam bhammi dir jim aap jum bui na pich bhañ joot, gio nam mi' pui' ba jiim na pich ji'k jax jiñ chia nañ tu ja a'gidha'.

⁹ Ba' aañ dhi' ja a'mkam soi'ñ ilhii'ñ nam ji'k bañ kaichu' nam jiñ bui ba ti jügi'ñ, cham tu' gui' nam cham jiñ kügalhdhat cham jiñ bui ti jügi'ñ. Na gu' gui' nam ji'k aañ jiñ bui ba ti jügi'ñ, bix jam aap jum buip ti jügi'ñ jiñ Gi'kora'.¹⁰ Na gu' gui' nam ji'k aañ jiñ bui ti jügi'ñ, jir di' pix am gui' nam aap jum bui ti jügi'ñ. Na gu' gu tu' no'r aañ ga'n, bix jup jir aap ga'n ka', gio gu tu' no'r aap ga'n jiñ Gi'kora', bix jup jir aañ ga'n ka'. Xib bix bax maat am dhi' nam jiñ kaichu' nañ aañ jir gè'kam kat ya ja'p oiri.

¹¹ 'Aap ba' ja a'm ka ti niidhidha'ñ Gi'kora' dhi' nam ji'k bañ kaichu' nam dülh ya' ji bi'ya' dhi oi'ñga'n bhaan, nañ gu' aañ gio mu ja'k jup ba bhichu' aap jum

bui, nam ba' cham tu' bhaan jax jim aagat maa'n ñi'look jup duukat gammiji mi' pui' jiimda' nap jax jix aa' aapi' Gè'kam nap giilhim jix uañ ki'n kük, ja'p na jax aach nach maa'n ñi'look jup duukat maap jich dhaa'.¹² Na gu' aañ nañ ji'x ja bix oilhimik, siamri cham tu' maa'n jiñ ñakgak mai' gi' ji, nañ gu'x bhai' ja nuukdaidhat gam nañ ja palhbui'ñchu'ndat bix aixim bhaan. Dai dho siamri gui' na maaxik jiñ küsa' nam boiñ bhichdha' na ba' mai' ba giixix, na jax pu pu chu'm ki'n daaxix na ba' bhaan jum kuugalhdha' nat jax tum ua'nak bijik nam dhi' aagat jup kai'ch.

¹³ 'Pu'ñiñ ja'k ti kai'chit jiñ Gi'kora' ja a'mkam dhi' nam ji'k bañ kaichu', nam ba'x jijikgim jup tui'ka' ja'p na jax aañ, xib nañ kapbhai' ya' kap tu'ii' ja bui alhio pix ba' nañ ba' pik moo mui' ba jimia' bhammi nap pai' daa.¹⁴ Nam ba' cham pik moo jax xim aa'nda', nam gu' bix pix gu ja'tkam bax ja bhaamki'ñ nam aañ bañ kaichu', gam nam cham pui' ja'k ka tu jim nam jax tu jim dülh, nam gu' dai pui' pix ja'k ba tu daa'ñchu' nañ jax ja'k ja aagi'ñ gum ñi'look na pich ji'k jax jiñ chü'n.¹⁵ Ku gu' cham tu' ji nañ moo jax kai'ñkam jup kai'ch nap pu xib ba ja baidhika' ya' dir dhi oi'ñga'n, ja'ppi dai nap ka ja nuukdaidha' pix na cham pai' dhir jimdat jup ba ja iatgidha' gux iatkum.¹⁶ Nam gu' dhi' bar jai', cham tu' pui' ja'k ka tu jim am na jax gui' nam cham jiñ bui ti jügi'ñ. Dai nam mi' pui' ba tu daa'ñchu' nap ji'k jax jix aa' jiñ Gi'kora', ja'p na jax aañ nañ mi' pui' xi jim nap ji'k jax jix aa'.¹⁷ Aap ba' xi ja niidhat ka ja nuukdaidha', nam gu' ti jü'ñdhat mi' pui' ba jiim na pich ji'k jax jiñ chü'n nañ tu ja a'gidha', bax maat am na cham tu'r iatda' gum ñi'look.¹⁸ Ba' dhi' nam ji'k bañ kaichu', nai' ja joot jañich nam tu ja a'gi'ñpu' gu jai' ja'tkam nam chakui ti jügi'ñ aañ jiñ bui. Ja'p na jax aañ na pich bhañ joot nañ ya' tu ja a'gidha' gu ja'tkam dhi oi'ñga'n bhaan, pu'ñiñ ja'k jup ja titda dhiñ jaaduñ.¹⁹ Ba' aañ xib pui' xi chu kuugalhdha' na pich ji'k jax jiñ chüdak bhañ joot jiñ Gi'kora', nam ba'ñ chügi' pui' ja'k jup tu kuugalhdha' dhi' nam ji'k bañ kaichu' na ñich nai' ja joot nam tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam, nañ gu' ba ja aagi'ñ

nap jax ja'k jix kii' ka'm nii'n.

²⁰ 'Ku gu' cham tu' ji nañ moo dai dhi' ja a'mkam soi'm titdañ Gi'kora' nam ji'k bañ kaichu' xib, ja'ppi sia gui' nam ji'k ti jii'ndha'n bui gatuuk nam pai' dhuuk bhai' ji chu ja a'gidha' dhi' na ñich nai' ja joot nam tu ja a'gi'ñpu'. ²¹ Aap ba' pui' xi ja ñiidhat ja nuukdaidha'n Gi'kora' nam ba'x bhai' kai'chit biix dhit maa'n ñi'look jup duuka' nam ji'k ba ti jii'gi'ndha'ch bui, ja'p na jax aach nach maa'n ii'mda'p duukat maa'n ñi'look pix jup duuk, nam ba' pu'ñi duuji bhai' ji machia' gu jai' ja'tkam nam cham ti jii'gi'ñ na pich silhkam aap bhañ joot nañ ya ja'p pui' tu ja a'gidha' gum ñi'look, gam nam ba machia' ip nap aap jiñ buip tui'dhi', gio aañ ya' dir mu ja'k jum buip tui'dhi' ip. ²² Nañ gu' aañ pui'p jix ja joi'gi'n dhi' nam bañ kaichu', pui' ip nap jax xiñ joi'gi'n aap jiñ Gi'kora'. Aa'ñ pu chu'm jix bhai'm duukam jup ja maa na pich jax chu'm jiñ maa aañ, nam ba' ki'n jix bhai' kai'chit maa'n ñi'look jup duuka' gammiji, ja'p na jax aach nach maa'n ii'mda'p duukat maa'n ñi'look jup duuk. ²³ Ba' pui' ti ilhii'ñ iñ jiñ Gi'kora' nañ gammiji ja buip tui'ngida' gu ja i'ii'mda' bhaan, ja'p na jax aap nap jiñ buip tui'dhi', nam ba'x jijikgam jup tu't maa'n ii'mda'p duuka' ja'p tu' silhkam, nam ba' bhai' ji machia' dho gi ji ba' gui' nam cham ti jii'gi'ñ na pich aap bhañ joot ya' dhi oi'ñga'n nañ pui' tu ja a'gidha' nap ja'xbui'p jix ja joi'gi'n gui' nam ji'k ba ti jii'gi'ñ jiñ bui nap jax xiñ joi'gi'n aañ.

²⁴ 'Ba'x aa' iñ jiñ Gi'kora' nam biix bhammi aaya' gatuuk nañ pai'p tui'ka' gui' na pich ji'k pui' ba ja jujurtuda nam jiñ bui ti jii'ndha', nam ba' machia' nañ aañ ja'xbui'p jir g'e'kam na jax aap jiñ Gi'kora', gam nañ bijik dir pux jai'ch na ba' moo dhi oi'ñga'n jup ba jai'chdhilhia'. ²⁵ Ba' gui' nam ji'k cham ti jii'gi'ñ na pich aap bhañ joot, pu cham dhom maat am jiñ Gi'kora', nam gu' cham ji'xdha'm tigia' gu maaxik, nap gu' giilhim jix uañ ki'n kii'k. Dai gui' nam ji'k ba ti jii'gi'ñ na pich aap bhañ joot nam ba' xim maat, ja'p na jax aañ nañ jix bhai' xim maat jiñ Gi'kora'. ²⁶ Biix jañ ba ja aagi'ñ nap jax jir tu'm kam jiñ Gi'kora'

gam nap jir tu'p tu'm da', pui' na pich ji'k jax jiñ chii'n. Gio nañ jup ja titda na sia ku ñich ba jii aañ ya' dir, bha jootsa' iñ jumai nañ a'mkam ya' ja guguuxi'ndha' gam na ja mattu'nka' nam jax ja'k mi' pui' jii'mda' nap jax jix aa', nam ba' mi' dhir ja'p ja'k pui'p jix ja joi'gi'nda' gu jai' ja'p nap jax xiñ joi'gi'n aañ.

18

Nam ba dagia' gu Jesus

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lk. 22:47-53)

¹ Ba' mi' dhir na pu'ñi xi chu a'gimik gu Jesus, pu jii ja biim gui' nam kaichu' nam jax ba oi'ñ, silh pu bhii baasi'n dir ja'k na pai'r akki'n na Sedroon ti tii'. Bhai' mit ji ai na pai' xikoolh tu kuup na bixchu' mi chi i'xchix. ² Ba' gu Juudas gui' na iattulhi'ñ gu Jesus ja bui gu g'e'g'erkam, jix bhai'x chu maat mi' nat pai' ai gu Jesus ja biim gui' nam kaichu', na gu' pu ba ti nii'ñ biipi' dir, na gu' bhai' pux joi'ndha' na a'jida' gu Jesus na jax biix maap ka ja bai'ñchu'nda' nam ji'k kaichu', biix gu Juudas. ³ Gu' ba' pu silh jimchu' gu Juudas ja baidhat gu sandaarui'x gam jai' ji'kchi gu ja o'rosiiris tuk gu ja g'e'g'erkam tuk gui' nam bhai' g'e' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gam gu ja tujuandam tuk gui' nam pariseos jum tii'ti'nda', ji chu ua'dat am gui' nam ki'n tu kokda, pix nammi ja'k jix chu maaxchu' nam ti bi'ñdhatu', na gu' bar tukaa'. ⁴ Gu' ji na gu' pux maat gu Jesus nam jax kai'ñkam mu jii'm gu ja'tkam, na gu' pix pum aa' nam jax dhoda'. Ba'p ja titda na mit mi' ba ai:

—¿Jaroo pim gaagim?

⁵ Gui'p kai'ch am:

—Dho gu Jesus gui' na saak jir Nasareet kam.

Ba' gu Jesus jup ja titda ip gio:

—Dho aañ jir di'. ¿Tu' git?

Biix mi ja'p eek kii'k ji gu' gu Juudas Iskar-ioti ja biim gu sandaarui'x na mi' maaxik kiksa gu Jesus nam boi bhichdha'. ⁶ Ba' nat pai' dhuuk jup ja tii'n gu Jesus: “Aañi' dhor di'”, mui' pu ku' boop jamit gu sandaarui'x gio gu jai', pu ia'ri mit, panaas kut jaroi' mu ja nu'yasa. ⁷ Ba' giop xi ja tikka gu Jesus, jup ja titda:

—¿Jarooni aa pim ga'nga?

Gui'r maa'n nam jax kai'ch, jup kai'ch am:

—Dho kai'ñkam gu Jesusus gui' na saak jir Nasareet kam.

⁸ Gu Jesusus jup ja titda ip gio:

—Dho kai'ñkam aañ jir di'. Bañ chii pimit ba' xib na pim pui'ñ ga'nga. Dai na pim cham ja juanat dhi' nañ ja biiim jim, na pim gu' saak dai aañ jiñ gaagim.

⁹ Dhi' ba' bhaan pui' ba tum kuugalh na jax pu ba kai'ch biiipi' dir diilh gu Jesusus, nap kai'ch: “Siamri cham maa'n maadit mai' gi'ji gui' na pich jik' pui' ja'k ja jujurtudañ Gi'kora' nam gammiji bañ kaichgida'.”

¹⁰ Ba' gu Simoon Peegro nat jax baabu gu tɛb kuxiiru'n na baastu', bhai' pu soñiich gu kii'n dir kam naaka'n gui' na Malko tii', nar tujuandam tugi'ñ gu ja gɛ'gɛrkam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, na gu' biiix jup jim ja biiim gu sandaarui'x nat mu joot.

¹¹ Gu' ji na gu'p titda gu Jesusus gu Peegro:

—Pui' pix ka tui'ka'ñ jaduun. Ka xi baasa' ap dhim kuxiir. Aap gu' baabuk ki'n jup ba iikchulh gu naaka'n dhiñ jaduun. ¿Jax jach gi' pup duun? Na gu' dhi'm aa' nañ jiñ chulhiina' nat jax jiñ chidak bhañ joot guñ Gi'kora', sia kuñ aañ tii cham aa'. Na gu' dhi' ja'p ji buusan jia na bhañ i'chdha' guñ Gi'kora' gu tu' na giilhim jix xibu'.

Gu Jesusus nam mu ba aichdha' gu sandaarui'x na pai' gu Anaas

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lk. 22:54)

¹² Ba' gui' nar ja mo' gu sandaarui'x xi chu chia nam dagia' gu Jesusus. Ba' gu sandaarui'x gio gu ja o'rosiiris tuk gu ja gɛ'gɛrkam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, bhai' ji dhaa mit gu Jesusus, ba buupra mit. ¹³ Ba' mi' dhir pu bhiiik jamit, mummu mit ba aich buiñor gu Anaas nar ooga'n ka' gu Kaipaas gui' na jano' gui' gu oidha' jir ja gɛ'gɛrkam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. ¹⁴ Dhi Kaipaas jir di' pix gui' na biiipi' dir jup ja titda gu ja gɛ'gɛrkam tuk gu Israel kam ja'tkam nar am na maadit pix mukia' ja a'mkam biiix gu ja'tkam.

Gu Peegro na pui' ba ti'ya' na cham tu kaichu' gu Jesusus

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lk. 22:55-57)

¹⁵ Ba' gu Peegro gio jumai biiima'n na pui'p kaichu' gu Jesusus, gatuuk dir mu ja oi'ñ am na mit ba bhiiik nam jix chiiigik, ea jax pik sap dooda' am. Gui' nam maap jiiim gu Peegro na pui'p kaichu' gu Jesusus, jix mat ka' gui' nar ja gɛ'gɛrkam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Cham juan am ba' sia kut jai' mup ji baa kia'mi'ñ na mit pai' ji bai gu Jesusus. ¹⁶ Gu Peegro ba' mi' pix ji bii dhirap dir, cham tu' mu baa, na gu'x choodon. Ba' gui' nam maap jiiim nax maat gui' nar ja gɛ'gɛrkam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, na pui'p kaichu' gu Jesusus, mu xi baakik irban dir gio mui'p ma jii mu nat pai' pup bii gu Peegro nat pu tiidam gu ubii gui' na mi' tu nuuka'nda' ki'ñgob na sap jup kai'ch gu kiokam nax bhaai' na biiix mu bakia' gu Peegro. ¹⁷ Ba' nat mui' ba ji baa gu Peegro miji ba'k chir, bhai' ji ñio gu ubii gui' na mi' tu nuuka'nda' ki'ñgob, jup titda:

—¿Aap aa maadit jir di' gui' nam kaichu' dhi jaduun nat miji ja'k jim bai ba'k chir?

Ba'p kai'ch gu Peegro:

—Chaam. Aañ diilh jup jim ji.

¹⁸ Ba' gu tujuandam gio gu o'rosiiris mi ja'p xi chu naadat juuka' am, na gu' jano' pik ja'k jup jix jiiipi'ñ. Gu' ba' gu Peegro mi' pix jup ji juukgi ja biiim, na gu'x jii'm.

Gu ja gɛ'gɛrkam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam na ba tikkada' gu Jesusus na jax jir jum duukam na jax tu a'ga

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lk. 22:66-71)

¹⁹ Ba' gu ja gɛ'gɛrkam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, bhai' ji chikka gu Jesusus na sap jax ku ba'x ixchuixim pix tu ja mam-tuxi'ñdha' dai gui' nam jik' kaichu', gio na jax ba' ja'k tu ja a'gi'ñdha'. ²⁰ Ba' gu Jesusus jup titda:

—¿Kux chakui aap maat jiñ jaduun nañ moo ya ja'p oirit pu tu ja a'gi'ñdha' nam jax tu chichiopi' biiix gu Israel kam ja'tkam?

Gio ya'ñ oirit pu tu a'gada' ip dhi gɛ' chiop nam pai'x io'm mui' ya'm jumpa'nda' gu ja'tkam Israel kam na jax jir silhkam. Aañ cham pai' dhuuk maakam tu ja a'gi'ñ na jax cham jir pui'. ²¹ Jix chu maat am dho gu ja'tkam nañ ji'k jax tu a'ga', nañ gu' ja aagi'ñ, nañ gu' kai'ñkam ya' oirit pu tu ja a'gi'ñdha' jia. Ja'pji gui' nap xi ja tikka'ñ jaduun' no'p jix maachim na ñich ji'k jax ba tu a'ga. Jum aagi'ñdha' am dho.

²² Ba' nat pui' ji' xi chii gu Jesus, maadit gui' nam jir o'rosiiris bhai' pu kapia nakpan gu Jesus jup xi chiidak:

—¿Jax kup ba' moo ja'p giilhim pix ji kai'ch nam mi' tum a'gi'ñ? ¿Paa duuk jañ ba' moo pui' pik jup titda tu' gɛ'kam? Naas kup cham maat na dhi'r ja gɛ'kam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam.

²³ Ba' gu Jesus jup titda gui' nat bha giï':

—¿Moo ja'p xi' gɛ'kam ki'n jix buam ma chii ñich aa na jax cham pui' tum ñiok ku pich ba' moo maa'n bhai'p bañ giï'? Panaas jañ tii ya' pix tu aa' na jax jir am.

²⁴ Ba' mi' dhir mu ja'k xi chu joot gu Anaas nam bhiika' gu Jesus buiñor gu Kaipaas gui' na pui'p jir ja gɛ'kam tuk ka' gui' nam bhai' gɛ' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam.

Gu Peegro na gio pui'p ba ti'ya' na cham tu' kaichu' gu Jesus

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lk. 22:58-62)

²⁵ Gu Peegro gu' gam juuka' ji mi taikob ja biim gui' nam mi' tu naa'n. Ba' moo bhai'p ba tikka' am, jup titda am:

—¿Ka' gu' aap maadit jir di' gui' nam kaichu' dhi maa'nkam na mi' buupulh?

Gu' ji na gu' cham tu aa' gu Peegro, jup kai'ch:

—Chaam tu'. Aañ diilh ya ja'p oirit jup paxiar ji.

²⁶ Gu' ji na gu' maadit gui' nam jir tu-juandam tugi'ñ gu ja gɛ'kam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, nar ja'nni'ñ pix iam gui' nat naakaram soñiich gu Peegro, jup titda:

—Kaichu' ap ji. ¿Nap ba' biix mu oiri biima'n na pai' bixchu' ti i'xchix na chich pai' dhir bha bhiik no' baabui'?

²⁷ Gu' ji na gu' kiik gu Peegro na pui' kai'ch na cham tu' kaichu' gu Jesus. Ba' mi' na pui' ka kai'ch, ba jiiñ gu kilhii takaaru'.

Gu Jesus nam muja'k ba aichdha' buiñor gu Pilaato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lk. 23:1-5)

²⁸ Ba' mi' na mit xi aichdhak gu Jesus buiñor gu Kaipaas, mu ja'k jamit jup bhiik buiñor gux kai' Pilaato Rooma kam. Pux dha'npam ba tu maaxilhim ji gu', kum ti gu' cham mu baap ji bhiji ba'k chir na pai' dhaa gux kai', na gu' jano' pik jup bam aajim nam pai' dhuuk tu piastatda' gu bhaan Paaskua ta'm. Jix xidhuutu'nda' am gu' nam mia'n aaya' gu jaroi' no' pu'ñi cham jir Israel kam, na gu' pui' ja'k tu daaxix ka'. Na gu' sap no' mit mia'n xi ai gu jaroi' no' cham jir Israel kam, ja ia'ñdha' gu ua'tulhdharga'n, ba' cham ka bhaai'n ka' nam jax tu piastata' gu bhaan Paaskua ta'm. ²⁹ Mu dir ja'p jam ba' pix guguuk diirap, ba' diilh mui' ma buus gux kai' Pilaato nat ja tikkam, jup ja titda:

—¿Tu' jax dhuu dhi jaduun' ku pim ba' yammi ja'p jup ba u'aim?

³⁰ Gui'p kai'ch am:

—Dho gu'ch jix maadit ba' yammi ja'p pui' ba duiñchu' ji na cham jir am na ji'k tu' jax bua, cham tu' na moo gu' ja'p pix.

³¹ Ba'p ja titda gu Pilaato:

—Aa dho, mu pim xi bhiika' ku gi. Aapi'm ba' diilh jix maat na pim jax dhooa', no' pim mu'aa' piam ku gu' cham, no't dho ji baabui' tu' jax dhuu nar jix buam jum duukam, ka' pim ji ba' gu' pix bap kai'ch.

Gu' ji nam gu'p kai'ch gu gɛ'gɛ'rkam nam ua' gu Jesus:

—Dho ja'pji na gu' pui' ja'k tu daaxix aapi'm jam bui na saak cham bhai' nach mu'aa' gu jaroi' no't tu' jax dhuu aach nach ji'k jir Israel kam.

³² Ba' dhi' pu'ñi ja'k kai'ch am na jax dhui pix pui'm kuugalhdha' na jax pu ba kai'ch diilh gu Jesus nam saak kuruus ta'm sissapa gu ja'tkam nam pai' dhuuk mu'aa', nam gu' pu'ñi ja'k tu jimda' gu Rooma kam ja'tkam, kuruus ta'm jam ja sissapda' gui' nam jix buam tu buada'. ³³ Ba' pui' xi ja

tɨidak gio miji ja'k jup ji baa ba'k chir gux kai' Pilaato, ba' dɨilh mu ja'k xi baidhak ba tikka gu Jesusus, jup titda:

—¿Aapi' aar ja gɛ'kam tuk gu Israel kam ja'tkam?

³⁴ Ba' gu Jesusus jup titda:

—¿Jaroo pix am pui' tum a'gi'n jɨñ jaduun? ¿Jaroi' aa nax bhai' xiñ maat, ka' dɨilh pix aa nap jix maachim kup ba'n chikka?

³⁵ Ba'p kai'ch ip gio gu Pilaato:

—Dho ja'pji nañ cham maat ji na tu' ba' kum ba' yammɨ ja'p bam u'aim jɨñ bui dhim jaaduñ na pim tɨ maap jir jum oi'dhagam dai Israel kam. Tɨi' nam gu' jax pik jix bhaamut jum aa' dhi' nam jir ja gɛ'kam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Cham maat iñ dho ba' na tu' ba', nañ gu' cham maat na pim jax jir tuutu'm, nañ gu' aañ cham jir Israel kam.

³⁶ Ba' gu Jesusus jup titda:

—Dho nam gu' cham maat jia no'n jir gɛ'kam kat jup oilhim, ja'p jum aa' am nañ jir ja'ppix maa'nkam. Gu' aañ tɨir gɛ'kam ji, gu' ji na gu' cham tu' gu ya' maaxik bhaan ja bui dhi ja'tkam, na mit gu' cham tu' ya' pai' gɛ'kam ki'n jɨñ dhai. Pui' kum ba' cham maat no'n jup jir gɛ'kam. ¿Kux ba' gu' ya' pai' pui'p bañ dhuiñchu'nda'm git aa dhi Israel kam ja'tkam no'n aañ ya'r gɛ'kam ka' git maaxik? Nañ gu' ja bia'ka' git gui' nam tu kokda'n a'mkam, ¿jax jam gip jɨñ dhooda' git? Gu' ji nam gu' cham maat no'n jup jir gɛ'kam, pui' kum ba' pui'n bua.

³⁷ Ba'p titda ip gio gu Pilaato:

—Jir gɛ'kam ap dho bak jia, cham tu'r ja'ppix maa'nkam ap.

Ba' gu Jesusus jup kai'ch:

—Dhor gɛ'kam iñ ji kai'nkam nap jax ba kai'ch. Aañ jix dhaam dir bha jii jia ya' dhi oi'naga'n nañ ba' ya' maaxiri' ja'p na maa'nkam bhai' ji chu ja a'gidha' gu ja'tkam na jax pik ja'k jir silhkam, nam ba' maati mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' guñ Gi'kora'. Ba' xib dai gui' nam ji'k pu mi' pui' jiiim na jax jir silhkam xiñ kaim am nañ jax tu a'ga.

³⁸ Ba'p kai'ch ip gio gu Pilaato:

—¿Tu' da' nap ja aagi'n dha' na jax pik ja'k jir silhkam jɨñ jaduun?

Nam bax mu'aak ka' gu Jesusus

(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lk. 23:13-25)

Pui' xi chɨidak gio mijip ji buus dɨirap gu Pilaato nam pai'p tu'ii' gu ja'tkam nam iattulhi'n gu Jesusus. Ba'p ja titda:

—Cham ji nañ ti jɨigi'n nax buam tomaat dhi jaduun na pim ya ja'p u'aim. ¿Jax jach gip ba ji dhooda'? ³⁹ ¿Ka'ch ji do'ncho' ku ba jimia'? Nagu'r jam gɛ'kam tuk bɨix na pim ji'k jir Israel kam ja'tkam. Gio na pimit gu' pui' ja'k tu dai aapi'm dɨilh nañ saak maa'n do'nchoidha' gui' nam kuup na pai' dhuuk pu'nim aajidha' gu piasta bhaan Paaskua ta'm. ¿Cham aa dhi'ch ba' xi dho'ncho'?

⁴⁰ Gu' ji nam gu' gui' cham tu' pui' ilhii'n, jup kai'ch am gɛ' ki'n:

—Dhi' cham ji. Gu Barrabaas ji nach jix aa' nap do'ncho' no'p moo maa'n jup jix dho'nchom.

Gu Barrabaas jix ixbi' ka' ku mit ba' kuu.

19

¹ Ba' gux kai' Pilaato pui' ma tu chia nam gɨi'bia' gu Jesusus. ² Mi' dɨir ba' maadi' gu sandaarui'x nat jax ɨ gu bappandam joi' kuruun xip duuk bhai' eek kiix gu Jesusus, gio maa'n gu tɛb kutuun jamit jup xi chɨi' jix chukuum jix bi'. ³ Ba'p titda am mia'n dir bhai' ji ñiidhat:

—Jaña alh na jax xi chu'ii' dhi ja gɛ'kam tuk gu Israel kam ja'tkam.

Bhai' eeg gib am ba' buibsaram pui' xi chitdat.

⁴ Ba' gu Pilaato gio mijip ji buus dɨirap nat ja tikkam gu ja'tkam nam sap jax ilhii'n, jup ja titda:

—Bhai'n xi buusaidha' gu jaduun na pimit ya'n aichulh. ¿Jax jañ gip ba ji dhooda'? Na gu' panaas tɨi cham tu' jax tomaat. Cham jup maati' gu' no' moo silhkam tu' jax jam duiñ, ka' ba' gu' tɨi cham.

⁵ Pui' xi chɨi'ɨik gio mu ja'k jup ji baa gu Pilaato nat baidham gu Jesusus. Ba' ja'xpix bhiji' dir bhai' ji buusai' mit gu Jesusus xi chɨi'chu' gu tɛb jannulh na mit tɨi' nax chukuum jix bi', gio gu bappandam joi' jup xi kiistu' na mit bha dhaax mo'ram kuruun xip duuk. Ba' mi' dɨir jup ja titda gu Pilaato:

—Jaiñ, ya' ba' dhi jam ki'dara'.

⁶ Ba' gu ja gɛ'gɛrkam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gu o'rosiiris pɪx jiiñak gi mit na mit ba tii gu Jesus nat mui' ji buus, jup kai'ch am gɛ' ki'n:

—Mu tu chianiñ nam sissapa' kuruus ta'm! ¡Cha'p mi' pux joi'gi'nda'!

Ba'p ja titda gux kai' Pilaato:

—Dho pim mu xi bhika' aapi'm. Diih japim ba'x maat no' pim sissapa' kuruus ta'm, no' pim moo ja'p jix bhaamki'ñ. Aań nań gu'x maat nat tii cham tu' jax dhuu nar jix buam jum duukam.

⁷ Ba'p kai'ch am ip gio gu Israel kam ja'tkam:

—Ja'pji nach gu' aach mi' pui' tu daa'ñchu' na jax jum kai'ch mich u'uan am na pai' tu daaxix na jax tu aagix aach jich bui nach ji'k jir Israel kam. Na mi' pai' pui'm kai'ch maa'n kap na saak jir ua'tulhdhara' no' jaroi' jax kai'ch nar maraa'n gu Dios. Jaiñ gu' dhi' ja'p pɪx na pui' kai'ch nar gɛ'kam, gio na sap jir maraa'n gu Dios na jax dhui pɪx bhaan jum ua'tulhi'ñ. Pui' dho ba' pɪx bax bhai' nach mu'aa'.

⁸ Ba' giilhim jix io'm bhai' ji choo'n gu Pilaato nat pui' ji' ja kai nam kai'ch gu ja'tkam nam mu jiiñak. ⁹ Ba' gio bhiji ja'k jup xi baidhak ba'k chir gu Jesus, gio ba'p ba tikka, jup titda:

—¿Gir pa ja'k kam aap jiñ jaduun ja'p moo gux gi'm? No'p moo silhkam jup xiñ aagi'ñ.

Cham ñiok gu Jesus na tii tikka. Mi' pɪx pu tu'ii'.

¹⁰ Ba'p titda ip gio gu Pilaato:

—¿Jax kup ba' cham jiñ aagi'ñ? ¿Cham maat ap aa nań aań jir gɛ'kam kat ya' pum titda? Jix bhai' nań jum do'ñcho' no'ñ xi ilhii'ñ, piam ku gu' nań tu chiñia' nam jum sissapa' kuruus ta'm. Aap gu' ya' cham jiñ aagi'ñ nań tu' tiim tikka.

¹¹ Ba' gio bhai'p ji ñio gu Jesus, jup titda gu Pilaato:

—Pui'p dho kai'ch, nat gu' gu Dios jiñ Gi'kora' pui' ba tii jia nań ba' ya' ji' soi' ba tui'ka' jum bui. No' git chakui pu ti'ya' guñ Gi'kora', ¿jax jap gip jiñ dhoda' git siap chi pu'ñi kai'chdha' git? Ku ba' gu' aap cham tu' bhaan kuiñcha bia' ji gu xib, gui' ji nat

jaroi' maaxik jiñ kai nat ba' gɛ'kam ki'n jum ua'tulh.

¹² Ba' nat pui' ji' giop xi chii'n gu Jesus gux kai' Pilaato, cham bhaai' na jax kam duñia', dai na tiim ga'nga na jax pɪk dui do'ñcho' git gu Jesus. Gu' ji nam gu' gu Israel kam ja'tkam giilhim mu jiiñak, jup kai'ch am:

—No' pich jax dhuuk do'ñcho dhi maa'nkam nach jum chian nap mu'aa', bhaan bax maati' ka' nap bak cham tu' ka'm nii'ñ gu Seesar gux io'm gɛ'kam Rooma kam. Na gu' gu jaroi' no' diilh gɛ'kam jum taat na jax dhi maa'nkam, cham tu' kai' ka'm nii'ñ gu Seesar gux io'm gɛ'kam.

¹³ Ba' nat ja kai gu Pilaato nam pui' ji' kai'ch gu ja'tkam, xi chu chia nam bu-usaidha' gu Jesus mu dɪrap. Mi' dhir ba' jimik mu ji dhaibu na pai' dadarri na pai' dhuuk ja silhka'nda' gu ja'tkam, na Gabaata tim tiiti' gu ebreo ñi'ook ki'n, na ja'p kai'ñkam jup jum kai'ch na joodai sobkoñxim mi baapax. ¹⁴ Ba' takaab dir na ba' buingidhak bam aaya' gu piasta bhaan Paaskua ta'm, jup ja titda gu Pilaato gu Israel kam ja'tkam:

—Ya' ba' dhi jam gɛ'kam tuk.

¹⁵ Gio pɪx jiiñak jup tim gi, jup kai'ch am: —Mu gor mu'aiñ! ¡Sissapa' pim kuruus ta'm!

Ba' gio bhai'p ji ñio gux kai' Pilaato, jup ja titda:

—¿Kux moo aa nań ba ji chu chiñia' ba' nam sissapa' kuruus ta'm dhi jam gɛ'kam tuk?

Ba'p kai'ch am gui' nam jir ja gɛ'gɛrkam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam:

—Aach daipu' ji gu Seesar nar jich gɛ'kam tuk. Cham tu' jumai ip.

¹⁶ Ba'x choo'nnit pui' ma tii gu Pilaato nam mu bhiji sissapa' kuruus ta'm ku gi gu Jesus nam pui'x bhaamki'ñ. Miji ja'p jamit ba' xi bhik na mit ba sissapam.

Gu Jesus nam ba sissapa' kuruus ta'm
(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lk. 23:26-43)

¹⁷ Ba' na mit jax mootoi' gu kuruus gu Jesus, gamai' pɪx bɪpi' nu'yasim am na mit ba sissapam baasi'n daam dir na pai'

Kakoi' Mo' Daa ti tii', nam Golgota ki'n jup jix chu mat ka' gu ebreo ñi'ook ki'n. ¹⁸ Bhammi na mit aichdhak dho gu' dai na mit ba sissapa kuruus ta'm. Gio jai' gook jamit bixxik dir jup ja sissapa pui' kukrus ta'm ip, irban ba' gu Jesus. ¹⁹ Ba' gux kai' Pilaato nat jax dhaa maa'n gu taa'mla alhi'ch komaarak pa', mi' xi chu ua'na, jup jum kai'ch: "Gu Jesus Nasareet kam, ja gɛ'kam tuk gu Israel kam ja'tkam." Mi' dhir ba' xi chu chia nam bhammi siispapu' mo'bon gu Jesus na pai' sissap. ²⁰ Mui' gu Israel kam ja'tkam tii' mit gu dhi' pui' na jax bha tu ua'ñix mo'bon gu Jesus, na gu' amuub ju'ñdharan gu gɛ' kiicham na mit sissapa kuruus ta'm. Baik ñiiñio'k ki'n bha tu ua'ñix: Griago ñi'ook ki'n, gio ba' ebreo ñi'ook ki'n ip, gio ba' gu latiin ki'n. ²¹ Ba' gu ja gɛ'gɛ'kam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, pix am bhaak jamit na mit ba tii' na pu'ñi ja'k bha tu ua'ñix mo'bon gu Jesus. Mu jimik jup titda am gux kai' Pilaato:

—Jax ku pich ba' pui' ja'k bha tu ua'na taa'mla ta'm na pui' gu Jesus jir jich gɛ'kam tuk bix nach ji'k jir Israel kam ja'tkam? Ja'pji nap siisbhio'kai gio bhai'p tu ua'na', ja'pni nam kai'chdha': "Dhi'ñir di' gui' na pui'm ilhii'ñ na sap jir ja gɛ'kam tuk gu Israel kam ja'tkam."

²² Gu' ji na gu'p ja titda pix gu Pilaato:

—Puui' ji na bhai' ba tu ua'ñix ka' na ñich jax bhai' ba tu ua'na. Jax gi moop jum duñia'?

²³ Ba' gu sandaarui'x na mit sissapa kuruus ta'm gu Jesus, xi chu jumpadak jamit gu jajannulhi'ñ na ti tii'chgɛt a'lhiok xi chu u'uuk. Ji'k jup tu u'uuk maa'n gio gu jumai, nam gu'r maakoba'n. Gu' ba' gu tɛb kutuuna'n na daam dir tii'chgɛt gu Jesus, cham bhai' nam jax i'lhiok ui'ka' nam mi' tii' xi ñii'ñ, na gu' mui' pum daa'. ²⁴ Ba'p jum ti titda am:

—Cham jach saasasda', ja'pji nach jich mamai'chia', ea jaroi'x pik bhaan ji bi'ya'.

Ba' dhi' bhaan pui' ji chum kuugalh nat jax tum ua'nak bijik nap jum kai'ch: "A'lhiok jamit xi chu u'uuk guñ jajannulh, gio gu tɛb jiñ kutuun jamit xim mamai'chik xi bhik." Pui' mit dho tu dooda gu sandaarui'x na ji'k jax jum kai'ch.

²⁵ Ba' gu di'ñi'n gu Jesus mi ja'p amuub gam kiik na pai' sissap kuruus ta'm gu maraa'n, biima'n gu dhixii'ñ Mariiya nar binga'n gu Kleopas, gio ba' gu Mariiya Magdalena. ²⁶ Ba' gu Jesus mi' pix ja'p ji chii' na kiik gu di'ñi'n biima'n maadit gui' nam pui'p kaichu' nax io'm jix dha'da' gu Jesus. Ba'p titda gu di'ñi'n:

—Dhiñ jaduui' na mi'm sanoop kiik jiñ ñaan, jum mar tu'm ki'n ji buusnia' xib dir.

²⁷ Ba' gui' na kaichu' jup titda ip:

—Xib dir jum naan tu'm ki'n ji buusnia' dhiñ ñaan na mi'm sanoop kiik jiñ jaduui', nap ba' moo xi kua'ñdhat, nañ gu' aañ bar boi cha'm kam.

Ba' gui' am jup xi baidhak gu di'ñi'n gu Jesus mu ja'k kia'mi'ñ, na gu' pui' titda gu Jesus.

Na ba mukia' gu Jesus

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lk. 23:44-49)

²⁸ Ba' mi' dhir na gu'x maat gu Jesus nat bix pui' ba tum kuugalh nat ji'k jax tum ua'nak bijik, maa'n kap pix ba bii na pui' tum kuugalhdha', ba'p kai'ch:

—Tiix chanoom iñ.

²⁹ Ba' moo ampik mi'p bia' maadit gu kuuga'n gu biiñ jix ji'k alhi'ch ja'aa ta'm. Ba' dai na mit jax ba'nni gu tok ki'n gu biiñ, uux cha'm xi buraak bhammi xi dhaax chiñi'ram gu Jesus na ba' xio'pna'. ³⁰ Ba' pix muuk sai gu Jesus, na gu'x chanoom. Mi' dhir ba'p kai'ch nat xi i'chok:

—Xib dho gi ba' bix pui' ba tu kuugalhdhix ji nat ji'k jax tum ua'nak bijik.

Daipu' xi chi'ik nai' ji mugia, pu muu.

Gu sandaarui'x na ba sixia' jano'maram gu Jesus

³¹ Ba' takaab dir na ba' moo bam aaya' gu bhaan Paaskua ta'm nam pai' dhuuk tu piastatda' gu Israel kam ja'tkam, mu jimik jup titda am gu Pilaato na sap ja chiñia' gu sandaarui'x chugi'ñ nam ja o'mxichulhdha' gu ja kaakai' gui' nam bhammi sissap kukrus ta'm nam ba' jotmoda' ko'ya' kum xi ja yassapai ampik na jurnia', na gu' buimgidhak cham ka tum juanda', dai ji nam ba tu piastatda' gu bhaan Paaskua ta'm, nam gu' cham aa' nam bhai' pu sissap ka' buimgidhak bix

chanoolh. ³² Ba' gux kai' Pilaato mijip xi ja joot gu sandaarui'x chugi'ñ, ba' gui' mu jimik jup ja o'mxichulh jamit gu ja kaakai dai gu gook nam bixxik dir sissap na pai' gu Jesusus. ³³ Na gu' ba muukix nam bhai' xi ñii'ñ gu Jesusus, pui' mit ba' cham ka o'mxichulh gu kaakai'ñ.

³⁴ Gu' ji nat gu' maadit gu sandaarui'x bhai' ees si jano'maram gu Jesusus ki'n gu tɛb uux jix mu'uuk na ua', sia ku ti ba muukix. Ba' bhai' ji mi gu suudai' i'ir binkam. ³⁵ Tiigik moop kai'ch gui' na pui' tu a'ga bix dhi' pui', cham tu' na pix jap kai'ch, na gu' mi'p tu'ii' na ti nii'ñ nat pai' dhuuk pui' tum duu, na pim ba' aapi'm pui'p ti jii'ñdha' nat silhkam pui' tum duu. ³⁶ Ba' gu dhi' pui' nat tum duu, bhaan jum kuugalh nat jax tum ua'nak gu ñio'ki'ñ gu Dios bijik nap jum kai'ch: “Ku gu' cham tu' maa'n a'oo'n omña' ji nam pai' dhuuk mu'aa'.” ³⁷ Gio ja'p iam nap jum kai'ch: “Mui' ja'tkam tigia' am nam pai' dhuuk jix ko'kom dooda'.”

Nam ba yaaspa' gu Jesusus

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lk. 23:50-56)

³⁸ Ba' mi' dhir nat pu'ñi ba muu gu Jesusus, gu Josee gui' nar Arimatea kam mui' ma jii buiñor gux kai' Pilaato nat kaim no'x bhaai' na tibiaañdhai bhika' gu tukga'n gu Jesusus. Gu Pilaato jup kai'ch nax bhaai'. Gu' na gu' gu Josee pui'p kaichgit gu Jesusus, dai nax ixchuixim, na gu'x ja iibhi'ñdha' gu gɛ'gɛrkam jum aa'ndam. Ba' mu jimik tibiaañdhak xi bhik gu tukga'n gu Jesusus. ³⁹ Gook dit am gu Nikodeemo gui' nat biipi' dir tukaa'ñ cha'm mu jimik mu na pai' tibiap gu Jesusus nax chu a'gidham. Gu Nikodeemo gɛ' ji kusbiot gui' na joidham uub na mirram tiiti' gio ba' gui' na aaloep jum tiiti'. ⁴⁰ Ba' mi' dhir dai na mit ba juulh gui' na joidham uub gu tukga'n gu Jesusus, gio ba' na mit jix bhai' bhiib jajannulh ki'n nam jax ja'k ba tu jimda' gu Israel kam ja'tkam nam pu'ñi ja'k ja bua't ja yassapda' gui' nam ji'k ko'iidha'. ⁴¹ Ba' amuub mi' na mit pai' sissapa kuruus ta'm gu Jesusus, maa'n kap xikoolh tu kuup ka' na bixchu' mi' ti i'xchix. Mi' irban dir ba' moo maa'n

kap jup di'lhix gux moik ai' nam jax chuutu'm kir ja baapas gu koi'ñga'n, dai nat chakui maa'n mijim ja'bsu gu tuuku', mi' pix pui' tui'ka', nat gu' jano' pik chakui maa'n jup muu. ⁴² Mi' mit ba' ulh gu tukga'n gu Jesusus na kapbhair' amuub, na gu' moo ja'p jup bam aajim nam pai' dhuuk cham ka tu juanda' gu Israel kam ja'tkam. Jotmoda' pix jamit ba' mi' xi yaaspak.

20

Gu Jesusus na duadii giop bangia'

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lk. 24:1-12)

¹ Ba' mummu nat pai' buus na pai' dhuuk cham ka tum juanda' na bar tumiñku ta'm, kapbhaimuk nat jax kia'pix jix dha'npam bhai' ji chu maaxir, gio mui'p ma jii gu Mariiya Magdaleena mu ai' di'n kir na mit pai' ulh gu tukga'n gu Jesusus. Ba' mu nat ba ai, bhai' pix pu ti di' bhiji di'n kir, mu pix ja'p kaat gu komaarak jodai na ki'n bha kuupich. ² Ba' nat jax ja'k gi, dai'bus nat aa'ñdham gu Simoon Peegro gio gu jumai gui' nax io'm jix dha'da' gu Jesusus na pui'p kaichu', jup ja titda mu ɛɛk:

—Jaroi' bak baabuk maakam ja'k tikaam gu tukga'n guch Gɛ'kam tuk. Cham pai' tu jai'ch mu na chich pai' ti. ¿Jax nach ba' dui ka tigia'?

³ Ba' gu Peegro gio gu jumai na pui'p kaichu' gu Jesusus, mui' ma jii mit mu na mit pai' ti gu Jesusus na mit ti tiigim no' moor silhkam, daipu' na mit jax pui' ti kai, ⁴ boopo' am. Ba' gama ja'k dir jix io'm kuudam mui' xi mi gu jumai nam maap jiim gu Peegro, biipi' kat jummi ba ai na mit pai' ulh gu tukga'n gu Jesusus. ⁵ Ku gu' cham tu' mu baa ji miji irban dir, mi' dhir pix dirrap dumaalh jum tikaak mui' xi chi nii'ñ miji na mit pai' ti. Cham pai' tu jai'ch, dai gu jajannulh mi biit na ki'n bhiibgich. ⁶ Gu' ba' gu Simoon Peegro ja'x dhir mi'p ba ai. Gui' dho gi gu' mirdat mijimmi pu baa ji di'n kir na mit pai' ti gu tukga'n gu Jesusus. Ba' ti ip na cham pai' tu jai'ch, dai gu jajannulh pix mi ja'p tu giopan na ki'n bhiibgich. ⁷ Gio gui' na mo'ram bhiibgix kat, mummu ja'p pix daa dilhkob pui' xikoolh bhiibgix kam na jax bha tu't mo'ram gu Jesusus, cham tu' maap biit gu jai' jajannulh na ki'n jup

bhiibgich gu tukga'n. ⁸ Ba' gu jumai na pui'p kaichu' gu Jesus nat biipi' mi' ai, jai' mui'p ji baa di'n kir nat ji chiigik gu Peggro nat mirdat mijimmi ji baa. Mijimmi baakik jix bhai' mi ja'p xi chi ninil'n ip jai', moo gu' maaxik ji na dai gu jajannulhi'n pix mi biit na ki'n bhiibgich gu tukga'n gu Jesus. Ba' pu ti jii'n nat silhkam duadik giop bam mi' dhir, pui' xim aa' na cham tu' pai' ka muukix. ⁹ Nam gu' biix gui' na ji'k kaichu' gu Jesus, chakui maatit kek'et am na jax kai'nkam jup jum kai'ch mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam na pu'nim kai'ch na duadii giop bamgia' sia ku mit mua. ¹⁰ Mi'm ba' ti pup xi chi ninidhimik pui' giop ma jii mummu nam pai' tibiapka', nam pai'p tu'ii' gui' nam pui'p kaichu' gu Jesus.

Gu Jesus na mi' bam maaxdha' buiñor gu Mariiya Magdaleena (Mr. 16:9-11)

¹¹ Gu' ba' gu Mariiya Magdaleena dilh mi' ji bi'ik suaak mi ja'p kikat nax buam jum aa' na cham tu jai'ch gu tukga'n gu Jesus. Gu Peggro gu' ba jii gio gu jumai nam maap jiiim. Ba' mi' pui' na ji suakit gu Mariiya gio bhijip ka xi chi ti di'n kir dumaalh jum tikaak. ¹² Bhijimmi pix ji ja ti nam daraa gook gu noonbi'n gu Dios jix chooto titi' kam na mit pai' ka tikaak gu tukga'n gu Jesus, maa'n ja'pni dhir ja'k daa na pai' mo'tikat, gu jumai ba' mi' dhir ja'k na pai' tootnatikat. ¹³ Ba'p titda am gu Mariiya na mu dir dirap bha ti niidhat suak:

—¿Tu'p ba' ki'n moo ja'p jix buam jum aa'n jaduun nap ba' suak?

Ba'p ja titda gu Mariiya:

—Dho nat tak gu jaroi' ya' dir baabuk pai' nat ja'k jax dhuu gu tukga'n gui' nar jich g'kam tuk kat. Cham pai' tu jai'ch. Cham maat ich dho ba' nat pai' ja'k ti.

¹⁴ Ba' nat pui' xi chi'ik bhai' silh ji kikbo, na gu' dumaalh kaatit bhijimmi ka ti niil'n di'n kir, mi' pix ja'p ji chi na kik gu Jesus. Ku gu' pu cham maat ji gu Mariiya no'p jir di' gu Jesus, ja'p jum aa' nar jumai. ¹⁵ Ba' bhai' ji ñio gu Jesus, jup titda gu Mariiya:

—¿Tu' mam duun jaduun kup ba' moo ja'p suak? ¿Tu'p ti ga'nga?

Ba'p titda gu Mariiya:

—Dho gu tukga'n guch g'kam tuk kat na mi' pix cham tu jai'ch bhijini na chich pai' ti. Jaroi' bak baabuk maakam ja'k tikaam. ¿Ka'p ti aap aa iam baabuk maakam ja'k tikaam? Jiñ aagi'ndha' ap jiñ jaduun na pich pai' ti no' pich aap bhik kuñ bhirai gio ya'p tikia'.

Gu' na gu' cham maat gu Mariiya no'p jir di' gu Jesus, ja'p jum aa' na gu jaroi' na mi' tu nuuka'n gu i'ix na mi ja'p ti i'xchix mi' ba kik.

¹⁶ Ba'p titda gu Jesus:

—¿Cham aap kañ maat Mariiya?

Ba' gu Mariiya mia'n dir jix bhai' bhai' xi niil'n, jir di' gu Jesus. Ba'p titda ebreo ñi'ook ki'n bhai' xi koomkik:

—¿Rabuuni! ¿Aapi' aar di'?

Rabuuni ja'p kai'nkam jup kai'ch na sap bixchu'x chu maat.

¹⁷ Ba' gu Jesus jup titda:

—Aañi' dhor di' na ñich giop dua. Xi dhai'ñña' ap jiñ jaduun nap ja aa'ndhara' gu jai'n jaaduñ nam jiñ kaichu' mu nam pai' tibiap. Ja'p jap ja tiida' na ñich aañ ba jii dhaam buiñor guñ Gi'kora' gui' na aapi'm jup jir jam Gi'kora' gio ba' nar jam Dios tuk, nañ jax pu ba jam titda biipi' dir.

¹⁸ Ba' gu Mariiya Magdaleena mi' pu bhii nat ja aa'ndham nat jax pu ti'n gu Jesus. Mummu kek nam pai' tibiap biix gui' nam ji'k kaichu', ba ja aagi'n nat giop ba dua gu Jesus, biix jup xi ja aagi'n na ji'k jax titda mu nat pai'm maax buiñor.

Gu Jesus na mi' bam maaxdha' ja bui gui' nam kaichu'

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lk. 24:36-49)

¹⁹ Ba' moo jano' gamai' nat ji jur, na gu' kia'pix gio mui'p bam bhichu' na pai' dhuuk giop ba tum juanda', maa'n kap ba'k chir jamit bam jumaap biix gui' nam ji'k kaichu' gu Jesus. Dai na mit jix bhai' bhai' xi siispak gu ki'ngob nam gu'x chotdon no' mit mi' ji bubua gu ja o'rosiiris tuk gu g'g'kam Israel kam, nam gu' ja'p jum aa' nam ja u'ji ja kuupa', pui' kum ba'x bhai'm kuupat miji daraa. Ba' gu Jesus mi' jim maaxdhak irban dir nam pai' daraa mui' ba ja ñio'ki, jup ja titda:

—Aañ moo jai' ya ja'p ip jiñ jaaduñ.

²⁰ Ba' xi ja ninii'ñchu'n gu noonbi'ñ mi' na pai' ti dñidi' na sissapich gio bha jano'maram na mit sii. Ba' gui'x bhai'm ilh jamit na mit ba tii, na mit gu' ba maat na dhi'r di' gu Jesus nat duadik giop bam.

²¹ Ba'p ja titda ip gio gu Jesus:

—Jix bhai' pim jum taat ka' na ñich ya' ba ai. Aa'ñ bhai' pix pui' jam tñdam na pim jix bhai'm ilhdhai nai' xi jimia' bñx kap na pim tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam. Ja'p na jax aa'ñ na ñich bha jii ya' dhi oi'ñga'n na ñich bha tu jam a'gidham nat pai' dhuuk bhañ joot guñ Gi'kora', pui' kuñ ba' aa'ñ ya' dir jup jam jootos aapi'm.

²² Pui' xi ja tñdak nai' xi ja buxcha bñx, ba'p ja titda:

—Jaiñ. Dhi'ñix Dhuudu' kam jix Ua'ñ Ii'mda' jam a'm jup tui'ñgida' ya' dir ja'p ja'k ²³ na jam mattudidha' na pim jax ja'k tu ja a'gidha' gu ja'tkam. Ba' gui' nam ji'k ti jii'ñdha' na pim ji'k jax tu ja a'gidha', ba' ua'ñchudhix ka' gu ja ua'tulhdhara'. Gu' ba' gui' nam ji'k cham ti jii'ñdha', cham tu' ja ua'ñchudhix ka', pui' nam jax bax u'ua'tulhdhix ka', nam gu' cham ji'xdha' uana' gu dñil pix.

Gu Tomaas na ba ti jii'ñdha' nat silhkam giop dua gu Jesus

²⁴ Ba' gu Tomaas gui' na maadit jir di' gu mambñix gook gu noonbi'ñ gu Jesus, gui' nam Gook Dim ki'n jup jix mat ka', jano' pik cham mi'p tu'ii' nat pai' dhuuk mi' ai gu Jesus ja bui gui' nam kaichu'. ²⁵ Ba' gui' xi aagi'ñ am, jup titda am:

—Giop ba dua guch Gø'kam tuk. Ba tii chich.

Ba'p ja titda gu Tomaas:

—Cham ji nañ ti jügi'ñ nar di'. Jii' ji no' ñich moo dñil tii gu noonbi'ñ mi' na pai' sissapich nañ ba' jam jügi'ñdha', nañ mi' xi bapsada' guñ dhe'e'n mi' na pai' ti dñidi' gio bhai' ja'k jano'maram na mit pai' sii. Xib jañ ji chakui ti jii'ñdha' ji sia ku pim jax jii'ñ chitda.

²⁶ Ba' gatuuk xijum baik tanoolh jurni'ñ ki'n gio mit maap jup mam jumaap bñx gui' nam ji'k kaichu' gu Jesus maa'n kap ba'k chir jix bhai' xim kuupak. Jano' dho gi ba' bñx mi'p tu'ii' ji gu Tomaas. Ba' ja'xpix nam

mi' ka tu a'gichu', mi' dhir ja'p pix bhai' ji ñio ja saagi'ñ gu Jesus, jup ja titda:

—Aa'ñ gio bha ja'k ip jii'ñ jaaduñ.

²⁷ Mi' dhir ba'p titda dai gu Tomaas:

—Aa'ñ pix jir di' na ñich giop duañ jaduñ. Kanip xi chii' na dñidi' guñ ñoonob mi' nañ pai' sissapich. Mi'p xi bapsada' gum dee'n nap ba' cham jax ti'ya' nar iatda', gio yammni ja'k jap jup xi bapsada'ñ jano'm am na mit pai'ñ xii. ¿Ka' moo ja'p jix xijai aa nap bñx jum jur ki'n ti jii'ñdha' nañ aa'ñ pix jir di' na ñich giop dua?

²⁸ Ba' giilhim jix bhai'm ilh gu Tomaas, jup kai'ch:

—¡Aaja guñ Gø'kam tuk! Giop dua ji bak gu' silhkam gu Dios jii'ñ Gi'kora'!

²⁹ Ba'p titda gu Jesus:

—Na pich pai'x bhai' xiñ chii Tomaas na pich ba' ba ti jii'ñ nañ aa'ñ jir di' na ñich giop dua. Gu' cham ti jii'ñdhat ap ji na pich chakui tii'gik guñ ñoonob. Jai' joidham pu ti jügi'ñ am na ñich silhkam giop dua nat jax pui' tim tii, sia ku mit cham pai'ñ chii gu maaxik.

Nat jax kai'ñkam tum ua'na dhi ñioki'ñ gu Dios

³⁰ Mui' ji gu' nat tñix bhai'm duukam jup tu duu gu Jesus ja nñi'ñchudat gui' nam ji'k kaichu', ja'pji na gu' cham bñx ya daaxix dhi u'uan ta'm. ³¹ Daipu' dhi' na ji'k pix ya' tu daa na pim ba nñi'ñ, na pim ba' tu jii'ñkuidhai ti jii'ñdha' na gu Jesus jir di' guch Xoi'kam na maaxik ya' xi oilhimik dhi oi'ñga'n bhaan, nar Maraa'n gu Dios nat bha joot. Na ba' gu jaroi' na ti jii'ñdha' buiñor baidhika'x dhaam ja'k na pai' gammiji pu ba duaka'.

21

Gu Jesus na ja bui bam maaxdha' xijum gook gui' nam kaichu'

¹ Ba' gatuuk ji'kchi tanoolh jurni'ñ ki'n gio mummip bam maax gu Jesus ja bui xijum gook gui' nam kaichu', mummu ju'ñdharan gu gø' suudai' na Tibeeriyas ti tii'. Ja'pnim duu. ² Maap mi' ka oipo am gu Simoon Peggro, gio ba' gu Tomaas gui' nam Gook Dim jup jix mat ka', gio gu Natanail gui' nar Kanaa kam na Galilea dibñr bhaan

bipio', gio ba' gook gu maamra'n gu Sebedeo, gio jai' gook pup nam pui'p kaichu' gu Jesusus. ³ Ba' maa'nnim jup ja titda gu Simoon Peegro gu jai':

—Aañ chi moo xib tu bhia' gu boptop.

Ba' gui'p kai'ch am ip:

—Aa dho aach bix jum oidha'. Aach pui'p jix chu bhiak ji chi.

Ba' mi' pu bhii mit na mit ba tu bhiam, dai na mit jax bha tiitis kanuub ta'm. Bix chukaa'm mu ja'p tii buppaim gu gè' asaak suudai' chir nam ja'p jum aa' nam joidham pix mi' jim gaamu' git gu boptop. Gu' ji na gu' pu nim maa'n kut mim gaam, pui' mit dho pu cham maa'n bhia gu bix chukaa' nam mu ja'p tii chu bhiihijimik.

⁴ Ba' nammi nax dha'npam bhai' ba tu maaxilhim, baasi'n dir ja'p pix ba kiik gu Jesusus ju'ndharan gu suudai', ku gu' gui' nam kaichu' pu cham maat am ji no'p jir dhi'. ⁵ Ba' mui' xi ja jiñkai gu Jesusus, jup ja titda:

—¿ji'k japimit ba ja bhia gu boptop jiñ jaaduñ?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Pu nim maa'n dho. ¿Paa gi ip?

⁶ Ba'p ja titda ip gio gu Jesusus:

—Ea gor gio mui'p xi bua suudai' chir gu jam asaak ja'pni dhir ja'k ki'n dir dhi kanuub, ea no' mit cham iam mim gaam.

Ba' gui'x oodam gio mijip xi bua mit gu asaak, paa gi ba' tu'. Gu ja'xpix na mit gio bhai' tiip ji baabu, giilhim jix biit ji, cham bhaai' nam jax ka baabu' nam tii baissin, na mit gu' giilhim mui' mim iicha gu boptop. ⁷ Ba' gui' nax io'm jix dha'da' gu Jesusus na pui'p kaichu', jup titda gu Simoon Peegro:

—Dhi'r di' guch Gè'kam tuk na bhammi dir kiik ju'ndharan.

Ba' nat jax pui' ti kai gu Peegro na dhi'r di' gu Jesusus, tim tii'dhak gu jajannulhi'ñ mummu pu gi suudai' chir, mui' pu ti gi bix suudai' dhaam baasi'n dir ja'k ju'ndharan na pai' kiik gu Jesusus. ⁸ Gu' jai'm ba' saalh gatuuk dir mu jiiim gu kanuub ta'm pui' ji chiimirat gu gè' asaak nam mi iichixchu' gu boptop, nam gu' cham tu' moo ja'p jix io'm irban gu suudai' jup tu'ii', chi ji'k gook oo'm daman mambhix obrasaa'n jir mik mi' dhir ju'ndharan.

⁹ Ba' nam jax pix bhammi dir ji chiidim ju'ndharan, ba tii mit na joidham gè' tu naa'n gu Jesusus, maa'n batoop mi' dhir ja'p jup xi chik tuupalh dhaam na tu gè', gio timkalh gook mi ja'p jup xi chua'. ¹⁰ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Bhai' gor xi u'uuk gu boptop na pimit ja bhia kuch ya'ni tu ga'ya'. Bax chuplhi' gu tai.

¹¹ Ba' gu Simoon Peegro gio mui'p xi jii bhammi kanuub ta'm nat ja palhbuidham gu jai' nam bha tiimir gu asaak nam mi gaamixchu' gu boptop, na gu' giilhim jix biit nam mui' mi' jiiim giilhim ja'xpik gè'gè', xijum gook oo'm daman mambhix baik jamit dho mim gaam. Kut ji gu' siamri joidham cham jup sar ji gu asaak sia kum jax jir mui', pui' mit tiimirat bhammi dir pu tisaa'ñ ju'ndharan. ¹² Ba' mi' dhir jup ja titda gu Jesusus:

—Ya' gor bi chu ju' ba' xib. Bax bai gu batoop.

Ku ba' gu' gui' nam kaichu' pux bhai'x maat am ji na dhi'r di' gu Jesusus. Cham pai' jax kai'ch am ba' nam jup ba tikkada' git nar jaroi' dha', nam gu' bax maat. ¹³ Ba' pui' xi ja tiidak gu Jesusus mui' xi ja maa bix ji'ma'n gu timkalh gio ba' gu batoop gai' nam ki'n tu bisda'.

¹⁴ Dhi' ki'n ba' bar baikim nat ja buim maax gu Jesusus gui' nam kaichu' jano' dir nat muukik duadik giop bam.

Gu Jesusus na ba tikkada' gu Peegro no' tu' ka'm niidhat jix kiigalhi'ñ

¹⁵ Ba' mi' na mit xi koi'chok, bhai' ba tikka gu Jesusus gu Peegro, jup titda:

—Aapi' Simoon nap jir maraa'n gu Jon-aas, ¿jix io'm aap tu' ka'm jiñ niidhat xiñ kiigalhi'ñ, cham tu' ja'xbui' na ji'x dhi jai'?

Ba'p kai'ch gu Peegro:

—Jix io'm ji nañ tu' ka'm jum niidhat xim kiigalhi'ñ jiñ jaduun nap jax bax maat.

Ba'p titda gu Jesusus:

—Dho aap bak ba'ñ a'mkam ya' ka ja guguuxi'ndha' dhi' nam ji'k bañ kaichu'. Ja'p ji buusnia' nap ja nuuka'nda'.

¹⁶ Pui' xi chiidak gio bhai'p ji chikka, jup titda:

—¿Ja'p aa moo silhkam xiñ kii'galhdhat tu' ka'm jiñ ñi'i'ñ ap Simoon nap jir maraa'n gu Jonaas?

Ba'p kai'ch ip gio gu Peegro:

—Dho silhkam jañ tu' ka'm jum ñi'i'ñ jiñ jaduun nap jax bax maat nañ jiñ aa' dhiñ jur am bhaan.

Ba'p titda gu Jesusus:

—Dho no' silhkam jir pui' nap jax kai'ch, aap jiñ a'mkam ya' ka ja guguuxi'ñdha' bix gui' nam j'k ba ti jii'gi'ñ aañ jiñ bui nam ja'p ji buan nam jir jiñ kakasnira'.

¹⁷ Ba' gio pui'p ba tii'n, bar baikim ba' moo, jup titda:

—¿Silhkam aap moox io'm tu' ka'm jiñ ñiidhat xiñ kii'galhi'ñ Simoon nap jir maraa'n gu Jonaas?

Ba' gu Peegro bhai'x buam jim ilh nat baikim ba ji chikka gu Jesusus no' sap silhkam tu' ka'm ñi'i'ñ. Ba'x xusuakim gio bhai'p ji ñio, jup titda:

—Dho jii' jiñ jaduun nañ jax ba kai'ch, nap gu'x bhai'x maat jia nañ silhkam jup kai'ch nañ jax jum titda. Jix bhai'x maat ap nañ cham tu' pix jap kai'ch.

Ba'p titda gu Jesusus:

—Dhop kañ ñi'i'ñxi'ñka' ap ku gi dhi' nam j'k ba ti jii'gi'ñ jiñ bui nañ jax bam titda, nam ba'x jii'kgim pix jup tui'ka' gammiji. ¹⁸ Pu kani nañ moo silhkam ya'm aagi'ñdha' Peegro, jano' nap pai' dhuuk jir biapmagich, joidham nai' pix jimda' appai' nap ja'k ilhii'ñdha' jix kiki' xi chim tii'dhai gu jajannulh, ba' cham jaroi' jax jum tii'dak. Ku ba' gu' no' pich am xi jagi'ta, cham tu' pui' ji kia', jumai pix ba tim tii'dha' gum jajannulh, cham tu' aap diilh kia'. Mi' dhir dai nam bam bhika' gu ja'tkam mu ja'k nappai' tii cham aa'nda' nap jimia'. ¿Jax gip kax bhaai' ka' jano'?

¹⁹ Ba' dhi' na pui' ji' titda gu Jesusus gu Peegro, ja'p kai'ñkam jup titda nam sap mui' tigia' gu ja'tkam nam pai' dhuuk mu'aa', ba' cham jixdha' ja'k gixia' sia ku mit tulhii'ñchuda, pui' na jax bax bii'ñak ka' buiñor guch Xoi'kam, ba' joidham jix kii'galhdha' gu Dios no't bhammi ba aixdhaam. Ba' ja'xpix jup titda ip gio:

—Ba' gu xib pui' ilhii'ñ in nap gammiji pu bañ kaichgida' cham tu' bhaan jax jim aagat.

Gu Jesusus na bhaan ba tu a'ga' gu jumai nax io'm jix dha'da' na pui'p kaichu'

²⁰ Ba' ja'xpix na mit ba jii mi' dhir na mit nammi gama ja'k ba ji bhii, kikbuk mui' ka xi chi tii gu Peegro mu dir ja'k nam pai' jiiim, ba tii na gatuuk dir mu jim gui' nax io'm jix dha'da' gu Jesusus na pui'p kaichu', jir di' pix gui' na jano' sonpan xi dhaa na mit pai' dhuuk tu juu gu bhaan Paaskua ta'm na mit ba' moo ba mua, na xi chikka nap titda: “¿Jaroo ba' da' gui' na pui' maaxik jum kii'sa'ñ jaduun?” ²¹ Ba'p titda gu Peegro gu Jesusus nat tii'gik gu jumai na gatuuk dir mu jim:

—¿Dhi'ñi giñ jaduun na ya'ni dhir gatuuk dir jim, jax ja'k jup tu jimia' gatuuk?

²² Ba'p titda gu Jesusus:

—Dho gu' dhi' ba aagix ip dho na jax ja'k jup tu jimia'. Piam no'ñ jix aa'nda' git na ya' pu duaka' jano' juugit nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda', ya' dhop oirida' git jia, ¿jax gip bua? Ku gu' dhi' aañ diilh jup bax maat nañ jax ja'k jup tu daaxdha' na tu jimia'. Aap gu' dai ji nap mi' pui' xi jimdat gammiji xiñ kaichgida'.

²³ Ba' maakam pix ilhdhat kai mit gu jai' nam pui'p kaichu' gu Jesusus na pu'ñi kai'ch, ja'p jum aa' am na jax kai'ñkam jup kai'ch na cham jixkat pai' dhuuk ka mukia' gui' na jaroi' aa'. Gu' ja'piani pix na kai'ch gu Jesusus: “No'ñ aañ jix aa'nda' git nañ pui' tu duña' na ya' pu duaka' jano' juugit nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda', ya' dhop oirida' git jano' juugit. Ku gu' dhi' aañ diilh jup bax maat ji. Aap gu' dai ji nap xiñ kaichgida' pix cham jax ji kai'chit.”

²⁴ Dhi' ba'r di' gui' na pui'p kaichu' gu Jesusus nat ba tii gu Peegro na gatuuk dir mu ja oi'ñ, na ya' pui' tuch a'gi'ñ nat j'k jax ti tii gio na j'k jax jix chu maat, nat ba' ya' tu ua'na dhi u'uan ta'm. Jix maat ich nar silhkam dhi' nat j'k jax tu ua'na, nat gu' diilh buupui'ñ ki'n ti tii nat jax tu duuk guch Xoi'kam.

²⁵ Mui' ji gu' nat tiix bhai'm duukam jup tu duuk gu Jesusus, gu' ji na gu' no' bix dap-paam tum ua'na' git na j'k jax tu buimik, jir mui' ka' git gu u'uan na bhaan tu daaxix ka', pu cham ya' aixka' git bix kap na j'x jir oi'ñga'n, na gu' nammi ji chuutka' git gu

u'uan. Daipu' ba' dhi' tum dai na ji'k ya' tu
ua'ñix u'uan ta'm.

NAM TU' JAX BUIMİK GU NOONBI'Ñ GUCH XO'I'KAM

Dhi'ñi jir di' gu ua'na'n gu Luukas nat giop tu ua'ñxidhak gu Tiopil

¹ Gu biipi' kam jiñ u'uan na ñich tum ua'ñxidhak jiñ jaduun Tiopil, biix jañich pui' ja'k mi chu dai na ji'k tu' jax xi buimik gu Jesus gio na jax ja'k xi chu ja a'gidhimik gu ja'tkam, sia gu pu jano' dir nat jax bhai' ji chibgai, ² mi' juugit nat pai' dhuuk jiix dhaam ja'k.

Gu Jesus na ba ja aagi'ñdha' gu noonbi'ñ na gatuuk ja a'mkam tajaana' gux Dhuudu' kam jix Ua'ñ Ii'mda'

Ba' biipi' dir nat chakui jiix dhaam ja'k, pui' ja'k pu ba ja jujurtuda ki'n gux Dhuudu' kam jix Ua'ñ Ii'mda' nam tu' jax dhuñia' bhaankamu'n gui' nat ji'k pu ja a'm ti tii nam jir noonbi'ñ ka'. ³ Gio ba' nat ja buim maax biix ji'ma'n jano' nat pai' dhuuk muukik giop ba bam mi' dhir koi'ñga'n tir, gio ba' na xi ja a'gi'ñ ip na sap giop bax kii', cham tu' ka muukix. Ba' maa'n masaa'n daman mambhiix tanoolh ja bui xi oilhimik gio na xi chu ja a'gidhimik na jax ja'k ja a'm ti ñiidhidha' gu Dios.

⁴ Ba' na pui bhai' kap tu'ii' gu Jesus ja bui gu noonbi'ñ, jup ja titda:

—Chakui pim jimmida' mi' dhir Jerusaleen. Ka xim ñirada' pim na ka xim kuugalhdha' gu pui' nat jax ja'k ba tu dai guñ Gi'kora' na pu tu duñia' aapi'm jam bui, gu pui' dho nañ jax ba tu jam a'gi'ñ biipi' dir. ⁵ Dho gu' gu Juan pui' tu bopkonak dho, ku ba' gu' gu suudai' ki'n pix ji, gu' aapi'm gux Dhuudu' kam jix Ua'ñ Ii'mda' ji na pim ki'n jum bopkona' na jam a'm jum tajaana' cham ji'k jurni'ñ ki'n.

Gu Jesus na ba tisdia' jix dhaam

⁶ Ba' biix gui' nam ji'k bhai'p tu'ii' buiñor gu Jesus ja'pni bhai' ba tikka am:

—¿Xib ba' bam ai aa jich jaduun nap aap ya'p bam gè'kamta' biix kap na ji'x jir Israel?

⁷ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Cham jam a'm jum aa' ji na pim moop jix mat ka' na pai' dhuuk pui' tu duñia' guñ Gi'kora', na gu' dai gui' no't pui' ba tii na ba' pui' tum duñia'. ⁸ Ku ba' gu' na pai' dhuuk jam a'm bam tajaana' gux Dhuudu' kam jix Ua'ñ Ii'mda', bax bhaai'n ka' ji na pim pu tu duñia' aañ jiñ a'mkam biix aixim na tu'r jix kii'p jum duukam, ba' nai' ji chu ja a'gi'ñpu' pim gu ja'tkam. Mi' dhir japim mui' ji kisa' Jerusaleen, mi' dhir ba' biix kap na ji'x juugit bhaan bipio' gu Judea dibii', gatuuk ba' mu ja'k ip na pai' ji'x juugit bhaan jup bipio' gu Samaaria dibii', mi' dhir ba' nai' ja'p biix kap na ji'x juugit jir oi'ñga'n.

⁹ Ba' daipu' nat pu'ñi xi ja tiidak gu Jesus gui' nam ji'k bhai'p tu'ii' buiñor, pu gamai' ji chis jix dhaam ja'k, ba' bhammi pix ji baa tibiaa'ñ cha'm, pu cham pai' ka tii mit. ¹⁰ Ba' nam pui mi' gu'kat bhammi ja'k ka ti ñii'ñ nat pai' ji bhi'ñ gu Jesus, mi' bam maax jamit gook gu ja'tkam joidham jix chooto titi' kam, ¹¹ ba'p ja titda am mi ja'p ji gu'kik:

—Aapi'm jich jaaduñ Galilea oi'ñkam, ¿jax ku pim ba'x buam jum aagit bhammi ja'k pup ti ñii'ñ jix dhaam ja'k? Matgim gu' dhi Jesus nat ya' dir ba jii aapi'm jam bui, na ya' xi oilhimik jam biim, gu' dhi' matgim gio bhai'p ka jim ji gatuuk. Ba' pu'ñi ja'k jup tui'ñgida' jano' na pai' dhuuk gio bhai'p jimda' ya' dhi oi'ñga'n bhaan nat jax jum duu gu xib nat ya' dir ba jiix dhaam ja'k.

Gu Matiiyas na maadit bar di' ka' gui' nam jir noonbi'ñ guch Xo'i'kam

¹² Ba' bhai' dhir oidha' daam Oliibus ti tiigim, ba jii mit gu noonbi'ñ gu Jesus mu ja'k na pai'r Jerusaleen, na gu' bhai' dhir mia'n bipio' jia, ja'xbui' na ji'x juugit aagix ka' ja bui gu Israel kam ja'tkam nam oipoda' jano' na pai' dhuuk jum a'jida' gu tanoolh na cham tum juanda'. ¹³ Ba' na mit pai' dhuuk mummi ba ai gè' kiicham, mi' ba baap jamit nam pai' tibiapka', bhiji ja'p ji chitit jamit daam dir. Ba' dhi' nam jir jaroi' dha' moo gu Peegro, gio gu Juan, gio gu Jakoobo, gio gu Anrees, gio gu Piliip, gio ba' gu Tomaas, gio ba' gu Bartolomee, gio ba' gu Mateo, gio gu jumai na pui'p tii' Jakoobo, gui' na Alpeo tiigim jir maraa'n ka', gio ba' gu Simoon ip gui' na biipi' dir nai' ka ja kaichgida' ji'kchi gu ja'tkam nam

nai' tu a'gidha' nam tiix ja pataasak ka' gu g'e'gerkam jum aa'ndam Rooma kam, gio ba' gu Juudas ip gui' nar maraa'n gu Jakoobo. ¹⁴ Ba' bix dhi' ja'kbui' gammiji maap jum jumpadat tu daanda' am ja bim gu jajaa'nni'ñ gu Jesusus, gio ba' gu di'i'n Mariiya ja bim ip jai' gu u'uub.

¹⁵ Ba' maa'nnim na mit mui' maap mam jumaap gui' nam ji'k ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, ji'k xijum maa'n oo'm aixkam, bhai' ji chu ja a'gi gu Peegro nat jax kikbo mi' ja saagi'ñ, jup ja titda:

¹⁶ —Ya' mam kuugalh jiñ jaaduñ gu pui' nat jax ja'k jurtudak gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gu Dabii nat ba' pui' ja'k tu ua'nak na saak pu'ñi ba ji chu buusnia' gatuuk, na bhaan tu a'ga gu Juudas kat gui' nat boi bhiich gu Jesusus nat iattulhdham, ¹⁷ sia ku gu' pui' tiip kaichgit gu Jesusus ja'p na jax aach nach jir noonbi'ñ. ¹⁸ Ba' gu Juudas dibii' ki'n xi saba'dak gu tuumiñ na mit maa gui' nam jaroi'x bhaamki'ñdha' gu Jesusus, gu' ji nat gu' gatuuk ma ji gi, ma'oo'n ki'n mi' pu kikbo, gio ba' nat pu xip ip gu tukga'n, gio ba' moo nat pu juupki ip gu jijii'ñ. ¹⁹ Ba' na mit pai' dhuuk pui' ba ti kai gu Jerusaleen oi'ñkam, pui' pup ti titi' am nar Dibii' jix I'rma' mi' nat pai' muu gu Juudas kat. ²⁰ Na gu' na mi' pix pui' ba jim gu pui' na jax ja'k tu ua'ñix bhaan gu u'uan mi Salmos ta'm, na ja'pnim kai'ch:

Cham jaroi' mi' ka kikiicharda' mi' na pai' kiokat,

mi' pui' bar gampix ka' pu gammiji.

Gio ba' moo ja'pnip jum kai'ch ip:

Jumai ba' bhaankam jup ji bi'ya' gu tu' na bhaan tu juanat.

²¹ Ba' gu xib aañ ja'pni ilhii'ñ jiñ jaaduñ, kapbhai' nam ya'p tu'ii' dhi jai'ch jaaduñ dhi' nach jaroi' pu gammiji maap xi oipimik guch Xoi'kam Jesusus na ji'x juugit ya' xi oilhimik, ²² jano' dir nat gu Juan buiñor jum bakuanak mi' juugit nat pai' dhuuk jii jix dhaam ja'k. Dho gu' dhi' dho maadit jir am na pui' bhaankam jup ba tu a'gada' gu Jesusus nat jax ja'k jum duu nat duadik giop bam mi' dhir koi'ñga'n tir, ja'p nach jax ja'k tu a'gada' aach.

²³ Ba' bhai' ji ja aa mit gook pik, na pui' tii' maa'n Josee, gui' nam Barsabaas ki'n jup

jix mat ka' gio ba' Juusto ki'n ip. Mi' dhir ba' moo jumai bhai'p ji aa mit ip, Matiiyas tiigim. ²⁴ Mi' dhir ba' dai na mit ma tu daani jix dhaam ja'k, jup kai'ch am:

—Aapi' jich Gi'kora', jich aagi'ñdha' ap nap jaroi' bhaan ti ninii'ñ dhi gook gu ja'tkam, na gu' aap dai nap jix maat gu ja jujur am bhaan nam jax ja'k jum aa', ²⁵ na ba' gu' dhi' maadit bar nobii'ñ ka' guch Xoi'kam bhaankam gu Juudas, nat gu' gui' jii na pai' ja'k jir tulhiiñara' nat cham am ji buak nat jum ua'tulh.

²⁶ Ba' mi' dhir dai na mit xim mamai'chik nam bhaan machia' na jaroi' bhaan ji bi'ya'. Ba' gu Matiiyas bhaan ji bii. Jano' dir ba' giop bar bixi'ñ am gu mambhix daman gook gu noonbi'ñ guch Xoi'kam.

2

Na jax ja'k ja a'm bam tajaana' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' ja bui' gui' nam buiñor ti jügi'ñdha' guch Xoi'kam

¹ Ba' nat pai' dhuuk bam ai gu pi-asta bhaan Pentekostees ta'm, bix maap jumpaxich ka tu daan am gui' nam ji'k ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. ² Ba' jotmoda' pix giilhim tim ti bhammi dir jix dhaam silh mi' nam pai' jumpaxich ka tu daan, pix am tu kuichu'n mi' na ji'x jir ba'k chir, ja'p kai'ch na jax gu jibiih no't jix io'm bhai' xi jib. ³ Ba' ja a'm bhai' ji mimi' ja'p tu'm na gu tai, na pix am ninbhik ja moom am bix ji'ma'n, ⁴ na gu' dhi' bak gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nat bix ja a'm bam taja. Mi' dhir ba' dai na mit bhai' ji chu ja a'gi gu ja'tkam jai' ñiiñio'k ki'n bix aixim na jax ja'k ja mattu'n gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'.

⁵ Ba' nam gu' jano' pik mui' kap dir bhammip ka oipo Jerusaleen gui' nam jix io'm mi' pui' jii'mda' nam jax ja'k tu jimda' gu Israel kam ja'tkam. ⁶ Ba' na mit kai nat pix giilhim tim ti, mui' ji ai mit na mit ti tiigim. Ba' na mit ba ja kai nam tu a'ga ja ñiiñio'k ki'n gui' nam ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, mi' pui' pup tu'ii' am, nam gu'x maadit ja k'e'e. ⁷ Ba' dai nam jup jum ti titda diih, na gu' cham jir ja jujur gu pui' nam jax ja k'e'e, jup kai'ch am:

—¿Kux cham aa pín jir Galilea oi'ñkam am dhi ja'tkam bñx nam ji'k ya' tu a'ga? ⁸ ¿Gu' jax ji chi kum ba' aach jich ñiñio'k ki'n pñx chu' kai'ch nam xi chu a'ga nach xi ja kèè? ⁹ Tii' nach gu' moo tii mui' kap ñir ya' oipo, pui' na jax gu Partia kam, gio gui' nam jir Meedia kam, gio gui' nam jir Ilam kam, gio gui' nam jir Mesopotaamia kam, gio gui' nam jir Judea kam, gio ba' gui' nam jir Kapadoosia kam, gio gui' nam jir Ponto kam, gio gui' nam jir Aasia kam, ¹⁰ gio ba' gui' nam jir Priijia kam, gio gui' nam jir Panpiilia kam, gio ba' gui' nam jir Ejipto kam, gio gui' nam jir Liibia kam nam amuub oi'dha' na pai' Sireene ti tii', gio jai' ya'p oipo am ip gui' nam Rooma ñir ja'k jiiim. ¹¹ Ji'ma'n jach jir Israel kam, jai' gui' nam pui' ja'k jup ba tu jim na jax aach. Gio jai' ya'p oipo am ip gui' nam Kreeta ñir ja'k jim, gio jai' gu Araabia kam. Tii' nach gu' moo bñx jix maatit ja kèè nam xi chu daan buiñor gu Dios na jax ja'k joidham jir jix bhai'kam.

¹² Ba' mi' pñx pu tu'ii' am nam pui' xi kai'chit, gio na cham bhai' nam jax xim buada'. Dai nam nai' tiiim ti tikka pñx na jax ba'r jum duukam gu dhi' pui', jup kai'ch am:

—¿Jax ba'r jum duukam chi gu dhi' pui'?

¹³ Ba' jai' maakam jup ja ai'chuxi'ñ am, jup kai'ch am:

—Ja'pji nam jix maikut jup kai'ch ji dhi ja'tkam.

Gu Peegro na ba ja aagi'ñdha' gu ja'tkam nam cham tu'x maikut jup kai'ch

¹⁴ Ba' gu Peegro nat jax kikbo ja bñm gu mambhñx daman maa'n noonbi'ñ guch Xoi'kam, jup ja titda gè' ki'n gu ja'tkam bñx nam ji'k mi'p tu'ii':

—Aapi'm jiñ jaaduñ Israel kam bñx na pim ji'k mik ñir ja'k jiiim, gio ba' aapi'm na pim ji'k ya' pu oi'dha' Jerusaleen, xiñ kaaya' pim alhio bñx jam jujur ki'n nañ jax jam tñda', ¹⁵ nañ ja'pni xi chu jam a'gidham dho nach aach cham tu'x maikut jup kai'ch na pim aapi'm jax jum aa'. ¿Jax gi dhuip bax maik ka' ich, na gu' kia'pñx kar kabuimuk? ¹⁶ Gu' matgim dhi' nat ya' pñx pui' bam kuugalh ji gu pui' nat jax ja'k tu ua'nak gu Joel gui' na bijik bhaankamu'n tu

a'gimik gu Dios, na ja'pñim kai'ch mi' nat pai' tu ua'nak na sap jup kai'ch gu Dios:

¹⁷ Ja a'm jañ ba tajaana' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' bñx na ji'k ja'tkam, sia kum jai' cham jir Israel kam, jano' na pai' dhuuk ba tum kuugalhdhidha' ya' dhi oi'ñga'n.

Ba' gu ja maamar nai' ji chu ja a'gi'ñpu' am gu ja'tkam aañ jiñ a'mkam, gu chichio'ñ gio pui' na jax gu u'uub, gio ba' gu biipibop bañ chigia' am nañ ja bui bañ maaxdha', gio ba' gu jagi'gir titki' bhaan jup bañ chigia' am.

¹⁸ Gio ba' gui' nam ji'k jiñ a'mkam tu juanda' gu chichio'ñ gio pui' na gu u'uub,

pui' ja a'm jup ba tajaana' iñ gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', mi' dñir ba' dai nam nai' ji chu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam aañ jiñ a'mkam.

¹⁹ Gio ba' nañ bñx aixim ñbhidham ba tu duñia' bha ja'p jix dhaam, dhi oi'ñga'n ba' dai na bhai' ji mñya', ja'p tu'm jup jum duñia' na gu i'ñir, gio na ya' pñx pux jikma' ka' ki'n gu kubhix.

²⁰ Gio ba' gu tanoolh na nai' ji chukia', gio ba' gu masaa'n jix bi' bhai' pup daaka' ip.

Mi' dñir ba' moo dai na ya' ba aaya' gu Gè'kam jich Xoi'kam.

Ba' ba tigia' am gu ja'tkam nam tu' cham ji'xkat pai' niidhat.

²¹ Gu ba' gui' nam ji'k soi'm ñlhdhai pui' ba tñda' guch Xoi'kam na ba ja uañchuda' gu ja ua'tulhdhara', cham tu' ka ja tulhiiñchuda'.

²² 'Pu kagit na pim moo alhio kapup xiñ kaaya' jiñ jaaduñ Israel kam nañ jax jam tñda'. Dho gu' gu Jesus gui' nar Nasareet kam, jir di' dho guch Xoi'kam nat Dios bha jam joochxi aapi'm jam bui. Pui' ku ba' joidham jix bhai' xi chu buimik na tu'r jix ki'p jum duukam na ji'x juugit ya' xi oilhimik bhaan dhi oi'ñga'n. ²³ Gu' ji na pimit gu' pu dooda nat jax ja'k ti'ñik gu Dios bijik na pim saak pu'ñi ba tu chiñia' nam mu'aa' guch Xoi'kam. Pui' ku pimit ba' daagik ja chia nam kuruus ta'm sissapa' gui' nam cham tu' ka'm ti ni'ñ gu ja'tkam. ²⁴ Ku

ba' gu' gu Dios giop dua'ñ ji, nat gu' diilh
pui' ja'k tu duu na cham mi'm tulhiiñdha',
ba' mi' dhir cham ji'xkat jax ka dooda' gu
muuki'. ²⁵ Pui' kut ba' gu Dabii gui' na bijik
jir gè'kam kat tu ua'nak bhaan ji ua'rgidhat
gu Jesus, na ja'pnim kai'ch:

Gammiji nii'ñ iñ guñ Gi'kora' nañ buip
tui'ngida',

sia pai' nañ ja'k jimda'.

Gui' mi' dhir ja'p jup jimda' jiñ xanoop kii'n
dir ja'k,

ba' cham ji'xkat jax jiñ dhooda' gux buam
jum duukam.

²⁶ Pui' kuñ ba' aañ joidham jix bhain'ñ chaat
ka' guñ jur am bhaan,

gio nañ jix jikgit tu laala'nda',

nañ gu' gui' buiñor gammijix biiñak ka'.

²⁷ Nañ gu'x maat nañ dhua'ñdhai giop jiñ
bamii'ñdha' mi' dhir koi'nga'n tir nañ
pai' yaasapka',

gio na pui' tu duñia' na cham tu'm ja'bsuna'
guñ chuuku',

nat gu' pu kai'ñkam jiñ a'm ti tii nañ
bhaankamu'n tu a'gada'.

²⁸ Gio nat gu'ñ aa'ñ na jax ja'k jir am nañ
mi' pui' jimda' nañ ba' gammijix kii'
boi cha'm bhichgida',

ba' gammiji gè'kam kii'n jix bhain'ñ chaat ka'
iñ,

nañ gu' pui' xiñ aa'nda' nach maap jup
tui'dhi'.

²⁹ 'Ba' dhi' pu'ñi nat jax ja'k tu ua'nak gu
Dabii, cham tu' diilh jum aagit jup kai'ch.
Pu kagit na pim moo alhio ka pup xiñ
kaaya' jiñ jaaduñ nañ ya' jam aagi'ñdha'
nat jax ja'k jum duu. Dho gu' gu Dabii cham
tu' giop dua dho, na gu' mi' pu yaasap gu
tukga'n sia gu xib mi' na mit pai' yaaspak
jano' nat pai' dhuuk muu. ³⁰ Gu' na pu bax
maat pix ji na jaroi' pui' ja'k jum duñia',
pui' kut ba' pu'ñi ja'k tu ua'nak, na gu' gu
Dabii maadit jir di' kat jia gui' nam jix bhain'
kè'kè' gu Dios gio nam bhaankamu'n tu
a'gimik, ba' pu ba aagi'ñ na gatuuk maa'n
jir gè'kam ka' gu boxii'ñ. ³¹ Pui' ku ba'x
ñii'ñdham xi kai'ch nat tu ua'nak na bhaan
tu a'ga guch Xoi'kam na giop bamgia' mi'
dhir koi'nga'n tir, gio sap na cham tu'm
ja'bsuna' gu tukga'n. ³² Dho gu' pui'm duu
dho gu Jesus nat pu'ñi gio dua'ñdhak jup
bamii' gu Dios mi' dhir koi'nga'n tir. Ba'

aach bii'x nii'ñ gu dhi' pui' nat jax jum
duu. ³³ Mi' dhir ba' gatuuk dai nat ba jii
jix dhaam ja'k na ba' bhammi ba daaka'
sonpan gu Dios mi' dhir ja'p kii'n dir, gio ba'
nat bhaan ji bii gux Dhuudu' kam jix Uañ
Ii'mda', nat gu' ba tajaañxi guch Gi'kora'.
Mi' dhir ba' aach jich a'm jup ba tajaan
jax xi chi'ñik bii'pi' dir na ya' ka oiri. Ba'
dhi' pix pui' ja'k jich jujurtu'n gux Dhuudu'
kam jix Uañ Ii'mda' nach ba' pui' ja'k tu
a'ga gu xib na pim jax bach kè'è' nach ya' tu
a'ga. ³⁴ Nat gu' cham tu' gu Dabii jia nat gio
duadik jup tis jix dhaam ja'k, na gu' cham
tu' diilh jum aagit jup kai'ch mi' nat pai' tu
ua'nak, na ja'pnim kai'ch:

Jup titda gu Dios guñ Gè'kam tuk:

“Ya'ni dhir ja'p jiñ xanoop jap ka xi dhaaka'
kii'n dir ja'k,

³⁵ nañ ka xi ja tulhiiñchuda' gui' nam ji'k
cham jum kii'galhi'ñ,

nam ba' soi' bam ilhdha' aap jum bui.”

³⁶ 'Ba' dhi' bhaan jix maati' jiñ jaaduñ
aapi'm na pim jir Israel kam, na dhi'r di'
gu Jesus na aagit jup kai'ch, gui' na pimit
jaroi' tu chia nam kuruus ta'm sissapa', nat
gè'kam kii'n dai gu Dios na ba' pu'ñir jich
Xoi'kam ka'.

³⁷ Ba' na mit pui' ji' kai gui' nam ji'k mi'p
tu'ii', bhain'x buam jim ilh jamit, ba' soi'm
ilhdhat ba tikka am gu Peegro gio gu jai'
noonbi'ñ gu Jesus, jup ja titda am:

—Aapi'm jich jaaduñ, ¿tu'm aa' nach jax
dhuñia' na ba' cham kach chulhiiñchuda' gu
Dios?

³⁸ Ba' gu Peegro jup ja titda:

—Dho gu' na pim mi' pui' ba jimia' dho
na jax ja'k jix aa' gu Dios, na pim ti jii'ñdha'
buiñor guch Xoi'kam. Mi' dhir ba' dai
na pim bam bopkona' bii'x ji'ma'n na ba'
gu' gu Dios xi jam joi'mdai uañchudai gu
jam ua'tulhdhara' jam a'm ba tajaana' gux
Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. ³⁹ Na gu'
bii'pi' dir pu ba jam iimchudhix, gio ba' gu
jam maamar ba pui' ip, gio ba' gui' nam ji'k
mik ja'p jup tu'ii', na ja'p kai'ñkam jup jum
kai'ch na sia gui' na ji'k ja a'm ti tigia' gu
Gè'kam jich Gi'kora'.

⁴⁰ Mi' dhir ba' moo ja'pni ja'k jup xi ja
tiidak gu Peegro:

—Dai ji na gu' jam a'm jum aa' na pim
cham pui' ja'k jup ka tu jimda' nam jax ja'k

tu jim jai' dhit gui' nam cham tu' ka'm ni'i'ñ gu Dios, na ba' cham ji jam bindai maap jam tulhiiñchuda'.

⁴¹ Ba' mui' ti jii'ñ jamit gu pui' nat jax ja'k tu ja a'gi gu Peegro, aixkam ji'k baik miil. Mi' dhir ba' dai na mit bam bopko, gio ba' na mit ba ja biinat gui' nam ji'k pu biipi' dir ba ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xo'i'kam. ⁴² Mi' dhir ba' dai nam gammiji maap bam jumpa'nda' nam tu daanda' gio nam tu kua'da', gio ba' nam gammiji mi' pui' ji-imda' nam jax ja'k ja aagi'ñ gu noonbi'ñ guch Xo'i'kam.

Nam jax ja'k joidham jir jix bhabhai'kam ka' gui' nam ji'k ti jii'gi'ñ buiñor guch Xo'i'kam

⁴³ Ba' bix gu Jerusaleen oi'ñkam mi' pui' pup tui'ka' am nam pai' dhuuk ba ja tigia' gu noonbi'ñ guch Xo'i'kam nam joidham jix bhai' xi chu buada' gux ki'p jum duukam. ⁴⁴ Ba' bix nam ji'k ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xo'i'kam, joidham maa'n ñi'ook jup duuka' am, gio ba' nam cham ji chu da'dat tum a'onbagi'ñdha' gu tu' nam bia'ka'. ⁴⁵ Pui' na jax jai' nam xi chu ga'rat gu ja dippira' gam jai' gu tu' nam bia'ka', mi' dhir ba' gu tuumiñ na ji'k mi buusnidha', ja maakidha' am gui' nam ji'k cham bia'ka' nam tu' ki'n tu saba'da'. ⁴⁶ Gio ba' nam gammiji maap jim jumpadat tu daanda' bhai' nam pai' gē' tu chiopi' ka' gu Israel kam ja'tkam, gio ba' nam gammiji maap tu kua'da' mu ja'p ja kiikia'am joidham jix bhai' jim taatit, nam gu' cham tu' gē'gē'kam jum ilhii'ñdha' gu ja jujur am bhaan. ⁴⁷ Ba' nam gammiji pu'ñi tu daanda' buiñor gu Dios, joidham jix ja kiigalhi'ñdha' am gu ja'tkam. Ba' nabap tanoolh pix jup ji chi jii'ñdhidha' am buiñor guch Xo'i'kam gui' na ji'k ja a'm ba ti tigia' guch Gi'kora'.

3

Na jax ja'k ba dodhia' maa'n gu maa'nkam na kax ma'mkulhi' ka'

¹ Ba' maa'nnim mia duuk na pai' dhuuk jum a'jida' na tum daanda' bhai' na pai'r gē' chiop ka', ma jii gu Peegro gio gu Juan na mit ba tu daa'ñim. ² Ba' moo maa'n bhai'p daaka' gu maa'nkam bhai' na pai'r ki'ngob ka' bhai' nam pai' pui' ti tiiti'nda': Joidham jix chu Abhaar Kir, bhai'

na pai' dhir jax mui' ji chum bapkada' mu ja'k na pai' tum daanda'. Ba' dhi' ji' dhi maa'nkam jix ma'mkulhi' ka', ilhi'chdham dir pu cham tu oirida'. Ba' gammiji mi' ai'chu'nda' am nabap tanoolh, mi'm ba' daaska' ki'ngob na sap ba' mi' bha ja taanda' gu tuumiñ gui' nam ji'k mui' ji baapkidha'. ³ Ba' nam pu'ñi mui' ba jiiim gu Peegro gio gu Juan, nam kia'pix mui' bax baapkiktu'ndat mu ja'k na pai' tum daan, ba ja ti gux ma'mkulhi', ba' bhai' ba ja taan gu tuumiñ. ⁴ Ba' gui' mi' pix ji guguu mit na mit ti na mi ja'p daakat bha ja taan gu tuumiñ. Ba' gu Peegro mui' ji ñio, jup titda:

—¿Jix aa' ap aa jich jaduuiñ nach jum makia' gu tu'?

⁵ Ba' gux ma'mkulhi' mi' pui' pup tu'ii', dai na bha ja ni'i'ñ no' mit moo tu' ba ji maa. ⁶ Ba' gio mui'p ji ñio gu Peegro, jup titda:

—Cham ua' iñ dho gu tuumiñ nañ jum makia' git jiñ jaduuiñ. Ku ba' gu'm makia' iñ ji gui' nap tu' cham ilhii'ñdha'. Kap xi kikbo'ñ jaduuiñ. Aañ ya' pum titda bhaankamu'n guch Xo'i'kam gu Nasareet kam, nap xib dir ja'p ja'k ba tu oirida'.

⁷ Ba' daipu' nat pu'ñi xi chidak gu Peegro xi dhaagik nobi'ran gu ki'n dir kam xi kikbuich gux ma'mkulhi'. Ba' pu mi' jotmoda' bhai' ji o'jo'ta gu tootna'n gio gu kē'kē'elhi'ñ, ⁸ ba' am tē'kob tuu'nik mi ja'p pup ki'k. Jano' dir ba' pu bhai' ji chu oilhich, cham tu' kax ma'mkulhi'. Mi' dhir ba' dai nat ba ja oi gu Peegro gio gu Juan na mit mui' ji baap mu ja'k na pai' tum daanda', am tuu'nkim gio na xi chu daa'ñim buiñor gu Dios. ⁹ Ba' bix gui' na mit ji'k ba ti na tu oiri gio na xi chu daan buiñor gu Dios, ¹⁰ mi' pui' pup tu'ii' am, nam gu'x bhai'x maat na dhi'r di' gu maa'nkam gui' na kax ma'mkulhi' kat na tu taandat gu tuumiñ bhai' ji dhaakat ki'ngob, bhai' nam pai' pui' ti tiiti'nda' Joidham jix chu Abhaar Kir.

Gu Peegro na ba ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam nat jax dhuuk dua gui' na kax ma'mkulhi' kat

¹¹ Ba' gui' nat dua na kax ma'mkulhi' kat, cham ka ja dadoo'ñcho gu Peegro gio gu Juan, maa'n na ja oi'ñchu' nam bha ja'p xi oipo. Ba' gu ja'tkam na mit ji chigik nax ki' dhi' ji' na kax ma'mkulhi' kat, mui'

mu boopok mi' jim jumaap jamit maa'n kap sonpan gu gɛ' chiop nam pai' ja'pni ti tiiti'nda': Tootnam Bhi'n̄baki'n̄ gu Saloomoon, nam jix bhai'x ja tiigim gu Peegro gio gu Juan nam mi'p tu'ii' biima'n gui' na kax ma'mkulhi' kat, na gu' cham jir ja jujur gu pui' nam jax ti ni'i'n̄. ¹² Ba' gu Peegro nat ba ja ti nam mi ja'p gu'kat bhai' ba ja ni'i'n̄, jup ja titda:

—Jax ku pim ba' bhai' bach ni'i'n̄ jich jaaduñ Israel kam? JJa'p jum aa' pim aa nach aach diilh pix bixchu'x chu ai'chu'n nach pu tu duña', pui' ku chich ba' dua'n̄ dhich jaduun̄ na kax ma'mkulhi' kat na cham tu oirit, piam ku gu' panaas nach a'm ti ni'i'n̄ pix gu Dios na chich ba' pui' tu duu? ¹³ Gu' dhi' matgim gu Jesusus ji na chich bhaankamu'n dua'n̄, gui' nar maraa'n gu ja Dios tuk guch bopxi kat, pui' na jax gu Abraam, gio gu Isaak, gio ba' gui' nar Jakob, nat gu' gɛ'kam ki'n̄ dai na ba' bix aixim jix ai'chu'n na pu tu duña'. Ba' dhi Jesusus jir di' na pimit jaroi' ja chia gu gɛ'gɛ'kam nam mu'aa', gui' bo na gatuuk ti bax dho'n̄chom kat gu Pilaato, gu' ji na pim gu' aapi'm cham ji'x aa' na do'n̄cho'. ¹⁴ Iam chi na pim gu' jax chi'ya' git na ba do'n̄cho' gui' nar jix uañ gio nar jix bhai'kam. Aapi'm gu' dai gu tu' tu mua'kam xi chu chia nam do'n̄cho'. ¹⁵ Gui' pimit ba' xi chu chia nam mu'aa' na kach guguuxi'n̄dhat nach mi' ja'k bhichgida' jix ki'i' boi cha'm na pai' ja'k jup tu'ii' gu Dios. Ku gu' gu Dios giop dua'n̄ ji, ba' aach bix ni'i'n̄ diilh jich buupui ki'n̄ gu dhi' pui' nat jax jum duu. ¹⁶ Gu' ba' dhich jaduun̄ na ya' kiik na pim ni'i'n̄ gio na pim jix maat nar jaroi' dha', dho gu' dhi' na soi'm ilhdhat jix biiñak dho buiñor gu Jesusus, pui' kut ba' dua na kax ma'mkulhi' kat. Ba' dhi' pu'ni pix ja'k jir jum duukam jiñ jaaduñ.

¹⁷ 'Ba' aañ xib bax maat jiñ jaaduñ na pim bak pu cham maatit na pimit jax kai'n̄kam tu chia ja bim gu jam gɛ'gɛ'kam tuk nam mu'aa' gu Jesusus. ¹⁸ Gu' dhi' nat jax dhuukat pix pui' ja'k ba tu kuugalh ji gu Dios na jax pui' pu ba kai'chdha' bijik dir ja a'm jim ua'rgidhat gui' nam bhaankamu'n tu a'gada', nam pu'ni kai'chdha' na saak gatuuk pu'ni jich a'mkam bam tulhiña'

guch Xoi'kam. ¹⁹ Ba' gu xib dai na bam aa' pix na pim soi'm ilhdhai mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' gu Dios na ba' ba uañchuda' gu jam ua'tulhdhara', gio ba' na ba jam tajaan̄dha' gui' na pim ki'n̄ gammiji jix jijkim bap tui'ka'. ²⁰ Gatuuk ba' dai na gio bhai'p ba jam joochxidha' gu Jesusus, gui' nat jaroi' pu bijik dir bhaan ti ti na pu'ni jich Xoi'kam ka'. ²¹ Ku ba' gu' xib jootom chakui ob bha jim ji guch Xoi'kam, dai no't bix ba tum kuugalh gu pui' nat jax ja'k ti'ik gu Dios ja a'm jim ua'rgidhak gui' nam bhaankam tu a'gimik. ²² Pui' na jax gu Moisees nat bhaan jim ua'rgidhak pui' tu ja a'gidhak guch bopxi kat, na ja'pni ja titda: "Gu Gɛ'kam jich G'kora' pui' ba tu duña' na gatuuk jam bui dhir maaxilhia' maa'n gui' na bhaankam tu a'gada' gu Dios ja'p na jax aañ. Moo pim mi' pui' xi jimia' na jax jam tiida'. ²³ Na gu' gu jaroi' no't cham mi' pui' jii na jax kai'chdha' gui' ji' na bhaankam tu a'ga' gu Dios, dho gu' dai na ja'k jootsa' dho gu Dios mi' dhir ja bui gu Israel kam ja'tkam, na gu' cham ka ki'galhi'n̄dha' gio na cham bhaan ka ti niidhidha'."

²⁴ 'Ba' bix gui' nam ji'k bhaankam tu a'gimik gu Dios jano' dir nat pai' dhuuk bhai' ji chu a'ga gu Samuel, pu'ni bhaan tu a'gada' am na jax ba ji chu buusnichu' gu xib. ²⁵ Ba' dhi' pui' nat jax ja'k tu daasak gu Dios ja a'm jim ua'rgidhat gui' nam bhaankam tu a'gada', dho gu' aapi'm dho jam aagit jup kai'chdha'. Gio gu pui' nat jax ja'k jup tu ja daaxdhak guch bopxi kat nat bhaan jim ua'rgidhak gu Abraam na ba' ja'pni ja titda: "Bix na ji'x oi'n̄ga'n ja a'm ba ti niidhidha' gu ja'tkam, nam gu' mi' pui' ba jimia' nañ jax jix aa', nam gu' pui' ja'k ba ja aagi'n̄dha' gui' nam gatuuk ka maaxilhia' nam jir jum bopxi ka'." ²⁶ Pui' kut ba' gu Dios aapi'm biipi' ba jam mattuda nat jax jum duu jano' nat pai' dhuuk giop dua guch Xoi'kam, na pim sap ba' ba machia' na jax ja'k jam a'm ti niidhidha' gu Dios na pim sap ba' cham kam ua'tulhi'n̄dha' bix ji'ma'n aapi'm.

4

Gu Peegro gio gu Juan nam ja bui ba suulhia' gu gɛ'gɛ'kam jum aa'ndam

¹ Ba' gu Peegro gio gu Juan nam pui mi' ka tu ja a'gi'nchu' gu ja'tkam, mi' ba ai mit gui' nam bhai' gə' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam ji ja baidhat am gui' nam saduseos jum tii'ti'nda' gio ba' gu ja gə'kam tuk gui' nam bhai' tu nuuka'nda' chiop. ² Ba' giilhim jix bhaaktu' am, nam gu' tii cham aa' nam mi' tu ja a'gi'n gu ja'tkam gu Peegro gio gu Juan, nam pui' ja titda nam gu koi'nga'n gatuuk duduadii giop baapmiglia' mi' dhir nam pai' ka yassapka', pui' nat jax jum duu gu Jesus nat duadik giop bam mi' dhir na pai' ka yaaspich. ³ Ba mi' pu ja da'ngi mit, gu' ji na gu' moo pu pui' bar jurnik ip, ba' cham ka aix nam tu ja a'gidha'. Ba' ka xi chu chia mit pix nam ja kuupa' mu ja'p nam pai' ja kukpada' gu ja'tkam. ⁴ Ku gu' mui' ti jii'n jamit ji bui'nor guch Xoi'kam gui' na mit ji'k ja kai na mit jax tu ja a'gi gu Peegro gio gu Juan. Ba'x io'm bar mui' am gui' nam ji'k ti jii'gi'ndha' bui'nor guch Xoi'kam, ji'k jix chamaam miil jam dho moo aix gu dai chichio'n.

⁵ Ba' buimgidhak maap bam jumaap jamit bhammi Jerusaleen gui' nam jir ja gə'gə'kam tuk ka' gu Israel kam ja'tkam, gio ba' jai' gui' nam ji'k jir jix a'aixkam ka', gio ba' jai' ip gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'n gu Dios. ⁶ Gio ba' moo bix bhai'p ai ip gu Anaas, gui' nax io'm jir ja gə'kam tuk ka' gui' nam bhai' gə' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam, ji ja baidhat gui' nam ji'k jir jum maap oi'dhagam ka', pui' na jax gu Kaipaas tii'gim, gio ba' moo gui' na Juan jup tii'nka', gio ba' moo gu Alijaanru. ⁷ Mi' dhir ba' dai na mit xi chu chia nam mui' xi ja bai'ñxidhika' gu Peegro gio gu Juan. Ba' na mit pai' dhuuk mi ja'p xi ja tuttu ja saagi'n, jup ja titda am:

—¿Jax dhuukat japimit dua'n dhi maa'nkam? ¿Jarooni aa bhaankam japimit dua'n?

⁸ Ba' gu Peegro mui' ji ñio, na gu' gə' bhaan jup tui'dhi' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', jup ja titda:

—Dho gu' ea na pim xiñ kaaya' jiñ jaaduñ, aapi'm na pim jir ja gə'gə'kam tuk gu Israel kam ja'tkam, gio aapi'm na pim jir jix a'aixkam. ⁹ Dho gu' kapbhai' na pim ya' bach chikka na pim jix maachim

nat jax dhuuk dua dhich jaduun na kax ma'mkulhi' kat, ¹⁰ dho gu' jam aagi'ndha' ich dho nam ba' jai' pui'p bax chu mat ka' gu ja'tkam bix nam ji'k jir Israel kam. Dho gu' dhi' dua dho dhich jaduun na kax ma'mkulhi' kat na pim jax ba ñii'n, ba' aach bhaankamu'n dua'n dho guch Xoi'kam Jesus gui' nar Nasareet kam, gui' na pimit jaroi' tu chia nam kuruus ta'm sissapai mu'aa', nat Dios giop dua'n. ¹¹ Ba' dhi' ji' dhi Jesus pui' ji buus na jax gu jodai, aapi'm ba' ja'p jup ji bubua na jax gu bhibhi'ñbakchadam, na pimit mai' xi buak dhi' ji' dhi jodai na pim pui' ilhi'i'n na panaas cham tu' bhai', gu' ji nat gu' dhi' ba' pik gə'kam ki'n ji bii. ¹² Ba' cham tu' jumaip jix jai'ch gui' na jaroi' uañchu'n gu ua'tulhdhara', nat gu' gu Dios cham tu' jumai bhai'p joot ya' dhi oi'nga'n na jaroi' uañchuda' guch ua'tulhdhara'.

¹³ Ba' mi' pui' pup tu'ii' am gu gə'gə'kam jum aa'ndam na mit ji ja kə'ek nam joidham jix bhai' xi bua nam tu a'ga gu Peegro gio gu Juan, nam gu'x maat na mit tii cham pai' tum mamtux, gio gu' gampai' tuutu'm am nam xi ja ñii'n. Ba' ba ilh jamit nam jir di' gui' nam kaichgit gu Jesus Nasareet kam. ¹⁴ Ba' pui' cham bhai' nam jax ka ja tii'da', gio na gu' moo mi'p kii'k ja bii'm gui' nat dua na kax ma'mkulhi' kat, ¿jax gi dhuip ja ñiokdha' am? ¹⁵ Pui' dho ba' cham jax ji ja tii'dak giop ka xi chu chia mit nam alhio ka xi ja boosga' mi' dhir nam pai' ka tu a'gat. Diilh jamit ba' mi' ji bi'ik ma tu a'ga nam tii'm ti tikka nam jax ja'k ja duñia', ¹⁶ jup kai'ch am:

—¿Jax ba' ja'k jix bhai' nach ja duñia' dhi ja'tkam? Nam gu' moo bix pui'p bax chu maat gu ja'tkam gu ya' kam Jerusaleen na mit dua'n gui' na kax ma'mkulhi' kat. ¿Jax gi dhuip ja iattulhdha' ich? ¹⁷ Ku gu'x bhai' ji nach ja soo'mchulhdha' nam ba' cham nai' bhaan ka tu a'gidha' gu Jesus, na ba' cham gammiji pup tum a'gichgida' pu chu'm.

¹⁸ Ba' pui' xi kai'chimik am giop ba tu ja joochxi mit. Ba' na mit pai' dhuuk mi' ba ai, ja ñiokdhat pui' ba ja titda am nam cham nai' bhaan ka tu a'gada' gu Jesus. ¹⁹ Gu' ji na gu' gu Peegro gio gu Juan jup ja titda am pix:

—Aa dho gu' dai na pim biip'i' xim ga'ngada' dhoñ jaaduñ no' moox kii' ka'm nii'ñ gu Dios nach aapi'm tu' ka'm jam nii'ñdha', ka' ba' gu' gui' na jax ja'k jich jurtudidha'. ²⁰ Dho gu' aach cham ji nach jich gu'nguxi'ñ nach moo cham jup ka ji chu a'ga' gu' pui' nach jax ja'k niidhimik gu Jesus nax bhai' xi chu buimik gio na jax ja'k xi chu a'gimik.

²¹ Ba' giilhim jix bhaakut pix ja kai mit gu g'e'g'erkam jum aa'ndam gu pui' na mit jax chi. Ba' ti bax ja tulhiiñchudam kat am, gu' ji nam gu' cham bia' nam jax ji chi'ji ja tulhiiñchuda' git, nam gu' biix pix tu daan gu ja'tkam buiñor gu Dios nam xi ja k'e'e, nam jix bhai' jim taatit nat dua gui' na kax ma'mkulhi' kat. Pui' dho ba' cham jax ji ja doodak ba ja joot jamit nam ba jimia' mi' dhir. ²² Ba' gui' nat joidham dua na kax ma'mkulhi' kat, bia'ka' ji'k gook oo'm oidha'.

Nam ba tu daanda' buiñor gu Dios gui' nam ji'k ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam

²³ Ba' na mit pai' dhuuk xi ja do'ñcho gu Piegro gio gu Juan, pu silh jii mit mu ja'k ja bui gui' nam pui'p ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, ba' ba ja aagi'ñ am nam jax ja titda gu ja g'e'g'erkam tuk gui' nam bhai' g'e' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam, gio ba' gui' nam jir jix a'aixkam ka'. ²⁴ Ba' na mit pai' dhuuk tïmo nam pu'ñi xi chu ja a'gidhimik, ma tu daani mit biix maap buiñor gu Dios, jup kai'ch am:

—Aapi'ch Gi'kora' na pich jup duu dhix dhaam, gio ba' dhi dibii, gio ba' gu suudai' na nai' suu'n biix kap na ji'x jir oi'ñga'n, gio ba' biix na ji'k tu' ya'x chu jai'ch bhaan dhi oi'ñga'n, ²⁵ na pich pui' ja'k jurtudak gu Dabii ki'n gux Dhuudu' kam jix Uañ jum Ii'mda' nat ba' pui' ja'k tu ua'nak mi u'uan ta'm na ja'pnim kai'ch:

¿Jax kum ba' dai nam bhai' ji bhaaku' gu ja'tkam,
gio nam cham ja matda' ir tu a'gichu'nda' nam jax ja'k tu duñia'?

²⁶ Pui' na jax gui' nam jix io'm g'e'g'erkam ki'n daraa ya' dhi oi'ñga'n,
gam gui' nam cham pik g'e'g'erkam ki'n daraa,

maap ba tu a'ga mit nam jax ja'k dui tu soo'mdha' na ba' cham jaroi' bhaankam ka tu a'gada' guch Gi'kora' gio gui' nat bhaan ti tii,
na saak bha jootsa' ya' dhi oi'ñga'n.

²⁷ 'Dho gu' pui' dho ji chu buus nat gu Eroodis biima'n gu Poonsio Pilaato, gio ba' ja biim ip gu Israel kam ja'tkam, gio ba' gui' nam cham jir Israel kam, ya' maap jim jumpadak jamit na pai'r Jerusaleen mua gum tujuandam tuk gui' nax io'm jir jix uañ, gui' na pich pu bijik dir bhaan ti tii na saak gatuuk pu'ñich a'mkam soi'm duñia' nam mu'aa'. ²⁸ Ba' dhi' pu'ñi ja'k dooda mit nap jax pui' pu ba kai'chdha' bijik pai' dhuuk dir na saak gatuuk pu'ñi ja'k ba tum kuugalhdha'. ²⁹ Ba' gu xib dai nach a'm bam aa' nap jich ñuukdaidha' nam ba' cham jax jich dhooda' gui' nam jaroi' xich bhaamki'ñ, gio ba' nap pui' tu duñia' nach cham ji chotdonit nai' tu ja a'gi'ñchu'nda' gu ja'tkam gux bhai'm kai'chdham jum ñi'ook. ³⁰ Gio ba' nap pui' ja'k jup tu duñia' nach ja duduadhi'ñdha' gux kako'kkam bhaankamu'n gu Jesus gui' nar jum mar, gio ba' na biix aixim jix bhaai'n ka' nach pu tu duñia' gux kii'p jum duukam. Ja'pni daipu'.

³¹ Ba' na mit pai' dhuuk tïmo nam xi chu daañimik, pix am tum gi'nduki mi' nam pai'p tu'ii', bak gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nat ja a'm bam tajaa biix ji'ma'n. Mi' dhir ba' dai nam cham ji chotdonit tu a'gada' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios.

Nam jax ja'k tu jimda' gui' nam ji'k ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam

³² Ba' biix gui' nam ji'k ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, maa'n nam jax jum aa'nda' gu ja jujur am bhaan, sia kum gu' tii mui'. Ni jaroi' maadit ku am jix chu da'da' gu tu' nam bia'ka', nam gu' pui' ilhii'ñdha' nar ja biix ga'n ka' pix. ³³ Ba' gu noonbi'ñ guch Xoi'kam gammijix io'm bhaan xi chu ja a'gi'ñdha' am gu pui' nat jax ja'k jum duu diih guch Xoi'kam jano' nat pai' dhuuk duadik giop bam. Ba' gu Dios pui' xi chu duu nam biix pix bia'ka' gu tu' na ja a'm jum aa'nda'. ³⁴ Ba' cham jaroi' maadit bhaan jum aa'nda' gu tu', na gu' jai' dhit

gui' nam bia'ka' gu dippir xi chu ga'rat am, piam tu' na pix no'm bia'. Ba' gu tuumiñ na ji'k mi buusnidha', ³⁵ ja maakidha' am gu noonbiñ guch Xoi'kam nam ba' gui' mi' dhir jup ja maakidha' gui' nam ji'k cham bia'ka' nam tu' ki'n tu saba'da'. ³⁶ Pui' na jax maadit gui' nam jir bopxiñ gu Lebi, Josee tügim, nar mu ja'k kam ka' na pai' pui' ti tii' Chipre, gui' na mit Bernabee ja'k ji chitgik gu noonbiñ guch Xoi'kam, na ja'p kai'ñkam jup jum kai'ch: Gui' na ja guguuxiñdha' gu ja'tkam. ³⁷ Ba' dhi' ji' dhi maa'nkam nat pu'ñi ma tu ga'ra gu dirbaga'n na bia'kat ja maa gu tuumiñ gu noonbiñ guch Xoi'kam gui' nat ji'k mi buus.

5

Na mit jax ja'k jum ua'tulhdhak gu Ananiyas gio gu Sapiira

¹ Ba' moo maa'n gu maa'nkam Ananiyas tügim pui'p ma tu ga'ra gu dirbaga'n biima'n gu binga'n Sapiira tügim. ² Gu' ji na mit gu' maa'n ñi'ook xip duuk daim bipnagim, jai' xi bi'aak jamit gu tuumiñ gui' nat ji'k mi buus na mit tu ga'ra. Ji'k pix ba' xi u'uuk ba jii gu Ananiyas nat ba ja maakim gu noonbiñ guch Xoi'kam. ³ Gu' ji na gu'p titda gu Peegro nat pai' dhuuk ti ba maa:

—Jax ba' jiiñ jaduun Ananiyas kut ba'm jur am ji baakik gu ja'ook pui' ja'k jum jurtuda nap ba' bha jimii ya' iatgidha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', nap pui' kai'chim na pimit ja'kbui' ki'n pix ga'ra gu jam dirba' na pich ji'k ya' ba aich dhi tuumiñ, sia ku pimit jai' xi bi'aak? ⁴ Dho gu' cham jax jup bua't dho no'p moo pu cham jax jup ji kai'chidhat ya'p ba aichdha' git sia gu ja'kbui', na gu'r aapi'm diih ga'n gu dibir na pimit ga'ra. Cham jax bua't sia pim jax bua gu jam tumñi' na pim jax ilhiñdha'. Gu' ja'ppi nap moo pui'p kai'chim ji nar bixiñ nat ba' bhaan cham am ka gi, na gu'r ua'tulhdhara'. Na gu' cham tu' gu ja'tkam na pich ya' ba ja iatgi, gu' gu Dios ji.

⁵ Ba' nat jax pui' ji' tii'n gu Peegro, mi ja'p iarik pu gan ji muu gu Ananiyas. Ba' giilhim jix chooto'n jamit gui' na mit ji'k pui' ba ti kai. ⁶ Ba' ji'kchi gu biipibop xi

bhiibgak ba yaaspam jamit gu tukga'n gu Ananiyas kat.

⁷ Ba' moo ja'xpix mi'p ba ai gu Sapiira binga'n gu Ananiyas kat, pu cham maat no' tu' jax jup jum bua. ⁸ Ba' bhai' ji chikka gu Peegro no' moor silhkam na mit ja'kbui' ki'n pix ga'ra gu ja dirba', jup titda:

—Jir silhkam aa na pimit ja'kbui' ki'n pix ga'ra gu jam dirba' na ji'k ba aa' gum biina'?

Ba' gui' maa'n na ji'k jup aa', jup kai'ch:

—Jee', ja'kbui' ki'n pix dho.

⁹ Ba' gio mui'p ji ñio gu Peegro, jup titda:

—Jax ba' ku pimit ba' maa'n ñi'ook jup duu daim bipnagim na pim ba' pu'ñi ya' ji ee'ji iatgidha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'? Na gu' ti cham jir kii', na gu'r ua'tulhdhara'. Kani nam muni dhir bhai' ba jiiim gui' na mit bhik gum biina' na mit yaaspapuk. Ba' xib aap jup jum bhika' am nam jum yaaspapu'.

¹⁰ Ba' mi' jotmoda' nat jax pu tii'n gu Peegro, mi ja'p taa'ban ji iarik pu gan ji muu ip gu Sapiira. Ba' na mit pai' dhuuk mi' ba ai gu biipibop, mi' pix ji chii mit na muukix kam mi ja'p kaat. Ba' ma bhik jamit ip na mit yaaspam mi' dhir ja'p sonpan na mit pai' yaas gu binga'n. ¹¹ Ba' na mit pui' ba ti kai gui' nam ji'k ti jii'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, giilhim jix chooto'n jamit, gio gu jai' ba pui' ip na mit ji'k pui'p ba ti kai.

Nam jax ja'k joidham jix bhai' xi chu buada' gu noonbiñ guch Xoi'kam

¹² Ba' bha ja'p ji oipot Jerusaleen gu noonbiñ guch Xoi'kam joidham jix bhai' xi chu buada' am ja bui gu ja'tkam nam jax ja'k cham ji'xkat pai' pui' ti niidhat, nam sap ba' ji chügi ba ti jiiñdha' nar silhkam gu pui' nam jax ja'k tu ja a'giñdha' gux bhai'm kai'chdham ñio'kiñ gu Dios. Gio ba' nam gammiji ba jim jumpada' bix nam ji'k ti jii'ñdha' buiñor guch Xoi'kam nam tu daanda' bhai' ge' chiop, maa'n kap nam pai' pui' ti tii'nda': Tootnam Bhiñbakiñ gu Salomoon. ¹³ Ba' gui' nam ji'k chakui ti jii'ñdha' buiñor guch Xoi'kam cham jix ja bintam ka' am, sia kum gu' tix ja kügalhiñdha'. ¹⁴ Ku gu' gatuuk siamri pix ja'x ji chi jiiñ jamit ji buiñor guch Xoi'kam, pui' na jax gu chichioñ gam u'uub. ¹⁵ Mi' dhir ba' dai nam ja

boosgaidhat mu ja'p ba ja darsaim gux kako'kkam bix ba'bhak soosnap bhaan gu bapaxidhara', nam pui'm aa' na jai' ja a'm bhaya' gu ikgiga'n gu Peegro na pai' dhuuk bha buusnia' nam sap ba' pu dud-uadhia'. ¹⁶ Gio ba' jai' mui' bhai'p aa-jidha' am Jerusaleen gu ja'tkam gui' nam mu ja'p jidilh oi'dha'ka' ji ja ua'dat am gux kako'kkam, jai' dikoo pix ji dhuduatu' am na ja a'm jup tui'ngidat gu cham kiki' i'ii'mda'. Ba' bix ja dudua'ndhidha' am gu noonbi'ñ guch Xoi'kam, jix kiki' dho gu' ba jimia' am.

Nam ba ja kuupa' gu noonbi'ñ guch Xoi'kam

¹⁷ Ba' gu ja g'e'kam tuk gui' nam bhai' g'e' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam, bhai' ji bhaam ja bim gui' nam saduseos jum tii'nda'. ¹⁸ Ba' bhai' pu ja da'ngik ja kuu mit gu noonbi'ñ guch Xoi'kam bhai' nam pai' pu ja kukpada' gu ja'tkam. ¹⁹ Gu' ji nat gu' tukaa' maa'n gu nobii'ñ gu Dios bhai' ji e'ek bix kap tu kukpio' gu kiki'ngob, ba' xi ja boosgak jup ja titda:

²⁰ —Ea na pim moo giop mui'p jimia' mu chiop, mi' pim xi gu'kii ja aagi'ndha' gu ja'tkam nam ti jii'ndha' buiñor guch Xoi'kam na ba'x bhai' ba tu ja jimda' gammiji.

²¹ Ba' gui' pui'p jum duu mit na jax ja titda gu nobii'ñ gu Dios. Kabuimuk jamit mu ji baapkik chiop bhai' ji chu ja a'gi gu ja'tkam.

Ampik na gu ja g'e'kam tuk gui' nam bhai' g'e' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam, ja bim gui' nam jik maap jix bhai'm daa'nka', kia'pix nai' ja'p ka tu ja joochxi'ñ am nam bhai'm jumpada' bix gui' nam jik jir jix a'aixkam gu Israel kam, nam sap ba' maap bhai' ja iattulhdha' gu noonbi'ñ guch Xoi'kam, nam gu' pu cham maat no' mit jup ba bubua. Ba' na mit pai' dhuuk bix bhai' bam jumaap, xi ja joot jamit gu o'rosiiris nam ja bai'ñpu' gu noonbi'ñ guch Xoi'kam mu na mit pai' ka ja kuupak. ²² Gu' ji na gu' na mit pai' dhuuk mu ji e'ek xi kukpio'kak miji ja'p tii xi chi nini'ñ, chaam pai' tu jai'ch am mi' na mit pai' ka ja kuupak. Pui' dho ba' gu' giop ba jii

mit na mit ba ja aa'ñdham gui' na mit jaroi' mu ja joot, ²³ jup ja titdaim am mu ji e'ek:

—Cham pai' tu jai'ch am gui' na pimit jaroi' tii much joot nach ja bai'ñpu'. Tii mi' pu kuukup gu kiki'ngob na chich jax mu ai, gio gu sandaarui'x mi' tii pu guguuk am ip nam tu nuuka'n.

²⁴ Ba' nat pui' ji' ja kai gu ja g'e'kam tuk gui' nam bhai' g'e' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam, gio ba' gu jai' nam pui'p jir g'e'g'er kam, gio ba' gui' nar ja g'e'kam tuk ka' gui' nam bhai' g'e' chiop tu nuuka'nda', nai' tii pup jum ti tikka am na mit jax ba'm duu gui' na mit bhai' ka ja kuupak. ²⁵ Ba' moo jano' bhai'p ba ai maa'n gu maa'nkam, na jax jim jup ja titda:

—Gui' na pimit saak ja kuu, mu chiop ji gu'kat tu ja a'gi'ñchu' am gu ja'tkam.

²⁶ Ba' nat jax pui' ti kai gu ja g'e'kam tuk gui' nam bhai' chiop tu nuuka'nda', mu dai'bus nat ja gaagam xi ja baidhak gu o'rosiiris tugi'ñ. Ba' na mit pai' dhuuk ba ja tii, jix bhai' pix ja tiidak ba ja baidhak jamit, nam gu'x ja ibhi'ñ gu ja'tkam, nam gu' bhaakui mi' ja ma'yasa' joodai ki'n no' mit mi ja'p ba ji ja gibiimi ja nii'ñchudat.

²⁷ Ba' pu silh ja bai'ñchu' am mu ja'k nam pai' jumpax gui' nam jix bhaak. Ba' na mit pai' dhuuk mi ja'p xi ja tuttu ja saagi'ñ, bhai' ji ja ñiok gu ja g'e'kam tuk gui' nam bhai' g'e' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam, jup ja titda:

²⁸ —Gi nach jup jam titda na pim cham nai' bhaan ka tu a'gada' gu Jesusus. Aapi'm gu' bix kap ba tiimo na jix jir Jerusaleen na pim tu a'gimik, na pim jix aagit nam jich bhaamkidha' gu ja'tkam na chich tu chia nam mu'aa'.

²⁹ Ba' gu Peegro gio gu jai' noonbi'ñ guch Xoi'kam mui' ji ñio mit, jup kai'ch am:

—Dho gu' ja'pji na gu'ch a'm jum aa' nach tu' ka'm nii'ndha' gu Dios, cham tu' gu ja'tkam. ³⁰ Ba' dhi' dhi Dios jir di' nam jaroi' daanit guch bopxi kat, jir di' pix ip nat giop dua'ñ gu Jesusus gui' na pimit jaroi' tu chia nam kuruus ta'm sissapai mu'aa'.

³¹ Mi' dhir ba' dai nat ba baidhak jix dhaam ja'k, sonpan kii'n dir ja'k ba' chia na daaka'. Gio ba' nat g'e'kam ki'n dai na ba'x bhaai'n ka' na tu uañchu'nda' gu ua'tulhdhara', na ba' pu'ñi duuk ba ja uañchuda' gu ja

ua'tulhdhara' gu Israel kam ja'tkam no'm mi' pui' ba jiim na jax jix aa'. ³² Ba' aach jix bhai'x maat gu dhi' pui', na gu'ch mattu'n gux Dhuudu' kam jix Uań Ii'mda' gui' nat ja a'm tajaa gu Dios bix nam jik tu' ka'm nii'ń, gio diilh jachich jup ti nat jax jum duu gu Jesus na ya' xi oilhimik.

³³ Ba' giilhim jix bhaakut pix ja kai mit gu g'e'gerkam, mi' dho gu' bax ja koodak am gu noonbi'ń guch Xoi'kam. ³⁴ Gu' ji na gu' moo ampik mi'p tu'ii' ja bui maa'n gu pariseo, Gamalial tiigim, na sap jix mat ka' gu ñio'ki'ń gu Dios, gio nam bix pix tu' ka'm nii'ńdha' gu ja'tkam. Ba' dhi' ji' dhi Gamalial jotmoda' nat jax kikbo xi chu chia nam alhio mi' dhir ka xi ja bubuaxdha' gu noonbi'ń guch Xoi'kam. ³⁵ Mi' dhir ba' moop ja titda gu g'e'gerkam nam mi'p tu'ii':

—Ea xib japim ba' xiń kaaya'ń jaaduń Israel kam nań ja'p xi jam tiidam, na pim chakui ja juanda' dhi ja'tkam, na pim bixpi' ka xim ga'ngada' no' moor am na pim ja kooda' ka' ba' gu' cham. ³⁶ Na gu' na pim jax bax maat jia nat jax jum duu gu Teudas kat jano' nat pai' dhuuk bhai' ji chu ja a'gi gu ja'tkam, na ti g'e'kam xim ilhii'ńdha', ba' mui' ba kaichgit am, jik gook mambhix oo'm aixim. Ba' na mit pai' dhuuk mua, nai' pix jidilh jii mit, pu ampix ji chu juu dho gu'. ³⁷ Gio ba' moox io'm xib pa' ip, na pai' dhuuk ja daasaidha' gu ja'tkam gu g'e'kam Rooma kam, pu'ńi bhai'p ji chu ja a'gi gu ja'tkam gu Juudas kat gui' nar Galilea kam kat. Ba' ti jik jup ba kaichgit am, gu' ji na mit gu' gatuuk ampix mua, ba' gu ja'tkam tugi'ń nai' pix jidilh ji jii mit, pu ampix ji chu juu ip pui'. ³⁸ Nań ba' ki'n jup jam titda jiń jaaduń na pim cham ja juanda' dhi ja'tkam, nach gu' cham maat nam jax kai'ńkam pui' ja'k tu a'ga. Na gu' no'm ja'p pix pui' ja'k tu a'gada' git,  cham aa gu' jix pix juugit pui' ja'k jup tu a'gada' am git, mi' dhir pu nai' ampix ji chu jugia' git na mit jax bam duu gu jai' gui' nań jaroi' ba ja aa'? ³⁹ No' gu' dhi' gu Dios pui' ja'k ja jujurtu'n nam tu a'ga', dho gi gu' pu ni jax dhuu ji ku pim cham jixkat ja soo'mchulhdha', sia pik nar jax ka' git. Moo pim xim ga'ngada' nań jax jam titda. Cha'pim maa'n na pim jix bhaak ka', jaiń

no't gu' jax dhuukat buińor gu Dios ja'k ji chu buus.

Ba' gu g'e'gerkam mi' pui'p jii mit nat jax ja ti'n gu Gamalial. ⁴⁰ Dai na mit xi chu chia pix nam ja bai'ńpui xi ja gi'bia' chipiin ki'n gu noonbi'ń guch Xoi'kam. Mi' dhir ba' dai na mit xi ja soo'mchulhdhak ba ja joot nam cham nai' bhaan ka tu a'gada' gu Jesus. ⁴¹ Ba' gu noonbi'ń guch Xoi'kam mi' dhir jup ba jii mit ja bui gu g'e'gerkam joidham jix bhai'm taattugit, nam gu'x maat na gu Dios pui' ja'k jix aa' nam jum tulhii'ńdha' bhaankamu'n gu Jesus. ⁴² Ba' gammiji cham ikix ka' nam tu a'gada' bhai' g'e' chiop gio mu ja'p kikcham, nam bhaankamu'n tu a'gada' gu Jesus jich Xoi'kam gui' na saak Dios pu'ńi gatuuk bha jootsa'.

6

Gu noonbi'ń guch Xoi'kam nam pui' ba ti'ya' na cham jir am ka' no'm cham ka tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ń gu Dios

¹ Gu' ba' nam gu' jano' pix ji mui'dhidha' gui' nam ti jii'ńdhidha' buińor guch Xoi'kam, ba' jai' dhit dhi' ji' nam ba ti jii'gi'ńdha' nam griago ñi'ook ki'n tu a'gada', pui' ba ja titda am gui' nam ebreo ñi'ook ki'n jup tu a'gada' nam sap cham pik bhai' tu ja maakda' gu di'dilhdhim u'uub gui' nam pui' griago ki'n jup tu a'gada'. Ba' pui' ja titda am jia nam sap siamri jix bhai' xi chu ja maakat gu tu' nam ja onbagi'ńdha' gammiji nabap tanoolh. ² Ba' jai' dhit dhi' ji' nam ebreo ñi'ook ki'n tu a'gada' nam jir di' gu mambhix daman gook noonbi'ń guch Xoi'kam, ba' tu ja joochxi mit bix nam jik ti jii'gi'ńdha' buińor guch Xoi'kam nam sap ba' maap jum jumpadai xi chu a'gai maa'n ñi'ook jup duńia' na jax ja'k jir am ka' gu dhi' pui'. Ba' na mit pai' dhuuk bix maap bam jumaap, bhai' ji chu ja a'gi mit, jup ja titda am:

—Aa dho gu' aach ja'p kai'ńkam tu jam joochxi dhoch jaaduń nach xi jam aa'ńdham nach aach cham kach gu'nguxi'ń nach jam palhbui'ńdha' nach jix bhai' jam buada' nach tu jam maakda' gu tu', nach pui' cham pik bhai' tu jam maakda' jai' dhit, nach gu' aach nai' ka tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ń gu Dios, nat

gu' pui' ja'k jich a'm ba ti tii. Ba' cham jir am no' chich moo cham jup ka ji chu a'ga. ³ Ba' aach pu jam titda na pim jai' xi ja gaagai gui' nam jaroi'x bhai' jam buada'ch jaaduñ, nam tu jam maakda' gu tu' na jam a'm jum aagaidha', ya' aapi'm diilh jai' dhit na pim ji'k ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, nam aixka' ji'k xi jum gook ja'tkam, gio nam jir jix bhabhai'kam ka', gio ba' nam jir jix chu mamatdagim ka', gio ba' na gè' ja a'm tajaanix ka' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', nach ba' pui' ja'k ya ja darsa' aapi'm jam bui nam jich a'mkam jix bhai' jam buada', ⁴ nach aach gu' moo nai' ka tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, gio ba' dai nach ka xi chu daanda' buiñor ja'k jam a'mkam bii'x na pim ji'k ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam.

⁵ Ba' bii'x pix pui' ji chi mit na sap jir am gu pui' nam jax kai'ch gu noonbi'ñ guch Xoi'kam. Ba' moo bhai' ji aa mit gu Teeban, na gu' sap dhi'x io'm jix bii'ñak ka' buiñor guch Xoi'kam, gio sap na gè' bhaan tajaanix ka' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. Mi' dhir ba' gu Piliip bhai'p ji aa mit, gio ba' gu Prookoro ip, gio ba' gu Nikanoor ip, gio ba' gu Timoon ip, gio ba' moo gu Parmeenas ip, gio ba' Nikolaas ip gu Antiokiiya kam, gui' na jai' pui' ja'k jup tu jimda' nam jax ja'k tu jimda' gu Israel kam ja'tkam. ⁶ Mi' dhir ba' dai na mit ba ja baidhak mu ja'k ja bui gu noonbi'ñ guch Xoi'kam, ba' gui' dai na mit bhai' xi ja da'ngik ja moom am ma tu daani jix dhaam ja'k buiñor gu Dios.

⁷ Ba' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios jix io'm pix mik ja'p jim kè'è'jidha'. Ba' mui' ja'tkam pix ja'x jup ji chi jii'ñdhidha' am buiñor guch Xoi'kam gu bhai' kam Jerusaleen, ba'x io'm mui' ba aixka' am. Daman gui' nam bhai' gè' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam jai' pui'p xi chi jii'ñ jamit buiñor guch Xoi'kam.

Nam ba dagia' gu Teeban gux a'aixkam jum aa'ndam

⁸ Gu' ba' na gu' gu Dios bhaan ti nii'ñdha' gu Teeban, ba' joidham jix bhai' xi chu buada' gux kii'p jum duukam ja bui gu ja'tkam nam tu' cham ji'xkat pai' pui' ti niidhat, nam ba' bhaan jix mat ka' nar silhkam gu pui' na jax ja'k tu ja a'gi'ñdha'.

⁹ Gu' ji na mit gu' jai' dhit gu Israel kam ja'tkam nam mu ja'p tu chiopi' ka' dilhkob ja'k, gui' na mit ja do'ñcho nam tu ja juantudimik pui' pix cham ja namkidhat, giilhim bhai' ji bhaak jamit dhi' ji' ja bii'm gui' nam mu ja'k oi'ñka' Sireene, gio ba' gui' nam mu ja'k jup oi'ñka' Alijandriiya, gio ba' jai' gui' nam mu ja'k jup oi'ñka' na pai' Siliisia bhaan bipio' gu dibii'r, gio ba' moo gui' nam mu ja'k jup oi'ñka' na pai' Aasia bhaan jup bipio' gu dibii'r. Ba' dhi' bii'x bhai' ji ñiokbo mit buiñor gu Teeban. ¹⁰ Ku gu' diilh gui' am cham bhaai' ji nam jax ja'k xi chitdada' git na ba' cham ka tu a'gada' git, na gu' gui' giilhim joidham jix bhai' xi bua na xi chu a'ga nam xi kè'è', na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na mattu'n na jax ja'k ti'ya' na tu a'ga. ¹¹ Ba' pui' ma ja umua' mit ja namkidhak ji'kchi gu ja'tkam nam sap ja iatgi'ñpu' gu ja'tkam mu ja'p nam pui' ja titdaidha', na sap pui' kai'ch gu Teeban na pur cham tu' gu gè' chiop bhai' nam pai' tu daanda' gio gu pui' nat jax ja'k tu daasak gu Moisees na tu aagix ka'. ¹² Ba' nam pai' dhuuk mu ja'p ba ja iatgidhim gu ja'tkam, giilhim bhai' ji bhaak jamit dho gu', pui' na jax gu ja gè'gè'rkam tuk gu Israel kam ja'tkam, gio ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios. Bhai' dho gu' pu daa mit gu Teeban, mi' dhir ba' dai na mit ba baidhak mu ja'k na pai' tum a'gada' gu gè'gè'rkam ja bui. ¹³ Jai' mit jup xi ja umua'ñdhak gui' nam iattulhdha' gu Teeban, sia kum gu' tii cham kè'è' no' moo pui' kai'ch piam ku gu' cham. Ba' na mit pai' dhuuk bii'x maap xim jumpadak bhai' ji chu a'ga, mui' ji ñio mit dhi' ji' na mit jaroi' ja umua', jup kai'ch am:

—Dho gu' aach pui' kè'è'è' ji dhi maa'nkam na gammiji pui' kai'chdha' na sap pur cham tu' ya' dhi gè' chiop gio ba' gu pui' na jax ja'k tu aagix nach tu jimda', ¹⁴ na pui' kai'chdha' na sap gu Jesus Nasareet kam ka iara' dhi gè' chiop, gio sap ba' na maakam tu daasa', cham tu' sap pui' ja'k ka tu jimda' ich nat jax ja'k tu daasak aach jich bui gu Moisees.

¹⁵ Ba' nam bhai' xi nii'ñ gu gè'gè'rkam gio ba' bii'x gui' nam ji'k mi' daraa, ja'p tu'm ti nii'ñ gu Teeban nam jax chu'm ti nii'ñ gu

noonbi'ñ gu Dios.

7

Na jax ja'k ba tu ja a'gidha' gu Teeban gu gë'gërkam jum aa'ndam

¹ Ba' gux io'm ja gë'kam tuk gui' nam bhai' gë' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam xi chikka gu Teeban no' sap moor silhkam nam jax chitda gu ja'tkam ka' ba' gu' cham.

² Ba' gu Teeban mui' ji ñio, jup kai'ch:

—Ea na pim xiñ kaaya'ñ jaaduñ bix na pim ji'k ya'p tu'ii'. Ja'pjaniñ kai'ñkam pix jup kai'chdha' aañ nat gu gë'kam jich Gi'kora' Dios buiñor jum maaxdhak guch boxii kat Abraam jano' na mu ja'k ka kioka' Mesopotaamia, biipi' dir na ba' moo ba ki-ichmira' mu ja'k Araan. ³ Ba'p titda jia jano' ji' nat buiñor jum maax: “Jimia' ap maa'n kap nañ pai' tum aagi'ñdha'. Ya' pui' ba tui'ka' dhim dirba' gio dhim jaaduñ.” ⁴ Ba' gu Abraam mi' dhir Kaldeeya jup ma jii jia, mu ja'k ba' pu kiicham Araan. Ba' mikkat jup ma muu ip gu taata'n kat. Mi' dhir ba' gatuuk bha ja'k jup joot gu Dios gu Abraam ya' dhi dibir ta'm na pim pai' oi'dha' gu xib aapi'm jiñ jaaduñ. ⁵ Ku gu' cham pai' iam xi iimchudak ji na pai' ba' bhaan ji bi'ya' git gu Abraam, sia na mi' ti kisap ka' git maa'n toona'n ki'n. Ku gu' siamri pui' titda ji na gatuuk iimchuda' na ba' ja a'm ji bi'ya' gu bopxi'ñ na pai' dhuuk ba mukia', sia ku gu' jano' tii chakui tu maamar ka' gu Abraam.

⁶ Gio ba' nap titda ip jia gu Dios gu Abraam nam sap gu bopxi'ñ mi' dhir maakam ja'k jimii oi'ñchapu' ja dirba' am ja'k gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam ka'. Ba' dhi' ji' dhi ja'tkam bhai' ji ja tulhiiñchuda' am nam mi' bhai' ji ja chiñia' nam tu ja juañxidha' maakob jix cha'tmam oo'm oidha' juugit.

⁷ Ku ba' gu'p titda ip ji gu Dios na sap pui'p ja tulhiiñchuda' gui' nam tu ja juantu'nda', mi' dhir sap ba' dai nam bha jimii ya' ja'k ba tu daanda' buiñor. ⁸ Gio ba' na mit maa'n ñi'ook jup duu gook dit gu Dios gio gu Abraam, na pui' titda na sap ja matgildhidha' gu a'aalh chichio'ñ gui' nam ji'k kia'pix maaxilhidha' na ba'x maati' ka' nam jir Israel kam ka'. Pui' kut ba' xi jum baik tanoolh ki'n ba matgilhchuda nat pai'

dhuuk maaxir gu maraa'n Isaak. Mi' dhir ba' gu Isaak pui' ja'k jup duu ip gu maraa'n Jakob nat pai' dhuuk ba maaxir. Gio ba' gu Jakob mi' dhir pui' ja'k jup dunaak ip bix gu mambhix gook maamra'n gui' na mit bhaan dir mui'dhak gu Israel kam ja'tkam.

⁹ Ba' dhi' ji' nam jir maamra'n gu Jakob nam jir jich bopxi kat, bhaamkidhak ga'ra mit gu ja xiku' Josee, mu ja'k jamit ba' baidhak na pai'r Ejipto. Ku gu' gu Dios gammiji bhaan ti niidhidha' ji gu Josee, ¹⁰ ba' joidham jix bhai' tu jimda', pui' na jax nax chu matda' ka', gio ba' nat jix kigalhdhak gu Paraoon gui' nar gë'kam kat mummi Ejipto. Ba' gë'kam ki'n daasak gu Josee na ji'x jir Ejipto, gio ba' mi' na pai' daaka' gu gë'kam.

¹¹ Ba' gatuuk bhai' bhigi' ji jii bix kap na ji'x bhaan bipio' gu Ejipto dibir, gio ba' ya ja'p na ji'x jir Kanaan. Ba' guch bopxi kat cham ka bia'ka' am nam tu' jugia'.

¹² Ba' nat pai' dhuuk pui' ba ti kai gu Jakob na gu tiriik jix jai'ch mummi Ejipto, mui' ma ja joot gu maamra'n gui' nam jir jich bopxi kat nam tu taañpu'. Ba' dhi' na mit mu jimik, kia'pix jir maa'nnim ka'. ¹³ Ba' gatuuk na mit gio mui'p jii, dho gi ba' ba ja aagi'ñ ji gu Josee gu jajaa'nni'ñ na dhir di' gu ja xiku' gui' na mit ga'ra biipi' dir. Jano' ba' ba maat gu Paraoon nar pa ja'k kam gu Josee. ¹⁴ Mi' dhir ba' mikkat dai nat ba tu joot gu Josee nam bai'ñpu' gu taata'n Jakob mu ja'k Ejipto, gio bix ip gui' nam ji'k jir jum maap oi'dhagam nam aix baik oo'm daman mambhix pup gio ba' jix chamaam pup. ¹⁵ Ba' dhi' pu'jani dhuukat mu ja'k kiokat gu Jakob na pai'r Ejipto. Mi' ba' pu muu jagi'tak, gio gu maamra'n ba pui' ip gui' nam jir jich bopxi kat. ¹⁶ Dai ba' gu ja tutku' ja u'uuk jamit mu ja'k na pai'r Sikeem na mit ja yaaspam mi' nat pai' saba'dak gu Abraam gu dibir na mit mi' ga'lhidhak gu mi' kam Sikeem, nam jir maamra'n gu Amoor tigem.

¹⁷ Gu' ba' na pai' dhuuk bam kuugalhdhim gu pui' nat jax ja'k tu daaxdhak gu Dios gu Abraam, jix io'm pix ji mui'dhim am gu Israel kam ja'tkam mi' na pai'r Ejipto. ¹⁸ Ba' jano' jumai gë'kam ki'n mi' ba dai mit gu Paraoon mi' na pai'r Ejipto

na pu cham maatit gu Josee. ¹⁹ Ba' dhi' dhi gɛ'kam jia bhai' buam pix ji ja dooda guch bopxi kat, gam na ja chianda' nam mai' ja iabuidha' gu chichio'ñ ja maamar gui' nam ji'k kia'pix maaxilhidha' nam sap ba' ko'iidha' nam cham ka mui'dhidha'. ²⁰ Ba' jano' ji' kia'pix ba maaxir gu Moisees, ba' dhi' dhi alhi' gɛ'kam ki'n jix kigal gu Dios. Mi' ba' pu gi'lhdhidha' am gu gi'korga'n ja ki'aam baik masaa'n juugit. ²¹ Gatuuk ba' na mit pai' dhuuk ba ixchu mu ja'p gampix, mi' ba ti' gu ubii maraa'n gu Paraoon. Ba' xi bhik mu ja'k kia'mi'ñ, mi' ba' gi'lhdhidha' ja'p na di'lh maraa'n. ²² Ba' dhi' pu'ñi dhuukat jai' pui' ja'k jup jix chu maatit gu Moisees nam jax ja'k jix chu mat ka' gu Ejipto kam ja'tkam, ba'x ai'chu'nda' na jax ja'k ti'ya' gio na pu tu duña' jax ña ilhi'ñdha'.

²³ 'Ba' na pai' dhuuk ba bia'ka' gu Moisees gu gook oo'm oidha', ma ja paxiaram gu jajaa'nni'ñ Israel kam ja'tkam mu ja'p nam pai' jax oi'dha'ka'. ²⁴ Gu' ji na gu' na mu ja'p ka jim, ba ti' maa'n gu Ejipto kam maa'nkam na mu ja'p gibchu' maa'n gu Israel kam maa'nkam. Ba' gu Moisees mu jimik ma palhbui gu Israel kam, xi mu'aak gu Ejipto kam maa'nkam ba jii. ²⁵ Gu' na ti' ja'p jum aa' ji gu Moisees nam git ba machia' gu jajaa'nni'ñ Israel kam ja'tkam na dhi'r di' na ja palhbuidha' bhaankamu'n gu Dios, gu' ji na mit gu' pu cham maat ni' ji'x. ²⁶ Ba' buimgidhak na gio mu ja'p jup ba jim gu Moisees, ba ja ti' ip nam mu ja'p jum gibchu' gook gu dai Israel kam ja'tkam. Ba' na tiix aa' gu Moisees nam git cham jum kokdada', mu jimik ti' xi ja soo'mchulh, jup ja titda: "iCha'pim jum kokdada', na pim gu' moor jum jajaa'nnim!" ²⁷ Gu' ji na gu' gui' na pik mi' gibchu' gu ja'nni'ñ mu ja'p xi ñu'ya gu Moisees, jup titda ba' moo: "¿Jaroo gɛ'kam ki'n jum dai ya' aach jich bui kup ba' bha ja'k puch chitdaim? ²⁸ ¿Ka' gu' ya' ba xiñ mu'aam ap aa ja'p na pich jax mua takaab gu ya' kam Ejipto?" ²⁹ Ba' gu Moisees nat jax pu'ñi kai, pu jimiiññor mi' dhir maakam ja'k, mu ja'k ba' pu bhi' na pai' bhaan bipio' gu Madian dibir. Mi' ba' pu ji kiicha bima'n maa'n gu ubii, gook jamit

ba' ja tiigik gu a'aalh.

³⁰ 'Ba' gatuuk jix io'm mikkat nat gook oo'm oidha' bap duu, na mummi ja'p ka oiri' gu Moisees na pai'r gampix jix chu gak kir amuub mi' na pai'r oidha' ta'm Sinaii ti' tiigim, mi' bam maax buiñor maadit gu nobii'ñ gu Dios na ja'p tu'm jum maaxi'ñ na jax gu tai na bha ja'p pix nammi kikka na miijim bhaan gux bii u'uux. ³¹ Ba' gu Moisees mi' kikat mui' pup ti' ñi'ñ bha ja'p na pai' miijim gu tai, na gu' cham maat nar tu' da'. Ba' ja'xpix na mui' xi ñiidhimik, mui' ji jii nat ba tiigim no' moo silhkam jir tai ka' ba' gu' cham. Gu' ji nat gu' ba kai gu Gɛ'kam jich Gi'kora' nat bhai' dhir bhai' ba ñio, jup titda: ³² "Aañ jir di' gu Dios gui' nam daanit gum bopxi kat, pui' na jax gu Abraam, gio gu Isaak, gio ba' gu Jakob." Ba' gu Moisees giilhim bhai' ji gigiib nat bhai' ji choo'n, pu cham dho gu' mui' ka ñi'ñ gu tai na bha ja'p miijim bhaan gu tu'x bii u'uux, na gu' bax maat na bak jir di' gu Dios na bhai'p tu'ii'. ³³ Ba' dhi' ji' dhi Gɛ'kam jich Gi'kora' na bhai' dhir bha tu a'gi'ñ, jup titda ip gio: "Xi kookosa' ap dhim sussak, na gu' mi' nap pai' kik giilhim jir jix chu uañ jia." ³⁴ Mi' dhir ba' moop titda ip gio: "Dho gu' aañ ja'p kai'ñkam pix bha jii dho na ñich bhai' pui'm tiidam nap mu jimia' jiñ a'mkam mu Ejipto nap ja boosgara' guñ ja'tkam tuk, nam gu' giilhim ja tulhiinchu'n gu mi' kam nañ xi ja ñi'ñ. Ba' ti' tu daanda' am aañ jiñ bui nañ ja kee nam pui' kai'chdha' nañ ja palhbuidha'."

³⁵ 'Ba' daipu' xi chidak mui' xi joot na ja boosgara', sia ku mit gu' bipi' dir ti' ñio'k na ka ja sosbhichulhi'ñ nam cham jum gibbda' git daim jajaa'nnim, nam pui' titda na cham tu' ki'n ja juanda' nat gu' cham jaro' gɛ'kam ki'n dai ja bui. Ku ba' gu' gu Dios nat bha joot maadit gu nobii'ñ nat buiñor jum maax bhaan gux bii u'uux, gɛ'kam ki'n mu joot ji na ja palhbui'ñmira' na ja boosgara' mu dir Ejipto nam pai' giilhim jum tulhiin. ³⁶ Ba' dhi'r di' dho gu Moisees nat mummi dir ja boosgak Ejipto guch bopxi kat. Jir di' pix ip na joidham jix kii'p jum duukam jup tu buimik ja bui gu Israel kam ja'tkam nam tu' cham pai' niidhat gu gook oo'm oidha', pui' na jax mummi

na pai' gə' suu'nka' gux bi' suudai', gio pui' na jax mummi gampix jix chu gak kir. ³⁷ Jir di' pix ip gu Moisees na ja'pni ja titda bo gu Israel kam ja'tkam: "Gatuuk pui' ba tu duñia' gu Dios na maa'n aapi'm jam bui dhir ba maaxilhia' gui' na tu a'gada' bhaankam ja'p na jax aañ." ³⁸ Gio dhi' pix jup jir di' gu Moisees na ja biim xi oilhimik guch bopxi kat mummi na pai'r gampix jix chu gak kir, gio nat ñio'kdhak maadit gu noonbiñ gu Dios mummi na pai'r oidha' ta'm Sinaii ti tii'gim. Gui' ba' Moisees tu ua'nak na jax ja'k aagi'ñ gu nobii'ñ gu Dios nach jax ja'k cham jich chulhiina' gatuuk, na ba' mi' dhir jup bach aagi'ñdha' aach.

³⁹ 'Gu' ji na gu' guch bopxi kat ni ji'x ku mit mi' pui' jii, dai na mit ja'p xi dhuuk ja'k bax xuulhgik mu ja'k Ejipto. ⁴⁰ Gio nam ba chian gu Aroon na maa'n jup ja duiñdha' gu dios, jup titda am: "Maa'n jap jup jich duiñdha' gu dios na ba'ch a'm ti nii'ñdha', nach gu' cham maat nat pa ja'k bhii gu Moisees, gui' nat jich boosolh mu dir Ejipto." ⁴¹ Ba' gu Aroon cham jax ji chi'ik jup ja duiñ ip maa'n gu dios ja'p tu'm na bheseer. Ba' giilhim jix bhai'm taat am gu Israel kam ja'tkam, ma tu piastat jamit, gio na mit ma tu koi gu ja sasoi' nam tu makgirxidha' buiñor dhi' ji' dhi dios na mit tu chia nam jup ja duiñdha'. ⁴² Ba' gu Dios cham tu' ja a'm ka ti nii'ñ, nam gu' cham mi' pui' ka jiiim na jax jix aa'. Cham tu' ba' kap jum buixi'ñ ja bui, siam ja daan gu chiichia' gux dhaam kam. Na gu' biipi' dir pui' ja'k pu ba tu ua'ñix jia bhaan gu u'uan mi' nat pai' tu ua'nak maadit gui' nam bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios bijik, na ja'pnim kai'ch bo:

Aapi'm Israel kam,

iam chi na pim aañ jiñ makgirxidhimik gu jam sasoi' gu gook oo'm oidha' na pimit mummi juruuñ na pai'r gampix jix chu gak kir,
gio na pim aañ jiñ maakidha' git gui' na ji'k jiñ a'm jup bipio'da' gu tu' na pim bia'ka'.

⁴³ Gu' ji na gu' aapi'm dai gu didios jup duiñxim xi chu ja makgirxidhimik, pui' na jax gui' na Molok tii', gio pui' na jax gui' na pu chu'm na jax gu chi'ii' na pui' tii' Repaan.

Diilh na pimit jup ja duu dhi' dhi didios na pim ba' pu'ñi ja daanda'.

Ba' tu' na jax chui'ka',

jam jootsa' iñ ya' dir na pim mu ja'k oi'ñchapu' jix io'm gammiji ja'k na pai'r Babiloonia.

⁴⁴ Ba' guch bopxi kat mummi bia'ka' am ip gu jannulh ba'aak na pai'r gampix jix chu gak kir gui' nat jup dunaak gu Moisees ja'xbui' nat ji'x chia gu Dios, nam ba' mi' bia'ka' gu joodai gui' na mi chu ua'ñix ka' gu pui' na mit jax ja'k maa'n ñi'look jup duu gook dit gu Dios. ⁴⁵ Ba' dhi' dhi jannulh ba'aak ja a'm ji bii gatuuk gu ja maamar guch bopxi kat. Bha bhik jamit ba' ya' ja'k gui' na mit ji'k biima'n bha jii gu Josue jano' na mit pai' dhuuk ya' ja kokdak gui' nam ya' oi'ñkat, gui' nat ya' dir ja'k ja ardi gu Dios nam sap ba' gu Israel kam ja'tkam ya' oi'ñka'. Ba' ya' pu bia'ka' am dhi' dhi jannulh ba'aak, sia gu jano' na pai' dhuuk ya' bar gə'kam ka' gu Dabii. ⁴⁶ Ba' gu Dabii gui' nar gə'kam kat bhaan jup ti niidhat gu Dios, na gu' mi' pui' jimdat na jax jix aa'. Ba' tiix aagit na maa'n jup duiñdha' git gu bhi'ñbak chiop na sap ba' bhaan ti nii'ñdha' git gu Dios gui' na Jakob biix jup daanit, gu' ji nat gu' ba muu cham tu' jax ji dhuuk. ⁴⁷ Mi' dhir ji ba' gu maraa'n Salomoon nat ba'p duiñdhak gu Dios gu bhi'ñbak chiop, ⁴⁸ sia ku gu' cham bhai' na mi kioka' gu Dios bhaan gui' nap jir ja duiñ gu ja'tkam, na jax bam kai'ch bhaan gu u'uan mi' nat pai' tu ua'nak maadit gui' nam bhaankam tu a'gimik gu Dios bijik, na ja'pnim kai'ch bo jia na sap jup kai'ch guch Gi'kora':

⁴⁹ Gux dhaam jir jiñ atooxor,

gu oi'nga'n ba' nañ bhaan tuttu guñ chooton.

¿Jax gi dhui jax chu'm ba'aak jup bañ dhuiñ jamit?

¿Paa gip jix bhai' nañ jiñ jii'pdha' aañ?

⁵⁰ Na ñich gu' aañ pix jup tu duu biix na ji'k tu' ya'x chu jai'ch.

⁵¹ Mi' dhir ba' moop ja titda ip gio gu Teeban, jup kai'ch:

—Gu' ji na pim gu' aapi'm ni ji'x ku pim cham maatit tə kəə. Ti tu naanak japim dho gi ji sap, gu' ji na gu' ni ji'x ku pim cham jam jujur ki'n xim ga'nga na jax ja'k jix aa'

gu Dios, ni ji'x ku pim jix aa' na pim mi' pui' jimia' na jax ja'k ti jam guguuxi'ñdha' gux Dhuudu' kam jix Ua'ñ Ii'mda'. Jix ja oi'ñ japim dho gu jam bopxi kat nam pu'ñi ja'k tu jimdat bijik, ⁵² na mit ja koi gui' nam ya ja'p bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios, nam ja aagi'ñdha' gu ja'tkam na gatuuk bha jim gui' na giilhim jir jix bhai'kam. Ba' gu xib nat pai' dhuuk ya' tiip xi e'ek gui' na jaro'i'r jix bhai'kam, aapi'm dho gu' iattulhdhak tu chia dho nam mu'aa'. ⁵³ Aapi'm biipi' kat cham tu' ka'm ni'ñ gu pui' nat jax ja'k tu daasak gu Moisees na tu aagix ka' na mit pui' ja'k aa'ñdhak gu noonbi'ñ gu Dios.

Nam ba mu'aa' gu Teeban

⁵⁴ Dho jano' ji ba' giilhim jix io'm bhai' ji bhaak jamit nat pu'ñi xi chu ja a'gi gu Teeban, giilhim bhai' ji kirni mit gu ja taatam nam giilhim bax bhaak. ⁵⁵ Gu' ji na gu' gui' cham jax jum aa', na gu' g'e' bhaan jup tui'dhi' gux Dhuudu' kam jix Ua'ñ Ii'mda'. Dai nat bhammi ja'k pi'xi xi chi ti jix dhaam, ba' ba ti gu Dios na bhammi daa, gio gu Jesus na mi' dhir ja'p kiik sonpan ki'n dir ja'k. ⁵⁶ Ba' ti xi ja aagi'ñ gui' nam mi' giilhim bax bhaak, jup ja titda:

—Kani na ñich ba ti guch Xoi'kam gui' nat ya' e'ek dhi oi'ñga'n bhaan, na bhammi kiik sonpan ki'n dir ja'k bui'ñor gu Dios, bhammi nat pai' dhir bha joot.

⁵⁷ Gu' ji nam gu' gui' cham tu' xi k'e'e, dai na mit g'e' ki'n jiiñkidhat mui' ji boop bui'ñor gu Teeban. ⁵⁸ Ba' na mit jax daa, gamai' bhich jamit mu ja'k d'rap dir mi' gu g'e' kiicham. Ba' mi' bhai' ji ma'yasa mit joodai ki'n gui' nam mi' xi iattulhdhimik biipi' dir. Mi ja'p jamit xi chu darsak gu daam dir kam ja kuktun, xi chianik jamit maa'n gu biapma' Saulo t'igim na sap mi' ka ja ni'ñxi'ñka'. ⁵⁹ Ba' nam mi' ka ma'yastu' gu Teeban, bhai' ji chu daani jix dhaam ja'k, jup kai'ch:

—Aapi' Jesus nap jir jich Xoi'kam, ba baidhika' ap dhiñ ii'mda' bhammi ja'k aap jum bui.

⁶⁰ Mi' dhir ba' o'lhia'n ki'n xi kikbok gio bhai'p ji chu daani jup kai'ch g'e' ki'n:

—Aapi' jich Xoi'kam, cha'p ja tulhiiñchu'nda' dhi' nam xib ya'm ua'tulhi'ñ.

Ba' daipu' xi chi'ik pu nai' gan ji muu.

8

Gu Saulo na bax ja kuupam ka' gui' nam ti j'igi'ñdha' bui'ñor guch Xoi'kam

¹ Ba' gu Saulo mi ja'p kiikat mu ti ni'ñ na mit mi' ba mua gu Teeban, jup jum aa' na giilhim joidham jix bhai' ji chu buusnichu'.

Ba' gatuuk na mit xi mu'aak, jai' nai'p ji ja gaa mit biix nam ji'k ti j'igi'ñdha' bui'ñor guch Xoi'kam gu bhai' kam Jerusaleen. Gu' ji na mit gu' pui' ba ti kai nam ja o'bhagi'ñ, ba' jai' bhai' dhir mai' ma boop jamit mu ja'k Judea, gio ba' jai' mu ja'k Samaaria. Dai ba' gu noonbi'ñ guch Xoi'kam bhai' pup bii mit. ² Gu' ba' gu Teeban na mit mua, yaas jamit gu tukga'n ji'kchi gu ja'tkam nam jir jix bhabhai'kam ka', gio ba' nam ti suan nam jix joi'g'i'n. ³ Gu Saulo gu' milhchu' ji na ja gaa'ñchu' gui' nam ji'k ti j'igi'ñ bui'ñor guch Xoi'kam, mi'ji ja'p ba'pki chir baapkidhat ja t'baipput bha ja boosgaim gu chichio'ñ gio gu u'uub. Mi' dhir ba' dai na ja u'tikat ja kuupaim bhai' nam pai' ja kukpada' gu ja'tkam.

Nam ba kaaya' gux bhai'm kai'chdham ñi'ook gu Samaaria kam ja'tkam

⁴ Gu' ba' guch Xoi'kam j'igi'ñdham gui' na mit ji'k bhai' dhir mai' boop Jerusaleen, tu ja a'gi'ñchu' am gu ja'tkam mu ja'p kikcham nam jax a'jim nam ja aa'ñdham na jax ja'k jix bhaai' nam du'ña' nam ba' cham jum tulhiiña' gatuuk, na pai' dhuuk ja'bsuna' gu ja tutku'. ⁵ Ba' maadit dhi' ji' nam mu ja'p tu a'gidha', Piliip ti', nat mu ja'k bhii na pai'r g'e' kiicham Samaaria ti t'igim. Mi' bhai' ji chu ja a'gi gu ja'tkam gu mi' kam na ja aagi'ñ gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga' guch Xoi'kam. ⁶ Ba' mui' ja'tkam mi aajidha' am mi' na pai' tu a'gada' gu Piliip nam jix kaim ka', na gu' joidham jix bhai' xi buada' nam xi k'e'e'e'. Ba' biix ja jujur ki'n k'e'e'e' am no't ba ji chu a'ga, nam gu' ti j'igi'ñdha' gu pui' na jax kai'chdha', nam gu' ni'ñdha' na joidham jix ki'p jum duukam jup tu buada' nam tu' cham pai' ni'ñdha'. ⁷ Pui' na jax gux kako'kkam nat mui' ja dudua'ñdhak gui' na ja a'm jup tui'ñgit gu cham kiki' i'ii'mda', gio ba' gui' nam jix mama'mkulhi' kat pui' biix jup ja dudua'ñ ip. Gu' ba' gu cham kiki' i'ii'mda' nam pai' dhuuk ba ji bubuakia' ja

a'm dir gu ja'tkam, gɛ' ki'n xi jiiñki am nam ba' pik moo ba bubuakia'. ⁸ Ba' joidham gɛ'kam ki'n jix bhai'm ilh jamit gu ja'tkam gu mi' kam na mit pu'ñi ti tii.

⁹ Ba' moo maa'n mi'p kioka' gu maa'nkam Simoon tiigim nax jiboiñara' ka' nat biipi' dir pui' ja'k jum mamtuxdhak. Ba' mui' ja'tkam ba ja iatgidhak gu mi' kam Samaaria na pui' ja titdada' nam gɛ'kam ki'n daasa'. ¹⁰ Ba' giilhim jix jügi'ñdha' am sia gu gɛ'gɛ'rkam gio gui' nam cham jir gɛ'gɛ'rkam, jup kai'chdha' am:

—Ja'xbui' dho bak jup jir gɛ'kam dhich jaduun na jax gu Dios.

¹¹ Gu' gu jiboiñara' ki'n ji na ja iatgi'ñdha' gu Simoon, na gu' pui' ja'k tum mai'chki'ñdha', pui' kum ba' jügi'ñdhat na ja iatgidhimik mui' oidha'. ¹² Gu' ji na mit gu'p ma ti jii'ñ gu pui' na jax ja'k tu ja a'gi'ñdha' gu Piliip na ja aagi'ñdha' na jax jir tu'm kam gu Dios gio guch Xoi'kam, mi' dhir ba' dai na mit bam bopko mui' gu chichio'ñ gio gu u'uub. ¹³ Gio ba' gu Simoon jai' biix jup xim bakua, mi' dhir ba' dai na ba kaichu' gu Piliip. Ba' giilhim joidham nai'ñdha' gux kii'p jum duukam nap tu buada' na tu' cham pai' nai'ñdha'.

¹⁴ Gu ba' gu noonbi'ñ guch Xoi'kam gui' na mit bhammi bii Jerusaleen pui' ba ti kai mit na mit ba ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam gu mummi kam Samaaria. Ba' mui' ma joot jamit gu Peegro gio gu Juan nam tu ja daañxi'ñpu'. ¹⁵ Ba' na mit pai' dhuuk mummi ba ai Samaaria, bhai' ji chu ja daañxi mit gui' nam ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam na ba' ja a'm jum tajaana' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. ¹⁶ Nat gu' chakui jaroi' maadit bhaan jum tajaa jia, dai na mit kam bopko pix buiñor gu Jesus nar gɛ'kam. ¹⁷ Ba' na mit pai' dhuuk bhai' xi ja da'ngi biix ji'ma'n gu Peegro gio gu Juan, pu ja a'm jum tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'.

¹⁸ Gu' ba' gu Simoon nat pu'ñi ti tii nat ja a'm bam tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gui' nam ji'k ti jügi'ñ na mit pai' dhuuk bhai' xi ja da'ngi gu noonbi'ñ guch Xoi'kam, ba ja saba'n tuumiñ ki'n gui' nam tu' ki'n pui' xi chu bua, ¹⁹ jup ja titda:

—Aañ japim jup jiiñ ga'lhidha'ñ jaaduñ dhi' na pim tu' ki'n pui' xi chu bua, na ba' pu'ñi gu jaroi' nañ bhai' xi dhagia', pu bhaan jum tajaana' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'.

²⁰ Gu' ji na gu' gu Peegro jup titda pix:

—Jum tulhiiñchuda' dho gu Dios ki'n gum tumñi' nap pui' kai'ch. Na gu' cham bhaai' nap saba'nda' gui' na tu' Dios pui' pix tu maak no'x maakim gu jaroi'. ²¹ Gu' aap jiiñ jaduun dho gi gu' cham ji na bhaai' nam a'm bi'ya' gu dhi' pu chu'm, na gu' ni ji'x kur silhkam nap jax jum aa' buiñor gu Dios jum jur am bhaan. ²² Cha'p bhaan ka titi'ñchuka' dhi' na tu'r jix buam jum duukam. Soi' pix jap ba tida' gu Dios na pui' pix ka tum uañi'ñka' gu pui' na pich jax ba tii, katti iam pui' ji chu buusnia'. ²³ Ja'p dho ji nañ gu' pui'm nii'ñ jiiñ jaduun nap giilhim jix buam tomaat, gio na ja'p ji buusan na gux buam jum duukam mu pai'm kuup, na gu'm tukgi'ñ.

²⁴ Ba' gu Simoon giop mui'p ji ñio, jup kai'ch:

—Dho bak gu' dai na pim jiiñ a'mkam xi chu dañia' buiñor guch Gi'kora' na ba' cham pui' ji chu buusnia' na pim jax jiiñ chitda.

²⁵ Ba' gatuuk na mit xi chiimuk gu noonbi'ñ guch Xoi'kam nam tu a'gimik gu ñio'ki'ñ gu Dios, mi' dhir nai' ja'p jup ji chu a'ga mit mu ja'p na pai' i'lhich daa'ñxim jir kikcham ka' na dhi' pix bhaan bipio' gu Samaaria dibii'r. Gatuuk ba' dai na mit ba jii bhammi ja'k Jerusaleen.

Gu Piliip na ba aagi'ñdha' gu Etiopiya kam maa'nkam

²⁶ Ba' maa'nnim gu Piliip buiñor bam maax maadit gu noonbi'ñ gu Dios, ba'p titda:

—Ea nap mu jimia' mummi na pai' buusan gu boi' gui' na bhammi dir Jerusaleen mu ja'k bhix na pai'r Gaasa, gui' na mummi buusan na pai'r gampix jix chu gak kir.

²⁷ Ba' gu Piliip dai nat jax jix kii'p jum duu gamai' bhii nat ba jii mu ja'k nat pai' joot gu nobii'ñ gu Dios. Ba' mummi pai' na ka jim, mi' ba nam maa'n gu maa'nkam nar mu ja'k kam ka' Etiopiya. Ba' dhi' ji' dhi maa'nkam jir tujuandam tugi'ñ ka'

maa'n gu ubii nar gɛ'kam ka', nax bhai' tu buixi'ñdha' gu tu', pui' na gu tuumiñ. Ba' dhi' dhi maa'nkam kia'pix bhammi dir ja'k jim Jerusaleen nat tu daa'ñmirak buiñor gu Dios. ²⁸ Ba' kia'pix gio ja'k jup ba gixchu' mu ja'k kia'mi'ñ bhaan gu karreet. Ba' tii tu jiñkuidhim bhaan gu u'uan mi' nat pai' tu ua'nak gui' na bijik bhaankam tu a'gimik gu Dios na ja'p tiigich Isaiiyas. ²⁹ Ba' gux Dhuudu' kam jix Ua'ñ Ii'mda' pui' ja'k xi jur-tuda gu Piliip nax io'm mia'n mui' xi aaya' gui' ji' na mui' ba jim bhaan gu karreet. ³⁰ Ba' nat pai' dhuuk jix io'm mia'n mui' xi ai gu Piliip, ba kai gu Etiopiiya kam na mi' tu jiñkuidhim nat pai' tu ua'nak gu Isaiiyas. Ba' ba tikka no' sap moox maatit kɛɛ, jup titda:

—¿Siamrix maatit kɛɛ ap aa jiñ jaduun dhi u'uan mi' nap pai' tu jiñkuidhim?

³¹ Ba' gu Etiopiiya kam jup kai'ch:

—Dho gu' cham ji nañ maatit kɛɛ, na gu' cham jaroi' jai'ch na iam jiñ aagi'ñdha' git.

Ba' gu Piliip pui' ba titda na bhai' xi chisaa'ñdha' bhaan gu karreet na ba' mi ja'p sonpan xi dhaibui aagi'ñdha' na jax kai'ñkam jup jum kai'ch.

³² Ba' mi' na pai' tu jiñkuidhim gu Etiopiiya kam, ja'pnim kai'ch:

Mi' pix pu tu'ii' na mit pai' dhuuk ba ji mua, ja'p na jax gu kasnir na cham ñiokda' no'm jiik gu bapoo'n.

³³ Tii cham tu' jax bua gu' gu tu' nar jix buam jum duukam, gu' ji na gu' ni jix kum iam xix joi'gi'n gui' na mit ba ji mua.

Gio gu' cham jaroi'p jai'ch na bhaankam nokia' git,

daman chakui tu maamar kat jano' ji' na mit pai' dhuuk mua.

³⁴ Ba' bhai' ba tikka gu Etiopiiya kam, jup titda:

—Ea nap moo iam jiñ aagi'ñdha' git jiñ jaduun na jax kai'ñkam jup jum kai'ch dhi' nat jax chu ua'nak gui' na bijik bhaankam tu a'gimik gu Dios, nañ tiix maachim dho no' moo diilh jum aagit jup kai'ch, ka' ba' gu' jumai.

³⁵ Ba' gu Piliip mi' xi chigik gu u'uan mi' na pai' tu jiñkuidhim gu Etiopiiya kam, xi aagi'ñ ba' na dhi' aagat jup kai'ch gu Jesus na mit pu'ñi dhoda jano' na mit

pai' dhuuk mua aach jich a'mkam. ³⁶ Ba' palhup gama ja'k na mit ji bhii na pai' gɛ' suu'nka' gu suudai', jup kai'ch gu Etiopiiya kam:

—Gi no' pich xiñ bakuanak jiñ jaduun na kapbhai' na ya'ni pix suu'n dhi suudai'.

³⁷ Ba' gu Piliip jup kai'ch:

—Baabui' jia. Dho gu' ja'ppi no'p ti jügi'ñ ji biix jum jur ki'n buiñor guch Xoi'kam.

Ba'p kai'ch gui':

—Tu' silhkam ti jügi'ñ iñ dho na guch Xoi'kam jir Maraa'n gu Dios.

³⁸ Xi chu chia ba' nam kiisa' gu karreet gui' na bhaan jim. Mi' dhir ba' dai na mit jax chitim mui' ji juur jamit mu ja'k suudai' chir, mi' ba' ba bakua gu Piliip.

³⁹ Ba' na mit pai' dhuuk giop ba bubua mi' dhir suudai' chir, mi' jotmoda' cham pai' kam maax gu Piliip, nat gu' maakam ja'k ba bhik gux Dhuudu' kam jix Ua'ñ Ii'mdaga'n guch Gi'kora'. Ba' nai' tii pup ti nii'ñ gu Etiopiiya kam, na gu' cham maat nat pa ja'k bhii. Mi' dhir ba' dai nat giop ba jii joidham jix bhai'm taattugit. ⁴⁰ Ba' mummi ja'k amuub Asooto ti tiigim giop bam maax gu Piliip. Ba' mi ja'p bhai'p ji chu ja a'gi gu ja'tkam na pai' jax jir kikcham ka' gux bhai'm kai'chdam ñi'ook. Gatuuk ba' mu ja'k jup ba ai na pai' pui' ti tii' Sesareeya.

9

Gu Saulo na ba ti jü'ñdha' buiñor guch Xoi'kam

(Noo. 22:6-16; 26:12-18)

¹ Ba' gu Saulo cham jix jum jüpi'ñka' na nai' milhchu'nda' na ja da'ngit ja kupaidha' gui' nam jik ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam pui' xi ja titdat na ja kooda' no'm gan ti jügi'ñ. Ba' maa'nnim na jai'p ba ja o'bhagi'ñ, mu jimik buiñor gu ja gɛ'kam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam, ² pui' ba titda na makia' gu u'uan na ba' ki'n jix bhaai'n ka' na mu jimia' mummi Damaasko ja bui gui' nam mu ja'p chichiop tu daanda', nam ba' mi' dhir maap xi chu a'gai ja da'ngia' gui' nam jik ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, nam ba' ja ui'ka' bhammi ja'k Jerusaleen, pui' na jax gu chichio'ñ gio gu u'uub. ³ Gu' ji na gu' mummi

amuub na ba aajim mia'n Damaasko, jotmoda' bhai' ba tum ton bhammi dir jix dhaam dai mi' na pai' jim gu Saulo. ⁴Ba' mi' pu ia gu Saulo, ba' ba kai nat bhai' ba tum ñio bhammi dir jix dhaam, jup tum kai'ch:

—Aapi' Saulo, ¿jax kup ba'ñ o'bhagi'ñchu'?

⁵Ba' gu Saulo mui' ji ñio, jup kai'ch:

—¿Jir jaroop gi dha', aapi' Gê'kam nap bhammi dir bha tuñ a'gi'ñ?

Ba' bhammi dir jix dhaam gio bhai'p ji chum ñio, jup tum kai'ch:

—Aa dho aañ jir di' gu Jesus gui' nap jaro'i' o'bhagi'ñchu'. Ku gu' nap jax dhui pix jum ko'ktulhi'ñ ji aap di'lh, nap gu' ja'p ji buusan na gu tuur no' ñich giilhim ba ko'ktulh nañ ti bha sissi no' cham aa' na tu juana'.

⁶Ba' gio mui'p ji ñio gu Saulo, jix choo'nnit dho gi ji ba', jup kai'ch:

—Gu' ba' gu xib, ¿tu'p jix aa' nañ jax dhuñia' aapi' Gê'kam?

Ba' gu Jesus na bhammi dir bha tu a'ga jup kai'ch:

—Aa dho gu' dai nap xi bamgii mui' xi aaya' mi' dhi gê' kiicham nap pai' ja'k jim. Mi'm ba'm aagi'ñdha' nap tu' jax dhuñia' aañ jiñ a'mkam.

⁷Ba' gui' nam biima'n jiiim gu Saulo giilhim jix chotdon am, na mit gu' biix jup kai nat bha tum a'ga bhammi dir jix dhaam, gio nam gu' cham nai'ñ na jaro'i'p kai'ch.

⁸Ba' nat pai' dhuuk ti bhai' ji bam gu Saulo na gan ti xi chi nai'ñ, pu cham ñia ni jix. Ba' pui' nobchik ma baidhak jamit mu ja'k Damaasko gui' na ja biim jim. ⁹Mi' ba' pu juruun baik tanoolh na pu cham ñia ka' gio nat pu cham tu juu, nich chu' suudai' dho moo kut ii.

¹⁰Ba' mi Damaasko maa'n mi'p kioka' gu maa'nkam Ananiiyas tiigim na pui'p ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Ba' maa'nnim buiñor bam maax gui' ji' jich Xoi'kam, ba'p titda:

—Aapi' Ananiiyas.

Ba' gu Ananiiyas jotmoda' mu ñio, jup kai'ch:

—¿Tu' git jiñ Gê'kam tuk?

¹¹Ba' guch Xoi'kam gio mui'p ji ñio, jup kai'ch:

—Aa dho nap xi bamgia' dho, mu jimia' ap maa'n kap na pai' daa'ñxim jir kikcham,

na sakaalh mu tuut gu ba'bhak. Mu na pai' kioka' gu Juudas jap ba' xi chi tikkada' maa'n gu maa'nkam Saulo tiigim nar mu ja'kkam Tarso, mi' moo tu daan aañ jiñ bui.

¹²Maa'n ti gu maa'nkam Ananiiyas tiigim nat sap mu ji êek ba'k chir bhai' xi dhaa na ba' giop bax ñia ka'. Pui' kuñ ba' mum jootos nap mu jimia'.

¹³Ba' nat pui' ji' kai gu Ananiiyas jup kai'ch:

—Dho gu'r am kat dho jia, gu' pix ji nam gu' mui' pui' tuñ a'gi'ñdha' gu ja'tkam nat jax jix buam ja dooda bhammi Jerusaleen gui' nam ji'k ti jii'gi'ñ aap jum bui. ¹⁴Ba' gu xib pu kai'ñkam ya' ja'k jup ba ai ji ua'dat gu u'uan na mit bha maa gu ja gê'gêrkam tuk gui' nam bhammi gê' chiop tu daanda' ja a'mkam gu ja'tkam, na ba' ki'n jix bhaai'n ka' na ja da'ngii mu ja ui'ka' gui' nam ji'k ti jii'gi'ñdha' aap jum bui.

¹⁵Ba' guch Xoi'kam gio mui'p ji ñio, jup kai'ch:

—Aap gu' moo xi jimdat ji mu ja'k nañ pai'm jootos, na ñich gu' aañ bhaan ba ti ti jia dhi' dhi maa'nkam na ba' nai' ja'p jiñ a'mkam tu ja a'gi'ñmira' gu ja'tkam biix kap na ji'x jir oi'ñga'n, pui' na jax ja bui gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam cham jir Israel kam, gio ba' biix ip sia gu ja gê'gêrkam tuk. ¹⁶Ba' aañ ba mattuda' na jax ja'k jum tulhiiña' aañ jiñ a'mkam.

¹⁷Ba' gu Ananiiyas mui'p ma jii mu na pai' tibiap gu Saulo. Ba' na jax jim bhai' xi dhaagik jup titda:

—Aapi'ñ jaduun Saulo, aañ jup jiñ chiidak bhañ joot gu Gê'kam gui' na Jesus ti', gui' nat jum buim maax ga'm gu biix boi nap bhai' ka jim, nañ sap bhai' xim dagia' nap ba' giop bax ñia ka', gio sap ba' nam a'm bam tajaana' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda'.

¹⁸Ba' mi' jotmoda' ja'p tu'm na gu kokso' bhai' dhir ji ii' buupuiran gu Saulo. Ba' na ja'p xi chi nai'ñ, joidham giop bax ñia. Mi' dhir ba' dai nat bamgik ba tu chia nam bakuana'. ¹⁹Gatuuk ba' dai nat ba tu juu, mi' dhir ba' gio bhai'p ji oo'nta gu tukga'n. Mi' ba' pup oiri, ji'kchi tanoolh moo mi' juruun ja bui gui' nam ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam nam mi' oi'ñka' Damaasko.

Gu Saulo na ba tu ja a'gidha' gu Damaasko oi'ñkam

²⁰ Mi' dhir ba' dai nat bhai' ji chu ja a'gi gu Saulo gu Israel kam ja'tkam bha ja'p nam pai' jax tu daanda', na pui' ja titdada' na gu Jesus silhkam jir di' ji bak gu Dios gu Maraa'n. ²¹ Ba' bixx gui' nam ji'k ba kaaya' na pu'ñi tu a'gada', mi' pui' pup tui'ka' am, dai nam tiim ti tikkada' diilh, jup kai'chdha' am:

—¿Kux cham tu' aa pin jir di' gui' na saak bhammi Jerusaleen oirit ja da'ngit ja kukpada' gui' nam ji'k ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, gio nat saak bha jii ya' na ja da'ngia' gui' nam ji'k pui'p ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, na ba' ja ui'ka' bhammi ja'k Jerusaleen ja bui gu ja gè'gè'rkam tuk gui' nam bhammi gè' chiop tu daanda' ja a'mkam gu ja'tkam?

²² Gu' ji na gu' gu Saulo jix io'm mui' xi chu ja a'gi'ñchu'nda' bixx nam ji'k jir Israel kam ja'tkam nam mi' oi'ñka' Damaasko, na pui' ja titdada' na gu Jesus silhkam jir di' ji bak gui' na saak gatuuk pu'ñi bha jootsa' gu Dios. Ba' pu cham bhaai'n ka' nam jax xi kai'chdha', na gu' giilhim joidham jix bhai' xi buada' nam kè'kè'.

Gu Saulo nam tiix mu'aam ka' gu Israel kam ja'tkam

²³ Ba' mui' tanoolh xi jur na mit dho gi ba' moo bhai' ba ji bhaak ji gu Israel kam ja'tkam gui' nam ji'k cham ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, ba' maa'n ñi'ook bap duu mit nam sap mu'aa' gu Saulo. ²⁴ Gu' ji nat gu' pui' ba ti kai gu Saulo nam o'bhagi'ñ, ba' cham tu' mu ja'p pai' ja taagiob ka kikkada', na gu' bax maat nam jax dhooda'. Gu' ba' na gu' bixx xikoolh dhir ja'p tè'kob jup tu kuupka' mi' dhi gè' kiicham na bha bhi'ñbakchix ka' gu joodai, ba' miji dir ja'p bixx xikoolh na pai' jax jir kiki'ñgob ka' tii ñirada' am gu Israel kam ja'tkam nam sap mi' pu mu'aa' git no' mui' ba jimda' git. Gu' ji nat gu' cham pai' ji buus, ²⁵ na mit gu' tukaa' jix ixchuixim ja'p dir ja'k buusai' gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, bhai' dhir ja'p jamit mu tisaa'ñdhak ja'p dir ja'k tibaañ bhaan gu gè' baalh na mit mi' xi gaamuk. Ba' pu jii bhammi ja'k Jerusaleen. Pui' dho ba'

pu cham jax dhooda mit gui' nam mi' kax mu'aam kat nat gu' ba ja nakoo.

Gu Saulo na Jerusaleen ja'k ba oirida'

²⁶ Ba' nat pai' dhuuk bhammi ja'k jup ba ai gu Saulo na pai'r Jerusaleen, tii mui' ma jii ja bui gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Gu' ji nam gu' gui' giilhim jix ñbhi'ñ, nam gu' chakui maat no' moo bixx jup ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. ²⁷ Gu' ji nat gu' gu Bernabee mui' ma baidhak ja bui gu noonbi'ñ guch Xoi'kam, ba' ba ja aagi'ñ na pui' bixx jup ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, nat gu' sap buiñor jum maax mummi bixx boi amuub mia'n Damaasko na mui' ka jim, gio ba' na jax titda nat bha tu a'gi bhammi dir jix dhaam, bixx jup xi ja aagi'ñ ip nat jax ja'k tu ja a'gi gu Israel kam ja'tkam gui' nam mummi oi'ñka', nat bhaan tu ja a'gi gu Jesus, na pui' ja titda na silhkam jir di' ji bak guch Xoi'kam.

²⁸ Ba' jano' dir cham ka ñbhi'ñ am gu Saulo, nam gu' bax maat na silhkam bixx jup ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Bhai' ba' pup oiri ja bui, ²⁹ dai ba' na tu ja a'gi'ñdha' bha ja'p ji oirit gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam, na ja aagi'ñdha' gu Israel kam ja'tkam gui' nam griago ñi'ook ki'n jix maatit tu a'gada', na pui' ja titdada' na gu Jesus jir di' guch Xoi'kam. Gu' ji nam gu' gui' jix bhaamut pix kè'kè', ba' maa'n ñi'ook bap duu mit nam sap mu'aa'. ³⁰ Gu' ji na gu' na mit pai' dhuuk pui' ba ti kai gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam nam bax mu'aam gu Saulo, ma baidhak jamit mu ja'k Sesareeya na pai'r ju'ñdharan gu gè' suudai', mi' dhir jamit ba' diilh bhammi dir ja'k xi joot na pai' pui' ti tii' Tarso bhaan gu gè' kanuub.

³¹ Ba' bixx gui' nam ji'k ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, pui' na jax gui' nam mu ja'p oi'ñka' na pai' jax bhaan bipio' gu Judea dibir, gio ba' gui' nam mu ja'k jup oi'ñka' na pai' jax bhaan jup bipio' gu Galilea dibir, gio ba' gui' nam mu ja'k jup oi'ñka' na pai' jax bhaan jup bipio' gu Samaaria dibir, joidham jix bhai' tu ja jimda', gio nam jix io'm bha biiñkaidha' buiñor guch Xoi'kam, gio ba' nam mi' pui' jiidma' na jax jix aa'. Gio ba' nam pix ji mui'dhidha', na gu' nabap tanoolh nam pix ji chi jii'ñdhidha'

gu ja'tkam buiñor guch Xoi'kam, na gu' pui' ja'k ja jurtu'nka' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda'.

Gu Peegro na ba dua'ñdha' gu Eneeyas

³² Gu ba' na gu' gu Peegro mu ja'p jup ja paxiaraidha' gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam na ja guguuxdhidha' nam jax ja'k mi' pui' jiidma'. Ba' maa'nnim jup ma jii ip mu ja'k na pai' pui' ti tii' Liida nat ba ja guguuxdham gui' nam mu ja'k jup oi'ñka'. ³³ Ba' nat pai' dhuuk mummi ba ai, mi' ba tii maa'n gu maa'nkam Eneeyas tügim na pu cham bapmi'nda' mi' dhir na pai' jax bo'ka', na gu'x ma'mkulhi' ka', nat jik xijum baik oidha' bap duu na mi' pu tui'ka'. ³⁴ Ba' gu Peegro jix joi'mdak ba tii, ba'p titda:

—Aapi'ñ jaduun Eneeyas, guch Xoi'kam xib ya'm dua'ñdha'. Kanip xi bamii', jix kii' bi dhuun dhim bakxidhara' nap bhaan bo'.

Ba' gu Eneeyas mi' jotmoda' jix kii' bhai' ji bam nat jax pu tii'n gu Peegro. ³⁵ Ba' bix gui' nam jik mi' oi'ñka' Liida, gio ba' gui' nam jik mu ja'k jup oi'ñka' na pai' pui' ti tii' Saroon, na mit tii gu Eneeyas nat jix kii' bhai' ji bam, pu ti jii'ñ jamit buiñor guch Xoi'kam, gio ba' na mit cham tu' pui' ja'k ka tu jii nam jax ja'k ka tu jimdat bii'p' dir.

Gu Peegro na ba dua'ñdha' gu Dorgas

³⁶ Ba' jano' maa'n mu ja'k jup kioka' gu ubii na pai' pui' ti tii' Joopi, na pui'p ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, na Tabiita tii', na gu griago ñi'ook ki'n ja'p kai'ñkam jup jum kai'ch Dorgas. Ba' dhi' dhi ubii gammiji joidham jir jix bhai'kam ka', tu' na pix ja onbagi'ñdha' gui' nam cham tu' bia'ka'. ³⁷ Gu' ji nat gu' maa'nnim ma tu ai dhi' ji' dhi Dorgas tügim, ba' moo pu muu ip. Ba' gu tukga'n dai na mit xi batbichdhak bhijimmi xi chii jix io'm daam dir mi' gu ba'k chir. ³⁸ Ba' mi' dhir Joopi mia'n jup bipio'da' mi' na pai'r Liida, mi' na pai' oirida' gu Peegro. Ba' na mit pui' ba ti kai gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam na mi' oirida' gu Peegro, mui' ma ja joot jamit gook gu ja'tkam nam sap jup tüdai mu baidhika':

—Aach jap soi' bham tüdam jich jaduun nap moo cham jax ji chi'ji jich oidha' git mu

ja'k Joopi nap dua'ñdha' maa'n gu ubii jich jaduun nat ma muu. Xib git alh moo.

³⁹ Ba' gu Peegro cham jax ji chi'ñk jup ma ja oi nam pai' dhuuk pui' ba titda. Ba' na mit pai' dhuuk mummi ba ai, pu silh bai'ñchu' am bhammi t'k'kob na pai' kaat gu Dorgas. Ba' nat bhammi ba tis, bix gu di'dilhdhim u'uub suañidhat mi ja'p bix xikoolh ji gu'kik ba aagi'ñ am gu Peegro na sap giilhim jir jix bhai'kam kat gu Dorgas. Mi' xi ñini'ñchu'n am ji gu' gu ja i'pur gui' nat tu ja onbai'ñdhak na ka duakat, gam jai' gu ja'ppix jajannulh. ⁴⁰ Ba' gu Peegro alhio ka xi ja chia nam bubuakia' mu ja'p dirap, diilh ba' mi' ji bi'ñk o'lhia'n ki'n xi kikbuk ma tu daani jix dhaam ja'k. Mi' dhir ba' dai nat jax kikbok mi' xi chügik gu Dorgas na mi' muukix, jup titda:

—Aapi'ñ jaduun Tabiita, xi bamii'. Ba dodhia' ap.

Ba' mi' jotmoda' jix kii' bhai' ji chi tii nat jax pu tii'n gu Peegro. Ba' nat ba tii na mi ja'p kii' gu Peegro, bhai' ji bam, silh mi ja'p ba daa. ⁴¹ Ba' gu Peegro nobchik xi kikbuichdhak xi ja bai gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam gio ba' gu di'dilhdhim u'uub, mi ja'p ba' xi ja kix jix kii'. ⁴² Ba' mui' ja'tkam ti jii'ñ jamit buiñor guch Xoi'kam gu mi' kam Joopi na mit pui' ji ch' k'ek nat giop dua gu Tabiita na ba muukix kat. ⁴³ Mi' ba' pup oiri gu Peegro, jikchi moo tanoolh mi' xi juruun buiñor maa'n gu maa'nkam, gui' na bapket jup tu buada', Simoon tügim.

10

Gu Peegro na buiñor ba aaya' gu Korneelio

¹ Ba' maa'n gu maa'nkam Korneelio tügim mu ja'k jup kioka' na pai' pui' ti tii' Sesareeya, na mi'r ja g'kam tuk ka' jikchi gu sandaarui'x Italia kam. ² Ba' dhi' dhi maa'nkam gammiji tu daanda' buiñor gu Dios ja bim gui' nam jik jir jum maap oi'dhagam ka', gio ba' na mui' tu maakda' gu tuumiñ nam sap ba' mi' dhir jup ja maakidha' gu Israel kam ja'tkam, gui' nam jik cham bia'ka' nam tu' ki'n tu saba'da'. ³ Ba' maa'nnim mia duuk na ka tu daan, ba tii maa'n gu nobii'ñ gu Dios nat buiñor bam

maax na mi' dhir ja'p mui' ba jim mu ja'k na pai' ka tu daan, jup xi chitdaidhat:

—¡Aapi' Korneelio!

⁴ Ba' gu Korneelio mi' pui' pup tu'ii', dai na bhai' pup nii'ñ gu nobii'ñ gu Dios. Ja'xpix ba' moox choo'nnit jup titda:

—¿Tu'p gaagim jiñ jaduun?

Ba' gu nobii'ñ gu Dios gio mui'p ji ñio, jup kai'ch:

—Aa dho gu' na ñich bhai' pix jum aa'ñdham dho na gu Dios gammijim ~~keke~~ nap pai' dhuuk buiñor tu daanda', gio ba' nax bhai'm taat ka' nap gammiji tu maakda' gu tuumiñ nam ba' mi' dhir jup ja maakidha' gui' nam ji'k cham bia'ka' nam tu'ki'n tu saba'da'. ⁵ Ba' gu xib, dai nam a'm jum aa' nap jaroi' mu jootsa' mu ja'k Joopi na pu tii'da' gu Simoon gui' nam Peegro ki'n jup jix mat ka' na bha jimda' ya' aap jum bui. ⁶ Mi' moo daa gu xib buiñor gui' na pui'p tii' Simoon, gui' na bapket jup tu buada' na mi' kio ju'ñdharan gu gè' suudai'.

⁷ Ba' daipu' nat pu'ñi xi chiidak gu nobii'ñ gu Dios, pu cham pai' ka matgir. Ba' gu Korneelio ba ja bai gook gu tujuandam tugi'ñ gio ba' maa'n gu sandaarui'x chugi'ñ gui' na gammiji tu' ka'm nii'ñdha' gio ba' na pui' gammijip tu daanda' buiñor gu Dios. ⁸ Ba' na mit pai' dhuuk mi' ba ai, ba ja aagi'ñ nat buiñor jum maax maa'n gu nobii'ñ gu Dios gio ba' na jax titda. Mi' dhir ba' gatuuk dai nat mui' ba ja joot mu ja'k Joopi nam sap bai'ñpu' gu Simoon.

⁹ Ba' nam kia'pix mummi ba aajim Joopi, na bar buimgidhak na kia'pix jix dhaam ba duu, gu Peegro bhammi ba'k dhaam ji chisdik bhai' ji chu daani jix dhaam ja'k.

¹⁰ Ba' na bhai' ka ti ñira na ka tu bhaajim na ba' moo ba tu jugia', na gu' bax bhio', ¹¹ ba tii na bhai' ba timñim bhammi dir jix dhaam gu tu' iam gè' komaarak ja'p tu'm na gu jannulh na buuplhichu' kuuk-garan dir titropiñ ki'n biix maakob kap dir, panaas ku moo jaroi' bhammi kiikat bha tibiaañdhim. ¹² Ba' dhi' ji' na ja'p tu'm na jax gu gè' jannulh na bhammi dir bha timñim jix dhaam, biix aixim tu'm bhaan mi chu jiim am gui' nam gampix ja'k jix chu jai'ch gu sasoi', gio ba' jai' mi'p jiim am ip gui' nam jum sasoi'gat, pui' na jax gui' nam maa'mkob tu tooton, gio ba' jai' mi'p jiim

am ip gu kooko' gam u'ji'. ¹³ Ba' ba kai gu Peegro nat bhai' ba tum ñio bhammi dir jix dhaam, jup tum kai'ch:

—Aapi' Peegro, xi bamii', xi chu koo'n dhi sasoi' kup tu jugia'.

¹⁴ Ba' gu Peegro mui' ji ñio, jup kai'ch:

—Moo chi cham ji nañ jiñ gu'nguxi'ñ nañ tu jugia', nam gu' cham jir jum kua'dam dhi' ja'p tuutu'm, na gu'x xidhuu no' gan jaroi' ja kua'.

¹⁵ Ba' gui' na bhammi dir bha ñiok jix dhaam jup kai'ch:

—Cha'p pui' ja'k kai'chdha' nax xidhuu, nat gu' gu Dios pui' ba tii na cham tu' ka xidhuu ka' ya' dir ja'p ja'k.

¹⁶ Ba' baikim pui' ji chi tii gu Peegro, mi' dhir ba' dai nat ba tis jix dhaam gui' na ja'p tu'm na jax gu gè' jannulh. ¹⁷ Ba' bhai' pui' pup tu'ii' gu Peegro, tim ga'nga na jax ba'r jum duukam gu dhi' pui' nat jax ti tii. Ba' jano' pik mi' ja'k ki'ñgob ba ai mit gui' nat mu ja joot gu Korneelio, ti tikkaim am na pai' kio gu Simoon. ¹⁸ Ba' na mit jax mi ai ki'ñgob, gè' ki'n bhai' ba ti tikka am gu Simoon gui' nam Peegro ki'n jup jix mat ka'. ¹⁹ Ba' na pui bhai' daakat kam ga'nga gu Peegro na jax ba'r jum duukam gu pui' nat jax ti tii, ba mattuda gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na mit mi' ba ai baik gu ja'tkam nam gaagim. ²⁰ Ba' pui' ja'k xi jurtuda na xi kikbui mui' xi chimñia' mi' na mit pai' ba ai gu ja'tkam na ba' cham jax ji chi'ji mu jimia' mu ja'k nam pai' baidhidha', nat gu' sap gui' pix pui' ja'k tu duu nam ba' mu bai'ñpu'. ²¹ Ba' gu Peegro dai nat jax jup tim bhai' dhir ba'k dhaam xi ja ñio'kdhak jup ja titda:

—Aañi' dhor di' gui' na pim jaroi' gaagim jiñ jaaduñ. ¿Tu' ki'n japim giñ gaagim?

²² Ba' gui'p kai'ch am:

—Aa dho gu' nat bhach joot dho maa'n gu ja gè'kam tuk gu sandaarui'x na Korneelio tii'. Ba' dhi' dhi maa'nkam joidham jir jix bhai'kam, gio na gammiji tu daanda' buiñor gu Dios, gio ba' nam biix pix jix kiigalhi'ñ gu Israel kam ja'tkam. Ba' maa'nnim buiñor jum maax gu nobii'ñ gu Dios, ba' pui' titda na sap jaroi' bha jootsa' na bham bai'ñmira' nap mu jimia' mummi

kia'mi'ñ na sap ba' mi'm kaaya' nap jax tu a'gidha'.

²³ Ba' xi ja chia gu Peegro nam mui' xi baapkia' mu ja'k ba'k chir. Mi' ba' pu gan ji chibia mit, kabuimuk ba' maap ba jii mit mu ja'k nam pai' baidhim. Ba' jai' dhit jup ma ja oi mit gu mi' kam Joopi gui' nam ji'k ti jügi'ñdha' buiñor gu Xoi'kam.

²⁴ Ba' na bar jumai buimgidhak, mummi ba ai mit na pai' pui' ti tii' Sesareeya, mi' na pai' ti niira gu Korneelio ja biim gu jajaa'nni'ñ gio jai' gui' nam maap jix bhai' kai'chdha', nat gu' ja bai nam mi'p tui'ka'.

²⁵ Ba' nat pai' dhuuk mi' ba ai gu Peegro mi' na pai' pik kio gu Korneelio, mui' ji jii nat ba namkim. Ba' na jax jim mi ja'p biipi' dir o'lhia'n ki'n ji kikbo nat mi' ba ji chu daani buiñor gu Peegro. ²⁶ Gu' ji nat gu' gu Peegro xi dhaagik xi kikbuichdhak jup titda:

—Xi kikbo'ñ jaduun, cha'p jum o'lhia ki'n kikkada'. Aañ jir ja'ppix maa'nkam jia ja'p na jax aap, cham tu'r Dios iñ.

²⁷ Mi' dhir ba' maap jix bhai' xi kai'chidhat mui' ji baap jamit mu ja'k ba'k chir. Ba' mi' pix ji ja tii' gu Peegro nam giilhim mui' mi'p tu'ii' gu ja'tkam, ²⁸ ba'p ja titda:

—Dho gu' na pim jax bax maat jiañ jaaduñ na pui' ja'k tu aagix aach jich bui nach jir Israel kam ja'tkam nax xidhuu no'ch maap tu a'gat maa'n ñi'ook jup bua ja bui gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, sia no'ch gan mi' pai' pix a'ji ja k'laam. Ku ba' gu' gu Dios pui' ja'k jii aagi'ñ ji na sap cham tu' kax xidhuu no'ñ tu a'ga gu jaroi' buiñor no' cham jir Israel kam. ²⁹ Pui' ku ñich ba' aañ cham jax ji chi'ik bhai' xi jii nam bhai' bañ baidhim dhim jaaduñ. Ba' gu xib aañ tiix maachim na pimit jax kai'ñkam mu tuñ joochxiñ jaaduñ.

³⁰ Ba' gu Korneelio mui' ji ñio, jup kai'ch:

—Aa dho gu' na ñich ja'pni ti tii' dho maa'nnim nat kia'pix ji'k maakob tanoolh bap duu nañ ya' ka tu daan mia duuk ja'kia'nni na xib. Ya' bam maax jii bui maa'n gu maa'nkam na joidham jix chua totbikdam ti ti'chu', ³¹ ba'p jii chitda mi ja'p ji kikbok: “Aapi' Korneelio, gu Dios gammiji jum ke'ke' nap pai' dhuuk tu daanda' buiñor, gio ba' nax bhai'm taat

ka' nap pai' dhuuk tu maakda' gu tuumiñ nam ba' mi' dhir jup ja maakidha' gui' nam ji'k cham bia'ka' nam tu' ki'n tu saba'da'.

³² Ba' gu xib dai nam a'm jum aa' pix nap jaroi' mu jootsa' mu Joopi na mu jimia' na bai'ñmira' gu Simoon gui' nam Peegro ki'n jup jix mat ka'. Mi' moo tibiap buiñor gui' na pui'p tii' Simoon gui' na bapket jup tu buada' na mi' kio ju'ñdharan gu g'e' suudai'.” ³³ Ba' aañ cham jax ji chi'ik mui'p ma tu joot ip nam jum bai'ñpu', ba' aap pui' cham jax ji chi'ik bhai'p ma jii dho chiñ jaduun. Ba' gu xib ya'p tu'ii' ich dho buiñor gu Dios nach xim kaim nat jax ja'k pui' bham joot nap tu'ch a'gidha'.

Gu Peegro na ba tu a'ga' buiñor gu Korneelio

³⁴ Ba' gu Peegro bhai' ji chu ja a'gi, jup kai'ch:

—Xib jañ ba' bax maat jiiñ jaaduñ na bak cham tu' jai' kam ja ilhii'ñ gu Dios gui' nam cham jir Israel kam. ³⁵ Gu' bak ji siax ja kügalhi'ñ ji, dai no'm tu daan pix ji bak buiñor, gio ba' no'm jix kü'p jum duukam jup tu bua. ³⁶ Dho gu' gu Dios pui' tu ja a'gidhak dho gu Israel kam ja'tkam na pui' ja titdada' na sap guch Xoi'kam gui' nar g'e'kam ja bui biix na ji'k ja'tkam, jix bhai' nam buiñor jum palhbuidha' nam ba' cham kam tulhiiña' gatuuk. ³⁷ Dho gu' pui' dho na pim jax bax maat jiañ jaaduñ nat jax chum duu bhammi ja'p ja bui gu Israel kam ja'tkam, nat bhammi dir nai' jim tibgai bo Galilea, gatuuk bo na pai' dhuuk gu Juan bha ja'p oirit pui' ja titdada' gu ja'tkam na sap jum aa' nam jum bopkona'. ³⁸ Dho gu' pui' dho na pim jax bax maat jiañ jaaduñ, nat gu Dios g'e'kam ki'n bhaan ti tii' gu Jesus Nasareet kam gio nat g'e' bhaan tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', pui' ku ba' joidham jix bhai'm duukam xip tu buimik gu Jesus, gio ba' na bha ja'p oirit ja dudua'ñdhidha' gui' nam ji'k kam tulhiiñdhat nam jix kako'k ka' na pui' ja'k ja duuka' gu ja'ook. Ba' dhi' pui' nat ji'k jax tu duu, dhi' gu Dios na bhaan ti niidhidha', pui' ku ba'x bhaai' nat pu'ñi tu duu. ³⁹ Ba' aach maaxik tii' dhi' jich buupui ki'n gu dhi' pui' nat ji'k jax tu duu gu Jesus bhammi ja'p na pai' jax jir Judea dibir, gio

ba' bhammi ja'k na pai' jax jir Jerusaleen. Gatuuk ba' am xi mua mit, bhaan gu kuruus ta'm jamit xi sissapak. ⁴⁰ Ku ba' gu' gu Dios giop dua'ñ ji baik tanoolh ki'n, gio ba' nat pui' tu duu na giop bam maaxdha' aach jich bui. ⁴¹ Ku ba' gu' cham tu' ji nat moo bix ja buim maax gu ja'tkam, gu' dai aach ji nat ji'k pu bijik dir pu pui' ja'k jich a'm ti ti gu Dios nach pu'ñi tigia' na jax jum duña'. Ba' aach biima'n xi chu koi'mik gio nach xi chu i'mik gatuuk nat pai' dhuuk duadik giop bam mi' dhir koi'ñga'n tir. ⁴² Mi' dhir ba' dai nat nai' xich jootsak nach sap nai' tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam nach pui' ja titdaidha' nat sap gu Dios gè'kam ki'n ba dai ja bui gui' nam ka dudua gu ja'tkam gio gui' nam ba ko'iix. ⁴³ Ba' gui' nam ji'k bijik bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios, pu pu'ñi pu bhaan tu a'gada' am gu Jesus, gio ba' nam pui' kai'chdha' ip na sap gu jaroi' na buiñor ti jii'ñdha', cham tu' ka tulhiiñchuda' gu Dios.

Naja a'm bam tajaan' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam

⁴⁴ Ba' na pui' mi ka tu ja a'gi'ñchu' gu Peegro, bix ji'ma'n ja a'm bhai' jim tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gui' nam ji'k mi' kèè na tu a'ga. ⁴⁵ Ba' gu Israel kam ja'tkam gui' na ja biim jim gu Peegro nam pui'p ti jii'gi'ñ buiñor gu Xoi'kam, mi' pui' pup tu'ii' am, na gu' cham jir ja jujur gu pui' na mit jax ti ti nat ja a'm jup bam tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam. ⁴⁶ Gio na gu' nam xi ja kèè jai' ñiiñio'k ki'n pix ba tu a'ga am nam tu daan, cham tu' pui' ja'k ka tu ñiok am na jax biipi' dir. ⁴⁷ Ba'p ja titda gu Peegro gui' na ja biim jim:

—¿Jax japim ilhii'ñ jiñ jaaduñ? ¿Cham aa moor am nam jum bopkona' dhich jaaduñ, nat gu' ja a'm bam tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' ja'p na jax aach?

⁴⁸ Ba' pui' xi chi'ik ba ja chia nam jum bopkona', nam gu' sap ba ti jii'gi'ñ buiñor gu Xoi'kam. Ba' gui' soi' ba titda am gu Peegro na sap ji'k tanoolh mi' ka xi juruuñdhai ja bui.

11

Gu Peegro na ba tu aa'nda' nat jax kai'ñkam tu ja a'gi'ñmirak gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam

¹ Ba' gui' na mit ji'k bhammi pup bii Judea gu noonbi'ñ guch Xoi'kam, gio ba' gu jai' gui' nam pui'p ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, pui' ba ti kai mit na mit bix jup ba ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam nat tu ja a'gi gu Peegro gu ñio'ki'ñ gu Dios. ² Ba' nat pai' dhuuk bhammi ba ai gu Peegro Jerusaleen, bhai' ji ñiok jamit jai' dhit dhi' ji' nam ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, ³ jup titda am:

—¿Jax ba'ch jaduñ ku pich ba' mu jimik ja bui gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam? Nap gu' moox maat nax xidhuu, gam jap ja biim xi chu koi'mik.

⁴ Ba' gu Peegro xi ja aagi'ñ nat jax ti ti biipi' dir gio nat jax kai'ñkam mu jimik ja bui gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, jup ja titda:

⁵ —Aa dho gu' na ñich ja'pni ti ti dho maa'nnim nañ mu ja'k ka oiri Joopi nañ ka tu daan. Ba ti ñich jix dhaam maa'n gu tu' iam gè' ja'p tu'm na jax gu gè' jannulh na bhai' ba timñim silh mi' nañ pai' ka tu daan, ba' buuplhichu' kuukgaran bix maakob kap dir, panaas kum ja'tkam bhammi gu'kat bha tibaañdhim titropiñ ki'n. ⁶ Ba' nañ jix bhai' mui' xi ni'ñ gui' ji' na ja'p tu'm na jax gu gè' jannulh na bhammi dir bhai' ba timñim jix dhaam, ba ja ti ñich nam mi jim bix aixim tu'm gu sasoi', pui' na jax gu gampix kam, gio ba' jai' gui' nam jum sasoi'gat, gio ba' jai' gui' nam maa'mkob tu tooton, gam jai' gu kooko' mi'p xi jim am ip, gam u'ji'. ⁷ Ba' ba kai ñich nat bhai' ba tum ñio bhammi dir jix dhaam, jup tum kai'ch: “Aapi' Peegro, xi chu koo'n dhi sasoi' kup tu jugia'.” ⁸ Ba' aañ jup titda na cham jir am nañ gan ja kua'da', nam gu' cham jir jum kua'dam, na gu'x xidhuu. ⁹ Gu' ji na gu' gui' na bhammi dir bha tuñ a'gi'ñ jix dhaam jup kai'ch: “Cha'p pui' ka ilhii'ñdha' nam cham jir jum kua'dam dhi' nañ tu'm aagi'ñ nap tu jugia', na gu' cham tu' kax xidhuu, nat gu' pui' ja'k ba ti gu Dios.” ¹⁰ Ba' ji'k

baikim pui'ñ chii'n, mi' dhir ba' giop ba tis jix dhaam gui' ji' na ja'p tu'm na jax gu gē' jannulh. ¹¹ Ba' moo jano' mi' ba ai mit baik gu ja'tkam mi' nañ pai' tibiapka' na mit sap mu ja joot mu dir Sesareeya nam muñ bai'ñpu'. ¹² Ba' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' jotmoda' pui' ja'k xiñ jurtudak nañ sap cham jax ji chii'ji mui' xi jimia' mu ja'k nam pai'ñ baidhidha'. Ba' aañ cham jax ji chii'ik mui'p ma jii dho. Ba' jai'p mañ oi mit dhiñ jaaduñ nam pui'p ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, dhi xijum maa'n aixim nam ya'p tu'ii'. Ba' na chich pai' dhuuk mummi ba ai na pai' kio gui' ji' nat jaroi' mu tuñ joochxi, bii'x jachich miji baap kia'mi'ñ. ¹³ Ba' dhi' ji' dhi kiokam bach aagi'ñ nat sap tii' maa'n gu nobii'ñ gu Dios mi kia'mi'ñ na ka tu daan, na sap jup titda mi ja'p ji kikbok: “Jaroi' maadit jap mu jootsa' mu gē' kiicham Joopi na bai'ñmira' gu Simoon gui' nam Peegro ki'n jup jix mat ka' na bha jimda' ya' aap jum bui, ¹⁴ na ba' ya' tum a'gidha' nap jax ja'k cham kam tulhiiña' gatuuk nap pai' dhuuk mukia' aap gio gum jaaduñ.” ¹⁵ Ba' na ñich pai' dhuuk bhai' ji chu ja a'gi, joidham bhai' ja a'm jim tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. Ba' pui' ja'k jup jum duu nat jax jum duu jano' nat pai' dhuuk jich a'm jum tajaa aach. ¹⁶ Ba' aañ mi' jotmoda' bhai' pup ti'ñcho na bak gu' pin pu'ñi kai'ch ji guch Xoi'kam jano' na pai' dhuuk ya' ka oiri, na ja'pni kai'ch: “Dho gu' gu Juan tu bopkonak dho gu suudai' ki'n, gu' aapi'm gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' ji na pim ki'n kam bopkona'.” ¹⁷ Gu' ba' no' gu' gu Dios diilh jup bax ja maakim gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam gu pu chu'm nat jax chu'm jich maa aach jano' na chich pai' dhuuk ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam, jax jañ bia' nañ jup ba ji chii'ya' aañ, nañ gu' cham jir jupaabkamu'n gu Dios?

¹⁸ Ba' mi' pup cham ñiok am gu bhammi kam Jerusaleen gui' nam ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, dai na mit bhai' pax ji chu daani buiñor gu Dios, jup kai'ch am:

—Dho bak gu' diilh pui' ja'k ba tu duu ji gu Dios na siax bhaai'n ka' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam nam mi' pui' ba jimia' na jax jix aa', nam ba' cham kam

tulhiiña' gatuuk nam pai' dhuuk ko'ya', dai nam ba jimia' jix dhaam ja'k buiñor.

Nam jax ja'k ba ti jii'ñdha' buiñor guch Xoi'kam gu Antiokiya kam

¹⁹ Ba' gatuuk na mit pai' dhuuk xi mu'aak gu Teeban, jai' nai'p ji ja gaa mit gui' nam ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam gu Israel kam. Ba' gui' bhai' dhir mai' ma boop jamit, mu ja'k bhii mit jai' na pai' pui' ti tii' Piniisia, jai' ba' mu ja'k Chipre, jai' ba' mu ja'k Antiokiya. Ba' dhi' bii'x kap na mit ji'k kap ai, mi ja'p pu bhai' ji chu ja a'gi mit gu Israel kam ja'tkam gux bhai'm kai'chdham ñi'ook, gu' ba' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, cham tu' tu ja a'gi mit. ²⁰ Ba' jai' dhit na mit mi'p ai Antiokiya gui' nam pui'p ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam nam bhammi dir ja'k jup jii'm na pai' pui' ti tii' Chipre, jai' ba' mu dir ja'k na pai' pui' ti tii' Sireene, mi ja'p bhai'p ji chu ja a'gi mit gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam gux bhai'm kai'chdham ñi'ook, nam pui' ja titda na gu Jesus jir di' guch Xoi'kam gui' nar Gē'kam. ²¹ Ba' mui' ja'tkam ti jii'ñ jamit buiñor gu Gē'kam jich Xoi'kam, gio ba' na mit cham tu' pui' ja'k ka tu jii nam jax ja'k ka tu jimdat bii'pi' dir, na gu' gui' na mit jaroi' tu ja a'gi, giilhim joidham jix bhai' xi buada' am na mit tu ja a'gi, na gu' ja a'm ti ñii'ñ guch Gi'kora'.

²² Ba' na mit pai' dhuuk pui' ba ti kai gu Jerusaleen oi'ñkam gui' nam ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, mui' xi joot jamit gu Bernabee na sap jix io'm xi ja gugu-uxdhara' gui' na mit kia'pix ba ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam. ²³ Ba' nat pai' dhuuk mummi ba ai gu Bernabee, joidham jix bhai'm ilh nat ba ja tii' gui' nam ba ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, na gu' sap ja a'm ba ti ñii'ñ gu Dios. Ba'x io'm xi ja guguux nam sap bii'x ja jujur ki'n jix bii'ñak kat gammiji pu ti jii'gi'ñdha' buiñor gu Gē'kam jich Gi'kora'. ²⁴ Gu' ba' na gu' gu Bernabee joidham jup jir jix bhai'kam ka' gio na gē' bhaan tajaanixchu'nda' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', ba' mui' ja'tkam ti jii'ñ jamit buiñor gu Gē'kam jich Gi'kora'.

²⁵ Mikkat ba' mi' dhir ma jii gu Bernabee nat ba gaagam gu Saulo mu ja'k na pai' kioka' Tarso. ²⁶ Ba' nat pai' dhuuk ba tii,

ba baidhim mu ja'k Antiokiiya. Mi'm ba' pu oipot tu ja a'gi'ñdha' gu mui' ja'tkam, maa'n oidha' mit dho moo mi' juruun ja bui gui' nam pui'p ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Ba' jano' ji' dir gu mi' kam Antiokiiya, pui' ji ja tüt jamit gui' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam nam sap jir jich Xoi'kam jüigi'ñdham.

²⁷ Ba' jano' mummip ba ji bubua mit jikchi gui' nam bhaankamu'n tu a'gada' gu Dios. ²⁸ Ba' maadit na Agaabo tii', na pui' ja'k jurtu'n gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda', jup kai'ch mi ja'p ji kikbok na sap gatuuk mui' kap bhio'gi' ka jimia'. Ba' gatuuk pui' ji chu buus na jax ba kai'ch, ba' jano' pik pui' tum duu na pai' dhuuk gu Klaudio jir gè'kam ka' bhammi dir Rooma. ²⁹ Ba' gui' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam mummip kam Antiokiiya, maap ba tu a'ga mit nam pui' kai'ch nam sap mu ja joochxidha' gu tuumiñ gui' nam pui'p ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam gu Judea oi'ñkam, nam jik pik ilhii'ñ sap bix jima'n nam tu makia'. ³⁰ Ba' gatuuk gu Bernabee gio gu Saulo mit mu joot nam ja ui'dhika' gu tuumiñ gu Judea oi'ñkam gui' nam ja guguuxi'ñdha' gui' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, nam sap ba' mi' dhir jup ja makia' bix jima'n gui' nam jik ti jüigi'ñdha'.

12

Gu Jakoobo nam ba mu'aa' gio ba' gu Peegro nam daagi ba kuupa'

¹ Ba' jano' gu Eroodis gui' nar gè'kam ka' bhai' ji ja o'bhai' jai' dhit gui' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, ² ba' tu chia nam mu'aa' gu Jakoobo gui' nar ja'nni'ñ gu Juan. ³ Ba' na xi ja ñii'ñ gu Eroodis nam joidham jix bhai'm taat gu Israel kam ja'tkam gu pui' nat jik jax tu dooda, ba tu chia ip nam dagia' gu Peegro. Ba' jano'r piasta ka' na pai' dhuuk jum a'jida' nam kua'da' gu paan gui' na cham binka' na ki'n jappukar. ⁴ Ba' na mit pai' dhuuk ba daa gu Peegro, mi' pik ka xi chu chia gu Eroodis nam kuupa' mi' nam pai' mi' pu ja kukpada' gu ja'tkam, mi' nam pai' gammiji maakob mi chu nuuka'nda' gu sandaarui'x, na sap ba' mi' dhir gatuuk bhai' ji iattulhdha' git ja bui gu ja'tkam na

ka xi buusnia' gu piasta bhaan Paaskua ta'm. ⁵ Ba' mi' na mit pai' kuu gu Peegro, gilhim jix bhai' nuuka'n am gu sandaarui'x, gu' ji na gu' gui' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam joidham tu daañxi'ñchu' am buiñor gu Dios.

Gu Dios na ba buusaidha' gu Peegro mi' dhir na pai' ka kuupka'

⁶ Ba' moo jano' gu tukaa' na ba' moo gu Eroodis buimgidhak mu ba aichdha' git gu Peegro ja bui gu ja'tkam, nat kia'pix ba ji koi ja büm gook gu sandaarui'x buuplhixim noonbiran ki'n gu bapaiñum titropiñ, na ja noonob am ja'k jup buupulh gu gook sandaarui'x nam bixxik dir boobok, nam jai' gook mu ja'p jup ka guguuk gu sandaarui'x dhirap dir nam mi' tu nuuka'n, ⁷ jotmoda' pik mi' bam maax maa'n gu nobii'ñ gu Dios, pik nammi tu maaxir mi' na jix jir ba'k chir. Ba' mui' ji ai mi' na pai' bo' gu Peegro, ba' mi' xi dhaagik jano'mgaran ja'p xi joiñdhak xi ñiñiichdhak jup titda:

—Xi bamii'.

Ba' nat bhai' ji bam gu Peegro, nai' pik gan ji ii' gu bapaiñum titropiñ gui' na ki'n ka buuplhich. ⁸ Mi' dhir ba' moo gio mui'p ji ñio gu nobii'ñ gu Dios, jup titda:

—Xi chim tii'ñ dhim jajannulh, gio dhim sussak jap bix jup ba aada'.

Ba' gu Peegro pui'p tu buim na jax titda gu nobii'ñ gu Dios. Mi' dhir ba' moo gio mui'p ji ñio, jup titda:

—Bix dhi daam dir kam jum tii'dhara'p xi chi'ji bhai' xiñ oidha'.

⁹ Ba' pui' xi chi'ik gamai' ji jii gu nobii'ñ gu Dios, gu Peegro ba' mui'p xi oi. Ba' cham pik bhai' juraa'n bia'tu' no' moor silhkam gu pui' na jax ti niidhim ka' ba' gu' cham, jix ja'p jum aa' ji na pik bap ti niidhim.

¹⁰ Gu' ji na gu' na ja'p xi chi' niidhim, maa'n kap mui' ba bubua mit mi' nam pai' guguuk gu sandaarui'x nam mi' tu nuuka'n, gio ja'xpix gama ja'k jup ba bubua mit nam pai' jai'p guguuk nam pui' mi'p tu nuuka'n. Mi' dhir nammi gama ja'k jup ba ai mit na pai' baiñum bar ki'ñgob, mi' na pai' pu ba tum busaak mu ja'p dhirap dir na daañxim mui' bar kikcham. Ba' nam jax jiiim, dñlh pik joidham nai' jim kupio' gu ki'ñgob, ba'

gui' dai na mit mui' ba bubua. Ba' nammi gama ja'k pai' nam ka jiiim na daa'ñxim mur kikcham, mi' jotmoda' cham pai' kam maax gu nobii'ñ gu Dios, dai diilh pix mui' ba jim gu Peegro. ¹¹ Ba' ba maat gu Peegro nar silhkam gu pui' na jax ti niidhim, ba'p kai'chim diilh pix:

—Xib jañ dho gi ba' ba ti jii'gi'ñ ji nar silhkam nat bak bha joot gu nobii'ñ gu Dios na ba' pu'ñi mi' dhir jiñ buusaidha' nañ pai' ka kuupka', na ba' cham jax jiñ dhooda' gu Eroodis gu pui' na jax kam aagit, gio gu jai' Israel kam ja'tkam.

¹² Ba' nat pai' dhuuk pu'ñi ba maat gu Peegro, pu jii mu ja'k buiñor gu Mariiya di'ii'n gu Juan, gui' nam Maarkos ki'n jup jix mat ka'. Ba' jano' ampik mui' mi'p ka jumpax am gu ja'tkam nam mi' tu daan jix dhaam ja'k. ¹³ Ba' na jax jim mui' ba tu son gu Peegro bha ki'ñgob mi' na pai' dhir jax mui' ji chum bapki mu ja'k irban dir. Ba' maa'n gu ubii tiyaa Roodi tiigim mui' ji jii nat ba ti tiigim nar jaroi' dha' gui' na mu tu son. ¹⁴ Ba' nat ba kai na dhi'r di' gu Peegro, giilhim jix bhaim ilh, pu cham ji kupio'kdhak xi mi' nat ja aa'ñdham gui' nam mi'p tu'ii', jup ja titda na sap dhi'r di' gu Peegro na mi'ji dir bha tu son ki'ñgob.

¹⁵ Ba' gui'p titda am pix:

—jat ap dho jia!

Gu' ji na gu' gui' xi kii'k na pui' kai'ch na dhi'r di', ba'p titda am ip gio:

—Cham tu' ji nar di'! Chi chu' ii'mdaga'n pix ji ba'.

¹⁶ Gu' ji na gu' gu Peegro pix ji kiisaim na mu tu son mi'ji dir ki'ñgob. Ba' gui' bix mu jimik xi kupio' mit gu ki'ñgob, dhi'r di' gu Peegro na mit ba ti. Ba' giilhim jix chooto'n jamit, ¹⁷ gu' ji nat gu' gu Peegro ja'p xi ja duiñ nobii'ñ ki'n nam sap cham niokda'. Mi' dhir ba' dai na xi ja aagi'ñ nat jax dhuuk buusai guch Gi'kora' mu dir na pai' ka kuupich. Gio ba' moo ja'pnip ja titda ip:

—Aagi'ñdha' pim gu Santiago gu dhi' pui' nañ jax ba tu jam a'gi'ñ, gio ba' bix gu jai' gui' nam pui'p ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam.

Ba' daipu' nat pu'ñi xi chi'ik, mi' dhir pu jii maakam ja'k.

¹⁸ Ba' nat ba xia', nai' ti ti ni'ñ am gu sandaarui'x, nam gu' cham maat nat pa ja'k bhii gu Peegro nam mi' ka kuupkat. ¹⁹ Ba' gu Eroodis nai' ti xi chu joot nam gaa'mpu' gu Peegro, gu' ji na mit gu' cham pai' ji chi. Ba' bhai' ji ja o'bhai' gu sandaarui'x gui' nam mi' tu nuuka'ndat, tu chia dho gu' nam ja kooda'. Mikkat ba'p ma jii gu Eroodis bhai' dhir Judea, mu ja'k pu bhii Sesareeya nat ba kiicham.

Na ba mukia' gu Eroodis

²⁰ Ba' moop jix ja bhaamki'ñdha' gu Eroodis gu Tiuro kam ja'tkam gio ba' gu Sidoon kam, ba' gui' maa'n ni'ook xip duuk mui' ma jii mit buiñor gu Blaasto gui' na iam pix ja'xbui'p jir g'e'kam ka' na jax gu Eroodis, na mit pu tiidam na sap ja a'mkam nokia', na mi' dhir pu tiida' gu Eroodis na cham ka bhaam ka' ja bui, na gu' nam jix aa' gu Tiuro kam gio gu Sidoon kam nam mi ja'p tu saba'nda' gu koi' na pai' jax jir g'e'kam gu Eroodis na Judea dibir bhaan bipio'. ²¹ Ba' ba tu ja daax gu Eroodis nam pai' dhuuk mi'm jumpada' buiñor dhi' ji' dhi ja'tkam. Ba' nat bam ai nat pai' dhuuk tu ja daax, giilhim mui' mi' bam jumaap jamit buiñor. Ba' joidham jix abhaar xi chim ti'dhak bhai' ji dhaibu nam pai' dadaarrida' gui' nam pu'ñir g'e'g'er kam ka', mi' dhir ba' bhai' ji chu ja a'gi. ²² Ba' gu ja'tkam pix jiiñak suulh jamit, jup kai'ch am:

—Dhi' na ya' tu a'ga, cham tu' ji nar maa'nkam, gu' dhi'r dios ji!

²³ Ba' pui' xi chu duu gu nobii'ñ guch Gi'kora' na mi' jotmoda' pix cham bhai' ji chu tatchia gu Eroodis, nat gu' cham taxchaabgi gu Dios gu pui' nam jax titda gu ja'tkam. Mikkat pu muu dho ba', botpoda' mit pix bhai' ji jugio.

²⁴ Gu' ba' gux bhaim kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios pix mik ja'p ji kai'ñchaidha', mui' kap pix ja'x pui' ba tum a'gada'.

²⁵ Ba' gu Bernabee gio gu Saulo gio ja'k jup ba suulh jamit ip bhammi dir Jerusaleen na mit pai' dhuuk bhammi xi ja aichulhdhak gu tuumiñ gui' nam ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Bix jamit jup xi baidhak gu Juan gui' nam Maarkos ki'n jup jix mat ka'.

13

Gu Bernabee gio gu Saulo nam ba tu a'gapu' gu ñio'ki'ñ gu Dios

¹ Ba' gui' nam ji'k mummix jai'ch ka' Antiokiiya nam ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, jai' dhi' bhaankam tu a'gada' am gu Dios, jai' ba' nam ja'p pix tu mam-tuxi'ñdha'. Ba' dhi' nam jir jaroi' dha' moo gu Bernabee, gio gu Simoon gui' nam Jix Hika' ki'n jup jix mat ka', gio ba' moo gu Luusio ip gui' na mummy ja'k kioka' Sireene, gio ba' moo gu Manain ip gui' na mit maap gi'gir gu Eroodis kat gui' na mummir g'e'kam kat Galilea, gio ba' moo gu Saulo ip. ² Ba' maa'nnim nam jim saabut maap jumpaxich ka tu daan buiñor guch Gi'kora', pui' ja'k ba ja jujurtuda gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nam sap diih pix bhai' ba ji ja aaga' gu Bernabee gio gu Saulo nam pui' ja'k tu'm ki'n ja darsa' nam mi' dhir ja'p ja'k nai' bhaankam ba tu a'gada' gu Dios, nat gu' sap dhi' ja a'm ba ti tii. ³ Ba' gatuuk na mit pai' dhuuk xi chiimuk nam tu daañimik gio nam jum saabuimik, pui' ja'k tu'm ki'n ba ja darai mit gu Bernabee gio gu Saulo, nam sap mi' dhir ja'p ja'k nai' bhaankam ba tu a'gada' gu Dios. Mi' dhir ba' dai na mit bhai' xi ja daagik ma tu daani ja a'mkam buiñor gu Dios. Mi' dhir ba' dai na mit nai' ba ja joot nam tu a'gapu'.

Gu noonbi'ñ guch Xoi'kam nam ba jimia' bhammi dir ja'k na pai' pui' ti tii' Chipre

⁴ Ba' pui' nat jax ja chia gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gu Bernabee gio gu Saulo, pu jii mit mu ja'k ju'ñdharan gu g'e' suudai' na pai' pui' ti tii' Siluusia. Mi' dhir ba' bhammi dir ja'k jup bhii mit na pai' alhi'ch jir dibir na pui' ti tii' Chipre, dai na mit jax bha tiitis bhaan gu g'e' kanuub na mi ja'p se' suudai' jugii'ñ. ⁵ Ba' na mit pai' dhuuk bhammi dir ba ai momkoran, bhai' nam pai' gu'ngukda' gu g'e'ger kaknub na pui' ti tii' Salamiina, bhai' pu ji chu a'ga mit gu ñio'ki'ñ gu Dios bha ja'p nam pai' jax chu daanda' gu Israel kam ja'tkam, ba' biix jup ja oi'ñchu' gu Juan na jai' ja palhbuidhidha' tu' na pix ki'n. ⁶ Gatuuk ba' bhai' dhir gammiji dir ja'k jup bhii mit na pai' gio jumaip bar ju'ñdharan gu g'e' suudai' na pai' pui' ti tii' Paapos. Ba' na

mit pai' dhuuk mummy dir ba ai, mi' ba tii mit maa'n gu Israel kam maa'nkam nax jiboiñara' ka' gio na giilhim jix iatbi' ka' na pui' kai'chdha' na sap bhaankam tu a'gada' gu Dios. ⁷ Ba' dhi' dhi maa'nkam nax jiboiñara' ka' mi' daaka' buiñor gui' na mi'r g'e'kam ka' na pui' tii' Serkio Paulo, nam gu' gook dit maap jix bhai'm daa'nka'. Ba' dhi' dhi g'e'kam jix chi bhii'ñ ka' gio nax chu matda' ka', ba' na pui' ba te' kee na mit mi' pai' ba ai gu Bernabee gio gu Saulo, mui' ba tu ja joochxi, na gu'x ja kaim nam tu a'gidha' gu ñio'ki'ñ gu Dios. ⁸ Ba' na mit pai' dhuuk mu jimik bhai' ji chu a'gi gu g'e'kam, mi' dhir ja'p mui'p ñiokim gu jiboiñarkam gui' nam Eliimas ki'n jix mat ka' gu griago ñi'ook ki'n, na gu' tii cham aa' na mu ja'k ba ji ja kaaya' gu g'e'kam. ⁹ Ba' gu Saulo gui' nam Paablo ki'n jup jix mat ka', na gu' g'e' bhaan tajaañixchu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', mui' xi chiigik ¹⁰ jup titda gu jiboiñarkam:

—Ja'p moox buam tomaat ap jiñ jaduun, gio nap jix iatbi', gam nap cham kii'galhi'ñ gu'x kii'p jum duukam! Jir maraa'n ap dho gu ja'ook! Tii' nap gu' cham aa' nam kaaya' gu ja'tkam na jax ja'k jir silhkam nam mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios. ¹¹ Ba' xib tu' na jax chui'ka', ka xim tulhiiñchuda' guch Gi'kora', cham ñia ka' ap ji'k tanoolh, jix chu tukgam ka' pix ba' sia ku tiix chu maax ki'n gu tanoolh.

Ba' mi' jotmoda' nat jax pu tii'n, bhai' pix cham ji ñia gu Eliimas, mi ja'p ba' nai' tii ba tu umuagi'ñ na jaroi' iam nobchi' ba baidhika', na gu' pu cham ji'x ka ñia. ¹² Ba' nat pui' ji' ti tii' gui' na mi'r g'e'kam ka', giilhim jix choo'n, ba' ba ti jii'ñ nar silhkam gu pui' na jax tu a'gi'ñ gu Paablo gu ñio'ki'ñ gu Dios na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam.

Na ba jimia' gu Paablo gio gu Bernabee bhammi dir ja'k Antiokiiya gui' na mia'n bipio' gu Pisiidia dibir

¹³ Ba' mummy dir Paapos gio gamai'p ji jii mit gu Paablo gio gui' na ja biim jim, dai na mit jax bha tiitis bhaan gu g'e' kanuub na mi ja'p se' suudai' jugii'ñ. Ba' silh bhammi dir ja'k pu bhii mit na pai' pui' ti tii' Perje, gui' na bhaan bipio' gu Panpiilia dibir. Dai gu Juan ba' mi' dhir pu ja'k gi' bhammi

ja'k Jerusaleen. ¹⁴ Ba' na mit pai' dhuuk bhammi dir ba ai Perje, bhair' dhir baasi'n ja'k jup bhii mit na pai' pui' ti tii' Antioki-
iya, gui' na mia'n bipio' gu Pisiidia dibir. Ba' nat pai' dhuuk bam ai na cham tum juanda', ma jii mit mu ja'p nam pai' tu daanda' gu Israel kam ja'tkam, ba' jiimdat mi ja'p ji dharaibu mit. ¹⁵ Ba' moo ja'xpix ba ja bai'ñ am gui' nam bhair' ja g'e'kam tuk ka' gu Israel kam ja'tkam na mit pai' dhuuk xi chiumuk nam ja jiñkuixdhimik gu u'uan gu ja'tkam mi' na pai' tu ua'ñix gu pui' na jax ja'k tu aagix ja bui gu Israel kam ja'tkam, gio ba' mi' na mit pai'p tu ua'nak gui' nam bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios, ba' ba ja chian am nam tu ja a'gidha' gu ja'tkam, jup ja titda am:

—Ea no' pim jax jix chu a'gam jich jaaduñ na pim ki'n ja guguuxdha' dhi ja'tkam, xib jir am na pim ya' pui' xi chi'ya'.

¹⁶ Ba' gu Paablo nat jax jup kikbo, ja'p xi ja duiñ nobii'ñ ki'n gu ja'tkam nam sap ba' xi kaaya' ip na jax tu ja a'gidha', jup ja titda:

—Ea na pim xiñ kaaya'ñ jaaduñ Israel kam gio aapi'm na pim cham jir Israel kam na pim tu' ka'm nii'ñ gu Dios. ¹⁷ Dho gu' gu ja Dios tuk gu Israel kam ja'tkam ja a'm ti tiigik ji guch bopxi kat, ba' ja a'm dir ja mui'dhalh mui' gu ja'tkam jano' nam pai' dhuuk mu ja'k oi'ñka' Ejipto ja bui gu jai' ja'tkam nam cham jir Israel kam, gatuuk ba' mi' dhir ba ja boosolh sia kum ti cham aa' gu mi' kam. ¹⁸ Ba' gatuuk nam pai' dhuuk bhammi dir xi dharaat gampix jix chu gak kir gu gook oo'm oidha' juugit, ti tu nakoo'nda' gu Dios nam cham mi' pui' jiimda' na jax jix aa'. ¹⁹ Gatuuk ba' dai nat ba ja koi gu Dios gu jai' ja'tkam ji'k xijum gok kap g'e'ger kikcham nam bha ja'p oi'ñka' Kanaan na sap ba' bha ja'p ja oi'ñchuda' guch bopxi kat. ²⁰ Ba' jano' dir nat pai' dhuuk ja a'm ti tii' gu Dios guch bopxi kat, jup duu maakob jix cha'tmam oo'm daman jix chamaam mambhix (430) oidha' na mit ba' pik bhammi ja'k ba ai Kanaan.

Jano' ba' maa'n g'e'kam ki'n ja bui ba dai gu Dios, gatuuk ba' jumai g'e'kam ki'n jup dai nat pai' dhuuk ba muu, gio mi' dhir jumai ip nat pai' dhuuk jup muu, gammiji pui' jano' juugit nat pai' dhuuk g'e'kam ki'n

jup daasak gui' na bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios na pui' tii' Samuel. ²¹ Mi' dhir ba' jix io'm g'e'kam ki'n maa'n ja buip bax aa' am na daasa' gu Dios na sap ba' ja silhka'nda', gio no't ba muu, mi' dhir gu maraa'n jup bar ja g'e'kam tuk ka', gio mi' dhir no't jup ba muu, gu maraa'n ip jup bar ja g'e'kam tuk ka', gammiji pui'. Ba' gu Dios gu Sa'uul gook oo'm oidha' ja bui g'e'kam ki'n daasak, gui' nar maraa'n kat gu Sis na maadit jir bopxi'ñ kat gu Benjamiin. ²² Gu' ji na gu' mi' dhir cham ka aa' gu Dios nar ja g'e'kam tuk ka' gu Sa'uul guch bopxi kat, na gu' cham mi' pui' ka jim na jax jix aa'. Jumai ba' ja bui g'e'kam ki'n jup dai na pui' tii' Dabii, na gu' sap mi' pui' jim na jax jix aa', na ja'pni kai'ch gu Dios: “Gu Dabii gui' nar maraa'n gu Isai, mi' pui' jim nañ jax jix aa', gio nax aa' na mi' pui' tu duñia' nañ jax ilhii'ñ, pui' kuñ ba'x kii'galhi'ñ.” ²³ Ba' maadit gui' nam jir bopxi'ñ kat gu Dabii jir di' gu Jesusus, gui' nat bha joot gu Dios ya' dhi oi'ñga'n na ba' ya' uañchuda' gu ja ua'tulhdhara' gu Israel kam ja'tkam nat jax pu ba tu dai bii'pi' dir. ²⁴ Ba' gu Juan pu ba ja aagi'ñ gu Israel kam ja'tkam na ba' moo ya' ba aaya' gu Jesusus, na pui' ja titdada' na ja a'm jum aa' nam mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' gu Dios, gio nam bam bopkona', na gu' sap bar mia'n na bhair' ba jim guch Xoi'kam. ²⁵ Ba' mikkat na pai' dhuuk bar mia'n nam mu'aa' gu Juan, ba ja aagi'ñ gu ja'tkam na sap cham tu'r di' guch Xoi'kam, jup ja titda: “Aañ cham tu'r di' guch Xoi'kam na pim aapi'm jax ilhii'ñ, gu' matgim gui' gatuuk bha jim ji na ni ji'x kuñ cham iam jir jupaabkamu'n nañ iam tu' suuska'n jup ba kookoxdha' git, na gu' giilhim jix io'm jir g'e'kam.”

²⁶ Ba' dhix bhair'm kai'chdham ñi'look na bhaan tu a'ga gu pui' nach jax ja'k cham kach chulhii'ña' gatuuk nach pai' dhuuk ko'ya', gu' dhi' aapi'm ji na pu jam bui ba jim jiñ jaaduñ na pim jir bopxi'ñ gu Abraam, gio aapi'm na pim cham jir Israel kam na pim tu' ka'm nii'ñ gu Dios. ²⁷ Gu' ji na gu' gui' nam bhammi oi'ñka' Jerusaleen, pu cham maatit am nar tu'p tu'm da' gu Jesusus, ni gu ja g'e'gerkam tuk kum cham mat ka', gio nam cham maatit

ke'ke' gu u'uan na jax ba' kai'ñkam jup jum kai'chdha' mi ja'p na mit pai' jax tu ua'nak gui' nam bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios nam tii tu jiñkui'ñdha' bhai' na pai' tum daanda' gammiji na pai' dhuuk jum a'jida' na cham tum juanda' na dhi' bhaan tu a'gat jup kai'chdha'. Dhi' dho ba' pix pui' ja'k tu kuugalh jamit na jax bam kai'ch gu u'uan na mit tu chia nam mu'aa' gu Jesusus. ²⁸ Sia ku gu' tii cham tu' kuiñcha bia'kat nam jax dhui mu'aa' git, chia mit pix ji gu' gu Pilaato na ja chiñia' gu sandaarui'x chugi'ñ nam kuruus ta'm sissapai mu'aa'. ²⁹ Ba' gatuuk nat pai' dhuuk bix ba tum kuugalh gu pui' na jax chu ua'ñix bhaan gu u'uan, giop ba tibaañ jamit bhai' dhir bhaan gu kuruus, mi' dhir ba' dai na mit ba yaas. ³⁰ Ku ba' gu' gatuuk giop dua'ñ ji gu Dios. ³¹ Ba' mui' tanoolh gio ja buip xi oilhimik gui' nam ji'k pu maap oipoda', pui' na jax nam mu jimmida' bhai' dhir Galilea bhammi ja'k Jerusaleen. Ba' xib jir di' am gui' nam nai' tu ja a'gi'ñ gu ja'tkam bhaankam guch Xoi'kam.

³² Pui' kuch ba' aach ya ja'p jup ba tu jam a'gidhim dhix bhai'm kai'chdham ñi'ook. Na gu' gu pui' nat jax ja'k tu ja daaxdhak gu Dios guch bopxi kat na pu tu duñia' ja bui, ³³ aach jich bui pui' ja'k ba tu kuugalh nach jir ja bopxi. Ba' dhi' bhaan jix maati' nat pui' ba tu duu nat giop dua'ñ gu Jesusus, pui' na jax ba tu ua'ñix bhaan gu u'uan mi' na pai'r Salmos ta'm, na ja'pnim kai'ch: "Aañ joidham jix bhai'ñ chaat nap jir jiñ mar." ³⁴ Pui' pu ba kai'ch gu Dios na pu'ñi giop dua'ñdha' na ba' cham jum ja'bsuna' gu tukga'n, pui' ku ba' jumai kap ja'pnip tu ua'ñix bhaan gu u'uan, na ja'pnim kai'ch: "Tu kuugalhdha' iñ gu pui' na ñich jax ja'k ba tu daax gu Dabii nañ pu tu duñia'." ³⁵ Pui' ku ba' ja'pnip tu ua'ñix ip jumai kap, nap jum kai'ch: "Nap gu' pui' tu duñia' na cham tu'm ja'bsuna' gu tukga'n gum tujuandam tuk, na gu' mi' pui' tu duñiim nap ji'k jax jix aa'." ³⁶ Ba' gu Dabii cham tu' dñilh jum aagat jup kai'ch, na gu' ja'ppix jir ja g'e'kam tuk kat gu ja'tkam na jax pix ja'k chiañidha' gu Dios. Na gu' nat pai' dhuuk ba muu, cham tu' gio duadik jup ka bam mi' na mit pai' yaas ja sanoop nam pai'

yassap gu gi'korga'n, gu' mi' ji nat pum ja'bsu gu tukga'n. ³⁷ Gu' gui' nat jaroi' Dios giop dua'ñ, cham tu' ji nat jum ja'bsu gu tukga'n, nat gu' giop bamii' mi' dhir koi'ñga'n tir. ³⁸⁻³⁹ Ba' gu xib dai na jam a'm bam aa' pix ba'ñ jaaduñ na pim jix mat ka' na gu Jesusus buiñor jix bhai' na pim ti jii'ñdha' na ba' pu'ñi ja'k uañchudhix ka' gu jam ua'tulhdhara', pui' na jax gui' nam cham mi' pui' jim gu pui' nat jax ja'k tu ua'nak gu Moisees na tu aagix ka' no' cham ji'x ka bhai' na uañchuda' gu ua'tulhdhar ga'n. ⁴⁰ Moo pim mi' pui' xi jimiiñ jaaduñ nañ jax jam titda na pim cham mi' pui'p ba ji bubuakia' na jax jum kai'ch gu u'uan mi' na mit pai' tu ua'nak gui' nam bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios, na ja'pnim kai'ch:

⁴¹ Ba jiboi'ñgia' pim totdoni aapi'm na pim cham ti jügi'ñ gu pui' na jax tii kai'chdha' gu Dios, nañ gu' aañ bix aixim ka tu duñia' aapi'm jam bui,

dai ji na pim gu' cham ti jügi'ñdha' sia ku jaroi' tii ba jam aagi'ñ.

⁴² Ba' na mit pai' dhuuk ba tiimu nam xi chu a'gimik, na mit mi' dhir ba bubua na pai' tum daanda' gu Paablo ja bñim gui' nam maap jim, mu ja'p pui' ba ja titda am gu ja'tkam nam sap gio pui' ja'k jup tu ja a'gidha' na pai' dhuuk gio mui'p jim bhñiya' na cham tum juanda'. ⁴³ Ba' na mit pai' dhuuk xi chñimuk nam tu daañimik, na mit mi' dhir ba jii gu Paablo gio gu Bernabee, jai'p ma ja oi mit gu Israel kam ja'tkam gio jai' gui' nam pui' ja'k jup ba tu jimda' na jax gu Israel kam. Ba' gui' xi ja guguux jamit nam sap cham jim o'jolhdhat gammiji bix ja jujur ki'n ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, nat gu' sap pu kai'ñkam jix ja joi'mdak ja a'm ba ti tii gu Dios.

⁴⁴ Ba' gu jumai simaan nat pai' dhuuk giop bam ai na cham tum juanda', giilhim mui' mi' mam jumaap jamit gu ja'tkam gu mi' kam g'e' kiicham nam jix kaim gu ñio'ki'ñ gu Dios na mi' tu a'ga gu Paablo. ⁴⁵ Gu' ji na gu' gu jai' Israel kam ja'tkam nam cham ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, giilhim bhai' ji bhaak jamit na mit ba ja tii gu ja'tkam nam nammii xi ju' nam mi'

tê kêê. Ba' bhai' ji ñiokbo mit buiñor gu Paablo, bëx aixim jam tii xi chitda. ⁴⁶ Gu' ji na gu' gu Paablo gio gu Bernabee cham ji chotdonit mui'p xi chu a'ga am, jup ja titda am:

—Gu' aach aapi'm ji ba' pik bha jam aa'ñdham dhix bhaim kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios na pim jir Israel kam ja'tkam, gu' ji na pim bak gu' cham kaim, cham maachim japim na jax ja'k gammiji jam a'm ba ti ñi'ñdha' gu Dios. Ba' gu xib tu' na jax chui'ka', ya' dir ja'p ja'k gu jai' ja'tkam jach pix ba tu ja a'gi'ñpu' nam cham jir Israel kam ja'tkam, ⁴⁷ na gu' pui' ja'k jix aa' gu Dios na pui' ja'k tu ua'ñix bhaan gu u'uan, na ja'pnim kai'ch:

Aa'ñ pui' ja'k tu'm ki'n bam dai nap ja'p ji buusnia' na jax gui' na ki'n jix chu maax ka' ja bui bëx gu ja'tkam nam jai' ñi'ñio'k ki'n tu a'ga,

na ba' ya' dir ja'p ja'k jix bhaai'n ka' nap tu ja a'gi'ñmira' bëx kap na ji'x jir oi'ñga'n nam ba' maati mi' pui' ba jimia' na'ñ jax ja'k cham ka ja tul-hi'ñchuda'.

⁴⁸ Ba' na mit pu'ñi kai gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, joidham jix bhaim ilh jamit, ba' pui' ji chi mit na sap jir jix kii' gux bhaim kai'chdham ñio'ki'ñ guch Gi'kora'. Mi' dhir ba' dai na mit ba ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam bëx nam ji'k pu ba aagix bëpi' dir nam pu'ñi ba ti jii'ñdha' nam jax ja'k gammiji buiñor bap tui'ka' gu Dios.

⁴⁹ Gatuuk ba' mu ja'p nai'p ji chu ja a'gi mit gu ñio'ki'ñ gu Dios gui' nam mu ja'p oi'ñka' na ji'x bhaan bipio' gui' gu dibii'. ⁵⁰ Gu' ji na gu' gu Israel kam ja'tkam gui' nam cham ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam, gui' na mit bëpi' dir pu ba ja ñiok, bhaim ji ja iatgi mit ji'kchi gu u'uub nam jir jix chutumñigam ka' gio nam tu' ka'm ti ñi'ñdha', gio ba' jai' gu chichio'ñ gui' nam bhaim gè' kiicham jir jix a'aixkam ka', nam pui' ja titda nam sap mai' ja jootsa' gu Paablo gio gu Bernabee.

⁵¹ Ba' gui' bhaim dhir jup ba jii mit, dai na mit mi ja'p xixiixkak gu dibii' nat ji'x mi' bam tii ja tooton am na ba' bhaan jix maati' ka' na mit jai' cham ja kiigalh gu bhaim kam. Bhaim dhir ba' mu ja'k pu bhii mit Ikoonio.

⁵² Ku gu' gui' na mit ji'k ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam joidham jix bhaim taat am ji, gio

na gè' ja a'm jup tu'ii' gux Dhuudu' kam jix Ua'ñ Ii'mda'.

14

Nabajimia' Ikoonio ja'k gu Paablo gio gu Bernabee

¹ Ba' na mit pai' dhuuk bhammi ja'k jup ba ai Ikoonio gu Paablo gio gu Bernabee, ma jii mit mu ja'p nam pai' tu daanda' gu Israel kam ja'tkam, ba' mi' bhaim ji chu ja a'gi mit ip gui' nam ji'k mi'p tu'ii' nam tu daan. Ba' giilhim joidham jix bhaim xi bua am nam xi ja kèê, ba' mui' ja'tkam pix ja'x ji chi jii'ñ jamit buiñor guch Xoi'kam pui' na jax gu Israel kam gio gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam. ² Ba' jai' dhit nam cham ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam nam pui'p jir Israel kam ja'tkam, bhaim giilhim ji ja a'ga mit ja bui gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam nam sap ba' pui' jim aaga' nam cham jir kiki' ja'tkam gui' nam ji'k ba ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam. ³ Ba' pui' kai'ñkam bhaim pup oipo am gu noonbi'ñ guch Xoi'kam, mui' tanoolh jamit bhaim juruun, tu ja a'gi'ñdha' am gu ja'tkam cham ji totdonit, nam gu' buiñor jix biiñak ka' guch Gi'kora', gio na gu' ja palhbui'ñdha' nam jup tu buada' gux kii'p jum duukam nam tu' cham pai' ñi'ñdha' gu ja'tkam na ba' bhaan jix maati' ka' nar silhkam ka' gu pui' nam jax kai'chdha' nam pai' dhuuk tu a'gada' na jax ja'k jix chu joi'gi'n gu Dios. ⁴ Ba' cham tu' maa'n ñi'look kap duuk am gu ja'tkam gu bhaim kam gè' kiicham, nam gu' jai' mu ja'k ba ja kaichu' gu noonbi'ñ guch Xoi'kam, jai' ba' mu ja'k jup ja kaichu' am gu Israel kam ja'tkam gui' nam jix bhaak ka' ja bui dhi gook. ⁵ Ba' dhi' dhi Israel kam ja'tkam gio gui' nam cham jir Israel kam maap ba tu a'ga mit ja biim gu gè'gè'kam nam sap pu ja dooda' gu noonbi'ñ guch Xoi'kam nam jax ilhii'ñ, gio nam ja ma'yasai ja kooda'. ⁶⁻⁷ Gu' ji na mit gu' pui' ba ti kai gu Paablo gio gu Bernabee nam ba ja o'bhagi'ñ, ba' bhaim dhir mai' ma boop jamit, Litra ja'k jamit pu bhii, gatuuk ba' bhaim dhir Derbe ja'k jup bhii mit. Ba' tu ja a'gidhidha' am gu ja'tkam gux bhaim kai'chdham ñi'look sia mu ja'p na pai' jii'dilh jir kikcham. Ba' dhi gok kap kikcham na mit ai bhaan bipio' gu Likoonia dibii'.

Gu Paablo nam ba ma'yasa' joodai ki'n gu Litra oi'ñkam

⁸ Ba' bhai' Litra maa'n jup jai'ch ka' gu maa'nkam na cham tu oirida', na gu'x ma'mkulhi' ka' pu ilhi'ch dhim dir nat pai' dhuuk dir maaxir. Ba' dhi' dhi maa'nkam mi ja'p daakat kēē gu Paablo na tu a'ga. ⁹ Ba' na xi ñi'ñ gu Paablo nax io'm soi'm ilhii'ñ gu maa'nkam, ba maat na tiix dhuadhim nax aa' na ba tu oirida'. ¹⁰ Ba'p titda gu Paablo gē' ki'n:

—Jiñ jaduun, xi kikbo!

Ba'x kii' nammi ja'p pu tuu'n gu maa'nkam nat jax pu tii'n, jano' dir ba' bhai' pu ji chu oilhich. ¹¹ Ba' pix jiiñak suulh jamit gu ja'tkam bhai' kam Litra na mit pu'ñi ji chügik gu Paablo nat dua'ñ gu maa'nkam, jup kai'ch am gu Likoonia ñi'ook ki'n:

—Xib ba' ya' ba ai mit gu didios jich bui ja'tkam jup jim duuk.

¹² Ba' gu Bernabee pui' xi chüti' am na sap jir di' gu ja dios tuk gui' nam pui' tiiti'nda' Seus, gu Paablo sap ba'p jir di' gu jumai ja dios tuk gui' nam pui'p tiiti'nda' Eermes, na gu' dhi' pik nax io'm mui' xi chu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñi'ook. ¹³ Ba' gui' na bhai'r gē'kam ka' bhai' na pai' tu daanda' ja biim gu ja'tkam buiñor gu ja dios tuk gui' nam pu'ñi tiiti'nda' Seus, bhai' na pai' dhir jax mui' ji chum bapki mu ja'k irban dir bhai' gu gē' kiicham, xi mi nat ja saadam gu tutuur, na sap ba' ja makgixidha' gu noonbi'ñ guch Xoi'kam. Ba' nat pai' dhuuk mi' ba ai, gam yooxi' xi chu ua'. Mi' dho gu' bax chu ja makgixidham, gio na ja bui bax chu daa'ñim ja biim gu ja'tkam. ¹⁴ Gu' ji na gu' na mit pai' dhuuk ba maat gu Bernabee gio gu Paablo, giilhim jix buam jum ilh jamit, ba' xi ja saassak jamit gu daam dir kam ja kuktun mui' ji jii mit miji ja'p ja saagi'ñ gu ja'tkam, xi jiiñkidhat am jup kai'chim am:

¹⁵ —Cha'pim pui' tu buada'ch jaaduñ. Nach gu' aach jir ja'ppix ja'tkam ja'p na jax aapi'm. Gu' aach pu kai'ñkam ji ba' bha jii na chich bha jam aa'ñdham na pim cham pui' ja'k ka tu buada', na pim mi' pui' ba jimia' ji na jax jix aa' gu Dios nar maaxik dua kam gui' nat jaroip duu gux

dhaam, gio dhi dibii'r, gio gu suudai' na gē' nai' suu'n na ji'x jir oi'ñga'n, gio na ji'k tu'x chu jai'ch biix ji'ma'n bhaan. ¹⁶ Na gu' sia gu bijik na cham tu'p jum buixi'ñdha' gu Dios ja bui gu ja'tkam nam biix aixim pix tu jimda' nam jax ilhii'ñdha' diilh. ¹⁷ Pu gammiji jix bhai' tu buada' na jax jir am, pui' na jax aapi'm na bha jam joochxi'ñ gu duuk na ba' ki'n jix bhai' tu kaipbhar na pim ba' gammiji bia'ka' na pim tu' xi kua'dat jix bhai'm taat ka'.

¹⁸ Gu' ji na gu' ni ji'x kum pui' ilhii'ñ nat jax tii xi chu ja a'gi gu Paablo, nam gu'x xijaim ilhii'ñ, jix ja makgixidham am pix ji gu' gu tutuur, gio nam jix chu daa'ñim ja bui.

¹⁹ Ba' moo bhai'p ba ai mit ji'kchi gu Israel kam ja'tkam gui' nam jix bhaaktu' ja bui gu noonbi'ñ guch Xoi'kam gui' nam bhammi oi'ñka' Antiokiiya gio gui' nam bhai' ja'k jup oi'ñka' Ikoonio, ba' bhai' ji ja iatgi mit nam bhai' kax ja daa'ñim. Ba' gui' giilhim bhai'p ji bhaak jamit, maap jamit xim daagik bhai' ji ma'yasa gu Paablo joodai ki'n. Ba' nam pai' dhuuk ilhii'ñ nat ba muu, tiimirak jamit mu ja'p xi buapuk na pai'r ju'ñdharan bhai' gu gē' kiicham. ²⁰ Ba' gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam mui' jim jumaap jamit mi' na pai' kaat gu Paablo. Mi ja'p gu'kat jam ba' mi' ba nii'ñ biix xikoolh dhir, ba' bhai' ji bam gu Paablo. Mi' dhir ba' dai na mit ba baidhak ip gio mu ja'k irban dir gu gē' kiicham na sap ba' ja bui xi chibiapui. Buimgidhak ba' dai nat ba jii Derbe ja'k biima'n gu Bernabee.

²¹ Ba' na mit pai' dhuuk bhai' ba ai Derbe, bhai' ji chu ja a'gi mit gu ja'tkam gux bhai'm kai'chdham ñi'ook. Ba' mui' ja'tkam pix ja'x jup ji chi jii'ñ jamit buiñor guch Xoi'kam. Gatuuk ba' dai na mit bhai' dhir ja'k ba suulh baasi'n ja'k Litra, bhai' nam pai' dhir ja'k jiiim. Bhai' dhir ba' gammiji ja'k jup bhii mit Ikoonio gio ba' bhai' dhir Antiokiiya ja'k ip. ²² Ba' bhai' ji' ja'p na mit jax bhii, giop xi ja guguuxd-hidhat am gui' na mit ji'k biipi' dir ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam, nam pui' ja titdaim nam sap gammiji biix ja jujur ki'n pu ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, gio nam jup ja titdaim ip na sap jum aa' nam jum

tulhiina' bix aixim nam ba' pu'ni ja'k dui gammiji buiñor ba'p tui'ka' gu Dios. ²³ Gio ba' nam ji'ma'n xi ja darsaidhat gui' nam ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam nam sap ba' ja guguuxi'ñdha' gu jai' nam pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Ba' gatuuk nam pai' dhuuk xi chüimuidhat nam xi chu ja daañxidhat gio nam jum saabuimi, pui' xi ja titdaidhat am na gammiji ja a'm ti niidhidha' guch Gi'kora' gui' na mit jaroi' buiñor ba ti jü'ñ.

Na ba jimia' gu Paablo gio gu Bernabee Antiokiya ja'k gui' na bhaan bipio' gu Siiria dibir

²⁴ Ba' bhai' dhir pu jii mit na pai' bhaan bipio' gu Pisiidia dibir, gui' na Panpiilia dibir bhaan jup bipio' mit ba'p ba ai, bhai' na pai' pui' ti tii' Perje. ²⁵ Ba' bhai'p ma tu ja a'gi mit gu ja'tkam gux bhai'm kai'chdham ñ'ook. Gatuuk ba' dai na mit giop ba jii Ataalia ja'k, bhai' na pai'r ju'ñdharan gu gë' suudai'. ²⁶ Ba' bhammi dir na mit jax bha tütis bhaan gu gë' kanuub, bhai' pu jii mit mi ja'k Antiokiya mi' nat pai' dhir mu ja joot gu Dios nam bhaankamu'n tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam. ²⁷ Ba' na mit pai' dhuuk mummü ba ai Antiokiya, ba ja bai mit gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, ba' ba ja aagi'ñ am nat jax ja'k ja palhbui gu Dios na mit jup tu duu gux kü'p jum duukam ja bui gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam nam ba' ti jü'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. ²⁸ Mi' ba' pup oipo am gu Paablo gio gu Bernabee ja bui gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, mui' tanoolh jamit mi' juruun.

15

Nam Jerusaleen maap jim jumpadai ba tu a'gada' gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam

¹ Ba' jano' ji'kchi mummip ba ai mit Antiokiya gu Judea oi'ñkam, ba' mi' bhai' ji ja iatgi mit gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, nam pui' ja titda na sap cham ji'xkat uañchudhix ka' gu ja ua'tulhdhara' no'm cham matgilhdhix nat jax ja'k tu ua'nak gu Moisees na pui' ja'k tu aagix ka'. ² Ba' gu Paablo gio gu Bernabee ji'x juugit ja bui ti ma ñiokbo mit, gu' ji nam

gu' cham maa'n ñi'ook jup bua. Pui' ku ba' guch Xoi'kam jügi'ñdham Antiokiya kam ma ja darai mit pu chu'm ki'n gu Paablo gio gu Bernabee gio ba' jai' dhit gui' nam pui'p ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, nam sap mu jimia' bhammi Jerusaleen nam ja tikkapu' gu dhi' pui' ji' gu noonbi'ñ guch Xoi'kam gio gu jai' gui' nam ja guguuxi'ñdha' gui' nam ji'k ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam.

³ Ba' gui' mi' dhir jup ma jii mit Antiokiya bhammi ja'k Jerusaleen nam jax ja titda gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Ba' gamai' kikcham nam jax bhijim gui' na bhaan bipio' gu Piniisia dibir gio ba' gui' na bhaan jup bipio' gu Samaaria dibir, xi ja aa'ñdhidhat am gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam nam jir Israel kam na mit sap pui'p ba ti jü'ñ buiñor gu Xoi'kam gui' nam cham jir Israel kam, gio nam sap cham tu' mi' pui' ka tu jim nam jax ja'k tu jimdat büpi' dir. Ba' bix joidham jix bhai'm ilh jamit na mit ji'k kap pu'ni ja aa'ñ gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam gui' nam jir Israel kam.

⁴ Ba' na mit pai' dhuuk bhammi ba ai Jerusaleen gu Paablo gio gu Bernabee, pix jix bhai' ja tii'n jamit gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, gio gu noonbi'ñ guch Xoi'kam, gio ba' gui' nam ja guguuxi'ñdha' dhi' ji' nam ti jügi'ñdha'. Ba' pui'p ba ja aagi'ñ am nat jax ja'k ja palhbui gu Dios na mit ti jü'ñ buiñor guch Xoi'kam gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam. ⁵ Ba' jai' dhit nam bhai'p tu'ii' gui' nam pariseos jum tütin'nda' nam pui'p ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, na mit jax guguu jup kai'ch am:

—Dho dai dho ba' na ja a'm bam aa' na pim ja matgilhdha' gui' nam pui' mu pai' ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam nam cham jir Israel kam ja'tkam, gio ba' na pim ja chiña' nam mi' pui' jimia' nat jax ja'k tu ua'nak gu Moisees na pui' ja'k tu aagix ka'.

⁶ Ba' maap jim jumpadak ma tu a'ga mit gu noonbi'ñ guch Xoi'kam gio gu jai' gui' nam ja guguuxi'ñ gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, ⁷ gu' ji nam gu' cham maa'n ñi'ook jup bua. Ba' gu Peegro nat jax kikbo jup ja titda:

—Ea na pim aañ alhiop ka xiñ kaaya'ñ jaaduñ nañ jax jam tñda'. Dho gu' na pim jax bax maat jia nat jikchi tanoolh bap duu nat dir jin a'm ti ti gu Dios aapi'm jam bui nañ ba' nai' tu ja a'gidha' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam gux bhaim kai'chdham ñio'ki'ñ nam ba' kèèji mi' pui' ba jimia' na jax jix aa'. ⁸ Gu' ba' na gu' gu Dios jix bhax'x maat jia gu ja jujur am bhaan, ba' ja tajaanxi gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' ja'p nat jax jich tajaanxi aach. Ba' dhi' bhaan jix maati' na pui'p jix ja kigalhi'ñ sia kum cham jir Israel kam ja'tkam. ⁹ Cham tu' jai' kam ja ilhi'ñ gu Dios sia kum cham jir Israel kam ja'tkam, pui' pix jup ja ilhi'ñ ji matgim na jax aach. Dhi' bhaan jix maati' nat pui'p uañchuda gu ja ua'tulhdhara' na mit pai' dhuuk ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam ja'p na jax aach. ¹⁰ Ba' gu xib, zjax ku pim ba' tu' pix ilhdhat gu Dios pui' kai'ch na pim ja chiñia' guch jaaduñ nam pu duñia' na jax ja'k giilhim jix xijai, na cham jixkat jaroi' pu duñia' sia aach, ni guch bopxi kat dho moo kum cham mi' pui' jiidat? ¹¹ Gu' matgim na chich ba ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam, pui' pix ba uañchudhix ji guch ua'tulhdhara', nat gu' ba tu namki gu Gè'kam Jesus sia ja bui gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam.

¹² Ba' mi' pix pup tu'ii' am, pu cham jaroi' ñiok, dai nam tè kèè pix nat pai' dhuuk bhax'p ji chu a'ga gu Bernabee gio gu Paablo, nam ja aagi'ñ nat jax ja'k ja palhbui gu Dios na mit jup tu duu gux kii'p jum duukam ja bui gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam nam tu' cham pai' nii'ñ, na ba' bhaan jix maati' ka' nam silhkam jup kai'chdha' nam pai' dhuuk tu ja a'gi'ñdha'. ¹³ Ba' na mit pai' dhuuk tñmu nam xi chu a'gimik, mi' dhir ja'p mui'p ji ñio gu Santi-ago, jup kai'ch:

—Ea na pim aañ jup xiñ kaaya'ñ jaaduñ nañ jax jam tñda'. ¹⁴ Dho gu' ya' bach aagi'ñ dho dhich jaduun Simoon nat jax ja'k pui' ja a'm ti ti gu Dios gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam gui' nat bii'pi' ja a'm ti ti nam ba' mi' dhir bar ja'tkam tugi'ñ ka'. ¹⁵ Ba' dhi' ya' pui' ba tum kuugalh dho gu pui' na mit jax ja'k tu ua'nak gui' nam bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios, na ja'pni

mui' ji kiksa:

¹⁶ Mi' dhir ba' dai nañ giop ba kisa' gu bhifnbaki'ñ gu Dabii gui' na xib ial-hix,

bix gu tuumki ga'n jañ maap jumpadai mi' pui' duñia' na jax tui'kat bii'pi' dir,

¹⁷ nam ba' soi'm ilhdha' aañ jin bui gu Israel kam ja'tkam ja bii'm gu jai' ja'tkam nam bix aixim jai' ñii'ño'k ki'n tu ñiok nam jik pu ba aagix nam ti jii'ñdha' aañ jin bui.

¹⁸ Ba' dhi' guch Gi'kora' nat pu'ñi ja'k ti bijik.

¹⁹ 'Ba' gu xib aañ pui' ilhi'ñ jin jaaduñ na gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, gui' nam jik mi' pui' jimim na jax jix aa' gu Dios gio nam cham pui' ja'k ka tu jim nam jax ja'k tu jimdat bii'pi' dir, na pim cham ja chianda' nam mi' pui' duñia' gu pui' nat jax ja'k tu ua'nak gu Moisees na tu aagix ka'. ²⁰ Dai pix ji nach mui' xi chu ja ua'ñxidha' na pui'm kai'chidha' nam cham ka tu kua'da' gu tu' na ja bui makgirxix ka' gup duiñxim didios, sia gu i'hir nam cham kua'da' gam gu sasoi' gui' nam ja bhiikchudat ja koo'nda', gio ba' nam cham jai'x bhax' ka ja titdada' gu u'uub. ²¹ Nam gu' pu bijik dir ba'x jai'ch nai' ja'p gui' nam pu'ñi ja'k tu a'gada' gu pui' nat jax ja'k tu ua'nak gu Moisees na pui' ja'k tu aagix, gui' nam gammiji jii'ku'ñdha' mu ja'p nam pai' jax tu daanda' gu Israel kam ja'tkam jano' na pai' dhuuk cham tum juanda'.

Gu Israel kam nam ba tu ja ua'ñxidha' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam

²² Ba' gu noonbi'ñ guch Xoi'kam ja bii'm gu jai' gui' nam ja guguuxi'ñ gui' nam ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, gio ba' bix dhi' ji' nam jik ti jii'gi'ñdha', maa'n ñi'ook bap duu mit nam sap jai' dhit mu ja jootsa' ja bii'm gu Paablo gio gu Bernabee mummi Antiokiiya gui' nam pui'p ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Ba' bhax' ji aa mit gu Juudas gui' nam Barsabaas ki'n jup jix mat ka', gio ba' moo gu Siilas ip, nam gu' dhi' pik jix io'm tu' ka'm ja nii'ñdha'. ²³ Ba' mui' ba ja joot jamit xi ja maakak gu u'uan, na ja'pnim kai'chim:

“Aachi' nach jir jam jaaduñ gio nach jir noonbi'ñ guch Xoi'kam, ja bii'm gu jai' gui'

nam ja guguuxi'ñ gui' nam ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, aach ya' dir mui' xi chu jam guguuxi'ñ jich jaaduñ, aapi'm na pim cham jir Israel kam na pim mummi oi'dha' Antiokiiya, gio gui' na bhaan bipio' gu Siiria dibüir, gio ba' aapi'm ip na pim bhammi dir ja'k jup oi'dha' na pai' bhaan bipio' gu Siliisia dibüir. ²⁴ Ba' aach ya' pui' ba tē kēēch jaaduñ, na mit jai' dhit ya' dir mummi ji ēēk bhai' ji jam iatgi, sia ku chich tii cham mu ja joot. Ba' aapi'm cham bhaai' na pim jax kam duñia'. ²⁵⁻²⁶ Ba' aach xi chu a'gak maa'n ñi'ook xip duuk pui' ja'k ti nach jai' dhit pui' ja'k tu'm ki'n ja darsa' nam mu jimia' mummi aapi'm jam bui ja büm jai' guch jaaduñ, pui' na jax gu Bernabee gio gu Paablo, gui' nam jaroi'm tulhiiñ nam bhaankamu'n tu a'ga gu Gē'kam jich Xoi'kam, nam tiix ja koodam ka' gu ja'tkam nam cham ja kaim ka'. ²⁷ Ba' dhi' nach jaroi' ja büm mui' xi jam joochxidha', jir Juudas gio ba' gu Siilas ip, nam ba' diilh jix bhai' jam aagi'ñdha' na jax ja'k jir am gu dhi' pui' ji'. ²⁸ Na gu'x aa' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gio aach diilh nach mui' xich ga'nga, nar am nach cham jam chienda' na pim mi' pui' jimia' gu pui' na jax ja'k tu aagix ja bui gu Israel kam ja'tkam. Ba' dai na tu' pik jum aa' na pim pu duñia', ²⁹ na pim cham ka ja kua'da' gu sasoi' gui' nam ja bui makgixix ka' gu didios jup duiñxim, sia gu i'ür na pim cham kua'da' gam gu sasoi' gui' nam ja bhiikchudat ja koo'nda', gio ba' na pim cham jai'x bhai' ka ja titdada' gu u'uub. Ba' bix dhi' pui' no' pimit mi' pui' jii, jir pui' ka' dho na jax jir am. Ja'pni daipu'."

³⁰ Ba' gui' dai na mit jax ja tabuimgi gui' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam pu jii mit mu ja'k Antiokiiya, mu ja'k na mit pai' ba ja joot. Ba' dai na mit jax ēēk maap xi ja jumpadak ba ja maa mit gu u'uan gui' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. ³¹ Ba' gui' dai na mit xi jiiñkui, ba' joidham jix bhai'm ilh jamit, na gu' joidham jum kai'ch nam jax ja guguuxi'ñ. ³² Ba' gu Juudas gio gu Siilas jix io'm jup xi ja guguux jamit, na gu' pui' ja'k ja a'm tajaanixchu'nda' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nam ba' bhaankam tu a'gada' gu

Dios. ³³ Ba' gatuuk ji'kchi jurni'ñ ki'n mi' dhir ba ja joot jamit gui' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam nam sap giop ba jimia' bhammi ja'k Jerusaleen na mit pai' dhir mu ja joot, dai na mit pui' ja'k xi ja tabuimgidhak na sap gammiji ja a'm ti niidhidha' guch Xoi'kam. ³⁴ Dai ba' gu Siilas mummi pup bii, ³⁵ gio ba' gu Paablo ip gio gu Bernabee, mi ja'p jam ba' pu oipot tu a'gada' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios ja büm jai' mui' dhit gui' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam.

Gu Paablo na giop ba tu a'gara' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, ba' dhi' ki'n bar gookim ka'

³⁶ Ba' gatuuk ji'kchi jurni'ñ ki'n giop ba baidhim gu Paablo gu Bernabee, jup titda:

—Maik jach giop ja paxiartu'npui' guch jaaduñ mu ja'p bix kap na chich pai' jax bhii bii'pi' dir na chich pai' dhuuk tu ja a'gi'ñpuk gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Gē'kam jich Xoi'kam, nach ja ti'mpu' nam jax jum ilhii'ñ.

³⁷ Ba' gu Bernabee bix tiip jix baidhikam gu Juan gui' nam Maarkos ki'n jup jix mat ka'. ³⁸ Gu' ji na gu' cham aa' gu Paablo, nat gu' bii'pi' dir gu Maarkos cham ja oi' bhammi dir Panpiilia, baasi'n ja'k na mit tii ba tu a'gam gu ñio'ki'ñ gu Dios, dai nat bhai' dhir ja'k ba gi. ³⁹ Pui' dho gu' cham maa'n ñi'ook jup duu mit, dai nam jup kai'ch nam ji'dilh bhüya'. Ba' gu Bernabee dai gu Maarkos xi baidhak ba jii bhammi dir ja'k Chipre na pai' alhi'ch jir dibüir, dai na mit jax bha titis bhaan gu gē' kanuub. ⁴⁰ Gu Paablo ba' dai gu Siilas xi baidhak jup ba jii. Ba' gui' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam ja a'mkam xi chu daani mit na mit jax mi' dhir gamai' ji jii na sap ba' ja a'm ti niidhidha' guch Gi'kora' mu ja'p nam pai' jax bhüya'. ⁴¹ Ba' mummi ja'p ji bhii mit na pai' bhaan bipio' gu Siiria dibüir, gatuuk ba' mi' dhir bhammi dir ja'k jup bhii mit na pai' bhaan jup bipio' gu Siliisia dibüir, ja guguuxdham am gui' nam ji'k ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam mu ja'p nam pai' jax tu daanda'.

16

Gu Paablo na ba baidhika' gu Timoteo

¹ Ba' bhammi dir ja'p ji bhii gu Paablo na pai'r Derbe gio ba' bhammi ja'k Lистра, ba' bhai' ba tii maadit gui' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam na pui' tii Timoteo, nar maraa'n maa'n gu ubii Israel kam na pui'p ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, gu taata'n ba' dair griago. ² Ba' bix pix joidham jix kügalhi'ñdha' am gu Timoteo gui' nam ji'k ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam gu bhai' kam Lистра gio ba' gu Ikoonio kam. ³ Ba' ba baidhim gu Paablo gu Timoteo nam sap maap tu a'gapu' gux bhai'm kai'chdham ñi'ook, dai nat biipi' dir xi matgilhdhak na mit ba' moo gamai' ji jii na sap ba'x maati' ka' na pui'p jir Israel kam, nam ba' sap jix kügalhdha' gu Israel kam ja'tkam gammiji nam jax bhüya' ja bui, nam gu' bix pix jup jix mat ka' gu Timoteo na griagor taata'n. ⁴ Ba' gammiji gu g'e'ger kikcham nam jax aajim ja bui gui' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, bix jup xi ja aa'ñdhidhat am gu pui' na mit jax ja'k maa'n ñi'ook jup duu gu noonbi'ñ guch Xoi'kam bhammi Jerusaleen ja büm gu jai' nam ja guguuxi'ñdha' gui' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. ⁵ Ba' bix ja jujur ki'n jix biiñak ka' am buiñor guch Xoi'kam gio nam pix ji mui'dhidha', nam gu' jai' pix jup ji chi jü'ñdhidha' nabap tanoolh.

Gu Masedoonia kam maa'nkam na buiñor bam maaxdha' gu Paablo

⁶ Ba' pui' ja'k ba ja jujurtuda gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nam cham tu' mu ja'k tu a'gapu' gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na pai' jax bhaan bipio' gu Asia dibüir, mu ja'k ba' pu bhii mit na pai' bhaan bipio' gu Priijia dibüir gio ba' gui' na bhaan jup bipio' gu Galaasia dibüir. ⁷ Mi' dhir ba' nammi ju'ñdharan ba ai mit mi' na pai' dhir bhaan ba bipio' gu Miisia dibüir. Ba'p jum aa' am nam mi' dhir mu ja'k jup bhüya' git na pai' bhaan bipio' gu Bitiinia dibüir, gu' ji nat gu' gio pui' ja'k jup ba ja jujurtuda gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' ga'n guch Xoi'kam nam sap cham tu' mi' ja'k bhüya'. ⁸ Silh ba' pu bhii mit gammiji na pai' jax bhaan bipio' gu Miisia dibüir, gammiji dir ja'k jamit ba' ba ai na pai'r ju'ñdharan gu g'e' suudai', na pui' ti tii Troas. Mi' ba' gan ji chibia mit. ⁹ Ba' tukaa' na ka koos

gu Paablo, ba tütki maa'n gu Masedoonia kam maa'nkam nat mi ja'p ji kikbok soi' ba titda, ja'p sap kai'ch: "Mu jimia' ap iam bhammi dir Masedoonia nap jich palhbuidha'." ¹⁰ Ba' nat jax pui' ji' ti tii gu Paablo, moo jano' jix kü' bach dhuu chich nach bar jiidak bhammi dir ja'k Masedoonia, nach gu'x maat na dhi'r di' gu Dios na much bai'ñ nach bhammi dir ja'p nai' tu a'ga' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ.

Gu Paablo gio gu Siilas nam Piliipos ji oipot ba tu a'gada' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios

¹¹ Ba' mummi dir Troas dai na chich jax bha tütis bhaan gu g'e' kanuub, pu jii chich silh bhammi dir ja'k na pai' ilhi'ch jir dibüir na pui' ti tii Samotraasia. Bhai' dhir ba' kabuimuk gio gamai'p ji jii chich baasi'n dir ja'k na pai' pui' ti tii Niapulid. ¹² Ba' bhai' dhir Niapulid baasi'n ja'k jup bhii chich na pai' pui' ti tii Piliipos, ba' bhai' dhi g'e' kiicham jix io'm mui' bha oi'ñka' am gu Rooma kam ja'tkam, cham tu' pui' na jai' kap. Ba' dhi' bhaan bipio' gu Masedoonia dibüir, bhai' ba' pup oipo ich ji'kchi tanoolh. ¹³ Ba' moo maa'nnim nat pai' dhuuk bam ai na cham tum juanda', ma jii chich mu ja'p ju'ñdharan bhai' gu g'e' kiicham, mu ja'p bix ak jach pix tu tui'dhi' nach pai' ilhii'ñ nam jum jumpa'nda' gu Israel kam ja'tkam nam tu daanda'. Ba' mi ja'p ba ja tii chich maa'n kap nam tu daan gu u'uub, ba' aach mu ja'k ji ai. Mi ja'p jachich ba' ji dharaibuk bhai' ji chu ja a'gi gux bhai'm kai'chdham ñi'ook. ¹⁴ Ba' maadit gui' ji' gu u'uub Liidia tii, nar mu ja'k kam ka' Tiatiira, ba' tu ga'rada' gu jajannulh gux ñakaabma' gux kiki'. Ba' na gu' gammiji tu daanda' buiñor gu Dios, ba' pui' ja'k xi jurtuda nax bhai' xi k'e'k'e' gu Paablo na jax kai'ch na tu a'ga. ¹⁵ Ba' ja'xpix dai nat ba ti jü'ñ buiñor guch Xoi'kam, gio ba' nat bam bakua ja büm gui' nam ji'k jir jum maap oi'dhagam ka'. Mi' dhir ba' dai na soi' bach chitda nach sap xi chibiappui mu ja'k na pai' kio, jup kai'ch: —No' pim ilhii'ñ jiñ jaaduñ nañ silhkam ba ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, xi chibiappui pim muñ ki'aam. Ba' aach jup ma oi, na gu' soi' kai'ch nach baidhim.

16 Ba' maa'nnim na chich giop ba tu daañim mu ja'k na pai' tum daanda', ba tii chich nach mui' ka jiiim na mi ja'p daa maa'n gu ubii tiyaa na bhaan jup tu'ii' gu cham kii' ii'mda'. Ba' bix aixim tu' na pix jix mat ka' no' jaroi' tu' tikka namkidhat, pui' kum ba' mi' daaska' gu ja'tkam, nam gu' mui' tuumiñ bhaan mi mai'chikda'.
17 Ba' gui' ji' gu ubii tiyaa gatuuk dir mui' jich oi jup kai'chim gè' ki'n:

—Dhi'ñi dhi ja'tkam jir tujuandam tugi'ñ am gu Dios gux dhaam kam. Pui' kum ba' ya ja'p tu jam a'gidhim na pim jax ja'k mi' pui' jimia' na ba' uañchudhix ka' gu jam ua'tulhdhara'.

18 Ba' maa'n na pui'ch chitda nach pai' dhuuk mui' ba jiiimda' mu ja'k na pai' tum daanda'. Ba' maa'nnim nax oodat pix ba kèè gu Paablo, nat jax ja'k gi jup titda gu cham kii' ii'mda' na bhaan jup tui'dhi' gu ubii tiyaa:

—Aañ pum titda bhaankamu'n guch Xoi'kam nap buusnia' bhai' dhir bhaan dhi ubiiñ jaduun'.

Ba' mi' jotmoda' buus gu cham kii' ii'mda' bhai' dhir bhaan gu ubii tiyaa, jix kii' dho gu'p jum duu. 19 Ba' giilhim bhai' ji bhaak jamit gui' nam jaroi' mi' ka daaska' gu ubii tiyaa, na gu' cham ka bhaai' nam jax dhui bhaan ka mai'chia' gu tuumiñ. Na gu' nam tii xi ñii'ñ, ni ji'x ku cham ka mamti gu tu' nam tii xi chikka gu ja'tkam namkidhat. Ba' ba daa mit gu Paablo gio gu Siilas, mi' dhir ba' dai na mit ba ja u'uuk mu ja'k irban gu gè' kiicham ja bui gu gè'gèrkam. 20 Ba' mu ji ja aichdhak bhai' ji ja iattulh jamit ja bui gu gè'gèrkam, jup kai'ch am:

—Aach ya' ja bai'ñchu' dhi Israel kam ja'tkam nam mu ja'p oipot ja kokdhichu'n guch ja'tkam tuk, 21 gam nam pui' kai'ch nach sap maakam ba tu jimda' na jax ja'k ni ji'x ku iam jir am nach pui' ja'k tu jimda', nach gu' aach jir Rooma kam.

22 Ba' gu ja'tkam na mit pui' ji' ji ja kèèk, giilhim bhai' ji bhaak jamit, gio gu gè'gèrkam ba pui' ip. Ba tu chia mit dho gu' nam xi ja kookoxdhai gu ja jannulh ja gi'bia' o'xia ki'n. 23 Mi' dhir ba' dai na mit ba tu chia nam ja kuupa', ba' xi chianik jamit gui' na mi' tu nuuka'nda' na

sap jix bhai' ja nuuka'nda' nam ba' cham bubuakia'. 24 Ba' gui' nat pui'p ji ja kèèk, jix io'm tuukab ja'k xi ja kuu gio nat jix bhai' u'uux cha'm xi baapai gu ja tooton.

25 Gu' ji na gu' moo jano' gu iraab tukaa' nam ka tu daan gu Paablo gio gu Siilas, gio ba' nam ka tu laala'n gu alabaa'n buiñor gu Dios, gam gu jai' nam tè kèè gui' nam mi'p kuup, 26 jotmoda'x io'm bhai' ji chum gi'nduki sia mi ja'p dhirap miji irban dir mi' nam pai' ja kukpada' gu ja'tkam. Ba' nai' pix jim kukpio' gu kiki'ñgob, gio ba' gu bapaiñum titropiñ am jup xi i'ki gui' nam ki'n ka buuphich bix gui' nam mi' kuup. 27 Ba' nat pai' dhuuk ba ñiñia gui' na mi' tu nuuka'nda', ba tii na bix kukpio'kix gu kiki'ñgob mi' nam pai' ja kukpada' gu ja'tkam. Ba' bhai' ji baabu gu tèb kuxiiru'n na sap mi' xim mu'ai diilh, na gu' ja'p jum aa' na mit pu nakoo gui' nam mi' kuup na mi' ja nuuka'n. 28 Gu' ji nat gu' jotmoda' mu jiñkui gu Paablo, jup titda:

—Cha'p jum mumua'da'ñ jaduun'. Ya'p tu'ii' ich bix.

29 Ba' pui' cham kam mua gui' na mi' tu nuuka'nda' nam pai' ja kukpada' gu ja'tkam, dai nat ba tu chia pix nam ti bi'ñdha'. Mi' dhir ba'x choo'nnichgit gio na ji gi'bokidhat mirdat mi' ba baa nam pai'p tu'ii' gu Paablo gio gu Siilas, mi ja'p ba' ja tooton am biipi' dir ja'k o'lhia'n ki'n ji kikbo. 30 Gatuuk ba' xi ja boosgak ba ja tikka na sap jax ja'k jix bhaai' na uañchudhix ka' gu ua'tulhdhar ga'n, jup ja titda:

—¿Tu'ñ jax dhuñia'ñ jaaduñ na ba' ba uañchudhix ka' guñ ua'tulhdhara'?

31 Ba' gui'p titda am:

—Dho nap ti jii'ñdha' dho buiñor guch Xoi'kam ja biim gum ki'aam kam na ba' ba uañchudhix ka' gu jam ua'tulhdhara'.

32 Ba' pui' xi chidak bhai' ji chu a'gi mit gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Gi'kora', bix sia gui' nam ji'k mi'p tu'ii' kia'mi'ñ. 33 Mi' dhir ba' dai nat ba ja bakuañ bha ja'p nam pai' jax jix ko'ktulhdhix nam ja gi'biimik. Mi' dhir ba' dai nat ba ja umua' nam bakuana' mu ja'p na pai' suu'n gu suudai' ja biim gui' nam ji'k jir jum maap oi'dhagam. 34 Mi' dhir ba' giop ba ja baidhak mu ja'k kia'mi'ñ, ba tu

ja onbai' ba', joidham pix jix bhai'm taat ji gu' ja bïm gui' nam jir kia'mi'ñ kam, na gu' sap joidham jir am na mit ba ti jii'ñ buiñor gu Dios.

³⁵ Ba' kabuimuk nat ba xia', mui' ba ja joot jamit gu g'e'g'er kam gu ja o'rosiiris tuk nam sap pu tii'npu' gui' na mi' tu nuuka'nda' nam pai' ja kukpada' gu ja'tkam na sap ja do'ñcho' gu Paablo gio gu Siilas. ³⁶ Ba' pui'p ba titda gu Paablo gui' na mi' tu nuuka'nda', jup kai'ch:

—Ba jimia' pim jiñ jaaduñ, na mit gu' sap bha tu joot gu g'e'g'er kam nañ jam do'ñcho'.

³⁷ Gu' ji na gu' cham aa' gu Paablo, dai nap ja titda gu o'rosiiris gui' na mit mu ja joot:

—Dho gu' ja'ppi na gu' moo cham jup jir am na mit ja'p pix tu chia nam jich gi'bia' gio nam jich kuupa', nach gu' aach pui'p jir ja'tkam tugi'ñ gu g'e'kam Rooma kam. Pu cham xich chikkak jamit no' moor pui' nam jax jich chitda gui' na mit yach aich, ka' ba' gu' cham. ¿Gu xib ba' ilhii'ñ am aa nam moox ixchuixim jup bach dho'ñcho'? Gu' ja'ppi diih ji jia nam ya'ni bha jimich dho'ñcho'.

³⁸ Ba' gu o'rosiiris ba ja aa'ñdham jamit gu g'e'g'er kam. Ba' na mit pui' ba ti kai nam jir ja'tkam tugi'ñ gu g'e'kam Rooma kam, giilhim jix chooto'n jamit. ³⁹ Ba' xi boop jamit na mit pu ja tidam nam sap ka tu ja uañi'ñka' gu pui' na mit ji'k jax ja dooda gu Paablo gio gu Siilas. Mi' dhir ba' dai na mit soi' xi ja tidak ba ja joot nam sap ba jimia' mi' dhir g'e' kiicham. ⁴⁰ Ba' gu Paablo gio gu Siilas na mit jax jup bubua mi' dhir nam pai' kuupich, pu jii mit mu ja'k na pai' kioka' gu Liidia. Ba' mi' giop ba ja tii mit gui' nam ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, ba' xi ja guguuxdhak ba jii mit ip gio.

17

*Gu ja'tkam nam ba bhaaku' gu Tesa-
loonika oi'ñkam*

¹ Ba' bhammi dir mu ja'k pu bhii mit gu Paablo gio gu Siilas na pai' jai' kap jup jir g'e'g'er kikcham ka', na pui' ti tii' maa'n kap Anpiipolis, gu jumai kap ba' Apoloonia ip. Ba' bhai' ji' ja'p nam xi oipimik bhai' dhir mu ja'k jup bhii mit na pai' pui' ti tii' Tesa-
loonika, ba' bhai' maa'n kap jup tu daanda'

am gu Israel kam ja'tkam. ² Ba' gu Paablo na gu' ko'raarda' na ba ji jimia' mu ja'p pai' nam jax tu daanda' gu Israel kam ja'tkam, ba' ji'k baikim na pai' dhuuk pu'ñim a'jida' na cham tum juanda' mui' ba ji jimia' mu ja'p nam pai' pu'ñi tu daanda' gu Israel kam ja'tkam gui' nam bhai' oi'ñka' Tesa-
loonika, ba' gammiji ja aagi'ñdha' bhaan gu u'uan mi' na mit pai' tu ua'nak gui' nam bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios, ³ na pui' ja titdada' na sap pui'm kai'ch na kam kuugalhdha' nam pai' dhuuk mu'aa' guch Xoi'kam gui' na Dios pu'ñi bha jootsa'. Mi' dhir sap ba' duadii giop bamgia' mi' dhir koi'ñga'n tir, jup ja titdada':

—Ba' gu Jesus jir di' guch Xoi'kam gui' nañ jaroi' jam aagi'ñ, gui' na saak Dios pu'ñi bha jootsa'.

⁴ Ba' jai' dhit ti jii'ñ jamit buiñor guch Xoi'kam gu Israel kam ja'tkam, mi' dhir ba' dai nam ba kaichu' gu Paablo gio gu Siilas. Gio ba' jai' gui' nam griago ñi'ook ki'n tu a'gada', gui' nam ji'k pu gammiji tu daanda' buiñor gu Dios, pui' mui'p ti jii'ñ jamit buiñor guch Xoi'kam, gio ba' jai' gu u'uub ip gui' nam jir jix a'aixkam ka' pui' mui'p ti jii'ñ jamit buiñor guch Xoi'kam. ⁵ Ba' jai' gui' na mit cham ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam gu Israel kam ja'tkam bhai' ji bhaak jamit, ba' ba ja umua' mit ji'kchi gu ja'tkam gui' nam bha ja'p oipot jix buam tomaat ka' na ji'x jir g'e' kiicham, ba' pui' ja titda am nam sap ja iatgidha' gu ja'tkam gui' nam ji'k cham ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam nam sap ba' jai' bhai'p ji bhaaku' ja bui gu Paablo gio gu Siilas. Ba' pui'm duu dho, giilhim bhai' ji bhaak jamit. Ba' bix maap xim daagik mui' tii jii mit mu na pai' kioka' gu Jason na mit tii o'bhai' gu Paablo gio gu Siilas, nam gu' mi' tibiapka' buiñor dhi' ji' dhi maa'nkam, nam sap ba' mi' dhir ja boosgai mu ja baidhika' git ja bui gu ja'tkam. ⁶ Gu' ji na mit gu' cham mi'p ja tii nam tii pup xi ja gaagaimik, ba' gu Jason pix bhai' ji o'bhai' mit. Tii mirak jamit dho gu' gamai' pix tu dooda ja bïm gui' nam ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, nam gu' maap mi' ka daraa. Mu ba' ba ja aich jamit jiiñkidhat nam pai' darka' gu g'e'g'er kam jup kai'chim am:

—Ya' ja'k jup ba ai mit gu ja'tkam gui' nam bix kap nai' oipidhat ja ñiokbotu'n gu ja'tkam, ⁷ ba' dhi Jason mu xi ja aich kia'mi'ñ. Cham tu' ka'm nii'ñ am dho bix dhi' dhi ja'tkam gu pui' nat jax ja'k tu dai gu g'e'kam Rooma kam na pui' ja'k tu aagix ka', nam gu' pui' kai'ch na sap jumaip jix jai'ch gu g'e'kam na pui' tii' Jesus.

⁸ Ba' giilhim bhai' ji bhaak jamit gu ja'tkam na mit pui' ji' ja kai, gio gu g'e'gerkam ba pui' ip. ⁹ Gu' ji na gu' gu Jason gio gui' na mit maap mi ja aich, jotmoda' xi ja namki mit gu g'e'gerkam. Ba' pui' cham jax ka ja dooda mit, dai na mit ba ja joot nam ba jimia'.

Gu Paablo gio gu Siilas nam ba jimia' Bereeya ja'k

¹⁰ Ba' moo jano' nat jax gamai' ji chuk, bhai' dhir ba ja joot jamit gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam nam sap ba jimia' mu ja'k Bereeya gu Paablo gio gu Siilas, ba' gui' bhai' dhir jup ma jii mit mu ja'k nam pai' tu ja aagi'ñ. Ba' na mit jax e'ek, pu jii mit mu ja'p nam pai' tu daanda' gu Israel kam ja'tkam. ¹¹ Ba' mu ji e'ek bhai' ji chu ja a'gi mit gux bhai'm kai'chdham ñi'ook. Ba' gui' cham jax ji chi'ik jup ti jii'ñ jamit, nam gu' diilh kat pur jix bhabhai'kam ka' dhi' ji' dhi Israel kam ja'tkam nam bhai' oi'ñka' Bereeya, cham tu' pui' na jax gui' nam bhammi ja'k jup oi'ñka' Tesaloonika. Ba' gammiji nabap tanoolh tu jii'ñki'ñdha' am gu ñio'ki'ñ gu Dios nam jix maachim ka' no' moor silhkam gu pui' na jax tu ja a'gi'ñdha' gu Paablo gio gu Siilas. ¹² Ba' mui' dho ti jii'ñ jamit buiñor guch Xoi'kam gu Israel kam ja'tkam, gio jai' gui' nam griago ñi'ook ki'n tu a'gada' pui' mui'p ti jii'ñ jamit buiñor guch Xoi'kam, pui' na jax gu chichio'ñ gio ba' gu u'uub ip gui' nam jir jix a'aixkam ka'. ¹³ Gu' ji na mit gu' pui' ba ti kai gu Israel kam ja'tkam gui' nam bhammi ja'k jup oi'ñka' Tesaloonika na gu Paablo mu ja'k Bereeya ji oirit jup ba tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios. Ba' mu jimik mu ja'k bhai'p ji ja iatgi mit gu ja'tkam gui' nam ji'k cham ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, ba' gui' na mit pui'p ji ja k'e'ek giilhim bhai' ji bhaak jamit. ¹⁴ Gu' ji na gu' gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch

Xoi'kam jotmoda' xi joot jamit gu Paablo na sap bhai' dhir ba jimia' mu ja'k taatsab na pai'r ju'ñdharan gu g'e' suudai'. Dai ba' gu Siilas gio Timoteo bhammi pup oipo am Bereeya. ¹⁵ Ba' jai' dhit jup ma oi mit gu Paablo gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam mummi juugit na pai'r g'e' kiicham ka' Ateenas ti tiigim. Mi' dhir ba' giop ba ja joot nam ba jimia' bhammi ja'k Bereeya pui' xi ja tiidak nam sap pu tiida' gu Siilas gio gu Timoteo nam mui' xi jii'mda' mummi na pai' oiri gu Paablo.

Gu Paablo na Ateenas oirida'

¹⁶ Ba' na mu ja'p ka oiri gu Paablo na pai' jax jir g'e' kiicham, bhammi dir na pai' pui' ti tii' Ateenas, na bhai' ja nira gu Siilas gio gu Timoteo, bhai'x buam ji chu tatdat nat ba ja ti gu didios jup duiñxim nam mi ja'p pix ja'x tuut bix kap na ji'x jir g'e' kiicham. ¹⁷ Ba' gammiji ba ji chu ja a'gidha' gu Israel kam ja'tkam mu ja'p nam pai' tu daanda', gio gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam ba pui' ip, gui' nam ji'k gammiji pu tu daanda' buiñor gu Dios, gio gui' nam mu ja'p jum jumpa'nda' irban gu g'e' kiicham. ¹⁸ Ba' jai' dhit bhai' ji ñiokbo mit buiñor gu Paablo gui' nam pui' ilhii'ñdha' nam bix aixim xi chu buada' nam ba' dhi' ki'n jix bhai'm taat ka', gio ba' gui' nam pui' ja'k jup ilhii'ñdha' na dhi' ki'n jix bhai' tu ja jimda' no'm cham jax jum aa' sia ku bix aixim jix buam tu ja jim. Ba'p kai'ch am:

—¿Tu' ba' aagat jup kai'ch dhi maa'nkam jix xopkigim?

Jai' ba'p kai'ch am ip:

—Panaas ku ja a'mkam tu a'ga dhi maa'nkam gu jai' didios nam cham jir ya' kam, nam sap ba' gui' ja bui ti jii'ñdha' git gu ja'tkam.

Ba' dhi' pu'ñi ja'k kai'ch am, na gu' gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na tu ja a'gi'ñ gu Paablo na bhaan tu a'ga gu Jesus gio nat jax ja'k jum duu nat duadik giop bam mi' dhir koi'ñga'n tir.

¹⁹ Ba' pui' xi kai'chimik ba baidhim am gu Paablo mu ja'p na pai'r Areopago, mu ja'p nam pai' gammiji mi'm jumpa'ndat tu a'gada' gu tu' na jax jum buada' nai' ja'p. Mu ba' ji aichdhak jup titda am:

—Jich aagi'ñdha' ap jich jaduun nar tu'p tu'm da' dhi' nap jax ja'k kia'pix ya ja'p tu a'gim. ²⁰ Na gu' dhi' pui' nap ji'k jax tuch a'gi'ñ, aach cham pai' pui' tɛ kɛkɛt, pui' kuch ba' tiix maachim na jax jir jum duukam.

²¹ Ba' dhi' dhi ja'tkam nam bhammi dir oi'ñka' Ateenas, gio gu jai' gui' nam mik dir bhai'p oi'ñka', gammiji ja ko'raarda' nam jix kaim ka' gu jaroi' no' pu'ñi jax tu a'ga, gio ba' moo na ja ko'raarda' ip nam mi' dhir pui'p ba tu a'gada' no'm pu'ñi cham pai' jaroi' pui' kɛkɛt.

²² Ba' gu Paablo dai nat jax jup kikbo mi' ja saagi'ñ gu mui' ja'tkam nam mi'p tu'ii' Areopago bhai' ji chu ja a'gi, jup ja titda:

—Dho gu' ea na pim ka xiñ kaaya'ñ jaaduñ na pim ya' oi'dha' Ateenas. Dho gu' aañ pui' jam ni'ñ dho na pim giilhim tu' ka'm ja nidhat ja daan gu jam didios tuk.

²³ Ba' maa'n kap na ñich ti ti mu ja'p na pim pai' jax chu daan ja bui gu jam didios tuk, bha tu ua'ñix bhaan gui' na pim mi' tu ja makgixi'ñ, na ja'pnim kai'ch, “Gu Dios na cham jaroi' maat.” Ba' dhi' dhi Dios na pim pui' cham maat na pim daan, aañi' dho jam aagi'ñdha' nar jaroi' dha'.

²⁴ Dho dhi' dhor di' gui' nat jup duu dhi oi'ñga'n gio na ji'k tu' ya ja'p jix chu jai'ch bhaan, gui' nax dhaam jir gɛ'kam gio ya ja'p dhi oi'ñga'n, ba' cham tu' ya ja'p pai' kio bhaan gu chichiop gui' na ja'tkam jup jir ja duiñ. ²⁵ Ni na cham tu' a'miram jum aa' na mu pai' palhbui'ñdha' gu jaroi' gu tu' no' jax jix dhuñim, na gu' dhi' pix jir di' nach maak gu ii'mda' bix ji'ma'n, pui' na jax gu jibiih nach ki'n iibhi, gio bix aixim na tu'ch a'm jum aa'.

²⁶ 'Gio dai maa'n ip gu maa'nkam nat bhaan dir ja mui'dhalh mui' gu ja'tkam nam sap ba' bix kap nai' oi'ñka' na ji'x jir oi'ñga'n, gio ba' nat ja daax nam ji'x pix juugit duduaka' gio nam pai' jax oi'ñka', ²⁷ nam ba' ba gaaga' gu Dios na pa ja'k jup tu'ii', katti iam tu tattamidhat am pix tigia' am na pai'p tu'ii', sia ku gu' gu Dios ti cham tu' mik jup tu'ii' aach jich bui bix ji'ma'n. ²⁸ Na gu' gu Dios buiñor jia nach ba' dudua, pui' ku ba'x bhaai' nach joiñ, gio nach ba' ya ja'p jix jai'ch dhi oi'ñga'n

bhaan, ja'p na mit jax ja'k tu ua'nak ip gui' nam tu u'uanda' gu ya' kam aapi'm jam bui, na ja'pnim kai'ch: “Aach jir maamra'n gu Dios.” ²⁹ Ba' no'ch jir maamra'n gu Dios, cha'ch puich aa'nda' na panaas gu Dios jir pu chu'm na jax gu ja'ppix didios jup duiñxim gux u'uam bapaiñum totbikdam, piam gui' na pu chu'm na gux chua baiñum totbikdam, piam gu ja'ppix jodaip duiñxim jax ña tu'm jup jix dhuñim ka' diih gu maa'nkam. ³⁰ Dho gu' bijik gu Dios cham tu'p jum buixdhat dho ja bui gu ja'tkam, sia kum bix aixim pix tu jimda' nam jax ihii'ñdha' diih, gu' xib pui' kai'ch ji nam sap bix kap mi' pui' ba jimia' gu ja'tkam na jax jix aa'. ³¹ Nat gu' ba tu dai jia gu Dios na pai' dhuuk ba ja aagi'ñdha' bix gu ja'tkam nam jax ja'k tu jimdat bix ji'ma'n. Ba' dhi' bhaankam pui' tu duñia' gui' nat jaroi' pu bijik dir bhaan ti ti, ba' jano' nat pai' dhuuk dua'ñdhak gio mi' dhir jup bamii' koi'ñga'n tir, bix ja mattuda gu ja'tkam.

³² Ba' na mit pu'ñi kai na bhaan tu a'ga gu koi'ñga'n nam giop duduar, bhai' bix aixim ji ai'chux jamit. Jai' ba' siamrip kai'ch am:

—Moo chi jumai tanoolh jach ba' giop jum kaaya' gu dhi' pui' nap jax tu a'ga.

³³ Ba' gu Paablo mi' dhir pu jii ja bui gu ja'tkam. ³⁴ Ba' jai' dhit siamri pix chu'p jum duu mit na mit ba oi' gu Paablo. Maadit jir di' gui' nam mi'r gɛ'gɛrkam ka' Areopago na pui' ti' Doniisio, gio ba' maa'n ja'ppix ubii mui'p xi jimchu' Damaaris tiigim, gio ba' jai' ji'kchi pup gu ja'tkam. Ba' dhi' bix ti jiiñ jamit buiñor guch Xoi'kam.

18

Gu Paablo na ba jimia' Koriinto ja'k

¹ Ba' gatuuk na bhammi dir xi oilhimik gu Paablo na pai'r gɛ' kiicham Ateenas ti tiigim, bhai' dhir gammiji ja'k jup bhii na pai' jumaip jir gɛ' kiicham ka' na pui' ti ti' Koriinto. ² Ba' na mi ja'p ka oiri gu Paablo, mi ja'p ba ti maa'n gu Israel kam maa'nkam na pui' ti' Akiila. Ba' dhi' dhi maa'nkam mu ja'k maaxir na pai' bhaan bipio' gu Ponto dibir, ba' kia'pix pa' mu ja'p ai mit na pai'r Koriinto bima'n gu binga'n Prisiila. Bhammi dir ja'k jam jiiim na pai'r

Rooma, gui' na bhaan bipio' gu Italia dibiiir, na gu' gui' na bhair' gè'kam ka' na pui' tii' Klaudio, bhair' dhair mai' ja aadi biiix nam jik' bha ja'p ka oi'ñkat gu Israel kam ja'tkam, pui' ku mit ba' mu ja'k ma oi'ñcham. Ba' gu Paablo ma ja paxiaram mu ja'p nam pai' oi'ñka'. ³ Ba' na gu' pu chu'm ka'm bhaan jup tu juanda' gu Paablo nam jax chu'm ka'm bhaan tu juanda' gui', nam jup tu buada' gu gè'gèr jajannulh nam ja ga'rada' nam ja ba'kichdha' gu ja'tkam, ba' mi' pu bhair' ji chu jua gu Paablo ja biiim. ⁴ Ba' na pai' dhuuk jum aajidha' na cham tum juanda', ba jimia' gu Paablo mu ja'p nam pai' tu daanda' gu Israel kam ja'tkam. Ba' gammiji ba ji chu ja a'gidha' na tiix aa'nda' nam ba ti jii'ñdha' git buiñor guch Xoi'kam, gio gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam ba pui' ip.

⁵ Ba' na mit pai' dhuuk mummì ba ai gu Siilas gio gu Timoteo bhammi dir ja'k na pai' bhaan bipio' gu Masedoonia dibiiir, cham tu' ka tu jua gu Paablo, dai nat pix bhaan ji bam na gammiji tu ja a'gi'ñdha' gu Israel kam ja'tkam gux bhair'm kai'chdham ñi'ook, na pui' ja titdada' na gu Jesus jir di' guch Xoi'kam gui' na saak Dios pu'ñi bhair' ba jootsa'. ⁶ Gu' ji na gu' gui' ni jix kum ti jii'ñdha', dai na mit bhair' pix ji bhaak, gio na jax aa' kum pu titda na jax cham jir am. Ba' gu Paablo xixiixkak gu jajannulhi'ñ na sap ba' bhaan jix maati' ka' na mit cham kii'galh gu pui' na jax tii pup tu ja a'gidhimik, jup ja titda ba':

—Dho gu' aapi'm dho ba' diilh bar jam kuiñcha ka' na jam tulhiiñchuda' gu Dios, aañ cham tu' kar jiiñ kuiñcha ka', nañ gu' aañ ba jam aagi'ñ. Ba' xib dir ja'p ja'k dai gu jai' ja'tkam jañ pix ba tu ja a'gi'ñmira' nam cham jir Israel kam, na pim gu' aapi'm cham kaim.

⁷ Ba' daipu' nat pu'ñi xi ja tiidak gu Paablo, mi' dhair pu jii na pai' tum daanda', mu ja'k ba' pix ji ai buiñor maa'n gu maa'nkam na pui' tii' Tiisio Juusto, gui' na gammiji tu daanda' buiñor gu Dios gio na mi' dhair ja'p amuub kioka' bii'pagan mi' nam pai' tu daanda' gu Israel kam ja'tkam.

⁸ Ba' maadi' gui' nam bhair' gè'gèrkam ka' nam pai' tu daanda' gu Israel kam ja'tkam Krispo tiigim, ba ti jii'ñ buiñor guch

Xoi'kam ja biiim gui' nam jik' jir jum maap oi'dhagam ka', gio ba' jai' gui' nam jir mi' kam Koriinto. Pui' mui'p ti jii'ñ jamit buiñor guch Xoi'kam moo jano' na mit jax kai gux bhair'm kai'chdham ñi'ook gio na mit pum bopko ip. ⁹ Ba' maa'nnim tukaa' ba kai gu Paablo nat bhair' ba ñio guch Xoi'kam jix dhaam dir, jup titda:

—Cha'p toodon ka' Paablo. Aap moo xi chu ja a'gi'ñchu'nda' gu ja'tkam gux bhair'm kai'chdham ñi'ook, xi oidhidha' ap moo, ¹⁰ nañ gu' aañ jum a'm ti niidhim jia. Ba' cham jixkat jaroi' jax jum dooda', sia ku tii xim mu'aam, ja'p dho ji nañ gu' aañ mui' ya' ka ja bia' gu ja'tkam ya' dhi gè' kiicham nam ka ti jii'ñdha' aañ jiiñ bui.

¹¹ Ba' mi' pup oiri ip gu Paablo na pai'r Koriinto, maa'n oi'dha' dho moo daman taak mi' juruuñ, tu ja a'gi'ñdha' ba' gu ja'tkam gux bhair'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios.

¹² Gu' ji na gu' jano' na pai' dhuuk jup bar gè'kam ka' gu Galion biiix kap na jix bhaan bipio' gu Akaaya dibiiir, maap xim daagik jamit gu Israel kam ja'tkam ba daa gu Paablo, pu bhii'k jamit dho gu' mu na pai' daaka' gu gè'kam. ¹³ Ba' mu ji aichdhak bhair' ji iattulh jamit, jup kai'ch am:

—Aach ya' bai'ñchu' dhi maa'nkam na ya ja'p oirit pui' ja titda gu ja'tkam nam sap buiñor tu daanda' gu Dios na jax ja'k cham jir am nach pui' ja'k tu daanda' aach, na gu' maakam tu aagix aach jich bui.

¹⁴ Ba' kia'pix mui' bax chu a'gam kat gu Paablo, gu' ji nat gu' mui'p ba ñio gu Galion, jup ja titda gu Israel kam ja'tkam:

—Aa gu' dhi' matgim na pim tu' a'gañ jaaduñ, gu' dhi' gu tu' ji no't jax dhuu no' giilhim jir jix buam jum duukam piam no't jaroi' mua nañ ba' dho gi cham jax ji chi'ji jam kaaya' git ji na pim jax kai'chdha' aapi'm na pim jir Israel kam ja'tkam. ¹⁵ Gu' ji na gu' gu tu' ñi'ook ki'n pix nam jax tu a'ga gu ja'tkam, gio na jax ja'k pui' tu aagix aapi'm jam bui na pim tu jimda', gu' dhi' aañ cham maat ji, diilh japim mu pui' xi dhui na pim jax ilhii'ñdha'.

¹⁶ Ba' pui' xi ja tiidak mi' dhair gammiji xi joot. ¹⁷ Ba' gui' palhiip gama ja'k na mit ji bhii, bhair' ji o'bhair mit gu Soostenes gui' na mi'r gè'kam ka' nam pai' tu daanda',

daagik jamit gıbiimik. Ba' gu Galion cham tu'p jum buixi'ñ sia ku mi ja'p jax chum bua.

Gu Paablo na gio ja'k jup ba gıxia' Antiokiıya ja'k, mi' dhir ba' giop ba jimia' na tu a'gara' gu ñio'ki'ñ gu Dios, ba' dhi' ki'n bar baikim ka'

¹⁸ Ba' mui' tanoolh mi' kapup xi juruuñ gu Paablo na pai'r Koriinto. Gatuuk ba' mi' dhir ba jii ja bım gu Prisiila gio gu Akiila, dai na mit jax ja tabuimgi gui' nam ti jıigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Pu jii mit ba' mu ja'k na pai' bhaan bipio' gu Siiria dibıir, dai na mit jax bha tiıtis bhaan gu g'e' kanuub. Ba' bıipi' dir nat chakui bha tis gu Paablo bhaan gu g'e' kanuub, soosnapan xi jiikak gu kuupa'n na ba' bhaan jix maati' ka' nat ba tu kuugalh gu pui' nat jax ja'k tu dai bıipi' dir na pu tu duñia'. ¹⁹ Ba' na mit pai' dhuuk bhammi dir ba ai Eepeso, bhai' pıx juugit oi mit gu Paablo gu Prisiila gio gu Akiila. Ba' ma jii gu Paablo mu ja'p nam pai' tu daanda' gu Israel kam ja'tkam, ba' mu ji e'ek bhai' ji chu ja a'gi bıix nam ji'k mi'm jumpa'nda'. ²⁰ Ba' gui' tiı soi' ba titda am na sap ji'k tanoolh pup mi' ka xi juruuñdhai ja bui, gu' ji na gu' cham jup aa'.

²¹ Dai nat ba jii jup xi ja tiidak:

—Gıoñ ya ja'p jup ba jam paxiaraidha' jia no' moox aa'nda' git gu Dios.

Ba' daipu' xi ja tiidak bhai' dhir pu jii Eepeso, dai nat jax bha tis bhaan gu g'e' kanuub. ²² Ba' nat pai' dhuuk mummi ba ai Sesareeya, mi' dhir jup ma jii bhammi ja'k Jerusaleen nat ba ja paxiaram gui' nam ti jıigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Ba' na bhammi xi oilhimik, bhai' dhir mu ja'k jup bhıi na pai'r Antiokiıya. ²³ Ba' mummi dir Antiokiıya ji'kchi jurni'ñ ki'n mi' dhir giop ma jii gu Paablo bhammi dir ja'p na pai' bhaan bipio' gu Galaasia dibıir gio ba' gui' na bhaan jup bipio' gu Priijia dibıir na ja guguuxdhim gui' nam ti jıigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, na pui' ja titdaim nam sap gammiji ti jıigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam.

Gu Apoolos na Eepeso ji oirıt ba tu a'gada' gux bhai'm kai'chdham ñi'ook

²⁴ Ba' jano' bhammi dir ja'k jup ba ai na pai'r Eepeso maa'n gu Israel kam maa'nkam na pui' tiı' Apoolos na mu ja'k

kiokat Alijandriıya. Ba' dhi' dhi maa'nkam joidham jix bhai' xi buada' na pai' dhuuk xi chu a'gada', gio nax bhai'x mat ka' mi' na mit pai' tu ua'nak gui' nam bijik bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios. ²⁵ Na mit gu'x bhai' tu mamtuxdhak na jax ja'k mi' pui' jıimda' na jax jix aa' guch Gi'kora', pui' ku ba' joidham jix bhai' xi buada' na pai' dhuuk xi chu a'gada' na jax jir tu'm kam gu Jesus, sia ku gu' daipu' kax mat ka' na jax jir jum duukam ka' na tu bopkonaimik gu Juan. ²⁶ Ba' bhai' ji chu a'ga gu Apoolos gux bhai'm kai'chdham ñi'ook mu ja'p nam pai' tu daanda' gu Israel kam ja'tkam. Ba' na mit pai' dhuuk ba kai gu Prisiila gio gu Akiila, mu ja'p jamit dilhkob xi baidhak jix bhai' xi aagi'ñ na jax pik ja'k jir silhkam gu pui' na jax tu a'ga bhaankam gu Dios. ²⁷ Ba' na pai' dhuuk bhai' dhir bar jimdam gu Apoolos bhammi dir ja'k na pai' pui' ti tiı' Akaaya, jix io'm xi guguux jamit gui' nam ti jıigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, gio ba' maa'n u'uan jamit mui'p xi maa na sap ja makia' gu bhammi dir kam gui' nam pui'p ti jıigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Ba' gu u'uan pui'm kai'chim nam sap pıx jix bhai' tiıda' gu Apoolos na pai' dhuuk bhammi dir ba aaya' ja bui. Ba' nat pai' dhuuk bhammi dir ba ai na pai'r Akaaya, jix io'm bhai' jim guguux jamit gui' nat ji'k pu bıipi' dir ja a'm ba ti tiı gu Dios nam ti jıi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, ²⁸ na gu' gu Apoolos bhai' pui' xi ja titda gu Israel kam ja'tkam ja kaıxdhat bıix gu ja'tkam na sap cham tu'r pui' nam jax ja'k ilhii'ñ. Ba' cham bhaai' nam jax tiıda', na gu' maaxik jir pui' na jax ja titda. Ba' bhaan tu ja a'gi'ñdha' mi' na mit pai' tu ua'nak gui' nam bijik bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios na pui' ja titdada' na gu Jesus jir di' guch Xoi'kam gui' na saak Dios pu'ñi bha jootsa' gatuuk.

19

Gu Paablo na Eepeso ja'k ba aaya'

¹ Ba' na bhammi dir ja'k ka oiri gu Apoolos na pai' pui' ti tiı' Koriinto, gu Paablo bıix jukgam ji bhıik bhammi dir ja'k jup ba ai na pai'r Eepeso. Ba' bhai' ba ja tiı ji'kchi gui' nam ti jıigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, ² ba' ja'pni bhai' ba ja tikka:

—¿Aapi'm jam a'm jum tajaa aa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na pimit pai' dhuuk ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Aach pu cham maat jia nar tu'p tu'm da' gu tu'x Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', nach gu' cham pai' jaroi' pu chu'm kēēkēt na pu'ñi ja'k tuch a'gi'ñ.

³ Ba' gu Paablo xi ja tikka na mit sap jax ja'k jum bopko, jup ja titda:

—¿Gu' jax ja'k japimit gim bopkoñ jaaduñ?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Dho pui' na jax ja'k tu bopkonaimik gu Juan.

⁴ Ba'p ja titda gu Paablo:

—Dho gu' gu Juan ja bopkonaimik dho gui' nam ji'k jix aa'nda' nam mi' pui' ba jii'mda' na jax jix aa' gu Dios, ku gu' pui' xi ja titdat ji nam sap ti jii'ñdha' buiñor gui' na jaroi' gatuuk bha jimda', na dhi' aagit jup kai'chdha' gu Jesusus.

⁵ Ba' gui' na mit pui' ji' ji kēēk gu Paablo na pu'ñi tu ja a'gi'ñ, giop mam bopko mit buiñor gu Gē'kam Jesusus. ⁶ Ba' nat pai' dhuuk bhai' xi ja daa gu Paablo, pu ja a'm jum tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', ba' jai' ñii'ñio'k ki'n bhai' ji chu a'ga mit. Mi' dhir ba' dai nam ba tu a'ga bhaankamu'n gu Dios, na gu' pui' ja'k ja jujurtu'n. ⁷ Ba' dhi' bix nat ji'k ja a'm jum tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', aix am mambhix daman gook gu chichio'ñ.

⁸ Mi' ba' pu oirida' gu Paablo, baik masaa'n dho moo mi' juruuñ. Ba' gammiji ba ji jimia' mu ja'p nam pai' tu daanda' gu Israel kam ja'tkam na pai' dhuuk jum a'jida' na cham tum juanda', ba' gammiji ba ji chu ja a'gidha' gu ja'tkam cham ji choo'nnit na pui' ja titdada' nam sap ba ti jii'ñdha' buiñor guch Xoi'kam na sap ba' pu'ñi ja'k gammiji ja a'm ba ti ñiidhidha' gu Dios. ⁹ Gu' ji na gu' jai' ni ji'x kum cham ti jii'ñdha' gu dhi' pui', dai na mit bhai' pix giilhim ji ai'chux guch Xoi'kam gui' na ja'p ji buusan na jax gu xibkam gu boi, na jax aa' kum pu kai'ch na jax cham jir am ja kaixdhat gu mui' ja'tkam nam mi'p tu'ii'. Ba' gu Paablo mi' dhir ba jii ja bui xi ja baidhak dai gui' nam ji'k ti

jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Ba' maa'n kap xim taiñbuidhak gu ba'aak mi' na pai' tu ja mamtuxi'ñdha' gu ja'tkam maa'n gu maa'nkam na pui' tii' Tiraano, mi' ba' pu tu ja mamtuxi'ñdha' gammiji, dai na ji'x juugit pix gu tanoolh. ¹⁰ Gook oidha' juugit ba' tu ja mamtuxdhak, ba' bix jup kai mit gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Gi'kora' gui' nam bha ja'p oi'ñka' na ji'x juugit bhaan bipio' gu Aasia dibix, pui' na jax gu Israel kam ja'tkam gio gui' nam cham jir Israel kam. ¹¹ Ba' joidham jix kii'p jum duukam jix bhai' xi chu buada' gu Paablo, na gu' palhbui'ñdha' gu Dios, na gu' bhaan ti ñiidhidha'. ¹² Sia ji gu' gu papñios ga'n gu Paablo gam jajannulhi'ñ nam ja u'tiki'ñdhat ja a'm xi ja da'ñxi'ñ gux kako'kkam, pu duduar am. Ba' jai' na ja a'm jup tui'ñgit gu cham kiki' i'ii'mda', pu bix ja a'm dir bubua mit.

¹³ Ba' jai' ji'kchi gu Israel kam ja'tkam bha ja'p jup oipoda' am nam pui' mai'p ja jootosda' gu cham kiki' i'ii'mda' na ja a'm jup tui'ñgida' gu ja'tkam. Ba' tii ilhdhat am nam bhaankam gu Jesusus mai' xi ja jootsa' git gu cham kiki' i'ii'mda' na bhaan jup tui'dhi' maa'n gu maa'nkam. Ba' bhai' ji ja ñiok jamit, jup ja titda am:

—¡Aach ya' pu jam titda bhaankamu'n gu Jesusus, gui' na jaroi' Paablo bhaankam tu a'ga, na pim mu ja'k bubuakia' bhai' dhir bhaan dhi maa'nkam!

¹⁴ Ba' dhi' pu'ñi ja'k ja titdadat mai' ja jootosda' am gu cham kiki' i'ii'mda' gu xijum gook maamra'n maa'n gu Israel kam maa'nkam na pui' tii' Esseeba, gui' nar ja gē'kam tuk ka' gui' nam ja a'mkam tu daanda' gu ja'tkam mu ja'p na pai' tum daanda'. ¹⁵ Gu' ji na gu' maa'nnim nam mi' pui' ka titdatu' gu maa'nkam na bhaan jup tui'dhi' gu cham kii' ii'mda', jotmoda' mui' ji ñio, jup kai'ch:

—Jix maat iñ dho gu Jesusus, gio gu Paablo pui'ñ jup jix maat nar jaroi' dha'. ¿Gu' aapi'm jir jaroo da' ku pim ba' bha ja'k puñ chitda?

¹⁶ Ba' daipu' xi chi'ik, pu mui' jimii gu maa'nkam na bhaan jup tui'dhi' gu cham kii' ii'mda'. Mi ja'p dho gu' nai' ji ja gibiimi na ji'x jix oo', pu bix dho gu' tu ja saasxi-chulh gu ja jajannulh. Pui'x dha'npak

jamit pix ba jiboiññor giox kako'ktulhdhix kam. ¹⁷ Ba' na mit pui' ba ti kai gu Israel kam ja'tkam gui' nam mi oi'ñka' Eepeso, gilhim jix chooto'n jamit, gio gui' nam cham jir Israel kam ba pui' ip. Ba' mui' kap pix ja'x pui' tum a'gada' bhaankam gu Gê'kam Jesus.

¹⁸ Ba' jai' mui' gu ja'tkam gui' na mit ji'k ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam mi aajidhat ja kaichdhat gu ja'tkam pui' ba titdada' am gu Paablo nam sap cham ka aa' nam pui' ja'k tu jimda' nam jix buam tu buimik biipi' dir. ¹⁹ Ba' jai' mui' gui' na mit bam mamtuxdhak gu jiboiñ mi ja aichdhak ba ja miññ jamit gu ja u'uan ja niññchudat gu mui' ja'tkam, gui' na mit bhaan mi' ba tum mamtuxdhak gu jiboiñ. Ba' nam xi chu ja'kilhi'ñ nat ji'k ka'm mi' ba ti mi' gu u'uan, jup jum duu gook oo'm daman mambhix miil gu bapaiñum tuumiñ jix chooto totbikdam. ²⁰ Ba' dhi' pu'ñi mui' kap pix ja'x pui' tum a'gada' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Gi'kora', gio ba' na bix aixim jix kii'p jum duukam jup tum buada' na ba' bhaan jix maati' ka' nar gê'kam.

²¹ Ba' gatuuk pui' ba kai'ch gu Paablo na sap giop paxiarmira' bhammi dir ja'p na pai' bhaan bipio' gu Masedoonia dibir, bhai' dhir sap ba' mu ja'k jup bhiiya' na pai' bhaan jup bipio' gu Akaaya dibir. Mi' dhir sap ba' bhammi ja'k jup bhiiya' Jerusaleen, gio ba' moop kai'ch ip na sap bhammi na xi eji Jerusaleen bhai' dhir Rooma ja'k jup bhiiya'. ²² Ba' jai' biipi' gook mui' ba pup xi ja joot gui' nam oi'ñchu'nda' nam palhbuidhidha' tu' na pix ki'n, nam sap biipi' bhammi dir ja'p ba' oipoda' na pai' bhaan bipio' gu Masedoonia dibir. Ba' dhi' nat jaroi' mu ja joot, maa'n jir Timoteo, maa'n ba'r Erasto ip. Diih ba' bhammi dir pup oiri gu Paablo na pai' bhaan bipio' gu Aasia dibir, ji'kchi tanoolh bhai' xi juruun nat ba' moo ba jii.

Nam ba bhaaku' gu Eepeso oi'ñkam

²³ Ba' jano' bhai'p ji bhaak jamit gu ja'tkam gui' nam bhai' oi'ñka' Eepeso na mit bhaan ji chu a'gak guch Xoi'kam, ²⁴ nat gu' maakam ja iatgi maa'n gu maa'nkam na pui' tii' Demetrio. Na gu' dhi' dhi maa'nkam jup tu buada' gu ilhich didios

jix a'bhar totbikdam pu chuutu'm na jax gu gê' ubii dios tugi'ñ na pui' tii' Artemiisa, gio nam pu'ñi chichiop kir jup tuuttuda' gu ilhich didios. Ba' gui' nam ji'k palhbui'ñdha' nam jup tu buada', jix dha'ram ja namki'ñdha'. ²⁵ Ba' maa'nnim bix dhi' ji' nam ji'k palhbui'ñdha', gio gu jai' nam pu chu'm ka'm jup tu juanda', ba ja bai nam mi'p tui'ka' buiñor. Ba' na mit pai' dhuuk bix mi' ba ai, jup ja titda:

—Aapi'm jiiñ jaaduñ, na pim jax bax maat bo jia na joidham jir am dhi' nach tu' bhaan tu juan. ²⁶ Gu' ji na gu' buam pix ba tum bua na pim jax ba ti niññ, gio na buam pix ba tum kai'ch na pim jax ba tē kēē, na pui' kai'ch gui' na saak jir Paablo nam sap cham tu'r didios gui' nam pu'ñi ja'tkam jup ja bua gu didios. Ba' mui' ja'tkam ba ja iatgi pu'ñi ji ja titdaimik, gio gu' bix kap ip na ji'x bhaan bipio' gu Aasia dibir, cham tu' dai ya' na pai'r Eepeso. ²⁷ Ba' dhi' pui' aaiñ jiiñ bui cham jir am, nam gu' cham ka ja ninii'ñdha' gu ja'tkam dhi' nach tu' bhaan tu juan, gio gu chiop mi' na pai' kiik guch ñaan Artemiisa, pui' dho cham jup ka ninii'ñdha' am, nam gu' cham gê'kam ka ilhii'ñdha'. Ba' cham ya' ka tu daanda' am gui' nam ya' buiñor tu daan bix kap dir na ji'x juugit bhaan bipio' gu Aasia dibir, gio ba' nai' ja'p bix kap dir na ji'x jir oi'ñga'n.

²⁸ Ba' na mit pu'ñi kai gui' na mi' pui' ja titda, giilhim bhaakuk pix jiiñak gi' mit, jup kai'ch am:

—iGu' dhi'r gê'kam ji dhich ñaan Artemiisa nar jich dios tuk bix nach ji'k jir ya' kam dhi Eepeso!

²⁹ Ba' mi' cham bhai' nam jax kam duñia' gu ja'tkam nam ji'k mi oi'ñka' na ji'x jir gê' kiicham, nam gu' cham ka maat na jax pik ja'k jir silhkam. Ba' ba daa mit gu Gaayo gio gu Aristaarko, gui' nam maap jiiim gu Paablo, nam jir bhammi dir ja'k kam na bhaan bipio' gu Masedoonia dibir. Ja tiibiopak jamit gamai' pix tu' ja dooda na mit ba ja baidhak mu ja'k na pai' mi' pu tum a'gada'. ³⁰ Ba' gu Paablo mui' tiir jimdam nax chu ja a'gi'ñmiram gu ja'tkam gui' nam jix bhaak, gu' ji nam gu' cham aa' gui' nam ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. ³¹ Gio ba' jai' nam ampik mi'p ka oipo

gu bhabhai' kai'chdham tugi'ñ gu Paablo mui'p ba tu joot jamit nam sap pu tiida' na cham mu ja'k jimda'. Ba' dhi' bhammi dir ja'k jiiim am ja bui gui' nam bix kap jir gè'gèrkam ka' na ji'x bhaan bipio' gu Aasia dibir. ³² Ba' gu ja'tkam pix jiiñak biit am mi' ji jumpaxich na pai' tum a'gada'. Jai' maakam jup kai'ch am gio jai' maakam ip, nam gu' jai' mui' cham maat na mit jax kai'ñkam mi' jim jumpadak giilhim ba kai'ch gui' nam mi'x bhaak. ³³ Ba' jai' dhit gui' nam jix maat na jax jir jum duukam, ba aagi'ñ am gu Alijaanru. Ba' gu Israel kam ja'tkam mui' ji ñu'yasa mit mu ja'k nam pai'x bhaak gu ja'tkam, mi ja'p jamit ba' xi kii biipi' dir ja'k na sap ja a'mkam nokia' nam cham ja juanda'. Ba' gu Alijaanru nobii'ñ ki'n ja'p xi ja duiñ gui' nam mi' giilhim jix bhaak nam sap alhio ka xi kaaya' na jax tu ja a'gidha'. ³⁴ Gu' ji na gu' na mit pai' dhuuk ba maat na pui'p jir Israel kam maa'nkam, gio pix jiiñak jup gi mit. Mii'kim pa' moo nam mi' pu jiiñak, jup kai'ch am:

—|Gu' dhi'r gè'kam ji dhich ñaan Artemiisa nar jich dios tuk bix nach ji'k jir ya' kam dhi Eepeso!

³⁵ Ba' gu gè'kam gui' na tu u'uanda' gu mi' dhi gè' kiicham siamri dakoo ma ja soo'mchulh nam cham ñiokda' gui' nam mi' giilhim jix bhaak, jup ja titda ba':

—|Jiñ jaaduñ na pim jir ya' kam dhi Eepeso, jax dhuu nam moo bix jix maat gu ja'tkam nach aach ya' umua'ñdhix nach ji'k jir ya' kam dhi gè' kiicham nach nuuka'nda' dhi chiop mi' na pai' kii'k guch ñaan Artemiisa, na dhi'r di' gu jodaip duiñxim nat jix dhaam dir ya' gi. ³⁶ Ba' cham ji'xkat jaroi' jax dhoo'da', na gu'x bhai' nuukdhix. Ba' aañ pu jam titda na pim cham ñiokda', cha'pim ja'p pix pu tu buada' na pim jax ilhii'ñdha'. ³⁷ Na gu' dhi ja'tkam na pimit ya' ja aich, cham pai' buam tu bua am jia mi' nach pai' tu chiopi', ni kum cham pai' giilhim jup a'ga guch dios tuk na jax cham jir am. ³⁸ No' gu' dhi Demetrio tu'x a'gam gu jaroi' buiñor gio dhi jai' nam maap tu juan, dho mi'ñi dho daraa am gu gè'gèrkam gui' nam jaroi' ti silhka'n, nam ja bui pui' xi chi'ya' gu tu'

nam pui' ki'n jix bhaak, na ba'x maati' ka' na jaroi' silhkam tu a'gada'. ³⁹ Piam no'm gu' maakam jup jix chu a'gam, dhox bhai' pix jam dhop xi chu a'gai jia pai' na silhkam tu'm a'gada', cham tu' pai' na ja'p pix tum a'ga. ⁴⁰ Na gu' dhi' pui' na pim jax ja'k tu bua gu xib, dhi' cham jir am ji, na gu' cham bhaai'n ka' nach jax ja tiida' gux io'm gè'gèrkam no' mit jax dhuuk maatik bhai' jich chikka gu dhi' pui' na pim jax kai'ñkam pui' tu bua. Dho gu' pui' dho'ch chida' am na aach jir jich kuiñcha ka' na chich diilh jix buam ji chu doodak gu tu' na cham jir am.

⁴¹ Ba' daipu' xi ja tiidak ba ja joot nam ba jimia' mi' dhir.

20

Gu Paablo na ba jimia' Masedoonia ja'k, mi' dhir ba' Greesia ja'k jup bhaya'

¹ Ba' nat pai' dhuuk ampix ji chu juu nam tii pup mi' xix bhaakut gu ja'tkam, ba ja bai gu Paablo gui' nam ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Xi ja guguuxdhak ba', xi ja ñio'kdhak ba jii bhammi dir ja'k na pai' bhaan bipio' gu Masedoonia dibir. ² Ba' bix kap ai na ji'k kap bhaan bipio' gu Masedoonia dibir, ja guguuxdhidha' soi' ja titdaidhat gui' nam ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Gatuuk ba' bhai' dhir mu ja'k jup bhii na pai'r Greesia. ³ Baik masaa'n ba' mu ja'k jup juruuñ, mi' dhir ba'p bar jimdam kat bhammi dir ja'k na pai' bhaan bipio' gu Siiria dibir. Alhi'ch pix ba aagit na moo bhai' ba tisdia' git bhaan gu gè' kanuub, gu' ji nat gu' pui'p ba ti kai nam o'bhagi'ñ gu Israel kam ja'tkam gu bhammi dir kam. Ba' pui' ja'k giisik gio pui' gamai' bhii bix dibir ta'm, gio bhai'p buusnichu' na pai' bhaan bipio' gu Masedoonia dibir. ⁴ Ba' jai'p ma oi mit gui' nam ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, moo gu Soopatir gu Bereeya kam maraa'n gu Piuro, gio ba' gu Aristaarko ip, gio ba' moo gu Seguundo ip gu Tesaloonika kam, gio ba' gu Gaayo ip gu Derbe kam, gio ba' moo gu Timoteo ip. Gio ba' moo gu Tiikiko ip, gio ba' moo gu Troopimo ip, ba' dhi gook jir bhammi dir ja'k kam am na pai' bhaan bipio' gu Aasia dibir. ⁵ Ba' bix dhi' ji' dhich jaaduñ biipi' gamai' xi jii mit, bhammi dir

jam ba' bach ñiira na pai'r Troas. ⁶ Ba' aach gatuuk nat pai' dhuuk xi buus gu piasta jano' na pai' dhuuk jum kua'da' gu paan gakdhi'ñchix kam na cham binka' gui' na ki'n jappukar, mi' dhir gamai'p ji jii chich na pai'r Piliipos bhaan gu gè' kanuub. Bhammi dir jachich ba' ba ai jix chamaam tanoolh ki'n nam pai' oipo gu jai' na mit bii'pi' mu jii. Bhai' chich ba' juruun xijum gook tanoolh.

Gu Paablo na ba ja paxiarmira' gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam gu Troas oi'ñkam

⁷ Ba' nat kia'pix mui' ba jim bhii gu simaan, maap bach jumaap jachich nach ba tu jugia' gu paan ta'tak xich jaixdhai, ba' bhai' ji chu ja a'gi gu Paablo gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Ba' na gu' buimgidhak bar jimdam ka', mui' pu xi chu ja a'gi'ñchu' iraab tukaa' juugit. ⁸ Ba' mi' ba'k chir nach pai'p tu'ii', jir t'è'kob, gio na mui' mimiichdhix gui' na ki'n jix chu maax. ⁹ Ba' moo maa'n bha ja'p jup daa gu biapma' na pai' dhir mu ja'p jix chu maax mi' dhir ba'k chir, Eutiko tügim. Ba' bhai' pui' ma koi na jax ka daa, na gu' pix cham jum tümuim na tu a'ga gu Paablo. Ba' ja'xpix bhai' dhir ma ji gi, mijimmi ji dhuu bipta'n. Ba' na mit tütmigik ti xi bamii', attiuro muukix, pu cham ji'x joiñ. ¹⁰ Ba' gu Paablo timnik daam dir xi bo'ñik mi' xi koom gu biapma', jup ja titda ba' gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam:

—Cha'pim totdon ka'. Dua ji matgim dhi biapma'.

¹¹ Mi' dhir ba' gio mui'p ji chis gu Paablo bhammi ja'k daam dir, gio aach bix. Mi' dhir ba' dai nat ta'tak bach jaix gu paan, ma tu juu chich dho gu'. Gatuuk ba' gio bhai'p ji chu a'ga bix chukaa', nai' pu ji xia'. Mi' dhir ba' dai nat ba jii. ¹² Gio gu biapma' jix ki' mi' dhir jup ba baidhak jamit. Ba' giilhim joidham jix bhai'm taat am na mit pui' ji' tii nat cham muu gu biapma', sia kut t'è'kob dir ji gi.

Gu Paablo na ba jimia' mi' dhir Troas mu ja'k na pai' pui' ti tii' Mileeto

¹³ Ba' aach bii'pi' gamai' xi jii bhaan gu gè' kanuub, miji dir ja'p bix gakoolh jachich bhii bix suudai' dhaam. Bhammi

dir jachich ba' ba ai na pai' jumaip jir gè' kiicham ka' ju'ñdharan gu gè' suudai' na pui' ti tii' Aaso. Dai gu Paablo ba' cham jich oi, na gu' pui'x aa' na silh bhiiya' bix dibii' ta'm. ¹⁴ Ba' na chich pai' dhuuk maap bach ñaanam mi' na pai'r Aaso, mi' dhir maap ba jii chich, dai na chich jax bha tütis bhaan gu gè' kanuub, gamai' pu bhii chich bix suudai' dhaam. Bhammi dir jachich ba' ba ai na pai' ilhi'ch jir dibii' na pui' ti tii' Mitileene. ¹⁵ Mi' dhir ba' gio gamai'p ji jii chich gu bix suudai' dhaam bhaan gu gè' kanuub. Na bar buimgidhak nammi chich ba bubua amuub mi' dhir ja'p na pai' pui' ti tii' Kiiyo. Gu jumai buimgidhak ba' nammip ba ai chich na pai' jumai ilhi'ch jup jir dibii' na pui' ti tii' Saamos. Mi' dhir ba' na chich gio gamai'p ji jii, bhammi dir ja'k jup ba ai chich na pai' pui' ti tii' Mileeto. ¹⁶ Ba' dhi' pu'ñi ja'k jich dhuu chich, na gu' cham aa' na mik bha ja'p oilhidha' gu Paablo na pai' bhaan bipio' gu Aasia dibii'. Pui' ba' cham xi paxiarmirak mu Eepeso ja bui gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, na gu' jootom jix aimtu' bhammi Jerusaleen, na gu' bhammi ja'k jix buusaidham gu piasta bhaan Pentekostees ta'm.

Gu Paablo na ba tu ja a'gidha' gui' nam ja guguuxi'ñdha' gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam gu Eepeso kam

¹⁷ Ba' nach pui' bhammi dir ka oipo Mileeto, ba tu ja joochxi gu Paablo gui' nam ja guguuxi'ñdha' gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam gu Eepeso kam. ¹⁸ Ba' na mit pai' dhuuk mi' ba ai, bhai' ji chu ja a'gi, jup ja titda:

—Dho gu' na pim jax bax maat jiañ jaaduñ na ñich jax ja'k tu jii aapi'm jam bui, sia gu pu jano' dir na ñich pai' dhuuk ya ja'p ai na pai' bhaan bipio' dhi Aasia dibii', ¹⁹ nañ gammiji tu jam a'gi'ñdha' bo bhaankam gu Dios soi'ñ ilhdhat bix jiñ jur ki'n, gam nañ xi suakit na mit gu' giilhim bhai' ji bhaak jiñ bui gu Israel kam ja'tkam, nam tii ilhdhat nam puñ dhooda' git nam jax tii ilhdhat. ²⁰ Ku gu' cham tu' ji na ñich moo dhi' ki'n cham jup ka tu jam a'gidham, gu' ja'pji nañ mui' xi chu jam a'gi'ñchu' ji mi ja'p maaxik ja kaixdhat gu ja'tkam, gio mu ja'p jam kiikia'am ba pui' ip, gu pui'

na pim jax ja'k jum guguuxdhai mi' pui' jiidma' na ba'x bhai' tu jam jimda' gammiji. ²¹ Pui' na jax gu Israel kam ja'tkam, sia gui' nam cham jir Israel kam jañ pui' ja titdada' nam mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' gu Dios, gio nam ba ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam gui' nar Gê'kam na Jesus tii'. ²² Ba' gu xib, Jerusaleen ja'k bhüichu' iñ, na gu' pui' ja'k jiñ jurtu'n gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. Dai ji nañ gu' cham maat na tu'ñ dhuñia' bhammi, ²³ na gu' nañ ji'k kap oilhidha' gu gê'gêr kikcham, pui' ja'k jiñ jurtudidha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na sap kam aajim nam pai' dhuuk jiñ dhaagi' kañ kuupa' gio nam bix aixim jiñ chulhiñchuda'. ²⁴ Ku gu' dhi' cham jax bua ji sia mit puñ dhooda, gu' aañ nañ jix aa' ji nañ jix bhai'ñ chaatit mi' pui' duiñchu'nda' nañ ji'x juugit duaka' gu pui' nat jax ja'k kai'ñkam jiñ a'm ti tii' guch Xoi'kam, nañ pu'ñi nai' tu a'gidha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios na jax joidham jix chu joi'gi'n.

²⁵ Ba' pu xib dir bax maat iñ na cham jaroi' maadit kañ chigia' aapi'm na ñich ji'k ba tu jam a'gi gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga na jax ja'k jir gê'kam gu Dios. ²⁶ Ba' aañ cham tu' kar jiñ kuiñcha ka' sia kut jaroi' cham mi' pui' jii na jax jix aa' gu Dios, ²⁷ na ñich gu' aañ bix pui' ba tu jam a'gi na jax ja'k jix aa' na pim tui'ñgit mi' pui' jiidma', ni ji'x kuñ cham iam xix ixchu. ²⁸ Ba' xib dir ja'p ja'k jam a'm jum aa' na pim mi' pui' xi jiidmat nañ jax ba tu jam a'gi'ñ na pim jix bhai' xi ja guguuxdhat gui' nam pui'p ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, nat gu' pu kai'ñkam jam a'm bam tajaa jia gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. Ba' ja'p ji buusanda' pim na jax gu bipia'dam, na pim gu' ja guguuxi'ñdha' gui' na pim maap tu daan buiñor gu Dios nam ba' cham maakam pix ba jujurtika', nat gu' ba ja saba'lh gu i'ra'n ki'n guch Xoi'kam nat jum jaax. ²⁹ Ba' aañ pu ba jam aagi'ñ nam gatuuk ka jai'chdhilhia' gui' nam ja'p ji bubuakia' na jax gu sisii' gux bhaa'mnagim nam jix ja ji'dilhkadam ka' gui' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. ³⁰ Sia dho aapi'm na pim ji'k ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam jam bui dhir jai'chdhilhia'

am gui' nam bhai' ji ja iatgidha' gu jai' nam pui'p ti jüigi'ñdha', nam jax dhuix aa'nda' pix nam ji'k jup xi ja kaichgida'. ³¹ Moo pim siamri xi chi'ñchukat na ñich jax ja'k jam aa'ñdhak bix ji'ma'n jano' na ñich pai' dhuuk baik oidha' jam bui juruunñdhak nañ tu jam a'gidhimik nabap tanoolh gio nabap tukaa', siañ jax xi suakit.

³² Ba' gu Dios pix jam a'm ti ñii'ñdha'ñ jaaduñ na pim moo mi' pui' xi jiidmat na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga na jax ja'k joidham jix chu joi'gi'n. Na gu' gui'x ai'chu'n jia na pu tu duñia' na mui' xi jam kaapakada' gu jam i'ii'mda' bhaan na pim ba' gammiji mi' pui' jiidma' na jax jix aa', na ba' pui'p jam makia' gui' nat tu' ba ja iimchuda gui' nat ji'k ja a'm ba ti tii'. ³³ Ba' ja'pniñ ja'k jup xi jam tiidam jiñ jaaduñ na ñich cham jaroi' taanik gu tu' nañ a'm jum aa', nich chu' tuumiñ ni gu jajannulh nañ ja ti'ya'. ³⁴ Gu' ja'pji na ñich diñh jiñ ñoonob ki'n tu juanak tu saba'lh gu tu' nañ a'm jum aagaidha', na pim jax bax maat, sia gui' nam ji'k jiñ bix jiidma' ba pui' ip. ³⁵ Gio aapi'm jañ bix pui'p tu jam a'gi'ñdha' na pim pu'ñi tu juanda' gio na pim siamri xi ja maakidhat gui' nam cham bia'ka' nam tu' ki'n tu saba'da', pui' pim xim aagit nat pin jax ti'ik gu Gê'kam jich Xoi'kam na saak jix io'm jix abhaaruix no'ñ pu'ñi tu' nañ pix ja maakim gu ja'tkam, cham pui' na jax no'm ja'kbui' kat tuñ maak.

³⁶ Ba' daipu' nat pu'ñi xi ja tiidak gu Paablo, mi ja'p o'lhia'n ki'n xi kikbok ma tu daani ja bix gui' nam ji'k mi' pu'ñi tu ja a'gi'ñ. ³⁷ Mi' dhir ba' bix mui' ji ai mit gu Paablo xi suañidhat gio na mit xi koomkik, ³⁸ na mit gu'x buam jim ilh na pui' ja titda nam cham pai' ka tigia'. Mi' dhir ba' na chich pai' dhuuk ba jii, jai' bix dappaam jup mach oi mit mummi juugit nam pai' gu'ngukda' gu gê'gêr kaknub.

21

Gu Paablo na ba jimia' bhammi ja'k Jerusaleen

¹ Ba' na chich jax bha tütis bhaan gu gê' kanuub na mi ja'p sê' suudai' jugii'ñ, pu silh bhi chich bhammi dir ja'k na pai' pui'

ti tii' Kos. Kabuimuk ba' bhai' dhir mu ja'k jup bhii chich na pai' pui' ti tii' Roodas, mi' dhir ba' mu ja'k jup bhii chich na pai' pui' ti tii' Paatara. ² Ba' mi' Paatara ba tii chich na maa'n kia'pix mi' dhir bar jimdam gu gɛ' kanuub na mi ja'p sɛ' suudai' jugii'ñ na silh jim bhammi dir ja'k na pai' bhaan bipio' gu Piniisia dibii'r, ba' aach bhaan bhai' pu xi chii'tis. ³ Ba' nammi pai' nach ba jiiim gu suudai' iraab, ba tii chich na mu ja'p pix alhi'ch jir dibii'r na pai' pui' ti tii' Chipre. Ba' aach ja'p gai dhir xi bhii'k, maa'n nach jiiimchu' bhammi dir ja'k na pai' bhaan bipio' gu Siiria dibii'r. Ba' silh mu ja'k bhii'chu' ich na pai' pui' ti tii' Tiuro, nam gu' mu ja'k ti tii'pxidha' gu tu' nam bha tu bhii'ñor bhaan gu gɛ' kanuub. ⁴ Ba' na chich pai' dhuuk mi' ba ai, ba ja tii chich gui' nam pui'p ti jii'gi'ñdha' buii'ñor guch Xoi'kam, mi' chich ba' ja bui xi juruuñdhak xijum gook tanoolh. Ba' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' pui' ja'k ba ja jujurtuda nam pu tii'da' gu Paablo na cham mu ja'k jimda' bhammi Jerusaleen. ⁵ Ba' gatuuk na chich pai' dhuuk mi' dhir giop ba jii gu xijum gook jurni'ñ ki'n, jai' jii'x juugit jup mach oi mit guch jaaduñ bii'x sia dappaam gu ja bipna' gio gu ja maamar mi' juugit na pai'r ju'ñdharan gu gɛ' suudai', mi' na pai' juugit jir gɛ' kiicham ka'. Mi' dhir ba' dai na chich mi ja'p jich o'lhia ki'n xi gu'kik ma tu daani. ⁶ Mi' dhir ba' pu jii chich, dai na chich jax xi ja ñio'kdhak guch jaaduñ na chich jax bha tii'tis bhaan gu gɛ' kanuub na mi ja'p sɛ' suudai' jugii'ñ. Gui' ba' mi' dhir ja'k jup ba suulh jamit mu ja'k ja kiikia'am.

⁷ Ba' mi' jii' dir na pai' pui' ti tii' Tiuro mu ja'k jup bhii chich silh na pai' pui' ti tii' Tolimaida. Ba' na chich pai' dhuuk mi' ba ai, mi'p ba ja tii chich ip jai' gui' nam pui'p ti jii'gi'ñdha' buii'ñor guch Xoi'kam, ba' mi'p xi juruuñdhak jachich ja bui maa'n tanoolh. ⁸ Kabuimuk ba' mi' dhir giop ba jii chich, mu ja'k jachich jup bhii na pai' pui' ti tii' Sesareeya. Ba' na chich pai' dhuuk mummii ba ai, ma jii chich mu ja'k na pai' kioka' gu Piliip gui' na tu a'gada' gu ñio'ki'ñ gu Dios, na maadit jir di' gu xijum gook gui' nam ja palhbui'ñdha' gu noonbi'ñ guch Xoi'kam. Ba' mi' buii'ñor xi chibiapuk

jachich. ⁹ Ba' dhi' jii' na pui' tii' Piliip, tu maamar ka' maakob gu u'uub di'dilhdhim, ba' dhi' pui'p tu a'gada' am bhaankamu'n gu Dios. ¹⁰ Ba' jii'kchi jurni'ñ ki'n maa'n mummip ba ji buus gui' na bhaankam jup tu a'gada' gu Dios na pui' tii' Agaabo, na bhammi dir ja'k jim na pai' bhaan bipio' gu Judea dibii'r. ¹¹ Ba' na jax jim, bhai' jii dhaa gu bhiisparu'n gu Paablo, ba' ki'n xi buuprak gu diilh noonbi'ñ gio gu tootna'n jup kai'ch ba':

—Gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' pui' ja'k jiiñ jurtuda nam sap gu Israel kam ja'tkam pu'ñi buuplhia' bhammi Jerusaleen gui' na jaro'i'r bhiisparu'n dhi'ñi. Mi' dhir jam sap ba' ja chiñia' nam kuupa' gu jai' ja'tkam nam cham jir Israel kam ka'.

¹² Ba' aach na chich pu'ñi kai, bhai' tii soi' jii chii'n gu Paablo na git cham mu ja'k jimda' bhammi Jerusaleen, gio gu jai'ch jaaduñ gu mi' kam Sesareeya pui' tii soi'p titda am. ¹³ Gu' jii na gu' cham jich jii'gi'ñ gu Paablo, dai nat jup xich chii'dak pix:

—¿Jax ku pim ba' moo ja'p dhi' ki'n jup ba suan? Aañ ba' jai' pui'x buam jup ba tu tatda', gu' aañ matgim cham jax jiiñ aa' jii sia ku mit jiiñ buupra bhammi Jerusaleen. Ku gu' cham tu' jii dai no' mit jiiñ buupra nañ ba' cham jax jiiñ aa', gu' ja'ppi sia jii no' mit jiiñ mua nañ cham jax jiiñ aa', pix jii no' mit dhi' ki'n jiiñ bhaamkidhak jiiñ mua nañ mi' pui' duiñchu' na jax jix aa' gui' nar Gɛ'kam na Jesus tii'.

¹⁴ Ba' nat gu' cham jich kai nach jax tii pup titdaimik, aach ba'p kai'ch:

—Dho bak gu' pui' tu tui'ka' ku gi na jax jix aa' guch Gi'kora'.

¹⁵ Ba' gatuuk dai na chich jax jix kii'ch dhuu, pu jii chich bhammi ja'k Jerusaleen. ¹⁶ Ba' jai' dhi' jup mach oi mit guch jaaduñ gui' nam ti jii'gi'ñdha' buii'ñor guch Xoi'kam. Ba' nammi nat ba jur, mach baidhak jamit nach tibiappu' mu ja'p na pai' kioka' maa'n guch jaduuñ na pui' tii' Nasoon. Ba' dhi' bijik dir ba ti jii'gi'ñdha' buii'ñor guch Xoi'kam, jir mu ja'k kam ka' na pai' alhi'ch jir dibii'r na pui' ti tii' Chipre.

Gu Paablo na ba paxiarmira' gu Santiago

17 Ba' na chich pai' dhuuk bhammi ba ai Jerusaleen, joidham jix bhaim ilh jamit guch jaaduñ gui' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. 18 Ba' buimgidhak na chich ba paxiaram mu ja'p na pai' kioka' gu Santiago, jai'p mach oi gu Paablo. Ba' ampik bix mi'p daraa am gui' nam ja guguxi'ñdha' gui' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. 19 Ba' gu Paablo xi ja ñio'kdhak ba ja aagi'ñ nat jax ja'k palhbui gu Dios nat jix kii'p jum duukam jup tu duu ja bui gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam. 20 Ba' na mit pui' ji' kai, joidham jix bhaim ilhdhak ma tu daani mit buiñor gu Dios. Mi' dhir ba' moop titda am gu Paablo:

—Dho gu'ch jaduñ, nap jax bax maat jia na mit mui' ba ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam gui' nam jir ya' kam dhi Israel, ba' nam gu' pui' ilhii'ñ na pui ja a'm jum aa' nam mi' pui' jii'mda' gu pui' nat jax ja'k tu ua'nak gu Moisees na tu aagix ka'. 21 Gu' ji nam gu' ya' pui' ja titda na sap gui' nam jir ya' kam nam mu ja'p oi'dha' jai' kap na pai' jax cham jir Israel, nap sap aap pui' ja titdaidha' mu ja'p ji oilhidhat na cham kam aa' nam mi' pui' jii'mda' gu pui' nat jax ja'k tu ua'nak gu Moisees na tu aagix ka', nam sap cham ka ja matgilchudidha' gu ja maamar na ba' bhaan jix maati' ka' nam jir Israel kam ka'. 22 ¿Jax jap ba' xi ilhii'ñ gu dhi' pui'ch jaduñ? Ja'p dho ji nam gu' pui' ba ti kaaya' gu ja'tkam na pich ya' ba ai. 23 No' pich gi ja'pni ja'k tu duu nam kapbhai' ya' jai'ch maakob guch jaaduñ na mit ba tu dai buiñor gu Dios nam tu makgirxidha'. 24 Dhi'p xi ja baidhai mu jimia' mu gè' chiop nap ba' ja bii'm mi' pui' xi chu kuugalhdha' na mit jax ja'k ba tu dai buiñor gu Dios. Ba' jano' na pai' dhuuk jum aaya' na pim pu'ñi ba tu kuugalhdha', aap ja a'mkam xi chu namkidha' na ba' mi' dhir ja'p ja'k bax bhaai'n ka' nam jiika' gu ja kuup nam ba'm tigia' gu ja'tkam nap tu' ka'm nii'ñ gu pui' na jax ja'k tu aagix, nam ba' bax mat ka' na cham tu'r pui' nam jax kai'ch aap jum bui. 25 Ba' gui' nam ji'k cham jir ya' kam dhi Israel na mit pui'p ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam, pui' ja'k mui' ba tu ja ua'ñxi chich nam cham ka tu kua'da' gu tu' na ja bui makgirxix ka' gup duiñxim

didios, sia gu i'hir nam cham kua'da' gam gu sasoi' gui' nam ja bhiikchudat ja koo'nda', gio ba' nam cham jai'x bhaim ka ja titdada' gu u'uub.

Gu Paablo nam ba dagia' gu ja'tkam na mi' ka oirida' gè' chiop

26 Ba' gu Paablo pui' tiip tu buim nam jax titda gui' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Mui' ma jii xi ja baidhak gu maakob jich jaaduñ, buimgidhak ba' dai na mit pix pui' ja'k bhaan ji baapam nam ba tu kuugalhdhim gu pui' na mit jax ja'k tu dai buiñor gu Dios nam pu tu duñia'. Mi' dhir ba' dai nat mu ba baa gu Paablo gè' chiop nat ba tu aagam nam pai' dhuuk tu makgirxidha' gu Dios bix ji'ma'n.

27 Gu' ji na gu' jano' na pai' dhuuk bam aajidhat nam pai' dhuuk ba tu kuugalhdha' git gu pui' na mit jax ja'k tu dai buiñor gu Dios, ba tii mit gu Paablo na mi' oiri na pai'r gè' chiop ji'kchi gu Israel kam ja'tkam gui' nam bhammi dir ja'p oi'ñka' na pai' jax bhaan bipio' gu Aasia dibiir. Bhai' ji ja iatgi mit gu ja'tkam nam sap ba' bhaim ji bhaaku' buiñor gu Paablo, 28 jup ja titda am gè' ki'n:

—Gor jich palhbui'ñ jich jaaduñ Israel kam kuch daagi tulhiñchuda' dhi maa'nkam na nai' jimdat ja iatgidhidha' guch ja'tkam tuk, na pui' ja titdaidha' na sap pur cham tu' gu pui' nat jax ja'k tu ua'nak gu Moisees na tu aagix ka', gio sap ya' dhi gè' chiop sia pur cham tu'. Daman nat ya' ja baapai gu jai' ja'tkam nam cham jir ya' kam dhi Israel, sia ku gu'x io'm tiix chu xidhuu.

29 Ba' dhi' gu Troopimo aagit jup kai'ch am, gui' nar bhammi dir ja'k kam Eepeso, nam gu' bii'pi' dir ka nii'ñ nam bha ja'p maap ka jim gu Paablo na pai' jax jir gè' kiicham, ba' ja'p jum aa' am nat mu baidhak gè' chiop.

30 Ba' na mit pui' ji ja kè'k gu ja'tkam, giilhim bhaim ji bhaak jamit, pix giilhim ba kai'ch am bix kap bhaim na ji'x juugit jir gè' kiicham. Ba' jai' dhit mu boopok bhaim pu ji dhaa mit gu Paablo, tiimirak jamit gamai' pu bhich mu ja'k na pai'r dirap dir bhaim gu gè' chiop, ba' xi buusaidhak jotmoda' bhaim pu tu kukpa mit gu kiki'ñgob nam gu' giilhim jix bhaaktu'. 31 Ba' ja'p

pik ba ji mu'aak jamit, gu' ji nat gu' moo ampik pui'p ba ti kai gu ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x gu Rooma kam nam giilhim jix bhaak gu ja'tkam bix kap na ji'x juugit jir gɛ' kiicham. ³² Ba' nat jax maap ja jumaap gu sandaarui'x chugi'ñ mu dai'bus. Ba' na mit ba tii gu ja'tkam na mui' ba milhchu' gu ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x gio gu jai' sandaarui'x chugi'ñ, mi' pui' pup tu'ii' am nam mi' ka gibchu' gu Paablo, cham ka juan am. ³³ Ba' gu ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x mui' xi ɛɛk mia'n xi dhaagik gu Paablo xi ja chia gu sandaarui'x chugi'ñ nam buuphia' gook bapaiñum titropiñ ki'n. Mi' dhir ba' ba ja tikka gu ja'tkam nar jaro' dha' gio nat tu' jax dhuu gu tu' nar jix buam jum duukam kum ba' mi' bax mu'aam. ³⁴ Gu' ji na gu' cham maatit ja kɛɛ, nam gu' giilhim gɛ' ki'n bha jiiñak gio nam bix aixim kai'ch, jai' maakam jup kai'ch am gio jai' maakam ip. Ba' pui' ma tu chia nam bhika' gu Paablo mu ja'k nam pai' oi'ñka' gu sandaarui'x. ³⁵ Ba' na mit mu ba aich na pai' dhir mu tim tissa'n mi' na pai' dhir jax mui' ji chum bakpi miji' nam pai' oi'ñka' gu sandaarui'x, tɛ'kob daagik ma bhik jamit gu Paablo nam ba' cham daagii mu'aa' gu ja'tkam gui' nam mi'x bhaak buiñor, ³⁶ nam gu' gatuuk dir giilhim mu boopo' jiiñkidhat, jup xi kai'chidhat am:

—iMu gor mu'aiñ dhi maa'nkam!

Gu Paablo na ba tu ja a'gidha' gu ja'tkam gui' nam jix bhaak ka' buiñor

³⁷ Ba' na mit kia'pix ba ji kuu gu Paablo mi' nam pai' oi'ñka' gu sandaarui'x, ba tikka gu ja gɛ'kam tuk gui' ji' gu sandaarui'x, jup titda:

—¿Cham jir am aa no' ñich alhio ka xi chum a'giñ jaduun?

Ba' gu ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x jup kai'ch:

—¿Ja'p aa griago ñi'ook ki'n tu ñiok ap jiñ jaaduñ? ³⁸ ¿Dho bak gu' cham tu' aap jir di' ji jia gu Ejipto kam maa'nkam gui' nat maa'nnim mummy ma ti jigialhchuda gampix jix chu gak kir ja bim maakob miil gu sandaarui'x nat ja kokda gu Rooma kam?

³⁹ Ba' gu Paablo jup kai'ch:

—Cham, aañ jir jumai ji matgim jiñ jaduun. Jir ya' kam iñ dhi Israel, mu ja'k jañich maaxir na pai'r gɛ' kiicham na pai' pui' ti tii' Tarso gui' na bhaan bipio' gu Siliisia dibir. Ba' aañ ja'p ti xim tiddam jiñ jaduun nap git alhioñ dho'ñcho' nañ ka xi chu ja a'gidha' dhi ja'tkam nam ya'x bhaak.

⁴⁰ Ba' gu ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x cham jax ji chi'ik jup xi chia na tu ja a'gidha' gu ja'tkam. Ba' bhai' xi kikbok gu Paablo na pai' dhir mu tim tissa'n, ja'p xi ja duiñ gu ja'tkam nobii'ñ ki'n nam sap cham ñiokda', ba' gui' pix cham jup ñio mit. Mi' dhir ba' dai nat bhai' ji chu ja a'gi ebreo ñi'ook ki'n, jup ja titda:

22

¹ —Ea na pim alhio ka xiñ kaaya'ñ jaaduñ nañ jax jam tida'.

² Ba'x io'm pix cham ñio mit gu ja'tkam na mit kai na ebreo ñi'ook ki'n tu ja a'gi'ñ. Ba' ja'pni mui' ji kai:

³ —Dho gu' aañ pui'p jir ya' kam dho dhi Israel jiñ jaaduñ, mu ja'k jañich maaxir na pai' pui' ti tii' Tarso, ya' ja'k jañich ba' gi'ir dhi Jerusaleen. Ba' buiñor tuñ mam-tuxdhak jañich gu Gamalial, ba' tu maat jañich gu pui' na mit jax ja'k tu ua'nak gux io'm bijik dir kam guch bopxi kat. Pui' kuñ ba' aañ gammiji buiñor tu daanda' gu Dios ja'p na jax aapi'm jiñ jaaduñ na pim gammiji tu daanda'. ⁴ Ba' biipi' dir giilhim jix ja bhaamki'ñdha' iñ gui' nam ji'k pu'ñi ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, gui' na ja'p ji buusan nar xibkam gu boi, ja da'ngit jañ ja kukpada' gu chichio'ñ gam u'uub. ⁵ Jix maat dho gu dhi' pui' gu ja gɛ'kam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja a'mkam tu daanda' gu Israel kam ja'tkam, sia gux a'aixkam jum aa'ndam jich jaaduñ, na mit gu' dhi' muñ joot mu Damaasko jiñ maakak maa'n gu u'uan nañ ja tii'ñchuda' guch jaaduñ gui' nam mummy oi'ñka' gu ya' dir ja'p kam Israel, na sap ba' dhi' ki'n jix bhaai'n ka' nañ ja da'ngii bha ja ui'ka' git guch jaaduñ gui' nam ji'k ti jii'gi'ñdha' buiñor gu Jesus Nasareet kam, nach ba' ya' Jerusaleen ja aichdhai ja tulhiiñchuda' git.

Gu Paablo na ba ja aagi'ndha' gu Israel kam ja'tkam nat jax dhuuk ti j#ñ buiñor guch Xoi'kam

(Noo. 9:1-19; 26:12-18)

6 'Gu' ji na gu' gammiji gu b#x boi nañ mui' ka jim jix dhaam duuk, nañ kia'pix ba aajidhat mu Damaasko, ba tii ñich nat jiñ a'm b#x xikoolh bhai' ba tum ton bhammi dir jix dhaam giilhim jix o'jo' ki'n. 7 Ba' aañ mi' pu ia nañ jax ka jimdat, ba' ba kai ñich nat bhai' ba tum ñio bhammi dir na pai' bha tum tanoor, jup tum kai'ch: "Aapi' Saulo, ¿jax kup ba'ñ o'bhagi'ñchu?" 8 Ba' aañ xi chikka nar jaroi' dha', ja'p jañ chitda: "¿Jir jaroop gi dha' aapi' G#'kam?" Ba' gui'p kai'ch na bhammi dir bha tuñ a'gi'ñ: "Aa dho aañi' dhor di' gu Jesus Nasareet kam gui' nap jaroi' o'bhagi'ñchu." 9 Ba' giilhim jix chotdon am gui' nañ ja b#m jim, nam gu' b#x jup nai'ñ na bha tum tanoor bhammi dir jix dhaam, dai nam cham k# gu jaroi' na bha ñiok bhammi dir. Dai aañ diil nañ ba' k#.#. 10 Ba' aañ giop xi chikka gui' na bhammi dir bha ñiok, ja'p jañ chitda: "¿Tu'p jix aa' nañ jax dhuñia' aapi' G#'kam?" Ba' gui'p kai'ch: "Dho nap bamgi' giop ba jimda' dho mu ja'k nap pai' ja'k jim Damaasko. Mummim ba'm aagi'ndha' nap tu' jax dhuñia' aañ jiñ a'mkam." 11 Ba' nañ gu' cham ka ñia nat pui'ñ dhooda gui' na bhammi dir bha tanoordat, pui' mit jiñ ñobchik mañ baidhak mu ja'k Damaasko gui' nañ ja b#m jim.

12 'Ba' maa'n mi'p kioka' guch jaduun Ananiyas t#igim nax io'm tu' ka'm nai'ndha' gu Dios na mi' pui' jimda' nat jax ja'k tu ua'nak gu Moises na tu aagix ka', gio nam b#x pix joidham jix k#galhi'ndha' gui' nam ji'k ya' dir ja'p Israel mummim ja'k oi'ñka' Damaasko. 13 Ba' dhi' ji' dhich jaduun Ananiyas t#igim mui' ma jii mu na mit pai'ñ chibiaptuda, jup jiñ chitda ba' mu ji #k: "Aapi'ñ jaduun Saulo, bhañ joot guch Gi'kora' nap sap giop bax ñia ka' xib dir ja'p ja'k." Ba' mi' jotmoda' bhai' ji ñiata ñich nat jax puñ ch#n. Jix bhai' giop bax chu maax nañ nai' xi chi nai'ñ. 14 Mi' dhir ba' moo ja'pni ja'k bhai'p ji chuñ a'gi, jup jiñ chitda: "Jum a'm ba ti tii jiñ jaduun gu ja Dios tuk guch bopxi kat nap sap ba'x io'm jix bhai' ba machia' na jax pik ja'k jix aa',

gio nap ba' tigia' maaxik gui' na jaroi'x io'm jir jix bhai'kam, gio nap ba' pu'ni k#k# na bha tum a'gi'ndha', 15 nap sap gu' aap ba'r di' ka' jia nap nai' tu ja a'gidha' gu ja'tkam na pich ji'k jax ba ti tii gio na pich jax ja'k ba ti kai. 16 Ba' gu xib jum aa' nap xim dikoo'ndha' nap bam bakuanmira' mu ja'p pai' na jax suu'nka' gu suudai' soi'm ilhdhat buiñor guch Xoi'kam na ba' uañchuda' gum ua'tulhdhara'."

Gu Paablo na ba ja aagi'ndha' gu Israel kam ja'tkam nat jax dhuuk tu ja a'gi'ñmirak gux bhai'm kai'chdam ñio'ki'ñ gu Dios gui' nam cham jir Israel kam

17 'Ba' na ñich pai' dhuuk gio ya'p ba ai dhi Jerusaleen, mui' ma jii ñich mu g# chiop na ñich ba tu daañim. Ba' nañ mi' ka tu daan, 18 ba tii ñich gu G#'kam jich Gi'kora' nat mi ja'p bam maax, jup jiñ chitda ba': "Ba jimia' ap ya' dir dhi Jerusaleen, xib moo, nam gu' cham ji'xkat jum j#gi'ndha' sia kup tii ja aagi'ñ nañ jir tu'p tu'm da' aañ." 19 Ba' aañ bhai' tii soi' ji ch#n ja'p jañ chitda: "Ja'pji nam gu'x maat nañ aañ b#pi' dir mu ja'p nai' ja da'ngit ka ja tulhiñchu'nda' gui' nam ji'k ti j#gi'ndha' aap jum bui, na jax aa' kuñ pui' ja gibdat ja ko'ktulhi'ndha'. 20 Gio jano' na mit pai' dhuuk ma'yasimik mua gu Teeban, gui' nam a'mkam ka tu a'gat gu pui' nap jax ja'k jix aa', nam gu' b#x jup jix maat nañ aañ jai' mi ja'p jup xi kiik nañ ja nuukxi'ñ gu daam dir kam ja tii'dhara' gui' na mit mi ja'p xi ja darsak na mit mi' ba ji mua. Jai' ja'xbui' pui'p xiñ chaat iñ na sap pik ba'r am nam mu'aa'." 21 Ba' maa'n na jax jiñ chitda gu G#'kam jich Gi'kora', jup kai'ch: "Ja'pji nap ba jimia', nañ gu' aañ jix aa' nap mik ja'k bh#ya' ja bui gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam."

Gu Paablo nam tii bax g#'bim ka' gu san-daaruix

22 Ba' ja'xbui' juugit pix kai mit gu Paablo nat tu ja a'gi, mi' dhir gu' gio pix jiiñak jup suulh jamit ji, jup kai'ch am:

—iMu gor mu'aiñ dhi maa'nkam, na gu' cham jir am gu pui' na jax kai'ch!

23 Ba' pix mij# dir ji kiksa am nam pui' kai'ch, gio nam mi ja'p nai' xi ja xiixkaim gu ja jajannulh, nam gu' giilhim jix bhaak,

gio gu dibիր nam jax da'ngi nai' tɛ'kob xi buppa am. ²⁴ Ba' gux io'm ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x xi chu chia nam giop baidhika' gu Paablo mu ja'k nam pai' oi'ñka' gu sandaarui'x, gio sap nam xi gii'bia' na sap ba' tu aaga' nam jax kai'ñkam jix bhaamki'ñ gu ja'tkam. ²⁵ Gu' ji na gu' na mit pai' dhuuk ba buupra gu Paablo nam ba' moo ba gii'bia' git, ba tikka gu ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x, jup titda:

—¿Aagix aa na pim ja gibda' gui' nam ji'k jir ja'tkam tugi'ñ gu gɛ'kam Rooma kam, pui' na jax aañ nañ maadit jir di', gio no' pu'ñi chakui maati' no' ñich tu' jax dhuu gu tu' nar jix buam jum duukam ka' ba' gu' cham?

²⁶ Ba' nat pu'ñi kai gu ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x, xi mi' nat aa'ñdham gux io'm ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x, jup titda:

—¿Jax jap ba' ilhii'ñ gu maa'nkam na pich jich chia nach gii'bia'? Maadit jir di' gu ja'tkam tugi'ñ gu gɛ'kam Rooma kam.

²⁷ Ba' nat jax pui' ti kai gux io'm ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x, mu dai'bus nat tikkam gu Paablo, jup titda:

—¿Jir silhkam aa nap aap maadit jir di' gu ja'tkam tugi'ñ gu gɛ'kam Rooma kam?

Ba' gu Paablo jup kai'ch:

—Jir pui' dho nap jax kai'ch jiñ jaduun.

²⁸ Ba' gux io'm ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x jup titda:

—Aañ mui' tuumiñ tu namki nañ ba' maadit bar di' gu ja'tkam tugi'ñ gu gɛ'kam Rooma kam.

Ba' gu Paablo jup kai'ch:

—Ja'pji aañ ilhi'chdham dir pur pu chu'm ji.

²⁹ Ba' pui' cham ka gii' mit gu Paablo, na mit gu' dai bax chooto'n na mit ba maat na maadit jir di' gu ja'tkam tugi'ñ gu gɛ'kam Rooma kam, sia ji gu' gux io'm ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x giilhim jix choo'n nat gan tu chia nam buuphia' bapaiñum titropiñ ki'n.

Gu Paablo na ba tu ja a'gidha' gu ja gɛ'gɛ'kam tuk gu Israel kam ja'tkam nam ti' bax iattulhdham ka'

³⁰ Ba' buimgidhak ba tu chia gux io'm ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x nam sap alhio ka xi dho'ñcho' gu Paablo na buupulh bapaiñum titropiñ ki'n. Mi' dhir ba' dai

nat ba tu ja joochxi gu ja gɛ'gɛ'kam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam gio ba' jai' gui' nam ja'ppix jir ja gɛ'gɛ'kam tuk ka', nax maachim nam jax kai'ñkam buiñor jix bhaak gu Paablo. Ba' na mit pai' dhuuk biix mi' bam jumaap mi' na pai' tum a'gada', ba tu chia nam mu baidhika' gu Paablo, mi ja'p ba' xi ja kiix ja saagi'ñ gui' nam mi' bax iattulhdham.

23

¹ Ba' gu Paablo bha ja'p nai' xi ja tiigik gu gɛ'gɛ'kam nam mui' mi' ba jumpax nam mi' bax iattulhdham, jup ja titda:

—Aañ gammiji mi' pui' jim jiñ jaaduñ na jax ja'k jix ki' ka'm ni'ñ gu Dios.

² Ba' gu Ananiiyas gux io'm ja gɛ'kam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam, xi ja chia nam bha gii'bia' chiñi'ran gu Paablo gui' nam ji'k mi ja'p amuub jup tu'ii'. ³ Gu' ji na gu'p titda gu Paablo:

—Aap dho pui' ja'p jup ji buusnia' nam gii'bia' gu Dios, na gu'm tulhiiñchuda'. Ti' nap gu' cham mi' pui' jim na jax jix aa' nap moo mi ja'p daakat bhai'p ba tu chian nam bhañ gii'bia' dhi ja'tkam jiñ chiñ am, sia ku gu' ti' cham tu' pui' ja'k tu aagix, gio nap sap pik ba' ya' ba xi chuñ a'gidham na jax ja'k jir am nañ mi' pui' jimda' na jax ja'k tu aagix.

⁴ Ba' gu jai' gui' nam mi'p tu'ii' ip jup titda am gu Paablo:

—¿Jax ba' kup ba' pui' pik jup titda dhi' nat Dios gɛ'kam ki'n dai na ba' pu'ñix io'm jir ja gɛ'kam tuk ka' gui' nam bhai' gɛ' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam?

⁵ Ba' gu Paablo gio mui'p ji ñio, jup ja titda:

—Dho gu' aañ cham maati' jiñ jaaduñ no' moop jir di' gux io'm ja gɛ'kam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam. Na gu' gu u'uan ta'm pui'm kai'ch jia gui' na mit bhaan mi chu ua'nak gui' nam bijik bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios na sap pu'ñi cham jir am nañ giilhim titdada' gu jax chu'm gɛ'kam na ja silhka'nda' gu ja'tkam.

⁶ Mi' dhir ba' moo ja'pni ja'k bhai'p ji chu ja a'gi nat ba ja tii nam jai' dhit mi'p tu'ii' gui' nam pariseos jum tii'ti'nda' gio ba' jai' gui' nam saduseos jup jum tii'ti'nda', jup ja titda gɛ' ki'n:

—Aañ dho pui' maadit jup jir di'ñ jaaduñ gui' nam pariseos jum tii'ti'. Ja bui maaxir jañich, ba' pui'p ti jii'gi'ñ iñ nam gio duduardat jup bapmi' gu koi'ñga'n. Pui' ku pim ba' dhi' ki'n xiñ bhaamkidhat ya' ba xiñ iattulhdham.

⁷ Ba' nat jax pu'ñi ja tii'n gu Paablo, ma tu a'ga mit gu pariseos jum tii'tgidam ja biim gu saduseos. Mi' dho gu' cham maa'n ñi'ook kap duuk am nam tii pup xi chu a'gimik. ⁸ Nam gu' jai' maakam jup kai'ch, pui' na jax gu saduseos nam gu' pui' kai'chdha' nam sap cham tu' duduardat giop ka bapmi' gu koi'ñga'n, gio sap nam cham tu' jai'ch gui' nam jir noonbi'ñ gu Dios, ni jax chu'm ii'mda' dho sap moo ku mu pai' ka oirida'. Gu' ba' gu pariseos pui'p kai'chdha' am ip nam sap gu' giop duduardat jup bapmi' ji gu koi'ñga'n, gio sap gui' nam jir noonbi'ñ gu Dios nam jix jai'ch, sia gu jax ña pix chu'm ii'mda' sap na mu pai' oirida'. ⁹ Gɛ' ki'n dho gu' pix jiiñak biit am biix nam ji'k mi'p tu'ii' nam pu'ñi kai'ch, jai' nam pui' kai'ch na cham tu'r pui' na jax kai'ch gu Paablo, jai' ba' nam pui' kai'ch na silhkam jir pui' ji na jax kai'ch. Gio jai' mi' dhir ja'p na mit jax jup guguu gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios nam pui' ja'k jup tu jimda' na jax gu pariseos, jai' bhai' bhaankam jup ji ñio mit gu Paablo, jup kai'ch am:

—Dho gu' maaxik cham tu' jax bua ji dhich jaduun gu tu' nar jix buam jum duukam. Jax jach gi bia' nach jup tii'da' no' gu' pui' ja'k aagi'ñ maadit gu nobii'ñ gu Dios na ba' pui' ja'k tu jim, piam gu jax chu'm ii'mda'? Dho gu' cham jir am dho nach jax dhuu moop ba ji soo'mchulhdha'.

¹⁰ Gu' ji na gu' jai' gui' nam cham ti jii'gi'ñ gu dhi' pui' ja'k, giilhim cham ti jii'kgr am nam bhax bhaak. Ba' pui' too'nnik giop ka xi chu chia gu ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x nam giop ka xi kuupa' gu Paablo mu ja'p nam pai' oi'ñka' gu sandaarui'x nam sap ba' cham daagi' gii'biimii ta'tak jup dooda'.

¹¹ Ba' moo jano' nat jax gamai' ji chuk, buiñor bam maax guch Xoi'kam mi' na pai' kuup gu Paablo, ba'p titda:

—Aap moo cham jax jum aa'nda' Paablo, nam gu' cham ji'xkat jax jum dooda' sia kum jax tii ilhii'ñ gui' nam xim bhaamki'ñ gu ya' kam dhi Jerusaleen. Na gu' kam aa' nap jii' a'mkam bhammi dir ja'k ka tu ja a'gi'ñmira' gu ja'tkam na pai'r Rooma ja'p na pich jax ja'k ba tu ja a'gi ya' dhi Jerusaleen.

Gu Israel kam ja'tkam nam maap jim jumpadai ba tu a'ga' nam jax ja'k dui mu'aa' g'it gu Paablo

¹² Ba' moo jano' buingidhak nat jumai gamai'p ji chu maaxir, jai' dhit maap jim jumpadak ba tu a'ga mit gu Israel kam ja'tkam nam pui' kai'ch nam sap mu'aa' gu Paablo. Gio na mit pui' tii nam sap cham tu' jugia' gio nam cham tu' i'ya', nam pai' dhuuk xi mu'ai sap nam ba' ba tu jugia'. Piam sap no' mit gu' moo jax dhuukat cham jax dhooa, diilh dho sap ba' cham bhai' tu ja jimia'. ¹³ Ba' dhi' na mit ji'k pu'ñi ja'k maa'n ñi'ook jup duu, aix am gook oo'm damdir ji'kchi pup. ¹⁴ Gatuuk ba' na mit pu'ñi xi chu a'gak, dai na mit ba ja aa'ñdham gu ja gɛ'gɛ'kam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam gio gui' nam ja'ppix jir ja gɛ'gɛ'kam tuk ka' gu Israel ja'tkam, jup ja titdaim am mu ji ɛ'ɛk:

—Aach pui' ba tii nach cham tu' jugia' gio nach cham tu' i'ya', nach pai' dhuuk xi mu'ai gu Paablo nach ba' ba tu jugia'. Piam ku chich gu' moo cham jax dhooa, diilh dho ba' cham bhai' tuch jimia'. ¹⁵ Ba' gu xib ja'pni ja'k jix bhaai' na pim aapi'm mu jimia' ja biim gu jai' ja'ppix jich gɛ'gɛ'kam tuk na pim pu tii'npu' gu ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x na kabuimuk bha jam bai'ñxidhika' gu Paablo, ja'p japim xi iatgidhai na pim jix bhai'x chikkam nat tu' ba' jax dhuu gu tu' nar jix buam jum duukam. Aach ba' dai nach gama ja'k pai' boi cha'm ba ti nirda' biipi' dir nach ba' mi' pu mu'aa' na bhai' ka bai'ñchu'nda'.

¹⁶ Gu' ji na gu' moop ja kɛɛ maa'n gu biapma' nar tataalhi'ñ gu Paablo, ba' jotmoda' xi mii nat aa'ñdham mu na pai' kuup

ja bui gu sandaarui'x. ¹⁷ Ba' gu Paablo nat pui' ji' kai, maadit ba tu joochxi gu sandaarui'x, ba' pui' ba titda nat pai' dhuuk mi' ba ai na sap mu baidhika' gu biapma' buiñor gu ja gɛ'kam tuk na sap ba'x xi'lhim tu a'gidha'. ¹⁸ Ba' gu sandaarui'x cham jax ji chi'nik mui'p ma baidhak gu biapma' mu ja'k na pai' daaka' gu ja gɛ'kam tuk, jup titda ba' mu ji ɛɛk:

—Aañ ya' bai'ñchu' dhi biapma' nat bhañ joot gu Paablo gui' na mu kuup, na sap jix xi'lhim xi chum a'gidham.

¹⁹ Ba' gu ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x xi ñobchik mu ja'p xi baidhak gu biapma' na pai' cham jaroi' xi ja kɛɛkɛ' nam jax kai'chdha', ba tikka ba', jup titda:

—¿Jax jap xiñ chiidam jiñ jaduun'?

²⁰ Ba' gu biapma' mui' ji ñio, jup titda:

—Dho gu' na ñich bham aa'ñdham dho na mit maa'n ñi'ook bap duu gu Israel kam ja'tkam nam sap pik ba' bha jimii pum tiida' nap kabuimuk mu ja bai'ñxidhika' gu Paablo nam sap pik ba'x bhax'x chikkam nat tu' ba' jax dhuu gu tu' nar jix buam jum duukam. ²¹ Ku gu' aap cham mi ja jügi'ñdha' ji no'm moo ya' pai' jiidat pui' bam titdaim, nam gu' pui' kai'ch jai' dhit gu ja ja'tkam tuk nam sap gook oo'm aixkam damdir ji'kchi pup mi' pai' ti nürda' boi cha'm jix ixchuixim, nam sap ba' mi' pu mu'aa' gu Paablo nap mui' ka bai'ñchu'nda', na mit gu' sap biipi' dir pui' ja'k ba tii nam cham tu' jugia' gio nam cham tu' i'ya', nam pai' dhuuk xi mu'ai sap nam ba' ba tu jugia'. Piam sap no' mit gu' moo jax dhuukat cham jax dhoda, diilh dho sap ba' cham bhax' tu ja jimia'. Ba' gu xib dai aap pix nam ka xim kaim nap jax chi'ya'.

²² Ba' gu ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x pix cham jax jup tii. Mi' dhir ba' dai nat xi soo'mchulhdhak ba joot gu biapma' na sap diilh pix pui'x chu mat ka' gu pui' nat ji'k jax ba tu a'gi.

Gu sandaarui'x nam Sesareeya ja'k ba do'ñchopu' gu Paablo

²³ Gatuuk ba' dai nat gook ba ja bai gu sandaarui'x chugi'ñ, jup ja titda ba' na mit pai' dhuuk mi' ba ai nam sap xi ja chiñia' gu jai' sandaarui'x chugi'ñ nam jix ki' bam

duñia' nam ba' ja'xpix gamai' ji jimia' na ji chukgia' nam do'ñchopu' gu Paablo mu ja'k na pai'r Sesareeya, ji'k gook jix cha'tmam oo'm sap nam jiidma' gui' nam aagix nam pui' ja tooton ki'n oipoda', gio ba' jai' baik oo'm daman mambhix aixkam ip sap gui' nam kakbai cha'm jup aagix nam oipoda', gio ba' gook jix cha'tmam oo'm ip sap gui' nam jup aagix nam dai laansas ja ua'dat jup oipoda'. ²⁴ Gio nat xi ja chia ip nam ja ulhña' gu kakbai na ba' maa'n bhaan jup jimda' gu Paablo, gio nap ja titda nam sap jix bhax' bai'ñchu' git mu aichulhdha' gux kai' Peeles. ²⁵ Damdir maa'n u'uan mui'p xi ja maa na ja'pnim kai'chim na mi chu ua'ñixchu':

²⁶ “Aañi' nañ pui' tii' Klaudio Liisias ya' dir jañ mui' xi chum guguuxi'ñ bhaan dhi u'uan nap jax jum ilhi'ñ aapi'ñ jaduun' Peeles nap jir jix kai'. ²⁷ Mi' dhir jañ ba' moo ja'pni ja'k jup xim tiidam na mit gu Israel kam ja'tkam ya' daa dhi maa'nkam gio ba' na mit ja'p pik ba ji mu'aak, gu' ji na ñich gu' aañ mu dai'ñnik ma palhbui ja biim guñ sandaarui'x chuk, na ñich gu' pui' ba ti kai na dhi' maadit jir di' gu ja'tkam tugi'ñ gu gɛ'kam Rooma kam. ²⁸ Gatuuk jañich ba' tii ma baidhak mu nam pai' tu a'gada' jim jumpadat gu Israel kam ja'tkam gu tu' no'm bax a'gam, nañ gu' tiix maachim nam tu' ba' ki'n jix bhaamki'ñ. ²⁹ Ba' bhaan bhax' ji chu a'ga mit gu pui' na jax ja'k tu aagix nam tu jimda', gu' ja'p gu tu'x buam jum duukam gu' cham pai' aa' am ji na jax ja'k moor am nam ba' mu'aa', nich chu' palhüp jup jum duukam dho moo na jax ja'k moor am ka' git na ba' mi' pai' pu'ñi ba kuupka' git. ³⁰ Gu' ji na ñich gu' ya' pui' ba ti kai na mit sap maa'n ñi'ook bap duu gu Israel kam ja'tkam nam pui' kai'ch nam mu'aa'. Ba' mu ja'k jañ mui' xi chu jootsa' nam mum bai'ñxidhika', gio ba' gui' nam jaroi'x bhaamki'ñ biix pui'p ba ja tii'n jañich nam mummy jimii aap jum bui mi' pu ti'ya' nam jax ba' kai'ñkam pui'x bhaamki'ñ. Ja'pni daipu'.”

³¹ Ba' gu sandaarui'x pui'p tu buim am na jax ja titda gu ja gɛ'kam tuk, ma baidhak jamit gu Paablo nat pai' dhuuk gamai' ji chuk mu ja'k na pai' Antiipatris ti tii'.

³² Kabuimuk ba' jai' mi' dhir ja'k ba suulh jamit gu sandaarui'x gui' nam pui' jiiim ja tooton ki'n, dai gui' nam kakbai cha'm jiiim jamit ba' pu oi gu Paablo mu ja'k Sesareeya.

³³ Ba' na mit pai' dhuuk mummi ba ai, mi' xi maa mit gu u'uan gux kai', gio gu Paablo mit bix mi ja'p jup xi kix. ³⁴ Ba' gux kai' xi jiiñkuidhak gu u'uan bhai' ba tikka gu Paablo na sap jir pai' kam. Ba' nat ba maat nar mu ja'k kam na pai' Siliisia bhaan bipio' gu dibir, ³⁵ jup titda:

—Dho bak gu'r am ji nañ jum kaaya' nap jax ja'k xi buada' nap tu a'ga'da' no' mit ya' ba ai gui' nam pui' xim bhaamki'ñ.

Ba' daipu' xi chi'ik ba tu chia nam kuupa' gu Paablo pu mi' pui' na pai' jax kio diilh, na pai' kiokat ip bii'pi' dir gu Eroodis kat.

24

Gu Paablo nam cham jax dhoda' gu Israel kam ja'tkam nam tii ba ji iattulhdha' buiñor gux kai' Peeles

¹ Ba' gu Ananiiyas gui' nax io'm jir ja gè'kam tuk ka' gui' nam bhai' gè' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam, jix chamaam jurni'ñ ki'n mummi ba ji buus na pai'r gè' kiicham ka' Sesareeya ti tiiigim ji ja baidhat ji'kchi gui' nam ja'ppix jir ja gè'gè'kam tuk ka' gu Israel kam ja'tkam, damdir maa'n jup xi bai'ñchu' gui' nax matda' ka' na tu a'ga buiñor gu jax chu'm gè'kam, Tertulo tiiigim. Ba' dhi' ji' dhi ja'tkam mu ba ai mit buiñor gui' na mi'r jix kai' Peeles tiiigim nam mi' bax iattulhdham gu Paablo. ² Ba' xi chu joot gux kai' nam bai'ñpu' gu Paablo mu ja'p na pai' kuupka' nam sap ba' mi' ba tu a'ga maap gui' na mit jaroi' mi' ba ai nam jix bhaamki'ñ. Ba' na mit pai' dhuuk mi' ba aich, mui' ji chu a'ga gu Tertulo, jup titda gux kai' Peeles:

—Taxchaab ba'ch jaduun, moo pik ja'p joidham jix jii'kgim jup tu'ii' ich ji. Taxchaab ip gum matda' na joidham bix aixim jix bhai' ji chu buusnichu' aach jich bui nach jir jum ja'tkam tuk. ³ Ba' bix dhi' pui' aach gammiji bhaan gè'kam ki'n jix bhai'ch chaat nap ba' moox mat ka' aapi'ch jaduun Peeles. ⁴ Ba' na cham jix io'm ba ji mii'kidha' nach ya' tum a'gi'ñ, ka xich

kaaya' ap nach ja'pni ja'k jum tii'da': ⁵ Dho gu' dhi maa'nkam aach pui' nii'ñ ji na giilhim nai' jimdat ja kokdhichdhaim gu Israel kam ja'tkam, na ja iatgidhim na jax ja'k cham jir am. Dhi' dhor di' gui' nar ja gè'kam tuk gui' nam nasareenos jum tii'ti'.

⁶ Gio bhammi chiop na pai' tii giilhim jix chu xidhuu, nat cham tu' ka'm ti tii nat agree'n mu ja baapai gu jai' ja'tkam nam cham jir Israel kam. Ba' aach pu kai'ñkam tii daa nach ba' pu tii'dai tulhiiñchuda' git na cham tu' ka'm ti nii'ñ gu pui' na jax ja'k tu aagix aach jich bui. ⁷ Gu' ji nat gu' mu dai'ñnik jup jich baabui gu Klaudio Liisias gui' nar ja gè'kam tuk gu sandaarui'x. Pui' chich dho ba' cham jax dhoda, ⁸ na gu' pui'ch chitda nach sap ya' ja'k aap jum bui tu a'ga' gu dhi' pui' nach jax ba kai'ch. Jix maat dho no' pich bhai' xi chikka diilh nap ba' ba ti jii'gi'ñdha' nach silhkam jup kai'ch gu dhi' pui' nach jax ba tum a'gi'ñ.

⁹ Ba' gui' nam mi' ja'p jup daraa gu Israel kam ja'tkam bix pui'p xi kai'ch am na jax kai'ch gu Tertulo na mi' iattulhi'ñ gu Paablo. ¹⁰ Ba' gux kai' ja'p xi duiñ gu Paablo na sap mui' xi chu a'ga'. Ba' gui' mui'p ji chu a'ga, jup kai'ch:

—Dho gu' aañ jix bhai'ñ chaatit ya' pui' xi chi'ya' dho nañ jax ja'k jup xiñ maat, nañ gu'x maat nap aap mui' oidha' ya' bar jix kai' na ji'x juugit bhaan bipio' dhi dibir.

¹¹ Dho gu' aañ nat kia'pix mambhix daman gook tanoolh ba juruun na ñich bhammi ai Jerusaleen na ñich mu tu daañim buiñor gu Dios, kagit nap tikkada'ñ jaduun nar pui' nañ jax kai'ch. ¹² Ku gu' cham pai' jaroi' buiñor ñiokbo ñich ji, ni miji irban dir gu gè' chiop kuñ cham pai' ja kokdhichu'n gu ja'tkam, ni mu ja'p pai' nam jax jum jumpadat tu daanda' gu Israel kam ja'tkam, ni sia dho moo bhai' dhi gè' kiicham. ¹³ Ku gu' dhi' pui' nam jax kai'ch dhi ja'tkam ni ji'x ji iam kur pui', cham bia' am dho nam jax ti'ya'. ¹⁴ Na gu' aañ dai jia nañ mi' pui' jim nat jax ja'k tu dai xib gu Dios gui' nam pui'p daanit gux io'm bijik dir kam jich bopxi kat, na gu' dai nax aa' nach jix bhai' mi' pui' jiiimda' na jax ja'k jix kii' ka'm nii'ñ. Dhi' ba'r di' gu xibkam boi nam ja'p ilhii'ñ dhi' nam xiñ bhaamki'ñ nach diilh pix pu

tu bua nach jax ilhii'ñ nach ji'k maap jich dhaa'. Gu' matgim aañ jix maat ji na jax ja'k tu aagix na mit tu ua'nak gui' nam bijik bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios, ba' mi' pui' tu daa'ñchu' iñ dho. ¹⁵ Ba' pu'ñip jix biiñak iñ aañ buiñor gu Dios na jax dhi' am nam pui' ja'k jix biiñak nam gatuuk duduadii giop baapmiglia' bii'x gu koi'ñga'n, pui' na jax gui' nam cham u'ua'tulhdhix ka' gio gui' nam jix u'ua'tulhdhix ka'. ¹⁶ Pui' kuñ ba' aañ jiñ dhikoo'ñdhatu' nañ mi' pui' jim na jax ja'k jix kii' ka'm nii'ñ gu Dios gio gu ja'tkam ja bui.

¹⁷ 'Ba' mikkat ji'kchi oidha' ki'n nañ maakam ja'k xi oilhimik na pai' jax cham jir Israel, bhai' ma jii ñich ya' ja'k nañ jir pai' kam na ñich bha ja do'ñchidham gu tuumiñ gui' nam cham bia' nam tu' ki'n tu saba'da', gio na ñich bha tu makgixidham gu Dios bhammi gè' chiop. ¹⁸ Ba' bhai' pui' ka tu kuugalhdhim iñ na jax ja'k tu aagix buiñor gu Dios, bam aajidhat nañ pai' dhuuk pui' tu kuugalhdha' git, gu' ji na mit gu' jano' pik bhai'ñ chiigik gè' chiop bhai' puñ dhaa gu Israel kam ja'tkam gui' nam jir bhammi dir ja'k kam na pai' bhaan bipio' gu Aasia dibii', ku gu' tii cham pai' ja kokdhichu'n iñ ji gu ja'tkam. ¹⁹ Dho gu' gui' ji jia nam ya'ni bha jimii pu ti'ya' nam jax kai'ñkam ba' pui' xiñ bhaamki'ñ. ²⁰ Piam kum gu' dhi' nam ya'p tu'ii', dho ya' pui' xi chi'ya' am no' mit mooñ chi' nañ jix buam tu bua gu tu' nar jix buam jum duukam jano' nañ pai' dhuuk bhammi kap tu'ii' ja bui nam pai' tu a'gada'. ²¹ Ja'p jañich pix xi chi' gè' ki'n jano' nañ pai' dhuuk bhammip tu'ii' ja bui: "Pu kai'ñkam ya'ñ iattulhi'ñ japim nañ ti jii'gi'ñ nam gio duduardat jup bapmi' gu koi'ñga'n."

²² Ba' gux kai' Peeles mi' pui' cham ka ja kaim gui' nam mi' tii ka iattulhi'ñ gu Paablo, na gu' pui' pu tē kēēkē' na bhaan tum a'ga guch Xoi'kam gui' na pui' ji buusan nar xibkam boi. Ba'p ja titda:

—Moo chi jano' ba' na pai' dhuuk ya' aaya' gux io'm ja gè'kam tuk gu sandaarui'x na Liisias tii' nañ ba' jam aagi'ñdha' na jax ja'k jir am ka' gu dhi' pui' na pim tu' bhaan tu a'ga.

²³ Ba' daipu' xi chi'ik gux kai' Peeles, ba

chia gu sandaarui'x chugi'ñ na giop ka xi kuupmira' gu Paablo amuub mi' dhir ja'p, ku gu' sap cham tu' ji na moop buupulh ka' na ba'x bhaai'n ka' na ji'x mi' ja'p jup xi oirida', gio nam cham ja juanda' gui' nam ji'k mi' aajidhat jix chiigik ka'.

²⁴ Mi' dhir ba' gatuuk nat pu'ñi ja'k xi chianik gu sandaarui'x chugi'ñ, ji'kchi jurni'ñ ki'n gio mi'p ba ai gux kai' Peeles na pai' tum a'gada', bii'x jup xi bai'ñchu' gu binga'n Drusiila tiigim na pui'p jir Israel kam ka'. Mi' dhir ba' moo xi chu joot gux kai' Peeles nam bai'ñpu' gu Paablo. Ba' na mit pai' dhuuk mi' ba aich, bhai' ji chu ja a'gi na jax ja'k jix bhai' nam mi' pui' jiimdat jix biiñak ka' buiñor guch Xoi'kam.

²⁵ Gatuuk ba' ja'pni ja'k bhai'p ji chu ja a'gi, na sap tu' cham jir am nam pu tu buada', nam gammiji tu' ka'm ti nai'ñdha' na ba' cham ja tulhiiñchuda' gu Dios na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n. Ba' giilhim pux choo'nnit kai gux kai' Peeles, mi' pui' dho gu' cham ka kaim, dai nat ba soo'mchulh pix gu Paablo na ka tu a'ga, jup titda:

—Bax bhai' pix tu a'ga ap jiñ jaduun. Ba jimia' ap, gatuuk jañ ba' giop bam bai'ñdha' nañ pai' dhuuk cham tu' jax buada'.

²⁶ Gu' na ja'p tii ilhdhat ip ji gux kai' Peeles na git tu' tuumiñ ba aagi'ñdha' gu Paablo na ba' ba do'ñcho' git, pui' ku ba' mi'mia'n tii bai'ñdha' nam gook dit tu a'gada'. ²⁷ Gook oidha' dho gu' moop duu na maa'n na bai'ñdha' na ji'x juugit jir jix kai' kat. Mi' dhir nat gu' bam pataasa, jumai ba' bhaankam mi' bar jix kai', Porsio Pesto tiigim. Ba' gu Peeles, na gu'x aa' nam jix kii'galhi'ñdha' gu Israel kam ja'tkam, pui' cham xi dho'ñchok gu Paablo. Diih chi sap panaas jix maat na jax dhuñia' gui' na gatuuk mi' bar jix kai'.

25

Gu Paablo nam gio cham jax jup dooda' gu Israel kam ja'tkam nam tii iattulhi'ñdha' buiñor gux kai' Pesto

¹ Ba' mi' ba ai gu Pesto na pai'r Sesa-reeya nam ba' mi'x kai' ki'n ba daasa'. Ba' gatuuk baik jurni'ñ ki'n mi' dhir ma jii bhammi ja'k Jerusaleen. ² Ba' nat pai'

dhuuk bhammi ba ai, bhai' ji iattulh jamit gu Paablo gu ja gɛ'gɛrkam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam ja biiim gui' nam ja'ppix jir ja gɛ'gɛrkam tuk ka' gu Israel kam ja'tkam, ³ nam pui' titda na sap tu chiñia' nam mu baidhika' bhammi Jerusaleen. Gu' ja'pji nam tii ilhdhat ji nam sap bhammi pai' boi cha'm mu'aa' git nam mui' ka bai'ñchu'nda'. ⁴ Gu' ji na gu' cham jup aa' gux kai' Pesto, dai nap ja titda pix na mi' pix kuupka' Sesareeya, na gu' sap cham xiim gio mu ja'k jup bhiiya'. ⁵ Jup ja titda:

—Mummi ji nam muñ oidha' gu jam gɛ'gɛrkam tuk nañ pai' dhuuk ya' dir gamai' ji jimia' mu ja'k Sesareeya. Ba' no' gu' moo silhkam pui'x buam tu dooda gu Paablo, dho gu' mi' dho ba' pui' xi kai'chdha' pim nat jax pui' tu dooda.

⁶ Ba' bhammi ka pup xi juruuñ gux kai' Pesto na pai'r Jerusaleen ji'k xijum baik tanoolh, gatuuk ba' dai nat ba jii mu ja'k Sesareeya. Ba' nat mu ji ɛɛk buimgidhak bhammi ba daibu atookkor ta'm na pai' daaka' gu gɛ'kam, na pai' dhir jix bhaai' na daakat nai' tu ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam. Mi' dhir ba' moo ba tu joot nam bai'ñpu' gu Paablo. ⁷ Ba' nat pai' dhuuk mi' ba ai gu Paablo, mui' xi ai mit jix io'm mia'n gu Israel kam ja'tkam gui' na mit Jerusaleen dir mu ai. Mi' ba' bix aixim bhai' ji iattulh jamit, panaas kum moox ñii'ñdham xi kai'ch gu tu' nat jax dhuu nar jix buam jum duukam. Gu' pix ja'p kai'ch am ji, nim maa'n ku iam jir pui', pu cham dho jax dhooda mit. ⁸ Ba' gu Paablo na jax jup xim maat mui'p ji chu a'ga, jup kai'ch:

—Aañ nañ jax pix jup ba kai'ch dho nañ cham pai' dhuuk tu'x buam jum duukam jax bua, ni nañ pai' dhuuk jax kai'ch na cham tu' kam aa' nach mi' pui' jiiimda' na jax chu aagix aach jich bui nach jir Israel kam ja'tkam, ni sia dho moo gu gɛ' chiop kuñ cham pai' dhuuk jax kai'ch na cham tu' bhai', ni buiñor gu gɛ'kam Rooma kam kuñ cham pai' dhuuk buam pix tu bua.

⁹ Ba' gux kai' Pesto nax aagit nam jix kii'galhi'ñdha' gu Israel kam ja'tkam, xi chikka gu Paablo, jup titda:

—ɛKa'ch ji sap mu jimia' aa bhammi Jerusaleen nach ba' bhammi tu a'ga' gu dhi' pui' na pim tu' bhaan tu a'ga?

¹⁰ Gu' ji na gu' gu Paablo jup titda pix:

—Dho gu' ya'p tu'ii' iñ ji na pai' juugit jir gɛ'kam gu Rooma kam na pai' pik jix io'm jum aa' na pim pu'ñi tuñ a'gidha'. Gio na gu' nap jax bax maat nañ aañ cham tu'x buam jum duukam jax ja buixi'ñ gu Israel kam ja'tkam. ¹¹ Gu' no'ñ gu' moo silhkam pui'x buam tu dooda' git gu tu' nar jix buam jum duukam, cham jañ dho jax kai'chit sia ku mit bañ mua, na gu' pui' ja'k pix bar am ka' git. Gu' ji nañ gu' cham tu' pui' tu bua nam jax jiiñ iattulhi'ñ, cham bhai' dho ba' moo na jaroi' mui'p bañ bai'ñchu'nda' ja bui. Gu' aañ bhammi dir ja'k ji nañ jix aa' nañ bhiiya' buiñor gu gɛ'kam Rooma kam nach ba' maap tu a'ga' gui' nam jaroi'ñ iattulhi'ñ.

¹² Ba' gux kai' Pesto nat pu'ñi kai, xi ja tikkarak gui' nam aagi'ñdha' na jax ja'k jir am ka' gu tu' no' jax jix dhuñiim. Mi' dhir ba' moo gio mi'p ji ɛɛk jup titda gu Paablo:

—Dho bak gu' bhammi dir ja'k bhiiya' ap ku giñ jaduun buiñor gu gɛ'kam Rooma kam, nap gu' diil pui' ba kai'ch.

Gu gɛ'kam Agriipa tii'gim na bax kaim ka' gu Paablo na jax ja'k tu a'gada'

¹³ Ba' gui' nar gɛ'kam ka' Agriipa tii'gim bii'ma'n gu binga'n Berniis tii'gim mummi ba ai mit Sesareeya nam paxiartudim gux kai' Pesto. ¹⁴ Ba' na mit gu' mui' tanoolh mi' juruuñ, ba' gux kai' Pesto ba aagi'ñ gu gɛ'kam na jax ja'k tu tu'ii' buiñor gu Paablo, jup titda:

—Maa'n ya' kuup gu maa'nkam nat ya' pu cham xi do'ñchok gu Peeles gui' na bii'pi' dir ya'r jix kai' kat. ¹⁵ Ba' maa'nnim na ñich ma jii bhammi Jerusaleen, bhai' pui' bañ chitda am gu ja gɛ'gɛrkam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam gio gui' nam ja'ppix jir ja gɛ'gɛrkam tuk gu Israel kam ja'tkam nañ sap tu chiñia' nam mu'aa' gu Paablo. ¹⁶ Gu' ji nañ gu' aañ jup ja titda nach cham tu' pui' ja'k tu jim aach nach ji'k jir ja'tkam tugi'ñ gu gɛ'kam Rooma kam nach moop ba ji mu'aa' gu jaroi' no' mit pu'ñi chakui

tu a'ga gu jaroi' bima'n nam xim bhabhaakui'ndha' na ba'x maati' ka' na jax ja'k jix chu buusnia'. ¹⁷ Ba' moo jano' na mit pai' dhuukya' ai, pu buimgidhak ba tu chia chich nam bha baidha' gu Paablo mi' na pai' tum a'gada' nam ba' mi' tu a'ga' maap. ¹⁸ Ku gu' na mit pai' dhuuk bhai' ji chu a'ga, cham tu' pui' ja'k ji chii mit ji nañ aañ jax ja'k ilhii'ñ nam ti'ya' git, nim maa'n dho moo ku mit bhaan tu a'ga gu tu' nar jix buam jum duukam. ¹⁹ Dai nam jax ja'k tu jim diih jamit pix bhaan bhai' ji chu a'ga na sap cham mi' pui' jim gu Paablo, gio sap na pui' kai'ch nat giop dua gu jaroi' na pui' ti' Jesus na mit ti' mua. ²⁰ Gu' ba' aañ nañ gu' cham maat na jax ja'k jir am gu dhi' pui' nam jax kai'ch, aañ xi chikka gu Paablo no' moox bhai' nach mu jimia' bhammi Jerusaleen nañ ba' bhammi ja kaaya' gu dhi' pui' nam jax kai'ch. ²¹ Gu' ji na gu'p kai'ch na sap bhammi dir ja'k buiñor gu gè'kam Rooma kam jix aa' nam maap tu a'ga' gui' nam jaroi'x bhaamki'ñ. Ba' aañ ya' pix ka xi chu chia nam kuupka' nañ ba' mi' dhir gatuuk mui' ba tu jootsa' nam mu baidhika' pai' na duuk jir am ka'.

²² Ba' nat pai' dhuuk tiimu na pui' xi chu a'gimik gux kai' Pesto, mui' ji ñio gu Agriipa, jup titda:

—Aañ dho pui'p jix kaim gu jaduun nap jaroi' aa' na jax ba' ja'k moo xi bua na tu a'gada'.

Ba' gu Pesto gio mui'p ji ñio, jup titda:

—Jir am dho jia nach kabuimuk kaipu'. Kagit na jax xi buada' nap kaaya'.

²³ Ba' na bar buimgidhak, mui' ma jii gu Agriipa bima'n gu binga'n Berniis na mit ba kaim gu Paablo na jax ja'k xi buada' na tu a'ga' mi' na pai' jax ba tum a'gada'. Dai na mit jai' xi chim ti'dhak gu jajannulh gui' nam jax chu'm gè'gèrkam ja ti'ka' na sap ba'x maati' ka' nam jir gè'gèrkam. Mi' dhir ba' dai na mit mui' ba baap mi' na pai' tum a'gada' ja bim gu ja gè'gèrkam tuk gu sandaarui'x gio gui' nam ji'k jir a'aixkam mi' dhi gè' kiicham. Mi' dhir ba' xi chu joot gux kai' Pesto nam bai'ñpu' gu Paablo. ²⁴ Ba' na mit pai' dhuuk mi' ba aich, mui' ji chu a'ga gux kai' Pesto, jup kai'ch:

—Dho ya' dho bap tu'ii' dhich jaduun nap saak jix kaim aapi'ñ jaduun Agriipa gio aapi'm na pim ji'k ya'p tu'ii'. Ba' dhi' gu Israel kam ja'tkam maa'n nam ya' iat-tulhi'ñ aañ jiñ bui, sia bhammi Jerusaleen na ñich mu jimik maa'nnim pu'ñip jiñ chitda am, gio na pix cham ji'x ikix nam bhañ chian nañ sap tu chiña' nam mu'aa'. ²⁵ Gu' ji na gu' aañ nañ pui' xiñ aa', panaas cham tu' jax bua gu tu' nar jix buam jum duukam na jax ja'k moox bhaigit nañ tu chiña' nam mu'aa'. Gu' ji nat gu' diih pui' ja'k jup ti' na sap buiñor ja'k gu gè'kam Rooma kam maap tu a'ga' am gui' nam jaroi'x bhaamki'ñ, ba' mui' tiip jix chu jootsam ka' iñ nam mu baidhika'. ²⁶ Gu' ji na gu' cham bhai' nañ jax ja'k mui' xi chu ua'ñxidha' gu gè'kam Rooma kam, nañ gu' cham maat nat tu' jax dhuu dhich jaduun Paablo. Ba' aañ pu kai'ñkam bha jam bai'ñxi xib aapi'm na pim ji'k ya'p tu'ii' gio aap gè'kam jiñ jaduun Agriipa, na pim ba' kaaya' na jax ja'k tu a'ga' na ba' gu' aañ jup jix bhaai'n ka' nañ jax ja'k mu tu ua'ñxidha' gu gè'kam Rooma kam. ²⁷ Ja'p dho ji na gu' cham jir am aañ jiñ bui nañ moo ja'p pix mui'p ba tu jootsa' gu jaroi' nam mu baidhika' no' ñich cham bix mu tu joot gu u'uan na pui'm kai'chidha' nat tu' jax dhuu.

26

Gu Agriipa gui' nar gè'kam ka' na ba kaaya' gu Paablo na pui' kai'chdha' na ti' cham tu' jax buada' gu tu' nar jix buam jum duukam

¹ Ba' gu Agriipa xi chia gu Paablo na mui' xi chu a'ga', jup titda: —Eap xi chu a'gañ jaduun nap jax ja'k ilhii'ñ.

Ba' gu Paablo nobii'ñ ki'n ja'p xi ja duiñ gu ja'tkam nam sap cham ñiokda', ba' mui' ji chu a'ga, jup kai'ch:

² —Moox bhai'ñ chaat iñ na ñich ya' ba ji chu a'ga aap jum bui gè'kam jiñ jaduun Agriipa, nañ gu'x maat nañ aap jum buiñ palhbuidha' gu dhi' pui' nam jax ja'k jiñ iattulhi'ñ gu Israel kam ja'tkam. ³ Nap gu' aap jix bhai'x maat jiañ jaduun gu dhi' pui' nach ji'k jax ja'k tu jim aach nach jir Israel kam ja'tkam gio nach jax ja'k tu a'gada' gu tu' no'ch bax a'gak. Ba' gu xib aañ pum

titda nap jix bhái' ka xiñ kaaya' git no'p moo pui'p ilhii'ñdha' git nañ jax jum tiida'.

Gu Paablo na ba tu aa'nda' na jax ja'k tu jimdat biipi' dir na chakui ti jii'ñdhat buiñor guch Xoi'kam

⁴ 'Bix jam dhox maat gu Israel kam ja'tkam nañ jax ja'k tu jimdat jano' nañ pai' dhuuk ja bui kiokat bhammi Jerusaleen, sia gu pu ilhi'chdham dir. ⁵ Pui'p jix maat am dho nañ gammiji pui' ja'k tu jimda' na jax gui' nam pariseos jum tiiti', gui' nam tu' ka'm nii'ñ bix na ji'k jax ja'k tu aagix. Jum aagi'ñdha' am dho no'm moo pui'p ilhii'ñdha' git nam bha jimii ya' pum tiida'. ⁶ Ba' gu xib dhi' ki'n pix ya'ñ chulhiiñchu'n am nañ mi' pui' tu daa'ñchu' gu pui' nat jax ja'k tu ja daaxdhak gu Dios gu bijik dir kam jich bopxi kat na gatuuk pu tu duñia'. ⁷ Ba' aach nach ji'k jir bopxi'ñ gu mambhix gook maamra'n gu Jakob, ti niir ich na pai' dhuuk pui' ji chu buusnia' gu dhi' pui' nat jax ja'k tu ja daaxdhak, pui' kuch ba' aach gammiji tu daanda' buiñor gu Dios nabap tanoolh gio nabap tukaa'. Ba' gu xib dhi' ji' ki'n pix ya'ñ iattulhi'ñ am gu Israel kam ja'tkam, nap ba' moox mat ka'ñ jaduun, ⁸ nam gu' cham ti jügi'ñ jia na gu Dios jir gè'kam, nax ai'chu'n na pu tu duñia' nam gio duduadiip baapmigia' gu koi'nga'n.

Gu Paablo na pui' ba ti'ya' na giilhim ja tulhiiñchudimik gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam

⁹ 'Aañ dho biipi' dir nañ chakui ti jii'ñdhat buiñor gu Jesus Nasareet kam, pui'ñ aa'nda' iñ nañ bix aixim tu dooda' na jax ja'k dui cham jaro'i' bhaan ka titii'ñchuka' git buiñor. ¹⁰ Pui' ñich dho gu' tu dooda' maa'nnim bhammi Jerusaleen ki'n gu u'uan na mit jiñ maa gu ja gè'gèrkam tuk gui' nam bhái' gè' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam. Mui' ñich dho gu' ja da'ngik ja kuu nam ji'k ti jügi'ñdha' buiñor gu Jesus, gio ba' nam pai' dhuuk ba ji ja kooda', aañ jai' bix pui'p xiñ aa'nda' nar am gu pui' nam jax ja buada'. ¹¹ Gio ba' nañ gammiji ja gibdat ja chianda' nam pu ti'ya' nam cham tu' ka ti jügi'ñdha' buiñor gu Jesus. Bix kap jañich dho gu' pui' ja dooda nam ji'k kap jum jumpadat tu

daanda', sia gui' nam mu ja'p oi'dha'ka' jai' kap na pai' jax cham jir Israel.

Gu Paablo na gio pui'p ba ti'ya' nat jax dhuuk ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam
(Noo. 9:1-19; 22:6-16)

¹² 'Ba' dhi' pix ki'n jañ mui'p ka jim mu ja'k Damaasko ji ua'dat gu u'uan gui' na mit jiñ maakak muñ joot gu ja gè'gèrkam tuk gui' nam bhái' gè' chiop tu daanda' ja a'mkam gu Israel kam ja'tkam. ¹³ Gu' ji na gu'x dhaam duuk nañ gamai' ka jim gu bix boi ja bixm gui' nam jiñ oi'ñchu', ba ti ñich nat bix xikoolh jich a'm bhái' ba tum ton bhammi dir jix dhaam giilhim jix io'm jix o'jo' ki'n, cham tu' pui' na jax jix o'jo' gu tanoolh. ¹⁴ Ba' aach mi' pu ia'ri bix nach ji'k mui' ka jimdat, ba' ba kai ñich nat bhái' ba tum ñio bhammi dir na pai' bha tum tanoor, jup jiñ chitda gu ebreo ñi'look ki'n: "Aapi' Saulo, ¿jax kup ba'ñ o'bhagi'ñchu'? Jum ko'ktulhi'ñ ap dho aap diilh, na gu' ja'p ji buusan nap joi' cha'm ti kiiyas." ¹⁵ Ba' aañ xi chikka, ja'p jañ chitda: "¿Jir jaroop gi dha' aapi' Gè'kam?" Ba' gui' na bhammi dir bha ñiok jup jiñ chitda: "Dho aañi' dhor di' gu Jesus Nasareet kam gui' nap jaro'i' o'bhagi'ñ. ¹⁶ Ba' gu xib bamgip xi kikbo', na ñich gu' pu kai'ñkam jum a'm ba ti tiñ nap tu a'ga' gu dhi' pui' na pich jax bañ chii gu xib, sia nañ jax jum aagi'ñdha' gatuuk. ¹⁷ Gio nañ aañ pix pui' tu duñia' nam cham jax jum dooda' gu Israel kam ja'tkam, sia gui' nam cham jir Israel kam nañ jaro'i' ja buim jootsa'. ¹⁸ Ba' dhi' ja'p kai'ñkam jañ mum jootsa' nap ja aagi'ñdha' nam ba' ba machia' nam jax ja'k mi' pui' jimia' nam ba' cham jix chu tukgam kir ka oipoda', nam ba' cham ka kaichgida' gu ja'ook. Gu' ja'ppi nam mi' pui' ba jimia' ji na jax jix aa' gu Dios, gio nam ba' ba ti jii'ñdha' aañ jiñ bui. Dhi' pu'ñi ja'k duuk ba' ba uañchudhix ka' gu ja ua'tulhdhara', gio na ba' ja a'm bi'ya' gui' nat tu' ba ja iimchuda gui' na ji'k ja a'm ba ti niidhim gu Dios."

Gu Paablo na pui' ba ti'ya' nat pui' tu duu nat jax ja'k ti ti gio nat jax ja'k kai guch Xoi'kam

¹⁹ 'Ba' aañ pui' tu duu dho na ñich jax ja'k ti tiix dhaam gio na ñich jax ja'k kai gui' nat bha tuñ a'gi, ²⁰ na ñich bhái' pu ji chu ja a'gi

gux bhai'm kai'chdham ñi'ook gui' nam mummi oi'dha'ka' Damaasko. Mi' dhir ba' bhammi ja'k Jerusaleen jañich bhai'p ji chu ja a'gi, mi' dhir ba' bix kap na ji'x jir Judea. Sia gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam jañ pui' ja titdaim nam cham kam ua'tulhi'ñdha', dai nam mi' pui' ba jimia' pix na jax jix aa' gu Dios, gio ba' nañ pui' ja titdaidha' nam jir jix bhabhai'kam ka' na ba' bhaan jix maati' ka' nam tu' silhkam cham tu' pui' ja'k ka tu jim na jax biipi' dir. ²¹ Ba' dhi' ji' ki'n pix jiñ dhaa mit gu Israel kam ja'tkam na mit bhammi jiñ chigik gè' chiop, gio ba' na mit ti ilhdhak nam mooñ mu'aa' git, gu' ji nat gu' cham pui' ji chu buus. ²² Ku gu' aañ maa'n ji nañ jax mi' pui' tu daa'ñchu' nañ tu ja a'gi'ñchu' gu ja'tkam gam a'aalh sia gè'gèr, na gu' gu Dios jiñ palhbui'ñchu'. Gammijiñ pui' tu ja a'gi'ñdha' na mit jax ja'k tu ua'nak gui' nam bijik bhaankam tu a'gimik gu Dios gio gu pui' nat jax ja'k jup tu ua'nak gu Moisees na jax ja'k ji chu buusnia' gatuuk, ²³ na saak pu'ñi gatuuk ya' aaya' guch Xoi'kam nam ba' mu'aa', ku gu' sap gatuuk na xi muuki, dhi' pik jir biipi' kam ka' ji na giop bamgia' duadii mi' dhir koi'ñga'n tir. Mi' dhir ba' ja'p ji buusnia' na ja bi'ñxidha' gu Israel kam ja'tkam na ba ja aagi'ñdha' na jax ja'k duuji uañchuda' gu Dios gu ja ua'tulhdhara', sia gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam.

Gu Paablo na ti bax aa'nda' na git gu Agriipa cham jax ji chi'ji ba ti jii'ñdha' buiñor guch Xoi'kam

²⁴ Ba' nat pai' dhuuk ba tiimu gu Paablo na pu'ñi xi chu a'gimik na jax ja'k jup xim maat, gè' ki'n jiiñkit mui' ji ñio gux kai' Pesto, jup kai'ch:

—¡at ap dho Paablo! Gu' na pich giilhim xi' pik ba tum mamtux cham aagix kam. Gu' ba' ampix pui' bax ñaanbi' ap, pui' kup ba' jax ñap pix ba kai'ch.

²⁵ Ba' gu Paablo jup titda:

—Ja'pji cham tu' ji nañ jix ñaanbigit jup kai'ch jiñ jaduun Pesto, gu' ja'pji silhkam ji nañ ya' tu a'ga na jax ja'k jir pui'. ²⁶ Mi'ñi dho daa dhiñ jaduun Agriipa na pui'p jix chu maat gu dhi' pui' nañ jax ba kai'ch. Pui' kuñ ba' aañ kaixdhat ya' pui' xi kai'ch, nam gu' bix pix pui'x chu maat gu ja'tkam,

nat gu' cham tu'x ixchuixim pui' tum duu. ²⁷ Jia nap gu' ti jii'gi'ñ jiñ jaduun gu pui' na mit jax ja'k tu ua'nak gui' nam bijik bhaankam tu a'gimik gu Dios? Aañ jix maat nap ti jii'gi'ñ.

²⁸ Ba'p titda gu Agriipa:

—Alhi'ch pix dho ba aagit nañ ti jii'ñdha' buiñor guch Xoi'kam nañ xim kèè.

²⁹ Ba' gu Paablo jup titda ip gio:

—Dho gu' no' moox aa'nda' git gu Dios na git cham tu' dai aap nap ti jii'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, gu' ja'pji sia bix git ji nam ji'k ya'ñ kèè gu xib nañ ya' tu a'ga nam pu'ñip ji buusnia' git na jax aañ, sia kum gu' cham pu'ñi buupulh dhi bapaiñum titropiñ ki'n.

³⁰ Ba' nat pai' dhuuk tiimu na pu'ñi xi chu a'gimik gu Paablo, mi' dhir nat jax kikbo gu Agriipa gio gu binga'n Berniis gio gux kai' Pesto gio ba' bix nam ji'k mi'p tu'ii', ³¹ mu ja'p dilhkob jamit xi jimik ma tu a'ga, jup kai'ch am:

—Cham bhaigit ji na ya' pai' kuupka' git dhi maa'nkam, ni na cham jir am nam mu'aa', na gu' cham tu' jax bua gu tu' nar jix buam jum duukam.

³² Ba' gu Agriipa mui' ji ñio ip, jup kai'ch:

—Jir am kat ji nap do'ñcho' no' git chakui pu kai'chdha' nam bhammi dir ja'k baidhika' buiñor gu gè'kam Rooma kam nam pui' maap tu a'ga' gui' nam jaroix bhaamki'ñ.

27

Gu Paablo nam ba bhika' gu sandaarui'x bhammi dir ja'k Rooma

¹ Ba' na mit pai' dhuuk ba bhik gu Paablo bhammi dir ja'k na pai' bhaan bipio' gu Italia dibir ja bim gui' nam maap mi kupich, maa'n chia mit gu ja gè'kam tuk gu sandaarui'x na pui' tiñ Julio ja bim gui' nam maap jir sandaarui'x. Ba' dhi' dhi sandaarui'x pui' ja'k jix ja mat ka' am nam sap jir sandaarui'x chugi'ñ gu gè'kam Rooma kam. ² Ba' maa'n ampik mi' dhir sudai' jugii'ñ jup bar jimdam gu gè' kanuub na silh jim bhammi dir ja'k na pai' bhaan bipio' gu Aasia dibir, ba' dhi' pui'r bhammi dir ja'k kam ka' na pai' pui' ti tiñ Adramiitio. Ba' aach dhi' ka'm bhaan bhai' xi chitit, gio ba' maa'n bhai'p xi chis ip guch jaduun na

pui' tii' Aristaarko na sap jir bhammi dir ja'k kam na pai' pui' ti tii' Tesaloonika, gui' na bhaan bipio' gu Masedoonia dibiiir. ³ Ba' buimgidhak bhammi dir ba ai chich na pai' gɛ'r kiicham ka' ju'ndharan gu gɛ' suudai' na pai' pui' ti tii' Sidoon. Ba' ma paxiaram gu Paablo mu ja'p nam pai' oi'ñka' gui' nam ti jii'gi'ndha' buiñor guch Xoi'kam. Ba' gu Julio gui' nar ja gɛ'kam tuk ka' gu sandaarui'x cham jax tii, gio na mit jix bhai' dhuu sia cham pai' jax tii. ⁴ Ba' bhammi dir Sidoon na chich gio gamai'p ji jii gu biiix suudai' dhaam bhaan gu gɛ' kanuub, mijii dir ja'p jachich bhii biiix gakoolh mi' na ji'x alhi'ch jir dibiiir na pui' ti tii' Chipre, na gu' mijii dir ja'p cham pik jix io'm ti gib gu jibiih, na gu' mi' dhir ja'k pik bhai'p jibiiir nach pai' ja'k jiiim, ba' cham bhai' nach silh mu bhiiya', na gu' bha ja'k nu'yas gu gɛ' kanuub nach bhaan jim. ⁵ Nammi dir jachich ba' ja'p ba noo amuub na pai'r dibiiir ta'm gui' na Siliisia dibiiir bhaan bipio'. Mi' dhir ba'x io'm gama ja'k gio ja'p jup ba bhii chich na pai' gu Panpiilia dibiiir bhaan jup bipio'. Bhammi dir jachich ba' ba ai na pai' Miira ti tii', gui' na bhaan bipio' gu Liisia dibiiir.

⁶ Ba' bhammi dir ampik maa'n bhai' dhir jup bar jimdam gu Alijandriiya kam gu gɛ' kanuub na silh jim bhammi dir ja'k na pai' bhaan bipio' gu Italia dibiiir. Ba' ba tii gu ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x, ba' dhi' ka'm bhaan bhai' xich chiissa'ñ na chich giop ba jii bhammi dir ja'k na chich pai' ba jii. ⁷ Ba' cham pik xi' jimmi gu gɛ' kanuub na chich gamai' tii ji jii gu biiix suudai' dhaam, na gu' pui bha jibiiir mu dir ja'k nach pai' ja'k jiiim, ba' siamri dikoo soi' tui'dhi' ki'n ba bubua chich na pai' pui' ti tii' Niido. Ba' mi' dhir ja'p ja'k ba bhiiich jamit gu gɛ' kanuub na pai' ja'k cham pik jix io'm jibiiir na ba' xi' pa' ba jimda'. Ba' nammi ja'k jup ba bubua chich amuub na pai' ilhi'ch jir dibiiir na pui' ti tii' Salmoon, mijii dir ja'p jachich bhii biiix gakoolh mi' na ji'x jumai ilhi'ch jup jir dibiiir na pui' ti tii' Kreeta. ⁸ Ba' gamai' biiix ju'ndharan ji bhiiik jachich nammi dir jup ba ai na pai' pui' ti tii' Buenos Puertos. Ba' bhai' dhir mia'n bipio' baasi'n ja'k na pai'r gɛ' kiicham na pui' ti tii' Laseeya.

⁹ Ba' nat gu' mui' tanoolh bap duu nach tii jiiim, ba' cham kar am no' chich gio gamai' tiip ji jii gu biiix suudai' dhaam, na gu' ba miamlim jano' na pai' dhuuk jix jiiipdharda' gio na duukda' jibiih ki'n. Ba' gu Paablo pui' ba ja titda nam ka xim niiirada' na ka xi buusnia' na ji'x juugit jix jiiipi'ñ ka', ¹⁰ jup ja titda:

—Ja'p tu tu'ii'ñ jaaduñ na cham kar am no' chich gio gamai' tiip ji jii, na gu' mu pai' ja'k dir giisii am xi bakia' dhi gɛ' kanuub, pu biiix dho gu' mai' ti gixia' gu tu' nach bha tu ua', gio aach nach bhai'kui ko'ya'.

¹¹ Gu' ji na gu' cham jii'gi'ñ gu ja gɛ'kam tuk gu sandaarui'x, dai gui' mu ja'k ji kai gu ja gɛ'kam tuk gui' nam jix bhai' buidha' gu gɛ' kanuub nam silh bhiiichdhidha' no' gama ja'k pix jim. ¹² Ba' biiix pix pui' ji chi mit na sap cham jir am nach mi' ti niiirada' na pai' pui' ti tii' Buenos Puertos na ji'x juugit jix jiiipi'ñ ka'. Ba' mi' dhir ba jii chich mu ja'k na pai' pui' ti tii' Peniis, gui' na dhi' pix bhaan jup bipio' gu Kreeta dibiiir, nach sap ba' mu ja'k ka xi chi niiirada' na ji'x juugit jix jiiipi'ñ ka', gio na gu' mi'r am na mi' kikbo' gu gɛ' kanuub.

Na giilhim jix io'm bhai' ji jilhbia' na suudai' dhaam ka jimda' gu gɛ' kanuub

¹³ Ba' gamai' ji jii chich gu biiix suudai' dhaam bhaan gu gɛ' kanuub, na gu' palhiip pix bhai' ka jibiiir mu dir ja'k jurnip dir. Ba' mijii dir ja'p biiix gakoolh bhiiichu' ich mi' na ji'x jir Kreeta. ¹⁴ Gu' ji nat gu' ja'xpix ja'p dir ja'k xia'lhbui bhai' ji jib giilhim jix io'm, ba' am ja'x bua gu gɛ' kanuub nach bhaan mui' ka jiiim, ¹⁵ ba' ja'p ja'k gamai' ji nu'ya. Ba' cham bhai' nach jax dhui ja'k ka bua' mu ja'k na pai' dhir bha jibiiir, bhai' pix jach ba' pu daraichu'. ¹⁶ Ba' nammi pai' ba bubua chich amuub mi' dhir ja'p biiipgan na pai' ilhi'ch jir dibiiir na pui' ti tii' Kauda. Ba' mi' xi chi saa'ndhak jachich gu ilhi'ch kanuub gui' nach gatuuuk dir tiimiiir, na gu' mi' cham pik jix io'm jibiiir, ba' dikoo pix bhammi ji chisaa'ñ jachich. ¹⁷ Gatuuuk titropiñ ki'n xi buuprak jachich gu gɛ' kanuub, gio na chich xi chibaa'ndhak gu komaarak jannulh gui' na ki'n jim gu gɛ' kanuub, nach gu' giilhim bax chotdontu' nax io'm gi'nxim bhaan gu o'ya gui' na pui'

tii' Sirte. ¹⁸ Ba' buimgidhak nach nai' tii' xi chi niidhim, pui' na jax ba tum bua, ba' aach gio jai' nammip xi chu iabu suudai' chir gu tu' nach bha tu bhiiñor. ¹⁹ Ba' nat jumai gamai'p ji xia', jai' chich nammip xi chu iabu bix dhit gui' na ki'n jimmida' gu gè' kanuub. ²⁰ Ba' mui' tanoolh pu cham ton, ni gu chiichia' kut jum maax bha ja'p jix dhaam, ba' aach pu cham ka ilhi'ñ no'ch moop ka bubuakia' git mi' dhir suudai' chir, na gu' giilhim jix io'm pui bha jibii'r.

²¹ Gio nat mui' tanoolh bap duu na chich chakui tu juu, ba' gu Paablo mi ja'p jich saagi'ñ xi kikkok jup jich chitda:

—Aañ moo tii pu ba jam aagi'ñ jiñ jaaduñ nach git mummip pax ka darka' Kreeta, gu' ji na pimit gu' cham jiñ kai. Tii' ba' nach jax ya' bach chulhiñaim. ²² Ba' xib tu' na jax chui'ka', cha'pim jax jum aa'ntu'nda', na gu' cham tu' jaroi' maadit bhai'mui mukia', sia kut gu' dhi kanuub mu pai' am xi jaiki. ²³ Pui'ñ chitda maadit gui' nam jir noonbi'ñ gu Dios nat tukaa'ñ buim maax, nat gu' bha joot, ²⁴ jup kai'ch: “Cha'p too'nnichu'nda' Paablo, na gu'm a'mkam aa' nap buiñor aaya' gu gè'kam Rooma kam. Ba' gu Dios pui' tu duñia' na cham jaroi' maadit bhai'mui mukia' na pim ji'k ya' jiim bhaan dhi gè' kanuub, nap gu' aap ya jim.” ²⁵ Pui' kuñ ba'p jam titdañ jaaduñ na pim cham jax jum aa'ntu'nda', nañ gu' aañ buiñor jix biiñak gu Dios, na gu' pui' ji chu buusnia' na jax jiñ chitda gu nobii'ñ. ²⁶ Ku ba' gu' na ka nui'ññika' ji gu jibii'lh dhi gè' kanuub nach bhaan jiim pai' na ja'k jax chu'm dibii'r.

²⁷ Ba' maa'nnim tukaa' nat gook simaan bap duu, ba maat jachich nach mummip tu'ii' na pai' pui' ti tii' Adriatiko, nat bak mu ja'k bhich gu jibii'lh nu'yasidhat, na gu' ja'p ja'k jup bhichdha' jia gio ja'p ja'k ip. Ba' moo jano' gu iraab tukaa' ba maat jamit gui' nam ua' gu kanuub nach bak mia'n ba aajim bhaan gu dibii'r. ²⁸ Ba' xi jupaaba'n am na ji'x kax chuuk gu suudai', ba' maa'n oo'm obrasaa'n jix chuuk. Mi' dhir ba' palhip gama ja'k na chich ji bhii, giop xi jupaabai mit na ji'x pax moo bax chuuk, ba' mambhix daman jix chamaam obrasaa'n

pax bax chuuk. ²⁹ Ba' na gu' pax am ba tu sissapim gu kanuub bhaan gu joodai, ba' mui' xi dhado'nkosa mit maakob gui' na ki'n cham ka jimda' gu kanuub, dai na mi' pax ba sè'ka' suudai' dhaam. Mi' dhir ba' dai nam mi' pax ka tu daan buiñor gu Dios na ba' pui' tu duñia' na jotmoda' ba xia'lhia'. ³⁰ Ba' gui' nam ua' gu kanuub tii' ilhdhat am nam diil mi' dhir ba jimia' git jix ixchuixim, na mi' pup sè'ka' sap git gu ja kanuub. Ba' tii mui' ji chibaañ jamit gu ilhi'ch kanuub, panaas sap kum ja'p xi chu buada' git nam jai' mi' dhir ja'k mui'p xi dhado'nkosa' git gui' na ki'n mi' pax sè'ka' gu gè' kanuub. ³¹ Gu' ji nat gu' ba ja tii gu Paablo, ba' ba ja aagi'ñ gu sandaarui'x gio gu ja gè'kam tuk, jup ja titda:

—Ba jii mit gui' nam ua' dhi kanuub. Dhi' moo mi' pai' bhai'kui ko'ya' pim no'm cham bix ya' ka jiim.

³² Ba' gu sandaarui'x xi i'ki mit gu titropiñ gui' na ki'n ka gigia'rxix kat gu ilhi'ch kanuub, mui' dho'ñcho mit ba' suudai' chir.

³³ Mi' dhir ba' na bar katukgab, soi' ba ja titda gu Paablo gu ja'tkam nam sap xi jugai gu tu' na jai'ch ka', jup ja titda:

—Gook simaan ba jip duu na pimit chakui ba ji chu juuñ jaaduñ, na pim jix chotdontu' nach panaas mi' pai' bhai'kui am xi ko'ya'. ³⁴ Ba' aañ pu jam titdañ jaaduñ na pim cham jax jum aa'ntugit xi chu jugai gu tu' nach ua', na gu' dhi'x io'm jum aa' jia no' pim dho jix aa' na pim dudu-atgida'. Na gu' tii cham tu' jaroi' maadit mi' pai' bhai'mui mukia' jia, nich chu' kuupa'n dho moo ku jaroi' maadit mai' bua'.

³⁵ Ba' daipu' nat pu'ñi xi ja tidad gu Paablo, bhai' ji dhaa gu paan. Mi' dhir ba' dai nat xi chu taxchaabgidhak buiñor gu Dios mi' pui' ja saagi'ñ gu ja'tkam nai' xi ja maa ta'tak gio ba' nat bhai' ji chu juu diilh. ³⁶ Ba' aach bhai'p jich guguux na chich ma ji chu juu. ³⁷ Ba' bix nach ji'k jiim bhaan gu gè' kanuub, aix ich gook jix cha'tmam oo'm daman baik oo'm damdir mambhix xijum maa'n (276) pup. ³⁸ Ba' gatuuk na chich xi chu jugaak nach ji'x jix chu naa, nammip xi iabu chich gu tiriik suudai' chir na ba'x jabkam sai'chgida' gu gè' kanuub.

Gu kanuub na o'ya bhaan ji chu siispai ba jaikia'

³⁹ Ba' nat ba xia', cham maatit ti niiñ am gui' nam ua' gu gè' kanuub na jax ti tii' mu ja'p na pai' pix jix chu maax nar dibիր ta'm, ba' ba tii mit mu ja'p na pai' dhir joidham jix komaalhim mu suu'n gu suudai' mi' na pai' dhir bar dibիր. ⁴⁰ Ba' xi i'ki mit gu titropiñ gui' na ki'n mi' pix ka sè'kat gu gè' kanuub, mi' ba' pup baapax suudai' chir. Gio ba' gu u'uux gui' nam ki'n ka tu bhiijidhat na ba' jimda' gu gè' kanuub mummì xi iabu mit suudai' chir. Mi' dhir ba' dai na mit bii'pi' dir ja'k xi sa'iich maa'n gu komaarak jannulh, ba' gu kanuub gamai' ji jii mu ja'k suudai' jugii'ñ. ⁴¹ Gu' ji na gu' palhii'p gama ja'k nat ji bhi, mi' ba tu siis bii'pi' dir ja'k bhaan gu o'ya na mi'x oidha'. Mi' dho gu' pu cham bhaai' na ka jimia', nat gu' giilhim jix bhai' mi' ba tu siis. Dai nat bhai' pix ji jaiki' gatuu'k dir ja'k, na gu' giilhim na bha nu'yas gu suudai' na bha silh gu'nguk. ⁴² Ba' gu sandaarui'x mi' bax ja koodam kat am gui' nam ja bai'ñchu' na mit ba ja kuupam, sap nam ba' cham ja o'ñxidha' nam ji bubuakii' mi' dhir nam mui' ji chu suulhgia' mu ja'k na pai'r dibիր ta'm. ⁴³ Gu' ji na gu' gu ja gè'kam tuk dhi' ji' dhi sandaarui'x jotmoda' ja soo'mchulh, na gu' cham aa' nam jai' bii'x jup ba ji mu'aa' gu Paablo. Dai nat xi ja chia pix gui' nam ji'k jix maatit tu suulhi' nam bii'pi' mui' xi chu suulhgia' mu ja'k na pai'r dibիր ta'm. ⁴⁴ Gio ba' gu jai' nam ji'k cham maatit tu suulhi', xi ja chia ip nam sap taa'mlas bhaan mui' xi chu suulhgia', piam sap gu ta'tak ga'n gu gè' kanuub gui' nat mi' ba jaiki. Ba' dhi' pu'ñich buidhat siamri bii'x dappaam ma tii'is jachich mi' na pai'r dibիր ta'm.

28

Gu Paablo na bhammi dir ba oirida' na pai' ilhi'ch jir dibիր na pui' ti tii' Malta

¹ Ba' na chich pai' dhuuk bii'x ba bubua mi' dhir suudai' chir, ba maat jachich nach mi'p tu'ii' na pai' pui' ti tii' Malta. ² Ba' gu mi' oi'ñkam pix jix bhai'ch chitda am gio na mit mi ja'p ba tu nai gè', na gu' giilhim jix jii'pi'ñ na bha duuk, ba' bach bai'ñ am nach mui' xi juukgipu'. ³ Ba' gu Paablo jai' xi u'uuk gu ku'aa' mi'p xi chua tai dhaam. Ba'

maa'n miji dir jimii' gu ko' na ba midhim gu tai, ba' nobi'ran jum bhiibgak pu kii. ⁴ Ba' gu mi' oi'ñkam na mit tii nat nobi'ran ba kii gu Paablo gu ko', jup jum ti titda am diilh:

—Jir tu mua'kam dho bak dhi maa'nkam nat ba' ba kii gu ko', na gu' giilhim jix ua'tulhdhix, sia kut gu' tii cham mu pai' bhai'muk muu suudai' chir. Gu' ji na gu' gu Dios cham aa' na duaka'.

⁵ Ba' gu Paablo mi' tai dhaam xi dhaagik xixiix gu nobii'ñ na ba' jigixia' gu ko', ba' pu cham tu' jax jum duu. ⁶ Ba' bii'x dhit pix am nii'ñ am na pai' dhuuk bhai' ji baigikia' piam na pai' dhuuk am xi mukia', gu' ji nat gu' chakui pai' jax ba jim duu nam tii xi nii'ñ, tii gu' ba mii'kim. Ba' gatuu'k pui' ji chii mit na sap jir dios ji gu Paablo, nat ba' cham maimtuda gu ko' nat tii kii.

⁷ Ba' mi' ju'ñdharan nach pai' xi juukgimik, mi' dhir amuub bipio' gu dippir ga'n gui' na mi'r gè'kam ka' na pui' tii' Publio, gui' nat jich chibiaptuda baik tanoolh gio nax bhai' tuch maakda'. ⁸ Ba' gu taata'n gu Publio jano' pik jup e'ka' gu toiñdhi' binkam gu book ko'k, ba' gu Paablo mui' ma tiigim. Ba' dai na jax jim xi chu daanik buiñor gu Dios bhai' xi dhaa gux ko'kkam, jix kii' dho gu'p jum duu mi' jotmoda'. ⁹ Ba' na mit pui' ba ti kai gu jai'x kako'kkam nam mu ja'p oi'ñka', jum dikoo'ñ jamit na mit mu jii buiñor gu Paablo. Ba' gui' pix ja'x jup ji ja dudua'ñ, jix kiki' dho gu'p jum duu mit bii'x. ¹⁰ Mi' dhir ba' dai na mit ma tuch onbai' bii'x aixim gu tu', gio na chich pai' dhuuk ba jii bhaan gu jumai gè' kanuub bii'x jamit jup xi chuch maa na ji'k tu'ch a'm jum aagaidha' gammiji nach jax jii'mda'.

Gu Paablo na bhammi dir ba aaya' Rooma

¹¹ Ba' gu baik masaa'n na chich bhammi dir xi juruuñdhak na pai' ilhi'ch jir dibիր, ba jii chich bhaan gu jumai gè' kanuub gui' nat pui' bhai'p juruuñ na ji'x juugit jix jii'pi'ñ kat. Ba' dhi gè' kanuub jir bhammi dir ja'k kam ka' na pai' pui' ti tii' Alijan-driiya, ba' bhaan bha tuuttu' am bii'pi' dir ja'k gook gu ja didios tuk gu bhammi dir kam, na pui' tii' maa'n Kaastor, gio ba' gu jumai Poolus ip. ¹² Ba' bhammi dir ba ai

chich jumai momkoran na pai' pui' ti tii' Sirakuusa, ba' bhai'p juruun jachich baik tanoolh. ¹³ Mi' dhir ba' giop ba jii chich bhammi dir ja'k na pai' jumaip jir momkoran na pui' ti tii' Reegio. Ba' buimgidhak ampik bhai'p ji jib mu dir ja'k jurnip, ba' aach mui' pu xi jii bhammi dir ja'k nach pai' ja'k jiiim, maa'n tanoolh jachich ba'p duu na chich ba' bhammi dir jup ba ai na pai' pui' ti tii' Putioli. ¹⁴ Ba' bhai' ba ja tii chich ip jai' guch jaaduñ gui' nam pui'p ti jii'gi'ndha' buiñor guch Xoi'kam. Ba' bach baidhim am mu ja'p nam pai' oi'ñka', ba' aach mui'p ma jii, maa'n simaan jachich dho gu' ja buip juruun. Ba' dhi' pu'ñich buidhat siamri dikoo ba aajim ich bhammi dir Rooma. ¹⁵ Ba' gui' nam bhammi ja'k jup oi'ñka' Rooma guch jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, pu bax maat am nach mui' ba jiiim, ba' bhai' ma jii mit na mit bhach ñamkim bhai' na pai' pui' ti tii' Pooro de Aapio, gio ba' bhai' na pai' pui'p ti tii' Baik Tabernas. Ba' nat ba ja tii gu Paablo, bhai'x bhai' jim ilh, ba' ma tu taxchaabgi buiñor gu Dios. ¹⁶ Ba' na chich pai' dhuuk bhammi dir ba ai Rooma, mui' xi ja aich gu ja g'e'kam tuk gu sandaarui'x buiñor gu jumai ja g'e'kam tuk gu sandaarui'x gu bhai' kam, gui' na ja bai'ñchu' nat mui' ba ja kuupam. Ba' gui' xi chu chia nam ja kuupa' mi' nam pai' mi' pu ja kukpada' gu ja'tkam. Dai ba' gu Paablo dilhkob ja'k tu chia mit nam kuupa', gio sap na maa'n pix mi' nuuka'nda' gu sandaarui'x.

Gu Paablo na bhammi dir ba oirida' Rooma

¹⁷ Ba' baik jurni'ñ ki'n nai' ba tu ja joochxi gu Paablo gu ja g'e'gerkam tuk gu Israel kam ja'tkam gui' nam bha ja'p oi'ñka' Rooma. Ba' na mit pai' dhuuk biix bhai' bam jumaap, bhai' ji chu ja a'gi, jup ja titda:

—Aañ mañ dhaa mit bhammi Jerusaleen gu Israel kam ja'tkam sia kuñ tii cham tu' jax ja buixi'ñ, ni kuñ cham pai' iam cham tu' ka'm jup ni'ñ gu pui' nam jax ja'k tu jimdat guch bopxi kat, ba' ja chia mit gui' nam ya' dir bhammir g'e'gerkam nam jii chulhiiñchuda'. ¹⁸ Ba' tii ba xiñ dho'ñchom kat am, nañ gu' cham tu' bhaan kuiñcha bia' kum gu'p bañ mu'aa' git. ¹⁹ Gu' ji nam gu' gu Israel kam ja'tkam giilhim ba

xiñ mu'aam, ba' aañ pui' mañ dikoo'ñ na ñich pu tii'n gui' na bhammi dir jir g'e'kam Judea na tu chiñia' nam bhañ bhiika' ya ja'k Rooma buiñor gui' na ya'r g'e'kam na ba' ya'ñ chikka' no'ñ moo kuiñcha bia'ka' ba' gu' cham, sia kuñ gu' aañ cham ja iattulhdham guñ jaaduñ Israel kam. ²⁰ Ba' aañ ja'p kai'ñkam mu tu jam joochxiñ jaaduñ nañ xi jam tii'gim gio nañ bhaan xi chu jam a'gidham gui' nach jaro' saak niraada' na bha jimda' git ya' aach jich bui nach jik jir Israel kam ja'tkam, gui' nañ jaro' buiñor ti jii'gi'ñ nañ ba' ya' buupulh xib ki'n dhi bapaiñum titropiñ.

²¹ Ba' gui'p kai'ch am:

—Dho gu' aach ya' cham pai' jax t'e' k'e'e' ji, na gu' cham pai' jaro' pui' ja'k bha tuch ua'ñxi'ñ gu bhammi dir kam Judea, gio jai' tii bhammi dir jup jiiim am guch jaaduñ, sia cham pai' jax kai'ch am no'p moo mu pai' pix oir'it jix buam tu bua. ²² Ba' aach tii xim kaim dho gu pui' nap jax jix chu a'gam jich jaaduñ, na gu' aach nach jix maat, biix kap pix pui' kai'ch am gu ja'tkam na sap cham tu'r silhkam gu dhi' pui' nap jax kai'ch.

²³ Ba' ba tu dai mit nam pai' dhuuk bhai'p tui'ka'. Ba' nat pai' dhuuk jum ai, mui' bhai' bam jumaap jamit, ba' bhai' ji chu ja a'gi gu Paablo kabuimuk dir pu nai' ji jur. Ba' mi' bhaan tu ja a'gidhimik mi' nat pai' tu ua'nak gu Moisees gio ba' mi' na mit pai'p tu ua'nak gui' nam pui' bijik bhaankamu'n jup tu a'gimik gu Dios nam sap ba'x maatit k'e'e'ji ba ti jii'ndha' buiñor gu Jesus. ²⁴ Ba' ji'ma'n siamri ti jii'ñ jamit gu pui' nat jax ja'k tu ja a'gi gu Paablo, jai' ba' pu cham, ²⁵ dai na mit xi ñiokboidhat ba jii. Ba'p ja titda gu Paablo:

—Pui' ba ji bubua pimit jiiñ jaaduñ nat jax tu ua'nak maadit gui' nam jir jich bopxi kat, gui' nam bhaankam tu a'gat gu Dios nat pui' ja'k jurtudak gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', gui' na pui' tii'gich Isaiyas, na ja'pnim kai'ch mi' nat pai' tu ua'nak:

²⁶ Xi ja aa'ñdhamir dhi Israel kam ja'tkam nañ jax ja'k jix aa' nam mi' pui' jimia'.

Dai ji na gu' no'p tii pui' ba tu ja a'gi'ñ, pu cham maatit kaaya' am,

piam no'm tiim nii'ñ nap jix kii'p jum
duukam jup tu bua,
pu cham maatit tigia' am na jax jir jum
duukam ka'.

²⁷ Nam gu' pu cham maatit tɛ kɛɛ dhi' dhi
ja'tkam,
panaas ba' ku ja'p ji buusan nam pu cham
ñiñña gio nam pu cham tɛ kɛɛ.
Pui' kum ba' cham xim ga'ngada' na jax
jir jum duukam ka' gux kii'p jum
duukam no'm tii nii'ñ,
gio nam cham bix ja jujur ki'n xi chɛ kɛɛkɛ'
gu' nam ba' jax dhui pix cham mi'
pui' jimia' dho nañ jax jix aa'.

Ku gu' aañ cham tu'p jiñ buixi'ñdha' ji ja
bui.

²⁸ Ba' xib dir ja'p ja'k bax mat ka' pim
jiñ jaaduñ nañ cham tu' aapi'm ka tu jam
a'gidha' gu ñio'ki'ñ gu Dios, dai gu jai'
ja'tkam jañ pix ba tu ja a'gidha' gui' nam
cham jir Israel kam ka', nam gu' gui'x kaim
jia.

²⁹ Ba' nat pai' dhuuk tiimu na tu a'gimik
gu Paablo, ba jii mit gu Israel kam ja'tkam
xi ñiokboidhat.

³⁰ Ba' gook oidha' bhai' juruuñ gu Paablo
bhai' nat pai'm taiñbui maa'n gu ba'aak tu
namkidhat. Ba' mui' bhai' aajidha' am gu
ja'tkam, ba' gui' pix jix bhai' ja titdada'.

³¹ Ba' cham jaroj' soo'mchulhi'ñka' na tu ja
a'gi'ñdha' gu ñio'ki'ñ gu Dios na bhaan tu
a'gada' guch Xoi'kam gui' nar Gɛ'kam.

**GU UA'NA'N GU PAABLO NAT
TU JA UA'ÑXI GUI' NAM TI
JHGI'Ñ BUIÑOR GUCH
XOI'KAM NAM
ROOMA OI'DHA'**

*Na ba ja ñio'kdha' gu Paablo guch
Xoi'kam jügi'ñdham Rooma kam*

¹ Aañ jir Paablo, jam ñio'ki'ñ iñ bhaan dhi'ñi u'uan aañ nañ jir tujuandam tugi'ñ guch Xoi'kam, nat gu' pu chu'm ki'n jiñ a'm ti ti nañ pu'ñi chu'm ki'n jir nobii'ñ ka'. Ba' nañ nai' tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios nat bhaan jiñ a'm ti ti, dhi' ba' bhaan jir tujuandam tugi'ñ iñ gio nañ jir nobii'ñ.

² Ba' gui' na bhaan tu a'ga dhix bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, gu Dios dñilh ja aa'ñ gui' na bijik bhaankamu'n ya ja'p tu a'gimik na pu'ñi gatuuk ya' aaya', dhi' ba' mi' dñir pui' ja'k tu ua'na mit. ³ Ba' dhix bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios bhaan tu a'ga gu Maraa'n, dhi' nach jaroi' iim aach nar jich Xoi'kam gio nar jich Gê'kam tuk, na tuuku' bhaan jir boxii'ñ gu Dabii gui' na bijik jir gê'kam kat. Nat gu' guch Xoi'kam maaxik maa'nkam jup jim duuk ya' maaxir dhi oi'ñga'n bhaan, dai gu ii'mdaga'n nar jix uañ. ⁴ Ba' nat pai' dhuuk muukik giop dua guch Xoi'kam, dhi' bhaan matgir na silhkam jir Maraa'n gu Dios na bixchu'x bhaai' na pu tu duñia', na ni jaroi' gu ja'ppix maa'nkam cham jixdhat pu tu duñia', gam nat cham tu' bhaan jum ua'tulh sia pik nar jax ka' git. ⁵ Ba' dhi'r di' guch Xoi'kam nat xiñ joi'mdak jiñ chügik jiñ dhai nañ jir nobii'ñ ka' nañ ba' mi' pu tu duñia' na jax jix aa', nam ba' bix kap na jix oi'ñga'n jai'chdñilhia' gui' nam buiñor ti jüñdhai mi' pui' ba jüimda' na jax jix aa'. ⁶⁻⁷ Pui' na jax aapi'm jiñ jaaduñ na pim bhai' oidha' Rooma, ba ti jüññ japimit buiñor guch Xoi'kam, nat gu' dñilh gu Dios xi jam joi'mdak pui' ja'k tu duu na pim ba' bar ja'tkam tugi'ñ ka' guch Xoi'kam. Ba' gu Dios jich Gi'kora' biima'n guch Xoi'kam

jam a'm ti niidhidha' am na pim ba' joidham jix bhai'm taatit tu oi'ñka'.

Gu Paablo na pui' ba ja tñda' gu Rooma kam na ja a'mkam tu daañchu' buiñor gu Dios

⁸ Biipi'ñ ja'p xi jam tñdam jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan nañ aañ taxchaabgi'ñ gu Dios na pim jix io'm buiñor ba ti jügi'ñ guch Xoi'kam, bix kap nai' pui' tum kai'ch na pim jix io'm buiñor ti jügi'ñ. ⁹ Nañ gu' aañ gammiji jam a'mkam tu daanda' buiñor gu Dios na ba' jam palhbuidha' na pim jix io'm buiñor ti jüñdha'. Jix maat dho gu' gu Dios nañ gammiji jam a'mkam tu daanda', nañ gu' gammiji jam ti'ñchoka'. Gu Dios gui' nañ jaroi'r tujuandam tugi'ñ jañ aagit jup kai'ch, nañ jaroi' bhaankam nai' tu ja a'gidhim gu ja'tkam gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ na bhaan tu a'ga gu Maraa'n. ¹⁰ Ba' pui' ja'k jañ jup tu daanda' buiñor gu Dios na git gui' dñilh aaga' nañ mu jam tñ'mira', na gu' no't gui' dñilh pui' ba ti nañ mu jam tñ'mira', gui' dñilh pui' tu duñia' na jax ja'k jix bhaai'n ka' nañ mu jam tñ'mira'. ¹¹ Ti mur jimdam iñ gu' nañ xi jam tügim gio nañ xi jam gu'nguxdham bix jix ma'n jam i'ii'mda'ir bhaan na pim ba'x io'm mi' pui' xi jüimda' na jax jix aa' guch Xoi'kam. ¹² Piam nach maap jich gu'nguxdha', jax ña pix. Pui' na jax aapi'm jiñ guguuxdha' na pim tu' bax maat na pim jix buiñor ba ti jügi'ñ guch Xoi'kam, gio aañ nañ tu'p jix maat nañ jix buiñor jup ba ti jügi'ñ.

¹³ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aañ mui'kim ti ba ji tu dai nañ mu jam tñ'mira', gu' ji na gu' tu' na pix bhaan cham jax kax bhaai'n ka' panaas. Nañ gu' tiix aa' na pim ja'xbui'p ba ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam na jax aañ, ja'p na jax jai' kap nam ja'xbui'x io'm jup ba ti jügi'ñ na jax aañ. Dhi' ba' ja'p ji buusnim na jax no'ñ tu oraim. ¹⁴ Jum aa' gu' nañ bix kap nai' tu ja a'gidha' gu ja'tkam nam jix jai'ch, cham jax bua sia kum jai' dñit jir jix chu mamatdagim piam ku gu' cham, piam sia kum jai' dñit tu' ka'm ja ñi'ñ gu jai' ja'tkam, piam sia gui' nam gampai' tu'm, sia jaroi' na pix jiñ a'm jum aa' nañ tu a'gidha' sia pik nar jax ka' git. ¹⁵ Pui' kuñ ba'x aa' nañ mu jimia' Rooma nañ mu tu jam a'gi'ñmira'

gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam, tiï aa'nda' git iñ nañ bhammi ba aaya'.

Gu Paablo na bhaan ba tu a'ga' gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam

¹⁶ Aañ cham tu' xi'ir bhaan gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam, na gu' dhi'x bhaai' na mi' dhir baabu' gu jaroi' na mu ja'k ka jimda' na pai' gammiji git mi' pup jum tulhiiñdha', ba' jumai boi bhaan kisa' na pai'x bhai' ba tu jimda' gammiji, ku gu' no't ti jiiñdhak mi' pui' ba jii ji na ji'k jax jum kai'ch. Gu Israel kam ja'tkam pik git jam bix ti jiiñdhai mi' pui' jimia' na jax jum kai'ch, na gu' dhi' pik tiï ja bui jim gux bhai'm kai'chdham ñi'ook. Gu' pix ji na gu' sia pui' ja buip jim gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, jum aa' ip ba' sia nam ke'ji mi' pui' jimia'. ¹⁷ Gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam, dhi' bhaan jich aagi'ñ gu Dios nax u'uañ ki'n jich chuttu', dai pix no' chich soi'ch ilhdhak ba ti jiiñ buiñor guch Xoi'kam, pui' na mit jax tu ua'nak gu bijik dir kam nap jum kai'ch: "Gu jaroi' na mi' pui' jimda' na jax jix aa' gu Dios gio no' bix juraa'n ki'n buiñor ti jii'ñ, dhi' gammijix bhai' ba tu jimda'."

Gu Paablo na ba tu aa'nda' nam tu' bhaan jum ua'tulhi'ñ gu ja'tkam

¹⁸ Aañ jix maat na gu Dios jix dhaam dir jix bhaamut ja nii'ñ gu ja'tkam gui' nam cham mi' pui' jium na jax jix aa', na gu' dai nam bix aixim tu bua nam diilh jax ilhii'ñ, pui' ku ba' bixchu' bhaan pix ba ja tulhiiñchu'n. Na gu' pui' nam jax cham tu' ka'm nii'ñ gu Dios, ja'p ji buusan nam dhi' tu soobhi'ñ nam cham machia' gu jai' ja'tkam na jax pik ja'k jir mi' pui' nam tui'ñgida'. ¹⁹ Jix bhai'x maat am tiï dhi' dhi' ja'tkam nam jax ja'k dui machia' na jax jir tu'm kam gu Dios, gu' pix ji no'm jix maachik ka' git. Nat gu' gu Dios diilh jup tu duu gui' nam tu' bhaan machia' git.

²⁰ Na gu' no'ñ jix bhai' bhaan xiñ ga'nga gui' nat ji'k tu'p tu duu gu Dios, pu dhi' bhaan jix maati' na jax jir tu'm diilh gu Dios, sia ku gu' cham maax gu maaxik bhaan. Pui' na jax dhi oi'ñga'n nach xi

ñii'ñ na jax jir tu'm nat jup duu, dhi' bhaan jix bhai'x maati' na jax jir g'e'kam na ba' bixchu'x bhaai' na pu tu duña'. Pu dhi' bhaan jix bhai'x maati' sia na cham ji'xkat jum tiimo' na bixchu'x bhaai'n ka' na pu tu duña' sia tu' na pix. Cham tu' dho ba' bhaai' nam tu' bhaan jax ti'ya' dhi' dhi' ja'tkam, ²¹ nam gu' tiix maat gu Dios na jax jir g'e'kam, gu' pix ji nam gu' diilh cham xim gu'nguxi'ñ nam iam g'e'kamtuda' na jax ja'k jum aa' nach g'e'kamtu'nda' nar Dios. Ni kum cham iam jup xi taxchaabgi'ñ sia tu' bhaan, dai nam bix aixim bhaan titi'ñcho na tu' pu cham tu' mim ninii'ñ. Jix chu tukgam tir ja'k titi'ñcho am dai, cham tu'x chu maax kir ja'k. ²² Pui' xi kai'chit am nam jix io'm jix chu mamatda', gu' ja'ppi nam pu cham tu' maat gux matgim. ²³ Ti' na mit ja'p xi dhuuk gu Dios gui' na cham tu mumki, ba' dai gui' na diilh gu ja'tkam jup jir ja duiñ bhai' ji ja daani mit. Iam nam gu silhkam Dios ba' pik daanit g'e'kamtu'n nam kapbhai' bax maat na jax jir g'e'kam. Gu' dai gui'm pix ba ja daan nam jup jir tu duiñxim, na pu chu'm ka' ip na diilh gu maa'nkam, gam u'ji'p tu duiñxim, gam gu tu' nam maakob tu tooton, gam kooko'p tu duiñxim.

²⁴ Ba' dhi' bhaan gu Dios xi ja do'ñcho pix nam ba' diilh mu pu tu duña' nam jax ilhii'ñ gu tu' nar jix buam jum duukam, pui' ku mit ba' bix aixim jix buam tum duu'nkam bhai'p jip tu duu na tu' cham jir ki'. ²⁵ Diilh bhai' ji gaa mit nam jax ja'k duix ia'tbi' ka', iam chi na mit ja'kbui' kat gaa nam jax ja'k silhkam tu a'gada' na jax jix aa' gu Dios. Gio nam bix aixim ja bui ba tu daan na tu' Dios pix jup jir duñii'ñ, iam chi nam gui' ba' pik buiñor tu daan na jaroi'p jir tu duñii'ñ bix dhi' nam ja bui tu daan. Na gu' dai gu silhkam Dios jix dhaam kam jix bhaai' nach dhaanda' gammiji sia pik nar jax ka' git. Iam git jach bix pui' duiñchu'nda' gammiji.

²⁶ Dhi' ji' ji bhaan ba' gu Dios xi ja do'ñcho dhi' dhi' ja'tkam nam ba' pu tu duña' nam diilh jax ilhii'ñ, pui' ku mit ba' bhai' jip tu duu gui' na tu' cham jir ki'. Jai' dhit gu ja bipna' dhi' dhi' ja'tkam, jai' u'uub jamit ja oi, cham tu' kap jum buix jamit gu ja chichio'ñ chuk, jix xi'iraam jum duu mit.

27 Gio jai' dhit gu chichio'ñ pui'p jum duu mit, jai' mit ja oi gu chichio'ñ, cham tu' mit kap jum buix gu ja bipna' u'uub, nam gu' daix buam tu'm bhaan ba titii'ñcho. Xim ja joojoi mit dai chichio'ñ gio dai u'uub, cham tu'r am tii pui' na mit jax jum duu, jir jix xi'iraam dhi' pui'. Ku gu'm tulhiiñ am ji pui' ji chu't ja tutku' bhaan, nat gu' pu chu'm ja daam ba jii na mit jax jix aagik pui'm duu.

28 Ku gu' dñilh ji gu Dios nat xi ja do'ñcho pix nam pui' ja'k jum duñia', gio nam pu tu duñia' nam jax jix aa' dñilh, na mit gu' cham aa nam mi' pui' jimia' na jax jix aa', na mit gu' dai bhaan ba titii'ñcho gu tu' na cham jir kii'. Ba' cham jax bua siam chi ba' pum buimik jax ñam ilhii'ñ dñilh, sia ku tii cham jir am. 29 Gio gu' bñix aixim jix buam tu jim am na jax cham jir kii', cham tu' dai pui' pix. Jix jügak ka' am gu jaroi' sia tu' na pix bhaan. Gio nam jir tu koo'n kam. Gio nam ja'p pix ja ñioki'ñdha' gu jai' sia kum cham tu' jax bua. Gam nam jix ia'tbi'. Joidham ilhdhat pu buada' am gu tu' na cham jir kii', gam nam nai' ja a'gidhat ja axiidha' gu ja'tkam. 30 Gam nam pui' ja a'gada' gu jai' ja'tkam nam jix buam tu jim, dñilh ba' pu cham jum nii'ñdha' am. Gio nam jix bhaamki'ñ gu Dios. Gio nam cham tu' ka'm ja nii'ñdha' gu jai' ja'tkam, gē'gērkam jum taat ka' am pix, jix aa'nda' am nam joidham jix bhai' ja aa'nda' gu jai' gu tu' nam jax buada'. Gio nam dñilh pix jix aichu'nda' nam jax ja'k duñia' gu tu' nar jix buam jum duukam. Gio gu ja gēgi'kora' pu cham tu' ka'm ja nii'ñ am. 31 Gio pu cham maatit tē kēē am sia jaroi' tii tu ja a'gi'ñ. Gio cham ji'xkat pu duñia' am jax no' mit tii xi chii. Gio nam cham tu'x joi'mdat nii'ñdha' gu jaroi'. Gio nam cham ji'xkat tu uañdha' gu jaroi' no't tu' bhaan mam ua'tulh ja bui, nam gu' pu cham maatit taat na jax tu tatda' no'ñ jix chu joi'g'i'n. 32 Jix maat am tii nat gu Dios pui' ja'k tu dai, na gu jaroi' no'x buam tu bua nam jax jix buam tu jim dñilh, dhi' mu ja'k bhñya' na pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha', gu' pix ji nam gu' ja'p xi dhuukat pu tu duñiim sia kum tix maat. Joidham pix nii'ñdha' am gu jaroi' no' pui'p xi chu bua nam jax tu buada' dñilh.

2

Gu Paablo na pui' ba ti'ya' na gu Dios ja tulhiiñchuda' gu ja'tkam na ji'x pix ja a'm bipio'da'

1 Ba' aapi'm Israel kam ja'tkam, cham jir am na pim jix u'uañ jum ilhdhat pui' ja titdada' gu jai' ja'tkam nam jir jix u'ua'tulhdhix kam, na gu' cham jam joi'mda' gu Dios jano' na pim pai' dhuuk buiñor tii ba aaya', sia ku pim gu' aapi'm pui' ilhii'ñ panaas na xi jam joi'mda' na pim jir Israel kam ja'tkam. Jax dhui na pim gu' pu chu'm ki'n jup jix u'ua'tulhdhix na jax gui' am. 2 Jix maat ich dho na gu Dios ja tulhiiñchuda' bñix gui' nam pu'ñi ja'k tu jim. 3 Gu' ba' aapi'm ja'p jum aa' aa ba' na katti iam pu'ñi ja'k cham jam tulhiiñchuda' gu Dios na pim pui' ja titdada' gu jai' nam jir jix u'ua'tulhdhix kam? Chaam tu' ji matgim. Dhi' ki'n ji ba'x io'm jam tulhiiñchuda', na pim gu' ja'xbui' pix jup jix u'ua'tulhdhix na jax gui' am. 4 Gu' ji na gu' gu Dios joidham jix chu joi'g'i'n, tu nakoo' pix kia' na pim tu' jax bua, na gu' ti nñira no' pim iam mi' pui' ba jimia' na jax jix aa', sia ku pim gu' aapi'm pu cham maat na jax jum aa' gu Dios jam bui. 5-6 Gu' ji na gu' aapi'm cham tu' iam pui' bam aa' na pim mi' pui' ba jimia', ja'kbui' kat japim jix io'm jum ua'tulhdhim. Ba' gu Dios jix io'm bhaamuim ip jam bui, bñix jam bi'chulhdhim jano' na pai' dhuuk jum aaya' na bñix ja tulhiiñchuda' gui' nam pu'ñi cham mi' pui' jimia' na jax jix aa', jano' na dñilh gu Dios maaxik ja bui xim maaxdhai ja aagi'ñdha' na tu' ja a'm bipio'da' bñix ji'ma'n gu ja'tkam jax ñam ja'k tu jimia' ya' dhi oi'ñga'n. 7 Gui' nam ji'k pu gaaga' ya' dhi oi'ñga'n nam jax dhui aaya' buiñor gu Dios, gio na jax ja'k dui pix jix bhai' ja aa'nda', gio nam jax ja'k dui cham jimia' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha', nam mi' pui' jimia' na jax jix kii' ka'm nii'ñ gu Dios, dhi' ji' am, gu Dios ja baidha' nam buiñor bap tui'ka' gammiji. 8 Gu' ba' gui' nam gammiji pix jum ua'tulhdha', nam cham ji'x aaga' nam mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios, nam dai gux buam jum duukam jix joojoidha', dhi' ji' am gu Dios cham ja joi'mdai mu ja'k xi chu chiñia' nam

ja iabo' nam pai'x io'm gammiji pup jum tulhiiñdha', na gu'x io'm bhaamu' ja bui. ⁹ Biix jum tulhiiña' am gui' nam ji'k jum ua'tulhdha', tiix buam jum aa'nda' am ba'. Aapi'm pik jam bui jim dhi tulhiiñara' na pim jir Israel kam ja'tkam, ku gu' sia ji na pui' ja buip jim gui' nam cham jir Israel kam. ¹⁰ Piam ku gu' ja'pni ip, joidham jix bhai' ja duña' gu Dios gui' nam mi' pui' jimia' na jax jix aa', pix jix bhai' ja aa'nda', ba' gui' pix jix bhai'p jum taat ka' am. Gui' pik jix bhai' ja duña' nam jir Israel kam ja'tkam, ku gu' sia pui'x bhai'p ja duña' ji gui' nam cham jir Israel kam ka'.

¹¹ Na gu' gu Dios maa'n na jax pix ja bia' gui' nam jir Israel kam ja'tkam gio gui' nam cham jir Israel kam. ¹² Na gu' sia kum jai' dhit cham bia' gu u'uan gui' na bhaan tu daaxix na jax ja'k tu aagix nat tu ua'nak gu Moisees, sia mu ja'k bhaya' am nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha', nam gu' pui' pix jum jum ua'tulhdha', sia kum gu' ti pu cham maat na jax ja'k tu aagix. Gu' ba' gui' nam ti bia'ka' gu u'uan na mi tu daa na jax tu aagix, gu' pix ji no' mit gu' ja'p xi dhuuk jum ua'tulh, dhi' bhaan bhai' ji ja dagia' gu Dios na mit jax kai'ñkam cham mi' pui' jii, nam gu' tiix mat ka'. ¹³ Cham tu'r bi'xim ka' am gu' gui' nam ja'p pix kaaya' na jax tu aagix nat tu ua'nak gu Moisees, gu' gui' ji nam pu duña' na jax jum kai'ch nam ba' cham jum tulhiiña'. ¹⁴ Na gu' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, sia kum gu' pu cham maat na jax tu aagix nat tu ua'nak gu Moisees, gu' ji no'm gu' diilh jup bia' na jax ja'k jup tu aagix ja bui, bhaan tu daa'ñchu'nda' am na jax tu aagix ka' sia pik nar jax ka' git. ¹⁵ Ba' dhi' bhaan jix maati' ka' na ja jujur am pix tu ua'ñix na jax tu aagix nam tui'ñgida'. Ba' nam tu'x mat ka' na cham jir kii' gio na tu'r jix kii', dhi' bhaan mui' xim ga'ngada' am nam tu' pu duña' gio nam tu' cham pu duña', dai ba' nax bhai' ba tu ja jimia' no' mit gu'x kii'p jum duukam jup tu duu. Piam ku gu' cham, dho dai na cham bhai' tu ja jimia' ¹⁶ jano' na pai' dhuuk jum aaya' gu tanoolh na gu Dios biix ja aagi'ñdha' gu ja'tkam nam tu' jax xi buimii ya' dhi oi'ñga'n, pui' na jax jum kai'ch dhix bhai'm kai'chdham

ñio'ki'ñ guch Xoi'kam nañ jax chu'm bhaan tu a'ga aañ, sia kum gu' cham jum matda'ir pix pu buim xib nam jax ilhii'ñ.

Gu Paablo na pui' ba ti'ya' nam gu Israel kam ja'tkam cham mi' pui' jiiim na jax chu aagix gui' nat Moisees tu ua'nak

¹⁷ Ba' aapi'm na pim pui' kai'ch na pim jir Israel kam ja'tkam, ba' na pim pui' ji kai'chit dhi' bhaan tu daa'ñchu' pim na jax tu aagix nat tu ua'nak gu Moisees. Ba'x bhai'm taatit am g'e'g'er kam jum taat japim na pim xi iim gu Dios jix dhaam kam. ¹⁸ Jix bhai'x maat japim ip na jax ja'k jix aa' na pim tui'ñgit mi' pui' jiiimda', na gu' na jax tu aagix nat tu ua'nak gu Moisees, jix bhai' jam aagi'ñ na tu' pik jum aa' na pim mi' pu duña'. ¹⁹ Ba'x bhai'x maat japim panaas na pim silh ja bai'ñchu' bhaan gu boi gui' nam cham ji'x ñiñña, gam nax bhai' miimtu' panaas gu jam taai' na pim ki'n ja bi'ñxi'ñchu' gui' nam jix chu tukgam tir jiiimchu'. ²⁰ Nañ ja'pni kai'ñkam jup kai'ch na pim panaas jix bhai'x maat na pim pui' xim aa' na pim jax ja'k jix bhai' ja aagi'ñ gui' nam pu cham ji'x maat nam jax ja'k mi' pui' jiiimda' na jax jix aa' gu Dios, gio na pim panaas jix bhai'x maat na pim jax ja'k ja palhbui'ñchu' gui' nam kia'pix maachim nam jax ja'k mi' pui' jiiimda', na pim gu' aapi'm jix bhai' bax maat na jax jir mi' pui', na pimit gu' bhaan dir maat gu u'uan gui' na mi' tu daa na jax ja'k tu aagix gui' nat Moisees tu ua'nak. ²¹ Gu' ba' na pim kapbhai' tu ja mamtuxi'ñ gu jai' nam jax ja'k tui'ñgida', ¿cham bhaai' aa na pim diilh pu'ñip xi chum mamtuxdhat na pim jax ja'k mi' pui' jiiimda'? Na gu' no' pim jax ja titda gu jai' na cham jir kii' nam gan ti iixi'ñdha', ¿gu' jax ku pim ba' aapi'm biipi' kat ti iixi'ñ? ²² Piam no' pim jax ja titda na cham jir am nam jai' ja biim boppoda' gu u'uub, daipux bhaai' gu ja bipna', ¿gu' jax ku pim ba' aapi'm nai' pix ja biim boppo gu jai' u'uub, iam na daipu' gu jam bipna'? Gio no' pim baabui' silhkam cham ja kigalhi'ñ gu didios jup duiñxim ya' kam dhi oi'ñga'n, ¿gu' jax ku pim ba' gan jix xi'lhim mu baapkit ja chichiop am mi' dhir ja iixi'ñ gu ja tumñi' ganai' biix aixim nax dha'ram tu namik? ²³ Ti bhaan g'e'g'er kam

jum taat japim dho pui' na jax tu aagix nat tu ua'nak gu Moisees, gu' pix ji na pim gu' cham tu' bhai' bi'iim buiñor gu Dios, na pim gu' cham tu' mi' pui' jiiim na jax tu aagix. ²⁴ Pu'jani bak ba'r jum duukam na ba'p jum kai'ch mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam: "Jix buam pix a'ga am gu Dios gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam. Jir jam kuiñcha aapi'm na pim jir Israel kam ja'tkam."

²⁵ Jir silhkam dho na tu'x bhaai' nam jum matgilhi'ñ ja tutku' bhaan gu Israel kam ja'tkam nam ba' bhaan jix maati' ka' nam jir Israel kam, ku gu' no'm mi' pui'p duiñchu'nda' git ji na jik jax tu aagix. Gu' pix ji nam gu' cham tu' mi' pui' jiiim, pu cham tu' bhaai' ba' siam tiim matgilhi'ñ. ²⁶ Na gu' gui' nam mi' pui' jiiimda' na jik jax tu aagix, dhi' bhaan jix maati' ka' nam jir Israel kam ja'tkam ka', ba' pui' ji buusanda' nam matgilhdhix ka' ja tutku' bhaan, sia kum gu' pu cham pai' matgilhdhix. ²⁷ Ba' gui' nam pu'ñi mi' pui' jiiimda' na jik jax tu aagix, sia kum gu' cham tu' matgilhdhix ja tutku' bhaan, dhi'x bhaai' nam pu ja tida' gui' nam jir Israel kam ja'tkam na jax kum ba' cham mi' pui'p jiiim, nam gu' ja'kbui' kat tiim matgilhi'ñ. ²⁸ Na gu' gui' nam pui'm tii'ti'nda' nam jir Israel kam, cham tu' dai daam dir pix nam pui'm tii'ti'nda'. Gio gui' nam jum matgilhi'ñdha', cham tu' dai daam dir pix ip nam jum matgilhi'ñdha' na ba' pui' bam kai'chdha' nam ba matgilhdhix. ²⁹ Gu' matgim gui' nam tu' silhkam pui'm tii'ti'nda' nam jir Israel kam ja'tkam, sia irban dir ji nam jir pu chu'm ka', cham tu' dai daam dir pix. Gio gui' nam tu' silhkam ba matgilhdhix ka', sia irban dir ip ja jujur am bhaan nam matgilhdhix ka'. Dhi' ba' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na pui' ja'k ja duñia', cham tu' na jax tu ua'ñix na tu aagix. Ba' gu jaroi' na pu'ñi ja'k jir tu'm ka', dhi'x kii' ka'm nii'ñdha' gu Dios, sia kum gu' gu ja'tkam cham tu' pui' ilhii'ñ.

3

¹ ¿Gu' tu' mit ba' mi chi' gui' nam pui'm tii'ti' nam jir Israel kam ja'tkam gio nam jum matgilhi'ñ? ² Matgim mui' ji nat ja a'm ba tu bii bix aixim tu'm. Gu gē'p jum duukam ja a'm bii, dhi'r di' gux bhai'm

kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios na bhaan tu a'ga nam jax ja'k mi' pui' jiiimda' na jax jix aa'. ³ ¿Ba' aapi'm jax ilhii'ñ na tu tu'ii' nam ba' cham mi' pui' jiiim jai' dhit na jik jax tu aagix? ¿Panaas aa gu Dios pui' cham mi' pui'p ka tu duiñchu' nat jax tii'? ⁴ Chaam tu' ji matgim. Jax dhui na gu' gu Dios maa'n na jax mi' pui' duiñchu'nda' jax na ti'ya' sia nar jax ka' git, cham tu' na maakam jup ba kai'chdha' gatuuk. Dai ji gu ja'tkam ya' kam dhi oi'ñga'n nam ba' maakam jup ba ilhii'ñdha' jax nam xi chi'ji. Na gu' ja'pnim kai'ch maa'n kap na tu ua'ñix nat pai' tu ua'nak maadi' gu bijik dir kam na buiñor tu daan gu Dios:

Bix pix jam pui'm bia'ka' nap dai aap jix bhai' ji buusnichu',

nap gu' gammiji pui' tu duñiidha' nap jax kai'chdha'.

Ba' cham jixdha' jaroi' jax jum tida' nap tu' bhaan cham am buatu',

nap gu' bix pui' tu duiñchu'.

⁵ ¿Gu' ba' palhbui'ñ ich aa panaas gu Dios nach jich ua'tulhi'ñ na ba' dai gui' diilh jix bhai' ji bi'iidha'? Gu' ba' nach chulhiñchu'n nach jich ua'tulhi'ñ, ¿dhi' aach ba' bhaan pui' kai'chdha' na cham tu' mi' pui'p jim, nach gu' tix bhai' bua nach jich ua'tulhi'ñ na ba' dai gui'x bhai' ji bi'iidha'? Tuuku' bhaan tu a'ga iñ, cham tu' gu ii'mda' bhaan. ⁶ Chaam tu' ji matgim. Na gu' no' cham mi' pui' tu duiñchu'nda' git diilh gu Dios nat jax tii, ¿jax dhui git jup ja silhka'nda' gu ja'tkam ya' kam dhi oi'ñga'n nam cham mi' pui' jiiimchu'?

⁷ No' baabui'r silhkam ka' git nañ aañ pix palhbui'ñ gu Dios ki'n nañ jax jix iatbi' na ba' dai gui'x bhai' ji bi'iidha', ¿gu' jax ji chi ku ba'x ua'tulhdhix kam ki'n jiñ chi'gi' bañ chulhiñchuda'? ⁸ Gio gu' no'r pui' ka' git, ¿cham aa nach bix maap jich dhaagii bix aixim jix buam tu buimi' git na ba'x bhai' tuch jimda', nach gu'x bhai' ba duñia' na ba' dai gu Dios jix bhai' ji bi'iidha'? Pu'ñi ja'k sap jiñ a'ga am jai' dhit nañ aañ pu'ñi ja'k ja mamtuxi'ñ gu ja'tkam, gu' sap nam jax dhui pix cham jiñ kigalhi'ñdha' gu ja'tkam. Ku gu' dhi' dhi' ja'tkam nam pui'ñ a'ga, ja tulhiñchuda' ji gu Dios.

Gu Paablo na pui' ba ti'ya' nam bix pix jix u'ua'tulhdhix nam ji'k jix jai'ch gu ja'tkam

⁹ ¿Gu' jax japim ba' ilhdhat jiñ kəə dhi' pui' nañ jax chu jam a'gi'ñ jiñ jaaduñ? ¿Aachi' aa panaas nach jir Israel kam ja'tkam jix io'm jir jix kiki' ja'tkam, gu' ba' panaas cham pik gui' nam cham jir Israel kam? Matgim chaam tu' ji nar pui'. Jax dhi' na gu' nach jax bax maat nach bix maa'n nach jax pix jich ua'tulhi'ñ, sia nach jir Israel kam ja'tkam gio gui' na cham, jich dhaam jup tu'ii' gu ua'tulhdhara' sia pik nar jax ka' git. ¹⁰ Gio gu'p jum kai'ch mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam:

Cham jaroi' jai'ch na iam jix bhaim duukam jup tu duña',
nim maa'n kux jai'ch.

¹¹ Ni ku cham jai'ch gu jaroi' nax maatit tə kəə,

ba' pu cham jaroi' jai'ch na iam xi gaaga' gu Dios.

¹² Bix pix jamit bhaan bhii gu boi na pai' cham ti'kii',

bix aixim jix buam pix ba tu jim am ba'.
Pu cham jaroi'x jai'ch iam nax kii'p jum duukam xip tu duña',

nim maa'n dho moo kux jai'ch.

¹³ Gu ja chiichiñ ja'p ji buusan na jax no' yasbhio'kix gu mukdha'x dhibaalh, dhi' pu'ñi ja'k ji buusan nam giilhim jix ia'tbi'.

Daman ja'p jup ji buusan nax maimda' gu ja chiichiñ,

ja'p na jax gu kooko' nam ja chiichiñ am ua'ka' gux maimda' na cham jiñ jimchuda' no't maa'n jiñ kai,

¹⁴ na gu' giilhim daix buam tu'm pix nam ba tu a'ga.

Ja'pnip ji buusan panaas na giilhim jix xibu' ja chiñ am dir buanda' nam pai' dhuuk giilhim kai'chdha'.

¹⁵ Gio nam pix jix dhu'npi'ñ boopoya' nam mua'pu' gu jaroi' no' mit ba o'bhai'.

¹⁶ Bix aixim jix buam kum pu tu buidha' pai' nam ja'k jiidma',
ja tulhiinchudidha' am gu jai' ja'tkam mu ja'p pai'.

¹⁷ Nam gu' pu cham ka maat no'p jix jai'ch gux kii' boi nam ba' git bhaan bhiji cham tu' kam tulhiñdha',

¹⁸ pu cham pai' dhuuk jax xim aa'nda' am iam nam xix iñbhi'ñdha' git gu Dios, sia ku gu' tiim aa' nam git jix iñbhidhat tu' ka'm nii'ñdha'.

¹⁹ Jix maat ich dho na gui' na ji'k jax tu aagix, pui' kai'ñkam tu ua'ñix nam bhaan machia' bix gu ja'tkam na tu'r ua'tulhdhara', nam ba' cham jax ti'ya' na mit pu cham ji'xkat maat jano' na pai' dhuuk diil gu Dios bhai' ba ja tikkada'.

²⁰ Na gu' jano' gu Dios cham ji'xkat jax tiida' gu jaroi' na cham ua'tulhdhix ka', sia kut ti bix pu tu duu na ji'k jax tu aagix ka'. Na gu' dhi' na ji'k jax tu aagix, mi' pix bhaan jich aagi'ñ nach jix u'ua'tulhdhix.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nach tu' silhkam soi'ch ilhdhat buiñor ti jügi'ñdha' guch Xoi'kam na ba'ch uañdha' guch ua'tulhdhara' gu Dios

²¹⁻²² Gu' ja'pjani na tu tu'ii', kani nach ja'p ka xi dhi' na ji'k jax tu aagix nach bhaan ka tu a'ga. Gu' Dios jix bhai'ch aagi'ñ na jax ja'k duich uañchuda' guch ua'tulhdhara', dhi' pix bhaan jich aagi'ñ na jax tu aagix na tu ua'ñix, gam na mit jax ja'k tu jii bijik gui' nam bhaankam ya ja'p tu a'gimik, gu' ja'pji dai no'ch jix bhai' xi chu jiiñkai'ñ bix jich jujur ki'n. Guch Xoi'kam pix bhaan ji buppa nach sap tu' silhkam soi'ch ilhdhai buiñor ti jii'ñdha' na ba' pu'ñi ja'k jich uañdha' guch ua'tulhdhara'. Jaroi' na pix sia uañdha' gu ua'tulhdharga'n, dai pix no't pu'ñi bix juraa'n ki'n ba ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam. ²³ Na mit gu' bix jum ua'tulh gu ja'tkam, ba' dilhkob ja'k ji bii mit na pai' cham ja a'm ka ti niidhim gu Dios.

²⁴ Gu' ji na gu' joidham jix chu joi'gi'n gu Dios, ba' pui' ja'k duu na gu jaroi' na soi'm ilhdhai buiñor ba ti jii'ñdha' guch Xoi'kam, dhi' ba uañchudhix ka' gu ua'tulhdharga'n, ba' mi' dhir dai nax joi'mdat bhaan ba ti niidhidha'. Gio pui' pix na tu uañdha', cham tu' gu tu' na jax dhuña' nar jix bhaim duukam. ²⁵ Na gu' jano' nat jaax gu i'ra'n guch Xoi'kam na mit mua, gu Dios pix diil pui' ja'k ti na gu i'ra'n ki'n bhaan tu ja uañi'ñka' gu ja'tkam sia nar jaroi' ka' git, dai no't pix soi'm ilhdhak ba ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam. Ba'x maati' na gu Dios daix bhai' ji buusnichu', cham tu' pui'

na gu ja'tkam. Cham tu'p jum buixi'ñdha' gu' bijik ja bui gu ja'tkam sia kum jum ua'tulhi'ñdha', ²⁶ dai na ti niraada' na pai' dhuuk tu namkidhix ka' na ba' maa'n jimdam ba uañchudhix ka'. Ba' mi' dhir nat pai' dhuuk tu namki guch Xoi'kam bix gu ua'tulhdhara', bix ba tu ja uañdhim gu Dios gui' nam jik soi'm ilhdhat buiñor ti jii'ñdhim guch Xoi'kam.

²⁷ Pu cham tu' dho ba'x jai'ch nach bhaan tu' ka'm xich ilhii'ñdha' buiñor gu Dios, nach gu' cham tu' mi' pui' duiñchu' na jik jax jum kai'ch pui' na jax tu aagix, pui' pix nach bhaan ti jii'ñ. ²⁸ Ba' bix na chich jik tu' bhaan ba tu a'ga, bhaan ji chimo chich na gu Dios pui' pix uañdha' gu ua'tulhdharga'n gu jaroi', dai pix no't soi'm ilhdhak buiñor ba ti jii'ñ guch Xoi'kam, cham tu' na mi' pui' tu duña' na jik jax tu aagix.

²⁹ Gio gu' gu Dios cham tu' dai gu Israel kam ja'tkam jir ja Dios tuk, gu' matgim bix ji gu ja'tkam nam jik jax jai'ch na pui'p jir ja Dios tuk. ³⁰ Na gu' dai maa'n pix jax jai'ch gu Dios, cham tu' nam mui'x jai'ch. Daipu'x jai'ch gu Dios gui' na uañchuda' gu ua'tulhdharga'n gu jaroi' no't soi'm ilhdhak buiñor ba ti jii'ñ guch Xoi'kam, cham jax bua sia ku matgilhdhix nar Israel kam piam ku gu' cham. ³¹ ¿Gu' ba' dhi' ja'p jir jum duukam aa panaas na pu cham tu' bhaai' pui' na jik jax tu aagix? Chaam tu' ji nar pui'. Jax dhu' nach pui' pix jup tu duiñchu' na jik jax tu aagix aach nach jik buiñor ba ti jii'ñ guch Xoi'kam.

4

Gu Paablo na bhaan ba tu a'ga' gu Abraam

¹ Ea nach bhaan jup xi chu a'ga' guch boxii Abraam nat jax ja'k tu jii bijik na ya' oilhimik, bhaan jach xi chu a'ga' nat jax chu't bix aixim bhaan tu bii. ² No' git gu Abraam jix kii' maa'nkam tigia' gu Dios nax bhai'm duukam bap tu duña' gu tu' na diilh jax ilhii'ñdha', dhi' ki'n git bhaan g'kam bam taat ka' ja bui gu ja'tkam, sia ku gu' cham tu' buiñor gu Dios. ³ Gu' ji na gu'p jum kai'ch maa'n kap nat pai' tu ua'nak maadit gu bijik dir kam: “Gu Abraam bix

juraa'n ki'n soi'm ilhdhak buiñor ti jii'ñ gu Dios, pui' kut ba' gu Dios pui' ja'k tii nar jix kii' maa'nkam.” ⁴ Na gu' aach nach jix maat na gu jaroi' no't tu' bhaan tu jua, cham tu' nam pui' pix makia' gu tuumiñ nam pai' dhuuk namkidha', gu' ja'pji dhi'r mai'chik ga'n ka' na ba tu juana'. ⁵ Matgim gu' no't jaroi' soi'm ilhdhak buiñor ba ti jii'ñ gu Dios, ba uañdha' gu ua'tulhdharga'n pui' pix, cham tu' nam aa'nda' na tu' jax dhuña' nar jix bhai'm duukam na ba' git dhi' pix jir mai'chik ga'n ka'. Ba' mi' dhir diilh gu Dios pui' ja'k ba tigia' nar jix kii' maa'nkam ka'. ⁶ Gu Dabii gui' na bijik jix io'm jir g'kam kat, dhi' bhaan jup tu a'ga nax bhai' ba tu jimda' gu jaroi' no't pu'ñi diilh gu Dios uañdhak gu ua'tulhdharga'n pui' ba tii na bar jix kii' maa'nkam, sia kut gu' cham tu' tu'x bhai'm duukam jup tu duu na ba' git dhi' bar mai'chik ga'n ka'. ⁷ Ja'pni moom kai'ch mi' nat pai' tu ua'nak diilh gu Dabii: Joidham jix bhai' ba tu ja jimia' gu ja'tkam gui' na Dios ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara', ba' cham tu' bhaan kap jum buixdha' gui' nam tu' bhaan jum ua'tulhdha' bii'p' dir.

⁸ Joidham jix bhai' ba tu jimda' gu jaroi' no' gu' Dios cham tu' bhaan kap jum buixi'ñ gu ua'tulhdharga'n.

⁹ Ba' dhi' pui' nat tu ua'na gu Dabii, ¿dai aa chi gui' ja aagit jup kai'ch nam jum matgilhi'ñ nam jir Israel kam, ka' bix aa chi gui' nam cham jum matgilhi'ñ? Nach gu'p kai'ch nat saak gu Dios pui' tii gu Abraam nar jix kii' maa'nkam, dai pix nat soi'm ilhdhak buiñor ti jii'ñ. ¹⁰ ¿Gu' paa chi ba' duuk pik pui' ja'k tii gu Dios gu Abraam nar jix kii' maa'nkam? ¿Gatuuk aa nat xim matgilhdhak nar Israel kam, ka' bii'p' dir aa nat chakuim matgilhdhak? Bii'p' dir ji matgim nat chakuim matgilhdhak nar Israel kam. ¹¹ Mi' dhir ba'p bam matgilh nat ba' bhaan jup matgir ja bui gu ja'tkam nat gu Dios pui' ja'k ba tii nar jix kii' maa'nkam, dai pix nat buiñor soi'm ilhdhak ti jii'ñ. Ba' gu jaroi' na pu'ñi soi'm ilhdhai buiñor jup ti jii'ñdha' gu Dios sia ku gu' chakui matgilhdhix nar Israel kam, gu Dios pix diilh pui' ja'k ba tigia' nar jix kii' maa'nkam ka', na gu' mi' pui'p tu daa'ñchu'nda' na jax gu Abraam,

ja'pji buusanda' nar taata'n ka'. ¹² Sia pui'p ji buusanda' nar ja taat ka' gu Abraam gui' nam ba matgilhdhix ka' nam jir Israel kam, dai pix no' mit tu' silhkam soi'm ilhdhak buiñor pu ba ti jii'ñ gu Dios bii'pi' dir nam chakuim matgilhdha', no'm gu' sia xib pu buiñor ti jii'ñdhatu'.

Na ba tu aa'nda' gu Paablo na pui' tu duñia' gu Dios jax na tida' gu jaroi' no' soi'm ilhdhat buiñor ti jügi'ñ

¹³ Na gu' jano' nat gu Dios iimchux gu Abraam na makia' gu dibir sia gu bopxi'ñ, cham tu' nat mi' pu tu duu gu Abraam na jik jax tu aagix kut ba' iimchux. Jax dhui na gu' chakui pai' jax tu aagix ka' jano'. Gu' ja'pji na bix juraa'n ki'n soi'm ilhdhat buiñor ti jügi'ñdha', pui' kut ba' pui'p ti nar jix kii' maa'nkam, na cham tu' bhaan ua'tulhdhix. ¹⁴ Ba' no' gu' jax dhuukat dai gui' ja a'm ji chu bi'ya' git nam mi' pui' jimia' na jik jax tu aagix dhi' nat tu' iimchuxdhak gu Dios gu Abraam, jir tu' kub ka' git sia ku jaroi' ti soi'm ilhdhat buiñor ti jügi'ñ gu Dios, gio dhi' bhaan bax maati' ka' git na cham pik jir gè'p jum duukam dhi' nat tu' iimchux gu Dios gu Abraam. ¹⁵ Na gu' pai' no'x jai'ch na jax tu aagix nam tu jimda' gu ja'tkam, no't maadit cham am bua mi' pai' maa'n kap, dhi' bhaan jum ua'tulhdhai ba tulhiiñchuda' am. Gu' ji no' gu' pu cham pai' jax jup tu aagix, dho pu cham pai' jai'ch ka' ip gu ua'tulhdhara'.

¹⁶ Pui' ku ba' mi' dhir gu Abraam gu bopxi'ñ jik nam soi'm ilhdhat buiñor jup ba ti jügi'ñ gu Dios, ja maa gui'nat tu' iimchux jano' diil gu Abraam, nat gu'x ja joi'mdak ja ti nam ja'p pix buiñor ti jügi'ñ. Ba' cham tu' dai na mi' pu tu duñia' gu jaroi' na jik jax tu aagix ka' na ba' mai'chia' gui' na Dios tu maak, gu' ja'pji no' soi'm ilhdhat buiñor jup ti jügi'ñ gu Dios ja'p na jax jano' gu Abraam. Ba' bix nach jik pu'ni soi'ch ilhdhat buiñor ti jügi'ñ gu Dios, ja'p ji buusan nar jich chaat gu Abraam. ¹⁷ Na gu'p jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam: "Aañ pui' ja'k jum duñia' nap mui' ja'tkam jir ja taat ka'." Ba' dhi' gu Dios nat pui' tidak gu Abraam nat jaroi' buiñor soi'm ilhdhak ti jii'ñ, dhi'r di' gu Dios gui' na sia koi'nga'n ja dudua'ñdha'

no' xi ilhii'ñ, gio nax bhaai' nap duñia' gu tu' na pu cham pai' dhuuk jai'ch ka'.

¹⁸ Ba' gu Abraam silh pix ti jügi'ñdha' nar silhkam pui' na jax chitda gu Dios na mui' ja'tkam jir ja taat ka', sia ku gu' pu cham mat ka' na jax dhui pui' tum duñia'. Ba' mui' tu bopxicha gu Abraam pui' na jik jax titda gu Dios. ¹⁹ Nat gu' gu Abraam cham jix jum o'jolh na soi'm ilhdhat tu' silhkam ti jügi'ñdha' buiñor gu Dios, sia ku gu' jano' ba aichdhidha' gux chamaam oo'm oidha'. Jix mat ka' gu' ti gu Abraam na cham xiim ba mukia' bima'n gu binga'n Saara, nam gu'x io'm bar jagi'gir ka', cham bhaai' panaas nam jax dhui ka ja tigia' gu a'aalh. ²⁰ Gu' ji na gu' gu Abraam xi kükida' na silhkam ti jügi'ñdha' buiñor gu Dios na jax titda, cham pai' pix am jum o'jolh iam, gu' ja'pji na ja'kbui' kat jix io'm xim otdatgida' nax io'm xi chi jügi'ñdha' pui' na jax titda, ²¹ dai na pui' kai'chdha' na dai diil gu Dios jix bhaai' na pui' tu duñia' na jax kai'ch. ²² Pui' kut ba' gu Dios pui' ti gu Abraam nar jix kii' maa'nkam.

²³ Ba' pui' ja'k tum ua'na nat gu Dios jix kii' maa'nkam ti gu Abraam, na cham pai' buiñor ka ua'tulhdhix, daipu' pix nat soi'm ilhdhak buiñor ti jii'ñ. Ku gu' cham tu' ji na dai buiñor gu Abraam pui' tu ua'ñix, ²⁴ gu' ja'pji sia aach na jai'p jich iadhi'ñ dhi' nat jax chum ua'na. Na gu' pui' nach jax soi'ch ilhdhat buiñor ti jügi'ñ gu Dios jai' dhit, gui' pui'p bach ilhii'ñ nach jir jix kiki' ja'tkam, cham tu' buiñor ka u'ua'tulhdhix ich gu Dios gui' nat dua'ñdhak buusai' koi'nga'n tir dir guch Xoi'kam nar jich gè'kam tuk xib. ²⁵ Nat gu' gui' pix jich Xoi'kam diil jum do'ñcho nam mu'aa' na ba' pu'ni ja'k tu namkix ka' guch ua'tulhdhara'. Ba' nat pai' dhuuk gio duadik jup buus mu' dir koi'nga'n tir, dhi' bhaan matgir na ba tu namkix guch ua'tulhdhara', ba' cham tuch dhaam kap tu'ii'.

5

Gu Paablo na pui' ba ti'ya' nam cham tu' bhaan kuiñcha ka bia' buiñor gu Dios gui' nam soi'm ilhdhat buiñor ba ti jügi'ñ

¹ Ba' aach jai' dhit cham tu' bhaan kuiñcha ka bia' buiñor gu Dios, nach gu'

tu' silhkam ti jügi'n soi'ch ilhdhat nat guch Xoi'kam bix ba tuch ñamkichulh guch ua'tulhdhara'. ² Ba' guch Xoi'kam nat jix bhai' dhuu kuch ba'x bhai'ch chaatit jix bhai' ba tu jim buiñor gu Dios, na gu' gu Dios xich joi'mdat jich a'm ba ti nüdhim xib, na chich gu' tu' silhkam buiñor ti jü'n soi'ch ilhdhak. Sia xib maa'n nach jax buiñor ti jü'ñdhatu', dai ji ba' nach jix bhai'ch chaatit ti nüra nach buiñor aaya' gu Dios na pai' joidham jix chu abhaar, na pai' dhir bix kap jir gë'kam. ³ Ku gu' cham tu' ji nach dai dhi' bhaan jix bhai'ch chaat, gu' ja'ppi sia bix aixim bhaan nach jich chulhiñ nach bhaan jix bhai'p jich chaat. Na gu' no'ch jich chulhiñ, dhi' ba' bhaan jix io'm jich guguuxdhaidha' ich nach soi'ch ilhdhat cham jich o'jolhi'ñdha' nach ti nüra' nach buiñor aaya' gu Dios. ⁴ Ba' no'ch gu' pu'ni bax maat nach jax ja'k dui cham jich o'joldhat ti nürada' nach aaya' buiñor gu Dios, dhi' bhaan jix maati' ka' nach cham tu'ch o'joldha' sia kut tu' bhaan ma tuch ma'iich jix buam jum duukam. Ba' no't gu' pui' ji chu buus nach silhkam xi gu'ki' sia kut tuch ma'iich tu' bhaan, dho mi' dhir dai nach jix io'm jix bhai'ch chaatit ba ti nürada' nach buiñor aaya' gu Dios. ⁵ Ba'ch jujur am bhaan jix chaat ich nach silhkam buiñor aaya' pui' nach jax ja'k ti nüra, na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na pui'ch jurtu'n nat gë'ch a'm tajaa dülh gu Dios.

⁶ Pu cham bhaai'n ka' git gu' nach jax dhuich palhbuidha' dülh pui' nach jax giilhim jix u'ua'tulhdhix, gu' ji nat gu' guch Xoi'kam ya' ma ai nat pai' dhuuk gu Dios dülh tu dai, ba' siamrich a'mkam ma muu nach jix ua'tulhdhix, giilhim jix buam tu jim ich gu'. ⁷ Aach nach jix maat ya' aach jich bui, jix xijai na jaroi' pu ti'ya' na bhaankam mukia' gu jumai no'm bax mu'aam no't tu' bhaan cham am bua, ni ku cham iam xim gu'nguxi'ñdha' sia kut gu' ti mi' pui' jii jax na tu aagix ka'. Siamri chi ti am jum gu'nguxi'ñdha' palhüp no'x io'm jir jix bhai'kam gu jaroi', gu' chi ba' pik no' giilhim jix buam tomaat. ⁸ Gu' matgim gu Dios ja'ppi nat xich joi'mdak jich chü sia kuch giilhim kax u'ua'tulhdhix. Ti' nat mooch a'mkam muu guch Xoi'kam

sia pu chu'm jix u'ua'tulhdhix kam. ⁹ Gu' ba' xib cham tu' bhaan kuiñcha ka bia' ich buiñor gu Dios, nat gu' guch Xoi'kam pik pui' ja'k tu duu. Ba' sia jano' cham tu' kach chulhiñ'ich na pai' dhuuk jum aaya' nam jum tulhiñ' gui' nam cham mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios. ¹⁰ Ba' nat gu' dülh gu Dios pui' tu duu, nat gu'ch a'mkam muu gu Maraa'n nach aach buiñor jix bhai' bi'ya', sia kuch jir ki'darga'n kat nach jix u'ua'tulhdhix, dhi' bhaan jix maati' na pu cham pai' dhuuk jup kach chulhiñchuda' sia pik nar jax ka' git, dai nach gammiji pu buiñor bap tui'ka' ba'. ¹¹ Ku gu' cham tu' ji nach ja'p pik gammiji buiñor jup tui'ka' gu Dios, gu' ja'ppi nach buiñor jix bhai'ch chaat ka' bhaankam gu Gë'kam jich Xoi'kam, na chich gu' bhaankam guch Xoi'kam jix bhai' ji bii buiñor gu Dios.

Gu Paablo na bhaan ba tu a'ga' gu Adaan gio guch Xoi'kam

¹² Ja'pni moom duu jano' nat gu Adaan biipi' ya' ai dhi oi'nga'n bhaan nat ba' gatuu' guch Xoi'kam ya'p ba ai. Gu Adaan nat biipi' ya' do'ñcho gu Dios, dai dhi' bhaan ya' jai'chdhir gu ua'tulhdhara' nat ba' bhaan ji jii gu muuki', bix ba' gu ja'tkam bhai' ga'm pu ja daam jimiidha' ip, nam gu' pui'p bam ua'tulhi'ñdha' nat jax jum ua'tulh gu Adaan. ¹³ Pu bax jai'ch ka' gu ua'tulhdhara' ya' dhi oi'nga'n nat chakui jai'chdhirik na jax ja'k tu aagix ka' gui' nat Moisees tu ua'na, ba' cham tu' mat ka' am gu ja'tkam nam tu' bhaan jum ua'tulhi'ñdha'. ¹⁴ Gu' pik ji nam gu' sia ko'iidha' gui' nam pu'ñim ua'tulhi'ñdha' nat jax jum ua'tulhdhak gu Adaan, pu jano' dir jam ba' ga'm bhai' pu ko'iidha' nat dir jup muu gu Adaan, sia kut gu' mi' dhir jup ba tu ua'na ba' gu Moisees na jax ja'k tu aagix ka'. Ba' nat jax ja'k tu jii gu Adaan, jum aa'nda' na jumai ya'p aaya' na maakam jup tu jimia'.

¹⁵ Ku gu' cham tu' ji nar ja'xbui' ip dhi' nat tu' bhaan xich joi'gilh gu Dios na jax gu ua'tulhdarga'n gu Adaan, na gu' nat jum ua'tulh jano' gu Adaan, mui' ja daam jii gu muuki', sia kut ti dai dhi'm ua'tulh. Matgim gu' gui' nat tu' bhaan xich joi'gilh gu Dios, jix io'm ji nar gë'p jum duukam,

nat gu'x bhai' ba tu ja jii gu ja'tkam pui' mui' ip, daipu' dñlh guch Xoi'kam nat bhaan jix bhai' tu ja jii. ¹⁶ Ba' dhi' bhaan jix maati' na cham tu'r ja'xbui' ip nat jix jum ua'tulh gu Adaan gio nat jix jup xich joi'gilh gu Dios. Na gu' gu Adaan mu ja'k ja bhich gu ja'tkam nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiñdha', gu' ba' guch Xoi'kam nat ya'p ai, pui' ja'k jup tu duu na gu Dios pui' ti'ya' na bñx ba uañchudhix ka' guch ua'tulhdhara' sia ku chich mui'kim bach ua'tulh. ¹⁷ Na gu' gu Adaan nat jum ua'tulh, bñx ja daam jii gu ja'tkam gu muuki', sia kut gu' ti dñlh gu Adaan jum ua'tulh. Ba' pu'ñi dai guch Xoi'kam ip nam bhaan bñx jix bhai' ji bi'ya' buiñor gu Dios pui' pix, cham jum aa' nam tu' jax dhuñia'. Mi' dhir ba'p bax bhaai'n ka' nam bixchu'x bhai'm duukam bap tu buada'.

¹⁸ Ba' pui' nat jax jum ua'tulh gu Adaan nat ba' jai'chdhir nam pai'm tulhiña' gu ja'tkam nam pui'p jum ua'tulhdha' nat jax jum ua'tulh gui', guch Xoi'kam jix bhai'p ja duu nat muu bhaan gu u'uux na gai biit. Ba' bñx cham tu' bhaan kax u'ua'tulhdhix ka' am, dai nax bhai' ba tu ja jimda'. ¹⁹ Piam ja'pni ja'k jax ña pim ja'k jix bhai'x maati' kaaya': Gu Adaan cham tu' ka'm ti gu Dios nat jax ti ti'n na jax ja'k jix aa'. Pui' kut ba' bñx ja daam jup jii gu ua'tulhdharga'n, na mit gu' mi' pui'p tu daa nat jax tu jii gui'. Ba' guch Xoi'kam nat ya'p ai, mi' pui' tu duu na jax jix aa' gu Dios, ba' bñx pui'p ja duu nam jix bhai' ji bi'ya' buiñor gu Dios.

²⁰ Gu' ba' nat pai' dhuuk tu ua'na gu Moisees na jax ja'k tu aagix ka', jix io'm gø' bhai' jim gi'ñlh gu ua'tulhdhara'. Gu' ji na gu' nat jix io'm gø' bam gi'ñlh gu ua'tulhdhara', ba matgir nat gu Dios jix io'm jup jum gi'ñlh nat jix ja joi'gilh gu ja'tkam. ²¹ Ba' aañ joidham jix bhai' ba tuñ jim xib, nañ gu' cham tu' bhaan kuiñcha ka bia' buiñor gu Dios, nat gu' xiñ joi'mdak jiiñ chii bhaankam gu Gø'kam jich Xoi'kam, pui' nat jax jich dhaam jup jii gu muuki' nar kuiñcha'n gu Adaan nat jum ua'tulh.

6

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo na ja'p ji buusan nach ko'iix buiñor gu ua'tulhdhara'

¹ ¿Jax japim ba' ilhdhat kēñ jaaduñ nat gu Dios jix io'm xich joi'gilh nat pai' dhuuk jix io'm jum gi'ñlh gu ua'tulhdhara'? ¿Panaas aa ba' kur am nach maa'n nach jax jich ua'tulhdhidha' na ba' gu Dios jix io'm jup gi'ñhdhidha' na xich joi'gi'nda'? ² Chaam tu' ji nar am nach kach ua'tulhdhidha', na gu' ja'p ji buusan nach aach ba ko'iix buiñor gu ua'tulhdhara'. ¿Jax gi' dhuip kar am nach pui' buiñor jup tui'ñgida'? ³ ¿Ka' pim ji chakui maat aa na chich maa'n maa'nkam pix jup jich dhuu biima'n guch Xoi'kam na chich pai' dhuuk jich bopko suudai' ki'n, gio na chich maap jup koi jano' na mit pai' dhuuk mua? ⁴ Jano' na chich pai' dhuuk jich bopko suudai' ki'n, dhi' ja'p jir jum duukam na mit maap guch Xoi'kam much chua ti di'n kir jano' na mit pai' dhuuk mua. Ba' na chich maap koi guch Xoi'kam, pu kai'ñkam maap koi chich nach ba' jai' pui'p duduadii giop baapmigia' nat jax jum duu gui'. Mi' dhir ba' pu'ñi bar jix kiki' ja'tkam ka' ich, jix bhai' ba tuch jimda' ip ba', na gu' guch Gi'kora' na bixchu'x bhaai' na joidham tu'm jup tu duñia', dua'ñ guch Xoi'kam.

⁵ Ba' no' chich gu' pu'ñi jai' biima'n jup koi guch Xoi'kam, dho pui' biima'n dud-uadik jup baapam jachich nat pai' dhuuk duadik bam gui'. ⁶ Ba' bax maat ich nat guch ua'tulhdhara' bñx bhai' pup bii biima'n guch Xoi'kam bhaan gu u'uux na gai biit na mit bhaan sissapa jano' na mit mua, ba' xib cham tu'ch dhaam kap tu'ii'. ⁷ Na gu' gu jaro'i' no' ba muukix tukgaram bhaan, cham tu' daam ka jimda' gu ua'tulhdhara'. ⁸ Ba' ti jügi'ñ ich na chich biima'n koi guch Xoi'kam jano' na mit mua, gio pui'p ti jügi'ñ ich na chich biima'n jup duduadik baapam jano' nat pai' dhuuk duadik bam mi' dhir koi'ñga'n tir. ⁹ Jix maat ich ip sia na guch Xoi'kam cham tu' giop ka mukia', nat gu' muukik duadik ba bam, na gu' gu muuki' cham bhaai' na jax dhui giop ka mu'aa'. ¹⁰ Nat gu' guch Xoi'kam pu daipu' maa'nnim pix muu jich a'mkam nach jix u'ua'tulhdhix kat, pu cham jixkat pai' dhuuk ka mukia' ip gio, pu gammiji ba duaka' buiñor gu Dios jano' dir nat duadik giop bam. ¹¹ Ba' pu'ñi ip aapi'm,

ti jüigi'ñdha' pim na pim ba ko'iix buiñor gu ua'tulhdhara', ba' dai gu Dios buiñor japim pix ba dudua, na pim gu' maap bap tui'dhi' guch Xoi'kam.

¹² Ja'p japim xi dhui ya' dir ja'p ja'k gu ua'tulhdhara' na ba' cham pui jam daam jup tui'ñgida' jam tutku' bhaan. Cha'pim tu'p jum buixi'ñdha' sia ku tii jam chian na pim jix buam jum duukam jup tu duñia', sia chi jax chu tatda' jam tutku' bhaan. ¹³ Cha'pim mi dadoo'ñchi'ñdha' gu jam tutku' gu ua'tulhdhara' na cham bix aixim bhaan pu tu buada' na jax ilhii'ñ, gu' ja'pji gu Dios na pim mui' xi dho'ñchidha' na ba' bhaan pu tu duñia' na jax jir jix bhai'm duukam. Na pimit gu' aapi'm ba koi buiñor gu ua'tulhdhara', ba' giop dudua pimit na pim ba' mi' dhir pui' ba tu duñia' na jax ja'k jix aa' dai gu Dios. ¹⁴ Mi' dhir dho gi ba' gu' cham tu' jam daam kap tui'ñgida' ji gu ua'tulhdhara', na gu' xi jam joi'mdat jam a'm ba ti niidhidha' gu Dios pui' pix, cham tu' na pim mi' pu tu duñiim na jax tu aagix.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo na cham tu' ja daam kap tu'ii' gu ua'tulhdhara' guch Xoi'kam jüigi'ñdham Rooma kam

¹⁵ ¿Ka' gu' jax gi ja'k ilhdhat kēē pim dhi' pui' na gu Dios pui' pix xich joi'mdat jich a'm ba ti niidhim, cham tu' na chich pu tu duu na jax tu aagix? ¿Ka' gu' pui' ilhdhat kēē pim aa na cham jax bua siach chi ba'ch ua'tulhdhimik, kapbhai' na pui' pix xich joi'mdat jich a'm ti niidhim gu Dios? Chaam tu' ji nar pui'. ¹⁶ ¿Jax gix maat japim no't jaroi' tujuandam tugi'ñ ki'n mi' pai' ba ai buiñor gu jax chu'm gē'kam pui' pix cham ji namkidhat? ¿Cham aam aa'nda' na mi' pui' tu duñiidha' na jax ti'daidha' gu gē'kam tugi'ñ, na gu' pu kai'ñkam mi aaya'? Pu'ñi ip dho no' jaroi' buiñor jup tui'dhi' gu ua'tulhdhara', jum aa'nda' na mi' pui' tu duñiidha' na jax jix aa'nda', ku gu' dhi' mu ja'k bhüichdha' ji na pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. Gu' ba' no't jaroi buiñor jup ai gu Dios, pu kai'ñkam buiñor jup aaya' na mi' pui' jimia' na jax jup jix aa'. ¹⁷ Ba' aañ taxchaabgi'ñ gu Dios na pim aapi'm dai gu Dios pix bar tujuandam tugi'ñ, joidham bix jam jujur ki'n japim mi' pui' jium na jax jix aa', na pimit gu' pui' ja'k maat na

mit jax jam aa'ñ, sia ku pim gu' biipi' dir giilhim kam tulhiiñdha' na pim jir tujuandam tugi'ñ ka' gu ua'tulhdhara'. ¹⁸ Mi' dhir na pimit bubuakik na pim xir tujuandam tugi'ñ kat gu ua'tulhdhara', mi' ja'k japimit jup baap na pim pai' mi' pui' ba jium ba' na jax jix aa' gu Dios. ¹⁹ Aañ tu ua'rgidhat bhaan tu a'ga na tu' jax jum buada' ya' dhi oi'ñga'n na pim ba'x maatit jiñ kaaya' nañ bhaan tu a'ga gu ii'mda' bhaan. Ba' pu'ñi na pimit jax dhuu na pimit do'ñchi gu jam tutku' gux buam jum duukam na pimit ba' bix aixim bhaan giilhim jum ua'tulh, pu'ñi pim jup do'ñchidha' gux bhai'm duukam na pim ba' mi' pui' ba jiumda' na jax jix kü' ka'm nai'ñ gu Dios, na pim jix u'uañ bap tui'ñgida' buiñor gui'.

²⁰ Na pim pai' dhuuk kar tujuandam tugi'ñ ka' gu ua'tulhdhara', chakui pim mi'p tui'ñgida' na pai' xib jix kü' ka'm ba jam nai'ñ gu Dios. ²¹ Pu cham tu' pimit mi chi na pim jax ja'k tu jimdat biipi' dir na pim jum ua'tulhi'ñdha', dai na pim bhaan pix tii bax xi'ir ba' xib, na pim gu' mu ja'k silh ba jiumit na pim pai' gammiji git mi' pup jum tulhiiñdha'. ²² Ba' xib na cham ka tu jam juantu'n gu ua'tulhdhara', dai na pim mi' pui' ba jium na jax jix aa' gu Dios. Dhi' dho gi gu' mi' tigia' pim ji na tu'r jix kü'p jum duukam, na pim gu'x u'uañ ki'n bap tui'ñgida' buiñor gu Dios, ba' gatuuk dai na pim buiñor ba aaya' na pim ba' pu gammiji buiñor bap tui'ka'. ²³ Gu ua'tulhdhara' dai dhi' ki'n tu namki'ñ na mu ja'k bhüichdha' gu jaroi' na pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. Matgim gu' gu Dios baidhika' ji na buiñor bap tui'ka' gammiji na pai' joidham jix bhai' ba tu jimda' gu jaroi' na bima'n maa'n maa'nkam bap jum duñia' guch Xoi'kam gui' na xib jir jich Gē'kam tuk.

7

Na ba tu aa'nda' gu Paablo na jax jir jum duukam pui' na jax chu aagix

¹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, jix maat japim na jax kai'ñkam jix jai'ch ka' jax na tu aagix ka'. Ba' dhi' na jax tu aagix ka', daipu' na ji'x pix duaka' gu maa'nkam bhaan jup tui'ñgida', cham tu' na pui bhaan jup

tui'ñgida' sia ku ba muukix. ² Pui' na jax maa'n gu ubii no' ti bina' na gu'm aa'nda' na bima'n jup tui'ñgida' gu chio'ñ na jix duaka', na gu' pui' ja'k tu aagix. Ba' no't gu' jax dhuukat ma muu gu chio'ñ, gu ubii cham tu' ki'n ji bi'ya' buiñor gu chio'ñ gui' na ba mukia', mi' pix juugit aaya' gu' na jix tu aagix ka' nam maap jup tui'ñgida'. ³ Ba' no' gu' gu chio'ñ ka dua nat gu ubii jumai ba oi gu chio'ñ, dhi' pui' ja'k bam kai'chdha' na jax gui' nam jir ganai' pix ka'. Ji' ji no't gu' pu'ñi tu' bhaan ma muu gu chio'ñ, dho gi gu' cham jax bua ji siat ba' jumai ba oi.

⁴ Ba' pu'ñim duu pimit aapi'm jiñ jaaduñ, koi pimit bima'n guch Xoi'kam na ba' aapi'm mi' dhir cham jam daam kap tui'ñgida' pui' na jax tu aagix, na gu' ja'p ji buusandat na dhi'r jam bina' kat. Gu' ji na gu' mi' dhir na pimit giop dudua, jumai ba oi pimit, na pim gu' guch Xoi'kam pix ja'k ba kaichu' gui' nat duadik giop bam koi'nga'n tir dir. Ba' dhi' gu Dios pix nat pui' ja'k tu duu nach ba' pu'ñi ya' dir ja'p ja'k bar jix kiki' ja'tkam ka' buiñor, ba' dai nach mi' pui' ba jiidma' na jax jix aa'. ⁵ Na gu' pui' na jax tu aagix ka', panaas kut dhi' ba'ch ñiñnich nach jix buam jum duukam jup tu duña' na chich chakui bima'n koi'ik guch Xoi'kam. Dhi' ba' mu ja'k jich bhichdhatu'ndat panaas nach pai' gammiji git mi' pup jich chulhiñdha'. ⁶ Gu' ji na chich gu' xib ba koi buiñor dhi' na jax tu aagix, ba' cham tu'ch dhaam kap tu'ii'. Dilhkob ja'k pix bap tu'ii' ich xib nach pai' dhir cham tu' bhaan jax jich aagit mi' pui' ba jiiim na jax jix aa' gu Dios. Dai nach pui' tu duñiim na jik jax jich jurtudim gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n, cham tu' na jax chu aagix na tu ua'ñix u'uan ta'm.

Na ba tu aa'nda' gu Paablo na chich jax ja'k duuk maat nach a'm jup tu'ii' gu ua'tulhdhara'

⁷ ¿Ja'p japim ilhdhat jiñ kee añ jaaduñ na panaas ja'p kai'ñkam jup kai'ch iñ nar ua'tulhdhara' dhi' pui' na jik jax tu aagix? Chaam tu' ji matgim. Na gu' no' cham pai' jax tu aagix ka' git, añ xib pu cham mat ka' git na tu' pui'm titi' ua'tulhdhara'. Pui' na jax nañ pu cham mat ka' git xib

no'p jir ua'tulhdhara' nañ bix aixim ja'p pix bhax chu aa'nda' gu tu' no' git chakui pui' ja'k tu aagix ka'. Gu' ji na gu' ja'pni tu ua'ñix: “Jir ua'tulhdhara' no'p gan ja'p pix bix aixim bhax chu aa' nap git xi chu bia'ka' gu tu'.” ⁸ Gu' ba' gu ua'tulhdhara' dhi' bhaan jim iatak na jik jax tu aagix bhai'ch dhaam ji jii, panaas ba' kut dilh gu ua'tulhdhara' pui' ja'k tu dai na jax ja'k tu aagix ka' na ba' dhi' bhaan jix bhai'ch bhaya'. Na chich gu' dhi' ba' bhaan bhai' ji ñiñnia nach jax ja'k jich ua'tulhdha', mu ja'k jach ba' ba jiiim nach pai' gammiji git mi' pup jich chulhiñdha'. Na gu' no' pu cham pai' jax tu aagix ka' git, pu cham pai'x jai'ch ka' git gu ua'tulhdhara'. ⁹ Nañ pai' dhuuk chakui mat ka' añ na jax tu aagix ka', joidham jix bhai' tu jimda' iñ panaas, pu cham pai' bhaan jax jiñ aa'nda' iñ gu tu' ua'tulhdhara'. Gu' ji na gu' na ñich pai' dhuuk bhai' ji maat na jik jax tu aagix, panaas kut mi' dhir kia'pix bhai' ji jai'chdhir gu ua'tulhdhara', ¹⁰ ba' dai na mu ja'k bañ bhichdhatu' nañ pai' gammiji mi' pup jiñ chulhiñdha'. Na gu' dhi' na jik jax tu aagix, ti pu kai'ñkam tum ua'na nach mi' pui' jimia' na ba' mi' dhir jix bhai' ba tuch jimda', gu' ji na gu' ja'kbui' kat mu ja'k pix bach bhichdhatu' nach pai' gammiji mi' pup jich chulhiñdha'. ¹¹ Gu' bak ji nat jax dhi' pix bhaan jix bhai'ch bhii ji gu ua'tulhdhara' pui' na jik jax tu aagix, pui' kut ba' panaas dhi' mi' dhir mu ja'k jup jich bhich nach pai' gammiji git mi' pup jich chulhiñdha'.

¹² Ku gu' tiir jix uañ ji dhi' bix na jik jax tu aagix, cham tu' na ua'tulhdhara' bhaan jup tu'ii'. Bix jima'n na jik jax tu aagix jir mi' pui' na jax jum kai'ch, jir jix kii'p jum duukam. ¹³ ¿Gu' ba' ja'p kai'ñkam jup kai'ch iñ aa panaas jiñ jaaduñ na gux kii'p jum duukam ba' mu ja'k ti bhichdhatu' na pai'r tu tulhiñara'? Chaam tu' ji matgim. Gu' ja'pji gu ua'tulhdhara' na dhi' bhaan ti bhichdhatu' na jik jax tu aagix, panaas ba' ku dhi' na jax ja'k tu aagix pui' ja'k tu bua, sia ku tiir jix kii'p jum duukam. Gu' ji nat gu' dhi' bhaan jup matgir ba' nar jix buam jum duukam gui' na pui'm titi' ua'tulhdhara', dilh maaxik jum kii'.

¹⁴ Jix maat ich ip na pui' na jik jax tu

aagix jir tɛ'kob kam, cham tu'r ya' kam dhi oi'ñga'n bhaan. Ba' aach nach jir ya' kam dhi oi'ñga'n bhaan, ja'pji buusan nach ga'lhix buiñor gu ua'tulhdhara' na ba' mi' dhir jup tuch juantu'n nach jup tu buada' na tu'r jix buam jum duukam. ¹⁵ Aañ cham maatit na jax kai'ñkam pui' ja'k tuch jimda', na gu tu' no'ñ tii jax jix dhuñiim nañ jax jix aa'nda', cham ji'xdha'ñ mi' pu duñia', gui'ñ pix pui' ba duiñchu'nda' nañ tu' tii cham aa'nda' nañ pu duñia'. ¹⁶ Gu' ji na gu' nañ jix bhai' xiñ ga'nga nañ pu'ñi cham tu' mi' pu buada' gu tu' nañ tiix aa'nda', dai gu tu' nañ cham aa'nda' nañ pui' ba tu duñia', dhi' bhaan jix maati' nar jix bhai'm duukam pui' na ji'k jax tu aagix, cham tu' na ua'tulhdhara' bhaan jup tu'ii'. ¹⁷ Ba' cham tu' aañ nañ pui' tu buada' gu tu' nar jix buam jum duukam, gu' ja'pji gu ua'tulhdhara' nañ a'm jup tui'ka' na pui'ñ dhuñchu'nda'. ¹⁸ Ba' bax maat iñ na guñ chuuku' ya' kam dhi oi'ñga'n cham tu'x kii'p jum duukam bhaan jup tui'dhi', gu ua'tulhdhara' bhaan jup tui'dhi'. Na gu' gu tu' no'ñ tiix aa' nañ pu duñia', cham jañ ji'xdha' pu duñia'. ¹⁹ No'ñ tii pux chu dhuñiim na tu'r jix bhai'm duukam, dai gux buam jum duukam jañ pix pu tu duñia' nañ tu' tii cham pu duñiim ka'. ²⁰ Gu' ba' no'ñ gu' aañ tii cham pu duñiim gu tu' nar jix buam jum duukam, dhi' bhaan jix maati' na cham tu' aañ nañ jix buam jum duukam jup tu buada', gu' ja'pji gu ua'tulhdhara' nañ a'm jup tui'ka' na pui' ja'k jiñ dhuñchu'nda'.

²¹ Jix bhai'x mat ka' iñ tii na cham jir am ka' gu tu' nañ pui' ba tu duñia', gu' pix ji na gu' panaas dai dhi'x bhaai'n ka' nañ pu tu duñia' na tu'r jix buam jum duukam ka', sia kuñ gu' aañ tii cham aa'. ²² Jiñ jur am bhaan aañ ti jügi'ñ nar am pui' na ji'k jax tu aagix, ²³ gu' ji na gu' ja'p dir ja'k jiñ a'm jup baapak jumai na pui'ñ jurtu'n nañ cham mi' pui' jimmida'. Dhi' ba'r di' gu ua'tulhdhara' nañ a'm jup tu'ii', panaas ku ja'p jiñ dhuuk na mu pai'ñ kuup nañ ba' cham mi' pui' jimia' na jax jir am.

²⁴ Ja'p moox buam iam. ¿Jaroo ba' chiñ palhbuidha' nañ mu ja'k ba jim nañ pai' gammiji mi' pup jiñ chulhiñdha'? ¿Jaroo

ja'k jootsa' gu ua'tulhdhara' nañ dhaam jup tu'ii'? Na gu' aañ cham bhaai' nañ duih ja'k jootsa'. ²⁵ Dai dho gu Dios jix bhaai' na pu duñia', dhi' nañ jaroi' taxchaabgi'ñ aañ bhaankam gu Gɛ'kam jich Xoi'kam. Ba' sia kuñ tii ti jügi'ñ nar pui' na ji'k jax tu aagix buiñor gu Dios, guñ chuuku' bhaan mi' pui' tu daa'ñchu' iñ na jax jiñ jurtu'n gu ua'tulhdhara'.

8

Na bhaan ba tu a'ga' gu Paablo nam guch Xoi'kam jügi'ñdham mi' pui' jiiim na jax ja jurtu'n gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'

¹ Na gu' gui' nam ji'k buiñor bap tui'ñgida' guch Xoi'kam, cham tu' mu ja'k ka jiiimda' am nam pai' gammiji git mi' pup jum tulhiñdha', nam gu' cham tu' mi' pui' ka jiiimda' na jax jix aa'nda' gu ja tutku', gu' ja'pji daipu' na jax pix ja jurtudidha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. ² Na gu' no'ch pu'ñi buiñor jup tui'ñgit guch Xoi'kam mi' pui' ba jiiim na jax jich jurtu'nka' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', cham tu'ch dhaam kap tui'ñgida' gu ua'tulhdhara', ba' cham tu' mu ja'k ka jiiimda' ich nach pai' gammiji git mi' pup jich chulhiñdha'. ³ Gu Dios pui' ja'k ba tu duu gu' nat tu' cham ji'xdha' pu duu gui' na jax tu aagix nat Moisees tu ua'nak, cham bhaai'n ka' gu' na jax dhuich pataasa' guch chutku' bhaan nach jir ya' kam dhi oi'ñga'n. Ba' gu Dios bhai' ma joot gu duih Maraa'n pu chu'm jup xi dhuuk na jax chu'm gu ya' kam maa'nkam dhi oi'ñga'n ta'm nat ba' ya' muu jich a'mkam nach jix ua'tulhdhix, pu'ñi dhuuk ba' cham tu'ch dhaam kap tu'ii' xib guch ua'tulhdhara'. ⁴ Gio pu kai'ñkam pui' ja'k duu ip na ba' pui' ja'k dui bax bhaai'n ka' nach mi' pui' ba jimia' na jax tu aagix gui' nat Moisees tu ua'nak, nach gu' cham tu' mi' pui' ka tu daa'ñchu'nda' na jax jix aa'nda' dhich chutku' nar ya' kam dhi oi'ñga'n bhaan, gu' ja'pji na jax ja'k jich jurtu'nka' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'.

⁵ Na gu' gui' nam pui' mi' pui' tu daa'ñchu' na jax jix aa'nda' gu ja tutku' nar ya' kam dhi oi'ñga'n bhaan, dai gu tu' nar ya' kam dhi oi'ñga'n nam bhaan jix buam jum

aa'nda'. Gu' ba' gui' nam mi' pui' jiiimda' na jax jup ja jurtu'nka' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na cham maax, dai gu tu' na cham maax jam bhaan jix buam jup jum aa'nda'. ⁶ Gio gu' gu jaroi' nax buam jum aa'ntugit gaagidha' na jax jurtu'nka' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', dhi' joidham jix bhai' tu jimia', na gu' buiñor ja'k aaya' gu Dios na pai' joidham jix bhai' tu tatda'. Gu' cham ji gui' na dai bhaan jix buam jum aa'nda' gu ya' kam dhi oi'ñga'n na tu'x maax, na jax jurtu'nka' gu tukga'n, dai gu' na mu ja'k bhaya' na pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. ⁷ Gio gu' gui' nam pu'ñi dai bhaan jix buam jum aa'nda' na jax ja jurtu'nka' gu ja tutku' nar ya' kam dhi oi'ñga'n, dhi' bhaan jix maati' ka' nam jix bhaamki'ñdha' gu Dios, na gu' cham bhaai'n ka' nam jax dhi mi' pui' jimia' na jax tu aagix buiñor, gio gu' cham ji'xkat mi' pui' jimia' am sia pik jax ka' git. ⁸ Ba' cham ji'xkat ja kigalhdha' gu Dios gui' nam pu'ñi daix buam jum aa'ntugit gaagidha' na jax ja jurtu'nka' gu dñlh ja tutku', na gu' dai gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch ka' nam jix kigalhi'ñdha'.

⁹ Ba' aapi'm jiñ jaaduñ, cham tu' mi' pui' ka tu daa'ñchu' pim na jax jam jurtu'n gu jam tutku' nar ya' kam dhi oi'ñga'n, gu' ja'pji dai na jax pix jam jurtudim gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios, gui' dho ji no' silhkam jam a'm jup tui'dhi'. Na gu' gu jaroi' no' cham mi' pui' tu daa'ñchu' nat jax ja'k tu jii guch Xoi'kam, cham tu' bhaan jup tui'ñgida' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios. ¹⁰ Gu' ji no' gu' mi' pui' tu daa'ñchu' nat jax ja'k tu jii guch Xoi'kam, dho gi gu' dhi' bhaan jix maati' ka' ji na bhaan tajaañix ka' gu silhkam jix Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios. Gio dhi' bhaan jix maati' ka' nat gu Dios mi' dhir ba baabu na pai' bhaan kap tui'ñgit gui' na dñlh jax ilhii'ñdha' na pu tu duñiidha' na tu' ya' dhi oi'ñga'n jax jum bua. Sia dhi' bhaan jup jix maati' ka' nat gu Dios buiñor jix bhai' ba bii, ba' cham tu' mu ja'k ka jimda' na pai' gammiji git mi' pup jum tulhiiñdha', na gu' ba uañchudhix ka' gu ua'tulhdharga'n. ¹¹ Gu' ba' no' gu' silhkam jam a'm tajaañix gux Dhuudu' kam jix Uañ

Ii'mdaga'n gu Dios, nat jich Xoi'kam gio dua'ñdhak jup bamii' mu dir koi'ñga'n tir, dhi' ji' Dios nat bamii' guch Xoi'kam, jai' tutku' jam makia' na pim ba' cham tu' pui' ka tu jimda' na jax bñpi' dir, sia ku gu' pui' na jax bar ya' kam dhi oi'ñga'n. Gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n pix jai' jam pataaxdha' dhi' na jam a'm ba tajaañix.

¹² Ba' pu'ñi pix aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, jich a'm jum aa' nach mi' pui' jimia' na jax jich jurtu'nka' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios, cham tu' na jax jich jurtu'nka' guch chutku' nar ya' kam dhi oi'ñga'n. ¹³ Na gu' no' pim aapi'm mi' pui' jiiim na jax jam jurtu'nka' gu jam tutku', mu ja'k bhaya' pim na pim pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. Gu' cham ji no' pim gu' mi' pui' jiiim na jax pix jam jurtudidha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios, na gu' dai na pim buiñor jimia' gu Dios na pai' joidham jix bhai' ba tu jam jimda'. Ba' dhi' ja'p ji busnia' na pim mu'aa' gux ua'tulhdhix kam jam tuuku' na pim bhaan kap tui'ñgida' bñpi' dir.

¹⁴ Ba' gui' nam pu'ñi mi' pui' jiiimda' na jax pix ja jurtudidha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios, dhi' pui'm tñti'nda' am nam jir maamra'n gu Dios. ¹⁵ Ba' cha'pim jix chotdonit mi' pui' jiiimda' na jax jam jurtudidha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. Na gu' dhi' cham tu'r di' gux buam jum duukam na ja'p pix tu jam juantu'n na ba' mi' dhir cham bhai' ka tu jam jimia', gu' matgim dhix Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' pui' ba jam duu ji na pim jir maamra'n ka' gu Dios. Dhi' pix jix Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' pui'ch jurtu'nka' nach ba' gu Dios pui' iimda' nar jich Gi'kora'. ¹⁶ Dhix Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' maap jum dagia' am gu dñlh jich ii'mda', ba' maa'n ñi'ook xip dui am mi' dhir pui' ba ti'ya' nach aach jir maamra'n gu Dios. ¹⁷ Gu' ba' no'ch mi' dhir pu'ñi bar maamra'n gu Dios, dho dai nach a'm ba tu bi'ya' gui' nat tu' Dios dñlh jich iimchux. Ba' dhi' na tu'ch a'm bi'ya', maap jich a'm ji bi'ya' gook dit guch Xoi'kam, ku gu' no' chich ja'xbui' pui'p jich chulhii ji nat jax jum tulhii guch Xoi'kam, ba' mi' dhir dai nach buiñor ba

aaya' na pai' joidham jix chu abhaar.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo na cham jax bua sia kuch jich chulhiin xib

¹⁸ Aañ ja'pni ilhii'n, na cham tu' ja'xbui'p jir gø' dhi tulhiiñara' na jax gui' nach tu' tigia' gatuuk na joidham jix abhaar. Aañ jiñ bui jir cham tu' dhi tulhiiñara'. ¹⁹ Na gu' nat ji'k tu'p tu duu gu Dios dhi oi'nga'n bhaan, ti ti nira am na git bam aaya' gui' gu tanoolh na pai' dhuuk gu Dios diilh ba tu aa'nda' nam jir jaroi' dha' gu maamra'n. ²⁰ Cham tu' pui' ja'k tu'm tu bii gu' nat jax pik kai'ñkam tiip tu duu gu Dios gui' na tu'x chu jai'ch ya' dhi oi'nga'n. Ku gu' cham tu' ji nat diilh pui' ja'k tu bii, gu' ja'ppi gu Dios nat diilh pui' ja'k jix aa, ba' kapup jix bhaai' na jax dui gio pui' ja'k jup tu bi'ya' nat jax pik kai'ñkam jup tu duu gu Dios. ²¹ Na gu' gu Dios pix diilh pui' ja'k tu duña' na jax ja'k gio pu chu'm jup tu bi'ya' nat jax pik kai'ñkam jup tu duu, na gio tu'p bax chu bhaai'n ka', cham tu' na gatuuk cham pai' tu matgilhia'. Na gu' xib bhaan jup tu'ii' gu tulhiiñara' dhi' nat ji'k tu'p tu duu gu Dios. Ba' gu Dios pix diilh giox joi'mdaip ja tügiix bhai' ja duña', pui' ip na jax jix joi'mdat ja palhbui'ñ gui' na maamra'n ba ja ilhii'n. ²² Jix maat ich na giilhim tulhiiñara' tir jup tu tui'dhi' dhi' bix nat ji'k tu'p tu duu gu Dios ya' dhi oi'nga'n, tiix ko'kom tum bua ja'p na jax maa'n gu ubii no' bax chigim gu alhii nax ko'kom jum buada'. ²³ Ba' pu'ñip suan ich aach jich ii'mda' ir bhaan, nach gu' pui'p jich chulhiin na jax gui' nat tu'p tu duu gu Dios, sia ku gu'ch a'm jup tu'ii' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. Dhix Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' bii'p' bach onbai' gu Dios na ba' dhi' bhaan jich onbai'ñdha' ip gu gø'p jum duukam gatuuk. Gio no' ba pataaxix guch chutku', mi' dhir dai nach tu' silhkam bar maamra'n ka' gu Dios, nach gu' cham tu'x buam jum duukam kap tu buada'. ²⁴ Ba' dhi' pu'ñi nach ti nira nach jich dhuña', dhi' bhaan cham mu ja'k ka jiim ich nach pai' gammiji git mi' pup jich chulhiin dha'. Aapi'm jix maat na gu tu' no'ch nira, cham tu' ja'p kai'ñkam jup jum kai'ch nach bia'ka' gu tu', piam kuch mi' pai' niidhat jup kai'chdha', gu' ja'ppi cham tu' ji nach ni'ñdha', pui' kuch ba' ti nirda'

pix. ²⁵ Ba' dhi' nach tu' nira xib, cham tu' bia' ich ni kuch ni'ñ. Silh pix nach ti nira na pai' dhuuk pui' tum duña', ba' gammiji jich a'm jum aa' nach ti nirda' cham iikix kam.

²⁶ Gu' ba' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' jich palhbui'ñdha' ip gu tu' no'ch cham am buatu' piam kuch cham maat. Na gu' no'ch cham maatit tu daan buiñor gu Dios na jax ja'k jum aa' nach buiñor tu daanda', gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' mi' dhir pui' soi' titdada' gu Dios jich a'mkam, dai na cham tu' ni'ook ki'n ja'p nach jax kai'chdha' aach. ²⁷ Na gu' gu Dios diilh jix maatit kee'ke' na jax kai'ñkam jup titdada', na gu' gu Dios siax mat ka' nam jax jir tu'm ka' gu ja'tkam ja jujur am bhaan. Ba' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' pui' pix titdada' gu Dios no'x aa' na pui' tu duña' nam jax titdada' gui' nam buiñor jup tui'ngida'.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo na cham ji'xkat jax jich dhooa' gu tu' aach nach buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam

²⁸ Jix maat ich na gu Dios pix jup tu duiñchu'nda' na ba' joidham jix bhai' tu ja jimda' gui' nam buiñor tu daanda', gui' nat ji'k ja a'm ti ti nam mi' pui' jimia' na jax jix aa'. ²⁹ Pu bijik dir bax maat gu Dios nam ji'k buiñor ti jii'ñdha' gu ja'tkam, ba' pu jano' dir pui' pu ti ip nam pui'p jir tu'm ka' na jax gu Maraa'n. Ja'p ji buusnia' nam jir jajaa'nni'ñ ka', dai na gu Maraa'n jir bii'p' kam ka'. ³⁰ Ba' pui' nat jax ti bijik gu Dios nam jir pu chu'm ka' ip na jax gu Maraa'n, xib dai nat pui' ba ja duu nat jax ti. Ba' nat pui' xi ja dunaak, pui' ja'k tu duu ip nam jax ja'k jix bhai' ji bi'ya' buiñor. Ba' na mit jix bhai' ba bii buiñor, dai nat pui' ba ti ip nam buiñor aaya' na pai' dhir jix io'm jir gø'kam nax chu abhaar.

³¹ Dho jaiñ, jax ba'r jum duukam jiñ jaaduñ dhi' pui'? Dho nach palhbui'ñ dho gu Dios xich joi'mdat bix aixim bhaan, jich a'm ti niidhim. Ba' cham ji'xkat jax jich dhooa' sia chi jaroi' ti xich bhaamki'ñ. ³² Nat gu' gu Dios cham tu' xich dhai' gu Maraa'n, gu' ja'ppi nat cham jax ji chi'ik tu maa nat ba' ya'ch a'mkam muu na ba' mi' dhir jix bhai' ba tuch jimda' pu'ñi.

Gu' ba' nat cham jich dhai' gu Maraa'n, dhi' bhaan jix maati' ip na bixchu'ch a'm jup tu tu'ii' bima'n gu Maraa'n. ³³ Gio cham ji'xdha' jaroi' pui' ka ja tida' nam jix u'ua'tulhdhix gui' nat Dios diil' ja a'm ba ti ti, nat gu' diil' gu Dios pui' ba ti nam cham tu' bhaan kax u'ua'tulhdhix. ³⁴ Ni ku cham ji'xkat jaroi' jax ti'ya' nam mu ja'k jiiim nam pai' gammiji mi' pup jum tulhii'ndha'. Jax dhui nat gu' mi' dhir bach boosolh guch Xoi'kam nat muu jich a'mkam, gioch a'mkam duadik bam ip. Xib sonpan daa gu Dios ki'n dir ja'k, ba' bhai' dhir soi' titdatu' xib jich a'mkam. ³⁵ Tu' pim ilhii'n jii' jaaduñ na mi' dhir kach boosga' na pai' xich joi'mdat jich a'm ba ti niidhim guch Xoi'kam? Gu tulhii'nara' aa? Ka' gux xijaim jum aa'ndam aa? Ka' no'm jich gib aa gui' nam xich bhaamki'ndha'? Ka' gu bhio'gi' aa? Ka' no'ch cham ka bia' aa nach tu'ch chii'dha'? Ka' no'ch muuki' chir bap tui'dhi' aa? Ka' diil' aa gu muuki'? ³⁶ Na gu' pui' tu ua'ñix mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam, jup jum kai'ch:

Bix pix ba xich koodak am gu ja'tkam nach jum bui ti jii'gi'n aapi' Dios,

ja'p tu'ii' ich panaas na jax gu kakasnir no'm amuub ba ja tuttu nam pai'm koo'n.

³⁷ Matgim chaam tu' ji na tu'ch dhaam jup tu'ii'. Ja'kbui'ch ja daam jup tu'ii' ji dhi' bix na ji'k jir jix buam tum duu'nkam, nat gu'ch palhbui guch Xoi'kam xich joi'mdak nach ba' pu'ni ja daam jimia'. ³⁸ Ba' cham ji'xkat tu' mi' dhir kach boosga' na pai' xich joi'mdat jich a'm ba ti niidhim gu Dios, sia chi moo tu' muuki' ka' git, piam gu tu' na duaka', nix chu' gu noonbi'n gu Dios, nix chu' gu tu' nam tu dudua i'ii'mda' bhaan nam ti bix aixim jix bhaai' nam pu tu duña' nam diil' jax ilhii'ndha', nix chu' gu tu' na xib jix maax, nix chu' gu tu' na gatuuk tu maaxilhia', ³⁹ nix chu' gu tu' na t'kob ja'k jix chu jai'ch, nix chu' gu tu' na tuukab ja'k jup jix chu jai'ch, nix chu' dho moo gu tu' na Dios jup jir duñii'n ku cham bhaai' na jax dhui mi' dhir jich boosga', na pai' xich joi'mdat jich a'm ba ti niidhim gu Dios bhaankam guch Xoi'kam nar jich G'kam tuk, na gu' guch Xoi'kam pix bhaan

jix maati' na xich joi'mdat jich a'm ti niil'ñ gu Dios.

9

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nat gu Dios ja a'm ti ti gu Israel kam ja'tkam

¹ Ba' aañ ja'pni xi jam tii'dam jii' jaaduñ, silhkam pui' tu tatda' nañ jax jam tida', cham tu' nañ jam iatgidha', nañ gu' aañ silhkam tu a'ga nañ ti jii'gi'n buiñor guch Xoi'kam, na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'n mattu'n nañ jax ja'k silhkam tu a'gada'. ² Ja'pniñ xi jam tii'dam: Aañ gammiji tiix buam jii' aa'nda'n jur am bhaan, panaas kuñ gammiji pix dhi' bhaan jix ka'ook ka'. ³ Pui'n aa'nda' iñ gu' nañ ja a'mkam jii' chulhii'na' guñ jaaduñ nach maap jir jich oi'dhagim, no' git pu'ni ja'k iam cham mu ja'k ka jii'mda' am nam pai' gammiji mi' pup jum tulhii'ndha', siat chi moo pu cham tu' ki'n jii' palhbui guch Xoi'kam. ⁴ Jir pu chu'm am ip gu' na jax aañ, maa'n nach jax pix jir Israel kam ja'tkam gui' nat Dios pui' ja duu nam jir maamra'n ka'. Dhi Israel kam ja'tkam, joidham jix abhaar ki'n ja buim mamxidhimik gu Dios, ja aa'ñdhak ba' na jax ja'k tu tui'ka' ja bui gio na jax ja'k tu aagix ka', gui' nat ba' Moisees ba tu ua'na, gio ba' nam jax ja'k tu' tu daanda' buiñor, gio ba' nat bixchu' tu ja iimchuxdhak na gatuuk tu ja makia'. ⁵ Dhi Israel kam ja'tkam jir bopxi'n am gu bijik dir kam jich bopxi nam pui'p jir Israel kam ja'tkam kat. Ba' dhi Israel kam ja'tkam ja bui dhir jai'chdhir guch Xoi'kam, pui'p jir Israel kam ba' tuuku' bhaan. Dhi'r di' pix gu Dios gui' nat jup tu duu bix na ji'k tu'x chu jai'ch, pui' ku ba' dai gui'x bhai' nach gammiji buiñor tu daanda', iam git jach moo pui' pu duiñchu'nda' gammiji.

⁶ Ku gu' cham tu' ji nach jax jich aa'nda' na gu Dios ba' cham pui' tu duiñchu' nat jax ja tii'dak guch bopxi kat, gu' ja'pji nam gu' cham tu' silhkam bix jir Israel kam ja'tkam, sia kum jai' dhit pui' tim ilhii'n.

⁷ Na gu' cham tu' silhkam bix jir bopxi'n am gu Abraam gui' nat ji'k ti tu bopxi'cha, na gu'p titda gu Dios gu Abraam: "Bhaan dir gum mar Isaak jap mui' tu bopxi'cha." ⁸ Ba' dhi' ja'pnir jum duukam,

na gu Dios tu' silhkam bopxi'ñ ja ilhii'ñdha' gui' nam pui'p tu jimda' nat jax tu jii dñilh gu Abraam, cham tu' gu jaroi' na ja'p pix pui'm ilhii'ñdha'. Ja'p ji buusanda' gu' nam mi' dñir maaxilhia' na pai' gu Isaak nat jax tñidak dñilh gu Dios gu Abraam. ⁹ Gio ja'pnip tñi'n jano' gu Dios gu Abraam: “Gamai' ja'kia'nniñ moo gio ya ja'p jup ba oiri, ampik maa'n ba tigia' gu alhii gum bñina' Saara.”

¹⁰ Gio mi' dñir gatuuk pui'p jum duu ip na mit gook maaxir gu maamra'n gu Rebeeka, daipu' dñilh jir ja taat ka' gu' tii guch boxii Isaak. ¹¹⁻¹³ Ba' pu bñipi' dir ba aagi'ñ gu Dios gu Rebeeka nam jax jir tu'm ka' gu maamra'n gatuuk, nat gu' pu pui' ja'k ba tu duu dñilh gu Dios, sia ku mit chakui maaxir gu maamra'n, ni ku mit chakui tu'x buam jum duukam jup tu dunaak, piam ku gu' gu tu'x bñai'm duukam. Jup tñida gu Rebeeka: “Gum mar gui' na bñipi' maaxilhia', bitaa'n ji bi'ya', ba' gui' na gatuuk maaxilhia', tñ'kob ji bi'ya'.” Ba' ja'p ja'k iam na iam pix pui'p tu ua'ñix jup jum kai'ch ip: “Aañ dai gu Jakob jix joi'mdak tñi, gu Esauu ba' cham.” Ba' dñi' bhaan pup jix maati' na gu Dios pui' duñia' gu jaroi' na dñilh jax ilhii'ñdha', siatti tu'x buam jum duukam jup tu duu piam ku gu' cham.

¹⁴ ¿Gu' dñi' bhaan jach ba' pui' kai'chdha' aa na gu Dios cham tu' mi' pui' tu duiñchu' nat jax tñiik bijik? Chaam tu' ji matgim.

¹⁵ Jax dñui nat gu' gu Dios pui' pu tñidak ip gu Moisees bijik, jup xi chñidak: “Jix joi'mdat tigia' iñ gu jaroi' nañ ilhii'ñdha'. Jix bñai' duñia' iñ ip gu jaroi' nañ dñilh ilhdha'.”

¹⁶ Dho jaiñ, gu jaroi' bak na dñilh ilhii'ñdha' gu Dios nax joi'mdai tñigix bñai' duñia', gu' pur cham tu' ka' ji gu jaroi' sia ku tñi bñix aixim jix bñai' tu bua, na jax ja'k tñi xi ilhii'ñdha' na git jix bñai' ji bi'ya' buiñor gu Dios, na ba' git mi' dñir bax joi'mda'.

¹⁷ Na gu'p jum kai'ch ip maa'n kap na tu ua'ñix na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam nap tñida gu Dios gui' nax io'm jir gñ'kam ka' Ejipto: “Aañ pu kai'ñkam jix io'm gñ'kam ki'n jum dai ya' Ejipto, nap ba' aap jiiñ a'mkam bhaan matgilhia' ja bui bñix gu ja'tkam nam ji'k jix jai'ch ya' dñi oi'ñga'n nañ jax jir gñ'kam, na bixchu'x bñai' nañ pu tu duñia' nañ dñilh jax ilhii'ñdha'.”

¹⁸ Ba' dñi' bhaan jix maati' na gu Dios jix joi'mdai tigia' gu jaroi' na dñilh ilhii'ñdha', gio ba'x bñai' ip na pui' duñia' gu jaroi' na ilhii'ñdha' na kabkada' gu juraa'n.

¹⁹ Gu' ba' no' gu' maadit aapi'm jax kai'ch jiiñ jaaduñ: “¿Gu' jax ji ba' ku ba' gu Dios bhach kusbi'ñ nach pui'x u'ua'tulhdhix, na gu' pui' cham bñai' nach tu' bhaan jax chñida', daipu' na dñilh jax ilhii'ñdha' pix na pu tu duñia'?” ²⁰ ¿Gu' aap ba'p jir tu'p tu'm da' kup ba'p tikkada' gu Dios na jax kai'ñkam pui' tu bua, nap gu' cham jir jupaabkamu'n? Jir jup duñii'ñ ap pix gu'. Paa pim gi duuk kñ' gu bñi'ñ ja'aa na jax tñida gui' nat jup duu: “¿Jax ku pich ba' pu chu'm jup jiiñ dñui?” ²¹ Gu' matgim daipu' ji gui' na jaja'p tu buada' nax mat ka' na jax chu'm jup ja duñia'. Dñilh bñirai gu bñi'ñ da'munai pu chu'm jup ja duñia' na jax chu'm ilhdha', siat chip ja duu gu i'lhich jaja' gui' na gampai' tu'm ka', piam ku gu' gui' nax kiki' pa' ka', piam ku gu' gui' nax io'm jix kiki' ka'.

²² Ba' gu Dios pu'ñi ip, pu pui' ja'k duu bijik nam jum tulhiiña' gu ja'tkam gui' nam cham mi' pui' jimia' na jax jix aa', tu dai ba' na pai' dñuuk pik jum aaya' nam jum tulhiiña' na ba' dñi' bhaan matgilhia' na jax jir gñ'kam. ²³ Ba' pui'p tu dai ip na pai' dñuuk jup jich aagi'ñdha' na xich joi'mdat jich a'm ti nñi'ñ aach nach ji'k mi' pui' jii'nda' na jax jix aa', nat puch a'm ti tñi ip bijik dir nach buiñor aaya'. ²⁴ Ba' gui' nach ji'k pu'ñi buiñor aaya' gu Dios, gu Dios dñilh ji'k pix mi' dñir jich boosolh ja bui gu Israel kam ja'tkam, gio ji'k ja bui dñir ip gui' nam cham jir Israel kam. ²⁵ Na gu'p jum kai'ch mi' u'uan ta'm nat pai' tu ua'nak gu Oseas bhaankamu'n gu Dios:

Gui' nam cham jir jiiñ ja'tkam tuk,
aañ pui' ja duñia' nam bar jiiñ ja'tkam tuk
ka'.

Gio gui' nañ cham ja da'dat,
bax ja da'da' iñ.

²⁶ Ba' palhñip iam ja'p ja'k dñi' ka'm pix dñi u'uan jup jum kai'ch ip:

Aapi'm na pim cham jir jiiñ ja'tkam tuk,
maamra'n gu Dios duakam japim bar jum
tñitgidam ka'.

27 Ba' gu Isaiiyas na bhaan tu a'ga ip gu Israel kam ja'tkam, jup kai'ch: "Sia kum ja'p pix tu'ii' gu Israel kam ja'tkam na jax gu o'ya na mu ja'p katka' gɛ' suudai' jugii'ñ, ji'k pix jam jimia' buiñor gu Dios, cham tu' bix, 28 jano' na pai' dhuuk cham xiim pui' tu duñaia' gu Dios na ji'x oi'ñga'n nat jax ti'ik bijik." 29 Na gu' ja'p ja'k iam ja'pnip kai'ch ip gu Isaiiyas:

No' git gu Dios gui' na bixchu'x bhaai' na pu tu duñaia' cham jich bopxichu'nda' git,

xib jach git ja'p ba tui'ñgida' na jax gu Sodooma kam kat ja'tkam gio gu Gomorra kam.

30 ¿Jax ba' kai'ñkam jup jum kai'ch dhi' pui'? Dho na gu' gu Dios pu'ñix kiki' ja'tkam ba ja' tigia' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam ka', dai pix no' mit tu' silhkam buiñor ba ti' jii'ñ soi'm ilhdhak, sia kum gu' tii' cham tu' ga'nga nam jax ja'k duix bhai' ji bi'ya' git buiñor gui'. 31 Ba' gu Israel kam ja'tkam nam tii' mi' pui' jiiim na ji'k jax tu aagix, nam ja'p jum aa' nam git pu'ñi ja'k jix bhai' ji bi'ya' buiñor gu Dios, ja'kbui' kat gampai' ji bii' mit. Cham tu'x kiki' ja'tkam ja' tii' gu Dios. 32 ¿Jax ba'r jum duukam chi? Dho nam gu' cham tu' soi'm ilhdhat buiñor ti' jii'ñdha' gu Dios, daipu' gu tu' nam jax buada' nam bhaan gɛ'gɛ'kam jum taat ka'. Ja'p ji buus ba' na mit dhi' bhaan jutbuk ia'ri, ja'p na tu' jodai no' ñich bhaan jutbuk ia. 33 Pui'm kai'ch ji gu' maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam na bhaan tu a'ga dhi' na pui' ji buusan na gu jodai, jup jum kai'ch:

Maa'n jañ mi' ja daaxdha' gu jodai gu Sion oi'ñkam nam ba' dhi' bhaan jutbui ia'lhia'.

Ba' gu jaroi' na bhaan bam machia' dhi jodai,

cham tu' bhaan jum xi'irbo' gatuuk.

10

Na bhaan ba tu a'ga' gu Paablo gu Israel kam ja'tkam gio gu xhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam

1 Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aañ tiix aa' nam git gu Israel kam ja'tkam cham mu ja'k bhiiya' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha', tii' ja a'mkam pui' ja'k tu

daañchu'nda' iñ buiñor gu Dios. 2 Jix maat iñ aañ nam gu Israel kam ja'tkam tiix aa' nam git mi' pui' xi' jiiimda' na jax jix aa' gu Dios, dai ji nam gu' cham maat na jax pik ja'k jum aa' nam mi' pui' jiiimda'. 3 Cham ti' jii'gi'ñ am gu' na gu Dios pix diilh nax kii' maa'nkam tigia' gu jaroi', cham tu' na diilh jix kii' maa'nkam jum ilhii'ñdha' nam jax tu jim diilh. Dhi' bhaan ba' cham tu' mi' pui' jiiim am buiñor gu Dios na jax pik ja'k jum aa' nam mi' pui' jiiimda'. 4 Na gu' pui' na ji'k jax tu aagix gui' nat Moisees tu ua'nak, mi' bhaan ji juu buiñor guch Xoi'kam. Pui' ku ba' gu jaroi' no' buiñor ba ti' jii'gi'ñ guch Xoi'kam, gu Dios pui' ba ilhdha' nar jix kii' maa'nkam ka'.

5 Jano' nat gu Moisees tu ua'nak na ji'k jax tu aagix, ja'pni ja'k jup xi' chu ua'na: "Gu jaroi' na mi' pui' jimia' dhi' na ji'k jax ba tu aagix, dhi' buiñor jimia' gu Dios."

6-8 Ba' ja'p ja'k iam nat dhi' pix Moisees jup tu ua'nak, tu aa' ip nam silh pix buiñor ti' jii'ñdha' gu Dios nam ba' buiñor jimia', na gu' pu'ñi ja'k cham pik xijai. Na gu' cham jum aa' kia' nam jax jum aa'nda': Jix xijai na jaroi' mu tisdia'x dhaam na ba' tigia' gu Dios, piam ku gu' mijimmi pai' nam jum jumpa'n gu ja' i'ii'mda' gu koi'ñga'n na ba' mu ja'k tigia' no' ampik mu ja'k oiri. Matgim gu' ja'pji sap ja' a'm nap tu'ii' gu ñio'ki'ñ gu Dios, ja' chiichiñ am gio ja' jujur am. Ba' xib dhi' pu'ñi ip, gu jaroi' no't ja'p pix soi'm ilhdhak buiñor ba ti' jii'ñ guch Xoi'kam, gu Dios pui' ba tigia' na dhi'r jix kii' maa'nkam ka'. Cham jum aa' nax xijaim ilhii'ñdha', no' gu' jax jum aa': "Jix xijai nañ mu tisdia'x dhaam nañ ba' tigia' guch Xoi'kam, piam ku gu' mu ja'k nam pai'm jumpa'n gu ja' i'ii'mda' gu koi'ñga'n no' ampik mu ja'k oiri." Gu' ja'pji na gu' na jax bam kai'ch nach a'm jup tu'ii' gu xhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam. Dhi' ba'r di' gu xhai'm kai'chdham ñio'ook nach jax chu'm bhaan tu a'ga aach. Pui' ja' titdaim ich gu' gu ja'tkam nax bhaai' nam soi'm ilhdhai buiñor ba ti' jii'ñdha' guch Xoi'kam, pui' pix, cham tu' nam aa' nam tu' pik jax dhuñaia'. 9 Na' gu' daipu' no' jaroi' diilh chiñii'ñ ki'n pui' ba kai'ch na guch Xoi'kam jir Gɛ'kam, gio na bix juraa'n ki'n ba ti' jii'gi'ñ nat gu Dios pix dua'ñdhak giop

bamii' mu dir koi'ñga'n tir, cham tu' mu ja'k ka jimda' na pai' gammiji git mi' pup jum tulhii'ñdha'. ¹⁰ Na gu' no'ch bix jich jur ki'n buiñor ba ti jügi'ñ guch Xoi'kam, gio no'ch diih jich chiñ ki'n pui' ba kai'ch nar Gø'kam, gu Dios jix kiki' ja'tkam bach chigia', ba' cham tu' mu ja'k ka jümda' ich nach pai' gammiji git mi' pup jich chul-hii'ñdha'.

¹¹ Jup jum kai'ch gu' maa'n kap mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam: “Gu Dios pix diih pui' tu duñia' nam cham tu' bhaan jum xi'i'rbo' gui' nam tu' silhkam soi'm ilhdhai buiñor ti jü'ñdha'.” ¹² Ba' dhi' bix pix ja aagit jup kai'ch gu ja'tkam sia nar jaroi', cham jax bua no'r Israel kam maa'nkam piam ku gu' cham. Bix pix jir ja Dios tuk gu' gu Dios nam ji'k jix jai'ch gu ja'tkam, ba' gø' makia' gu tu' gu jaroi' no' soi'm ilhdhat taan. ¹³ Na gu' ja'pnip jum kai'ch maakam ja'k na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam: “Gui' nam ji'k soi'm ilhdhat buiñor ba tu daanda' gu Dios, gui' diih mi' dhir ba ja boosga' nam pai' mu ja'k jüim nam gammiji mi' pup jum tulhii'ñdha'.” ¹⁴ ¿Gu' pix ji na gu' jax jam dui soi'm ilhdhaip tu dañia' buiñor gu Dios no'm gu' cham buiñor ti jügi'ñ? ¿Gio jax jam dui buiñor jup ti jü'ñdha' no'm cham pai' pu chu'm tē kēē na tum a'ga? ¿Gio jax jam dui pu chu'm jup ti kaaya' no' pu cham jaroi' pu chu'm tu ja a'gi'ñ? ¹⁵ ¿Gio jax dhuip jai'chdhilhia' gu jaroi' na pu chu'm tu ja a'gidha' no' gu' gu Dios cham jaroi' pu chu'm ki'n nai' jootos? Jup jum kai'ch gu' maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam: “Ja'p moo joidham jix bhai' tu tatda' no'm pai' dhir jüim gui' nam tu a'gidha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios!”

¹⁶ Gu' ji na gu' cham tu' nam moo bix kēēji mi' pui'p jimia' na jax jum kai'chdha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, ja'p na jax jum kai'ch mi' nat pai' tu ua'nak gu Isaiyas bijik, jup jum kai'ch: “Aapi' Dios, cham jaroi' iam ti jü'ñdhak mi' pui' ba ji jii sia ku mit tii ba kai gux bhai'm kai'chdham jum ñi'ook.” ¹⁷ Na gu'm aa' na bipi' kaaya' gu jaroi' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam na ba' mi' dhir bhai' ji ti jü'ñdha' bix juraa'n

ki'n.

¹⁸ Ba' aañ diih jup jüñ aa'nda': ¿Kux chakui aa chi pai' dhuuk kai mit gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam bix nam ji'k jir Israel kam ja'tkam? Ba kai mit ji matgim, na gu'p jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam: Bix kap nai' pui' tum a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, na mit gu' bix kap ai na ji'x oi'ñga'n gui' nam pu'ñi nai' tu a'ga.

¹⁹ Gu' ba' ja'p jañ jup jüñ aa': ¿Ka' gu' pu cham maatit kēē am aa na tu' bhaan tum a'ga? Ja'pji na gu' gu Moisees jup kai'ch maa'n kap nat pai' tu ua'nak bhaankamu'n gu Dios:

Aañ pui' ja duñia' gu Israel kam ja'tkam nam ja jü'mui bhai' ji bhaaku' ja bui gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam,

pui'ñ ja duñia' nam ja bhaamkidha' gui' nam pu cham tu' maatit tē kēē.

²⁰ Ba' ja'p ja'k gu Isaiyas jix bhai' pui'p xi kai'ch bhaankamu'n gu Dios, jup kai'ch:

Jiñ chi mit gu ja'tkam gui' nam tii cham jüñ ga'nga,

ja buiñ maax jañich gu ja'tkam gui' nam cham ji'x iam pai' dhuuk tiñ chikka.

²¹ Ba' gu Isaiyas pix na bhaankam tu a'ga gu Dios jup kai'ch ip na bhaan tu a'ga gu Israel kam ja'tkam: “Aañ bix chanoolh mui' tii pu ja daagi'ñ guñ ñob dhi ja'tkam, gu' ji nam gu'r jix kaapak, pu cham tu' ka'm ti nai'ñ am.”

11

Na ba tu aa'nda' gu Paablo na pui ja a'm ti ñiidhim gu Dios gu Israel kam ja'tkam

¹ Ba' ja'p jañ jup kai'ch aañ: ¿Pu cham tu' aa chi ba' kap jum buixi'ñ gu Dios ja bui gu Israel kam ja'tkam? Matgim ja a'm ji na ti ñiidhim pui. ¿Jax japim giñ ñii'ñ aañ? Aañ pui'p jir Israel kam maa'nkam gu', jir jüñ boxii gu Abraam, gio mi' dhir jai'chdhir jañich ja bui gu kukuulsi'ñ gu Benjamiin.

² Jax dhui nat gu' gu Dios pu bijik dir ja a'm ti tii gu Israel kam ja'tkam nam pu'ñir ja'tkam tugi'ñ ka', ba' xib pui pui' ja ilhii'ñ nam jir ja'tkam tugi'ñ. Gi na pim gu'x maat na jax jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam, na bhaan tu a'ga gu

Eliiyas na tii aagi'ñ gu Dios nam buam pix ba tu jim gu Israel kam ja'tkam, jup titda: ³ “Aapi' Dios, gu Israel kam ja'tkam jamit bix ba ja koi gui' nam jum a'mkam tii tu a'ga, ja xichui' mit gui' nam bhaan ka tum makgixi'ñdhat. Dai aañ pix ba bi'chu' nañ pui kapup duatu', ku gu' sap sia bix kañ mu'aa' am ji kia'.” ⁴ Gu' ji na gu' gu Dios jup titda: “Matgim jai' pup ji nam jix jai'ch gui' nam jir jiñ ja'tkam tuk. Baik oo'm daman mambhix jix cha'tmam oo'm (700) pup jañ ja bia', na mit chakui maa'nnim ja o'lhia ki'n gu'kik tu daani buiñor gu ja'ppix dios Baal jum tigtidam.” ⁵ Ba' dhi' pu'ñi ip xib, ji'k pix bi'iix am gu Israel kam ja'tkam nam mi' pu tu duña' na jax jix aa' gu Dios, nat gu' dñlh gu Dios jix joi'mdat pui' ja'k ja a'm ti tii. ⁶ Gu' ba' no' gu' pui'm kai'ch nat gu Dios jix joi'mdak ja a'm ti tii, dhi' bhaan jix maati' na cham tu' gu tu' na mit jix bhai'm duukam jup tu duu na ba' pu'ñi ja'k jir ja mai'chik, gu' ja'pji pui' pix nat jix ja joi'mdak ja a'm ti tii. Na gu' no'm git jix bhai'm duukam jup tu duña' gu tu', cham tu' pui'm kai'chdha' git nat pui' pix jix ja joi'mdak ja a'm ti tii gu Dios.

⁷ ¿Mi' dhir gi, jax ja'k jach jup xi kai'chdha'? Aa dho na mit jai' dhit gu Israel kam ja'tkam cham ji'xkat tii gui' nam tu' pik tii gaagidhat, dai gui' tii mit nat ji'k dñlh gu Dios ja a'm ti tii. Gu jai' ba' dai nat xi ja kaapakadak gu ja jujur nam ba' cham ji'xkat maati' kaaya' ni kum jix maati' tigia' gui' nam tu' tii ga'nga. ⁸ Na gu'p jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam na bhaan tu a'ga gu Israel kam ja'tkam: “Gu Dios pui' ja duu nam ja'p tu jimda' nam panaas pu cham ja jur bia'ka'. Cham maati' ti niññia' am, ni kum jix maati' tē kēkē.” ⁹ Gio gu Dabii ja'pnip kai'ch ip ja'p ja'k bhaankamu'n gu Dios:

Gammijim joidham jix bhai'm taati' mui' dhit maap tu kua'da' nam ba' dhi' bhaan jum tukgi'ñka'.

Dhi' pix bhaan ja mai'chia' gux buam jum duukam na ba' mi' dhir dai nam bam tulhiiña'.

¹⁰ Gio nai' pix cham ji niññia' ka' am nam ba' cham ti niññia' na tu' jax jum buada',

gio nam nai' pix ji dhu'nmarka',

pu cham ji'xkat pai' dhuuk kam siissa' am.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nam jax ja'k dui cham mu ja'k ka jiidma' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam nam pai' gammiji git mi' pup jum tulhiiñdha'

¹¹ Ba' ja'p jañ jup kai'ch: ¿Pu gammiji mai' ba suulh jamit aa chi ba' gu Israel kam ja'tkam na mit pui' bix aixim bhaan bam tukgi? Chaam tu' ji matgim, gu' ja'pji nam ba' jax dui dhi' bhaan cham mu ja'k bhiiya' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. Ba' bhai' pup niññia'm ip gu Israel kam ja'tkam na gui'x bhai' ba tu ja jimda', panaas kum dhi' bhaan pix bhai' ji ja jii'mo'. ¹² Ba' no' gu' pu kai'ñkam pix jix bhai' tu ja jii gu ja'tkam bix na ji'x oi'ñga'n gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, na mit cham am bua pix gui' nam jir Israel kam ja'tkam, dho bak gu'x bhai' ji na tu ja jimia' bix gu ja'tkam ya' kam dhi oi'ñga'n no' mit bix gu Israel kam ja'tkam mi' pui'p jii na jax jix aa' gu Dios.

¹³ Ba' ja'p jañ xi jam tiidam aapi'm na pim cham jir Israel kam ja'tkam: Gu Dios, ja buiñ joot nañ jimia' gui' nam pu'ñi cham jir Israel kam ja'tkam nañ tu ja a'gidha', ba' joidham jix bhai'ñ chaat iñ dhi' nat jax chu'm ki'n jiñ dhai gu Dios. ¹⁴ Nañ gu' aañ jix aa' nam gu Israel kam ja'tkam bhai' ji jam jii'moi mi' pui'p ba jimia' na jax jix aa' gu Dios. Cham aa' iñ gu' tii nam mu ja'k bhiiya' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. ¹⁵ Na gu' nañ jax ba kai'ch, no' mit gu Israel kam ja'tkam jix bhai' duu nam ba' bix gu ja'tkam gui' nam cham jir Israel kam jix bhai' ji bi'ya' buiñor gu Dios, ¿jax ba' tu tui'ka' pim ilhii'ñ no' mit bix jix bhai'p bii buiñor gu Dios gui' nam jir Israel kam? Ja'pni dho tum duña' panaas na jax no' mit ko'ik gio bhai'p ji baapam bix gu ja'tkam. ¹⁶ Na gu' dhi' ja'pni na jax gu bii'pi' kam paan no' mit jix xidhuu kam jup duu, gu tui' nam pai' dhir jup duña', pui' bix jup jix xidhuu ka'. Gio gu jax chu'm tua no' tii dai gu takaa'n jup jix xidhuu, sia gu mamraga'n pui'p jix xidhuu ka'.

¹⁷ Ja'pni ji buusan am ip gu Israel kam ja'tkam na jax gu oliibo. Dai ji nat gu' dhi oliibo jai'm i'ki gu mamraga'n, jai' ba'm

ua'rak bham tuttui' gui' nar gampix kam, na cham tu'r i'xchix kam. Dhi' ba' ja'p ji buusan nar aapi'm na pim cham jir Israel kam ja'tkam, ba' maap bam daa' pim gu oliibo gui' na mi' pu kiiik, ja'p ji buusan na maa'n na jax pix jir di' gu diih mamraga'n. ¹⁸ Ku pim ji gu' cham tu' jax jum aa'nda' ji na pim aapi'm jix io'm jir jix kikii' ja'tkam ku mit ba' bhai' jam tuttu bhaan gu oliibo, gu' ba' gui' na pik jir mamraga'n jamit ja'iki nam cham jir kikii', na pim gu' dhi' bhaan ge'gerkam bam taat ka'. Gu' ba' no' pim gu' pui'm aa', dai na pim xi chi'ñchoka' na pim cham tu' diih dudua, gu' ja'pji gu takaa'n gu oliibo na mu jam maak ii'mda' na pim ba' ki'n dudua, na gu' gui' mi' pu tu tak.

¹⁹ Piam ku pim gu' jax kai'ch: "Jax dhui na mit gu' diih ja'iki aach bhach chuttu. ¿Tu' gi bhaan jup jir jich kuiñcha?" ²⁰ Tii dhon pui', dai ji na gu' gui' ja'iki mit nam cham soi'm ilhdhat tu' silhkam buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam. Ba' aapi'm pu kai'ñkam pix bhai'p jam tuttu mit na pim buiñor soi'm ilhdhat ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam. Cham jir am ba' na pim ge'gerkam jum taat ka', gu' ja'pji na pim jix chotdonit soi' pix jum ilhii'ñdha' bhai' pui' ji chu't. ²¹ Cham bhai' ka tu jam jimia' gu' no' pim dai ge'gerkam jum taat, nat gu' cham ja joi'gilh gui' na pu diih jir mamraga'n kat dhi oliibo. ¿Ihii'ñ japim aa ba' nap xi jam joi'mda' aapi'm na pim cham silhkam jir mamraga'n? Chaam tu' ji na jam joi'mda'. ²² Jir jix chu joi'gi'n dho gu Dios, gu' ji na gu' pui'p jix bhanaa'. Tii' nat bhaam ja bui gui' na mit biiix aixim bhaan jum tukgi gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch, sia kum tiir Israel kam ja'tkam. Aapi'm ba' xi jam joi'mdak jam tii'gik jix bhai'p jam duu, sia ku pim tii' cham jir Israel kam. Jum aa' ba' na pim mi' pui' tu duñiidha' nat jax pik kai'ñkam xi jam joi'mdak jam a'm ti tii, na gu' no' pim cham mi' pui' tu duñiim, giop jam i'kia' bhai' dhir bhaan gu oliibo. ²³ Gu' ba' no' mit gu' gu Israel kam ja'tkam mi' pui' jii na jax jix aa' gu Dios, gio dho bhai'p ja tuttu' bhaan gu oliibo nam jir pai' kam, na gu' gu Dios bixchu'x bhaai' na pu tu duñia', pu cham tu' tu' jibo'xchu'n. ²⁴ Tii' na aapi'm na pim tii

cham jir Israel kam ja'tkam, gu Dios xi i'kdharak gu mamraga'n gu gampix kam oliibo bhai' ja'k tuttui' gui' nar i'xchixim gu oliibo. ¿Ihii'ñ japim aa ba' nap jix xi-jaichu'n gu Dios na gio bhai'p tuttuidha' gui' na diih pur mamraga'n gu oliibo gui' nar i'xchixim? Chaam tu' ji na xijaichu'n, na gu' pu diih jir mamraga'n, gio diih gu Dios bhai' dhir i'ki.

Na ba tu aa'nda' gu Paablo nam jax ja'k dui cham mu ja'k ka jii'mda' gu Israel kam ja'tkam nam pai' gammiji mi' pup jum tul-hii'ñdha'

²⁵ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aañ jam aagi'ñdha' na jax ja'k tu't pui' ja'k tu duiñchu' gu Dios na pim ba' cham tu' bhaan jix mamatdagim jum ilhii'ñdha'. Dho jai' dhit gu Israel kam ja'tkam ja kaapakai gu Dios gu ja jujur nam ba' cham ji'x maatit te keeke', kut ji gu' alhio pix pui' ja duu ji nam ji'x pix biiix ka xi chi jii'ñdha' buiñor guch Xoi'kam gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam. ²⁶ Ba' no' mit pu'ñi biiix ba ti jii'ñ, biiix nam ji'k jir Israel kam ja'tkam mi' dhir ba ja boosga' gu Dios bhaan gu boi nam pai' bhaan mu ja'k jiiim nam pai' gammiji git mi' pup jum tulhii'ñdha'. Na gu' maa'n kap jup jum kai'ch na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam:

Gui' na tu booso'nda' mi' dhir bhaan gu boi nam pai' mu ja'k jii'mda' gu ja'tkam nam pai' gammiji mi' pup jum tul-hii'ñdha',

mi' dhir maaxilhia' Sion.

Dhi' ba'r di' ka' gui' na ja uañchuda' biiix gu ja ua'tulhdhara' gu bopxi'ñ gu Jakob.

²⁷ Gio ja'p iam jup kai'ch ip gu Dios:

Nañ pai' dhuuk biiix xi ja uañdhai gu ja ua'tulhdhara',

dai nañ mui' xi ja binta'.

²⁸ Gu Israel kam ja'tkam xib jix bhaamki'ñ am gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, ba' ampix jix bhai' na pim aapi'm kaaya', ku gu'x ja joi'gi'n ji gu Dios, nat gu' pu bijik dir ja a'm ti tii gu ja bopxi kat. ²⁹ Na gu' gu tu' na makia' gu Dios gu jaroi', cham tu' giop baabuidha' gatuuk, gu' ja'pji na gammiji pup jir diihga'n ka'. Gio gu jaroi' na pu'ñi bhaan ti tigia', pu gammiji ip na bhaan

pup ti niidhidha'. ³⁰ Bijik na pimit aapi'm cham am bua buiñor gu Dios, pu cham tu' jam a'm ka ti niidhim. Ba' na mit gu Israel kam ja'tkam cham am jup ka bua buiñor gu Dios, aapi'm xi jam joi'mdak jam a'm jup ti ti. ³¹ Pu chu'm ki'n jamit cham am jup bua xib gu Israel kam ja'tkam na pimit aapi'm jax chu'm ki'n cham am bua bijik, ku gu' diihl ji gu Dios nat pui' ja'k tu duu na ba' jax dhuu xi jam joi'mdai jam a'm ti tigia' aapi'm. Mi' dhir ba' giox ja joi'mdai ja a'm jup ti tigia' gu Israel kam ja'tkam pui' nat jax ba duu xib. ³² Ba' dhi' ja'pni pik jir jum duukam, nat gu Dios pix pui' tu duu nam bix gu ja'tkam cham mi' pui' jimia' na jax jix aa' na ba' mi' dhir bix jix ja joi'mdai ja a'm ba ti niidhidha'.

³³ Ja'p moo joidham bixchu'x aichu'n gu Dios na jax ja'k tu duña' gu tu'! Jix io'm jix chu matda'. Cham jaroi' mat ka' na jax ja'k ji chu buusnia' pui' na jax ilhii'ñdha', ni ku cham jaroi' mat ka' na jax kai'ñkam pui' tu duñiidha', sia kum tix mat ka' gu ja'tkam gu tu' na jax buada'. ³⁴ Jup jum kai'ch gu' maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam: “Jaroo gip guguuxdha' gu Dios? Na gu' pu cham jaroi' maat na jax jum aa'nda'.” ³⁵ Gio ja'p iam ja'pni jum kai'ch: “Jaroo tu' ba maa gu Dios na ba' bhammi dir bha ja'k ja'k jup buidha' gu tu' ki'n?” ³⁶ Jax dhuu na gu' bix bhammi dir bha tu jim buiñor gu Dios na ji'k tu'x chu jai'ch, gui'p tu duu na ba'x chu jai'ch. Jir ti diihlga'n bix gu Dios, cham tu' na jai'p jir tu aachga'n. Pui' ku ba'm aa' nach gammiji buiñor tu daanda'. Mooch git pui' duiñchu'nda' gammiji.

12

Na ba tu aa'nda' gu Paablo nach jax ja'k jix kikü' i'ii'mda' ba ua'ka'

¹ Ba' aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aañ soi' jam titda na pim gammiji mi' pui' xi jiimda' na jax jix aa' gu Dios, kapbhai' nat xi jam joi'mdak jam a'm ba ti ti. Gammiji pim jix u'uañ jup tui'ñgida' gui' buiñor, cha'pim tu' bhaan kam ua'tulhi'ñdha'. Na gu' no' pim pu'ñi duiñchu', dhi' bhaan ge'kamtu'nda' pim gu Dios, gio nax bhai' tu jam jimda' aapi'm

diihl. Gio na gu' pu'ñi ja'k ja'p ji buusanda' na pim makgirxi'ñdha' gu Dios gu jam i'ii'mda'. ² Cha'pim pui' ja'k ka tu dud-uaka' nam jax ja'k tu dudua gu jai' ja'tkam nam cham ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, ni ku pim cham pui' ja'k kam aa'nda', gu' ja'pji na pim ba gaagidha' na pim jax ja'k jix bhai' bi'iidha' gammiji buiñor gu Dios, na tu'r jix ki' buiñor gui' gio na jax jir mi' pui'.

³ Aañ nañ jir nobii'ñ guch Xoi'kam nat pu chu'm ki'n jiñ dhai gu Dios, pu jam titda iñ jiñ jaaduñ na pim cham tu'x io'm tu' ka'm xim ilhii'ñdha', daipu' ji na pim jax pix jum ilhii'ñ xib, nat ji'x pix bhaan jam a'm ti ti gu Dios na pimit soi'm ilhdhak buiñor ti jü'ñ. ⁴ Na gu' pui' na jax dhich chutku', sia ku mui' tutuidhix nach ki'n tu'x bua, gu' pix ji nach gu' cham tu' bix ki'n pu duña' gu tu'. Jax dhuu na gu' bix ji'ma'n aagix nach tu' ki'n jax buada'. ⁵ Pu'ñi ip ba' aach nach ji'k buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam, maa'n nach jax pix buiñor maap jich dhaa' sia kuch jir mui', nach gu' bix buiñor ti jügi'ñ.

⁶ Bix aixim tu'm jich maa gu' gu Dios nach jix joojoidhat pu tu duña' bix ji'ma'n, nat jax chu'm ilh diihl. Ba' no't gu' jai' dhit jich a'm bii nach nai' tu a'ga' bhaankamu'n gu Dios, dhoch nai' xi chu a'ga' na jax pix jich jurtu'nka' diihl gu Dios, gio nach ji'x pix ti jügi'ñdha' nar mi' pui'. ⁷ Piam kut gu' jai' dhit jich a'm bii nach ja palhbui'ñdha' gu ja'tkam tu' na pix ki'n, dho ja'pji nach pui'p ba duiñchu'nda', dai ji na gu' na jax pix jir mi' pui' ip. Piam kut gu' jaroi' maadit bhaan bii na tu mam-tuxi'ñdha' pix gu ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, dho pui' ba duiñchu'nda' ip. ⁸ Piam kut gu' jaroi' maadit bhaan bii na ja gu'nguxi'ñdha' gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam nam jax ja'k cham jum o'jolhi'ñdha', dho pui' ba duiñchu'nda' ip sia. Piam kut gu' jumai bhaan jup bii na tu ja maakda' gu tu' gui' nam cham tu' bia' ni ji'x, dho pui'p ba duiñchu'nda' dho. Piam kut gu' jaroi' bhaan jup bii ip na jax ja'k ja silhka'nda' gu jai', jir am ip na pui' duña', dai na ja'xchudhix kam na jax pix jir mi' pui'. Ba' gu jaroi' no't bhaan bii nax ja joi'mdat ja palhbui'ñdha' gu ja'tkam tu' na pix

bhaan, joidham dhox bhai'm taatit pui'p ba duiñchu'nda'.

Na ba tu aa'nda' gu Paablo na jax ja'k jum aa' nam tui'ñgida' gui' nam buiñor ti jügi'ñdha' guch Xoi'kam

⁹ Aapi'm na pim ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, tu' silhkam japim xim ja joi'gi'nda' biix ji'ma'n, cham tu' na palhiip pix. Cha'pim ka kiigalhi'ñdha' gux buam jum duukam, gu' ja'pji dai gui' na tu'r jix kii' na pim gaa'ñchu'nda'. ¹⁰ Pui' pim ja'k xim ja joi'gi'nda' na jax no' pim mia'n jir jum jajaa'nnim ka' git. Tu' ka'm japim xim ninidhat, cham tu' na pim ampix jum jajaaxmagi'ñdha'.

¹¹ Gio na pim tu juanda' cham oodat buiñor gu Dios, cham tu' na pim ampix pui'x chu o'jo'nda'.

¹² Gio ba' na pim jix bhai'm taatit nürada' guch Xoi'kam na gio bhai'p jim. Gio na pim nakoo'nda' gu tulhiiñara' no't tu' bhaan jam daam ma jii. Gio ba' na pim gammiji tu daanda' buiñor gu Dios.

¹³ Gio na pim jix bhai' ja buada' guch Xoi'kam jügi'ñdham gui' nam cham tu' bia' ni ji'x, pui' pim jum ilhii'ñdha' na pim panaas aapi'm pix jir gui' ka'. Gio gui' nam jam paxiaraidha', jix bhai' pim ja titdat, cham tu' na pim jix ja bhaamki'ñdha'.

¹⁴ Gio gui' nam xi jam bhaamkidhat xi jam koodak ka', cha'pim pui' kai'chdha' na git iam tu' na pix ja duñia'x buam jum duukam, ja'kbui' kat ji na pim tu ja daañxi'ñdha' na git jix bhai' tu ja jimda'.

¹⁵ Ba' no'm jai' dhit jix bhai'm taat, jai' pim jix bhai'p xim taat ka' ja biim. Gu' ba' no'm jai' dhit suan, pui' pim jup xi suanda' ja biim.

¹⁶ Joidham japim jix bhai' kai'chit tu oi'ñka', cham tu' na pim xim bhabhaakui'ñdha'. Ni ku pim cham gë'gërkam jum taat ka', soi' pix ji na pim jum ilhii'ñdha' nam jax soi'm ilhii'ñdha' gu jai'. Cha'pim jix chu mamatdagim jup jum ilhii'ñdha' sia, na gu' cham jir am na pim tu' pix ja ilhii'ñdha' gu jai'.

¹⁷ No't jaroi'x buam jam duiñ gu tu', cha'pim ja'k buppi'ñdha', gu' ja'pji na pim ja'kbui' kat jix bhai' ja buada' biix pix gu ja'tkam. ¹⁸ Xi gaagidha' pim na pim jax ja'k

jix bhai' bi'iidha' gammiji ja bui gu ja'tkam nam ba' cham xi jam bhaamki'ñdha', ni aapi'm mu ja'k. ¹⁹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aañ pu jam titda na pim cham tu' pui'p buada' gu jaroi' no't tu'x buam jam duiñ. Gu Dios diilh jix maat na jax ja'k ja duñia' gui' nam jix buam tu buada', na gu'p jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam, na ja'pni kai'ch gu Dios: "Dai aañ jix bhaai' nañ ja'k buidha' gu jaroi' na buam jam dooda'. Pu chu'm ki'n jañ ja'k jup buidha' na jax chu'm ki'n jix buam jam dooda'." ²⁰ Gio ja'p ja'k iam nap tu ua'ñix jup jum kai'ch ip: "No' mi' pai'm taagiob ba uamaim gu jaroi' na xim bhaamki'ñdha', xi chu makia' ap. Piam no' mi' pai' ba tonmoim, xi choi'dha' ap gu suudai'. Na gu' pu'ñi ja'k jum xi'irboi cham kam bhaamki'ñdha'." ²¹ Ja'kbui' pim mai'chikda' gux buam jum duukam ki'n gux bhai'm duukam na pim jup tu buada', cham tu' na ja'kbui' kat jam mai'chikda'.

13

¹ Gio gu gë'gërkam nam jix chu jai'ch, tu' ka'm japim xi ja nidhat, cham tu' na pim gampai' ja ilhii'ñdha', na gu' dhi' gu Dios pix na ja daraas. Cham tu' jai'ch ka'm git gu' gu gë'gërkam ya' dhi oi'ñga'n no' git gu Dios cham pu kai'chdha'. ² Gu jaroi' ba' no' cham tu' ka'm ja nii'ñ gu gë'gërkam, dhi' bhaan jix maati' ka' na cham tu' mi' pui' tu da'ngi na jax ilhii'ñ gu Dios. Ba' gu jaroi' na cham pui' ilhii'ñdha' na jax ilhii'ñdha' gu Dios, dai na ba tulhiiñchuda'. ³ Na gu' gu Dios cham tu' pu kai'ñkam ja daraas gu gë'gërkam nam ba'x ja iibhi'ñdha' gui' nam jix bhai'm duukam jup tu buada', gu' gui' ji nam jix buam tu buada'. Pui' na jax aapi'm no' pim jix aa' na pim cham tu' bhaan ja iibhi'ñdha' gu gë'gërkam, dho dai na pim cham tu'x buam tu buada', dai ba' nam pix jix bhai' jam aa'nda' diilh gu gë'gërkam na pim jix bhai' tu jim. ⁴ Pu kai'ñkam ja daraas gu' gu Dios gu gë'gërkam nam ba' joidham jix bhai' tu oi'ñkam gui' nam jir jix kiki' ja'tkam. Ba' no' pim gu' aapi'm jix buam pix tu jim, dho pu'ñi dai na pim jix chotdon ka' na pim jix ja iibhi'ñdha' gu gë'gërkam. Na gu' cham tu' ja'p pix ua'ka' gu gë'kam gu oxia, gu' ja'pji na dhi' bhaan

jix maati' ka' na ja tulhiñchuda' gui' nam jix buam tomaat ka'. Pu'ñi ja'k bhaankam tu juan am gu Dios gu gë'gërkam ya' kam dhi oi'ñga'n. ⁵ Pui' ku ba'm aa' na pim tu' ka'm ja ni'ñdha' gu gë'gërkam, ku gu' cham tu' ji na dai na pim jix ja ðbhidhat nam cham jam tulhiñchuda', gu' ja'pji na gu' dhi' pui' ja'k jum aa' buiñor gu Dios. ⁶ Gu' ba' nam gu' gu gë'gërkam bhaankam tu juan gu Dios, jum aa' ip na pim tu maakda' gu tuumiñ na ji'k aagix na ja a'm bi'iidha'.

⁷ Gammiji jam a'm jum aa' na pim tu maakda' gu tuumiñ na pai' dhuuk jum aajidha'. Tu namkidhidhat japim sia tu' na pix bhaan no' pim tu ua'tu'n. Gio tu' na aagix ka' na pim tu namki'ñdha', tu namkidhidhat japim. Gio tu' ka'm japim ja niidhat gui' nam aagix ka' na pim tu' ka'm ja ni'ñdha', jir jix bhabhai'kam ka' pim ja bui. ⁸ Gio diilh japim cham tu'm u'ua'tu'nda', xim nanamkidhat japim. Gu jaroi' no' pim jix joi'mdat ni'ñ, jix bhai' pim xi dhuñia' na pim ba' dhi' bhaan cham tu' ka ua'tu'nda'. Na gu' gu jaroi' no'ch jix joi'mdat ni'ñ, ja'p ji buusanda' nach ua'tu'nda'. Gu' ba' no'ch jix ja joi'mdat pu'ñix bhai' ja bua gu ja'tkam, dhi' bhaan pui' bam kai'ch na chich biix pui' ba duu gu jai' na jax ja'k jup tu aagix. ⁹ Ja'pni tu aagix gu' buiñor gu Dios nach tu duiñchu'nda': "Cha'p jai' ja biim boppoda' gu u'uub, daipu' gum biina' nap jax chu'm biima'n tu kioka'. Cha'p ja koo'nda' gu ja'tkam. Cha'p jix joi'ñdha' gu tu' no'r jumai ga'n." Ba' dhi' pui' na jax tu aagix, gam biix gu jai', dhi' pix bhaan jim titmo na ja'pnim kai'ch: "Jix ja joi'mdat jap jix bhai' ja buada' gu ja'tkam sia nar jaroi' ka' git. Pui'p ja'k jix ja joi'mdat jix bhai' ja buada' nap jax diilh xim joi'mdat jix bhai'm buada'." ¹⁰ Na gu' gu jaroi' no'x chu joi'gi'n, jir jix bhai'kam ka' pix ja bui gu jai', cham tu' nax ja bhaamki'ñdha'. Pui' ku ba' dhi' bhaan jim titmo biix na ji'k jax jup tu aagix gu jai'.

¹¹ Jix ja joi'mdat japim jix bhai' xi ja buada' gu ja'tkam, nat gu' xib jix io'm ba miamri' na pai' dhuuk bach baidhika' guch Xoi'kam nach buiñor bap tui'ka', cham tu' pui' na jax jano' na chich jax kia'pix buiñor ti jii'ñ na mit pai' dhuuk tuch a'gi gux

bhai'm kai'chdham ñi'ook. Jum aa' ba' na pim jix bhai' xi ñiññiai xib mi' pui' xi chu duñia' na jax jix aa' gu Dios. ¹² Ja'p ji buusan gu' nach tukaa' buujim xib, gu' pix ji nach gu' ba xia'ñdhim, cham xiim bhai' ba tu maaxilhia'. Pui' ku ba'ch a'm jum aa' nach cham tu' bhaan kap jich buixi'ñdha' gu tu' nar jix chukgam ga'n, gu' ja'pji dai gui' na tu'r jix chu maax ga'n nach bap tu duñiidha'. Ja'p ji buusnia' nach gux chu maax ki'n ba tich chii'dha', ja'p na jax gu sandaarui'x nam bapaiñum kuktun ba tim tii'dha' no'm bax chu kokdak. ¹³ Gammijich jix chu maax kir jii'mda' ja'p na jax no' joidham jix bhai' tanoor, nach cham tu' mu pai' jimmida' pai' nam mul' dhit maap tu kua'da'x bhai'm taatit gu ja'tkam gui' nam cham tu' ka'm ti ni'ñ, piam sia tu' na pix nam sap pik ba' bhaan jix bhai'm taat ka'. Ni kuch cham jix maik ka', ni kuch cham nai' pix ja biim boppoda' gu jai' u'uub nam jir ganai' pix ka', ni kuch cham nai' tu kokdada', ni kuch cham bixchu' bhaan jix chi jii'gak ka'. ¹⁴ Gu ja'pji nach gammiji mi' pui' xi jii'mda' na jax jix aa' guch Xoi'kam. Cha'ch jich dho'ñchoka' na jax jich jurtu'nka' gux buam jum duukam, na gu' dhi' dai nach bach ua'tulhdha' no'ch mi jii'gi'ñ.

14

Na bix aixim ba tu a'ga' gu Paablo na jax ja'k jir am nam tu jimda' gu daich Xoi'kam jii'gi'ñdham

¹ No' jaroi' maadit ba jam paxiaraim na cham pik bhai' buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam, ba' no' gu' cham maat na jax pik ja'k jix aa' gu Dios, cha'pim biix aixim ba ji chii'da', jix joi'gi'nda' pim pix. ² Pui' na jax nam gu' jai' dhit guch Xoi'kam jii'gi'ñdham pui'm aa' na biix pix jix bhaai' nam tu kua'da' gu koi' na tu'x jai'ch ka', gu' ba' gui' nam cham pik bhai' buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam, pui' ilhii'ñ am na dai gum i'xchadam ki'n jix bhaai' nam tu kua'da'. ³ Gu' ba' no' pim gu' aapi'm pui' ilhii'ñ nax bhaai' na pim tu kua'da' biix, dho pim cham jax ja titdada' gui' nam jix xidhu-utu'n ka' jai' gu koi', ni gui' mu dir bha ja'k kum cham jax jam titdada', na gu' gu Dios

maa'n na jax pix ilhii'ñ sia ku jaroi' bix aixim tu'm tu kua' piam ku ji'k pix. ⁴ Gio gu' pui' na jax no' jaroi'r tujuandam tugi'ñ gu g'kam, ¿jax kup ba'p silhka'nda' aap, na gu' cham tu' aap tum juañxi'ñdha'? Gu' gui' ji g'kam tugi'ñ na diil silhkada' no' pui'p ilhii'ñ, cham tu' aap. Gio diil jup jix maat ka' gui' no'x bhai' bi'ya' buiñor gu g'kam tugi'ñ piam ku gu' cham. Ku gu' gu Dios diil jix maat ji nam jax ja'k jix bhai' bi'ya' gui' nam buiñor ti jügi'ñdha'.

⁵ Gio jai' ja'pnip ilhii'ñ am guch Xoi'kam jügi'ñdham na sap ji'ma'n pix jir jix kiki' tanoolh ka', cham tu' bix, ba' jai' pui' ilhii'ñ am na sap gammiji pix jir jix kiki' tanoolh ka'. Ba' buiñor gu Dios, cham jax bua sia jax ilhii'ñ maa'n gio gu jumai. ⁶ Na gu' gu jaroi' na pui' ilhii'ñdha' na jax chu'm tanoolh pix jir jix kii' ka', pu kai'ñkam pix gui' gu tanoolh pui' ilhii'ñdha' nar jix kii' ka' na ba' dhi' bhaan buiñor tu daanda' gu Dios soi'm ilhdhat. Gu' ba' gu jaroi' na bix tu kua'da' na ji'k tu'x chu jai'ch ka', nax bhai'm taat ka' buiñor gu Dios ku ba' tu kua'da', dai na xi taxchaabgidhat. Gu' ba' gu jaroi' na ji'k pix tu kua'da', na pui'x bhai'p jum taat ka' buiñor gu Dios ku ba' ji'k pix jup tu kua'da' gu koi', pui'p xi taxchaabgidhat ip gu Dios.

⁷ Ba' aach nach ji'k buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam, cham tu' ja'p pix diil ka dudua ich, ni kuch cham ja'p pix diil ko'ya'. ⁸ Gu' ja'pji nach bhaankam dudua guch Xoi'kam tutku' bhaan, gio nach pai' dhuuk ko'ya', buiñor jup jimia' ich. Ba' cham jax bua sia kuch dudua piam kuch ko'iix, maa'n nach jax jir jich Xoi'kamga'n ka'. ⁹ Nat gu' pu kai'ñkam muukik giop dua guch Xoi'kam na ba' mi' dhir pu'ñi bar ja g'kam tuk ka' gui' nam duduka' gio gui' nam ko'ya'.

¹⁰ Ba' cham jir am na pim pui' kai'chdha' na cham mi' pui' jim gu jumai na pui' tiip ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Bix maa'n nach jax buiñor aaya' gu' guch Xoi'kam na pai'p tu'ii', bix ji'ma'n jup jich aagi'ñdha' no'ch jir jix kiki' ja'tkam piam ku gu' cham.

¹¹ Na gu'p jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam:

Jup kai'ch gu Dios:

Tu' silhkam ki'n jañ pu kai'ch aañ nañ jir Dios na bix gu ja'tkam nam ji'k jix

jai'ch,

soi'm ilhdhai ja o'lhia ki'n gu'kiiñ dhañia' am jano' nañ pai' dhuuk aañ diil pu ti'ya'.

¹² Ba' dhi' bhaan jix maati' nach bix ji'ma'n buiñor aaya' gu Dios na ba' gui' diil pu ti'ya' no'ch jir jix kiki' ja'tkam piam ku gu' cham.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nach cham tu' bhaan jax ja titdada' gui' nam pui'p ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam

¹³ Ba' cham jir am nach gan nai'ch a'a'gada' nach cham jir kiki' ja'tkam nañ jax ba kai'ch, gu' ja'pji nach ja'kbui' kat jix bhai' xi ja titdada' gui' nam pu'ñi chakui bix ja jujur ki'n jix bhai' ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam nam ba' cham gio ja'k jup suulhgia', jaiñ no' gu' jax dhuuk pu cham ka ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam gu jaroi' no'ch gan a'ga. ¹⁴ Pui' na jax aañ nañ gu' diil jup jix chaat jiñ jur am bhaan na cham tu' tu'x xidhuu ya' dhi oi'ñga'n gui' nar koi', nañ gu' pui' ja'k ti jügi'ñ. Gu' ji no' gu' jaroi' pu'ñi tu'x xidhuutu'n, dho cham tu' kuada' ip gu tu' nax xidhuutu'n ka', na gu' pui' ja'k ti jügi'ñdha'. ¹⁵ Gu' ba' no' pim gu' aapi'm ni'ñchudat kua' gu tu' na tu' cham kua'da' gu jumai, dhi' cham joi'gi'nda' pim ku pim ba'p buada'. Pui' ku ba' cham jir am na pim ni'ñchudat kua'da' gu tu' na jax chu'm jix xidhuutu'n ka' gu jumai, na ba' cham tu' pix ti ilhdhai mi' cham ka ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, dai ba' na mu ja'k ba bhiiya' na pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. ¹⁶ Xi gaagidha' pim na pim jax ja'k jix bhai' ji bubuakidha' ja bui gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham nam ba' xi jam ni'ñdha' ip gu jai' ja'tkam nam cham ti jügi'ñ na pim jix bhai' tu jim. ¹⁷ Na gu' na ba' ja a'm ti niidhidha' gu Dios gu ja'tkam, nam mi' pui' jüimda' na jax jix aa', nam jix bhai'm taatit tu oi'ñka' bix ji'ma'n na jax pix ja jurtudhidha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', dhi' ji' bhaan na ja a'm ti niidhidha' gu Dios, cham tu' gu tu' koi' no'ñ bix tu kua' piam ku gu' cham. ¹⁸ Ba' no'ch pu'ñi gammijix bhai'ch chaatit tu oi'dha', jix bhai'm taat ka' ip gu Dios jich bui, gio gu ja'tkam tu ka'm jich ni'ñdha' am.

19 Jum aa' nach bhaan tu juanda' nach gammiji gaagidha' nach jax ja'k jix bhai'ch chaatit tu oi'ñka', nach ba'x io'm jix o'jo'p jich dhuñidha' nach buiñor ti jüigi'ñdha' guch Xoi'kam. 20 Ba' cha'pim bhaan tu a'gada' gu tu' koi' no'r jix xidhuu piam ku gu' cham. Jax dhui nat gu' gu Dios bñx tum kua'dam jup tu duu na ji'k jix chu jai'ch. Gui' dho gi gu'x xidhuu ji no't gan koi' ki'n gai gii gu jaroi' na pui' tiip ka ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. 21 Ba' no' gu' pui', dho cham jir am na gan tu kua'da' gu jaroi' gu bakaax no' gu'x xi dhuutu'n gu jumai na pui'p ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam na ba' cham dhi' bhaan gai gixia', ni chu' biiñ ku cham io'da'. 22 Ku gu' aapi'm dñlh jix maat ji na pim jax ja'k jix bhai' ji bi'iidha' buiñor gu Dios, na pim gu'x chaat ka' jam jur am bhaan. Joidham jix bhai' tu tatda' gu' no'ñ jix chaat jiñ jur am bhaan nañ jix bhai' bi'iim buiñor gu Dios, no'ñ mi' pui' tu duñiim na tu'r jix ki'p jum duukam. 23 Gu' ji no' gu' jaroi'x chaat jura'ram bhaan na gu jax chu'm koi'r jix xidhuu, ba' no't gu' xi juu sia kux chaat, bam ua'tulhdha' buiñor gu Dios, na gu' cham tu' pui' ja'k ti jüigi'ñdha' nar jum kua'dam ka'. Na gu' no' pui' ti jüigi'ñ na cham tu'r ua'tulhdhara' gu tu' na kua'da', dho cham tu'r ua'tulhdhara' ka', gu' ji no' gu' pui' ti jüigi'ñ nax xidhuu gu jax chu'm koi', dhox xi dhuu ka' ip buiñor gu Dios, ba' dai na bam ua'tulhdha' buiñor no't xi juu.

15

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nach jix bhai' bi'iidha' ja bui gu jai'

1 Jai' dhit nach ji'k bñx jich jujur ki'n buiñor ti jüigi'ñ guch Xoi'kam, nach jix bhai' bax maat na jax pik ja'k jix aa' gu Dios, ja palhbuidha' ich gui' nam chakui bñx ja jujur ki'n jix bhai' ti jüigi'ñ, nam chakui bhai' maat na jax pik ja'k jix aa' gu Dios nam mi' pui' jiidma', cham tu' nach dñlh g'e'g'er kam jich chaat ka' nach xix maat. 2 Bñx ji'ma'n nach ji'k pu'ñi bñx jich jujur ki'n jix bhai' ba ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, jum aa' nach pu'ñi ja palhbui'ñdha' nam jax ja'k jix bhai' tu jimia' buiñor gu Dios gui' nam chakui bñx ja jujur ki'n jix bhai' ti jüigi'ñdha', nam

ba'x bhai' machia' na jax pik ja'k jix aa' gu Dios nam mi' pui' jiidma'. 3 Nat gu' sia guch Xoi'kam cham tu' g'e'kam jum ñlh jano' na ya' xi oilhimik, sia ku bñx jix maat na jax pik ja'k jix aa' gu Dios, nat gu' pui' ja'k tu jii na jax jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam, jup jum kai'ch: "Aañ jam pix jup jiñ chitdat jup kai'ch gu ja'tkam, sia kum gu' aap pix xim bhaamkidhat jax ñam pix jum titda panaas." 4 Na gu' bñx na mit ji'k jax tu ua'nak gu bijik dir kam, pu kai'ñkam tu ua'nak jamit nach ba' pu'ñi aach bhaan machia' nach jax ja'k jix io'm jich guguuxdha' nach buiñor ti jüigi'ñdha' guch Xoi'kam, gio nach jax ja'k tu nakga' pui' na jax jix chu xijai ya' dhi oi'ñga'n. 5 Ba' gu Dios pix na dhi' bhaan jich guguuxi'ñ nach jix io'm buiñor ti jüigi'ñdha' guch Xoi'kam, gio nach jax ja'k tu nakga' ya' dhi oi'ñga'n. Ba' maa'n na jax gu Dios pix git moo pui' jam duuka' na pim bñx maa'n ñi'ook jup duuka' cham tu' bhaan jax ji kai'chit, pui' nat jax ja'k tu jii dñlh guch Xoi'kam jano' na ya' xi oilhimik. 6 Na gu' pu'ñi ja'k bñx maa'n na pim jax pix jix bhai' maap buiñor tu daanda' gu Dios gio buiñor guch Xoi'kam, na gu' cham jir am no' jumai maakam jup ñhi'ñ, gio gu jumai maakam ip.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo na gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam bñx ja buip jim gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam

7 Jum aa' ba' na pim xim kikiigaldhat bñx ji'ma'n sia na pim jax jir tu'm ka' git. Ti' nat gu' guch Xoi'kam xi jam kikiigalh sia ku pim jax jix u'ua'tulhdhix kat. Na gu' no' pim bñx xim kikiigalhi'ñ, bñx maa'n na pim ji'x buiñor tu daanda' ip sia gu Dios, na pim gu' cham tu' maakam ñhi'ñdha' bñx ji'ma'n, gu' ja'pji maa'n ji na jax pix. 8 Guch Xoi'kam bha jii ya' dhi oi'ñga'n nat bha ja palhbuidham gui' nam jir Israel kam ja'tkam, pu kai'ñkam bha jii nat bhai' pu duñiim nat jax ja tñdak gu Dios bijik guch bopxi kat na pu'ñich palhbuidha' gatuuk aach nach jir Israel kam ja'tkam. Ba' dhi' bhaan matgir na gu Dios pui' duña' jax no't ba ti. 9 Pu kai'ñkam bhai'p jii guch Xoi'kam

nam ba' pu'ñi bhaan machia' ip gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam na joidham jix chu joi'gi'n gu Dios. Na gu' ja'pnim kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam:

Pui' kuñ ba' aañ jum gø'kamtu'n ja bui dhir dhi' nam cham jir Israel kam ja'tkam,

nap gu' aap jiñ palhbui'ñchu' sia tu' na pix ki'n.

Jum laala'ñxidha' iñ jix bhai'ñ chaatit.

¹⁰ Gio ja'p ja'k iam ja'pnip jum kai'ch ip:

Jix bhai' pim xim taat ka' aapi'm na pim cham jir Israel kam ja'tkam ja bñm gui' nam jir Israel kam,

na Dios jir ja'tkam tugi'ñ.

¹¹ Ba' ja'p ja'k iam ja'pnip jum kai'ch ip:

Xi dhañia' pim gu Dios bñx na pim ji'k jir ja'tkam na pim jix jai'ch ya' dhi oi'ñga'n,

dai gui' pim xi gø'kamtuda'.

¹² Gio ja'p ja'k iam nat pai' gu Isaiiyas jup tu ua'nak na bijik bhaankamu'n gu Dios ya ja'p tu a'gimik, jup jum kai'ch ip:

Maadit jai'chdhih'ia' gu boxii'ñ gu Isayii na ba'm gø'kamtai ja silhkada' bñx gu ja'tkam.

Ba' joidham jix ki'galhdha'm ip gui' mu dir bha ja'k,

dai dhi'm pix buiñor xim palhbuidhak ka'.

¹³ Ba' gu Dios pix dhi' nach jaroi' buiñor jich palhbui'ñ, jam tajaan'dha' gui' na pim ki'n jix bhai'm taatit tu oi'ñka', na pim cham tu' xim bhabhaakui'ñdha' aapi'm na pim ji'k tu' silhkam ba ti jügi'ñ gui' buiñor. Gio gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n na jam tajaan'dha' git na ba' pui' jam jurtuda' na dai gui'x bhaai' nach buiñor jich palhbui'ñka' gammiji.

¹⁴ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aañ jix bhai'x maat na pim aapi'm jir jix bhabhai'kam ja bui gu jai', bñx aixim jix chu mamatda' pim na pim jax ja'k tu duñia' gu tu', giox maatit jup tum a'a'gi'ñ japim na pim jax ja'k tui'ñgida' bñx ji'ma'n. ¹⁵ Gu' ji nañ gu' aañ ya' tu daasaim bhaan dhi u'uan dhi' nañ bhaan mu tu jam ua'ñxi'ñ na pim ba' bhaan ti'ñchokat mi' pui' duñiidha' na jax jix aa' gu Dios, na pim cham mik buppada'. Gio nat gu' gu Dios pix pui' ja'k jiñ dhai xiñ joi'mdak ¹⁶ nañ pu'ñi chu'm ki'n jir

tujuandam tugi'ñ ka' guch Xoi'kam. Ba'x bhai'p ba tu ja jimia' ip pu'ñi gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, nañ gu' aañ ba' ja'p ji buusan nañ maadit jir di' gui' nam jai' ja a'mkam tu daanda' gu Israel kam ja'tkam mu ja'p chichiop. Na gu' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam nañ pai' dhuuk pu'ñi tu ja a'gidha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, no' mit ti jüi'ñ, dai nañ buiñor ja'k ba ja aichdha' gu Dios joidham jix u'uañ ki'n. Ba' dñlh gu Dios joidham ja tigia', na gu' ja a'm ba tajaanix ka' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'.

¹⁷ Ba' aañ nañ ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, joidham jix bhai' tu tatda' nat jax chu'm ki'n jiñ dhai gu Dios nañ jir tujuandam tugi'ñ ka'. ¹⁸ Ba' dai pui' pix chu'm tu a'gada' iñ nat tu' jax joidham jix bhai'm duukam bap tu duu guch Xoi'kam bhaankam aañ, nañ gu' aañ nai' tu ja a'gidhim gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam nam mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' gu Dios. Dñlh jiñ ñi'ook ki'n jañich pui' tu ja a'gi, gio pui' tu duu ñich ip ja nii'ñchudat gu ja'tkam. ¹⁹ Na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios nañ a'm tajaanix kuñ ba' bñx aixim jix bhai'm duukam jup tu buim, nam tu' cham pai' dhuuk pu chu'm ti ñi'ñ gu ja'tkam. Na gu' bixchu'x bhaai' na pu tu duñia' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na cham ji'xdha' jaroi' pu tu duñia' gu ya' kam dhi oi'ñga'n. Gio ba' nañ nai' pu'ñi tu ja a'gidhidha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, na bhaan tu a'ga nam jax ja'k dui cham mu ja'k bhaya' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. Mui' kap jañich nai' ba tu ja a'gi, Jerusaleen dir jañich bhai' ji bñich, mu ja'p jañich sia ba tu ja a'gi na pai' jax Iiiriko bhaan bipio' gu dibñr. ²⁰ Gio gu' dai pai' nañ jix mat ka' nat chakui jaroi' tu ja a'gi gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam nañ ba' tu ja a'gi'ñ aañ, nam pai' chakuix jai'ch ka' guch Xoi'kam jügi'ñdham. Na gu' cham jir am no'ñ aañ mijimmip ba baakchu' no't jumai mi' ba tu jua, tu gaagidha' iñ ba' nat pai' chakui jaroi' mi' tu jua. ²¹ Na gu'p jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam:

Gui' gu ja'tkam tigia' am sia kum cham pai'

dhuuk pui' tɛ kɛɛ na ja bui aaya'.
Jix maatit tigia' am nar jaroi' dha' sia ku
cham pai' dhuuk jaroi' pui' tu ja
a'gi'ñ.

*Na pui' ba t'ya' gu Paablo na mur jim-
dam Rooma*

²² Pu'jani kai'ñkam jañich ba' chakui mu
jam tii'gim, sia kuñ aañ tii aa'nda' git nañ ba
jam tigia'. ²³⁻²⁴ Mui' oidha' bap duu gu' nañ
dir tii mui' ba xi jam tii'miram, ku gu' na
ñich kapbhai' ba tii'mo ya ja'p na ñich tu ja
a'gidhimik gu ja'tkam, tii bhai'x buusnim
iñ jam bui nañ bhai' xi jam tii'gidhat nañ
España ja'k bhiiya', kat japim chi bhai'
dhir iam jup jiñ palhbuidha' nañ tu' ki'n
aaya'. ²⁵ Aañ xib Jerusaleen ja'k kar jim-
dam nañ ka ja ui'dhika' nam tu' ki'n jum
palhbuidha' guch Xoi'kam jii'gi'ñdham gui'
nam cham tu' bia' ni ji'x. ²⁶ Na mit gu' ji'k
maap jim daagik guch Xoi'kam jii'gi'ñdham
Masedoonia kam gio gu Akaaya kam, ja
taa gu tuumiñ gu jai'ch Xoi'kam jii'gi'ñdham
nam ba' mu ja joochxi'ñ guch Xoi'kam
jii'gi'ñdham Jerusaleen kam gui' nam cham
tu' bia' ni ji'x. ²⁷ Ba' dhi' na mit maap
jumpadak gu tuumiñ mui' ba ja joochxi'ñ
guch Xoi'kam jii'gi'ñdham Jerusaleen kam
nam cham tu' bia' ni ji'x, diilh ja jujur
ki'n jamit pui' dhuu, cham tu' nat jaroi'
ja chia. Ba' dhi'x bhai' bua am, na gu'
gu Jerusaleen kam nam jir Israel kam
ja'tkam gio aañ, jix bhai' dhuu chich na
chich ja ua'p gux kii'p jum duukam ii'mda'
bhaan sia kum gu' cham jir Israel kam
ja'tkam, jum aa' ip ba' nam ja palhbuidha'
guch Xoi'kam jii'gi'ñdham gui' nam jir Is-
rael kam ja'tkam sia tu' bhaan nax maax
ya' dhi oi'ña'n. ²⁸ Ba' daipu' dhi' nañ xi
ja do'ñchi'ñmirai guch Xoi'kam jii'gi'ñdham,
mu dir nañ ja'k gixia', pu España ja'k jañ
ba bhiiya'. Bhai'ñ ba' buusnia' jam bui nañ
xi jam tii'gidhat, nañ jax ba kai'ch. ²⁹ Ba'
nañ pai' dhuuk bhai' aaya' jam bui, aañ jix
chaat jiñ jur am bhaan na guch Xoi'kam pix
jiñ palhbuidha' gɛ'kam ki'n gu tu' nañ a'm
jum aa'nda'.

³⁰ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan,
bhaankam guch Xoi'kam jich Gɛ'kam tuk
gio bhaankam gux Dhuudu' kam jix Uañ
Ii'mda' na pui' ja'k jich jujurtu'n nach xich

jajoi'gi'nda' bii'x ji'ma'n, aañ soi' jam titda
na pim jiñ a'mkam xi chu daanda' bii'x dhit.
Bii'x aixim bhaan jiñ chulhiiñaim iñ gu'.
³¹ Pui' pim ja'k xi chu daanda' buiñor gu
Dios nam cham jax jiñ dhooda' gui' nam
cham ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam mu
kam Judea, gio ba' gui' nañ ja ua'tulhi'ñdha'
guch Xoi'kam jii'gi'ñdham Jerusaleen kam
nam git moo cham tu' bhaan jax ji chi'ji xi
gaamui. ³² Gu' ba' no't gu'x bhai' tuñ jii,
bhammiñ ja'p jup ba ji buusnia' jam bui,
no' moop jix aa'nda' git gu Dios. Joidham
chix bhai'ñ ilhdha' iñ nañ ba jam tigia',
gio na bam jii'pdha' guñ jur nañ ka xi
jam tii'gim ka'. ³³ Ba' gu Dios pix jam
palhbui'ñchu'nda' na pim ba' joidham jix
bhai' kai'chit tu oi'ñka' bii'x ji'ma'n. Ja'pni
pix git ba' moo tu tui'ka'.

16

*Na pui' ba ja tida' gu Paablo guch
Xoi'kam jii'gi'ñdham nam mi' dhir bhaankam
xi ja ñio'kdha' gu jai'ch Xoi'kam jii'gi'ñdham*

¹ Bhaan jañ xi chu jam a'gidha' maa'n gu
ubiiñ jaduñ jich Xoi'kam bhaan na Peebe
tii'. Dhi' tu ja a'gi'ñ ji'kchi guch Xoi'kam
jii'gi'ñdham na pai' Senkrea ti tii'. ² Joidham
japim jix bhai' tii'dai aichdha' na bhammi
aaya' jam bui, na gu' dhi' tu' silhkam ti
jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Xi palhbuidha'
pim tu' na bhaan a'miram jum aa'nda', nat
gu' diilh pui' mui' ba ja palhbui gu ja'tkam
bii'x aixim bhaan gu tu' na ja a'm jum
aa'nda', pui' na jax aañ nat gu' sia pui'p
jiñ palhbui xiñ joi'mdak na cham bhai' tuñ
jimdat.

³ Jiñ a'mkam japim xi ñio'kdha' gu Pri-
iska gio gu Akiila, nach gu' dhi' maap jir
tjuandam tugi'ñ guch Xoi'kam. ⁴ Dhi' mit
bii'pi' dir guguu na mit jiñ palhbui nam
ba xiñ mu'aam, diilh jamit ba' tiip ja koi.
Ba' aañ gɛ'kam ki'n ja taxchaabgi'ñ, ku gu'
cham tu' ji nañ dai aañ ja taxchaabgi'ñ,
gu' ja'pji sia guch Xoi'kam jii'gi'ñdham nam
nai' ja'p maap jum jumpadat tu daan
nam ji'k cham jir Israel kam ja'tkam.
⁵ Bii'x japim siañ a'mkam xi ja ñio'kdha'
guch Xoi'kam jii'gi'ñdham gui' nam bhai'
ja ki'aam jum jumpa'n gu Priiska gio gu
Akiila. Bii'x japim jiñ a'mkam xi ñio'kdha'

guñ bhai' kai'chdhami', gui' nañ joidham jix kīgāli'ñ na Epeneeto tii'. Jir bhai' kam na pai' Akaaya dibiiir bhaan bipio', dhi' bii'pi' ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam gu bhai' kam Akaaya dibiiir. ⁶ Sia gu Mariiya pim jiñ a'mkam jup xi ñio'kdha'. Dhi' gē' ba tu jua jam a'mkam na ba'x bhai' tu jam jimda'. ⁷ Bii'x japim jiñ a'mkam xi ñio'kdha' gu Androoniko gio gu Juunias, nam pui'p jir Israel kam ja'tkam ja'p na jax aañ. Dhi'ch maap kuupich na mit jich kuu gui' nam cham buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam, gio pui'p jir noonbi'ñ am guch Xoi'kam ja'p na jax aañ, pu bii'pi' dir ba ti jii'gi'ñ am buiñor guch Xoi'kam na ñich ba' aañ jup ba ti jii'ñ.

⁸ Sia gu Ampliato pim bii'x jiñ a'mkam jup xi ñio'kdha'. Dhi'r jiñ bhai' kai'chami' bhaankam guch Xoi'kam. ⁹ Gio gu Urbaano pim bii'x jiñ a'mkam xi ñio'kdha'. Dhi'ch maap jir tujuandam tugi'ñ ip guch Xoi'kam. Sia pim bii'x jiñ a'mkam xi ñio'kdha' gu Estaakis. ¹⁰ Gu Apeeles japim siañ a'mkam xi ñio'kdha'. Dhi' tu' silhkam bii'x juraa'n ki'n buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam, jix maati' na jax ja'k tu jim. Sia pim jiñ a'mkam xi ñio'kdha' gu Aristoobulo, gam sia bii'x gui' nam ji'k maap jir jum oi'dhagim. ¹¹ Gio gu Erodiion japim bii'x jiñ a'mkam jup xi ñio'kdha'. Dhi' siar Israel kam maa'nkam ja'p na jax aañ. Sia gu Narsiiso pim jiñ a'mkam xi ñio'kdha' gam gui' nam ji'k maap jir jum oi'dhagim nam buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam. ¹² Bii'x japim jiñ a'mkam xi ñio'kdha' gu Tripeena gio tu Tripoosa. Dhi' pui' bhaankam jup tu jua am guch Xoi'kam. Bii'x japim jiñ a'mkam xi ñio'kdha' gu Peersida, nach gu' dhi' pui' joidham jup jix kīgāli'ñ na buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam, gio gu' dhi' gē' ba tu jua bhaankam. ¹³ Bii'x japim jiñ a'mkam xi ñio'kdha' gu Ruupo. Dhi' joidham jix bhai' buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam. Sia gu di'ii'n japim bii'x jiñ a'mkam xi ñio'kdha'. Dhi' ja'p ji buusan aañ jiñ bui na pui'p jir jiñ ñaan. ¹⁴ Jiñ a'mkam japim xi ñio'kdha' ip gu Asiinkrito, gio gu Plegonte, gio gu Ermes, gio gu Patroobas, gio gu Ermas, gio bii'x gu jai' nam pui'p ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam nam ja bii'm jum jumpadat tu daan. ¹⁵ Sia

pim jiñ a'mkam xi ñio'kdha' gu Piloologo, gio gu Juulia, gio gu Neereo, bii'x gu ja'nni'ñ ubii. Sia pim jiñ a'mkam xi ñio'kdha' gu Oliimpas, sia bii'x guch Xoi'kam jii'gi'ñdham nam ji'k dhi' maap jum jumpadat tu daan buiñor guch Xoi'kam.

¹⁶ Ba' aapi'm diilh bii'x ji'ma'n jup xim ñiñio'kdhat. Pui' pim ja'k jum ñiñio'ki'ñdha' na jax ja'k bhaan jix maati' ka' na pim tu' silhkam xim ja joi'gi'n. Ya' dir mu jam ñio'ki'ñ am guch jaaduñ jich Xoi'kam bhaan bii'x kap dir nam ji'k kap maap jum jumpadat daan guch Xoi'kam.

¹⁷ Ba' aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, cha'pim mi ja kēkēda' gui' nam maakam tu aagi'ñ gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam. Na gu' no' pimit mi' ba ji ja kai, nai' pīx jim ji'dilhkada' pim, cham tu' pim maa'n ñi'ook kap duuka', pu chu'm pīx tu ua'pu no' pim mi ja kēkē. Piam jai' dhit cham ka ti jii'gi'ñdha' am buiñor guch Xoi'kam jax ña pīx. Gu' ja'pji na pim dhi' bhaan tu daa'ñchu'nda' na mit jax chu'm ñi'ook tu jam a'gi. ¹⁸ Dhi' pu chu'm gu ja'tkam, cham tu' bhaankam tu a'ga am gu' guch Xoi'kam, gu' ja'pji diilh pīx nam jax ilhii'ñ nam jax dhui dhi' bhaan ja mai'chia' ip sap pīk ba' gu ja'tkam nam ba' pui'p xi ja kaichgida'. Joidham jix bhai' xi buidha' am nam jax ja'k ja iatgidhidha' gui' nam cham mat ka' na jax ja'k jir silhkam. ¹⁹ Ku gu' aapi'm mi' pui' jii'm ji na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam. Jix bhai'ñ chaat iñ aañ na pim mi' pui' jii'm. Ba' gammiji pim mi' pui' pu jii'mda', jix kii'p jum duukam japim jup xip tu duñiidha', cham tu' gux buam jum duukam. Na gu' no' pim gammijix kii'p jum duukam jup tu duñiim, dhi' bhaan jix maati' ka' na pim jir jix chu mamatda'. ²⁰ Gio gu' pu'ñi ja'k dui ba' mai'chia' ip gu Dios gu ja'ook na ba' cham tu' jax ka jam buada' aapi'm. Bitaa'n ji bi'ya' jam bui gu ja'ook, ja'p ji buusanda' na pim daam dir mi kii'sapka'. Ba' guch Xoi'kam jich Gē'kam tuk pīx gammiji jam a'm ti ñiidhidha'.

²¹ Ya' dir mui'p jam ñio'ki'ñ gu Timoteo nach maap jir tujuandam tugi'ñ guch Xoi'kam. Sia gu Luusio, gio gu Jasoon, gio ba' gu Sosiipater, nam pui'p jir Israel kam

ja'tkam ja'p na jax aañ.

²² Ba' aañ nañ Tersio tii' nañ bhaankam gu Paablo tu u'uan dhi' na mu tu jam ua'ñxi'ñ, aañ pui' mui'p jam ñio'ki'ñ bhaan dhi'ñi u'uan, mu jam ñio'ki'ñ iñ bhaankam guch Xoi'kam.

²³ Gio gu Gaayo pui' ya' ñir mui'p jam ñio'ki'ñ. Dhi' buiñor tibiap iñ ya kia'mi'ñ, nam gu' dhi' buiñor maap jum jumpadat tu daan gui' nam pu'ñi buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam. Bix mui'p jam ñio'ki'ñ gu Erasto. Dhi' buiñor tu namki'ñ am bix gu ja'tkam nam ji'k ya' oidha' dhi' gè' kiicham na ji'k aagix nam tu namki'ñdha'. Bix mu jam ñio'ki'ñ guch jaduun jich Xoi'kam bhaan na Kuarto tii'.

²⁴ Moo git gu Gè'kam jich Xoi'kam gammiji jam a'm ti niidhidha' bix ji'ma'n aapi'm. Moo git pui' tu tui'ka'.

Na pui' ba t'ya' gu Paablo na dai gu Dios jix bhaai' nach gammiji gè'kamtu'nda'

²⁵ Dai gu Dios jix bhaai' nach gè'kamtu'nda', na gu' dai gui'x bhaai' na gammiji silh jam bhichdhatgida' na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, dhi' nax bhaai' na mi' dhir baabu' gu jaroi' na mu ja'k ka jimda' na pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. Dhi'r di' nañ jax chu'm bhaan tu a'ga aañ, gio dhix bhai'm kai'chdham ñi'ook bhaan tu a'ga guch Xoi'kam. Ba' dhi' mi' pui' tum duñiim na chich jax ja'k maat na ilhii'ñ gu Dios, pu bijik ñir pui' ja'k pum aa na tu duñia' gatuuk, pu bii'pi' ñir nat chakuip dunaak dhi oi'ñga'n. ²⁶ Ba' nat jax ja'k jix aa gu Dios na ji chu buusnia' gatuuk, tu dai mit u'uan ta'm gu bijik ñir kam nam bhaankam ya ja'p tu a'gimik. Mi' dhir jachich ba' maat ip aach, nat gu' ñilh ja chia gu Dios nam pu'ñi tu ua'na' nam ba' mi' dhir pu'ñi machia' bix gu ja'tkam nam ji'k jix jai'ch ya' dhi oi'ñga'n nam ba' mi' pui'p tu dagia'.

²⁷ Ba' dai gu Dios jach gammiji gè'kamtu'nda' na cham tu mumki, na gu' daipu' maa'n jix jai'ch, gio daipu' gui'x chu matda' na jax ja'k tu duñia' gux kii'p jum duukam. Pui' kuch ba' dai gui' gammiji daanda' bhaankam guch Xoi'kam. Iam git moo pui' tu tui'ka'.

**GU BHPF' KAM UA'NA'N GU
PAABLO NAT TU JA UA'ÑXI
GUI' NAM TI JHGI'Ñ BUIÑOR
GUCH XOIKAM NAM
KORIINTO OI'DHA'**

Na ba ja ñio'kdha' gu Paablo

¹ Aañ Paablo nañ jir nobii'ñ guch Xoi'kam, diih gu Dios pui' ja'k jix aagak pu chu'm ki'n jiñ dhai. Mu tu jam ua'ñxidha' iñ bñma'n guñ jaduun jich Xoi'kam bhaan na Soostenes tii'. ² Aapi'm jañ mu tu jam ua'ñxidha' na pim mi' maap jum jumpadat daan gu Dios gè' kiicham na Koriinto ti tii', na pim pui'p jir jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan. Na pim gu' pui'x u'uañ ki'n jup ba guguuk buiñor gu Dios, nat gu' gui' pix jam a'm ti tii'gik mi' jam tuttu na pai' gu ja'tkam tugi'ñ na pim ba' pui' jai' maap jum jumpadat buiñor jup ba tu daan ja'p na jax aach, gam sia bñx gui' nam ji'k nai' mui' kap pui' maap jum jumpadat jup tu daan buiñor gu Gè'kam jich Xoi'kam. ³ Moo git ba' gu Dios jich Gi'kora' gio gu Gè'kam jich Xoi'kam pix jam a'm ti niidhidha' am na pim ba' gammijix bhai'm taatit tu oi'ñka'.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo na taxchaabgi'ñ gu Dios

⁴ Aañ gammiji taxchaabgi'ñ gu Dios nat bhaankam guch Xoi'kam jam a'm ba ti tii, ⁵ gio nat bhaankam jam maa gu matda' na pimit ba'x maatit kai gu ñio'ki'ñ, gam na ba'x bhaai'n ka' na pim jax ja'k bhaankam jup tu a'ga mi' dñir gammiji ja'k jai' ja bui gu ja'tkam. ⁶ Jix bhai' jam bñnat gu' gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam, na pimit gu'x bhai'x maatit kai. ⁷ Ba' cham tu' tu' ka bi'iix na jam aagi'ñdha' gu Dios na pim tu' jax dhuñia', na pim gu' bñx bax maat, dai ba' na pim mi' pui' jii'mda', na pim gu' pu'ñi ja'k nñrda' gu Gè'kam jich Xoi'kam na jootom gio ya'p aaya' dhi oi'ñga'n bhaan. ⁸ Gu Dios pix diih jam palhbui'ñchu'nda' na pim jax ja'k mi' pui' jii'mda' na jax jix aa' na pim ya' kap tui'dhi' dhi oi'ñga'n bhaan na ba' cham jaroi' jax jam tii'da' na pimit cham am bua.

⁹ Pui' tu duñia' gu' gu Dios jax no't ba ti sia pik nar jax ka' git. Gui' pix jam a'm ti tii'gik mi' jam tuttu na pim mi' pui' ba jii'mda' na jax jix aa' guch Xoi'kam nar Maraa'n. Dhich Xoi'kam ba' bñx dñit jir jich Gè'kam tuk nach ji'k buiñor ti jii'gi'ñ.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nam maa'n ñi'ook jup duuka' gammiji

¹⁰ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, bhaankam gu Gè'kam jich Xoi'kam soi' jam titda iñ na pim gammiji maa'n ñi'ook xip duukat, cham tu' na pim dai ñiokboda'. Jix bhai' pim kai'chit tu oi'ñka', cha'pim maakam kai'chdha' jai' gio jai' maakam. ¹¹ Aañ dhi' pui' jam titda, nam gu' bañ aagi'ñ gui' nam maap jir jum oi'dhagam gu Kloe na pim sap cham tu' maa'n ñi'ook jup duuk bñx, xim bhabhaakuidhat japim sap ji'dilh jup tu'ii'. ¹² Ja'p sap kai'chdha' pim jai' dñit: "Aach gu Paablo ja'k kaichu'." Jai' sap ba'p kai'chdha' pim ip: "Dho aach gu Apoolos ja'k jup kaichu'." Jai' sap ba'p kai'chdha' pim ip: "Aach ba' gu Peegro ja'k jup kaichu'." Jai' sap ba'p kai'chdha' pim: "Aach silh ji guch Xoi'kam nach kaichu'." ¹³ ¿Jax ba' ku pim ba' pui' ja'k tu jim? ¿Ka' pim ji ilhii'ñ aa na guch Xoi'kam mui'p jum bua? Gio gu' aañ nañ jir Paablo, cham tu' jam a'mkam jiñ xissapa mit bhaan gu u'uux na gai bñt, ni ku pimit cham jiñ a'mkam jum bopko suudai' ki'n jano' na pimit pai' dhuuk ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam. ¹⁴ Gio gu' aañ gook pix ja bopko suudai' ki'n, daipu' gu Krispo gio gu Gaayo. Taxchaabgi'ñ iñ gu Dios na ñich dai dhi' gook ja bopko ¹⁵ na pim cham pu'ñi ba kai'chdha' jai' dñit na pim jir jiñ ja'tkam tuk. ¹⁶ Gio dho bak pin gu Esteepanas ja bñm gui' nam ji'k maap jir jum oi'dhagam jañich ja bopko. Cham pai' jai' pup ka ja bopko ñich mi' dñir. ¹⁷ Gio gu' cham tu' pu kai'ñkam nai'ñ joot guch Xoi'kam nañ ja bopkonaidha' gu ja'tkam, gu' ja'ppi nañ nai' ja aa'ñdha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ na bhaan tu a'ga nam jax ja'k dui cham jimia' mu ja'k nam pai' gammiji mi' pup jum tulhii'ñdha'. Ni kuñ cham giilhim jix aixkam jup xi kai'chim nañ ja aa'ñdham nam jax kai'chdha' gux a'aixkam, ja'ppix maa'nkam nai' jimdat tu a'gim iñ nam ba'x

bhai'x maatit kaaya' gu ja'tkam nat jax kai'ñkam jich a'mkam muu guch Xoi'kam bhaan gu u'uux na gai biit.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nam tu' pix ilhii'ñ guch Xoi'kam gui' nam cham ti jügi'ñ buiñor

¹⁸ Gui' nam ji'k cham mu ja'k jiiim nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha' ja'p na jax aach, jix maat ich na dhi' Dios jup jir tu dunii'ñ, pui' kut ba' muu guch Xoi'kam bhaan gu u'uux na gai biit. Ba' gui' nam ji'k mu ja'k jiiim, gampai' pix ilhii'ñ am. ¹⁹ Na gu'p jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam, na pai' gu Dios pix diilh tu a'ga, jup jum kai'ch:

Gui' nam ge'gerkam jum taatit pui'm ilhii'ñ nam jix io'm biix aixim jix chu maat, pui' ja duñia' iñ nam cham maatit ke'ke' jax ña tum a'gada', siam chi moox bhai' ja jujur ki'n ti xi che ke'e.

Ni kum cham ka ti bhiiñdha' ka', sia kum ti kax chi bhiiñdha' kat.

²⁰ Pui'm duu dho. Ti' gui' nam tiix chu maatim xi kai'chdha', cham maat am na tu'r jix kii'p jum duukam. Sia gui' nam jix maatim ka xi kai'chdha' nam jich aa'ñdha' gu tu' nax maax ya' dhi oi'ñga'n, pu cham bhaai' nam jax pik ja'k jix bhai'ch aa'ñdha' kia'. Gu Dios diilh pui' ja'k tu duu na ja'kbui' kat gu ja'tkam ya' kam dhi oi'ñga'n ja'ppix ji bubuakia' am na jax gui' nam cham ja jur bia'. ²¹ Nat gu' gu Dios ti pui' tu duu nam jax ja'k machia' git gu ja'tkam na gu Dios bixchu'x bhaai' na pu tu duñia', gu' ji nam gu' pu cham maatit ti nii'ñ. Pui' kut ba' gu Dios jix ja joi'mdak pui' tu duu na dai pix no'm tu' silhkam biix ja jujur ki'n ba ti jügi'ñ na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ, cham tu' mu ja'k ka bhiiya' am nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha', sia kum gu' jai' tu' pix ilhii'ñ.

²² Gu Israel kam ja'tkam dai nam jix aa' na jaro' tu' jax xi ja duiñdha' nam cham pai' dhuuk pu chu'm ti nii'ñ nam sap ba' bhaan jum gu'nguxdhai tu' silhkam ba ti jiiñdha' na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios. Ba' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, ti gaa'ñchu' am nam jax ja'k biix aixim jix chu mat ka'. ²³ Ba' aach nach ti jügi'ñ buiñor guch

Xoi'kam, dai dhi' bhaan jup tu a'gichu' ich na mit jax kai'ñkam sissapa guch Xoi'kam bhaan gu u'uux na gai biit. Ba' gu Israel kam ja'tkam jix bhaamum ilhii'ñ am, gu' ba' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, pui' pix jich bia' am nach cham jich jur bia' kuch ba' pu chu'm tu a'ga. ²⁴ Ba' gui' nat ji'k Dios ja a'm ti tügik pui' ja duu nam tu' silhkam buiñor ba ti jügi'ñdha', bax maat am na bhaankam guch Xoi'kam tuch a'gi'ñ gu Dios. Biix sia bhaankam guch Xoi'kam tu ja a'gi'ñ gui' nam jir Israel kam ja'tkam gio gui' nam cham jir Israel kam. ²⁵ Ba' sia ku panaas pur cham tu' pui' na jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios, dhi' pik jix io'm jum aa' nach tu' ka'm ilhii'ñdha', na gu' maaxik jir silhkam pui' na jax kai'ch gu Dios, cham tu' pui' nam jax kai'chdha' ya' gu ja'tkam. Gio sia ku panaas gampai' pix jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios, dhi'x io'm bixchu'x bhaai' na pu tu duñia' na jaro' cham jixdha' pu duñia' gu tu'. ²⁶ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, jix bhai' pim xim ga'ngada' na pim jax ja'k jix bhai' machia' na jam a'm ti nüdhim gu Dios aapi'm na pim gampai' tu'm. Nam gu' ji'ma'n pix jix jai'ch jam bui' gui' nam biix aixim tu'm jix chu maat na tu'x jai'ch dhi oi'ñga'n bhaan. Gio ji'k pix jup jix jai'ch am jam bui' gui' nam tu' ka'm ja ilhii'ñ gu ja'tkam. ²⁷ Ba' gu Dios ja a'm ti ti' gui' nam gampai'm ilhii'ñ na ba' bhaan ja xi'irbo' gui' nam ge'gerkam jum taatit pui'm ilhii'ñ nam biix aixim jix chu maat na tu'x maax dhi oi'ñga'n bhaan. Sia biix ja a'm ti ti' gui' nam panaas cham tu' bhaigim tu'ii' ja bui' gu ja'tkam na ba' dhi' bhaan pui'p ja xi'irbo' gui' nam panaas bixchu' ki'n tu'x bhaai'. ²⁸ Piam ja'pni ja'k jax ña pim ja'k jix maatit jiñ kaaya': Gu Dios dhi' pik ja a'm ti nüdhim xib nam jax chu'm gampai' tu'm gu ja'tkam, nam cham tu' ki'n ja bia' gui' nam jix chu mamatdagim jum ilhii'ñ. Gui' ba' pu cham tu' ki'n ji bii mit nam pui'm aagit na dhi' ba' pik ja a'm jimiim gux bhai'm duukam. ²⁹ Pu kai'ñkam pix pui' ja'k duu gu Dios nam ba' bhaan jix mat ka' gu ja'tkam na cham jir am na jaro' ge'kam jum taatit pui' kai'chdha' na biix jix chu maat na ji'k tu'x chu jai'ch dhi oi'ñga'n bhaan. ³⁰ Ba' aapi'm taxchaabgi'ñdha' gu

Dios nat xi jam joi'mdak jam a'm ti tīgik ya ja'k ba jam aich na pai' guch Xoi'kam, dhi' na jaroi' bhaankam tuch mattu'n bix aixim gu Dios, gam na dhi' bhaankam jix bhai' tuch jimda', gam nach bhaankam jix bhai'ch chaat ka'. Nat gu' dhich Xoi'kam bhaankam jich boosolh gu Dios mi' dhir na pai' cham bhai' tuch jimdat. ³¹ Ba' no' jaroi'x aa' na gē'kam jum taat ka', jum aa' na pui' ja'k duñia' na jax jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam nap jum kai'ch: "Jir am na jaroi' bhaan gē'kam jum taat ka' na mi' pui' jim na jax jix aa' gu Dios."

2

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo na mit jax kai'ñkam sissapa guch Xoi'kam bhaan gu u'uux na gai biit

¹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, jano' na ñich bhammi ja'p eek tu jam a'gi gu ñio'ki'ñ gu Dios dhi' na cham jaroi' diilh pix jix maatit kaaya' na jax jir jum duukam, cham tu' ñich giilhim jix aixkam ki'n tu jam a'gi nam jax kai'chdha' gux a'aixkam jum aa'ndam ya' kam dhi oi'ñga'n. ² Ni ku ñich cham jumai ja'ppix maa'nkam bhaan tu jam a'gi, gu' ja'ppi guch Xoi'kam na ñich bhaan tu jam a'gi, na gu' dhi' pik jum aa' na pim kaaya' na mit jax kai'ñkam sissapak mua bhaan gu u'uux na gai biit. ³ Gampai' tui'ngit jañich ba kikbo nañ ba xi chu jam a'gidham, ji gi'bokidhat iñ, nañ gu'x aa' nañ jix bhai' jam aa'ñdha' na pim jax ja'k jix maatit jiñ kaaya'. ⁴ Cham jañich pai'x aixkam ki'n tu jam a'gi nam jax kai'chdha' gux a'aixkam jum aa'ndam nam sap pik ba' joidham jix bhai' xi buidha' nam tu ja a'gidhidha' gu ja'tkam nam sap ba' joidham ja kē'ji bax ja kīgaldha'. Gu' matgim aañ jiñ kīgalth japimit, nat gu'ñ palhbui gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na ñich jax ja'k jam ti'n, gio diilh gu Dios nañ a'm ti niidhim na bixchu'x bhaai' na pu tu duñia'. ⁵ Ba' dhi' pui' ja'k duu gu Dios na pim ba' pu silh bix jam jujur ki'n buiñor ti jii'ñdha' guch Xoi'kam, cham tu' gu jax chu'm ja'ppix maa'nkam jix aixkam nat bix aixim jam titdaimik.

Nabaja aagi'ñdha' gu Paablo na gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' bhaan jum ua'r gi'ñ gu Dios

⁶ Jix a'aixkam ki'n tu a'ga ich dho ja bui dai gui' nam ji'k bhaan bax kaapak nam ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, nam gu'x bhai'x maatit ba kē' na jax jir jum duukam gu ñio'ki'ñ gu Dios. Gio gu' cham tu' pui' ja'k bua ich nam jax ja'k tu jim ya' dhi oi'ñga'n gux a'aixkam nam gē'gē'kam ki'n daraa, dhi' nam alhio pix ya'r gē'gē'kam, na gu' bam aajim nam pai' dhuuk gampai' ji bi'ya'. ⁷ Jax dhui nach aach maakam tu't jir jix a'aixkam bhaankam gu Dios, diilh pix gu Dios pui' ja'k duu pu bijik nat chakuip dunaak dhi oi'ñga'n na pu'ñi dhi' bhaan jich a'm ti tīgia'. ⁸ Pu cham maatit kai mit dhi' gu gē'gē'kam jix a'aixkam na jax pik jir jum duukam sia kum tii ja aagi'ñdha'. Na gu' no'm jix maatit kaaya' git, cham tu chianda'm git nam sissapda' guch Xoi'kam bhaan gu u'uux na gai biit, jix dhaam dir tii bha jii gu' guch Xoi'kam. ⁹ Gu' ji na gu' mi' pix pui' ba jim na jax dhui pui' tum duñia' na jax jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam, nap jum kai'ch: Gui' nam ji'k tu' silhkam buiñor ti jii'ñdha' gu Dios,

ja bi'chulhi'ñ nam tu' cham pai' dhuuk ni'ñ ni kum cham pai' dhuuk pu chu'm kē' na tum a'ga.

¹⁰ Ba' aach nach ji'k buiñor ba ti jügi'ñ guch Xoi'kam, gu Dios bhaankam gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n jich aagi'ñ dhi' nat tu'ch bi' pu bijik. Na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' no'ñ a'm bap tui'dhi', bix tuñ aagi'ñdha', sia ku panaas jix xijai gu tu' nañ jix maatit kaaya'.

¹¹ Na gu' dhi' ja'pni pix na jax aach nach pu cham mat ka' gu jumai na tu'x mat ka', na gu' diilh bhaan jup tui'ngida' gu ii'mdaga'n, cham tu' jai'p jich iadhi'ñka'. Ba' pu'ñi ip buiñor gu Dios, dai gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n jix maat na jax ja'k ilhii'ñ diilh. ¹² Gu' ji na gu' aach cham tu'ch a'm kap tui'dhi' gu ii'mda' ya' kam dhi oi'ñga'n, gu' ja'ppi gux dhaam kam nach a'm bap tui'dhi', na Dios jir ii'mdaga'n, nach ba' pu'ñi dhuuk jix mat ka' nar tu' da' gui' na Dios bha tuch joochxi'ñ xich

joi'mdat. ¹³ Ba' aach dhi' p̄ix pu chu'm bhaan tu a'ga na tu'p jir duñii'ñ gu Dios, cham jach tu'r jix a'aixkam nam jax ja'k tu jim gu ja'tkam ya' kam dhi oi'ñga'n nam gi-ilhim b̄ix aixim kai'chdha', gu' ja'pji daipu' na jax p̄ix jich jurtu'n gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda'. Ba' dai gux dhaam kam jach tu ja a'gi'ñdha' gui' nam ji'k bar jix u'uañ, nam gu' gu jai' cham maatit jich kaaya'.

¹⁴ Pui' ku ba' gu jaroi' no' cham bhaan jup tui'dhi' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda', cham k̄igaldha' gui' na tu maak gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda', pui' p̄ix ja'k jum aa'nda' nar iatda'. Pu cham ji'xkat maatit kaaya' ba', na gu'm aa' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda' na palhbuidha'. ¹⁵ Gu' ba' gu jaroi' no' bhaan jup tui'dhi' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda', b̄ix jix bhai'x maatit k̄ēk̄ē gu tu' nam aagi'ñdha'. Na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda' p̄ix na palhbui'ñdha', xim ga'ngada' no' moor pui' gu tu', piam ku gu' cham, cham tu' na pui'p̄ ilhi'ñdha' nam jax ilhi'ñdha' gu jai'. ¹⁶ Na gu'p̄ jum kai'ch mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam: “Cham jaroi' jai'ch gu maa'nkam nax maat na jax jum aa'nda' gu Dios, ni ku cham jaroi' jai'ch na ja'kbui' kat ya' dir mu ja'k aagi'ñdha' na jax ja'k mi' pui' jimda'.” Gu' ji na gu' aach jix maat na jax jum aa' guch Xoi'kam, na gu' gui' p̄ix d̄iilh jich mattu'n nach ba' aach mi' pui'p̄ tu daa'ñchu'nda' na jax gui'.

3

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nam jir tujuandam tugi'ñ p̄ix gu Dios gui' nam tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam

¹ Cham tu jam a'gi ñich aapi'm jiñ jaaduñ na jax ja'k tu tu'ii' ii'mda' bhaan, na pim gu' chakui bhai' kaapak na pim buiñor ti j̄iḡi'ñ guch Xoi'kam, ja'p ji buusan na pim kar a'aalh. ² Daipu' gui' na tu'x maax jañich bhaan tu jam a'gi na pim ba'x maatit jiñ kaaya', ja'p na jax gu alhi' ilhi'ch na gu' dai gu bii'm na io'da' na xi'chu'nda' gu d̄i'ñ'n, cham tu' maakda' gu tu' nax kaapak ka', na gu' cham io'gi'ñdha'. Aapi'm ba' pu'ñip ji buan, ³ na pim gu' chakui mi' pui' j̄iim na jax ja'k jum aa' na pim tui'ñgida'. Pui ka

xim bhabhaakui'ñ japim gu', jix chi j̄iiḡgak japim b̄ix aixim tu'm ki'n. Pui pui' ja'k tu jim japim nam jax chu jim gui' nam jir ya' kam dhi oi'ñga'n. ⁴ Na gu' maadit no' jax kai'ch: “Aañ gu Paablo kaichu'”, gio gu jumai no' jax kai'ch: “Dho aañ gu Apoolos ja'k jup kaichu'”, pu dhi' bhaan jix maati' na pim pui' ja'k tu jim nam jax tu jim gui' nam jir ya' kam dhi oi'ñga'n.

⁵ Jax dhui nach jir tujuandam tugi'ñ p̄ix gu Dios gook d̄it gu Apoolos, gui' p̄ix much joot nach tu jam a'gidha' na pim ba' buiñor ti j̄i'ñdha' guch Xoi'kam. Pui' ñich p̄ix tu duu nat jax xiñ ch̄i'n gu Dios nañ tu duñia', gio gu Apoolos pui' ip. ⁶ Aapi'm ja'p ji buan gu' na jax gu gaa, ja'p ji buus na ñich ti ii na ñich tu jam a'gi gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, gu Apoolos ba' ja'p jup ji buus nat tu baa nat jam aa'ñ na pim jax ja'k tui'ñgida'. Gu' ji na gu' gu Dios p̄ix nap tu duiñchu' na pim jax ja'k jix io'm ti j̄i'ñdhidha' buiñor guch Xoi'kam, ja'p jup ji buusan ba' na gu Dios p̄ix gi'lhdhim dhi gaa. ⁷ Ba' dhi' bhaan jix maati' nam pur cham tu' gui' nam tu a'gada' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam gio gui' nam tu aagi'ñdha' nam jax ja'k tui'ñgida' gui' nam ba ti j̄iḡi'ñdha', na gu' gu Dios p̄ik na pui' ja duñia' gu ja'tkam nam ba'x bhai' ba ti j̄iḡi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. ⁸ Na gu' gui' nam tu a'gada' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam gio gui' nam mi' dhir tu aagi'ñdha' nam jax ja'k tui'ñgida' gui' nam ba ti j̄iḡi'ñdha', maa'n na jax p̄ix ja ilhi'ñ gu Dios, gio d̄iilh p̄ix jup jix maat na ji'x tu ja makia' gu tu' nar ja mai'chik ka'. ⁹ Jir tujuandam tugi'ñ ich p̄ix ba' gu Dios gook d̄it gu Apoolos nañ jax ba kai'ch, aapi'm ba' ja'p jup ji buan na jax gu gaa, ba' gu Dios d̄iilh jix bhai' jam bua.

Gio ja'p jup ji buan japim na jax gu bhi'ñbak no' kia'p̄ix jum k̄isaim, gu' ji na gu' gu Dios bhaan ti ñi'ñ dhi' dhi bhi'ñbak. ¹⁰ Gu Dios d̄iilh xiñ joi'mdak jiñ a'm ti t̄i nañ aañ mi baapsa' gui' na bhaan bam k̄isaim gu bhi'ñbak, jir jai' am ip ba' gui' nam tisaa'ñdhim nam bhi'ñbakchaim. Matda' ki'n jañich mi t̄i gui' na bhaan bam k̄isaim gu bhi'ñbak, gio gui' nam tisaa'ñdhim nam bhi'ñbakchaim

pui' matda' ki'n ip. ¹¹ Ba' cham ji'xdha' jaroi' maakam tu'm kap duñaia' dhi' na ñich jax chu'm mi' ba tii, pu gammiji pup jir pu chu'm ka', na gu' dhi' na bhaan ba kii' gu bhi'ñbak, dhi'r di' guch Xoi'kam. ¹² Ba' no't pu chu'm mu pai'p bam tii sia pai' na pix ja'k, jax ña pix chu'm gu bhi'ñbak jix bhaai' na bhaan mim kusa'. Siat chi sai' ba'aak bhaan mim kii, piam juk sobkoñxim, piam kut joodaix a'bhar jum sobkonak bham bhi'ñbaki, piam gu bapaiñum gui' na joidham jix a'bhar jix chooto totbik nax dha'ram namik, piam gui' nax u'uam totbik nax io'm jix dha'ra'. ¹³ Na gu' gu Dios ba' diil' tai ki'n machia' no'r jix kii' gu jax chu'm na mi kusa' gu jaroi' jano' na pai' dhuuk jum tii'mo' dhi oi'ñga'n, jano' bix machia' gu Dios no'r jix kii' gu tu' nach jax dhuñaia'. ¹⁴ No't jaroi' maadit jup duu gu tu', ba' cham mimii jano' na pai' dhuuk xi mimii'ñdha' gu Dios, makia' gu tu' ji'x na bhaan bipio'da'. ¹⁵ Gu' ba' no't gu' maa'n nat jax mii, cham tu' bhaan bi'ya', daipu' dhi'r mai'chik ga'n ka' na cham jum tulhiña', na gu' cham tulhiñchuda' gu Dios. Ba' ja'p ji buusnia' na jax gu jaroi' no't mij' dir buusnik jimiiññor no't ba mii gu ba'ki'ñ.

¹⁶ ¿Aapi'm aa chakui maat na pim ja'p ji buan na jax gu chiop? Jir chiop ga'n japim dho aapi'm gu Dios, gio jam a'm tajaanix gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n. ¹⁷ Bhaan ti niidhim ba' gu Dios dhi' dhi chiop. Ba' no't jaroi' iar, diil' gu Dios pu dooda' na jax ilhii'ñ.

¹⁸ Cham jir am na pim bix aixim kai'chdha', na pim gu' bhaan gai suulhgia'. No' jaroi' pui'm aa' na bix jix chu maat na jax ja'k tu tu'ii' ya' dhi oi'ñga'n, jum aa' na gampai'm ilhdha' ja'p na jax gui' nam pu cham tu' maat ni ji'x, na ba' mi' dhir tu' silhkam jix chu matdagim ba buusnia'. ¹⁹ Na gu' gu ja'tkam gui' nam bix aixim jix chu mamatdagim jum ilhii'ñ ya' dhi oi'ñga'n, buiñor gu Dios ja'p ji buusan am nam cham ja jur bia', na gu'p jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam: "Gui' nam jix chu mamatdagim jum ilhii'ñ ya' dhi oi'ñga'n, gu Dios dhi' bhaan jix bhai' ja bhaya' jano' na pai' dhuuk bhai'

ba ja tikkada' nam jax ja'k tu jimia' ya' dhi oi'ñga'n." ²⁰ Gio ja'p iam ja'pnip jum kai'ch: "Jix bhai'x maat gu Dios nam pui' pix ja'k tu jim nam cham ja jur bia' gui' nam tiix chu mamatdagim xim ilhii'ñ." ²¹ Ba' dhi' bhaan jix maati' na pur ja'ppix ka' sia ku jaroi' tii bhaan ge'kam jum taat gu tu' nax mat ka', na gu'r ya' kam ka' pix dhi oi'ñga'n gui' na tu' tiix mat ka'. Gu' ji na gu' aapi'm na pim ji'k ba ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, bix jam a'm jup tu tu'ii' na ji'k tu'x chu jai'ch. ²² Pui' na jax aañ jam buip tu'ii', sia gu Apoolos, sia gu Peegro. Sia dhi oi'ñga'n jir jam aapi'm ga'n, gio gu ii'mda', gio na pai' dhuuk jum aajim na pim ko'ya', gio xib dhi tanoolh nach ya ka dudua, gio gatuuk pai' nach ja'k ba oipoda'. ²³ Ba' aapi'm jup jir jich Xoi'kam ga'n, gio mi' dhir guch Xoi'kam, Dios buiñor jup tu'ii' ip.

4

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo na jax ja'k tu ja jimda' gui' nam jir tujuandam tugi'ñ ka' guch Xoi'kam

¹ Aach dai dhi' ki'n pix daraa nach ja aagi'ñdha' gu ja'tkam nam pu cham maati' na jax ja'k ilhii'ñ na tu duñaia' gu Dios ja bui. Ba' pui' pim pix ja'k jich ilhii'ñdha' nach ja'ppix jir tujuandam tugi'ñ guch Xoi'kam. ² Na gu' na pim jax bax maat gu jaroi' no' tu' ki'n ba daa, jum aa' na pui' ja'k tu jimda' na tu' ki'n daaka' na ba' bhaan jix maati' ka' na silhkam jup kai'ch. ³ Ba' no' pim aapi'm jax jum aa', piam sia gu ge'gerkam no'm pui'm aa' nañ diil' cham mi' pui' jim nañ jax tu a'ga, dhi' cham jax bua, na gu' sia aañ diil' cham jir am nañ pu ti'ya' nañ mi' pui' jim piam ku gu' cham, gu' ja'ppi diil' gui' nat pu chu'm ki'n jiñ dhai. ⁴ Tii cham pai'x buam tu bua iñ panaas na ñich dir ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam, ku gu' cham tu' ji nañ ja'p kai'ñkam jup kai'ch nañ moox bhai' mi' pui' jim na jax jix aa' gu Dios, gu' ja'ppi diil' gu Dios na pu ti'ya' no' ñich mi' pui' jii piam ku gu' cham. ⁵ Ba' cham jir am na pim pui' titdada' gu jaroi' na mi' pui' jim na jax jix aa' gu Dios piam ku gu' cham, nat gu' chakui ja'k gi' guch Xoi'kam na diil' ja aagi'ñdha' gu ja'tkam na mit jax chu jii bix

ji'ma'n, na ba' mi' dhir gu Dios jup ba tu ja makia' na tu'r ja mai'chik ka'.

⁶ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aañ tu jam a'gi'ñ na pim jax ja'k duña' na ba'x bhai' tu jam jimia' gatuuk. Bix jañ jup xiñ aa' aañ dñlh nañ jax ja'k tu jim, gio gu Apoolos jañ bix jup xi aa', na pim ba' aapi'm mi' pui'p tu dagia'. Cha'pim bix aixim maakam ilhdhat kēēkē' gu ñio'ki'ñ gu Dios, ja'pji na jax pix jum kai'ch na pim bhaan tu daa'ñchu'nda', na gu' bhaan pix gē'kam jum taat ka' gu jaroi' no' bix aixim maakam ilhii'ñ. ⁷ Cham jaroi' maadit jir dñlh ga'n gu' gu tu', gu Dios pix tu jam maak bix na pim ji'k tu' tu bia'. Cham jir am ba' na pim dhi' ki'n gē'gērkam jum taat ka', na pim gu' cham dñlh jup tu bua.

⁸ Gē'gērkam jum taatit pui' bam ilhii'ñ japim na pim jir jix chutumñigam, tu' pix bach ilhii'ñ japim ba', pu cham tu' bhai' ich panaas jam bui. Joidham chi no' pim silhkam gē'gērkam ki'n darka' git nach jai' jam bim jup bar gē'gērkam ka'. ⁹ Bix aixim tu'm ki'n pix bach chulhiiñ ich gu' aach nach ji'k jir noonbi'ñ guch Xoi'kam, panaas kut ju'ñdharam ja'k xich chuttuk gu Dios na pai' cham pik jich a'm ti ñidhidha'. Pu kai'ñkam pix jir noonbi'ñ ich panaas guch Xoi'kam nach jich chulhiiñaimi ko'ya'. Gio gu ja'tkam panaas joidham jich ñidhat jich as am nach jich chulhiiñ, sia panaas dñlh gu noonbi'ñ gu Dios. ¹⁰ Sia bhaan jich as am panaas gu ja'tkam pui' nach jax ja'k tu jim. Pui' pix ja'k tu jim ich gu' tñ na jax pix jix aa' guch Xoi'kam, gu' gui' pui'ch bia' am nach cham jich jur bia' ni ji'x. Aapi'm ba' pui' xi jam bia'kat am na pim jix bhai' jam jur bia', aañ taxchaabgi'ñ guch Xoi'kam na gui' pix pui' tu duiñchu'. Gio aapi'm na pim pui'm ilhii'ñ na pim panaas jix io'm jix kaapak na pim buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam, aach ba' panaas cham. Gio nam cham tu' ka'm jich ñii'ñ aach gu ja'tkam, aapi'm joidham tu' ka'm jam ñii'ñ am. ¹¹ Xib puich chulhiiñ ich ki'n gu bhiogi', cham bhaai' nach pai' dhir u'ji gu tuumiñ ki'n tu saba'da', gam nach jix chanook ka'. Gio nach cham tu ja-jannulh, alhi'ch pix nach pui'x dha'npak oipoda' git. Gam gu ja'tkam nam bix aixim

buam jich chitdaidha' nai' ja'p. Gio na pu cham pai' bhaai' nach joidham xi chu oi'ñka' git. ¹² Gio dñlh jach gaagidha' nach pai' tu juanai mai'chia' gu tu' nach a'm jum aa'nda', jix momgon ka' ich nabap jurnik. Gio nach tu ja daa'ñxi'ñdha' nax bhai' tu ja jimda' gu ja'tkam gui' nam giilhim jich chitdada' gio gui' nam xich bhaamkidhat jich gaagim nam xich koodak. Aach cham tu' bhaan jax jich aa' sia pik nar jax ka' git. ¹³ Nam pai' dhuuk pu'ñi giilhim jich chitdada' gu ja'tkam, aach jix bhai' pix ja titdada'. Ja'ppix jich ilhii'ñ am ya' dhi oi'ñga'n na jax tu' tanaara', piam ja'p na jax gu koi' gui' na cham tu' ka bhaai'.

¹⁴ Cham tu'ñ ja'p kai'ñkam pui' ja'k mu tu jam ua'ñi'ñ nañ jax dhui bhaan pix jam xi irappu, gu' ja'pji nañ dhi' bhaan pix jam aagi'ñ na pim ba'x maatit jiñ kaaya', nañ gu' xi jam joi'gi'n na pim jir jiñ maa-mar tuutu'm. ¹⁵ Na gu' sia kum jix jai'ch ka' git ji'k mambhix miil gui' nam tu jam a'gi'ñdha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, gu jam tataat tuutu'm cham tu' ja'kbui'x jai'ch ka'm git. Daipu' aañ jix jai'ch nañ jir jam taat tu'm, na ñich gu' aañ tu jam a'gi' gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na pim ba' xib buiñor bap tui'dhi' guch Xoi'kam. ¹⁶ Ba' aañ xib soi' jam titda na pim mi' pui' jimia' nañ jax ja'k tu jim aañ.

¹⁷ Pu kai'ñkam jañich mijip xi jam joochxi gu Timoteo na tu jam a'gidha' nañ jax ja'k tu jimdat ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gio nañ jax ja'k tu a'ga jai' kap gam nai' ja'p chichiop. Mi' pui' jim gu' dhi Timoteo na jax jix aa' guch Xoi'kam, giox joi'gi'n iñ ip aañ, na gu'r jiñ mar tu'm, pui' ku ñich ba' dhi' mi'ji xi jam joochxi. ¹⁸ Gio sap aapi'm jai' dhit gē'gērkam ba xim ilhii'ñ ja bui gu jai' nam pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam nam ja'p jim aagit nañ cham mui' ka jim. ¹⁹ Matgim mui' ka jim iñ ji no' moox aa'nda' git guch Xoi'kam, mi'ñ ba' ja tigia' dhi' nam gē'gērkam jum taat no'm moo tu'x bhaigit jup kai'ch ka' ba' nam ja'p pix bix aixim kai'chdha' nam jax dhui gē'gērkam jum taat ja bui gu jai'. ²⁰ Na gu' gu jaroi' no' tu' silhkam bhaankam tu a'ga gu Dios, pui' ja'k tu a'gada' na jax ja'k bhaan jix maati' ka' na tu' silhkam bhaan ti ñidhim

gu Dios, cham tu' na ja'p pix tu a'gada' na jax pix ilhii'ñdha'. ²¹ ¿Ku gu' jax ji ja'k ilhii'ñ japim aapi'm na pim ji'k gə'gərkam jum taat? ¿Jix aa' pim aa nañ bhaamda' ki'n tu jam a'gidha' nañ pai' dhuuk mu jimda', ka' gu' nañ xi jam joi'mdat tu jam a'gidha'?

5

Na pui' ba ja tida' gu Paablo na cham jir am na jaroi' bhbihda' gu di'ii'n tu'm

¹ Jup tum kai'ch na sap bhai' jam bui maadit guch Xoi'kam jügi'ñdham xi bhik gu di'ii'n tu'm biima'n ba tu kio. Jir jix buam dhi' pui' na tu bua gu jaroi', ni kum cham pui' ja'k tu jim gui' nam cham ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. ² Pix cham jax jum aa' pim panaas buiñor gu jaroi' na pui' ja'k tu jim, iam chi na pimit jix buam tügik baabu bhai' dhir jam bui na git ba' cham jam biim ka oirida'. ³ Aañ ya' dir pu kai'ch na cham tu' kar kii' maa'nkam gu jaroi' nat bhii gu di'ii'n tu'm. Sia kuñ gu' cham bhammip tu'ii' jam bui gu maaxik, gu ii'mda' bhaan bhammip tu'ii' iñ. ⁴ Pui' pim xim aa'nda' nañ jam biim jup tu'ii' na pim pai' dhuuk maap jum jumpa'nda'. Gio gu' gu Dios jam tajaan gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na pim ki'n pu duñia' gu tu' na pu'ñim aagidha', dhi' ki'n japim bhaankam guch Xoi'kam ⁵ mu joochxidha' gu ja'ook gu jaroi' na bhai' pai' pui'x buam tu bua na ba' mu pu dooda' gu tukga'n na diilh jax ilhii'ñ, katti pu'ñi ja'k iam soi'm ilhdha', siat ba' dai ii'mdaga'n jii buiñor guch Xoi'kam jano' na pai' dhuuk gio bhai'p jim.

⁶ Cha'pim joidham niidhat jix bhai'm taat ka' gu jaroi' no' pu'ñix buam tu bua. Cham jax ka ilhii'ñ japim gu' chi, no't gu' biix jup ba jam ia'ñ na jax bar jum kai'chdham na saak palhiip pix jum aa' gui' na ki'n gə' jabka' gu ariin no't jaroi' ba jip duu gu paan. ⁷ Baabu' pim bhai' dhir jam bui dhi' na ki'n jappukar gu paan, na gu' cham bhai' jam ia'dhi'ñ, ja'p ji buusan gui' nar bijik kam. Ja'ppix japim jir tu'm ka' na jax gu paan pui' gakdhi'ñchix kam nam jax chu'm kua' gu Israel kam ja'tkam bhaan Paaskua ta'm. Guch Xoi'kam pui'p ji buusan gu' nar di' gu kasnir bakaax na

pui' bhaan Paaskua ta'm jup jum kua', nat gu' dhi' tuch ñamkix guch ua'tulhdhara' na mit sissapa bhaan gu u'uux na gai biit. ⁸ Na gu'x bhai' tu tatda' no'ch cham biina' gui' na ki'n jappukar gu ariin, nañ ja'pni kai'ñkam jup kai'ch nach jix bhai'ch chaat ka' cham tu' ki'n bhaan ji u'ua'tulhdhix kat. Jir ja'ppix paan gakdhi'ñchix kam ka' ich nach mi' pui' jiiimda' na jax jix kii' ka'm nii'ñ gu Dios.

⁹ Gui' na ñich biipi' dir mu tu jam ua'ñ, jup jam titda iñ na pim cham ja kii'galhi'ñdha' gui' nam jai' ja biim boppoda' gu u'uub nam cham jir ja bipna' ka', jir jix xidhuu gu' dhi' buiñor gu Dios. ¹⁰ Cham tu'ñ ja'p kai'ñkam jup kai'ch na pim cham pai' ka ja nii'ñdha' dhi' pu chu'm gu ja'tkam. Jum aa'nda' git gu' na pim ya' dir bubuakia' dhi oi'ñga'n na pim ba' cham pai' ka ja nii'ñdha', pui' na jax sia gui' nam ja'p pix jix chu aa'nda' nam git bixchu' xi chu bia'ka', piam gui' nam bixchu' ti ixi'ñdha', piam gui' nam biix aixim tu'm tu didios tuk. ¹¹ Ja'ppi nañ ja'p pix kai'ñkam jup jam titda na pim cham tu' pui' ja'k jup tu jimda', ni ku pim am maap daraat tu kua'da' sia ku pui' kai'ch na pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam no' pim gu' nii'ñ na mui' ja biim boppo gu u'uub, piam ku pim jix maat na ja'p pix bixchu'x chu joi'ñ na git xi chu bia'ka', piam ku gu' biix aixim tu'm tu didios tuk, piam ku gu' bixchu' bhaan jix iatbi', piam ku gu' dai nax maim ka', piam ku gu' biix aixim ti ixi'ñ. Dhi' ji' pu chu'm gu ja'tkam jañ ja aagit jup kai'ch no'm jix jai'ch jam bui na pim cham ji'x ja bipnatda', ni ku pim am ja biim tu kua'da'. ¹²⁻¹³ Na gu' aañ dai gui' nam ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam nañ ja silhka'n, cham tu'ñ a'm bipio' nañ ja silhka'nda' gui' nam cham ti jügi'ñ, dhi' diilh gu Dios jix maat na jax ja'k ja silhkada'. Aapi'm ba' pu'ñi ip, mai' jootsa' pim gu jaroi' na pui' bhai' oirit jum ua'tulhi'ñ jam taagiob, cham tu' na pim bhai' pix pu nii'ñdha'.

6

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nam jax ja'k tu jimda' ja bui gu gə'gərkam nam cham ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam

1 No' maadit aapi'm na pim ji'k ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam tu' bhaan cham bhai' ua' gu jumai na pui'p ti jüigi'ñdha', cham jir am nam buiñor jimmida' gu jax chu'm gø'kam na cham ti jüigi'ñdha' na ba' tu ja a'gidha', gu' ja'pji daich Xoi'kam jüigi'ñdham nam maap xi chu a'gai. 2 Jix maat japim gu' na aach nach ji'k buiñor ti jüigi'ñdha' guch Xoi'kam, jano' na pai' dhuuk jum tiimo' dhi oi'ñga'n, ja'kbui' kat tu ja a'gidha' ich bix gu ja'tkam gui' nam cham mi' pui' jimia' na jax jix aa' guch Xoi'kam. ¿Jax jach ba' duukat ja'kbui' kat jup ja kaichu' nam jax jich chitdada' mu dir bha ja'k? 3 Jix maat japim ip nach sia gu noonbi'ñ gu Dios ja silhka'nda' jano'. ¿Ya' gi ba' gu palhip jup jum duukam no'ch cham jich gu'nguxi'ñ nach pu duña'ia'? 4 Cham jir am ba' na pim ja ga'ngada' gu gø'gø'kam gui' nam cham ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam no' pim pu'ñi cham bhai' kam u'ua' daich Xoi'kam jüigi'ñdham, nam gu' aach jich bui pu cham tu' bhaai' gui' nam pu'ñi cham ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. 5 Siamri pim dhi' bhaan xim ga'ngat xix xi'irda' nañ jax jam titda, nam gu' tiix jai'ch jam bui gui' nam ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam nam jix mamatda' nam jax ja'k tu jam a'gidha' no' pim pu'ñi cham bhai' kam u'ua'. ¿Ka'm ji gu' cham jai'ch aa? 6 Jir jix buam dho no'm cham bhai'm u'ua' daich Xoi'kam jüigi'ñdham, gio pui'p jir jix buam no'm mu ja'p ba sulhikgim ja bui gu gø'gø'kam nam cham ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam.

7 No' pim gi xi ñakoo' sia ku jaroi'x buam jam bua na pim cham dhi' bhaan jum kokdada' daich Xoi'kam jüigi'ñdham, xi ñakoo'nda' pim sia ku jaroi' tu jam iixi'ñ. 8 Aapi'm gu' pui'p dooda' jaroi' no't jax jam dooda, cham ji'x nakgam jum ilhdha' pim. Jir jix buam gu' na pim daich Xoi'kam jüigi'ñdham pui'm bua. 9-10 Iam gu'r cham pu tu't jiñ jaaduñ, cham ji'xkat aaya'm gu' buiñor gu Dios na pai' dhir bix kap jir gø'kam gui' nam pu'ñi bix aixim jix buam tu buada'. Pui' na jax gui' nam ganai' pix ja bim boppoda' mui' gu u'uub, gio gui' nam bix aixim tu'm tu didios tuk. Gio gui' nam jai' ja bim boppoda' gu u'uub

sia kum ti ti bipna'. Gio gui' nam dai chichio'ñ maap boppoda' nam pui' ji dhuil na maadit jir ubii ka'. Gio gui' nam bix aixim ti iixi'ñdha'. Gio gui' nam ja'p pix jix chu aa'nda' nam git bix aixim xi chu bia'ka'. Gio gui' nam daix maik ka'. Gio gui' nam bix aixim bhaan iatda'. Gio gui' nam bix aixim bhaan ja iatgidhat gu ja'tkam dhi' ki'n ja mamai'chikda'. 11 Jai' dhit pu'ñi ja'k tu jimdat japim na pim chakui ti jüi'ñdhat buiñor guch Xoi'kam, gu' ji nat gu' dhuil guch Xoi'kam jam uañdhak gu jam ua'tulhdhara' pui' jam duu na pim jir ja'tkam tugi'ñ ka', gook dit jamit pui' jam duu gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo na cham tu' pu kai'ñkam guch chutku' nach ki'n bix aixim jix buam tu buada'

12 Cham jax bua dho ti sia kuch bix aixim pu tu bua nach jax ilhii'ñ dhuil nar joidham panaas, nach gu'x maat nat guch Xoi'kam bix jich a'mkam ba tu namki. Gu' pix ji na gu' ji'x pix jir am nach pu tu buada', cham tu' bix nach jax ilhdhidha'. Jir am nach pu tu buada' nach tu' ilhii'ñ dhuil nar joidham, dai pix nach bipi' xich ga'ngada' gu tu' nach jax ba ji duña'ia' no' cham jix chu tukgam tir jich iabu'. 13 Gio saak ja'pnip jir jum kai'chdham: "Pu kai'ñkam pix tu boopok ich na mim gaamuidha' gu koi'." Piam ja'pni: "Pu kai'ñkam pix jix jai'ch gu koi' nach boopok am jum gaamu'." Maaxik jir pui' dho, dai pix ji na gu' cham pai'ch matgilhdha' gu Dios pai' na duuk ilhdha', sia gu koi', na gu'r ya' kam pix dhi oi'ñga'n. Dhich chutku' ba' pu'ñi ip, pu kai'ñkam pix jup duñiix nach mi' pui' jimia' na jax jix aa' guch Xoi'kam na ba'ch a'm jup ti niidhidha', cham tu' nach jix buam jum duukam jup tu buada'. 14 Gio na ba' no'ch pu'ñi mi' pui' jiiim na jax jix aa' guch Xoi'kam, gu Dios jich dhudua'ñdhai mi' dhir jich baapmi'ñdha' pai' nach yassapka' jano' na pai' dhuuk dhuil pu ti'ya', ja'p nat jax dua'ñdhak bamii' guch Xoi'kam. Na gu' gu Dios bixchu'x bhaai' na pu tu duña'ia', na gu'r Gø'kam.

15 ¿Jix maat japim aa na aach nach ji'k ti jüigi'ñ ja'p ji buusan na jai'p jir bakx-

iga'n guch Xoi'kam dhich chutku'? ¿Jir am aa panaas nach guch Xoi'kam gu tukga'n mu ja'k bipnalhi'ñdha' bhaan gu ubii nar ganai' pix ka'? Jir jix buam ji matgim. ¹⁶ Jix maat ich gu' no't jaroi' bima'n ba boi gu pu chu'm, maa'n maa'nkam bap jum duña' bima'n. Na gu' ja'pnim kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam: “No' mit maap ba tu oi'ñcha gu chio'ñ gio gu ubii, ja'p ji buusnia' nam maa'n maa'nkam jup jum duña'.” ¹⁷ Gu' ba' guch Xoi'kam no'ch buiñor ba ti jügi'ñ, pui' maa'n maa'nkam pix jup bap duuka' ich bima'n ii'mda' bhaan, nach gu' mi' pui'p ba tu daa'ñchu'nda' na jax gui'.

¹⁸ Ba' cha'pim nai' pix ja büm boppoda' gu u'uub, na gu' cham bhai' jam ia'ñdha' jam tutku' bhaan. Cham bhai' tu bua gu' dhi' pu chu'm gu ua'tulhdhara', na gu' silh jich chutku' am ja'k na tu ia'dhi'ñ, cham tu' pui' na jax gu jai' ua'tulhdhara' nap jix jai'ch. ¹⁹ ¿Cham maat japim aa sia na gu jam tutku' ja'p ji buusan na jax gu chiop na pai' dhir jum daan gu Dios? Jam a'm kio ba' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gui' nat dülh gu Dios jam tajaan na ba' pui' jam jurtudidha' na pim jax ja'k mi' pui' jiidma', cham tu' na pim dülh jix mat ka' gu tu' na pim jax duñiidha'. Dhi' bhaan jix maati' na cham tu'r aapi'm dülh ga'n dhi jam tutku'. ²⁰ Jano' nat pai' dhuuk xi jam joi'mdak jam tügik jam palhbui gu Dios na pim mu ja'k ba jiidmit na pim pai' gammiji mi' pup jum tulhiñdha' git, jam saba'dak jup jam duu, giilhim jix dha'ram nam japimit. Ba' kapbhai' nat jix bhai' ba duu gu Dios, jix bhai' pim xi ja bhichdhatgida' dhi jam tutku' na jax ja'k jix aa', gam na pim ba' dülh jix bhai'm taatit tu oi'ñka'.

7

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nam jax ja'k tu jimda' gui' nam ti bipna'

¹ Gui' na pimit bha tuñ ua'ñ, jiñ chikka pim no'r am na pim cham ti bipna' ka'. ² Gu' pix ji na gu'x xijai na jaroi' nakga' na dülh oirida', nai' pix jix ja joidhat ba ja ni'ñdha' gu u'uub. Piam no'r ubii, nai' pix jix ja joidhat ba ja ni'ñdha' gu chichio'ñ, mi' pix pum ua'tulhdha' ja'xpix. Jir am ba' na maa'n

xi gaagai gu jaroi' na bima'n tu kioka' na ba' cham pu'ñi nai'm ua'tulhi'ñdha' no' gu' cham nakoo' na dülh oirida'. ³ Ba' gu jax chu'm chio'ñ piam gu jax chu'm ubii no' ba ti bina', jum aa' nam gammiji maap boppoda' daim bipnagim. ⁴ Na gu' gu ubii gu tukga'n, cham tu' dülh jir tukga'n ka', gio gu chio'ñ gu tukga'n, cham tu' dülh jup jir tukga'n ka'. Bix gook maa'n tuuku'p duuka'm gu' daim bipnagim. ⁵ Jix bhai' kai'chit jam ba' maap boppoda' pai' nam duuk ilhi'ñdha', cham tu' na maadit cham aa'nda'. Gio gu'r am ip nam gook dit xi chu a'gai no'm jix aa' nam ji'k tanoolh cham maap boppoda', no'm gu'x aa' nam soi'm ilhdhat dai gu Dios buiñor ka xi chu daña'. Ba' na pai'm aaya' nam pai' dhuuk juugit tu daasa', mi' dhir maa'n nam jax jix bhai' kai'chit maap boppoda'. Na gu' no'm mik cham maap boppo, cham maati' ka' no'm moo nakga' nam ti büm jix bo'iik ka', ka' ba' gu' dhi' bhaan ja mai'chi gu ja'ook bam ua'tulhdha' am.

⁶ Ba' dhi' nañ ji'k jax jam titda, nañ jam aagi'ñ pix na jax ja'k jir joidham, cham tu' nañ jam chianit jup kai'ch na pim pui' duña'. ⁷ Ba' ja'p jañ jup ilhi'ñ na pim git bix di'dilhdhim oipoda', ja'p na pim jax jiñ chitda na pim jiñ chikka. Pui' pim git jup jir di'dilhdhim ka' ja'p na jax aañ, na pim cham tu' ka ga'ngada' gu jaroi' na pim bima'n tu kiicha', ni ku pim pui'm aagit ka oipoda'. Gu' ji nat gu' gu Dios bix ji'ma'n jich a'm ti ti nach jax ja'k duduaka' ya' dhi oi'ñga'n, jai' dhit maakam tu't jam ya duduaka', gio jai' maakam ip.

⁸ Pui' na jax gu chichio'ñ gio gu u'uub nam pur di'dilhdhim, aañ chix aa' nam git pui' di'dilhdhim ba bi'ya', sia gui' nam ba ko'iix gu ja bipna'. ⁹ Gu' ji no'm gu' cham nakoo' nam dülh oipoda', jix io'm jir am nam xi ja gaagai gui' nam ja büm tu oi'ñka', na gu' cham jir am no'm dai bhaan ti ti'ñcho nam ti büm jix bo'iik.

¹⁰ Gu' ba' gu u'uub gui' nam ba ti bipna', pu gammijim ja büm ba tu oi'ñka' gu chichio'ñ gui' nam ba ja oi'ñ, cham tu'm kam ji'dilhka'nda'. Pui' ja'k jix aa' gu Dios, cham tu' aañ dülh nañ pui'x aagit jup kai'ch. ¹¹ Gu' ba' no't gu' maadit dhi ubii jax dhuuk tu' bhaan mai' ma bua gu chio'ñ gui' na

ka oi'ñdha', jir am na pui' dñilh ba oirida', cham tu' jumai ka ga'ngada'. Gu' ba' no' gu'x aa' na chio'ñ bñima'n tu kioka', gio gui' gaagaix bhai'p tñida' na jax chu'm bñima'n tu kiokat, cham tu' na jumai ga'ngada'. Sia gu' chichio'ñ pui' ja'k jum aa' nam duñia' nañ jax ja'k ja aagi'ñ gu' u'uub.

¹² Ba' jai' gu' chichio'ñ nam ti jñigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, no'm gu' ja bipna' cham ti jñigi'ñ, no' gu' cham pai' jax kai'chit jix aa' na bñima'n tu kioka', jir am na gammiji pu bñima'n tu kioka', cham tu' na mai' xi buaji. Dhi' aañ dñilh pix nañ pui' ja'k ilhii'ñ nar joidham, cham tu' na pui' ja'k tu aagix buiñor gu' Dios. ¹³ Gu' ba' no' gu' gu' ubii ti jñigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, ba' gu' bñinga'n chio'ñ cham ti jñigi'ñ, gu' ji no' gu' pui' cham jax jup ji kai'chit jix aa' na bñima'n tu kioka', jir am nam pui' gammiji maap jup tu oi'ñka', cham tu'm mai'm i'labuda'. ¹⁴ Na gu' sia ku cham ti jñigi'ñ gu' chio'ñ, bñix gook ja a'm ti niidhidha' gu' Dios, na gu' bñix gook jix u'uañ ja nñi'ñdha' sia ku dai gu' ubii ti jñigi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Gu' ba' no' gu' gu' chio'ñ ti jñigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gu' ubii ba' cham, pui' maa'n na jax bñix gook ja a'm jup ti nñi'ñdha' gu' Dios, na gu' gu' chio'ñ ti jñigi'ñdha'. Gio mi' dñir gu' ja maamar maa'n na jax ja a'm ti niidhidha' gu' Dios, cham tu' na cham kikii' a'aalh jup ba ja bia'ka'. ¹⁵ Ba' no' gu' gu' chio'ñ piam gu' ubii na cham ti jñigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam pix ji kiksa na pui' kai'ch na cham ka aa' na bñima'n tu kioka' gui' na ti jñigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, jir am nam jum j'i'dilhkada' nam ba' cham dhi' bhaan jum kokdada'. Na gu' aach nach ti jñigi'ñ buiñor guch Xoi'kam cham jir am no'ch tu' bhaan jix buam jich aa', gu' ja'pji nach gammijix bhai'ch chaat ka'. ¹⁶ Na gu' gu' ubii na ti jñigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam cham mat ka' no' moo jax chu'm tanoolh pui'p ti jñi'ñdha' gu' bñinga'n chio'ñ, ka' ba' gu' cham. Piam gu' chio'ñ na ti jñigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, cham mat ka' no' moo jax chu'm tanoolh ti jñi'ñdha' gu' bñinga'n ubii, ka ba' gu' pu cham j'i'xkat.

¹⁷ Ku gu' aañ ja'piani nañ jam guguuxi'ñ bñix na pim j'i'k kap maap jum jumpadat daan guch Xoi'kam, na cham jax bua sia jax ña pim ja'k tu oi'ñka', pix ji no' pim

mi' pui' jiiim nat jax ja'k jix aagak jam a'm ti tñi gu' Dios na pim tu jimda' jano' dir na pimit pai' dhuuk ti jñi'ñ buiñor guch Xoi'kam. ¹⁸ No' pimit jai' dñit ti jñi'ñ buiñor guch Xoi'kam na pimit pu bam matgilh na pim jir Israel kam ja'tkam, cham jax bua sia kum bñix jix maat na pim matgilhdhix. Piam ku pimit gu' cham matgilhdhix kam ti jñi'ñ buiñor guch Xoi'kam, pui' pim dho cham jum matgilhi'ñdha'. ¹⁹ Na gu' cham jax bua sia ku jaroi' matgilhdhix nar Israel kam piam ku gu' cham, gu' ja'pji no' ti jñi'ñdhat buiñor guch Xoi'kam mi' pui' jim na jax jix aa'. ²⁰ Maa'n na pim jax tu jimda' nat jax ja'k jix aagak jam a'm ti tñi gu' Dios na pim tu jimda' jano' dir na pimit pai' dhuuk buiñor ti jñi'ñ guch Xoi'kam. ²¹ Ba' jaroi' maadit no't ti jñi'ñ buiñor guch Xoi'kam no'r tujuandam pui' cham namkidhat am, sia pui' cham jax jup jim aagit mi' pui' xi jimda' na jax jix aa' gu' Dios. Piam kut gu' jotmoda' jax xix bhaaigi' na buusnia' mi' dñir na pai'r tujuandam, jir am na buusni' maa'n na jax mi' pui' jimda' na jax jix aa' guch Xoi'kam. ²² Na gu' guch Xoi'kam pix na pui' tu duñia' na ba' buusnia' mi' dñir na pai'r tujuandam ka', dai ba' gui' pix bar tujuandam tugi'ñ ka'. Gu' ba' gui' na pu pui' ti jñi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, na cham pai'r tujuandam ka' pui' cham namkidhat am, dhi' ja'p ji buusnia' na panaas bar tujuandam tugi'ñ ka' guch Xoi'kam pui' cham namkidhat. ²³ Jum aa' gu' nach dai guch Xoi'kam pix bar tujuandam tugi'ñ ka' no'ch buiñor ba ti jñigi'ñ, cham tu' jumai. Jich xaba'dak jup jich dhuu gu' gu' Dios nat jich a'mkam muu guch Xoi'kam nach mu ja'k ba jiiim nach pai' gammiji mi' pup jich chulhi'ñdha', giilhim jix dha'ram nam jachich nat ba' bach bubuax mi' dñir. ²⁴ Pui' kuñ ba'p jam titda aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na pim maa'n na pim jax ja'k tu jimda' nat jax ja'k jix aagak jam a'm ti tñi gu' Dios na pim tu jimda' jano' dir na pimit pai' dhuuk ti jñi'ñ buiñor guch Xoi'kam.

²⁵ Gu' ba' gu' u'uub gio gu' chichio'ñ nam pur di'dilhdhñm, cham pai' jax jiñ jurtu'n gu' Dios nañ jax ja'k xi ja titdada', dai dñilh pix jañ ja'pni ilhii'ñ no'm iam dñilh pui'p

ilhi'iñdha' git nam ba' mi' pui' xi jimia, nam gu'x maat nañ aañ jix io'm bax kabaak nañ buiñor ti jüigi'ñ guch Xoi'kam, katti ba' iam jiñ jüigi'ñdha' am. ²⁶ Nam git pui' di'dilhdhim ba oipoda', cham tu'm ka ja ga'ngada' nam jaroi' ja büm tu kiicha', na gu'x chu xijai ya' dhi oi'ñga'n bhaan no'ñ ba ti büna'. ²⁷ Gu' ba' no' gu' gu' jax chu'm chio'ñ piam jax chu'm ubii ba ti büna', cham jir am na mai' buppada' gu binga'n, pu büma'n tu kioka' nam jix juugit duduaka'. Piam ku gu' cham ti büna', jix io'm jir am na pui' di'lh ba oirida'. ²⁸ Ti cham tu'r ua'tulhdhara' dho sia kut jax chu'm chio'ñ gaagak gu ubii büma'n ba tu kiicha, piam gu jax chu'm ubii no't oidhak büma'n ba tu kiicha gu chio'ñ, dai pix ji na gu' nam pai' dhuuk ti maap ba tu oi'ñka', bix aixim bax chu xijai ka', bhaan pix bam tulhiñdha' am. Dhi' bhaan jañ ba' ti cham aa' na pim ti bipna' ka'.

²⁹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, ja'p jañ kai'ñkam jup jam titda nach ya' dir ja'p ja'k cham tu' bhaan kach chulhiñdha' git, nach gu' dhi' bhaan pix jich chukgi'ñ ka' ba' panaas nach ti mi' pui' xi jimda' na jax jix aa' guch Xoi'kam, gui' na cham ka mi'kidha' na gio bhai'p jim. Ba' aañ pu ja titda gui' nam jix ti bipna', ja'p jam tu jimda' nam panaas pu cham tu' ti bipna' ka' git. ³⁰ Gio jai' no'm tu' bhaan jix buam jum aa', ja'p jam jup tu jimda' nam panaas jix bhai'm taat. Gu' ba' gui' nam jix bhai'm taat ka', ja'p jam jup tu jimda' nam panaas jix buam jum aa'. Gio jai' dhit no'm bixchu' tu saba'dat tu bia', ja'p jam tu jimda' nam panaas pu cham tu' bia'. ³¹ Gio jai' dhit no'x bhai' tu jam jim ya' dhi oi'ñga'n bhaan na pim dudua, ja'p japim tu jimda' na panaas pu cham bhai' tu jam jim, na gu' dhi oi'ñga'n nach ya' ni'ñ xib, gatuuk cham pai' matgilhia'.

³² Ti cham aa' iñ gu' na pim bixchu' bhaan jix buam jum aa'nda' kuñ ba'p jam titda. Na gu' gu' jaroi' no'r di'lhhdhim, dai gu Dios buiñor jix buam jum aa'ntugit gaagidha' na jax ja'k mi' pui' jimda' na ba'x bhai' ji buusnichgida' buiñor. ³³⁻³⁴ Jax dhui na gu' gui' nam ti bipna' ka' dai bhaan jujurtika' am gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix

chu jai'ch nam gaagidha' nam jax ja'k jix bhai' ji bubuakidha' ip ja bui gu ja bipna', ba' cham jixkat jix bhai' mi' pui' jimia' am na jax jix aa' gu Dios. Chichio'ñ jañ ja aagit jup kai'ch gio gu u'uub.

³⁵ Cha'pim jax jum aa'nda' nañ ja'p kai'ñkam jup jam titda na cham jax jix bhaai' na mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios gu jaroi' no' ba ti büna', ja'ppi nañ bhaan jam aagi'ñ na gu Dios pik jix io'm jum aa' nach büp' buiñor jix bhai' ji bubuakidha', cham tu' büp' gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch.

³⁶ Ba' no' jaroi' ilhi'iñ nax bhai' ji chu buusnia' na büma'n tu kiicha' gu jax chu'm ubii na bax mat ka', jir am nam maap xi chu oi'ñchai, dai no' mit ba aich na jix oidha' bia' kam tum kikiichar, na gu' dhi' cham tu'r ua'tulhdhara'. ³⁷ Gio gu jaroi' no' ilhi'iñ na nakga' na di'lh oirida', na cham tu' jax jum aa'nda' na jaroi' pui' chian piam na mi' pai' pui' tu aagix, ja'ppi di'lh no'x chaat nar di'lhhdhim ka', jix io'm jix bhai' tu jimia' ya' dhi oi'ñga'n na ka duaka', na gu'x io'm jir joidham gu di'lh no'ñ oiri. ³⁸ Jir am ba' gu jaroi' no't büma'n tu kiicha' gu ubii gu jax chu'm na bax mat ka', gu' pix ji na gu'x io'm jir am gu jaroi' no'r di'lhhdhim.

³⁹ Gu ubii no' ti büna', ja'p ji buusanda' nam maap buupulh ka' daim bipnagim nam jix duduaka'. Ba' no't gu chio'ñ ma muu, ja'p ji buusnia' nam bam do'ñcho'. Mi' dhir ba'x bhaai' na gu ubii jumai oidhai gu chio'ñ büma'n ba tu kiicha', dai na pui'p ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. ⁴⁰ Piam ku gu' di'lh pu ba bi'ya' na ba'x io'm jix bhai' tu jimda'. Ja'pniñ ja'k pix ilhi'iñ aañ, nañ gu' ti jüigi'ñ na pu'ñi ja'k jup ilhi'iñ gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nañ a'm jup tui'dhi'.

8

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nam jax ja'k buada' gu koi' gui' nam ja'ppix didios jup duiñxim ja titki'ñ gu ja'tkam

¹ Ba' xib jañ bhaan jup xi chu jam a'gidha' na pim jiñ chikka na pim jax ja'k buada' gu koi' gui' nam didios jup duiñxim ja titki'ñ gu ja'tkam. Bix ji'ma'n jix maat ich dhi' na jax jir jum duukam, gu' pix

ji na gu' nach tiix chu mamatda', bhaan piix gɛ'gɛrkam jich chaat ka' ich. Ba' no' gu'ch a'm jup tu'ii' gux chu joi'gi'n, dhi' bhaan kabkaidha' ich nach jix io'm buiñor ti jügi'ñdha' guch Xoi'kam. ² Na gu' gu' jaroi' no' pui'm aa' na panaas jix bhai'x maat gu tu', cham tu' silhkam jix bhai'x mat ka'. ³ Gu jaroi' ba' na daanda' gu Dios, jix bhai'x mat ka' ip gu Dios na dhi' buiñor tu daan, jix joi'mdat ba' bhaan ti niidhidha'.

⁴ Jix maat ich nam gu didios jup duiñxim pur cham tu', nam gu' pu cham dudua ni palhiip, pur cham tu' ip ba' sia gu koi' gui' nam ja titki'ñ. Maa'n piix jix jai'ch gu' gu Dios duakam aach nach jix maat. ⁵ Jai' gu ja'tkam didios ja bia'ka' am sia tu' na piix na bha ja'p jix maax jix dhaam piam tu' na ya ja'p jix jai'ch dhi oi'ñga'n bhaan, gɛ'gɛrkam ja ilhii'ñ am. ⁶ Gu' ji na gu' aach nach ji'k ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, bax maat ich na maa'n piix jix jai'ch gu Dios duakam nat jup tu duu biix na ji'k tu'x chu jai'ch, dhi'r jich Gi'kora' aach. Pu kai'ñkam piix ya' dudua ich dhi oi'ñga'n bhaan nach dai gui' piix buiñor jup tui'ñgida'. Gio maa'n piix jup jix jai'ch guch Xoi'kam nar jich Gɛ'kam tuk, dhi' nat bhaankam jup tu duu biix gu Dios na ji'k tu'x chu jai'ch, pui' na jax aach nach ya' dudua.

⁷ Jai' dhit gui' nam xib ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, ja bui tu daanit am gu didios jup duiñxim jano' nam cham ti jügi'ñdhat, ba' chakui bhai' maat am sia gu xib na jax pik ja'k jir silhkam. Ja'p jum aa' am nam dudua pui' ji chu't gu didios jup duiñxim, jix buam ilhii'ñdha'm ba' nam pai' dhuuk tii kua'da' gu bakaax nam ja titki'ñ gu ja'tkam, dai pui' ja'k jum aagit kua'da'm gu', ua'tulhdhara' ilhii'ñ am. ⁸ Jax dhui na gu' cham tu' dhi' ki'n jich a'm ti niidhidha' gu Dios gu jax chu'm koi' nach kua'da'. Nach gu' cham tu' dhi' ki'n jir jix u'uañ ka' no'ch tu kua' gu tikiix kam koi', ni kuch cham dhi' ki'n jich ua'tulhdhidha' no'ch cham tu kua'. ⁹ Ku gu' aapi'm na pim ji'k jix bhai' bax kaapak na pim ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, jum aa' na pim cham ja taagiob tu kua'da' gui' nam chakui bhai' kaapak buiñor guch Xoi'kam, sia ku pim gu' aapi'm jix maat na cham xidhuu

gu jax chu'm koi'. ¹⁰ Na gu' no't jaroi' maadit aapi'm na pim jix bhai' bax kaapak buiñor guch Xoi'kam, mu jimik pai' nam tuut gu didios jup duiñxim mi' ba ji chu juu gu koi' na mi' tikiix, no' gu' mi' dhir ja'p mum ni'ñ gui' na cham kabaak buiñor guch Xoi'kam, jai' dho mummip ba tu jugia'. ¹¹ Ba' sia kup aap jix maat na cham jax bua sia kup tu kua', gu jumai pui'm aa'nda' nam dudua pui' ji chu't gu didios jup duiñxim, mi' dhir ba' pu cham ka ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, sia kut gu' tii diilh guch Xoi'kam jix joi'mdak bhaan ti tii gam nat pui' tii bhaankam jup muu. Aap ba' bar jum kuiñcha ka' na mai' ba gixia'. ¹² Gio gu' aach nach bax kaapak buiñor guch Xoi'kam, no'ch pu'ñi tu kua' piam tu' no'ch jax bua ja ni'ñchudat gui' nam cham bhai' kaapak buiñor guch Xoi'kam, jix buam jum aagit jich ni'ñdha' guch Xoi'kam, nach gu' ua'tulhdhara' tir ja iabutu'nda' gu ja'tkam tugi'ñ. ¹³ Jum aa' ba' nañ cham tu' ja taagiob kua'da' gu jax chu'm koi' gui' nam chakui bhai' kaapak ka' buiñor guch Xoi'kam, no'ñ gu'x maat nam dhi' ki'n jum ua'tulhdha'.

9

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo na jax ja'k tu jimda' gu jaroi' no'r nobii'ñ guch Xoi'kam

¹ Aañ jix maat jiñ jur am bhaan na pim biix ti jügi'ñ nañ aañ jir nobii'ñ guch Xoi'kam, jix bhaai' ba' nañ pu tu duñia' jax nañ ja'k ilhii'ñdha' nar joidham, maaxik diilh jiñ buupui ki'n tii ñich gu' guch Xoi'kam. Ba' aapi'm bhaan jix maati' nañ gui' bhaankam tu juan, na pim gu' buiñor ba ti jügi'ñ na ñich tu jam a'gi. Jir jiñ mai'chik japim ip ba' aapi'm. ² Gu' ba' no'm gu' jai' kap guch Xoi'kam jügi'ñdham pui' ilhii'ñ nañ cham jir nobii'ñ guch Xoi'kam, cham jax bua, na pim gu' aapi'm ba xiñ maat. Dhi' bhaan jix maati' gu' na pim ji'k buiñor ba ti jügi'ñ guch Xoi'kam nañ maaxik jir nobii'ñ.

³ Ba' aañ ja'pni ja titda gui' nam ji'k jix buam ilhii'ñ nañ jax ja'k tu jim: ⁴ Jix bhaai' nañ mi' dhir tu kua'da' gio nañ mi' dhir tu io'da' gu tu' na ñich pai' ba tu jua. ⁵ Siax bhaai' nañ mi' dhir maadit xi baidhai gu

ubii gui' na buiñor ba ti jüigi'ñ guch Xoi'kam na ba'r jiñ bñna'tu'nda'. 2 Tii' na ba' gu Piegro gio gu jai' noonbi'ñ guch Xoi'kam, gam sia gu dñlh sispidhi'ñ guch Xoi'kam? 6 2Ka' aach aa ba' dai gook dit dhi Bernabee cham jir am nam tu' ki'n jich palhbui'ñdha' gui' nam ba ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam? 7 Jix maat japim gu' na cham ji'xkat jax chu'm sandaarui'x dñlh tu namki'ñ gu tu' na ki'n duaka'. Gio gu jaroi' na ti isda' gu uubas, mi' dñir ga'rat ki'n tu kua'da'. Gio gu jaroi' no' ja bia' gu kakaasnir, mi' dñir ja suussat io'da' gu bii'm, piam na ga'rat ki'n tu kua'da'. 8 Cha'pim jax jum aa'nda' nañ dñlh pix pui' ilhdhat jup kai'ch, gu' ja'pji sia na pui' ja'k tu aagix na tu ua'ñix mi' nat pai' tu ua'nak gu Moisees. 9 Ja'pnim kai'ch: "Cha'p bulhdhatu'nda' gu chiñii'ñ gu tuur nap pai' dhuuk tu kaipi'nda' gu tiriik na ba' jai'p ko'iidha'." Ba' cham tu' ja'p kai'ñkam pui' ja'k tu aagix na ba' dhi' bhaan jix maati' ka' na gu Dios jix io'm jix ja joi'gi'n gu tutuur, 10 gu' ja'pji aach nach jir ja'tkam. Na gu' na ji'k jax tu aagix, aachi' nach jir ja'tkam nach mi' pui' tu daa'ñchu'nda' na ba'x bhai' tuch jimda'. Gio gu' gu jaroi' na ti ixia' gu tiriik, pu kai'ñkam ti ixia' na ba' mi' dñir mai'chia' ip gu tu' na bhaan bipio'da', gio gu jaroi' na tu kaipga' pui' ip. 11 Ba' pu'ñi ip aach nach tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, ja'p ji buus na chich ti ii na chich tu jam a'gi. Gu' ba' na pim gu' aapi'm ba ti jüigi'ñ, dai na pim bach siispatgida' nach tu' ki'n duduatgida', na gu' dhi' ba' bar jich mai'chik ka'. 12 Jir am ip dho no' pim ja siispatu' gu jai' na mit tii cham tu jam a'gi gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, dai ji na gu' aach pik jix io'm jum aa' na pim gammijich siispatgida' na chich pik tu jam a'gi, nach ba' dhi' ki'n duduatgida'.

Cham jach pai' dhuuk dhi' bhaan tu jam a'gidhat sia kuch gu' tiix maat, tu nakoo'nda'ch pix nam ba' cham maakam ilhdhai gu ja'tkam bhai' ji bhaaku'ch bui nach nai' ka tu a'gim gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam. 13 Gio gu'x maat japim ip na gui' nam ji'k chiop tu juan, mi' dñir jum palhbui'ñka' am chiop nam ba' xia'ñdhidha'. Pui' na jax

gui' nam mi' tu juanda' nam pai' ja koodat gu sasoi' makgirxi'ñ gu Dios, mi' dñir gu bakaax nam kua'da' nam ba' siamri ki'n duduatgida'. 14 Pu'ñi ip ba' gui' nam nai' tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, Dios pix dñlh mi' ja tuttu' gu' nam ba' dhi' bhaan tu juanat mi' dñir mai'chidha' gu tu' nam ki'n duduatgida'. 15 Gu' ji na gu' nañ jax ba kai'ch nach cham pai' dhuuk jax jam titda gu pui' ja'k, ni sia xib kuñ cham pu kai'ñkam mui'p ba tu jam ua'ñi'ñ nañ jix aagit na pim tu' bhai' xiñ joochxidha'. Jax dñi nañ gu' aañ dhi' ki'n jix bhai'ñ chaat nañ jir nobii'ñ guch Xoi'kam, pu dhi' ki'n jix bhai'ñ chaatit mukia' iñ sia kut gu' cham ji'xkat jaroi' tu' ki'n jiñ xiis ya' dhi oi'ñga'n.

16 Gio cham tu'ñ dhi' bhaan gø'kam jiñ chaat nañ tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, nañ gu'x maat nat gu Dios pix jiñ a'm ti tügik jiñ chia nañ dhi' bhaan tu juana'. Ja'p chi cham bhai' tuñ jimia' no' ñich cham pu duu. 17 Gio gu' cham pai' jax jiñ chii'n gu Dios nañ tu' namki' nñrada' mi' pai' maa'n kap xi chu a'gai, ni kut cham pai'ñ chikka no'ñ jix aa' nañ nai' tu a'gara' ka' ba' cham. Ja'pji nat jiñ joot nañ nai' tu a'ga'. 18 Pui' ba' pix nañ jax ba kai'ch nañ dai dhi' ki'n jix bhai'ñ chaat ka' nañ tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam cham ji nñrat gu tu' nam git jiñ makia' gu ja'tkam mu dir bha ja'k. Gio nañ ja'pni kai'ñkam jup kai'ch ip nañ cham tu' bhaan jup jiñ buixdhat gu tu' nañ a'm bipio'da' git nañ jir nobii'ñ guch Xoi'kam.

19 Ja'p pix ji buusan ba' nañ jir tu ja juandam tuk gu ja'tkam pui' pix cham jiñ ñamkidhat, sia kuñ gu' tii cham pai' jaroi'r tujuandam tugi'ñ gu maaxik. Gio gu' gu ja'tkam pix dñlh nañ ja mai'chim gui' nam ji'k ti jii'ñdhim buiñor guch Xoi'kam nañ tu ja a'gi'ñ, cham tu' na moo cham tu'ñ a'm jup bi'iim. Tiiñ jiñ dhakoo'ñdhatu' ba' nañ tu ja a'gi'ñchu', nañ gu'x aa' nam git mui' ti jii'ñdha'. 20 Ba' ja'pni chu't jañ ja mai'chim: Nañ pai' dhuuk ja buip tui'ka' gu Israel kam ja'tkam, pui'ñ ja'k xi chu jimda' nam jax tu jim nam ba' cham jax jiñ chitdada', mi' dñir jañ ba' bhai' ji ja mai'chia' nañ bhai' ji chu ja a'gidha' nam

ti jii'ndha' buiñor guch Xoi'kam. Tu' ka'm jañ xi chi nai'ndha' na jik' jax tu aagix gui' nat Moisees tu ua'nak, sia kuñ gu' aañ diil' cham tu' mi' pui' ka tu daa'ndhu'. ²¹ Gu' ba' no'ñ ja buip tu'ii' gui' nam cham mi' pui' tu daa'ndhu' na jax tu aagix gui' nat Moisees tu ua'nak, pui'ñ ja'k jup tu jimda' nam jax tu jimda' diil', ja'p jañ xi dhuukat na jik' jax tu aagix nam ba'ñ kiigaldha', sia kuñ gu' aañ diil' pix jix maat nañ mi' pui' jim na jax jix aa' gu' Dios, nañ gu' mi' pui' jim nat jax tu jii' guch Xoi'kam na ya' xi oilhimik dhi oi'nga'n bhaan. Mi' dhir ba' dai nañ bhai' ji chu ja a'gidha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ nañ ba' ba ja mai'chia' gui' nam jik' ti jii'ndha'. ²² Ba' no'ñ ja buip tu'ii' ip gui' nam chakui bhai' buiñor ti jii'ndha' guch Xoi'kam, pui'ñ ja'k jup tu jimda' nañ panaas chakui bhai'p ti jii'ndha', aañ gu' nañ jax dhu' dhi' bhaan ja palhbuidha' nam jax ja'k jix bhai' kaapaka' nam ti jii'ndha' buiñor guch Xoi'kam. Ba' pu'ñi sia pai' nañ jup tui'ngida', nañ jax ja'k ja nai'ndha' gu' ja'tkam nam tu jimda' gu' mi' kam, pui'ñ ja'k jup ba tu jimda' nañ ba' bhaan ja mai'chia', kat jam chi iam pu'ñi ja'k jai' dhit ti jii'ndhai jimia' buiñor guch Xoi'kam. ²³ Bii'x aixim jañ gaa'ndhu' nañ jax ja'k ja kaichdha' dhix bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam gu' ja'tkam, jix joo-joidhat jañ tu ja a'gi'ñ, na gu' maaxik jir pui' na jax jum kai'ch. Jix aa' iñ gu' tii' nam git bii'x gu' ja'tkam mi' pui' tu dagia' na jax jum kai'ch, nam cham tu' bii'x aixim tu jimda'.

²⁴ Gio ja'pni ip na pim jax bax maat jii'ndha', nam pai' dhuuk mu ja'p pai' titbiada' gu' ja'tkam nam bapo'da', cham tu' bii'x tu mai'chia' am jik' nam maap boopoya', maadit pix gu' jax chu'm na tu mai'chia' jaroi' nax io'm jix milhdha' ka'. Aach ba' pu'ñi titbiadam ki'n jup ji buan nach jik' buiñor ti jii'ndha' guch Xoi'kam nach ya' ka dudua dhi oi'nga'n bhaan. Jum aa' ba' nach jix bhai' mi' pui' xi jimda' nach ba' mai'chia' gu' tu' nar jich mai'chik ka' gatuuk. ²⁵ Na gu' gui' nam bax chitbik ka', bii'p'ix bhai' bam duña' am nam jax ja'k titbia' nam ba' cham buam pix jum buada' jano' na pai' dhuuk bar

bhaan ka'. Gio nam pai' dhuuk pik ba titbiada', dai dhi' bhaan nam titii'ndhoka' nam jax ja'k jum buidha' nam ba'x bhai' pu' duñidha', nam gu' cham am bua' no'm bii'x aixim jum aa'ntu'. Ba' dhi' ya' pix dhi oi'nga'n kam nam jix mai'chik ka' gu' tu' nam ba'm dikoo'ndhatgida' nam jix bhai' mi' pui' xi dui'ndhu'nda', gatuuk maa'n na jax dibaa' gu'. Aach matgim ja'pji gui' nach jix mai'chik na cham jixkat dibaa', na gu'r jix dhaam kam. ²⁶ Gui' pix nañ jix mai'chim aañ nañ ba'ñ dhakoo'ndhatu' nañ tii' gaa'ndhu' nañ jax ja'k jix bhai' ji buusnia' buiñor gu' Dios, na gu' dhi' ja'p ji buusan nañ milhchu'. Jix maat iñ nañ cham tu' tu' kub pix tii'ndha' dhakoo'ndhatu' nañ milhchu', gu' ja'p'ix maat iñ nañ tu mai'chia' gatuuk. ²⁷ Mi'ñ pui' tii' xi jim na jax ja'k jix bhai' ji chu buusnichgida' nam ba' mi' pui'p tu daa'ndhu'nda' gu' ja'tkam, xiñ chulhiñaidhat iñ na jax aa'. Na gu' no'ñ aañ diil' maakam tu dui'ndhu', cham tu' pui' nañ jax ja aagi'ñ gu' ja'tkam, aañ pix diil' cham tu' ki'n ji bi'ya' gatuuk buiñor gu' Dios.

10

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo na cham jir am na jaroi' buiñor tu daanda' gu jax chu'm dios jup duiñxim

¹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, titbiadhat japim jano' na mit guch bopxi kat mi' bubua g'e' suudai' iraab, nam pai' Bi' Suudai' ti titii' bii'x pix gu' ja'tkam, gio nat ja ii bo gu' Dios tibiaa' ki'n. ² Dhi' ja'pji buus na mit ki'n jum bopko gu' tibiaa' gio gu' suudai' mi' na mit pai' bubua nam ba' mi' dhir dai gu' Moisees pix ba kaichgida'. ³ Gio bii'x maap tu juu mit gu' koi' gux dhaam kam nat Dios tu ja maa. ⁴ Gio gu' suudai' gux dhaam kam bii'x maap ii mit ip, maa'n a'ai' cha'm dir bubua nam giilhim bax chanook. Ba' gu' a'ai' gui' nat bhaan dir bubua gu' suudai', jir di' pix guch Xoi'kam na pu' ja oi'ndha' jano'. ⁵ Gu' ji na mit gu' mui' cham mi' pui' jii' guch bopxi kat nat jax tii' ja tii'ndha' gu' Dios nam tui'ngida', koi' mit ba', pui' mi' ja'p pup biit gu' ja tutku' gampix jix chu'gak kir. ⁶ Ba' dhi' pui' nat jax chum duu jano', dhi'ch bhaan mui' xich ga'ngada' no'r am

pui' nat jax tu ja dooda guch bopxi kat. Ba' no't gu'x buam tu ja dooda, dho cham jach pu chu't na mit jax ja'k tu jii gui', cham jir am nach bhaan jujurtika' gu tu' na cham jir kii'. ⁷ Cham jir am nach ja bui tu daanda' gu didios jup duiñxim, na mit gu' dhi' pu chu'm ki'n koi jai' dhit guch bopxi kat jano'. Ja'pnim kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu jano' kam: "Xi dharaibuk jamit ma tu juu gu ja'tkam gio na mit bhai' ji maik, mi' dhir jamit jix io'm bix aixim bhai' ji chu duu na tu' cham jir kii'." ⁸ Sia cham jir am nach ganai' pix ja bim boppoda' mui' gu u'uub, ja'p na mit jax tu duu jai' dhit guch bopxi kat jano', koi mit maa'n oo'm daman baik miil gu maa'n tanoolh cha'm. ⁹ Sia cham jir am nach tu' bhaan mamai'chikda' gu Dios ja'p na mit jax tu duu ip jai' dhit jano' guch bopxi kat, koi mit ba' na mit ja kiki gu kooko'. ¹⁰ Sia cham jir am no'ch cham ti jigi'n nach mi' pui' jimia' jax na tich chitdada' gu Dios, ja'p na mit jax jup tu jii jai' dhit guch bopxi kat jano', ja koi ba' gu nobii'n gu Dios gui' na pu chu'm ki'n daa na ja koo'nda' gu ja'tkam.

¹¹ Ba' pu kai'nikam jup tu ua'na mit ip jai' dhit guch bopxi kat jano' kam nach ba' pu'ni bhaan jix mat ka' na tu' cham jir kii' aach nach yammi bar kukga'n ka' pix ba'. Nach gu' dhi' bhaan ba' bax maat na mit tu' bhaan cham am buak dhi' ki'n koi jai' dhit guch bopxi kat nach ba' aach cham pui'p tu jimda'. ¹² Ba' aapi'm na pim ba ti jigi'n buiñor guch Xoi'kam, no' pim jix maat na pim mi' pui' jiiim na jax jix aa', maa'n dho na pim jax mi' pui' jiiimda', xi chi niidhat japim na pim cham tu' bhaan gai suulh-gia'. ¹³ Gio gu' aapi'm na pim ba ti jigi'n buiñor guch Xoi'kam, cham jixkat ja'xbui' bhaan tu jam mai'chia' na pim jix cham nakoo'nda', aagix pix na pim jix jix ñakoo' jam tutku' bhaan. Jam palhbui'ñchu' gu' gu Dios na pim jaroi' soi'm ilhdhat buiñor ti jigi'n, gui' jam gu'nguxdha' jam tutku' bhaan na pim ba' nakga' gu tu' na bhaan tu jam mai'chia'. Maa'n ba' na pim jax buiñor ti jigi'ñdha' guch Xoi'kam na xi chu jam mai'chi.

¹⁴ Pui' kuñ ba'p jam titda aapi'm jiiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na pim cham

tu' ka ja daanda' gu ja'ppix didios jup duiñxim. ¹⁵ Jix maat iñ na pim aapi'm jix maatit jiiñ keññ jaaduñ nañ ji'k jax jam titda, na pim gu' aapi'm jir jix chu matdagim. ¹⁶ Nach pai' dhuuk maap jich jumpadai xi taxchaabgidhai gu Dios tu i'ya' gu biiñ i'lhich bapaas ta'm nach bhaan ti'ñcho' guch Xoi'kam jano' nat pai' dhuuk jup tu ii ja bim gu noonbi'ñ, bix maa'n nach jax chu'm i'ya', na gu' dhi' bhaan jum ua'rgidha' gu i'ra'n guch Xoi'kam. Gio nach pai' dhuuk ta'tak jich jaixdhai tu jugia' gu paan gakhdi'ñchix kam, pui' maa'n nach jax pix bix jup jugia', na gu' dhi' bhaan jup jum ua'rgi'ñ gu tukga'n guch Xoi'kam. Bix ba' maa'n nach jax chu'm jugia' gio nach tu i'ya' nach pai' dhuuk pu'ni soi'ch ilhdhat maap jich jumpada' nach bhaan ti'ñcho' guch Xoi'kam. ¹⁷ Ba' maa'n pix gu paan jach a'lhich jaisat kua' bix dhit sia kuch jax jir mui', nach gu' bix maap dai guch Xoi'kam buiñor ti jigi'ñ. Na gu' pu'ni ba'r jum duukam kat kua'da' ich gu paan na bhaan jum ua'rgi'ñ na dhi'r bakxiga'n guch Xoi'kam nach jaroi' buiñor ti jigi'ñ bix dhit, dhi' ba' bhaan jix maati' nach bix dhit maa'n tuuku'p duuk bima'n.

¹⁸ Gio ja'pni ip, na pim jax jix maat nam tu buada' gu Israel kam ja'tkam, nam xi makgirxidhai gu Dios gu bakaax, diil jam ba jugia' gatuuk. Dhi' ba' bhaan jix maati' ka' nam buiñor jup tui'dhi' gu Dios, nam gu' maap tu kua'da' gu bakaax. ¹⁹ Ba' dhi' cham tu'ñ ja'p kai'nikam jup kai'ch nam gu didios jup duiñxim tu'x bhaai', ni kuñ cham tu' ja'p kai'nikam jup kai'ch na gu bakaax nam ja titki'ñdha' dhi didios jum titgidam jix io'm jir jix kii' ka', cham tu' pui' na gu ja'ppix bakaax. ²⁰ Gu' ja'kbui' kat ji nañ ja'pni kai'nikam jup kai'ch na gui' nam cham ti jigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gu jajo'k nam tu ja titki'ñdha' nam pai' dhuuk tu ja titki'ñdha', cham tu' gu ja didios tuk, gu' ji nam gu' gui' cham mat ka'. Pui' kuñ ba' aañ cham aa' na pim kua'da' gu tu' nam ja titki'ñdha', na pim gu jajo'k pix ja bim tu kua'da'. ²¹ Cham jir am gu' na pim bhaan tu io'da' gu bapaas ga'n guch Xoi'kam gio bhaan gu ja bapaas gu jajo'k. Ni ku cham jir am na pim maap jum jumpadat kua' gu

paan na pim bhaan tii'ñcho guch Xoi'kam gio no' pim jimmi mu ja'p nam pai'p jum jumpadat ja daan gu jajo'k gui' nam cham ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam. ²² ¿Ka' pim ji gu'x aa' aa na bhaamu'ch bui gu Dios? Jix maat ich gu' nach pur cham tu' buiñor, jich chulhiiñchuda' ba' pai' na duuk ilhii'ñdha' no'ch tu' bhaan cham am buatu'.

Na pui' ba t'ya' gu Paablo na cham tu' bix jir joidham gu tu' nach jax buada'

²³ No' pim jai' dhit jax kai'ch: “Xib bix aixim jix bhaai' nach pu tu duña' nach jax ilhii'ñ nar joidham, nach gu' buiñor ba ti jüigi'ñ guch Xoi'kam.” Jir pui' dho tii, dai pix ji na gu' cham tu' bix jir am nach pu tu buada' nach ji'k tu' ilhii'ñdha' nar joidham panaas, nam gu' cham tu' bix pui'p ilhii'ñdha' guch Xoi'kam jüigi'ñdham gui' nam chakuix io'm jix kaapak nam ti jüigi'ñ. Cham tu' bix ki'n ja palhbui'ñka' ba' gu tu' nach jax buada' nam jax ja'k jix io'm ki'n kaapakaidha'. ²⁴ Jum aa' gu' nach ja palhbui'ñchu'nda' gui' nam pu'ñi kax mamoi'k nam buiñor ti jüigi'ñ guch Xoi'kam, cham tu' nach kuupit pu tu buidha' jax ñach ilhdhidha' aach nach bax kaapak nach ti jüigi'ñ.

²⁵ Jix bhaai' dho na pim saba'dai jugia' gu bakaax mu ja'p na tum ga'ra, dai na pim cham ti tikkat ni na pim pui' jim aagit no' tikiix kaat ka' ba' cham. ²⁶ Jix maat ich gu' na Dios pix jup jir duñii'ñ gu bakaax, bix jir tu gui' ga'n gui' na ji'k tu'x chu jai'ch dhi oi'ñga'n bhaan.

²⁷ Gio no't jaroi' jam baidhak na pim tu koi'po' kia'mi'ñ sia ku gu' cham ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, aapi'm cham jax ji chi'ji xi chu jugai jax chu'm koi' nam jam bhiidha', cha'pim jax jum aagit no'r am na pim jugia' ka' ba' cham. ²⁸ Jii' ji no't gu' jax dhuukat jax jam tii'n na tikdhix kat ja bui gu didios na ba' cham jir am na pim jugia', na pim ba' cham dhi' bhaan gammiji pup jix buam jum aa'nda'. ²⁹ Gui'ñ jup ja titdat jup kai'ch nam kax mamoi'k nam buiñor ti jüigi'ñ guch Xoi'kam, cham tu' aapi'm na pim bax kaapak. Na gu' sia ku pim jai' dhit cham jax ilhii'ñ gu bakaax gui' nam didios jup duiñxim ja titki'ñ, cham mat ka' pim no' jai'p jam bim jiiim am gui' nam

chakui bhai' kaapak ka' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Pui' ba' pix jix bhai' na pim pu cham kua'da' no'm ba jam aagi'ñ na tikiix kat gu tu' nam jam bhiidha' no'm ba tu jam onbagi'ñ.

Cham jir am dho tii sia aañ jiiñ bui na moo cham jup bhaai' nañ jugia' gu tu' na xiñ ñii'ñ pix gu jumai nax buam ilhdha'. ³⁰ Na gu' no'ñ aañ taxchaabgidhat gu Dios kua' gu tu', ¿jax ku ba'x buam jum aagit jup jiiñ ñii'ñdha' gu jumai? ³¹ Jum aa' dho ba' na pim bii'pi' xim ga'ngada' na pim jax ja'k jix bhai' ji bubuakidha' ja bui gui' nam chakui bhai' kaapak ka' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Bii'pi' pim xim ga'ngada' gu tu' na pim ba ji jugia', piam gu tu' na pim ba ji i'ya', gam bix aixim tu' na pim jax buada', na pim gu' pu'ñi ja'k ba' bix maap jix bhai' ji bubuakidha' buiñor gu Dios gui' nar Gø'kam. ³² Piam pui' na jax gui' nam jir Israel kam ja'tkam no'm jam ñii'ñ gu tu' no' pimit jax ba ji dhuu, no' pim jix maat nam buam ilhdha', cha'pim pu buada'. Sia ja bui gui' nam cham jir Israel kam, gam sia ja bui gui' nam ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam nañ jax ba kai'ch. Bix sia jaroi' na pix no' pim jix maat nam jix buam ilhdha' gu tu' na pim jax bax dhuñiik ka', cha'pim pu buada'. ³³ Na gu' aañ gu tu' nañ jax buada', bii'pi'ñ jix bhai' xiñ ga'ngada' no' moom bhai' ji buusnia' ja bui gu jai' piam ku gu' cham, nañ gu'x aa' nam pui' buiñor jup jimia' guch Xoi'kam, sia kuñ gu' aañ tiix maat na pur cham tu' sia tu' na pix.

11

¹ Pui' pim ja'k tu duiñchu'nda' na pim jax jiiñ ñii'ñ aañ nañ tu duiñchu', nañ gu' aañ ya' dir ja'p ja'k pui' pix jup tu duiñchu' nat jax ja'k tu jii guch Xoi'kam jano' na ya' xi oilhimik.

Gu Paablo na bhaan ba tu a'ga' nam jax ja'k tu jimda' gu u'uub

² Ku gu' aañ jix bhai'ñ chaat ji na pim gammijiñ chi'ñchot mi' pui' jiiim nañ jax jam aagi'ñ. ³ Ba' ja'p jañ jup xi jam aa'ñdham na pim git ba' mi' pui'p xi jimii: Pui' nach jax tu' ka'm ñii'ñ aach guch Xoi'kam nach jir chichio'ñ, pu'ñip jum aa' nam tu' ka'm ja ñii'ñdha' gu u'uub gu ja

bipna'. Guch Xoi'kam pui' tu' ka'm jup ni'iñ gu' gu Dios. ⁴ Pui' ku ba' gu chio'ñ no' tu' ki'n iñat gu ma'oo'n tu daan piam no' bhaankam gu Dios ja aagi'ñ gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham na jax ja'k jix aa', dhi' ja'p kai'ñkam pui'm duuka' na cham tu' ka'm ni'iñdha' guch Xoi'kam. ⁵ Gu' ba' gu ubii no' cham jup iñat gu ma'oo'n tu daan buiñor gu Dios piam no' pui' bhaankam jup tu a'ga, dhi' ja'p kai'ñkam pui'm duuka' ip na cham tu' ka'm ni'iñdha' gu chio'ñ gui' nar binga'n ka'. Ja'p pix ji buusanda' gu' nax dhaapkam jüikix ka' gu ma'oo'n no' cham iñ. ⁶ Ba' no' gu' gu jax chu'm ubii cham joi'ñ na iñka' gu ma'oo'n na pai' dhuuk pu'ñi tu daanda' buiñor gu Dios, jix dhaapkam dho xim jüikai no' cham xi'ir gu pui' ja'k. Piam no' gu'x xi'ir, xim iñat do. ⁷ Gu chio'ñ cham jir am na iñka' gu ma'oo'n, nat gu' gu Dios pu chu'm jup duu na jax chu'm diih na ba' tu' ka'm niidhat buiñor tu daanda'. Ba' gu ubii no'm iñ, dhi' bhaan jup jix maati' ka' na tu' ka'm ni'iñ gu chio'ñ gui' nar binga'n ka'. ⁸ Nat gu' gu Dios cham tu' gu bakxiga'n gu ubii alhi'ch iikdhak jup duu gu chio'ñ, gu' ja'pji gu chio'ñ nat alhi'ch iikdhak jup duu gu ubii. ⁹ Gio cham tu' gu ubii nat bii'pi' jai'chdhir nat ba'p ba jai'chdhir gu chio'ñ, gu' ja'pji gu chio'ñ nat bii'pi' jai'chdhir nat ba'p ba jai'chdhir gu ubii na ba' bar binga'n ka'. ¹⁰ Pu'ñi pix kai'ñkam ba'm aa' na gu ubii xi iñat gu ma'oo'n na pai' dhuuk pu'ñi tu daanda', gio na ba' dhi' bhaan jix maati' ka' na tu' ka'm ja ni'iñ gu noonbi'ñ gu Dios. ¹¹ Gu' ji na gu' xib nach ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, maa'n nach jax pix jich ihii'ñdha' bix. Nach gu'x maat na cham jixdhat jai'chdhihia' gu ubii no' cham jai'ch gu chio'ñ, ni gu chio'ñ ku cham jixdha' jai'chdhihia' no' cham jai'ch gu ubii. ¹² Na gu' sia kut gu Dios jup duu gu bii'pi' kam ubii bhaan dir gui' nat pui' bii'pi'p duu ip gu chio'ñ, xib bix gu chichio'ñ nam jik jix jai'ch bhaan dir maaxir jamit gu u'uub. Maa'n ba' nam jir jix pix gu ubii gio gu chio'ñ, gam sia bix na jik tu'x chu jai'ch ya' dhi oi'ñga'n giox dhaam ja'k, na gu' Dios pix jup jir tu duñi'ñ bix.

¹³ Diih japim ba' xim ga'ngada' no'r am

na gu ubii tu daanda' buiñor gu Dios pui' cham jim iñat piam ku gu' cham. ¹⁴ Na gu' maaxik ya' nach jax ja'k tu jim xib, jix xi'iraam tui'ka' gu chio'ñ no't xi chi'tbilh gu kuupa'n, ¹⁵ gu' gu ubii cham, sia kur tē'tēb gu kuupa'n, nat gu' maaxik pu pui' ja'k ya do'ñcho gu Dios na ba' ki'n iñka' gu ma'oo'n. ¹⁶ Gu' ba' no' gu' jaroi' maadit cham maat na jax pik ja'k xi dhuñia' dhi' nañ jax kai'ch, no' gu' dai nat bhaan pix ba ji ñiokbo, aañ ya' dir pu titda nach daipu' pu'ñi ja'k jix maat nar joidham, cham jach jax chu'm jumaix maat. Sia jai' kap gui' nam pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, daipu' pu'ñi ja'k jix maat am nar joidham.

Na bhaan ba tu a'ga' gu Paablo jano' nat pai' dhuuk tu juu guch Xoi'kam jurnik kam bhaan Paaskua ta'm

¹⁷ Dai ja'p tu'm ki'n jañ cham tu'x bhai'ñ chaat jam bui, panaas na pim pai' dhuuk ti maap jum jumpa'nda', cham bhai' jam ia'dhi'ñ, cham tu' na pim dhi' ki'n kaapakaim na pim ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. ¹⁸ Bii'pi'ñ ja'pni mui' ji kisa' nañ tu jam a'gidha': Jup jüñ chitda am na sap na pim pai' dhuuk ti maap bam jumpada', cham tu' maap maa'n ñi'ook jup duuka' pim, jik sap maap ja'p ja'k jumpax ka' pim gio jai' ja'p ja'k ip, jix bhaak ka' pim sap pui' ji chu't. Pix am ti jügi'ñ iñ ba' aañ na pim silhkam pui'm bua. ¹⁹ Gio gu' maaxik jup jum aagit na pim pu'ñim jidihkada' na pim ba' bhaan matgilhia' na pim jir jaroi' dha' gui' na pim tu' silhkam kaichu' guch Xoi'kam. ²⁰ Ja'p tē kēē iñ gu' na pim dhi' ki'n cham maa'n ñi'ook kap duuk na pim jai' dhit cham pui' ka duiñchu' na jax ja'k jum aa' na pim tu kua'da' gu jurnik kam, na pim bhaan titi'ñchoda' guch Xoi'kam jano' nat tu juu jurnik kam bhaan Paaskua ta'm. ²¹ Jai' sap bii'pi' ba tu koi'chgida' pim sia kut chakuim ai na pai' dhuuk tu daaxix ka' na pim bix maap tu jugia', gam sap jai' bax maik ka' pim. Bhai' sap xi ja niidhat japim gu jai' nam jix bhio'git mi ja'p jup darka' nam ti ti ñirda' nam aaya' na pai' dhuuk pik tu daaxix ka'. ²² ¿Kux cham tu oi'dha' pim aa na pim mu pu xi chu jugai no' pim pui'x bhio' gio na pim mu pu xi io'ji gu tu' na pim jix ñaa ku pim ba' mummip

bam xi'rappuidha' na pai'm aa'nda' na pim soi'm ilhdhat tu jugia' gio na pim tu i'ya'? Ja'p japim moo cham tu' ka'm ti'ni'iñ. Ja'p jum aa' pim nañ jix bhai'ñ chaat jam bui pui' na pim jax jum bua.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nat jax ja'k tu juu guch Xoi'kam jurnik kam bhaan Paaskua ta'm

(Mt. 26:26-29; Mr. 14:22-25; Lk. 22:14-20)

²³ Pui' ñich ja'k jam aa'ñ gu' nañ jax ja'k jix maat nat tu juu guch Xoi'kam jurnik kam bhaan Paaskua ta'm, palhiip iam biipi' dir nat ba' moo ba iattulh maadit gu nobii'ñ. Ja'pni ja'k tu duu: Biipi' xi dhaagik gu paan ²⁴ xi chu taxchaabgidhak buiñor gu Dios nat ba' ta'tak jaisak mui' xi ja maa gu noonbi'ñ jup xi ja tidadak: "Dhi'ñir jiñ chuuku' na ba tu maakix nam mu'aa' na ba' aapi'm jix bhai' tu jam jimia'. Pui' pim tu buada' na pim ba' bhaan jiñ chi'ñchoka'."

²⁵ Ba' na mit xi jugaak gu paan, guch Xoi'kam jup xi dhaagik maa'n gu alhi'ch ja'aa na mi jim gu biiñ gui' na uubas ki'n jup duñiix jup ja titda gu noonbi'ñ: "Dhi'ñi biiñ jir jiñ i'ir na ki'n bhaan jix maati' ka' na xib dir maakam ba tu aagix ka' jam bui. Pui' pim jup tu buada' na pim ba' bhaan jiñ chi'ñchoka'." ²⁶ Pui' ku ba' aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, na pim pai' dhuuk tu kua'da' soi'm ilhdhat gu paan jurnik kam gio na pim tu io'da' gu biiñ alhi'ch ja'aa ta'm, ja aa'ñdhat jup jum buada' pim gu ja'tkam nat jax kai'ñkam muu guch Xoi'kam. Gammiji pim pui' pu tu buada' jano' juugit na pai' dhuuk gio bhai'p jimda' guch Xoi'kam.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo na jax ja'k jum aa' nam tu't tu kua'da' nam pai' dhuuk bhaan ti'ñchoka' guch Xoi'kam

²⁷ Gu jaroi' ba' na pu'ñi cham mi' pui' duiñchugit tu kua'da' gu paan gio na tu io'da' gu biiñ nat jax ja'k duu diilh guch Xoi'kam jano' nat pai' dhuuk tu juu jurnik kam bhaan Paaskua ta'm, dhi'm ua'tulhdhidha' buiñor guch Xoi'kam, na gu' nañ jax ba kai'ch na dhi' pix bhaan jum ua'rgi'ñdha' gu tukga'n gio gu i'ra'n. ²⁸ Ja'pni ja'k jum aa' na pim tu't tu kua'da' gio na pim tu io'da': Biipi' pim xi chi'ñchoi

na pim jax kai'ñkam jugia' gu paan gio na pim jax kai'ñkam i'ya' gu biiñ, na pim pai'x bhai' xi chi'ñcho' na jax jir jum duukam ka' na pim ba' ba jugia' gio na pim i'ya'.

²⁹ Na gu' tulhiiñchuda' gu Dios gu jaroi' no' ja'p pix kua' gu paan gio gu biiñ no' ja'p pix io' cham jum matda' ir. Jum aa' na biipi'x mat ka' na gu paan bhaan jum ua'rgidha' gu tukga'n guch Xoi'kam gio gu biiñ na bhaan jup jum ua'rgidha' gu i'ra'n.

³⁰ Dhi' pu kai'ñkam mui'x kako'k japim jam tutku' bhaan na pim pu'ñi cham mi' pui' duiñchugit tu kua'da' gio na pim tu io'da' jurnik kam na pim ti' bhaan ti'ñchoka' git guch Xoi'kam, jai' ba ko'iix am. ³¹ Na gu' no'ch jix bhai'x maat nach jax kai'ñkam jugia' gu paan gio gu biiñ nach kai'ñkam i'ya', cham tu'ch chulhiiñchu'nda' gu Dios.

³² Pu kai'ñkam jich chulhiiñchu'nda' gu' gu Dios na bhaan tiich aagi'ñdha' nach tu' bhaan cham am bua'tgida', kat jach chi' ba' maati' mi' dhir cham pui' ka tui'ñgida'. Tiix aa' gu' gu Dios na git nim maa'n ku mu ja'k bhiiya' nam pai' gammiji mi' pup jim tulhiiñdha', mi' nam pai' ja'k bhiiya' gui' nam cham ti' jii'ñdha' buiñor guch Xoi'kam.

³³ Ba' aañ xib ja'pni jam titda aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan: Xim niniirat japim na pim pai' dhuuk pu'ñi maap ba ji chu jugia' jurnik kam na pim bhaan ti'ñcho' guch Xoi'kam, na pim pai' biix mi' xi aaya' pai' na pim jum jumpada' na pim ba' maap bhai' ji chu jugia' gu paan gio gu biiñ na pim tu i'ya'. ³⁴ Pu xi chu jugai pim jam ki'aam jai' dhit no' pim jix bhio' na pim ba' cham jix bhio'git mu jii'mda' pai' na pim tu jugia', na gu'x bhai'm aa' gio soi'm ilhdhat na pim tu jugia' na ba' gu Dios cham ka jam tulhiiñchu'nka'. Ba' gu jai' na pim jiñ chikka na jax ja'k jix bhai' na pim tu duñia', jano'ñ jam aagi'ñdha' nañ pai' dhuuk diilh mu jim.

12

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo na biix aixim tu'm tu maak gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'

¹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aañ jix aa' na pim jix mat ka' na biix aixim tu'm tu maak gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gu

tu' na pim jix aa'nda' nar jam a'mkam ka' na pim ba' dhi' bhaan tu juana' bhaankam gu Dios.

² Jano' na pim chakui ti jii'ndhat buiñor guch Xoi'kam, bix aixim bhaan jum ua'tulhi'ndha' pim, ja daanda' pim gu didios jup duiñxim nam pu cham te kee ni ji'x ni nam pu cham tu ñiok. ³ Gu' ba' xib na pim ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, jam a'm bap tui'dhi' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. Dhi' ba' pui' jam jurtu'nka' na pim cham bhaamut ka aa'nda' guch Xoi'kam, pui' pix ja'k ba jam jurtu'n nar jam g'kam tuk, na gu' bixchu'x bhaai' na pu tu duñia' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'.

⁴ Ji'k nam mi'pai' ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, bix aixim tu'm jir ja a'mkam ka' gu tu' nam jax dhuñia', gu' ji na gu' maa'n pix gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na bix aixim tu'm tu maak. ⁵ Gio gu tu' nam bix aixim bhaan ba tu juanda' bix ji'ma'n, jir maada'n pix guch Xoi'kam nam jaroi' bhaankam tu juanda'. ⁶ Gio gu Dios bix aixim tu'm bhaan jup jich aagi'ndha' na bixchu'x bhaai' na pu tu duñia', ti maa'n pix jix jai'ch gu Dios gui' na pu'ni bixchu' bhaan jum ua'rgi'ñ, na gu' maaxik bixchu'x bhaai' na pu tu duñia'. ⁷ Bix ji'ma'n jich makia' ba' gu Dios gu tu' na bhaan jix maati' ka' nach a'm tajaanix gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nach ba' dhi' ki'n maap jich gu'nguxdhidha'. ⁸ Jai' dhit gui' nam ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' ja maak gu matda' nam ba' bix aixim jix chu maati' ja aagi'ndha' gu jai', jai' ba' jup ja maak gu matda' nam ba'x io'm tuukab ja'k xim ga'ngat jup ja aagi'ndha' gu jai'. ⁹ Jai' ba'p ja maak nam jax ja'k jix io'm ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, gio jai'p ja maak ip nam jax ja'k ja duduadhi'ndha' gux kako'kkam. ¹⁰ Gio jai'p ja maak na jax ja'k bixchu'x bhaai'n ka' nam pu tu buada' nam tu' cham pai' dhuuk pu chu'm nii'ndha' gu ja'tkam, gio jai' ja maak ip nam jix oo' ñiokda' nam pai' dhuuk bhaankam tu a'gada' gu Dios. Gio jai' ja maak ip nam ja aagi'ndha' gu jai' nam jax ja'k tu jimda' no' silhkam jix Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios ja a'm jup tui'dhi', gio

jai' ip gui' na ja maak nam ja aagi'ndha' gu jai' nam jax ja'k tu jimda' no' cham ja a'm jup tui'dhi' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios. Jai' ba' na ja maak nax bhaai'n ka' nam jumai ñi'ook ki'n daanda', jai' am ip ba' gui' na ja maak nam jix maati' kee'ke' pu'ni gu jai' ñi'ño'k. ¹¹ Ba' daipu' maa'n gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na tu maak bix dhi', gio diilh ip gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na makia' jaroi' na ilhii'ndha' gui' na jax chu'm bar a'mkamun ka' ba' na pu tu duñia'.

Na pui' ba ja tida' gu Paablo nam maa'n tuuku'p duuk nam ji'k buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam

¹² Bix nach ji'k ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, ja'p ji buusan nach jir maa'n maa'nkam pix. Na gu' maaxik gu tuuku' nach jax bax maat, sia ku mui' tu tuttuidhix gui' na ki'n tu juan, bix maa'n tuuku'p tu'ii'. Pu'ni ba'p tu'ii' ich buiñor guch Xoi'kam nach ji'k buiñor ti jügi'ñ. ¹³ Na gu' jai' dhit gui' nam buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam jir Israel kam ja'tkam am, jai' ba' cham. Gio jai' dhit jir tujuandam am pui' cham ji ja namkidhat, jai' ba' cham ip. Gu' ji na chich gu' maa'n maa'nkam pix jup jich dhuu jano' nat pai' dhuuk jich a'm jum tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' bix ji'ma'n. Maa'n pix gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nat jich chajaan gu Dios, ja'p ji buus nat ki'n jich bopko.

¹⁴ Ba' pui' nañ jax ba kai'ch, guch chutku' mui' tu tuttuidhix nach ki'n tu juan, cham tu'r maada'n pix. Bix ji'ma'n aagix ip nam tu' jax buada'. ¹⁵ No'm gu' tu ñiokda' git dhich chooton, ba' jax kai'ch maadi't: "Aañ cham tu' bhaan bipio' dhi tuuku', nañ gu' cham tu'r nobii'ñ." Ba' dhi' cham tu' na moop jir pui' ka' sia ku pui' kai'ch, na gu' dhi' pix tuuku' bhaan tu daagich jup kai'chdha' na jax chu'm bhaan tu daa'nka' gu nob na aa'nda'. ¹⁶ Piam kum gu' guch ñaanak tu ñiokda' git, ba' jax kai'ch maadi't: "Aañ cham tu' bhaan bipio' dhi tuuku', nañ gu' cham tu'r bui'ñ." Sia cham tu' na moo pui'p ba tu tui'ngida', na gu' dhi' pix tuuku' bhaan jup darka' gu buupui na jax chu'm ka'm bhaan tu daa'nka' diilh. ¹⁷ Gio gu' no' daich bui ka' git bix na ji'x jir jich chuuku',

cham tɛ kɛkɛ'ch git. Gio no' gu' daich ñaak ka' git ip, cham ti i'bhida'ch git. ¹⁸ Gu' ji na gu' gu Dios diilh jix maat na tu' tum aa', bhai' pu tuch chuttui ba' nat pai' ilh diilh. ¹⁹ Gio gu' cham tu' jai'ch ka' git guch chutku' no' git daich buupui jai'chdihlia' piam daich ñaak. ²⁰ Gu' ji nat gu' pui' ja'k jup jich dhuu gu Dios nach jax ja'k bar tu'm ba'. Sia ba' ku bix aixim tu'm tuch chuttuidhix nach ki'n tu juanda', bix maap maa'n tuuku'p duuk ich.

²¹ Gio gu' no' moop tu ñiokda' git guñ bui, cham jir am na jax chitdada' guñ ñob na cham tu' ki'n palhbui'ñ, ni guñ mo' ku pui' titdada' guñ chooton no' moo pui'p tu ñiokda' git, bix maa'n nam jax pix jum papalhbui'ñ gu'. ²² Na gu' sia kut ji'k gampai' tuutu'm jich a'm tu tuttu gu Dios, dhi' pik jix io'm jich palhbui'ñ. ²³ Giox bhai' bua't ti'ii'ñka' ich gu tu' nach cham tu' bhaigim ñi'ñdha', gam gu tu' nach jix xi'irgi'ñdha'. ²⁴ Cham tu' ja'xbui' pui'x bhai' ja bua't tu ja ti'ii'ñ ich gui' nach cham ja xi'irgi'ñ, nat gu' gu Dios diilh pu pui' ja'k duu nach pu'ñi tu' ka'm ja ñiidhat jix bhai' ja buada' gui' nach ti gampai' ja ñi'ñdha'. ²⁵ Bix ji'ma'n jum aa' ba' nam jum papalhbui'ñdha' na ji'k jich a'm tu tuut jich chuuku' am na ba' bix guch chuuku'x bhai' tu jimda'. ²⁶ No' jax chu'm jix ka'ook gui' na ji'k ya tuch chuttuidhix jich chuuku' am, bix maa'n nam jax pix jix kako'k ka', nam gu' bix maa'n tuuku' bhaan tu daa'nka'. Gu' ba' no' ñich jix bhai' xi dhuu gu jax chu'm nax ka'ook ka', bix jam bhai'p ji duduadhia', maap jam jix bhai' bam taat ka'.

²⁷ Pu'ñi ip ba' aach nach ji'k ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, bix maap maa'n maa'nkam pix jup tu'ii' ich bixma'n guch Xoi'kam, ja'p ji buusan na guch Xoi'kam jir tuuku', aach ba' bhai' pix bhaan tut-tuidhix na ki'n tu juan. ²⁸ Jix aa' gu' gu Dios na ja bui guch Xoi'kam jügi'ñdham jix jai'ch ka' am gui' nam nai' jümit tu a'gidha' gu ñio'ki'ñ, jai' ba' gui' nam mi' dhir bhaankam jup ja aagi'ñdha' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham na jax ja'k jix aa'nda', jai' ba' gui' nam jix bhai' ja a'gi'ñdha' gu ñio'ki'ñ gui' na tu ua'ñix na jax kai'ñkam jup jum kai'ch, jai' ba' nam jix bhai'm duukam jup tu buada' na ni jaroi' ku cham pai'

dhuuk pu chu'm ti ñi'ñdha', jai' ba' nam tu duduadhi'ñdha' gux kako'kkam, jai' ba' nam ja palhbui'ñdha' gu jai' ja'tkam sia tu' na pix ki'n, jai' ba' gui' nam jix gi'm ki'n ja silhka'nda' gui' nam pui'p ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, gio jai' gui' nam jai' ñi'ñio'k ki'n jix maatit tu daanda'. ²⁹ Gio gu' cham tu' maa'n pix bix jir jam a'mkam gu tu', pui' na jax maadit no'r a'mkamu'n na nai' jimdat tu a'gidha' gu ñio'ki'ñ gu Dios, cham tu' bix na pim jir ji'kia'n maa'n na jax pu chu'm jir jam a'mkam ka'. Ni ku cham bix jir jam a'mkam ka' no' maadit jir a'mkamu'n na ja aagi'ñdha' gu jai' nam jax ja'k mi' pui' jümda' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Gio cham tu' bix jir jam a'mkam ka' no' maadit jir a'mkamu'n na pu tu duñia' na tu' jaroi' cham pai' dhuuk pu chu'm ñi'ñdha'. ³⁰ Sia cham tu' bix jir jam a'mkam ka' no' maadit jir a'mkamu'n na ja duduadhi'ñdha' gux kako'kkam, ni sia ku cham bix jir jam a'mkam ka' no' maadit jir a'mkamu'n na jumai' ñi'ook ki'n jix maatit tu daanda', gio ni ku bix jir jam a'mkam ka' no' maadit jir a'mkamu'n nax maatit kɛkɛ pu'ñi gu jai' ñi'ñio'k. ³¹ Diilh japim xim ga'ngada' bix ji'ma'n na jax chu'm jix io'm jir jam a'mkam na pim ba' dhi' bhaan tu juana'. Kani nañ bhaan jup xi chu jam a'gidha' gui' na tu'x io'm jum aa' na pim pu duñia' na ba'x bhai' tu jam jimda'.

13

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo na jax ja'k tu jimda' gu jaroi' no'x chu joi'gi'n

¹ No'ñ cham tu joi'gi'n, pu cham tu' mi tigia' iñ siañ chi mui' ñi'ñio'k ki'n jix maatit tu daan, siañ chi moo ti ja ñi'ook ki'n gu noonbi'ñ gu Dios jix maatit ki'n tu daan. Ja'p pix kai'chdha' iñ na jax gu baiñum piam tu' jooxia' kilhdha' no' jaroi' ki'n ti gib. ² Piam sia ku tair jiñ a'mkam nañ bhaankam gu Dios ja aagi'ñdha' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham na jax ja'k jix aa', piam kuñ bix jix chu maat na ji'k tu'x chu jai'ch ya' dhi oi'ñga'n gio na jax ja'k tu tu'ii', piam sia kux bhaai' nañ ja joiñchuda' gu oi'dha' nañ jix bhai' ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gu' pix ji no'ñ gu' cham tu joi'gi'n, pur cham

tu' ka' iñ. ³ Piam sia ku ñich tii tu ja maa bñx gu tu' nañ bia' gui' nam cham tu' bia' ni jix, sia ñich chi moo bhaankam tii xi muu gu jaroi' nañ pui' jiñ aagit nam gatuuk pix jix bhain' aa'nda' gu ja'tkam, gu' pix ji no' ñich gu' cham tu joi'mdak muu, pur cham tu' ka' iñ sia pik nar jax ka' git.

⁴ Gux chu joi'gi'n, dhi' pui'm tii'ti' no'ñ jix maat nañ jax ja'k nakga' no'x buam tuñ jim, gio nañ jix bhain' ja buada' gu jai'. Gio nañ cham tu' bhaan ti jügam ka', gio nañ cham tu' nai' pix am ja ninii'ñchu'nda' gu jai' gu tu' nañ xi bia'ka'. Gio nañ cham tu' ka'm gë'kam jiñ chaat ka', ⁵ gio nañ cham giilhim tu ñiokda', gio nañ cham diilh xiñ joi'gi'nda'. Gio nañ cham bhaamdar ka', ni kuñ cham jiñ jur am bia'ka' gu bhaam-dara'. ⁶ Gio nañ cham tu' bhain' chaat ka' no'ñ jix maat na cham jir am gu tu' no't mi' pai' jax tum duu, no' am giixim gu tu' na ba'x bhain' chaat ka'. ⁷ Cham tu' bhaan jañ jax jir jiñ aa'ndam ka' no'ñ tu' silhkam jix chu joi'gi'n, siañ jax jiñ chulhiñ. Jir jix chu nakoo'nda' iñ, gam nañ ti jügi'ñdha' tu' na jax jum kai'chdha'.

⁸ Gammiji pux jai'ch ka' dhi' nax chu joi'gi'n jum tii'ti', cham pai' dhuuk jugia', na gu' pu cham tu ju'ngi. Dai gu jaroi' na bhaankam ka tu a'gada' gu Dios na ba' jax chu'm tanoolh cham pai' ka tu a'gada', daipu' na xi ja aa'ñdhimii na jax ja'k jix aa'nda' gu Dios. Ni ku cham pai' jaroi'p ka tu daanda' gu jumai ñi'ook ki'n, ni ku cham kam aa'nda' sia ku jaroi' bñx aixim jix chu maat ya' dhi oi'ñga'n. ⁹ Na gu' gu jaroi' na bñx aixim jix chu mat ka' na jik tu'x chu jai'ch ya' dhi oi'ñga'n, gio gu jaroi' na bhaankam gu Dios ja aagi'ñdha' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham na jax ja'k jix aa'nda', dhi' ja'p ji buusan nam tii'tki' bhaan oipoda'. ¹⁰ Ba' jano' na pai' dhuuk pik bar maaxik ka', cham pai' ka oipoda' am dhi gook, ja'p ji buusnia' gu' nach kooksit bhain' ji ñiñña'.

¹¹ Aañ jano' nañ jir alhii kat, pui'ñ ja'k tu jimdat na jax ja'k tu jimda' maa'n gu alhii, nañ jax ja'k jiñ aa'nda', gio nañ jax ja'k tu a'gada', gio gu tu' nañ jax ja'k jix maatit kèkè'. Ba' xib nañ bar gë' maa'nkam, cham tu' pui' kia'. ¹² Pu'ñi ba'p ji bu-

usan xib aach nach jik ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, nach gu' chakui bhain' maat na jax pik jir tu'm kam gu Dios. Ja'p pix jich ñi'ñ ich panaas xib na jax no'ch jich ñiñi'ñ bhaan gu baiñum totbikdam nach jix koomgim jix maax ka'. Pu'ñi ja'k pix jup ji buusan sia no'ñ bñx aixim tiix chu maat ya' dhi oi'ñga'n, ku gu'm aaya' ji gu tanoolh nach pai' dhuuk jix bhain' machia' gu Dios na jax pik jir tu'm kam, ja'p na jax gui' bhammi dir bha ja'k na gammiji pux bhain' xiñ maat aañ nañ jax jir tu'm, maaxik mia'n dir ba tigia' ich gu'. ¹³ Ba' baik pix jum aa' nach bhaan tu daa'ñchu'nda' gammiji: Nach tu' silhkam ti jüñdhat buiñor guch Xoi'kam mi' pui' jii'mda' na jax jix aa', gio nach tu' silhkam ti jügi'ñdha' na pui' tu duña' gu Dios nat jax tii, gio ba' nach tu' silhkam jix chu joi'gi'nda'. Ba' dhi baik nañ ja aa', dhi' pik jix io'm jum aa' nach tu' silhkam jix chu joi'gi'nda'.

14

Na bhaan ba tu a'ga' gu Paablo gu jai' ñiñño'k

¹ Gammiji pim jix chu joi'gi'nda'ñ jaaduñ, gio ba' na pim gammiji bhaan tii'ti'ñchoka' na gu Dios jam makia' gu tu' nar jam a'mkam ka' bñx jima'n na pim ba' dhi' bhaan tu juana'. Dhi' pik japim jix aa'nda' na git jir jam a'mkam ka' na pim bhaankam gu Dios ja aagi'ñdha' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham na jax ja'k jix aa'nda'. ² Gu jaroi' no' pim cham maatit kèkè na jumai ñi'ook ki'n tu daan, dhi' bhaan jix maati' ka' na dai gu Dios buiñor tu a'ga, cham tu' gu jaroi' ya' kam dhi oi'ñga'n. Diilh gu ii'mdaga'n gu' na buiñor tu daanda' gu Dios, pu cham jaroi' maatit kèkè' ba'. ³ Na gu' gu jaroi' no' bhaankam gu Dios tu a'ga na jax ja'k jix aa', jix maatit kèkè' pim, ba' dhi' ki'n jum gu'nguxdhat mi' pui' xi jii'mda' pim, dhi' ki'n jix bhain' tu tatda' ka' ba'. ⁴ Gu' ba' no' jaroi' tu daan gu jumai ñi'ook ki'n na pu cham jaroi' maatit kèkè, diilh pix tum daañxi'ñdha' na ba'x bhain' kabkaidha' na ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, gu jai' ba' pu cham ja palhbui'ñdha'. Dai no' bhaankam gu Dios

ja aagi'ñ na jax ja'k jix aa' na ba' jai'p ja palhbui'ñdha', nam gu'x maatit kẹẹkẹ' na jax kai'chdha'.

⁵ Aa'ñ tii'x aa' na pim git bii'x jai' ñii'ño'k ki'n tu daanda' bui'ñor gu Dios, gu' ji nañ gu'x io'm jix aa' na pim bhaankam gu Dios ja aagi'ñdha' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham na jax ja'k jix aa'nda'. Jix io'm jir am gu' dhi' pui' ja'k, cham tu' pui' na jax nañ jumai ñi'ook ki'n tu daanda' bui'ñor gu Dios. Jir am ip dho no' gu'x jai'ch gu jaroi' nax maatit kẹẹ, dhi' ba' mi' dhir jup ja aagi'ñdha' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham na jax kai'ñkam jup kai'ch nam ba' ki'n jum gu'nguxdhai mi' pui' xi jii'mda' na jax jix aa' gu Dios. ⁶ Pui' na jax aa'ñ no' ñich jax chu'm tanoolh mu jimii'k jam bui tu daani bui'ñor gu Dios jumai ñi'ook ki'n na pim jax chu'm pu cham maatit kẹẹ, pu cham jaroi' bhaan baapkia', na gu' pu cham jaroi' maatit kaaya'. Jir tu' kub ka' pix ba' nañ mui' ba jimia' gio sia ku pimit tii bañ kai. Gu' cham no' ñich gu' tu jam a'gi na jax ja'k jix aa' gu Dios ki'n gu ñi'ook nach jax chu'm jix maatit kẹẹ, bii'x jix maatit jiñ kaaya' pim gu'.

⁷ Gio gu' dhi' ja'pni ip, no' maa'n nam jax pix tu kuuda' git gui' na ki'n tum sab, pui' na jax gu kichaar piam gu labeer, cham bhai'm kai'chdha' git gu saasab. ⁸ Gio ja'pni ip, no' cham bhai' tu kuu gu kuichdhakar gui' na ki'n tum kuichu'n no'r jigialhi', cham maatit kaaya' am gu sandaarui'x sia kut tii ba tum kuich nam jix bhai' bam duñia' nam tu kokda', ja'p jum aa'nda' am na ja'p pix tum kuichu'nda'. ⁹ Pu'ñi ba'p jam kẹẹkẹ' am gu jai' nam pui'p ti jügi'ñdha' bui'ñor guch Xoi'kam no' pim jai' ñii'ño'k ki'n tu daan, pu cham maatit jam kẹẹkẹ' am, jir tu' kub ka' pix ba' na pim ja kaichdhat tu daanda'. ¹⁰ Mui' ñii'ño'k dhop jix jai'ch ya' dhi oi'ñga'n, dai nam gu' dai gui'x maatit kẹẹkẹ' jax chu'm nam pu chu'm tu a'gada' gu ja'tkam, nam gu'x bhai' tu a'gada', gio nam jix bhai' norrada' na jax ja'k jum aa'. ¹¹ Pui' na jax aach ya' gu dii'lh jich ñi'ook, no' jaroi' maakam dir ja'k jimdat tii xi chuch a'gi'ñ, no' gu' cham mi' pui' norra na jax ja'k jum aa', dhi' bhaan jach pu machia' na cham tu'r

ya' kam ka'. Gio aach ya' dir mu ja'k ba pui' ip no'ch tii xi chu ja a'gi'ñ ki'n gu ja ñi'ook mu pai' maakam ja'k no'ch cham mi' pui' norra na ja'k jum aa', dhi' bhaan pu machia' am nach cham tu'r mi' kam ka'. ¹² Pui' kuñ ba'p jam titda na pim gui' pik jix aa'nda' nar jam a'mkam ka', na jax chu'm jam palhbuidha' na pim ki'n bii'x jix io'm kaapakaidha' na pim ti jügi'ñdha' bui'ñor guch Xoi'kam.

¹³ Ba' no' gu' jaroi'r a'mkamu'n na tu daanda' gu jumai ñi'ook ki'n, xi chañia' ip gu Dios na pui'p jir a'mkamu'n ka' nax maatit kẹẹkẹ' dhi jumai ñi'ook na ba'p ja aagi'ñdha' bii'x nam jik mi' pai' maap jup tui'ka' na jax jir jum duukam. ¹⁴ Na gu' no'ñ tu daan bui'ñor gu Dios gu jumai ñi'ook ki'n, jir silhkam nañ dai guñ ii'mda' bhaan tu daanda' cham jiñ matda' ir. ¹⁵ ¿Jax japim ba' ja'k ilhii'ñ nach duñia' jai' dhit no' pu chu'm jir jich a'mkam? Aa dho nach bii'x gook ki'n tu daanda', jich ii'mda' bhaan gioch matda' ir. Sia no'ch kantaarxi'ñ gu Dios, jich ii'mda' bhaan nach kantaarxi'ñdha' gioch matda' ir ip. ¹⁶ Na gu' no'ñ daiñ ii'mda' bhaan tu daan, ba' no' gu' xiñ kẹẹ ip jumai na chakui bhai' maat gu ñio'ki'ñ gu Dios, cham maatit jiñ kaaya' nañ tii taxchaabgi'ñdha' gu Dios, pu cham mat ka' ba' nañ jax ja'k tu dañia'. ¹⁷ Cham tu' ba' tu' ki'n palhbuidha' iñ gu jumai na tiiñ bii'm tu dañia', sia ku ñich gu' aa'ñ joidham tii'x bhai' xi dhuu na ñich taxchaabgi gu Dios. ¹⁸ Jir jiñ a'mkam dho ip aa'ñ nañ tu dañia' bui'ñor gu Dios gu jumai ñi'ook ki'n, cham tu' na cham. Jix io'm jix bhai'x maatit tu daan iñ, cham tu' pui' na jai' dhit aapi'm. Aa'ñ dhi' bhaan taxchaabgi'ñ gu Dios. ¹⁹ Gu' ji na gu' nañ pai' dhuuk ja bui bap tui'ka' guch Xoi'kam jügi'ñdham, aa'ñ cham tu' jumai ñi'ook ki'n tu daanda', nañ gu'x maat nam cham maatit jiñ kaaya', cham tu' ki'n ja palhbuidha' gu' sia kum tiiñ kẹẹ. Pui' kuñ ba' jik jix chamaam pix ñokia' na xim kaima ka', na gu'r tu' kub ka' sia ñich mambhii'x miil ñio na ñich tu daani bui'ñor gu Dios no'm gu' pu cham maatit jiñ kẹẹ.

²⁰ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, dii'lh japim jix bhai' xim ga'ngada' na jax ja'k jix bhai' ji chu buusnia' dhi' nañ tu' bhaan tu

a'ga. Ja'p na g'e'ger ja'tkam japim bhaan xim ga'ngada', cham tu' ja'p na tu' a'aalh nam gampai' pix ti ilhii'ndha'. Ji' ji gu tu' nar ua'tulhdhara' na pim gampai' pix ilhdhat cham pu buada', ja'p na gu a'aalh nam gu' cham tu' ua'tulhdhara' bhaan titii'ndhoka'. ²¹ Gio gu' ja'pni'p jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam: “Jup kai'ch gu Dios: Jai' ñiiñio'k ki'n jañ tu ja a'gidha' dhi Israel kam ja'tkam, jiñ a'mkam tu ja a'gidha' am gu mik dir kam nam jai' ñiiñio'k ki'n tu a'ga, gu' ji nam gu' sia pu'ñi ja'k cham mi' pui' jimia' nañ jax jix aa'.” ²² Dho jaiñ, dhi' bhaan jix maati' na cham tu' tum a'ga gu jai' ñiiñio'k ki'n ja bui gui' nam ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gu' ja'pji sap dai ja bui gui' nam cham ti jügi'ndha'. Ji' ji no'ñ bhaankam tu a'ga gu Dios na jax ja'k jix aa' na ba' ja bui tum a'ga gui' nam ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, na gu' dai dhi' ja bui tum a'ga gu pu chu'm, cham tu' ja bui gui' nam cham ti jügi'ñ. ²³ Kani no' pimit ba ji tu daani buiñor gu Dios maap jim jumpadak, no' gu' maadit mi'p tu'ii' ip gu jaroi' na cham pik ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam piam ku gu' pu cham ti jügi'ñ, dai na ja'p pix mi' jam k'e'e. Ba' no' pimit gu' aapi'm bix ji'ma'n jai' ñiiñio'k ki'n bhai' ji tu daani, pui' dhom aaga' gui' na pim bax ñanaanbi'. ²⁴ Gu' cham no't gu' jaroi' maadit bhai' ji chu a'ga ki'n gu ñi'look nam jax chu'm jix maati' k'e'e bix na ja aagi'ndha' na jax ja'k jix aa' gu Dios, na gu' xim ga'ngada' ba' gui' na ja'p pix jam k'e'e. ²⁵ Katti ba' iam dhi' bhaan ba machia' na jax jir tu'm ilhdhai ba dañia' gu Dios o'lhia'n ki'n kikboi, ba ti jügi'ndha' ba' mi' dhir na silhkam jam a'm ti ni'ñ gu Dios.

Na ba ja aagi'ndha' gu Paablo nam pui' ja'k tu daanda' na jax ja'k jix bhai' ji chu buusnia'

²⁶ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, palhiip pix jañ ba tu jam a'gi'ndha' dhi' nañ jax chu'm bhaan tu jam a'gi'ñ. Na pim pai' dhuuk pu'ñi maap jum jumpadai ba ji chu dañia' buiñor gu Dios, jai'm tu kantaaru' bhaan dir gu Saalmus ta'm na tu ua'ñix, jai' ba nam tu ja mamtuxdha' gu jai' nam

jax ja'k tui'ñgida', piam nam ja aagi'ndha' jax ña ja jurtu'nka' gu Dios. Jai' ba' nam pu'ñi jai' ñiiñio'k ki'n tu dañia' buiñor gu Dios, jai' ba' nam ja aagi'ndha' gu jai' nam jax kai'ñkam jup kai'chdha' dhi' nam ba tu dañia' jai' ñiiñio'k ki'n. Jax ña pim ja'k ki'n jix io'm kaapakaidha' na pim ti jügi'ndha' buiñor guch Xoi'kam na pim pui' xi chu duñiidha'. ²⁷ Ba' jai' no'm pu'ñi bax chu a'gak jai' ñiiñio'k ki'n, ji'k gook piam baik nam tu a'ga', cham tu' mui'. Gio ji'ma'n pix nam mui' ji chu a'ga', cham tu' maap maa'n jimdam. Gio nam jix jai'ch ka' gui' nam jix maati' ja k'e'e nam ba' mi' dhir jup ja aagi'ndha' gu jai'. ²⁸ No' cham jaroi' jai'ch, pui' dho cham jaroi' tu a'gada' ja bui guch Xoi'kam jügi'ndham. Ji' ji na dilhkob ja'k xi jimii silh tu a'gidha' d'ilh gu Dios. ²⁹ Gio gui' nam jix chu a'gak ka' na jax ja'k jix aa' gu Dios, pui' gook piam baik jam pix jup tu a'ga', cham tu' mui', gio pui' ji'ma'n pix ip, cham tu' maap maa'n jimdam. Ba' gu jai' nam mi'p tui'ka', dai nam xim ga'ngada' no' moor pui' na jax kai'ch piam ku gu' cham. ³⁰ Gu' ba' no't gu' jotmoda' maadit jax jurtuda gu Dios gui' nam mi'p tui'ka' na ka tu a'gada' gu jumai, dhi' bi'pi' xi chiñia' pim na xi jam aagi'ndha' jax ña jurtu'n ka' gu Dios, gu jumai ba' ka xim ñira'. ³¹ Pui' ja'k japim duiñchu'nda' na jax ja'k jix bhai' ji chu buusnichgida' nam pai' dhuuk pu'ñi bax chu a'gak ka' jai' na jax ja'k jix aa' gu Dios, nañ gu' aañ jix aa' na pim jix bhai' tu maachidha' gio na pim dhi' ki'n jum gu'nguxdhat jum dikoo'ndhatgida' na pim mi' pui' xi jüimda'. ³² Gu jaroi' na bhaankam gu Dios ja aagi'ndha' guch Xoi'kam jügi'ndham na jax ja'k jix aa', jum aa' na mi' pui' tu a'gada' na jax ja'k jum aa' nam tu a'gada' gui' na pu chu'm ki'n ja daraas gu Dios, cham tu' na bix aixim kaichdha'. ³³ Na gu' gu Dios cham aa' nam bix aixim jum aa'nda' gu ja'tkam nam cham maati' ji k'e'e gu tu', gu' ja'pji na jax ja'k jix bhai' ji chu buusnichgida' ja bui.

Ba' pui' nach jax ja'k jup ba duiñchu' bix nach ji'k ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, ³⁴ nam gu u'uub pix cham ñiokda' na pai' dhuuk tum a'gada' gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' pai' na pim maap jumpax ka' daich

Xoi'kam jügi'ñdham, gu' ja'pji nam tu' ka'm ja nai'ñdha' gu ja bipna' nam mi'p tui'ka', pui' na jax tu aagix gu ñio'ki'ñ gu Dios. ³⁵ No'm jix bhai'x maachik gu tu', mummi pai' kia'mi'ñ eëji diilh tikka' gu binga'n na jax jir jum duukam gu tu', cham tu' na mi' bhai' ba ti tikkada' na ka tum a'gada' gu ñio'ki'ñ gu Dios.

³⁶ Jix maat japim gu' nat cham tu' jam bui dhir jai'chdhir gu ñio'ki'ñ gu Dios, ja'kbui' kat jam bui ai gu'. Ni ku pim cham jax jum aa'nda' nat dai aapi'm jam bui ai, mui' kap ji nat pui'p ba ja ai. ³⁷ No' jaroi' pui'm aa' na dhi'r a'mkamun na ja aagi'ñdha' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham na jax ja'k jix aa' gu Dios, piam ku jaroi' pui'm aa' na mi' pui' jim na jax jurtudim gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda', dhi' bhaan matgilhia' na silhkam jir pui' no' ti jügi'ñ na Dios pix pui' ja'k jix aa' dhi' nañ ji'k jax mu tu jam ua'ñi'ñ. ³⁸ Ba' no' gu' cham ti jügi'ñ, dhi' bhaan jix maati' ka' na cham tu'r pui' ka', ba' guch Xoi'kam cham tu'p kam buixdha' ip buiñor.

³⁹ Ba' aañ pu jam titda aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, na pim dhi' pik bhaan titi'ñchoka' na git jir jam a'mkam ka', na pim ja aagi'ñdha' guch Xoi'kam jügi'ñdham na jax ja'k jix aa' gu Dios. Gio cham tu'ñ ja'p kai'ñkam jup kai'ch ip na pim cham ja do'ñchoka' jai' dhit no'm jix chu daañik jai' ñiiñio'k ki'n. Jir am ji no'm jix chu daañik, ⁴⁰ dai pix ji na pim mi' pui' tu duiñchu'nda' na jax ja'k jix bhai' ji chu buusnichgida' jam bui bix.

15

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nat guch Xoi'kam duadik giop buus mi' dhir koi'ñga'n tir

¹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, xib jañ ba' giop xi jam ti'ñchoixdha' na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam dhi' na ñich jax chu'm tu jam a'gi, dhi' na pim bhaan ti jüñdhat mi' pui' jüim sia gu xib. ² Dhi' pix jix bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam cham mu ja'k jam bhichdha' na pim pai' gammiji mi' pup jum tulhiñdha' no' pim gammiji mi' pui' xi jüim na ji'k jax jum kai'ch na

pimit kai jano' na ñich tu jam a'gi. Na gu' no' pim cham mi' pui' jüim, jir ja'p pix sia ku pim ti ti jügi'ñ.

³ Jano' na ñich jax kia'pix bhammi tu jam a'gi aapi'm jiñ jaaduñ, dhi' pix jañich jup jam aa'ñ na ñich aañ jax chu'm jup tu maat. Ja'pniñ jam titda nat guch Xoi'kam jich a'mkam muu ki'n guch ua'tulhdhara'. Ba' ja'pni tu ua'ñix maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam ⁴ nat baik tanoolh mi' juruun na mit pai' ti gu tukga'n, mi' dhir ba' gio dua'ñdhak jup buusai' gu Dios. Gio ja'p iam ja'pni tu ua'ñix ⁵ nat mi' dhir maa'n kap bam maax buiñor gu Peegro, mikkat bix ja bui bam maax gu noonbi'ñ. ⁶ Jix io'm mikkat ja bui bam maax jix chamaam sianto gui' nam buiñor ti jügi'ñ. Mui' pui' dudua am xib gui' na mit maaxik ti, sia ku mit gu' jai' dhit ba koi. ⁷ Mikkat buiñor bam maax ip gu Santiago, mikkat gio bix ja bui bam maax ip gu noonbi'ñ.

⁸ Mikkat dai aañ pix jiñ bui bam maax, cham tu' jumai buiñor kam maax, ja'p ji buusan nañ bar jigix ga'n pix. ⁹ Pui' kuñ ba' cham tu' ka'm jiñ ilhii'ñ ja bui gui' nam büp' dir pu bar noonbi'ñ guch Xoi'kam, ni ku iam xiñ ñamuk nañ pui'ñ chiti'nda' nañ pui'p jir nobii'ñ guch Xoi'kam, nañ gu'x ja bhaamkidhat gui' nam kaichgida', jir ja'tkam tugi'ñ ka' gu' ti gu Dios. ¹⁰ Gu' ji nat gu' xiñ joi'mdak jiñ chigik diilh gu Dios pu chu'm ki'n jiñ dhai nañ jir nobii'ñ ka' guch Xoi'kam, pui' nañ jax bar nobii'ñ ba' pui' xib. Ba' cham tu'r tu' kub buiñor gu Dios nat xiñ joi'mdak pu chu'm ki'n jiñ dhai, na ñich gu' gë' bhaankam ba tu jua, cham tu' pui' na jax gu jai' nam jup jir noonbi'ñ guch Xoi'kam. Sia ku gu' cham tu' moo aañ diilh nax bhaai' nañ tu jua, gu' ja'pji gu Dios pix na xiñ joi'mdat jiñ palhbui'ñchu'. ¹¹ Ku gu' cham jax bua ji sia ku ñich aañ tu jam a'gi piam sia kum gu jai' noonbi'ñ guch Xoi'kam tu jam a'gidha' git, na gu' maa'n nam jax pix pu chu'm jup tu jam a'gidha' git na pim jax chu'm bhaan ti jüñdhat mi' pui' ba jüim xib.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nam dud-uadii giop baapmigia' gui' nam ba ko'ix ka'

¹² Ba' aach pu chu'm nai' tu a'gim nat guch Xoi'kam duadik giop buus mi' dhir

koi'nga'n tir, gu' ji na gu' jai' dhit aapi'm sap pui' kai'ch nam gu koi'nga'n cham ji'xdha' duduadii giop ka baapmigia'. Jax japim ba' duukat pui' kai'ch? ¹³ No'r silhkam ka' git nam gu koi'nga'n cham ji'xdha' duduadii giop ka baapmigia', dho bak pui mi' pai' kaat gu tukga'n guch Xoi'kam na mit pai' ti. ¹⁴ Gio no'r silhkam ka' git nat guch Xoi'kam cham tu' duadik giop buus mi' dhir koi'nga'n tir, dho bak pur cham tu' ip nach nai' pu chu'm tu a'gim, ni ku pu cham tu' bhaai' sia ku pim aapi'm pui' ja'k ti ba ti jügi'n. ¹⁵ Gio bhaankam iatda'ch pix git gu Dios nach pui' kai'ch nat gui' dua'ndhak buusai' mi' dhir koi'nga'n tir guch Xoi'kam sia kuch gu' tiix maat na cham tu'r silhkam, no' gu' pui' cham ji'xdha' giop duduadii ka baapmigia' am gu koi'nga'n. ¹⁶ No' pim aapi'm pui' ja'k ti jügi'n nam gu koi'nga'n cham ji'xdha' duduadii giop ka baapmigia' nañ jax ba kai'ch, dhi' bhaan jix maati' na pim sia pui' ja'k ti jügi'n nat guch Xoi'kam cham tu' duadik giop bam. ¹⁷ Gio pu cham tu' bhaai' sia ku pim aapi'm ti ti jügi'n buiñor guch Xoi'kam no't gu' pui' cham duadik giop buus guch Xoi'kam mu dir koi'nga'n tir, maa'n na jax jam a'm jup tu'ii' ba' gu ua'tulhdhara'. ¹⁸ Gio gui' na mit ba koi' ti xi chi jü'ndhak buiñor guch Xoi'kam, pu mai' ba suulh jamit ip bak. ¹⁹ Ja'p moox buam aach nach ji'k ti ba ti jügi'n buiñor guch Xoi'kam no' gu' dai ya'ch chutku' bhaan nach ka dudua nax bhai' tuch jimda', mi' dhir nach pai' ko'ya', pu cham maat ich no'x bhai' tuch jimia' ka' ba' cham.

²⁰ Gu' ji na gu' maaxik jir silhkam nat guch Xoi'kam duduadik giop buus mi' dhir koi'nga'n tir. Ja'p ji buus na jax gu bhaidha' na maa'n biipi' bhaaya' na ba' gu jai'p ba bhaaya', nach gu' aach mi' pui'p bhichu' nat pai' bhii guch Xoi'kam. ²¹ Pui' nat jax chum duu bijik nat maa'n pix bhaan dir gu maa'nkam jai'chdhir gu muuki', xib pu'ni ip, maa'n pix jup jai'chdhir gu maa'nkam nat pui' ja'k jup tu duu nam duduadii baapmigia' gu koi'nga'n. ²² Piam ja'pni ip, jax ña pim ja'k jix maati' kaaya': Gu Adaan pui' ja'k jich boi'ñxi nach jir tu ko'dam ka', ba' guch Xoi'kam pui' ja'k jup jich boi'ñxi nach duduadii giop baapmigia' nach ka

ko'iix ka'. ²³ Gu' ji na gu' dhi' aagix na pai' dhuuk pui' tum duña', pui' na jax guch Xoi'kam nat biipi' duadik ba buus mi' dhir koi'nga'n tir, aach ba' nach ji'k ti jügi'n buiñor gatuuk duduadii baapmigia' na pai' dhuuk gio bhai'p jimda'. ²⁴ Jano' ba' bam aaya' nam tiimo' dhi oi'nga'n, ba' guch Xoi'kam gampai' ja iabu' gui' nam kar g'e'g'erkam ka' ya' dhi oi'nga'n, gampai' pix ji bi'ya' am, sia gui' na kax bhaai'n ka' nam biix aixim pu tu duña' na jax chu'm cham ji'xdha' jaroi' ja'p'pix pu tu duña'. Ba' dai gu Dios, Gi'korga'n guch Xoi'kam pix bax jai'ch ka' nar g'e'kam ka', na gu' guch Xoi'kam pix pui' ba tu duña'. ²⁵ G'e'kam ki'n ya aaya' gu' guch Xoi'kam dhi oi'nga'n bhaan, ba' biix pui' ja duña' nam cham tu' ki'n ji bi'ya' gu g'e'g'erkam gui' nam cham kügalhdha'. ²⁶ Jix io'm gatuuk am jup xi chibaañdha' gu muuki' na ya' kar g'e'kam ka' dhi oi'nga'n bhaan, pu cham tu' ki'n ji bi'ya' ip, pu cham ba' pai' ka jai'ch ka' gu muuki'. ²⁷ Gu Dios pix diih pui' ja'k ti na biix bitaa'n bap tu tui'ka' guch Xoi'kam na ji'k tu'x chu jai'ch. Ba' na pui' kai'ch gu Dios na biix bitaa'n bap tu tui'ka' guch Xoi'kam na ji'k tu'x chu jai'ch, cham tu' na biix jum aagit jup kai'ch gu Dios na bitaa'n bap tui'ka' guch Xoi'kam. Jax dhui na gu' gui' pix ba' pui' tu duiñchu' na bitaa'n bap tu tui'ka' guch Xoi'kam biix na ji'k tu'x chu jai'ch. ²⁸ Ba' na pai' dhuuk biix bitaa'n bap tu tui'ka' guch Xoi'kam, guch Xoi'kam diih pui'p jum duña' na bitaa'n jup tui'ka' gu Dios, na gu'r Gi'korga'n. Na gu' gu Gi'korga'n pui' ba tu duña' na biix bitaa'n bap tu tui'ka' na ji'k tu'x chu jai'ch, biix ba' bhaan jup tu tui'ka' gu Dios na ji'k tu'x chu jai'ch.

²⁹ Jai' dhit sap ja a'mkam jup jum bopkon japim gui' na mit ba koi' cham jim bopkonak suudai' ki'n sia ku mit ti ba ti jü'ndhak buiñor guch Xoi'kam, na pim sap ja'p jim aagit nam pu'ni dhui jimia' buiñor guch Xoi'kam. Gu' ji no'm gu' pui' cham ji'xkat duduadii giop baapmigia' gu koi'nga'n, jax ku pim ba' ja a'mkam jup jum bopkon? ³⁰ Gio aach nach tu a'ga guch bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, jax kuch ba'p jich dhikoo'ñdhatu'

nach nai' tu a'gim sia pui'ch chulhiiñat gammiji? ³¹ Jix maat japim dhoñ jaaduñ nam gammiji pix xiñ mu'aak ka' gu ja'tkam nabap tanoolh, ku gu' aañ jix bhai'ñ chaat ji na pim aapi'm ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. ³² Gio bhammi dir Eepeso ñich jup tu daa ja bui gu ja'tkam jix bhaa'mnagim nam ja'p tu jim na gu gampix kam nam jix chu bhaa'mna'. Pur ja'p pix bak ba' sia kuñ jax jiñ bua, nam gu' pui' cham ji'xdha' giop duduadii baapmigia' gu koi'ñga'n, dai ba' pui' pix bax bhaai' nam jax kai'chdha' gu ja'tkam nach pui' xi chu buimii nach jax ilhii'ñ na kapbhai' kam kii' dhi a'oo. Na gu' no't bam kajaa, cham tu' ka bhaai'n ka' gu tu' nach jax dhuñia'.

³³ Chaam tu' ji nar pui'ñ jaaduñ, cha'pim nai' pix ja jügi'ñdha' gu jai' jax nam kai'chdha'. Na gu' maaxik jir pui' na saak jax kai'ch maa'nnim gu jaroi', na cham jir kii' no'ch ja büm jiiim gui' nam maakam ilhii'ñdha' gu tu', no'ñ gu' aañ ti pui' ja'k ilhii'ñ na jax jir mi' pui', cham tu' ba' pui' ji chu buusnia' nañ jax ti ilhii'ñdha'. ³⁴ Cha'pim kam ua'tulhi'ñdha'ñ jaaduñ. Jix bhai' pim xim ga'ngidhat mi' pui' xi jiiimda' na jax jir am, pui' pim ja'k mi' pui' xi jiiimda' na jax ja'k bhaan jix maati' ka' na pim jix bhai' jam jur bia'. Ja'p tu jim japim gu' jai' dhit na pim panaas pu cham maat gu Dios, pui' kuñ ba' pui' jam titda na pim ba' iam jix xi'irai mi' pui' ba jimia'.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nam jax ja'k duduadii giop baapmigia' gu koi'ñga'n

³⁵ No' maadit jaroi' ti tikka nam jax ba' ja'k ba jim duñia' gu koi'ñga'n nam pai' dhuuk duduadii ba ji baapmigia', no' gu' jax kai'ch na jax ba'r tu'm ka', no' maaxik gio tuuku' binkam jup bamgia' ka' ba' cham, ³⁶ jix ñaanbim kai'chdha' gu jaroi' no' pui' kai'ch, maaxik jix maati' gu' sia tu' na pix. Pui' na jax gu jaroi' no't ba ii gu jax chu'm kaichuk, bii'pi' dibaa' gu kaichuk na ba' mi' dhir takchai bhai' ba buusnia'. ³⁷ Gio bar jaagam ka' na bhai' ba buusnia', cham tu' kar kaichuk ka'. Na gu' gu kaichuk nax jai'ch, jai'r ka'kbulhik, jai'r gai cheteb ja'p na jax gu tiriik. ³⁸ Na gu' gu Dios pix pu chu'm jup duñia' jax ña tu'm jix aa'nda' na buusnia', sia moo nar

jax chu'm kaichuk ka' git, dai na pu chu'm tu jaa'nka' na jax chu'm aagix na ba' bhaan jix maati' ka' na dhi'r di' gu jax chu'm na mim ixia'. ³⁹ Gio pui' na jax gu tu' nam jix chu jai'ch ya' dhi oi'ñga'n, na gu' cham tu' maa'n nam jax chu'm bii'x. Aach nach jir ja'tkam, cham tu' pu chu'm ich nam jax chu'm gu sasoi' gio gu gampix kam nam jix chu jai'ch. Sia gu boptop jir maakam tu'm am gio gu u'ji'. ⁴⁰ Ba'x dhaam ja'k pu chu'm jup jix chu jai'ch am nam jax chu'm jix chu jai'ch ya' dhi oi'ñga'n, dai nam pu chu'm ki'n a'bhartudhix na jax chu'm jix aa' gu Dios nam jix jai'ch ka' gux dhaam kam, ja'p nam jax chu'm ki'n jup a'bhartudhix gui' nam ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch. ⁴¹ Gio bii'x ji'ma'n jir maakam tu'm am, pui' na jax gu tanoolh na gu' cham tu' puchu'm jup tu tonni'ñ na jax chu'm tu tonni'ñ gu masaa'n, gio gu chichia' maakam tu'm jup mimiimda' am, sia ji gu' diilh dai chiichia' bii'x aixim tu'm xi mimiimda' am jai'. ⁴² Pu'ñi ba'm duñia' am gu koi'ñga'n jano' na pai' dhuuk jum aaya' nam gio duduadii baapmigia'. Dibaa' dho dhich chutku' nam pai' dhuuk jich yaaspa'. Gu' ji na gu' nach pai' dhuuk duduadii giop baapmigia', cham tu' ka ti di'nbarda' ich, nach gu' cham tu' kar tu ko'dam ka'. ⁴³ Gio gu' na pai' dhuuk dibaa' guch chutku', jix buam tu'm jup jum duñia', gu' ji nam gu'x a'bhar jup jim dui ba bubuakia' jano' na pai' dhuuk jum aaya' nam giop duduad-hia', ba' cham ji'xkat ka ko'ya' am. ⁴⁴ Jir bakaax ka' dhich chutku' nam pai' dhuuk jich yaaspa', gu' ji nach gu' dai ii'mda' pix ba bubuakia' jano' na pai' dhuuk jum aaya' nach gio duduadii baapmigia'. Jix jai'ch am gu' gu tutku' ii'mda' bhaan, ja'p na jax ya' bakaax bhaan nam jix jai'ch.

⁴⁵ Jup jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam nat sap bhai' ji dhua gu bii'pi' kam maa'nkam nat ba jai'chdhir na ba' mi' dhir ya' bar kiokam ka' dhi oi'ñga'n bhaan, ba' dhi' gu jano' kam Adaan na aagit jup kai'ch. Ba' gu jumai Adaan nat xib ya'p ai, nar dhi' pix guch Xoi'kam, ii'mda'p jum duu nach ba' aach pu chu'm jup jich dhuñia' ip. ⁴⁶ Ba' dhi' ja'pnir jum duukam:

Bii'pi'ch ya' xi oipimii bakaax bhaan nach ba' gatuuk ii'mda' bap jich dhuñia'. ⁴⁷ Na gu' gu bii'pi' kam maa'nkam dibii'rix jup duñiix, gu' gu jumai nat ya'p ai gatuuk, jir jix dhaam kam. ⁴⁸ Gio bii'x na ji'k tu'x chu jai'ch dhi oi'ñga'n bhaan jir tu pu chu'm na jax chu'm gu maa'nkam gui' nat bii'pi' jai'chdhir ya' dhi oi'ñga'n. Gio gui' na ji'k tu'p jix chu jai'ch jix dhaam ja'k, jir tu pu chu'm ip na jax chu'm gui' nax dhaam dir jim. ⁴⁹ Ba' pui' nach jax jir tu'm xib na jax gu maa'nkam gui' nat bii'pi' jai'chdhir, gatuuk jach pu chu'm jup jich dhuñia' ip na jax chu'm gui' nat jix dhaam dir ya' ai.

⁵⁰ Ja'pniñ kai'ñkam jup jam titdañ jaaduñ nach cham tu' pu chu'm jimia' buiñor gu Dios na pai' dhir jir g'e'kam nach jax chu'm ya' oipo xib, cham tu' binkam dhich bakxi' ni dhich a'oo. ⁵¹ Kani nañ xi jam aa'ñdha' na jax ja'k tu duñia' gu Dios gatuuk, gui' pix pui'ñ jurtu'n nañ ba' aañ ya' dir jup jam aagi'ñdha', cham jaroi' jumaix maat gu dhi' pui': Na aach nach ji'k ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, cham tu' bii'x ko'iix ka' ich jano' na pai' dhuuk jum aaya' nam gio duduadiip baapmiglia' gu koi'ñga'n, kuch ji gu' bii'x maa'n jimdam maakam tu'm jup jich dhuñia' ji, ⁵² ja'p na jax nach maa'nnim kupiogia'. Jano' na maa'nnim pix ba tum kuichdha'x dhaam dir, duduadii bhai' ji baapmiglia' am bii'x gui' nam ko'iix ka', ba' dai gui' nach ji'k duduaka' nach ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, jotmoda' maakam tu'm jup jich dhuñia' ich. ⁵³ Gu Dios pix diilh jai'p ja duñia' dhich chutku' nam xib kar tu ko'dam, gio nam kar ti di'nbadam, pu chu'm jup ja duñia' nam jax chu'm cham ji'xkat ka ko'ya', nam pu gammiji pu ba duduaka'. ⁵⁴ Ba' jano' nach pai' dhuuk pui' bach dhuñia', bam aaya' gu tanoolh na pai' dhuuk tu aagit jup kai'ch maadit gu bijik dir kam maa'n kap nat pai' ja'pni tu ua'nak: "Ampix ma'iich jamit gu muuki', pu cham pai' ka matgir ba'. ⁵⁵ ¿Paa pich ba' ja'k jax jum duu xib Muuki' nap kar g'e'kam kat? ¿Jum ikchulh jamit aa gui' nap ki'n ka tu koo'ndat?" ⁵⁶ Gu ua'tulhdhara' pix ki'n tu koo'n gu muuki', ba' gu ua'tulhdhara' dhi' bhaan jup tu da'ngi na ji'k jax tu aagix nam tui'ñgit mi' pui' jiiimda' gu ja'tkam. ⁵⁷ Gu' ji

na gu' gu Dios jir jix bhai'kam jich bui, aañ taxchaabgi'ñ, nat gu' gui' pix pui' tu duu nach bhaankam guch Xoi'kam tu' pix bia' gu muuki'.

⁵⁸ Ba' mi' pim pui' xi jiiimda' aapi'm jiñ jaaduñ na jax jix aa' guch Xoi'kam. Jix io'm japim bhaankam xi chu juanda', cham tu'r ja'ppix ka' gu' buiñor gu Dios gu tu' na pim jax buada'.

16

Na pui' ba ja tñda' gu Paablo nam jumpada' gu tuumiñ

¹ Ba' ja'p jañ jup xi jam tñdam jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, na pim jumpada' gu tuumiñ na pim ja makia' gu jai' nam pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam gui' nam Jerusaleen oi'dha'. Pui' pim ja'k duñia' nañ jax ja aagi'ñ gu jai' nam pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam nam ji'kchi kap jum jumpadat jup tu daan na ji'x Galaasia bhaan bipio' gu dibii'rix. ² Nabap tumiñku ta'm japim ji'k bi'aidha' gu jam mai'chik na pim ba' ampik mui' ba jumpada' na pim ba' cham kia'pix bha ja'p bam tataanda' jano' nañ pai' dhuuk bhammi aaya' nañ mu jam tñ'mira'. ³ Aañ ba' diilh bhai' dhir tu ja ua'ñdhai ja makia' gu jaroi' na pim ja aa'nda' nam mu jimia' Jerusaleen nam ja do'ñchi'ñpu'. ⁴ Piam ku pim gu' jax kai'ch nañ aañ mu jimia', aañ dho mui'p jimia', dai nañ gu' pui' pix jup jix aa' nam ji'k jiñ oidha' bhai' dhir nach ba' maap. Diilh japim xi ja aa'nda' gu jaroi' nam jiñ oidha'.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo na pai' jax bhüya' na pai' dhuuk mui' ji jimia'

⁵ Nañ pai' dhuuk mui' ji jimia' nañ mu jam tñ'mira', bhai' dhir ja'p jañ bhüya' na pai' Masedoonia bhaan bipio' gu dibii'rix nañ ba' bhai' dhir ja'k ba aaya'. ⁶ Cham maat iñ no'ñ bhai' dhir jam bui buusaidha' gux jüip na ba miamlhim, ka'ñ ji ba' gu' jotmoda' pix bhai' xi e'ji jam bui maakam ja'k jup bhüya'. Ba' aañ pui'p jam titda na pim pui'p jiñ palhbuidha' gu tu' nañ ki'n bhai' dhir jimia' pai' na ja'k jum aa'nda'. ⁷ Tii dho cham aa' iñ nañ xib bhai' pix jup ba buusnichgida', gu' ji na gu' diilh jix maat gu Dios, iam git pui' ti'ya' nañ ji'k bhai' xi jam juruñxidhai. ⁸ Dai ya' Eepesoñ ya'

ka xi juruuñdha', ya' buusaidha' iñ bhaan Pentekostees ta'm. ⁹ Ya'ñ ka xi chu a'ga ya' oirit gu ñio'ki'ñ guch Xoi'kam na kapbhai' kar joidham. Jix chaat iñ jiñ jur am bhaan nam mui' ka ti jii'ñdha', sia kum gu' jai' dhit xiñ bhaamki'ñ.

¹⁰ No't bhai' ba ji buus jam bui gu Timoteo, jix bhai' pim duñia' na ba' cham tu' bhaan jax jum aa'nda', pui' bhaankam jup tu juan gu' guch Xoi'kam ja'p na jax aañ.

¹¹ Bix pix japim jix bhai' duñia' aapi'm na pim bhai' oi'dha' na pim ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam. Xi palhbuidha' pim ip gu tu' na ki'n bhañ chii'mira' ja bii'm gu jai'ch Xoi'kam jii'ñdham, aañ gu' ya' dir nira.

¹² Tiiñ soi' titda gu Apoolos na pui'p jir jich jaduun guch Xoi'kam bhaan na ji'k ja baidhai guch Xoi'kam jii'ñdham mui'p jam tii'mira', gu' ji na gu' sap cham jax jix bhaai', ku gu' sap mu jimia' ji pai' na duuk jix bhaai'n ka'.

Na ba ja tabuimgidha' gu Paablo

¹³ Mi' pim pui' xi jiidma' na jax jix aa' guch Xoi'kam, gammiji pim tu' silhkam buiñor ti jii'ñdhat. Cha'pim jum o'jolhi'ñdha', ni ku pim cham tu' bhaan jum tukgi'ñka' gu tu' na pu cham tu' mi nini'i'ñ.

¹⁴ Gio na pim pai' dhuuk jix bhai' ja buada' gu jai', tu' silhkam ki'n japim jix ja joi'mdat jix bhai' ja buada'.

¹⁵ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aapi'm jix maat nat gu Esteepanas ja bii'm gui' nam maap jir jum oi'dhagam bii'pi' ti jii'ñ jamit na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, pu cham jai'x jai'ch ka' am jano' nam pui'p ti jii'ñdha' buiñor guch Xoi'kam na ji'x Akaaya bhaan bipio' gu dibir. Xib ba' dai nam bixchu' pix ki'n ja palhbui'ñ gu jai' nam pui'p ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam. ¹⁶ Pu'ni pim jup xi chu duñia' aapi'm na jax gui' am, gam na pim jax ja nii'ñ sia gu jai' nam pu'ni bhaankam tu juan gu Dios. ¹⁷ Jix bhai'ñ ilh jañich na mit ya' xiñ eek gu Esteepanas gio gu Portunaatu gio gu Akaiku, na mit gu' jam a'mkam jiñ gu'ngux. ¹⁸ Bix aixim bhaan jiñ gu'ngux jamit, ja'p na pim jax ja'k jiñ gu'nguxdha' git no' pim diih bha jimia'. Jix io'm japim jix bhai' ja buada' gui' nam pu'ni tu gu'nguxi'ñdha'.

¹⁹ Ya' dir mu jam ñio'ki'ñ am guch Xoi'kam jii'ñdham nam ji'kchi kap maap jum jumpadat tu daan ya' na ji'x Aasia dibir bhaan bipio'. Sia mu jam ñio'ki'ñ gu Akiila gio gu Priiska, gam gui' nam ji'k ja bii'm maap tu daan ja ki'aam. ²⁰ Bix jam ya' dir mu jam ñio'ki'ñ guch Xoi'kam jii'ñdham. Gammiji pim xim ñiñio'kdhat ip aapi'm diih, pui' pim ja'k jum ñiñio'ki'ñdha' na jax ja'k bhaan jix maati' ka' na pim xim ja joi'gi'n.

²¹ Ba' diih jiñ ñob ki'n jañ palhii'p ya'p xi chu jam ua'ñidha' aañ Paablo nañ bhaan jam tabuimgidha'.

²² No' jaroi' maadit cham soi'm ilhdhat daan guch Xoi'kam, aañ pu kai'ch na cham bhai' tu jimia' dhi' dhi' jaduun, gammimmi tulhiiñchuda' gu Dios. Ba' aañ ya' dir pum titda aapi' Ge'kam jich Xoi'kam nap jootom gio bhai'p xi jimda' git.

²³ Ba' guch Xoi'kam pix gammiji jam a'm ti niidhidha' bix ji'ma'n. ²⁴ Aañ pu gammiji xi jam joi'gi'nda' bhaankam guch Xoi'kam, sia pik nar pai' dhuuk ka' git.

Ja'pni daipu'.

**GU GATUUK KAM UA'NA'N
GU PAABLO NAT GIOP TU JA
UA'ÑXI GUI' NAM TI JHGI'Ñ
BUIÑOR GUCH XOI'KAM NAM
KORIINTO OI'DHA'**

Na ba ja ñio'kdha' gu Paablo

¹ Aañ Paablo nañ jir nobii'ñ guch Xoi'kam, nat gu Dios pix pu chu'm ki'n jiñ dhai, jam ñio'ki'ñ iñ biima'n gu Timoteo nar jiñ jaduun jich Xoi'kam bhaan. Aapi'm jach jam ñio'ki'ñ na pim bhai' dhir oi'dha' Koriinto na pim pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gam sia gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham nam nai' ja'p jup tu'ii' bix na ji'x Akaaya bhaan bipio' gu dibiir. ² Ba' gu Dios jich Gi'kora' gio gu Gë'kam jich Xoi'kam xi jam joi'mdat jam a'm ti nüdhidha' am na ba'x bhai' tu jam jimda'.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nam bix taxchaabgi'ñdha' gu Dios

³ Gammiji'ch taxchaabgi'ñdha' gu Dios gui' nar Gi'korga'n gu Gë'kam jich Xoi'kam, na gu' gammiji' xich joi'mdat jich gu'nguxi'ñ. ⁴ Jich gu'nguxi'ñdha' no'ch tu' bhaan jich chulhiiñ nach ba' ya' dir ja'p ja'k pui'p ja gu'nguxi'ñdha' gui' nam pui'p jum tulhiiñdha'. Ja'xbui'ch jup ja gu'nguxi'ñdha' na ji'x jich gu'nguxi'ñdha' aach gu Dios. ⁵ Ja'xbui'x io'm jich chulhiiñ ich gu' nat ji'x jum tulhii guch Xoi'kam ya' dhi oi'ñga'n, gio ja'xbui'p jich gu'nguxi'ñ ip gu Dios nat ji'x gu'nguxdhimik guch Xoi'kam jano'. ⁶ Gu' ba' aach nach jich chulhiiñ, pu kai'ñkam jich chulhiiñ ich na ba'x bhai' tu jam jimia' aapi'm, na pim gu' cham mu ja'k ka bhaya' na pim pai' gammiji' mi' pup jum tulhiiñdha'. Jam gu'nguxdhatu' gu Dios ja'p na jax jich gu'nguxdhatu' aach na pim ba' cham jum o'jolhdhat mi' pui' xi jii'mda' na jax jix aa' sia ku pim jup jum tulhiiñ. ⁷ Jix bhai'x maat ich ba' na pim mi' pui' pu jii'mda' na jax jix aa' guch Xoi'kam, nach gu'x maat na jam gu'nguxdhatu'nda'.

⁸ Aañ jam aagi'ñdha'ñ jaaduñ na chich jax jich chulhii maa'nnim ya ja'p dhi Aasia dibiir bhaan, nañ gu'x aa' na pim jix mat ka'. Jix io'm tuch ma'iich, cham ka bhaai' nach jax jich dhuñia'. Ni ji'x kuch cham ka ilhii'ñ no'ch duduakam jup ka bubuakia' ya' dir, ⁹ jup jich aa' ich gu' nam jich gäbiimiich kooda'. Ba' dhi' bhaan maat jachich na cham tu'r silhkam ka' jax ñach ilhii'ñdha' dailh, gu' ja'pji dai gu Dios nach ti'ñchoka' na gui'ch palhbui'ñdha' sia tu' na pix ki'n, sia koi'ñga'n ja duduadhi'ñ gu'. ¹⁰ Gui' pix Dios gu' nat jich palhbui, jix maat ich ba' na gammiji' pui' puch palhbui'ñchu'nda', ¹¹ gam no' pim gu' aapi'm jai'ch a'mkam xi chu daan nax bhai' tuch jimda'. No' pimit mui' dhit tu daanich a'mkam nax bhai' tuch jimda', mui'p jai'chdhihia' am gu ja'tkam nam taxchaabgidha' gu Dios, nam gu'x bhai'm taat ka' na bixchu' ki'n jich palhbui'ñchu'nda' nach tu a'gim gu ñio'ki'ñ.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nat jax kai'ñkam cham mu jii Koriinto

¹² Aach cham tu'x buam jum duukam jup tu duñiim jiñ jaaduñ nach xich ga'nga, jix bhai'ch chaat ich ba'. Mi' pui' jii'm ich gu' na jax ja'k jum aa' nach mi' pui' jii'mda' nach ya' ka oipo dhi oi'ñga'n bhaan, pui' na jax aapi'm nach gu' cham tu' tu' bhaan jax jam titda ku pim gu' bhaan jix buam jup bam aa'. Gio nach gu' cham tu' pui' ja'k jujurtik na jax gu' ja'tkam ya' kam dhi oi'ñga'n, gu' ja'pji na jax ja'k jix aa' gu Dios na jaroi' xich joi'mdat jich ñiidhim. ¹³ Gui' na chich mu tu jam ua'ñxi, dai pui' pix ja'k jum aa' na pim duñia' na jax pix jum kai'ch na pimit jii'kai, cham tu' na bix aixim jir jum duukam. Tiñ tu jam daañxi'ñ na pim git iam mi' pui'x maatit kaaya' na jax pix kai'ñkam jup jum kai'ch. ¹⁴ Gio gu'ch ñii'ñ japim aach nach jax ja'k mi' pui' jii'm, ji'x bax maat japim ba' na jax ja'k jum aa' nach mi' pui' jii'mda' na jax jix aa' guch Xoi'kam. Gu' ba' no' pimit gu' mi' pui' jii na jax aach, jix bhai'm ilhdha' pim jich bui jano' na guch Xoi'kam gio bhai'p jimda', na pim gu' ba machia' nar silhkam ka'. Aach ba' pui'x bhai'p jich ilhdha' jam bui.

15 Ba' nañ pui' jiñ aagit bñx dhi' nañ jax jam titda, pui' bañ aagik jañich nañ mu jam guguuxdhara', gookim jañ sap git bhai' ji aaya'. 16 Nañ gu' sap bñpi' bhai' xi jam eñji git nañ Masedoonia ja'k bhñya', gioñ sap ba' bhai'p bhñya' git nañ ja'k gixia'. Ja'p jañ sap ba' jam tñda' git na pim bhai' dñir jiñ palhbuidha' gu tu' nañ ki'n aaya' Judea ja'k. 17 Jix maat gu Dios nañ tii pui' bañ aagit, gu' ji na pim gu' chi aapi'm pui'm aa' nañ jir gook ñiokdam. Jax dhui nañ gu' aañ dai pui' ja'k tu ñiok na jee', cham jixkat jax kai'ch iñ na cham. 18 Sias maat gu Dios nach cham tu'r gook ñiokdam, jax dhui nach gu' gammiji pui' pu jam titdada' na maaxik jir silhkam ka' jax nach kai'chdha'. 19 Jano' na chich bhaan tu jam a'gi guch Xoi'kam gui' nar Maraa'n gu Dios, jano' nach maap jiiim gu Silbaano gio gu Timoteo, cham tu' chich gio pui'p jam tñ'n mikkat na cham jir silhkam pui' na chich jax chu jam a'gi, pu pui' ja'k bii na chich jax ja'k tu jam a'gi, na gu' maaxik pui' ja'k jir silhkam. Na gu' gu Dios pix dñlh na pui' ja'k tu ñiok, ti jññdhidhat pui' kai'chdha' na pui' tu tui'ka', nat gu' guch Xoi'kam pix pui' ba tu duu na mi' pui' tu tui'ñgida' na jax jir silhkam. 20 Nat gu' gu Dios dhi' pix jich Xoi'kam bhaan pui' tu duu nat tu' ja aa'ñdhak guch bopxi kat bijik, pui' kuch ba'p kai'chdha' nach pai' dhuuk tñmoidha' nach tu daanda' buiñor gu Dios: "Ee ku pui' tu tui'ka' bhaankam guch Xoi'kam." 21 Bñx ba' maap jup tu'ii' ich buiñor guch Xoi'kam, aapi'm gio aach. Gu Dios pix dñlh pui' kai'ch nach pui' ja'k tu'ii', nat gu'ch a'm ti tñ nach aach jir ja'tkam tugi'ñ ka'. 22 Ba' na bhaan jix maati' ka' nach aach jir ja'tkam tugi'ñ, jich chajaan gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n, gam nach ba' dhi' bhaan machia' na gatuuk gē'p jum duukam tuch makia'.

23 Ba' na ñich jax kai'ñkam chakui mu jam tñgim na ñich jax bañ aagik, nañ tii mi' pix ka xi jam ñi'ñ dho no' pimit moo mi' pui' ba ji jii nañ jax jam titda bñpi' dir. Dios dhox maat nañ pui' kai'ñkam cham mu jimmi, gui'ñ baabuidha' guñ ii'mda' no'ñ jam iatgi'ñ. 24 Cham jir am gu' nach moop jam chian na pim mi' pui' jimia', gu' ja'pji

dñlh na pim mi' pui' xi dhuñia' cham jax ji kai'chit, na pim gu' ti jñgi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Aach dai nach mu jam palhbui'ñ pix na pim jax ja'k jix io'm jix bhai'm taatit buiñor ti jñgi'ñdha' guch Xoi'kam.

2

1 Pu kai'ñkam jañich cham mu jam tñgim na pim ba' cham jix io'm jix buam jum ñhdha' na pim bañ chigia'. 2 Na gu' no' pimit dai bhai'x buam jim ñlh no' ñich tii bhammi dir ba ai, cham jaroi' jai'ch ka' nañ gu'nguxdha' aañ, na pim gu' daix buam jum aa'nda' aapi'm. 3 Ja'p pix jañ ba' mu tu jam ua'ñi'ñ ip gio xib ja'p na jax bñpi' dir, nañ gu' cham mu jimmi nañ cham jai'x buam jup bañ aa'nda' ji jam ñidhat, cham tu'ñ gu'nguxdha' pim gu' gu pui' ja'k. Na gu' bñpi' dir na ñich mu tu jam ua'ñ, jam aagi'ñ iñ nañ jix bhai'ñ chaat jam bui nañ ja'p jiñ aagit na pim aapi'm ja'xbui'x bhai'p jum ñhdha' git. 4 Gu' pix ji nat gu' cham tu' pui' ji chu buus na pimit pai' dhuuk tii ba jñkai guñ u'uan, dai na pimit bhai'x buam jim ñlh sap. Aañ ba' bhai'x buam jup jiñ ñlh, bhai' ji susua ñich dho gu', na ñich gu' tii cham tu' pu kai'ñkam mu tu jam ua'ñ na pim bhaan jix buam jum ñhdha', gu' ja'pji na pim dhi' pix bhaan machia' git nañ joidham xi jam joi'gi'n.

Na pui' ba ja tñda' gu Paablo nam tu uañi'ñka' gu jaroi' nat pui' buam a'ga

5 Ba' gu jaroi' na pui' bhai' dñir oirit jix buam jiñ a'ga, cha'pim jax jum aa'nda' na dai aañ jiñ a'ga, gu' ja'pji sia aapi'm na jam ia'dhi'ñ sia gu palhñp. Aañ pui' kai'ch na sia gu palhñp jam ia'dhi'ñ, na gu' cham tu' ja'xbui' jam ia'dhi'ñ na jix aañ. 6 Ku gu'x bhai' ba tu tatdat ji na pimit tu' ki'n tulhiiñchuda mui' maap jim jumpadak. 7 Dai ba' na pim ba tu uañdha' pix nat bach a'ga, cha'pim ka juanda'. Jix bhai' pim pix ba titdada' na cham jix buam jum aa'nda'. 8 Pui' pim ja'k jix bhai' buada' na jax ja'k bhaan jix mat ka' na pim jix joi'gi'n, soi'ñ jam titda na pim pui' ja'k duñia'. 9 Bñpi' dir jañich bo pu pui' ja'k mu tu jam ua'ñ na pim tulhiiñchuda' gu jaroi' no't tu' bhaan cham am bua, xib jañ ba' machia' no' pim mi' pui' jimia' pui' na ñich jax jam tñ'n piam ku gu'

cham. ¹⁰ Ba' aañ jup tu uañdha' ya' dir dhi' na pim jaroi' tu uañdha', gui' dho ji no'm aa' ip nañ bix jai'p tu uañdha' aañ piam ku gu' cham. Aañ gu' pui' pix duiñchu' na pim ba' mi' pui'p tu daa'ñchu'nda' na pim jax jiñ ñiidhat, na gu' pu'ñi ja'k jich a'm ti ñiidhidha' guch Xoi'kam. ¹¹ Gio cham tu' bhaan jich mai'chia' gu ja'ook, nach gu'x maat na dhi' bhaan tu da'ngi gam bix aixim gu tu' nar jix buam jum duukam.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nax buam jum aa jano' nat Trooas ai

¹² Jano' na ñich Trooas ai, silh jañich bhai' ai na pai' g'er kiicham nañ ba' bhai' tu a'ga' git gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam. Ba' joidham ti cham tu' jax jum kai'ch nañ nai' xi che kee, tir am kat nañ mui' ji chu ja a'gidha' git gu ja'tkam. ¹³ Gu' ji na gu' cham tu' pui' tu tatda'ñ jur am bhaan, na ñich gu' cham tu' bha ti gu Tiito nar jiñ jaduun jich Xoi'kam bhaan. Cham jañich ba' tu ja a'gi, ba jii ñich Masedoonia ja'k xi ja tabuimgidhak gu bha oi'ñkam.

Na pui' ba ja tida' gu Paablo na taxchaabgi'ñ gu Dios

¹⁴ Ku gu' aañ taxchaabgi'ñ ji gu Dios na gammijich palhbui'ñchu' bhaankam guch Xoi'kam nach ba' ja'kbui' kat ja mai'chim gux buam tum duu'nkam, nach gu' bhaankam nai' tu a'gim gu ñio'ki'ñ, bix kap ba' ja aajim gu ja'tkam nam pai' jax oi'dha'. Ja'p ji buusan gu' dhi ñio'ki'ñ gu Dios na jax gux xuu'ngi nap jum bua na joidham uub, bix kap ba' i'bhim am gu ja'tkam. ¹⁵ Aach ba'r di' pix nam jich i'bhia' gu ja'tkam, ja'p ji buusan nach a'm juulhix gui' na joidham uub, gui' nat jax chu'm jich Xoi'kam ki'n tu kubhioñ gu Dios. Bix i'bhia' am ba' gu ja'tkam sia pik nar jax ka' git, sia gui' nam mu ja'k bhuya' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha', gio gui' nam jik buiñor ja'k jup bhuya' guch Xoi'kam. ¹⁶ Gui' nam mu ja'k bhuya' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha', pui' ja'k i'bhia' am nar maimda' kam, ba' gui' nam jik buiñor jimia' guch Xoi'kam, pui' ja'k i'bhia' am na dhi' ja'kbui' kat ja dudua'ñdha'. Ba' cham pik jaroi' xim gu'nguxi'ñ na pu'ñi nai' tu a'ga' ja'p na jax aach. ¹⁷ Gio gu' aach cham tu' pu

kai'ñkam tu a'gim gu ñio'ki'ñ gu Dios nach jax dhui ja tañiim gu ja'tkam gu tuumiñ, ja'p nam jax ja'k tu jim jai' dhit. Jax dhui nat gu' pu kai'ñkam nai'ch joot gu Dios nach bhaankam nai' tu a'ga' gu ñio'ki'ñ na jax jir silhkam. Gio nach gu' maa'n tuuku' bap duiñchu' bima'n guch Xoi'kam, jich a'm jum aa' ba' nach bhaankam tu a'ga'.

3

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo na xib maakam ba tu aagix

¹ Ba' dhi' nach jik jax jam titda, cha'pim jax jum aa'nda'ñ jaaduñ nach dhi' bhaan pix jam aagi'ñ nach aach jir jix kiki' ja'tkam. Jax dhui na gu' cham tu'm aa' nach jam aagi'ñdha' nach jax jir tu'm kam, ni ku cham jum aa' nach ua'kat gu jax chu'm u'uan jam ti'ñchoda' na mi' pui'm kai'chdha', ni aapi'm kuch cham jixdhat jam tañia' na pim tu ua'naich makia' nach ba'p ja ñiñi'ñchudidha' jai' kap nach silhkam jir jix kiki' ja'tkam, ja'p nam jax bua jai' dhit. ² Jax dhui na gu' ja'p ji buusan na aapi'm diilh pix jir jich u'uan, pu chu'm ya'p tu ua'ñix gu' aach jich jujur am na jax chu'm jam jujur am tu ua'ñix aapi'm, bix dhit jich a'm tu jiñkui'ñ am ba' gu ja'tkam. ³ Jix bhai' xim kaima pui' na jik jax tu ua'ñix jam jujur am, gio aach jich jujur am pui' ip. Ja'p ji buus nat guch Xoi'kam pix bhammi dir jam a'm pu chu'm ya'p tu ua'nach jujur am nach ba' ki'n nai' ja aa'ñhidha' gu ja'tkam nach silhkam jir jix kiki' ja'tkam. Gio gu' guch Xoi'kam cham tu' gu jax chu'm na ja'p pix tu mamxi'ñ nat ki'n ya' tu ua'nach jujur am, gu' ja'pji gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n ki'n gu Dios. Ni kut cham bhaan tu ua'na gu jax chu'm ja'ppix u'uan nax jai'ch, gu' ja'pjich a'm aach sia kuch jir ja'tkam, jich jujur am silh nat tu ua'na.

⁴ Jix maat gu Dios na silhkam jir pui' nañ jax jam titda, nach gu' buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam. ⁵ Gio gu' cham tu' diilh pix nax bhaai' nach pu tu buim na pim jax jich ñi'ñ, gu' ja'pji gu Dios pix nap tu buim. ⁶ Nat gu' gui' pix pu chu'm jup jich dhuu nax maat na jax ja'k tu'm jum aa' gui' nam pu'ñi bhaankam nai' ja aagi'ñdha' gu

ja'tkam na xib maakam tu't jum aa' nam mi' pui' jiidat buiñor ti jii'gi'ñdha', nam cham tu' mi' pai' bhaan ka tu daa'ñchu'nda' gu jax chu'm u'uan na jax ja'k tu aagix, gu' ja'ppi dai na jax pix ja jurtudidha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. Na gu' jaroi' maadit no't cham am bua pui' na jax tu ua'ñix ka' nam jax ja'k tu't mi' pui' jiidat gu ja'tkam, dhi' mu ja'k bhiihdha' na pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. Gu' ba' no'm gu' bhaan pix tu daa'ñchugit mi' pui' ba jiiim na jax pix ja jurtudidha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios, cham tu' mu ja'k bhiiya' am, bhai' ja'k ja bhiihdha' gu' na pai' gammijix bhai' pu ba tu ja jimda'.

⁷ Kani na gu' jano' nat tu ua'na gu Dios bhaan gu ja'ppix joodaix ko'kmalhik na jax ja'k tu aagix ka' nam tui'ñgida' bii'x gu Israel kam, sia ku gu' mu ja'k ti bhiihdha' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha', joidham jix a'bhar ki'n ja bui ai gu Israel kam ja'tkam. Na gu' nat pai' dhuuk mu ba ja aichulh gu Moisees, joidham jix abhaar miimtu' gu buibsa'n, ba' cham bhaai' nam jax dhui bha tigia' silh buibsaram gu Israel kam ja'tkam. Gu' ba' nax abhaar miimtu' gu buibsa'n gu Moisees, dhi' nam bhaan jix mat ka' nar gè'p jum duukam gui' na tu' ja ua'tulhi'ñ, gu' ji nat gu' jik pix jur nat nai' ji tuu gu buibsa'n. ⁸ Gu' ba' no't gu' dhi' gè'kam ki'n ja bui ai gu Israel kam ja'tkam na mu ja'k bhiihdha' gu jaroi' no't cham am bua na pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha', dho bak jix io'm ji nar gè'p jum duukam dhi' nax Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'ch aagi'ñ na maakam tu't bam aa' xib nach mi' pui' jiidat buiñor ti jii'gi'ñdha' gu Dios, na gu' ja'p ji buusan na gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' bhaan tu ua'ñix. ⁹ Piam ja'pni ip, jax ña pim ja'k jix maatit kaaya': No't gu' dhi' gè'kam ki'n ja bui ai gu Israel kam ja'tkam na mu ja'k jich bhiihdha' nach pai' gammiji mi' pup jich chulhiiñdha' no' chich cham am bua tu' bhaan mi' pai', jix io'm jir gè'p jum duukam bak na bach aagi'ñ gu Dios na jax ja'k jix bhai' ba tuch jimda' ya' dir ja'p ja'k. ¹⁰ Ba' dhi' bhaan jix maatit na cham tu'r gè'p jum duukam gui' nat jax chu'm ja bui

ai jano' gu Israel kam ja'tkam, gu' matgim jix io'm ji nar gè'p jum duukam dhi' nat xib jich bui ai nañ jax ba kai'ch. ¹¹ Gam nat gatuuk nai' ji jaa nat tiix abhaar tonnichgit ja bui ai, ¿gu' dhi' gi ba' nat xib jich bui ba ai na pu gammijix abhaar miimda'? Jix io'm dho bak jir gè'p jum duukam.

¹² Dhi' pu kai'ñkam jach ba' aach cham tu' bhaan ji chotdonit tu a'ga dhi' nat gè'p jum duukam jich bui ba ai. ¹³ Cham jach tu' pui' ja'k jich dhuuk na jax jum duuka' jano' gu Moisees na iin'ka' gu buibsa'n maa'n jix xuu'ngi' jannulh ki'n, nam ba' cham nii'ñdha' gu Israel kam ja'tkam na jax ja'k jagia' na joidham jix abhaar ka miimda'. ¹⁴ Gu' ji nam gu' pu cham maatit nii'ñdha' gu Israel kam ja'tkam na jax jir tum duukam ka' dhi' nam jik jax ti nii'ñdha', sia xib jam pui' cham maatit nii'ñ. Na gu' ja'p ji buusan na pui' ja soobhi'ñ gu jannulh gui' na jax chu'm ki'n jum iin'ka' jano' gu Moisees, nam gu' cham ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, na gu' dai guch Xoi'kam jix bhaai' na ja'k ja bhiihdha' dhi' jannulh na ja iin'. ¹⁵ Cham maatit kè'è' am na jax kai'ñkam jup jum kai'ch sia kum tii tu jii'kai'ñ gui' nat jik Moisees tu ua'nak, na gu' ja'p ji buusan na gui' pix jannulh ja soobhi'ñ gu ja moom nam ba' cham maatit kaaya'. ¹⁶ Jii' ji no' mit buiñor ba ti jii'ñ guch Xoi'kam na ba' ja'k ba ja bhiihdha', jix maatit bhai' ji kaaya'm ba'. ¹⁷ Dhi' pix jir Dios gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. Ba' no' jaroi' bhaan bap tui'dhi' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', ba palhbuidha' sia tu' na pix ki'n. ¹⁸ Pui' na jax aach na gu' cham tu' tu' kach iin' guch buibas, pui' pix ba' maaxik gè' tanoor ich, na gu'ch a'm jum maaxi'ñ gu Dios na jax jir tu'm kam. Gammijich jix io'm pui'ch dhuñiim na jax jir tu'm kam gu Dios, na gu'ch Xoi'kam pix nap tu dui'ñchu', na gu'r dhi' pix gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'.

4

¹ Ba' aach cham tu' bhaan jich o'joldhat xi chu a'gichu' gu ñio'ki'ñ gu Dios, nat gu' gui' pix xich joi'mdak dhi' bhaan jich chuttu nach bhaankam tu juana'. ² Cham tu'ch pui' ja'k tu jim na jax gu jaroi' na am jix xi'iraam jum ilhii'ñdha' no'ch am mamti na tu' bhaan jich iatgi'ñ, nach gu'

aach maaxik silhkam tu a'ga gux bhaim kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, cham tu' nach aach ya' dir maakam duñiim na jax cham jir silhkam. Kani na pim jix bhaim xim ga'ngada' na maaxik jir silhkam pui' nach jik' jax tu a'ga bhaankam gu Dios. ³ Jix bhaim'x maatiit kəpə pim gu' aapi'm dhix bhaim' kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, cham tu' pui' na jax gui' nam cham ti jügi'ñ na ja'p pix ji buusan na iin gu ja buibas. ⁴ Na gu' pui' ja duuk gux buam jum duukam ya' kam dhi oi'ñga'n nam ba' cham maatiit kaaya' ni kum jix maatiit tigia', sia ku tiix abhaar miim na bhaan jum maaxi'ñ gu Gə'kam jich Xoi'kam na jax jir tu'm kam, gio guch Xoi'kam na pui' bhaan jup jum maaxi'ñ gu Dios duakam na jax jup jir tu'm kam. ⁵ Cham tu'ch ja aa'ñdhim gu' gu ja'tkam nach jax jir tu'm kam diilh, gu' ja'pji nach pui' ja titdaim na guch Xoi'kam biix jir jich Gə'kam tuk. Gio gu' pui' pix jich ilhii'ñ ich jam bui nach jir tu jam juandam tuk, nach gu' xi jam joi'gi'n bhaankam guch Xoi'kam. ⁶ Nat gu' gu Dios gui' nat tu chia bijik na mi' dhir jai'chdhilhia' gux chu maax na pai'x chu tukgam, mimiich guch jujur nach ba' pu'ñi ja bi'ñxidha' gu ja'tkam, nañ ja'pni kai'ñkam jup kai'ch nach ja aagi'ñdha' gu ja'tkam na jix jir gə'kam gu Dios, gio na dhi' pix bhaan jum maaxi'ñ guch Xoi'kam na jax jir tu'm kam gu Dios.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nam jax ja'k nakgat buiñor ti jügi'ñdha' guch Xoi'kam

⁷ Jano' nat pai' dhuuk jich maa gu Dios gux bhaim' kai'chdham ñio'ki'ñ, ja'p ji buus nat bhi'ñ jaja' ta'm gaam gux bii bapainum gui' nax dha'ram namik ya' dhi oi'ñga'n. Nach gu' aach ja'p pix ji buan na jax gu bhi'ñ jaja', pui' ku ba'x bhaim'x maati' na Dios pix jir ñio'ki'ñ dhi' nach tu a'ga, gio gu'ch a'm ti niidhidhat jich palhbui'ñchu' nach biix aixim pu tu buim na jaro' cham jixdha' pu tu duña', sia kuch gu' aach jir ja'ppix jaja'x jaikgam. ⁸ Cham tu'ch ba' bhaan jich o'jolhdhat nai' xi chu a'gichu' sia pui' jich chulhiinat biix aixim, nach gu'x maat nach cham tu' gammiji puch chulhiidha'. Pui' na jax xib sia kuch jix buam jich aa' na cham bhaim' tuch jim, cham tu'ch

xi' kam jix aa' nax bhaim' ba tuch jimda'. ⁹ Piam jai' dhit nam xich bhaamkidhat jich gaagim nam jax pik xich dhooda' git, aach cham jax jich aa', nach gu' bia' gui' na jaro'ch palhbui'ñchu'. Gio gu' chakuich koi mit sia kum ti xich koodak. ¹⁰ Ba' sia pai' na pix ja'k nach jup tui'ñgida', jich chulhiidha' ich ja'p nat jax jum tulhii guch Xoi'kam na ya' xi oilhimik, gu' ji na gu' ja'xbui'p jich palhbuidha' gu Dios nat jix jup palhbui guch Xoi'kam jano'. ¹¹ Na gu' aach nach buiñor tu juan guch Xoi'kam, jich chulhiidha' ich sia pik nar jax ka' git, nam ba' xich ñii'ñdha' gu ja'tkam nach jax ja'k nakgat maa'n nach jax mi' pui' jiiim, na gu'ch gu'nguxi'ñ gu Dios. ¹² Ba' pu'ñi pix kai'ñkam jich chulhiin ich aach xib, jich a'm jup tui'dhi' gu muuki', aapi'm ba' dai nax bhaim' tu jam jim.

¹³ Maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam jup jum kai'ch: "Aañ jum a'mkam tu a'ga, nañ gu' tu' silhkam jum bui ti jügi'ñ." Aach ba' pu'ñi ip xib, tu' silhkam jach buiñor ti jügi'ñ gu Dios nach ba' bhaankam tu a'ga. ¹⁴ Jix maat ich gu' na jax chu'm tanoolh jich dhudua'ñdhaich baapmi'ñdha' nach ba' mi' dhir buiñor bap tui'ka' gammiji, ja'p nat jax dua'ñdhak giop buusai' guch Xoi'kam na ka muukix kat. Biix maap jich dhudua'ñdhaich baapmi'ñdha' sia aapi'm. ¹⁵ Gu' ba' dhi' nach jich chulhiin, dhi' na jax dhuix bhaim' tu jam jimda' aapi'm. Na gu' no' mui'x ja joi'mdat ja a'm ti niidhim gu Dios, dhi' biix dhit taxchaabgidhat jix bhaim' taat ka' am, gə'kamtu'nda' am.

¹⁶ Cham tu'ch dho ba' bhaan jich o'jolhi'ñ, na gu' sia ku ja gi'girtaim dhich chutku', jich ii'mda' bhaan jich xixiibkam-taim ich gammiji nabap tanoolh. ¹⁷ Gio gu' ya' dhi oi'ñga'n bhaan nach jich chulhiin pur cham tu', jootom ya' dir ba bubuakia' ich gu'. Ba' dai nach ba tu mai'chia' gə'gər jup tum duu'nkam na pu cham ja'kbui' namik iam nach jix jich chulhiina' ya' dhi oi'ñga'n. ¹⁸ Ba' aañ pu jam titda aapi'm jiiñ jaaduñ nach dai bhaan titi'ñchoka' gui' nach tu' cham ni'ñ xib, cham tu'ch bhaan jup jich buixi'ñdha' gu tu' nax maax. Na gu' gui' na tu'x maax ya' dhi oi'ñga'n, gatuuk

cham pai' ka maati' ka', gu' matgim gui' nach tu' cham nii'n xib, gammiji' ji na pux jai'ch ka', pu cham tu ju'ngi, na gu'r jix dhaam kam.

5

¹ Dhich chutku' pui'p ji buusan na jax gu ba'bhak gui' nam jup ja bua gu ja'tkam ya' dhi oi'nga'n na cham tu' mui' juruuxi'n. No't jax chu'm tanoolh ma kiklhii'nchak nai' jim kajaa, cham jach jax jich aa'nda', nach gu'x maat nach jai' ba tu ba'bhak jix dhaam buiñor gu Dios na cham ji'xkat kiklhii'ncha', dai nach bhai' pix ji baapkia' nach pai' dhuuk mu jiidma'. Cham tu'r jup ja duiñ gu jax chu'm ja'tkam ya' kam dhi oi'nga'n. ² Tii aa'nda'ch git nach bhai' ba oi'nka' bhaan dhich ba'bhak jix dhaam kam, gu' ji nach gu' ya' ka dudua bhaan dhi jai'ch ba'bhak nar ya' kam dhi oi'nga'n. Pui' pix jach ba'ch ii'mda' ka xi buppa nach tiix aa' nach git gui' bhaan ba oi'nka'. ³ Gio ja'pnip ji buusan dhich chutku' na jax guch tii'dhara'. No't jax chu'm tanoolh am xi kiklhii'nchak nai' ji dhibaa dhich tii'dhara', cham tu'ch pui'x dha'npak pup oipoda', jai' tich chii'dha' gu' gu Dios ki'n gu tii'dhara'x dhaam kam. ⁴ Ba' ka xi tu nakoo' ich sia kux buam tu tatda' nach ya' kap tu'ii' bhaan dhich ba'bhak na jax chu'm tanoolh kiklhii'ncha', na gu' kam aajim nach pai' dhuuk jai' xixiibkam ba'bhak bhaan aaya'. Gio cham aa' ich nach pui'x dha'npak pup oipoda' na pai' dhuuk kiklhii'nchai nai' ji ii'nxia' dhich tii'dhara' nach ya' ka ja ti' xib, gu' ja'ppi nach jix aa' nach jai' ti' ti'ya' na cham ji'xkat ka kiklhii'ncha', jumai ii'mda' bap jich dhuñia' ich gu'. ⁵ Gu Dios pix duih gu' nat pui' ja'k tu duu nach pu'ni jai'p jich dhuñia', maaxik ba' pui' ji chu buusnia', nat gu' pu kai'nkam jich tajaan gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na ba' dhi' bhaan jix maati' ka'.

⁶ Ti jigi'n ich na pui' ji chu buusnia' sia pik nar jax ka' git. Gio gu' xib nach ya' kap tu'ii' dhi tutku' bhaan, mik jup tu'ii' ich, cham tu' amuub na pai'p tu'ii' guch Xoi'kam. ⁷ Pu cham nii'n ich maaxik, silh pix jach buiñor ti jigi'n jich jujur am bhaan ⁸ cham tu' bhaan jax jich aagit, dai nach tii bax aa' pix na

git ja'bsuni dhich chutku' jai' bap jum duñia' nach ba' buiñor ba jimia' guch Xoi'kam. ⁹ Pui' kuch ba' gammiji' pui' tii tu duiñchu' nach jax ja'k jix bhai' ji bubuakia' buiñor guch Xoi'kam nach ya' ka oipo dhi oi'nga'n bhaan, gammijich sia mi' pui' pu tu duiñchu'nda' na jax jix aa' sia kuch buiñor bap tu'ii'. ¹⁰ Na gu' bix buiñor gu'kia' ich nach ji'k ja'tkam ka' na pai' daaka' nar ge'kam ka', gui' ba' duih pu ti'ya' na tu'r jich mai'chik ka' bix ji'ma'n tu' nach jax dhuñia' ya' dhi oi'nga'n bhaan, piam ku gu' nach jich chulhii'na' pix jir jich mai'chik.

Na pui' ba ja tuda' gu Paablo nam dai gu Dios daanda'

¹¹ Ba' kapbhai' nach aach bax maat na dai gu Dios jum aa' nach tu' ka'm niidhat mi' pui' jiidma' na jax jix aa', aach ya' dir ja'p ja'k pui'p ja gu'nguxi'n gu ja'tkam nam pui' tu' ka'm jup tigi' mi' pui'p ba jimia' na jax jix aa'. Jix maat gu Dios nach pu kai'nkam pix ya' ja'p oipot pu chu'm tu a'ga, aapi'm git jup xim ga'ngada'n jaaduñ na maaxik jir silhkam. ¹² Cham tu' pim jax jum aa'nda'n jaaduñ nach dhi' bhaan ge'gekam jich chaatit pix am jam aagi'n nach jax jir tu'm kam, gu' ja'ppi nach mi' pix jam aagi'n na pim ba' dhi' bhaan xim ga'ngada' nam jaroi' silhkam bhaankam tu a'ga gu Dios, nam cham jam iatgi'ndha' gui' nam pui' xi kai'chdha' nam bhaankam tu a'ga gu Dios, sia kum gu' cham tu' silhkam bhaankam tu a'ga. ¹³ Ba' no' pim gu' jai' dhit jix nanaanbim pix jich kee pui' nach jax kai'ch, cham dho jax bua, na gu' gu Dios cham tu' pui' ilhii'n. Piam ku pim gu'x maatit jich kee, jix bhai' ji chu buusnia' dho ip jam bui. ¹⁴ Jano' dir xich joi'mdat jich a'm ti niidhim guch Xoi'kam na chich dhir maat nat gui' pix jich a'mkam muu bix, ja'p ji buus ba' na chich pu bix maa'n jimdam koi. ¹⁵ Ba' pu kai'nkam pix bix jich a'mkam muu gio nat bix jich a'mkam giop dua, nach ba' aach mi' dhir pui' pix ja'k ba tu duiñchu'nda' na jax jix aa'nda', cham tu' nach duih jax ilhii'ndha'. ¹⁶ Gio gu' cham tu'ch pui'p ka ilhii'n nam jax ilhii'n gu ja'tkam ya' kam dhi oi'nga'n, bix aixim ilhdhat kee am gu' nam bhaan tu a'ga guch Xoi'kam, sia kuch gu' aach

pui' b̄ix aixim jup ilhdhat nach chakui ti j̄iñdhat. ¹⁷ Pui' ku ba' gu jaroi' no't ba ti j̄iñ buiñor guch Xoi'kam, bar maakam tu'm ka' il'mdagaram bhaan, cham tu' pui' kia' na jax b̄ipi' dir. Ja'p ji buusnia' na jumai maa'nkam xibkam jup jum duñia'.

¹⁸ Ba' dhi' gu Dios p̄ix d̄iil nat pui' t̄i na pui' ja'k tum duñia'. Na gu' guch Xoi'kam nat jich a'mkam muu, pui' ja'k tu duu nach jix bhai' ba bi'ya' buiñor gu Dios. Dhi' pu chu'm ba' aach jup jich chia gu Dios nach nai' ja aagi'ñdha' gu ja'tkam. ¹⁹ Piam ja'pni ja'k, jax na pim ja'k jix maati' kaaya': Gu Dios p̄ix d̄iil pui' ja'k tu duu na guch Xoi'kam bhaankam pui' ja'k tu duñia' nam jix bhai' bi'ya' b̄ix gu ja'tkam buiñor d̄iil gu Dios, cham jax bua sia kum jax jix u'ua'tulhdhix. Dhi' j̄i' pu chu'm jich chia aach gu Dios nach nai' tu a'ga'. ²⁰ Bhaankam p̄ix nai' tu a'gim ich ba' aach guch Xoi'kam, ja'p ji buusan na gu Dios p̄ix d̄iil soi' ja titda gu ja'tkam nam ti j̄iñdha' buiñor guch Xoi'kam. Ba' aach xib bhaankam guch Xoi'kam soi' jam titda aapi'm j̄iñ jaaduñ na pim mi' pui' xi j̄imda' na pim ba'x bhai' ji bubuakia' buiñor gu Dios. ²¹ Guch Xoi'kam dho t̄i cham tu' tu' bhaan jum ua'tulhdhak na ya' xi oilhimik dhi oi'ñga'n, gu' ji nat gu' gu Dios jich a'mkam tu bhiiñolh, ba' pui' ji buus nat giilhim ḡe'm ua'tulh. Jix bhai' ji bii chich ba' aach buiñor gu Dios, nat gu' guch Xoi'kam jix bhai' ba duu.

6

¹ Ba' aach nach jir tujuandam tugi'ñ gu Dios, soi'ch jam titda na pim mi' pui' xi j̄imda' na jax jix aa' nat kapbhai' xi jam joi'mdak jam a'm ba ti t̄i, b̄ix aixim bhaan bax maat japim gu' na silhkam xi jam joi'mdat jam a'm ti ni'ñ. ² Jup jum kai'ch gu' gu ñio'ki'ñ gu Dios maa'n kap nat pai' tu ua'nak maadi' gu bijik dir kam:

Aañ jum kai jano' nat pai' dhuuk jum ai gu tanoolh nañ jum kaaya',

gio jano' ñich jix bhai'm duu ip nat pai' dhuuk jup jum ai nañ jum palhbuidha'.

Ba' dhi' xib tu aagit jup kai'ch, jam k̄ēk gu Dios ja'p ja'k ba jam tuttu na pim mu ja'k

ba j̄im̄it na pim pai' gamm̄ij̄i mi' pup jum tulhiiñdha'.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo na b̄ix aixim tu'm bhaan nai'm tulhiiñaim na bhaankam tu a'gim guch Xoi'kam

³ Gio gu' aach cham tu' maakam tu buim na jax cham jir mi' pui', maa'n nach jax p̄ix jam boi'ñxi'ñchu' na jax jix k̄i' ka'm ni'ñ gu Dios, nach gu'x maat na pim cham kach j̄igi'ñdha' no'ch aach d̄iil cham mi' pui' duiñchu' nach jax kai'chdha'. ⁴ B̄ix na j̄i'k jax tuch jim, dhi' bhaan jix maati' nach silhkam jir tujuandam tugi'ñ gu Dios, pui' na jax nach b̄ix aixim tu'm ki'n nai'ch chulhiiñaim, gu' ji nach gu' aach tu nakgatu'. Ya' b̄ix aixim tu'm jich a'm tum aa'nda' t̄i, gio b̄ix aixim jix chu xijai ka' panaas. ⁵ Gio nam nai'ch ḡibiidha', gam nam nai'ch kukpaidha'. Gio nax oodam tu tatda' ka' nam giilhim kai'chdha' gu ja'tkam nam cham ti j̄igi'ñdha' nach jax t̄i ja titdada'. Gam nach gamm̄ij̄i tu juanda' nach ba' mai'ch̄i gu tu' ki'n jumaip ba xia'ñdha', pai'j̄ich ua'maidha', gam nach cham koksoda'. ⁶ Sia b̄ix aixim bhaan jup jix maati' nach jax jich aa'ch jujur am, pui' na jax nach mi' pui' tu a'ga na jax jir silhkam, gio nach tu nakoo'nda' sia kuch jich chulhiiñ, gio nach jix ja joi'mdat jix bhai' ja buidha' gu ja'tkam tu' silhkam ki'n, gio gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nach a'm jup tui'dhi'. ⁷ Gio nach tu' silhkam tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam na jax jir pui', gam na b̄ix aixim jix bhaai' nach pu tu duñia', ba' dhi' bhaan jix maati' nach a'm ti ñiidhidhat jich palhbui'ñchu' gu Dios. Dhi'ch ki'n b̄ix aixim jich palhbui'ñ nach mi' pui' j̄im na jax jix aa' guch Xoi'kam, gio dhi'ch ki'n jup tu kokda. ⁸ Pai'j̄ich ja buip tui'ka' gu ja'tkam gui' nam jix bhai' kai'chdha'ch bui, pai'j̄i ba' ja bui gui' nam xich bhaamki'ñdha'. Gio pai'j̄i tu' p̄ix jich ilhii'ñdha' am jai', jai' ba' nam tu' ka'm jup jich ilhii'ñdha' pai'j̄i. Gio pai'j̄im pui'ch ch̄ida' gu ja'tkam nach ja iatgi'ñ no'ch t̄i tu ja a'gi'ñ gu ñio'ki'ñ gu Dios, sia kuch gu' aach t̄i mi' pui' tu ja a'gi'ñ na jax jir silhkam. ⁹ Gio jai' kap gui' nam t̄ix bhai' xich mat ka', mi' p̄ix ja'p gai' ti ñiidhidha' am nam chi sap panaas pu cham jich mat

ka'. Gio nam tii pup jich koodaidha' nai' ja'p, ji nach gu' xi dhuduatu'. Cham jax jich aa' ich ba', nam gu' cham jich kooda' sia kum bixchu' ki'n jich chulhiiñchu'n. ¹⁰ Gio gu' aach pu gammijix bhai'ch chaat ka', sia kuch gu' panaas pui' tu'ii' nach jix buam jich aa'. Gio mui' pui' ba ja duu chich nam jir jix chutumñigam ka' ii'mda' bhaan, sia kuch gu' aach cham tu'r jix chutumñigam ya' maaxik. Gio gu' bix jup jir tu aach ga'n nach ji'k tu' ti nii'ñ, sia kuch gu' cham tu' bia' panaas na pim jax jich ñii'ñ.

¹¹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na pim Koriinto oi'dha', bix jir silhkam dhi' nach ji'k jax jam titda, giox bhai' jam aagi'ñ ich na pim jax ja'k jix bhai'x maatit jich kaaya', gio bix jach jam aagi'ñ nach ji'k jax jix chu maat, nach gu' xi jam joi'gi'n. ¹² Pu cham pai' palhiip am cham jam kigalhi'ñ ich iam, aapi'm ji na pim ji'x am cham jich kigalhi'ñ. ¹³ Ba' aañ soi' jam titda na pim xiñ joi'gi'nda' ja'p nañ jax xi jam joi'gi'n aapi'm. Soi'ñ jam titda, nañ gu' ja'p jam ilhii'ñ na pim jir jiñ maamar.

Na pui' baja tida' gu Paablo nam cham ja bix jum titmoda' gui' nam cham ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam

¹⁴ Cha'pim ja bix jum titmoda' gui' nam cham ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Jix maat japim gu' nar jumai gux kii'p jum duukam, gio gux buam jum duukam jir jumai ip. Gio pui' na jax na pai' dhuuk jix chu maax ka', na gu' cham tu' pu chu'm jup tum maaxi'ñdha' na pai' dhuuk jix chukgam ka'. ¹⁵ Jix maat japim sia na guch Xoi'kam cham kigalhi'ñ gu ja'ook. Gio gu jaroi' na buiñor ti jügi'ñdha' guch Xoi'kam, na gu' cham tu' pui' ja'k jup tu jimda' na jax gu jaroi' na cham ti jügi'ñdha'. ¹⁶ Gio gu chiop gui' na silhkam Dios duakam bhaan ti nii'ñdha', na gu' cham tu'p jir pu chu'm ka' nam jax chu'm kir ja tuttuka' gu ja'tkam gu didios jup duiñxim. Ja'p ji buusan gu' nach aach jir chiop ga'n gu Dios duakam nach ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Jup kai'ch gu' diilh gu Dios mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam:

Aañ ja bix oirida' dhi Israel kam ja'tkam, nañ gu' ja bix kioka'.
Jir jiñ ja'tkam tuk ka' am,

aañ ba'r ja Dios tuk ka'.

¹⁷ Gio ja'p iam nap tu ua'ñix ja'pnip kai'ch ip diilh gu Dios:

Cha'pim mi ja bix oipoda' gui' nam jix buam tu jim,

bubuakia' pim mi' dhir.

Cha'pim gan da'ngida' gui' na cham jir kii' aañ jiñ bui.

No' pimit pui' duu dhi' nañ jax jam titda nañ ba' ba xi jam kigalhi'ñdha' ip gio.

¹⁸ Gammijiñ ba' pui' ba jam ilhii'ñdha' na pim aapi'm silhkam jir jiñ maamar na pim ji'k jir u'uub gio na pim ji'k jir chichio'ñ,

nañ gu' aañ ba'r jam Gi'kora' ka'.

Aañi' pui' kai'ch nañ bixchu' pu tu bua na tu' jaroi' cham ji'xdha' pu duña',

nañ gu'x io'm jir g'e'kam.

7

¹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aapi'm nañ xi jam joi'gi'n, dhi'r di' nat xib ya' pui' ba tu duuch bui gu Dios nat jax ja tidad bijik guch bopxi kat, pui' ji chu buus nat jax tii. Xib ba' aach pix bam aa' nach mi' pui' jimia' na jax jix aa' nach ba' cham tu' bhaan jix u'ua'tulhdhix ka'ch ii'mda' bhaan gioch chutku' bhaan. Jix ðbhidhat jach mi' pui' ba jiidma' gu Dios na jax jix aa', gammijich pix jix u'uañ bap tui'ñgida' gui' buiñor.

Na pui' baja tida' gu Paablo nax bhai'm taat ja bui nam mi' pui' jüim na jax jix aa' gu Dios

² Cha'pim kach bhaamki'ñdha'ñ jaaduñ, nach gu' cham tu' jax jam buixi'ñ, ni kuch jaroi' mu pai' ba gixim, ni ku chich jaroi' tu' ba ðx. ³ Cha'pim jix buam jum aa'nda' pui' nañ jax jam titda, nañ gu' xi jam joi'mdat mi' pix jam aagi'ñ. Tu' silhkam xi jam joi'gi'n iñ gu' nañ jax pu ba jam titda bixpi' dir, pu gammijiñ xi jam joi'gi'nda' nach ji'x ya duduaka' dhi oi'ña'n bhaan, sia chich chi pu gan ji koi. ⁴ Joidham jix bhai' tu tatda' gu' na pim aapi'm pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, cham tu' tu' bhaan jax jiñ aa' iñ jam bui. Gio sia kuñ gu' aañ xiñ chulhiiñat bix aixim, cham tu'

bhaan jiñ o'jolhi'ñ iñ, jix bhai'ñ chaatit jañ pìx mi' pui' xi jim na jax jix aa' gu Dios.

⁵ Jano' ñir na chich jax bhai' ñir ja'p ai na Masedoonia bhaan bipio' gu ñibir, jano' ñir jam nai' pup xich bhaamki'ñchu' gu ja'tkam, cham pai' dhuuk maa'nnim joidham cham jich juan am. Bix aixim jach ba' tich palhbui'ñchu'nda'x chotdontugit. ⁶ Gu' ji na chich gu' xib bach gu'ngux nat ya' ba ji buus gu Tiito, gu Dios pìx jich gu'ngux gu' na jaroi' tu gu'nguxi'ñ no' jaroi' bam o'jolhi'ñ. ⁷ Gio gu' cham tu' dai nat ya ai pìx gu Tiito na chich ki'n jich gu'ngux, gu' ja'pji sia na bach aagi'ñ na joidham jix bhai'm taat jam bui, na pim gu' sap mi' pui' tu ñiñchu' na jax jix aa' gu Dios. Jich aagi'ñ ip na pim sap ti xich chigik, gam sap na pim jiñ a'mkam jix buam jum aa' na jax tuñ jim, dhi' bhaan jañich jix io'm jix bhai'ñ ilh aañ.

⁸ Na ñich jax ja'k mu tu jam ua'ñ bipi' ñir jiñ jaaduñ, cham tu'ñ bhaan jix buam kañ aa' xib, moo jano' ji na ñich jix buam jiñ ilh, na pimit gu' sap jix buam jum ilh aapi'm. Ji'k tanoolh japim sap jix buam jum aa'nda' pìx. ⁹ Xib jañ jix bhai'ñ chaat na ñich jax ja'k mu tu jam ua'ñ, ku gu' cham tu' ji nañ dhi' bhaan jix bhai'ñ chaat na pimit jix buam jum ilh, gu' ja'pji na pimit jix buam jum ilhdhak gio mi' pui'p ba jii na jax jix aa' gu Dios. Dios pìx jup jir ñiñ'ñ bak gu' nach pui' ja'k mu tu jam ua'ñdha', cham tu' ba'r jich kuiñcha aach. ¹⁰ Pu'ñi ja'k tu aagi'ñ gu' gu Dios no' jaroi' cham mi' pui' jim na jax jix aa', tu' jax xi ñiñdha' na bhaan jix io'm jix buam jum ilhdha' na ba' katti juraa'n bhiji mi' pui' ba jimia' na jax jix aa'nda'. Mi' pìx jix bhai' buada' gu' na ba' cham mu ja'k bhaya' na pai' gammiji mi' pup jum tulhiñdha'. Jix io'm jir jix buam gu' gu jaroi' no't mu ja'k pu bhii, dhi' mu ja'k ti bhiiñchu'n no'ñ bhaan jurtikat jix buam jiñ aa' gu tu' na ya' dhi oi'ña'g'n jix chu jai'ch. ¹¹ Am gi ba' dhi' nat jax ja'k jam aa'ñ gu Dios, na pimit gu'x buam jum ilhdhak gio mi' pui'p ba jii na jax jix aa'. Sia ba maat japimit gu' na maaxik cham tu'ñ a'm jup tu tu'ii' pui' na ñich jax ja'k mu tu jam ua'ñ, sia ku pimit gu' ji'x ma bhaak jiñ bui. Giop ma tooto'n japimit gu' na pim jix bhai' xim ga'nga na jax jum kai'ch, giop

ba xiñ chigik japim ba'. Maaxik ba maat japimit gu' nat am gi pui' na ñich jax mu tu jam ua'ñ. ¹² Na ñich pai' dhuuk mu tu jam ua'ñ, cham pai' jax jiñ aa' iñ no'p bar jiñ kuiñcha ka' gatuuk, nañ gu' pu cham maat no' pim dhi' ki'n jix buam jup jum ilhdha'. Pui' ñich pìx jiñ aagik mu tu jam ua'ñ Dios buiñor na git iam dhi' bhaan matgilhia' no' pim tu' silhkam jix buam jum aagit jich chi'ñcho piam ku gu' cham. ¹³ Jix bhai'ñ chaat iñ ba' aañ xib na pim gio mi' pui'p ba jiiim na jax jix aa' gu Dios.

Ba' na chich tu' pik bhaan jix io'm jix bhai'ch ilh, gu Tiito nat jix io'm jix bhai'm taattugit ya' ba ai, bix aixim bhaan gu'ngux japimit gu' sap ip gio. ¹⁴ Gio gu' aañ pui' pu ba tii'n bipi' ñir gu Tiito nañ jix bhai'ñ chaat ip aañ jam bui, maa'n ba' nañ jax jix bhai'ñ chaat jam bui sia gu xib. Tu' silhkam jañ jix bhai'ñ chaat jam bui, cham tu' nañ pui' pìx kai'ch, gio dhi' nach ji'k jax jam tida, jir silhkam ip. ¹⁵ Jix io'm dhi' bhaan jix bhai'm taat gu Tiito na pimit sap cham jax ji chi'ik mi' pui' jii nat jax jam tii'n, tu' ka'm tigik japimit sap mi' pui' jii. ¹⁶ Pui' kuñ ba' cham tu' tu' bhaan jax kañ aa' aapi'm jam bui, na pim gu'r jix kiki' ja'tkam.

8

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nam jumpada' gu tuumiñ

¹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, xib jañ ba'p xi jam aagi'ñdha' nat jax ja'k matgir nax ja joi'mdat ja a'm ti ñi'ñ gu Dios gui' nam pui'p ti jigi'ñ buiñor guch Xoi'kam bix nam ji'k kap maap jum jumpadat tu daan na ji'x Masedoonia ñibir bhaan bipio'. ² Jix bhai'm taat am dhi' dhich jaaduñ sia kut bix aixim tu'm bhaan tu ja ma'iich. Gam sia kum cham tu' bia', mui' tu maakda' am gu tuumiñ buiñor gu Dios, ja'p na tu'x chutumñigam panaas. ³ Diih jiñ buupui ki'n jañ ja ñi'ñ aañ nam mui' tu maak gu tuumiñ buiñor gu Dios, jix io'm mui' xi chu makia' am sia kum gu' cham tu' bia' nañ jax ba kai'ch. Diih ip ja jujur ki'n nam tu maakda', cham tu' na jaroi' ja chianda'. ⁴ Maa'nnim jamit pu'ñi mui' maap xi jumpadak gu tuumiñ soi'ch chi'n

nach aach ja ui'dhika' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham nam cham tu' bia' ni jix. ⁵ Gio gu' tu' silhkam soi'm ilhdhak tu maa mit. Büp'i' mit soi'm ilhdhak tu maa buiñor gu Dios, mi' dñir ba' aach jich bui soi'p bam ilhii'ñ am nam pui'ch chitda nach ja ui'dhika' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham nam cham tu' bia' ni jix. Gu Dios pix gu' na pui' ja'k tu buim. ⁶ Ba' aach xib ya' dir pui' soi'p tñ'n gu Tiito na mu jimai jumpada' gu tuumiñ na pim pai' maap jum jumpadat tu daan, kat japim chi ba' iam jix ja joi'mdai gu jai' tu makia' jix na pim pui' pup jum duuk. Nat gu' dhi Tiito pu ba tu jumpai büp'i' dir gu tuumiñ bhai' jam bui, dhi' ba' gio mui'p jimia' xib. ⁷ Jix bhai' ti jügi'ñ japim gu' aapi'm buiñor guch Xoi'kam, giox bhaai' na pim jax chi'ya', gio bixchu'x chu maat japim na jax ja'k tu tu'ii'. Pu'ñi chu'm pix jum aa' am guch Xoi'kam jügi'ñdham gui' nam ja palhbui'ñdha' gu jai'. Gio gu' bax maat japim nach jax ja'k jix chu joi'gi'nda', nach gu' jam aagi'ñ. Dai dhi' pix ba' bam aa' na pim machia' na pim ja palhbui'ñdha' tuumiñ ki'n gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham.

⁸ Cham tu' nañ jam chianit jup kai'ch dhi' nañ jax jam titda no' pim gu' aapi'm cham aa', ja'pji nañ mi' pix jam mamti no' pim ja'xbui' pui'p jix chu joi'gi'n nam jax jix chu joi'gi'n jai' kap guch Xoi'kam jügi'ñdham. ⁹ Gio gu'x maat japim gu Gë'kam jich Xoi'kam nat gampai' xim duuk ya' xi oilhimik dhi oi'ñga'n bhaan. Nat xich joi'mdak jich chü kut ba' pui'm duu nach ba' aach jix chutumñigam ki'n ji bi'ya' ii'mda' bhaan, cham tu' na jax pik jir jum duukam.

¹⁰ Aañ jix maat na pim it aapi'm maaki'n büp'i' tu maa gu tuumiñ jix maap xi jumpadak, joidham japimit cham da'dat tu maa. ¹¹ Aañ ba' xib pui'p ilhii'ñ na pim maa'n na pim jax cham da'dat tu maakda' na pim it jax ba duu maaki'n, sia jax ña pim pui' pup jum duuka' pim xi chu makia'. ¹² Gio gu' gu Dios jix kii' kam tigia' gu tuumiñ no' pim it cham da'dat tu maa, gio dai gui' nam bia'ka' nax aa'nda' nam tu makia', cham tu' gui' nam cham bia'ka'.

¹³ Gio gu' no' pim pu'ñi tu' ki'n ja palh-

bui'ñ gu jai', cham tu' nam moo ki'n jup bam tutumñigamta', aapi'm ba' gampai' pix ji bi'ya', ¹⁴ gu' ja'pji nañ ja'pni kai'ñkam pui' ja'k bua nam gui' pui'p tu bia'ka' na pim aapi'm tu' tu bia' xib. Gio gu' jax chu'm tanoolh pui'p ba duñia' am no'm pui'p ba bia' gu tu', sia kum gu' xib cham tu' bia'. Kani no' pim aapi'm buimok gu maaxdhi' cham ka bia' gu tu' na pim xib bia', gui' dhop ba jam onbai'ñdha' am no'm gu'p ba bia', maa'n ba' na pim jax pix jum papalh-bui'ñdha'. ¹⁵ Ja'pni kai'ch gu' maa'n kap nat pai' tu ua'nak maadit gu bijik dir kam: "Gui' na mit mui' tu jumaap, ampix ja ai bix, cham tu' pai' palhüp tu' bii. Gio gui' na mit gook alh tu jumaap, pui' ampix jup ja ai ip, cham pai' jax tii mit nat cham ja ai."

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nar jix kii' maa'nkam gu Tiito gam sia gui' nam maap tu juan

¹⁶ Aañ taxchaabgi'ñ gu Dios nat pui' ja'k jup jurtuda gu Tiito nat jax chu'm jix jurtuda aañ, xi jam joi'mdat jam tñ'cho ip gu' sia ja'p na jax aañ. ¹⁷ Jix aa' ba' nañ a'mkam pu duñia' nañ jax ka tu duñia' git aañ, dñil pui' kai'ch na dhi' mu jam tñ'mira', na gu' sap xi jam tügim.

¹⁸ Jumai bñma'n mui'p jimda' gu Tiito na pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Jir jix bhai'kam dhi' dhich jaduun, bñx pix pui' kai'ch am gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham nam jai' kap jup tu'ii'. Jix bhai' sap mi' pui' tu duiñchu' na jax ja'k jum aa' na ba'x bhai' ji buusnichgida' dhix bhai'm kai'chdam ñio'ki'ñ guch Xoi'kam nach tu a'ga. ¹⁹ Gio dñil guch Xoi'kam jügi'ñdham jamit bhaan ti tügik pui' tii na dhi' jai'p jich oi'ñdha' nai' ja'p, na ba' jai'ch palhbuidhidha' nach tu jumpada' gu tuumiñ nach tu' bhaan ba tu a'ga. Gio gu' dhi' nach bhaan pix gë'kamtu'n guch Xoi'kam nach ba' pui' ja'k duiñchu' nach ja palhbuidha' gu jai', gam nach jix aa' nax bhai' tu ja jimda' ip dñil. ²⁰ Gio gu'x maat ich nam bñx aixim bhai' ji chi'ya' gu ja'tkam no' chich cham mi' pu duu nach jax kai'ñkam jumpada', ²¹ pui' kuch ba' mi' pui' tu duñim na ba'x bhai' ji chu buusnichgida'. Gio gu' cham tu' dai buiñor gu Dios nach jix bhai' ji

bubuakidha', gu' ja'pji sia ja bui gu ja'tkam nam xich ñii'ñdha'.

²² Jumai pup bii'ma'n xi jimda' gu Tiito, pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gook ba' bap jum duñia' am gu jumai ki'n na pui' bii'ma'n mui'p jimda'. Dhi' sia pui'p jir jix kii' maa'nkam ya' nach xi ñii'ñ na jax ja'k tu jim, gam na pui'x bhai'p jum taat jam bui na pim ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. ²³ Gu Tiito aañ jiñ buir jix kii' maa'nkam, jam a'mkam maap tu juaan ich na ba'x bhai' tu jam jimda'. Ba' dhi jai' gook nam bii'ma'n mu jii'mda' gu Tiito, gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham jamit dhi' ki'n ja darai, mi' pix ba' pui'p tu duiñchu' am na jax jix aa' guch Xoi'kam. ²⁴ Aapi'm ba' iam mi' dhir cham tu' bhaan jax ji chi'jix bhai'p ja aichdha' nam pai' dhuuk bhammi dir ba aaya'. Pui' pim ja'k jix bhai' ja duñia' na jax ja'k bhaan jix maati' ka' na pim tu' silhkam jix ja joi'gi'n, nam ba'x bhai'm ilhdha' jai' kap dir guch Xoi'kam jügi'ñdham nam pui' ba ti kaaya', gio na ba' dhi' bhaan matgilhia' na silhkam jir pui' nach jup kai'ch nach jix bhai'ch chaat jam bui na pim mi' pui' tu duñiim na jax jix kii' ka'm ñii'ñ gu Dios.

9

¹ Aañ ya' pix juugit pu chu'm tu jam ua'ñdha' dhi' nañ bhaan tu a'ga na pim tu makia' gu tuumiñ nach ba'p ja makia' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham. Cham tu'm aa' gu' nañ gè' mui'p tu jam ua'ñi'ñdha' gu pui' ja'k, ² ba xi jam maat iñ gu' na pim jir jix bhabhai'kam. Jix bhai'ñ chaatit jañ ja aagi'ñ guch Xoi'kam jügi'ñdham gui' nam Masedoonia oi'dha' na pim aapi'm Akaaya kam cham tu' bhaan jax ji chi'ji tu makia' na pai' dhuuk pu'ñi ba tum aagidha', na pimit gu' maaki'n cham jax ji chi'ik tu maa. Ba' na ñich pu'ñi ja tii'n, mui' mit jum gu'nguxdhak tu maa ji'k nam pui' pup jum duuk. ³ Mijiñ ba' xi jam joochxidha' dhiñ jaaduñ nañ ja aa', na ba' git iam pui' ji chu buusnia' nañ jax ja titda jai' kap guch Xoi'kam jügi'ñdham na pim aapi'm bixchu' ki'n pix jir jix bhabhai'kam. ⁴ Jir jix xi'raam gu' no' mit jax dhuuk ji'k maap jim daagik guch Xoi'kam jügi'ñdham muñ baidhak nam jix maachik no' moor pui'

nañ jax jam aa'. Jaiñ no' pim gu' cham pui' ilhii'ñ na chich bhammi dir ji bubua, bhai' bach xi'irbo chich dho gu' jam bii'm. ⁵ Pu'ñi kai'ñkam jañ ba' bii'pi' mui' ba ja jootos dhiñ jaaduñ nam ba' bhammi dir è'è'ji jai' jam palhbuidha' na pim jumpada' gui' na pim ji'k pui' tu makia' ip gio na pimit jax tii maaki'n. Dhi'm ba' bhaan bach jügi'ñdha' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham nar silhkam pui' nach jax kai'ch, na pim gu' joidham jix chu joi'mdat ba tu makia' cham da'dat.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo na ja'xbui'p tu oraa' gu jaroi' ji'x na ti ixia'

⁶ Jup kai'chdha' am gu ja'tkam na saak gu jaroi' no' gè' ti is, gè'p tu orda', ba' gu jaroi' na palhiip ti isda', palhiip tu orda' ip. ⁷ Ba' aapi'm pu'ñi na pim tu makia' gu tuumiñ, ja'kbui' pim tu makia' na pim ji'k ilhii'ñ nar am na pim ba'x bhai'm taatit tu makia', ni ku cham jaroi' jam chianda' ip. Jix joi'gi'nda' gu' gu Dios gu jaroi' nax bhai'm taatit tu maakda'. ⁸ Gio gu' gu Dios pix bii'x tu jam maak tu' nam aa', jai' pup xi jam bipio' na pim ba' pu'ñi mi' dhir ja makia' gu jai' nam cham tu' bia', piam gu tu' na ki'n jax jum duñia' na jax jix kii' ka'm ñii'ñ gu Dios. ⁹ Na gu' ja'pnim kai'ch maa'n kap nat pai' tu ua'nak maadit gu bijik dir kam:

Xi ja makia' ap gu tu' nap bia' gui' nam cham tu' bia' ni ji'x,

gammiji ba'x bhai' ba tum jimda' sia nar pai' dhuuk ka' git no' pich pui' duu.

¹⁰ Ba' gu Dios pix bii'x aixim tu'm jam makia' gu kaichuk na pim ba' ti isdat tu kua'da', jir gui' ga'n gu' gu kaichuk dhi' na bii'x aixim tu'm jix jai'ch. Gio gu Dios pix diilh jup tu duiñchu'nda' nax kii' gigerdat gè'gèr iibhai'ñcharda' gu jam gaa, gam na pim gè' tu orda'. Dhi' pix ba'r jam mai'chik ka' na pim ba tu makia' gu tuumiñ. ¹¹ Gammiji bii'x aixim tu jam maakidha' gu Dios tu' nam aa'nda', mui' nammii ji chu jam kixdhidha' na pim ba' aapi'm mi' dhir jup ja maakda' gui' nam pu'ñi cham tu' bia'. Gio gu' gui' na pim xib jumpadai bhach joochxidha', pu kai'ñkam ja makia' ich gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham nam ba' mi' dhir jam a'mkam taxchaabgidha' gu Dios na tu jam maak.

12 Nach gu' cham tu' dai pu kai'ñkam pix ja maak gu tuumiñ guch Xoi'kam jügi'ñdham nam ba' ba bia'ka' nam ki'n saba'da' gu tu', gu' ja'ppi dhi' ki'n jup jum gu'nguxi'ñ am nam jam a'mkam taxchaabgi'ñ gu Dios. 13 Pu kai'ñkam jix bhaim ilhdhai taxchaabgidha'm ip gu Dios, na pim mi' pui' jüim na jax jum kai'ch gux bhaim kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam dhi' na pim pui' bhaan jup tu' a'ga ip aapi'm, dhi' bhaan machia' am gu' na pim mui' ba ja joochxidha' gu tuumiñ. Sia dhi' bhaan taxchaabgidha'm ip gu Dios no' pimit mui' maap jumpadak mui' xi ja joochi. 14 Gio gu' xi jam joi'mdat jam a'mkam tu daan am, nam gu'x bhaim taat na pim jir jix bhabhai'kam, nam gu'x maat nat gu Dios pix diilh pui' ja'k jam jurtuda na pim jix ja joi'mdat ja palhbui'ñdha' gu jai'. 15 Aach pui'x bhaim chaatit jup taxchaabgi'ñ gu Dios nat pu chu'm ki'n jich dharai nach tu' bhaan ba tu juaan xib, cham bhaai' nach jax pik ja'k xi taxchaabgi'ñdha' git.

10

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nat cham tu' jumai tu ja a'gi gux bhaim kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam

1 Aañi' Paablo soi' jam titdat tu jam a'gi'ñ, nañ gu' buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam gui' nax chu joi'gi'n, sia ku pim gu' pui' kai'ch nañ mik dir jix bhaamut tu jam a'gi'ñdha', no'ñ jam buip tu'ii' sap ba' xi jam ñbhi'ñdha' in panaas. 2 Ba' aañ xib dir soi' jam titda na pim cham tu'ñ chianda' nañ pai' dhuuk bhammi dir aaya', nañ ja ñiokdha' gui' nam saak bhaim dhir pui'ch a'ga nach aach pui' ja'k tu jim, nam jax ja'k tu jim gui' nam cham ti jügi'ñ. Cham tu' ja ñbhi'ñ in gu' no' ba xim aagim. 3 Jir ja'tkam ich dho pix ya' kam dhi oi'ñga'n aach nach ji'k ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gu' ji nach gu' cham tu' pui' ja'k tu kokda nam jax chu kokda gui' nam cham ti jügi'ñ. 4 Gui' nam jax chu'm ki'n tu kokda gui' nam cham ti jügi'ñ, aach cham tu' pu chu'm ki'n tu kokda, gu' ja'ppi gui' ki'n nat Dios jich chajaañ, na cham maax, dhi' ki'n jix bhaai' nach cham pai' matgilhdha' gux buam jum duukam sia kur gē'p jum duukam panaas.

Pu'ñich jup ja dooda' gui' nam pui' bhaim pai' oipot buam jich a'ga na jax cham jir pui', ii'mda' bhaan jach cham pai' ja matgilhdha'. 5 Sia jax ña pix chu'm gux buam jum duukam no' tu sosbhi'ñ nam cham machia' gu ja'tkam gu silhkam ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, dhi' ki'n jach cham pai' matgilhdha'. Na gu' dhi' pix nach a'm tajaañix na ba' pui' tu duiñchu' nam gu ja'tkam jix maatit keejidhat gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' pui' jimiim na jax jix aa' guch Xoi'kam. 6 Jix bhaai' ip ba' nach tulhiiñchuda' gu jaroil' no' cham mi' pui' jim na jax jix aa' guch Xoi'kam no' gu' ti ti jügi'ñ buiñor, aapi'm jam bui dhir jach bhaim ji kiisa' no' pim cham mi' pui' jüim.

7 Aañ jix maat na pim aapi'm cham tu' tuukab xim ga'nga na jax ja'k jir tu'm kam ka' gui' na silhkam mi' pui' jimda' na jax jix aa' guch Xoi'kam. Kani no' pim aapi'm tu' silhkam buiñor jup tui'dhi' guch Xoi'kam, jix mat ka' pim nach aach tu' silhkam buiñor jup tui'dhi' ip. 8 Ba' sia kuñ ji'x am bhabhai'bchu'n nañ jax ja'k tu jam a'gi'ñdha' pai'ji, aañ cham tu' dhi' bhaan jup bax xi'ir, nat gu' gu Dios pix jich chajaañ gui' nach ki'n jam silhka'nda' no' pim cham mi' pui' ka jüim na jax jix aa', cham tu' nach ki'n cham pai' jam matgilhdha' ja'p nach jax dhooda' gux buam jum duukam. 9 Cham tu' pim jax jum aa'nda' nañ dhi' bhaan pix jam i'nkiaat mik dir mui' ji chu jam ua'ñdhat. 10 Jai' dhit saak jup kai'chdha' pim nañ mik dir jix bhaamut mu tu jam ua'ñi'ñdha', nañ jam buip tui'ka' sap ba' cham tu' bhaan jax jam titdada' in, daman jañ sap cham pik bhaim maatit tu a'ga. 11 Ba' aañ xib dhi u'uan bhaan pu ja titda gui' nam pui' kai'chdha' nach jix bhaamut tu ja a'gidha' nach pai' dhuuk bhammi dir aaya' jam bui no'm cham mi' pui' jüim na jax jix aa' guch Xoi'kam. Ja'xbui'x bhaakut jach jup tu ja a'gidha' nach ji'x jix bhaakut pui' mu tu jam ua'ñi'ñ.

12 Gui' nam nai' jüimit pui' kai'chidha' nam jir jix kiki' ja'tkam, aach cham tu' pui' ja'k bhaan jup tu daa'ñchu', ni kuch jix aa' nam jich bipna'nda' pu chu'm gu ja'tkam. Ja'p ji buusanda' gu' nañ jir jix

ñaanbigim no'ñ bix aixim bhaan gɛ'kam jiñ chaat. ¹³ Aañ daipu' dhi' bhaan gɛ'kam jiñ chaatit jix bhai'ñ chaat nañ jir tujuandam tugi'ñ gu Dios, gio daipu'ñ dhi' bhaan gɛ'kam jup jiñ chaat na ñich jik kap ba tu jua, ja'p na jax na chich bhai' ɛɛk jam bui tu jam a'gi gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, ti jii'ñ japimit ip cham jax ji chi'nik. ¹⁴ Aach biipi' bhammi dir ɛɛk tu jam a'gi gu' Koriinto gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, dhi' bhaan jañ ba' pui' kai'ch nach sia aapi'm jam buix bhai'ch chaatit gɛ'gɛrkam jich chaat. ¹⁵ Cham tu'ch bhaan gɛ'gɛrkam jich chaat ja bui gu jai' na chich cham aach tu ja a'gi gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, dai aapi'm jam bui pix. Jix io'm jach jam bui tu juana' no' pim aapi'm xim gi'lhdim na pim buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam. ¹⁶ Gio gu' ka tu ja a'gidha' ich jai' gu ja'tkam gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam gammiji ja'k iam na pim pai' oi'dha' aapi'm, nach ba' dai dhi' ja buix bhai'ch chaatit gɛ'gɛrkam jich chaat ka', cham tu' ja bui gui' na mit jai' ba tu ja a'gi.

¹⁷ Gu jaroi' ba' no' gɛ'kam xim ilhdham, dhi' bhaan gɛ'kam jum taat ka' no' mi' pui' jim na jax jix aa' gu Dios. ¹⁸ Na gu' gu jaroi' nam tu' ka'm ilhii'ñdha' gu ja'tkam, no' pui' kai'ch gu Dios nam ba' tu' ka'm ilhii'ñdha'. No' gu' cham pui' kai'ch gu Dios, dho cham tu' ka'm ilhii'ñdha'm ip gu ja'tkam, pur ja'ppix maa'nkam ka' sia ku jax kai'ch mi ja'p oirit.

11

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nam ja'p ji buan na jax maa'n gu tiyaa

¹ Ea na pim ka xiñ kɛɛñ jaaduñ nañ jai' pup ka xi chu jam a'gidha' dhi' u'uan bhaan, sia ku pim gu'x ñaanbim pix jiñ kɛɛ. ² Aañ jix buam jiñ aagit jam t'ñchoka' gammiji, jix maat iñ na gu Dios pix jup tu duiñchu' nañ ba' pui'ñ aa', ja'p ji buan japim gu' bix na jax maa'n gu tiyaa no' buiñor ba xim timom maa'n gu biapma'. Ba' gu biapma'r di' guch Xoi'kam na ñich aañ jam iimchuda na pim buiñor jum timo'. Jix aa' iñ na pim tu' silhkam jir tiyaa ka' jano' na pim pai' dhuuk bima'n jum

timo'. ³ Pui' kuñ ba'x buam jiñ aa'nda', nañ gu' cham maat no' pim moo gammijim nuukdat oipoda', ka' ba' gu' pui' ma tu jam dooda' nat jax chu dooda bijk gu Eeba nat bix aixim iatgidhak ma'iich gu ko'. Na pim gu' cham tu' kar pu chu'm ka' na jax chu'm jix aa' guch Xoi'kam na pim buiñor jum timo' no't pui' tu jam dooda. ⁴ Ja'pniñ kai'ñkam pui' jam titda na pim ja'p xi bubuakia' no' jaroi' maakam tu jam a'gidhim na jax cham pui'm kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, no' cham tu'r pu chu'm na chich jax chu'm tu jam a'gi aach. Aapi'm gu' sap kɛɛkɛ' jaroi' na jimda' sia ku cham mi' pui' tu a'gim na jax jir silhkam. Cham tu' dhi' pix bhaan jup tui'ñgida' gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na jax chu'm jich a'm jup tui'dhi' aach, jumai pix jam a'm jam tajaan'dha' na jax chu'm cham ki'. ⁵ Gio gu' aañ cham tu'ñ dho'ñcho' nam tu' pix jiñ ilhdha' gui' na mit gatuum bha ja'p ai nam saak pui' kai'chim nam jix io'm jir jix kiki' tujuandam tugi'ñ guch Xoi'kam, cham tu' pui' na jax aañ. ⁶ Cham tu'r jiñ jupaabkam am gu' sia kuñ cham pui'x bhai' xi bua nañ tu a'ga na jax gui' am, na gu' nañ jik tu'x chu maat aañ, cham tu' ja'xbui' pui' tu maat am gui'. Jix maat japim dho aapi'm jano' nach bhammi dir oipimik nach bix aixim tu buada' nam tu' cham pu bua gui' xib.

⁷ Gio gu' cham tu' ki'n jiñ ua'tulh jañich jam bui. Pui' pix jañich tu jam a'gi gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, cham pai' jam taa ñich tu' tuumiñ. Gam-pai' ñich jiñ dhuuk tu jam a'gi na pim ba' aapi'm tɛ'kob iam ji bi'ya'. ¿Ka'ñ chi gu' dhi' ki'n aa mañ ua'tulh jam buiñ jaaduñ? ⁸ Jai' kap dir jiñ palhbui mit gu' guch Xoi'kam jii'gi'ñdham tuumiñ ki'n na ñich ba' ki'n bhai' dhir ja'p ɛɛk jam bui ba tu jam a'gi gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam. ⁹ Cham tu' tu' jam taa ñich na pim ki'n jiñ palhbuidha' na ñich jik tanoolh bhai' juruun jam bui, na mit gu'ñ palhbui guch Xoi'kam jii'gi'ñdham Masedoonia kam na mit bha ɛɛk na ñich ba' ki'n bhai' buusai'. Jix maat iñ gu' nax xijai jam bui no' ñich bix aixim bhai'p ba ji chu jam taa, sia xib jañ cham tu' tu' jam taan. ¹⁰ Jix bhai' tu

tatda' gu' aañ jiñ bui nañ cham tu' tu' jam taan, sia ku jaroi' pui' kai'ch na cham jir am bha ja'p ji oirit na ji'x jir Akaaya. Ja'xbui'ñ jiñ jur ki'n jix maat nar am nañ ji'x ti jügi'ñ nar silhkam na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam.

¹¹ Cham tu'ñ ja'p kai'ñkam pui' jam titda nañ cham ka jam joi'gi'n, xi jam joi'gi'n iñ ji matgim, jix maat do gu Dios.

¹² Aañ gammiji mi' pui' pu jimda' nañ jax ba jim nam ba' cham tu' bhaan jiñ mai'chia' gu jai' nam tii dhi' bhaan gè'gèrkam xim ilhdhak nat jax chu'm ki'n jich dharai aach gu Dios. ¹³ Cham tu' silhkam jir noonbi'ñ am gu' guch Xoi'kam sia kum pui' kai'ch, pui' pix ja'k jam tii xi chu jim nam jax dhui bhaan ja iatgi'ñ gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham. ¹⁴ Gio gu'x maat ich gu ja'ook na bixchu'x aichu'n na jax ja'k bhaan ja iatgidha' gu ja'tkam, sia pui' xim dui na panaas jir nobii'ñ ka' gu Dios. ¹⁵ Mi' pui'p tu daa'ñchu' am ba' gui' nam jir noonbi'ñ gu ja'ook ya' dhi oi'ñga'n, pui'm ja'k xi chu jimda' nam panaas jir jix kikii' ja'tkam, gu' ji na gu' na pai' dhuuk jum aaya' nam jum tulhiiña', mu ja'k pu bhüya' am, na gu' pu'ñi pix ja'k jir ja mai'chik ka'.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nat gè' bam tulhii na bhaankam tu juan guch Xoi'kam

¹⁶ Jix gi'm jañ ya' tu jam a'gi'ñ jiñ jaaduñ, sia ku pim gu' aapi'm pui' pix ja'k jiñ kèè na jax gux ñaanbigim nañ jax ba jam titda, piam ku pim gu' pui'm aa' nañ silhkam jix ñaanbi'. Sia pim ka xiñ kèè nañ jam aagi'ñdha' nañ jax jir tu'm kam aañ dülh, sia ku gu' dhi' bhaan jix maati' nañ am gè'kam jiñ chaat. ¹⁷ Cham tu' pui' ja'k jix aa' gu' gu Dios nañ gè'kam jiñ chaatit am ja aagi'ñdha' gu jai' nañ aañ jix io'm jir jix kii' maa'nkam, jix ñaanbigim pix jiñ ilhii'ñdha' gu' no'ñ pui' kai'ch. ¹⁸ Gu' ji na gu' kapbhai' nam mui'x jai'ch gui' nam gè'gèrkam jum taatit pui' kai'ch nam jix bhai' tu jim, aañ jai' pui'p xi chi'ya' gè'kam jiñ chaatit sia gu palhüp nañ jax ja'k jix bhai'p tu jim.

¹⁹ Jix bhai' jam jur bia' pim dho tii aapi'm jiñ jaaduñ, gu' pix ji na pim gu' joidham ja kèè gui' nam pu'ñix ñanaanbim kai'chdha'.

²⁰ Cham jax ilhii'ñ japim panaas sia chi jaroi' tu jam juantu'n, piam sia kum jam

bui dhir jum tutumñigamtam bix aixim xi jam iatgidhat, gam chi siam gampai' xi jam ilhdhat, ji'x jam xi jam kakpiasat na jax aa'. ²¹ Aach gu' gampai' tui'ñgit bhammi' dir jam bui ai jano', jix xi'raam tu tatda' xib nañ mui' xiñ ga'nga.

Ba' kapbhai' nam jai' gè'gèrkam jim ilhdhat pui' kai'ch nam jax jir tu'm kam, aañ dho pui'p xi chi'ya' xib, sia ku gu' buiñor gu Dios ja'p ji buusan nañ jix ñaanbi'.

²² Ja'pniñ kai'ch nañ aañ ja'xbui'p jir pu chu'm nam jax chu'm gui', ebreo ñi'ook ki'n jañ tu a'ga ja'p nam jax chu'm ki'n tu a'ga gui', gior Israel kam maa'nkam iñ ip ja'p na jax gui' nam jir Israel kam, jir jiñ boxii ip gu Abraam ja'p na jax gui' na pui'p jir ja boxii. ²³ Gior tujuandam tugi'ñ iñ guch Xoi'kam ja'p na jax gui' nam sap pik ba' jai'p jir tujuandam tugi'ñ. Jix io'm jir jix kii' tujuandam tugi'ñ iñ aañ guch Xoi'kam, pui' xi chi'ñich sia kuñ buiñor gu Dios jix ñaanbim kai'ch. Gè' ba tu jua ñich gu' bhaankam guch Xoi'kam, gui' cham pai' pui' tu juan am. Gio mui'kim jamit ba jiñ gi'jo' ki'n, gui' cham pai' ja gib am, pai'ji tiip jiñ mumua'da' am. ²⁴ Jix chamaamim jamit jix io'm ba jiñ gi'jo' ki'n gu Israel kam ja'tkam, aichdha' am maa'n oo'm daman mambhix damdir jix jum maakob nam miñ chitkidha' gu jo' gu maa'nnim nam jiñ gi'bia'. ²⁵ Baikim jamit jup ba jiñ gi' uux jix kabaak ki'n, gio maa'nnim joodai ki'n jamit jup jiñ ma'yasa. Gio baik suudai' chir jup ba baap gu kaknub gui' nañ bhaan ka jimda'. Maa'nnim jañ suudai' dhaam pu sè' ji bhabhai'mukdat, irban gu gè' suudai' nañ pu sè' maa'n tukaa' gio maa'n tanoolh. ²⁶ Gio nai' ja'p nañ jax jimda', tiip jiñ bhìbhì'ntikidha' gu suudai' na gè' jimda' nai' a'kki'n. Pai'ji gux i'xkum jam tiip jiñ mumua'da' nam mia'n mañ bhüya'. Gam dülh gu Israel kam ja'tkam nam xiñ mu'aak ka' sia kuñ tiip jir pu chu'm, gam jai' kap dir nam cham jir Israel kam ja'tkam. Pai' nañ ja'k jimda'ñ muuki' chir jup tui'ñgida', sia kuñ gè' kiicham oiri, piam mu ja'p gampix, piam kuñ suudai' dhaam ka jim kanuub ta'm, gam sia ja bui gui' nam sap pik ba' tii ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. ²⁷ Gio nañ jix io'm tu juanda', bhaan pix

jiñ chulhiĩndha' iñ, pai'jiñ cham koksoda' gu', gam pai'ji nañ uamaidha', pui'x bhiogit juruuxi'ndha' iñ. Gam nañ tonmoidha' pai'ji, gam nañ gibkaidha' nañ cham kikiĩ' tu jajannulh.

²⁸ Bix aixim jañ bhaan nai'ñ chulhiĩndha', gam nañ jix ja joi'mdat ja ti'ñchoka' nabap tanoolh bix guch Xoi'kam jügi'ndham nam jik nai' maap jum jumpadat tu daan. ²⁹ No'ñ ja bui kap tu'ii' mu pai' no't jano' pik tu' bhaan ma tu ai maadit, aañ ja'xbui'x ko'kkam jup xiñ dhuñia' na ba' bhaan jix maati' ka' nañ jix joi'mdat nai'ñ. Piam no' mit jaroi' tu' bhaan gai bua nam ua'tulhdha', jix buam jiñ ilhdhaiñ gampai' pup tui'ka'. ³⁰ Aañ dhi' pix bhaan gë'kam jiñ chaat nañ gampai' pix jiñ ilhi'ñ, cham tu' jumai tu' bhaan pup gë'kam jiñ chaat iñ. ³¹ Jix maat do gu Gi'korga'n gu Gë'kam jich Xoi'kam nañ silhkam jup kai'ch, dhi' na gammijim aa' nach gë'kamtu'nda' sia nar pai' dhuuk ka' git. ³² Jano' nañ Damaasko xip tu't, gux kai' gui' nat jix io'm gë'kam Areetas mi dai, tu chia nam mi gë' ki'ñgob gu'kuya' gu sandaarui'x nam tu nuukda' nañ pai' dhuuk mu buusnia' nam ba'ñ dhaagiñ kuupa'. ³³ Gu' ji na mit gu' jai' dhit jix bhai' duu nam jix chu joi'gi'n, maa'n kap dir jamit jiñ buusai' na pai' dhir mu ja'p tum joojoi'ñ na ilhi'ch ti di', ampix jiñ aixim. Baalh cha'm jamit xiñ dhaasak xi gia'rgidhak tirbiñ ki'n muñ tibiaañ mijimmi diirap. Pu'ñi tu't jañich ba' ja nakoo gui' nam ka xiñ kuupak kat.

12

Na ba ja aagi'ndha' gu Paablo nat jax chi ti' i'nda' bhaan

¹ Ba' pui' nañ jax ba jam titda, pur cham tu' sia kuñ ti gë'kam jiñ chaatit bix aixim tu a'ga, gu' ji na gu' dhi' nañ tu' bhaan tu jam a'gidha' xib, jum aa' nañ jam aagi'ndha' sia kuñ panaas dhi' bhaan pix gë'kam jiñ chaat. Jam aagi'ndha' iñ nat jax tiñ chi'ñchuda gu Dios maa'nnim jiñ i'nda' bhaan. ²⁻³ Aañ maa'n jix maat gu jaduun na pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, ba' tiñ nich i'nda' bhaan na mit baidhak bhijimmi baik jix dhaam bhaan.

Mambhix daman maakob oidha' bap duu jano' na mit baidhak, dai nañ cham maatit nai'ñ no' bix tukga'n binkam jim, ka' ba' dai ii'mdaga'n pix, gu Dios diilh jix maat. ⁴ Maa'n kap aich jamit na pai' joidham tu tu'ii', bhai' ba' ti kai na tum a'ga ki'n gu ñi'ook nax xi dhuu ya' dhi oi'ñga'n na jaroi' ki'n tu a'ga'. ⁵ Ba' aañ pu jam titda na dai dhi' dhi jaduun jir am na gë'kam jum taatit pix am tuch a'gi'ndha' gui' na tu'r jumai oi'ñga'n kam na cham tu ju'ngi. Aañ gu' no' ñich ti bhai'p ji chu a'ga gu tu' nañ jix maat ya' dhi oi'ñga'n, dhi' pix bhaan tu a'gada' iñ nañ tu' bhaan jiñ chulhiĩñ. ⁶ Gio gu' aañ jiñ bui ti cham tu' nañ gë'kam jiñ chaat ka' no'ñ tu a'ga nañ tu'x maat, nañ gu' silhkam maaxik jix maatit jup kai'chdha'. Gu' ji nañ gu' aañ ja'xchudhix kam pix tu a'gada' nam ba' cham jax jum aa'nda' gu ja'tkam nañ ja'p pix gë'kam jiñ chaat.

⁷ Pui' na jax nat tiñ chi'ñchuda ii'mda' bhaan gu Dios, nañ gu' cham tu' bix tu aa' na nich jax ti ti, diilh pix jañ pui'x chu maat. Tu nakoo' iñ sia kuñ jax ti bhaan gë'kam xiñ ilhdham gui' nañ tu'x maat, bhai' pix ji chuñ ai ba'ñ chuuku' bhaan, ja'p tu tatda' na panaas joi' ki'n jiñ xissi gu ja'ook bix kap na ji'x jir jiñ chuuku'. ⁸ Aañ ba' ti baikim pui' ba ti'ñ gu Dios nañ cham ka aa' nañ dhi' ki'n jiñ chulhiĩndha'. ⁹ Gu' ji na gu' gu Dios jup jiñ chitda na dhi' bhaan xiñ joi'mdat jiñ a'm ti niidhim, gio sap dhi' bhaan mamti am gu ja'tkam na bix aixim jix bhaai' na pu tu duñia' sia ku cham jax jix bhaai' panaas gu tu'. Pui' kuñ ba' aañ jix aa' na cham bhai' tuñ jimda' na ba' dhi' bhaan matgilhdha' na bixchu'x bhaai' na pu tu duñia' guch Xoi'kam sia ku jax jix chu xijai panaas. ¹⁰ Gam ba' nañ gammiji pux bhai'ñ chaat ka' sia ku cham bhai' tuñ jim, siam chi giilhim jiñ chitda gu ja'tkam, gam sia kuñ cham tu' bia', gam sia kum jai' xiñ bhaamkidhat xiñ mu'aak, gam sia ku jax jix xijai nañ mi' pui' jimda' na jax jix aa' guch Xoi'kam. Gio gu' aañ jiñ bui no' tu' bhaan jix buam tu tatda', dhi' ki'n jañ jix io'm bhaan xiñ gu'nguxdhai mi' pui' ba xi jimda'.

¹¹ Ja'p pix kai'ch iñ dho gu' na tu'x ñaanbigim nañ jax chu jam a'gi'ñ, nañ gu'

panaas dhi' p̄ix bhaan ḡ'kam jiñ chaat, gu' ji na gu'm aa' nañ dhi' bhaan tu jam a'gidha' na pim ba' aapi'm tu' ka'm jiñ ilhdha', cham tu' nañ aañ d̄il̄h ḡ'kam jiñ chaatit jam aagi'ñ nañ jax ja'k tu jim. Ja'p ji buus ba' na pimit jiñ chia nañ pu chu'm tu jam a'gidha' na pim ba' dhi' bhaan xim ga'ngada'. Cham tu'r jiñ jupaabkam am gu' gui' nam bhai' pai' oipot pui' kai'ch nam jix io'm jir jix kiki' tujuandam tugi'ñ guch Xoi'kam, aañ ba' gampai' p̄ix bañ ilhii'ñ am. ¹² Dhi' bhaan jix maati' nañ aañ jir jix k̄i' tujuandam tugi'ñ guch Xoi'kam nañ xi ñakoo'ntugit mi' pui' xi jim na jax jix aa' sia pui' jiñ chulhiiñat. Sia dhi' bhaan jix maati' na ñich b̄ix aixim jix bhai'm duukam jup tu duu jam bui na pim tu' cham pai' dhuuk pu chu'm niidhat. ¹³ Gio gu' aapi'm cham tu' bitaa'n bipio' ja bui gu jai'ch Xoi'kam j̄igi'ñdham nam nai' maap jum jumpadat jup tu daan, cham tu' pim dhi' k̄i'n bitaa'n bipio' na ñich cham tu' tu' jam taa na pim k̄i'n jiñ xiispa' jano' nañ bhai'p tu't jam bui. Xi chuñ uañdha' pim no' pimit pui' ja'k ilh, cha'pim dhi' k̄i'n jix buam jup bam aa'nda'.

Na pui' ba ja t̄ida' gu Paablo na gio mui'p ja t̄i'mira'

¹⁴ Ba' aañ gio p̄ix am jix bhai'p bañ bua nañ gio mui'p ba xi jam t̄i'miram, bar baikim ka' ba' dhi' nañ gio bhammi dir jup ba aaya' jam bui. Ba' maa'n nañ jax p̄ix cham tu' jam tañiidha' na pim tu' k̄i'n jiñ xiispa', nañ gu' aañ cham tu' mu gaagidha' gu tu' na pim bia', gu' ja'pji aapi'm nañ mu jam gaagidha'. Na gu' na pim jax bax maat ya' dhi' oi'ñga'n no' jaroi' tu maamar, jum aa' na gu ja taat gaagidha' gu tuumiñ na k̄i'n tu ja taañxi'ñdha' gu maamra'n, cham tu' nam ja'kbui' kat tu taañxi'ñdha' gu ja taat. Aañ ba' pu'ñi ip, aapi'm ja'p ji buan gu' na pim jir jiñ maamar. ¹⁵ Ba' aañ dhi' k̄i'n jix bhai' jam duñia' nañ ji'k k̄i'n pui' pup jiñ dhuuk d̄il̄h, sia ñich chi pui' ji bii. Sia aañ d̄il̄h jañ jam a'mkam xiñ chulhiiña' na ba' aapi'm jix bhai' tu jam jimia'. Jix io'm xi jam joi'gi'n iñ gu', cham maat iñ na jax ku pim ba' aapi'm cham ja'xbui' pui'p jiñ joi'gi'n mu dir bha ja'k.

¹⁶ Jix maat japim ip jiñ jaaduñ na ñich cham tu' tu' jam taa na pim k̄i'n jiñ xiispa',

gu' ji nam gu' jai' sap pui' kai'ch na ñich ixchuixim ḡ'p jum duukam ma tu ma'iich jano' nañ bhai' dhir oilhimik jam bui, dai ji sap na pim gu' aapi'm pu cham maat na ñich jax duu. ¹⁷ ¿Ka' pim ji gu' aapi'm ja'p jum aa' aa na mit gui' pui' jam dooda na ñich m̄iji ja joot nam mu jam t̄i'mpo'? ¹⁸ Jax dhui na gu'r jix bhai'kam gu Tiito nat mu jimik jam bui jumai b̄ima'n ip na pui'p jir jix bhai'kam, nam gu' ti j̄igi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Mi' p̄ix pui'p tu daa'ñchu' gu' gu Tiito na jax aañ, maa'n ii'mda' p̄ix jup duuk ich, cham ilhii'ñ iñ ba' nat jix ixchuixim jup ma'iich gu tu' bhammi dir jam bui.

¹⁹ Gio gu' chi aapi'm ja'p jum aa'ñ jaaduñ nach pu kai'ñkam p̄ix b̄ix aixim soi' jam titdat mai'chim gu tu' na ba' k̄i'n jix bhai' tuch jimda' aach. Chaam tu' ji matgim, jax dhui na gu' gu Dios jix maat nach jax kai'ñkam pui' ja'k tu jam a'gi'ñ. B̄ix dhi' nach ji'k jax jam titda, dhi' na pim k̄i'n jum gu'nguxdha' na pim mi' pui' xi j̄imda' na jax jix aa' guch Xoi'kam. ²⁰ Nañ gu'x aa' na pim mi' pui' j̄imda' nañ pai' dhuuk gio mui'p jam t̄i'mira'. Jix buam tu tatchia' gu' no' ñich ba jam t̄i na pim cham mi' pui' j̄im, cham tu'ñ ba' ka tu jam a'gidha' na pim jax ja'k bhaan jix bhai'm taat ka'. Jix buam gu' no' pim daim kokda, piam ku pim xim j̄igak b̄ixchu' p̄ix bhaan, piam ku pim gu' b̄ix aixim bhaan ḡ'ḡerkam jum taat, piam ku pim gu' d̄il̄h p̄ix xim jajo'i'gi'n, no' pim gu' pu cham jajo'i'gi'n gu jai'. Piam ku pim jum i'attulhi'ñ, piam ku pim jum a'a'ga, gammiji b̄ix aixim ku pim pui'm bua na jax cham k̄i' ka'm ni'ñ gu Dios. ²¹ Siañ dhi' bhaan jix buam jiñ aa' nañ pai' dhuuk bhammi dir ba ji buusnia' no' ñich ja t̄i na maa'n nam jax k̄isaim nam jum ua'tulhi'ñ gui' nam pum ua'tulhi'ñ jano' na ñich bhammi dir xi eek. Jiñ xusuakchuda' dho gu' gu Dios nañ jix xi'irai ja a'mkam dhi' dhi ja'tkam nam t̄i ti j̄igi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Mui' ja b̄im boppo am gu' gu u'uub gam b̄ix aixim gu tu' nam d̄il̄h joidham ilhii'ñ nam pu tu buim nam jax tu jimdat nam chakui ti j̄i'ñdhat buiñor guch Xoi'kam, ni ji'x ba' kum cham soi'm ilhdhat ja'k sulhii' ip gio.

13

Na ba ja aagi'ndha' gu Paablo nam jax ja'k tu duiñchu'nda' gio na ja tabuimgidha'

¹ Ba' nañ jax ba kai'ch, dhi' bar baikim ka' nañ gio bhammi dir jup ba jam tigia'. Jup jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios nach sap cham tu' ja'p pix bha kusbi'ñdha' gu jaro'i' no'ch cham bhai' maat no't silhkam cham am bua gu tu', jii' ji no'm gook jix jai'ch piam ji'k baik gui' nam jix bhai'x maat ka' nat maaxik cham am bua, piam no' mit tii ja buupui ki'n nat tu' bhaan cham am bua nach ba' bhai' ba kusbidha'. ² Ba' aañ ya' dir gio pui'p ja titda gui' nam pum ua'tulhi'ñ jano' na ñich gatuuk gio bhammi dir jup xi eek, nañ cham tu' ka ja joi'mda' no' maa'n nam jax jum ua'tulhi'ñ nañ gio mui'p jimda', pui' ñich pu xi ja tidad dñlh jano', ³ nam gu' chix maachik kat pui'm bua nañ jax ja'k bhaankam guch Xoi'kam ja silhkada'. Na gu' guch Xoi'kam na pai' dhuuk jam silhka'nda', cham tu' na soi' jam titdada' na pim mi' pui' jimia', gu' ja'pjix oo' ñi'ook ki'n na tu jam a'gi'ñdha' na pim ba' bhaan xim ga'ngada', ⁴ sia kut gu' gampai'm duu jano' na mit pai' dhuuk sissapak mua bhaan gu u'uux na gai biit. Na gu' mi' dhir nat pai' dhuuk gio duadik jup bam, tajaan gu Dios gui' na ki'n bix aixim jix bhaai'n ka' na pu tu duña'. Aach ba' pu'ñi gampai'p tu'ii' xib, nach gu' buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam, gu' ji na gu' pui'ch a'm jup tajaanix gui' na ki'n bixchu'x bhaai' nach pu tu duña'. Mi' pim dho ba'ch machia' no' pim cham mi' pui' jiiim nach pai' dhuuk bhammi dir ji bubuakia'.

⁵ Xim ga'ngada' pim dñlh no' pim silhkam buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam, tu' pim jax xi dhuña' na pim bhaan machia'. Jix bhai' pim xim ga'ngada' no' jam a'm ti niidhim guch Xoi'kam pui' na pim jax ja'k tu jim piam ku gu' cham. ⁶ Bix japim xim ga'ngada' no'r am piam ku gu' cham pui' nach jax ja'k jup tu jim aach. Aach dñlh jix maat gu' na chich chakui tu' bhaan gai suulh, mi' pui' pu jiiim ich na jax jix aa' guch Xoi'kam. ⁷ Gu' ba' no' pim gu' aapi'm tu'ch ñii'ñxi'ñ nach bhaan gai suulhgichu', aach jam a'mkam tu daan na pim aapi'm cham tu' bhaan gai suulhia'. Cham tu'ch

jam a'mkam tu daanda' nach aach xi'r jix kiki' ja'tkam, gu' ja'pji ja'p pix nach jam a'mkam tu daanda' na pim ba'x bhai' mi' pui' jiiimda'. ⁸ Aach dai pui' pix tu duiñchu' gu' na jax pix jix kii' ka'm ñii'ñ gu Dios, cham tu' nach maakam tu duiñchu' na jax cham jir mi' pui'. ⁹ Pui' kuch ba'x bhai' pix jich chaat ka' sia ku cham bhai' tuch jim, nach gu'x maat na pim dhi' ki'n jum gu'nguxdhai mi' pui' xi jiiimda' aapi'm. Gammijich pu jam a'mkam tu daanda' na ba' gu Dios jam palhbuidha' na pim jir jix kiki' ja'tkam ka', na pim cham tu' u'ua'tulhdhix ka'. ¹⁰ Biipi' dir jañ mui' pu ba tu jam ua'ñi'ñ bhaan dhi'ñi u'uan na pim jax ja'k tui'ñgida' nañ ba' cham xi'x oo' ki'n tu jam a'gidha' nañ pai' dhuuk bhammi dir aaya'. Jiñ chajaan gu' gu Dios gui' nañ ki'n bix aixim pu tu duña' nañ jax ilhii'ñdha', dai nat cham tu' pu kai'ñkam jiñ chajaan nañ cham pai' jam matgilhdha' ya' dir dhi oi'ñga'n, gu' ja'pji nañ ba' dhi' ki'n jix io'm ja kabkadidha' guch Xoi'kam jii'gi'ñdham.

¹¹ Ja'p jañ ba'p xi jam tidad jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan nañ ba' moo ja'xbui' pix tu jam ua'ñdha': Aañ jix aa' na pim gammijix bhai'm taatit tu oi'ñka'. Xi gaagidhat japim na jax ja'k jix bhai' tu jam jimda' na pim ya' kap tu'ii' dhi oi'ñga'n bhaan. Xim gu'nguxdhat japim ip bix ji'ma'n na pim jax ja'k mi' pui' jiiimda' na jax jix aa' gu Dios. Gio na pim jix bhai' kai'chit, cha'pim daim kokdada' na ba' gu Dios xi jam joi'mdat jam a'm ti ñii'ñdha', na gu' gu Dios cham tu' pui' bhanaa'. ¹² Xim ñii'ñio'kdhat japim ip na jax ja'k bhaan jix maati' ka' na pim xim ja joi'gi'n. ¹³ Ya' dir mu jam ñio'ki'ñ am bix guch Xoi'kam jii'gi'ñdham.

¹⁴ Ba' gu Dios gui' nax chu joi'gi'n biima'n gu Gekam jich Xoi'kam gio gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda' pix jam a'm jup tui'ñgida' am gammiji. Ja'pni daipu'.

**GU UA'NA'N GU PAABLO NAT
TU JA UA'ÑXI GUI' NAM TI
JHGI'Ñ BUIÑOR GUCH
XOI'KAM NAM
GALAASIA OI'DHA'**

Na ba ja ñio'kdha' gu Paablo

¹ Aañ jir Paablo, jir nobii'ñ iñ guch Xoi'kam. Diih guch Xoi'kam bii'ma'n gu Gi'korga'n Dios pu chu'm ki'n jiñ dhai mit, cham tu' na mit gu jax chu'm ja'tkam ya' kam dhi oi'ñga'n pu chu'm ki'n jiñ dhai. Gu Gi'korga'n guch Xoi'kam, dhi' pix jañ aagit jup kai'ch gui' nat jano' mi' dhir dua'ñdhak bamii' koi'ñga'n tir. ² Ba' aañi' gio ja bii'm bii'x guch Xoi'kam jügi'ñdham nam ji'k jiñ bii'm jup tu'ii', mu tu jam ua'ñi'ñ ich bii'x aapi'm na pim ji'k kap maap jum jumpadat tu daan buiñor guch Xoi'kam na ji'x Galaa-sia bhaan bipio' gu dibii'r. ³ Ba' gu Dios jich Gi'kora' gio gu Ge'kam jich Xoi'kam pix git xi jam joi'mdat gammiji jam tajaanhdhidha' am gui' na pim ki'n joidham jix bhai'm taatit tu oi'ñka'. ⁴ Guch Xoi'kam diih jum do'ñcho na mit mua na ba' pu'ñi ja'k tu namkix ka' guch ua'tulhdhara', gam na ba' cham tu'ch dhaam kap tui'ka' gux buam jum duukam na ya' dhi oi'ñga'n jix jai'ch, nat gu' pu kai'ñkam bha jii na ya' pui' tu duña' na jax jix aa' gu Dios. ⁵ Ba' dai gui'ch pix ge'kamtu'nda' gammiji sia nar pai' dhuuk ka' git. Iam git jach moo bii'x pui' duiñchu'nda'!

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo na maa'n pix jix jai'ch gui' na silhkam bhaan tum a'ga gu ñio'ki'ñ guch Xoi'kam

⁶ Gu Dios jam a'm ti'ñ aapi'm na pim ba'r ja'tkam tugi'ñ ka', bhaan guch Xoi'kam matgir nat tu' silhkam xi jam joi'mdak jam a'm ti'ñ. Gu' pix ji nañ gu' cham maat na pim jax kai'ñkam jotmoda' maakam jup ba tu jim na jax ja'k cham aa' gu Dios. Cham japim mi' pui' ka jii'm, jumai bhaan gu ñio'ook japim pix bhaan ba tu daa'ñchu', cham tu' kia' gui' na jax chu'm pik jir silhkam. ⁷ Gu' ji na gu' maa'n pix jix jai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch

Xoi'kam na silhkam tu a'ga, cham tu' gook, gu' pix ji nam gu' mi' dhir jai' maakam duñiim na jax ja'k cham jir silhkam. Mi' ba' maakam ja'k jup ba jam bhii'chdhatu' am aapi'm, na pim gu' mi' cham ka maat na jax pik tu'm jir silhkam. ⁸ Ku gu' no' jaroi' maakam jam aagi'ñ gu ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, no' cham tu' pui' ja'k na chich aach jax ja'k tu jam a'gi, aañ pu kai'ch na git iam tulhiiñchuda' dhi' gu Dios. Cham jax bua sia chi moo maadit gui' nach maap tu a'ga no'm maakam jam aagi'ñ na jax cham jir silhkam, piam sia kut maadit gu nobii'ñ gu Dios jix dhaam dir ya' ji e'ek. ⁹ Gioñ moo pui'p xi chi'ya': No' jaroi' maadit maakam jam aagi'ñ gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, cham tu' pui' ja'k na chich jax ja'k tu jam a'gi, pu kai'ch iñ na git iam tulhiiñchuda' gu Dios sia pik nar jax ka' git.

¹⁰ Aañ cham tu' ja ñira gu' gu ja'tkam nam pu ti'ya' nañ jir jix kii' maa'nkam, piam no'ñ mi' pui' tu a'ga, gu' ja'pji gu Dios nañ aañ ñira na pu ti'ya'. Na gu' no'ñ aañ jix aa'nda' git nañ jix bhai' bi'ya' ja bui gu ja'tkam, cham tu' silhkam jir tujuandam tugi'ñ ka'ñ git guch Xoi'kam.

Na ba tu aa'nda' gu Paablo nat jax dhuuk mi' ji buus nar nobii'ñ ka' guch Xoi'kam

¹¹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aañ jix aa' na pim jix bhai'x mat ka' nat cham tu' jaroi' ja'p pix pui' ja'k jim aagak gu jax chu'm maa'nkam ya' kam dhi oi'ñga'n pu chu'm nai' ji chu a'ga dhix bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, dhi' nañ aañ jax chu'm bhaan tu a'ga. ¹² Cha'pim jax jum aa'nda' nat jaroi' jax chu'm maa'nkam pu chu'm jiñ aa'ñdhak nai'ñ joot nañ nai' pu chu'm tu a'ga', gu' ja'pji diih guch Xoi'kam nat pui' ja'k jiñ aa'ñdhak nai'ñ joot.

¹³ Jix maat japim dho nañ aañ jax jir tu'm kat nañ chakui buiñor ti'ñ dhat guch Xoi'kam, nañ mi' pui' ka tu daa'ñchu'nda' nam ji'k jax tu jim gu Israel kam ja'tkam gui' nam cham ti'ñ jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Jix bhaamut jañ ja gaagidha' gui' nam ti'ñ jügi'ñ, jix ja koodaktu'nda' iñ. ¹⁴ Aañ pik jix io'm bii'pi' pup xiñ chaattu'nda' nañ mi' pui' xi chu duñiidha' nach ji'k jax tu jimda' bii'x nach ji'k jir Israel kam ja'tkam

jano' nañ cham ti jüigi'ñdha'. Cham jaroi' gui' nach jì'k maa'n nach jax jich chaat ka' kum iam jìñ jupaab jimmida' nam sap pik ba' tii mi' pui'p xi chu duiñchu'nda'. Aañ jix io'm jix ìbhi'ñdha' gu' na jax tu aagix ka', pui' kuñ ba' mi' pui' xi chu duñiidha' nam jax tu jimdat guch bopxi kat. ¹⁵ Gu' ji nat gu' gu Dios pu bijik dir xiñ joi'mdak jìñ a'm pu ti tii nañ pu'ñir tujuandam tugi'ñ ka', pu biipi' dir jìñ a'm ba ti tii na ñich chakui maaxir. Ba' yammì nat pai' dhuuk jup ìlh dülh gu Dios, ¹⁶ bañ mattuda gu Maraa'n nañ ba' bhaankam nai' ji chu a'ga' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ na bhaan tu a'ga nam jax ja'k dui cham mu ja'k ka bhüya' gu ja'tkam nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha', gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam jañ tu ja a'gidha'. Gu' ba' aañ jano' cham pai' mu pai' gaagam gu jaroi' nañ tikka' nañ jax ja'k ba ji chu duñia' ja bui gu ja'tkam, piam nañ jax ja'k ba ji chu ja a'gidha'. ¹⁷ Ni ku ñich cham ja tii gim ip gui' nam pu biipi' dir bar noonbi'ñ guch Xoi'kam nam Jerusaleen jup tui'ka' nañ xi ja tikkada' git. Jax dhui na ñich gu' moo jano' mu ja'k pu bhii maa'n kap na pai' Araabia bhaan bipio' gu dibüir, gio mi' dhir Damaasko ja'k jañich pu bhii ip.

¹⁸ Baik oidha' ki'n jañich ba' mui' ka jii Jerusaleen, jano' ñich kia'pix ba maat gu Peegro. Dhi' buiñor juruuñ jañich mambhüx daman jix chamaam tanoolh. ¹⁹ Ba' mi' dhir daipu' gu Santiago ñich pix ba tii, gui' nar ja'nni'ñ gu Gè'kam jich Xoi'kam. Pu daipu' dhi' pix ba', cham jañich jumai pup ka tii gui' nam jir noonbi'ñ guch Xoi'kam. ²⁰ Jir silhkam dhi' pui' nañ jì'k jax jam titda, cham tu' nañ pui' pix kai'ch. Jix maat sia gu Dios nañ silhkam jup kai'ch.

²¹ Ba' gatuuk jañich mu ja'k pu bhii ip na pai' Siiria gio Siliisia bhaan bipio' gu dippir, jì'kchi kap jañich ai mi ja'p. ²² Ba' jano' pu cham jìñ mat ka' am guch Xoi'kam jüigi'ñdham bix kap nam jì'k kap maap jum jumpadat tu daanda' na jì'x jir Judea, pu cham jìñ ñii'ñdha' am maaxik. ²³ Dai sap ja'pni pix ja kèkè' am jai' nam kai'chdha': "Xib sap mu pai' oirit ba tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam gui' na

ka xich bhaamkidhat ka xich koodak ka'. Pu chu'm sap jup ba tu a'ga na jax chu'm cham aa'nda' na git cham pai' pu chu'm ka tum a'gada'." ²⁴ Jix bhai'm taat am sap ba' buiñor gu Dios nañ jax ja'k bar tu'm xib.

2

Na ba tu aa'nda' gu Paablo na mit joidham jix kùgalh gu jai' noonbi'ñ guch Xoi'kam

¹ Ba' mambhüx daman maakob oidha' xip duu na ñich gio mui'p jii Jerusaleen biima'n gu Bernabee, bix gu Tiito ñich xi baidhak. ² Gu Dios pix pui' ja'k jìñ jurtuda gu' nañ mu jimia' na ñich ba' aañ mui'p jii. Ba' bhammi nach bap tu'ii' Jerusaleen, maa'n kap jachich bach jumaap dilhkob ja biim gui' nam jì'k jix io'm jir jix chu matmatda' ja bui bix guch Xoi'kam jüigi'ñdham. Ba' aañ xi ja aagi'ñ nañ jax ja'k tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam na bhaan tu a'ga nam jax ja'k dui cham mu ja'k ka bhüya' gu ja'tkam nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha', xi ja aagi'ñ iñ nañ pu'ñi chu'm ja bui tu a'ga gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam. Ba' dhi' na ñich ja aa'ñ, ja'p kai'ñkam ja aa'ñ jañich nam gui' mu dir bha ja'k jìñ aagi'ñdha' no'r am pui' nañ jax ja'k tu a'ga piam ku gu' cham, nañ gu'x maachim no' cham jir tu' kub nañ jax ja'k tu ja a'gi'ñ. ³ Ba' cham pai' jax kai'ch am. Sia gu Tiito nañ bai'ñchu', cham pai' jax titda am sia ku cham jir Israel kam maa'nkam. Cham pai' jax titda am no'p jum aa' nam matgilhdha' na ba' bhaan bax maati' ka' na jai'p bar Israel kam maa'nkam. ⁴ Jix maat iñ gu' nam jai' dhit bhai'p oipoda' gui' nam sap pui'p ti jüigi'ñdha' tii buiñor guch Xoi'kam, gu' nam jax dhui bhai'ch mai'chidha' nach sap gio mi' pui'p tu dagia' nam jì'k jax tu jim gu Israel kam ja'tkam gui' nam cham ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Tii chian am gu' gu Tiito nam matgilhdha' na ba' jai'p bar Israel kam maa'nkam ka'. Jax dhui na gu' aach dhi' pui' ja'k cham kam aa' nach pui' ka tu buada', cham tu'ch dhaam kap tu'ii' gu' pui' nam jax ja'k tu jim, nat gu' aach guch Xoi'kam mi' dhir bach boosolh. Ba' dhi' bhaan jix maati' nam cham tu' silhkam buiñor ti jüigi'ñdha' guch Xoi'kam, nam pui' pix xi iatat jix xi'lhim bha ja'p jich iatgi'ñ.

⁵ Gu' ji nach gu' aach xi gu'ki'nda' sia kum jax jich chitda, ni ji'x dho moo ku chich am pui' tii nach mi' pui' jimia', nach gu' aach jix aa' na pim mi' pui'p tu dagia' bhaan gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam nar silhkam pui' na jax jum kai'ch.

⁶ Ba' gui' nam jir jix chu mamatda' ja bui bix guch Xoi'kam jügi'ñdham, cham pai' jax jiñ chi'n jamit nañ jax ba kai'ch no'ñ tu' cham mi' pu duiñchu' nañ jax tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam. Cham pai' jax jiñ chitdam ip no' tu' pup jum aa' nañ mi' xi binda' dhi' nañ jax ja'k tu a'ga. Gu' ji nañ gu' cham maat no'm silhkam jir jix chu mamatdagim ka' ba' cham. Gio gu' cham jax bua sia kuñ cham maat no'm jir jix chu mamatdagim, na gu' gu Dios cham tu' dhi' ki'n xich joi'mda'.

⁷ Gu' ji nam gu' ja'kbui' kat jup jiñ chitda nat sap aañ jiñ a'm ti tii gu Dios nañ tu ja a'gidha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, gu' ba' gu Peegro bhaan jup ti tii sap na tu ja a'gidha' gu Israel kam ja'tkam.

⁸ Ba' gu Dios, dhi' nat Peegro bhaan ti tii na nai' tu ja a'gidha' gui' nam jir Israel kam ja'tkam, dhi' pix gu Dios nat aañ jiñ a'm jup ti tii nañ pui' nai'p tu ja a'gidha' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam.

⁹ Ba' gu Santiago gio gu Peegro gio ba' gu Juan, dhi' nax io'm jix bhaai' nam jax ja'k ti'ya' ja bui bix guch Xoi'kam jügi'ñdham, dhi' bix pui'p tii mit nat aañ jiñ a'm ti tii gu Dios nañ nai' tu ja a'gidha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam. Gu' ba' na bhaan jix maati' ka' nach maap pu chu'm ka'm tu juana', bhai' xiñ dhaa'ñ jamit gu ja noonob, panaas ku chich jich ñiñio'ki, sia bix gu Bernabee bhai'p xi dhaa'ñ jamit, nat gu' dhi' ba' bhaan bii nañ bii nai' tu a'ga'. Ba' gui' diilh sap ja bui tu a'ga am dai gu Israel kam ja'tkam.

¹⁰ Ba' ja'pni soi'p xich chi'n jamit nach sap siamrix joi'mdat jix bhai' xi ja bua't gui' nam cham tu' bia' ni ji'x, na pu cham bhaai' nam pai' dhir u'ji gu tu' ki'n tu saba'da'. Ba' aañ dhi' pui' tii duiñchu', cham mik buppa iñ.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nat ñiok gu

Peegro bhammi Antiokiiya

¹¹ Ba' maa'nnim nat mu jii gu Peegro Antiokiiya, ñiok jañich maaxik bhai' ji ñiidhat buibsaram, na gu' buam pix tu jim na jax cham kii' ka'm nii'ñ gu Dios. ¹² Bii'p' dir ja bii'm ka xi chu kua'da' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam. Ba' mikkat na mit bhammip ba ji bubua ji'kchi gui' nam bhaankam bhammi ja'p oipim gu Santiago, cham tu' ja bii'm ka tu kua', nat gu' bax ja bii'hi. Mi' pui' tu daa'ñchu' am gu' nam jax tu jim gu Israel kam ja'tkam nam cham ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, jum aa'nda' sap gu' nam matgilhdhix ka' sia kum gu'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, mi' dhir ba' bax bhaai'n ka' ip nam ja bii'm tu kua'da' gui' nam jir Israel kam ja'tkam. ¹³ Ba' gui' nam jir Antiokiiya kam nam pui' tiip ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, jai' mi' pui' tiip ba tu daagik jamit nam jax ji ñiidhat gu Peegro na jax ja'k tu jim, nam gu' pui'p jir Israel kam ja'tkam, sia jai' gu Bernabee pui' ja'k jup xi chu jii. ¹⁴ Ba' pui' na mit jax ja'k tu jii, dhi' cham tu' pui'm kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam nach pu'ñi ja'k tu jimda'. Pui' ku ñich ba' pu tii'n gu Peegro nam bix dhit xi che kee guch Xoi'kam jügi'ñdham gui' nam ji'k jir Antiokiiya kam. Ja'pniñ moo titda: "Aap nap jir Israel kam maa'nkam, pui' ja'k jap tu jimdat nap panaas pu cham tu'r Israel kam maa'nkam. Gu' ba' xib, jax kup ba'p ba ja chian gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam nam mi' pui' jimia' na jax gui' nam jir Israel kam ja'tkam? Na gu' cham jir am gu pui'."

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo na dai pix no' jaroi' tu' silhkam buiñor ba ti jügi'ñ guch Xoi'kam, cham tu' mu ja'k ka bhüya' na pai' gammiji mi' pup jum tulhiñdha'

¹⁵ Aach dho pui' tiich chiti' nach jir Israel kam ja'tkam, nach mi' pui' jiiim panaas na ji'k jax tu aagix gu ñio'ki'ñ gu Dios, ba' cham tu' pui'r jich chitgidam ich nach jir jix u'ua'tulhdhix kam, ja'p na jax gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam. ¹⁶ Gu' pix ji nach gu'x bhai'x maat na gu Dios cham ji'xkat ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara' gui' nam mi' pui' tii xi chu duñiim na ji'k jax tu aagix ja bui gu Israel kam ja'tkam, gu' gui' ji

na ja uañi'ñ nam tu' silhkam soi'm ilhdhai buiñor ba ti jii'ñdha' guch Xoi'kam. Pui' ku chich ba' aach tu' silhkam soi'ch ilhdhak buiñor ti jii'ñ nach jix aagit nach uañdha' guch ua'tulhdhara' gu Dios, cham tu'ch mi' pui' ka tu daa'ñchu' na ji'k jax tu aagix, na gu' dhi' cham ji'xkat jich palhbuidha'.

¹⁷ Gu' ba' aach nach gaagim nach jax ja'k jix bhai' bi'ya' buiñor gu Dios bhaankam guch Xoi'kam, gu' ji nam gu' jai' pui' ilhii'ñ nach aach ji ba'r di' gux u'ua'tulhdhix kam, ¿ja'p kai'ñkam jup kai'chdha'm aa ba' na guch Xoi'kam ua'tulhdhara' bhaan jup tui'dhi'? Chaam tu' ji matgim. ¹⁸ Na gu' dhi' ja'pni na jax gu tu' no' ñich xi iarak nañ pui' ilhii'ñ na cham tu' bhai', gu' ji no' ñich gu' gatuuk gio mi'p kii, dhi' bhaan jix maati' ka' na cham jir am pui' nañ jax tu bua. ¹⁹ Aañ nañ gu' cham tu' mi' pui' ka tu daa'ñchu' na ji'k jax tu aagix gu bijik dir kam, ja'p ji buusan nañ muukix buiñor dhi'. Kuñ ji gu' dua ji buiñor gu Dios, nañ gu' dai pui' pix ja'k ba tu duñiim na jax jix aa', cham tu' kia' na jax ja'k tu aagix. ²⁰ Biima'n muu ñich gu' guch Xoi'kam jano' na mit pai' dhuuk mua. Ba' na ñich pai' dhuuk biima'n duadik giop bam, cham jañ kar pu chu'm nañ jax jir tu'm kat biipi' dir, bar jumai iñ. Guch Xoi'kam pix jiñ a'm pup kio ba' mi' dhir, dai ba' nañ soi'ñ ilhdhat pix buiñor ba ti jügi'ñ, nat gu' xiñ joi'mdak jiñ a'mkam muu. Dhi'r di' gu' gu Maraa'n gu Dios. ²¹ Ba' aañ ti jügi'ñ dhi' pui' nat jax ja'k tu duu gu Dios xich joi'mdak, na gu' cham kam aa' nach mi' pui' ka tu duñiidha' na jax tu aagix. Na gu' no' pui' ja'k xich joi'mdat jich a'm ti nüidhidha' git gu Dios nach mi' pui' tu duñiidha' na ji'k jax tu aagix, jir tu' kub ka' git pix ba' guch Xoi'kam nat ba muu bhaan gu u'uux na gai biit.

3

Na pui' ba ja tñda' gu Paablo no'm mi' pui' jimia' na jax chu aagix gu bijik dir kam piam ku gu' nam silh pix ba ti jügi'ñdha' soi'm ilhdhat buiñor guch Xoi'kam

¹ Ja'p moo cham am buatu' pim aapi'm na pim Galaasia oi'dha' na pim ti buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam! ¿Jaroo biix aixim jam titdaimik maakam jam iatgi na jax cham

jir silhkam? Maaxik jam aa'ñ jachich gu' nat jax ja'k jum duu guch Xoi'kam nat muu bhaan gu u'uux na gai biit. Ja'p cham jam jur bia' pim panaas! ² Jano' nat jam a'm jum tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios, ¿na pim mi' pui' jiiim aa na ji'k jax tu aagix gui' nat Moisees tu ua'nak kut ba' jam a'm jum tajaa, ka' na pimit ti jii'ñ aa nar silhkam pui' na pimit jax ja'k kai gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam? ¿Jia na gu' na pimit ti jii'ñ na maaxik jir silhkam pui' na jax jum kai'ch? Jiñ aagi'ñdha' pim. ³ Ja'p cham ji'x jam jur bia' pim panaas ku pim ba' pui'm bua! Tiñ na pim gu' biipi' dir ka xix aa'nda' na jam a'm jup tui'ngit jam palhbui'ñchu'nda' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na pim jax ja'k mi' pui' jiiimda', gu' ji na pimit gu' xib ja'p xi dhuuk, diilh japim pix mi' pui' ba tu duiñchu' na pim jax pix ilhii'ñ. Ya' pix jup jir ja duiñ gu' gu ja'tkam dhi' na pim jax chu'm bhaan ba tu daa'ñchu'. ⁴ Biix aixim japimit ti xi chu maat panaas na pim jax ja'k mi' pui' jiiimda' git na jax jix aa' gu Dios, gu' pix ji na pimit gu' bak pu cham tu' maat. Cham ilhii'ñ iñ na pimit moo cham tu'p maat. ⁵ Jano' na jam a'm jam tajaan'i'ñdha' gu Dios gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', gio na biix aixim jix bhai'm duukam jup tu buada' jam bui na pim tu' cham pai' dhuuk pui' ti nai'ñdha', dhi' cham tu' pu kai'ñkam pui' tu buada' na pim mi' pui' jiiimda' na jax tu aagix, gu' ja'pji na pim silhkam ti jügi'ñdha' na maaxik jir pui' na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam.

⁶ Pui'm duu gu' bijik gu Abraam, nat tu' silhkam ti jii'ñ pix buiñor gu Dios, pui' kut ba' gu Dios bhammi dir bha ja'k pui'p ti nar jix kii' maa'nkam. ⁷ Gu' ba' gui' nam tu' silhkam jir bopxi'ñ ka' gu Abraam, jum aa' nam pu'ñi tu' silhkam ti jügi'ñdha' soi'm ilhdhat buiñor gu Dios. ⁸ Gio gu' pui'p tu ua'ñix maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam gu ñio'ki'ñ gu Dios na saak sia gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam jix kiki' ja'tkam ja tigia' gu Dios, dai pix no'm tu' silhkam soi'm ilhdhat buiñor ba ti jügi'ñ. Pui' ku ba'p titda gu Dios gu Abraam: “Jix bhai' tu ja jimia' biix gu ja'tkam aap jum a'mkam.” ⁹ Ba' bhaankam gu Abraam,

gu Dios b̄ix jix kiki' ja'tkam ja tigia' gui' nam ji'k soi'm ilhdhai tu' silhkam buiñor ba ti jiiñdha', ja'p nat jax soi'm ilhdhak tu' silhkam buiñor ti jiiñ d̄ilh gu Abraam.

¹⁰ Gu' ba' gui' nam ji'k mi' pui' jiidma' na ji'k jax tu aagix gui' nat Moisees tu ua'nak nam pui' jim aagit na git dhi' ki'n jix bhai' tu ja jimia', dhi' cham tu' bhai' tu ja jimia'. Na gu' ja'pnim kai'ch: "Ba' gu jaroi' na cham b̄ix pui' tu duñia' na ji'k jax tu aagix dhi' na ba tu ua'ñix, gu Dios pui' ti'ya' na dhi'm tulhiiña' sia pik nar jax ka' git. Siat chi moo maa'n kap pix cham am bua, na gu' ja'p ji buusnia' na pu b̄ix maa'n jimdam cham am bua' na ji'k jax tu aagix ka'." ¹¹ Gu' ba' na gu' cham ji'xdha' jaroi'x bhai' bi'ya' buiñor gu Dios dhi' ki'n na jax tu aagix na tu ua'ñix, pui' kut ba' ja'pnip tu ua'nak maadit gu bijik dir kam: "Gu jaroi' na soi'm ilhdhat tu' silhkam buiñor ti jiiñdha' gu Dios, d̄ilh gu Dios pui' ba ilhdha' nar jix kii' maa'nkam." ¹² Gu' ba' no'ch jix bhai' bi'iidha' git buiñor gu Dios nach mi' pui' tu duñiidha' na ji'k jax tu aagix na tu ua'ñix, dai pui' pix ja'k jach jup tu duñiidha' git, ba' cham tu'm aa'nda' git nach silh pix soi'ch ilhdhat buiñor ti jiiñdha' gu Dios. Na gu' ja'p iam ja'pnip jum kai'ch nat tu ua'nak gu Moisees na jax ja'k tu aagix ka': "Gu jaroi' na b̄ix mi' pui' tu duñiidha' na ji'k jax tu aagix dhi' na ba tu ua'ñix, dhi' ki'n jix bhai' tu jimia' buiñor gu Dios."

¹³ Gu' ba' guch Xoi'kam mi' dhir jich boosolh nach pai' cham ji'xdha' mi' pui' jimia', mi' dhir jich boosolh nat pai' gu Dios pui' ba ti'ik nach jich chulhiiña' git, nach gu' cham tu' b̄ix mi' pui' tu duñiidha' na ji'k jax tu aagix ka'. Guch Xoi'kam ba' ja'p ji buus nat d̄ilh mi' ja'k ji bii, jich a'mkam ba' cham bhai' tu jii. Na gu' ja'pnip tu ua'ñix ja'p iam mi' na pai' tu daa na jax ja'k tu aagix: "Gu jaroi' na bhaan mukia' gu u'uux na gai biit, dhi' bhaan jix maati' ka' nat ḡ'kam ki'n jix buam tu duu." ¹⁴ Ba' dhi' pui' ja'k tum duu na ba' bhaankam guch Xoi'kam jai' ja a'm jup bi'ya' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam dhi' nat tu' iimchuxdhak gu Dios gu Abraam, dai pix no'm soi'm ilhdhat tu' silhkam buiñor ba ti jiiñdha'. Gio na ba' pu'ñi b̄ix jich a'm jich chajaañdha' gu Dios gux Dhuudu' kam

jix Uañ Ii'mdaga'n aach nach ji'k buiñor ti jiiñdha' guch Xoi'kam, pui' nat jax ti'ik bijik.

Na bhaan ba tu a'ga' gu Paablo na ji'k jax chu aagix gio gui' nat tu' tu iimchuxdhak gu Dios gu Abraam

¹⁵ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, ya' kam dhi' oi'ñga'n jañ bhaan xi chu jam a'gidha' na pim ba'x maati' jiñ kaaya' nañ jax kai'ñkam jup kai'ch. Pui' na pim jax bax maat, no' mit gook maap xi chu a'gak gu ja'tkam nam jax ja'k duñia' gu tu', jum aa'nda' nam u'uan ta'm tu ua'na', bitaa'n jam ba' mi'p xi dharsa' nam jax tii' na ba' dhi' bhaan jix maati' ka' na pui' tu tui'ka'. Ba' cham ji'xdha' jaroi' gio maakam jup ka duñia' pui' na jax ja'k ba tu ua'ñix ka', pui' ja'k pup tui'ka'. ¹⁶ Ba' pu'ñi ip gu Dios na mit gook dit maa'n ñi'ook jup duu gu Abraam bijik. Gu Dios pui' ja'k tii'n gu Abraam nax bhai' tu jimia' d̄ilh gio gu bopxi'ñ nam jai'chd̄ilhia' gatuuk. Ba' dhi' nam jir bopxi'ñ ka' gatuuk, cham tu' ja'p kai'ñkam jup kai'ch na d̄ilh pix jix bhai' tu ja jimia', gu' ja'pji na maadit mi' dhir jup jai'chd̄ilhia' nam ba' dhi' bhaankam jix bhai' tu jimia', dhi' ba'ch Xoi'kam nat xib ya' ba jai'chdhir. ¹⁷ Kani nañ jix bhai' xi jam aagiñdha' na jax pik ja'k tu tu'ii' dhi'. Pui' nat jax ja'k tii'n gu Dios gu Abraam, tu' silhkam ki'n pui' tii'n na pui' tu duñia', ba' cham tu' na gio maakam jup ba kai'chdha', sia kut bap duu gu maakob sianto daman maa'n oo'm mamb̄ix oi'dha' nat ba' mi' dhir jup ba jai'chdhir na jax ja'k tu aagix ka' nat tu ua'nak gu Moisees. ¹⁸ Na gu' no' gu Dios git jix bhai' ja duñiidha' dai gui' nam mi' pui' tu duñiidha' na ji'k jax tu aagix, dhi' cham tu' pui' ja'k ka duiñchu'nda' git nat jax ja'k tiidak gu Abraam. Na gu' jano' nat pai' dhuuk pui' tii'n gu Dios, cham pai' jax titda na tu' jax xi dhuñia' na ba' pui' tu duñia' nat jax tii'n.

¹⁹ ¿Gu' tu' ji chi ba'x bhaai' pui' na ji'k jax tu aagix? Aa dho b̄ipi' dir nat pui' xi chiidak gu Dios gu Abraam nax bhai' tu ja jimia' ip gu bopxi'ñ, gu Dios pix d̄ilh gatuuk jich maa dhi' pui' na ji'k jax tu aagix nach ba' dhi' bhaan pix jix mat ka' nach tu' bhaan jich ua'tulhi'ñdha', ba' jano'

juugit pix tu'x bhaai'n ka' na pai' dhuuk pu'ni jai'chdhilhia' maadit gu boxii'n gu Abraam, dhi' na bhaankam jix bhai' tu ja jimia' gu jai' bopxi'n. Ba' dhi' pui' na jik' jax tu aagix, gu noonbi'n gu Dios jamit maa gu Moisees nat bha ja joot diilh gu Dios, mi' dhir ba' gu Moisees diilh jup jich aagi'n nach ba' mi' pui' jiidma' git. ²⁰ Gu' ji na gu' jano' nat pai' dhuuk maa'n ni'ook jup duu gu Dios biima'n gu Abraam, cham tu' jumai pix pu tiin' gu Dios na ba' mi' dhir pui'p tiida' gu Abraam, gu' ja'pji diilh maaxik nat pu tiin'. Ba' xib cham tu' kam aa' nach mi' pui' ka tu daa'nichu'nda' na jax tu aagix, nat gu' diilh guch Xoi'kam ya' eek jich boi'nxi nach jax ja'k mi' pui' jimia' na ba'x bhai' tuch jimia', na gu' ja'xbui'p jir ge'kam na gu Dios.

Na ba tu aa'nda' gu Paablo nat tu' ki'n jich palhbui pui' na jax chu aagix

²¹ Ja'p kai'nkam jup kai'ch iin' aa ba' panaas na pui' nat jax tu ua'nak gu Moisees na tu aagix ka', dhi' bhaan jix maati' na cham tu' pui' ka tu du'nia' gu Dios nat jax tiidak gu Abraam, na gu' pui' xib cham tu' ka bhai' nat jax tu ua'nak gu Moisees na tu aagix ka'? Chaam tu' ji matgim. Na gu' no' pui' ja'k jix bhai' tuch jimda' git nach mi' pui' jiidma' pix na jik' jax tu aagix, jum aa'nda' git nach dai dhi' bhaan jup tu daa'nichu'nda' nach ba'x bhai' bi'iidha' bui'nor gu Dios. ²² Gu' ji na gu'p jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam na gu ua'tulhdhara' biix ja daam jup tu'ii' gu ja'tkam. Gu' ba' gui' nam jik' pu'ni tu' silhkam bui'nor ba ti jii'ndha' guch Xoi'kam, mi' dhir ba ja bubuaxdha' gu Dios, na gu' dhi' pu'nir jum duukam nat jax tiidak gu Abraam.

²³ Biipi' dir nach chakui tu' silhkam bui'nor ti jii'ndha' guch Xoi'kam, ja'p ji buusandat na mu pai'ch kuupka' ja'p na gux i'xkum dhi' na jax ja'k tu aagix ka'. Ya' juugit jich kuu nat pai' dhuuk jum ai nach soi'ch ilhdhai tu' silhkam bui'nor ti jii'ndha' guch Xoi'kam. ²⁴ Ba' dhi' pui' na jik' jax tu aagix ka', ja'p jup ji buus na panaas bhai' puch bai'nichu', yamm' ba' xich dho'ncho na pai' guch Xoi'kam. Ja'p na jax maadit gu tujuandam na ja aa'ndhidha' gu a'aalh

nam jax ja'k tui'ngida', nam pai' bar ge'ger ja'tkam ka' nam ba' mi' dhir diilh bax mat ka'. ²⁵ Gu' ji na gu' xib nat bam ai na dai guch Xoi'kam pix bax bhaai' nach bui'nor soi'ch ilhdhat tu' silhkam ba ti jii'ndha', cham tu' kam aa' na pui' kar jich boi'tu'nda' dhi' pui' na jik' jax tu aagix, cham kam aa' na kach aa'ndhidha' nach jax ja'k tui'ngida'.

²⁶ Pui' na jax aapi'm xib, bar maamra'n japim gu Dios, na pimit gu' soi'm ilhdhak tu' silhkam bui'nor ba ti jii'ndha' guch Xoi'kam, ²⁷ na pimit gu'm bopko suudai' ki'n. Dhi' ba' bhaan matgir ip na pimit maa'n tuuku'p duu maap guch Xoi'kam, xib ba' pui' ja'k jup ba tu jim japim na jax gui'. ²⁸ Ba' ya' dir ja'p ja'k, cham tu' jax ka bua sia chi maadit jir Israel kam maa'nkam piam ku gu' cham, piam sia kur tujuandam pui' pix cham namkidhat am piam ku gu' namkidhix kam jir tujuandam, piam ku gu'r chio'n piam kur ubii, pix ji no' pim biix soi'm ilhdhat tu' silhkam bui'nor ti jii'ndha' guch Xoi'kam. Biix maap jup tui'ngida' pim biima'n guch Xoi'kam sia pik nar jax ka' git, panaas ku pim jir maa'n maa'nkam pix ka' biima'n. ²⁹ Gu' ba' no' pim gu' pu'ni biima'n jup tui'dhi' guch Xoi'kam, dho aapi'm ba'r di' na pim tu' silhkam jir bopxi'n gu Abraam. Jai'p tu jam makia' ba' gu Dios gui' nat tu' iimchuxdhak gu Abraam jano'.

4

¹ Ja'pniin' ja'k jup xi chu jam a'gidha' na pim ba'x maati' jii' kaaya' nañ jax kai'nkam jup kai'ch. No' gu jax chu'm jix chumñigam maa'n tu mar, gu' ji no' gu' kar alhi' gu maraa'n, chakui bhaan jup tu tui'ka' gu bixchuga'n gu taata'n, dai na tu iimchudhix ka' pix. Gio no' pu'ni kar alhi', pui' pix jup jir tu'm ka' na jax maadit gu tujuandam, sia ku gu' gatuuk biix bhaan ji chu bi'ya' na jik' tu' tu bia'ka' gu taata'n. ² Gio jai' gu ja'tkam nam jix bhai' buada', bha biidhidha' am gu tu' na aa'nda'. Na pai' dhuuk diilh gu taata'n xi ni'ndha' na bar am ka' na ba' ba tu makia' gu bixchuga'n. ³ Pu'ni ip ba' aach nach jik' ba ti jii'ndha' xib bui'nor guch Xoi'kam. Bijik nach chakui bui'nor ti jii'ndhat, mi' ja'k jich bhichdhatu'nda' na jax ja'k ilhi'ndha'

gux buam jum duukam na ya' dhi oi'ñga'n bixchu'x bhaai' na pu tu duñia', aach ba' mi' pui'p tu duñiidha' ja'p na tu' a'alh. ⁴ Gu' ji na gu' yammi nat pai' dhuuk jum ai nat pai' pix juugit tu dai diilh gu Dios, bhai' ba joot gu Maraa'n nat ba' ya' maaxir bhaan dir maa'n gu ubii, dhi' na mi' pui' tu daa'ñchu'nda' na ji'k jax tu aagix ja bui bix gu Israel kam ja'tkam. Ba' diilh mi' pui'p tu duu na ji'k jax tu aagix dhi Maraa'n gu Dios, ⁵ mi' dhir ba' dai nat bach boosolh nach cham mi' pui' ka tu daa'ñchu' nam aa'ndat nach mi' pui' tu duiñchu'nda' bix na ji'k jax tu aagix ka'ch bui aach nach ji'k jir Israel kam ja'tkam. Ba' xib nat bach boosolh, maamra'n bach ilhii'ñ gu Dios.

⁶ Ba' mi' dhir diilh gu Dios jup jich chajaan gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'ch jujur am nach ba' dhi' bhaan machia' nach silhkam bar maamra'n, pui' nat jax jup tajaan diilh gu Maraa'n. Ba' dhix Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' pui'ch jurtu'nka' nach pui' kai'chdha' na gu Dios jir jich Gi'kora'. ⁷ Ba' aapi'm cham tu' pui' ka ji buan na jax gu ja'ppix tujuandam, gu' ja'ppi bar maamra'n japim aapi'm gu Dios. Gu' ba' na pim gu' aapi'm bar maamra'n, cham kam aa' na pim mi' pui' tu duiñchu'nda' bix na ji'k jax tu aagix, na gu' tu jam makia' ip jai' gu bixchuga'n na pim pai' dhuuk buiñor aaya'.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nax buam jum aa' ja a'mkam guch Xoi'kam jigi'ñdham Galaasia kam

⁸ Biipi' dir na pim chakui maatit dhi' na jax chu'm silhkam jir Dios, jir tu ja juandam tuk ka' pim gu didios jup duiñxim ya' kam dhi oi'ñga'n. ⁹ Gu' ba' xib na pim ti bax maat gui' na jax chu'm silhkam jir di' gu Dios, sia ku gu' ja'kbui' kat jix bhai' xi jam maat na pim jax jir tu'm, ¿jax ku pimit ba' gio mi'p ja jii'ñ gux buam jum duu'nkam nam jam daam jimia', nam bixchu'x bhaai' nam pu tu duñia' ya' dhi oi'ñga'n? Pu cham tu' bhaai' am gu' ti buiñor gu Dios. ¹⁰ Pui pim bix aixim tu'm bhaan tu piastat gu', jix ïbhidhat japim tu piastatda' jax chu'm masaa'n nam aajidha', piam jax chu'm tanoolh, piam jax chu'm oidha'. ¹¹ Jix buam tu tatda' ba' nat moo pui' pik cham

jam a'm jup baap gu ñio'ki'ñ gu Dios na ñich ti tu jam a'gi.

¹² Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aañ soi' jam titda na pim soi'm ilhdha' ja'p na jax aañ na ñich soi'ñ ilh jam bui jano' nañ jam bui oilhimik. Cham tu'ñ ja'p kai'ñkam jup kai'ch na pimit tu' bhaan mañ ko'ktulh, ja'ppi nañ soi' pix jam titda na pim mi' pui' jimia' na ñich aañ jax tu jii jano'. ¹³ Na gu' na pim jax bax maat jano' na ñich tu jam a'gi gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam na bhaan tu a'ga na pim jax ja'k dui cham jum tulhiiña', jix ka'ooktugit jañich tu jam a'gi. ¹⁴ Ba' sia ku jax jix xijai ka' aañ jiñ bui nañ jix ka'ooktu'nda', aapi'm maa'n na pim jax joidham xiñ kigalhi'ñdha', cham pai'x buam jiñ ñii'ñdha' pim, ni ku pim cham jiñ oo'nda'. Joidham jix bhai'ñ aichdhidha' pim nai' ja'p jam ki'aam ja'p na panaas maa'n gu nobii'ñ gu Dios piam ja'p na diilh guch Xoi'kam. ¹⁵ Joidham japim jix bhai'm taat ka' jano', cham bhaai'n ka' na pim jax pik xim buada' na pim joidham jix bhai'm taat ka'. Sia gu jam buupui pim xiñ chaiñbuidhak ka'. ¿Gu' xib japimit ba' jax jum duu na pim jix bhai' kam taatit jiñ bui? ¹⁶ Panaas ku pimit dhi' ki'n bañ bhaamki na ñich xi jam aa'ñ na tu'r silhkam.

¹⁷ Gu ja'tkam dhi' nam bix aixim maakam jam iatgi'ñ, joidham xi jam da'dat jix bhai' jam titda am, gu' nam jax dui jumai boi bhaan jam bhichdhatu' na mu ja'k bhix na pai'r tu tulhiiñara'. Jix aa' am na pim cham tu'ñ bui kap tui'ñgida', nam gu'x aa' na pim dai gui' pix mu ja'k ba ja kaichgida'. ¹⁸ Jir am ip dho nañ jix ja da'da' gu ja'tkam no'm gu'r jiñ ja'tkam tuk tu' bhaan, dai pix ji no'ñ mi' ja'k ja bhichdhatu' na pai' ja'k jix bhai' tu ja jimia', cham tu' mu ja'k na pai' cham bhai' tu ja jimia'. Gu' ba' no' pim gu' aapi'm silhkam xiñ kigalhdhat jiñ buip tui'dhi', gammiji pim pu xiñ kigalhi'ñdha' sia kuñ cham jam buip tu'ii', cham tu' na dai no'ñ jam buip tu'ii' na pim ba' xiñ kigalhi'ñdha'. ¹⁹ Aañ ya' dir mu ja'k ja'p jam ilhii'ñ gu' na pim panaas jir jiñ maamar, gammijiñ ba' pux buam jiñ aa'nda' no' pim cham mi' pui' jimmi nat jax ja'k tu jii guch Xoi'kam,

jix ko'kom jix buam tu tatda' gu' xib ja'p na jax maa'n gu ubii no't kia'pix ba maaxir gu maraa'n. ²⁰ Tii dhox aa' iñ nañ git xib jam bui bap tui'ka' nañ ba' maakam tu't jup tu jam a'gidha' na pim jax ja'k jix bhai'x maatit jiñ kaaya', na pimit gu' chi cham bhai' maatit jiñ kai na ñich jax tii tu jam a'gi.

Gu Paablo na bhaan ba tu a'ga' gu Agaario gu Saara

²¹ Ea nañ aapi'm jup xi chu jam a'gidha' na pim mi' pui' tu daa'ñchu' na ji'k jax jum kai'ch na jax tu ua'ñix na tu aagix. Ja'p tu'm japim xiñ aagi'ñdha': ¿Aapi'm aa cham ji'xkat jiñkai'ñ gu u'uan gui' na mit bijik dir kam tu ua'na? ¿Pu cham maat japim aa na jax jum kai'ch maa'n kap na pai' bhaan tu a'ga gu Abraam? ²² Ja'pnim kai'ch na sapgook tu maamar kat gu Abraam, maa'n bhaan gu tujuandam tugi'ñ, gio ba' jumai bhaan ip gu diih binga'n. ²³ Gu maraa'n gui' nat tii gu tujuandam tugi'ñ, ja'ppix maa'nkam maaxir. Gu' ba' gui' nat tii gu diih binga'n, dhi' pu kai'ñkam maaxir nat jax tiidak biipi' dir gu Dios diih gu Abraam na saak pu'ñi maa'n makia' gu al-hii. ²⁴ Dhi'ch bhaan jix bhai' xich ga'ngada' na jax ja'k ji chu busaak. Gu Agaario gu Saara ja'p ji buan am nam jir di' nat jax ja'k tii gu Dios na tu tui'ka' ja bui biix gu ja'tkam. Ba' gu Agaario ja'p ji buusan na dhi'r di' na jax ja'k tu aagix biix nat ji'k tu ua'nak gu Moisees, nat jax aa'ñdhak gu Dios bhaan gu oidha' na Sinaii tii'. Ba' gui' nam ji'k pu'ñi pui mi' pui' jiiim na ji'x jax tu aagix, ja'p ji buusan nam jir maamra'n gu Agaario, ba' pui'p jir tujuandam am. ²⁵ Sia gui' nam ji'k Jerusaleen oi'dha' xib, na Judea bhaan bipio' gu dibii'r, nam gu' dhi' sia pui mi' pui'p tu daa'ñchu' nat ji'k jax tiidak gu Dios gu Moisees na tu aagix ka' jano' nat ñio'ki bhaan gu oidha' na Sinaii tii', na Araabia bhaan jup bipio' gui' gu dibii'r. ²⁶ Ba' gu Saara ja'p ji buusan na dhi'r di' gu gè' kiicham jix dhaam kam na pui'p tii' Jerusaleen. Ba' aach nach ji'k buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam, dhi'r maamra'n ich. Cham tu'ch ba' tujuandam ki'n oipo, gu' ja'pji ja'p pix nach oipo jix bhai'ch chaatit.

²⁷ Jup jum kai'ch gu' maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam:

Jix bhai'p jum taat ka' aapi' ubii na cham jir jum ai gu a'aalh.

Xi jiiñakda' ap jix bhai'm taatit nap cham tu taat na jax jix chu ko'kno'p ja ninii'ñ.

Jix io'm mui' ja tigia' gu' gu a'aalh gu ubii gui' nar dilhdhim ka',

cham tu' pui' na jax aap sia kup tii ti bina'.

²⁸ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aach nach ji'k buiñor ba ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam, jir bopxi'ñ ich gu Abraam, nat gu' gu Dios diih pui' tiidak gu Abraam na saak mui' tu bopxicha' bhaan dir gu Isaak. Gu' ba' na gu' guch Xoi'kam jir boxii'ñ gu Isaak, aach jai'p jir jich boxii. ²⁹ Gu' ba' gu Ismael nat ja'ppix maa'nkam maaxir, bhai' ji bhaamki gu sipdhi'ñ Isaak nat pik bhaan ti tii gu Dios. Pu'ñi bap tuch bua aach xib, gui' nam mi' pui' tu daa'ñchu' na ji'k jax tu aagix gui' nat Moisees tu ua'nak, xich bhaamki'ñ am aach nach jir di' gu bopxi'ñ gu Isaak.

³⁰ Gu' ji na gu' ja'pniip jum kai'ch ja'p iam mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam nap titda gu Dios gu Abraam: "Mai' jootsa' ap mi' dhir jum ki'aam dhim tujuandam tuk, biima'n jap mai' jootsa' gu maraa'n. Na gu' dhi tujuandam gu maraa'n, cham jir am na jai' bhaan jup tu bi'ya' gui' na tu' bhaan bipio' gu maraa'n gum bina'." ³¹ Ba' aañ pu jam titda aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na cham jir am nach aach pui mi' pui' ka tu daa'ñchu'nda' na jax tu aagix gui' nat gu Moisees tu ua'nak, nach gu' aach cham tu' gu tujuandam jir maamra'n, gu' ja'pji gui' ji na pik jir binga'n gu Abraam.

5

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nat guch Xoi'kam jich palhbui

¹ Guch Xoi'kam pix diih mi' dhir bach bubuax nach pai' pui' ka tu daa'ñchugit na jax tu aagix na tu ua'ñix gu bijik dir kam. Pui' ku ba'm aa' na pim aapi'm mi' pui' xi jiiimda' bhaan dhi boi nat pai' ja'k bach chuttu. Cha'pim gio mu ja'k jup ka bhìbhüda', na pim gu' ja'p jum duñia' ip gio na jax gu tutuur nam yuu' ta'm buupl-hichgida'. Pui' pim dho tu't biipi' dir.

² Kani na pim jix bhái' xiñ kaaya' nañ jax jam tída'. Aañ Paablo ya' jam aagi'ñ na cham tu' dhi' ki'n jam uañdha' gu Dios gu jam ua'tulhdhara' sia ku pim tí ja matgilhi'ñ gu jam maamar nam jir Israel kam. Na gu' no'r pui' ka' git, jir tu' kub píx ka' git ba' nat jich a'mkam ba muu guch Xoi'kam.

³ Na gu' gu jaroi' no' tu' bhaan mi' pui' tu daa'ñchu' nat jax tu ua'nak gu Moisees, pui' na jax nam jum matgilhi'ñdha' nam jir Israel kam, ja'p ji buusanda' na bíx bhaan tu daa'ñchu'nda' na ji'k jax tu aagix ka' nat ji'k jax tu ua'nak gu Moisees, sia ku tí panaas dai maa'n bhaan tu daa'ñchu'. Jum aa'nda' ba' na bíx mi' pui' tu daa'ñchu'nda' na ji'k jax tu aagix. ⁴ Aapi'm jañ jup jam tídat jup kai'ch na pim ji'k jix joojoi'ñ na pim pui' mi' pui' jiim na jax tu aagix gui' nat Moisees tu ua'nak, na pim gu' ja'p jum aa' na pim pui' ja'k cham ka u'ua'tulhdhix ka'. Gu' ji na gu' cham tu'r pui', ja'p xi dhuuk japimít gu' guch Xoi'kam, pu cham jam a'm tí niidhim ba' gu Dios. ⁵ Gu' ji na gu' aach maa'n nach jax tu' silhkam buiñor tí jügi'ñ guch Xoi'kam, na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' pui'ch jurtu'n. Pui' ja'k tí jügi'ñ ich nach cham tu' ka u'ua'tulhdhix nach kax u'ua'tulhdhix kat. ⁶ Na gu' aach nach bax maat nach buiñor jup tui'dhi' guch Xoi'kam, jich a'm tí niidhim sia kuch cham kach matgilhi'ñ. Na gu' guch Xoi'kam cham tu' dhi' bhaan jich a'm tí niidhidha' no'ch matgilhdhix piam ku gu' cham, gu' ja'pji no'ch tu' silhkam buiñor tí jüñdhat xich jajoi'gi'n.

⁷ Aapi'm tí moo mi' pui' ka jiimít. ¿Jax ku pimít ba' moo mi'p ja jüñ gui' na mít jam iatgi? ⁸ Na gu' cham tu' dílh gu Dios nat pui' jam jurтуда na pim gio ja'k jup suulhgia'. Jax dhui nat gu' gu Dios ba' tí mi' dhír jam boosolh na pim pai' bap tu'ii' ip gio xib. ⁹ Maadit ji gu' gu jaroi' na bhái' oirít maakam jam aagi'ñ gux bhái'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam bíx na ji'k jax jum kai'ch. Dhi' ja'pni ji buusan na jax gui' na ki'n jappukar gu paan na palhíp píx jum aa' nam mi' gii'ñxidha' gu tui', gè'p jum duñia' na bhái' ji jabka'. ¹⁰ Iam git mu gamimmim tulhiiñ' gu jaroi' nat jam iatgi, sia chi moor jaroi' pik ka' git. Aapi'm git ba' moo cham mi' ja jüñdhat xi gu'kgida' na jax

jix aa' guch Xoi'kam.

¹¹ No'ñ git aañ pu pui' ja'k ja mamtuxd-hidha' gu ja'tkam gui' nam cham jir Israel kam nam moo jano'm matgilhdhidha' nam jax tí jüñdhidha' buiñor guch Xoi'kam na ba' bhaan jix maati' ka' nam jai'p bar Israel kam, sia ku gu' gu maaxik ja tutku' bhaan cham tu'r Israel kam am, cham tu'ñ bhaamki'ñdha'm git gui' nam jir Israel kam ja'tkam nam cham tí jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, nam gu' cham tu' jax ilhii'ñ no'ñ ja'p píx tu a'ga nat jax jum duu nat muu guch Xoi'kam bhaan gu u'uux na gai bíit.

¹² Iam git pu bíx maa'n jimdam ja i'kia' am mi' nam pai' matgilhdhix gui' nam bha ja'p oipot jam iatgi'ñ na ba' cham ka bhaai'n ka' nam tu a'gada' bhaankam gu Dios, nam gu' buam píx jam aagi'ñ.

¹³ Ba' aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, dílh píx gu Dios jam a'm tí tügik mi' jam tuttu na pim mi' pui' ba jimia' nat jax ja'k tu dai na tu tui'ka' ya' dir ja'p ja'k, na cham tu' pui' ja'k kia' nat jax tu ua'nak gu Moisees na tu aagix ka'. Cham tu' pu kai'ñkam jam a'm tí tí na pim pu tu duñia' na pim dílh jax ilhii'ñ. Xim jajoi'mdat japim jup jum papalhbuí'ñdha' bíx ji'ma'n, ¹⁴ na gu' bíx gu jai' na ji'k jax tu aagix, dhi'ñi bhaan jim títmo na ja'pniim kai'ch: "Jix joi'mdaip jix bhái' duñia' gu jaroi' no' tu' bhaan jum tulhiiñ, sia moo nar jaroi' ka' git, panaas ku moo aap píx jir di' ka' gu jaroi' nam tulhiiñdha'." ¹⁵ Ba' aañ pu jam tída na pim jix bhái' kai'chít, cha'pim jum ko'kdat, na gu' cham bhái' tu jam jimia' no' pim daim ko'kda.

Na ba tu aa'nda' gu Paablo na sia jaroi' bíxchu' bhax chu aa'nda' no' píx dua tuuku' bhaan

¹⁶ Ba' jam guguuxi'ñ iñ na pim dai pui' píx ja'k tu duiñchu'nda' na jax píx jam jur-tudidha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. Cha'pim gaagidha' na pim pu tu duñia' na pim dílh jax ilhii'ñ, na gu' jam mai'chia' gux buam jum duukam. ¹⁷ Cham tu'm kiki'galhi'ñ am gu' gux buam jum duukam gio gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', dhi' bhaan ba' cham jir am na pim pu tu buada' na pim dílh jax ilhii'ñ, sia pim chi moo tu' tí jax jix dhuñiik. ¹⁸ Na gu' no' gux

Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' jam a'm jup tui'ngit pui' jam jurtudim na pim jax ja'k tu dui'ñchu'nda', cham tu'm aa' na pim mi' pui' ka tu du'ñidha' na jax tu aagix gui' nat Moisees tu ua'nak.

¹⁹ Jix bhai'x maati' am gu ja'tkam gui' nam jix buam tu jim, na ja daam jup tui'dhi' gux buam jum duukam. Pui' na jax gui' nam mui' ja bïm boppo gu u'uub, gio gu u'uub nam mui' ja bïm boppo gu chichio'ñ, gam bïx aixim kum pu tu bua na jax cham jir kii'. ²⁰ Gio nam tu' ka'm naidhat daanda' sia tu' na pix nam pui' ji ilhdhat nar dios, sia ku gu' cham tu' maaxik jir di' gu silhkam Dios. Gio nam jix jii'poiñar ka'. Gio nam jix chu bhaamki'ñdha', gio nam jix chi jii'gagak ka', gio nam palhiip pix niirda' nam bhaaku'. Gio nam jix aichu'n ka' nam jax ja'k ja kokdhichdha' gu ja'tkam. ²¹ Gio nam jai' pui'p jix chu aa'nda' nam git pu chu'm jup xi bia'ka' gu tu' nam jax chu'm nii'ñxi'ñ ka' gu jaroi'. Gio nam jix maik ka', gio nam gammiji pix g'e'g'er tu kua'da' cham aagix kam, gammiji bïx aixim na tu' cham jir kii' kum pu tu buidha'. Dhi' pu chu'm gu ja'tkam cham ji'xkat aaya' am bui'ñor gu Dios na pai' dhir jix io'm jir g'e'kam, aañ moo jam aagi'ñ, na gu' cham ja kii'galhi'ñ gui' nam pui' ja'k tu jim.

²²⁻²³ Ba' no' jaroi' bhaan tajaanixchu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', jix chu joi'gi'nda' pix sia tu' na pix bhaan ja bui' gu ja'tkam, na gammijix bhai'm taatit ja palhbui'ñdha' sia nar pai' dhuuk ka' git. Gio na cham bhaamdar ka', nax chu nakoo'nda' pix sia tu' na pix ki'n. Gam na diilh jum palhbui'ñka' na jax ja'k cham tu' bhaan mai'chia' gux buam jum duukam. Na gammiji soi'm ilhdhat tu' silhkam ti jii'ñdhat bui'ñor guch Xoi'kam mi' pui' jimda' na jax jix kii' ka'm nii'ñ. No' jaroi' gammiji pu'ñi mi' pui' tu dui'ñchu', cham jum aa' na jaroi' aagi'ñdha' na jax ja'k tu aagix, na gu' pu'ñi pix ja'k jum aa' nam tui'ngida' git bïx gu ja'tkam. ²⁴ Na gu' aach nach ji'k bui'ñor ba ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam, bïx binkam sissapa mit guch Xoi'kam bhaan gu u'uux na gai bït na ji'x jich a'm jup tu't guch u'ua'tulhdhara', gam sia bïx nach ji'k tu'x buam jum duukam kap tu du'ña' git.

²⁵ Ba' no'ch gu' xib mi' pui' tu daa'ñchugit

mi' pui' tu du'ñiim na jax jich jurtudim gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', dho gammijich mi' pui' tu daa'ñchugit mi' pui' jii'mda' na jax jich jurtudidha'. ²⁶ Gio nach cham tu' g'e'g'er kam jich chaat ka', soi'ch pix jich ilhii'ñdha'. Ni kuch cham ja kokdhichu'nda' gu ja'tkam, ni kuch cham xich jii'gagak ka' aach diilh nach ji'k ba ti jii'gi'ñ bui'ñor guch Xoi'kam.

6

Gu Paablo na pui' ba ja tãda' guch Xoi'kam jii'gi'ñdham nam xim papalhbuidhat bïx ji'ma'n nam jax ja'k jix bhai' mi' pui' jii'mda'

¹ Ja'p jañ jup xi jam tãdam jii'ñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, no't jaroi' tu' bhaan mam ua'tulh, xi palhbuidha' pim aapi'm na pim mi' pui' jii'm, xi aagi'ñdha' pim jix bhai' pix na jax ja'k jix bhai' mi' pui' jimda'. Gio aapi'm diilh mi' pui'p xi jii'mit, xi gaagidha' pim na jax ja'k cham jam mai'chia' gux buam jum duukam. ² Xim papalhbuidhat japim bïx ji'ma'n na pim jax ja'k mi' pui' jii'mda' na jax jix aa' guch Xoi'kam. Ja'p ji buusan gu' nach bïx ji'ma'n jix bïpit tu kuuksiop, pui' ku ba'm aa' nach jich papalhbui'ñchu'nda' nach ba' bïx mi' pui' jii'mda'.

³ Gu jaroi' no' tu' ka'm jum ilhii'ñ sia ku tãr cham tu', diilh tu daam jimiidha'. ⁴ Jum aa' ba' na pim bïx ji'ma'n xim ga'ngada' na pim jax ja'k mi' pui' jii'm. Ba' no' pim gu'x bhai' mi' pui' jii'm, cha'pim jax jum aa'nda'. Cha'pim pui' ja'k jup tu jimda' nam jax tu jimda' gu jai', gu' ja'ppi aapi'm diilh na pim xim ga'ngidhat na jax ja'k jir am nañ jax ba kai'ch. ⁵ Diilh pix japim jix mat ka' na pim jax ja'k jix bhai' ji' bubuakidha' bui'ñor gu Dios, na gu' ja'p ji buusan nach bïx ji'ma'n tu kuuksiop guch bixchu', ba' diilh jach soi'ch buidhat aaya' nach pai' ja'k jii'm.

⁶ Gio gu jaroi' na tum mamtuxi'ñdha' gu ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, jum aa' na tu' ki'n palhbui'ñdha' gu jaroi' na tu mamtuxi'ñdha', na gu'm aa'nda' na tu' ki'n du-aka' ya' dhi oi'ñga'n bhaan.

⁷ No' pim bïx aixim jix buam xi chu bua't gio na pim sap pik ba' mi' pui' xi jii'm na jax jix aa' gu Dios, dhi' na pim jax

dhui jaaxmagi'ñdha' p̄ix gu Dios. Cham tu'm jaaxmagi'ñ gu' gu Dios, na gu' cham jaroi'r jupaabkamu'n. Ba' pui' na pim jax chu'm ti' ixia' xib ii'mda' bhaan, pu chu'm tu oraa' pim ip gatuuk. ⁸ Na gu' gu jaroi' nax joojoidhat daix buam jum duukam jup tu buada', ja'p ji buusan na pu chu'm ti' isda'. Ba' na mu ba aaya' na pai' bam tulhiiña', ja'p ji buusnia' na pu chu'm ba tu oraa'. Ba' gu jaroi' nax joojoidhat mi' pui'p tu duñiidha' na jax p̄ix jurtudidha' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda', dhi' pui'p ji buusan na pu chu'm jup ti' isda'. Ba' na pai' dhuuk ba aaya' buiñor gu Dios na gammiji buiñor bap tui'ka', ja'p jup ji buusnia' na pu chu'm jup tu oraa'. ⁹ Gammijich jix k̄i'p jum duukam xip tu duñiidha' cham jich o'joldhat. Na gu' no' chich cham jich o'joldh, jix k̄i'p jum duukam tu oraa' ich na pai' dhuuk jum aaya'. ¹⁰ Jum aa' nach b̄ix jix bhai' ja buada' gu ja'tkam gui' nam jum tulhiiñdha', gui' p̄ik jach jix io'm jix bhai' ja buada' nam pui'p ti' j̄igi'ñ buiñor guch Xoi'kam ja'p na jax aach, nam gu' dhi' ja'p ji buan nam jix io'm mia'n jir jich jaaduñ.

Gu Paablo na ba ja aagi'ñdha' guch Xoi'kam j̄igi'ñdham nam jax kai'ñkam maakam ja iatgi'ñ jai' bhai' ji oipot, mi' dhir ba' dai na ba ja tabuimgidha'

¹¹ Aañ dhi'ñi d̄iilh jir jiñ u'uan nar ḡe'ḡer. ¿Jia nañ ḡe'ḡer tu u'uan na pim xi ñi'ñ?

¹² Gu ja'tkam nam jam chian na pim jum matgilhdha' na pim ba' jai'p bar Israel kam ja'tkam ka', dhi' pu kai'ñkam p̄ix pui' ja'k bua am nam ba' jax dhuix bhai' bi'iidha' ja bui' gui' nam cham ti' j̄igi'ñ buiñor guch Xoi'kam, nam gu' cham aa' nam jai' bhai'p ji ja o'bhai'ñdha' no'm bhaankam jup ba tu a'gim guch Xoi'kam na mit jax kai'ñkam mua bhaan gu u'uux na gai b̄it. ¹³ Gio gu' pui' p̄ix cham tu' b̄ix mi' pui'p tu duiñchu' am na j̄i'k jax tu aagix gui' nat Moisees tu ua'nak gui' nam j̄i'k tiim matgilhi'ñ. Dhi' ba' bhaan jix maati' nam jax dhui p̄ix bhaan ḡe'ḡerkam jum taat ka' no' pimit jum matgilh, nam gu' mi' dhir pui' ba kai'chdha' ba' na mit gui' p̄ix pui' jam chia.

¹⁴ Aañ cham tu' pui' ja'k tu jim na jax gui' am, aañ daipu' p̄ix bhaan jix bhai'ñ chaat nañ jiñ chulhiñ bhaankam guch Xoi'kam

gui' na mit sissapa bhaan gu u'uux na gai b̄it. Na gu' nañ jix maat aañ, pu kai'ñkam p̄ix muu guch Xoi'kam nañ ba' mi' dhir jumai maa'nkam jup jiñ dhuñia' ii'mda' bhaan, cham tu' pu chu'm kia' nañ jax jir tu'm kat. Ba' xib cham tu' ka jai'ch iñ nañ jax jir tu'm kat b̄i'p̄i' dir, ni buiñor gux buam jum duukam kuñ kax jai'ch. ¹⁵ Aañ jix maat na pu cham tu' bhaai' sia ku jaroi' ti' matgilhdhix piam ku gu' cham, gu' ja'pji nañ cham tu'x buam ka tu buada', dhi' p̄ik ji nam aa', na jumai ii'mda'ñ a'm bap tui'ñgida'. ¹⁶ Ba' na pim j̄i'k mi' pui' j̄iim dhi' nañ jax jam aagi'ñ na pim j̄i'k maap jum jumpadat daan gu Dios, gammiji pim git moox bhai'm taatit tu oi'ñka' gio na pim xim ja joi'mdat b̄ix j̄i'ma'n.

¹⁷ Cha'pim mi' ka ja j̄igi'ñdha' gui' nam bhai' oipot maakam jam iatgi'ñ na jax cham jir pui', nañ gu' aañ ba'x io'm jiñ chulhiña' no' pim gan mi ja j̄igi'ñ. D̄iilh kat ḡe'ḡer bax bapaiñmi' guñ chuuku', sia ku gu' dhi' bhaan jup jix maati' nañ tu' silhkam jir tujuandam tugi'ñ guch Xoi'kam.

¹⁸ Ja'pni p̄ix jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan ku ba' d̄iilh p̄ix gu Ḡe'kam jich Xoi'kam jam a'm ti' ñiidhidha' gammiji b̄ix j̄i'ma'n aapi'm. Ja'pni tu tui'ka'.

**GU UA'NA'N GU PAABLO NAT
TU JA UA'ÑXI GUI' NAM TI
JHGI'Ñ BUIÑOR GUCH
XOI'KAM NAM
EEPESO OI'DHA'**

Na ba ja ñio'kdha' gu Paablo

¹ Aañ jir Paablo, jir nobii'ñ iñ guch Xoi'kam, nat gu' gu Dios pui' ja'k jix aagak pu chu'm ki'n jiñ dhai. Aañ mu tu jam ua'ñxi'ñ bhaan dhi'ni u'uan aapi'm na pim mi' oi'dha' Eepeso na pim buiñor ti jüigi'ñ guch Xoi'kam, na pim gu' aapi'm Dios bar ja'tkam tugi'ñ. ² Ba' gu Dios jich Gi'kora' gio gu Gê'kam jich Xoi'kam pîx xi jam joi'mdat jam a'm ti ñiidhidha' am na pim ba' gammijix bhai'm taatit tu oi'ñka'.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nach dai gu Dios taxchaabgi'ñdha'

³ Taxchaabgi'ñdha' ich gu Dios gui' nar Gi'korga'n gu Gê'kam jich Xoi'kam, nat gu' guch Xoi'kam bach ua'p jix dhaam dir gui' na tu' ki'n jix bhai' ba tuch jimda'ch i'ii'mda' ir bhaan, nach gu' buiñor ba ti jüigi'ñ. ⁴ Gu Dios pu bijik dir jich a'm ti tii nach jir ja'tkam tugi'ñ ka' bhaankam guch Xoi'kam, pux io'm bijik dir nat ba' moo bap duu dhi oi'ñga'n. Jich a'm pu ti tii nach pu'ni gatuuk cham tu' buiñor kax u'ua'tulhdhix ka'. Joidham xich joi'gîlh gu' gu Dios gê'kam ki'n, ⁵ pui' kut ba' bha joot guch Xoi'kam na ba' dhi' bhaankam maamra'n jich ilhdha', pu bijik dir pui' ja'k pum aa gu Dios na tu duñaia'. ⁶ Pu kai'ñkam pui' ja'k duu gu Dios nach ba' aach pu'ni dhi' bhaan taxchaabgidhat ba gê'kamtu'nda' gammiji nat gê'kam ki'n xich joi'mdak jich a'm ba ti tii, gam nat jix bhai' ba duu nat bhai' bach joochxi gu Maraa'n na ba' ya'ch palhbuidha'. ⁷ Gê'kam ki'n xich joi'mdak pui' tu duu gu Dios na dai pîx gu i'ra'n gu Maraa'n nat jaax, dhi' ki'n pu bach uañ guch ua'tulhdhara', ba' cham tu' mu ja'k ka jiim ich nach pai' gammiji mi' pup jich chulhiiñdha' git. ⁸ Dhi' bhaan jix maat ich ip nat gu Dios xich joi'mdak jich a'm ti tii nat jich chajaañ gu matda' nach ba'

ki'n jix maatit kaaya' gu ñio'ki'ñ na jax jir jum duukam. ⁹ Jix maatit ba kai chich ba' xib nat jax ja'k jum aa bijik na tu duñaia' pu'ni gatuuk, bak na pu'ni bha jimda' guch Xoi'kam na ba' dhi' bhaankam ya' pu tu duñaia' na jax jix aa'. ¹⁰ Ba' jano' na pai' dhuuk bîx pui' tum duñaia' nat jax ja'k tu dai dîlh gu Dios na tu duñaia', bîx maap tu jumpadaï na ji'k tu'x chu jai'ch jix dhaam gio ya' dhi oi'ñga'n pu ja tîda' nar ja gê'kam tuk guch Xoi'kam.

¹¹ Ba' gu Dios bhaankam guch Xoi'kam xich joi'mdak jich a'm pu ti tîx io'm bijik nach pu'ni gatuuk jir ja'tkam tugi'ñ ka'. Gu' ba' nach pai' bar ja'tkam tugi'ñ ka', dai na ba tuch makia' nat tu' pu tu dai bijik na tuch makia'. Pu tu duñaia' gu' gu Dios jax ña ilhdhai pu ti'ya'. ¹² Gu Dios pîx dîlh pui'x aa na aach nach jir Israel kam ja'tkam bîpi' soi'ch ilhdhai buiñor ti jüi'ñdha' guch Xoi'kam nach ba' mi' dhir dai gui' ba gê'kamtu'nda', nach gu' pu'ni bax mat ka' na dai gui' bîxchu'x bhaai' na pu tu duñaia' na jax ilhii'ñdha'. ¹³ Mi' dhir ba' aapi'm na pim cham jir Israel kam ja'tkam jup ba ti jüi'ñ buiñor guch Xoi'kam soi'm ilhdhak, na pimît gu'p ti jüi'ñ pui' na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ. Ti jüi'ñ japimît na dhi'r silhkam pui' na jax jum kai'ch, guch Xoi'kam pîx ba'p tu duu na pim ba' xib jai'p bar ja'tkam tugi'ñ gu Dios. Ba' gu Dios jup jam tajaañ gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nat dîlh pui' pu tii bijik nach chajaañdha' aach nach ji'k bar ja'tkam tugi'ñ ka'. ¹⁴ Ba' dhix Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nat bach chajaañ gu Dios, dhi' bhaan jix maati' na ka tuch makia' ip gui' na tu' ka bi'iix na tuch makia', dai pîx no't bîx mi' bach chuttu na pai'x aa' gui' dîlh aach nach ji'k jir ja'tkam tugi'ñ ka'. Dhi' bhaan jach ba' gammiji gê'kamtu'nda' dai gu Dios, na gu' dai gui'r Gê'kam.

Na pui' ba ja tîda' gu Paablo na tu daan buiñor gu Dios ja a'mkam

¹⁵ Pui' ti kai ñich na pim sap aapi'm tu' silhkam buiñor ti jüigi'ñ gu Gê'kam jich Xoi'kam, jix ja joi'gi'n japim sap ba' bîx gui' nam jir ja'tkam tugi'ñ gu Dios. ¹⁶ Ba' dhi' bhaan gammiji ba jam ti'ñcho' iñ nañ pai' dhuuk ba ji chu dañaia' buiñor gu Dios,

xi taxchaabgi'ñdha' iñ ba' na gui' jam palhbui'ñchu' na pim buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam. ¹⁷ Gio pui' soi'p titdatu' iñ gu Dios, dhi' nar Gi'korga'n gu Gê'kam jich Xoi'kam, na jam tajaan'dha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na ba' dhi'x bhái' jam aa'ñdha' na jax pik ja'k jir tu'm kam diilh gu Dios, na gu'r matda' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. ¹⁸ Pui' ja'k soi'p titda iñ gu Dios na gui' pix jam mattuda' na pim ba' machia' nach tu' nñra na gatuuk jup tuch makia' diilh gu Dios, gio na pim ba' machia' na cham tu' ja'p pix pui'm kai'ch na guch Xoi'kam mi' dhir baabu' gu jaroí' bhaan dir gu boi na mu ja'k bhix na pai' gammiji mi' pup jum tulhiñdha', dhi' mi' dhir ja boosgaim gu' gu Dios gui' nam jik jir ja'tkam tugi'ñ ka'. ¹⁹ Pui' ja'k soi'p titdatu' iñ gu Dios na jam mattuda' ip na pim jix bhái' machia' nax io'm bixchu'x bhaai' na pu tu duñia' diilh, na gu' dhi' ba' bixchu' pix ki'n jich palhbui'ñ aach nach jik buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam. Bixchu' pix jix bhaai' gu' na pu tu duñia' gu Dios cham aagix kam. Dhi' pix ki'n pui' tu duu ²⁰ jano' nat dua'ñdhak giop buusai' guch Xoi'kam mu dir koi'ñga'n tir nat ba' mi' dhir ki'n dir xi chia na daibu' bhammix dhaam na pai' daa diilh gu Dios, bhái' na pai' dhir jir Gê'kam. ²¹ Gio dhi' ki'n pix na jax chu'm ki'n bixchu'x bhaai' na pu tu duñia' diilh gu Dios, dhi' pix tajaan' guch Xoi'kam na ba' ja daam bap tui'ka' gui' nam i'ii'mda' bhaan jix chu jai'ch, nam pui' ti bixchu'x bhaai' ip nam pu tu duñia' nam jax ilhi'ñdha', sia bhix na jik tu' ya'x chu jai'ch dhi oi'ñga'n bhaan giox dhaam. ²² Bhix na jik tu'x chu jai'ch, bitaa'n ji chu bii mit buiñor guch Xoi'kam, ba' cham tu'r jupaabkamu'n am. Gu Dios pix diilh jup dai guch Xoi'kam nar Gê'kam ka' bhix jich bui nach jik buiñor ti jügi'ñdha', ja'p ji buusan na dhi' ba'r jich mo'. ²³ Aach ba' ya' dir mu ja'k ja'p jup ji buusan nach jir tukga'n, nach gu' buiñor ti jügi'ñ. Bhix nach jik buiñor ti jügi'ñ, gui' bhaan jix o'jo' ich. Sia bhix na jik tu'x chu jai'ch, bhaan jup tu tu'ii' guch Xoi'kam sia pik nar jax ka' git.

2

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nat gu Dios xich joi'mdak jich palhbui

¹ Bii'pi' dir na pim chakui buiñor ti jüñdhat guch Xoi'kam, ja'p tui'kat japim panaas na pim ko'iix kat buiñor gu Dios, na pim gu'x buam tu buada' na tu'r ua'tulhdhara'. ² Mi' pui' tu daa'ñchugit japim nam jax jix buam tu jimda' gu ja'tkam nam ya' dhi oi'ñga'n dai bhaan titi'ñcho, jix jügi'ñdhat japim na jax jam jurtu'nka' gui' na ii'mda' bhaan jix jai'ch na bixchu'x bhaai' na pu tu duñia', dhi' na jai' i'ii'mda' pui' ja daam jup tu'ii' nam pui' cham jup jir kiki'. Dhi' ba' mik ja'k ja bhichdhatgida' gu ja'tkam na diilh jax ilhi'ñ gui' nam jik cham mi' pui' jiidma' na jax jix aa' gu Dios. ³ Aach sia pui' ja'k jup tu jimdat nach pui' chakui buiñor jup ti jüñdhat guch Xoi'kam, mi' pui' tu duñiidha' ich jax no' tu tatda'ch chutku' bhaan, piam jax nach jich aa'nda', xich jügi'ñdha' ich panaas aach diilh nach jix buam jum duukam jup jix chu duñiik ka' na tu'r ua'tulhdhara'. Gu' ba' dhi' nach tu' bhaan jich ua'tulhi'ñdha', cham tu'ch joi'mdaich chulhiñchuda' git gu Dios no'ch pui mi' pui' tu daa'ñchu'nda' git, ja'xbui' pui'p jich chulhiñchuda' git na jax ja tulhiñchuda' gui' nam cham mi' pui' jimia' na jax jix aa'. ⁴ Gu' ji na gu' joidham jir jix chu joi'gi'n gu Dios, gê'kam ki'n xich joi'mdak jich chii ba' aach. ⁵ Tii' nat jich dhudua'ñdhak jich baapmi' jano' nat pai' dhuuk dua'ñdhak giop bamii' guch Xoi'kam mi' dhir koi'ñga'n tir, sia kuch gu' ko'iix kat ki'n guch u'ua'tulhdhara' nach jix buam tu buada'. Ba' xib cham tu' mu ja'k ka jiiim ich nach pai' gammiji mi' pup jich chulhiñdha' git, sia ku gu' mi' ja'k jum aagit ti nach bhiiya' git na chich gê' bach ua'tulhdhak. ⁶ Jano' nat pai' dhuuk gu Dios dua'ñdhak giop bamii' guch Xoi'kam mu dir koi'ñga'n tir, ja'p ji buus nat aach jano' maap jich dhudua'ñdhak bhima'n jich baapmi' nach ka ko'iix kat. Mi' dhir ba' maa'n kap jich bi' diilh gu Dios jix dhaam nach pai' aaya' gatuuk, nach mia'n bap tui'ka' buiñor. ⁷ Ba' pu kai'ñkam pui' ja'k duu na ba' dhi' bhaan jup jix maati' ka' nax io'm xich joi'mdaix bhái'ch dhuñia' ip gatuuk, na gammijix io'm pu ba xich joi'gi'nda', cham tu' dai

xib. Ja'xbui'p xich joi'gi'nda' nat ji'x pu ba xich joi'gilh xib bhaankam guch Xoi'kam. ⁸ Ba' na pimit ti jii'n aapi'm nat gu Dios tu' silhkam ba xich joi'gilh, dhi' bhaan cham tu' mu ja'k ka jii'm japim bhaan gu boi na mu ja'k bhiix na pim pai' gammiji git mi' pup jum tulhii'ndha'. Cham tu' pimit tu' bhaan tu juanak ma'iich dhi', gu' ja'pji pui' pix nat xi jam joi'mdak ja'p ja'k jam tuttu gu Dios. ⁹ Ba' cha'pim tu' ka'm jup bam ilhii'ndha' na pim cham tu' mu ja'k ka jii'm na pim pai' gammiji git mi' pup jum tulhii'ndha', na pimit gu' cham tu' tu' bhaan tu juanak pu chu'm ma'iich. ¹⁰ Gio gu' aach jup jir dunii'n pix gu Dios, gui' pix pui'ch dhuu bhaankam guch Xoi'kam nach aach dai gux kii'p jum duukam bap tu du'niidha' ya' dir ja'p ja'k, cham tu' kia' gux buam jum duukam nar ua'tulhdhara'. Pu bijik pui' ja'k pu tii' gu' gu Dios na tu du'nia'.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nat guch Xoi'kam pix pui' tu duu nach ba' bix maa'n ñi'ook bap duuka' nach ji'k buiñor ti jii'gi'ndha'

¹¹ Aapi'm na pim ji'k cham jir Israel kam ja'tkam, gui' nam jir Israel kam ja'tkam jup jam tii'ti' am: Gu ja'tkam cham jum matgilhdhadam. Ba' diilh gu Israel kam ja'tkam jup jum tii'ti' am: Aach ja'tkam jich matgilhdhadam. Ba' dhi' nam pui' jam tii'ti', ja'p kai'ñkam jup kai'chdha' am na pim aapi'm cham tu'r kiki' ja'tkam, pu cham jam a'm ti niidhim gu Dios. Diilh sap ba' ja a'm ti niidhim panaas nam jum matgilhi'ñ ja tutku' bhaan. ¹² Gu' pix ji na gu' maaxik aapi'm cham tu' buiñor jup ti jii'ndhat guch Xoi'kam, diilhkob jup tui'kat japim, cham tu' ja bii'm gu Israel kam ja'tkam. Ba' pui' cham tu' jam a'm jup bipio'dat gui' nat tu' ja iimchux pu bijik gu Dios gu Israel kam ja'tkam, nam jaro'r ja'tkam tugi'ñ. Cham tu' pim pui' ja'k tu jimdat nat jax ja'k maa'n ñi'ook jup duu gu Dios ja bui gu Israel kam ja'tkam, ja'p pix japim duduakat ya' dhi oi'nga'n bhaan. Pu cham buiñor ti jii'gi'ndha' pim gu Dios, pu cham mat ka' pim sia na pim pa ja'k jii'mda'. ¹³ Ba' sia ku pim mik jup tui'kat buiñor gu Dios, xib na pim maap bap tui'dhi' guch Xoi'kam na pim buiñor ba ti jii'gi'ñ, mia'n ba ai pimit, pu kai'ñkam

jich a'mkam muu gu' guch Xoi'kam bhaan gu u'uux na gai biit. ¹⁴ Guch Xoi'kam pix pui'ch dhuu nach cham kach bhabhaakui'ndha'. Nat muu pix bhaan gu u'uux na gai biit, dhi' ki'n pui' ba tu duu nach mi' dhir maa'n ñi'ook bap duuka' jam bui aapi'm na pim cham jir Israel kam ja'tkam, gio aapi'm mu dir bha ja'k jich bui aach nach jir Israel kam ja'tkam. Panaas kut iar gu tu' na pui'ch dhuukat, ba' xib ja'p ji buusan nach maap bar jich oi'dhagim. ¹⁵ Guch Xoi'kam pix nat muu bhaan gu u'uux na gai biit nach ba' cham tu' pui' ja'k ka tu jim na jax tu daaxix na tu aagix, nach pu'ni tu' pix ja ilhii'ndha' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, ja'p ji buus nat daam dir mim jaax gu i'ra'n na ba' cham ka maax ka' pui' na jax ja'k tu aagix kat. Ba' xib ja'p ji buusan na pu cham pai' ka maati' gu pui' ja'k aach jich bui, maap pix bar jich oi'dhagim ich xib, nach gu' maap buiñor bap tui'dhi' guch Xoi'kam. Diilh guch Xoi'kam pix pui'ch dhuu nach cham kach bhabhaakui'ndha'. ¹⁶ Daipu' nat muu pix guch Xoi'kam bhaan gu u'uux na gai biit, mi' jotmoda' cham kach bhabhaakui'ñ ich. Cham ka jam bhaamki'ñ ich aach ya' dir mu ja'k jam bui aapi'm na pim cham jir Israel kam ja'tkam, gio aapi'm mu dir bha ja'k pui' cham jup kach bhaamki'ñ aach nach jir Israel kam ja'tkam. Maap jach pix jix bhai' ba kai'ch, nat gu' maa'n maa'nkam pix jup jich dhuu.

¹⁷ Guch Xoi'kam bhach bhiihdhak gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga nach jax ja'k cham kach bhabhaakui'ndha', nach jax ja'k maa'n ñi'ook bap duuka', pui' na jax aapi'm na pim cham jir Israel kam ja'tkam na pim mik jup tu't buiñor gu Dios, gio aach nach jir Israel kam ja'tkam nach pu mia'n jup tu'ii' buiñor gui'. ¹⁸ Gio nat muu pix guch Xoi'kam bhaan gu u'uux na gai biit nach ba' maa'n ii'mda' pix bap duuk. Aapi'm na pim cham jir Israel kam ja'tkam jach jam bui maa'n ii'mda' bap duuk, gio aapi'm mu dir bha ja'k pui' maa'n ii'mda' pix bap duuk jich bui aach nach jir Israel kam ja'tkam. Ba' maa'n ii'mda'p duiñchugit jach amuub bap tu'ii' buiñor gu Dios jich Gi'kora'. Ba' pu'ni nach jax

maa'n ii'mda' bap duiñchu', maap bix jach buiñor aaya' gu Dios. ¹⁹ Ba' xib cham tu' pim kar jai' ja'tkam buiñor gu Dios, cham tu' pui' kam titi' pim na pim cham jir Israel kam ja'tkam, na pim gu' xib pui'p bar Israel kam ja'tkam, maap bar jum oi'dhagim japim gui' nam jir Israel kam ja'tkam. Gio jai'p bar ja'tkam tugi'ñ japim gu Dios, pui'p tu jam makia' ba' na jax tu ja makia' gui' nam pur Israel kam ja'tkam. ²⁰ Aapi'm na pim ji'k buiñor ba ti jigi'ñ guch Xoi'kam, ja'p ji buan japim na jax gu joodai na daam dir mui' ba bhi'ñbakchix ka' bhaan gu jai' joodai na bitaa'n jup darka'. Gu joodai na bitaa'n darka', dhi' pui' ji buan am na jax gui' nam ji'k jir noonbi'ñ guch Xoi'kam, piam gui' nam bhaankam tu a'ga gu Dios. Ba' diilh guch Xoi'kam ja'p ji buusan na dhi'r di' gu jodai na bix bhaan jum siisap dhi' dhi bhi'ñbak. ²¹ Ba' na pim saalh kaapakaim na pim buiñor ti jigi'ñ guch Xoi'kam, ja'p ji buusan na diilh guch Xoi'kam saalh timuim dhi' dhi bhi'ñbak, dai pix no' pim bix maa'n ñi'ook jup duiñchugit buiñor xip tui'dhi'. ²² Na gu' no' pim aapi'm bix buiñor xip tui'dhi' guch Xoi'kam, bix jir bhi'ñbaki'ñ ka' pim, mi' ba'r mi' ka' na pai'p tui'ka' guch Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' bhaamkamun' gu Dios.

3

Na ba tu aa'nda' gu Paablo nat tu' bhaan ti ti' gu Dios na bhaankam tu juana'

¹ Aañ Paablo, pu kai'ñkam ya' kuup iñ nañ jir tujuandam tugi'ñ pix guch Xoi'kam, ku gu' mi' pui' tu duñiim iñ ji na jax ja'k jix bhai' tu jam jimia' aapi'm na pim cham jir Israel kam ja'tkam. ² Bax maat japim dho nat gu Dios pix pu chu'm ki'n jiñ dhai nañ pu'ñi jam aagi'ñdha' nat tu' bhaan xich joi'mdak jix bhai'ch dhuu, pui' nat jax pu tii bijik na tu duñia'. ³ Gu Dios diilh jiñ mattuda gu' nañ ba'x maatit ba kex nat jax ja'k tu dai pu bijik na cham jaroi' maatit kex. Dhi' ba'r di' na ñich jax ja'k mu tu jam ua'ñ ji'k daam biipi' dir. ⁴ Ba' no' pimit gu'x bhai' jiñkaidhak jix maatit kai dhi' na ñich jax mu tu jam ua'ñ, bax maat japim nañ jax ja'k jix maatit kex pui' nat jax ja'k tu daasak gu Dios nat jax pum aa

bijik na cham jaroi' maatit. Guch Xoi'kam gu' na bhaan tu a'gat jup kai'ch, pui' ba tu duu xib nat jax ja'k tu dai bijik. ⁵ Dhi' nat tu' jax ba duu xib gu Dios, nat bijik pui' ja'k pum aa na tu duñia', dhi' pu cham tu' ja mattudak guch bopxi kat gui' nam bijik ya' tu duduakat. Ba' xib bhaankam guch Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' ba ja mattuda gu Dios gui' nam jir noonbi'ñ guch Xoi'kam nam bhaankam tu a'gat jix u'uañ ki'n ya' oipo. ⁶ Nat jax ja'k jum aagak tu dai gu Dios bijik na tu duñia' pu'ñi gatuuk, jir dhi'ñi: Na sap pu'ñi bhaankam guch Xoi'kam bax bhaai'n ka' bix gui' nam ji'k cham jir Israel kam ja'tkam ka' nam pui'p ba bubuakia' mi' dhir bhaan gu boi nam bhaan mu ja'k jiim nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. Gio na bax bhaai'n ka' ip na jai'p tu ja makia' gu Dios na tu' ja bi'ii'ñ gui' nam jir Israel kam ja'tkam, dai pix ba' nam aa' nam ti jii'ñdha' na maaxik jir silhkam pui' na jax jum kai'ch guch bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam.

⁷ Jix bhai'ñ dhuu aañ gu Dios, tii' nat jiñ dhai nañ aañ ba'r di' ka' nañ pui' nai' ja aagi'ñdha' guch bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, na gu' bixchu'x bhaai' na pu tu duñia'. Tii' cham tu'r am kat na dhi' ki'n jiñ dha'ñsada', ⁸ nañ gu' tii' cham tu', gampai' tu'm iñ ja bui' gui' nam pui' Dios jup jir ja'tkam tugi'ñ. Gu' ji nat gu' gui' xiñ joi'mdak jiñ dhai nañ aañ jir di' ka' nañ nai' tu ja a'gidha' guch bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, nañ ja aa'ñdha' na bhaankam guch Xoi'kam jix bhai' ba tuch jim. Bix aixim bhaan jix bhai' ba tuch jim na jaroi' pu cham jixdha' timo' sia ku tii ba tu ja'kilhi'ñ. ⁹ Bix pu chu'm ki'n jup jiñ dhai gu Dios nañ ja mattuda' na jax ja'k pui' tu duñiim nat jax ja'k ilhdhak tu daasak bijik. Diilh gu Dios nat pui' ja'k ilhdhak tu dai bijik, dhi' nat jaroi'p tu duu bix na ji'k tu'x chu maax ya' dhi oi'ñga'n giox dhaam ja'k. Mui' oidha' bap duu nat pui' ja'k ilhdhak pu tu dai na tu duñia' pu'ñi gatuuk. ¹⁰ Ba' xib gui' nam i'ii'mda' bhaan jix chu jai'ch, pui' na jax gu noonbi'ñ gu Dios gio gu jai' bix aixim nam jix chu jai'ch, na bixchu'x bhaai' nam

pu tu duñia', nam xi ja nii'ñdha' gui' nam jì'k buiñor ba ti jügi'ñ guch Xoi'kam, dhi' bhaan ba machia' am na gu Dios bixchu' bhaan joidham jix chu matda'. ¹¹ Pu'ñi ja'k pum aa gu Dios na tu duñia' jano' bijik nat jax pui'm aagik pui' ja'k tu dai, ba' xib maaxik ya' pui' ba tu duu bhaankam gu Gê'kam jich Xoi'kam. ¹² Ba' taxchaabgi'ñ ich guch Xoi'kam nat jix bhai'ch dhuu, dhi' nach jaroi' buiñor ti jügi'ñ, na gu' xib bax bhaai' nach mia'n aaya' buiñor gu Dios cham tu' bhaan ji chotdonit. ¹³ Ba' cha'pim jum o'joldhat buiñor xi chi jügi'ñdha' guch Xoi'kam. Soi'ñ jam titda na pim cham tu' dhi' bhaan jum o'jolhi'ñdha' nañ giilhim jiñ chulhiñ aañ, na gu' dhi' nañ jax jiñ chulhiñ, jam a'mkam aapi'm jañ pui'ñ chulhiñ. Gu' ja'pji na pim jix bhai'm taatit mi' pui' xi jümda' nañ kapbhai' jam a'mkam jiñ chulhiñ.

Na ba tu aa'nda' gu Paablo nat jì'x kì'n xich joi'gìlh guch Xoi'kam

¹⁴ Ba' bix dhi' pu kai'ñkam jañ jiñ o'lhia kì'n kikat gammiji buiñor tu daan gu Dios, dhi' nar Gì'korga'n gu Gê'kam jich Xoi'kam, ¹⁵ dhi' nat jaroi'p tu duu bix na jì'k jix chu jai'ch ya' dhi oi'ñga'n giox dhaam. ¹⁶ Gio ja'p jañ soi'p titda gu Dios, na bixchu' bhaan jir jix chumñigam bhammix dhaam na pai' dhir jix io'm jir Gê'kam, na git bhaankam gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n pui' jam duñia' na pim jix io'm buiñor xi chi jügi'ñdha' guch Xoi'kam, na dhi' pix pui' jam guguuxdha'. ¹⁷ Bix jañ pui' soi'p titdatu' gu Dios na diilh guch Xoi'kam pix jam jujur am ba kioka', dai na pim aapi'm pui' ja'k buiñor ti jügi'ñdha'. Gammiji pim ba' joidham jix kügalhdhat gu Dios mi' pui' xi jümda' na jax jix aa', gio na pim jix ja joi'mdat jix bhai' xi ja bua't gu jai' ja'tkam ¹⁸ na pim ba' dhi' bhaan bhai' ji machia' nat jì'x gê'kam kì'n xich joi'mdak jix bhai'ch dhuu guch Xoi'kam bix nach jì'k buiñor ba ti jügi'ñ. ¹⁹ Pui' ja'k soi'p titdatu' iñ ba' gu Dios na gui' pix jam mattuda' na jax kai'ñkam jup jum kai'ch no'ñ maa'n jix kügalhi'ñ gio no'ñ maa'n jix joi'gì'n. Jix io'm jir gê'p jum duukam gu' dhi' na pui'm kai'ch, cham tu' nach jì'x ilhii'ñ aach dhiilh. Ba' no' gu' dhi' jam a'm

bap tui'dhi', mi' dhir dai na pim jix bhai' ba machia' na jax jir tu'm kam gu Dios.

²⁰ Gu Dios jich makia' gu tu' nach aach taanda'. Jix io'm gê'ch makia' gu tu', cham tu' nach aach jì'x ilhii'ñdha' na panaas jich makia'. Piam no'ch jax chitda na tu' bhaan jich palhbuidha', jix io'm gê'ch palhbuidha', cham tu' ja'xbui' nach aach jì'x ilhii'ñdha', na gu' gu Dios jix io'm gê'x bhaai' na pu duñia' gu tu'. ²¹ Ba' bix nach jì'k buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam, jum aa' nach gammiji buiñor tu daanda' gu Dios sia pik nar jax ka' git. Pu'ñi git moo tu tui'ka'.

4

Na pui' ba ja tñda' gu Paablo nam maa'n ii'mda' pix jup duiñchu'nda' bix nam jì'k buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam

¹ Ba' aañi' nañ ya' kuup, pu kai'ñkam pix nañ jir tujuandam tugi'ñ guch Xoi'kam. Aañ soi'ñ jam titda na pim mi' pui' tui'ñgida' na jax ja'k bhaan jix maati' ka' nat jam a'm ba ti ti gu Dios, jam a'm ba ti niidhim gu' aapi'm. ² Soi' pim pix bam ilhii'ñdha', bar jix bhabhai'kam ka' pim, cha'pim ka bhaa'mna' ka', xim jajoi'mdat japim pix bam papalhbui'ñdha' sia tu' na pix bhaan. ³ Xi gaagidha' pim na pim jax ja'k ti git cham bhakkurda' ja bui gu jai' nam pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, na pim ba' gammiji maa'n ii'mda'p duiñchu'nda', pui' na jax ja'k jam jurtu'n gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. ⁴ Maa'n tuuku' pim pix jup duiñchu'nda' gio maa'n ii'mda', pui' nat jax bix maap jam boosolh gu Dios mi' dhir bhaan gu boi na pim bhaan mu ja'k jümit na pim pai' gammiji git mi' pup jum tulhiiñdha'. ⁵ Maa'n pix jix jai'ch gu' guch Gê'kam tuk, ba' dai dhi'ch buiñor ti jügi'ñdha', gio dai dhi'ch buiñor jich bopkonda'. ⁶ Maa'n pix jix jai'ch gu Dios, dhi' bix dhit jir jich Gì'kora', na gu' bix dhit jir jich Gê'kam tuk. Tu' no't jax ba ji dhuuch bui, bix jich bui pui' tu duñia', na gu' bix pix jich a'm ti niil'ñ. ⁷ Ku gu' guch Xoi'kam bix ji'ma'n jich dharai ji nach tu' jax dhuñia' bhaankam, ba' dhi' bhaan jix joojoidhaich mi' pu duñia'. Pu chu'm kì'n jich dharai guch Xoi'kam nat jax chu'm ilh diilh, ⁸ pui'm

kai'ch gu' maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam, jup jum kai'ch:
 Nat pai' dhuuk giop tis jix dhaam,
 mui' xi ja buuprak xi ja u'uuk gui' nat ja bui tu kokda,
 jai' ba' ya' xi ja chianik nam ji'k tu' jax dhuñia' bix ji'ma'n.

⁹ ¿Gu' tu' ba' ku ba' pui'm kai'ch chi nat pui' giop tis jix dhaam? Dho na ja'pni kai'ñkam jup jum kai'ch dho nat guch Xoi'kam bhammi dir bha tim ya' dhi oi'ñga'n bhaan. ¹⁰ Ba' dhi' nat bhammi dir bha tim, maa'n na jax jir dhi' pix nat gio mui'p tis. Jix io'm daam dir ji bii na ji'k kap jix jai'ch gux dhaam. Dhi' ba'r di' na ja daam jup tu'ii' bix na ji'k tu'x chu jai'ch. ¹¹ Ba' dhi' pix jup jir di' nat jai' dhit ja darai nam pu'ñi mia'n jir noonbi'ñ ka', nam ba' mi' dhir bhaankam nai' pu tu duñia' na jax ilhii'ñdha'. Gio jai' dhit jup ja darai nam bhaankam tu a'gada' na jax ja jurtu'nka'. Gio jai' dhit jup ja darai nam nai tu a'ga' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ na dñilh bhaan tu a'ga guch Xoi'kam. Gio jai' dhit jup ja darai gui' nam maap ja jumpadat daich Xoi'kam jüigi'ñdham ja jüñkaixdhat ja aagi'ñdha' gu ñio'ki'ñ na jax jir jum duukam, gio ba' nam maap tu daanda'. Gio jai' ja darai ip gui' nam ja mamtuxi'ñdha' gu daich Xoi'kam jüigi'ñdham nam jax ja'k mi' pui' jüimda'. ¹² Ba' dhi' nat bix aixim tu'm ki'n ja darai, pu kai'ñkam dhi' ki'n ja darai nam ba'x joojoidhat mi' dhir pui' duñia' na jax jix aa'. Aach pu chu'm ki'n jich dharai bix ji'ma'n nach ji'k buiñor ti jüigi'ñ, nach ba' ya' dir pui'p tu ja a'gidha' gu jai' ja'tkam nam ba' mui'dha' gui' nam buiñor ti jüigi'ñdha', gio nach ba' mi' dhir ja aagi'ñdha' nam jax ja'k tui'ñgida'. Na gu' nañ jax ba kai'ch nach aach ja'p ji buan nach jir tukga'n guch Xoi'kam, ¹³ nach ba' mi' dhir bix maa'n nach jax jix io'm buiñor ti jüigi'ñdha', gio nach bix maap mi' pui' jüimda' na jax jix aa', bix jix bhai' bax mat ka' ich gu' na jax ja'k jir tu'm kam gu Dios. Ba' ja'xbui' mi' pui'p ba jüimda' ich nat ji'x mi' pui' jüi guch Xoi'kam, chakui jupaaban bhai chich gu' na ji'x jum aa'. ¹⁴ Ba' cha'ch pui' ja'k ka tu jimda' na jax gu a'aalh. Na gu' gu alhii jax ñam aa'nda' na tu duñia', ja'xpix maakam

jup bam aa'nda', cham tu' pui' ka tu duñia' na jax ti xim aaga' bixpi' dir. Gio ba' na cham tu'x bhai' xim ga'ngada' gu jaroi' no' ba iatgi'ñ, ja'p pix ti jüi'ñdhai mi' pui' ba duñia' jax ña iatgidha'. Jix jai'ch am gu' gu ja'tkam nam bix aixim tu'm ki'n tu iatgi'ñ, gu' ja'pji nach pui' ja'k ba tu jimda' na jax no'ch jir g'e'ger ja'tkam. ¹⁵ Maa'n ii'mda'p duiñchugit jach mi' pui' tu a'gada' na jax jir silhkam, xich jajo'i'mdat ich bix ji'ma'n. Mi'ch pui' ba tu duiñchu'nda' nat ji'k jax tu duu guch Xoi'kam nach ba' ja'xbui' mi' pui'p ba jüimda', na gu' dhi'r jich G'e'kam tuk bix nach ji'k buiñor ti jüigi'ñ. ¹⁶ Guch Xoi'kam pix dñilh mi' kiisa' gu jaroi' ja bui gui' nam buiñor ti jüigi'ñdha' no't mi' pui' ba jüi na jax jix aa'. Gio gui' pix jich Xoi'kam pui'p ja duñia' bix gui' nam buiñor ti jüigi'ñdha' nam bix maap jix bhai' kai'chit mi' pui' tu duñia' na jax jix aa', nam ba'x io'm mui'dha' gio nam jix io'm bax chu joi'gi'nda'.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nach jumai ii'mda' ba ua' nach ji'k buiñor ti jüi'ñ guch Xoi'kam

¹⁷ Ba' ja'p jañ jam titda bhaankam guch Xoi'kam jich G'e'kami' na pim cham tu' pui' ja'k ka tu jimda' nam jax chu jim gu jai' ja'tkam nam cham buiñor ti jüigi'ñ guch Xoi'kam, nam gu' dhi' pui' ja'k tu jim nam jax pix ilhii'ñ dñilh, pu cham tu' bhai' pui' nam jax ja'k tu jim. ¹⁸ Cham tu mamatda' am gu' dhi' dhi ja'tkam, gio nam cham maatit t'e' k'e'e' sia ku jaroi' ti tu ja a'gi'ñ na jax ja'k jir joidham, pu cham maat am ba' na joidham jir jix kii' pui' na jax jix aa' gu Dios. ¹⁹ Jir jix kaapak am dhi' dhi ja'tkam kum ba' cham maatit t'e' k'e'e', bix aixim pix ba tu buim am na tu' cham jir kii', na tu' cham bhaigit nam pu buada' nam pu tu buim. Ni ji'x kum iam xim ga'nga' no'r am gu pui' ka' ba' cham. ²⁰ Ba' aapi'm cham tu' pui' ja'k tu jim, na mit gu' cham tu' pui' ja'k jam aa'ñ gui' na mit tu jam a'gi bhaankam guch Xoi'kam. ²¹ Dai guch Xoi'kam bhaan tu jam a'gi mit, gio jam aagi'ñ am ip na jax ja'k jix aa' na pim mi' pui' jüimda'. Dai pui' ja'k jir jix kii' gu' gio nar silhkam nat jax ja'k jich aa'ñ guch Xoi'kam. ²² Ba' cha'pim gio ja'k jup ka sulhii'nda' mu ja'k na pim

pai'x buam tu jimdat b̄ipi' dir, na pai' gux buam jum duukam pui' jam duiñchu'nda' na pim jix buam tu buada' na tu' cham jir k̄i'. ²³ Cha'pim pui' ja'k kam aa'nda', dai pui' ja'k japim p̄ix bam aa'nda' na jax ja'k jir jix k̄i'. ²⁴ Bar jai' ja'tkam ka' pim, cham tu' pu chu'm kia' na jax gu b̄ipi' dir kam. Jix u'uañ ki'n japim xi gu'kgida' pui' na jax jir tu'm gu Dios, na ba' dhi' bhaan jix maati' ka' nat gui' jam pataasak jai'p jam duu. Mi' pui' pim ba j̄imda' na jax ja'k silhkam jir mi' pui'.

²⁵ Cha'pim ba' nai' kam i'iatgi'ñdha', silhkam japim tum a'a'gi'ñdha' b̄ix ji'ma'n, nach gu' b̄ix maa'n tuuku' p̄ix jup duuk nach buiñor ti j̄igi'ñ guch Xoi'kam.

²⁶ Ba' no' pimit gu' jax dhuukat tu' bhaan ma bhaak, cha'pim jum ua'tulhi'ñdha', xi ñakoo'nda' pim, gio gu' cham tu' na pim b̄ix chanoohl jix bhaak ka'. ²⁷ Cha'pim jix j̄igi'ñdha' gu ja'ook no' pui' jam jurtu'n na pim jum ua'tulhdha' no' pimit pu'ñi tu' bhaan ma bhaak. Dhi' bhaan ba jam mai'chia' gu' no' pimit bam ua'tulh.

²⁸ Gu jaroi' no' b̄ipi' dir kax ixbi' kat, ya' dir ja'p ja'k cham tu' ka ti iixi'ñdha'. Ba tu juanda' p̄ix na ba' diilh noonbi'ñ ki'n mai'chit gu tuumiñ jai' ja maakda' gui' nam cham bhaai' nam jax dhui tu juana'.

²⁹ Giox bhai' pim tu ñiokda', cham tu' na pim giilhim kai'chdha'. Pui' pim ja'k tu ñiokda' na jax ja'k ja palhbui'ñchu'nda' nam mi' pui' j̄imda' gu jai'ch Xoi'kam j̄igi'ñdham, gio nam cham dhi' bhaan jix buam jum aa'nda'. Dhi'x io'm jum aa' na pim jix bhai' tu ñiokda', ³⁰ na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' pui'x buam jup jum aa'nda' no' pim jix buam tu ñiok. Jum aa' ba' na pim cham jix buam tu ñiokda'. Dhix Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gu' na jam a'm tajaañix, ja'p ji buusan nat dhi' ki'n jam matgilh gu Dios na ba' dhi' bhaan jix maati' jam tigia' ip gio gatuuk na pim aapi'm cham tu' mu ja'k bh̄iya' na pim pai' gammiji mi' pup jum tulhiñdha'.

³¹ Cha'pim b̄ix aixim bhaan jix buam jum aa'nda', ni ku pim cham bhaak ka'. Cha'pim giilhim ja titdat ja jiñkai'ñdha' gu ja'tkam. Ja'p japim xi dhui b̄ix gux buam jum duukam mi' pui' ba jimia' na jax jix

aa' gu Dios. ³² Bar jix bhabhai'kam ka' pim p̄ix, jix ja joi'mdat japim jix bhai' xi ja bua't gu jai'. Xi chum u'uañdhat japim no' pimit tu' cham am bua, pui' nat jax xi jam joi'mdak tu jam uañ gu Dios bhaankam guch Xoi'kam.

5

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nam jax ja'k mi' pui' j̄imda' gui' nam jir maamra'n gu Dios

¹ Jir maamra'n japim aapi'm gu Dios, ba' joidham xi jam da'. Xi gaagidha' pim na pim jax ja'k ti git pui'p xi chu jimda' na jax gui', mi' pui' pim xi j̄imda' na jax jix aa'. ² Jix ja joi'gi'nda' pim gu jai' sia tu' na p̄ix ki'n, ja'p na jax guch Xoi'kam nat xich joi'mdak jich a'mkam muu. Na gu' guch Xoi'kam nat muu, ja'p ji buus buiñor gu Dios nat jaroi' kubhioñxi gui' na ki'n joidham uub. Dhi' bhaan ba' xich joi'mdak jich ch̄i.

³ Gu' ba' kapbhai' na pim aapi'm jai'p bar ja'tkam tugi'ñ gu Dios, cha'pim bhaan ka titi'ñchoka' na pim git jai' ja b̄im xi bop-poda' gu u'uub nam cham jir jam b̄ipna', gam jai' b̄ix aixim gu tu' na pui'p jir ua'tulhdhara', pui' na jax ña pim cham tu' ja'p p̄ix b̄ix aixim bhax chu aa'nda' na pim git xi chu bia'ka'. ⁴ Gio na pim cham tu' giilhim ka tu ñiokda'. Cha'pim jix ñanaanbim kai'chdha'. No' pim giilhim bax chi'iik, xi chu dañia' pim buiñor gu Dios, xi ḡ'kamtuda' pim, cham tu' na pim giilhim ti'ya'. ⁵ Giox maat japim ip na ja'pnip tu tu'ii': Na gu jaroi' no' ganai' p̄ix ja b̄im boppo gu u'uub sia ku ti ti b̄ina', piam no' b̄ix aixim tu bua gu tu' na pui'p jir ua'tulhdhara', piam no' cham am jum ju'ngi'ñ sia ku ti bar jix chumñigam, no' gu' ja'p p̄ix bhax chu aa' na git b̄ix aixim xi chu bia'ka', dhi' cham tu' buiñor aaya' guch Xoi'kam na pai' dhir jir Ḡ'kam b̄ima'n gu Dios jich Gi'kora'. Na gu' no' jaroi' b̄ix aixim ja'p p̄ix jix aa' na git xi chu bia'ka', jir jix buam jum duukam buiñor gu Dios, na gu' dhi' ja'p ji buusan na buiñor tu daanda' gu jax chu'm didios jum titgidam ja'ppix jup duiñxim. ⁶ Xim gaagidha' pim nam jax ja'k cham jam iatgidha' gui' nam nai'

oipot maakam tu iatgi'ñ, na pu cham tu' mim nini'i'ñ buiñor gu Dios. Jix io'm ja tulhiiñchuda' gu' gu Dios gui' nam nai' pui' tu iatgidhidha', nam gu' dhi' cham tu' mi' pui' jiidma' na jax jix aa'nda'. ⁷ Jam aagi'ñ iñ ba' na pim cham tu' mi' ja jügi'ñdha' dhi' pu chu'm gu ja'tkam, ni ku pim am ja bipnatda'.

⁸ Gu jaroi' no' cham maat na jax jir tu'm kam gu Dios, ja'p ji buusanda' nax chu tukgam kir oirida', pui' na jax aapi'm na pim jix chu tukgam kir oipot büpi' dir na pim chakui maatit na jax jir tu'm kam gu Dios. Ba' xib na pim bax maat, jix chu maax kir ja'k ba oipo pim, jum aa' ba' na pim mi' pui' jiidma' na jax jix aa' gu Dios na ba' dhi' bhaan jix maati' ka' na pim bax maat na jax jir tu'm kam. ⁹ Gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n pix gu' dülh gu Dios jich mattudidha' nach jax ja'k mi' pui' jiidma', nach jax ja'k jix chu joi'gi'nda', gio nach jax ja'k mi' pui' jiidma' na jax jix kü' ka'm ni'i'ñ gio na jax jir silhkam. Gu' ba' no'ch gu' dhi' büx mi' pui' tu duiñchu', dhi' bhaan jix maati' ka' nach jix chu maax kir jiidchu'. ¹⁰ Xi gaagidha' pim na pim jax ja'k tii git mi' pui' xi jiidma' na jax jix aa' gu Dios. ¹¹ Cha'pim jai' ja palhbui'ñdha' gu tu' nam jax buada' gui' nam cham maat ni jix na jax jir tu'm kam gu Dios, na gu' nam jik tu' jax buada', pu cham tu' mi' nini'i'ñ am. Ja'kbui' kat ji na pim ja aagi'ñdha' na cham jir am pui' nam jax ja'k tu bua. ¹² Jix xi'iraam gu' sia no'ch am jai' pu chu'm jup tu a'ga aach nach jik jix chu maax kir bap tu'ii', nam gu'x chu tukgam kir jup tu't pui' tu bua gui'. ¹³ Ba' no'm gu' iam mi' ja'k xi baapkia' git na pai'x chu maax, jix bhai' bhai' ji machia' am git na maaxik cham tu'r pui' nam jax tu bua, giox bhai' ba machia' am na jax ja'k jir silhkam. ¹⁴ Pui' ku ba'p jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam:

Gor xi ñiñña,
cha'pim ka kookos ka'.

Xi baapmiglia' pim mi' dhir koi'ñga'n tir na ba' jam bi'ñxidha' guch Xoi'kam.

¹⁵ Ba' xi gaagidha' pim ip na pim jax ja'k tu jimda' aapi'm dülh. Pui' pim ja'k tu jimda' na jax ja'k bhaan jix maati' ka' na

pim jix bhai' jam jur bia', na pim gu'r jix chu mamatda'. Cha'pim ja'p pix tu jimda' na jax gui' nam cham ja jur bia' ni jix. ¹⁶ Gammiji pim tu' jax xi buada' na tu'r jix kü'p jum duukam, cha'pim gam irdat darka', na gu' cham tu' gammijir jix kü' tanoolh ka'. ¹⁷ Cha'pim pui'm ilhii'ñdha' na pim panaas pu cham jixdha' machia' na jax ja'k jix aa' gu Dios, na gu' dhi' pui' ji buusanda' na pim pu cham jum jur bia'ka' no' pim pui'm aa', gu' ja'ppi na pim xi gaaga' na pim jax ja'k jix bhai' mi' pui' jiidma'. ¹⁸ Gio na pim cham tu' maikkorda', na pim gu' büx aixim jix buam tu buada' no' pim cham jam jur ka bia', gu' ja'ppi ja'kbui' kat na pim xi baidha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na gè' jam a'm jum tajaana' na ba' dhi' jam jurtudidha' na pim jax ja'k tu duiñdha' gu tu'. ¹⁹ Gio na pim pai' dhuuk tu daanda' buiñor gu Dios, ki'n japim xim guguuxdhat xi chu jikaidhat bhaan Saalmos ta'm, gio mi' dhir japim xi boosgat na pim laala'nda', piam sia jax ña pim ja'k jix mat ka' na pim laala'nda', dai nax dhaam kam bhaan tu a'gada'. Dhi' pu'ni ja'k japim bhaan gè'kamtu'nda' gu Dios büx jam jujur ki'n. ²⁰ Gammiji pim taxchaabgi'ñdha' gu Dios jich G'kora' na bixchu' pix ki'n jix bhai'ch bua, bhaankam japim taxchaabgi'ñdha' gu Gè'kam jich Xoi'kam.

Na ba tu aa'nda' gu Paablo nam jax ja'k tu jimda' daim bipnagim gio ja bui gu ja maamar

²¹ Tu' ka'm japim xim niniidhat büx jix ma'n, cham tu' na pim gè'gèrkam jum taat ka', na gu' pu'ni ja'k bhaan jup jix maati' ka' ba' na pim tu' ka'm ni'i'ñ guch Xoi'kam.

²² Gu u'uub gui' nam ti bipna', jum aa' nam tu' ka'm ja ni'i'ñdha' gu ja bipna', pui' nam jax tu' ka'm ni'i'ñ guch Xoi'kam. ²³ Na gu' gu chio'ñ pik bhaan jup tu tu'ii', cham tu' gu ubii. Ja'p na jax guch Xoi'kam na gui' pik bhaan jup tu tu'ii' büx nach jik buiñor ti jügi'ñ. Gio gu' dhi' pix jich Xoi'kam gammijich palhbui'ñchu'nda' sia tu' na pix bhaan, na gu' nañ jax ba kai'ch nach jir tukga'n pix. ²⁴ Jum aa' ba' na gu ubii tu' ka'm ni'i'ñdha' gu binga'n sia pik nar jax ka'

git, ja'p na jax aach nach ji'k buiñor ti jüigi'ñ guch Xoi'kam nach gu' tu' ka'm ni'ñ.

²⁵ Gio gu chichio'ñ gui' nam ti bïpna', pui' tu' ka'm jam jup ja niidhat jix ja joi'gi'nda', ja'xbui' pui'p jix ja joi'gi'nda' am nat ji'x xich joi'gilh guch Xoi'kam aach bïix nach ji'k buiñor ba ti jüigi'ñ xib. Ge'kam ki'n xich joi'mdak jich a'mkam muu gu'. ²⁶ Ba' nat xich joi'mdak jich a'mkam muu, dhi' pu chu'm nai' pup tum a'ga, dhi' nat ba' aach jax chu'm ki'n uana guch ua'tulhdhara' bïnkam na chich jich bopko suudai' ki'n. Gui' diilh pui' ja'k tu duu nach ba' bar ja'tkam tugi'ñ ka', ²⁷ diilh jich kii'mpi nach ba' joidham jix kiki' buiñor jup tui'ka' na xich ni'ñdha', na ni ji'x ku iam palhiip jich a'm jup tui'ka' gux buam jum duukam. Ja'p pix jach tui'ka' na jax gu ipuur gui' nax io'm jix chua ka', na pu cham pai' pix am jix ikoora' ka', ni ku cham pai' pix am jix xo'solhik ka', ni palhiip ku pix am jax tui'ka'. ²⁸ Gu chio'ñ ja'pni ja'k jup jix joi'gi'nda' gu bïnga'n na jax gu diilh tukga'n. Na gu' gu jax chu'm chio'ñ no'x joi'gi'n gu bïnga'n, ja'p ji buusanda' na diilh xim joi'gi'nda'. ²⁹ Na gu' cham jaroi' jai'ch gu maa'nkam na gampai' pix ilhii'ñdha' gu tukga'n, gu' ja'pji gammiji nam jix ja joi'mdat jix bhai' ja buada' gu ja tutku', tu ja maakda' am gio bïix aixim nam jix bhai' ja buada'. Ba' pu'ni xich joi'mdat gammijix bhai'ch bua guch Xoi'kam aach nach ji'k buiñor ti jüigi'ñ. ³⁰ Na gu' pui' nañ jax ba kai'ch, bïix ji'ma'n nach ji'k buiñor ti jüigi'ñ, ja'p ji buusan nach jir tukga'n. ³¹ Pui' ku ba'p jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam: "Gu chio'ñ no't maa'n ba bhii gu ubii, mi' dhir ba jimia' ja bui gu gi'korga'n, na gu' dilhkob ja'k ba tu kiicha' bïma'n gu bïnga'n. Ja'p ji buusnia' ba' nam maa'n maa'nkam pix jup jum duñia' gook dit." ³² Ba'r ge'p jum duukam dhi' pui' na jax ja'k tu tu'ii' nam tu' chakui maat mui' gu ja'tkam. Guch Xoi'kam gio gui' nam ji'k buiñor ti jüigi'ñ jañ ja aagit jup kai'ch. ³³ Bïix dho ba' na pim ji'k jir chichio'ñ na pim ti bïpna', jum aa' na pim jix ja joi'gi'nda' gu jam bïpna'. Gio bïix na pim ji'k jir u'uub na pim jup ti bïpna', jum aa' ip na pim tu' ka'm ja ni'ñdha' gu jam

bïpna' chichio'ñ.

6

¹ Ba' aapi'm na pim ti gigi'kora', tu' ka'm japim jup xi ja niidhat, na pim gu' aapi'm buiñor bap tui'dhi' guch Xoi'kam, pui' ja'k jam a'm jum aa' ba' na pim duiñchu'nda'.

² Dhi' bïipi'm aa' nach pui' duñia' na ba'x bhai' tuch jimda' nat jax tu daasak gu Dios na tu aagix ka', nat ba' mi' dhir jup tu ua'na gu Moisees, ja'pnim kai'ch: "Tu' ka'm jap niidhat mi' pui' jimda' na jax jum tiidaidha' gum taat gio gum naan ³ na ba'x bhai' tum jimda' gio nap ba' mik duaka' ya' dhi oi'ñga'n bhaan."

⁴ Ba' aapi'm na pim tu maamar, cha'pim tu' bhaan ja bhakkutu'nda' gu jam maamar, cha'pim buam pix ja titdada'. Ja'kbui' kat japim xi ja mamtuxdha' nam jax ja'k jir jix kiki' ja'tkam ka', xi ja aagi'ñdha' pim na jax ja'k jix aa' guch Xoi'kam.

⁵ Gio aapi'm na pim pui' pix jir tujuandam nam cham jam namki'ñ, tu' ka'm japim ja niidhat mi' pui' xi chu duñiidha' jax ñam jam tiidaidha' gui' nam jir jam ge'gerkam tuk ya' dhi oi'ñga'n bhaan, jix ja ñbhidhat japim mi' pui' tu duñiidha' gu tu' nam jam chiñiidha'. Gio cham tu' na pim jix oodat parban pu buada' gu tu', gu' ja'pjix bhai', panaas ku pim guch Xoi'kam pix tujuañxi'ñdha'.

⁶ Gammiji pim jix bhai' tu ja juañxi'ñdha' sia no'm cham jam ni'ñ, cham tu' na dai no'm jam ni'ñ na pim ba'x bhai' mi' pu duñia' gu tu', na pim gu' aapi'm jir tujuandam tugi'ñ guch Xoi'kam, jum aa' ba' na pim mi' pui' tu duñiidha' na jax jix aa' gu Dios. ⁷ Cha'pim o'jodat mi ja'p pui' xi chu duñiidhat nañ jax ba kai'ch. Pui' pim pix xim aagat na pim gu Dios pix tu juañxi'ñ, cham tu' gu jam ge'gerkam tuk ya' kam dhi oi'ñga'n. ⁸ Bax maat japim gu' na gu Dios tu ja makia' bïix gu ja'tkam gui' nam ji'k buiñor ti jüigi'ñ guch Xoi'kam na tu'r ja mai'chik ka', ja'xbui' tu ja makia' nam ji'x tu'x bhai'm duukam jup tu duñia' ya' dhi oi'ñga'n, cham jax bua sia kum jai' dhit pu'ñir tujuandam kat pui' cham ja namkidhat piam ku gu' cham, na gu' gu Dios maa'n na jax pix ja ilhii'ñ.

⁹ Ba' aapi'm na pim jir gɛ'gɛrkam, cha'pim buam pɪx ja buada' gu jam tujuan-dam tuk nam pui' pɪx tu jam juañxi'ñ cham ji ja namkidhat, jir jix bhabhai'kam ka' pim ja bui. Tɪ'ñchokat japim na jumaip jix jai'ch gui' nax io'm jir gɛ'kam, jir jam gɛ'kam tuk aapi'm gio gu jam tujuan-dam tuk, na pim gu' buiñor jup tui'dhi'. Gu Dios jañ dho aagit jup kai'ch nax dhaam jup tu'ii', gui' na maa'n na jax pɪx ja ilhi'ñ bɪx gu ja'tkam.

Na ba tu aa'nda' gu Paablo na jax jir tuutu'm gui' nam ki'n tu kokdada' buiñor gux buam jum duukam gui' nam buiñor ti jɪgi'ñdha' guch Xoi'kam

¹⁰ Ba' aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, xi chaña' pim guch Xoi'kam na jam makia' gui' na ki'n bɪx aixim jix bhaai'n ka' na pim pu duña' gu tu'. ¹¹ Gio dhi' ki'n japim jum palhbui'ñka' nat tu' ba tu jam maa gu Dios, dhi' ki'n cham jax jam dooda' gu ja'ook sia kut ti ba ji jam oi. ¹² Nach gu' aach cham tu' tu kokda' ja bui gu ja'tkam gu ya' kam nam jix maax, gu' gui' ji nam i'ii'mda' bhaan jix chu jai'ch nam cham maax, nam jix dhaam ja'p oipo, nam jir jix buam jum duu'nkam. Pui' bixchu'x bhaai' ip nam pu tu duña' nam jax ilhi'ñdha', gu' pɪx ji na gu' dai ya' dhi oi'ñga'n bhaan, na gu' dai ya' pɪx nam gɛ'gɛrkam jum ilhi'ñ. ¹³ Pui' ku ba'm aa' na pim xi ja da'ngia' bɪx dhi' nat Dios ba tu jam maa na pim ki'n jum palhbuidha' na pai' dhuuk ti ji jam mai'chia' gux buam jum duukam. Maa'n ba' na pim jax mi' pui' jii'mda' na jax jix aa' gu Dios, na gu' cham jixdha' jax jam dooda' sia pɪk jax ka' git no' pim aapi'm xi gu'ki'. ¹⁴ Ba' gammiji pim mi' pui' xi jii'mit na jax jix aa' gu Dios, dai dhi' pim bhaan tu daa'ñchu'nda' na jax jir silhkam, na jax jir mi' pui'. Dhi' ba' ja'p ji buusanda' na pim jum ti'ii'ñka' gu baiñum kutuun na pim ki'n jum taa'bi'ñka' na cham jam jur am jam aaya' gux buam jum duukam na bhai' ji jam mumuuya'. ¹⁵ Gammiji pim jix kɪ'm duuka' na pim ba' cham xijaichdha' na pim nai' tu a'ga' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam na bhaan tu a'ga nach jax ja'k jix bhai'ch chaatit tu oi'ñka'. Ba' dhi' ja'p ji buusanda' na pim aa'nka' gu sussak gui' nam jax

chu'm sandaarui'x ja a'da. ¹⁶ Ba' na pim tu' silhkam soi'm ilhdhat ti jɪgi'ñdha' gu Dios, dhi' ja'p ji buusanda' na pim daa'nka' gu baiñum komaarak na pim ki'n sosbhidha' gu u'uu'n gu ja'ook na pai' dhuuk mui' ji jam mumuuya' xi mɪmɪichdhai na pai' dhir jix mu'muk. ¹⁷ Gu' ba' na pim cham tu' mu ja'k ka jii'm na pim pai' gammiji git mi' pup jum tulhi'ñdha', dhi' ja'p ji buusan na pim jam moom am ja baapas gu bapaiñum bopnam na pim ki'n taa'bi'ñ, na ba' cham bhai' ja'k jam aaya' gux buam jum duukam na bhai' ji jam mumuuya'. Ba' na pim jix mat ka' na ji'k jax tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios, dhi' ja'p ji buusnia' na jax no' pim daa' maa'n gu tɛb kuxiir na pim ki'n jup jum palhbui'ñka', gui' nat jam maa gux Dhuudu' kam jix Ua'ñ Ii'mda'. ¹⁸ Gammiji pim jup ti'ñchokat na pim tu daanda' buiñor gu Dios, pui' pim ja'k tu daanda' na jax ja'k jam jurtudidha' gux Dhuudua' kam jix Ua'ñ Ii'mda', sia gu tu' na pim taanda'. Gio soi' pim jum ilhdhat, gio na pim cham tu'm o'jolhi'ñdha', ja'pji na pim xi bua'tgida' na pim mi' pui' xi jii'mda'. Ja a'mkam japim tu daanda' ip sia bɪx gui' nam ji'k jir ja'tkam tugi'ñ gu Dios. ¹⁹ Sia aañ japim jiñ a'mkam xi chu daanda', pui' pim xi chitdada' gu Dios na gui' pɪx jiñ guguuxdhatgida' nañ nai' tu a'ga dhi' bhaan nat jax ilhdhak bijik xib ya' pui' ba tu duu, na dɪlh pɪx pui'x chu maatit. ²⁰ Gu Dios pɪx gu' dɪlh nai'ñ joot nañ pu'ñi nai' tu a'ga' dhi' pui' nat jax ilh pu bijik nat xib ba' ya' pui' ba tu duu, dhi' nañ ba' ki'n ya' kuup xib. Pui' pim soi' xi chitdada' gu Dios nañ aañ cham tu' bhaan too'nnit nai' xi chu a'gidha' dhix bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam.

Na ba ja tabuimgidha' gu Paablo

²¹ Ba' gu Tiikiko nach joidham jix kɪgalhi'ñ nar jich jaduun jich Xoi'kam bhaan, gam na joidham jir jix kɪ' tujuan-dam tugi'ñ guch Xoi'kam, dhi' mu jimia' jam bui na ba' jam aagi'ñdha' nañ jax jiñ ilhi'ñ aañ gio nañ ji'k tu' jax bua. ²² Mui'ñ xi jam joochxidha' na jam aagi'ñdha' nach jax jich ilhi'ñ na pim ba' bhaan jum guguuxdha'.

²³ Ba' gu Dios jich Gi'kora' gio gu Gɛ'kam jich Xoi'kam pɪx jam tajaan'dha' am gui' na

pim kɪ'n joidham jix bhai'm taatit tu oi'ñka',
24 gio ba' nam gammiji git pix ba' moo xi
jam joi'mdat jam a'm ti naidhidha' bix na
pim ji'k buiñor jup tui'dhi' gu Gø'kam jich
Xoi'kam.

**GU UA'NA'N GU PAABLO NAT
TU JA UA'ÑXI GUI' NAM TI
JHGI'Ñ BUIÑOR GUCH
XOI'KAM NAM
PILIPOS OI'DHA'**

Na ja ñio'kdha' gu Paablo

¹ Aañ Paablo bii'ma'n gu Timoteo nach gook dit jir tujuandam tugi'ñ guch Xoi'kam, mu tu jam ua'ñi'ñ ich aapi'm na pim mi' oi'dha' Piliipos na gɛ' daa'ñxim jir kiicham, na pim gu'r ja'tkam tugi'ñ gu Dios na pim buiñor bap tui'dhi' guch Xoi'kam Jesusus. Bii'x jañ jam aagit jup kai'ch na pim ji'k maap jum jumpadat daan gu Dios, sia gui' nam bii'pi' dir gu'kat tu jam a'gi'ñ gu ñio'ki'ñ, gam gui' nam ja'ppix jir tujuandam mi' jam bui. ² Ba' gu Dios jich Gi'kora' gio guch Xoi'kam Jesusus nar gɛ'kam pix jam a'm ti niidhidha' am gammiji na pim ba'x bhai'm taatit tu oi'ñka' bii'x ji'ma'n aapi'm.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo na gammiji ja a'mkam tu daan

³ Aañ gammiji taxchaabgi'ñdha' gu Dios nañ ba jam ti'ñcho', ⁴ gio nañ pai' dhuuk tu daanda', jix bhai'ñ chaatit jañ jai' jam a'mkam jup xi chu dañia' bii'x aapi'm. ⁵ Nañ gu'x maat nach maap tu a'gichu' guch bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam, jano' dir jach maap puch dhaa'ñchu' na pimit dir ti jii'ñ, sia pui xib. ⁶ Tu' silhkam ki'n ti jii'gi'ñ iñ aañ na gu Dios pix diilh gammiji jam palhbui'ñchu'nda' na pim ba'x bhai'm duukam jup tu duiñxidhidha' dai gui', nat gu' pu chu'm ki'n jam a'm ba ti tii, pui' pu jam palhbui'ñchu'nda' jano' juugit na pai' dhuuk gio bhai'p jimda' guch Xoi'kam Jesusus ya' dhi oi'ñga'n bhaan. ⁷ Cham tu'r ja'p ja'k dhi' pui' nañ ji'k jax jiñ aa' jam bui bii'x aapi'm, nañ gu' joidham xi jam joi'gi'n, ja'xbui' pui' jam a'm jup ti niidhim gu' gu Dios na jax aañ sia kuñ ya' kuup. Jiñ a'm ti niidhidha' sia ja bui gu gɛ'gɛ'kam no' mit jiñ aich, nañ gu' mi' bhaankam nokia' guch bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga guch

Xoi'kam, jix bhai'ñ xi ja aagi'ñdha' na jax pik jir jum duukam. ⁸ Jix maat gu Dios nañ ti xi jam tii'gim bii'x ji'ma'n aapi'm, nañ gu' xi jam joi'gi'n bhaankam guch Xoi'kam. ⁹ Jam a'mkam tu daan iñ ip na pim ba'x bhai' machia' na pim jax ja'k joidham jix chu joi'gi'nda', cham tu' ja'xbui' na pim ji'x jix chu joi'gi'n xib, gio na pim jix chi bhibhi'ñ ka' na pim ba'x mat ka' gu tu' na pim jax jix dhuñiik ka', ¹⁰ na pim dai gux kii'p jum duukam jup tu duñiidha' na ba'x u'uañ ka' gu jam i'ii'mda' na pim ya' ka xip tu'ii' dhi oi'ñga'n bhaan, ba' cham tu'x buam jum duukam jam tii'ñxidha' guch Xoi'kam na gio bhai'p jimda'. ¹¹ Na gu' dhi' xib ja'p ji buusan na pim oraim bii'x aixim tu'm gux bhai'm duukam na pim jup tu bua, jano' pim ba' ba tii'ñchuda' guch Xoi'kam na gio bhai'p jim. Gui' pix jam palhbuidha' na ba' pui' ji chu buusnia', ba' bhaan gɛ'kamtuda' pim gu Dios nax io'm jir gɛ'kam.

Na pui' ba ja tuda' gu Paablo na pu kai'ñkam pix dua tuuku' bhaan na dai guch Xoi'kam tu juanxi'ñdha'

¹² Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aañ jam aagi'ñ na pim cham jax jum aa'nda', nat gu'x bhai'm duu na mit jiñ kuu, nat gu' ya' ba' bhai'p ji chum a'ga gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga nam jax ja'k dui cham jimia' gu ja'tkam nam pai' gammiji mi' pup jum tulhii'ñdha'. ¹³ Bii'x nam ji'k ya'r tujuandam ja bui gu gɛ'gɛ'kam gam jai' gu ja'ppix ja'tkam, bii'x jix maat am nañ pu kai'ñkam ya' kuup nañ buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam. ¹⁴ Ba' mui' guch Xoi'kam jii'gi'ñdham nam jiñ ñiidhat nañ aañ kuup, bhaan jum gu'nguxdhak nai' ji chu a'ga mit gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam cham tu' bhaan ji chotdonit, jix io'm jamit pix buiñor xim bii'ñkadak guch Xoi'kam nar gɛ'kam.

¹⁵ Ji nam gu' ji'ma'n jup tu a'ga bhaankam guch Xoi'kam nam jix chi jii'mut, gam jai' nam ja'p jum aa' nam jix io'm jix bhai' xi bua. Ba' jai' jix bhai'p tu a'ga am na jax jir mi' pui', ¹⁶⁻¹⁷ nam gu' silhkam jix ja joi'mdat gu ja'tkam tu a'ga ja'p na jax aañ, nam gu'x maat nat dhi' ki'n jiñ dhai gu Dios nañ bhaan tu

a'ga'da' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam nach aagi'ñ nach jax ja'k cham jich chulhiiña' gatuuk. Gui' nam tu a'ga bhaankam guch Xoi'kam nam dñlh jax jup ilhii'ñ, dhi' na sap ba'x bhai' tu ja jimda' dai gu maaxik bhaan, sia ku gu' ja i'ii'mda' bhaan xiñ jügak kat tu a'ga am. Jix io'm jiñ chulhiiñchu'n am ba' dhi' pui' nam jax ja'k tu jim, daman pup nañ jiñ chulhiiñ nañ ya' kuup. ¹⁸ Ba' cham jax bua sia jax ñam kai'ñkam tu a'gada', ku gu' aañ jix bhai'ñ chaat ji nam tu a'ga bhaankam guch Xoi'kam, nam gu' kējim gu ja'tkam gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ.

Jix io'm jañ jix bhai' kañ ilhdha' gatuuk, ¹⁹ nañ gu'x bhai'x maat pui' na ji'k jax tuñ dhuiñchu', dhi' na jax dhui pix jix bhai' tuñ jimia', na gu'ñ guguuxdhatu' gux Dhuudu'kam jix Uañ Ii'mdaga'n guch Xoi'kam, gio aapi'm na pim jiñ a'mkam tu daan. ²⁰ Gio gu' bñx jiñ jur ki'n jup ti jügi'ñ iñ nañ mi' pui' tu kuugalhdha' na jax jix aa' gu Dios, na gu'ñ palhbui'ñchu', ba' dai nañ jix io'm xi chu ja a'gidha' gu ja'tkam sia nam jir jaroi' cham tu' bhaan jax jiñ aagit. Ba' dhi' bhaan jiñ a'm matgilhidha' gammiji nax io'm jir gē'kam guch Xoi'kam, na pim jax pu bax maat bñpi' dir nañ a'm pu matgilhim. Ba' sia no' ñich ba muu, piam kuñ pui dua, puñ a'm jix maati' ka'. ²¹ Nañ gu' aañ dai guch Xoi'kam tu juañxi'ñdha' nañ ji'x duaka' dhi tuuku' bhaan. Ba' no' ñich ba muu, dai nañ ba tu mai'chia' na tu'ñ a'm bipio' na tuñ makia' guch Gi'kora'. ²² Gio gu' no'ñ jax dhuukat duatgit dhi tuuku' bhaan maa'n nañ jax tu juantu' bhaankam guch Xoi'kam, maa'n na jax jix bhai' tuñ jimda'. Ba'x xijai nañ machia'. ²³ Cham maat iñ no'ñ mukia' piam kuñ gu' duaka'. Na gu' no' ñich ba muu, dai nañ ba jimia' nañ buiñor bap tui'ka' guch Xoi'kam. Jix io'm jix bhai' ji chu buusnia' gu pui' ja'k aañ jiñ bui. ²⁴ Gu' ji nañ gu' pui'p xiñ aa' nax io'm jix bhai' ji chu buusnia' aapi'm jam bui nañ duatgit jam palhbui'ñchu'nda' tu' na pix bhaan. ²⁵ Ku gu'x bhai'x maat iñ ji aañ nañ pui ka xi dhuatu' dhi tuuku' bhaan, ba' mu ja'k jiñ chi'ñcho iñ jam bui nañ jam guguuxdhara' na pim xi gu'ki'nda' na pim mi' pui' jiidma' na jax jix aa' guch

Xoi'kam, gio na pim ba'x io'm jix bhai'm taatit jix biiñak ka' buiñor. ²⁶ Ba' aapi'm joidham jix bhai'm ilhdha' nañ gio mup ba aaya' jam bui, nañ gu' mi oirit ba jam guguuxi'ñdha' bhaankam guch Xoi'kam.

²⁷ Ba' ja'p jañ jup xi jam tñdam jiñ jaaduñ, xim ga'ngada' pim no' pim mi' pui' jiiim na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam. Na gu' no' ñich moo mui' ma jii piam ku gu' cham, pui'x chu maachim ka' iñ sia nar jax ka' git no' pim mi' pui' jiiim, gio no' pim dñlh xim gu'nguxdhat na pim jax ja'k jix io'm jum biiñkadim buiñor guch Xoi'kam, pui' na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñi'ook nach aagi'ñ nach jax dhuñia' nach ba' cham jich chulhiiña' gatuuk. ²⁸ Gam na pim cham tu' ji ja ñbhidhat gui' nam xi jam bhaamki'ñ, na gu' dhi' bhaan jix bhai'x maati' ba' na pim aapi'm cham mu ja'k ka jiiim na pim pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha' git, gio gui' nam xi jam bhaamki'ñ jix bhai'x maati' ip nam mu ja'k jiiim nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha', nat gu' gu Dios pui' ja'k duu na tu tui'ka'. ²⁹ Na gu' no' pim ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, cham tu' dai jam a'm jum aa' na pim ja'p pix ti jügi'ñdha' buiñor, gu' ja'pji sia na jam a'm jum aa' na pim bhaankam jum tulhiiñdha'. ³⁰ Maa'n na jax pix chu'm jich a'm jum aa' nach nakga' aañ gio aapi'm, sia ku gu' jax jix xijai. Na pim jax bax maat na ñich jiñ chulhiiñaimik nakoo maa'nnim, sia xib japim jix maat nañ jax jiñ chulhiiñ, gu' pix ji nañ gu' nakoo'.

2

Na pui' ba ja tñda' gu Paablo nat soi'm duu dñlh guch Xoi'kam sia ku jax jix io'm jir gē'kam

¹ Aapi'm jiñ jaaduñ, no' pim bax maat na guch Xoi'kam pix jam guguuxi'ñ bñx aixim bhaan, gio no' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' jam a'm tajaañix, gio no' pim jix maat na jax ja'k jum bua no' pim niñ na maadit mi' pai'm tulhiiñ, ² jam a'm jum aa' ip na pim jix bhai' kai'chit tu oi'ñka'. Bñx na pim xim ja joi'g'nda' maa'n na ji'x. Gio jax ña pim jum aa'nda', bñx maap na pim pui' ja'k jum aa'nda', cham tu' na maadit

maakam jum aa'nda', sia gu tu' na pim jax jix dhuñiik ka'. Aań joidham jix bhai'ń chaat ka' no' pim bix pu'ńi tu duińchu'.³ Cha'pim gę'gęrkam jum taatit bix aixim tu buada' na pim dıilh jax ilhi'ń, na gu' dhi' dai na pim jax dhui bhaan pix jix bhaak ka', gu' ja'pji na pim soi'm ilhdhat tu' jax buada' nar jix bhai'm duukam. Pui' pim ja bia'ka' gu jai' nam jix io'm mui' namıik, cham tu' pui' na aapi'm.⁴ Na gu' cham jir am no' jaroi' gan gaagim na ja'p jim aagit na dıilh joidham jix bhai' tu jimda', gu' ja'pji bix maa'n jimdam na pim maap gaa'ńchu'nda' na jax ja'k jix bhai' tu jam jimda'.

⁵ Pui' pim ja'k jup jum aagit tu jimda' na jax guch Xoi'kam na ya' xi oilhimik.⁶ Ja'pni ja'k bo nat tu jii: Sia ku gu' ja'xbui'p jir gę'kam na gu Dios, cham ji'xdha' ja'xbui' gę'kam jum ilh.⁷ Ja'p xi dhuuk na dıilh jax jir tu'm nat ba' mi' dhir tujuandam ki'n ji bii nat maa'nkam jup jim duuk maaxir ya' aach jich bui.⁸ Ba' soi' pix jum ilhii'ńdha' na ji'x ya' oilhimik tuuku' bhaan, mi' dhir ba' dıilh maaxik xim kii na mit mua, na gu' tu' ka'm niidhat mi' pui' jim na jax jix aa' guch Gi'kora'. Pui' ja'k ti mit na giilhim jix buam tu jim, bhaankam jix xi'irak mua mit bhaan gu u'uux na gai biit.⁹ Pu'ńi dhuuk ba' gu Dios dıilh jix io'm gę'kam ki'n dai nat pai' dhuuk giop tis jix dhaam, cham jax chu'm jumai ja'xbui' joidham kaidha' na jax gui'.¹⁰ Ba' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ńga'n, ja o'lhia ki'n gu'kuya' am buińor gu Jesus bix gui' nam ji'k jix dhaam jup tu'ii', sia gui' nam ya'p tui'ka' dhi oi'ńga'n bhaan, sia gui' nam ka ko'iix ka'.¹¹ Bix bhai' ji machia' am na dai gu Jesus jich Xoi'kam jix io'm jir gę'kam, pu'ńi dhuuk ba' gę'kamtuda' am gu Dios jich Gi'kora'.

Gu Paablo na ba ja aagi'ńdha' guch Xoi'kam jügi'ńdham nam ja'p ji buan nam ti bigii'ń ya' dhi oi'ńga'n

¹² Ja'p jań ba' xi jam tiidam jiń jaaduń jich Xoi'kam bhaan. Ti'ńcho iń na pim tu' ka'm jiń niidhat mi' pui' duńiida' jax ńań jam titdada' jano' nań mup tu't jam bui. Aań ba' xib jup jix aa' na pim jix io'm tu' ka'm jiń chügi' mi' pui'p xi dhuńia' nań jax jam titda, nań gu' mik jup tu'ii'.

Dıilh japim mi' pui' xi jiimit na pim jax ja'k cham mu ja'k bhıya' na pim pai' gammıji mi' pup jum tulhiińdha', tu' ka'm japim xi chi niidhat sia tu' na pix bhaan na ba'x bhai' tu jam jimda'.¹³ Na gu' gu Dios dıilh pui' jam jurtudidha' na pim ba' dai gux kii'p jum duukam bhaan titi'ńchot pui' tu duińchu'nda', na gu' gui'x aa' na pim jix bhai' ji bubuakia' buińor.

¹⁴ Bix na pim ji'k jix bhai'm duukam jup tu buada', cha'pim bhaan ńiokboda', ni ku pim pix am bhaan tu a'gada'¹⁵ na ba' cham tu'x buam jum duukam jam a'm jup tui'ka' nam xi jam ni'ńdha' gu ja'tkam gui' nam cham tu' ka'm ti ni'ń. Pui' pim ja'k tu jimda' nam jax ja'k jix maatit jam ni'ńdha' na pim jir maamra'n gu Dios. Na gu' aapi'm ja'p ji buan na pim mimiim ya' dhi oi'ńga'n ja bui gui' nam cham ti jügi'ń buińor guch Xoi'kam, ja'p na jax gu chiichia' nam mimiimda' tukaa' ja'k bha ja'p jix dhaam.¹⁶ Ba' dhi' bhaan jix maati' ka' nar jix bhai'm duukam gux bhai'm kai'chdham ńi'ook dhi' na sia jaroi'x kii' ii'mda' tigia' no't bhaan ti jü'ńdhak mi' pui' ba jii na jax jum kai'ch. Aań ba' cham pai' jax jiń aa'nda' jano' na guch Xoi'kam gio ya'p aaya' dhi oi'ńga'n bhaan no' pimit pu'ńi mi' pui' jii nań jax jam titda, na gu' cham tu'r ja'p pix ka' ba' nań ji'x nai' oilhia' nań bhaankam tu juana' guch Xoi'kam.¹⁷ Ba' cham jax bua sia mit mań mua, na gu' dhi' ja'p ji buusnia' nań aań ba' bix mui' xi chi tikia' na ji'x ka jam bi'iix na pim ti tikiim, na gu' pu'ńi ja'k ji buusan na pim jum tulhiińat mi' pui' jiim na jax jix aa' gu Dios tu' silhkam ti jü'ńdhat buińor. Aań joidham jix bhai'ń chaat dhi' bhaan, ti pui'p jix aa' iń na pim git aapi'm ja'xbui' pui'x bhai'p jum taat ka' na jax aań.¹⁸ Gi no' pimit moo aapi'm jix bhai'p xim ilh pui' na jax aań, pui' pim ja'k xim ilhdha' na panaas aań pix jir aapi'm ka'.

Na ba ja aagi'ńdha' gu Paablo na mu ja joochxidha' gu Timoteo gio gu Epafrodito guch Xoi'kam jügi'ńdham nam Piliapos oidha'

¹⁹ Aań mu jam joochxidha' gu Timoteo na mu jam ti'mira' na ba'ń ua'pdha' na pim jax jum ilhi'ń nań ba' bhaan jix bhai'ń ilhdha', ku gu' no'x aa'nda' git ji guch

Xoi'kam nar gɛ'kam. Aañ gui' pɪx buiñor jix biiñak. ²⁰ Na gu' cham jaroi'x jai'ch na jax gu Timoteo na pui'x buam jup jum aa' jam a'mkam ja'p na jax aañ. Cham jaroi' jax xim aa' iam no'x bhai' tu jam jim ka' ba' cham. ²¹ Na gu' jai' dhit nam pui' tiip ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, dñlh pɪx nam jax ilhii'ñ nam mi' pui' jiiim, cham tu' na jax ilhii'ñ guch Xoi'kam. ²² Dai gu Timoteo nax bhai' mi' pui' jim. Jix maat japim sia aapi'm na jax ja'k tu jim jano' na puñ oi'ñchu' na chich bhammi dir tu jam a'gi gux bhai'm kai'chdham ñi'ook, bñx aixim tu'm ki'n jiñ palhbuidhim ja'p na jax maa'n gu alhii no' joidham jix jügi'ñ gu taata'n. ²³ Dhi'ñ ba' mijì xi jam joochxidha' nañ jax pɪx xi machia' na jax ja'k tuñ jimia' nañ ya' kuup, ²⁴ sia kuñ gu' aañ dñlh buiñor jix biiñak kat ti niira na dñlh pɪx pu ti'ya' guch Xoi'kam nañ jootom dñlh mu jimii jam tigia' na pim jax jum ilhii'ñ.

²⁵ Gu' ba' xib nañ mui' xiñ ga'nga, bñx jup jum aa' nañ mu jam joochxidha' gu Epafrodito na pui'p jir jich jaduun jich Xoi'kam bhaan, sia ku pimit gu' aapi'm bhammi dir bhañ joochxi nach ba' pu'ñi ya' maap ba tu juan bhaan gux bhai'm kai'chdham ñi'ook dhi' nach ki'n jich chulhiiñat xi ñakoo'. ²⁶ Tiì xi jam tügim sap bñx aapi'm na pim jax jum ilhii'ñ, gio sap nax buam jum aa' na pimit pui' ti kai nat tu ai. ²⁷ Maaxik jup tu ai dho, tiip muu, gu' ji nat gu' siamri dñlh gu Dios jix joi'mdak ma ti, sia aañ xiñ joi'mdak jiñ chi nañ ba' cham jumai pup bhaan jix buam jiñ aa'nda', daipu' nañ tu' pɪx pu bhaan jix buam bañ aa'. ²⁸ Mijiiñ ba' moo xi jam joochxidha' na pim ba' cham jax kam aa'nda' na pimit giop ba ti, dai na pim joidham jix bhai' bam taat ka', jootom moo bhammi dir ba ji buusnia'. ²⁹ Joidham japim jix bhai'm ilhdhai aichdha' na bhammi ba aaya', ja'p japim ilhdha' na jax gu mia'n jam jaduun, na gu' pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Jix io'm japim tu' ka'm ja niidhat jix ja joi'gi'nda' gui' nam pu'ñi ja'k tu jimda' na jax dhi'. ³⁰ Ti' na gu' dhi' tiip mumkim, pu kai'ñkam pɪx na jai'p jir tujuandam tugi'ñ guch Xoi'kam. Cham jaroi' maadit aapi'm iam bha jimik jax kai'ch gu' na pim tu'

bhaan xiñ palhbuidha' nañ a'm tum aagim ya' nañ pai'p tu'ii', dai dhi' na ya' ja'k gñxchu'nda'.

3

Gu Paablo na ba ja aagi'ñdha' nax io'm jum aa' nach mi' pui' jiiimda' na jax jix aa' gu Dios, cham tu' nach jax ja'k tu jimda' aach dñlh

¹ Aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, jix bhai' pim jum taat ka' buiñor guch Xoi'kam. Maa'n nañ jax jam titda xib, na gu' aañ jiñ bui cham jax bua siañ pɪx mijì dir bhai' ji kiksa, pui' na ñich jax tu jam ua'ñxi bñpi' dir, na gu' aapi'm bhaan maachim na pim jax ja'k mi' pui' jiiimda' na ba'x bhai' tu jam jimda'. ² Cha'pim mi ja kɛkɛdat gu ja'tkam nam buam pɪx tu jim, nam gu' ja jikiakkichulhi'ñdhat ja i'ki a'lhich gu ja tutku' gu ja'tkam nam sap ba' bhaan jix maati' ka' nam jir Israel kam. ³ Jax dhui na gu' gui' nam silhkam matgilhdhix ka' nam jir Israel kam ja'tkam, jum aa' nam pui' ja'k tu jimda' na jax aach nach tu daan buiñor gu Dios, pui' na jax pɪx jich jurtu'n gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', jix bhai'ch chaat ich ba' nach buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam. Dhi' bhaan tu daa'ñchu' ich aach, cham tu' gu tu' na daam dir jich chutku' bhaan jix maax ka'. ⁴ Maaxik dho aañ pui' ja'k jup jir tu'm kat bijik nañ chakui ti jii'ñdhat buiñor guch Xoi'kam. Cham jaroi' pui' ja'k jup tu jii jano' na jax aañ. ⁵ Na gu' na ñich jax maaxir, jix jum baik tanoolh ki'n jiñ matgilh jamit na ba' bhaan jix maati' ka' nañ jir Israel kam maa'nkam, nam gu'r Israel kam guñ gi'kora', gio mi' dhir ja'k jim iñ na pai' gu bopxi'ñ gu Benjamiin, ba' aañ jai'p jir jiñ boxii. Gu' ba' nañ jax ja'k jix maati' kɛkɛ na j'k jax tu aagix ja bui gu Israel kam ja'tkam, mu ja'k jañich maa'n ñi'ook jup duu ja bui gui' nam pariseos jum tüt'i'nda'. ⁶ Ba'x io'm jix joojoidhat mi' pui' jimda' iñ nam jax ja'k tu jimda', cham jaroi' jai'ch ka' na tu' bhaan jax jiñ chi'da', nam gu' bñx pɪx jix mat ka' nañ mi' pui' jimda'. Ba' dhi' bhaan gɛ'kam jiñ chaatit bhai' ji ja tulhiiñchuda ñich gui' nam ba ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. ⁷ Jix io'm

gu' nañ tu' ka'm ilhii'ñdha' pui' nañ ji'k jax tu jimda'. Ba' xib nañ buiñor ba ti jügi'ñ guch Xoi'kam, ja'p xi dhuuk jañich, na gu' pu cham tu' bhai' na ñich ba maat. ⁸Ja'p pix gu' nañ mi' pui' jimda' bak sia kuñ cham tu' mi chü'gim jiñ ii'mda' bhaan, gu' guch Xoi'kam ji nar gë'kam nax io'm jum aa' nañ machia' nar tu'p tu'm da'. Dhi' bhaan jañ ba' gampai' pix ba ilhii'ñ nañ ji'k jax tu jimdat büpi' dir, dai guch Xoi'kam jañ pix bax dhaan gio nañ buiñor bax büñak, na gu'ñ a'm ti nüidhim, ⁹ba' gammijiñ buiñor jup tui'ñgida'. Na gu' cham ji'xdha'x bhai' bi'ya' iñ git buiñor gu Dios no'ñ git maa'n nañ jax mi' pui' jimda' na jax pix tu aagix ja bui gu Israel kam ja'tkam, gu' ja'pji na ñich buiñor tu' silhkam ti jü'ñ na ñich ba'x bhai' ji bii. ¹⁰Ba' xib dai nañ jix io'm jix maachim na jax pik ja'k tu jim guch Xoi'kam. Jix aa' iñ nañ ja'xbui' pui' bixchu'p jix chu aichu'nda' na jax gui' nat düil duadik giop buus mu dir koi'ñga'n tir na mit tii yaas. Ja'xbui' pui'p jix aa' iñ nañ jiñ chulhiña' nat jax jum tulhii gui', gio pu chu'm ki'n jup jix aa' iñ nam jiñ bhaamkidhaiñ mu'aa' na mit jax chu'm ki'n bhaamkidhak mua, ¹¹nañ gu' pui'p jix aa' nañ duadii giop bamgia' mi' dhir koi'ñga'n tir nat jax jum duu gui'.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nach xi gu'ki'nda' nach mi' pui' jüimda' na jax jix aa' gu Dios nach ba' buiñor aaya'

¹²Ku gu' cham tu' ji nañ pui' kai'ñkam jup kai'ch nañ bar pu chu'm nañ jax chu'm bhaan tu a'ga, ni kuñ cham pui' ja'k kai'ch nañ jix uañ ki'n ba kük. Jax dhui na ñich gu' chakui ai na pai' juugit tu daaxix nañ aaya', ba'ñ a'm jum aa' nañ pui mi' ka pup xi jimda' cham jiñ o'joldhat nañ ba' pu chu'm ba mai'chia', nat gu' pu chu'm ki'n jiñ a'm ti tü guch Xoi'kam nañ a'm jum aa' nañ aaya' sia nar jax ka' git. ¹³Cha'pim pui' ja'k jum aa'nda' aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan nañ moo pui' bar tu'm. Chakui ji matgam. Ku gu' cham tu' bhaan ka titii'ñcho iñ ji nañ jax jir tu'm kat büpi' dir, ja'p xi dhuuk jañich büx. Ba' dai nañ büx jiñ jur ki'n ti jü'ñdhat mi' pui' jim na jax jix aa' guch Xoi'kam. ¹⁴Bhaan jurchichu iñ nañ tu mai'chia' buiñor gu Dios na tuñ

makia' na tu'ñ a'm bipio', na gu'ch bai'ñ na tuch makia' büx nach ji'k jich chulhiñat mi' pui' jüim nach ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam Jesus.

¹⁵Büx nach ji'k bhaan ba xich maat nach ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, büx dhit jach mi' pui' duiñchu'nda' na jax ja'k jum aa'. Ba' no' maadit cham maadit maakam jum aa' na jax cham jir mi' pui', gu Dios düil pui' ja'k jurtuda' na jax jir mi' pui'. ¹⁶Ba' pu'ñi ja'k büx maap mi' pui' ba duiñchu'nda' ich nach ji'k tu' bax maat nach a'm jum aa' nach mi' pui' duñiidha' gammiji.

¹⁷Mi' pim pui' tu daa'ñchugit mi' pui' jüimda' na pim jax jiñ ñii'ñ aañ nañ mi' pui' jim, piam gui' pim xi ja nüidhat nam ji'k mi' pui' ba jüim na chich jax ja'k jam aa'ñdhak jano' nach bhammip tu't jam bui. Aañ pu jam titda aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan. ¹⁸Nam gu' mui'x jai'ch gu ja'tkam nam ti pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, dai ji nam gu' pui' ja'k tu jim na jax ja'k bhaan jix maati' nam cham ji'x nüidham gu u'uux na gai büit nat bhaan muu guch Xoi'kam. Mui' kim jañich bhaan ba tu jam a'gi dhi' bhaan jiñ jaaduñ, ba' gioñ pui'p xi jam titdax buam jiñ aagit. ¹⁹Ja'p ilhii'ñdha' am gu ja boopok na jax gu Dios nam ba' dai gu tu' gaa'ñchu'nda' nam gaamdha'. Gio gu tu' nam git bhaan jix xi'irda', ja'kbui' kat dhi' bhaan gë'gërkam jum taat ka' am, gio nam dai bhaan jujurtika' gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch. Ku gu' dhi' pu chu'm gu ja'tkam mu ja'k bhüya' am ji gatuuk nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiñdha'. ²⁰Aach ba' dai nach ba iimchudhix nach buiñor aaya' gu Dios. Ba' jix dhaam dir pix jup nüira' ich na bha jimda' gu gë'kam jich Xoi'kam nax bhaai' na jaro'i' na pix baabu' mi' dhir bhaan gu boi na mu ja'k bhüx na pai' gammiji mi' pup jum tulhiñdha'. ²¹Ba' ya'ch pataaxdhai guch chutku' na cham kü', pui' ja'k duñia' na jax düil gu tukga'n na joidham tanoor, na gu' bixchu'x aichu'n na pu tu duñia', sia tu' na pix cham xijai kam ilhii'ñ, na gu'x io'm jir gë'kam.

4

Gu Paablo na pui' ba ja tüda' nam

gammijix bhai'm taat ka'

1 Ba' ja'p jañ xi jam tïdam ip jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan aapi'm nañ jix io'm xi jam joi'mdat xi jam da', gam nañ ti xi jam tiigim. Na gu' aapi'm jir jiñ mai'chik, jix bhai'ñ chaat iñ ba' jam bui. Mi' pim pui' xi jiidma' na pim jax mi' pui' ba jiiim na jax jix aa' guch Xoi'kam nar gè'kam.

2 Gu Eboodia gio gu Siintike, aañ soi' ja titda nam iam maa'n ñi'ook xip duñia', nam gu' ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. 3 Ba' aap Siisigo nap jir jiñ jaduñ guch Xoi'kam bhaan, iam jap mi' dhir xi ja palhbuidha' nam jax ja'k maap maa'n ñi'ook jup duñia', aañ pum titda, nap gu' dai aap mi' pui' duiñchu' git tu juan ja'p na jax aañ. Jum guguuxdhak jiñ palhbui mit gu' dhi gook u'uub jano' na ñich bhammi dir tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga nam jax ja'k dui cham mu ja'k bhüya' gu ja'tkam nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. Sia bix gu Klemeente gio jai' jikchi pup na mit jup jiñ palhbui, ba' aañ jix maat nam dhi' bix ba ua'ñix jix dhaam bhaan gu u'uan nam pai' ja daasaim gui' nam jik gammiji buiñor bap tui'ka' gu Dios.

4 Ba'x bhai' pim jum taat ka' gammiji buiñor guch Xoi'kam. Gioñ moo pui'p xi chi'ya': Jix bhai' pim jum taat ka'. 5 Cha'pim ja bhaamkidhat gu ja'tkam, jir jix bhahai'kam ka' pim pix ja bui. Na gu' guch Xoi'kam bar mia'n na gio ya'p aaya', ba' cham jir am no'm jax jam a'ga gu ja'tkam na pim cham jir jix bhahai'kam.

6 Cha'pim bixchu'x buam jum aagit bhaan titi'ñchoka', gu' ja'pji na pim xi aagi'ñdha' pix gu Dios buiñor ji chu daanit na tu' jam a'm jum aa'nda'. Xi taxchaabgidhai pim ba' na pim pai' dhuuk pu'ñi xi aa'ñdhai. 7 Ba' diilh jam tajaañdha' gui' na pim ki'n jix bhai'm taatit tu oi'ñka' gammiji, na gu' diilh jix bhai'x maat na jax ja'k jich guguuxdhatu'nda', sia kuch gu' aach diilh cham maat. Ba' gui' pix pui' jam jurtudidha' na pim ba' dai bhaan titi'ñchoka' na tu'r jix bhai'm duukam, ba' bhaan jix bhai'm taat ka' pim, na pim gu' maap maa'n ñi'ook jup duuk guch Xoi'kam Jesus.

Gu Paablo na pui' ba ja tïda' nam dai bhaan titi'ñchoka' gu tu' nar jix bhai'm duukam

8 Ja'pniñ ba' moop xi jam tïdam jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan. Dai gu tu' nar jix kii'p jum duukam japim bhaan titi'ñchot mi' pui' jiidma' na jax jix aa' gu Dios. Pui' pim ja'k tu jimda' nam jax ja'k pix jix bhai' jam aa'nda' gu ja'tkam na pim jir jix kiki' ja'tkam. Bix aixim japim tu' ka'm xi chi'ñidhat.

9 Pui' pim ja'k mi' pui' xi jimia' na ñich jax jam aa'ñ gio na pimit jax ja'k jiñ chi' na ñich mi' pui' jii jano' nañ bhammi dir jup tu't jam bui, pui' nañ jax ja'k tu a'gada' na pim jiñ kèkè', gio na ñich jik tu' jax dhuu. Na gu' no' pim bix pui' tu duiñchu', jam a'm jam tajaañdhidha' gu Dios gui' na pim ki'n gammijix bhai'm taatit tu oi'ñka'.

Gu Paablo na ba ja taxchaabgidha' na mit mui' ba joochxi gu tuumiñ

10 Aañ jix bhai'ñ chaat buiñor guch Xoi'kam na pimit giop mañ chi'ñcho. Ku gu' cham tu' ji nañ ja'p kai'ñkam jup kai'ch na pim moo pu cham jix jiñ chi'ñchokat, ja'pji nañ ja'p kai'ñkam jup kai'ch na pimit siamrix bhai' ma duu na pimit mañ palhbui ki'n gui' na pim tu' ilhii'ñ nañ a'm jum aa'. 11 Dhi' sia cham pui' kai'ñkam jup kai'ch iñ na moox io'm jiñ a'm bam aagit dhi' na pimit tu' ki'n bañ palhbui. Jax dhuu nañ aañ cham jax kar jiñ aa'ndam sia kuñ palhüp pix bia' gu tu', nañ gu' bhaan ba xiñ maat. 12 Siax maat iñ nañ jax ja'k tu jimda' no'ñ pu cham tu' bia' ni jix, gio no'ñ gè' bia' gu tu', pui'p jix maat iñ nañ jax ja'k jup tu jimda'. Sia tu' na pix nañ dhaam jimiidha' bhaan ba xiñ maat iñ. Pui' na jax no'ñ uamaim, bhaan ba xiñ maat iñ nañ jax ja'k nakga'. Gio no'ñ bia' nañ tu' jugia', jix maat iñ ip nañ jax ja'k jup tu jimda'. 13 Bix aixim cham tu' bhaan jax jir jiñ aa'ndam iñ kia', na gu' guch Xoi'kam pix nañ a'm ti ñiidhidhat jiñ palhbui'ñchu' nañ ba' bix aixim bhaan jix chu nakoo'nda'. 14 Ku pim ti gu' siamrix bhai' duu ji na pimit bhai' bañ joochxi na pim pui' jim aagit na bixchu'ñ a'm tum aa' nañ ya'ñ chulhiñ.

15 Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aapi'm na pim bhai' oi'dha' Piliipos na pim jik

maap jum jumpadat daan guch Xoi'kam, dai aapi'm jix bhai' duu na pimit bhañ joochxi gu tuumiñ na pimit maap xi jumpadak ji'k na cham jam a'm kam aa', na pim gu'x bhai'm taat na ñich jam ua'p gux kii'p jum duukam jam i'ii'mda' ir bhaan na ba'x bhai' ba tu jam jim. Jano' bhai' bañ aichulh jamit na ñich kia'pix bhai' dhir ba ji jii Masedoonia na ñich maakam ja'k ba ji chu a'gam guch bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga nam jax ja'k dui cham kam tulhiiña' gu ja'tkam. ¹⁶ Gio gama ja'k Tesaloonika nañ bap tu'ii', gio pimit bhai'p xiñ joochxi ji'kchi kim pup gu tuumiñ na ji'k cham jam a'm kam aa' maap ji jumpadak, nañ ba'ki'n tu saba'da' tu' nañ a'm jum aa'. ¹⁷ Ku gu' cham tu' ji nañ moo dai dhi' bhaan jurtikat jix aa' na pim pix bhai' jiñ joochxi'ñdha' gu tuumiñ, gu' ja'pji nañ tu' pik jix aa' aañ, ja'pji na pim aapi'm jix io'm gè'p jum duukam tu mai'chia' buiñor gu Dios gatuuk. ¹⁸ Aañ xib cham tu'ñ a'm jum aa' gu', kapup bia' iñ aixim na ji'k jiñ a'm tum aa', jai' pup xiñ bipio'. Pui dhi' pix jir di' na pimit bhañ joochxi buiñor gu Epafrodito. Ba' dhi' ja'p ji buus na pimit tu kubhio ki'n gui' na joidham uub, gio na pimit ti tii buiñor gu Dios nat ba'x kii'p jum duukam ki'n tii. ¹⁹ Gui' pix ba' gammiji xi jam joi'mdat tu jam maakidha' na ji'k tu' jam a'm jum aagidha', na pim gu' buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam. Na gu' guch Gi'kora' bixchu' bhaan jix io'm jir tu bia' kam, ²⁰ ba' dai gui' pik jix bhai' nach gè'kamtu'nda' gammiji. Pu'ñi ba' moo tu tui'ka'.

Na ba ja tabuimgidha' gu Paablo

²¹ Mi' dhir japim bix jiñ a'mkam xi ja ñio'kdha' gui' nam ji'k ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Ya' dir mui'p jam ñio'ki'ñ am guch Xoi'kam jii'gi'ñdham nam ya'ñ bii'm jup tu'ii'. ²² Sia bix mu jam ñio'ki'ñ am guch Xoi'kam jii'gi'ñdham gui' nam ji'k ya ja'p maap jum jumpadat daan guch Gi'kora', gui' pik nam jir tujuandam tugi'ñ guch io'm gè'kam Rooma kam.

²³ Ja'pni tu tui'ka' ku ba' moo guch Xoi'kam nar gè'kam pix gammiji jam a'm ti niidhidha' bix ji'ma'n aapi'm.

**GU UA'NA'N GU PAABLO NAT
TU JA UA'ÑXI GUI' NAM TI
JHGI'Ñ BUIÑOR GUCH
XOI'KAM NAM
KOLOSAS OI'DHA'**

Na ba ja ñio'kdha' gu Paablo

¹ Aañ jir Paablo, jir nobii'ñ iñ guch Xoi'kam, nat gu' gu Dios pui' ja'k jix aagak pu chu'm ki'n jiñ dhai. Ba' tu jam ua'ñxi'ñ ich gook dit guñ jaduun jich Xoi'kam bhaan na Timoteo tii'. ² Tu jam ua'ñxidha' ich aapi'm na pim pui'p jir jich jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na pim bhammi dir oi'dha' Koloosas, Dios buiñor jup tui'dhi' pim. Ba' gui' pix jich Gi'kora' Dios git jam a'm ti niidhidha' na pim ba'x bhai'm taatit tu oi'ñka'.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo na gammiji ja a'mkam tu daan buiñor gu Dios

³ Aañ gammiji jam a'mkam tu daan buiñor gu Dios gui' nar Gi'korga'n gu Gɛ'kam jich Xoi'kam, taxchaabgi'ñdha' iñ gammiji, ⁴ nach gu' pui' tɛ kɛɛ na pim sap tu' silhkam bix jam jujur ki'n buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam, xim jai'gi'n japim sap bix ji'ma'n na pim Dios buiñor jup tui'dhi'. ⁵ Ba' xib dai na pim ti nira na pim maa'n kap aaya'x dhaam nat pai' gu Dios ba tu jam bi' na pim aaya'. Ba' dhi' na pim ba ti nira na pim maa'n kap aaya' buiñor gu Dios, gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam nat pui' jam duu, na pimit gu' cham jax ji chi'ik kɛɛk mi' pui' ba jii na jax jum kai'ch, na pimit gu' maat nar silhkam, cham tu' nar iatda'. ⁶ Dhix bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam na mit tu jam a'gi, jum gi'lhdim bix kap na ji'x oi'nga'n, pix ja'x ji ti jii'ndhim am mui' gu ja'tkam, ja'p na jax aapi'm bhai' dhir na pimit ba mui'dha, sia ku mit gu' tai ji'k pix kɛɛk ti jii'ñ na jax jix chu joi'gi'n gu Dios, maat japimit na tu' silhkam jix chu joi'gi'n, cham tu' na pui' pix jum kai'ch. ⁷ Guch jaduun Epaapas pui' tu jam a'gi na pu chu'm ka'm jup tu juan ja'p na jax aach, na pim aapi'm jaro'i'

pui' bia' nar jix kii' tujuandam tugi'ñ guch Xoi'kam. Gio aach pui'p jix kii'galhi'ñ dhi' dhich jaduun jich Xoi'kam bhaan, ⁸ nat gu' dhi' ba' yach aichulh gu ñi'ook na pim jax tu jim bhammi dir, pu'ñi sap xim ja joi'gi'n japim bix ji'ma'n na jax jam jurtu'n gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'.

⁹ Ba' aach moo jano' na chich jax pui' ti kai, jam a'mkam jachich pu tu daani buiñor gu Dios, jano' dir jach cham ji'x mik ka buppa nach jam a'mkam tu daan. Pui' soi' titdatu'nda' ich gu Dios na jam makia' gu matda' na pim ba'x bhai' machia' na jax pik ja'k jix aa' na pim mi' pui' jimia', sia gu ii'mda' bhaan na pim tu machia' na jax ja'k tu tu'ii'. ¹⁰ Na gu' mi' dhir ba' no' pim pu'ñix bhai' bax maat, mi' pui' ba duiñchu'nda' pim na jax ja'k jum aa' no'ñ pu'ñi buiñor bap tui'dhi' guch Xoi'kam, dai gux kii'p jum duukam japim bap tu duñidha' gu' na jax pix jix aa' gui'. Saalh japim pu'ñix kii'p jum duukam bhai' jip tu duñia', mikkat jix io'm, na pim gu'x bhai' ba machia' na jax ja'k jix aa' gu Dios na pim mi' pui' jii'mda'. ¹¹ Gio pui' soi'p titdatu'nda' ich gu Dios na gui' pix pui' jam duñia' na pim bix aapi'm jix chu nakoo'nda', na pim cham tu' jax jir jum aa'ndam ka', na gu' gu Dios joidham bixchu'x bhaai' na pu tu duñia'. ¹² Dai ba' na pim taxchaabgi'ñdha' gu Dios jich Gi'kora' joidham jix bhai'm taatit nat ba tu jam bi' na pim pai' buiñor aaya', na pai' joidham jix chu maax, nat gu' gu Dios diilh pui' pu ja tɛdak guch bopxi kat na pu'ñi maa'n kap ja aichdha' nam buiñor aaya' gui' nam jir ja'tkam tugi'ñ ka'. ¹³ Gu Dios mi' dhir jich boosolh na pai'ch dhaam kap tu't gux chukgam, mi' ja'k ba'ch chuttu na pai'r gɛ'kam gu diilh Maraa'n, gui' nax io'm jix dha'. ¹⁴ Dhi' dhi Maraa'n bhaankam xich joi'gilh ip aach nat ba'ch boosolh mi' dhir nach pai' mu ja'k ba jii'mit nach pai' gammiji git mi' pup jich chulhiidha', dhi' bhaankam jich uañ bix guch ua'tulhdhara'.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo na chich jix bhai' ba bii buiñor gu Dios bhaankam guch Xoi'kam nat jich a'mkam muu

¹⁵ Guch Xoi'kam jir di' pix gu Dios nat maa'nkam jup jim duuk ya' xi oilhimik jich

bui. Na gu' gu Dios tii cham maax, jir ii'mda' pix. Pu bii'pi' dir bap tui'dhi' dhi Maraa'n nar jich Xoi'kam nat ba' mi' dhir bap tu duu bix nach ji'k tu' ti nii'n. ¹⁶ Gu Maraa'n pix bhaankam jup tu duu gu Dios bix na ji'k tu'x chu jai'ch jix dhaam ja'k gio dhi oi'nga'n bhaan, pui' na jax gui' na tu' cham maax. Jup ja duu gui' nam i'ii'mda' bhaan tu dudua na bix aixim jix bhaai' nam pu tu duñaia' nam jax ihii'ndha'. Dhi' bix jup tu duu gu Dios bhaankam guch Xoi'kam, pu kai'nkam pix jup tu duu na ba' guch Xoi'kam pix bhaan tu bi'ya'. ¹⁷ Gu' ba' na gu' guch Xoi'kam jix io'm bijik dir pu bax jai'ch nat ba'p ba tu jai'chdir bix aixim, gui' pix bhaan jup tu tu'ii' na ba' pui' tu tui'dhi' na jax jir joidham dhi' na ji'k tu'x chu jai'ch. ¹⁸ Gio gu' guch Xoi'kam pui'p ji buusan nar jich mo' aach nach ji'k buiñor ti jügi'n. Gio bii'pi' duadik jup bam koi'nga'n tir dir ja'p na jax nax io'm bijik dir pu bax jai'ch nat ba'p ba tu jai'chdir bix aixim, pu kai'nkam bii'pi' duadik bam na ba' pu'ni bix bhaan ji chu bi'ya' na ji'x tu'x chu jai'ch. ¹⁹ Na gu' guch Xoi'kam pu bijik dir dhi' pix jir di' gux Uañ Ii'mdaga'n gu Dios, ²⁰ bhaankam ba' guch Xoi'kam pui' tu duu nax bhai' tu bi'ya' buiñor na cham mi' pui' ka tu tui'ngit na jax jix aa' bix nat ji'k tu'p tu duu na ji'k tu'x chu jai'ch, pui' na jax na ji'k tu'x chu jai'ch jix dhaam ja'k gio na ji'k tu'p jix chu jai'ch ya' dhi oi'nga'n. Jix bhai' tu bii bix buiñor gu Dios nat jaax pix gu i'ra'n guch Xoi'kam bhaan gu u'uux na gai bii't.

²¹ Aapi'm cham tu' jam kügalhdhat bii'pi' dir gu Dios, na pim gu' cham tu'r Israel kam ja'tkam ka' jam jujur am bhaan, daix buam jum duukam japim jup tu buada' na tu' cham jir kü'. ²² Gu' ji na gu' xib gu Dios pix diil pui' jam duu na pim jix bhai' bi'ya' buiñor na ba' xi jam joi'mdat jam a'm ba ti niidhim, pui' jam duu bhaankam guch Xoi'kam nat jum tulhii tuuku' bhaan na ya' xi oilhimik. Pu kai'nkam pui' duu gu Dios nax aa' na pim buiñor aaya' cham tu' bhaan u'ua'tulhdhix kam, dappaam jix u'uañ pix na pim buiñor aaya'. ²³ Ba' no' pim gu' aapi'm jix aa' na pim buiñor aaya', dai na pim mi' pui' xi jümda' tu' silhkam ti jii'ndhat buiñor guch Xoi'kam, maa'n na

pim jax mi' pui' tu daa'ñchu'nda' na pimit jax ja'k kai gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, na mit tu jam a'gi na bhaan tu a'ga na pim jax ja'k dui cham mu ja'k bhiiya' na pim pai' gammiji mi' pup jum tulhii'ndha'. Dhi' ji' ji pu chu'm dhix bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam na bix kap nai' tum a'ga na ji'x jir oi'nga'n. Ba' aañi' Paablo dhi' pu chu'm ki'n jup ja palhbui'ñ gu jai' nam nai' tu a'ga, aañ pui'p tu a'gichu'.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nat dhi' bhaan ti tii gu Dios nax bhai' tu ja aagi'ndha' gui' nam buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam

²⁴ Ba' aañ xib jam a'mkam pix jiñ chulhiiñ. Jix bhai'ñ chaat iñ nañ jam a'mkam jiñ chulhiiñ, jam a'mkam ba tii muim iñ ip sia na ji'x ti ka bi'iix nam jum tulhii'na' bix gui' nam ji'k ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Diilh guñ chuuku' ki'n jañ ja a'mkam ba tii muim, katti ba' iam jix bhai' tu ja jimia' diilh, pui' nat jax jup jum tulhii guch Xoi'kam jich a'mkam aach nach ji'k buiñor ba ti jügi'ñ. ²⁵ Gu Dios pu chu'm ki'n jiñ a'm ti tii nañ jix bhai' ja duñaia' gui' nam ji'k pu'ni buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam na ba'x bhai' tu ja jimia', nañ jix bhai' ja aa'ñdhidha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam na jax pik jir jum duukam. ²⁶ Gui'ñ aagit jup kai'ch nañ jix bhai' jam aagi'ndha' nat diilh gu Dios jax ja'k tu dai na tu duñaia' pu'ni gatuuk. Jix io'm mui' oidha'p duu nat dir pui' ja'k tu daasak, pu cham jaroi' maatit kēēkē' na jax jir jum duukam ka'. Xib ba'x bhai' ka matgir na jax jir jum duukam, nat gu' diilh gu Dios pix jich aa'ñ nach ji'k jir ja'tkam tugi'ñ. ²⁷ Gu Dios diilh jix aa' na pu'ñich aagi'ndha' aach nach ji'k jir ja'tkam tugi'ñ nat jax ja'k tu daasak bijik na pu cham jaroi' maatit kēēkē', nach ba' mi' dhir bhaan machia' nax aa' gu Dios na joidham jix bhai' tu ja jimia' bix gu ja'tkam, pui' na jax sia gui' nam pu'ni cham jir Israel kam. Ba' dhi' nat jax ja'k tu daasak gu Dios na pu cham jaroi' maatit kēēkē', guch Xoi'kam tii pu aagit jup kai'ch na pu'ni gatuuk ya' aaya', dhi' na jam a'm ti niidhim xib, gam dhi' na pim jaroi' buiñor ti jii'ndhat jix aik na pai' joidham jix chu abhaar.

28 Ba' aach bix jich jujur ki'n jix bhai' xich ga'ngidhat tu a'gim na jax ja'k tu tu'ii' buiñor guch Xoi'kam, nach ba'x bhai' bi'ya' buiñor jano' nach pai' dhuuk buiñor aaya'. 29 Dhi' bhaan jañ gammiji tu juantu' aañ, cham jañ pai'ñ o'jolhi'ñ, na gu'ñ a'm ti niidhim guch Xoi'kam na ba' bixchu'x bhaai' nañ pu tu duña'.

2

1 Ti'ñchoka' pim jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan nañ aañ jix io'm jiñ dhikoo'ñdhatu' jam a'mkam aapi'm na pim ji'k Laodisea oi'dha', bix sia gui' nam cham jiñ maat, nam pu cham pai' dhuuk jiñ ñi'ñ maaxik. 2 Jiñ dhikoo'ñdhatu' iñ ja a'mkam nam ba'm guguuxdhai ja jujur am bhaan gammiji xim jajoi'gi'nda' bix ji'ma'n. Jiñ dhikoo'ñdhatu' iñ ip nam ba'x bhai' machia' nat jax ja'k ti gu Dios bijik na tu' jax dhuña'. Gu Dios jir dhi' pix guch Xoi'kam. 3 Ba' guch Xoi'kam pix bhaan jix jai'ch gu matda', dhi' buiñor bhaan jup tu tu'ii' sia pik nar jax ka' git. 4 Aañ jam aagi'ñ na pim ba' cham jaroi' jüigi'ñdha' sia chi moo ti joidham jix bhai' xi bua na xi chu a'ga. Na gu' dhi' na mi' pix jam iatgi'ñdha', jix mamatdagim xi kai'chdha' am gu' gui' nam iatda'. 5 Gammiji jam ti'ñcho iñ gu' aañ sia kuñ gu' cham jam buip tu'ii' gu maaxik, ba' aañ jix bhai'ñ chaat nañ jix maat na pim aapi'm mi' pui' jiim na jax jix aa' guch Xoi'kam, na pim gu' sap tu' silhkam buiñor ti jüigi'ñ.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nax kü' ii'mda' ba ua'ka' gu jaroi' no't buiñor ba ti jü'ñ guch Xoi'kam

6 Ba' gammiji pim mi' pui' xi jiimit na jax jix aa' guch Xoi'kam, na pimit gu' pu kai'ñkam buiñor ti jü'ñ. Jir jam gë'kam tuk ba' xib. 7 Mi' pim pui' tu daa'ñchu'nda' nam jax ja'k jam aagi'ñ nax aa' guch Xoi'kam, maa'n na pim jax mi' pui' tu duñiidha' na pim ba' pu dhi' bhaan jix io'm kaapaka'. Gammiji pim taxchaabgi'ñdha' gu Dios.

8 Cha'pim mi ja kēkēda' gui' nam jix mamatdagim xi kai'chdha', nam gu' jam iatgi'ñdha' pix. Jir pui' ka' dho panaas nam jax kai'chdha', gu' pix ji na gu' cham tu'r silhkam ka'. Na gu' diilh pix nam

jax ilhii'ñdha' nam pu kai'chdha' na jax ja jurtu'nka' gux buam jum duukam ya' kam dhi oi'ñga'n, cham tu' nam mi' pui' tu daa'ñchu'nda' na jax jix aa' guch Xoi'kam.

9 Guch Xoi'kam maa'n na jax pix jir di' gu Dios. 10 Ba' guch Xoi'kam jir gë'kam ja bui gux buam jum duu'nkam nam jix chu jai'ch ii'mda' bhaan, cham tu'r jupaabkamu'n am. Jix bhai' tu jam jim ba' aapi'm na pim ji'k buiñor ti jüigi'ñ. 11 Gu Israel kam ja'tkam jum matgilhi'ñ am na ba' dhi' bhaan bax maati' ka' nam dhi'r di' gu ja'tkam tugi'ñ gu Dios. Ba' aapi'm sia ku pimit cham pui' ja'k duu, na pimit buiñor ti jü'ñ guch Xoi'kam, gu Dios pui' ja'k ba jam duu na pim pui'p bar ja'tkam tugi'ñ ka' ja'p na jax gu Israel kam ja'tkam. Mik ba' jam bui'ñchulh na pim ba' cham ua'tulhdhara' bhaan ka titi'ñchoka', ba' dhi' pu'ñi ja'k ja'p ji buus na pimit jum matgilh ja'p na jax gu Israel kam ja'tkam na pim ba' bar ja'tkam tugi'ñ gu Dios. 12 Na pimit pai' dhuuk jum bopko suudai' ki'n, dhi' ja'p jir jum duukam na pimit biima'n jum yaas guch Xoi'kam jano' na mit pai' dhuuk yaas na mit xi mu'aak. Ba' nat pai' dhuuk duadik giop buus mi' dhir koi'ñga'n tir, aapi'm pui' biima'n duduadik jup baapam, na pimit gu' ti jü'ñ na dai gu Dios bixchu'x bhaai' na pu tu duña'. 13 Na gu' biipi' dir ja'p ji buusandat na pim ko'iix kat, na pim dai ua'tulhdhara' bhaan jum tukgi'ñka', cham tu'r ja'tkam tugi'ñ ka' pim gu Dios. Ba' xib ba bubua pimit biima'n guch Xoi'kam, gu Dios pix diilh biima'n jam dudua'ñ, ba uañchudhix xib gu jam ua'tulhdhara'. 14 Bix na ji'k jax tu aagix nat tu ua'nak gu Moisees, cham tu'ch palhbuidhat nach ji'k jax ti chu buada', dai na mu ja'k jich bhiichdhatu'ndat nach pai' gammiji git mi' pup jich chulhi'ñdha', gu' pix ji nat gu' guch Xoi'kam tu soo'm nat muu bhaan gu u'uux na gai biit. 15 Ba' bhaankam guch Xoi'kam, gu Dios ja xi'rbo bix gui' na bixchu'x bhaai' nam pu tu duña', nam i'ii'mda' bhaan jix chu jai'ch. Cham tu' ki'n ji bii mit nam xi ja ni'ñ gu jai' nam jup jix chu jai'ch, nat gu' xi ja u'uuk ja saagi'ñ ja tuttuk bix pu ti nam cham tu' ka bhaai', guch Xoi'kam pix nat muu bhaan gu u'uux

na gai biit.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nach dai gaagidha' nach jax ja'k tu mai'chia' gux dhaam kam

¹⁶ Cham jir am no' jaroi' cham jam kii'galhi'n na pim kua' gu tu', piam gu tu' na pim io', piam no' pim cham tu piastat gu jax chu'm tanoolh na pai' dhuuk jum aa'nda', pui' na jax na kia'pix bhai' dhir ja'p ba gixia' gu masaa'n, piam na pai' dhuuk cham tum juanda'. ¹⁷ Jax dhuu' na gu' dhi' ja'p pix ji buusan nar ikgiga'n guch Xoi'kam, dhi' bhaan pix jum ua'rgi'n nam jax ja'k tu jimda' gu ja'tkam. Gu' ba' guch Xoi'kam pik bhaan jup tu tu'ii' dhi' biix. ¹⁸ Ba' cha'pim jaroi' jii'gi'n'dha' sia ku jaroi' jax kai'ch na pim jum ua'tulhi'n, sia chi moo soi'm ilhdhat ti' tu daan panaas ja bui gu noonbi'n gu Dios. Pui' xi kai'chdha' am moo nam jix dhuduu'nkam ja nii'n jix dhaam kam, gu' ji nam gu' iatda' nam jax dhuu' pix bhaan ge'gerkam jum taat ka', dai gux buam jum duukam nam bhaan titii'n'choka' gu' na tu' cham jir kii'. ¹⁹ Cham tu' buiñor jup tui'ka' am gu' guch Xoi'kam dhi' pu chu'm gu ja'tkam, guch Xoi'kam pix gu' nar ge'kam ja bui dhi' nam buiñor ti jii'gi'n'dha', dhi' ba' ja guguuxdha' nam jix io'm mi' pui' xi jii'mda' na jax jix aa'. Guch Xoi'kam pix sia ja maak na tu' ja a'm jum aa'nda' gui' nam buiñor ti jii'gi'n'dha', sia guch Xoi'kam pix diilh mi' ja tuttu' gui' nam buiñor ti jii'gi'n' na pai' jax jix aa' gu Dios nam tuutka'.

²⁰ Ba' aapi'm buiñor bap tui'dhi' guch Xoi'kam xib, na pim gu' ba ti jii'gi'n' nat jich a'mkam muu, cham tu' pim ja bui kap tui'dhi' gui' nam ii'mda' bhaan ya'r ge'gerkam dhi' oi'nga'n bhaan. Gu ba' no' pim gu' cham ja bui kap tui'dhi' dhi', jax ku pim ba' pui' pui' ja'k tu jim ja'p na jax no' pim panaas ja buip tui'dhi'? Pui' pim ja jii'gi'n' gui' nam jup jam titdada': ²¹ "Ja'p tu'm jir ua'tulhdhara' no' pim gan da'ngi. Ja'p tu'm jir ua'tulhdhara' no' pim gan kua'. Ja'p tu'm jir ua'tulhdhara' no' pim gan di'nka." ²² Dhi' ya' pix gu' nam diilh jax ilhii'n'dha' gui' nam pui' kai'chdha', na gu' dhi' saalh pui' ja'k ti' pup xi chu jimdat am gu ja'tkam mikkat maakam jup ba tu

duiñchu'nda', cham tu' nam gammiji pui' pu tu jimda'. ²³ Ti' dhor am ip pui' nam jax kai'chdha', nam gu' tu ja aagi'n'dha' nam jax ja'k soi'm ilhii'n'dha' gu ja'tkam gio nam jax ja'k jix bhai' tu jimda'. Ja aagi'n'dha' am nam tulhiiñchuda' gu ja tutku' na ba'x bhai' tu ja jimia', gu' pix ji na gu' dhi' pui' ja'k cham ji'xkat jich palhbuidha' nach jax ja'k dui nakga' nach biix aixim jix buam jix chu duñiik ka'ch chutku' bhaan.

3

¹ Gu' ba' na pimit gu' aapi'm ko'iik giop ba dudua biima'n guch Xoi'kam, jum aa' na pim gaa'n'chu'nda' na pim jax ja'k daix dhaam ja'k tu mai'chia', na gu' guch Xoi'kam jix dhaam daa, kii'n dir ja'k daa na pai' gu Dios. ² Dai gux dhaam kam japim bhaan titii'n'choka', cham tu' gu tu' na ya' dhi' oi'nga'n jix jai'ch. ³ Na pimit gu' aapi'm ja'p ji bubua na pimit koi buiñor gux buam jum duukam, ba' xib ja'p ji buusan na pim buiñor ba ulhñix gu Dios biima'n guch Xoi'kam. ⁴ Guch Xoi'kam pix jir jam ii'mda' aapi'm, na gu' na pai' dhuuk maaxik jam buim maaxdha', aapi'm pui' buiñor jup jum maaxdha', ba' dai na pim buiñor ja'k ji aaya', gammiji pim ba' pu buiñor bap tui'ka' na pai' dhir jix io'm jir ge'kam.

Gu Paablo na bhaan ba tu a'ga' nach jax jir tu'm kat bii'pi' dir gio xib nach buiñor ba ti jii'gi'n' guch Xoi'kam

⁵ Ba' kapbhahi' nat ja'p ji buus na pim ba ko'iix buiñor gux buam jum duukam, cha'pim ka kii'saidha' na pim jix buam jum duukam jup tu buada'. Cha'pim nai' pix ja biim ka boppoda' gu u'uub no'm cham jir jam bipna'. Cha'pim pui' ja'k jix buam tu jimda'. Xi ñakoo'nda' pim sia ku jax jix buam tu tatda' na pim jix buam jix chu duñiik. Cha'pim jix aa'nda' sia na pim git ja'p pix mui' xi bia'ka' gu tuumiñ, na gu' dhi' pui' pix jup ji buusan na jax no'ch ja bui tu daan gui' nam didios jir jum titgidam jup duiñxim. ⁶ Na gu' dhi' pu chu'm kii'n ba' ja tulhiiñchuda' gu Dios gu ja'tkam gui' nam cham ji'x kii'galhdha'. Na gu' gui' nam cham kii'galhi'n'dha' gu Dios, dai pu'ñi ja'k nam tu buada', cham tu' ka'm nii'n'dha' am. ⁷ Aapi'm pu'ñi ja'k

jup tu jimdat gu' b̄ipi' dir na pim chakui ti j̄i'ndhat buiñor guch Xoi'kam. ⁸ Ba' xib cha'pim kam bhabhaakui'ndha'. Cha'pim ka ga'ngada' na pim jax ja'k jix buam ja dooda' gu jai' ja'tkam, cha'pim giilhim ka ja titdada'. Cha'pim jix buam jum duukam kap tu buada' na ba' cham giop bhaamu' gu Dios jam bui. Cha'pim tu' kap jum buixi'ndha' b̄ix dhi' pui'. ⁹ Cha'pim kam i'iatgi'ndha' tu' na p̄ix bhaan. Ba do'ñcho pimit gu' aapi'm na pim jax ka tu jimdat b̄ipi' dir, cham tu' pim pui' ja'k ka tu jim. Kam ua'tulhi'ndha' pim gu' b̄ipi' dir, ¹⁰ xib maakam japim ba tu jim, mi' pui' ba j̄im japim na jax jix k̄i' ka'm ni'ñ gu Dios. Saalh japim p̄ix mi' pui' ji jimim na jax ja'k tu jim gu Dios nat jaroip' tu duu b̄ix na j̄i'k tu'x chu jai'ch, na pim gu' saalh p̄ix jix bhai' maachim na jax ja'k tu jim gu Dios. ¹¹ Cham tu' ba'm aa' kia' sia ku jaroir' Israel kam maa'nkam piam ku gu' cham. Piam sia ku matgilhdhix nar Israel kam maa'nkam piam ku gu' cham. Piam sia kur mi' pai' kam gu jaroir' nam pai' oi'dha' guch chutumñigam, piam ku gu' maakam ja'k kam nam pai' oi'dha' gui' nam cham tu tumñi'. Piam ku gu'r tujuandam pui' cham namkidhat, piam ku gu' namkidhix kam jir tujuandam. Jax dhui na gu' b̄ix p̄ix ja a'm ba ti niidhidha' guch Xoi'kam, dai no'm soi'm ilhdhat buiñor ba ti j̄igi'ñ. Ba' dai guch Xoi'kam jix bhaai' na ja palhbuidha' b̄ix gu ja'tkam sia nar jaroir' ka' git.

¹² Jix io'm xi jam joi'gi'n aapi'm gu Dios, ba' mi' jam tuttu ja bui gui' nam jir ja'tkam tugi'ñ na pim ba' aapi'm pui'p bar ja'tkam tugi'ñ ka'. Dai ba' na pim mi' pui' ba j̄imda' na jax ja'k jum aa' na pim mi' pui' j̄imda' na pim bar ja'tkam tugi'ñ. Xix jajoi'mdat japim gu jai', jir jix bhabhai'kam ka' pim. Soi' pim jum ilhi'ndha', cha'pim nai' tu kokdada'. ¹³ Xi ñakoo'nda' pim no't jaroir' maadit tu' cham am bua jam bui, cham tu' na pim tukgii pui'p dooda'. Tu uañi'ñka' pim p̄ix, ja'p na jax guch Xoi'kam nat tu jam uañ na pim buiñor jix u'ua'tulhdhix kat. ¹⁴ Dhi' pik jix io'm jum aa' na pim jix io'm xim jajoi'gi'nda' b̄ix j̄i'ma'n, na gu' no' pim xim jajoi'gi'n, b̄ix maa'n ñi'look jup duiñchu'nda' pim. ¹⁵ Pu kai'ñkam jam

a'm ti t̄i gu' gu Dios na pim maa'n tuuku' p̄ix buiñor bap tui'ñgida' bhaan gu tukga'n guch Xoi'kam. Jix bhai' pim jum taatit tu oi'ñka', na gu' dhi' guch Xoi'kam pui' ja'k jix aa', pui' ja'k jam jujurtu'nka' na pim jix bhai'm taat ka'. Jix bhai'm taat ka' pim ip ba' buiñor guch Xoi'kam nax bhai' jam bua.

¹⁶ Cha'pim mik buppada' na pimit tu' ba maat nat jam aa'ñ guch Xoi'kam, na gu' dhi' joidham jir jix k̄i'p jum duukam. Gio na pim pai' dhuuk tum a'aagi'ndha' guch bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, piam na pim pai' dhuuk jum sisilhka'nda' sia tu' na p̄ix bhaan, b̄ipi' pim xim ga'ngimii na pim jax ja'k ti'ya' na pim ba'x bhai' ja aagi'ndha'. Xi laala'ñxidhat japim gu Dios, bhaan japim dir xi boosgat Saalmos ta'm, piam sia jax ña p̄ix chu'm, dai nax dhaam kam bhaan tu a'gada'. Dhi' pim ba' bhaan taxchaabgi'ndha' gu Dios gio na pim bhaan ḡe'kamtu'nda' b̄ix na j̄i'x jam jujur ki'n. ¹⁷ Gio b̄ix na pim j̄i'k jax kai'chdha', piam na pim j̄i'k tu' jax buada', pui' pim ja'k buada' na jax ja'k bhaan jix maati' ka' na pim aapi'm silhkam kaichu' guch Xoi'kam nar Ḡe'kam. Xi taxchaabgidhat japim ip ba' gu Dios jich Ḡi'kora' nat jix bhai' ba duu jam a'mkam guch Xoi'kam.

Na ba ja aagi'ndha' gu Paablo nam jax ja'k tu jimda' nam buiñor ba ti j̄igi'ñ guch Xoi'kam

¹⁸ Aapi'm u'uub na pim ti b̄ipna', tu' ka'm japim xi ja niidhat gu jam b̄ipna'. Jum aa' na pim pu'ñi ja'k duiñchu'nda' na pim buiñor ba ti j̄igi'ñ guch Xoi'kam. ¹⁹ Gio aapi'm chichio'ñ na pim jup ti b̄ipna', xix jajoi'mdat japim ip gu jam b̄ipna', cha'pim giilhim ja titdat. ²⁰ Ba' aapi'm na pim ti gi'gi'kora', tu' ka'm japim xi ja niidhat gu jam tataat gio gu jam nanaan, sia na pim jir a'aalh, piam ku pim jir biipibop, piam ku pim jir ḡe'ḡer ja'tkam, na gu' pui' ja'k jix aa' guch Xoi'kam. ²¹ Ba' aapi'm na pim jir ja gi'kora', cha'pim ja bhakkutu'nda' gu jam maamar nam ba' cham tu' bhaan jum o'jolhi'ndha'. ²² Gio aapi'm na pim pui' p̄ix jir tujuandam cham ji jam namkidhat, pui' pim tu' ka'm jup ja niidhat gui' na pim tu ja juañxi'ñ. Gammiji' pim mi'

pui' ja duiñxidhidha' gu tu', cham tu' dai nam pai' dhuuk xi jam ni'ñdha' no' pim mi' pui' tu duñiim. ²³ Bix na pim ji'k tu' jax buada', cha'pim jum o'joldhat pu buada', gu' ja'pji bix jam jujur ki'n, panaas ku pim guch Xoi'kam pix pu buixi'ñdha' gu tu', cham tu' gu ja'tkam ya' kam dhi oi'nga'n. ²⁴ Bax maat japim gu' na gu Dios jam makia' gui' nat tu' bijik pu ja iimchux na ja makia' gui' nam pu'ñir ja'tkam tugi'ñ ka'. Bhaankam tu juañ japim gu' guch Xoi'kam dhi' na pik jir jaro'i' ga'n bix na ji'k jix chu jai'ch. ²⁵ Na gu' gui' nam jix buam tu duña' ya' dhi oi'nga'n, cham tu' pu chu'm tu mai'chia' am, ja'xbui' ka'm jum tulhiiña' am nam ji'k tu'x buam tu duña', na gu' gu Dios cham tu' jai' ja'p pix jix ja kigalhdhai ja aichdha' buiñor, gu' ja'pji gui' nam mi' pui' jimia' na jax jix aa'.

4

¹ Ba' aapi'm na pim ji'k ja bia' gu tjuandam pui' cham ji ja namkidhat, jix bhai' pim ja bua't, jix bhai' pim ja titdat, cham tu' na pim buam pix ja buada'. Ti'ñchot japim na jumaip jix jai'ch gu ja g'kam tuk nax dhaam jup tu'ii', jam tikka' ba' na pimit jax ja'k tu jii ja bui. Jich Xoi'kam dhor di' gu ja g'kam tuk.

² Gammiji pim tu daanda' buiñor gu Dios, taxchaabgi'ñdha' pim sia tu' na pix bhaan, cha'pim dai gam irdat darka'. ³ Jich a'mkam japim sia tu daanda', pui' pim xi chitdada' gu Dios na cham tu' tu'x buam jum duukam tu sosbhi'ñdha' nach nai' tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, nach jix bhai' ja aagi'ñdha' gu ja'tkam nat jax pik kai'ñkam bha jii ya' dhi oi'nga'n. Dhi' ki'n ya' kuup iñ aañ nañ tu a'ga pix dhi' pu chu'm. ⁴ Pui' pim xi chitdada' gu Dios na gui' pix jiñ palhbui'ñchu'nda' nañ ba'x bhai' ja aa'ñdhidha' gu ja'tkam gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam na jax jir mi' pui'.

⁵ Diih japim xim ga'ngada' ip na pim jax ja'k tu jimda' ja bui gui' nam cham buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam. Gammiji pim tu ja a'gi'ñdha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, cham tu' na pim jax chu'm tanoolh gam irdat darka'. ⁶ Dai gux kii'p jum duukam ip na pim tu ja a'gi'ñdha'

gammiji na tu' joidham jum kai'ch. Gio bii'pi' dir japim pu bam ga'ngada' na pim jax ja'k tiida' maa'n gu tu' na ba jam tikkada', cham tu' na pim ja'p pix mui' ba nokia' cham bhai' ji k'jeji na tu' pik jix maachim ka'.

Gu Paablo na ba ja tabuimgidha'

⁷ Gu Tiikiko nar jich jaduun jich Xoi'kam bhaan, joidham jir jix kii' tjuandam tugi'ñ guch Xoi'kam, gammiji puñ palhbui'ñchu' nañ ji'k tu' jax bua. Dhi'ñ a'mkam mummi tu jam a'gidha'. ⁸ Mu jam joochxidha' iñ na ba'x bhai' jam aagi'ñdha' nach jax jich ilhii'ñ aach ya', gio na jam guguuxdha' na pim cham tu' bhaan jum o'joldhat mi' pui' xi jiiimda' na jax jix aa' guch Xoi'kam. ⁹ Bix mui'p jimda' bii'ma'n gu Onesimo na pui'p jir jich jaduun jich Xoi'kam bhaan. Jix kigalhi'ñ ich dhi' dhich jaduun, na gu' mi' pui' xi jim na jax jix aa' guch Xoi'kam ja'p na jax aapi'm. Bax maat japim nar jaro'i' dha', na gu'r mi' kam jam bui. Dhi'm ba' jam aagi'ñdha' na ji'k tu' jax jum bua ya ja'p.

¹⁰ Mu jam ñio'ki'ñ dhi u'uan ta'm bhaan guñ jaduun jich Xoi'kam bhaan Aristaarko, nach maap ya' kuup. Gio gu Maarkos pui' mui'p jam ñio'ki'ñ, nam iampix mia'n jir jum jajaa'nim gu Bernabee. Bax maat japim na pim joidham jix bhai' tiidai aichdha' dhi Maarkos no't jax dhuuk mummi ja'p ba ji buus jam bui.

¹¹ Bix gu Jesus mui'p jam ñio'ki'ñ, nam Juusto ki'n jup jix maat ka' jai' dhit gu ja'tkam. Dai dhi baik gammijiñ bii'm jup tui'ñgida' am nam jiñ palhbuidhidha' bix aixim nañ tu a'ga na jax ja'k duix joi'mdat ja a'm ba ti niidhidha' gu Dios gu ja'tkam. Daipu' dhi'ñ palhbui'ñchu'nda' am sia kum gu' ti jai'p jix jai'ch gui' nam pui' buiñor jup ti jügi'ñ guch Xoi'kam nam pui'p jir Israel kam ja'tkam. Ba' dhi'ñ ja a'm jiñ guguuxi'ñ. ¹² Sia gu Epaapas mu jam ñio'ki'ñ, dhi' na pui'p jir tjuandam tugi'ñ guch Xoi'kam. Dhi' pui'p jix maat japim, na gu'r mu kam jam bui. Gammiji soi'm ilhdhat tu daanda' jam a'mkam aapi'm na ba' gu Dios jam a'm ti niidhidha' na pim mi' pui' jiiimda' na jax jix aa', na pim cham tu' bhaan jum o'joldhat sia nar jax ka' git.

¹³ Nii'ñ iñ aañ na tu' silhkam jix buam jum

aa' jam a'mkam guch jaduun Epaapras, sia ja a'mkam jix buam jum aa' guch jaaduñ gui' nam Iaraapolis oi'dha' gio gui' nam Laodiisia oi'dha'. ¹⁴ Sia gu Deemas ya' dir mu jam ñio'ki'ñ, gio gu Luukas, dhi' nax maatit tu ja julhi'ñ gux kako'kkam. Joidham jix kùgalhi'ñ ich aach dhi Luukas.

¹⁵ Aapi'm ba'ñ a'mkam jup xi ja ñio'kdha' bix gui' nam ji'k buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam nam Laodiisia maap jum jumpadat tu daan. Bix japim jiñ a'mkam xi ñio'kdha' gu Ninpas, gam bix gui' nam ji'k buiñor jum jumpadat maap tu daan buiñor gu Dios. ¹⁶ Ba' na pim pai' dhuuk tii'mo' na pim jiñkuidha' dhi'ñi u'uan nañ mu tu jam ua'ni'ñ, ja do'ñchi'ñpu' pim gui' nam Laodiisia maap jum jumpadat tu daan buiñor gu Dios nam ba'p jiñkuidha'. Aapi'm ba'p xi jiñkuidha' gu u'uan gui' nam bhai'p jam joochxidha', gui' na ñich mui'p tu ja ua'ñ bii'pi' dir. ¹⁷ Ja'p japim tida' gu Arkiipo nax bhai' mi' pui' xi dhuñiidha' nat jax kai'ñkam bhaan ti tii gu Gø'kam jich Xoi'kam, jix bhai' na xi chu juañxidhidha'.

¹⁸ Ba' aañ Paablo, diih jiñ ñob ki'n jañ ya' xi chu ua'na', ja'p jañ ya' xi chu jam ua'ñdha'. Xiñ chi'ñchokat japim nañ ya' kuup. Bix jiñ jur ki'n jañ aañ pui'ñ aa' na git gu Dios pix jam tajaañdha' gui' na pim ki'n jix io'm xim jajoi'gi'nda' bix ji'ma'n.

**GU BHPI' KAM UA'NA'N GU
PAABLO NAT TU JA UA'ÑXI
GUI' NAM TI JHGI'Ñ BUIÑOR
GUCH XOI'KAM NAM
TESALOONIKA OI'DHA'**

Gu Paablo na ba ja ñio'kdha'

¹ Aañ Paablo bii'ma'n gu Silbaano gio gu Timoteo, mu tu jam ua'ñxi'ñ ich aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na pim Tesaloonika dibii'r bhaan jup tu'ii' na pai' mui' pa' daa'ñxim jir kikcham, bhai' na pim pai'm jumpadat daan gu Dios jich Gi'kora' gio guch Xoi'kam nar Gè'kam, na pim gu' buiñor bap tui'dhi'. Ba' gui'm pix jam a'm ti niidhidha' bii'x ji'ma'n aapi'm na pim ba'x bhai'm taatit tu oi'ñka' gammiji.

Na ba tu aa'nda' gu Paablo nam gammiji tu daanda' ja a'mkam

² Aach gammiji jam ti'ñchot taxchaabgi'ñdha' gu Dios na pim xi gu'ki' na pim buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam, tu jam daa'ñxi'ñ ich na ba' cham tu' jam a'm jum aa'nda' jam i'ii'mda' bhaan gio jam tutku' bhaan. ³ Pui'ch jich aagit taxchaabgi'ñdha' gu Dios jich Gi'kora' na pimit ji'x xim biiñkadak buiñor guch Xoi'kam pu duu na jax jix aa', gio na pimit ji'x jix kügalhdhak tu juañxi sia pui' jim tulhiiñaimik, na pim gu'x io'm buiñor jix biiñak. Cham jax jum aa' pim ba' na pim pui' jim aagit na gui' pix jam palhbui'ñchu'. ⁴ Aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, gu Dios xi jam joi'mdat jam a'm ti ni'ñ. Jix maat ich nat gui' pix jam a'm ti tügik pui' jam duu na pim dai gui' pix ba daanda'. ⁵ Na gu' na chich pai' dhuuk tu jam a'gi guch bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam nax bhaai' na mi' dhir baabu' gu jaroi' na mu ja'k ka jimda' na pai' gammiji git mi' pup jum tulhiiñdha', cham tu' dai aach diilh pix nach jax kai'ch, gu' ja'ppi guch Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nach a'm jup tui'dhi' nat jich guguux na chich ba'x gi'm jix oo' ki'n pu jam ti'ñ na maaxik jir silhkam pui' na jax jum kai'ch. Gaa chich nach jax ja'k tu jimia' jam bui' na pim ba'ch chügi' pui' ja'k jup ba tu jimda'

jai' ja bui. Jix bhai'x maat japim dho na chich pui'ch dhuu.

⁶ Ba' na pimit jax ja'k jich chügik nach tui'dhi', pui' ja'k jup ji chu jii pimit, na gu' pui' ja'k jix aa' guch Xoi'kam. Cham jax ji chi'ñk joidham jix bhai'm taatit kai pimit guch bhai'm kai'chdham ñio'ook na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam, na gu' guch Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na pui' jam jurtu'n, sia ku pimit gu' mi' dhir giilhim bam tulhii. ⁷ Ba' aapi'm jir ja booi'chu' bii'x guch Xoi'kam jügi'ñdham gui' nam Masedoonia dibii'r bhaan oi'dha' gio gui' nam Akaaya dibii'r bhaan jup oi'dha', nam gu' mi' pui'p ba tu daa'ñchu' nam jax ji ché kéké na pim tu jim. ⁸ Ba' cham tu' dai Masedoonia gio Akaaya nam pui' tē kē na pim jax ja'k tu jim, gu' ja'ppi sia jai' kap mui' kap nam pai' jax cham ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, bax maat am na pim buiñor jix biiñak gu Dios. Ba' aach cham tu'ch a'm kam aa' nach jax kai'chdha', ⁹ ja'kbui' kat diilh pui' tu a'ga am na chich aach pu chu'm tu jam a'gi bha ja'p ji jam paxiarak. Sia pui' tu a'ga am na pimit joidham jix bhai'ch aich cham jax ji chi'ñk. Bii'x pui'p xi kai'ch am na pimit cham tu' kap jum buix ja bui' gu didios nar jup ja duiñ gu ja'tkam, dai gu silhkam Dios duakam japimit bhaan ba jujurti, dai gui' pim pix bar tujuandam tugi'ñ. ¹⁰ Gio nam pui'p xi kai'ch na pim jax ja'k tu't niira na gio bhai'p jimda' guch Xoi'kam, Maraa'n gu Dios, nat Dios pix diilh dua'ñdhak mi' dhir buusai' koi'ñga'n tir. Gu Jesus jir di' nach palhbui'ñ nach ba' cham jich chulhiiña' na cham xiim jum aaya' nam jix io'm jum tulhiiña' gui' nam cham mi' pui' jimia' na jax jix aa'.

2

Na ba tu aa'nda' gu Paablo nat jax ja'k tu jii ja bui

¹ Aapi'm jix maat jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na chich cham tu' tu' kub pix tu a'ga guch bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios jano' nach bha ja'p tu jam a'gidhim, ² sia kuch gu' bii'pi' dir jup xich chulhiiñaimik bhammi Piliipos na pim jax jup bax maat. Giilhim jamit bii'x aixim jich chitdaimik jich giibimik, gu' ji nat gu' gu Dios jich

palhbui nach ba' aapi'm jup jam aagi'ñdha' gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga na jax ja'k jix bhai' na pim duñia', na pim ba' cham mu ja'k ka jiidma' na pim pai' gammiji git mi' pup jum tulhiiñdha'. Cham jax jich aagik jachich tu jam a'gi sia kum mui' dhit tüich o'bhagi'ñ nam cham jich kügalhdhat. ³ Nach gu' aach maaxik jix maat nach mi' pui' tu a'gim na jax jir silhkam, cham tu'r gama ja'k. Ni kuch cham iam maakam ja iatgidhat gu ja'tkam tu' mi' tüigim na ba' aach düilh jich a'm ji chu bi'iidha'. ⁴ Jax dhui na gu' gu Dios pux maatit jich ñii'ñ nach jax jir tuutu'm. Jix kikü' ja'tkam jich chügik pu chu'm ki'n jich dharai nach nai' tu a'ga' gu ñio'ki'ñ na bhaan tu a'ga nam jax ja'k duñia' gu ja'tkam, nam ba' cham mu ja'k ka bhüya' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. Dai ba' pu'ñi pix jach tu a'gim, cham tu' jumai tu' pup kui'mgi'ñ ich, ni ku chich cham aa ip nam pix jix bhai'm taatit joidham jich aa'nda' gu ja'tkam, nach gu' aach jix aa' na dai gu Dios jix bhai'm taat ka' aach jich bui, gui' nax bhai'x maat nach jax jich aa' jich jujur am bhaan. ⁵ Gio cham pai' dhuuk mu pai' giilhim büx aixim xi bua ich nach tu jam a'gi'ñ na pim jax ja'k joidham jich kēēji pix jix bhai'ch aa'nda' git, jix maat japim dho. Ni ku chich cham pai' dhuuk mu pai' büxchu' bhaan tu a'gimik ma'iich gu tuumiñ. Jix bhai'x maat sia gu Dios na chich cham tu' pui' tu jii. ⁶ Pu cham jich ko'raaro gu' na jaroi' gē'gērkam jich bia'kat pix jix bhai'ch aa'nda', ni jaroi' dho moo, ni aapi'm. ⁷ Jix bhaigit ip dho nach pui' ja'k tu jimia' na jax gu gē'gērkam, nach gu' bhaankam tu a'ga guch Xoi'kam nach jir noonbi'ñ. Gu' ji na chich gu' ja'p pix tu jii jam bui na jax gu a'aalh, gio ja'p na jax maa'n gu ubii nax ja da'dat jix bhai' ja buada' gu maamra'n. ⁸ Pu'ñich jup jam ilhii'ñ aach na pim panaas jir jich maamar. Joidham xi jam da'dat xi jam joi'gi'n ich, cham tu' na chich dai gu ñio'ki'ñ gu Dios pix xi chu jam a'gidhak, gu' ja'ppi sia guch i'ii'mda' na jam a'm jup tu'ii'. Joidham tu' silhkam ki'n xi jam da' ich gu'! ⁹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, sia ti'ñcho pim dho chi nach jix io'm tu juanaimik nach ba'

mai'chikda' gu tu' nach a'm jum aa'nda'. Tu juanda' ich nabap tanoolh gio nabap tukaa', nach gu'x mat ka' nax xijai ka' aapi'm jam bui na pim tu' ki'n jich xiispa' nach bha ja'p tu jam a'gi'ñ gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios.

¹⁰ Aapi'm dhox bhai'x maat gam sia gu Dios na chich mi' pui' tu jii na pimit jax ja'k joidham jix kikü' ja'tkam jich chü. Jix bhai' niidhix kam jachich pu tu duu jam bui aapi'm na pim ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. ¹¹ Gam na chich jam gu'nguxdhimik na pim jax bax maat ip, jam aa'ñdhimik ich büx ji'ma'n na pim jax ja'k tui'ñgida', ja'p na jax maa'n gu maa'nkam no' tu ja aagi'ñ gu maamra'n. ¹² Jup xi jam tüidak jachich na pim pui' ja'k duñia' na jax ja'k bhaan jix maati' ka' na pim Dios bar ja'tkam tugi'ñ, na gu' aapi'm bar dhi' na pim ba iimchudhix na pim buiñor aaya' na pai' dhir jix io'm jir gē'kam na joidham jix chu abhaar.

¹³ Pui'ch jup taxchaabgi'ñ gammiji gu Dios na pimit cham jax ji chü'ik kēēk mi' pui' jii na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ na chich tu jam a'gi. Ti jii'ñ japimit na maaxik Dios jir ñio'ki'ñ, cham tu' gu ja'tkam. Na gu' maaxik Dios bhaan tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñi'ook nach bhaan tu a'ga. Aapi'm jam a'm jix maati' na tu'p jir tu'm da' na pim ji'k dhi' bhaan ti jügi'ñ. ¹⁴ Aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, jano' na mit gu bhai' kam ja'tkam jam tulhiiñchuda sia ku pim ti bhai' maap oi'dha' bhaan gu dibür, pu'ñip tu ja dooda guch jaaduñ Judea kam nam pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam nam ti mi ja'p maap jum jumpadat jup tu daanda'. Gu mi' kam ja'tkam nam jup ja bua, jir Judea kam am ip pui', gu' ji nam gu' gui' cham ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. ¹⁵ Dhi Judea kam ja'tkam jir dhi' am na mit mua gu Gē'kam jich Xoi'kam, pui'x maat am gu' na mit mui' ba ja koi gui' nam bhaankam ti tu a'gada' gu Dios. Sia aach mi' dhir mai' bach aadi mit. Ni ji'x ba' kum xim ga'ngada' no'x bhai'm taat gu Dios ja bui ka' ba' cham. Giox bhaak ka' am tu' na pix ki'n, ¹⁶ na gu' no'ch ti xix chu ja a'gidham gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam nam

ba' cham jup jum tulhiiña', gui' cham aa'nda' am nach gan tu ja a'gi'ñdha'. Pu'ñi dhuuk jamit ba' bam ua'tulh ja'p gɛ'kam ki'n, ba suuda' ja i'ii'mda' bhaan. Ba' dai na cham xiim jix io'm ja tulhiiñchuda' cham ja joi'mdat gu Dios.

Gu Paablo na tii giop jix ja tii'miram ka'

17 Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aach gammiji jam ti'ñcho bix jich jujur ki'n, sia kuch gu' mik cham pai' ka jam ni'ñ maaxik. Tiich jich ga'ngada' nach jax dhui mu jam tii'mpo' git ip gio. 18 Maa'nnim jachich tii mui' ma ji jam tii'gim, aañi' Paablo tii mui'kim ji tu dai nach mu jam tii'mpo' git, gu' ji na gu' gu ja'ook mi' gaim titka. 19 Na gu' aapi'm ba'r di' nach ji jam niidhat jich gu'nguxi'ñ nach jix bhai'ch chaat. Jix bhai' tu tatda' ka' nach xi jam ti'ñchoka', na gu' jano' na pai' dhuuk gio bhai'p jimda' guch Xoi'kam, aapi'm pix jir di' ka' na pim bii'pi'ch chuttu'. 20 Pui' kuñ ba'p kai'ch nach aapi'm ji jam niidhat jix bhai'ch chaat, cham tu' bhaan jax jich aa' ich ba'.

3

1 Ba' nañ gu' cham nakgaim nañ jix maachim na pim jax tu'ii', pui' ma tii ñich nañ aañ mi' pix ka oirida' Ateenas, 2 gu Timoteo ñich ba' miji xi joot nañ a'mkam mu jam tii'mira' na pui'p jir jich jaduun jich Xoi'kam bhaan, gio na pui' bhaankam jup tu juañ gu Dios, na tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam. Jup xi chidak jañich na bhammi jam guguuxdha' na pim ba' mi' pui' tu daa'ñchugit ti jii'gi'ñdha' dhi' na pimit tu' ba maat nar joidham. 3 Gio na pim ba' bix cham jum o'joldhat xi gukida' sia pui' bix aixim bhaan jim tulhiiñaidhat, na gu' dhi'm aa' nach pu'ñi bix aixim jich chulhiiña' na pim jax bax maat. 4 Pu jam aagi'ñ ich jano' nach bhammi xip tu't jam bui na pu'ñi bixchu' bhaan bhai' jim tulhiiña' pim ip aapi'm na pimit ba ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam, ba' pui'p ji chu buus. Ti'ñcho pim dho chi nach pui' jam titda. 5 Pu'jani nañ jiñ aagit ba' cham nakgaim nañ jix maachim na pim jax tui'dhi'. Pui' ku ñich ba' miji tu joot nam jam tikka' no' pim pui

mi' pui' tu daa'ñchu' na pimit tu' maatik ti jii'ñ jano' na chich bhammi tu jam a'gi. Nañ gu'x choo'nnit jam ti'ñchoka' tii no't jax dhuuk tu' bhaan ji jam mai'chik gu ja'ook mu ja'k jam iabu ip gio ua'tulhdhara' tir, nañ gu' cham aa' nar tu' kub ka' guch magooñi' na chich bhammi ja'p ba bhii.

6 Ba' xib bhammi dir ja'k ba gii gu Timoteo Tesaloonika na pim pai' oi'dha', joidham jix chu guguuxdham kai'chim. Mi' pui' tu daa'ñchugit jix biiñak japim sap na pimit tu' tu maat, jix chu joi'gi'n japim sap sia tu' na pix bhaan ki'n. Sia aach japim sap tiich chi'ñchoka', xich chigik ka' pim sap tii maaxik ja'p na jax aach ya' dir mu ja'k nach pui' tii joidham jup xi jam tii'gik. 7 Ba' dhi' bhaan aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, gɛ'kam ki'n jachich jix bhai'ch ilh nam pui' bach chitda na pim mi' pui' jii'mit jix biiñak buiñor guch Xoi'kam, sia kuch gu' aach bix aixim bhaan jich chulhiiñ. 8 Panaas ku chich mi' pai' dhir kia'pix bhai' ji dhudua ko'iix kat nam pui' bach chitda na pim mi' pui' jii'm na jax jix aa' gu Gɛ'kam jich Xoi'kam. 9 Cham bhaai' dho nach jax pik ja'k moox bhai'ch chaatit xi taxchaabgi'ñdha' git gu Dios na pim mi' pui' tui'dhi' na jax jix aa', 10 dai nach soi' titdatu' nabap tanoolh gio nabap tukaa' na iam pu ti'ya' nach mu jimia' nach ba' maaxik jam tigia' ip gio, gio nach ba'x io'm jix bhai' xi jam aagi'ñdha' na jax ja'k tu tu'ii' dhi' nach jax ja'k tu jim na pim ba' cham tu' bhaan jax jim aagit jix bhai' bhaan ti jii'gi'ñdha'.

11 Jix aa' ich tii na git gu Dios jich Gi'kora' gio gu Jesus jich Gɛ'kam tuk jich palhbuidha' nach jax dhui mu jimia' nach jam tii'mpo'. 12 Gio ba' na gui' pix Dios jam maakidha' matda' na pim jax ja'k jix io'm maachidha' na pim xim jajoi'gi'nda' bix ji'ma'n, ja'p na jax aach nach xi jam joi'mdat tii jam ti'ñcho. 13 Gio gu Dios pix git ip ba' moo pui' ja'k duiñchu'nda' gu jam jujur na pim jax ja'k mi' pui' jii'mda' na jax jix aa', na pim jix u'uañ jup tui'ñgida', na ni jax chu'm ua'tulhdhara' ku jam tii'ñxidha' gu Dios jich Gi'kora' jano' na pai' dhuuk gio bhai'p jim gu Jesus jich Gɛ'kam tuk ja bii'm bix gui' nam ji'k buiñor jum biiñkada'. Moo

git pui' tu tui'ka'.

4

Na ba ja aagi'ndha' gu Paablo nam jax ja'k tu jimda'

¹ Ba' xib aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, soi'ñ jam titda bhaankam gu Jesus jich Gê'kam tuk na pim gammiji mi' pui' jiidma' na chich jax jam aa'ndhak na pim duiñchu'nda' na ba'x bhai'm taat ka' gu Dios jam bui, pui' na pim jax ja'k ba duiñchu' xib.

² Jix bhai'x maat japim gu' na jax ja'k jum aa' na pim duñia', na chich gu' xi jam aa'ndhak bhaankam guch Xoi'kam gui' nax io'm jir gê'kam. ³ Dai pui' pix ja'k jix aa' gu' gu Dios na pim jix u'uañ jup tui'ka' gui' buiñor gammiji. Cha'pim nai' pix ja bëm boppoda' gu u'uub no'm cham jir jam bipna', ⁴ daipu' ji gui' nam jir jam bipna' ka' na pim jix ja da'dat. Tu' ka'm japim ja ni'ndha', cham tu' na pim jax ña pim pix ja alhiosda' na jax cham jir am. ⁵ Ni ku pim cham bïx aixim jix buam jum aagit ja ni'ndha' ja'p nam jax ja'k tu jim gui' nam cham maat gu ñio'ki'ñ gu Dios. ⁶ Ni ku pim cham jix joidhat ni'ndha' gu jax chu'm jich Xoi'kam jügi'ndham gu binga'n, ni jaro'i' jax chu'm jumai. No' jax dhuukat jaro'i' pui' ja'k tu jim, Dios dhox io'm tulhiiñchuda' cham joi'mdai, nach gu' tii pu ba jam aagi'ndha'. ⁷ Nat gu' gu Dios pu kai'ñkam jich a'm ti tii nach ba' mi' pui' ba jiidma' na jax jix aa', nach jix u'uañ jup tui'ka' gui' buiñor, cham tu' nach bïx aixim tu buada' na tu' cham jir kii'. ⁸ Pu'jani nax abhaaruix. Gu jaro'i' na tu' pix ilhii'ndha' dhi' nañ jik jax kai'ch na jax jim aagit na maa'nkam jup jir dunii'ñ, cham tu' gu jax chu'm maa'nkam na cham kii'galhi'ndha', gu' ja'ppi gu Dios nat jam a'm tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'.

⁹ Ba' na pim jax ja'k xim jajoi'mdat jix bhai'm buada' dïlh daich Xoi'kam jügi'ndham, cham jum aa' nañ pui' ja'k tu jam ua'ñi'ndha' bhaan dhi u'uan, nat gu' dïlh gu Dios ba jam aa'ñ na pim jax ja'k xim jajoi'gi'nda' bïx jima'n. ¹⁰ Pui' ja'k tu jim japim sap gu' ja bui guch Xoi'kam

jügi'ndham bïx gui' nam jik Masedoonia dibïr bhaan oi'dha', ku gu' aach jam aagi'ñ ji soi'ch ilhdhat na pim jix io'm xim gi'lhhdhidha' na pim xim jajoi'gi'nda'. ¹¹ Ba' dai dhi' bhaan japim jup jum tukgi'ñka' gu tu'x bhai'm duukam na pim jup tu buada', cham tu' na pim bïx aixim jum aa'nda' gu tu' na cham jum aa'. Dïlh jam boorda' ki'n japim tu bia'ka' gu tu', na chich jax pui' pu xi jam tiidak moo ba pui', ¹² nam ba' pu'ñi ja'k pix jix bhai' jam aa'nda' gui' nam cham ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gio na ba' cham tu' jam a'm jum aa'nda' aapi'm dïlh.

Na ba tu aa'nda' gu Paablo na jax ja'k gio bhai'p jim guch Xoi'kam

¹³ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, xi jam aagi'ndha'ch ip nam jax jum duñiim jai' dhit nam ko'iim ja tutku' bhaan guch Xoi'kam jügi'ndham, nach gu'x aa' na pim jix mat ka' na pim ba' cham bhaan jix buam jum aa'nda' ja'p na jax gui' nam pu cham maat ni jix nam jax jum duñia' nam pai' dhuuk ko'ya'. ¹⁴ Pui' nach jax ti jügi'ñ xib nat muukik giop dua guch Xoi'kam, pu'ñip ti jügi'ñ ich na gu Dios pix dïlh ja dudua'ndhai ja baapmi'ndha' nam jimia' buiñor guch Xoi'kam jik nam buiñor ti jü'ndhai ko'ya'.

¹⁵ Ja'pni ja'k tu tu'ii' na pim ba'x mat ka', guch Xoi'kam jich Gê'kam tuk pix ya'ch aagi'ñ dhi'. Aach nach jik duduaka' tutku' bhaan jano' na pai' dhuuk gio bhai'p jimda' guch Xoi'kam, cham tu'ch bïpi' kat baasi'n namkia'. ¹⁶ Na gu' jano' na pai' dhuuk jum aaya' gu tanoolh, bhammi dir pui' ba tim ti'ya'x gi'm ki'n gio gê' ki'n. Sia gu ja gê'kam tuk bïx gu noonbi'ñ gu Dios gê' ki'n pui'p ba ti'ya', gio gu Dios gu kuichdhakarun' bam kuichdha'. Ba' guch Xoi'kam nar Gê'kam bhammi dir bhai' ji jimia' jix dhaam, ba' gui' nam jik buiñor ti jü'ndhai ko'iix ka', bïpi' duduadii bhai' ji baapmiglia' am. ¹⁷ Ba' gui' nach jik duduaka' nach pui'p ti jügi'ndha' buiñor, maap jach bhai' ba bhïya' nach ba namkipu' bhammi tibaa'ñ cha'm gui' na bhaan bha jimda', gammijich ba' buiñor pu bap tui'ka' guch Xoi'kam. ¹⁸ Pu'ñi pim xi kai'chit bïx jima'n cham jax jum aagit mi' pui' xi jimda' na jax jix aa' guch Xoi'kam.

5

1 Ba' na jax ja'k ba tum buidha', piam na tu' tanoolh ba' pik gio bhai'p jimda' guch Xoi'kam, cham jum aa'n jaaduñ nañ pu chu'm ya'p jam aagi'ñdha', 2 na pim gu' bax maat na guch Xoi'kam gio bhai'p jim na cham jaroi' pum aa'nda'. Ya' pix ba aaya' ja'p na jax maa'n gux ixkum na mu pai' aaya' ba'k chir jax ña pix chu'm tukaa'. 3 Nam pai' dhuuk gu ja'tkam jup kai'chdha': "Ja'p moo joidham cham tu' jax jum bua xib, joidham jix bhai' tuch jim", ba' jotmoda' cham jum ilhdham pix ja daam ba jimia' gux buam jum duukam, ja'p tu ja dooda' na jax maa'n gu ubii na bax chiigim ka' gu alhii nax io'm joi'mdam jum buada'. Pu cham bhaai'n ka' nam jax dhuim palhbuidha'. 4 Ba' aapi'm jiñ jaaduñ cham tu'x chukgam tir kap tu'ii', ba' cham tu' totdoña' pim na pai' dhuuk ya' pix ba kiika' guch Xoi'kam ja'p na maa'n gux ixkum. 5 Jix chu maax kir bap tui'dhi' pim, tanoor joidham na pim pai' jax oipo, pu cham ji'x jich a'm jup tu'ii' gux chukgam. 6 Pui' ku ba' aach cham jich a'm jum aa' nach mu pai' kookos ka' ja'p nam jax tu'ii' gui' nam cham ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gu' ja'pji nach ti ni'ñdha', joidham jach jix bhai'ch jur bia' kam jup tui'ka'. 7 Na gu' gui' nam kookos ka', tukaa' buujidha' am kum ba' kookos ka', gio gui' nam jix maik ka', pui' tukaa' buujidha' am ip kum ba'x maik ka'. 8 Gu' matgim aach nach ji'k jix chu maax kir bap tui'dhi', jum aa' ji nach gammiji pix jich chitii'ñcho kam jix bhai'ch jujur bia' kam oipoda', gio nach jix bhai' bhaan jix biiñak kat tu' silhkam bhaan ti jügi'ñdha' pui' nach jax ja'k tu jim. Xich jajoi'mdat ich tu' silhkam ki'n, gam nach tu' silhkam ki'n ti jügi'ñdha' nach cham tu' mu ja'k ka jüm nach pai' gammiji git mi' pup jich chulhiiñdha'. Dhi'ch ba' bhaan jich palhbui'ñchu'nda' sia tu' na pix ki'n. 9 Na gu' gu Dios cham tu' mi' ja'k ka tich ñii'ñchu'n nach pai' gammiji git mi' pup jich chulhiiñdha', gu' ja'pji bhaankam guch Xoi'kam nar Gè'kam mi' dhir jich boosgak maakam ja'k jich chuttu nach pai' ja'k cham kach chulhiiña'. 10 Nat gu' guch Xoi'kam jich a'mkam muu, ba' cham jax

bua sia kuch jai' dhit dudua tutku' bhaan piam ku mit jai' dhit ba koi, pui' pix maap buiñor jup oi'ñcha' ich gu' gatuuk. 11 Pui' ku pim ba' cham jax jum aagit dhi' bhaan xim gu'nguxdhat mi' pui' xi jiiimda' na jax jix aa' guch Xoi'kam, pui' na pim jax ja'k pu ba tui'dhi' xib.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nam jax ja'k tui'ñgida'

12 Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, jam aagi'ñ ich ip soi'ch ilhdhat na pim siamri tu' ka'm xi ja niidhat gui' nam mi' tu juan jam bui bhaankam guch Xoi'kam, sia gui' nam tu jam aagi'ñ na pim jax ja'k tui'ñgida' na pim mi' pui' jiiimda' na jax jix aa' gu Gè'kam jich Xoi'kam. 13 Jum aa' na pim jix ja joi'mdat ja niidhat jix bhai' ja buada', na gu'r jix bhai'm duukam pui' nam ji'k tu' jax bua. Joidham japim jix bhai' kai'chit tu oi'ñka' ip biix ji'ma'n.

14 Ja'p jach jup xi jam tiidam jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, gui' nam cham tu juanak ka', xi ja aagi'ñdha' pim na ja a'm jum aa' nam tu juanda'. Xi ja guguuxdhat japim ip gui' nam jix buam jum aa'nda' tu' na pix ki'n. Gio gui' nam cham maat nam jax pik ja'k mi' pui' jiiimda' na jax jix aa' gu Dios, xi ja aagi'ñdha' pim. Jir jix bhabhai'kam ka' pim sia jaroi' na pix buiñor.

15 Cha'pim ja'k buppi'ñdha' gu jaroi' no't jax jam alhio, siat chi moo jax jix buam jam alhio. Ja'kbui' kat ji na pim jix bhai' buada' sia jaroi' na pix, sia ku cham ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam.

16 Gammiji pim jix bhai'm taatit tu oi'ñka', cham tu' na pim jix buam jum aa'nda' tu' na pix ki'n. 17 Tu daanda' pim gammiji. 18 Taxchaabgi'ñdha' pim gu Dios sia biix aixim bhaan jax ña tu jam jimda', na gu' pu'ñi ja'k jix aa' gu Dios na pim taxchaabgi'ñdha' aapi'm na pim ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam.

19 Cha'pim tussada' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda' na jam a'm miim. 20 No' maadit tu a'ga gu tu' nar jix bhai'm duukam, no' aapi'm jix maat na Dios pui' ja'k jurtu'n, tu' ka'm japim xi chiigii mi' pui' xi jimii na jax kai'chdha'. 21 Biix aixim jax ña tum a'gada' piam gu tu' na jax jum buada', xim ga'ngada' pim dhi' bhaan no' moor jix kii'p

jum duukam piam ku gu' cham. Dai gu tu' nar jix kɨ'p jum duukam japim bi'aidha' jam jujur am, ²² gux buam jum duukam japim ba' ja'p xi dhuñiidhat, na gu' bɨx aixim tu'm jix jai'ch.

²³ Ba' gu Dios na buiñor jix bhai' tu tatda' pɨx jup tu duñia' na pim jax dhuix io'm jix u'uañ bap tui'ñgida' gui' buiñor, gio na jam a'm ti niidhidha' na ba' cham jax chu'm jix buam jum duukam jam daam jimia', sia jam i'ii'mda' bhaan, sia na pim jax ja'k jum aa'nda', sia jam tutku' bhaan, na ba' cham tu'x buam jum duukam jam ti'ñxidha' gu Gɛ'kam jich Xoi'kam jano' na gio bhai'p jim. ²⁴ Silhkam jup kai'chdha' gu' guch Xoi'kam jax no't ba tii, gui' nat jam a'm ti tii na pim buiñor jup tui'ñgida', cham tu' na pui' pɨx xi chi'ji. Pui' ba' ji chu buusnia' nat jax xi chi'ɨk.

Na ba ja tabuimgidha' gu Paablo

²⁵ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, jich a'mkam japim tu daanda' gammiji.

²⁶ Bɨx japim xim a'aa'ñdha' nach xi jam joi'mdat mu jam ñio'ki'ñ bhaan dhi u'uan.

²⁷ Ba' bhaankam jañ pui'p jam titda' gu Gɛ'kam jich Xoi'kam na pim bɨx xim ji-jiñkuixdha' dhi u'uan na pim ji'k buiñor ti jɨgi'ñ.

²⁸ Ba' gu Gɛ'kam jich Xoi'kam pɨx jam a'm ti niidhidha' gammiji bɨx ji'ma'n aapi'm.

**GU GATUUK KAM UA'NA'N
GU PAABLO NAT GIOP TU JA
UA'ÑXI GUI' NAM TI JHGI'Ñ
BUIÑOR GUCH XOI'KAM NAM
TESALOONIKA OI'DHA'**

Na ba ja ñio'kdha' gu Paablo

¹ Aañ Paablo bii'ma'n gu Silbaano gio gu Timoteo, mu tu jam ua'ñxi'ñ ich aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na pim bhai' oi'dha' na pai' mui' pa' daa'ñxim jir kikcham na Tesaloonika bhaan bipio' gu dibii'r, bhai' na pim pai' maap jum jumpadat daan gu Gê'kam jich Xoi'kam gio gu Dios jich Gi'kora', na pim gu' gui' ja bui bap tui'dhi'. ² Ba' gu Dios jich Gi'kora' gio gu Gê'kam jich Xoi'kam pix jam a'm ti niidhidha' am bix ji'ma'n aapi'm na pim ba'x bhai'm taatit tu oi'ñka' gammiji.

Na ba tu aa'nda' gu Paablo na gu Dios ja tulhiiñchuda' gux u'ua'tulhdhix kam jano' na gio bhai'p jimda' guch Xoi'kam

³ Aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aach gammiji maa'n nach jax taxchaabgi'ñchu' gu Dios na pim ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, na gu'ch a'm jum aa' nach dhi' bhaan jam siispatgida'. Jix bhai' ba maachim japim gu' na jax jir jum duukam dhi' pui' nach jax ja'k tu jim, ba'x io'm jix bhai' bhaan ti jii'ñdhidhat jum biiñkadim japim, gio na pim jix io'm jum gi'lhdim na pim xim jai'gi'n. ⁴ Ba' aach jix bhai'ch ilhdhat ya' dir ja'p ja'k jup ja aagi'ñ gu jai'ch jaaduñ jich Xoi'kam bhaan nam jai' kap maap jum jumpadat tu daan. Ja aagi'ñ ich na pim jix bhai' bhaan ti jii'ñdhat jix biiñak nach ji'k jax tu jim, xi gu'ki' pim sia kum giilhim jam titdat jam tulhiiñchu'n gu ja'tkam. ⁵ Ba' dhi' bhaan jix maati' na aagix na jax ja'k jum aa' nam tu jimia' gui' nam jix jimiik ka' buiñor gu Dios. Jix bhai' bax maati' na pim aapi'm ba iimchudhix na pim buiñor aaya' na pai' dhir bix kap jir gê'kam, na pim gu' pui' ja'k tui'ñgit mai'chim na pim jum tulhiiñ.

⁶ Ba' gui' nam jam tulhiiñchu'n, ja bi'chulhi'ñ gu Dios na pui'p ja tulhiiñchuda', na gu' pui' ja'k ja a'm bipio'. ⁷ Aapi'm ba' dai na jam jijikgitdai ba jam jii'pdhatda' na pim jum tulhiiñ, sia pui' na jax aach. Dhi' jano' pui' ja'k tum duñia' na gu Gê'kam jich Xoi'kam gio bhai'p jimda' ja bii'm gu noonbi'ñ gu Dios nam bixchu'x bhaai' nam pu tu duñia', gê' tonnichgida' ja'p na gu tai no' pai' gê' miim na bhai' ba jimda' jix dhaam dir. ⁸ Pu kai'ñkam pix bha jimia' na ya' ja tulhiiñchuda' gui' nam cham tu'p jum buixdha' na jax jum kai'chdha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ, na bhaan tu a'ga nam jax ja'k dui cham kam tulhiiña' git, nam dai tu' pix ilhdha' gu Dios. ⁹ Dhi' pu chu'm gu ja'tkam, cham pai' bhai' pai' mia'n aaya' am na pai' dhir jix io'm jir gê'kam gu Dios, mik ja'k pu ja iabu' pai' nam ja'k gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. ¹⁰ Jano' pui' tum duñia' na guch Xoi'kam gio bhai'p jimda', na bam aaya' nam pai' dhuuk jix bhai'm ilhdhai gê'kamtuda' bix gui' nam ji'k ti jii'ñdha' buiñor. Aapi'm jir dhi' ka' na pim gê'kamtuda', na pim it gu' ti jii'ñ na chich jax jam tii'n, jix bhai' ba tu jam jim ba' xib.

¹¹ Tu daan ich buiñor gu Dios na cham tu'r tu' kub ka' nat jam a'm ti tii. Jam palhbui'ñchu'nda' pix na ba'r jix bhai'm duukam ka' bix na pim ji'k jax jum aagidha', gam na ba' pui' ji chu buusnichgida' jax ña pim jim aagai pu duñia' gu tu' tu' silhkam ti jii'ñdhat na pui' ji chu buusnia'. ¹² Ba' sia jaroi' na pix pu kai'chdha' nar gê'kam guch Xoi'kam nam ji jam niidhat na pim jix bhai'm duukam jup tu buada'. Ba' diil gu Dios bii'ma'n gu Gê'kam jich Xoi'kam tu' ka'm jam ilhii'ñdha' am ji'x nam xi jam joi'mdat jam nii'ñ.

2

Na ba tu aa'nda' gu Paablo na jax ja'k ba tum buidha' na bar mia'n ka' na gio bhai'p jimda' guch Xoi'kam

¹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, bhaan jañ jup xi chu jam a'gidha' na jax ja'k ba tum buidha' jano' nach pai' dhuuk baasi'n ba namkia' guch Xoi'kam na gio

bhai'p jim. Aach soi' jam titda ² na pim siamrix bhai' xim ga'ngada' bhaan jax ña tum kai'chdha', cham tu' na pim jotmoda' pix ba ti jii'gi'ñdha', sia moo ku jaroi' jax kai'ch nax Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' bhaan jup tui'dhi'. Cha'pim totdon ka', ni ku pim jix ja ñbhi'ñdha'. Piam kut jaroi' ba jam ua'p gu jax chu'm u'uan jax ji kai'chidhat na aach jir jich u'uan, no' gu'p jum kai'ch gu u'uan nat bix pui' ba tum duu na jax tu daaxix na tum duña', ba' dai nach ba ñira pix na cham xiim ya' aaya' guch Xoi'kam, ³ cha'pim ja jii'gi'ñdha' dhi' nam pu'ñi kai'chdha'. Na gu' jano' na pai' dhuuk bar mia'n ka' na bha jimda' guch Xoi'kam, ba jai'chdhilhia' am gu ja'tkam nam cham tu' buiñor ka ti jii'gi'ñdha' gui' na silhkam jir Dios, ja'p xi dhuuji am na jax ja'k jix aa'nda' tii nam tui'ngida' git. Maadit jai'chdhilhia' gu maa'nkam na pui' ja'k ja mamtuxdha'. Dhi' dhi maa'nkam dai gux buam jum duukam na bhaan jurtika', mu ja'k ti ñi'ñchudhix na pai' gammiji pup jum tulhiiñdha'. ⁴ Diih jum aagidha' nar Dios ka' dhi' dhi maa'nkam jix buam tomaatim, pu ja titdaidha' gu ja'tkam nam dai gui' pix ba daanda', na gu' sap cham tu' jumaip jix jai'ch ka' na bhaan jup tu tui'ka' bix na ji'k tu'x chu jai'ch. Mi' pai' jax chu'm chiop gēji bii'pi' dir daakat bhai' ba tu ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam, sia ku gu' tiix chu xidhuu na silhkam Dios jup duiñxidhix ka' gu chiop.

⁵ Pui pim dho chi ti'ñcho nañ pui' jam titda jano' nañ bhammi jam buip tu't. ⁶ Jix maat japim na maadit tu' ki'n tu soobhi'ñ na ba' cham bii'pi' dir jai'chdhilhia' dhi' dhi maa'nkam na chakuim aaya' na pai' dhuuk pik tu daaxix. ⁷ Ba tu daaxix ii'mda' bhaan na tu'x buam jum duukam jup tum duña' jano', dai dhi' pix ba aa' na tu soobhi'ñ na gai dhir xim kiisa', ⁸ na ba' mi' dhir ba jai'chdhilhia' gu maa'nkam na Dios jum ilhii'ñdha'. Ba' guch Xoi'kam na pai' dhuuk gē' tonnichgit ya' aaya', pu biimsa' maa'n jimdam, bhai' pix xi buxchana'. ⁹ Bhaan ti ñiidhidha' gu ja'ook dhi maa'nkam na pui'm ilhii'ñdha' nar Dios. Bix aixim jix bhai'm duukam xip tu buidha' na tu' jaroi' cham pai' dhuuk pu chu'm ti ñi'ñdha', dai na cham tu'r silhkam ka'. ¹⁰ Bix aixim

jix buam jum duukam bhaan ja iatgidha' gu ja'tkam gui' nam pui' mu ja'k jup ti ñi'ñchudhix nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha', gui' nam cham soi'm ilhdhai mi' pui' jimia' na jax jum kai'chdha' dhi' na silhkam bhaan tum a'ga nam ba' cham mu ja'k bhiiya' git. ¹¹ Cham tu'p jum buixdha' gu Dios ja bui dhi ja'tkam sia ku mit bhaan ba suulh na tu' cham jir silhkam, xi ja ñi'ñdha' pix nam dhi' bhaan ti jii'ñdha' ¹² na ba' maa'n nam jax mu ja'k pu ti ñi'ñchudhix ka' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha', sia gui' nam ji'k xib cham aa' nam mi' pui' jimia' na jax jir silhkam, nam dai gux buam jum duukam bhaan jix bhai'm taat.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nat Dios ja a'm ti tii

¹³ Dhi' bhaan ba' aach jich a'm jum aa' nach gammiji taxchaabgi'ñdha' gu Dios nat jam a'm ti tii aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, nat gu' pu kai'ñkam pix jam a'm ti tii na pim ba' aapi'm bii'pi' ba boosgix ka' mi' dhir bhaan gu boi na mu ja'k bhix nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha' gui' nam pui' dhi' bhaan jiiim, nat gu'x u'uañ bap jam duu gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', na pimit gu' mi' pui' jii bhaan gui' na tu'r silhkam. ¹⁴ Jam bai gu Dios ki'n gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ na bhaan tu a'ga na pim jax ja'k dui cham gammiji kam tulhiiñdha', dhi' nach aach tu' bhaan tu a'ga. Jix dhaam ja'k ba ti ñi'ñchudhix japim na pim buiñor aaya', na pai' dhir jix io'm jir gē'kam guch Xoi'kam.

¹⁵ Ba' cha'pim jax jum aa'nda' aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, dai na pim mi' pui' xi jiiimda' xi chi'ñchot nach jax jam titda jano' nach jam buip tu't, gio dhi' nach jax mu tu jam ua'ñi'ñ. ¹⁶ Ba' gu Gē'kam jich Xoi'kam bii'ma'n gu Dios jich Gi'kora' nat xich joi'mdak jich bai nach buiñor bap tui'ngida', gam nat bach aa'ñ nach gammiji cham tu' bhaan jax jich aagit dai gui' buiñor ti jii'ñdhat jix biiñak ka', ¹⁷ gui' pix pui' jam jujurtudidha' am na pim jum guguuxdhidhat mi' pui' jiiimda' na jax jir silhkam, na pim dai gux bhai'm duukam jup tu buada' gio na pim jax kai'chdha'.

3

Na pui' ba ja t#da' gu Paablo nam mu dir bha ja'k ja a'mkam tu daanda'

¹ Palh#ip pix jañ ba tu jam a'gidha' bhaan dhi u'uan aapi'm jiñ jaaduñ na ba' moo bar daipu' ka'. Jich a'mkam japim tu daanda' buiñor gu Dios na ba' gux bhaim kai'chdham ñio'kiñ guch Xoi'kam jotmoda' b#ix kap aaya', gio nam ba' cham jax ji chi'ji joidham k#e#ji mi' pui' ba jimia' gui' nam kaaya', ja'p na jax aapi'm na pimit cham jax ji chi'jik k#e#k mi' pui' jii. ² Pui' pim xi kai'chdha' sia buiñor gu Dios nam cham jich juanda' gu ja'tkam nam jix buam tomaat nam cham tu' ka'm ti ñiiñ, nam gu' cham tu' b#ix pui'p ilhiiñdha' nach jax kai'chdha' aach. ³ Ku gu' na gu'r g#k'am guch Xoi'kam, pui' tu duñia' jax no't ba ti. Jam palhbui'ñchu'nda' sia aapi'm na pim jax ja'k mi' pui' jiidma' na jax jix aa', gio na ba' cham tu'x buam jum duukam jam daam jimia'. ⁴ Guch Xoi'kam pix nar G#k'am buiñor jix bhai'ch chaat ich na jam palhbui'ñchu' na pim mi' pui' jiiim na chich jax jam aa'ñdhak, gui' pix jam palhbui'ñchu'nda' na pim gammiji mi' pui' jiidma'. ⁵ Sia guch Xoi'kam pix jam palhbuidha' na pim ba' ja'xbui'p jix chu joi'gi'nda' na jax gu Dios, gio na pim ba' ja'xbui'p jix ñakoo'nda' gu tulhiiñara' nat jax jix ñakoo d#ilh guch Xoi'kam.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo na ja a'm jum aa' nam tu juanda'

⁶ Aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, jix gi'm jañ ja'pnip xi jam t#dam bhaankam gu G#k'am jich Xoi'kam. Cha'pim mi bipnatda' gu jax chu'm jich Xoi'kam j#igi'ñdham no' cham tu juanam, piam no' cham mi' pui' tu daa'ñchu' nach jax jam aagi'ñ na pim tui'ñgida'. ⁷ Jix maat japim gu' na jax ja'k jum aa' na pim mi' pui' jiidma', na pimit gu'ch ch# aach na chich jax ja'k mi' pui' jii nach jam buip tu't na pim ba' aapi'm mi' pui'p tu dagia'. Tu juanda' ich gammiji, cham tu' nach mi' pai' pix pu darka'. ⁸ Ni kuch pui' pix jam taanit tu kua'da' gu tu', gu' ja'ppi nach jam saba'nda'. Jax dhui nach gu' gammiji tu juanda' nabap tanoolh gio nabap tukaa', nach gu'x mat ka' nax xijai ka' aapi'm jam

bui na pim tu' ki'n jich xiispa'. ⁹ Sia ku gu' maaxik jum aagit ip na pim jich xiispa' sia tu' na pim bhaan jum gu'nguxi'ñdha' git, gu' ji nach gu' cham pai' jax jam titda. D#ilh jach tu juanat duduaka', pu kai'ñkam jach pix d#ilh tu juanda' na pim ba' aapi'm jich ñiidhat mi' pui'p tu daa'ñchu'nda'. ¹⁰ Jano' nach bhammip tu't jam bui, ja'pni chich xi jam t#idak na tu tui'ka': Jaroi' nax cho oodat cham aa'nda' na tu juanda', pui' mu oirida' cham tu kua'dat. ¹¹ Ba' aach pui' t# k#e# na pim aapi'm jai' dhit pu cham tu juan, dai na pim gam darka' sap. ¹² Dhi' pu chu'm gu ja'tkam, aach ya' dir pu ja titda bhaankam gu G#k'am jich Xoi'kam nam tu juanda' cham tu' bhaan jax jim aagit nam ba' mai'chidha' tu' nam aa'nda' nam jix duduaka'.

¹³ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, cha'pim jum o'joldhat jix k#ip jum duukam xip tu duñiidhat gammiji. ¹⁴ No' jaroi' maadit cham pu bua nach ji'k jax kai'ch dhi u'uan ta'm bhaan, jix xi'iraam japim xi ñiidhat cham mi bipnatda' na ba' bhaan maachidhat jix xi'iraidha' ip d#ilh. ¹⁵ Ku gu' cham tu' ji na pim moop jix bhaamki'ñdha', iimda' pim ji nar jam jaduun jich Xoi'kam bhaan na ba' cham xi' pik jix buam jum aa'nda'.

Na pui' ba ja t#da' gu Paablo nax bhai' tu ja jimda', mi' dhir dai na xi ja tabuimgidhai

¹⁶ Ba' gu Dios jich Gi'kora' na buiñor jix bhai' tu tatda' pix jam a'm ti ñiidhidha' gammiji na pim ba'x bhaim taatit tu oi'ñka', sia b#ix aixim bhaan nax bhai' tu jam jimda'. Gui' pix jam b#im jup tui'ñgida' gammiji.

¹⁷ Aañ Paablo, d#ilh jiñ ñob ki'n jañich ya' tu ua'na dai dhi'ñi nañ bhaan jam tabuimgi'ñ. Dhi' ba' bhaan jix maati' ka' nañ aañ mu jam joochxi'ñ dhi u'uan. Pui' ja'k bua iñ gu' b#ix na ji'k aañ jir jiñ u'uan, d#ilh jañ mi'p xi chu ua'na' na pai'm t#imo'. ¹⁸ Ba' gu G#k'am jich Xoi'kam pix jam a'm ti ñiidhidha' gammiji b#ix ji'ma'n aapi'm.

GU BHPF' KAM UA'NA'N GU PAABLO NAT TU UA'ÑXI GU TIMOTEO

Gu Paablo na ba ñio'kdha' gu Timoteo

¹ Aañ Paablo nañ jir nobii'ñ guch Xoi'kam, nat gu' gu Dios jiñ a'm ti tügik pu chu'm ki'n jiñ dhai, dhi' nat jaroi'ch uañ guch ua'tulhdhara' gook dit guch Xoi'kam, dhi' nach jaroi' buiñor jix biiñak xib. ² Ba' aañ tum ua'ñxidha' bhaan dhi'ñi u'uan aapi' Timoteo nañ ja'p jum ilhii'ñ nap jir jiñ mar, na pich gu'ñ a'm dir maat na jax ja'k jix bhaai' nap buiñor jix biiñak ka' guch Xoi'kam, ba' pui mi' pui' tu daa'ñchu' ap na jax aañ. Ba' guch Gi'kora' Dios gio gu Gè'kam Jesus jich Xoi'kam xim joi'mdat jum a'm ti niidhidhat jum tajaanhdhidha' am jum jur am gui' nap ki'n jix io'm jum biiñkadidha' ja bui, gio gui' nap ki'n jum guguuxdhat cham jax jum aagit jix bhai'm taatit oirida'.

Gu Paablo na ba aagi'ñdha' gu Timoteo na jax ja'k tu duñia' mu Eepeso

³ Aap mi' pix ka oirida' Eepeso na ñich jax soi' xim tidak na ñich ba jii Masedoonia ja'k. Aap bhai' ka ja soo'mchulhi'ñka' jai' dhit guch Xoi'kam jügi'ñdham nam cham maakam ja iatgidha' gu jai'. ⁴ Ja'p jap ja titdada' nam cham tu'p jum buixi'ñdha' nam jax tu jimdat gu bijik dir kam jich bopxi, na gu' dhi' bhaamdara' pix ba ua'. Bhaan ji ñio'kboi pix cha'tak jimia' am gu' no' mit bhaan ba ji chu a'ga, cham tu' na iam ja palhbuidha' nam jax ja'k bhaan xim guguuxdhaix io'm mi' pui' ba jii'mda' na jax jix aa' gu Dios.

⁵ Jax dhui na cham tu' kam aa' nach bhaan titii'ñchoka' gu tu' bijik dir kam, ja'pji dai nach xich jajoi'gi'nda' bix jima'n. Dhi' pu chu'm tu ua'pu no'ñ jix kii'p jum duukam bhaan jurtikat pui' ba duñiim, nañ cham tu' gux buam jum duukam bhaan ka jurtika', gio nañ silhkam ti jügi'ñdhat buiñor jix biiñak ka' guch Xoi'kam. ⁶ Jai' dhit gui' nach maap tii kach dhaa'ñchugit pu'ñi bix aixim jim aagik bhaan pix ba ñio'kbo am, pu cham tu' mi chügin am siam

tii bhaan ñio'kbo maakam ji chi ilhdhat, bhaan pix mai' ba suulh jamit. ⁷ Jix maatim xi kai'chdha' am tii nam pai' dhuuk ba ji chu a'ga na jax chu aagix na tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios, gu' ji nam gu' pu cham maatit kè'kèt jup kai'chdha'. Pui' tii xi ja titdada' am gu ja'tkam na maaxik jir silhkam pui' nam jax ilhii'ñ, gu' ji na gu'r gama ja'k ka'.

⁸ Jix maat ich dho nam aa' nach mi' pui' jimia' na ji'k jax tu aagix na tu daaxix gu ñio'ki'ñ gu Dios, dai ji na gu' mi' pui' na jax pik kai'ñkam jup jum kai'ch, cham tu' nach jax ilhii'ñdha' dñlh. ⁹ Kani nach jix bhai' xich ga'ngada' na cham tu'm aa' na jaroi' ja aagi'ñdha' na jax ja'k tu aagix gui' nam cham tu'x buam tu bua, gu' gui' ji nam aa' nam ja aagi'ñdha' nam jix buam tu bua, gui' nam cham mi' pui' jimiik ka', nam cham ti jügi'ñdha', nam gammiji pix jum ua'tulhi'ñ, gio nam pu cham tu' ka'm nii'ñ gu Dios, gio na ni jax chu'm jai'x xidhuu'n kam na nai'x chu jai'ch kum cham tu' ka'm ti nii'ñ. Gio gui' nam ja tataat ja koo'n piam gu ja nanaan, bix gui' nam ji'k jir tu koo'n kam. ¹⁰ Gio gui' nam mui' ja bix boppo gu u'uub, piam gu u'uub gui' nam mui' ja bix boppo gu chichio'ñ. Gio gui' nam dai chichio'ñ maap boppo nam pui' ji dhui na maadit jir ubii ka', piam gui' nam dai u'uub maap boppoda' nam pui' ji dhui ip na maadit jir chio'ñ ka'. Gio gui' nam ti iixdhat gu jai' ja'tkam maakam ja'k ja ga'ra' nam tu ja juantu'nda' pui' cham ji ja namkidhat. Gio gui' nam jix ia'tbi' nam pui' xi kai'chdha' nar silhkam, sia kum gu'x maat na cham jir silhkam. Sia gui'ñ ja aagit jup kai'ch nam mi' dhir maakam duñiidha' na jax cham jir silhkam gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na silhkam tu a'ga. ¹¹ Dhix bhai'm kai'chdham ñi'ook na silhkam tu a'ga, dhi'r di' gu ñio'ki'ñ guch Xoi'kam. Dñlh guch Xoi'kam jich aagi'ñ nach jax ja'k duñia' nach ba' cham jimia' mu ja'k nach pai' gammiji pup jich chulhi'ñdha', dhi' nañ jax chu'm bhaan tu a'ga aañ, nat gu Dios jix dhaam kam jiñ chia nañ nai' tu a'ga'.

Gu Paablo na ba taxchaabgidha' gu Dios

¹² Taxchaabgi'ñ iñ aañ gu Gə'kam jich Xoi'kam, nat gu'x kii' maa'nkam jiñ chügik tujuandam tugi'ñ ki'n jiñ dhai, gio ba' nat jiñ guguux nañ pu tu duñia' na ji'k jax jix aa', ¹³ sia kuñ gu' bii'p'i' dir giilhim jix bhaamut ka a'gada', ganai' bix aixim jañ ai'chuxdhat a'gada' na jax cham jir am kat nañ pu kai'chdha'. Gam nañ ja da'ngit ja kukpada' gui' nam buiñor ti jügi'ñdha', giilhim jañ xi ja titdat. Gu' ji nat gu' siamri xiñ joi'mdak jiñ chii gu Dios sia pu chu'm giilhim jix ua'tulhdhix kam, nañ gu' chakui ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, pu cham mat ka' iñ no'ñ jix buam jum duukam bhaan jup tui'ka'. ¹⁴ Gu' ji nat gu' gu Dios gə'kam ki'n xiñ joi'mdak jiñ a'm ti tii, jiñ chajaañ gui' nañ ki'n buiñor bax biiñak ka', gio gui' nañ ki'n bax jajoi'gi'nda' gu jai'. Sia aap pu chu'm jum a'm tajaa, nach gu' buiñor ba ti jügi'ñ guch Xoi'kam, maap maa'n ñi'ook jup duuk ich ba'.

¹⁵ Jum aa' nam bix gu ja'tkam ti jügi'ñdha' na silhkam maaxik ja'pni tu tu'ii': Guch Xoi'kam pu kai'ñkam pix bha jii ya' dhi oi'ñga'n na ba' ya' ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara' gu ja'tkam nam ba' cham ka jimia' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. Aa'ñ pik jir di' kat nañ giilhim jix io'm jix ua'tulhdhix kat. ¹⁶ Pu'ñi dhuuk ba' gu Dios xiñ joi'mdak jiñ chii na ba' dhi' bhaan matgilhia' nat guch Xoi'kam pu kai'ñkam jum tulhii. Aa'ñ ba' ja'p ji buusan nañ jir ja booi'chu' gu ja'tkam, na mit gu'ñ chügik jup ba ti jii'ñ jai' dhit gui' nat ji'k Dios ja a'm ti tii nam ti jii'ñdha', nam ba' mi' dhir buiñor bap tui'ka' gammiji. ¹⁷ Jum aa' ba' nach dai dhi' buiñor tu daandat gə'kamtu'nda' gammiji cham aagix kam, na gu'x io'm jir gə'kam, cham tu mumki, gio na cham maax. Gio daipu' dhi'x jai'ch gu Dios. Maaxik jir pui' moo.

¹⁸ Ba' aap Timoteo nañ ja'p jum ilhii'ñ nap jir jiñ mar, xim guguuxdha' ap nap jix io'm xim biiñkada' buiñor guch Xoi'kam. Xi kiki'gida' ap nap mi' pui' xi jimda' na jax jix aa', na gu' dhi' ja'p ji buusan nap bhaan tu kokdatu'. Pui'p ja'k duiñchu'nda' na pich jax ja'k ja kai na mit tum daa'ñxi buiñor gu Dios guch Xoi'kam jügi'ñdham. ¹⁹ Jai' dhit nam tii buiñor kax biiñak kat guch Xoi'kam, xib cham tu' kap jum buixi'ñ am buiñor,

na gu' dai na mit maakam jim aagik mu ja'k bhaan ba tu daa'ñchu' na tu' cham kii' ka'm nii'ñ gu Dios. ²⁰ Gu Imeneo gio gu Alijaanru pui' ja'k tu ja duiñchu'. Aa'ñ xi ja nii'ñ pix na pu ja dooda' gu ja'ook nam ba' mi' xi machia' na cham bhai' nam giilhim ai'chuxdhat a'gada' gu Dios.

2

Gu Paablo na pui' ba ti'ya' nach ja a'mkam tu daanda' bix gu ja'tkam

¹ Bix jañ pu jam titda na pim ji'k buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam na pim siamri soi'm ilhdhat ja a'mkam tu daanda' buiñor gu Dios bix gu ja'tkam, sia gui' nam cham ti jügi'ñ buiñor, na ba' cham tu' bix aixim ja a'm jum aa'nda'. Xi taxchaabgidhat japim ip ba' na bha tuch joochxi'ñ gu tu' nach pu'ñi taanda'. ² Bix japim tu ja daa'ñxi'ñdha' nam jix bhai'm taatit tu oi'ñka' gui' nam gə'gə'rkam ki'n daraa ya' dhi oi'ñga'n nam ba' cham ti jigialhchu'nka', gio ba' nam cham jich juanda' aach nach buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam, nach ba' cham tu' bhaan jax jich aagit mi' pui' jimda' na jax jix kii' ka'm nii'ñ gu Dios. ³ Pui' ja'k jix aa' gu' gu Dios gui' nat jich boosolh nach mu ja'k ba bhichgit nach pai' gammiji git mi' pup jich chulhiiñdha', nach pu'ñi bix pix ja a'mkam tu daanda' gu ja'tkam. ⁴ Na gu' gu Dios jich Gi'kora'x aa' nam bix gu ja'tkam mi' pui' jimia' na jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ na silhkam tu a'ga na ba'x bhai' tu ja jimia'. ⁵ Na gu' maa'n pix jix jai'ch gu Dios, cham tu' mui'. Gio maa'n pix jup jix jai'ch guch Xoi'kam na pui' ja duñia' bix gu ja'tkam nam maa'n ñi'ook bap duuka' buiñor gu Dios, ba' mi' dhir gammiji buiñor bap tui'ñgida' am. ⁶ Nat gu' guch Xoi'kam diilh maaxik jum kii na mit mua, pu'ñi ja'k jich a'mkam tu namki guch ua'tulhdhara' gui' nach ji'k pu'ñi mi' pui' jiiim na jax jix aa', ba' cham tu' mu ja'k ka bhiiya' ich nach pai' gammiji git mi' pup jich chulhiiñdha'. Yammi pu dhuuk pui' tu duu gu Dios nat pai' dhuuk tu dai diilh na pui' duñia'. ⁷ Dhi' pu chu'm jañ ba' aañ bhaan tu a'ga, nañ gu'r nobii'ñ guch Xoi'kam. Gui'ñ chia nañ pui' ja'k nai' tu ja a'gidha' gu ja'tkam gui' nam cham jir Israel kam, pui' ja titdaim iñ

nam dai gui' buiñor pix ja'k bax biiñak ka'. Jir silhkam nañ jir nobii'ñ guch Xoi'kam, cham tu' nañ pui' pix kai'ch.

⁸ Ba' aañ pu kai'ch nam gu chichio'ñ tu daanda' buiñor gu Dios pai' na pix dhir maap jim jumpadai, xi baapmi'ñdhat am gu ja noonob, gio nam cham jix buam jum duukam bhaan jujurtikat, ni kum cham bhaak ka' jai' ja bui, ni kum cham tu' bhaan ñiokboix ka'. ⁹ Ba' gu u'uub aañ jix aa' ip nam ja'xchudhix kam pix jix bhai'm duuka', na ba' dhi' bhaan jix maati' ka' nam soi'm ilhii'ñdha'. Nam pai' dhuuk jum gaxbuda', ja'xchudhix kam pix nam jix bhai' buada' gu ja kuup, cham tu' na xi' bhai'bchixim. Gio cham jir am nam tu xialhich ka' gux dha'ram namkim, ni gu jajannulh kum tu aa'nka' gux dha'ram namkim. ¹⁰ Gu' ja'ppi nam bix aixim jix bhai'm duukam xip tu duñiidha' na jax jix kii' ka'm nii'ñ gu Dios, ba' dhi' pui' bam kai'ch nam jix bhai'm duuk. Pui'm ja'k xi chu duñia' gu u'uub na jax ja'k bhaan jix maati' ka' nam dai gu Dios pix buiñor soi'm ilhii'ñ ja i'ii'mda' bhaan. ¹¹ Gio ba' nam tu' ka'm ja nii'ñdha' gu chichio'ñ jax ñam kai'chdha', tɛ kɛkɛ' m pix, ¹² cham tu' nam ja'kbui' kat tu ja aagi'ñdha' nam jax ja'k tui'ñgida'. Na gu' no'm ja'kbui' kat tu ja aagi'ñ, dhi' bhaan gampai' pix ba ja ilhii'ñdha' am, gu' ja'ppi nam cham ñiokda' no'm tu a'ga gu chichio'ñ. ¹³ Nat gu' gu Dios bii'p'p duu gu Adaan, cham tu' gu Eeba. ¹⁴ Ni kut cham gu Adaan tu'm da'p duu na mit ba'm ua'tulh, gu' gui' ji Eeba nat iatgidhak ma'iich gu ja'ook. ¹⁵ Ku gu' cham tu' mu ja'k bhaya'm ji gu u'uub nam pai' gammiji mi' pup jum tulhii'ñdha' no'm mi' pui' xi jiiim na jax ja'k jum aa' nam mi' pui' jiiimda' nam jir u'uub, gio ba' no'm mi' pui' xi jiiim buiñor jix biiñak guch Xoi'kam, nam jix u'uañ jup tui'ñgida', gio nam jix chu joi'g'nda'.

3

Gu Paablo na ba tu aa'nda' na jax ja'k jum aa' nam tu jimda' gui' nam bii'p' dir gu'kat ja guguuxi'ñdha' guch Xoi'kam jii'g'i'ñdham

¹ Jir silhkam dho na ja'pni tu tu'ii': No' jaroi' pui'm aa' na bii'p' dir kii'kat ja guguuxi'ñdha' guch Xoi'kam jii'g'i'ñdham, dhi' joidham jir jix kii'p jum duukam gu jaroi' no' pui'm aa'. ² Dai nam aa' na joidham jir jix bhai'kam ka', nam cham jix bhaamki'ñdha' gu ja'tkam. Gio ba' na maa'n pix ti bii'na' ka', daipu' gu jax chu'm na bii'ma'n jum tii'mo' gu ubii. Gio bixchu' bhaan na tu' ka'm ti niidhat mi' pu tu duñiidha', gio nax gi'm tu a'gada'. Gam nax bhai' ja titdat ja tibiaptudidha' gu ja'tkam no'm paxiaraim kia'mi'ñ. Gam nax joojoi'ñdha' na tu ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam gu ñio'ki'ñ gu Dios. ³ Gio ba' na cham maimmukda', ni ku cham ja kokdada' gu ja'tkam, gu' ja'ppi nar jix bhai'kam ka' pix ja bui, jix ja joi'mdat pix ja nii'ñdha'. Gam na cham tu' bhaan jup jum buixi'ñdha' gu tu' tuumiñ. ⁴ Gio ba' nax bhai' titdat gu binga'n na jax jix kii' ka'm nii'ñ gu Dios, gio gu maamra'n na tu ja a'gi'ñdha' nam jax ja'k jix bhai' mi' pui' jiiimda', nam tu' ka'm ti nii'ñdha' gio nam jix chɛ kɛkɛ'. ⁵ Na gu' no'ñ aañ diilh cham maati' ja silhka'n guñ ki'aam kam, cham jir am nañ mu pai'p ba ja silhka'nda' guch Xoi'kam jii'g'i'ñdham. ⁶ Gio na cham jir am na jaroi' jotmoda' pu chu'm ki'n ba daaka' na jax kia'pix ti jii'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Na gu' cham maati' ka' no' gammiji maa'n na jax mi' pui' jimda' na jax jix aa' gu Dios, ka' ba' gu' moo jano' gɛ'kam jim taati' pum ua'tulhdha' ja'p nat jax chu'm ki'n jum ua'tulh gu ja'ook. ⁷ Gam nam aa' ip na tu' ka'm ja nii'ñdha' gu ja'ppix ja'tkam nam cham ti jii'g'i'ñdha' buiñor guch Xoi'kam nam ba' mu dir bha ja'k jix kii' ka'm jup nii'ñdha', pu'ñi ja'k ba' cham tu' bhaan mai'chia' gu ja'ook.

Gu Paablo na ba tu aa'nda' na jax ja'k jum aa' nam jup tu jimda' gui' nam mi' tu juanda' ja bui guch Xoi'kam jii'g'i'ñdham

⁸ Gio gui' nam mi' tu juanda' ja bui guch Xoi'kam jii'g'i'ñdham, jum aa' ip sia nam jir jix kii' ja'tkam ka', nam jir jix bhabhai'kam ka' bix pix ja bui. Gam nam silhkam tu a'gada' jax ñam kai'chdha'. Ni kum cham jix maik ka'. Ni kum cham ja'p pix mui'x mai'chik ka' gu tuumiñ nam diilh ki'n xim tu tumñigamtak ka'. ⁹ Gio nam

mi' pui' tu daa'ñchu'nda' na jax jir silhkam nach aach jax chu'm bhaan ti jügi'ñ, nach gu'x maat nar silhkam, dai gux kii'p jum duukam nam bhaan jujurtika'. ¹⁰ Bii'pi'm aa' nam tu' jax xi dhuñia' no'm moo mi' pu bua gu tu' nam aa'nda' nam jax dhuñia' nam ba' mi' dhir tujuandam ki'n ba darka' ja bui guch Xoi'kam jügi'ñdham. ¹¹ Sia gu u'uub no'm jix aa' nam tujuandam ki'n baapkia' ja bui guch Xoi'kam jügi'ñdham, jum aa' nam tu' ka'm ti ni'ñdha' ip sia. Silhkam nam tu a'gada' jax ñam kai'chdha', cham tu' nam iatda'. Jix gi'm nam tu a'gada', gam nam mi' pui' xi chu dhuñiidhat tu' nam aa'nda' nam pu duñia'. ¹² Jum aa' ip na maa'n pix ti bii'na' ka' gu jaroi' nar tujuandam ka' ja bui guch Xoi'kam jügi'ñdham, pu daipu' gu ubii' gu jax chu'm na bii'ma'n jum tii'mo'. Gio nax bhai' ja mamtuxi'ñdha' gu maamra'n, nam cham buam tu'm tu maachidha', sia gu binga'n jix bhai' titdat. ¹³ Na gu' gu jaroi' na pu chu'm bhaan ba tu juanda', no'x bhai' mi' pu tu duñiim na tu'm aa'nda' na pu duñia', jix kii' maa'nkam tii'giix io'm t'ekob ba daasa' am guch Xoi'kam jügi'ñdham, pix jix bhai' ba aa'nda' am ba' na silhkam buiñor jix bii'nak ka' guch Xoi'kam.

Gu Paablo na ba tu aa'nda' na pu dhi' bhaan jix bhai'x maat' na pui' ja'k jir silhkam nam jax ja'k tu daan guch Xoi'kam jügi'ñdham

¹⁴ Jootom jañ mui' bam tii'mira', dai nañ bii'pi' mu tum ua'ñxi'ñ ¹⁵ na ba' no' ñich cham ob mu ai, aap bax mat ka' na jax ja'k jum aa' na tui'ñgida' gu jaroi' ja bui guch Xoi'kam jügi'ñdham. Na gu' dhi' ja a'm ti niidhat ja nuuka'n gu Dios maaxik duakam, nam ba' mi' pui' tu a'gada' gu ñio'ki'ñ na jax jir silhkam. ¹⁶ Aach diilh jix bhai'x maat nar g'e'p jum duukam dhi' nach tu' bhaan jix bii'nak kat pui' ja'k tu jim, na gu' ja'pni tu tu'ii':

Guch Xoi'kam ya ai dhi oi'ñga'n bhaan maa'nkam jup jim duuk.

Bii'x aixim jix bhai'm duukam jup tu buimik,

na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na bhaan tajaañixchu'.

Gu noonbi'ñ gu Dios joidham jix kii' maa'nkam tii' mit,
sia nai' pu chu'm ba tum a'ga ja bui gui' nam cham jir Israel kam,
jai' dhit ba ti jügi'ñ am buiñor.
Ba' ya' dir giop jii jix dhaam ja'k na pai' dhir jir g'e'kam xib bii'x kap.

4

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nam gatuuk jai' dhit cham mi' pui' ka jii'mda' na jax jix aa' gu Dios

¹ Gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'p kai'ch na sap jano' na pai' dhuuk bar mia'n ka' na ba ji chum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n, mui' cham mi' pui' ka tu daa'ñchu'nda' am na jax jix aa' gu Dios. Mu ja'k pix ba ja kaichgida' am gui' nam maakam tu mamtuxi'ñdha' gu ñio'ki'ñ gu Dios, diilh pix jam pui' ba tu buidha' nam jax ilhii'ñdha'. Pu cham jir silhkam ka', na gu' gu cham kiki' i'ii'mda' ja a'm bap tui'ñgida' dhi' dhi ja'tkam, dhi'm ba' pui' ja jurtu'nka' nam cham silhkam ka tu a'gada'. ² Pu cham mi' pui' jii'mda' am diilh nam jax ja'k ja aagi'ñdha' gu jai', dai gux buam jum duukam nam bhaan jujurtika' diilh, ja'p ji buusanda' nam pui' ja'k bapaiñmichdhix ka'. ³ Dhi' pu chu'm gu ja'tkam jup kai'chdha' am na cham jir am na gan ti bii'na' ka' gu jaroi' no' ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Sia ji'ma'n gu koi' ua'tulhdhara' ilhii'ñdha' am, aagix ka' pix na jax chu'm jix bhaai' nam kua'da'. Jax dhui nat gu' gu Dios jup tu duu bii'x na ji'k jir tum kua'dam nam ba' pu'ñi tu kua'da' gui' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, dai nam xi taxchaabgidhat gu Dios. ⁴ Nat gu' gu Dios tum kua'dam jup tu duu gu koi' bii'x na ji'k jix chu jai'ch, cham tu' nach gu' aach ba' ya' dir pui'p ba duñia' na cham jir tum kua'dam ka', dai ji nach tu kua'da' xi taxchaabgidhat gu Dios. ⁵ Na gu'x uañ jup jum duñia' gu koi' nañ xi taxchaabgidhai gu Dios tu jugia', nat gu' diilh gu Dios pui' pu tii nax bhaai' nach tu kua'da'.

Gu Paablo na ba tu aa'nda' na jax ja'k jir tu'm ka' gu jaroi' na tu' silhkam jir tujuandam tugi'ñ ka' guch Xoi'kam

6 Ba' no'p gu' aap pu'ñi dai gux kii'p jum duukam ja aagi'ñ guch Xoi'kam jii'gi'ñdham, gio no'p mi' pui' tu daa'ñchugit jum bii'ñkadat bhaan jum guguuxi'ñ na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Xoi'kam na silhkam tu a'ga, gio ba' no'p maa'n nap jax mi' pui' jim gammiji, jir jix kii' tujuandam tugi'ñ ka' ap guch Xoi'kam. 7 Cha'p mi' ja keke'edat gui' nam bixchu' iatda' ganai' sapooki'ñ tu a'gada'. Cham tu' mim nini'ñ gu pu chu'm, gio gu' dai gui' nam cham ja jur bia' nam ba' pu chu'm tu a'gada'. Aap cham tu'p jim buixdhat xim guguuxdhatgida' nap jix io'm xi gaa'ñchu'nda' nap jax ja'k mi' pui' jimda' na jax jix aa' gu Dios. 8 Na gu' dhi' ja'pni ji buusan na jax ya' maaxik jich chutku' bhaan nam aa'nda' nach ja'p xi oipoda' nach jich xii'sisda' na ba'x bhai' tu tatda' ka', sia ku gu' cham pik jum aa' dhich chutku' nach jix bhai' ja buada'. Gu' matgim guch i'ii'mda'x io'm ji nam aa' nach jix bhai' ja duñia' na ba'x bhai' tuch jimda' ya' nach ka dudua dhich chuuku' bhaan gio gatuuk jich i'ii'mda' bhaan. 9 Jir silhkam dhi' nañ ji'k jax tu a'ga. Jum aa' nam bix dhii' ti jii'gi'ñdha' na maaxik jir silhkam. 10 Jich dhakoo'ñdhatu'ndat tu a'gichu' ich aach gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, sia kum cham jich kii'galhi'ñ gu ja'tkam nach buiñor jix bii'ñak gu Dios duakam, gui' nat mi' dhir jich boosolh nach ji'k ba ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam nach mu ja'k ba bhii'chgit nach pai' gammiji git mi' pup jich chulhi'ñdha', gui' na sia pui'p jix bhaai' na ja boosga' mi' dhir gui' nam jix aa'nda' nam ba' cham jum tulhi'ña'.

11 Pu'ñip xi ja aa'ñdhai xi ja chiñia' nam mi' pui' jimia' guch Xoi'kam jii'gi'ñdham. 12 Cha'p jum do'ñchoka' nam tu' pix jum ilhi'ñdha' nap jir biapma', ja'kbui' kat ji nap aap jir ja booi'chu'nda' nam jax ja'k mi' pui' jii'mda' bix guch Xoi'kam jii'gi'ñdham. Cha'p ji'x ja'p ti kiissapda' nap jax ba jim, jix bhai'p tu ñiokda', gio nap jix chu joi'gi'nda', gammiji nax chu uañ kir jup tui'ñgida' gum ii'mda' nap mui' xim ga'ngada'. 13 Ba' ampik nañ aañ mu aaya', aap ka ja jiñkaixi'ñdha' guch Xoi'kam

jii'gi'ñdham gu ñio'ki'ñ gu Dios na tu ua'ñix, xi ja guguuxi'ñdha' ap nam mi' pui' jimia' na ji'k jax jum kai'ch. 14 Pui'p xi chu duñia' nap jax ja'k jix chaat jum jur am bhaan, nat gu' gu Dios dhi' bhaan jum a'm ba ti tii. Nap gu'p kai'ch nap bhaankam jix chu juanam gu Dios, pui' ku mit ba' pui' ja'k tum daa'ñxi bhai' xim daagik gui' nam bijik dir ba ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam.

15 Mi'p pui' xi jimia' nañ ji'k jax jum titda nam ba' xim ni'ñdha' gu jai' nap jix io'm jum bii'ñkadim buiñor guch Xoi'kam. 16 Xim nuukdat ap nap cham ua'tulhdhara' tir gixia'. Xim ga'ngada'p ip no'p moo mi' pui' ja aagi'ñ gu jai' na jax jir silhkam. Gammijip mi' pui' xi jimdat na jax jix kii' ka'm ni'ñ gu Dios, na gu' no'p mi' pui' duiñchu', cham mu ja'k bhii'ya' ap nap pai' gammiji mi' pup jum tulhi'ñdha', sia gui' nap ji'k pui' ja mamtuxdha'.

5

Gu Paablo na ba tu aa'nda' na jax ja'k jum aa' nach tu jimda' ja bui gu jai'ch Xoi'kam jii'gi'ñdham

1 Cha'p bhaamda' ki'n tu ja a'gi'ñdha' gu chichio'ñ jagi'gir nap pai' dhuuk tu ja a'gi'ñdha'. Tu' ka'm jap ja niidhat tu ja a'gi'ñdha', nam gu' gu pu'ñim taati'm ja'p ji buanda' na jax gum taat. Gio gum bipna' biipibop jap pui'p ja ilhi'ñdha' na jax gu mia'n jum jaaduñ, tu' ka'm jap ja niidhat tu ja a'gi'ñdha'. 2 Gio gu u'uub jagi'gir jap pui' tu' ka'm jap xi ja niidhat, nam gu' gu pu'ñim taati'm pui'p ji buanda' na jax gum naan. Gio gu titi'ya pui'p jap ja ilhi'ñdha' na jax gu mia'n jum jaaduñ, tu' ka'm jap ja niidhat jap tu ja a'gi'ñdha'.

3 Jix bhai'p xi ja bua't gu u'uub di'dilhdhim nam ba ko'iix gu ja bipna', na gu' cham jaroi' ka jai'ch nax bhai' ja duñia'. Xi ja maakat ap gu tu' na ja a'm jum aa'nda'. 4 Gu jax chu'm diilhdhim ubii no't muu gu binga'n, gu' ji no'm gu' dudua gu maamra'n piam gu a'buila'n, dhi' ji nap ja aagi'ñdha' nam aa' nam bipi'x bhai' ja duñia' gui' nam maap jir jum oi'dhagim ka', nam ba' mi' dhir gu jai'x bhai'p ba ja duñia'. Jum aa' gu' nam pui'x ja joi'mdaix bhai'p ja duñia' ja'p na jax gui' na mit jix ja

joi'mdak jix bhai' ja buimik ja gi'gilh, pui' ja'k jix aa' gu' gu Dios, na gu'r jix bhaim duukam. ⁵ Gio gu' gu ubii gui' na silhkam pui'm tii'ti'nda' nar diilhdhim, soi'm ilhdhat tu daanda' buiñor gu Dios gammiji nabap tanoolh gio nabap tukaa'. ⁶ Gu' ji no' gu' nai' bix aixim tu bua na jax cham kii' ka'm nii'n gu Dios sia ku tiir diilhdhim, dhi' dho gi gu' pu muukix ka' ji iimdagaram bhaan. ⁷ Pui'p ja'k xi ja chiñia' nam duiñchu'nda' gammiji bix guch Xoi'kam jii'gi'ndham, na gu' cham tu' jaroi' tu' bhaan jax ja titdada' no'm gammiji mi' pui' jiiim. ⁸ Na gu' gu jaroi' na cham ja joi'gi'nda' gui' nam maap jix bhaim kai'chdha', ni gu jajaa'nni'n na pik tiix io'm jum aa'nda', dhi' bhaan jix maati' ka' na cham tu' buiñor jix biiñak ka' guch Xoi'kam. Jix io'm cham jir kii' maa'nkam ka' ba', cham tu' pui' na gui' nam cham ti jii'gi'ndha' buiñor guch Xoi'kam.

⁹ Ja daasa' ap gu di'dilhdhim u'uub gui' na silhkam jum aa'nda' nap jix bhaim ja duñia'. Dai gui' na mit ji'ma'n pix ja bii'm tu kiichak gu chichio'n, gio dai gui' nam baik oo'm oidha' bia'ka' gammiji ja'k. ¹⁰ Gio ba' nam bix pix jix mat ka' no't jix bhaim ja mamtuxdhimik ja gi'gilh gu maamra'n. Gam no'r jix bhaim kam kat ja tibiapputu'n kia'mi'n gui' nam paxiaraidha'. Gio no' soi'm duukat ja palhbui'n guch Xoi'kam jii'gi'ndham bix aixim tu' na ja a'm jum aa'nda'. Gio gui' nam bix aixim tu'm bhaan jum tulhii'n no'x bhaim ja bua, no' dai gux kii'p jum duukam bhaan ji bamgim nap tu bua.

¹¹ Cha'p ja da'nsada' gu di'dilhdhim u'uub nam gook alh oidha' bia'ka', na gu' cham am ka gixia' no'm jax dhuuk gio maakam jup ba ilhii'n gatuuk. Ja'p xi dhui am ba' guch Xoi'kam nam bax ja oidhak ka' ip gio jai' gu ja'tkam, ¹² bam ua'tulhdha'm ba', nam gu' cham mi' pui' jimia' nam jax tii xi chi'ya' nam jax jum daasa'. ¹³ Piam nam nai' pix jiiimit ba tu a'gidha' kikcham na tu' cham bhaim kai'ch, piam nam iataidha', piam nam bax chu o'jo'nda'. ¹⁴ Ba' ja'pni ja'k jix bhaim, nam gu xixibkam di'dilhdhim u'uub jai' xi ja oidhai gu chichio'n, xi chu oi'nchaim jix bhaim xi ja dui gu ja maamar no' mit ji'k ja tii. Ba' pu'ni ja'k cham tu' tu'

bhaan jax jich chitdada' am gui' nam xich bhaamki'n aach nach ti jii'gi'n buiñor guch Xoi'kam. ¹⁵ Jai' dhit gu di'dilhdhim u'uub cham tu' mi' pui' ka jiiim am na jax jix aa' gu Dios, mu ja'k pix bhaan bax chutkagix am na jax ja jurtu'n gu ja'ook.

¹⁶ No' maadit guch Xoi'kam jii'gi'ndham, cham jax bua no'r chio'n piam kur ubii, no' tu jaadu'n ji'k gu u'uub di'dilhdhim na mit koi gu ja bipna', jum aa' na diilhdhim jix bhaim ja duñia' na ba' cham xi'x xijai ka' ja bui bix guch Xoi'kam jii'gi'ndham nam jup ja palhbui'ndha' gu jai' na pu cham jaroi' jai'ch ka' nax bhaim ja duñia'.

¹⁷ Guch Xoi'kam jii'gi'ndham nam jix io'm bax maat nam jax ja'k tu ja aagi'n gu jai'ch Xoi'kam jii'gi'ndham, dhi'x io'm jum aa' ip na pim jix bhaim ja buada'. Gook ja'kbui' kim japim ja maakda' gu tu' nam aa'nda', gui' pik nam jix io'm tu a'gat tu mam-tuxi'ndha' gu ñio'ki'n gu Dios. ¹⁸ Na gu'p jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam: "Jum aa' na kua'da' gu tuur gu tu' nar magoo'nga'n ka'." Gio ja'p iam ja'pnip tu ua'nix, iam pix pui'p jum kai'ch: "Jum aa' nam maakda' gu tu' na bhaan jup bipio'da' gu tujuandam."

¹⁹ Ba' no' jaroi' maadit jax jum titda na maadit gui' nam tu a'ga gu ñio'ki'n gu Dios cham mi' pui' duiñchu' na jax ja'k jum aa' na tui'ngida', aap cham jii'gi'ndha'. Jii' ji no'm jix jai'ch ji'k gook piam ji'k baik nam maaxik nii'n. ²⁰ Ba' no'm jai' dhit pu'ni kii'saim nam jum ua'tulhi'n, ja ñiokdha' ap nam pai' dhuuk bix maap jup tui'ka' guch Xoi'kam jii'gi'ndham nam ba' jai'p te ke'ket jix chotdonit cham pui'p jum ua'tulhi'ndha'. ²¹ Ja kaichdhat ja'n ya' pum titda gu Dios gio guch Xoi'kam, gio gui' nat pu pui' ja'k ja a'm ti tii bijik gu Dios nam jir noonbi'n ka', nap gammiji pu'ni duiñchu'nda'. Maa'n nap jax pix jup ilhii'ndha' sia nar jaroi', na gu' cham jir am no'p jai' cham ja juan sia kum jum ua'tulhi'n. ²² Gu jaroi' nap bax dhaasam ka' na bii'pi' dir kii'kat ja aagi'ndha' gu ñio'ki'n gu Dios guch Xoi'kam jii'gi'ndham, bii'pi'p xi nii'ndha' no'x joojoi'n na mi' pui' jim na jax jix aa' gu Dios. Na gu' no't jax dhuukat cham mi' pui' ka jii, aap jum a'm

ji chi gixia'. Dai gux kii'p jum duukam jap bhaan jum tukgi'ñka' nap xip tu duñiidha'.

²³ A'lhich jap mui'p xi io'dat gu uubas gu barga'n gux o'jo' pa' na ba' jotmoda' duadhidha' gum book na saak jix ko'k, cham tu' dai suudai'.

²⁴ Jai' dhit gu ja'tkam jix bhai'x maati' pu ya' nam tu' bhaan jix u'ua'tulhdhix, sia kut chakuim ai na pai' dhuuk ja aagi'ñdha' gu Dios. Ba' jai' na cham maati' ya' nam tu' bhaan jix u'ua'tulhdhix, jano'x bhai' matgilhia' nam tu' bhaan jix u'ua'tulhdhix ka'. ²⁵ Ba' gui' nam jix bhai'm duukam jup tu buada', ji'k pix ip nax bhai'x maati' pu ya', gu' ba' gui' na ji'k cham maati', gatuuk jix bhai' matgilhia'.

6

¹ Jai' dhit guch Xoi'kam jügi'ñdham nam tu ja juantu'n pui' cham ji ja namkidhat, jum aa' nam tu' ka'm ja niidhat mi' pui' xi dhuñiidha' tu' nam ja chianda' gu ja gë'gërkam tuk nam ba' bix pix jix bhai' aa'nda' gu Dios gio gu ñio'ki'ñ dhi' nach aach bhaan tu a'ga. ² Ba' no'm gu' pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam gu ja gë'gërkam tuk, jum aa' nam jix io'm tu' ka'm ja niidhat mi' pui' xi dhuñiidha' jax ñam ja tii'daidha'. Giox bhai' nam mi' pui' xi dhuñiidha', cham tu' parban, na gu' ja'p ji buusanda' nam mia'n jir jum jajaa'nnim ka' nam maap ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Gio gu' guch Xoi'kam jügi'ñdham pik nax io'm jum aa' nach jix bhai' ja buada'. Xi ja aagi'ñdha' ap bix nam pui' ja'k duiñchu'nda'.

Gu Paablo na pui' ba ti'ya' na cham jir am na jaroi' bixchu' bhax chu aa'nda' na git xi chu bia'ka'

³ No' jaroi' maadit jix io'm maakam xi bua na tu ja a'gi'ñ guch Xoi'kam jügi'ñdham na jax ja'k cham pui'm kai'ch gu silhkam ñio'ki'ñ guch Xoi'kam dhi' nach tu' bhaan ti jügi'ñ aach, ⁴ dhi' na jax dhui bhaan pix gë'kam jum taat ka' ku ba'p kai'chdha', cham tu' nax mat ka'. Na gu' gu jaroi' na gammiji bix aixim kai'chdha' na jax ilhii'ñ dailh, dhi' ja'p ji buusan na pu chu'm ki'n jix ka'ook ka', mi' dhir ba'p ja ia'ñdhidha' gu jai'. Mi' dhir jum gi'gi'lhi'ñ ip gu jii'moda', gio gu bhaamdara', gam nam nai' pix ba tu a'gada', gio nam cham ka ti kii'galhi'ñdha'.

⁵ Bar ko'kdhicham ka' pix ba', gammiji bix aixim pix bam buidha' am dai ja'p tuutu'm nam cham ji maati' na jax pik ja'k jir silhkam. Nam gu' bax ia'ñdhix ka' gu tu' na cham jir kii' ka', bhaan pix jum tutumñigamtaidha' am nam jax ja'k tu jimda'. Cha'p mi ja kë'kë'eda' pu chu'm gu ja'tkam. ⁶ Jir pui' dho ip nax io'm jum tumñigamta' gu jaroi' ii'mda' bhaan no' dhi' ki'n jix bhai'm taat na ji'x pix maakidha' gu tu' gu Dios nam aa'nda', na gu' buiñor ti jügi'ñdha'. ⁷ Nach gu' aach pu cham tu' ua' na chich pai' dhuuk maaxir ya' dhi oi'ñga'n bhaan, ni kuch pu cham tu' xi bhii nach pai' dhuuk giop ko'ya'. ⁸ No'ch bia' nach tu' kua' gio nach tu'ch chi tiil'ñ, dhi' ki'n jach jix bhai'ch chaat ka', cham tu' nach bhaan jix buam jich aa'nda' gu tu' na pu cham jum aa'nda'. ⁹ Na gu' gui' nam jix aa'nda' nam jir jix chutumñigam ka', dhi' bhaan bix aixim tu'm ki'n bhai' ji chu ja mai'chii mu ja'k bhaan pix bax chutkagix ka' am, bix aixim pix bam aa'nda'm ba'. Dhi' pui' ja'k tu bua nam ba' cham ji'xkat mi' pui' jimia' gu ja'tkam na jax jix aa' gu Dios, dhi' ba' ki'n jup ba ja tulhiiñchuda' gatuuk. ¹⁰ Na gu' gu jaroi' no't bhaan ba ji jurti gu tuumiñ, dhi' mi' dhir bhai' jim gi'lhdha' bix aixim gu tu'x buam jum duukam. Jai' dhit nam ti mi' pui' ka tu daa'ñchugit na jax jix aa' gu Dios, cham tu' mi' pui' ka jii'm am, nam gu' dai bhaan pix bax chutkagix nam jum ga'nga nam jax dhui bix aixim tu'm xi chu bia'ka' git, dai nam bam tulhiiñ pix ba' ja i'ii'mda' bhaan.

Gu Paablo na pui' ba ti'ya' nam aa' nach mi' pui' jii'mda' na jax jix aa' gu Dios

¹¹ Ba' aap nap bhaankam tu juan gu Dios, cha'p pu chu'm bhaan jum tukgidhat mi' pui' xi jimda' na jax jix aa'. Soi'p jum ilhdhat jix ja joi'gi'nda' gu jai' gammiji. Mi'p pui' tu daa'ñchugit xi kii'kgida' nap tu' bhaan jix biiñak kat ti jügi'ñ bix jum jur ki'n. ¹² Ja'p ji buusanda' nap tu kokdatu'nda' nap mi' pui' tu daa'ñchu'ndat xi kii'ki'nda'. Xim do'ñcho' ap nam a'm ti niidhidha' gu Dios gammiji, na gu' dhi'r jix bhai'm duukam. Gio gu' pu kai'ñkam jum a'm ti ti nap ba' mi' pui' tu duñia' na jax jix aa', pui' na pich jax ti jano' nam

mui' tɛ kɛɛ guch Xoi'kam jii'gi'ndham nap saak buiñor jix biiñak guch Xoi'kam bix jum jur ki'n. ¹³ Ba' gu Dios na ja maak ii'mda' bix nam ji'k tu' nai' tu dudua, gio guch Xoi'kam nat aa'ñ gu Poonsio Pilaato nar tu'p tu'm da', aañ dhi' ja kaichdhat jum chian ¹⁴ nap mi' pui' xi dhuñia' nañ jax jum titda. Cha'p pataasat nañ ba' cham tu' bhaan jax jum titdada'. Gammijip ba' moo pui' pu duiñchu'nda' jano' juugit na pai' dhuuk bha jimda' guch Xoi'kam nax io'm jir gɛ'kam. ¹⁵ Na gu' gu Dios pui' tu duñia' na pai' dhuuk diilh pu ti'ya', na gu' dai gui'r Dios nax io'm jir gɛ'kam. Jir ja gɛ'kam tuk gui' nam jix io'm jir gɛ'gɛrkam ya' dhi oi'ñga'n, sia gui' nam a'lhich ki'n jir gɛ'gɛrkam. ¹⁶ Dai gui'x jai'ch na cham tu mumki. Maa'n kap kio na pai' joidham jix chu abhaar gio nax chum tua kat tum tanoor. Pu cham jaroi' nii'ñ maaxik, ni ku cham ji'xdha' jaroi' tigia', na gu' pu cham jaroi' mia'n a'ji bhai' na pai'p tu'ii'. Pui' kuch ba' dai gui' gɛ'kamtu'nda', na gu' bixchu'x bhaai' na pu tu duñia'. Ee ku pui' tu tui'ka'.

¹⁷ Gui' nam jir jix chutumñigam ya' dhi oi'ñga'n bhaan, ja'p jap ja tiida' nam cham tu' ja tumñi' bhaan jujurtika', ni kum cham dhi' bhaan gɛ'gɛrkam jum taat ka', na gu' pu cham tu' bhaai' sia ku jaroi' ti giilhim jir jix chutumñigam ya' dhi oi'ñga'n bhaan. Ja'p jap ja tiida' na dai gu Dios jix bhaai' nam buiñor jix biiñak kat jix bhai'm taat ka', na gu' gui' pix na tuch maak bix aixim tu' nach a'm jum aa'nda' nach ba' aach ya' dir ki'n jup jich guguuxi'ndha' dhich chutku' bhaan. ¹⁸ Xi ja aagi'ndha' ap nam jix joojoidhat jix chu onbai'ndhar ka' gu tu' nam bia' na ba' pu'ñi ja'k silhkam pui' bam kai'chdha' nam jir jix chutumñigam, nam gu'x bhai'm duukam jup tu buada'. ¹⁹ Jix bhai' tu ja jimda' ba', na gu' ja a'm ba ti niidhidha' gu Dios. Gatuuk dai na ba ja baidhika' nam buiñor bap tui'ka' gammiji, nam gu' xib dir buiñor pu bam tutumñigamtaidha'.

Gu Paablo na ba guguuxdha' gu Timoteo na cham ja kɛkɛɛda' gui' nam maakam ja mamtuxi'ndha' gu ja'tkam

²⁰ Ba' aap Timoteo, diilh jap mi' pui' xi dhuñchu'nda' na pich tu' ba maat nar

joidham. Cha'p ja kɛkɛɛdat gui' nam bix aixim tu'm tu a'ga na tu' ya' dhi oi'ñga'n jax jum bua, na gu' pu cham tu' mim nini'ñ. Diilh pix nam jax ilhii'ndha' nam pu kai'chdha', cham tu' na pui' ja'k jix aa' gu Dios. ²¹ Na gu' jai' dhit nach tii maap kach dhaa'ñchugit, na mit pai' dhuuk pu'ñi bix aixim tu'm ba ji chu a'ga, pu cham mi' pui' ka tu daa mit na jax jix aa' guch Xoi'kam.

Ja'pni tu tui'ka' ku ba' moo guch Gi'kora' git pix gammiji jam a'm ti niidhidha' bix ji'ma'n aapi'm.

GU GATUUK KAM UA'NA'N GU PAABLO NAT GIOP TU UA'ÑXI GU TIMOTEO

Gu Paablo na ba ñio'kdha'

¹ Aañ Paablo nañ jir nobii'ñ guch Xoi'kam nat Dios bhach joochxi ya' dhi oi'ñga'n, nat gu' bijik dir pui' ja'k pu tu dai na ba' mi' dhir pu'ñix bhai' ba tuch jimda' gammiji, na gu' guch Xoi'kam pix bhaan jup tu tu'ii' nat jix bhai' dhuu. ² Ba' aañ ya' tum ua'ñxidha' aapi' Timoteo nañ joidham xim da', ja'p ji buusan nap jir jiñ mar. Guch Gi'kora' Dios gio gu' Ge'kam jich Xoi'kam pix git ba' moo xim joi'mdat jum a'm ti niidhidha' am na ba' cham jix buam jum duukam jum daam jimiidha'.

Gu Paablo na ba aagi'ñdha' na cham xi'irdat ja aagi'ñdha' gu ja'tkam nar tu'p tu'm da' guch Xoi'kam

³ Aañ gammijim ti'ñchot taxchaabgi'ñdha' gu Dios nañ tu daanda' buiñor nabap tanoolh gio nabap tukaa', nañ gu' aañ dai gui'r tujuandam tugi'ñ nañ pu duñiim na tu'r jix kii'p jum duukam, ja'p na jax guñ bopxi kat na mit pui'p tu juañxidhak gu Dios. ⁴ Ja'p jañ chi moo joidham jix bhai'ñ ilhdha' no' ñich jax dhuuk giop jum tii maaxik, tii xim tii'gim iñ gu'. Pui ti'ñcho iñ na pich susua, cham mik buppa iñ. ⁵ Ti'ñcho iñ sia nap jix bhai' buiñor jix biiñak guch Xoi'kam. Biipi' buiñor jum biiñakai gum abuil Loida gio gum naan Euniise, pui' kuñ ba' aañ jix maat nap ja'xbui'p jix biiñak na jax gui' am.

⁶ Ba' aañ jum aagi'ñ nap jix io'm xim guguuxdhai pui' xi dhuñia' nat tu' bhaan jum a'm ti tii gu Dios jano' na ñich bhai' xim daagik tum daañxi. ⁷ Nat gu' gu Dios cham tu'ch a'm tajaa gu jax chu'm ii'mda' na bhaan jich eeka' gu too'nni', gu' gui' ji na tu guguuxi'ñ, gio na tu maak joi'mdara', gio nañ mattu'nka' no'ñ moox bhai'm duukam jup tu bua. ⁸ Jum jur jap xi dhaasai nai' xi ja mattuda' gu ja'tkam nar tu'p tu'm da' guch Xoi'kam, cha'p xi'irdat. Ni kup cham jiñ a'mkam xi'irda' nañ pu chu'm ki'n ya'

kuup, gu' matgim ja'ppi ji'x nam guguuxi'ñ gu Dios jap cham jax ji kai'chit pui'p xim tulhiiña' ki'n gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam. ⁹ Nat gu' gu Dios mi' dhir bach boosolh nach pai' mu ja'k ba jii'mit nach pai' gammiji mi' pup jich chulhiiñdha' git, xib ba' dai nach aach dñilh mi' pui' ba jii'mda' na jax jix aa'. Xi dho'ñchidha' ich guch ii'mda' na ba' gui' dñilh pui' ja'k duiñchu'nda' na jax jix aa'. Gio gu' aach cham tu' tu'x bhai'm duukam jup duu gu tu' nat ba'x bhai'ch dhuu gu Dios, gu' ja'ppi dñilh pix nat jix bhai'ch dhuu, na gu' pux maat na pui' ja'k jix bhai' ji chu buusnia'. Xich joi'gñilh bhaankam guch Xoi'kam pu biipi' dir nat chakuip duuk dhi oi'ñga'n. ¹⁰ Xib jix bhai' kach mattuda na tu' silhkam xich joi'gñilh, bhaan maat jachich nat bhach joochxi guch Xoi'kam nat ba'ch boosolh nach mu ja'k ba jii'mit nach pai' gammiji git mi' pup jich chulhiiñdha'. Ma'iich guch Xoi'kam gu muuki' na ya' tu daam kii'kat dhi oi'ñga'n bhaan. Ba' ja'p ji buus nat jix chu maax jup tum duu nach ba'x bhai' ti niidhat mi' pui' jii'mda' na jax jix aa' gu Dios, gammijich ba' buiñor bap tui'ñgida'.

¹¹ Aañ dhi' pu chu'm ki'n jir nobii'ñ gu Dios nañ ja aa'ñdhim gu ja'tkam gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, pu chu'm jiñ aa'ñdhak nai'ñ joot nañ nai' jimdat ja mamtuxdhidha'. ¹² Dhi' pu chu'm ki'n ba' ya' bañ chulhiiñ iñ. Ku gu' cham tu' ji nañ moo dhi' ki'n jup bax xi'ir, nañ gu' aañ jix maat nañ jaro'i' buiñor jix biiñak. Cham jax jiñ aa' iñ ba', nañ gu'x maat na gui'ñ palhbui'ñchu' nañ ba' bii'x tu kuugalhdhim na ji'k tanoolh tu daaxix nañ ya' pui' tu duñia' nat ji'k tuñ chia, na gu'r ge'kam.

¹³ Aap ba' mi' pui'p xi dhuiñchugit na ñich jax ja'k tum aa'ñ. Gammijip jix biiñak ka' buiñor guch Xoi'kam gam nap jix ja joi'mdat gu jai', gook dit maa'n ñi'ook jup duuk ich gu' buiñor guch Xoi'kam. ¹⁴ Dai dhi'p bhaan tu daa'ñchu'ndat mi' pui' jimda' nap tu'x chaat nar jix kii'p jum duukam, na gu' gu Dios pix na dhi'x aa'nda' nap bhaan tu daa'ñchu'nda', na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n nam palhbui'ñchu'nda' nach a'm tajaañix.

¹⁵ Ba' pui' nap jax jup bax maat na mit

ja'p xiñ dhuuk guch jaaduñ nam pui' tiip ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam gui' nam Aasia dibüir bhaan oi'dha', jai' dhit jir di' am gu Pijeelo gio gu Ermoojenes. ¹⁶ Gu Onesiporo dho gi gu' mui'kim ya' ba ji ai ji nañ guguuxi'ñ nañ cham tu' bhaan jax jiñ aa'nda'. Cham pai' jax kai'ch no'p jix xi'ir jiñ a'mkam nañ ya' kuup. Guch Xoi'kam pix git ba' moo ja a'm ti niidhidha' büx nam ji'k maap jir jum oi'dhagam. ¹⁷ Jum dikoo'ñ nat jiñ gaa nat jax ya' ai Rooma, pu cham ji'x jum jüip. Nat pai'ñ chüi nat ba'x bhai'm ilh. ¹⁸ Gu Dios git pix ba' moox joi'mdat tigia' jano' na pai' dhuuk tu kuugalhdha'. Jix maat ap dho nat bixchu' bhaan gë'kam ki'n jich palhbui nach maap mu oipimik Eepeso.

2

Gu Paablo na pui' ba tüda' nar jix kü' sandaarui'x chugi'ñ ka' guch Xoi'kam

¹ Aapi' nañ pui'm ilhii'ñ nap jir jiñ mar, düilh jap xim guguuxdhai mi' pui' xi jimda' na jax jix aa' guch Xoi'kam, na gu' gui' xich joi'mdat jich a'm ti niidhim. ² Jai'p pui' xi ja tüdai gu chichio'ñ nam pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam nam mi' dhir gammiji ja'k ja aagi'ñdha' gu ja'tkam na pich jax ja'k jiñ kai nañ kai'ch jano' nam mui'ñ këë, ku gu' gui' ji nap pu ja tüda' nap jaroi'x ja mat ka' nam silhkam pui' duñia', gio nam jix joojoi'ñdha' nam tu mamtuxdha'.

³ Cha'p tu' bhaan jax jim aagit xim do'ñcho' nap jum tulhiiña', na gu' dhi' bhaan jix maati' ka' no'p jir jix kü' sandaarui'x chugi'ñ guch Xoi'kam. ⁴ Na gu' gu jax chu'm sandaarui'x no'r jix kü', cham tu' tu' jumai bhaan titü'ñchoka', dai na mi' pui' tu duñiidha' na jax ja'k tu aagix ka' ja bui gu sandaarui'x, na gu'x aa'nda' nax bhai' bi'iidha' buiñor gu gë'kam tugi'ñ. ⁵ Piam pui' na jax gui' nam titbia, no't maadit cham pui' ja'k titbia na jax ja'k aagix ka' nam titbia', cham ji'xkat makia' am gu tu' nam tüi iimchuxdha' büipi' dir nar mai'chikga'n ka'. ⁶ Piam gu jaroi' no't mi' pai' ti üi na gu'm aa'nda' nax bhai' duñia' na ba' tu' mi'p oraa'. Na gu' no't cham bhai' duu, cham ji'xkat tu' mi oraa'. ⁷ Jix bhai'p bhaan xim ga'ngada' dhi' nañ ji'k jax jum

titda, guch Xoi'kam ba' düilh pui'm jurtuda' na jax pik jir jum duukam büx.

⁸ Ti'ñchokat ap nat guch Xoi'kam muukik gio duadik jup buus mi' dhir koi'ñga'n tir. Jir boxii'ñ kat gu Dabii gui' nax io'm jir gë'kam kat bijik. Dhi'ñ ba' ja aagi'ñ gu ja'tkam na jax jir jum duukam. Ba' gui' nam ji'k ti jü'ñdham, cham ja tulhiiñchuda' gu Dios gatuuk. ⁹ Dhi' ba' pu chu'm ki'n ya'ñ chulhiiñat tu nakoo' iñ. Jiñ buupur am bapaiñum küki'ñxim ki'n, ja'p tu'ii' iñ na jax gui' nam giilhim jix buam tomaat. Ku ba' gu' na gu' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios cham tu' buupulh. ¹⁰ Pui' küñ ba' cham jax jiñ aagit xi kük nañ tu nakoo' nam ba' bhaan jum guguuxdhai pui'p ti jü'ñdha' buiñor guch Xoi'kam gui' nat ji'k Dios ja a'm ti tüi. Ba' cham ji'xkat mu ja'k ka bhüya' am nam pai' gammiji git mi' pup jum tulhiiñdha', dai nam jimia' na pai' joidham jix chu abhaar, dai pix no' mit ba ti jü'ñ buiñor guch Xoi'kam. ¹¹ Jir silhkam dho maaxik na ja'pni tu tu'ii':

Ja'p ji buus na chich büma'n koi guch Xoi'kam jano' na mit pai' dhuuk mua.

Ba' nat pai' dhuuk duadik giop buus, pui'p ji buus na chich pui' büma'n dud-uadik jup bubua.

¹² Ba' no' chich jich chulhii, jir jich mai'chik ka' nach buiñor jimia' na pai' dhir büx kap jir gë'kam.

Ba' no' chich ja'p xi dhuuk, gui' ja'p jup xich dhunai.

¹³ Gio no'ch aach ji'x cham mi' pui' jüim na jax gui',

düilh maa'n na jax mi' pui' jimda', na gu' düilh cham ji'xkat jum o'joldha'.

Gu Paablo na ba aagi'ñdha' nax bhai' ja aagi'ñdha' gu ja'tkam na jax jir silhkam

¹⁴ Jix gi'm jap xi ja aagi'ñdha' guch Xoi'kam jügi'ñdham na cham jir am nam bhaan tu a'gada' gu tu' na pu cham tu' bhai'. Na gu' dhi' dai nam bhaan pix ba ñiokboda', jix buam jum aa'nda' am ba' jai' dhit nam të këë. ¹⁵ Düilh jap xim guguuxdhai mi' pui' xi jimia' na jax jix aa' gu Dios, cha'p xi'irdat. Silhkam jap tu a'gada' na jax jir mi' pui' gux bhai'm kai'chdham ñi'ook. ¹⁶ Aap düilh cham jup tu a'gat gu

tu' na pu cham tu' bhái' nam jax chu'm tu a'ga gu ja'tkam ya' dhi oi'ñga'n. Na gu' gui' nam pu chu'm ba ji chu a'ga', saalh pui' pu chu'm ji chu a'gimii gammiji mikkat cham kar kiki' ja'tkam ka' am, maakam pix ba kai'chdha' am. ¹⁷ Mi' dhir ba' pui'p ja mamtuxdhidha' am gu jai', saalh pix ji ja ia'ñdhidha' ja'p na jax gu ko'kdai' gui' na cham duadhi' na saalh ja'k tu a'ji. Pui' ja'k tu ja duiñchu' gu Imeneo gio gu Pileeto. ¹⁸ Maakam sap pix ba tu a'ga am na jax cham jir silhkam, ja'p sap kai'chdha' am na cham ji'xkat gio mi'p ka baapkia' guch i'ii'mda' bhaan guch chutku' nach ba' gio duduadiip baapmigia'. Mui'm sap pui' ja'k bhaan ba ti jii'gi'ñ nam jax ja aagi'ñ. ¹⁹ Ku ba' gu' na gu'p jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam: “Diih jix maat guch Gi'kora' nam ji'k silhkam buiñor jup tui'dhi'.” Gio ja'p iam ja'pnip tu ua'ñix: “Gui' nam silhkam daan gu Ge'kam Dios, jum aa' nam cham tu'x buam jum duukam bhaan ka titii'ñchoka'.” Dhi' bhaan jich aagi'ñ gu Dios nach ba' diih xich ga'ngada' no'ch mi' pui' jiiim piam ku gu' cham.

²⁰ Mi' pai' no' ge'r kiicham, cham tu' dai mix jai'ch ka' guch u'uam piam jix chooto bapaiñum jix a'bhar totbikdam jup duñiixim il'hich jup jum duu'nkam, gu' matgim ja'pji sia gu u'uux jup duiñxim na mix chu jai'ch ka' gam bhi'ñ. Ba' ji'k pix nam jix dha'ram ja ilhii'ñdha', jax chu'm nax io'm jix a'bhar ka'. ²¹ Aach ba' pu'ñi ip buiñor guch Gi'kora' no'ch jix aa' nax dha'ram jich ilhii'ñdha', gio no'ch jix aa' nach tu'x bhaai'n ka' buiñor, jum aa' nach jix u'uañ oipoda', nach cham tu'x buam tu buada'. Pu'ñi ja'k dho gi gu' tu'x bhaai'n ka'ch ji buiñor guch Gi'kora', jich dharsa' ba' tu' na pix bhaan nach jix bhái'm duukam jup tu duñia'.

²² Ja'p jap xi buusnichgida' no' bixchu' bhaan xi chum mai'chim nap jir biapma'. Xi kii'kgida' ap nap mi' pui' jimda' na jax jix kii' ka'm nii'ñ guch Xoi'kam, gammijip jix biiñak ka' buiñor, xix ja joi'mdat ap gu ja'tkam. Jix bhái'p jum taatit oirida', ja biiim ap gui' nam mi' pui' jiiimdat bix ja jujur ki'n pui'p iim guch Gi'kora'. ²³ Cha'p mi ja bipnatdat gui' nam dai ñiokboda' bixchu'

bhaan ji chu a'gat na pu cham tu' mim ninii'ñ, na gu' dhi' dai gu bhaamdara' tu ua'pu nap jax bax maat. ²⁴ Na gu' no'ñ jir tujuandam tugi'ñ guch Gi'kora', cham jir am nañ ja kokdada' gu ja'tkam, gu' ja'pji nañ jir jix bhái'kam ka' bix pix ja bui, gio nañ jix joojoi'ñdha' nañ tu ja a'gi'ñdha'. Cham bhammukda' iñ sia kum jai' dhit jax jiiñ chitda. ²⁵ Soi'ñ ilhdhat jañ pix xi ja aagi'ñdha' gui' nam jix bhaamki'ñdha' guch bhái'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios. Gu Dios ba' diih jix maat no' pui' ja duñia' nam buiñor ti jii'ñdhai machia' na jax jir silhkam, aach dai gui' pix buiñor jix biiñak ka'. ²⁶ Na gu' ja'p ji buusnia' nam bhái' ji ñiñña' no' mit jix bhái' ba maat na jax jir silhkam, ba machia' am gu' na ti'ngikar tir ja bia'ka' gu ja'ook. Mi' dhir ji boopoya' am ba', na gu' mi' ba' ja bia'kat ja iatgi'ñdha' na ba' pui' ja duiñchu'nda' na diih jax ilhii'ñdha'.

3

Gu Paablo na ba tu aa'nda' nam jax jir tu'm ka' gu ja'tkam jano' na pai' dhuuk bam aajidha' na tum kuugalhdha'

¹ Bix jañ jup xim aa'ñdham nap ba'x mat ka' na jax ba tum buidha' no' bar mia'n na tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n. Jix xijaim pix ba tum buidha' bix aixim. ² Gu ja'tkam bax aa'nda' am nam mui' bia'ka' gu tuumiñ nam ba' bhaan tu' pix ja ilhii'ñdha' gui' nam cham tu' bia'ka', ge'gerkam jum taat ka' am. Sia gu Dios tu' pix ba ilhii'ñdha' am, jax ñam pix ai'chuxdhat ba a'gada'. Ni kum cham tu' ka'm ka ja nii'ñdha' gu ja tataat, tu' pix ba ja ilhii'ñdha' am. Ni kum cham tu' ka'm ka ti nii'ñdha' guch xidhuu'n kam nax chu jai'ch, ja'p jam pix xi dhuukat sia kum tiix maat. ³ Ni kum cham joi'mdat ka aa'nda' gu jaroi', gam nam jix ia'tbi' ka'. Pu cham ka bhaai'n ka' nam jax dhui mik bua' pui' nam jax chu jimda'. Cham ti jii'gi'ñdha' am sia ku jaroi' ti tu ja a'gi'ñ na tu'r jix bhái'm duukam. Cham kaim ka' am, dai nam jix bhaak ka' pix. ⁴ Gio nam cham ji'xkat pu duñia' nam jax ti xi chi'ya', sia ku mit ti silhkam pui' xi chi nam pu duñia' gu tu' nar jix bhái'm duukam, dai gu tu' nar jix buam jum duukam dho gi gu' pu duñia'm ji no'

mit ba ilh. Gɛ'gɛrkam jum taatit gaagidha' am gu tu' nam ki'n jix bhai'm taat ka' dɛilh, iam nam gaagidha' git nam jax ja'k mi' pui' jiiimda' na jax jix aa' gu Dios. ⁵ Pui' xi kai'chdha' am nam Dios buiñor ti jii'gi'ñdha', gu' pix ji na gu' nam jax ja'k tu jimda', dhi' bhaan jix maati' ka' nam cham tu' mi' pui' jiiimda' na jax ja'k jix aa' gu Dios nam tui'ñgida'.

Cha'p mi ja bipnatdat dhi' pu chu'm gu ja'tkam. ⁶ Nam gu' dhi'x ja oi'ñ gui' nam nai' jiiimit ja iatgidhidha' gu u'uub mu ja'p nam jax oi'ñka' nam sap pik ba' ti ñio'ki'ñ gu Dios xi chu a'gidha', gu' ji na gu' dɛilh nam jax pix ilhii'ñdha', pu cham jir silhkam ka'. Gui'm jup ja jii'gi'ñdha', nam gu' cham mat ka' no' moor silhkam. Dai gu tu' nar ua'tulhdhara' ka' gu' nam bhaan jujurtika' ip dhi' dhi u'uub. ⁷ Biiix aixim tu'm ti bax chu mat ka' am, ji nam gu' pu cham mat ka' gui' na pik tu'r silhkam ka'. ⁸ Ja'p na jax gux jiiipoiñar kam Jannes gio gu Jamres na mit ti ma'iich gu Moisees, pu'ñi ip xib dhi ja'tkam nam biiix aixim tu'm tu a'ga. Ti cham aa' am na tum a'gada' na tu'r silhkam, nam gu' daix buam jum duukam bhaan tii'ñcho na tu' cham jir kii', pu cham buiñor biiñak am gu Dios. ⁹ Ku gu' cham mii'kidha' ji nam ba ja machia' gu ja'tkam nam jax ja'k jir tu'm. Cham ja jur bia' kam pix ba ja bia'ka' am mi' dhir gammiji ja'k, pui' nat jax tu ja dooda gu gook jiiipoiñar kam nam ti pup mamai'chimik gu Moisees.

Gu Paablo na daipu' pix ba aagi'ñdha' na jax ja'k tui'ñgida'

¹⁰ Aap dho gi gu' mi' pui' tu daa'ñchu' ji nañ jax ja'k tu mamtuxi'ñ aañ, nañ jax ja'k tu jim, nañ tu' jax bua, nañ jaroi' bhaan jix biiñak, gio nañ ji'x jix ñakoo' gu bhaam-dara', gio nañ jax jix chu joi'gi'n, gio nañ jax ja'k jiñ guguuxdhat jix ñakoo' nañ nai'ñ chulhiiñaim ¹¹ nam cham jiñ kii'galhi'ñ gu ja'tkam. Jix maat ap dho nat jax tuñ dhoda mu Antiokiiya, gio gama ja'k Ikoonio, gio mi' amuub ja'p ja'k na pai' Listra ti tii'. Giilhim na mit jiñ bhaamkidhak jiñ dhaagik jiñ chulhiiñchuda, ji nat gu' guch Xoi'kam jiñ palhbui. ¹² Jir silhkam gu' nam pu'ñix ja bhaamkidhat ja tulhiiñchu'nda'

gui' nam ji'k buiñor bap tui'ñgida' guch Xoi'kam. ¹³ Ba' gui' nam gammiji pux buam jum duukam jup tu buada', gio gui' nam silhkam xi kai'chdha' nam iatda', jix io'm cham bhai' tu ja jimia' gatuuk, sia ku gu' xib palhiip pix cham bhai' tu ja jim. Gammiji pup ja iatgidhidha' am gu ja'tkam, gio dɛilh nam pui'p iatgidhix ka'.

¹⁴ Xi kii'kgida' ap aap na pich jax ja'k ba tu maat. Dhi'p pix ja'k bhaan bam o'to'nka', na gu' pui' ja'k bam guguux japich dɛilh nam jax ja'k silhkam jum aagi'ñ gui' na mit jaroi' tum mamtux. ¹⁵ Ihi'ch dhim dir bax maat ap na jax jum kai'ch gux uañ ñio'ki'ñ gu Dios na tu ua'ñix. Dhi' maa'n na jax mi' pui'm bhiichdhatu'nda' nap ba' cham mu ja'k bhiiya' nap pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. Gio nap jix bhai' buiñor jix biiñak ka' guch Xoi'kam. ¹⁶ Na gu' biiix na ji'k jax tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios na mit tu ua'nak gu bijik dir kam, gu Dios dɛilh nat pui' ja'k ja jurtuda nam tu ua'na' nach ba' bhaan tuch mamtuxdhai mi' dhir pui'p ja mamtuxdha' gu jai'. Gio gu'x gi'm na mi' pui'm kai'ch nach ba' aach mi' dhir jix gi'm jup ja aagi'ñdha' gu jai'. Gio nach aagi'ñ na tu' cham bhaai' nach pu buada', nach ba' aach ya' dir ja'p ja'k jup ja aagi'ñdha' gu jai' na tu' cham jir kii' nam pu buada'. Gio ba' nach ja aagi'ñdha' nam jax chu't mi' pui' jiiimda' na jax jix kii' ka'm nai'ñ gu Dios, ¹⁷ na ba' gu' gu jaroi' na silhkam buiñor jup tui'ka' gu Dios, jix bhai'x mat ka' na jax ja'k duñia' sia tu' na pix nar jix kii'p jum duukam.

4

¹ Ba' gu Dios gio guch Xoi'kam na gio bhai'p jim jix io'm gɛ'kam ki'n, na ba' gu ja'tkam gui' nam duduaka' gio gui' nam ko'iix ka' ja tutku' bhaan, ya' ja aagi'ñdha' no' mit jix bhai'm duukam jup tu duu piam ku gu' dai gu tu' nar ua'tulhdhara', aañ dhi' ja kai'chdhat ya' pui'm tii'da' ² nap siamri xi chu a'ga' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam. Cham jax bua sia kum cham kaik piam kum gu'x kaik, na cham ji'x iikix ka' nap tu a'gada'. Jix bhai'p ja aagi'ñdha' nam jax ja'k jix maati' jum kɛ'kɛ' nam ba'm jii'gi'ñdha'. Gu jaroi' no' buam pix tu bua, xi aagi'ñdha' ap jix gi'm na

cham pui' ja'k tu jimda'. Xi ja guguuxdhat ap nam ba' cham jum o'jolhi'ndha'. Cha'p bhaamda' ki'n jup tu ja mamtuxi'ndha'.³ Kam aajim nam pai' dhuuk jai'chdhi'lia' gu ja'tkam nam cham ji'x ka kaim ka' dhix bhaim kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam na silhkam tu a'ga. Diih pix ba ja ga'ngada' am gui' nam tu ja mamtuxi'ndha' dai pui' ja'k nam jax jix aa'nda' diih. Dai dhi' kēēkē' am jaroi' na ja ko'raarda' na jax chu'm tu a'gada'.⁴ Ja'p jam xi dhuuji na tu' pik jir silhkam ka', dai gu tu' nar sapooki'ñ ka' nam jix io'm jix joojoi'ndha'.⁵ Aap gammiji mi' pui' xi jimdat na jax jix kii' ka'm nii'ñ gu Dios, cha'p tu' bhaan jum ua'tulhdhat. Xim guguuxdhaip xi chu a'ga' gux bhaim kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam na bhaan tu a'ga na jax ja'k dui cham ja tulhiiñchuda' gu Dios gu ja'tkam. Jix bhai'p xi chu juana' dhi' bhaan, sia kup jim tulhiiñat, xi ñakgat ap.

⁶ Na gu' chi moo ba miamlhim nam pai' dhuuk jiñ mu'aa', aañ dhi' pui' pix ihii'ñ nañ buiñor bañ makgixidha' gu Dios, ba' dai nax bhaim bam ilhdha'ñ bui. ⁷ Na ñich gu' mi' pui' jii na jax jix aa' sia pui' jiñ chulhiiñaidhat, ja'p na jax maa'n gu sandaarui'x no't mu pai' tu kokdarak na pai' cham jaroi' ihii'ndha' na gio duakam ja'k jup ka gixia'. Panaas kuñ milhchu' git ip ja'p na jax gui' nam pu chu'm ka'm titbia, biipi' ñich ai na pai' juugit daaxix. ⁸ Xib ba' dai nañ bi'chulhi'ñ guch Xoi'kam maa'n gu kuruun jix abhaar nañ kixdha' jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n. Na gu' gui'x uañ kat jir gē'kam, cham jixdha'x buam jum duukam jup tu duñia'. Ba' cham tu' dai aañ jiñ bi'chulhi'ñ gu kuruun, gu' ja'pji sia gui' nam ji'k soi'm ilhdhat ñirada' na gio bhaim jimda'.

Gu Paablo na ba aagi'ndha' na ji'k tu' jax dhuñia'

⁹ Xim ga'ngada' ap nap jax ja'k dui jootom bhañ chii'mira'. ¹⁰ Nat gu' gu Deemas ya' xiñ buak ba jii Tesaloonika ja'k, na gu' dai bhaan jurtik gu tu' na ya'x chu jai'ch dhi oi'ñga'n bhaan. Gu Kresente maa'n kap jup jii na pai' Galaasia bhaan bipio' gui' gu dibir. Ba' gu Tiito bhaim dhir

ja'k jup bhaim maa'n kap na pai' Dalmaasia bhaan bipio' ip gui' gu dibir. ¹¹ Dai ba' gu Luukas ya'p tu'ii'ñ bim. Xi gaa-gai ap gu Maarkos bhaim xi baidhai, katti jai'ñ palhbuidha' nañ tu' jax bua. ¹² Gu Tiikiko ñich mu ja'k joot na jimia' Eepeso. ¹³ Nap pai' dhuuk bhaim ba jimda'p ti'ñchokat nap bha ja'p xi bhijidhat Troas nap bhaim xiñ bhaidhai gux kabook jiñ kutuun bhaim buiñor gu Karpo na ñich ka daasak, bix gux koopok jiñ u'uan. Gu jajoo'ñ u'uan pik jap ti'ñchokat, na gu' dhi' pik jix io'm jum aa'ñ bui.

¹⁴ Gu Alijaanru na bapaiñum ta'm tu juan, cham jup kañ kii'galhi'ñ. Guch Gi'kora' diih makia' gu tu' nar mai'chikga'n ka'. ¹⁵ Cha'p tu'p jum buixi'ndha' sia ku jax kai'ch, na gu' dhi' cham tu' mi' pui' ka tu daa'ñchu' na jax jum kai'ch gux bhaim kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam dhi' nach bhaan tu a'ga, jix bhaamki'ñ pix ba'.

¹⁶ Pu cham jaroi'ñ palhbui jano' na mit jax jiñ iattulh gu ja'tkam ja bui gu gē'gē'kam. Diih na ñich jiñ palhbui, na mit gu' bix ja'p xiñ dhuuk nach ji'k tii maap jich dhaa'ñchugit. Iam git dhi' bhaan cham tu'p jum buixi'ndha' gu Dios. ¹⁷ Guch Gi'kora' dho gi gu'ñ palhbui ji, nat gu' gui'ñ guguux na ñich ba' siamri kuugalh na ñich tu a'ga gux bhaim kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam na bhaan tu a'ga nach jax ja'k duñia' nach ba' cham mu ja'k bhiiya' nach pai' gammiji pup jich chulhiiñdha' git. Bix kai mit gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, na gu' guch Gi'kora' pix diih pui' ja'k jix aa' nañ tu duñia', pui' kut ba' gē'kam ki'n jiñ palhbui, ja'p tu tatda' nat panaas mabii'ñ ba jiñ jugiokak. ¹⁸ Ba' puñ palhbui'ñchu'nda' gammiji na cham jiñ dhaam jimia' gux buam jum duukam, na gu'ñ bi'chulhi'ñ nañ buiñor aaya' na pai' dhir bix kap jir gē'kam. Pui' ku ba'm aa' nach dai gui' gē'kamtu'nda' gammiji cham aagix kam. Moo git pui' tu tui'ka'.

Gu Paablo na pui' ba tida' na mi' dhir bhaankam xi ja ñio'kdha' guch Xoi'kam jii'gi'ndham

¹⁹ Mi' dhir jap jiñ a'mkam xi ja ñio'kdha' gu Priiska gio gu Akiila, sia gu Onesiporo

nam ji'k maap jir jum oi'dhagim. ²⁰ Gu Erasto bhai' dhir pup oiri Koriinto. Gu Troopimo ñich ba' baasi'n dir xi dho'ñchok Mileeto, nat gu' ma tu ai. ²¹ Bipi' dir jap bhai' xim dikoo'ñdha' nap bha jimia' na chakui jipdha', na gu' bax xijai ka' no't ba jipdha. Ya' dir mum ñio'ki'ñ gu Eubulo, gio gu Pudente, gio gu Liino, gio gu Klaudia, gio ba' bix guch Xoi'kam jigi'ñdham nam ji'k ya'p tu'ii'.

²² Ba' pu'ñi pix tu tui'ka' ku ba' moo gu Gø'kam jich Xoi'kam pix jum bim jup tui'ñgida', gio gu Dios jich Gi'kora' pix jam a'm ti niidhidha' bix ji'ma'n aapi'm.

GU UA'NA'N GU PAABLO NAT TU UA'ÑXI GU TIITO

Gu Paablo na ba ñio'kdha' gu Tiito

1 Aañ Paablo nañ jir nobii'ñ guch Xoi'kam nat pu chu'm ki'n jiñ dhai gu Dios nañ tu juañxidha'. Jiñ joot nañ ja aa'ñdhara' gu ja'tkam nam jax ja'k dai buiñor bax biiñak ka' gui' nat ji'k dñlh ja a'm ba ti tii, ba' bhai' ji machia' am na pui' ja'k jir silhkam nach jax ja'k tu jim. 2 Jum aa' na pu'ñi ja'k tu jimia' gu jaroi' na ba'x bhaai'n ka' na buiñor jimia' gu Dios na ba' gammiji buiñor bap tui'ka'. Gu Dios dñlh pu pui' tii bii'pi' dir nat ba' moo bap duu dhi oi'ñga'n na pu'ñi ja baidhika' gu ja'tkam gui' nam ji'k soi'm ilhdhai buiñor jum biiñkadai ti jii'ñdha'. Ba' dhi' pui' ji chu buusnia', na gu' gu Dios cham ji'xkat iata'. 3 Yammi pu duuk jix bhai' kach aagi'ñ na tu' pik aagit jup kai'ch bhaan gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ, nat gu' dñlh yammi pu dhuuk tu dai. Bhaan maat jachich jai' dhit nam jich aagi'ñ nam pu chu'm ki'n bhaan tu juan, dhi' nat tu' aañ jiñ a'm ji bii ip nañ pu tu duñia'. Nat gu' gu Dios pu chu'm ki'n jiñ dhaasak jiñ chia, dhi' nat bach boosolh nach mu ja'k ba bhichgit nach pai' gammiji git mi' pup jich chulhiñdha'. 4 Ba' aañ tum ua'ñxidha' bhaan dhi'ñi u'uan aap Tiito, nañ ja'p jum ilhii'ñ nap jir jiñ mar, nap gu' ja'xbui' pui'p jix biiñak buiñor guch Xoi'kam na jax aañ. Ba' moo gu Dios jich Gi'kora' gio guch Xoi'kam Jesus pix git jum a'm ti niidhidha' am nap ba' gammijix bhai'm taat ka'.

Gu Paablo na ba aagi'ñdha' gu Tiito na jax ja'k tu duñia' mi Kreeta

5 Jano' na ñich jax bhammi dir xim do'ñchok Kreeta, jup xim tiidak jañich nap aap ba'r di' ka' nap ti tiimo' nat ji'k tu' tu bii nach jax ka tu bua't. Gio ba' nam pai' jax jum jumpa'n guch Xoi'kam jii'gi'ñdham, saak jap ji'ma'n nai' ja darsa' gui' nam tu ja a'gi'ñdha' nam jax ja'k mi' pui' ji-imda' gammiji. Gio nar mi' kam ka' ja bui gui' am gu jaroi' nap daasa', gam na

mui' tanoolh ba ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. 6 Gu jaroi' nap daasa', jum aa' na joidham jir jix bhai'kam ka', nam cham ji'x bhaamki'ñdha' gu ja'tkam. Gio ba' na maa'n pix ti bii'na' ka', pu daipu' gu jax chu'm na bii'ma'n jum tiimo' gu ubii. Gio gu maamra'n nam bii'x ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, cham tu' nam jax ja a'gada' gu ja'tkam nam jix buam tu jim gio nam cham tu' ka'm ti ni'i'ñ. 7 Na gu' gu jaroi' na tu ja a'gi'ñdha' guch Xoi'kam jii'gi'ñdham, dhi' gu Dios na bhaankam mi' pui' tu buada'. Pui' ku ba'm aa' na tu' ka'm ti niidhat mi' pui' jimda' na jax jix aa', na cham tu' dñlh pix xim joi'gi'nda', ni ku cham bhammukda', ni ku cham maimmukda', ni ku cham joojoi'ñdha' na ja giibda' gu jai', ni ku cham jix mai'chim ka' gu tuumiñ na ki'n jix chu saba'dam ka' gu tu' na pu cham tu' mim niñi'i'ñ buiñor gu Dios. 8 Gu ja'pji ja'kbui' kat nax bhai' ja buada' bii'x pix gu ja'tkam, jum aa' na joidham jix bhai' tiidai tibiaptuda' gu jaroi' na paxiaraidha'. Dai gux kii'p jum duukam na bhaan jum tukgi'ñka' nap tu buada', dñlh xim guguuxdhatgida' na mi' pui' jimda' xim ga'ngidhat na jax ja'k jix aa' gu Dios. 9 Gam na gammiji maa'n na jax mi' pui' tu daa'ñchu'nda' nat jax ja'k ba maat gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam na silhkam tu a'ga, na ba' gu' mi' dhir gammiji ja'k pu chu'm ja aa'ñdhat bhaan ja guguuxi'ñdha' gu jai', gam na ba'x bhai' ja aagi'ñdha' gui' nam maakam ilhdhat kēē gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam nam ba' mi' pui' jimia'.

10 Nam gu' mui'x jai'ch gui' nam maakam ilhdhat kēē gu ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, ja'p jum aa' am nam pui' mi' pui' tu daa'ñchu'nda' na jax gu bijik dir kam Israel kam, nam ja matgilhdhat gu a'aalh chichio'ñ nam kia'pix maaxilhidha' na ba' bhaan jix maati' ka' nam jir Israel kam ka'. Gam bii'x aixim tu'm nam tu a'ga na ni jaroi' kux maati' kēē na jax jir jum duukam, jai' dhit gu ja'tkam ja jii'gi'ñ am nam jax kai'ch. 11 Ja soo'mchulhdha' ap dhi' pu chu'm gu ja'tkam nam cham pu chu'm tu a'gada'. Bii'x mu ja'k ji ja kaajidha'm gu' nam ji'k maap jir jum oi'dhagam ka' no't maadi' ba iatgi mi' pai'

jax chu'm kiicham. Mi' dhir ba' bix maap aixim ba ja titdada' am na jax ja'k pu cham jir silhkam ka', nam jax dhui bhaan mai'chikda' pix ba' gu tuumiñ.

¹² Maadit gu mi' kam kat Kreeta nax chu matdagich, bix aixim tu'm tu ua'na. Ba' maa'n jix jai'ch gu u'uan nap jum kai'ch: "Gammiji pix iatda' am gu ja'tkam ya' oi'ñkam Kreeta, gam nam jix chu o'jo'n. Nam gè'gèr tu kua'da' dho gi gu' giilhim ji, daman ja'p tu jim am na jax gu ji'ngiarum nam mu ja'p jix jai'ch gampix." Gu mi' kam pix na ja aagit jup kai'ch gu ja'tkam. ¹³ Maaxik jir pui' dho nat jax tu ua'nak, sia xib pui' pui' ja'k tu jim am. Jix gi'm jix oo' ki'n jap xi ja aagi'ñdha' nam dai dhi' bhaan ti jii'ñdhat mi' pui' tu duñiidha' nach jax ja'k tu jim aach, na gu' dai dhi'r jix kii'p jum duukam. ¹⁴ Ni kum cham mi ja jii'gi'ñdha' gui' nam bijik dir kam bhaan tu daa'ñchugit tu a'ga, na gu' diilh pix nam jax ilhii'ñ nam pui' tu jim. Ja'p xi dhuukat am gui' na pik tu'r silhkam, silh pix nam ja chianda' gu ja'tkam nam pu duñia' sia ku ti cham jir silhkam.

¹⁵ Na gu' gu jaroi' na daix kii'p tum duu'nkam bhaan jurtika', bix jir jix kii'p tum duu'nkam ka' ip na ji'k tu' nai'x chu jai'ch. Gu' ji no' gu' pu cham ji'x ti jii'gi'ñ nax jai'ch gu tu' nar jix kii', dho pu cham ji'xdha' jai'chdhihia', na gu' dai pui' pix ja'k jum aa'nda'. Pui' na jax gui' nam cham ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam nam daix buam tum duu'nkam bhaan jujurtik. ¹⁶ Pui' xi kai'chit am nam mi' pui' jii'm na jax jix aa' gu Dios, gu' pix ji na gu' nam jax ja'k tu jim, pu dhi' bhaan jix bhai'x maati' nam ja'p xi dhuukat na jax pik ja'k jum aa' nam tui'ñgida'. Jix ja bhaamki'ñdha' am gu ja'tkam, gio nam cham ti jii'gi'ñ na tu' pik jir silhkam, ni kum cham ji'x iam xim gu'nguxi'ñ nam xip tu duñia' gu tu' nar jix kii'p jum duukam.

2

Gu Paablo na ba aagi'ñdha' gu Tiito na jax ja'k ja aagi'ñdha' guch Xoi'kam jii'gi'ñdham

¹ Ba' aap nap pai' dhuuk tu ja a'gi'ñdha' nap ja guguuxdha' guch Xoi'kam jii'gi'ñdham, dai gu tu' nar silhkam jap

bhaan titii'ñchokat tu ja a'gi'ñdha'. ² Gio gu chichio'ñ nap saak ja darsa' nam tu ja a'gi'ñdha' guch Xoi'kam jii'gi'ñdham, jum aa' nam jix gi'm tu a'gada' gio silhkam, gam nam tu' ka'm ja nii'ñdha' gu jai'. Xim ga'ngidhat am diilh nam jax ja'k mi' pui' jii'mda' na jax jix aa' gu Dios, gio nam gammiji bhaan tu daa'ñchugit mi' pui' jii'mda' dhi' nach tu' bhaan jix biiñak kat ti jii'gi'ñ. Gam nam jix chu joi'gi'nda', gio nam jix ñakoo'nda' gu tulhiiñara' nam ba' nakga' na pai' dhuuk ja daam ji jimia'. ³ Gio gu u'uub nap saak pui'p ja darsa' nam tu ja a'gi'ñdha' ip gu jai' u'uub, jum aa' sia nam pui' ja'k jup tu jimda' na jax jix kii' ka'm nii'ñ gu Dios. Cham jir am nam nai' bix aixim tu'm tu a'gidha' na tu' cham jir silhkam, ni kum cham jix buam ja a'gada' gu ja'tkam, ni kum cham jix maik ka'. Gu' ja'ppi nam jix bhai' tu jimda' nam ba' pui'p ji ja niidhat mi' pui'p tu daa'ñchu'nda' gu jai'. ⁴ Xi ja aagi'ñdha' ap nam xix ja da'dat gammiji gu ja bipna' gio gu ja maamar. ⁵ Diilh jam pui'p xim ga'ngidhat nam jax ja'k mi' pui' jii'mda' na jax jix kii' ka'm nii'ñ gu Dios, nax u'uañ jup tui'ñgida' gammiji gu ja i'ii'mda'. Gio nam jix bhai' tu bua't mu ja'p ja kiikia' am, gio nam jix chu joi'gi'nda', gam nam jix ja kè'kè't gu ja bipna'. Pu'ñi ja'k jum aa' nach tu duiñchu'nda' na ba' cham jaroi' buam a'ga' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios.

⁶ Ba' aap diilh jup xi ja guguuxdhatu'nda' gu biipibop nam gammiji diilh xim ga'ngidhat nam jax ja'k mi' pui' jii'mda' na jax jix aa' gu Dios. ⁷ Na gu' aap ja'p ji buusanda' nap jir ja booi' ka', nam gu'm niidhat nap jax ja'k tui'ñgida' mi' pui'p tu daa'ñchu'nda'. Ba' nap pai' dhuuk tu ja a'gi'ñdha' nam jax ja'k tui'ñgida', jix gi'm nap pu ja titdada', cham tu' jaaxmada' bhaan. ⁸ No'ch bix pui' tu duiñchu' dhi' nañ ji'k jax kai'ch, cham jaroi' buam jich a'gada', nam gu'ch nii'ñdha' nach jix bhai' tu jimda', jix xi'iraam jum aagat jich ñii'ñdha' am pix.

⁹ Ba' gu tujuandam nam pui'p ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, xi ja aagi'ñdha' ap nam cham jax ji kai'chit mi' pui'p xi dhuñiidhat gu tu' na ja chianda' gu jaroi'

nam tu juañxi'ñdha'. Na gu' cham jir am no'm jix bhaakut pix tu' kai'ch tu' na ja chi-anda', jir jix bhabhai'kam ka'm pix buiñor. ¹⁰ Gio nam cham ti ñxi'ñdha', ba' dhi' bhaan bhai' ji machia' am gu ja'tkam na gu Dios jix bhaai' na pataasa' gu ii'mdaga'n gu jaroi' no't soi'm ilhdhak buiñor mi' pui' ba jii na jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ, ja'p na jax aach nat bach boosolh nach mu ja'k ba bhichgit nach pai' gammiji git mi' pup jich chulhiiñdha'.

¹¹ Nat gu' gu Dios maaxik xich joi'mdak jich chii, pui' kuch ba' ti jii'ñ na gu Dios pui'x joi'mdaip tii'gi baabu' gu jaroi' bhaan dir gu boi na mu ja'k bhix na pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha', dai pix no't soi' bam ilh buiñor. ¹² Ba' pui' nat jax xich joi'mdak jich chii, pu'ñip jum aa' nach mi' pui' jimia' na jax jix aa', nach cham tu' kap tu buada' gux buam jum duukam na tu' dhi oi'ñga'n jich aagi'ñ, dai gux kii'p jum duukam pix nach bhaan bach chukgi'ñka'. Diih jach xich ga'ngidhat na jax jir joidham, gio ba' nach soi'ch ilhdhat dai gui' ti'ñchoka'. ¹³ Pu'ñi ja'k jach tu duiñchugit jix bhai'ch chaatit niirada' gu Dios jich Xoi'kam na gio bhai'p jim jix io'm g'e'kam ki'n giox abhaar bhaan. Na gu' dhi'r di' nat jich boosolh mi' dhir bhaan gu boi na mu ja'k bhix nach pai' gammiji git mi' pup jich chulhiiñdha', na gu'x io'm jir g'e'kam. ¹⁴ Guch Xoi'kam diih jum do'ñcho na mit mua nat ba' pu duuk bii'x jich uañchuda guch ua'tulhdhara' nach a'm jup tu't jano' nach chakui ti jii'ñdhat buiñor, ja'p ji buus nat jich boosgak ja'p ja'k jich chuttu mi' dhir na pai'x chu ua'tulhdhix. Ba' aach diih xich guguuxdhai mi' pui' ba jimia' na jax jix aa', dai gui' buiñor pix ja'k jach bap tui'ñgida'.

¹⁵ Ba' aap mi' dhir pu'ñip ja aagi'ñdha' guch Xoi'kam jii'gi'ñdham, bii'x aixim jap bhaan xi ja guguuxi'ñdha' nam jax ja'k mi' pui' jii'mda'. Ja ñioki'ñdha' ap no'm jai' cham mi' pu bua, nap gu' ja'p ji buusanda' nap aap jir g'e'kam ka' ja bui. Cha'p gan ja do'ñchoka' nam tu' pix jum ilhii'ñdha'.

3

Gu Paablo na ba aagi'ñdha' gu Tiito na jax

ja'k jum aa' nam tui'ñgida' gui' nam ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam

¹ Gammijip ja ti'ñchoxi'ñka' guch Xoi'kam jii'gi'ñdham nam tu' ka'm ja niidhat gu g'e'g'er kam jix kakai' ganai' bii'x aixim nam tu' ki'n tu daraa, xix ja k'e'ket am jax ñam kai'chdha'. Bii'pi'm jup xim ga'ngada' no' moor jix kii'p jum duukam gu tu' nam ja chianda' gu g'e'g'er kam. ² Cham jir am nam buam ja a'gada' gu ja'tkam, ni kum cham bhaa'mna' ka', jix chu joi'gi'nda'm pix. Pui'm ja'k tu jimda' nam jax ja'k jix maatit ja ni'ñdha' gu ja'tkam nam soi'm ilhii'ñ ja jujur am bhaan.

³ Pui' dhor tu'm kat ich ji bii'pi' dir nach chakui ti jii'ñdhat buiñor guch Xoi'kam, bii'x aixim tu buada' ich na tu' cham jir kii', nach gu' pu cham tu' ka'm ni'ñdha' gu Dios, ja'p ji buusanda' pix nach jir tujuandam tugi'ñ ka' gux buam jum duukam. Mai' suulhgix kat ich tu' silhkam ki'n, dai nach xich jii'gik ka' tu' na pix bhaan nach jax dhuix bhaak ka'. ⁴ Ba' aach na chich ji'k buiñor soi'ch ilh, gu Dios xich joi'mdak jich chii'gik jich boosolh mi' dhir bhaan gu boi nach pai' bhaan mu ja'k ka jii'mit nach pai' gammiji git mi' pup jich chulhiiñdha'. ⁵ Ba' cham tu' na chich moo tu' g'e'kam ki'n jix bhai' duiñ gu Dios kut ba' xich joi'mdak jich boosolh mi' dhir nach pai' ja'k jich chulhiiña' git, gu ja'ppi diih pix nat xich joi'gilh. Uana bii'x guch ua'tulhdhara', ja'p ji buus nat jich bopko suudai' ki'n nach jix i'kora' kat, gio na chich panaas kia'pix ba maaxir. Ba' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda' nat jich a'm jum tajaa, dhi' pui'ch jurtu'nka' nach jix mat ka' na tu'r jix kii'p jum duukam nach ba' mi' pui' jii'mda'. ⁶ Ba' diih pix gu Dios jich palhbui'ñ bhaankam guch Xoi'kam nat ba'x io'm g'e'ch a'm tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda'. ⁷ Ba' mi' dhir dai nach ba jimia' nach gammiji buiñor bap tui'ka' nach jax ba' tu'm tii niira xib, nat gu' bach uañ guch ua'tulhdhara' nat xich joi'mdak jich chii.

⁸ Ba' aañ jix aa' nap gammiji dai dhi' bhaan tu a'gada' ja bui guch Xoi'kam jii'gi'ñdham nam ba'x kii'p jum duukam bhaan jum tukgidhidha' nam jup tu duñiidha'. Na gu' dhi'r jix kii'p jum

duukam, jaroi' na pix palhbui'ñchu'nda' na jax ja'k mi' pui' jimda'. ⁹ Cha'p tu'p jum buixi'ñdha' no'm jai' dhit bhaan ñiokbo gu tu' na pu cham tu' mim nini'ñ, pui' na jax no'm bhaan tu a'ga gu bijik dir kam sapooki'ñ nam jax tu jimdat guch bopxi kat, na gu' dhi' bhaan pix jix bhaak ka' am bhaan ji chu a'gat na jax tu aagix nat tu ua'nak gu Moisees. Gu' dhi' cham tu' kam aa' xib, pu cham jañ maat nam jax kai'ñkam pui' ja'k tu daa'ñchu'.

¹⁰ No' jaroi' maadit mi' pai' maakam ja aagi'ñ guch Xoi'kam jügi'ñdham, dilhkob jap xi baidhai xi chu a'gidha' na cham jir am na jax ja'k tu jim. Ba' no' cham jum jügi'ñ, ja'p jap tida' na buusnia' mi' dhir ja bui guch Xoi'kam jügi'ñdham, cham tu' na mi' oirit maakam ja aagi'ñdha'. ¹¹ Na gu' no' cham jix jum kekée nap jax tii titdada', dhi' bhaan jix mat ka' ap na cham jixkat mi' pui' ka jimia' na jax jir silhkam, diilh ba' gu ua'tulhdharga'n tulhiiñchuda'.

Gu Paablo na ba aagi'ñdha' gu Tiito na jik tu' jax dhuñia'

¹² Aañ mum joochxidha' gu Arteemas piam gu Tiikiko nam a'mkam mi' ka oirida' nap aap yamm ka jimia' Nikoopolis nap bhañ chi'mira'. Xim gaaga' ap nap jax dhui mi'p tui'ka', nañ gu' aañ mi'x buusaidham gux jüp na ba miamlhim. ¹³ Aap ba' xi palhbuidha' gu abogaa'n Seenas gu tu' na a'miram jum aa'nda', gio gu Apoolos. Sia tu' nap bhaan pui' pup jum duuka'p ki'n xi ja palhbuidha', na gu'x io'm jum aa' na jaroi' ja palhbuidha' na ba' cham tu' ja a'm jum aa'nda' nam nai' ja palhbuidhim guch Xoi'kam jügi'ñdham. ¹⁴ Xi ja aagi'ñdha' ap guch Xoi'kam jügi'ñdham na pui'p jum aa' nam ja palhbuidha' tu' na pix ki'n nam ba' pui' maachidha'. Na gu' pu'ñi jaroi' na pix bam aa'nda' nam palhbuidha' guch Xoi'kam jügi'ñdham.

Gu Paablo na pui' ba tida' gu Tiito na bhaankam xi ja ñio'kdha' guch Xoi'kam jügi'ñdham

¹⁵ Bix ya' dir mu tum guguuxi'ñ am guch Xoi'kam jügi'ñdham nam jik ya'ñ bim Jup tu'ii'. Aap ba' mi' dhir gammiji ja'k pui'p xi ja tida' gui' nach maap jix biiñak guch

Xoi'kam nach aach ya' dir mu tu ja guguuxi'ñ. Ja'pni ku ba' gu Dios jich Gi'kora' pix git jam a'm ti niidhidha' gammiji bix ji'ma'n aapi'm.

GU UA'NA'N GU PAABLO NAT TU UA'ÑXI GU PILIMOON

Gu Paablo na ba ñio'kdha' gu Pilimoon

¹ Aañ Paablo nañ pu kai'ñkam kuup nañ buiñor ti jüigi'ñ guch Xoi'kam, tum ua'ñxidha' iñ bïima'n guñ jaduun Timoteo aapi' Pilimoon nach joidham xim kügalhi'ñ, nap gu' pu chu'm ka'm jup tu juan na jax aach. ² Bïix jañ tu ja ua'ñi'ñ gui' nam mi'm ki'aam maap jum jumpadat daan guch Xoi'kam, pui' na jax gu Aapia gio gu Arkiipo nach maap jich dhakoo'ñdhatu' nach jax ja'k mi' pui' jïim na jax jix aa' guch Xoi'kam. ³ Ba' gu Dios jich Gi'kora' bïima'n guch Xoi'kam pix jam a'm ti niidhidha' am na pim ba'x bhai'm taatit tu oi'ñka' bïix ji'ma'n aapi'm.

Gu Paablo na ba aagi'ñdha' gu Pilimoon na joidham jix chu joi'mdat jix bhai' ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam

⁴ Aañ gammiji taxchaabgi'ñ gu Dios nañ jim ti'ñchoi jano' pik nañ pai' dhuuk tu daanda' buiñor, ⁵ nañ gu' pui' tē kēē nap sap joidham jix ja joi'mdat jix bhai' ja bua bïix guch Xoi'kam jüigi'ñdham na pim ji'k maap jum jumpadat daan gu Dios, gam nap sap tu' silhkam ki'n ti jüi'ñdhat buiñor jix biiñak guch Xoi'kam. ⁶ Ba' aañ tu daan buiñor gu Dios jum a'mkam nax io'm jum makia' gu matda' nap ba'x bhai' machia' bïix nat tu'ch a'm ji bii bhaankam guch Xoi'kam, nap gu' aap pu chu'm jup tu a'ga nach aach jax chu'm bhaan ti jüi'ñdhat jix biiñak kat mi' pui' jïim. ⁷ Joidham jix bhai'ñ chaat iñ ba' nap jix ja joi'mdat jix bhai' ja bua guch jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, joidham jiñ guguux jañich na ñich pui' ti kai. Cham tu' bhaan jax kam aa' am ip sap ba' bïix guch Xoi'kam jüigi'ñdham na pim ji'k maap jum jumpa'n, na mit gu' ba maat na tu'r jix küip jum duukam.

Gu Paablo na pui' ba tïda' gu Pilimoon nax bhai' aichdha' gu Oneesimo na mu joochxidha'

⁸ Ba' sia kuñ moo ti ja'p ji buusan nañ jir gē'kam nañ jir nobii'ñ guch Xoi'kam, ba'x bhaaigit nañ jix gi'm jix oo' ki'n tum chiñia' jax ñañ ilhii'ñdha', gu' ji nañ gu' aañ dïil cham pui' ilhii'ñ. ⁹ Xim joi'mdat soi'ñ ilhdhat jañ pix pui' xim tïdam, aañ Paablo nañ bax maat na jax ja'k jix bhai' ji chu buusnia' nap pu tu duñia', nañ gu' aañ mi' dhir ba jim, jagi'kat jañ jup jum titda. Ba' pu kai'ñkam ya' kuup iñ nañ ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam. ¹⁰ Aañ bhaankam ñiok gu Oneesimo nat ii'mda' bhaan ja'p ji buus na bar jiñ mar, nat gu' ba tu maat gux küip jum duukam nañ tu a'gi'ñdha' ya' pui' nañ ji kuupich.

¹¹ Bïipi' dir gu Oneesimo cham tu'x küi' tujuandam buus jum bui. Xib jix küi' tujuandam ba buus na ba' bïix gook bar jich chujuandam tuk ka', aap gio aañ. ¹² Ba' xib jañ miji xim joochxidha' ip gio, pui'p ja'k ilhdha' na panaas aañ pix jir gui' ka' na bhammi ba aaya'. ¹³ Aañ tiix aa' nam a'mkam ya' daakat jiñ palhbui'ñdha' git bïix aixim na tu'ñ a'm jum aagidha', na gu' aañ dïil cham bhaai' nañ tu' jax duñia' nañ kuup pu kai'ñkam pix nañ tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñi'look na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam. ¹⁴ Gu' ji na gu' cham jir am pui' nañ jax ilhii'ñ aañ, pui' kuñ ba' mum kēkēē nap ba' aap dïil jiñ aagi'ñdha' no'p pui'p ilhii'ñ nañ jax kai'ch. Ku gu' cham tu' ji na moo nañ jum chianit jup kai'ch, gu' ja'ppi aap dïil no'p pui'p ilhii'ñ. ¹⁵ Ja'p ji buus nat pu kai'ñkam pix mi' dhir jum o'ñxidhak mai' mii ji'k tanoolh gu Oneesimo na ba' mi' dhir na gio mup aaya', gammiji jum bïim pu bap tui'ka'. ¹⁶ Ba' pui' pix ja'k jap jup ba ilhdha' na jax gu jai'ch jaaduñ jich Xoi'kam bhaan. Jix joi'mdat jap ñii'ñdha', cham tu'p pui' ja'k ka ilhii'ñdha' na jax bïipi' dir nap tujuandam ki'n ka bia'ka' pui' cham ji namkidhat. Jix kügalhi'ñ iñ gu' aañ. Aap jum a'm jum aa' nap jix io'm jix dha'ram ilhii'ñdha', cham tu' pui' na aañ, na gu' bar jix küi' maa'nkam, gio na pui'p bar jum jaduun na ba ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam.

¹⁷ Ba' nañ jax ba kai'ch, pui'p ja'k ilhdhai aichdha'm ki'aam na panaas aañ pix jir gui' ka', no'p dho ji pui'ñ ilhii'ñ nañ aañ

jir jum jaduun jich Xoi'kam bhaan. ¹⁸ No't tu'x buam jum duiñ, piam ku tu' bhaan jum ua'tu'n, jiñ aagi'ñdha' ap nañ aañ jum namkidha'. ¹⁹ Silhkam jañ jum namkidha', cham tu' nañ pui' pix kai'ch. Aañi' Paablo nañ ya' tu u'uan dhi u'uan ta'm bhaan ya' pui' kai'ch. Sia ku gu' aap ja'p ji buusan nap jix io'm gē'ñ ua'tu'n, cham tu' ja'xbui' nañ ji'x jum chian nap puñ dhuiñdha' xib, ku gu' nañ gu' aañ dhi' bhaan cham tu'p kañ buixi'ñ. ²⁰ Ea nap pu duñia'ñ jaduun jich Xoi'kam bhaan. Soi'ñ ilhdhat jañ pum titda nap iam puñ dhuiñdha' nañ jax jum titda, nap gu' bax maat na jax ja'k jum aa' nach pu duñiidha' no'ch ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Dhi' bhaan jap xiñ guguuxdha' nañ cham jax jiñ aa'nda'ñ jur am bhaan, nach gu' pu kai'ñkam bar jich jajaa'nnim jich Xoi'kam bhaan.

²¹ Jix maat iñ jiñ jur am bhaan nap mi' pui' tu duñia' nañ jax jum titda, pui' kuñ ba' mu tum ua'ñi'ñ. Jix maat iñ nap jix io'm jix bhai' mi' pu duñia', cham tu' pui' nañ jax jum aagi'ñ. ²² Gio ja'p jañ jup xim tiidam nap mi' dhir jix kii' xi chuñ dhuiñdha' mi ja'p pai'm ba'gir nañ mi aaya', na ba' gu' no't jotmoda' ma aa gu Dios nañ mu jam ti'mira', bax maati' ka' nañ pai' aaya', na pim gu' pui' ja'k soi' titda gu Dios.

Gu Paablo na ba tabuimgidha' gu Pilimoon

²³ Ya' dir mum ñio'ki'ñ gu Epaapras nach maap kuup pu kai'ñkam pix nach buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam. ²⁴ Bix gu Maarkos ya' dir mum ñio'ki'ñ, gio gu Aristaarko, gio gu Deemas, gio ba' gu Luukas, nam pui'p jiñ palhbui'ñ nach bhaankam tu juan guch Xoi'kam.

²⁵ Ba' guch Xoi'kam nar gē'kam pix jam a'm ti niidhidha' gammiji bix ji'ma'n aapi'm.

**GUX BHAI'M KAI'CHDHAM
ÑIO'KI'Ñ GU DIOS NA MIT TU
JA UA'ÑXI
GU ISRAEL KAM JA'TKAM
NAM TI JHGI'ÑDHA' BUIÑOR
GUCH XOI'KAM**

Guch Xoi'kam na pui'p jir tu'm na jax gu Dios

¹ Bijik mui'kim bha ja ñio'kdhak gu Dios bñix aixim ja'k gui' nam ji'k bhaankamu'n tu a'gat gu ñio'ki'ñ, jai' tñtki' cha'm, jai' ba' maaxik ja bui jim maaxdhai. Gui' ba' mi' dñir bha ja'k jup ja mattu'nka' am guch bopxi kat nam jax ja'k tui'ñgida' bñix ji'ma'n. ² Ba' aach xib dai guch Xoi'kam jup jich mattu'n na jax ja'k jix aa' gu Dios nach tui'ñgida' bñix ji'ma'n, pui' ba' nat jax ja'k xi chu daasak na jax ya' xi oilhimik. Dhi' pñx jir di' gui' nat jaroi'p duu dhi oi'ñga'n gio dhix dhaam bhaankamu'n gu Dios. Ba' bñix na ji'k tu'x chu jai'ch jir tu gui' ga'n xib, nat gu' bñix bhaan ji chu bii. ³ Ba' xib jix bhai' bax maat ich na jax jir tu'm kam gui' na pui' tñi' Dios nar jich Gi'kora', nach gu' bax maat na jax jir tu'm kam gu Maraa'n. Na gu' gu Maraa'n jich Xoi'kam pui' pñx jup jir tu'm na jax dñilh gu Dios, ja'xbui'p jir gñ'kam, gio na ja'xbui' bñxchu'p jix chu aichu'n. Dhi' ba' xich joi'ndak mach palh-bui nach jax ja'k cham mai' suulhgix ka', tñi' nat bha jimñik jich a'mkam muu kuruus ta'm na ba' pu'ñi duuji tu namkix ka' guch ua'tulhdhara'. Mi' dñir ba' pu jii ip gio jix dhaam, bhammi ji dhaibu sonpan gu Dios kñi'n dir ja'k.

Gu Maraa'n gu Dios nax io'm jir gñ'kam, cham tu' pui' na jax gu noonbi'ñ

⁴ Guch Xoi'kam gui' nar Maraa'n gu Dios, jix io'm jir gñ'kam, cham tu' pui' na jax gu noonbi'ñ, nat gu' dai gui'x io'm gñ'kam ki'n dai gu Dios, cham tu' pui' nat ji'x gñ'gñrkam ki'n ja darai gu noonbi'ñ. ⁵ Nat gu' gu Dios cham pai' dhuuk maa'nnim jax tñidak maadit gui' nam ji'k jir noonbi'ñ ja'p na jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ mi' na pai' tu ua'ñix, na ja'pni mui' ji kiksa:

Aap jir jiñ mar,

gñ'kam ki'n jum a'm ba ti niidhim iñ.

Aañ jir jum gi'kora'.

Ni ku cham pai' dhuuk jax kai'ch na maadit gui' nam jir noonbi'ñ aagit jup kai'ch na jax jup jum kai'ch jumai kap gu ñio'ki'ñ na ja'pnip jum kai'ch:

Aañ jir Gi'korga'n ka',

gui' ba'r jiñ mar ka'.

⁶ Ba' jano' nat pai' dhuuk ya' ai dhi oi'ñga'n bhaan gu Maraa'n jich Xoi'kam, jup ja titda bñix na ji'k noonbi'ñ, pui' na jax jup ba tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ nap jum kai'ch:

Tu daanda' pim buiñor guñ mar bñix na pim ji'k jir jiñ ñoonob.

⁷ Ba' jumai kap ja'pnip tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios na bhaan tu a'ga gu noonbi'ñ:

Jix bhaai' nañ jibñilh jup ja duñia' dhi' nam ji'k jir jiñ ñoonob no'ñ xi ñhii'ñ,

jai' ba' tai.

⁸ Gio ba' jumai kap ja'pnip jum kai'ch gu ñio'ki'ñ na gu Maraa'n jich Xoi'kam aagit jup kai'ch:

Aap gammiji pur Dios sia nar pai' dhuuk, cham pai' ju'ka' nap jir gñ'kam.

Jix bhai' ti silhka'n ap na jax pñk ja'k jum ko'raar aap dñilh.

⁹ Jix kñgalhi'ñ ap gui' na ji'k tu'r jix kñi'p jum duukam,

gui' ba' na ji'k tu'r jix buam jum duukam cham kñgalhi'ñ ap.

Pui' kuñ ba'p kai'ch nap aap pui'p jir Dios ja'p na jax aañ,

na ñich gu' pu chu'm ki'n jum a'm ti tñi.

Ba' xib dai nap joidham gñ'kam ki'n jix bhai' bam taat, cham jaroi' pui'.

¹⁰ Gio ba' moo jumai kap ja'pnip jum kai'ch gu ñio'ki'ñ na sia guch Xoi'kam aagit jup kai'ch:

Aapi' Dios jiñ Gi'kora',

bñxchu'x aichu'n ap nap pu tu duñia' gñ'gñrkam jup tum duu'nkam.

Tñi' na pich jup duu dhi oi'ñga'n bijik na chakui jai'ch kat,

sia dhix dhaam japich bñix jup duu.

¹¹ Ba' aap gammiji pux jai'ch ka'ñ Gi'kora', cham tu' pui' na jax dhi oi'ñga'n gio dhix dhaam na pich jup tu duu, na gu' alhio pñx yax chu jai'ch ka'.

Na gu' dhi' cham xiim kikhli'ñchaisai' jim
xichui'dha',
ja'p na jax gu tu' jannulh na kilhii'ñchaisai'
ji saaskia'.

¹² Nap gu' aap bix tu kuugalhdha' ya' dhi
oi'ñga'n,
ja'p ji buusnia' na jax no' pich ba nansapa
gu jax chu'm jannulh,
piam pui' na jax gu jaroi' no't jai' ba tim tii'
gu jajannulhi'ñ xixiibkam,
ba' dai na mai' ba tu iabo' gu kikhli'ñga'n.
Aap pu'ñip tu dooda'ñ Gi'kora' ya' dhi
oi'ñga'n gio bha'ñi ja'p jix dhaam,
na gu' kai'ñkam alhio pix yax chu jai'ch ka'.
Dai aap ji nap ba' gammiji duakat pux
jai'ch ka',
ni kup cham pai' dhuuk jum pataasa'.

¹³ Gio jumai kap pui'p tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ
gu Dios nat sap gui' cham pai' dhuuk
maa'nnim jup tidad maadit gui' nam jir
noonbi'ñ:

Ya'ni kii'n dir jiñ xanoop jap ka xi dhaibu'
nañ aañ ka xi ja tulhiiñchuda' gui'
nam xim bhaamki'ñ.

¹⁴ Nam gu' gu noonbi'ñ gu Dios jir ja'ppix
tujuandam tugi'ñ, ja'pni pix jir tuutu'm
am na gu jibiih, na tu ja chianda' pix.
Pui' na jax na bha ja jootosda' ya ja'p ja
bui gui' nam ji'k ti jii'ñdhidha' buiñor guch
Xoi'kam nam ja nuuka'nda' na ba' cham
jax ja dooda' gux buam jum duukam.

2

*Na jax ku ba'm aa' nach jix bhax mat
ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios na bhaan tu a'ga guch
Xoi'kam*

¹ Ba' dhix bhaxim kai'chdham ñi'look na
bhaan tu a'ga guch Xoi'kam na mit ba tuch
a'gi, jix io'm jich a'm jum aa' nach tu'
ka'm niidhat mi' pui' jiiimda' na jax jum
kai'ch, cham tu' nach gampai' pix ilhdhat
ja'p xi dhuukat, nach ba' cham gama ja'k
pix bhichgida' na pai' ja'k jir tu tulhiiñara'
no'ch ja'p xi dhuukat. ² Na gu' kai'ñkam
dhi'x io'm jum aa' nach tu' ka'm ni'ñdha',
tii pik aa na mit gu' ja tulhiiñchudak gu
bijik dir kam jich bopxi kat na mit cham
tu' ka'm tii'gik na jax tii tu daaxix ka' gu
ñio'ki'ñ gu Dios na mit ja aa'ñdhak gui'
nam jir noonbi'ñ pix, nam cham tu'x io'm
jir g'e'g'kam. ³ Gu' gi ba' dhix bhaxim

kai'chdham ñi'look na xib ya ja'p tum
a'gichu', nat diih bha jimik guch Gi'kora'
maa'nkam jup jum duuk ya' xi chu daasak
na jax ja'k tu aagix ka' jich bui, ¿cham aa
gu'x io'm jum aa' nach bix jich jujur ki'n
ti jii'ñdhai buiñor mi' pui' ba jimia'? Na gu'
no'ch aach ja'p xi dhuukat cham ti jii'gi'ñ
nat tuch uañ nach jix u'ua'tulhdhix kat, am
ti'ñchoka' ich nax io'm jich chulhiiñchuda',
na gu' dhi' cham tu'r jaaxmada', ni ku
cham tu'r iatda'. Gu' dhi' matgam maaxik
k'e'jimik am ji gui' nam maap oipimik jano'
guch Gi'kora', jix maadit jam ba' mi' dhix
bha ja'k pui'p ba tuch a'gi'ñ. ⁴ Gio gu'x
bhax maati' na silhkam jir di' gu Dios na
ya' oilhimik jich bui, na gu' bixchu'p tu
buimik jix bhaxim duukam nach tu' cham
ji'xkat pui' ti niidhat. Sia xib jix bhaxim nach
bhaankamu'n gui' jix bhaxim duukam jup
tu duña' nach ji'k ba ti jii'gi'ñ buiñor, sia
ku cham ya' kap tu'ii' jich bui, nat gu'
xich chajañdhak gux Dhuudu' kam jix Uañ
li'mdaga'n na ba' pui' ja'k jich jurtudidha'
nach ji'k tu' jax dhuña' bhaankamu'n bix
ji'ma'n.

*Guch Xoi'kam na pui'p jir tu'm na gu
ja'tkam*

⁵ Bijik nat jax jup duu gu Dios dhi
oi'ñga'n, cham tu' gu noonbi'ñ ya' tu daam
kika'm git. ⁶ Jumai ji, na gu' ja'pnim kai'ch
mi' pai' u'uan ta'm na tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ:
¿Tu'p ba' pik moop ilhdhat gu maa'nkam
ku pich ba' tii' g'e'kam ki'n daasak ya'
dhi oi'ñga'n?

Pur cham tu' gu' tii.

⁷ Tii' na pich gu' bix tii tu iimchudak na
pich ji'k tu'p tu duu ya' dhi oi'ñga'n,
sia ku gu'r ja'ppix maa'nkam,
pu cham iam pui'p jir tu'm kat gu' na jax
gui' nam jir jum noonob.

⁸ Bix tii tu daam kikat na ji'k tu'x chu jai'ch,
na pich gu' tii' g'e'kam ki'n daasak.
Dho jaiñ, maaxik dhor pui' na jax bam
kai'ch mi' u'uan ta'm nat tii bix tu iimchu-
dak gu Dios gu biipi' kam maa'nkam nar
jich boxii kat gui' na ji'k tu'x chu jai'ch.
Gu' ji nat gu' cham pui' ji chu buus, nat
gu'm ua'tulh. Ba' xib cham ka bhaxim nach
tu daam kika' ya' dhi oi'ñga'n. ⁹ Pui' kut
ba' bha joot gu Maraa'n jich Xoi'kam na

ya'ch a'mkam mukia' na ba' pu'ñi duuji tu namkix ka' nach ba' cham ka u'ua'tulhdhix ka', nat gu' gɛ'kam ki'n xich joi'gilh gu Dios. Saak ba' nat ya' dir bhammi ai jix dhaam, pu gɛ'kam ki'n dai guch Gi'kora', nat gu' pui' tu kuugalh nat ji'k jax tɪdak bha joot. Sia ku gu' na jax ya' xi oilhimik, jir ja'ppix maa'nkam kat na jax aach, ni ku cham pai'r gɛ'kam kat ya' dhi oi'ñga'n, xib gu'x io'm ji na gɛ'kam ki'n ba daa.

¹⁰ Gu Dios bɪx jup tu duu na ji'k tu'x chu jai'ch bɪx kap nat tu' ilh dɪilh, na jax bar tu gui' ga'n ba' gu xib sia nar tu'. Ba' tiix aa' na gu ja'tkam nat jup ja duu bɪx dappaam bhammi aaya' am git jix dhaam na pai'p tu'ii' nam bar maamra'n ka', na gu' tiix ja joi'gi'n, na ba' bɪx jai' ja a'm jup tu bi'ya' gui' na ji'k jir tu gui' ga'n. Ba'm aagat na pu'ñi maadit bha jootsa' bhammi dir jix dhaam, nat jax bhai' ba joot ba' gu Maraa'n jich Xoi'kam. Ku gu' pui' ja'k duuji gu Dios na pui'p xim tulhiiñdha' gu Maraa'n ya' dhi oi'ñga'n nam jax jum tulhiiñ gu ya' kam ja'tkam, na bhaan matgilhia' no't moo cham jum o'jolhdhak pu maa'n jimdam jum ua'tulh, na sap ba' no't cham jum o'jolhdhak jum ua'tulh, mi' dhir jix bhaai'n ka' na ja a'mkam mukia' bɪx gu ja'tkam. ¹¹ Ba' gui' nam ji'k ti jii'ñdhat buiñor guch Xoi'kam mi' pui' ba jii'm na jax jix aa' guch Gi'kora', pui' bam tiiti' am nam jir maamra'n gu Dios, pui' ip na jax guch Xoi'kam gui' nat tu ja namkix gu ja ua'tulhdhara' nar Maraa'n gu Dios. Ba' cham pai' jax ilhiiñ guch Xoi'kam sia ku ja-jaa'nni'ñ ja iim gu ja'tkam nam ba ti jii'gi'ñ buiñor, na gu'x maat nam gui' pui'p bar maamra'n gu Dios na jax dɪilh. ¹² Pui' tu ua'ñix gu' gu ñio'ki'ñ gu Dios mi u'uan ta'm, jup jum kai'ch:

Ja aagi'ñdha' iñ guñ jaaduñ nap jax jir tu'm kam jiñ Gi'kora',
ja bɪm jañ jup jum laala'ñxi'ñdha' gu al-abaa'n mu nam pai'm jumpadat tu daanda' aap jum bui.

¹³ Gio ba' moo ja'pnip jum kai'ch:
Aañ dai guñ Gi'kora' pix buiñor jix biiñak ka'.
Gio ba' moo ja'pni ip:
Ya' ja bɪm oiri iñ guñ jaaduñ nam pui'p jir maamra'n gu Dios nam bañ kaichu'.

¹⁴ Na gu' guch Xoi'kam jir maa'nkam kat jano' na ya' xi oilhimik, pu chu'm kat ip gu tukga'n na jax gu aach jich chutku', gio ti i'hir kat ip na jax aach. Ja'pni na jax ba' gu jaroi' no' gook tu maamar, na gu'r maa'n nam jax chuutu'm ka' bɪx gook, pu'ñi ip guch Xoi'kam. Cham tu' na pim jax jum aa'nda' nar maakam tu'm kat, na gu' dai pu'ñi ja'k jix bhaigit na duuji jich a'mkam mukia' na ba' mi' dhir ba mai'chia' gu ja'ook gui' na jaroi' giilhim xich bhaamkidhat mu ja'k xich bhiichdhak kat na pai' giilhim jir tu tulhiiñara'. ¹⁵ Ba' xib joidham jix bhai'ch chaatit jix jikgim bap tu'ii' ich, nat gu'x bhai' ba duu guch Xoi'kam nat xich joi'ndak mach palhbui nach jax dhui cham mu ja'k ka bhiya' na pai' giilhim jir tu tulhiiñara'. Xib cham tu' ka totdon ich, nach gu' bax maat nach jix dhaam ja'k ba bhiichu'. ¹⁶ Nat gu' guch Xoi'kam pu kai'ñkam pix bha jii ya' dhi oi'ñga'n nat bha ja palhbuidham gu ja'tkam nam jir bopxi'ñ gu Abraam, cham tu' gui' nam jir noonbi'ñ gu Dios. ¹⁷ Ba'm aagit na pu chu'm jup jum duñia' na jax gu ja'tkam ya' kam dhi oi'ñga'n, na ba' mi' dhir bax bhaai'n ka' na ja palhbuidha' nam jax dhui cham mai' ka suulhgix ka'. Pui' kut ba' maa'nkam jup jum duuk ya' ɛɛk jich bui, ba' ya'm makgirta jich a'mkam na ba' pu'ñi duuji tuch uañdha' gu Dios bɪx guch ua'tulhdhara', nat gu'ch a'mkam ba muu guch Xoi'kam. Dhi'r di' ba' xib gui' nach a'mkam ñiok buiñor gu Dios, na pui' ti'ntu'nda' gammiji na tuch uañi'ñka' guch ua'tulhdhara' nach gammiji pix jich ua'tulhi'ñ. Pui' ji buusan na jax gu ja gɛ'kam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop tu ja daañxi'ñdha' gu ja'tkam gio nam ja palhbui'ñdha' nam tu daanda' buiñor gu Dios, na joidham jix chu joi'gi'n. ¹⁸ Ba' jano' na ya' xi oilhimik jich bui guch Xoi'kam, pui'p jum tulhiiñaimik nach jax jich chulhiiñ aach xib. Mui'kim ti ji ma'iich gu ja'ook na sap ba'm ua'tulhdha' git, gu' ji nat gu' cham ji'xdhat ma'iich. Ba' xib gui' xich joi'ndat jich palhbui'ñka' no't tu' bhaan ba jich chulhiiñchuda gu ja'ook na bhaan xich mai'chim ka', na gu' gui' bax maat na giilhim jix chu xijai ya' dhi oi'ñga'n nach mi'

pui' jiiimda' na jax jix aa' gu Dios.

3

Guch Xoi'kam nax io'm jir gɛ'kam, cham tu' pui' na gu Moisees

¹ Ba' aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na pim bar maamra'n gu Dios, nat gɛ'kam ki'n xi jam joi'ndak jam a'm ti tii, jam a'm jum aa' na pim biiix jam jujur ki'n ti jii'ndhat jix biiñak ka' buiñor guch Xoi'kam. Gu Dios pu kai'ñkam piix bha joot na ya' pui' ba ji buusanda' na jax gu ja gɛ'kam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja palhbui'ñdha' gu ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios. ² Dhi' pu chu'm ki'n dai, nat gu' mi' pui' tu kuugalh nat jax tiidak bha joot na pu'ñi ya'ch palhbuidha' nach jax dhui cham kach chulhiiña' gatuuk. Ja'pni na jax bijik gu Moisees nat pui' tu' ka'm jup tiigik pui' tu duu na ji'k jax titda gu Dios, jano' nat chia na ja palhbuidha' gu Israel kam ja'tkam na ja boosga' mi' dhir nam pai' giilhim tu ja juantu'nda'. ³ Ku gu' gu Jesus jich Xoi'kam jix io'm tɛ'kob ji bii ji, cham tu' pui' na gu Moisees, nat gu'x io'm jix kiiigalh gu Dios nat ji'k tu' jax dhuu, sia ku mit gu' biiix gook mi' pui' tu kuugalhdhak nat jax ja chia gu Dios. Na gu' dhi' ja'pni jia na jax ba' gu jaroi' no't mi' pai' kii gu ba'aak jix abhaar, nam gu'x io'm gɛ'kam bia'ka' gu ja'tkam gui' na jaroi' mi' kiiisa', cham tu' pik buiñor gui' na mi' tu juanda' na nuuka'nda'. ⁴ Na gu' gu ba'aak cham ji'xdha' diilh jup jum duñia', jum aa'nda' ji gu jaroi' na kiiisa'. Guch Xoi'kam dhor di' nat kii gui' gu ba'aak bhaankamu'n gu Dios nat jaroi'p tu duu biiix na ji'k tu'x chu jai'ch. ⁵ Nat gu' gu Moisees mi' pui' xi chu duu nat ji'k tu' chia gu Dios, ja palhbui gu Israel kam ja'tkam nam jax dhui bubuakia' mu dir nam pai' giilhim tu ja juantu'nda'. Xi ja aagi'ñ ip na ji'k tu' jax dhuñia' gatuuk gu Dios ja bui biiix nam ji'k jir Israel kam, pui' nat ji'k jax tiidak mu joot. Pui'p tu kuugalh ba' gu Moisees ja'p nax kii' tujuan-dam na nuukdaimik gu ba'aak. ⁶ Ba' gu Jesus jich Xoi'kam nar Maraa'n gu Dios, jix io'm gɛ'kam ki'n dai ya' aach jich bui jano' dir nat pui' xi chu kuugalhdhak nat jax tiidak bha joot. Ja'p ji buus nat gui'

bhaan ji bii gu ba'aak nat kii bhaankamu'n gu Dios na nuuka'ndat gu Moisees, na gu'ch palhbui'ñchu' biiix aixim bhaan aach nach ji'k buiñor bap tui'dhi' gu Dios. Ba' gammiji pu bach palhbui'ñchu'nda' no'ch aach cham oodat buiñor ti jii'ndhat mi' pui' xi dhuiñchu' na jax jix aa' jix bhai'ch chaatit.

Nach mi' pui' xi jiiimda' na jax jix aa' gu Dios tu' ka'm niidhat

⁷ Gu jaroi' no' cham tu' ka'm niil'ñ gu Dios, dhi' ba' pui' ba ji buusnia' na jax ba tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios na mi' chu a'ga gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nap jum kai'ch:

Aapi'm na pim xib kɛɛ gu ñio'ki'ñ gu Dios, ⁸ xi moimkada' pim gu jam jujur na pim ba'x maatit kaaya' na jax kai'ñkam jup jum kai'ch.

Cha'pim kaapaka'nka' na mit jax jum duu bijik gu jam bopxikat mummu gampix jix chu gak kir na mit cham tu' ka'm tiigik jum ua'tulh buiñor gu Dios,

sia kuñ tii ja aagi'ñdha' na jax ja'k jix aa' guch Gi'kora' nam tui'ñgida'.

⁹ Cham jiñ jiiigi'ñdha' am siañ jax tii ja titda. Tii ja palhbui'ñchu'nda' iñ ki'n gu tu' na ja a'm jum aagaidha',

gam nañ jix bhaim duukam tiip tu buada' ja niil'ñchudat gook oo'm oidha' juugit,

nam ba' pu'ñi duuji jum biiñkada' git buiñor guch Gi'kora'.

Gu' ji na mit gu' cham ji'xdha' tu' ka'm tii.

¹⁰ Aañ ba'p ja titda,

nañ gu' bax bhaam na ni ji'x ku ja a'm baapak nañ alh tii ja aagi'ñ nam jax ja'k tui'ñgida':

“Aapi'm chi cham ji'xdha' mi' pui' jimia' ji nañ ji'k jax tiix aa' na pim tui'ñgida', sia kuñ tii jax jam titda.

Tii' nar maa'n na pim jax jum ua'tulhi'ñ jiñ bui,

cham aa' pim na pim mi' pui' jimia' nañ jax jix aa'.

¹¹ Ba' xib tu' na jax tui'ka',

cham ji'xdha' aaya' pim bhammi' dir na pim pai'x jiiigim bap tui'ka' git.

Ya' pim pu bam tulhiiñdha' na pim jax bam tulhiiñ.”

12 Ba' aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, jix bhai' pim, cha'pim bñix aixim tu'm bhaan titiñchoka' nar jix buam jum duukam, na pim cham mik bua' na jax jix aa' gu Dios na pim tui'ngida'. Jix io'm japim pix mui' xix biiñak ka' buiñor. 13 Jix joi'ndat japim xi guguuxi'ñdha' no' jaroi' maadit cham pik mi' pui' ka jim na jax jix aa' gu Dios, kapbhai' na xia'lhidhat kapup tu maaxilhim, na jax bam kai'ch mi u'uan ta'm, na pim ba' cham jum ua'tulhdhai maakam ja'k pix ba bhichgida' na pai' ja'k jir tu tulhiñara'. 14 Na gu' na ba'ch baidhika' gu Jesus jich Xoi'kam jix dhaam ja'k, jum aa' nach mi' pui' jimia' na ji'k jax tu daaxix gu ñio'ki'ñ gu Dios, gio nach gammijix biiñak ka' buiñor nach jax bax biiñak jano' dir na chich jax ti jii'ñ buiñor.

15 Na gu'p jum kai'ch mi' na pai' tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios:

Xib nam kapbhai' kapup tu jam a'gi'ñ gu ñio'ki'ñ gu Dios na xia'lhidhat kapup tu maaxilhim,

xi moimkada' pim gu jam jujur na pim ba'x maatit kəəji mi' pui' ba jimia' na jax jum kai'ch.

Cha'pim kaapaka'nka' na mit jax jum duu bijik gu jam bopxikat mummu gampix jix chu gak kir.

16 ¿Jix maat japim aa nañ jaroi' ja aagit jup kai'ch na mit cham ji'xkat mi' pui' jii na jax tiix aa' gu Dios, sia kum tii ja aagi'ñdha'? Aa dho gu Israel kam ja'tkam nat mu dir bha ja boosolh Ejipto gu Moisees nam mi' ja tulhiñchudat. 17 Ba' jai' dhit na mit xi'x io'm bam ua'tulh, pu maa'n jimdam ja koi diilh gu Dios, na mit gu' gə' bam ua'tulh nam cham ji'x jum biiñka'n buiñor, sia kut gook oo'm oidha' tii ba ja palhbui mummu gampix jix chu gak kir. Cham ti jii'ñdha' am sia jax tii ja titda. 18 Pui' kut ba' maa'n jimdam ja koi nam ba' cham aaya' bhammi nat pai' tii ba tu ja iimchudak nam pai'x jijikgim bap tui'ka' git, nam cham tu' bhaan kam tulhiñdha', dai nam jix bhai'm taatit bam jii'pi'ñka' git, na mit gu' cham ji'xdha'm biiñkadak mi' pui' jii na jax tii pup ja titdaimik. 19 Pui' dho ba' pu cham bhammi dir ai mit Kanaan nat pai' tii ba ja

maakak gu dibiiir, na mit gu' cham ji'xdha' mi' pui' jii na jax jix aa'.

4

1 Xib pu'ñi ip aach jich bui, tuch iimchuda gu Dios maa'n kap nach aaya' nach pai' joidham jix jijikgim bach jii'pdha', nach cham pai' tu' bhaan kach chulhiñdha'. Ba' aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, mui' pim xix biiñak ka' buiñor guch Xoi'kam cham jum o'joldhat, na pim gu' cham ji'xdha' aaya' nat pai' tu jam iimchuda gu Dios no' pimit dai ba jim o'jold ja'p nat jax tu ja dooda jano' guch bopxi kat. 2 Bax maat ich gu' nach jax ja'k dui bhammi aaya' nach pai' tu iimchudhix, nam gu' bach aagi'ñ, ja'p na jax jano' guch bopxi kat nam gu' tii pup ja aa'ñdhimik nam jax ja'k duñia' nam ba' bhammi aaya' git Kanaan. Gu' ji na mit gu' cham pu duu sia kum tii bax maat. Ja'p xi dhuuk jamit, nam gu' pu cham pai' biiñak ka' buiñor gu Dios, ni gu jai' kum cham iam ja jii'gi'ñdha' sia kum tii ja guguuxi'ñ nam bñix ja jujur ki'n bam biiñkada' buiñor. 3-4 Aach dho gi gu' aaya' ji bhammi nach pai' gammijix jijikgim bap tui'ka', nach pai' gammiji bach jii'pi'ñka', gio nach pai' cham tu' bhaan kach chulhiñdha', nach gu' aach bñix jich jujur ki'n ti jii'ñdhat bax biiñak buiñor guch Xoi'kam. Sia ku gu'p jum kai'ch mi' pai' u'uan ta'm na tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios:

Ba' xib tu' na jax tui'ka',

cham ji'xdha' aaya' pim na pim pai' gammijix jijikgim bap tui'ka' git,

nañ gu' bax bhaam na pim cham jiñ jii'gi'ñ nañ jax tii jam titda.

Gio jumai kap na pai' ja'pnip jum kai'ch na bhaan tu a'ga nat pai' dhuuk jum jii'p gu Dios nat xi chii'mok nat jup duu dhi oi'ñga'n:

Ba' buimgidhak na bar xijum gook tanoolh,

dai nat bam jii'p gu Dios nat xi chii'mok nat jup duu dhi oi'ñga'n.

5 Gio ba' mi' nañ pai' jax ba jam aagi'ñ bii'pi' dir na ja'pnim kai'ch:

Ba' xib na tu' jax tui'ka',

cham ji'xdha' aaya' pim bhammi dir na pim pai'x jijikgim bap tui'ka' git.

⁶ Dhi' gu bijik dir kam jich bopxi kat ja aagit jup kai'ch na mit cham ji'xkat mi' pui' jii tu' ka'm tiigik na jax tii pup ja titdaimik guch Gi'kora', pui' ku mit ba' cham ji'xdha' bhammi dir ai Kanaan nam pai'x jijikgim bam jii'pdha' git. ⁷ Ku ba' gu' xib pui kapup jix bhaai' ji no' jaroi'x jimiiim jix dhaam na pai' gammijix jikgim bap tui'ka', ja'ppi dai na mi' pui' xi jimia' na jax tum a'ga gux bhaim' kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, pui' nat jax tu ua'nak gu Dabii jix io'm gatuuk nat pai' dhuuk pu'ñi ja'k tu ja jii guch bopxi kat, na ja'pnim kai'ch:

No'm tu jam a'gi'ñ gu ñio'ki'ñ gu Dios,
xi moimkada' pim gu jam jujur na pim ba'x
maatit kēēji na jax kai'ñkam jup jum
kai'ch mi' pui' ba jimia'.

⁸ Gu' na pai' ja'k tu aa' xib gu Dios nach aichdha' nach pai'x jijikgim bach jii'pdha', cham tu' mu ja'k ka tu aa' ji Kanaan na mit pai' ai gu Israel kam ja'tkam xi ja koodak gu mi' oi'ñkam jix io'm gatuuk nam mu xim tulhiiñaimik gampix jix chu gak kir. Na gu' no' mi' pix tu aagit jup kai'chdha' git, xib cham tu' ja'p ja'k jup ka tuch iimchu'nda' git. ⁹ Gu' xib aach pui'ch chitda ji na jumaip jix jai'ch nach pai' gammijix jijikgim bach jii'pi'ñka' nach ji'k ba ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, nach pai' cham tu' bhaan kach chulhiiñdha', na pai' joidham jix chu uañ. ¹⁰ Na ba' gu jaroi' no't bhammi ba ai, gammijix jikgim bam jii'pi'ñka', cham pai' tu' bhaan ka magoonka', ni ku pai' ka tu juanda', ja'p na jax gu Dios nat gu' pum jii'p jano' nat xi chimok nat jup duu dhi oi'ñga'n. ¹¹ Ba' aañ jam guguuxi'ñ jiiñ jaaduñ na pim cham oodat mui' xi bua'tgida' na jax jix aa' guch Gi'kora' na pim ba' bhammi aaya' na pim pai' gammijix jijikgim bap tui'ka', na cham pui'p tu jam dooda' na jax guch bopxi kat Israel kam ja'tkam na mit cham ji'xdha' bhammi dir ai nat pai' tii ba tu ja iimchudak gu Dios nam pai'x jijikgim bam jii'pi'ñka' git, na mit gu' cham mi' pui' jii na jax jix aa'.

¹² Na gu' dhix bhaim' kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios na tum a'ga xib, tu maak iimda' nañ ki'n gammiji pu ba duaka'x bhain' chaatit, gio na bixchu'x aichu'n na

pu tu duñia'. Ja'p ji buusan nax io'm jix mu'uuk, cham tu' pui' na jax gu tēb kuxiir na bixxik dir jix mu'muk. Dhix bhaim' kai'chdham ñi'ook jix bhaim'ch mattu'nka' na jax jir tu'm ka' guch ii'mda', gio nach jax jich aa'nda', gio ba' nach tu' jax jix dhuñiik ka', gio bii'x jix bhaim'ch mattu'nka' na cham jir am nach tu' jax bua't oipoda'. ¹³ Cham ji'xkat tu' ixchoidha' ich gu Dios, sia kuch pui'ch aa' na chi cham maat nach tu' jax bua. Jax gi dhui na gu' gui' bii'x ti niidhat jup tu'ii' nat ji'k tu'p tu duu. Kagit na gu' ka ja aagi'ñdha' bii'x gu ja'tkam nam tu' jax buimik nam duduakat ja tutku' bhaan no't ba tum kuugalh ya' dhi oi'ñga'n, na gu' kai'ñkam bii'x jix bhaim'x mat ka' nam tu' jax buada'.

Gu Jesus jich Xoi'kam na pui' ji buusan na jax gu ja gē'kam tuk gui' nam bhaim' gē' chiop tu juaan bhaankam gu Dios

¹⁴ Gu Jesus jich Xoi'kam nar Maraa'n gu Dios, pui' ji buusan na jax gu ja gē'kam tuk gui' nam bhaim' gē' chiop ja palhbui'ñdha' gu ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, na bhammi ba daax dhaam sonpan gu Dios, nach a'mkam ñiok. Jum aa' ba' nach dai gui' pix buiñor jix biiñak ka' gammiji. ¹⁵ Gui'ch palhbui'ñka' no'ch tu' bhaan cham ka xi ja buatu', na gu' guch Xoi'kam na pui' ji buusan na jax gu ja gē'kam tuk gui' nam bhaim' gē' chiop tu juaan, jix bhaim'x maat na giilhim jir tulhiiñara' ya' dhi oi'ñga'n, na gu' duih pui'p jum tulhiiñaimik jano' na ya' xi oilhimik. Tii mamai'chimik gu ja'ook na sap ba'm ua'tulhdha' git, gu' ji nat gu' cham ji'xkat ma'iich. Ba' cham tu' bhaan jum ua'tulhdhak guch Xoi'kam, pui' kuñ ba'p kai'ch nax maat na giilhim bixchu' bhaan tu mamai'chik gu ja'ook ya' dhi oi'ñga'n. ¹⁶ Ba' aañ jam guguuxi'ñ jiiñ jaaduñ na pim jix io'm mui' xim biiñkada' buiñor gu Dios jich Gi'kora' na bhammi daax dhaam, na jaroi' joidham jix chu joi'gi'n, na ba'ch palhbui'ñka' no't tu' bhaan tii ba jich ma'iich gux buam jum duukam, na gu' gui' joidham xich joi'gi'n bii'x ji'ma'n.

5

¹ Gu jaroi' nar ja gē'kam tuk ka' gui'

nam bhai' gɛ' chiop ja palhbui'ñdha' gu ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, pu kai'ñkam mi daaxix ka' na ja a'mkam ñiokda' gu ja'tkam jix dhaam ja'k buiñor gu Dios, gam na tu makgixxi'ñdha' gu sasoi' ja a'mkam gu ja'tkam, na ba' pu'ñi duuji tu ja uañi'ñka' gu Dios gu ja ua'tulhdhara'.
 2 Gammiji soi' tii'ntu'nda' gu Dios ja a'mkam biix gu ja'tkam na siamri tu ja uañi'ñka' gu ja ua'tulhdhara', na gu'x ja joi'g'i'nda', na gu'x mat ka' nax chu xijai nañ duaka', tu' nañ pix bhaan gai ba gixia' gu'.
 3 Pui' ku ba' gui' na pu'ñi mi' tu juanda' chiop, gammiji nabap tanoolh tu makgixxi'ñdha' gu sasoi' gu Dios ja a'mkam biix gu ja'tkam gio diilh, na ba' pu'ñi duuji tu ja uañi'ñka' gu Dios gu ja ua'tulhdhara'.

4 Ku ba' gu' dhi' gu Dios ji no't pu chu'm ki'n bhaan ba ti tii gu jaroi' na ba' pu'ñi bar ja gɛ'kam tuk ka' gui' nam bhai' gɛ' chiop tu juanda', cham tu' na diilh pix no'x aa' pai' na duuk ilhii'ñdha'. Ja'p na jax bijik gui' na Aroon tiigich, nat gu' Dios pu chu'm ki'n bhaan ti tiigik dai na pu'ñir ja gɛ'kam tuk ka' gui' nam mi' tu juanda' irban dir gu jannulh ba'aak nam ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu makgixxi'ñdha' gu sasoi' gu Dios, cham tu' diilh pix.
 5 Gu' ba' gu Jesus jich Xoi'kam pu'ñi ip xib, gu Gɛ'kam Dios pu chu'm ki'n bhaan ti tii na ba' xib pui' ji buusanda' nar ja gɛ'kam tuk ka' gui' nam bhai' gɛ' chiop tu juan, cham tu' nat pai' dhuuk ilh diilh nat pu chu'm ki'n jum dai. Na gu' ja'pni kai'ch mi' na pai' tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios na dhi' aagit jup kai'ch:

Aap jir jiñ mar,

gɛ'kam ki'n jum a'm ba ti niidhim iñ.

Aañ jir jum gi'kora'.

6 Gio ba' moo jumai kap ja'pni jum kai'ch: Ya' dir ja'p ja'k gammiji pui' ba ji buusanda' ap na jax gui' na Melkasidek tiigich na ja palhbui'ñdha' gu ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios.

7 Jano' na ya' xi oilhimik guch Xoi'kam, palhbui' gu Gɛ'kam Dios na bixchu'x aichu'n na pu duña' na jax dhui nakga' nam bax mu'aak gu ja'tkam, na gu' gɛ'kam ki'n soi'm ilhdhat suakit soi' tii'ntu'nda' na palhbuidha'. Palhbui' ip ba' gu Dios gu Maraa'n jich Xoi'kam, na gu' mi' pui' tu

kuugalhdhim nat jax tiidak bha joot. 8 Ba' sia kut jax giilhim jum tulhiiñaimik guch Xoi'kam, biix mi' pui' tu kuugalhdhak na ji'k jax jix aa' guch Gi'kora'. Na gu' na bar maa'nkam, ba maat na jax ja'k tu' ka'm jum ñiñi'ñ gu Dios, sia ku gu' pu bijik dir jix maat, na gu'r Maraa'n. 9 Gu' ba' nat gu' cham ji'xdha' pai' dhuuk tu' bhaan jum ua'tulhdhak buiñor gu Dios, biix mi' pui' tu kuugalh na jax jix aa', ba' pui' ja'k duu gu Dios nar am na ja a'mkam mukia' gu ja'tkam, na tu ja namkixdha' gu ja ua'tulhdhara', na ba' mi' dhir pu'ñi duuji bax bhaai'n ka' nam jimia' jix dhaam nam pai' gammijix jijkim bap tui'ka', gui' dho ji nam ji'k soi'm ilhdhai ti jii'ñdha' buiñor gio nam mi' pui' jimia' na jax jix aa'. 10 Gio pu chu'm ki'n jup dai ip gu Dios gu Maraa'n jich Xoi'kam na ja'p ji buusanda' na gu ja gɛ'kam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop tu juanda', ja'p na jax jir tu'm kat gui' na Melkasidek tiigich.

Nach jax ja'k jix io'm machia' gu ñio'ki'ñ gu Dios

11 Mui' ka bi'iix ji gu' gui' nañ ji'k tii xi chu jam a'gidham jiñ jaaduñ, gu' ji na gu'x xijai nañ jam aagi'ñdha' na pim jax ja'k jix bhai'x maatit kaaya', na pim gu' cham biix maatit kaaya' no'ñ mui' pix tiip xi jam aagi'ñ. 12 Tii bar am kat ji gu' na pim jix bhai' bax mat ka' git dhi ñio'ki'ñ gu Dios na jax pik kai'ñkam jup jum kai'ch, am jai' ba tu mamtuxi'ñdha' pim git, nat gu' dhi' mui' ba jur jano' dir na pimit pai' dhuuk kɛɛk dhix bhai'm kai'chdham ñi'ook ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam. Gu' ji na gu' cham, pui' jam a'm jum aa' ji gu' na jaroi' jam aagi'ñdha' na jax pik kai'ñkam jup jum kai'ch dhix bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios. Ja'pni pix ji buan japim kia' na jax gu a'aalh gui' nam jix io'm kar a'lhich ka', nam pu chakui io'gi'ñdha' gu timkalh, dai bii'm nam io'da'. 13 Ja'pni dho moo ji buan japim na jax gu a'aalh gui' nam kia'pix maaxilha', nam chakui mat ka' na tu'r jix buam jum duukam gio na tu'r jix ki'p jum duukam. 14 No'm bar gɛ'gɛr ja'tkam gu'x bhai' bax mat ka' am ji gui' nar jix buam jum duukam gio gui' nar jix ki'p jum duukam, nam gu' bixchu' ba

tu machia'. Gio gu' bix aixim tu'm ba tu kua'da' am gu koi', cham tu' dai bii'm kia' na jax nam jir a'lhich kat.

6

¹ Jiñ jaaduñ, ja'pji nach jix io'm mui' xich mamtuxdha' gux bhaim kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios jax chu'm nach chakui maat, nach ba' mi' dhir jix bhaim ba gi'lhia' guch i'ii'mda' bhaan. Aañ tii cham tu' bhaan ka xi chu jam a'gidham ji na mit jax tuch a'gi jano' na chich ba' ba ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam, pui' na jax nach saak cham jix buam ka tu buada' na tu'r ua'tulhdhara', gio nañ jax ja'k jix io'm mui' xix biiñak ka' buiñor gu Dios. ² Piam pui' na jax nach jax ja'k saak jich bopkonda' suudai' ki'n no' chich ba' ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam, piam nach jax ja'k tu ja daañxi'ñdha' guch Xoi'kam jii'gi'ñdham. Gio tii cham kam aa' nach pui' pu chu'm jup tu a'gada' nam cham xiim bix duduaadi baapmigia' gu koi'ñga'n, nam ba' mi' dhir bhammi ba aaya' na pai' daaka' guch Xoi'kam na ja aagi'ñdha' nam tu' jax buimik nam dudukat ja tutku' bhaan, nach gu' dhi' bix jix bhaim bax mat ka' git nach bijik dir ba ti jii'gi'ñ. ³ Gu' xib jai' ji nach bhaan jup ba tu a'gada' git gu ñio'ki'ñ gu Dios nach chakui maat, saalhiom ji chi ba', no' pui'p jix aa'nda' git guch Gi'kora'.

⁴ Ba' gui' nat jik ja a'm bam tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nam jix chu maax kir bap tu'ii', nat jik jix ja joi'ndak ja a'm ti tii gu Dios, ⁵ gio na mit joidham kek gux bhaim kai'chdham ñio'ki'ñ ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam, nam gu' bax maat na bixchu'x aichu'n, gammiji mi' pui' jii'mda' am na jax jix aa' gu Dios. ⁶ Gu' ji no' mit gu'x oodak gio ja'k jup suulh nam giox buam jup ba tu buada', dhi' pu chu'm gu ja'tkam cham jixdha' mi' pui' ka jimia' am na jax jix aa' gu Dios, sia jaro'i' tii giop ba ja guguuxi'ñ, nam gu' cham tu' pui' soi' kam ilhii'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Tu' pix ba ilhii'ñdha' am no' pui' tii xi chu ja a'gi'ñ gu jaro'i', ba' ja'p ji buusnia' nam giop ba sis-sapa' kuruus ta'm guch Xoi'kam, nam gu' giilhim bix aixim pix ba ai'chuxi'ñdha' ja kaixdhat gu jai' ja'tkam na jax jano' na mit pai' dhuuk mua. ⁷ Ja'pni pix ba ji buusan na

jax dhi dibir na mi' pu bhaan baapkidha' gu suudai' na pai' dhuuk bha duukda'. Na gu' no' joidham dai gux kii'p jum duukam mix joi'ñ, joidham jir jix kii' dibir ka'. ⁸ Gu' ji no' gu' dai gu tu'x bii u'uux jix joi'ii' mix joi'ñ na cham tu'r jix kii' sai', dhi' dho gi gu' cham tu'x kii' dibir ka' ji. Ba' gu jaro'i' no' pu'ñi pix ja'k ji buusan, am ti'ñchoka' nam mu bua' tai chir.

Nach jix biiñak ka' buiñor guch Xoi'kam nach ba' bhammi aaya' jix dhaam

⁹ Ku ba' gu' aañ ilhii'ñ ji na pim aapi'm cham tu' mu ja'k jup tui'dhi'ñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na pai' ja'k mai'x chi giixi'. Silh bhichu' pim ji na pim pai' gammijix jijikgim bap tui'ka', cham jum aagat nañ pu'ñi chu'm tu jam a'gi'ñdha'. ¹⁰ Tii' na pim gu' joidham jir jix bhabhai'kam, jix ja joi'ndat ja palhbui'ñ japim gu jai' nam pui'p ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam ki'n gu tu' na ja a'm jum aagaidha'. Dhi' ji ba' bhaan bax maati' na jam a'm ti nii'ñ gu Dios na joidham jix chu joi'gi'n. ¹¹ Ba' aañ jam guguuxi'ñ jiñ jaaduñ na pim cham mik buppada' na pim jax ba duiñchu' xib jano' juugit na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n. Dai na pim pix am ti niirda' na pim jimia' na pim pai' tu iimchudhix na pim saak pai'x jijikgim bap tui'ka'. ¹² Gammiji pim cham oodat pix bhaan ji baapmigidha' na pim jax ba duiñchu', mi' pim pui'p xi bhichgida' nam jax tu jim gui' nam tu' silhkam tu' ka'm niidhat gu Dios mi' pui' ba jiim na jax jix aa', nam jik jix aik jix dhaam nat pai' tu ja iimchuda guch Gi'kora' gui' nam jik pu'ñi tu' ka'm tigia'.

¹³ Jano' nat tu daax gu Dios gu Abraam na saak mui' bopxichuda', diilh xi chum daaxdhak na pui' tu duña', na gu' cham tu' jumaip jix jai'ch ka' gux io'm gekam na jai'p jix mat ka' na pui' tu duña'. ¹⁴ Ja'pni bo na titda: "Aañ mui'm bopxichuda' cham daaxix kam. Ba' joidham jix bhaim tu ja jimia'." ¹⁵ Ba' gu Abraam cham pai' jax kai'ch na pui' ji' titda gu Dios, dai na soi'm ilhdhat pix ti niir na pui' ji chu buusnia' na jax titda. Pui' dho ji chu buus mikkat na jax titda. ¹⁶ Ya ja'p gu ja'tkam no'm jix aa' nam silhkam jup kai'chdha' gu tu', jum aa'nda' nam bhaankamu'n pu kai'chdha' gu jax

chu'm gɛ'kam na ba' bhaan jix maati' ka' nar silhkam ka', ba' pui' tu tui'ka' no't pix pu'ñi jax ba tii. ¹⁷ Ba' jano' nat pai' dhuuk pu'ñi tu daaxdhak gu Dios gu Abraam, bhaankamu'n diil pu titda na ba' bhaan jix maati' ka' na silhkam pui' tu kuugalhdha' nat jax ba tii'n, gio na silhkam ja makia' gu bopxi'ñ no' mit ba mui'dha gui' nat tu' ba ja iimchuda. ¹⁸ Xib jach dho ba' bax maat jiñ jaaduñ na gu Dios jich Gi'kora' cham ji'xdha' iat, jir pui' ka' jax no't ba tii. Dhi'ch ba' bhaan jix bhai'ch chaat ka' nach ji'k buiñor ba ti jii'gi'ñ, na gu' cham tu' pix jap kai'ch nat tuch iimchuda na bhammich aichdha' nach pai' gammijix jijikgim bap tui'ka', gio nap kai'ch na gammijich nuukdaidha' nach ji'k ya' ka oipo dhi oi'ñga'n bhaan. ¹⁹ Ba' cham jax jich aa' ich kia' gu xib, jir maa'n nach jax bix jich jujur ki'n jix biiñak kat buiñor guch Xoi'kam ti niir nach baidhika' nat pai' ja'k tuch iimchuda nach aichdha' gatuuk, bhammi na pai' joidham jix chu uañ. Dhi'ch ba' bhaan cham ji'xdha' kuu' ka jimia', pui' nach jax bax biiñak ka' buiñor. Dhi' dhi'ñi'ook ja'pni ji buusan aach jich bui na jax gui' na ki'n bulhka' gu kanuub na cham maakam ja'k nui'ññika' gu jibiilh. ²⁰ Jix dhaam nach pai' tu iimchudhix, jir bhai' nat pai' ja'k bhii guch Xoi'kam nat ya' dir miji ji dhuu. Aach bhammi pix jup ji bubuakia' nach pai' dhuuk ya' dir mui'p ji jimia'. Guch Xoi'kam xib bhammi daakat jich a'mkam ñiok buiñor guch Gi'kora', na gu' pui' ba ji buusan na jax gu ja gɛ'kam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop tu juanda' nam ja palhbui'ñdha' gu ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, ja'p na jax jir tu'm kat gui' na Melkasidek tiigich bijik.

7

Guch Xoi'kam na pui' ji buusan na jax gui' na tu ja daa'ñxi'ñdha' gu ja'tkam na jax jir tu'm kat gui' na Melkasidek tiigich bijik

¹ Gui' na Melkasidek tiigich bijik, Saleem ti tiigim jir gɛ'kam kat, gio ba' na tu ja daa'ñxi'ñdha' gu ja'tkam jix dhaam buiñor gu Dios. Ba' maa'nnim na gu Abraam kia'pix ja'k ba giixchu' nat tu kokdarak

ja bui ji'kchi gu gɛ'gɛ'kam, gui' ji' Melkasidek nammi gama ja'k namkik xi chu daa'ñxidhak nax bhai' tu jimia'. ² Ba' gu Abraam xi chu maa gu Melkasidek gui' na ji'k bhaan bipio' gu Dios gui' nat tu ja boosgi gu gɛ'gɛ'kam nam ba tu ua'kat nat xi ja ko'ktulhdhak. Ba' gu pui' na jax tiigich Melkasidek ja'p kai'ñkam jup jum kai'ch: Gu gɛ'kam nax bhai' ja silhka'n gu ja'tkam na jax pix jir am. Gu' ba' mi' na pai'r gɛ'kam ka' na Saleem ti tii'ka', ja'p kai'ñkam jup jum kai'ch ip: Gu gɛ' kiicham nam pai'x jikgim jup tu'ii' gu ja'tkam. ³ Ku gu' gui' gu jaduun pu cham jaroi' maati' ji nat pai' dhir ja'k buus, ni nat pai' ba maaxir, gio na jaroi'r taata'n kat, gio ba' na jaroi'r di'ii'n kat, ni ku cham maati' nam jaroi'r kukuulsi'ñ gio nam jaroi'r bopxi'ñ. Ni ku cham pai' kaidha' no't muu piam ku dua. Panaas ba' ku pui mu pai' dua sia gu xib na ja palhbui'ñ gu ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios gam na tu ja daa'ñxi'ñ, iam pix pui' ja'k jup ba ji buus na jax guch Xoi'kam na bhaankamu'n ya' oilhimik gu Dios na gammiji pu dua.

⁴ Ku gu' gu Melkasidek cham tu'r ja'ppix maa'nkam kat ji, ni ku cham pai' jaroi' tu' pix ilhdhat. Tii' nat guch boxii kat Abraam tu' ka'm tiigik xi chu maa gui' na ji'k bhaan bipio' gu Dios gui' nat tu ja boosgi gu gɛ'gɛ'kam nam ba tu ua'kat nat xi ja ko'ktulhdhak. ⁵ Mi' nat pai' tu ua'nak bijik gu Moisees nat aa'ñdhak gu Dios, jup jum kai'ch na sap dai gui' nam ji'k jir bopxi'ñ gu Lebi nam mi' tu juan chiop nam ja palhbui'ñdha' gu Israel kam ja'tkam nam tu makgixi'ñdha' gu sasoi' gu Dios, jix bhaai' nam tu ja maakidha' gui' na ji'k Dios bhaan bipio'da' gu tu' nam tu mai'chikda' gu ja'kam, nam gu' pui'p jir bopxi'ñ gu Abraam na jax gui' nam jir ja'ppix ja'tkam nam cham tu' mi' tu juan chiop. ⁶ Gu' gu Melkasidek tii cham tu'r boxii'ñ ji gu Lebi. Tii' nat guch boxii kat Abraam xi chu maa gui' na ji'k Dios bhaan bipio' gui' nat tu ja boosgi gu gɛ'gɛ'kam. Ni gu Abraam kur ja'ppix maa'nkam kat, nam gu'x bhai' maap jum kekɛɛ gu Dios, pui' kut ba' pui' tu daax na gɛ'p jum duukam buiñor jup tu duñia'. Ba' gu Melkasidek xi

chu daaŋxidhak ip gu Abraam nax bhai' tu jimia'. ⁷ Dhi' ba' bhaan jix maati' na cham tu'r ja'ppix maa'nkam gu Melkasidek. Na gu' gui' na tu daaŋxi'ndha' gu jaroi', jix io'm tɛ'kob jup tui'ka', cham tu' pui' na gui' nam tu daaŋxi'ndha'. ⁸ Gui' nam xib bhai' tu juan gɛ' chiop nam tu ja daaŋxi'ndha' gu ja'tkam gio na ja a'm bi'iim gui' na ji'k bhaan bipio' gu Dios gui' nam tu mai'chik gu ja'tkam, jir tu ko'dam am pix ba'. Gu' mi' pai' u'uan ta'm na tu ua'ñix gu ñio'ki'ndha' gu Dios pui' ja'k pix iam jum kai'ch ji na sap gui' ji' na Melkasidek tɛ' gammiji pu dua, na gu' cham pai' kaidha' no't jup muu. ⁹ Ba' gui' nam xib bhai' tu juan gɛ' chiop na ja a'm bi'iim gui' na ji'k bhaan bipio' gu Dios gui' nam tu mai'chik gu ja'tkam, nam jir bopxi'ndha' gu Lebi, ja'p ji buus ji na mit bix tu maa gu Melkasidek gui' na ji'k bhaan bipio' gu Dios gu tu' nam tu mai'chik, nat gu' guch boxii kat Abraam ja a'mkam pu ba tu maa, ¹⁰ na gu' dhi'r boxii'ndha' gu Lebi gio gu jai'. Pu bhaan bap tui'dhi' am gu Abraam jano' nat gu Melkasidek mui' xi ñam na ja'k ba gixchu' nat tu kokdarak, sia ku mit gu'x io'm gatuuk ba' ka maaxir, na gu' jano' pu pui' ba titda gu Dios na mui' tu bopxicha' cham daaxix kam.

¹¹ Bijik gui' nam bhai' gɛ' chiop tu juanda' nam ja palhbui'ndha' gu Israel kam ja'tkam nam tu makgixxi'ndha' gu sasoi' gu Dios, nam jir bopxi'ndha' gui' na Aroon tɛ'gich, na dhi Aroon tɛ'gim Lebiip jir boxii'ndha' kat, tu daasak jamit bhaankamu'n gu Dios na jax ja'k tu aagix ka' ja bui bix gu Israel kam ja'tkam nam mi' pui' xi jiiimda'. Gu' ji na gu' dhi' pui' na mit jax tu daasak jano' dhi' ji' nam jir bopxi'ndha' gu Aroon, cham jixdha'ch aichdha'x dhaam sia kuch tɛ' mi' pui' xi jiiim na jax jum kai'ch. Ba'm aa' na jumai jai'chdhi'lia' gui' na mi' tu juanda' chiop na ja palhbui'ndha' gu ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, na cham tu' kar boxii'ndha' ka' gui' na Aroon tɛ'gich, ja'pji gui' ji Melkasidek. ¹² Na gu' no't pu'ñim pataasa gui' na jaroi' ja palhbui'ndha' gu ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios, bix jup jum pataasa' gu ñio'ki'ndha' gu Dios, na gu' maakam ba tu daasa', ba' cham tu' pui' ja'k ka tu aagix ka' na mit jax tu daasak gui' na bɛ'pɛ' dir. ¹³ Gu Gɛ'kam Jesus

jich Xoi'kam jañ dho aagit jup kai'ch na jaroi' aagit jup kai'ch mi' na pai' tu ua'ñix gu ñio'ki'ndha' gu Dios na saak jir boxii'ndha' ka' maadit gui' nam ji'k jir maamra'n gu Israel, na cham tu' maadit bhai' tu juan gɛ' chiop gui' gu bopxi'ndha'. ¹⁴ Gui' dho na Judaa tɛ'gich jir boxii'ndha' gu Gɛ'kam jich Xoi'kam. Bix gui' nam ji'k jir bopxi'ndha' gu Judaa, cham tu' maadit mu ja'p tu juan chiop na ja palhbui'ndha' gu ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios gam na tu ja daaŋxi'ndha', na gu' gu Moisees cham pai' jax kai'ch no'x bhaai' nam mu ja'p tu juanda' chiop gui' nam ji'k jir bopxi'ndha' ka' gu Judaa.

¹⁵ Ba' dhich Xoi'kam na pui' ji buusan na jax gui' na mu ja'p tu juan chiop na ja palhbui'ndha' gu ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios gam na tu ja daaŋxi'ndha', pui' ja'k jir tu'm pix iam na jax gu Melkasidek gui' na tu ja daaŋxidhat bijik gu ja'tkam, ¹⁶ na pu cham jaroi' maat na jax chu'm jir boxii'ndha' kat gui' nam ji'k jir maamra'n gu Israel, gio na pu cham jaroi' maat no't muu, ka' ba' pui' mu pai' dua. ¹⁷ Na gu' ja'pnim kai'ch mi' na pai' tu ua'ñix gu ñio'ki'ndha' gu Dios na guch Xoi'kam aagit jup kai'ch:

Aap xib dir ja'p ja'k gammiji pui' ba ji busanda' na jax gu Melkasidek gui' na tu ja daaŋxidhat gu ja'tkam bijik.

¹⁸ Ba' nat ji'k jax chu daasak bijik gu Moisees na tu aagix ka', bix mi' pix ja'p ji bii. ¹⁹ Na gu' dhi' na jax ja'k tu daaxix, cham jixdha' uana' git guch ua'tulhdhara', na gu' cham tu' bhaai'. Xib gu' na chich ji'k kɛ'k guch bhai'm kai'chdham ñio'ki'ndha' gu Dios mi' pui' ba jiiim, ba uañchudhix ji guch ua'tulhdhara', ba' dai nat ba tuch iimchuda gu Dios na bhammich aichdha' nach pai' gammijix jijikgim bap tui'ka'.

²⁰ Diih gu Dios pui' ja'k tu dai na gu Maraa'n jich Xoi'kam gammiji pui' ji busanda' na ja palhbui'ndha' gu ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios gam na tu ja daaŋxi'ndha'. ²¹ Gu' gui' nam bijik bhai' tu juanat gɛ' chiop, cham pai' tu' pui' tɛ'jik ji gu Dios no'm gammiji ya' pu ja palhbui'ndha' gu ja'tkam nam tu daanda' buiñor gam nam tu ja daaŋxi'ndha'. Gu' jano' na pai' dhuuk bhaan tu a'ga guch Xoi'kam, silh

pu tu aa' ji na gammiji pui' ji buusanda' na jax gui' na ja palhbui'ñdha' gu ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios gam na tu ja daañxi'ñdha'. Pui'm kai'ch gu ñio'ki'ñ mi' na pai' tu ua'ñix na ja'pnim kai'ch:

Ja'pni kai'ch guch Gi'kora':

“Aap gammiji pui' ji buusanda' na jax gui' nam bhai' gɛ' chiop tu juanda' nam ja palhbui'ñdha' gu ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios gam nam tu ja daañxi'ñdha'.”

Cham pai' dhuuk ka pataasa' gu Dios gu pui' nat jax ba ti.

²² Pui' ku ba' xib gu Jesus jich Xoi'kam pui'ch chitda aach nach ba ti jii'gi'ñ buiñor na xib ba' bax bhaai' nach aaya' buiñor gu Dios. ²³ Gu' gui' nam bijik ja palhbui'ñdha' gu ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios gam nam tu ja daañxi'ñdha', cham tu' pui' ja'k kai'chit am jia, gio gu mui' jai'chdhirik jamit, cham tu' na tu' maa'n, nam gu' pix ji ko'iidha', nam gu'r tu ko'dam kat pix.

²⁴ Gu' gu Jesus jich Xoi'kam na xib pui'p ji buusan, cham pai' dhuuk ka mukia' ji, gammiji pu jai'ch ka', cham pai' dhuuk jum pataasa'. ²⁵ Ba' dhi' ya' dir ja'p ja'k pu gammiji bax bhaai'n ka' na ja baidhika'x dhaam buiñor gu Dios ji'k nam mux jimiik ka', na gu' dhi' ya' dir ja'p ja'k gammiji pu ba jai'ch ka', nach a'mkam ñiokda' buiñor gu Dios.

²⁶ Dhi' ji' ji pu'ñi chu'm nach a'm jum aa' na pui'm tii'ti'nda' nar ja gɛ'kam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja palhbui'ñdha' gu ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios gam nam tu ja daañxi'ñdha' na jax jir tu'm guch Xoi'kam, na joidham jir jix uañ, cham pai' tu' bhaan jix ua'tulhdhix, ni ku cham pai'x buam tu bua na tu' cham jir kii', na xib bhammi ba daax dhaam jix io'm Gɛ'kam ki'n nat ya' dir maaxir ja bui gu ja'tkam jix u'ua'tulhdhix kam. ²⁷ Ku gu' gui' cham tu' pui' ja'k jup tu bua ji nam jax chu bua't gui' nam bijik jir ja gɛ'gɛ'rkam tuk kat gui' nam bhai' gɛ' chiop tu juanat nam ja koodat gu sasoi' makgirxi'ñdha' gu Dios gammiji nabap tanoolh, na ba' tu ja uañi'ñka' gu diilh ja ua'tulhdhara' gio ba' gu ja ua'tulhdhara' bix gu Israel kam ja'tkam. Gu' dhich Xoi'kam nañ jaroi' bhaan tu a'ga

cham ji, maa'nnim pix ji nat tu makgirxi gu Dios, pu daipu'. Dhi' ki'n pu gammiji ba tu ja uañdhix gu ja ua'tulhdhara' gu ja'tkam, nat gu' diilh tukga'n makgirxi gu Dios, cham tu' gu sasoi'. ²⁸ Na gu' gui' nam bijik ja palhbuidhimik gu ja'tkam nam tu makgirxi'ñdha' gu sasoi' gu Dios gam nam tu ja daañxi'ñdha' nat ja darsak gu Moisees, cham ji'xdha' uañchudak jamit ji gu diilh ja ua'tulhdhara', gammiji pix jum ua'tulhi'ñdha' am ja'p na gu ja'ppix ja'tkam. Ba' na gu' tiix aa' gu Dios na maadit git jax chu'm na cham ua'tulhdhix ka' na pu chu'm ki'n daaka', ba' gu Maraa'n jich Xoi'kam nat cham pai' dhuuk jum ua'tulhdhak jano' na ya' xi oilhimik, pu chu'm ki'n dai guch Gi'kora' na sap pu'ñi gammiji pui' ji buusanda' na jax gu ja gɛ'kam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop tu juanda' na tu ja daañxi'ñdha' gu ja'tkam gio na ja palhbui'ñdha' nam tu daanda' buiñor gu Dios.

8

Nax io'm jir jix kii' guch Xoi'kam na xib pui' ji buusan na jax gu ja gɛ'kam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop ja palhbui'ñdha' gu ja'tkam nam tu daanda' buiñor gu Dios gam nam tu ja daañxi'ñdha'

¹ Na tu'x io'm jir joidham dhi' nach ji'k tu' bhaan tu a'ga xib, dho nach maadit ba bia' gui' na ja'p ji buusan nar ja gɛ'kam tuk gui' nam bhai' gɛ' chiop tu juanda', na bhaami ba daa jix dhaam sonpan gu Dios kii'n dir ja'k, na gammiji jich a'mkam ñiok, dhi' ji'x io'm jir joidham aach jich bui. ² Gu Jesus jich Xoi'kam jañ dho aagit jup kai'ch na bhammi ba daa nat pai' kii gu chiop guch Gi'kora' na joidham jix chu uañ, cham tu' pui' na jax ya ja'p nam pai' tu chichiopi' gu ja'tkam. ³ Na gu' ya' dhi oi'nga'n gui' nam bhai' tu juanda' gɛ' chiop, pu kai'ñkam pix mi darka' am nam tu ja daañxi'ñdha' gu ja'tkam gio ba' nam ja palhbui'ñdha' nam tu makgirxi'ñdha' gu sasoi' gu Dios. Ba' gu Jesus jich Xoi'kam na pui' ji buusan na jax gui' nam bhai' gɛ' chiop tu ja daañxi'ñdha' gu ja'tkam gio na ja palhbui'ñdha' nam tu makgirxi'ñdha' gu sasoi' gu Dios, jum aagit ji na tu' xi makgirxidha'

gu Dios. ⁴No' git pui ya' oirida' dhi oi'nga'n bhaan gu Jesus jich Xoi'kam, cham tu' pui' bia'ka'm git gu ja'tkam no' gui' ja'p jup ji buusan na jax gui' nam bhai' gɛ' chiop tu ja daa'xi'ñ gu ja'tkam gio na ja palhbui'ñ nam tu makg'ixi'ñdha' gu sasoi' gu Dios. Nam gu' mui'x jai'ch gui' nam bhai' gɛ' chiop tu ja daa'xi'ñ gu ja'tkam gio nam ja palhbui'ñ nam tu daanda' bui'ñor gu Dios, daipu' gui' na jax chu'm p'ix ja aa' mi' nat pai' tu ua'nak gu Moisees nar am nam pu chu'm ka'm tu juanda'. ⁵Ba' b'ix nam j'i'k tu' jax bua gui' nam ya' darka' gui' nam bhai' gɛ' chiop tu ja daa'xi'ñdha' gu ja'tkam gio nam ja palhbui'ñdha' nam tu daanda' bui'ñor gu Dios, iam p'ix pui' ja'k tii xi chu bua am nat jax aa'ñdhak bijik gu Dios gu tujuandam tugi'ñ Moisees, nar pu chu'm na jax tum bua bhamm'ix dhaam, pui' na jax tu tu'ii' bhai' na pai' tu chiopi' gu Dios. Na gu' jano' nat pai' dhuuk chia gu Dios gu Moisees na kiisa' gu jannulh ba'aak mi' na pai' d'hir mu daanda', nax io'm jix chu xidhuu ka', jup titda: "Pu chu'm jap moop du'ña' gu chiop mi' na pim pai' d'hir bha tu daanda' jiñ bui na ñich jax chu'm jum tii'ñchoda bhamm'i oidha' ta'm nach pai' xi chu a'gimik." ⁶Gu' dhi' na jaro'i' ba daaxix xib nar ja gɛ'kam tuk ka' gui' nam bhai' gɛ' chiop tu ja daa'xi'ñdha' gu ja'tkam gio nam ja palhbui'ñdha' nam tu makg'ixi'ñdha' bui'ñor gu Dios, jix io'm jir jix ki'i' ji, gio gu' pui' ja'k ba duu na ya' d'ir ja'p ja'k maakam ba tu aagix ka', cham tu' nat jax ja'k tii tu ja daaxdhak gu Moisees b'ip'i' d'ir. Gu xib gu' pui' ja'k duu ji nach jax ja'k jix bhai' maa'n ñi'ook bap duuka' gook d'it gu Dios, gam nach a'm ba tu bi'ya' gui' nat tu' tuch iimchuda.

⁷Na gu' bijik nat tii tu ja daaxdhak gu Moisees gu Israel kam ja'tkam nam jax ja'k tui'ñgida', ja'p ji buusan na dai daaman p'ix tu ja ua'ñi'ñka' gu Dios gu ja ua'tulhdhara', i'rb'an d'ir ja'k ba' pu cham, siam chi moo mi' pui' tii xi chu kuugalhdhidha' git. Maakam aagit na du'ña' gu Dios na ba' pu'ñi du-uji b'ix dappaam tu ja ua'ñdhix ka' gu ja ua'tulhdhara' gu ja'tkam, ba' ja'p ji buus-ña' na sia i'rb'an d'ir ba tu ja ua'ñdha'. ⁸Gio ji nam gu' cham tu'x bhai' mi' pui'p jii'mda' gu Israel kam ja'tkam nat jax ja'k tii tu ja

daaxdhak gu Moisees. Tii dho mi' pui' xi chu buada' am j'i'x na jax ja chianda', gu' ji na gu' pui' nam jax bam ua'tulhi'ñdha'. Ba' pui' ja'k tii gu Dios na jax chu'm tanoolh pui' ma tu du'ña' na jax ja'k jix bhaai' na tu ja ua'ñdha' pu b'ix dappaam gu ja ua'tulhdhara', pui' na jax bam kai'ch gu ñio'ki'ñ mi' na pai' tu ua'ñix na ja'p'nim kai'ch:

Kam aajim moo nañ pai' dhuuk maakam tu jam daaxdha' na pim tui'ñgida' aapi'm na pim jir Israel kam ja'tkam gio aapi'm na pim jir bopxi'ñ gu Ju-
daa,

maakam ba tu aagix ka' mi' d'hir ja'p ja'k.

⁹Ku gu' cham tu' pui' ja'k ji kia' nat jax ja'k tu ja daaxdhak gu Moisees jiñ a'mkam nam tui'ñgida' gu jam bopxi kat bijik na mit cham j'i'xkat mi' pui' jii,

sia ku ñich tii ja palhbui nam bha bubuakia' mu d'ir Ejipto nam pai' tu ja juantudat.

Pui' kuñ ba' cham ja a'm ti niidhidhat j'i'k tanoolh.

¹⁰Gu' dhi' matgam nañ jax ja'k ilhii'ñ xib nañ tu daasa' jam bui aapi'm Israel kam ja'tkam na tu aagix ka',

cham tu' pui' ji kia' na jax jano'.

Xib jañ ji jam jujur am ua'na' ji guñ ñi'ook, ba' gammiji ti'ñchot mi' pui' jii'mda' pim nañ jax jix aa'.

Aañ jam buip tui'ñgida' gammiji,

gio aapi'm mu d'ir bha ja'k jiñ buip tui'ñgida'.

¹¹Cham kam aa'nda' na pim jum a'aagi'ñdha' b'ix j'i'ma'n nañ jax jir tu'm kam piam nañ jax ja'k jix aa' na pim tui'ñgida',

na pim gu' b'ix j'i'ma'n jix bhai' bax mat ka' guñ ñi'ook.

Jix bhai' bax mat ka' pim ip nañ jax jir tu'm kam,

b'ix jam jix mat ka' na j'i'k ja'tkam, sia gui' nam jir gɛ'gɛ'rkam gio gui' na cham.

¹²Gio gammiji p'ix jañ ba tu jam ua'ñi'ñka' gu jam ua'tulhdhara',

sia pim chi moo jax gɛ'kam ki'n jum ua'tulhi'ñ,

panaas ku pim moo pu cham pai'm ua'tulhi'ñdha'.

¹³ Ba' na pui' kai'ch gu Dios na maakam ba tu daasa', dhi' bhaan jix maati' na cham tu' ka bhaai' nat jax chu daasak gu Moisees bii'pi' dir, ba' cham xiim cham pai' maati' ka' na jax ja'k tu aagix kat.

9

Na jax tu tu'ii' bhai' gø' chiop nam pai' dhir tu daan gu ja'tkam buiñor gu Dios gio bhammix dhaam na pai' tu chiopi' gu Dios

¹ Gu Dios aa'ñdhak bijik gu Moisees nam jax ja'k bua't mu daanda' gu Israel kam ja'tkam jix dhaam ja'k na pai'p tu'ii', gio na jax ja'k tu tui'ka' mi' nam pai' dhir tu daanda'. ² Maa'n chia na kiiisa' gu jannulh ba'aak, irban ba' sa'iich gu jannulh na ki'n tu kuupka'. Ba' mi' dhir nañ jax mu baakidha', jix chu xidhuu kam tim tiiti'nda'. Maa'n mi kiiik gui' na bhaan mimiimda' gu tai na ki'n ti bi'ñdhix ka' miji irban dir, gio ba' moo maa'n gu mees na bhaan jum tua'ba gux xidhuu kam paan. ³ Gu' ba' mi' na pai' sø' gu jannulh miji bii'pagan dir, jix io'm jix chu xidhuu kam tim tiiti', na cham pik jaroi' miji bapki. ⁴ Maa'n mi'p kiiik gui' na bhaan tum kubhion nar jix uam totbikdam nax dha'ram namiiik, gio ba' gux xidhuu kam kaaja mi'p daa na bii'x kap juulhdhix gux uam totbikdam. Miji irban dir ba' gaamix maa'n gu alhi'ch ja'aa na pui'p jir jix uam totbikdam na bhaan mi jim gu koi' na manaa jum tiiti' na ja'p tu'm na gu jabook kib. Gio ba' moo gu oxia'n gu Aroon mi'p jim jix xidhuu kam kaaja ta'm na joidham jix iipun, gio gu ko'kmarak joodai na bhaan tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios. ⁵ Ba' bha daam dir gu kuuparga'n bha tuut am jup duiñxim gook gu noonbi'ñ gu Dios, pix am iin am ja kakarbo ki'n gu kuuparga'n gu kaaja. Dhi' ba' bhaan jix maati' na gø'kam ki'n mi' ti nii'ñ gu Dios. Ku gu' chi dhi' cham pik jum aa' ji nañ bii'x jam aagi'ñdha' na ji'k tu' miji ja'p jix chu jai'ch kat irban dir gu jannulh ba'aak, ku gu' pu'jani ja'k tu duu mit jano' gu Israel kam ja'tkam.

⁶ Ba' gammiji nabap tanoolh mi baa-pakda' am gui' nam pu'ñi chu'm ki'n darka' nam tu ja daa'ñxi'ñdha' gu ja'tkam buiñor gu Dios, ku gu' dai ji mi' dhir nañ jax mui'

ji bakia', cham tu' bii'x tuukab dir na pai' tu kuup, na gu'x io'm jix chu xidhuu. ⁷ Dai ji diilh gui' nar ja gø'kam tuk gui' nam mi' tu juanda' chiop nam tu ja daa'ñxi'ñdha' gu ja'tkam gam nam ja palhbui'ñdha' nam tu makgirxi'ñdha' gu sasoi', na ba'x bhaai' na mu bapkada' bhijimmi dir jix io'm tuukab dir na pai'x io'm jix chu xidhuu, ku gu' maa'nnim pix ji nabap oidha'. Ba' gammiji na pai' dhuuk mu bakia', ua'da' gu sasoi' ja i'ir na makgirxidha' gu Dios, na ba' ki'n tu ja ua'ñi'ñka' gu ja ua'tulhdhara' bii'x gu Israel kam ja'tkam gio diilh gu ua'tulhdharga'n, nam pu cham ji'x mat ka' nam tu' bhaan jum ua'tulhi'ñdha'. ⁸ Ba' gux Dhuudu' kam jix Ua'ñ Ii'mda' pui' ja'k jich mattu'n na sia ku ti ba jai'ch nam pai' dhir ja a'mkam nokia' gu ja'tkam buiñor gu Dios gui' nam mi' tu juan, pui' pix cham jup bhaai' nam mu baapkia' miji dir na pai'x io'm jix chu xidhuu. ⁹ Gu' ba' gu xib ya' pu'ñi ip aach jich bui, cham ji'xdha' bii'x dappaam ua'ñchudhix ka' guch ua'tulhdhara' sia kuch aach mi' pui' ti tu daa'ñchugit tu makgirxi'ñdha' gu Dios gu sasoi' nam jax tu jimdat gu bijik dir kam, gam siach ti tu maak gui' na ji'k bhaan bipio' gu tu' nach tu mai'chik. ¹⁰ Na gu' dhi' ja'p pix nach pui' ja'k tu buada', koi' pix nach mi'x bhai' buada' gam gu tu' nach i'ya' na pu cham tu' bhaai'n ka' sia kuch ti jax chu bua, panaas ba' kuch bhaan pix ti niirada' na ji'x juugit pu'ñi maakam tu daasa' gu Dios na tu aagix ka' ya' dir ja'p ja'k, cham pai' nach iam ua'ñchudidha' guch ua'tulhdhara' pu chu bua't.

¹¹ Ku ba' gu' xib nat ya' ba ai guch Xoi'kam, cham tu' pui' ji kia' na jax bii'pi' dir, nat gu' gui' ja'p ba ji buus xib na jax gu ja gø'kam tuk gui' nam bhai' gø' chiop tu juanda' nam tu ja daa'ñxi'ñdha' gu ja'tkam gio nam ja palhbui'ñdha' nam tu makgirxi'ñdha' buiñor gu Dios. Ba' dhi' pu gammiji bar pu chu'm ka', na gu' bhammi ba daa jix dhaam, bhai' na pai' tu chiopi' gu Dios na joidham jix chu ua'ñ, cham tu' pui' na jax ya ja'p nach pai' tu chichiopi' aach. ¹² Guch Xoi'kam maa'nnim pix mu baa bhammi dir tuukab dir na pai'x io'm jix chu xidhuu nat mu

tu makgírxi'ñmirak gu Dios gu diihl i'ra'n, cham tu' kia' gu kakarbax ja i'ír gam bhe'mser. Pu daipu' maa'nnim pix nat tu makgírxi, dhi' ki'n pu gammiji ba tuch uañdhix guch ua'tulhdhara', bax bhaai' ba' xib nach bhammi aaya' jix dhaam buiñor gu Dios. ¹³ Na pim jax bax maat jiñ jaaduñ na saak gu ja i'ír gu tutuur gam karbax no' ñich makgírxi gu Dios, dhi' ki'n tuñ uañdha' guñ ua'tulhdhara' sia gu palhíp. ¹⁴ Gu' gi ba' gu i'ra'n guch Xoi'kam nax io'm jir gè'p jum duukam, pu gammiji ji nat ba tuch uañ gu Dios guch ua'tulhdhara' nat pai' dhuuk makgírxi guch Xoi'kam. Gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na gammiji bhaan tajañixchu'ndat guch Xoi'kam guguux nach a'mkam jum makgírta' buiñor gu Dios, na cham tu' bhaan ua'tulhdhix, na ba' pu'ñi duuji dappaam tuch uañdhix ka' guch ua'tulhdhara'. Ba' aach dai nach kaichgít gammiji mi' pui' ba jii'mda' na jax jix aa' guch Gi'kora' na gammiji pur Dios.

¹⁵ Jano' nat pai' dhuuk pu'ñi ya' xi eék jich a'mkam muu guch Xoi'kam, pui' ja'k xi chu daasak na mi' dhir ja'p ja'k bax bhaai'n ka' nach a'm tu bi'ya' gui' nat tu' tuch iimchudak bijik gu Dios. Pui' ja'k duu ip na mi' dhir ja'p ja'k pu ba tuch uañdhix ka' na chich jix gè'p bach ua'tulhdhak, sia kuch gu' pui' tii duiñchugít nat jax ja'k tu daasak gu Moisees biipi' dir. Ba' gu xib dai nach a'm ba tu bi'ya' gu gè'gèr jup tum duu'nkam nat tuch iimchuda gu Dios. ¹⁶ Na gu' dhi' ja'pni jia na jax tum buada' ya ja'p maaxik, pui' na jax gu jaroi' no't tu iimchuda gu maraa'n biix na ji'k tu' bia'ka', pui' ja'k tu daasa' u'uan ta'm. Ku gu' chakuir tu gui' ga'n ka' ji no' pui' ka dua gu taata'n, no't ba muu ji na ba' bhaan ba tu bi'ya'. ¹⁷ Chakuir tu gui' ga'n ka' gu bixchu' no' gu' pui' ka dua gui' nat tu iimchuda, nañ jax ba kai'ch, daipu' nar iimdharga'n ka' pix. ¹⁸ Pui' ku ba' moo jano' nat jax tu ja daax gu Dios gu Israel kam ja'tkam nam jax ja'k tu buada' buiñor, gu Moisees ja koodak gu sasoi' makgírxi na ba' pu'ñi duuji jix bhaai'n ka' na tu ja uañi'ñka' gu ja ua'tulhdhara' sia gu palhíp. Ba' dhi' pui' ji buusan na jax gu jaroi' no't bhaan ba tu bii gu bixchu' na tu iimchudhix. ¹⁹ Ba' nat pai' dhuuk xi ja

aa'ñdhak gu Moisees gu ja'tkam gu ñio'ki'ñ gu Dios nam jax ja'k tui'ñgida', mi' dhir ba' baxbhat gu ja i'ír gu sasoi' ki'n ja jupsusda' biix na ji'k gu Israel kam ja'tkam suudai' palhíp xi bipnadat, biix sia ki'n jupsusda' gu ko'kmarak joodai na bhaan tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios. ²⁰ Jup ja titda ba': "Dhi i'ír na ñich ki'n ba jam jupsussa, ja'p jir jum duukam na gu Dios jix aa' na pim pui' ja'k tu kuugalhdhidha' na ji'k jax jix aa' na ba' tu jam uañi'ñka' gu jam ua'tulhdhara'." ²¹ Gio ba' mu ja'k jup tu jupsusda' gu Moisees gam gui' na miji tu daraa irban dir gu chiop nam bhaan tu'x buada' gui' nam mi' tu juanda' nam tu ja daañxi'ñdha' gu ja'tkam gio nam ja palhbui'ñdha' nam tu makgírxi'ñdha' gu sasoi' gu Dios. ²² Pui' dho tu duu gu Moisees na jax ja'k titda gu Dios, na sap jum aa' nam i'ír ki'n ja jupsusda' gui' nam ki'n tu daanda' buiñor na ba'x kiki' ka', na gu' sap cham bhaai' na ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara' gu ja'tkam no'm cham biix makgírxi'ñ gu ja i'ír gu sasoi'.

Guch Xoi'kam jix bhaai' na tuch uañdha' guch ua'tulhdhara' nat gu'ch a'mkam bam makgírta

²³ Gu chiop nat kiasak bijik gu Moisees, iam pix jir pu chu'm kat na jax chu'm gux dhaam kam chiop, sia gu tu' na mijix chu jai'ch irban dir. Pui' kut ba' gu Moisees ja koodak gu sasoi' baxbhak gu ja i'ír ki'n tu jupiis miji irban dir bhaan gui' na miji tu daraa nam bhaan tu'x buada' gui' nam mi' tu juanda' na sap ba'x uañ kir tu bi'ya'. Dho jaiñ na gu' ya ja'p dhi oi'ñga'n tum makgírtar gu sasoi' bhai' gè' chiop na sap ba'x chu uañ ka', gu' bhammi gi ba'x dhaam na pai'x io'm jix chu xidhuu, jix io'm gè'p jum duukam ji na aa' na tum makgírta', cham tu' gu sasoi'. ²⁴ Bhai' ji' nañ tu aagít jup kai'ch nat baa guch Xoi'kam nax io'm jix chu xidhuu, cham tu' pui' na jax ya ja'p nach pai' tu chichiopi' aach, na gu' gui' Dios jir chiopga'n, cham tu' gu ja'tkam. Tii iam pix pu chu'm xip duu mit gu ja chichiopi' gu ja'tkam na jax chu'm gux dhaam kam. Bhai' ji' ba' daakat jich a'mkam ñiok xib guch Xoi'kam buiñor gu Dios, na pu tii'ntu'n na tuch uani'ñka' guch

ua'tulhdhara'. ²⁵ Maa'nnim pix bhai' tu makgixi guch Xoi'kam gu Dios, cham tu' na mui'kim nam jax chu buada' ya ja'p dhi oi'nga'n gu ja g'e'g'erkam tuk gui' nam bhai' g'e' chiop tu juanda', nam gammiji nabap oidha' mui' ba ji bhiika' gu sasoi' ja i'ir miji na pai'x io'm jix chu xidhuu nam ki'n jup-susda' gux xidhuu kam kaaja, na ba' dhi' ki'n tu ja uañdhix ka' gu ja ua'tulhdhara' gu ja'tkam. ²⁶ Na gu' no' mui'kim ji chu makgixidha' git guch Xoi'kam gu Dios, çcham aa gu' j'i'k na kim ba mukia' git dhi' jano' dir nat pai' dhuuk jup duu gu Dios dhi oi'nga'n, kux ba' gu' tu' maa'nnim pix? Dai xib na ya' ba miamhim na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'nga'n nat ba' bhai' xi jimik ya' aach jich bui xim makgirtak jich a'mkam, pu daipu' maa'nnim pix. Dhi' ki'n pu gammiji ba tu uañdhix ka' guch ua'tulhdhara'. ²⁷ Na gu' dhi' ja'pni jia na jax ya ja'p gu ja'tkam, nam gu' cham tu' ko'dat gio duduadad ya ja'p oipo, ja'pji no't pix ba muu, pu cham pai' ka dodhia', dai jano' na ba tum kuugalhdha' ya' dhi oi'nga'n nam ba' duduadii giop bhai'p ji baapmiglia' na bam aaya' na pai' dhuuk ja aagi'ndha' guch Xoi'kam nam tu' jax buimii nam duduakat gu ja tutku' bhaan. ²⁸ Pu'ni ip guch Xoi'kam jano' nat ya' xi e'ek, maa'nnim pix jum makgirta jich a'mkam, dhi' ki'n pu ba tu namkix bix maa'n jimdam nam jix u'ua'tulhdhix gu ja'tkam ya' dhi oi'nga'n. Ba' xib na gio bhai'p jimda', cham tu' na gioch a'mkam jup ka mukia' na tuch namkixdha' guch ua'tulhdhara', ja'pji daipu' na bha ja bai'nmira' pix gui' nam j'i'k pu'ni ti nira na bha ja bai'nmira' mi' pui' ji jimit na jax jix aa'.

10

¹ Gu Moisees pui' ja'k tu daasak bhaankamu'n gu Dios ja bui gu Israel kam ja'tkam nam sap tu makgixi'ndha' gu sasoi' gu Dios na ba' ki'n tu ja uañi'ñka' gu ja ua'tulhdhara'. Ba' dhi' ji' nat j'i'k jax tu daasak, iam pix pui' ja'k ip na j'i'k jax jum duña' guch Xoi'kam no't pu'ni ya' ba ai, na ba' mi' dhir pu bix dappaam tu ja uañdhix ka' gu ja ua'tulhdhara' gu ja'tkam. Na gu' gu pui' nat j'i'k jax tu daasak gu Moisees nam pui' tu makgixi'ndha' gu sasoi' gu

Dios, cham bhaai' na dhi' ki'n pu bix dappaam tu ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara', sia kum gu' tii gammiji nabap oidha' pix miji dir ji bapo' nam tu makgixi'ñ gu sasoi', pui' nam jax bax u'ua'tulhdhix ka'. ² Ba' pux mat ka' am gu Israel kam ja'tkam na cham tu' bhaai' na pu bix maa'n jimdam tu ja uañdha' gu Dios gu ja ua'tulhdhara', sia kum gu' tii tu koodat gu sasoi' makgixi'ñ nat jax tu daasak gu Moisees, pui' nam jax bax u'ua'tulhdhix ka' nam xim taat ka'. Ba' tii pix miji dir ji bapo'da' am nam tu makgixi'ndha' gu sasoi'. ³ Ku gu' dhi' pu ja'p pix ji ba' nam tii xi chu makgixi'ndha', panaas ba' nam jax dhuu pix bhaan ti'ñchoka' gammiji nabap oidha' gu ja ua'tulhdhara', na gu' cham pai' iam pu bix dappaam ja uañdhidha' gu Dios, ⁴ na gu' gu ja i'ir gu tutuur gam kakarbax cham j'i'k kat bix dappaam uañchuda' gu ua'tulhdhara'.

⁵ Pui' ku ba' nat pai' dhuuk ya' ai guch Xoi'kam ya' dhi oi'nga'n, jup titda gu Dios jich Gi'kora' jix dhaam:

Cham ka aa' ap jiñ Gi'kora' nam jum makgixi'ndha' gu ja'tkam gu sasoi' ja i'ir,

pui' ku pich ba' maa'n jiñ maa gu tuuku' nax io'm jir g'e'p jum duukam nañ jum makgixidha' ja a'mkam.

⁶ Nap gu' cham j'i'xdhat bix dappaam tu ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara' siam chi moo tiim mimi'i'ñxi'ñ gu sasoi' gam nam jum makgixi'ñ.

⁷ Ba' nañ jax ba kai'ch jiñ Gi'kora', ya'ñ bap tu'ii' ba' xib dhi oi'nga'n bhaan nañ pui' tu kuugalhdha' na pich jax jiñ chidak bhañ joot gam nap jax jix aa',

na ba' pui' ba tum kuugalhdha' na jax tu ua'ñix gum ñi'ook mi u'uan ta'm.

⁸ Dho jaiñ na jax kai'ch guch Xoi'kam. Biipi' dir jup xi chi'ik na gu Dios cham j'i'xdha' bix dappaam tu ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara' gu ja'tkam siam chi moo ti makgixi'ñ gu sasoi' gam bix aixim tu'm nat jax tu daasak gu Moisees nam saak tu buada', na ba' dhi' ki'n tu ja uañi'ñka' gu ja ua'tulhdhara' sia gu palhup. ⁹ Mi' dhir ba' moo ja'pnip xi chi: "Ya'ñ bap tu'ii' ba' xib dhi oi'nga'n bhaan jiñ Gi'kora' nañ pui'

tu kuugalhdha' na pich ji'k jax jiñ chiidak bhañ joot." Dhi' ja'p kai'ñkam jup kai'ch na mi' dhir ja'p ja'k maakam ba tu aagix ka' ja bui gu Israel kam ja'tkam, cham tu' kia' nat jax tu ua'nak gu Moisees bhaankamu'n gu Dios nam saak tu makgirxi'ñdha' gu sasoi'. ¹⁰ Gu' ba' nat pai' dhuuk pu'ñi diilh jum makgirta guch Xoi'kam jich a'mkam, pu bix dappaam tuch ñamkix guch ua'tulhdhara'. Daipu' maa'nnim pix nat jum makgirta jich a'mkam, pu dhi' ki'n gammiji ba tuch uañi'ñka' gu Dios guch ua'tulhdhara'.

¹¹ Cham pui' na jax gui' nam bhai' tu juan gè' chiop nam ja a'mkam tu daanda' gu ja'tkam, nam gammiji nabap tanoolh ba ji chu makgirxidha' gu sasoi' gu Dios na sap ba' pu'ñi duuji tu ja uañi'ñka' git gu ja ua'tulhdhara'. Gu' ji na gu' pui' pix cham jup bhaai' na bix dappaam ja uañdha' nam ji'x jix u'ua'tulhdhix, sia kum gu' ti pix bhaan ji baapmigim nam tu makgirxi'ñ.

¹² Guch Xoi'kam gu' kai'ñkam maa'nnim pix ji nat xi makgirxidhak gu Dios gu diilh tukga'n, pu daipu'. Mi' dhir pu jix dhaam, bhammi ji dhaibu sonpan gu Dios ki'n dir ja'k. ¹³ Ba' bhammi pix dhaakat ti nira na bix ka xi ja tulhiiñchuda' gu Dios gui' nam ji'k jix bhaamki'ñ. ¹⁴ Ba' sia kut maa'nnim pix jum makgirta jich a'mkam guch Xoi'kam, dhi' ki'n pu gammiji ba tu ja uañi'ñka' gu Dios gu ja ua'tulhdhara' dai gui' nam ji'k soi'm ilhdhai ti jii'ñdha' buiñor.

¹⁵ Pui' ja'k jich jurtu'n gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda' na bix aach jich aagit jup kai'ch mi' na pai' tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios na ja'pnim kai'ch:

¹⁶ Jano' nañ pai' dhuuk maakam tu daasa' na tu aagix ka' ja bui gu Israel kam ja'tkam,

ja jujur am jañ ua'na' guñ ñi'ook, nam ba' gammiji ti'ñchokat mi' pui' jiidma' nañ jax jax aa'.

¹⁷ Dappaam jañ tu ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara' sia mit jax gè' bam ua'tulh,

gio nañ gammiji pix ba tu ja uañi'ñka' no'm jum ua'tulhi'ñ,

panaas kum moo pu cham pai'm ua'tulhi'ñdha'.

¹⁸ Dho jaiñ nat jax ja'k ji chu buus jiñ jaaduñ, pu bix ba tuch uañdhix guch ua'tulhdhara' xib. Cham kam aa' nach gammiji nabap tanoolh tu makgirxi'ñdha' gu sasoi' gu Dios nach jax tu bua't bii'pi' dir, nat gu' guch Xoi'kam na jax ya' xi oilhimik jum makgirta jich a'mkam na ba' pu'ñi duuji bix dappaam tuch uañdhix ka' guch ua'tulhdhara'.

Nach gammiji tu daanda' buiñor gu Dios

¹⁹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, xib dho gi bax bhaai' ji nach diilh ba tu daanda' buiñor gu Dios cham tu' bhaan ji chotdonit, cham kam aa' na jaro' tuch dhaañxi'ñdha' na jax bii'pi' dir. Ja'p ji buusan ba' xib na bax bhaai' nach diilh mu baapkia' miji irban dir gu chiop mi' na pai'x io'm jix chu xidhuu, sia kuch jir ja'ppix ja'tkam. Tu' gi nat gu' guch Xoi'kam ba makgirxi' gu Dios gu diilh i'ra'n na ba' pu'ñi bax bhaai'n ka' nach ya' dir ja'p ja'k silh ba tu daanda' buiñor.

²⁰ Na gu' nat pai' dhuuk muu guch Xoi'kam jich a'mkam, pu irban sar gu jannulh na mi' sè' irban gu gè' chiop na Jerusaleen kiik, na ki'n tu kuup na ba' cham jaro' mu bakia' bhijimmi dir soosna'n na pai'x io'm jix chu xidhuu. Ba' dhi' ja'p ji buus nat jich kupio'k bhai' nach pai' dhir mu baapkia', na gu' bach aagi'ñ nach jax ja'k dui silh ba tu daanda' buiñor gu Dios aach diilh.

²¹ Gu Jesus jich Xoi'kam ba' pui' ba ji buusan xib na jax gu ja gè'kam tuk gui' nam bhai' gè' chiop tu juan, na xib bhammi ba daa jix dhaam na pai' tu chiopi' gu Dios, ba' bhai' dhir soi' ti'ntu' na tuch uañi'ñka' guch ua'tulhdhara'. ²² Bax bhaai' ba' xib nach silh buiñor tu daanda' gu Dios soi'ch ilhdhat, nach gu' ba ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam gui' nat jaro' tuch ñamkix guch ua'tulhdhara'. Ja'p ji buus nat jich batbich joidham jix ki' suudai' ki'n, nat gu' bix uañchuda nach ji'x jix u'ua'tulhdhix kat. ²³ Xib gu' dai ji nach jix biiñak kat buiñor guch Xoi'kam pix ba ti nirda' nach bhammi aaya' na pai'p tu'ii' gu Dios. Cham jach tu' bhaan jax kach aa'nda', na gu' gu Dios cham xiim pui' tu kuugalhdha' nat ji'k jax ba tu dai jich bui. ²⁴ Ja'ppi dai ji nach ba xich ja joi'gi'nda' bix ji'ma'n, joidham nach jix bhai' kai'chit jich papalhbui'ñdha'

tu' na pix ki'n, gio nach jix bhai'm duukam xip tu buada' bhaankamu'n. ²⁵ Jum aa' ip nach gammiji mu jimnida' pai' nach jich jumpa'nda' nach tu daanda' buiñor gu Dios, cham tu' nach am irdat oipoda' na jax jai' nam pu cham jimmi mu ja'p nam pai' jax jum jumpa'n nam tu daanda' buiñor gu Dios. Aach gu' jiumchu'nda' ji mu ja'p nach pai' jax jich jumpa'nda' nach tu daanda', na gu' pu'ñi ja'k jix aa' guch Gi'kora' nach gammiji mu daañchu'nda'. Jix io'm jach mui' ba xi dhaañchu'nda' xib, na gu' bar mia'n na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n, na pai' dhuuk ja aagi'ñdha' guch Xoi'kam nam tu' jax buimik bix gu ja'tkam nam duduakat ja tutku' bhaan.

²⁶ Na gu' no'ch aach am irdat daraat jich ua'tulhi'ñ ja'p xi dhuukat guch Xoi'kam sia kuch tiix maat na jax jum kai'ch guch bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ, cham ji'xdha' tuch uañdha' gu Dios guch ua'tulhdhara', nach gu' pu cham soi'ch ilhii'ñdha' buiñor guch Xoi'kam nat tiich a'mkam muu kuruus ta'm. ²⁷ Ba' no'ch gu' aach pu'ñi pix tu'ii', dai nach am ti'ñchoka' jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n na xich aa'ñdhai guch Xoi'kam na chich tu' bhaan jich ua'tulh mu ja'k xich jootsa' na pai' gè' miim gu tai na gammiji cham tu'tki, mi' na pai' ja tulhiiñchuda' gu Dios gui' nam ji'k jix bhaamki'ñ. ²⁸ Mi' nat pai' tu ua'nak gu Moisees bhaankamu'n gu Dios, jup jum kai'ch nam sap pu maa'n jimdam mu'aa' gu jaroi' no' cham tu' ka'm ñii'ñ nat jax tu daasak gu Dios, dai pix no'm ji'k baik ñii'ñ nat pai' cham am bua, ti'ñchoka' nat ja'xbui' pix ti' tii. ²⁹ Dho jaiñ, ¿gu' gi ba' jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n, jax japim ilhii'ñ na tu ja dooda' gui' nam ji'k tu' pix ilhii'ñ guch Xoi'kam Maraa'n gu Dios nat tiix ja joi'ndak ja a'mkam muu kuruus ta'm, nat gè' jaax gu i'ra'n nat ki'n tu ja namkix gu ja ua'tulhdhara'? Jix io'm ji na ja tulhiiñchuda' gu Dios, cham tu' na tu' palhip, gam nam gu' tu' pix ilhii'ñ guch Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na tiix ja tajaanhdham gu Dios nax ja joi'gi'n. ³⁰ Na gu' pui' pu kai'ch gu Dios mi' na pai' tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ na jax ja duñia' gui' nam cham tu' ka'm tigia', jup jum kai'ch: “Aañ

diih jix maat ji nañ jax ja dooda' gatuuk gui' nam ji'k cham jiñ kii'galhdhai cham tu' ka'm jiñ chigia'. Ja makia' iñ na jax ja'k ja a'm bipio'da' gu pu chu'm gu ja'tkam.” Gio ba' jumai kap ja'pnip jum kai'ch: “Gu Dios jich Gi'kora' diih ja aagi'ñdha' gatuuk gu ja'tkam nam tu' jax buimii bix ji'ma'n, no'm jix bhai'm duukam jup tu buimik piam ku gu'x buam jum duukam.” ³¹ Ja'p moox iibhidham ji na tu ja dooda' ji'k no'm jaaxmam pix ilhii'ñ gu Dios na gammiji pur gè'kam!

³² Ba' aapi'm jiñ jaaduñ, jam guguuxi'ñ iñ na pim cham jax jum aa'nda' no't tu' jax ba ji jam duu, ja'p na jax jano' na pimit jax ti' jii'ñ buiñor guch Xoi'kam, na pimit nakoo nat pai' dhuuk bix aixim jix buam jum duukam bhai' jam daam ji jii, pui' na pim jax bax biiñak buiñor. ³³ Jai' dhit aapi'm jamit bix aixim jam ai'chuxdhak gam na mit jam ko'ktulh gui' nam xi jam bhaamki'ñ ja ñii'ñchudat gu mui' ja'tkam. Ba' jai' dhit cham jax ilh japimit sia ku mit ti' pui' bhai'p ji jam tulhiiñchuda nam jax ja tulhiiñchu'n gu jai' nam jix io'm jix biiñak buiñor gu Dios nam ba' cham jax jum aa' sia kum jax ja bua. ³⁴ Gam na pimit jix ja joi'ndak ja tiigik ja palhbui gu jai'ch Xoi'kam jii'gi'ñdham na mit ja kuu, gio na pim cham pai' jax jum aa' sia ku mit ba tu jam boosgi gu jam bixchu' gu gè'gè'kam na pim tu bia'kat na pim ba ti' jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, na pim gu' pui' pix xim aa' nax dhaam buiñor gu Dios no' pimit ba ai, jix io'm mui' jam a'm tu bi'ya' gu bixchu', na pu cham tu' jax jum bua, ni ku cham ti' kikli'ñchar. ³⁵ Ba' jam guguuxi'ñ iñ jiñ jaaduñ na pim cham oodat jix io'm mui' xix biiñak ka' buiñor gu Dios, na ba' jam a'm bi'ya' gu gè'gè' jup tum duu'nkam. ³⁶ Cha'pim jax jum aa'nda' sia ku pim bixchu' bhaan jum tulhiiñ ya' dhi oi'ñga'n. Xi ñakgat japim mi' pui' xi chu kuugalhdhidha' na ji'k jax jix aa' gu Dios, na pim ba' pu'ñi duuji tu mai'chia' gu gè'gè' jup tum duu'nkam nat tu jam iimchuda na tu jam makia' bix ji'ma'n no't ya' ba ai, na gu' dhi' cham xiim bha jim. ³⁷ Pui'm kai'ch jia gu ñio'ki'ñ mi' na pai' tu ua'ñix na ja'pnim kai'ch:

Alh moo cham xiim ya' aaya' gui' na saak
bha jimda',

cham tu' ka m̄ikidha'.

³⁸ Ba' gui' nam j̄i'k b̄ix ja jujur ki'n ti
j̄i'ndhat jix b̄iñak buiñor gu Dios,

joidham jix bhai' tu ja jimia'.

Gu' no' mit jix oodak gio ja'k jup suulh mu
ja'k na pai'r tu ua'tulhdhara',

dho gi gu' am ti'ñchoka' am ji na ja tul-
h̄iñchuda' gu Dios.

³⁹ Jaiñ na jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios.

Ku ba' gu' nach gu' aach b̄ix jich jujur ki'n
ti j̄i'ndhat jix b̄iñak buiñor guch Xoi'kam,

cham j̄i'xdha' ja'k suulhgia' ich sia ku jax
jix buam tuch jim, nach gu'x maat nach

baidhika' gu Dios jix dhaam nach pai' joid-
ham jix j̄i'kgim bap tui'ka' gamm̄ji, cham

pui' na jax gui' nam gio ja'k jup suulhi' mu
ja'k na pai'r tu tulh̄iñara'.

11

*Nañ jax ja'k b̄ix j̄iñ jur ki'n ti j̄i'gi'ndhat jix
b̄iñak ka' buiñor gu Dios*

¹ No'ñ silhkam b̄ix j̄iñ jur ki'n ti j̄i'ndhat
jix b̄iñak buiñor gu Dios, pui'p ti j̄i'gi'ndha'

iñ na pui' tu kuugalhdha' nat jax tu dai na
saak tu duñia' gatuuk, sia kuch gu' cham

maat na jax ba' ja'k ba ji chu duñia' na pui'
ba ji chu kuugalhdha'.

² Ja'p na jax bijik
guch bopxi kat nam joidham b̄ix ja jujur

ki'n ti j̄i'ndhat jix b̄iñak kat buiñor gui', ba'
joidham jix ja k̄igalh, nam gu' tu' ka'm

ñidhat mi' pui' j̄im̄it na jax jix aa' nam
tui'ñgida'.

³ B̄ix jup ti j̄i'gi'ñ ich nat gu ñio'ki'ñ ki'n
jup duu gu Dios dhi oi'ñga'n b̄inkam gui' na

j̄i'k tu' yax chu jai'ch gam gu jai' oi'ñga'n
na mik ja'k daraa, na chakui tu'x chu jai'ch

kat, dai na pui'pix xi kai'ch.

⁴ Jaiñ gui' na Abeel t̄igich bijik, joidham
jix k̄igalh gu Dios gui' nat tu' makḡixi gio

d̄iñh, cham tu' pui' na gu xio'gi'ñ Kayiin,
na gu'x maat nat b̄ix juraa'n ki'n soi'm

ilhdhak pui' tu duu, na gu' tu' silhkam ki'n
tu' ka'm ñidhat jix b̄iñak ka' buiñor. Ba'

cham jax bua sia kut mui' oidha' ba jur
jano' d̄ir nat muu, xib gu' ja'p ji buusan ji

na pui' ya' oir̄it pui' na jax bax b̄iñak buiñor
gu Dios, nach ba' aach ñidhat pui'p jich

b̄iñkada' buiñor guch Gi'kora'.

⁵ Gio gui' na Enok t̄igich, pu b̄ix tukga'n
binkam bh̄ik gu Dios jix dhaam, mi'pix pu

cham pai' ka matgir, na gu' pui' b̄ix juraa'n
ki'n jup ti j̄i'ndhat jix b̄iñak kat buiñor gu

Dios, gam na mi' pui' jimda' na jax jix
aa', pui' kut ba' joidham jix k̄igalhdhak

baidhak pu b̄ix tukga'n binkam. ⁶ Ba'm
aa' nach aach pu'ñi b̄ix jich jujur ki'n ti

j̄i'ndhat jix b̄iñak ka' buiñor gu Dios no'ch
baabui' silhkam ba kaichu', na gu' gui'

cham tu' ja k̄igalhi'ñ gui' nam cham ti
j̄i'ndhat jix b̄iñak ka' buiñor. Silhkam nach

ti j̄i'gi'ndha' b̄ix jich jujur ki'n nax jai'ch ji
gu duakam Dios nax dhaam jup tu'ii', gio

na silhkam jich baidhika' gatuuk bhammi
na pai'p tu'ii'.

⁷ Gio ba' pui' na jax gu Noee ip, pui' b̄ix
juraa'n ki'n ti j̄i'ndhat jup jix b̄iñak kat

buiñor gu Dios. J̄i'gi'ñ ip jano' nap titda
na tisaa'ndha' gu suudai' b̄ix kap na j̄i'x

oi'ñga'n, pui' kut ba' jotmoda' cham jax ji
chi'ñk jup duu gu ḡe' kanuub nat j̄i'x chia gu

Dios, na sap ba' bhaan jum o'ñcho' d̄iñh gu
Noee ja b̄im gu jajaa'nni'ñ na pai' dhuuk

bhai' ji dhuudu' gio na bhai' ji ch̄idia' gu
suudai'. Pui'm duu dho, dai gu Noee ja b̄im

gu maamra'n gio gu ja bipna' mit bhaan
t̄itis gui' gu kanuub, na gu' dai gui' nam tu'

ka'm ñidhat jix b̄iñak ka' buiñor gu Dios,
gu jai' ja'tkam dho gi gu' pu b̄ix koi mit ji

bhai'kok.

⁸ Gio guch boxii kat Abraam pui' b̄ix ju-
raa'n ki'n jup jix b̄iñak kat buiñor gu Dios.

T̄i' nat tu' ka'm t̄igik pui' tu duu jano' nap
titda na jimia' mi' d̄hir kia'mi'ñ mu ja'k na

pai' ja makia' saak gu dib̄ir gu bopxi'ñ nam
mui'dha'. Gu Abraam mui'pix pu jimchu'

na pai' ja'k aa'ndhim gu Dios na bh̄iya', na
gu' dai gui'pix buiñor jix b̄iñaktu', d̄iñh pu

cham maat gu' na pai' ba' silh ba ji aaya',
dai ba' na pix ti ñiraim na aagi'ndha' gu

Dios na pai'. ⁹ Mummu ba' ji kiicha na pai'
tu aagi'ñ, na gu'p titda na mi' j̄i' ja makia' gu

dib̄ir gu bopxi'ñ no' mit ba maaxir. Cham
tu' bhaan ji choo'nnit ba' mi'p xi kioka' gu

Abraam cham ja ñbhidhat gu mi' oi'ñkam,
dai nat jax mi ja'p tu tuttu gu jajannulh

ba'bhak, na gu' dai gu Dios pix buiñor jix
b̄iñak ka' b̄ix juraa'n ki'n. Gio mi' d̄hir gu

maraa'n Isaak nat maaxir pui' ip, gio gu
kuulsi'ñ Jakob, pui' jajannulh ba'bhak ch̄ir

jam pix jup tu oi'ñkat, nam gu' pui' dai gu Dios buiñor jup jix biiñak kat, na gu' pui'p ja titda gu Dios na mui' ja bopxichuda'.
 10 Gu Abraam bix juraa'n ki'n jix biiñak kat buiñor gu Dios pu ti niirada' na jax chu'm tanoolh bhammi aaya' na pai' joidham jix a'bhar tuut gu ba'bhak nat diilh bhai' ja tuttu gu Dios.

11 Gio jano' nat chakui maa'n ba ji chi gu alhii gu Saara, gu Abraam dai gu Dios pix buiñor xix biiñak ka', ti jii'gi'ñdha' bix juraa'n ki'n na gui' pui' tu kuugaldha' nat jax tu daax biipi' dir, nap titda nam saak maa'n tigia' gu alhii sia kum jax bar jagi'gir, na ba' mi' dhir dhi' bhaan mui' tu bopxicha' gu Abraam. Pui'm duu dho, gu Dios diilh ja palhbui nam jax dhui tigia' gu alhii, na gu'x maat nam tu' silhkam jix biiñak buiñor. 12 Ba' pui' ji chu buus na jax titda gu Dios gu Abraam, jix io'm mui' tu bopxicha cham daaxix kam, cham jum ilhdham ji gu', na mit gu' dakoo pix ji chi gu alhii daim bipnagim nam pux io'm bar jagi'gir, nam cham ka ilhii'ñ, na gu' am tii pup pu am bax muukim gu Abraam nax io'm bar jagi' ka'. Gui' ji' ba' gu alhii na mit tii bhaan mui' tu bopxicha gu Abraam, ja'pni pix jum duu mit na gu chiichia' na bha'ñi ja'p daraa jix dhaam, gio ja'pni ip na jax gu o'ya na mu ja'p kaat suudai' jugii'ñ. Pu cham jaroi' maat nam ji'k aix.

13 Bix ji'ma'n dhi' nañ jaroi' ja aa' nam tu' silhkam jix biiñak kat buiñor gu Dios, chakui ja a'm tu bi'ik gu gè'p jum duukam nat Dios ja iimchudak na mit koi. Ku gu' nam gu'x biiñak kat buiñor, ja'p ji buus ji na mit sia gu mik dir mu ti tii'gik bhammi jix dhaam na pai' ja makia' gu Dios gu gè'p jum duukam. Ba' joidham jix bhai'm taat am, pux maat am nam cham tu' gammiji ya' pu oi'ñka' dhi oi'ñga'n bhaan, nam gu'x maat nam cham jir ya' kam. Pui' kum ba'x biiñak kat buiñor gu Dios ti niirada' na jix dhaam ja'k pui' tu kuugaldha' nat jax tu ja daax. 14 Ba' pui' kum ba'p kai'chdha' pix jano' nam ya' ka oipoda' dhi oi'ñga'n bhaan nam cham tu'r ya' kam, nam gu' pux maat na kam aajim gu tanoolh nam pai' dhuuk aaya' ja'p iam nam pai' gammiji bhai' pu ba oi'ñka' dho gi ji ba', nat pai' tu ja iimchuda

gu Dios nam saak oi'ñcha'. 15 No'm git cham pai' maakam ja'k jum ti'ñchoka' nam pai' gammiji bhai' pu ba oi'ñka', çcham aa gu' mi' pu cham joiñat daraaka' am git nam pai' jax ba oi'ñkat no'm pui'm aa'nda' git nam jir ya' kam dhi oi'ñga'n? Piam kum palhup ja'p xi jimii ji'k tanoolh gio mup ba aaya' git nam jir pai' kam. 16 Gu' ji nam gu'x maat nam cham tu'r ya' kam, ba' ja'p ja'k jix aik am nam pai' gammiji bhai' pu ba oi'ñka' nax dhaam ja'k kat jup jum kai'ch. Ba' gu Dios cham pai'x xi'iraam jum ilhii'ñ sia ku pui'm tii'ti' nar ja Dios tuk dhi' ji', nam gu' bix ja jujur ki'n jix biiñak kat buiñor, dai nax ja aichdham jix dhaam nam pai' gammiji bhai' pu ba oi'ñka' joidham jix a'bhar ba'pki chir.

17 Gio jano' nap titda gu Dios gu Abraam na sap mua'ji makgixidha' gu maraa'n Isaak na mi' pix bhaan machia' no' sap moo silhkam jix biiñak buiñor piam ku gu' cham, gu Abraam cham jax ji chi'ik pui'p tu duu na jax titda gu Dios, na gu' bix juraa'n ki'n ti jii'ñdhat jix biiñak ka' buiñor. Pui' ku ba' bix juraa'n ki'n jix aa' na makgixidha' gu Dios gu maraa'n Isaak, cham jax bua sia ku daipu' maa'n tu mar, 18 sia ku gu'p titda biipi' dir na saak bhaan dhi' dhi maraa'n Isaak mui' tu bopxicha' cham daaxix kam. 19 Na gu' pux bhai'x maat gu Abraam na gu Dios jix io'm jir gè'kam, bixchu'x aichu'n na pu tu duña', sia koi'ñga'n jix bhaai' na ja dudua'ñdhai giop ja baapmi'ñdha'. Ba' pui' pix jum aa' na cham jax bua siat mu'aak makgixi gu maraa'n Isaak, na gu' gui' giop dua'ñdha'. Gu Dios pux bhai'x maat ip na gu Abraam tu' silhkam bix juraa'n ki'n jix biiñak buiñor, ba'p titda na sap cham ka mumua'da' gu maraa'n na bax mu'aam. Ku gu' pui' ji buus ji nat tii mua gu Abraam gu maraa'n Isaak, gu' ji nat gu' gu Dios giop dua'ñ.

20 Gio mi' dhir gu Isaak nat pai' dhuuk gi'ir, bix juraa'n ki'n ti jii'ñdhat jup jix biiñak kat buiñor gu Dios, pui' ku ba'p ja titda gu gook maamra'n, Jakob gio Esauu, na sap joidham jix bhai' tu ja jimia'. 21 Gio pui' na jax gu Jakob, pui' bix juraa'n ki'n jup jix biiñak kat buiñor gu Dios, mi' pui'p jimdat na jax jix aa'. Pui' ku ba' jano'

na pux io'm bar jagi', na pu bar mia'n na mukia', pui' ja'k xi chu ja daaxdhak gu gook maamra'n gu Josee na sap jix bhai' tu ja jimia'. Gio sia ku cham ka oo' na kii'ka' nax io'm bar jagi', gu oxia'n bhaan xim siispak nat tu daani buiñor gu Dios, na gu' kai'ñkam tu' silhkam jix biiñak kat buiñor. ²² Gio gu Josee pui' ip, biiñ juraa'n ki'n jix biiñak kat buiñor gu Dios. Pui' ku ba' jano' nat pu ba ji muu, na pu palhii'p pix ba ñiok, jup xi ja tii'dak gu jajaa'nni'ñ na sap ji'kchi oidha' ki'n gu Dios ja palhbuidha' nam bubuakia' mi' dhir Ejipto. Ba'p xi ja tii'dak nam sap xi bhii'ji gu tukga'n no' mit ba jii mi' dhir, na gu' biiñ juraa'n ki'n ti jii'gi'ñdha' na pui' tu kuugalhdha' gu Dios jax no't ba tii.

²³ Gio ja'pni ip na jax gu gi'korga'n gu Moisees nam pui' biiñ ja jujur ki'n jup jix biiñak kat buiñor gu Dios. Pui' ku mit ba' cham tu' bhaan ji chotdonik ixchu baik masaa'n gu Moisees nat jax maaxir, sia kum gu'x maat nat pui' ja'k tu dai gu gè'kam mi' kam Ejipto nam pu biiñ ja koodaidha' gu a'aalh Israel kam nam jax maaxilhidha' no'm jir chichio'ñ. Na gu' nam xi ñii'ñ, joi'mdam tu'm gu alhii, gio nam gu' pui' pix xim aa' na ja palhbuidha' gu Dios, nam gu' buiñor jix biiñak ka'. ²⁴ Gio mi' dhir nat gi'hir gu Moisees, pui'p jum biiñkai buiñor gu Dios, biiñ juraa'n ki'n ti jii'ñdhat mi' pui' jimda' na jax jix aa'. Pui' ku ba' cham ka aa' na pui pui'm tii'ti'nda' nar gi'lhga'n gu maraa'n gui' na mi'r gè'kam Ejipto. ²⁵ Na gu' cham aa' na pui' ja'k jup tu jimda' nam jax tu jim gu mi' kam Ejipto nam biiñ aixim tu buada' na jax cham jir am, sia gui' nar di'hi'n tu'm, pui' ku ba' cham ka aa' na kaichgida'. Pui'm aa' ba' nar am na mu ja'k ba ja binta' gu Israel kam ja'tkam na mia'n jir jajaa'nni'ñ, cham jax bua sia ku mit pui' bhai'p ji chulhii'ñchuda nam jax ja tulhii'ñchu'nda' gu Israel kam ja'tkam. ²⁶ Pui'm duu ba', buus gu Moisees mi' dhir ja bui gu Ejipto kam ja'tkam, na gu'x aa' na ja biiñ jum tulhii'ña' gu Israel kam ja'tkam, cham tu'p jum buixdhak sia chi jax kar jix chumñigam kat. Jix aa' gu' na ja'xbui'p xim tulhii'ña' na ji'x jum tulhii'ña' guch Xoi'kam no't pu'ñi ya' ba ai, na gu'

pux maat na gè'p jum duukam makia' gu Dios jix dhaam no't ba ai, na gu' biiñ juraa'n ki'n jix biiñak ka' buiñor. ²⁷ Pu mai' mi' ba' mi' dhir Ejipto cham tu' bhaan ji choo'nnik sia ku jax giilhim jix bhaam gu gè'kam mi' kam, na gu'x maat na gè'kam ki'n bhaan ti niidhim gu Dios sia ku cham pai' nii'ñ maaxik.

²⁸ Mi' dhir ba' dai nat ba tu juu gu paan gakhii'ñchix kam bhaan Paaskua ta'm ja biiñ gu Israel kam ja'tkam, na bhaan jix maati' ka' nam jix io'm jix biiñak kat buiñor gu Dios ti jii'gi'ñ na gui' ja palhbuidha' nam bubuakia' mi' dhir Ejipto. Gio ba' nat ja chia biiñ ji'ma'n nam sap i'hir ki'n mamxidha' gu kiki'ñgob mu ja'p nam pai' jax chu ba'bhak, na sap ba' cham mi' aaya' gu nobii'ñ gu Dios na pai' dhuuk biiñ kap ja kooda' gu bii'pi' kam ja maamar gu Ejipto kam ja'tkam. ²⁹ Ba' buimgidhak na mit ba jii mi' dhir Ejipto, ja palhbui gu Dios nam jax dhui mi' bhii'ya' irban gux Bi' Suudai', nam gu' biiñ ja jujur ki'n jix biiñaktu'nda' buiñor. Joidham jix chu gak kir bhii mit, nat gu' joidham irban nai' ji ii gu suudai'. Gu' ba' gu Ejipto kam ja'tkam nam mui' tii ja ardim gu Israel kam ja'tkam, mi' pu koi mit na mit pai' dhuuk mui' tii'p ji bubua, nat gu' jotmoda' am xim kuu ip gio gu suudai' na mit mu ji bhii irban.

³⁰ Gio gatuuk nam mummu ja'k jup ba tu kokda na pai' Jerikoo ti tii', diilh pix nai' ji ia'ri gu bhii'ñbak, dai na mit biiñ xikoolh dhir pix xi jii sakaalh gu Israel kam ja'tkam xijum gook tanoolh juugit, nam gu' biiñ ja jujur ki'n jix biiñaktu'nda' buiñor gu Dios, pui' kut ba' gui' pix jup tu duu. ³¹ Gio pui' na jax gui' na Raab tii'gich bijik, pui'p ti jii'ñdhat jix biiñak kat buiñor gu Dios, sia ku gu' bii'pi' dir jir ganai' pix kat. Pui' kut ba' cham muu ja biiñ gu mi' oi'ñkam nat pai' dhuuk ja koi gu Dios, nat gu'x joi'gilh nat ja palhbuidhak ja tibiaptuda gu gook ja'tkam na mit mu ja joot gu Israel kam ja'tkam nam ti tii'mpu' nam jax tu't tu oi'dha' mi' Jerikoo.

³² ¿Jax jañ pik ja'k moop xi jam tii'da' git na pim ba'x maati' kaaya'? Tii mui' ka bi'iix am ji gu' na ñich chakui ja aa nam pui'p jix biiñak kat buiñor guch Gi'kora', dai ji na gu' chix io'm tii'p jup jum bua no' ñich biiñ mui' ji jam aa'ñ nam ji'k jax tu buimik na

bhaan jix maati' nam jix biiñak kat buiñor gu Dios. Dai nam jax tīgich jañ pix mui' xi jam aa'ñdha', pui' na jax gui' na Gedeon tīgich, gio ba' gu Barak, gio ba' gu Sansoon, gio ba' pui' na jax gu Jepte nam pui'p jix biiñak kat buiñor gu Dios. Gio gu Dabii' gui' na bijik jir gē'kam kat, gio ba' gu Samuel, gam gui' nam bijik ya ja'p bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios. ³³ Bix ja jujur ki'n ti jii'ñdhat jix biiñak kat am buiñor gu Dios dhi' dhi' ja'tkam, pui' kum ba' jai' dhit ja daam kii'kat gu jai' ja'tkam, jai' dhit ba' nam jix bhai' ja silhkadimik gu ja'tkam nam pai' dhuuk jir gē'gē'kam kat na jax jix aa' gu Dios. Jai' dhit ba' nat ja a'm tu bii' gui' nat tu' tu ja iimchuda gu Dios. Gam jai' dhit nat cham jixdhat ja jugiokak gu maapi'ñ sia ku mit miji' tii ja iabo nam pai' kuup, nat gu' ja palhbui gu Dios nam buiñor jix biiñak ka'. ³⁴ Gio ba' jai' dhit na mit tii tai chir ja iabok, cham jixdhat ja miidhak sia ku giilhim jix choiñ, nat gu' ja palhbui gu Dios na ja buip tui'ñgit. Gio gam jai' dhit na mit cham jixdha' mia'n ja bhii na mit jiboi'ññor nam tii bax ja koodak tē'tēb kukxir ki'n. Ku ba' gu' gatuuk na mit gio mui'p ji chu kokda, pu tu ma'iich jamit ji, nat gu' ja palhbui gu Dios nam buiñor jix biiñak ka'. Cham jixdha' ba' jax ja dooda mit gui' nam jix ja bhaamki'ñdha'. ³⁵ Jai' dhit dhi' nañ jaroi' ja aa', jix bhai'm duukam jup tu duuk jamit ja bui gu di'dilhdhim u'uub, ja dudua'ñdhak bhaankamu'n gu Dios giop ja baapmi' mit gu ja maamar nam ba ko'iix kat.

Jai' dhit moo xi'x io'm jix biiñak kat am buiñor guch Gi'kora', pui' ku mit ba' cham jax ilh na mit giilhim ja tulhiiñchudaimik ja koi nam xi chuut nam gammiji' pu kaichgida' gu Dios sia kum tii ja chian nam sap cham ka kaichgida', nam gu'x aa' nam ba jimia' nam pai' cham tu' bhaan kam tulhiiña'. ³⁶ Jai' dhit nam ja gibiimik giilhim bix aixim xi ja ai'chuxdhimik, gio jai' dhit na mit ja buuprak bapaiñum titropiñ ki'n ja kuu nam tii xi chu ja a'gi'ñdha' gu ñio'ki'ñ gu Dios. ³⁷ Jai' dhit jamit joodai ki'n ja ma'yasimik ja koi, jai' dhit ba' na mit i'rapan ja i'ki sirruuch ki'n, gam jai' dhit nam ja sixximik kukxir ki'n. Bix dhi' nañ jik ja aa', jai' dhit cham pai' tu

oi'ñkat am, mui' kap oipimik am, kakas-nir jajo' tim ti'ii'ñka' am gam kakarbax jajo', nam gu' cham tu'r jix chutumñigam kat, gampai' tuutu'm kat am. Bixchu' bhaan jum tulhiiñaimik am, gam na mit ja ko'ktulhdhimik. ³⁸ Bix pix gu ja'tkam jix ja bhaamki'ñdha' am sia kum tii mi ja'p jix chu oi'ñchak ja biim. Ba jimia' am ba' mu ja'p gampix jix chu gak kir na pai' cham jaroi' oiri, gam bha ja'p gē'gē' oi'dha' ta'm. Mu ja'p jam ba tibiapka' jix na pai' chii'chio' gio na pai' jax gē'gē' ti diidi'. ³⁹ Ku ba' gu' siam jix io'm jix biiñak kat buiñor gu Dios, cham tu' pui' tu kuugalh ji nat jax tu ja daaxdhak, ⁴⁰ na gu' pui' pum aa' gu Dios na xib ba' pui' ka tu kuugalhdha' nat jax tu ja daaxdhak gui' nach pai' dhuuk aach ya' ba oipoda' pu'ñi, na ba' bix maap maa'n jimdam tuch uañdha' guch ua'tulhdhara', na ba' mi' dhir bax bhaai'n ka' na sia aach jich a'm tu bi'ya' gu gē'gē' jup tum duu'nkam nat ja iimchuda gui'.

12

Nach cham jax jich aa'nda' sia kuch pui'p jich chulhiiñ nax jum tulhii guch Xoi'kam

¹ Dho jaiñ nam jax pik joidham bix ja jujur ki'n ti jii'ñdhat jix biiñak kat buiñor gu Dios gu bijik dir kam jich bopxi kat. Aach dho pu'ñi ip jiiñ jaaduñ, ja'p jach xi dhui bix nach jik tu' bhaan jich chukgi'ñ, ba' dai nach bix jich jujur ki'n bach biiñkada' buiñor gu Dios. Cham jach bhaan ka titii'ñchoka' gu tu' nar ua'tulhdhara', dai ji nach pix bhaan ji baapmiglia' nach mi' pui' ba tu kuugalhdhidha' na jax jix aa' guch Gi'kora'. ² Mi'ch pui' ba jimia' nat jax xi chi'ik guch Xoi'kam jano' na ya' xi oilhimik, gui'ch pix buiñor jix biiñak ka' gammiji'. Gui' diilh jich palhbuidha' no't tu' ba jich dhuu, gio nach guguuxi'ñdha' nach ba' cham jax jich aa'nda', gam na tuch uañi'ñka' no' chich tu' bhaan cham am bua, nat gu' gui' pui'p jum tulhiiñak jano' na mit gibiimik sissapa kuruus ta'm. Ku gu' cham pai'x xi'iraam jum ilh ji nam pui' bax dhoodak, ni ku pai'x buam jum aa', na gu' pux bhax'x maat na alhio pix ya' xim tulhiiñai mi' dhir ja'p ja'k gammijix jikgim bap tui'ka', pui' na jax xib na gu'x jikgim

bhammi pix daa sonpan gu Dios kii'n dir ja'k.

³ Aapi'm pu'ni ip jiiñ jaaduñ, mi' pim pui'p xi chu daa'ñchu'nda' nat ji'k jax tu duu guch Xoi'kam nam pai' dhuuk tulhiiñchudimik gu ja'tkam jix u'ua'tulhdhix kam. Cham tu' na pim moo maa'n jimdam totdoni pu ja'k suulhgia' no'm jax ba xi jam doodak gu ja'tkam na pim ba kaichu' guch Xoi'kam, piam ku gu' na cham bhai' tu jam jim, gu' ja'pji na pim jix bhai' pix jum taat ka' ji. ⁴ Na gu' dhi' cham pik jir tu' no' pim tu' bhaan jum tulhiiñ, piam no'm pu'ni jax ba xi jam doodak gu ja'tkam, no' mit gu' chakui jam koi na mit jax dhooda guch Xoi'kam. ⁵ Ba' aapi'm cham tu' dhi' bhaan kuu' jimmida' no' pimit ba jim tulhii, na gu' pai' ji' Dios pix jir jup dunii'ñ ka'. Ti'ñchokat japim gu ñio'ki'ñ mi' na pai'p jum kai'ch na saak ja tulhiiñchudat ja silhka'nda' gui' nam ji'k moo tu' silhkam ba kaichu', nam bar maamra'n, na ja'pnim kai'ch:

Moop cham jix buam jum aa'nda' ni nap jix bhaam ka' no'm tulhiiñchudat jum silhka'n gu Dios,

piam kut jum ñiok no'p mi' pai' cham pu duiñchu' na jax jix aa',

na gu' xim joi'ndat pix jup jum buada'.

Cham tu' nap moo dhi' bhaan pu ja'k gixia'.

⁶ Na gu' gu Dios silhka'nda' gu jax chu'm maraa'n no'x dha',

tulhiiñchuda' ip no' cham mi' pui' jim na jax jix aa'.

⁷ Aapi'm pu'ni ip jiiñ jaaduñ, cha'pim jax jum aa'nda' no' pimit tu' bhaan ba jim tulhii, na gu' xi jam joi'ndat pix jup jam buada' gu Dios na pim jir maamra'n, na pim ba' pu'ni duujir maa'n na pim jax jix biiñak kat buiñor mi' pui' bhichgida' na jax jix aa'. Na gu' dhi' ja'pni jia na jax ya ja'p gu ja'tkam, nam gu' ja' gibat ja silhka'nda' gu ja maamar no'm buam pix tu bua. ⁸ Na gu' no' cham jam tulhiiñchudat jam silhka'n gu Dios no' pim buam pix tu bua, dhi' bhaan jix maati' ka' na cham tu' maamra'n jam ilhii'ñ, na gu' na ji'k tu' silhkam maamra'n ja ilhii'ñ, ja silhka'nda' na jax ja'k jix aa'.

⁹ Ja'p na jax aach bijik nach jir a'aalh kat, nam gu'ch chulhiiñchudat jich xilhkadimik guch gi'kora', tu' ka'm ja nai'ñdhat ja ke'ke'

ich ip ba' no'm jax jich chitda nach cham pu buada' gu tu'. Gu' gi ba' gu Dios nax io'm jir ge'kam nax dhaam jup tu'ii', ¿cham aa gu'x io'm jum aa' nach tu' ka'm ñidhat mi' pui' xi jiidma' na jax jix aa'? Nach ba' gu' pu'ni duuji bhammi aaya' gatuuk na pai'p tu'ii'. ¹⁰ Mi' pix jich xilhka'nda' jia gu Dios na ba'ch chulhiiñchu'nda' no'ch cham mi' pui' jiiim na jax jix aa', nach ba' cham pik moo ja'p xi' pik xich ua'tulhi'ñdha'. Na gu' no' mi' pix xich ñii'ñ nach jich ua'tulhi'ñ, dhi' bhaan jix maati' ka' na cham jich joi'gi'n, na gu' cham bhai' tuch jimia' ba' gatuuk. Pui' ku ba' tiich xilhka'nda' na xich joi'ndat, ja'p na jax aach nach jir a'aalh kat na mit gu'ch gi'bak jich xilhkadimik guch gi'kora' kat nam jax ja'k ilhii'ñ nach jix kiki' ja'tkam bi'ya', na ba'x bhai' tuch jimia' nach ji'x juugit ya duduaka', nam pu'ni xich joi'gi'nda'. ¹¹ Maaxik dho gu' cham tu'r jix kii'p jum duukam gu tulhiiñara' no't jiiñ a'm ba gi, na gu'x buam tu tatda' nañ jiiñ chulhiiñdha'. Ku gu' mi' dhir no' ñich ba buus nañ xiñ chulhiiñaimii, ba machia' iñ ji na tu' cham kii' ka'm nai'ñ gu Dios. Ba' mi' dhir dai nañ jix jikgim pix bap tui'ka', gio nañ cham tu'x buam ka tu buada' na tu' cham jir kii', nañ gu' ba too'nnia'.

Na cham bhai' tu jimia' gu jaroi' no't cham mi' pui' jii na jax jix aa' gu Dios

¹² Ba' aañ jam guguuxi'ñ jiiñ jaaduñ na pim jix io'm mui' xim biiñkada' buiñor gu Dios na ba' ja'p ji buusnia' na pim giop ba o'jo'nta', na gu' xib ja'p ji buusan na pimit ba momgo na pim ti jiiimchu', pu'ni duuji pim ba' giop o'jo'nta'. ¹³ Mui' pim ba' moo xi gaa'ñchu'nda' na pim jax ja'k jix bhai' mi' pui' jiidma' na jax pik ja'k jix aa' gu Dios na pim tui'ñgida'. Ja'p ji buusnia' na pim dai mi' bhichgida' na pai'x chi kii', na ba' gu jai' nam chakuix bhai'x biiñak ji jam tiigi jix io'm soi'm ilhdhai mi' pui'p ba jimia' am na jax jix aa' gu Dios.

¹⁴ Jam guguuxi'ñ iñ ip na pim joidham jix bhai' kai'chit jix jikgim tu oi'ñka', cha'pim tu' ki'n jum kokdat, gu' dai ji na pim soi'm ilhdhat mi' pui' xi jiidma' na jax jir am. Cha'pim kam ua'tulhi'ñdha', na gu' gu jaroi' no' daim ua'tulhi'ñ, cham ji'xdha' aaya'

bhammi buiñor gu Dios. ¹⁵ Jam aagi'ñ iñ mooñ jaaduñ na pim siamri bix tu' ka'm xi ñidhat gu Dios. Na gu' no' pim jai' dhit am irdat oipo, cham tu' bhai' tu jam jimia' gatuuk. Ni ku cham tu'r am na pim jai' dhit tu' bhaan ba ji ja ko'kdhichdha' gu jai', nam gu' mi' dhir ba' bix bhai' jim kooda' na jik guch Xoi'kam jigi'ñdham. Ba' ja'p ji buusnia' gui' na tu ko'kdhichdha' na jax gu jax chu'm i'ix nax maimdagim tē bhēē na ja maikkutu'n gu ja'tkam no' mit xi juu. ¹⁶ Gio jam guguuxi'ñ iñ ip na pim cham jai' dhit ja bim boppoda' gu jai' u'uub no' pim cham maap tiumui'x. Ni ku pim cham tu' mik bua' ji tu' pix ba ilhii'ñdha' gu Dios nat tii xi jam joi'ndak tu jam uañ gu jam ua'tulhdhara'. Pui' dhom duu ji gui' na Esauu tiigich bijik, na pu'ñi moo gampai' pix ti ilhii'ñdha'. Tii nat ga'ra nar bipi' kam kat, maa'n jooxia' gu bhab gisaar jamit pix xi maa, ja'p ji buus ba' nar gatuuk kam pix ba'. ¹⁷ Ba' gatuuk na tii ba chian gu taata'n na tu daa'ñxidha' nax bhai' tu jimia', nap jum aa' na gui' bhaan bipio' nar bipi' kam na jax tu daaxix, cham tu' tu daa'ñxi gu taata'n, nat gu' pu bipi' dir ba maa gu sipdhi'ñ na saak gui' ja'p ji buusnia' nar bipi' kam ka'. Ba' tii ma susua ja'p io'm pa', cham jixdha' bhaan ka bii gui' na a'miram bipio'dat nar bipi' kam, nat gu' ga'ra, ja'ppix ba ji buusan gu' nar gatuuk kam.

¹⁸ Aapi'm chi gu' cham pai' dhuuk pu chu'm ti tiigik ji na mit jax ti tiigik guch bopxi kat bhammi gē' oidha' ta'm na pai' Sinaii ti tii', jano' nat maaxik bha ēēk gu Dios. Giilhim iibhidham ji nat tum duu jano', bhai' ji gi'nduki gu oidha', gio nat giilhim jix chukgam jup tum duu, gio gu tai na pix nammi kikka bhai' na jix jir oidha' ta'm. ¹⁹ Gio nat gē' ki'n bhai' ji chum kuich, pix am joi'ñchu'n gu dibir, nat ba' mi' dhir bhai' ba tu ja a'gi gu Dios guch bopxi kat na jax ja'k tu daaxix ka' ja bui. Ba' guch bopxi kat jix chotdonit tiip kai'ch am na ja'xbui' pix tu a'ga' gu Dios, ²⁰ nam gu'x maat na cham jixdha' jaroi' nakga' na jik jax kai'ch, nam gu'x iibhidhat kēē nap kai'ch: “Pu maa'n jimdam japim moo mu'aa' ma'yasimii joodai ki'n piam kuxiir ki'n gu jaroi' no't gan yammi tis

oidha' ta'm nañ pai'p tu'ii', sia gu jax chu'm soi'.” ²¹ Giilhim ji nax iibhidham tum bua jano', cham tu' pui' pix. Sia gu Moisees tiix choodon na bhammip tu'ii' oidha' kuu am, jup kai'ch: “Giilhim jañ jix io'm gi'bok nañ jix choodon.”

²² Aapi'm gu' ba jam kupio'kdhix ji bhammix dhaam na pai' joidham jix a'bhar gu ba'bhak na pai'p tu'ii' guch Gi'kora' na gammiji pur Dios, na pim ba' jii mit aaya' bhammi na pim pai' iimchudhix na pim saak oi'ñcha', bhammi na pai' ja'p ji buusan nar xibkam gē' kiicham na Jerusaleen ti tii', nam mui' bhai'p tu'ii' gu noonbi'ñ gu Dios nam gammiji gē' kamtu'n. Cham tu' kax chi iibhidhara' ka' nach pai' dhuuk bhammi aaya' buiñor, cham pui' na jax jano' nat bha ēēk Sinaii. ²³ Jai' dhit jam bhammi bap tu'ii' xib buiñor gu Dios na mit jik tu' silhkam mi' pui' jii na jax jix aa' ja'p na maamra'n, nat jik pu ja dai nam pu'ñi bhammi aaya' buiñor. Ba' aapi'm pu'ñi xib jiiñ jaaduñ, cham xiim japim bhammip ji bubuakia', na pim gu' aapi'm mi' pui' ba jiiim na jax jix aa' gu Dios gui' na ja aagi'ñdha' gatuuk gu ja'tkam nam tu' jax buimii nam duduakat ja tutku' bhaan, nat gu' ba tu jam uañ bix dappaam gu jam ua'tulhdhara', ²⁴ jano' dir pix nat guch Xoi'kam ya' ēēk maakam tu dai na tu aagix ka', nat guch a'mkam muu, na ba' pu'ñi duuji bix tuch uañdhix ka' guch ua'tulhdhara'. Nat gu' pu kai'ñkam pix jaax gu i'ra'n bhaan gu kuruus na ba' dhi' ki'n pu'ñi tuch uañdhix ka', cham tu' na ja'p pix na jax bijik gui' na Abeel tiigich nat pui' tii gē'p jaax gu i'ra'n na mit pai' dhuuk mua.

²⁵ Ba' aapi'm jiiñ jaaduñ, mi' pim pui' xi jii mit na jax jam tiidaidha' gu Dios, cha'pim gampai' pix ilhii'ñdha'. Na gu' no' pim gampai' pix ilhii'ñ jax no' tii jam titda, jam tulhiiñchuda' ja'p nat jax ja dooda bijik guch bopxi kat nat pu maa'n jimdam ja tulhiiñchuda' gui' na mit jik cham tu' ka'm tii nat jax tii ja tii'n. Aach pu'ñip tuch dhooda' no'ch am irdat oipo no' tiich a'gi'ñ nach jax ja'k tui'ñgida'. ²⁶ Jano' nat maaxik tu ja a'gidhak gu Dios guch bopxi kat bhammi Sinaii, jix io'm gi'nduki gu dibir nat jix mikim tu a'ga. Ba' dhi' cham xiim jum

aaya' na pai' dhuuk giop joiñchuda' gu dibñir, pui' tu ua'nix gu ñio'ki'ñ, jup jum kai'ch: "Maa'nnim jañ pix ba joiñchuda' dhi oi'ñga'n, bñix sia dhi' na tu' bha'ñi ja'p jix maax jix dhaam." ²⁷ Ba' gu dhi' pui' na kai'ch na pui' maa'nnim pix ba joiñchuda' dhi oi'ñga'n, ja'p kai'ñkam jup kai'ch na bñix tu kuugalhdha' nat ji'k tu'p tu duu, na cham tu' bhai', na pu'ñi ampix tu gi'ndukda', na ba' mi' dñir dai gui' pix bax chu jai'ch ka' na cham jax jum bua, ni ku pai' joiñdha'. ²⁸ Jix dhaam ja'k kat jup jum kai'ch dhi' na pai'p tu'ii' gu Dios, bhammi ja'k dho gi cham pai' dhuuk joñia' ji gu oi'ñga'n no't bhammi bach aich gu Dios. Na gu' gui'x io'm jir jix ki' ka', cham tu' pui' na dhi' nach bhaan oi'dha' xib. Pui'kuch ba' gammijix bhai'ch chaatit mui' xi dhaañchu'nda' bhammi ja'k na pai'p tu'ii' tu' ka'm niidhat. Gammiji nach mu gè'kamtu'nda' cham oodat na jax ja'k jix aa', na ba'ch baidhika'. ²⁹ Na gu' no' chich jax dhuuk cham tu' ka'm tii, am ti'ñchoka' ich nax io'm jich chulhiiñchuda', na gu' gui' ja'p ji buusan na gu tai gui' nax io'm jix choiñ na tu' na pix ja'ngichu'n.

13

Nach jax ja'k tu jimda' na ba' xich kñgalhi'ñdha' gu Dios

¹ Jam guguuxi'ñ iñ ip jiñ jaaduñ na pim joidham jix bhai' kai'chit xim jajoi'gi'nda' na jax ja'k jum aa' no'ch ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Cha'pim tu' bhaan jum bhabhaakuidha' ni na pim jum kokdada', gu' ja'pji na pim joidham jir jix bhabhai'kam ka' ji pix. ² Gio no'm jam paxiaraim gu ja'tkam, joidham japim jix bhai' ja tii'dai ja aichdhai ja tibiaptuda' jix bhai'm taatit, cham tu'x oodam. Jai' dñit gu bijik dir kam nam pu'ñi joidham jir jix bhabhai'kam kat, gu noonbi'ñ gu Dios jamit ja tibiaptudak nam cham pum aa', na gu' pu'ñi jaroi' nam pix tibiaptudidha'. Aapi'm pu'ñi ip jiñ jaaduñ, cham maati' ka' gu' nar tu'p tu'm da' ka' gui' na mi' jam paxiaraidha'.

³ Jix ja joi'ndat japim soi' pix jum ilhii'ñdha' ja a'mkam guch jaaduñ jich Xoi'kam bhaan nam jum tulhiiñ mu nam

kuup, panaas ku pim moo aapi'm bñix mup kuupka' ja bñim. Sia gui' nam ja'p pix ja tulhiiñchu'n japim pui' soi'p jum ilhii'ñdha' ja a'mkam, panaas kum moo aapi'm bñix jup jam tulhiiñchu'nda', na pim ba' gu' cham jax ilhii'ñdha' no' mit pui' bhai'p ji jam dooda ja'xpix.

⁴ Gio ba' jam guguuxi'ñ iñ ip na pim cham jir ganai' pix ka'. Cha'pim jai'x bhai' ja titdadat ja bñim boppoda' gu u'uub, dai ji gui' na pim maap tii'mui'x na jax tu daaxix. Na gu' pui' pix jam tii'da' gu Dios jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n na pim jix u'ua'tulhdhix no' pim pu'ñi jai'x bhai' ja titda gu u'uub. Ba' pui' xi jam tii'dai mu ja'k xi chu chiñia' nam jam iabu' na pim pai' gammiji mi' pup mii'jidha'.

⁵ Jam guguuxi'ñ iñ ip jiñ jaaduñ na pim cham tu' bhaan jum tutkagi'ñka' gu tuumiñ ni ku pim jix aa'nda' na pim mui' bia'ka'. Dhi' ki'n japim jix bhai'm taat ka' ji'k na pim bia'ka'. Dios dñilh jix maat na pai' dñir tu jam maakidha' gu tu' na jam a'm jum aagaidha' no' pim cham ka bia', na gu'p jum kai'ch gu ñio'ki'ñ mi' u'uan ta'm na tu ua'nix: "Aañ gammijim a'm ti niidhidhat jum palhbui'ñchu'nda' ki'n gu tu' nam a'm jum aagaidha'. Cham ji'xdha' pai' dhuuk dñilh jum bua' iñ." ⁶ Jaiñ na gu' jax pik joidham kai'ch gu Dios jich Gi'kora', ja'pji dai nach buiñor jix biiñak kat pix ti'ñchoka' mi' ja'k na pai' ja'pniptu' ua'nix gu ñio'ki'ñ: Cham jañ pai' dhuuk tu' bhaan jix choodon ka',

na gu' cham ji'xkat jaroi' jax jiñ dhoo'da', na gu' gu Dios gammiji xiñ joi'ndat jiñ a'm ti niidhidhat jiñ palhbui'ñchu' tu' na pix bhaan.

⁷ Gammiji pim ti'ñchokat mi' pui' xi chu daa'ñchu'nda' na mit jax tu jii' gui' na mit ya ja'p tuch a'gi gu ñio'ki'ñ gu Dios, nam joidham bñix ja jujur ki'n ti jii'ñdhat jix biiñak kat buiñor.

⁸ Guch Xoi'kam bijik dir pux jai'ch, cham pai' dhuuk jum pataas. Gio ya' dir ja'p ja'k gammiji pux jai'ch ka', cham pai' dhuuk jum pataasa'. ⁹ Pui' ku pim ba' dai gui' pix buiñor ti jii'ñdhat jix biiñak ka' gammiji. Cha'pim tu'p jum buixdhat na ji'k jax tu daaxix gu ya' maaxik, pui' na jax gu koi' na jax chu'm jir jum kua'dam gio na jax

chu'm cham. Na gu' dhi' cham ji'xkat tu' ki'n jich palhbuidha' sia kuch tii mi' pui' tu daa'ñchu' na jax tu daaxix. Ja'pji dhi' nax io'm jum aa' nach mi' pui' xi chu kuugalhdhidha' nat jax tu daasak guch Xoi'kam, nach ba' bhammi aaya' jix dhaam buiñor gu Dios.

10 Na gu' guch Xoi'kam pui' ji buusan na jax gu xibkam sasoi' mimi'iñkar, cham tu' pui' na jax gu bajik kam na jax chu'm jai'ch mi' nam pai' tu juan gui' nam tu ja daa'ñxi'ñdha' gu Israel kam ja'tkam. Dai pix nam aa' nach buiñor jix biiñak ka', na ba' pui' ji buusanda' nach tu makgixi'ñdha' gu Dios. 11 Piam pui' na jax gu ja g'e'kam tuk gui' nam bhai' g'e' chiop tu juanda' nam tu ja daa'ñxi'ñdha' gu ja'tkam, na baxbhat gu ja i'ñir gu sasoi' mummu ki'n tu jup-susda' na pai'x io'm jix chu xidhuu ka', na ba' dhi' ki'n tu ja uañi'ñka' gu Dios gu ja ua'tulhdhara' gu ja'tkam. Gu ja bakxi'm ba' mik ja'k ja u'tikat ja mimi'iñdha', na pai'r gampix na cham jaroi' oiri. 12 Ba' jano' nat ya' e'ek guch Xoi'kam pu'ñip jum duu, di'rap dir gu g'e' kiicham jamit baidhak tulhiiñchudimik mua, gu i'ra'n nat jaax ki'n ja uañchuda bix dappaam gu ja ua'tulhdhara' gu ja'tkam. 13 Aach ba' xib pui' cham jax jup jich aa'nda' sia ku mit pui' bhai'p jich chulhiiñchuda' na mit jax dhoda guch Xoi'kam, jix bhai'ch pix jix chaat ka', dai ji nach jix io'm mui' xix biiñak ka' pix buiñor, ja'p jach xi dhui bix na ji'k tuch chukgi'ñ ya' dhi oi'ñga'n, 14 nach ba' aaya'x dhaam nach pai' gammiji bhai' pu ba oi'ñka'. Na gu' ya' nach pai' oi'dha' xib cham tu' gammiji ya' pu oi'ñka' ich, pui' kuch ba' tii gaa'ñchu' xib dir nach jax dhui ja'p iam oi'ñcha' nach pai' gammiji bhai' pu ba oi'ñka'. 15 Ba' aañ jam guguuxi'ñ jiñ jaaduñ nach gammiji mu daa'ñchu'nda' guch Gi'kora' jix dhaam, gam nach taxchaabgi'ñdha' nat jix bhai' ba duu nat bha joot guch Xoi'kam na pu'ñi ya' tuch ñamkixdha' guch ua'tulhdhara', ja'p ji buusanda' nach mu tu makgixi'ñdha' gui' na ki'n tuch uañi'ñka' guch ua'tulhdhara'. 16 Jam guguuxi'ñ iñ ip na pim cham mik buppat jix bhai'm duukam xip tu buada' bhaankamu'n gu Dios, gam na pim jix ja

joi'ndat xi chu ja maakat gu jai' gu tu' no' ja a'm jum aagaidha', na gu' dhi' pu'ñi ja'k jix kii' ka'm nii'ñ gu Dios, ja'p ji buusanda' na pim tu makgixi'ñdha'.

17 Gio gui' nam bii'pi' dir gu'kat jam aagi'ñ gu ñio'ki'ñ gu Dios japim siamri tu' ka'm jup xi ja niidhat, cha'pim gampai' pix ja ilhii'ñdha'. Na gu' ja'p ji buusan nam gui' gammiji jam nuuka'n na cham tu' jam duña', nam gu' gammiji tu jam daa'ñxi'ñdha' buiñor gu Dios na jam nuuka'nda'. Gu Dios di'lh pu chu'm ki'n ja darai nam pu'ñi jam nuuka'nda' gu jam i'ii'mda' bhaan, na ba' no't ba tum kuugalh ya' dhi oi'ñga'n, joidham jix bhai'm taatit pu ti'ya' am na pimit jix bhai' tu jii bix ji'ma'n. Jix bhai'm duukam japim xip tu buada', nam ba'x bhai'm taatit gammiji bii'pi' dir gu'kat jam aagi'ñdha' gu ñio'ki'ñ gu Dios. Na gu' no' pim buam pix tu bua na tu'r jix buam jum duukam, jix buam jum aa'nda' am, na gu'x xijai ka' nam jix bhai' jam tuttu' na jax ja'k jix kii' ka'm nii'ñ gu Dios.

18 Bhai' pim xi chuch dhaa'ñxi'ñdha'ñ jaaduñ, nach ba' gammijix bhai' tu a'gada' dhix bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios. Jix aa' ich nach jix bhai' mi' pui' tu kuugalhdhidha' na jax jix aa' guch Gi'kora'. 19 Gio jam taan iñ ip na pim pui' ja'k tu daanda' buiñor gu Dios nañ palhbuidha' nañ jax dhui jootom gio mui'p jam paxiarmira' mu ja'p na pim jax tu oi'dha' nañ mu jam tii'mira'.

Na ba tii'mo' na tu a'ga gui' nat mu tu ja ua'ñxi gu Israel kam ja'tkam gio ba' na tu ja daa'ñxidha'

20 Ba' gu G'e'kam Dios gui' nat dua'ñdhak giop bamii' guch Xoi'kam mu dir koi'ñga'n tir, gui' na xib pui' ji buusan nar jix kii' bipia'dam, xi jam joi'ndat tu jam uañi'ñka' gu jam ua'tulhdhara' ki'n gu i'ra'n nat jaax, 21 gam nax kiki' ja'tkam jup jam duña' bix ji'ma'n, na pim ba' gammijix biiñak kat mi' pui' jiimda' na jax jix aa'. Gu Dios ba' di'lh jix maat mi' dhir ja'p ja'k na tu' jax dhuña' jam bui na pim ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Gammijich ba' moo g'e'kamtu'nda'. Ja'pni pix tui'ka'.

22 Ba' jam guguuxi'ñ iñ jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na pim cham oodat xi chu

jiñkuidhai dhi' na ñich mui' ba tu jam ua'ñxi, na gu' cham pik moo ja'p jup jir gē', palhiip ji, nañ ji'x pix bhaan jam guguuxi'ñ na pim jax ja'k gammijix biiñak ka' buiñor guch Gi'kora'. ²³ Gio ba' xi jam aa'ñdham iñ ip nat kia'pix ba buus na kuupich gu Timoteo nar jich jaduun jich Xoi'kam bhaan. Ba' pui' tii ilhii'ñ iñ no't jootom ya' ai nach maap mu jiiim nach mu jam paxiarpu' mu ja'p na pim pai' tu oi'dha'.

²⁴ Miji ja ñio'ki'ñ iñ guñ jaaduñ nam biipi' dir gu'kat jam aagi'ñ gu ñio'ki'ñ gu Dios, gio gui' nam ji'k ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam no'm jix bhai'm ilhii'ñ. Aañ ya ja'p siamri jix bhai'ñ ilhii'ñ ji sia gu palhiip. Gu ya' kam Itaalia guch Xoi'kam jügi'ñdham mijip xi jam ñio'ki'ñ am no' pim sap jix bhai'm ilhii'ñ.

²⁵ Ja'pni pix ba' moo tui'ka' ku ba' gu Dios jich Gi'kora' pix gammiji xi jam joi'ndat jam a'm ti niidhidha' bix ji'ma'n.

GU UA'NA'N GU SANTIAGO

Gu Santiago na mui' ba ja ñio'kdha' gu Israel kam ja'tkam mu ja'p nam jax oi'dha'

¹ Aañ Santiago nañ jir tujuandam tugi'ñ gu Dios jich Gi'kora' gio gu Jesus jich Xoi'kam jañ ya' dir mu jam ñio'ki'ñ jiñ jaaduñ na pim mummu ja'p oi'dha' mui' kap na ji'x oi'ña'n, na pim jir ja bopxi gu mambhix gook gu maamra'n gu Jakob, na pim ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam.

Na jax ja'k bua't jum mamti gu ñio'ki'ñ gu Dios

² Aañ ya' dir mu jam guguuxi'ñ jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na pim gè'kam ki'n jix bhai' pìx jum taat ka' no't tu'x buam jum duukam jam a'm ba ji chu jii na panaas ku cham nakgam tu tatda'. Xi ñakoo'nda' pim, ³ na gu' no' pim pu'ñir maa'n na pim jax jix biiñak buiñor guch Gi'kora', sia ku pim bixchu' bhaan jum tulhiiñ, pui' ba machia' pim. Mi' dhir cham tu' jax ka ilhii'ñdha' pim sia tu'x buam jum duukam jam a'm jimiim, panaas ku pim moo pu cham tu'm tulhii'ñdha', na pim gu' pui' ja'k ba kaapaka'. ⁴ Dai ji na pim gu'x bhai' xim ga'ngidhat mi' pui' duiñchu'nda' na jax moox kii' ka'm ñi'ñ guch Gi'kora', dhi' pim bhaan ba' pu'ñi mui' xim otdatgida' cham tu' bhaan jax jim aagit. Dhi' ba' bhaan bax maati' ka' na pim silhkam jix biiñak buiñor gu Dios, mi' dhir ba'x io'm bhai' ji machia' pim na jax ja'k jix aa' gui' na pim tui'ñgida'.

⁵ Ba' no' pim gu' jai' dhit aapi'm jix bhai'x maachik na jax pik ja'k moox aa' gu Dios na pim tui'ñgida', soi'm ilhdhai pim mui' xi chaña' gu Dios. Gui' jam makia' maa'n jimdam gu matda' cham jax ji chi'ji, gè' cham daaxix kam, na pim ba' mi' dhir ki'n bhai' ji machia' pu'ñi na jax pik ja'k jix aa' na pim tui'ñgida'. ⁶ Dai ji na gu'm aa' na pim bix jam jujur ki'n jix biiñak kat pu tida' na pim ba ilhii'ñdha' na pui' ji chu buusnia', bix jam jujur ki'n na pim ti jügi'ñdha' na silhkam jam makia' gu Dios na pim pai' dhuuk mu taña'. Na gu' no' pim aapi'm pìx bap xi chitda pu cham

ji chi jü'ñdhat bix jam jujur ki'n na pui' ji chu buusnia', cham tu' jam makia' gu Dios gu matda'. Na gu' no' pim pu'ñi cham bix jam jujur ki'n ti jügi'ñ na pui' ji chu buusnia' na pim jax ilhii'ñdha', ja'p pìx ba ji bubuakia' pim na jax gu suudai' na gu'ngukidhat mu ja'k jup jimda' pai' na ja'k bhida' gu jibiih, ja'p ja'k gio ja'p ja'k. ⁷ Ba' gu jaroi' no' pu'ñi ja'k pìx jir tu'm, cham ji'xdha' makia' gu matda' guch Gi'kora', sia ku tiix maachim na jax ja'k jix aa' gu Dios, ⁸ na gu'x mat ka' na cham tu'x biiñak kat jup titdada', pìx bap na ti xi chaanda'. Ni ku cham tu' gammiji nabap tanoolh pu chu'm bhaan titii'ñchoka', na gu' buimgidhak maakam tu'm bhaan jup ba titii'ñchoka', gio buimgidhak maakam ip. Mikkat mi' pu cham ka ti'ñchoka' na pin tu' ka taanit gu Dios, pu cham tu' kap jum buixdha'.

⁹ Ba' gu jax chu'm jiñ jaduun jich Xoi'kam bhaan no' gampai' pìx tu'ii' na cham tu' bia', jix bhai' pìx jum taat ka' buiñor gu Dios, na gu' bhammi dir bha ja'k jix chumñigam ilhii'ñdha' gu Dios, na gu' bhaan ti ñi'ñdha'. ¹⁰ Gu' ba' gu jax chu'm jiñ jaduun jich Xoi'kam bhaan no'r jix chumñigam, gu' ji no't gu' nai' ji chu juu gu tu' na bia'kat, jix bhai' pìx jum taat ka' ip sia buiñor gu Dios, na gu' gu Dios pui' na jax bhaan ba ti ñidhidha', pui' na jax bar jix chumñigam ka' buiñor, sia ku gu' ya' gu maaxik bhaan pui' ji bii. Gio na gu' cham tu' gammiji ya' pur jix chumñigam ka' gu jaroi' no'r jix chumñigam. Ja'p pìx ji buusan jia na jax gu yooxi' na alhio pìx mu pai' yoota', ni ji'x ku iam moo gammiji mi' pu yootda'. ¹¹ Na gu' no't jix io'm bhai' xi chon, bhaatai pu nai' ji gakia' bix binkam gu toona'n, jix gak mi ja'p pup katka', mi' pu dibai cham pai' ka matgilhia'. Pu'ñi ip gui' nam jir jix chutumñigam, jotmoda' pìx cham pai' matgilhia' no't tu' ma duu, gio gu' pu nix chu' ip ku bhiika'.

Na jax ja'k jix bhaai' nañ dhuña' no' cham bhai' tuñ jim

¹² Ja'p moo joidham jix bhai' ba tu jimia' gu jaroi' no' xi ñakgat gammiji pux biiñak buiñor gu Dios, sia kut giilhim bix aixim jix buam jum duukam bhai' a'miram ji chu

jii, na gu' gatuuk na pu'ñi xim tulhiiñaimii, mi' dhir dai na ba baidhika' guch Xoi'kam jix dhaam ja'k na pai' gammiji jix jikgim bap tui'ka', na joidham jix chu abhaar. Ba' pui' ji buusnia' na ba mai'chia' gu kuruun na joidham jix abhaar nax dha'ram namiiik, gui' nat jax chu'm ja iimchuda guch Xoi'kam na saak ja makia' gui' nam ji'k pu'ñi mi' pui' jimia' na jax jix aa'. ¹³ Gu' ba' gu jaroi' no' ampix pui'x buam jix chu duñiim na jax ja'k cham kii' ka'm nii'ñ gu Dios, cham tu' jax jum aa'nda' na gu Dios pui' ja'k jurtu'n ku ba' pui' tu tatda'. Jax dhui na gu Dios cham ji'xdha' pui' ja'k jurtu'nda' gu jaroi' nax buam tu duñia', na gu' cham tu'x buam jum duukam a'miram dir busaak. ¹⁴ Ja'ppi diih jura'ram dir na buusnia' gu jaroi' na pu'ñi bix aixim bam aa'nda', na mi' ba ji kaaya' na jax ja'k jurtu'nka' gux buam jum duukam na ba'x buam bax chu duñiim ka' na jax ja'k cham kii' ka'm nii'ñ gu Dios. ¹⁵ Mi' ba' na pu'ñi xim aagaimii, dho gu' dai na pui' ba duñia' dho na jax cham kii' ka'm nii'ñ gu Dios, ba' dai na bam ua'tulhdha'. Mi' dhir ba' no't cham soi' kam ilh buiñor gu Dios na tu uañdha', muuki' chir bap tui'ñgida' gu iimdagaram bhaan, na gu' gatuuk dai na ba tulhiiñchuda' gu Dios.

¹⁶ Ba' aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, cha'pim pui' ja'k kam aa'nda' na gu Dios pui' ja'k jam jurtu'nka' na pim ba' pu'ñi buam pix jix chu duñiim ka' na jax ja'k cham kii' ka'm nii'ñ gui'. ¹⁷ Jax dhui na gu Dios cham tu' a'miram dir busaak gu tu' nar jix buam jum duukam, dai ji gui' na ji'k tu'r jix kii'p jum duukam. Bix gui' na ji'k tu'ch a'm jimiim nar jix kii'p jum duukam, Dios jir jup dunii'ñ, gui' nax dhaam jup tu'ii' nat jaroi'p duu dhi chiichia' na bha'ñi ja'p daraa jix dhaam gio dhi tanoolh na bix kap tu toonni'ñ. Gu Dios gammiji pur Dios jia, cham pai' dhuuk maakam jup bar tu'm, pu maa'n na jax pix jir tu'm na jax bar tu'm. ¹⁸ Ba' xich joi'ndat tii xich baidhikam jix dhaam na pai'p tu'ii' nach pai' gammiji jix jijikgim bap tui'ka', dai sap nach mi' pui' xi jiiimda' na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ. Joidham jix bhai'ch chiidai jich aichdha'x dhaam dai aach nach ji'k mi' pui' jimia'.

Nañ jax ja'k tui'ñgida' no'ñ silhkam ba ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam

¹⁹ Ja'pniñ ba' moo tiip xi jam tiidam jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, na pim siamri xi ñakgat no' jaroi' giilhim jam titda na jax cham jir am. Cha'pim juanda', xi kexkex' pim pix sia ku jax kai'ch. ²⁰ Cham tu' na pim moo maa'n jimdam bhaakui giilhim mui'p tiida' ya' dir mu ja'k, na gu' dhi' pu'ñi ja'k cham kii' ka'm nii'ñ gu Dios. ²¹ Gu ja'ppi na pim soi'm ilhdhat mi' pui' xi jiiimda' ji na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, gui' na bhaan jich aagi'ñ na jax ja'k jix bhaai' nach duñia' nach ba' cham jich chulhiiña' gatuuk, na pim gu' bax maat. Ja'p japim xi dhui bix na ji'k tu'r jix buam jum duukam na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch na pim ba' cham dhi' bhaan jum ua'tulhi'ñdha'.

²² Ku gu' dhi'm aa' ji na pim tu' silhkam mi' pui' xi dhuiñchu'nda' na ji'k moo jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, cham tu' daipu' na pim jix mat ka' pix. Na gu'r ba pui' pix ip sia pim tiix maat no' pim gu' cham pu bua na jax jum kai'ch, diih japim ua'tulhdhara' tir jum iabuda', na pim gu' cham am buatgida'. ²³ Na gu' gu jaroi' no' tiix maat na jax ja'k jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, gu' ji no' gu' cham pu bua, dhi' ja'pni pix ba ji buusan na jax gu jaroi' no'm nini'ñ nax maachim na jax moo tu'm ba ti nii'ñ, piam no' cham jix ja'kkulhi'. ²⁴ Ba' dai mi' na ka ti'ñchoka' na kam nini'ñdha', mi' dhir na ja'p ti tigia', pu cham tu' ka ti'ñchoka' na pin jax chu'm ti nii'ñ. Pu'ñi ip ba' dhi'. ²⁵ Gu' ba' gu jaroi' no' kexkex' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios mi' pui' xi dhuiñchu' na ji'k jax jum kai'ch na bhaan jich aagi'ñ nach jax ja'k dui cham kach chulhiiña', dhi' dho gi gu' joidham jix jikgim bap tui'ka' ji gio nax bhai' ji chu buusnidha' na ji'k tu' jax buada', na gu' joidham bhaan ti niidhidhat palhbui'ñchu'nda' gu Dios.

²⁶ Ba' gu jaroi' no' mi' pui' tii xi jim na jax moo tu aagix gu ñio'ki'ñ gu Dios na ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gu' ji no' gu' buam pix tu ñiok na jax cham jir am na cham kii' ka'm nii'ñ gu Dios, pur cham tu' ka', sia ku gu' tii pui'm aa' na mi' pui' bhichu' na

jax tu aagix, jir ja'p pix ka' ba' na pui'm tii'ti'nda' nar jich Xoi'kam jügi'ñdham, na gu' giilhim tu ñiokda'. ²⁷ Gu' dhi' matgam no'ñ tu' silhkam mi' pui' ba bhäichu' na jax tu aagix gu ñio'ki'ñ gu Dios nañ ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, cham tu' ji nañ kañ ua'tulhi'ñdha' ki'n gu tu' ya' kam dhi oi'ñga'n, pui' na jax nañ jix buam tu ñiokda' gam nañ giilhim ja titdada' gu ja'tkam, gu' ja'ppi nañ jix ja joi'gi'nda' ji gio nañ ja palhbui'ñdha' gu a'aalh nam alh jir d'ðir koi', gio gu di'dilhdhim u'uub nañ xi ja maakidhat gu tu' na ja a'm jum aagaidha'.

2

Nañ jax ja'k jix bhai' ja buada' gu ja'tkam sia jaroi' na pix

¹ Ja'pni ja'k jañ ba' moo tiip kai'chit jiñ jaaduñ na pim ba ti jügi'ñ buiñor gu Gê'kam jich Xoi'kam, na pim cham tu' ji'k pix jix ja joi'ndat jix bhai' ja buada' gu ja'tkam, jai' ba' tu' pix ja ilhii'ñdha' pim. ²⁻³ Pui' na jax mu pai' no' pim jum jumpa'n na pim tu daanda' buiñor gu Dios, no't gu' maa'n mi' ba ai gu maa'nkam jix chumñigam na bixchu' bapaiñum jix u'uam totbikdam xi chu baapsatu' noonbiram, gio nax kiki' xi chi tii'chu' jix dha'ram namkim, ba' aapi'm pix jix bhai' titdak jax chitda: “Jam jüp jiñ jaduun ya'ni ja'k dhix kii' atookor ta'm.” Gu' ba' no't gu' ja'x dhir mi'p ba ai jumai gu maa'nkam na alh gampai' pix chu'm nax xaasak ti tii'chu' giox i'k suuskam, ba' aapi'm jax chitda pix: “Aap baasi'n jap pix ka kiika' soosna'n, piam kup mi ja'p xi dhaibu' dhirap no'p jix oo'n nap kii'k.” ⁴ Dhi' ji' no' pim pu'ñi ja'k pix tu bua pui' bam kai'ch na pim ji'k pix jix ja kügalhdhat jix bhai' ja bua gu ja'tkam, jai' ba' cham. Dhi' cham tu'r am gu pui' ja'k. Bix ji sia nar jaroi' na pim jix bhai' ja buada'.

⁵ Dho gu' dhi' ji ba' pik jix io'm jix ja joi'ndat ja a'm ti nii'ñ gu Dios gui' nam alh gampai' tu'ii' nam cham tu' bia', nam gu' gammiji' pix soi'm ilhii'ñdha' buiñor. ¿Tu'm gi bhaan gê'gê'kam jum ilhii'ñdha'? Dai nam jix io'm jix biiñak ka' pix buiñor gu Dios. Dhi' ji ba' pik ja baidhika' jix dhaam ja'k nat pai' ja'k ja iimchuda na saak ja aichdha' gui' nam ji'k mi' pui' jimia' na jax

jix aa'. ⁶ Gu' ji na gu' aapi'm dhi' ba' pik tu' pix ja ilhii'ñdha', gampai' pix ja ilhii'ñ japim na pim ja nii'ñ nam alh cham tu' bia', dai gux chutumñigam na pim ba'x ja kügalhdhat jix bhai' ja buada'. Gu' dhi' jim ba' pik tu xi bua no' mit bach o'bhai', jich ui'ka' am dho buiñor gu gê'kam nam jich chulhiiñchuda' no' chich palhüip am cham am bua mi' pai'. ⁷ Gio nam gu' dhi' ba' pik cham kügalhi'ñ gu ñio'ki'ñ gu Dios na tii tum a'ga, tu' pix ilhii'ñ am gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam gui' nach jaroi' buiñor ba ti jügi'ñ.

⁸ Gu' dhi'm aa' ji na pim mi' pui' xi chu daa'ñchu'nda' na jax jum kai'ch mi' pai' u'uan ta'm na tu daaxix gu ñio'ki'ñ gu Dios nap jum kai'ch: “Jix ja joi'ndat jap jix bhai' ja buada' gu ja'tkam sia jaroi' na pix, ja'p nap jax xim joi'ndat jix bhai' buada' aap diilh.” Dhi' ji' no' pim pu'ñi ja'k duiñchu' na pim ba' bhaan pui' ba ilhii'ñdha' na pim mi' pui' bhäichu' na jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios. ⁹ Gu' ji no' pim gu' pu'ñi ji'k pix jix ja kügalhi'ñdhat jix bhai' ja bua gu ja'tkam, jai' ba' tu' pix ja ilhii'ñ japim, cham tu' mi' pui' duiñchu'nda' pim na jax ja'k tu daaxix gu ñio'ki'ñ gu Dios. Ba' dhi' bhaan bam ua'tulhdha' pim, na gu' dai na pim diilh jax ilhii'ñdha' pix na pim pu tu buada', cham tu' na jax jix aa' gu Dios. ¹⁰ Gu' ba' no' pim bix mi' pui' tii ka duiñchu' na ji'k jax tu daaxix gu ñio'ki'ñ, gu' ji no' pim it gu' mi' pai' maa'n kap am cham am xi bua, mi' pimit dho bam ua'tulh gê'kam ki'n, ja'p ji buusnia' na pim moo pu bix cham am bua' na ji'k jax tu daaxix gu ñio'ki'ñ gu Dios, sia ku pimit gu' maa'n kap pix tii cham am bua. ¹¹ Pui' na jax mi' pai' maa'n kap nap jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios: “Cha'p bima'n boppoda' gu ubii no'p cham dhi' bima'n tii'mui'x”, gio jumai kap nap jum kai'ch: “Cha'p ja koo'nda' gu ja'tkam.” Ba' no' gu' gu jaroi' tii cham tu' bima'n boppo gu jumai ubii na cham tu' bima'n tii'mui'x, gu' ji no't gu' maa'n ma mua gu maa'nkam, dhi' dho ki'n gê'kam ki'n bam ua'tulh, ja'p ji buusnia' na pu bix cham am bua' na ji'k jax tu daaxix gu ñio'ki'ñ gu Dios. ¹² Ba' aapi'm pu'ñi ip jiñ jaaduñ, mi' pim pui' xi jii'mda' na jax jix aa' gu Dios. Cha'pim

buam pix ka tu ñiokda' na jax cham kii' ka'm nii'ñ guch Gi'kora', gu' ja'pji na pim mi' pui' xi bhii'chgi'da' ji, panaas ku moo bar bhaan ka' na pai' dhuuk jam aagi'ñdha' gu Dios no' pimit mi' pui' jii na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ na bhaan jich aagi'ñ nach jax ja'k duña' nach ba' cham mu ja'k bhiiya' nach pai' gammiji mi' pup jich chulhiidha', piam ku chich gu' cham mi' pui' jii. ¹³ Na gu' no' pimit aapi'm cham ja palhbuix ja joi'ndak gu ja'tkam ki'n gu tu' na ja a'm jum aa'nda', gu Dios pui' cham jup jam joi'nda' aapi'm, gu' ja'pji na jam tulhiidha' jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n, dai na pui' xi jam tii'dai na pimit cham bhai' ja duu jix ja joi'ndak gu ja'tkam. Gu' ba' gui' nam ji'k jix bhai' ja buimii jix ja joi'ndat gu ja'tkam sia jaroi' na pix, dhi' dho gi gu'x bhai' tu ja jimia' ji, jix bhai' ja tii'dai ja aichdha' guch Gi'kora' na pai'p tu'ii'.

Gu Santiago nap kai'chdha' nam aa' nañ pui' xi chu duñiidha' nañ jax ja'k jix biiñak ka'

¹⁴ Gio ba' no'ch aach jax kai'ch nach bii'x jich jujur ki'n jix biiñak kat ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gu' ji no' gu' ni ji'x kuch iam pui' xi bua na jax ja'k bhaan jix maati' nar pui', pu bar iatda' ka' dho, pix jap kai'chdha' ich pix ba'. Ba' dhi' pu cham ji'xdhat jich palhbuidha' jano' na pai' dhuuk jich aagi'ñdha' guch Gi'kora' na chich cham tu' mi' pui' jii na jax jix aa', sia kuch gu' aach ya'x baabui'm kai'ch xib nach pui' kai'ch nach bii'x jich jujur ki'n ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, no'ch gu' cham mi' pui' bua gu maaxik bhaan na jax jix aa'. ¹⁵ Na gu' dhi' ja'pni ja'k ji buusan jia na jax no' maadit gu jax chu'm jich jaduun jich Xoi'kam bhaan cham ka bia' gu koi' na tu' jugia' ni gu jajannulhi'ñ na ti ti'ya', no' gu' pui'x dhaapak pix ba oiri. ¹⁶ Ba' no' gu' maadit aapi'm mu jimii'k jax chitda: "Moo git alh joidham jix bhai' tum jimda'ñ jaduun tu' na pix bhaan, gø' bia'ka' ap gu koi' nap tu kua'da', gio gum jajannulh jap git moop tu bia'ka' nap ti ti'ka' nap ba' cham gibkaidha'." Gu' ji no' gu' ni ji'x ku pich iam xi onbai' gui' na tu' a'miram jum aa' nap nii'ñ, ¿tu' gi ki'n jup palhbuidha' sia kup aap mi' joidham tii xi chitda? ¹⁷ Pu'ñi

ja'k pix jup ji busaak ba' sia kuñ aañ pui' tii xi kai'ch nañ bii'x jiiñ jur ki'n jix biiñak kat ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Pur ja'p pix ka' ba' nañ pui' kai'chdha' nañ sap pik ba' ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam no'ñ gu' cham pui' xi bua gu maaxik bhaan na jax jix aa' guch Gi'kora', pui' ji buusanda' ba' nañ pu cham pai' ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam.

¹⁸ Jaiñ no' jaroi' jax jum titda mu pai' jim namki'k: "Na ba' aap moo ni ji'x kup iam jix bhai'm duukam xip tu bua na jax ja'k jix kii' ka'm nii'ñ gu Dios, na saak aap ba' pik bii'x jum jur ki'n jix biiñak kat ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Aañ iam jix bhai'm duukam jup tu bua ji, sia kuñ cham ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Pui' kai'chdha' ap na saak jum aa' nañ bii'x jiiñ jur ki'n jix biiñak kat ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam na ba'ñ baidhika' jix dhaam ja'k, gu' ji na gu' ni ji'x kup iam jix bhai'm duukam xip tu bua na jax jix aa' gu Dios na bhaan jix maati' ka' git nap silhkam bii'x jum jur ki'n jix biiñak kat mi' pui' jim na jax jix aa'. Aañi' ji na ba' pui' bam kai'ch nañ panaas tu' ka'm niidhat mi' pui' jim na jax jix aa' gu Dios. Tii' nañ gu'x bhai'm duukam xip tu bua na jax jix kii' ka'm nii'ñ." ¹⁹ ¿Ka' na pim bax maat aa nax io'm jir gø'kam gu Dios gam na daipu' maa'n jix jai'ch na bixchu'x aichu'n ku pim ba' ilhii'ñ na pim dai pui' pix ja'k bhaan jix biiñak kat bii'x jam jujur ki'n? Chaam ji gu'ñ jaaduñ, na gu' dhi' cham pik xijai jia nañ ti jii'gi'ñdhat jix mat ka' na jax jir tu'm kam gu Dios. Sia dho gu jajo'k jix maat am na jax jir tu'm kam gu Dios, jix maat am ip na ja tulhiidha' gatuuk, ba' tiix chotdon am xib, nam gu'x maat nam jum tulhiidha'. ²⁰ Moo pim siamri jam jujur xi bia'kat xim ga'ngada' na jax pik ja'k jix aa' gu Dios na pim tui'ñgi'da', jam moom am japim xi baapsai dhi' nañ ji'k jax jam titda. Na gu' kai'ñkam pui' pix cham tu' ki'n jup jam palhbuidha' sia pim aapi'm tii bii'x jam jujur ki'n jix biiñak kat ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, no' gu' ni ji'x ku pim iam jix bhai'm duukam xip tu bua ja bui gu ja'tkam na jax ja'k jix kii' ka'm nii'ñ gu Dios, pur ja'p pix ka' ba' na pim pui'm tii'ndat na pim jir jich Xoi'kam jii'gi'ñdham. ²¹ ¿Jax japim gi bax maat nat tu jii bijik guch boxii

kat Abraam? Jaiñ nat tii pup makgirxi gu Dios gu maraa'n Isaak, sia ku daipu' maa'n tu mar. Ba' joidham jix kii'galh gu Dios, na gu'x maat na dhi' joidham tu' ka'm niidhat mi' pui' jim na jax jix aa'. ²² Jia na gu' gui' tu' silhkam bix juraa'n ki'n jix biiñak kat ti jii'gi'ndhat buiñor gu Dios? Tii' na gu' moo mi' pui' xi chu buidha' na ji'k jax tiidaidha', jix bhai'm duukam xip tu buada' gu maaxik bhaan, cham tu' na daipu' bix juraa'n ki'n jix biiñak kat ti jii'gi'ndha' pix buiñor gu Dios. Dhi' ji' ji ba' bhaan ba matgir na tu' silhkam tu' ka'm niidhat mi' pui' jimdat na jax ja'k moox aa'. ²³ Pui dho mi' pai' tu ua'ñix u'uan ta'm dhi' nat jax tu duuk gux boxii kat Abraam, mi' na pai' tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios nap jum kai'ch: "Gu Dios jix io'm jix kii'galhdhak gu Abraam, nat gu' bix juraa'n ki'n tijii'ndhat mi' pui' tu dunaak na ji'k jax tiidaidha'." Pui' ja'k jam ba' pup jix maat gu ja'tkam na sap gu Abraam gio gu Dios maap jix bhai'm daa' am, nam gu' maap maa'n ñi'ook jup duuk.

²⁴ Dho jaiñ nat jax ja'k tu jii guch boxii kat Abraam. Pu'ñi ip ba' aach xib, jum aa' nach jix bhai'm duukam xip tu buada' gu ya' maaxik bhaan na jax jix kii' ka'm niil'ñ guch Gi'kora', gio ba' nach pu'ñi bix jich jujur ki'n xi chi jii'ndhat buiñor, na ba' gu Dios pui' bach ilhii'ndha' nach tu' silhkam mi' pui' ba duiñchu' na jax jix aa', ba'x kiki' ja'tkam bach bia'ka'. ²⁵ Gio ja'pni ip nat jax tu jii bijik gui' na Raab tiigich nar ganai' pix kat. Tii' nat joidham jix kii'galh ip pui' gu Dios nat bix juraa'n ki'n ti jii'gi'ndhak buiñor jix bhai' ja duu nat ja palhbuidhak ja tibiaptuda gu gook ja'tkam nat mu ja joot gu Josue. Gio buimgidhak nat xia' na mit giop ba jii, nat ja'p ja'k gabiih ja joot nam bhiiya', cham tu' mi g'e' boi cha'm nam sap ba' cham ja tigia' gu mi' oi'ñkam. ²⁶ Aach pu'ñi ja'k jich a'm jup jum aa' nach xi chu buada' no'ch baabui' silhkam mi' pui' ba jiim na jax jix aa' gu Dios. Na gu' no'ch cham pu bua, pur ja'p pix ka' siach tii pui'ch tiiti' nach jir jich Xoi'kam jii'gi'ndham. Ja'pni na jax ba' jia gu maa'nkam na gu' muukix ka' no' cham bhaan kap tui'dhi' gu ii'mdaga'n, dai no' bhaan jup tui'dhi' na ba' duaka'.

3

Gu Santiago nap kai'chdha' na cham jir am nach giilhim pix tu ñiokda'

¹ Moo pim alh jix bhai'ñ jaaduñ, cha'pim bix pix jix aa'nda' na pim bii'pi' dir gu'kat ja aagi'ndha' guch Xoi'kam jii'gi'ndham gu ñio'ki'ñ gu Dios, na gu' dhi' cham tu'r jaax-mada'. Jum aa' gu' nañ bii'pi' jix bhai'x mat ka' gio ba' nañ mi' pui' xi jimda' na jax pik ja'k moox aa' gu Dios nañ ba' bar pu chu'm ka', nañ ba' gu' cham maakam pix ja aagi'ndha' guch Xoi'kam jii'gi'ndham. Na gu' no'ñ mi' pai' maakam pix ja aagi'ñ, no' gu' cham tu' pui' kai'ñkam jup jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios, dhi' ñich dho bhaan g'e'kam ki'n bañ ua'tulh buiñor, ba' dai na bañ chulhiiñchuda'. ² Na gu' tu' nañ pix bhaan bañ ua'tulhdha' sia tu' palhii'p jup jum duukam mi ja'p no'ñ cham bhai' maat, sia no' ñich mi' pai' maakam pix tii na cham pui' tum ñiok, dhi' ki'n jañich dho pu bañ ua'tulh buiñor gu Dios. Na gu' dhi' bii'pi'm aa' nañ jix bhai' tu ñiokda' nañ ba' ilhii'ndha' nañ a'm ti niidhidha' gu Dios, nañ cham tu' giilhim ka tu ñiokda' na jax cham jir am na cham kii' ka'm niil'ñ. Dhi' pix no'ñ pu'ñi ja'k ba duiñchu', cham ji'xdhat pui' ka tu duñia' dhiñ chuuku' na diilh jax ilhii'ndha' nar jix buam jum duukam, na gu' ja'p ji buusnia' nañ mi' bhii'chdhatgida' na pai' jax jir am. ³ Ja'pni na jax ba' jia gu kabai piam gu tu' maachu', nañ gu' bhai' xi baaxdhai chiñi'ram gu piriil' no' ñich pai' ba jii nañ ba' ki'n silh bhii'chdhatgida' pai' nañ ja'k jimda', gam nañ ki'n kiksaidha' gammiji bix boi no'ñ bax chimñim. Na gu' no' cham tu piriil'chu', gammiji pup jimda' pai' na ja'k ilhii'ndha' diilh. ⁴ Gio ja'pni ip na jax gu g'e'g'er kaknub na mu ja'p bhaan tum oiri g'e' su-udai' dhaam. Jaiñ jir ilhich gu u'uux nam ki'n palhii'p jax xi chu bhii'idha' gui' nam bha daraichgida', silh ja bhii'chdhatgida' am pai' nam ja'k ilhii'ndha' sia ku gu' jax jir g'e'g'er gu kaknub, gio sia jax jix io'm jix jibiir. ⁵ Pu'ñi pix jup ji buusan dhiñ ñiñ na yiji kii' jii' chiñ am, jir ilhi'ch jup jum duukam tii na palhii'p ja'p joiñdha' nañ ba' tu a'gada'. Gu' ji na gu' dhi' ba' pik jix io'm xi chu xi bua na pai' dhuuk mui' ji

ñokia', ja'p na jax gu tai no't palhii'p mi ja'p pai' gi' nax chi miidha', pu giilhim ji'x na g'e' ti miya' pai' na juugit jix chi miidha' ka'. ⁶ Dhiñ ñiin na yiji kii'k jiñ chiñ am, pu'ñip ji buusan na jax gu tai, na gu' na pai' dhuuk bhai' ji joñia', jix bhaai' na giilhim ti'ya' na jax cham pui' tum ñiok na sia gu Dios cham kii' ka'm nii'ñ. Aa'ñ ba' bhai'ñ a'm ji jimia' gu ua'tulhdhara' na pai' dhuuk pu'ñi giilhim ti'ya' dhiñ ñiin binkam guñ chiñ no'ñ cham soo'mchulhi'ñ, na gu' nañ jax ba kai'ch, na kai'ñkam dhiñ ñiin pui' ji buusan na jax gu tai. Ba' na pai' dhuuk giilhim ti'ya', ja'p ji buusnia' na bhai' pu ji miya' bix dhiñ chuuku', na gu'ñ a'm ba jimia' gu ua'tulhdhara'. Ku gu' dhi' mummu kat jup jum kai'ch ji na pai' cham tutki gu tai nañ pu ba mii'jidhat jup tui'ka' nañ pai' gammiji mi' pup jiñ chulhiidha', dhiñ ñiin na tu'm da'p duñia' no'ñ cham soo'mchulhi'ñ. Ku ba' gu' chi na gu'x xijai nañ ba' soo'mchulhdha' no' jax jix chi'iim, ⁷ cham pui' na jax gu jaroi' no'x ja sasoi'ntam gu ji'ngiarum sasoi', pui' na jax gu u'ji', piam gu kooko', piam gu maapi'ñ, piam sia jax chu'm, daipu' na ja da'ngii' ja mamaansutdai ja mam-tuxdha' jax ña ilhii'ñdha', pui' ja'k machia' am. ⁸ Gu' matgam dhiñ ñiin gio dhiñ chiñ chi gu' moox xijai ji nañ aa'ñdha' gio nañ soo'mchulhdha' na jax jup ilhii'ñdha', ja'pji na pu ti'ya' na jax jup jix chi'iim ka', na gu' dhi' cham tu'r jix kii'p jum duukam bak. Dhi' ja'p ji buusan ji na bhaan dir jum gi'gi'lihi'ñ dai gu tu' nax io'm jix maimda'. ⁹ Jaiñ gu' dhiñ ñiin gio dhiñ chiñ jañ ki'n pix jup g'e'kamtu'nda' tii' gu Dios jich Gi'kora' nax dhaam jup tu'ii', gu' ji nañ gu' dhi' ki'n pix giilhim jup ja tii'da' gu jai' ja'tkam nañ jix maat nat Dios jup ja duu, na saak jir pu chu'm am ip na diilh, na jax aa' kuñ pu ja titdaimii nañ jax ilhii'ñ na cham kii' ka'm nii'ñ gu Dios. ¹⁰ ¿Jax ba' ja'k jup tu'ii' dhi'ñ jaaduñ nach ba' gu' dhich chiichiñ ki'n pix jup g'e'kamtu'nda' gu Dios gio ba' moo nach giilhim jup ja titdada' gu ja'tkam na jax aa'? Panaas gu' moo dhi' cham tu' am gi'nsi ji gu pui' jiñ jaaduñ. ¹¹ Na gu' dhi' ja'pni jia na jax ba' pai' no' diibon gu suudai', ¿paa pim duuk nii'ñ na ji'x jix i'oob mi' dhir jup ba

buan, ji'x ba' moox xibu'? ¿Jia na gu' cham? ¹² Gio ja'pni ip na jax gu iigix, na gu' cham ji'xdha' turaasno iibhai'ñcha', nix chu' gu uubas ku cham ji'xdha' iigix iibhai'ñcha', na gu' cham tu'r pu chu'm ka' gu toona'n. Pu'ñi ip ba' dhi'ñ jaaduñ, aa'ñ cham pai' dhuuk ti'ni'ñ ji pai' na diibon gu suudai' na ji'x jix xibu' mi' dhir jup ba buanda', ji'x ba' moox i'oob ip.

Nañ jax ja'k tu jimda' no'ñ silhkam jix bhai' bax maat na jax ja'k jix aa' gu Dios

¹³ No' jaroi' maadit jix bhai' bax maat na jax pik ja'k moox aa' gu Dios na tui'ñgida', jum aa' nar jix bhai'kam ka' gio nax bhai' xi chu jimda' ja bui gu jai', na ba' dhi' bhaan jix maati' ka' na silhkam jix bhai' bax maat gu ñio'ki'ñ gu Dios. Ba'x io'm pix bhai' ji maachidha' no' pui' ja'k duiñchu'. ¹⁴ Gu' ji no' gu' dai g'e'kam jum taatit nai'x ja bhaamki'ñ gu jai' na pui' jim aagit nax io'm jix chu maat sia tu' na pix, gam sia na jax ja'k jix aa' gu Dios, cham tu'r di' ka' gu matda' gui' na Dios tu maak. ¹⁵ Na gu' gui' cham tu' pu chu'm tu maak jia gu matda' na ba' gu jaroi' ki'n g'e'kam jim taatit nai'x ja bhaamki'ñdha' gu ja'tkam na palhii'p bar jix aixkam. Gu' dhi' ya' kam pix ji dhi' oi'ñga'n na bhaan jup tui'ñgida' gu matda' gu jaroi' na pu'ñi ja'k pix jir tu'm ka' na jax ja'k jurtu'nka' pix gu ja'ook, pui' ku ba' g'e'kam jim taatit nai' pix jix chu bhaamki'ñdha'. ¹⁶ Pai' no'm mui' jai'ch gu pu chu'm gu ja'tkam, gammiji pix jum daa'ngichgida' am tu' na pix bhaan nam xim jii'gak kat ki'n gu tu' nam bia'ka' bix ji'ma'n. Jum koo'nda' am jai', jai' ba' nam jum kokdadat jum ko'ktolhi'ñdha', gammiji na jax cham kii' ka'm nii'ñ gu Dios. ¹⁷ Matgam gu' gui' nam moo tu' silhkam bax maat na jax ja'k jix aa' gu Dios nam tui'ñgida', nat ba ja tajaañ gu matdaga'n, mi' pui' ji nam xi jii'mda' na jax ja'k jix kii' ka'm nii'ñ. Cham pai' tu' bhaan jum ua'tulhi'ñdha' am, ni kum cham pai' dhuuk tu' ki'n ja bhaamki'ñdha' gu ja'tkam, dai ji nam jir jix bhabhai'kam kat jix bhai' ja titdada', gio ba' nam jix ja joi'mdat ja palhbui'ñdha' tu' na pix bhaan. Dhi' ji' ji na ba' pui' bam kai'ch nam silhkam jix maatit mi' pui' ba bhichu' na jax ja'k jix aa' gu

Dios no'm pu'ñir jix bhabhai'kam sia jaroi' na pix buiñor. ¹⁸ Ba' gu ji'k nam pu'ñi jix maatiit gu ñio'ki'ñ gu Dios jix bhai' pix ja titda' gu ja'tkam, nam cham pai' dhuuk tu' ki'n ja kokda, dhi' ja'p ji buusnia' nam jix kii'p jum duukam ja a'm ti is gu ja'tkam. Pui' na jax nam jax ja'k dui cham tu' bhaan jax ji kai'chit tu oi'ñka', ni kum cham pai' dhuuk tu' ki'n jum kokdada', dai ji nam jix jijikgim jix bhai'm taatiit mi' pui' jii'mda' na jax ja'k jix aa' gu Dios.

4

Gu Santiago nap kai'chdha' na cham jir am nach bhaan titi'ñchoka' gu tu'ya' kam dhi oi'ñga'n

¹ ¿Paa pim dir ilhii'ñ nam gigi'lhi'ñ gu bhaamda' na pim ba' ba jim ñiñiokboixdha' tu' na pix bhaan gam na pim ba jim kooda'? Dho bhai' dhir jam jujur am bhaan na pim bix aixim jix chu duñiik ka' na tu' cham jum aagaidha', gam na pim bhaan titi'ñchoka' gu tu'ya' kam dhi oi'ñga'n. ² Tix aa'nda' pim na pim jai'p bia'ka' gu tu' na pim nai'ñxi'ñka' na bia' gu jumai. Ji'x japim tii bax chu kokdak ka', piam ku pim bax mu'aam ka' gu jaroi' na pim ba' pu'ñi duuji ba bia'ka' git gu tu' na pim jix aa'nda' na pim bia'ka'. Gu' ji na gu' cham, na gu' ni ji'x ku pim soi'm ilhdhat jup xi chaanda' gu Dios na jam makia', dai na pim pu'ñix bhaamut ja ti'ñchoka' gu jai', gam na pim jix ja jii'gak ka' tu' na pix bhaan. ³ Gio ji na gu' sia ku pim tii taan gu Dios na jam makia' gu tu' na pim jix aa'nda' na pim bia'ka', cham tu'p jam maakda', na gu'x bhai'x maat ka' na pim bhaan pix g'e'g'erkam jum taat ka' gio na pim ki'n bix aixim jix chu duñiik ka' na jax ja'k cham kii' ka'm ni'ñ, cham tu' na pim ki'n jix bhai'm duukam jup tu buada'. ⁴ Ja'p japim pix ba ji buan jiñ jaaduñ na jax gu jax chu'm ubii no' tii bii'ma'n tii'mui'x maa'n gu chio'ñ, no' gu' jumai bii'ma'n boppo. Dhi' pu chu'm gu ja'tkam cham tu' ja kügalhi'ñ gu Dios, na pim gu'x maat na gu jaroi' no' pu'ñi pix ja'k tu jim, no' dai bix aixim tu bua na jax cham jir am, cham tu' bhaan ti niidhidha' gu Dios, jir ki'darga'n ka' pix, na gu' cham mi' pui' jimda' na jax jix aa'. ⁵ Na gu'p jum kai'ch gu ñio'ki'ñ

nax io'm xich joi'ndat xich dha' aach, nat gu' tiich a'm ba tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nach ba' kaichgit mi' pui' xi jii'mda' git na jax jix aa', cham tu' nach maakam tu buidha'. ⁶ Jumai kap jup jum kai'ch ip gu ñio'ki'ñ na sap jix kügalhdhat jix joi'g'i'nda' gu Dios gu jaroi' na gampai' pix jum ilhii'ñdha', gu' ba' gui' na g'e'kam jum taat ka', gampai' pix bia'ka', ni ku cham kügalhi'ñdha'. ⁷ Ba' aañ jam guguxi'ñ jiñ jaaduñ na pim mui' xix biiñak ka' buiñor gu Dios bix jam jujur ki'n. Cha'pim mu ja'k k'e'k'e' gu ja'ook. Xi ñiokdhai pim bhaankamu'n guch Xoi'kam, ka na gu' pu jimiññolhia', ba' cham tu' maakam ka jam jurtu'nka'. ⁸ Soi' pim bam ilhdha' buiñor guch G'i'kora' na ba' xi jam joi'ndai gio jam a'm jup ba ti niidhidha'. Ja'p ji buusnia' na pim jix bhai' bam i'koimda' gio na pim ba uana' gu jam jujur, na gu' ba tu jam uañdha' gu Dios no' pimit soi'm ilhdhak pui' ba tii'n na pim cham pui' ka tui'ka', sia ku pim gu' pui' tii kam aagit na pim bix gok kap jup tui'ka' git, pui' na jax na pim kaichgida' gu Dios gio ba' na pim pu'ñi bix aixim tu buada' git na jax cham kii' ka'm ni'ñ. ⁹ Na gu' cham kügalhi'ñ gu Dios gu pui' ja'k, gu' ji na pim soi' pix bam ilhii'ñdha' ya' dir ja'p ja'k. Cha'pim jix bhai'm taatiit ka jii'mda', ni na pim g'e'g'erkam jum taat ka', ja'pji na pim soi'm ilhdhat ba suanda' ji pui' xim aagit na pim g'e'kam ki'n cham am buatu' gu pui' na pim jax ja'k tu jim. ¹⁰ Gio na pim gampai' pix bam ilhii'ñdha' buiñor gu Dios, cham tu' na pim bhaan ka titi'ñchoka' gu tu'ya' kam dhi oi'ñga'n, na ba' mi' dhir pu'ñi xi jam joi'ndai gio jam a'm jup ba ti niidhidha', gam na ba jam palhbui'ñchu'nda' tu' na pix bhaan.

Gu Santiago nap kai'chdha' na cham jir am nach pu'ñi' guch jaduun jich Xoi'kam bhaan na cham tu' mi' pui' jim na jax jix aa'

¹¹ Gio ja'pniñ ba' moo tiip kai'chit jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, na pim git cham tu' bhaan jax ji kai'chit tu oi'ñka'. Cha'pim jum a'a'gat, gio na cham jir am na pim jax tiida' gu jax chu'm jich jaduun jich Xoi'kam bhaan na cham tu' mi' pui' jim na jax tu daaxix gu ñio'ki'ñ gu Dios. Nap gu' cham tu' dhi' pu chu'm ki'n daaxix ka'ñ

jaduun nap mi' dhir ja aagi'ndha' gu jai' no'm mi' pui' jiiim ka' ba' cham, ja'pji nap mi' pui' xi jimda' aap diilh cham tu'p jum buixdhat nam jax ja'k jup tui'ngida' gu jai'. Na gu' no'p pu'ni ja'k dui'ndhu', pui'r jum duukam ka' nap g'e'kam jum taat, cham tu' nap mi' pui' jim na jax jum kai'ch gu nio'ki'ni gu Dios. ¹² Na gu' dai gu Dios jich Gi'kora' jix maat na jaroi' mi' pui' jimchu' na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham nio'ki'ni gio na jaroi' cham tu' mi' pui' jim. Gui' ba' diilh ja aa'ndhai na mit pai' cham am bua ja tulhiinchuda' gatuuk gu ji'k nam cham mi' pui' jimia'. Gu' ba' gu ji'k nam mi' pui' jimia', dai na ba ja baidhika'x dhaam na pai'p tu'ii'. Ja'pni ja'k dhi'ni jaaduñ, ba' cham bhaai' nach aach moo jax jup ja titdada' guch jaaduñ nam cham mi' pui' jiiim, nach gu' cham pu chu'm ki'n dalhxix ka'. Ja'pji aach diilh nach mi' pui' xi jiiimda' nax io'm jum aa'.

Gu Santiago nap kai'chdha' na cham bhaai' nach diilh g'e'g'erkam jich chaatit pux chu duñiik ka' nach diilh jax ilhi'ndha'

¹³ Jix bhai' pim xiñ kaaya' aapi'm na pim joidham ti ilhdhat jup kai'chdha': "Maik jach tu juanpu' mummu ja'p na jax jix bhai' tum namki'ni. Maa'n oidha'ch mu juruun'dha', joidham jach mui' xi mai'chi' gu tuumiñ bhai'p ba jimia', tu' gi. Ja'xñich moo gamai' ji jimia' piam kabuimuk, xi chu bhiiñorai ich gu tu' nach tu ga'raidha' nach ba'x io'm mui' mai'chia' gu tuumiñ." ¹⁴ Jaiñ gu' ni ku pim jix mat ka' na tu' jax jam duñiidha' gu mi' jotmoda', sia ku pim aapi'm joidham tii ti ilhi'ni na pim tu duñia'. Pu cham mat ka' pim no' pim moo pui'p ka duduaka' buimgidhak ka' ba' gu' cham, gui' dho ji nach gu' cham tu' gammiji joodaip jich dhuukat ya' pai' darka'. Jax dhui nach gu' aach ja'pni pix ji buan na jax gu jikoom na mu ja'p se'ka' kabuimuk ja'k. Alhio pix mi' pui' tui'ka', na pai' dhuuk bhai' ji chu juuka' pix cham pai' matgilhia'. ¹⁵ Gu' dhi' bii'pi'm aa' ji nach jix biiñak ka' buiñor guch Gi'kora' gui' na jaroi'ch chaiñbui'ni gu ii'mda' nach ki'n dudua. Ja'piani nach kai'chdha' no'ch jax jup ilhi'ni: "Mooñ ja'pni tu duñia' kabuimuk gio ja'pni, no' moo pui' ja'k

jup jix aa'nda' git dho ji guch Gi'kora' na jaroi'ch palhbui'ni bix aixim bhaan." ¹⁶ Gu' ji na gu' aapi'm diilh pix g'e'g'erkam jim taatit bix aixim jum aa'nda' na pim tu duñia', ni ji'x ku pim iam jix biiñak kat buiñor gu Dios. Dhi' pu'ni chuutu'm gu ja'tkam, cham tu' ja ki'galhi'ni guch Gi'kora', na gu' cham ki' ka'm nii'ni no'm diilh g'e'g'erkam jum taat. ¹⁷ Pu'ni ja'k jañ dho ba' pix jam titdañ jaaduñ, jam guguuxi'ni iñ na pim siamri mi' pui' xi jiiim na jax ja'k jix ki' ka'm nii'ni guch Gi'kora'. Na gu' moop jir ua'tulhdhara' ji bo no'ch aach ja'p xi dhuukat na jax ja'k jix aa' gu Dios maakam tu buim, no'ch gu' tiix maat na jax ja'k jix aa'.

5

Nam jax ja'k tui'ngida' gui' nam jir jix chutumñigam

¹ Ba' aapi'm na pim jir jix chutumñigam, soi' pim bam ilhdha' buiñor guch Gi'kora', na gu' bam aajim na pai' dhuuk cham bhai' tu jam jimia'. ² Cha'pim mu ja'k bhaan ka jujurtika' gu tu' na pim bia' na pim ki'n jir jix chutumñigam, na gu' dhi' ja'p ji buusan na bax dhibaalh, na pu cham tu' ka bhai'. Gio dhi jam jajannulh jix dha'ram namkim na pim ti ti', pui' cham tu'p ka bhai', na gu' ja'p jup ji buusan na ampix bam bhii nax io'm bax dhibaalh. ³ Gux uam totbikdam gio gux chua totbikdam na pim bia' nax io'm jix dha'ram namik, ja'p ji buusan nax io'm jix kuukum pix ba' gam na bax konbi'ni, na gu' pur cham tu' buiñor guch Gi'kora', sia ku gu' panaas jix io'm jix dha'ram namik na pim pui' xim aa'. Aapi'm chi gu' ja'p jum aa' na pim pui' pix jup jimia' jix dhaam ja'k sia ku pim ja'x ji chi kisaim na pim jumpadaim dhix dha'ram namkim xib na ya' bar mia'n na pai' dhuuk tum kuugalhdha'. Ja'kbui' kat ja'p ji buusnia' ji na dhi' ba' mu ja'k xi jam iabu' tai chir na pai' cham tutki, na gu' dhi' bhaan jam tulhiinchuda' gu Dios na pim dai jumpadim gux dha'ram namkim, iam gu' mi' pui'p ba ji jii pim na jax jix aa' na pim ba' pu'ni duuji jimia' git buiñor. ⁴ Daman gu jam tujuandam tuk japim pui' pu cham ja namkidha' pai'ji, sia kum alh tiix bhai' bua nam jam ixii'ndha' gio nam tu orda'.

Tu' p̄ix ja ilhii'ñdha' pim, ni j̄i'x ku pim jix ja joi'gi'nda'. Ku ba' gu' na gu' gu Dios jix bhai' ja k̄ē nam ḡe'kam ki'n t̄i soi'm ilhii'ñ buiñor na pim ja tulhiiñchu'n, gui' ba' d̄iil̄h jup bax maat na jax d̄hui ja palhbuidha',⁵ sia ku pim gu' aapi'm cham tu'p jum buixdhat ḡe'ḡerkam jum taatit b̄ix aixim tu bua na jax cham k̄i' ka'm n̄i'ñ guch Gi'kora', dai gu' na pim b̄ix aixim tu bua na pim d̄iil̄h jax ilhii'ñ. Ja'p ji buusan na pim jum gii'ñchudaim na ba' mi' d̄hir ja'p tu jam dooda' na jax gu sasoi' nam ja gii'ñchudat ja koodat ja kua'da',⁶ na pimit gu' ḡe' bam ua'tulh na pimit b̄ix ja tulhiiñchudak ba ja koi gui' nam cham tu' bhaan kuiñcha bia'kat.

Gu Santiago nap kai'chdha' nach sap cham jax jich aagit ti n̄irka' na pai' dhuuk bha jim guch Xoi'kam

⁷ Aapi'm moo cham tu' bhaan jax jim aagit ti n̄irka'ñ jaduun̄ jano' na pai' dhuuk bha jim guch Xoi'kam, Dios japim p̄ix buiñor jix biiñak ka' cham jim o'joldhat. Ja'pni na jax ba' gu jaroi' no't ti i, na gu' soi' p̄ix jum ilhii'ñdha' na ba' bha duukda' na ki'n tu kaibhaidha', mi' d̄hir ba' ti n̄irda' na pai' kabka' na ba' pik ba tu oraa', cham tu' gu mi' jotmoda' nax aa'nda' na git ba tu oraa'.⁸ Aapi'm pu'ñi ip̄ jiñ jaaduñ, cha'pim jax jum aa'nda' na cham ob pai' aajim guch Xoi'kam na pim t̄i xi ch̄i n̄ira, Dios japim p̄ix buiñor jix biiñak ka' cham jax jim aagit nañ jax ba jam titda. Pu ka na gu' jootom ya' p̄ix ba k̄ika' cham jum ilhdham, dai ji nach cham oodat p̄ix am ti n̄irda'.⁹ Aapi'm jix bhai' xi chu jimda' dai. Cha'pim b̄ix aixim jum i'attulhdhat jum ñiñiokboixi'ñdha', ni ku pim cham jum bhabhaakui'ñdha', na ba' gu' cham pui' jam t̄idai jam tulhiiñchuda' guch Xoi'kam no't ya' ba ai. Na gu' no' pim aapi'm pu'ñi ja'k p̄ix tu jim, pui' ji jam t̄ida' na pim d̄hi' bhaan kuiñcha bia', pui' jam t̄ida' na pimit d̄hi' bhaan cham tu' mi' pui' jii na jax jix aa', ba' dai na ba jam tulhiiñchuda'. Alh moo cham j̄i'x ka mi'kidha' ji gu' na ya' p̄ix ba aaya' guch Xoi'kam, am bha mia'n bam k̄isap ji gu' na bhai' bar jimdam.¹⁰ Aapi'm gu' mi' pui' xi j̄imdat ji na jax jix aa' jix biiñak ka' buiñor, cha'pim jax jim

aagit sia ku jax giilhim cham bhai' tu jam jim xib b̄ix aixim bhaan. Mi' pim pui' xi chu daa'ñchu'nda' nat jax tu ja jii gui' nam bijik ya ja'p bhaankamu'n tu a'gimik guch Gi'kora' nam pu'ñi giilhim jum tulhiiñaimik b̄ix aixim bhaan nam t̄i tu a'gada' gu ñio'ki'ñ.¹¹ Aapi'm ba' pu'ñi ip̄, na gu' aach nach j̄i'k ba ti j̄i'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gammiji jich a'm ti n̄idhidhat jich palhbui'ñchu' guch Gi'kora' nach ba' gammijix bhai'ch chaatit jix j̄ikgim jup tui'ka' guch i'ii'mda' bhaan, sia kuch pu'ñi b̄ix aixim bhaan jich chulhiiñ. ¿Jax japim gi bax maat nat tu jii bijik gui' na Job t̄igich? Jaiñ nat giilhim jum tulhii b̄ix aixim bhaan, ku gu' mi' nat xi ñakoo sia ku jax giilhim jix buam tu tatda', joidham jix bhai' tu jii ji, ḡe'p jum duukam jup tu duu gu Dios buiñor, jix joi'ndat palhbui, na gu' bhaan ti n̄idhidhat jup tui'ka'. Aach ba' pu'ñi ip̄ jiñ jaaduñ no'ch xi ñakoo' siach pu'ñi giilhim jich chulhiiñ tu' na p̄ix bhaan, gui' d̄hoch palhbuidha', na gu' gui' joidham jir jix bhai'kam, dai p̄ix ji no'ch jix biiñak buiñor.

¹² Gio ja'pniñ ba' moo t̄ip kai'chit jiñ jaduun̄ jich Xoi'kam bhaan na pim tui'ñgida' git, na pim cham pai' dhuuk jax kai'chdha' dho na dhix dhaam bhaan jix maati' ka' nar pui' ka' jax na pim kai'chdha', piam d̄hi oi'ñga'n, piam sia gu tu' ya' kam d̄hi oi'ñga'n, na pim pui' jim aagit na d̄hi' ba' jam palhbuidha' piam ku jam tulhiiñchuda' no' jax dhuukat cham jir pui' jax na pim kai'chdha'. Ja'pji daipu' na pim pu t̄i'ya' p̄ix na cham no' pim jix maat na cham jir pui'. Piam no' pim jix maat nar pui', dho daipu' na pim pu t̄i'ya' p̄ix na j̄e'j̄e'. Daipu' d̄hi' nax aa' guch Gi'kora' nach silhkam tuch a'a'gi'ñdha' na ba' cham d̄hi' bhaan jich chulhiiñchuda' gatuuk no't ba tum kuugalh.

¹³ Gu' ba' no' moo maadit aapi'm cham bhai' tu jim na tu' na p̄ix bhaan jum tulhiiñ, jum aa' na soi'm ilhdhai pu t̄ida' gu Dios na palhbuidha' na ba' mi' d̄hir cham kam tulhiiñdha'. Piam ku gu'x bhai' tu jim, ba'x j̄ikgim jup tu'ii' nax bhai' tu tatda', dho gu' dai dho na laala'ñxi'ñdha' gu alabaa'n buiñor gu Dios na taxchaabgi'ñdha'.¹⁴ Piam ku gu' jaroi' maadit ēe gu jax

chu'm kokdai' na ki'n jix ka'ook, dai na ja umua'ndha' dho guch Xoi'kam jügi'ndham gui' nam ji'k bijik dir ba ti jügi'n nam tu daa'ñidha' buiñor gu Dios na dua'ndha' xi juulhdhai am palhiip gu asait. ¹⁵ Dua'ndha' dho guch Gi'kora' no' mit bix ja jujur ki'n soi'm ilhdhak buiñor tu daa'ñxi, tu ua'ndha' ip no't tu' bhaan jum ua'tulh buiñor. ¹⁶ Pu'ni ja'k jum aa' na pim duiñchu'nda'n jaaduñ. Xi chu a'gat japim xi chum uañdhat maa'n ni'ook xip bua't no' pimit tu' bhaan mam ua'tulh dai aapi'm jam bui, na ba' gu'p jam kəkəkə' gu Dios na pim pai' dhuuk pu'ni soi' ba titdada' na pim tum daa'ñxi'ndha' bix ji'ma'n na jam dudua'ndha' no't ba ji jam ai gu jax chu'm ko'kdai', sia gu jam i'ii'mda' bhaan. Na gu' gu jaroi' no' moo mi' pui' xi dhuiñchu' na jax ja'k moox aa' guch Gi'kora', bixchu'x bhaim duukam jix bhaai' na pu tu duña' bhaankamu'n, na gu' kəkəkə' na pai' dhuuk mui' ba taanda'. ¹⁷ Ja'pni na jax gu Eliyas gui' na bijik ya ja'p bhaankamu'n tu a'gimik guch Gi'kora'. Jaiñ na ti pui' pix jup jir tu'm kat na jax aach, cham tu' mu pai'r tu'p tu'm da' kat. Ti' na kəkəkə' gu Dios na pai' dhuuk taanda' gu tu', na gu'x mat ka' na mi' pui' jimda' na jax jix aa'. Jaiñ jano' nat soi'm ilhdhat pu ti'n gu Dios na cham tu duukchuda' baik oidha' daman taak mi' na ji'x jir Israel. Pui' dho ji chu buus, kai gu Dios nat ji'k jax ti'n. ¹⁸ Gio mi' dhir nat xi buus gu ja'kbui' baik oidha' daman taak, gio soi'm ilhdhak pui'p xi chi'n gu Dios nax bhaai' na ba tu duukchuda'. Pui' giop ji chu buus, giop ba duu'n mi' na ji'x jir Israel na mit ba' giop ba ti i'sa gu ja'tkam. Pu'ni ip ba' aach no'ch moox biiñak buiñor guch Gi'kora'.

¹⁹ Gu' ba' no' moo jax dhuukat jaroi' maadit cham tu' kap jim buix buiñor gu Dios, no' gu' maakam pix ba tui'dhi' na jax cham pui' ja'k aa', ba' no't gu' jaroi' maadit jix joi'ndak tügik guguux na gio mi' pui'p ba jimia' na jax jix aa' gu Dios, ²⁰ dhi' gə'kam ki'n jix bhaim ba duña', na gu' guguuxd-haimi na jax ja'k dui giop bax biiñak ka' buiñor guch Gi'kora', ba' bix pu tu ua'ndha' ip gio gu Dios na ji'k ua'tulhdharga'n. Mi' dhir ba' cham tu' mu ja'k ka bhichgida' na pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha' git.

GU BHPI' KAM UA'NA'N GU PEEGRO

Na mui' ba ja ñio'kdha' gu Peegro guch Xoi'kam jügi'ñdham

¹ Aañ Peegro nañ jir nobii'ñ guch Xoi'kam, ya' dir mu tu jam ua'ñxi'ñ iñ aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na pim mummu ja'p oi'dha' mui' kap na pai' jai' dippir bhaan bipio', pui' na jax aapi'm jiñ jaaduñ na pim mummu ja'k oi'dha' na pai' Ponto dibür bhaan bipio', gio aapi'm na pim mummu ja'k jup oi'dha' na pai' Galaasia dibür bhaan jup bipio', gio ba' moo aapi'm ip na pim mummu ja'k oi'dha' na pai' Kapadoosia dibür bhaan bipio', gio ba' aapi'm na pim mummu ja'k oi'dha' na pai' Aasia dibür bhaan jup bipio', gio aapi'm na pim mummu ja'k jup oidha' na pai' Bitiinia dibür bhaan bipio'. ² Nat gu' bijik dir pu chu'm ki'n jam a'm ti tii gu Dios na pim pu'ñi ti jii'ñdha' buiñor gu Maraa'n jich Xoi'kam, gio ba' nat bix jima'n jam tajaañ gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n na pim ba' kaichgit mi' pui' xi bhichgida' na jax ja'k jam jurtudidha', gam na jam mattu'nka' nat guch Xoi'kam tu jam uañ gu jam ua'tulhdhara' jano' nat pai' dhuuk jaax gu i'ra'n bhai' bhaan gu kuruus na mit sissapa, na pim ba' mi' dhir cham tu' ka ua'tulhdhix ka'. Ja'pni, moo git ba' gu Dios pix jam a'm ti niidhidha' na pim ba' gammiji cham tu' bhaan jax jim aagit jix jijikgim jup tui'ka'ñ jaaduñ.

Nach jax ja'k dui mai'chia' gux kii'p jum duukam na cham jax jum bua

³ Ja'p moor g'kam ji gu Dios jich Gi'kora' gui' nat bha joot gu Jesus jich Xoi'kam ya' dhi oi'nga'n, tu daanda' ich buiñor jiñ jaaduñ na gu'r jix bhai'kam. Tii' nat jix bhai' duu nat xich joi'ndak tuch uañ guch ua'tulhdhara' nach jix u'ua'tulhdhix kat, nat tuch ñamkix guch Xoi'kam jano' nat muukik duadik giop bam mu dir koi'nga'n tir na mit pai' tii yaas. Ba' xib ja'p ji buus na chich giop ba maaxir nach jik ba ti jügi'ñ buiñor, xib ba' gu' dai ji nach jix bhai'ch chaatit pix am ti nirda' nach a'm tu bi'ya'

gui' nat tuch iimchuda gu Dios, ⁴ nap kai'ch na saak jich makia' gatuuk gu g'g'er jup tum duu'nkam no' chich bhammi ba ai na pai'p tu'ii', gui' na cham jixdha' jax jum duña' ni gu cham pai' dhuuk kihii'ñchai nai' ji dhibaa'. Ka git na gu' pui' ji chu buusnia' nañ jax jam titda, ⁵ na pim gu' bix jam jujur ki'n bax biiñak buiñor gu Dios, g'kam ki'n jam a'm ba ti niidhim ba' gu xib. Ba' jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'nga'n, dai na ba jam baidhika'x dhaam na pim pai' gammijix jijikgim bap tui'ka', cham tu' mu ja'k na pai'r tu tulhiiñara'.

⁶ Ba' aapi'm dhi' ki'n jix bhai' pix bam taat ka'ñ jaaduñ na pim ba tu iimchudhix, cha'pim kuu' jimmida' sia ku jix cham bhai' tu jam jim tu' bhaan. Mui' pim xix biiñak ka' buiñor guch Gi'kora' na gu' gatuuk joidham jix bhai' tu jam jimia'. ⁷ Na gu' dhi' cham pik jir tu' sia ku pim jum tulhiiñ tu' na pix bhaan, na gu' bhaan pix jix maati' ka' no' pim moo tu' silhkam bix jam jujur ki'n jix biiñak buiñor guch Gi'kora'. Ja'pni na jax ba' jia gux uam totbikdam nax dha'ram namik, nam gu' xi mimi'ñdha' tai chir nam mi' pix mamtida' no' moor di' gux kii', piam ku gu' gui' na cham pik tu' bhai'. Aapi'm ba' pu'ñi ip jiñ jaaduñ, mi' pix bhaan jix maati' ka' no' pim moo silhkam jix biiñak buiñor guch Gi'kora' no' pim pu'ñi tu' bhaan jum tulhiiñ. Ba' no' pim pur maa'n na pim jax jix biiñak, ja'p ji buusnia' buiñor gu Dios na pim aapi'm jir di' gui' nax dha'ram namik. Jix io'm tu' ka'm jam ilhii'ñ gu Dios, cham tu' pui' na jax gux uam totbikdam, na gu' dhi' pui' pix jup jum xichui'dha' saalhiom. Ba' jano' na pai' dhuuk ya' ba aaya' guch Xoi'kam, joidham pix jix bhai' jam tuidai jam baidhika' buiñor, na gu'x mat ka' na pim aapi'm gammijix biiñak kat buiñor sia ku pimit jum tulhii.

⁸ Na pim gu' aapi'm buiñor ti jii'ñdhat tu' ka'm niidhat guch Xoi'kam mi' pui' ba jiim na jax jix aa', sia ku pimit cham tu' maaxik tii'gik na ya' xi oilhimik. Jix maat iñ na pim bix jam jujur ki'n jix biiñak buiñor, sia ku pim jix maat na cham tu' ya' kap tu'ii' dhi oi'nga'n bhaan, gam na pim g'kam ki'n jix bhai'm taatit buiñor jix jijikgim jup tu'ii' na

pu cham bhaai' na pim jax xim buada' ni na pim jax xi chitdada', ⁹ na pim pui' xim aa' nat gɛ'kam ki'n jix bhai' ba duu nat tu jam uañ gu jam ua'tulhdhara' na pim ba' mi' dhir cham tu' kam tulhiiña', dai na ba jam baidhika'x dhaam nat pai' tu jam iimchuda. Pui' ku pim chi ba' cham jax jum aagit mui' xix biiñak buiñor bix jam jujur ki'n sia ku pim jum tulhiiñ tu' bhaan.

¹⁰ Na gu' gui' nam bijik ya ja'p bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios, pui' tu a'gimik am gio na mit pui' tu ua'nak na sap pu'ñi jax chu'm tanoolh jix joi'ndat jam tigi gu Dios tu jam uañdha' gu jam ua'tulhdhara' na pim ba' cham jum tulhiiña' gatuuk. ¹¹ Diih guch Xoi'kam pui' ja'k ja jurtu'nka' gui' ji' nam bhaankamu'n tu a'gada' gu ñio'ki'ñ jano', na ji'k jax tu duña' no't pu'ñi ya' ba ai dhi oi'ñga'n bhaan, gam na jax ja'k jum tulhiiña' ja a'mkam na ba' mi' dhir jix io'm gɛ'kam ki'n ba daasa' guch Gi'kora'. Tii ba' xim ga'ngada' am ja jujur am bhaan nam jix maachik ka' na jaroi' ba' pui'r jich Xoi'kam ka', na pai' dhir buusni ba' pui' ba ja palhbuidha' gu ja'tkam, gam na pai' dhuuk ba' pui' tum duña' gu pui' na jax ja jurtu'nka' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. ¹² Ba' diih gu Dios ba ja mattuda gui' ji' nam bhaankamu'n tu a'gada' na cham tu' jano' pui' tu kuugalhdha' na pui' tu ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara' gu ja'tkam nam pai' dhuuk mi' kapup oipoda' gui'. Ja'pji sap jix io'm gatuuk ji na ba' pui' ba tu kuugalhdha', xib bak ba' nach pai' dhuuk pu'ñi ya' ba oipoda' aach. Jaiñ, pui' dho ba tum kuugalh ba' xib na mit ji'k jax tu ua'nak gui' ji' nam bijik ya ja'p bhaankamu'n tu a'gimik guch Gi'kora'. Ya' dho ɛk guch Xoi'kam pui' xi chu duuk nat tu' ki'n bha jii. Xib ba' dhix bhai'm kai'chdham ñi'ook nai'p ba tum a'gichu' na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam, nat ji'k ja a'm tajaan gu Dios gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gui' na ja a'm tajaanixchu'ndat gui' nam bijik ya ja'p bhaankamu'n tu a'gimik, na ba' ja mattudidha' nam jax ja'k tu a'gada', piam nam ki'n machia' gu tu' no'm jix maachik sia moo jax jix xijai, nam sia gu noonbi'ñ gu Dios cham ji'xdha' machia' siam tiix maachik.

Gu Peegro nap kai'chdha' nach sap jix chu uañ kir bap tui'ka' na jax gu Dios

¹³ Ba' aañ jam guguuxi'ñ jiñ jaaduñ na pim siamri mi' pui' xi jii mit na jax jix aa' guch Gi'kora' pix am ti ñirda' jano' na pai' dhuuk ya' aaya' guch Xoi'kam na ba' mi' dhir ba jam makia' gu gɛ'gɛr jup tum duu'nkam nat jam iimchuda gu Dios na jam makia'. ¹⁴ Cha'pim mu ja'k bhaan ka tii'ñchoka' gu tu' ya' kam dhi oi'ñga'n na pim jax tu buimik jano' na pim chakui ti jii'ñdhat buiñor guch Xoi'kam, na pim gu' aapi'm xib bar maamra'n gu Dios. ¹⁵ Gu' ja'pji dai ji na pim pix bhaan ji baapmigia' na pim mi' pui' xi jii mda' na jax ja'k moox aa' guch Gi'kora' na pim ba' pu'ñi duujix chu uañ kir bap tui'ka' ja'p na jax gui' nat jaroi' xi jam joi'ndak jam a'm ti tii na joidham jix uañ. ¹⁶ Na pim gu' bax maat na jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ mi' pai' u'uan ta'm na tu ua'ñix nap jum kai'ch bo: "Joidham japim jix chu uañ kir jup tui'ka' ja'p na jax aañ nañ joidham jix uañ."

¹⁷ Gu' ba' gu xib jum aa' na pim siamri soi'm ilhdhat mi' pui' xi jii mda' na jax ja'k jix ki'ka'm ñi'ñ gu Dios, gui' na pim pui' ba iim xib nar jam Gi'kora', na pim ya' kapup dudua dhi oi'ñga'n dhi jam tutku' bhaan, na ba' jam baidhika' jix dhaam ja'k. Na gu' gui' cham ji'xdha' jaroi' joi'nda' no'x maat nat cham mi' pui' jii na jax jix aa' jano' na pai' dhuuk jum aaya' na ja aagi'ñdha' bix gu ja'tkam nam tu' jax buimii nam duduakat. Bix ji na mi' pui' xi ja tii da' nam silhkam kuiñcha bia' na mit cham mi' pui' jii nat jax tu daasak, cham tu' na gu' ji'k ba'p jix ja joi'gi'nda' sia ku mit cham tu' ka'm tii. ¹⁸ Ba' aapi'm jiñ jaaduñ cham pu chu't, tu' ka'm japim xi ñiidhat gu Dios, nat gu'x bhai' ba duu nat tuch uañ guch ua'tulhdhara' nach buam pix tu jimdat nam jax tu jimdat guch bopxi kat gam jich kukuulsi kat, nat bha joot guch Xoi'kam na ya' tuch ñamkixdha' ki'n gui' nax io'm jix dha'ram namik, cham tu' ki'n gu tu' ya' kam dhi oi'ñga'n na sap pik ba' pui' tiix dha'ram jup namik, pui' na jax gux uam totbikdam gio gux chua totbikdam na nai' pix jim xichui'dha' mikkat. ¹⁹ Gu' ja'pji gu i'ra'n guch Xoi'kam nat jaax bhaan

gu kuruus nax io'm jix dha'ram namik nat ki'n tuch ñamkix nach jix u'ua'tulhdhix kat, na mit mua sissapak kuruus ta'm na ba' mi' dhir pu'ñi duuji tuch uañdhix ka' guch ua'tulhdhara'. Ja'p jum duu na jax maa'n gux kii'x dhuakam gu kasnir nam ba makgirta' bhaan gu sasoi' mimii'ñkar. ²⁰ Gu Dios bijik dir na chakui ya'r oi'ñga'n ka' pu pu chu'm ki'n dai jia guch Xoi'kam na sap ba' pu'ñi bha jimii ya'ch a'mkam jum tulhiiña' na tuch ñamkixdha' nach jix u'ua'tulhdhix, nach ba' mi' dhir cham mai' ka suulhgia'. Dho jaiñ, pui' tum duu dho, ya' dho xi eek pui' xi chu kuugalhdhak. Ja'p moo joidham iam, tii' na gu' jano' pik nach pai' dhuuk ya' ba oipo aach, jix bhai' tuch jii dho gu', nat gu' ba tuch uañ gu Dios guch ua'tulhdhara'. ²¹ Jix bhai' duu dho guch Xoi'kam nat tuch ñamkix, nach gu' mi' dhir ba' pu'ñi duuji dai gu Dios pix buiñor bax biiñak ka', gui' nat jaroi' dua'ñdhak giop bamii' guch Xoi'kam mu dir koi'ñga'n tir na mit pai' tii yaas gu ja'tkam xi mu'aak nat ba' mi' dhir jix io'm gè'kam ki'n ba dai bhammix dhaam. Ba' xib dai gui' pim pix buiñor jix biiñak kat ti nairda' na pui' tu kuugalhdha' nat jax tuch dhaaxdhak.

²² Na pim gu' aapi'm jix chu uañ kir ba'p tu'ii' ba' xib, na pim gu' kè'kè't gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios mi' pui' ba bhüchu' na jax jix aa' ti jii'ñdhat buiñor guch Xoi'kam, nat gu' ba tu jam uañ gu jam ua'tulhdhara', gio na pimit ba maat na pim jax ja'k dui jix bhai' kai'chit xim jajo'i'gi'ndat tu oi'ñka' bix jii'ma'n gammiji. Ba' dhi' pu'ñi ja'k japim duiñchu'nda' gammiji nabap tanoolh, cha'pim tu' bhaan jum kokdada', gu' ja'pji na pim joidham jix bhai' kai'chit jix bhai' xim ti titdat xim ja joi'gi'nda' ji bix jii'ma'n bix jam jujur ki'n gio na pim jii'x jup jum taat. ²³ Na gu' aapi'm na pim mi' pui' ba jiiim na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, ja'p ji buus na pimit giop ba maaxir gu jam i'ii'mda' bhaan, cham tu' gu ya' maaxik na jax na pimit pai' dhuuk maaxir dhi tuuku' bhaan. Gu ja'pji na pim mi' pui' ba jiiim ji na jax jix aa' guch Gi'kora' na jax bam kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ, nat gu' ba pataasa gu jam i'ii'mda', cham tu' pui' ja'k

ka tu jim japim na pim jax chu jimdat. Ba' dhix bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios na pim kaichgit mi' pui' ba jiiim, cham pai' dhuuk jum pataasa' ni ku cham pai' dhuuk jugia', gammiji ya' pui' pu tu daaxix ka' na jax ba tu ua'ñix. ²⁴ Pui' na jax ba tu ua'ñix maa'n kap gu ñio'ki'ñ gu Dios nap jum kai'ch:

Bix na ji'k gu ja'tkam ja'pni pix ji buan am na jax gu sai' na mu ja'p tuut.

Ba' nam pai' dhuuk bar gè'gè'kam ka', ja'p pix jup ji buanda' am na jax gu yooxga'n.

Ba' na pai' dhuuk bhaatai nai' ji gakia' gu sai',

bix gu yooxga'n pix cham pai' matgilhia', na gu' ba gakia' gu toona'n.

²⁵ Pu'ñi ip gu ja'tkam ya' dhi oi'ñga'n, alhio pix nam ya' oipoda',

gu' matgam gu ñio'ki'ñ gu Dios cham pai' dhuuk jugia' ji,

gammiji ya' pui' pu tu daaxix ka' nat jax ba tu dai na tu aagix ka',

ni ku cham pai' dhuuk jum pataasa'.

Ba' dhix bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam na jax jir tu'm kam na xib mui' kap tum a'gichu', jir di' pix gu ñio'ki'ñ gu Dios na gammiji pui' pup tu aagix ka'.

2

¹ Ba' aapi'm jiiñ jaaduñ, mi' pim pui' xi jiiimit na jax jix aa' guch Gi'kora', cham tu' na pim pui' pix xim titgat na pim jir jich Xoi'kam jügi'ñdham pu cham tu' ka'm nii'ñdha' na jax jix aa', sia ku pim gu' pui' tii xi chu bua nam jax ja'k bhaan pui' jam ilhii'ñdha' gu ja'tkam na pim jir jich Xoi'kam jügi'ñdham. Gu' ja'pji na pim silhkam tu' ka'm nii'ñdha' ji. Cha'pim bix aixim jix buam jum duukam kap tu buada', ni ku pim cham jum i'iatgi'ñdhat, silhkam japim tu a'gada'. Ni ku pim cham tu' ka jügak ka' maa'n no' tu' bia', gam na pim cham nai' ka tu a'gada'. ² Gu' ja'pji dai ji na pim joidham bax maachik ka' na jax pik ja'k jix aa' gu Dios na pim tui'ñgida', na pim ki'n joidham jix kokba'n ka' gu jam i'ii'mda' bhaan, ja'p na jax gu a'aalh gui' nam kia'pix maaxilhia' nam gu' joidham gammiji pix kax xi'ik ka'. Pu'ñi ip aapi'm

jiñ jaaduñ, mui' pim xi gaa'ñchu'nda' na jax pik ja'k jix aa' guch Gi'kora' na pim ba' cham mu ja'k ka bhichgida' na pim pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha' git, ³ no' pim dho ji moo baabui' pui' bax chu maat na joidham jir jix bhai'kam gu Dios piam ku gu' cham.

Guch Xoi'kam na ja'p ji buusan na jax maa'n gu jodai gui' nax io'm jix kii'

⁴ Mui' pim xix biiñak ka'x io'm buiñor guch Xoi'kam jiñ jaaduñ, na gu' gui'x io'm jir gè'p jum duukam buiñor gu Dios, pui' kut ba' gè'kam ki'n bhaan ti tiigik bha joot ya' dhi oi'ñga'n. Gui' ja'p ji buusan jia na jax maa'n gu jodai gui' nax io'm jir jix kii' na mit tu' pix ilhdhak ja'p xi dhuuk gu ja'tkam cham kii'galhdhak. ⁵ Ba' aapi'm no' pim moo bix jam jujur ki'n ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gu Dios pu chu'm jup jam duña' na jax gu joodai gux kiki' joidham, mi' dhir ba' ki'n kisa' gux abhaar gu chiopga'n. Piam na pu chu'm jup jam duña' na jax gui' nam mi'r gè'gè'kam ka' jax chu'm chiop, nam mi' oipot tu makgixi'ñdha' gu Dios gam nam tu kubhioñxi'ñdha' na gammiji gui' na joidham jix kii'galhdhidha'. Aapi'm pu'ñip ji bubuakia'ñ jaaduñ no' pim moo pix bhaan ji baapmigim na pim mi' pui' jii'mit jix biiñak buiñor guch Xoi'kam nar gè'p jum duukam buiñor gu Dios, ⁶ pui' na jax bam kai'ch mi' pai' u'uan ta'm na pai' tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios nap jum kai'ch:

Maa'n jañ mu jootsa' gui' nañ a'mkam ja palhbuidha' gu Sion oi'ñkam nar gè'p jum duukam aañ jiñ bui.

Gui' ja'p ji buusan na jax maa'n gu gè' jodai nax io'm jum aa' nam mi' daasa' gu bhibhii'ñbakchadam nam pai' bhaan jum o'to'nka' gu jai' joodai.

Ba' gu jaroi' no't soi'm ilhdhak ti jii'ñ buiñor, gè'kam ki'n jix bhai' ba tu jimia' gio nañ ba palhbui'ñchu'nda' gammiji.

⁷ Aapi'm dho pui'p bax maat nar gè'p jum duukam gui' ji' na ja'p ji buusan na jax gu jodai gux kii' joidham, na pim gu' ba ti jii'gi'ñ buiñor bix jam jujur ki'n. Gu' ba' gui' nam ji'k cham kii'galhdhat cham ti jii'gi'ñ buiñor, dhi' bhaan pix pui' ba tum

kuugalhdha' nat jax tum ua'nak bijik nap jum kai'ch:

Gu jodai na mit mai' tii xi buak gu bhibhii'ñbakchadam,

xib mi' daa na pai'x io'm jum aa' nam bhaan jum o'to'n gu jai' joodai.

⁸ Gio jumai kap ja'pnip jum kai'ch ip:

Dhi' ji' dhi jodai bhaan jutbui ia'lhia' am gu ja'tkam.

Maaxik dho pui' ba ji buusan nam ba ia'lhix jutbuk bhaan dhi jodai gui' nam ji'k cham tu' ka'm nii'ñ guch Gi'kora', na gu' dai na ba ja tulhiiñchuda' gatuuk nam cham ti jii'ñdha' buiñor guch Xoi'kam na tii tum a'ga gu ñio'ki'ñ. Dhi' ba' pu'ñi ja'k ja bi'chulhi'ñ.

⁹ Aapi'm nat gu' xi jam joi'ndak jam a'm ti tii gu Dios na pim ba' pu'ñi tu' ka'm niidhat mi' pui' jii'mda' na jax jix aa' na ba' jam a'm ti niidhidha', gio na pim ba' pui' bar tuutu'm ka' na jax gui' nam mu ja'p tu juanda' chiop bhaankamu'n gu Dios, gam na pim sap ba' joidham jix chu uañ kir bap tui'ka' gammiji na jax gui', na pim gu' mi' pui' jii'mda' na jax jix aa'. Pu chu'm ki'n jam a'm ti tii ip gu Dios jiñ jaduun na pim joidham tu' ka'm niidhat nai' xi jimia' bix kap na pim tu a'gapu' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam, na pim ja aa'ñdhidha' gu ja'tkam nat gui' xi jam joi'ndak jam boosolh mu dir jix chu tukgam tir na pim pai'p tu't, na pim ba' mi' dhir pu'ñi joidham jix chu maax kir bap tui'ka'. ¹⁰ Na gu' jano' na pimit chakui ti jii'gi'ñdhak buiñor guch Xoi'kam, cham tu' jam a'm ti niidhat gu Dios, ni ku cham pai' xi jam joi'gi'ndat. Gu' matgam xib na pim ba kaichu', gè'kam ki'n ji na jam a'm ti niidhidhat xi jam joi'gi'n, na pim gu' buiñor bap tui'dhi' mi' pui' jii'mit na jax jix aa'.

Nach jax ja'k bhaankamu'n tu juanda' gu Dios

¹¹ Ja'pniñ ba' moo tiip kai'chit jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, na pim gammijix bhai' pix jum taat ka', na pim gu' cham xiim ba jimia' maakam ja'k na pai' joidham jix chu abhaar. Na gu' xib ja'p ji buusan na pim ya' pix ja'p bhichu' dhi oi'ñga'n bhaan, ja'p na jax pai' no'ñ cham jir mi' kam. Pui' ji buusan na pim cham tu'r ya' kam dhi oi'ñga'n, ba'm aa' na pim siamrix bhai' xi chu jimdat

na jax jix kii' ka'm nii'n guch Gi'kora' na pim ba' jimia' jix dhaam. Cha'pim pui' ja'k jup tu jimda' nam jax tu jim gu ya' kam dhi oi'n'ga'n nam cham tu' ka'm nii'n gu Dios. Xi ñakoo'nda' pim sia ku pim tii pui'p jix chu duñiik. ¹² Jix bhai' pim xi chu jimda' na jax jix aa' gu Dios mi' ja bui gui' nam cham ti jügi'n buiñor guch Xoi'kam. Na ba' jano' na pai' dhuuk jum aaya' na ja aagi'ñdha' gu Dios bix gu ja'tkam nam tu' jax buimii nam duduakat, ba machia' am na pimit aapi'm silhkam tu' ka'm tügik guch Xoi'kam, nam gu' xi jam nii'ñdha' na pix jix bhai' jam tii dai jam aichdha' na pai'p tu'ii'. Ba' dai nam ba g'kamtuda' gu Dios, sia kum gu' xib ka xi jam bhaamki'n nam jam nii'n na pim maakam pix tu jim na jax cham ja ko'raar.

¹³ Jam guguuxi'n in ip jiiñ jaaduñ na pim tu' ka'm xi ja niidhat gu g'g'erkam ya' kam dhi oi'n'ga'n, pui' na jax gux io'm g'kam Rooma kam. Pu'ni ja'k jix kii' ka'm nii'n gu' gu Dios na pim tu' ka'm ja nii'ñdha' gu g'g'erkam. ¹⁴ Sia gui' pim tu' ka'm ja niidhat nat jix kakai' ki'n mu ja'p ja darai jam bui na g'g'er jir kikcham na ba' bhaankamu'n ja silhka'nda' gu ja'tkam, gio nam ja tulhiiñchu'nda' gu ji'k nam buam pix tu buada' na jax cham jir am. Dai ba' gui' nam tu' ka'm ti niidhat jix bhai' tu jimda'x kiki' ja'tkam ja bia'ka' am. ¹⁵ Na gu' guch Gi'kora' pui' ja'k jix aa' na pim tu' ka'm ti niidhat jix bhai' xi chu jimda' na jax ja'k jir am, nam ba' cham tu' bhaan jax jam a'gada' gui' nam cham tu' ka'm ti nii'n. Jax jam gi bia' nam ba ji chi'ya' jam b'bh'i d'ir no' pim gu'x bhai' xi chu jim?

¹⁶ Ku pim ji gu' cham pik moo ja'p xi' pik jup ka xim ua'tulhi'ñdha' ji jiiñ jaaduñ na pim pui' jim aagit na gammiji tu jam uañi'ñka' guch Xoi'kam nat ba tu jam namkix bhaan gu kuruus, gu' ja'pji na pim jix bhai' ba tu jimda' ji ya' dir ja'p ja'k, dai na pim jix bhai'm taatit bhaankamu'n ba tu juana' gu Dios. ¹⁷ Soi'm ilhdhat japim tu' ka'm xi niidhat gu Dios, sia gux io'm g'kam Rooma kam nañ jax ba jam titda b'ipi', sia gui' nam jir ja'ppix ja'tkam nam cham ti jügi'n buiñor guch Xoi'kam, gam sia gui' nam bar jich Xoi'kam jügi'ñdham japim jix ja joi'ndat ja palhbuidhat ki'n gu tu' na

ja a'm jum aagaidha'.

Gu Peegro nap kai'chdha' nach ja'xbui' pui'p xich chulhiñdha' nat jax jum tulhii guch Xoi'kam

¹⁸ Ba' aapi'm jiiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na pim nai' ja'p jir tujuandam, jam guguuxi'n in ip na pim tu' ka'm xi ja niidhat gui' na pim ja bui tu juañ. Mi' pim pui' xi dhuñidhat jax ña jam tii daidha', sia ku cham pik jir kii' maa'nkam gu jaro' na pim buiñor tu juanda' no' cham jir jix bhai'kam. Cham tu' na gu' moo dai no'r jix bhai'kam na pim ba'x bhai' tu juañxi'ñdha', ja'pji sia ji no'r jax chu'm. ¹⁹ Cham jax bua sia kum jam tulhiiñchu'n, na gu'r joidham aach jich bui nach ba ti jügi'n buiñor guch Xoi'kam no'm pu'ñich chulhiñchu'n ja'p pix sia kuch cham tu' jax bua gu tu' nar jix buam jum duukam, dai nach jix bhai'ch chaatit mui' xix biiñak ka' pix buiñor gu Dios. Gui' diih jich guguuxi'ñdha' na ba' cham pik moo jax xi chu tatda' ka', na gu'ch a'm ti niidhat jup tui'ka', gio na gu'x mat ka' nam ja'p pix jich chulhiñchu'nda'. ²⁰ Gu' ji no' chich gu' diih tu' jax dhuu nar jix buam jum duukam, jax jach dhuix bhai'ch chaatit tu nakoo'nda' no' mit pu'ni bach chulhiñchuda, no' chich gu' diih cham am ji buak ja bui? Pui' pix chu'm jich a'm bam aa'nda' gu', nach gu' bach ua'tulhdha'. Gu' ji no'ch gu' tii moo cham tu' jax bua gu tu' nar jix buam jum duukam, no' mit bhai' jich chulhiñchuda, dhi' ji' ji nax abhaaruix buiñor gu Dios, jix bhai'm taat ka' ip no'ch aach cham jax jich aagit xi ñakoo' no'm pu'ni bach chulhiñchu'n. ²¹ Pu'ni ja'k aa' nach tui'ngida'ñ jaaduñ, mi'ch pui'p xi chu daa'ñchu'nda' nat jax jum duu guch Xoi'kam jano' nat jum tulhii jich a'mkam, nat gu' xich joi'ndak ba tuch uañ guch ua'tulhdhara'. Dai ba' nach pu'ni mi' pix pui'p ji bh'ya' nat jax tu jii gui', ²² nat cham pai' dhuuk tu' bhaan jum ua'tulhdhak, ni nat cham pai' dhuuk iatda' tu a'gak, silhkam tu ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam. ²³ Jaiñ na gu' jano' na mit mi' ja'p daasak giilhim titdaimik na jax aa', gam nam giilhim ai'chuxdhimik, cham pai' jax kai'ch, ni kut iam mu dir bha ja'k giilhim bhai'p ja tii' na jax aa', mi' pix ji na pu tu'ii'. Gio

na mit pai' dhuuk bhai' ji chulhiiñchuda, na mit bhai' ji gíbiimi, cham pai' jax xim bua na git xim palhbuidha', ni ku pai' xim o'to'n, daipu' na soi' xim ilhii'ñ buiñor gu Dios bhammi ja'k jix dhaam na pai'p tu'ii', na jaroi'x bhai'x maat no' kuiñcha bia' ka' ba' cham. ²⁴ Guch Xoi'kam dho ba' ti bhik bix guch ua'tulhdhara' jano' na mit pai' dhuuk pu'ñi xi chulhiiñchudaimik gu ja'tkam ba sissapa kuruus ta'm, nach sap ba' mi' dhir cham tu' ka u'ua'tulhdhix ka', nat gu' bix bhammi ja'k ji bii tuk-garan guch Xoi'kam guch ua'tulhdhara'. Xib ba' dai nach pix bhaan ji baapmiglia' nach mi' pui' xi jiiimda' na jax jix aa' nach tui'ñgida'. Guch Xoi'kam pui' kai'ñkam pix jum tulhii jia jich a'mkam nach ba' aach ba duduadhia' nach jix kako'k kat ki'n guch ua'tulhdhara', na ba' mi' dhir jich a'm ba ti niidhidha'. ²⁵ Nach gu' aach ja'pni pix tu't na jax gu kakaasnir no' cham jaroi' jai'ch na ja bipia'da', nam gammiji pix cha'tak jiiimda', jai' ja'p ja'k gio jai' ja'p ja'k. Gu' matgim xib bax maat ich ji na jaroi'r jix kii' bipia'dam, guch Xoi'kam dho nach jaroi' buiñor ti jii'ñdhat bax biiñak. Gui' ji na ba'ch a'm ti niidhidhat jich nuukdaim nach ba' gammijix jijkigim bap tui'ka', nach gu' cham tu' mai' ka suulhgix.

3

Nam jax ja'k tu't tu oi'ñka' gui' nam jir jum bipnagim

¹ Gio aapi'm u'uub jiiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na pim ti bipna', jam guguuxi'ñ iñ ip na pim siamri tu' ka'm xi ja niidhat gu jam bipna' na pim maap tu oi'dha', na ba' gu' no'm jax dhuukat jai' dhit cham ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, saalhiom bhai' ji chi jii'ñdha' am, dai nam xi jam ni'ñdha' pix no' pim aapi'm joidham jir jix bhabhai'kam ja bui. Cham pik jum aa'nda' ba' na pim gammiji tu ja a'gi'ñdha' gu ñio'ki'ñ gu Dios, ² daipu' nam xi jam ni'ñdha' pix na pim aapi'm joidham jix bhai' tu jim na jax ja'k jix abhaaruix, gam no' pim joidham tu' ka'm ti ni'ñ. Mi' dhir ba' pui' jim aaga' am na bak gu'r joidham ji no'ñ ba ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam. ³ Gio ba' na pim pai' dhuuk

jum iamtu'nda', cha'pim pik moo ja'p jix a'bharr tim titi'ñdha' gu jajannulh na jax chu'm jix dha'ram namik, am buixim japim pix jix bhai'm buada'. Sia na pim jum gaxbuda', ja'xchudhix kam pix, cham tu'x io'm jix bhai', ni ku pim cham pik tu baapasda' gui' nax io'm jix dha'ram namik nar jix uam totbikdam. ⁴ Gu' ja'pji gu jam i'ii'mda' bhaan ji na bii'pi'm aa' na pim jix bhai'm duuka'. Ja'p ji buusnia' na pim gammijix a'bharr tim t'ii'ñka' guch dha'ram namkim na pu cham jax jum bua, na pim gu' gammiji soi' pix jum ilhdhat mi' pui' jiiimda' na jax jix aa' guch Gi'kora'. Ba' mi' dhir dai na jam a'm ba tajaanixchu'nda' guch Dhuudu' kam jix Ua'ñ Ii'mda' na jam guguuxi'ñdha' na pim ba' gammiji cham tu' bhaan jax jim aagit jix jijkigim jup tui'ka'. Dhi' ji' ji nax io'm jix kii' ka'm ni'ñ gu Dios. ⁵ Gui' nam bijik ya' oipimik gu u'uub nam pu'ñi buiñor ti jii'ñdhat guch Gi'kora', pu'ñi ja'k tu jimdat am ji nañ jax ba jam titda, nam gu'x io'm mi' pui' jiiimda' na jax jix aa' gu Dios. Cham pai' tu'x io'm jix bhai'm duuka' am, am buixim pix, gio nam joidham tu' ka'm ja ni'ñdha' gu ja bipna', cham tu' nam pu tu duñiidha' nam diilh jax ilhii'ñdha'. ⁶ Pui' na jax gui' na Saara tii'gich, jaiñ na joidham tu' ka'm ni'ñdha' gu binga'n Abraam nam maap tu oi'ñka', g'e'kam tugi'ñ xi iimit, na gu' gampai' pix jum ilhii'ñdha' buiñor, cham pai' tu' na diilh g'e'kam jum taat ka'. Aapi'm ba' pu'ñi ip u'uub jiiñ jaaduñ, tu' ka'm japim xi ja niidhat jix bhai' xi chu jimda' ja bui gu jam bipna'. Mi' pim pui' xi chu daa'ñchu'nda' nat jax chu jii bijik gu Saara na ba' ja'p ji buusnia' na pim jir maamra'n, na pim gu' pui' ja'k jup xi chu jimda' nat jax tu jii. Ba' no' pim pu'ñi ja'k duiñchu' nañ jax jam titda, cham pai' dhuuk tu' bhaan jix chotdon ka' pim ja bui gu jam bipna', na pim gu' tu' ka'm ja ni'ñdha'. ¿Tu'm gi bhaan bhaaku' jam bui?

⁷ Gu' ba' aapi'm na pim jir chichio'ñ, jam guguuxi'ñ iñ ip na pim siamrix bhai'p xi ja titdat gui' nam jir u'uub nam jir jam bipna'. Cha'pim ja bhaamki'ñdha', xi ja palhbuidhat japim tu' nam jax buada' mi ja'p. Na gu' gu ubii cham tu' ja'xbui' pui'x

oo' na jax gui' nar chio'ñ, pui' ku ba'm aa' na pim jix ja joi'ndat ja palhbui'ñdha' na ba' gu' pui'x bhai' tu tatda' ka'. Gio na gu' gu Dios ja'xbui' pui'p jix ja joi'gi'n gui' nam jir u'uub na jax aapi'm, pui'p ja baidhika' gatuuk jix dhaam ja'k nat pai' jam iimchuda aapi'm na jam aichdha', nam gu' pui'p ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Na ba' no' pim pu'ñix bhai' kai'chit maa'n ñi'ook jup duuk na pim jir jum bïpnagim, jam kēēkē' gu Dios tu' na pim mui' ba taanda' soi'm ilhdhat.

Nam jax ja'k tu jimda' gui' nam ja tulhiiñchu'nda' siam cham tu' jax bua gu tu' nar jix buam jum duukam

⁸ Ba' bïx na pim ji'k ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, jam guguuxi'ñ ñ na pim joidham jix bhai' kai'chit tu oi'ñka'. Joidham japim maa'n ñi'ook xip duukat bïx dhit xim ja joi'gi'nda' bïx ji'ma'n, panaas ku pim moo jir maa'n na pim jax pïx ilhii'ñdha' bïx ji'ma'n, cham tu' jai' maakam. Gam na pim joidham jir jix bhabhai'kam ka' ja bui gu jai', gio na pim gampai' pïx jum ilhii'ñdha'. ⁹ Tu uañi'ñka' pim gu jaroi' no't tu' jax ma jam duiñ, cham tu' na pim ya' dir mu ja'k pui'p dooda'. Sia no't jaroi' giilhim jam ti'n na jax cham jir am, tu uañi'ñka' pim sia, cham tu' na pim moo pui' giilhim mui'p tiida' ya' dir mu ja'k na jax cham jir am. Xi chu daañxi'ñdha' pim pïx buiñor gu Dios nax bhai' tu jimda' sia ku buam pïx jam bua, na ba' jam a'm ti niidhidha' ip aapi'm gu Dios, na pim gu'r jix bhabhai'kam ka'. ¹⁰ Pui' na jax bam kai'ch mi' pai' u'uan ta'm na tu daaxix gu ñio'ki'ñ gu Dios nap jum kai'ch:

Gu jaroi' no'x aa' na gammijix jikgim bap tui'ka' gio na joidham jix bhai' ba tu tatda' ka',

jum aa' nax bhai' ba tu ñiokda' na jax jir am, cham tu' na giilhim pïx kai'chdha' na jax cham pui' tum ñiok,

gio na cham tu' iatda' ka tu a'gada',

ja'pji silhkam na tu a'gada' na jax jir pui'.

¹¹ Gio ba' na cham tu' bïx aixim jix buam ka tu buada' na jax cham kii' ka'm ñi'ñ gu Dios,

gu' ja'pji dai ji na pïx bhaan ji bamgidha' nax bhai'm duukam bap tu buada' na jax jix aa',

na ba' pu'ñi duuji gammiji cham tu' bhaan jax jim aagit jix jikgim bap tui'ka', gammiji na pu'ñi ja'k duiñchu'nda', cham tu' pai' pïx.

¹² Na gu' gu jaroi' no' moo pu'ñi tu' ka'm niidhat mi' pui' xi jim na jax jix aa' guch Gi'kora',

gē'kam ki'n bhaan ti niidhidhat ba nuukdaidha' na ba' cham tu' duñia', gio na maa'n jimdam kaaya' na pai' dhuuk soi'm ilhdhat mu taanda' gu tu',

makia' ip.

No' gu' pu cham mi' pui' jim na jax jix aa', no' gu' dai na buam pïx tu bua na jax cham kii' ka'm ñi'ñ,

pu cham tu' dho bhaan ti niidhidha', dai na ba bi'chulhi'ñka' na tulhiiñchuda' gatuuk.

¹³ Ba' aapi'm cham pu chu't jiñ jaaduñ, mi' pim pui' xi jiimit na jax jix aa' gu Dios. ¿Jaroo gi jax jup jam dooda' ya' dhi oi'ñga'n no' pim aapi'm tu' ka'm niidhat mi' pui' xi bhüchu' na jax jix abhaaruix? Na gu' jam a'm ti niidhidhat jam palhbui'ñchu'nda' guch Gi'kora'. ¹⁴ Piam no' mit gu' moo sia bhai' ji jam tulhiiñchuda gu ja'tkam sia ku pim jix bhai' tu jim na jax jir am, jix bhai' pim pïx jum taat ka'. Cha'pim jax jum aa'nda', ni ku pim cham pai' totdon ka' siam jax ba xi jam doodak nam xi jam bhaamkidhat. ¹⁵ Mui' pim pïx xix biiñak ka' soi'm ilhdhat buiñor guch Xoi'kam, tu' ka'm japim xi niidhat, na gu'x io'm jir gē'kam gam na jam a'm ti niidhim. Gu' ba' no' jax dhuukat jaroi' maadit bhai' ba jam tikka' na pim jax kai'ñkam ba' pui' ti jii'ñdhat buiñor guch Xoi'kam maakam ba tu jim, na tu' ba' mim ninii'ñ nañ pui' ja'k tu jimda', aapi'm silhkam xi ja aagi'ñdha' cham jax ji chi'ji na jax kai'ñkam. Xi ja aagi'ñdha' pim na pim jix jimiik jix dhaam ja'k nat pai' jam iimchuda guch Xoi'kam na jam aichdha', pui' ku pim ba' ti jii'ñdhat mi' pui' ba jiiim na jax jix aa'. ¹⁶ Ku gu'x bhai' pïx ji na pim xi ja aagi'ñdha' soi'm ilhdhat gio tu' ka'm ja niidhat, cham tu' na pim gē'gē'kam jim taatit, ni ku pim jix bhaakut. Pu ka git nam gu'x xi'ra' gui'

nam xi jam bhaamkidhat bix aixim jam ai'chuxi'n, nam xi jam ni'i'ndha' na pim aapi'm joidham jir jix bhabhai'kam gio na pim tu' ka'm niidhat jix bhai' tu jim na pim jik ba ti jig'i'n buiñor guch Xoi'kam. ¹⁷ Ba' cha'pim jax jum aa'nda'n jaaduñ sia ku mit gu' moo bhai'p ji jam tulhiiñchuda sia ku pim cham tu' jax bua gu tu' nar jix buam jum duukam, no' moo pui' ja'k jup jix aa'nda' git gu Dios na pim jum tulhiiña'. Jix bhai' pim pix jum taat ka' buiñor. Ba' no' pimit gu' diilh cham am bua mi' pai', pui' dho pix chu'm jam a'm ba jimida' nam jam tulhiiñchuda'.

¹⁸ Gu' matgim cham jax bua ji siam jam tulhiiñchu'n no' pim gu' ti cham tu' jax bua. Pui' kam dho no'ch ba ti jig'i'n buiñor guch Xoi'kam. Jaiñ sia diilh guch Xoi'kam pu'ni pik jum tulhii jano' nat pai' dhuuk tuch namkix guch ua'tulhdhara' pu daipu' maa'nnim pix, na ba' mi' dhir pu gammiji ba tuch uañdhix ka'. Gui' ti cham tu' pai'x buam tomaatit dho, ni nax ua'tulhdhix kat, cham tu' kuiñcha bia'kat nam pui' dooda' git. Gu' ja'pji na gu' aachi' nach jix u'ua'tulhdhix, nat xich joi'ndat ba' pui'm duu jich a'mkam, na sap ba' mi' dhir bax bhaai'n ka' nach bhammi aaya'x dhaam na pai'p tu'ii' gu Dios. Ba' sia ku mit ti mua, gu ii'mdaga'n gu' pui' ji na jax ba dua, ¹⁹ mummu ja'k pu oiri gu ii'mdaga'n na jix ka muukix gu tukga'n nam pai' kuupich jum tulhiiñ gu ja i'ii'mda' gu ja'tkam nam ba ko'iix. Mu ja'p xi chu ja a'gidhimik gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'n gu Dios. ²⁰ Jir di' pix am gu ja i'ii'mda' gui' na mit jano' cham jixkat ti jii'n buiñor gu Dios na ti pup tu ja a'gidhimik gu Noee jano' nap duñidha' gu g'e' kanuub. Ti pup xi ja niiraimik ip gu Dios nam git soi'm ilhdhai mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' ampik na tiimo' gu Noee nap duñim gu g'e' kanuub, na ba' bax bhaai'n ka' nam bhaan jum o'ñcho' git na pai' dhuuk jix io'm duudui bhai' ji chisdia' gu suudai'. Gu' ji na gu' cham, tu' pix ilh jamit. Xijum baik jamit ba' pix bha tiitis bhaan gui' gu kanuub nat pai' dhuuk bhai' ji chis gu suudai' na mit jik ti jii'ndhak mi' pui' jii na jax jix aa' gu Dios, gu jai' pu bix koi mit. ²¹ Ba' gu xib

nach ya' dir mui' xich ga'nga, ja'p ji buus nat jum bakua gu Noee gui' gu suudai' ki'n nat tis jano', na gu' soi'm ilhii'n buiñor gu Dios, pui' kut ba' cham muu bhai'muk. Aach ba' pu'ñip ba ji bubua xib, nach gu' cham tu' mai' ka suulhgix, na chich gu'ch bopkonak suudai' ki'n pui' ba ti'n guch Xoi'kam nach gammiji ba kaichgida'. Nañ jiiñ bakuana' suudai' ki'n, cham tu'r pui' na jax nañ batbia' no'ñ bax ikoora', gu' ja'pji na bhaan jix maati' ka' ji nañ mi' dhir ja'p ja'k soi' bañ ilhii'ndha' buiñor gu Dios, gam nañ mi' pui' ba jimda' na jax ja'k jix aa' nañ tui'ngida', gio ba' nañ pui' xi chida' guch Xoi'kam na gammiji ba tuñ uañi'ñka' guñ ua'tulhdhara', nat gu' xiñ joi'ndak jix bhai' ba duu nat jiiñ a'mkam muukik giop bam mu dir koi'nga'n tir, ²² gui' na jaroi' ya' xi oilhimik giop tis bhijimmini ja'k jix dhaam, na xib bhammi sonpan ba daa gu Dios kii'n dir ja'k. Ba' bix pix tu' ka'm ni'i'n am gui' nam bhammir noonbi'n gu Dios, sia gui' nam bhammi g'e'g'er kam ki'n dalhxix.

4

Nañ bhaankamu'n tu juanda' gu Dios jax ña ja'k jiiñ a'm ti tigia'

¹ Ba pui' na pim jax bax maat jiiñ jaaduñ, nat guch Xoi'kam jix io'm jum tulhii bo jano' na ya' xi oilhimik tuuku' bhaan, jaiñ na cham pai' jax jum aa'. Aapi'm pu'ni ip jiiñ jaaduñ, cha'pim jax jum aa'nda' sia pimit bhai' jim tulhii tu' na pix bhaan, jix bhai' pim pix jum taat ka'. Na gu' no' pim pu'ñim tulhiiñ, gammiji soi' pix jum ilhii'ndha' pim, cham pai' tu' bhaan ka xim ua'tulhdha'ka' pim, ² dai ji na pim gammiji pix bhaan ji baapmigidha' na pim mi' pui' tu kuugalhdhidha' na jax pix ja'k jix aa' gu Dios na pim tui'ngida'. Cham tu'x buam jum duukam kap jix chu duñik ka' pim nar ya' kam dhi oi'nga'n, ni na pim diilh jax ilhii'ndha', na pim gu' kai'ñkam soi' pix bam ilhii'ndha' buiñor no' pim xim tulhiiñ. ³ Sia ku pimit gu' g'e'm ua'tulhdhak buiñor gu Dios na pim chakui ti jii'ndhat buiñor guch Xoi'kam, na pim bix aixim tu bua't na pim diilh jax ilhii'ndha' nar ya' kam pix dhi oi'nga'n bhaan, pui' na jax na pim jix maik ka' g'e'g'er xi chu kua'dat mi ja'p pai'

maap jim jumpadat, gam na pim bixchu' bhaan jum tutkagi'ñka' na pim jup tu duñia' nar jix buam jum duukam, gio na pim tu daanda' ja bui gu didios jum tütgídam nam jir jup duñiixim pìx, na tu' ni jì'x ku cham kùgalhi'ñ gu Dios gui' nax dhaam jup tu'ii'. ⁴ Ba' gu xib na pim cham pui' ja'k ka tu jim na pim jax tu jimdat, xi jam bhaamkidhat bix aixim jam ai'chuxi'ñ am gui' nam cham tu' ka'm nai'ñ gu Dios nam cham ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, na pim cham ka ja bipnat nam jix buam tu bua na jax cham kii' ka'm nai'ñ gu Dios, na pim gu' aapi'm maakam ba tu jim. ⁵ Ku ba' gu' aapi'm cham jax jum aa'nda' ji jiñ jaaduñ siam xi jam bhaamki'ñ na pim cham ka ja bipnat, na gu' dhi' kam aajim na pai' dhuuk ja aagi'ñdha' gu Dios na mit cham tu' bhai' tu jii gu pui' nam jax ja'k tu jim xib, jano' nam pai' dhuuk bix maap jum jumpada' gu ja'tkam, sia gui' nam ba ko'iix gio gui' nam ka duduaka', na ja aagi'ñdha' gu Dios na mit jax tu jii bix ji'ma'n, no' mit tu' ka'm tügik piam ku gu' cham. ⁶ Na gu' gu ja i'ii'mda' gu ja'tkam gui' nam pu bii'pi' dir ba ko'iix nat chakui muukik guch Xoi'kam, mu jimik bix pui' ba tu ja a'gi diil nat jax kai'ñkam jum tulhii ja a'mkam, na sap ba' jì'k nam ti jii'ñdhai soi'm ilhdha' buiñor dai jano', jimia' am jix dhaam buiñor gu Dios nam pai' gammijix jijikgim ba'p tui'ka', sia ku mit gu' cham tu' ka'm tügik gu Dios nam ka duduakat gu ja tutku' bhaan.

⁷ Ba' aapi'm jiñ jaaduñ, mi' pim pui' xi jii'mit na jax jix aa' gu Dios, gammiji pim soi'm ilhdhat tu daanda' buiñor, na gu' dhi' ya' bar mia'n na pai' dhuuk tum kuugalhdha'. ⁸ Gampai' pim pìx jum ilhii'ñdha' bix ji'ma'n, joidham japim xim jajoi'gi'ndat bix ji'ma'n jix bhai' kai'chit. Xi chum uañdhat japim no' pimit tu' bhaan mam ua'tulh dai aapi'm jam bui, na gu' pu'ñi ja'k jum bua no'ñ tu' silhkam jix chu joi'gi'n, nañ tu uañi'ñka' gu jaroi' siat jax jiñ dhoda. ⁹ Gio na pim joidham pìx jix bhai' tii'dai aichdha' gu jaroi' cham jax ji chi'ji no' jam paxiaraim mu ja'p na pim jax oi'dha'. Xi ja tibiaptudidhat japim jix ja joi'ndat, gio na pim xi chu ja onbai'ñdhat no' pim pup bia' gu koi'. ¹⁰ Na gu' aapi'm xi jam joi'ndat

jam a'm ba ti niidhim gu Dios, pui' ku pim ba' aapi'm pui'p jix ja joi'ndat xi chu ja maakidhat gu jai' gu tu' na jam maakidha' xi jam joi'ndat guch Gi'kora'. Pui' pim xi chu duñiidha' jax ña pim ja'k jix joojoi'ñdha' na pim bhaankamu'n tu juana' gu Dios, nat gu' bix ji'ma'n ba jam maa na pim jax tu duñia' bhaankamu'n. ¹¹ Pui' na jax no' gu jaroi' maadit jix joojoi'ñ na bhaankamu'n tu a'ga' guch bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, dho dhi'r di' ka', dai ji na ba oidhidha' na ba tu a'gichgida'. Na gu' gu Dios diil aa'ñdhidha' na jax ja'k ti'idha', na gu' bhaan ti niidhidha'. Piam ku gu' jaroi' maadit jix joojoi'ñ pìx na bhaankamu'n ja palhbui'ñdha' gu ja'tkam gu tu' na ja a'm jum aagaidha', pui'p jir am dho, na gu' diil gu Dios guguuxdhatgida' na ba' cham oodat pìx bhaan ji bamgidha' nax bhai' ja buada'. Dhi' pim ba' pu'ñi ja'k tu bua't bhaan gè'kamtu'nda' gu Dios na pim jix bhai'm taat ka' nat jix bhai' duu guch Xoi'kam nat tu jam uañ gu jam ua'tulhdhara'. Gammiji pim ba' moo tu daañchu'nda' buiñor, na gu' gui' gammijir gè'kam. Ja'pni ba' pìx tui'ka'.

Gu Piegro nap kai'chdha' nach cham jax jich aa'nda' sia kuch jich chulhiiñ aach nach ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam

¹² Gio ba' pui' nañ jax ba jam titdañ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, na pim alh moo xi chu nakoo'nda' sia ku pimit jax jix io'm bhai' jim tulhii na pim ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Cha'pim jix buam ilhii'ñdha', ¹³ nat gu' diil guch Xoi'kam pu'ñi pik jup jum tulhiiñak. Pui' ku pim ba' aapi'm gè'kam ki'n jix bhai' pìx jum taat ka' na pim pui'p jum tulhiiñ nat jax jum tulhii gui' jich a'mkam jano' na ya' xi oilhimik gu tuuku' bhaan, na ba' jano' na pai' dhuuk gio bhai'p jimda' jix io'm gè'kam ki'n, joidham jix bhai'm ilhdha' pim buiñor, na gu' pìx jix bhai' jam tii'da' na pimit pui'p tu jii na jax gui'. ¹⁴ Sia no' jaroi' giilhim jam ai'chuxi'ñ piam ku giilhim jam titda na jax aa' na pim maakam ba tu jim na pim ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gè'kam ki'n japim jix bhai' pìx jum taat ka' sia, na gu' aapi'm gè'kam ki'n jam a'm ti niidhim gu Dios pui' ji chu't,

na gu' jam a'm ba tajaanix gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mdaga'n. ¹⁵ Cham tu'r jix xi'iraam jia no'm jam tulhiiñchu'n na pim ba ti jügi'ñ pix buiñor guch Xoi'kam. Ji' ji no' pimit tu' jax dhuu nar jix buam jum duukam, pui' na jax no' pimit maa'n mua gu maa'nkam, piam ku pimit tu' ti iix, piam ku pimit tu' jax ja duiñ gu jai'. Dhi' ji na ba'r jix xi'iraam no'm pu'ñi chu'm ki'n mu pai' bañ chulhiiñchu'n. ¹⁶ Gu' cham ji no' gu' na pim ti jügi'ñ pix buiñor guch Xoi'kam nam ba jam tulhiiñchu'n, cham dho jax bua. Xi g'e'kamtu'nda' pim pix gu Dios jix bhaim taatit nam pui' jam bua, cha'pim xi'irda'.

¹⁷ Na gu' xib ya' aach jich bui nach ji'k ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, bar bhaan na pai' dhuuk matgilhia' nach ji'k moo jimia' jix dhaam ja'k buiñor gu Dios. Pui' ku ba'm aa' nach jich chulhiiña' xib nach ya' ka dudua dhi tutku' bhaan, na ba' bhaan jix maati' ka' no'ch silhkam buiñor ti jügi'ñ, piam kuch gu' pix jap kai'ch. Dho jaiñ nach gu' aach pui'p xich chulhiiña' palhüp sia kuch ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam nach ba' pik ba jimia' nach pai' ja'k cham kach chulhiiña'. ¿Gui' gi ba' nam pu cham kügalhdhat pu cham ti jügi'ñ buiñor sia kum tii tu ja a'gi'ñ gu ñio'ki'ñ, jax japim ilhii'ñ na ji chu buusnia' ja bui? Dho dai na xi ja aagi'ñdha' dho na mit pu cham mi' pui' jii na jax jix aa', mi' dhir dai na ba ja tulhiiñchuda'. ¹⁸ Jaiñ no' gu' aach nach tii ti jü'ñdhat mi' pui' jiiim na jax jix aa' guch Xoi'kam, jich chulhiiñaimik ich na chich ba' pik ba jiiix dhaam na pai'p tu'ii' gu Dios. ¿Gui' gi ba' nam pu ni ji'x kum Dios ti'ñchokat bix aixim tu bua na jax cham kii' ka'm nai'ñ, nam gammiji' pix jum ua'tulhi'ñ, jax japim ilhii'ñ na ja dooda' gu Dios jano' na pai' dhuuk ba tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n? Dho dai dho na ba ja tulhiiñchuda' pix, cham tu' na pui' pix ja nai'ñdha'. ¹⁹ Pui' kuñ ba'p jam titdañ jaaduñ na pim aapi'm cham tu' jax jum aa'nda' sia ku pimit bhaim jim tulhii bix aixim bhaan, no' gu' moo pui' ja'k jup jix aa'nda' git dho ji gu Dios, na gu' alhio pix na pim jum tulhiiña'. Aapi'm gu' mi' pui' xi jiiimit na jax jix aa' jix bhaim duukam xip tu buada' ji jiiñ jaaduñ, Dios japim pix

ti'ñchoka' gammiji' nat jaroi'p jam duu bix ji'ma'n. Gui' diih jam palhbui'ñchu'nda', na gu' gammiji' jam a'm ti niidhidha', cham ji'xdha' pai' diih jam iabu'.

5

Nam jax ja'k tui'ñgida' gui' nam bii'p'i' dir gu'kat tu ja aagi'ñdha' guch Xoi'kam jügi'ñdham

¹ Ba' aapi'm jiiñ jaaduñ na pim jix io'm bijik dir ba ti jügi'ñ na pim bax maat gu ñio'ki'ñ gu Dios, palhüp jañ jup xi chu jam a'gidham na pim jax ja'k tui'ñgida' nañ kapbhai' bax maat pa' na jax ja'k jix bhaim. Nañ gu' aañ pui' pix am jup bax maat gu ñio'ki'ñ gu Dios na jax aapi'm, nañ gu' pui' bijik dir jup ba ti jügi'ñ, gio na ñich gu'x bhaim tügik jiiñ buupui ki'n guch Xoi'kam nat jax jum duu jano' nat jum tulhiiñak jich a'mkam bhaan gu kuruus. Ba' pui'x bhaim jiiñ ilhdha' iñ jano' na pai' dhuuk gio bhaim jimda'x io'm g'e'kam ki'n na pim jax jix bhaim ilhdha' aapi'm, na gu' maap bach baidhika'. ² Ja'p jañ ba'p xi jam tüddam jiiñ jaaduñ na pim bhaan bax kaapak gu ñio'ki'ñ gu Dios, na pim joidham jix bhaim taatit mui' xim guguuxdhatgida' na pim ja aagi'ñdha' guch Xoi'kam jügi'ñdham gux bhaim kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios. Ja'p ji buusnia' na pim ja bipia'da', nam gu' ja'p ji buan nam jir jam kakaasnira'. Ku gu' cham tu' ji na pim bhaan pix jix mai'chik ka' gu tuumiñ ku pim ba'm dakoo'ñdhatgida' na pim ja aagi'ñdha', sia ku pim jix oo'n no' pim gu' cham joojoi'ñ gu pui' ja'k. Gu' ja'pji na pim joidham jix bhaim taatit ji, diih pix na pim joidham jix aa'nda' na pim pu'ñi ja'k bhaankamu'n tu juanda' guch Gi'kora'. ³ Ni na pim g'e'g'e'kam jum taatit jix bhaakut mu ja chianda' nam mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios na pim pui' jim aagit na pim jix io'm bax maat gu ñio'ki'ñ. Ja'p jix bhaim pix ji na pim ja aa'ñdhat xi ja guguuxi'ñdha', gio aapi'm diih na pim jix bhaim mi' pui' xi jiiimda' na jax jix aa' gu Dios nam ba' jam niidhat mi' pui'p bhichgida'. ⁴ Na ba' jano' na pai' dhuuk jich baidhika' guch Xoi'kam gui' na jaroi'r jam g'e'kam tuk na pim tu bipi'ñxi'ñ gu kakaasnir ga'n, joidham jix bhaim ilhdha' pim buiñor, na

gu' pɪx jix bhai' jam tɪdai ba jam tuttuidha' bɪx jɪ'ma'n gu kuruun nax io'm jix dha'ram namɪk, na pu cham jax jum bua, dhi' ba' ki'n jix io'm gɛ'kam ki'n jix bhai' bam ilhdha' pim.

⁵ Gu' ba' aapi'm jɪn jaaduñ na pim kar bi-
ipibop, jam guguuxi'ñ iñ ip na pim siamri
tu' ka'm xi ja niidhat gui' nam jam aagi'ñ
gu ñio'ki'ñ gu Dios, nam gu' gui'x io'm bax
maat, nam gu' bijik dir ba ti jɪgi'ñ buiñor
guch Xoi'kam. Jam guguuxi'ñ iñ ip na pim
jix bhai' xi kai'chɪt bɪx jɪ'ma'n, cha'pim jai'
dhi't gɛ'gɛrkam jum taatit tu' pɪx ja ilhii'ñdha'
gu jai'. Ja'pji gampai' pɪx na pim jum
ilhii'ñdha' bɪx jɪ'ma'n, na gu' ja'pnim kai'ch
gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' na pai' tu ua'ñix:

Cham tu' ja kɪgalhi'ñ gu Dios gui' nam
gɛ'gɛrkam jum taatit giilhim xim
ilhii'ñdha',

ni ku ja a'm ti ni'ñdha',

dai gui' nam jɪ'k gampai' pɪx jum ilhii'ñdha'
na ba' joidham jix ja joi'ndat ja a'm
ti niidhidhat ja palhbui'ñchu'nda' tu'
na pɪx bhaan.

⁶ Ba' aapi'm pu'ñi ip jɪn jaaduñ, cha'pim
gɛ'gɛrkam jum taat ka', soi' pim pɪx jum
ilhii'ñdha' buiñor guch Gi'kora' na ba' jam
a'm ti niidhidhat jam palhbui'ñchu'nda' tu'
na pɪx bhaan, na ba' cham xi' gampai' xi
chu tatda' ka'. ⁷ Sia xib no' pim tu' bhaan
jix buam jum aa' na cham bhai' ji buusnim,
soi'm ilhdhai pim pui' xi chɪda' gu Dios na
jam palhbuidha'. Na gu' gui' joidham xi
jam joi'gi'n bɪx jɪ'ma'n, pu moo jano' jam
palhbuidha' no' tu' ba jam duiñchu', dai ji
na pim mui' xix biiñak ka' pɪx buiñor.

⁸ Moo pim alh jix bhai'ñ jaaduñ, cha'pim
am irdat darka'. Tu daanda' pim buiñor gu
Dios, cha'pim kooksit darka', na ba' cham
jax jam dooda' gu ja'ook. Na gu' giilhim
xi jam bhaamki'ñ na pim ba kaichu' guch
Xoi'kam, giilhim nai' mɪmra na tu ga'nga
no' jaroi' pai' am irdat daa, na ba' mi' pu
xi mai'chi' maakam ja'k bhɪchdha' na pai'
ja'k mai'x chi gɪxi'. Na gu' gui' ja'p ji buu-
san na jax gu mabii'ñ no' giilhim bax bhio'
na gɛ' ki'n jɪrkit nai' ti ni'ñdha'. ⁹ Aapi'm xi
ñakgat maa'n na pim jax mi' pui' xi jɪimda'
na jax jix aa' guch Gi'kora' no't tɪ bhai' ji
jam tulhiiñchuda gu ja'ook tu' na pɪx bhaan.

Mui' pim pɪx xix biiñak ka' buiñor gu Dios,
nam gu' sia pu'ñim tulhiiñ guch jaaduñ jich
Xoi'kam bhaan nam nai' ja'p oi'dha' na jɪ'x
oi'ñga'n na bixchu' bhaan ja tulhiiñchu'n
gu ja'ook. ¹⁰ Ku ba' gu' aapi'm cham jax
jum aa'nda' ji jɪn jaaduñ, na gu' nañ jax ba
jam tɪda na sia ku pim palhɪp jum tulhiiñ
ya' dhi oi'ñga'n, gatuuk joidham jix bhai' tu
jam jimia'. Na gu' gu Dios gui' na joidham
jir jix bhai'kam jam baidhika' jix dhaam
ja'k na pim pai' gammiji joidham jix jɪkgim
bap tui'ka'. Gio na gu' no' pim moo mui' xix
biiñak pɪx buiñor gu Dios, gammiji jam a'm
ti niidhidhat jam palhbui'ñchu'nda', gam
na jam guguuxi'ñdha' na pim jɪ'x ya' kapup
oipo na ba' cham pik moo xi'x buam xi chu
tatda' ka' no' pim jum tulhiiñ, na pim gu'
aapi'm ba ti jɪgi'ñ buiñor guch Xoi'kam.
¹¹ Dai gui'ch ba' pɪx moo gɛ'kamtu'nda'
gammiji sia nar pai' dhuuk, na gu'r gɛ'kam.
Ja'pni ba' pɪx tui'ka'.

*Gu Piegro na ba ja tabuimgidha' guch
Xoi'kam jɪgi'ñdham*

¹² Miji ñich ba' xi joot guñ jaduun Sil-
baano nañ jaroi'x maat na joidham bɪx
juraa'n ki'n ti jɪ'ñdhat mi' pui' jim na jax jix
aa' guch Gi'kora', na mu jam do'ñchi'ñmira'
dhi u'uan na ñich bhaan mi' tu dai na
pim jax ja'k mi' pui' jɪimda' na jax jix aa'
gu Dios, gio nañ bhaan jam guguuxi'ñ na
pim jix jɪjɪkgim jup tui'ka', gam na pim
ba' bhaan jix mat ka' na gu Dios joid-
ham xi jam joi'gi'n bɪx jɪ'ma'n. Bɪx jañich
mi'p xi chu dai na pim jax ja'k gammijix
bhai' kai'chɪt tu oi'ñka', gio na pim xim ja
joi'gi'nda'.

¹³ Ba' guñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan
nam ya' oi'dha' Babiloonia, nat pui'x ja
joi'ndak ja a'm jup ti tɪ gu Dios na jax
aapi'm, mu jam ñio'ki'ñ am no' pim jix
bhai'm ilhii'ñ. Bɪx gu Maarkos mui'p xi
jam ñio'ki'ñ na pim jax jum ilhii'ñ, dhi' nañ
jaroi'ñ mar ilhii'ñ guch Xoi'kam bhaan.

¹⁴ Ja'pniñ ba' pɪx jam tɪdañ jaaduñ. Moo
git ba' gammiji pɪx jix jɪjɪkgim jup tui'ka'
pim bɪx jɪ'ma'n na pim ba kaichu' guch
Xoi'kam. Xim ñiño'kdhat japim ba' xim
kookmikik na pim pai' dhuuk bam titgia',
jix bhai' pim jum taatit na pim ba ti jɪgi'ñ
buiñor guch Xoi'kam.

GU GATUUK KAM UA'NA'N GU PEEGRO

Gu Peggro na mui' ba ja ñio'kdha' guch Xoi'kam jügi'ñdham

¹ Aañ Simoon Peggro nañ jir tujuandam tugi'ñ gu Jesus jich Xoi'kam, mu jam ñio'ki'ñ iñ jiñ jaaduñ bhaan dhi'ñi u'uan no' pim miji ja'p pai'x bhai'm ilhii'ñ, nañ gu'x bhai'ñ chaat na pim aapi'm pui'p ti jii'ñdhat jix biiñak buiñor gu Dios jich Xoi'kam na jax aach, gui' nat jaroi' joidham xich joi'ndak tuch uañ guch ua'tulhdhara' nach ba' mi' dhir ja'p ja'k cham mai' ka suulhgix ka'. ² Moo git ba' gammiji jam a'm ti niidhidha' gu Dios na ba'x bhai' tu jam jimda' tu' na pix bhaan, gio na pim ba' gammijix jikgim jup tui'ka' cham tu' bhaan ji chotdonit, na pim gu'x maatit mi' pui' ba jiiim na jax jix aa' guch Gi'kora' gio gu Jesus jich Xoi'kam na pim jaroi' buiñor ba ti jügi'ñ.

Nañ mi' pui' xi jimda' na jax jiñ chüdaidha' gu Dios

³ Na gu' gu Dios nax io'm jir gë'kam xich joi'ndak tuch uañ guch ua'tulhdhara' nach ba' mi' dhir jix bhai'ch chaatit ba tu daanda' buiñor cham tu' bhaan jax jich aagit, gio ba' nach joidham jix bhai' ba tu jimda' na jax jix aa', nach gu' bax maat nat gë'kam ki'n jix bhai'm duukam jup tu duu aach jich bui nach ba' cham mai' ka suulhgia'. ⁴ Mi' dhir ba' xich aagi'ñ ip na jax ja'k jich palhbui'ñchu'nda' bix ji'ma'n nach ji'k tu' ka'm ba ni'ñ, nach ba' mi' dhir pu'ñi duuji pui' ja'k jup xi chu jimda' na jax gu Dios, ba' cham tu' bhaan kach chutkagi'ñka' ich gu tu' nar ya' kam dhi oi'ñga'n, ni nach jix buam kax chu duñiik ka' na jax cham kii' ka'm ni'ñ. ⁵ Ba' gu xib kapbhai' nat xi jam joi'ndak ba jam palhbui gu Dios, jam a'm jum aa' na pim tu' ka'm niidhat gammiji ti jii'ñdhat jix biiñak ka' buiñor gui', jix bhai' na pim xi chu jimda' na jax ja'k jix kigalhi'ñ na pim ba' mi' dhir bhai'x maatit ji kaaya' gu ñio'ki'ñ gu Dios. ⁶ Mi' dhir ba' no' pimit jix maatit

ba kai gu ñio'ki'ñ, bhai'p ji machia' pim na jax pik ja'k jix aa' na pim tui'ñgida', ba' dai na pim jix maatit mi' pui' ba jiiimda' diilh jam jujur ki'n, cham kam aa'nda' na jaroi' jam aagi'ñdha'. Gu' ba' no' pim pu'ñi ja'k ba duiñchu', cham pik jax kam aa'nda' pim sia cham ob pui' ji chu buusnim jax ña pim ilhii'ñdha', gio na pim bax ñakoo'nda' no't tu' ba ji jam duu, dai na pim jix bhai'm taatit xi gë'kamtu'nda' pix gu Dios. ⁷ Mi' dhir ba' bhai' ji machia' pim ip na pim jax ja'k tu' ka'm ja niidhat jix ja joi'gi'nda' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham, nat gu' jam a'm bam tajaa gux chu joi'gi'n na pim ba' ki'n gammiji bax chu joi'gi'nda'.

⁸ Dhi' ji' bix no' pim pu'ñi ja'k ba duiñchu' nañ jax tu jam a'gi'ñ, dho gi ba' gu'x bhai' ba machia' pim ji na pim jax ja'k tui'ñgit mi' pui' jiiimda' na jax ja'k jix aa' gu Gë'kam jich Xoi'kam, cham tu' na pim ja'p xi dhuukat am irdat darka' sia ku pim tiix maat. ⁹ Na gu' gu jaroi' no' cham pu'ñi ja'k duiñchu' nañ jax jam titda, dhi' ja'p pix ba ji buusnia' na jax gu jaroi' no' cham ñia, piam no' cham mik ñia. Ba' dhi' bhaan bax maati' ka' na ja'p xi dhuukat sia ku tiix maat nat jix bhai' duu gu Dios nat tu uañ gu ua'tulhdharga'n na gë'x ua'tulhdhix kat, gio na cham aa' na tu' ka'm ni'ñdha'. ¹⁰ Ba' aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, mui' pim xim dikoo'ñdhatgida' na pim mi' pui' xi jimai nañ ji'k jax jam titda na ba' bhaan jix maati' ka' na gë'kam ki'n xi jam joi'ndat jam a'm ba ti niidhim gu Dios. Ba' mi' dhir cham tu' ja'k jix xuulhgik kam ilhii'ñdha' pim na pim jax tu jimdat bii'p' dir na pim chaku' ti jii'ñdhat buiñor guch Xoi'kam. ¹¹ Pu'ñi ja'k no' pimit duu nañ jax kai'ch, joidham cham tu' bhaan jax ji chi'ji jam aichdha' gu Gë'kam jich Xoi'kam bhammix dhaam na pai' dhir nai'r gë'kam, gui' nat jaroi' xich joi'ndak tuch uañ guch ua'tulhdhara' na ba' mi' dhir pu'ñi bax bhaai'n ka' nach baidhika'.

¹² Aañ gammiji pu'ñi ja'k tu jam a'gi'ñdha'ñ jaaduñ nañ jax ba jam titda na pim ba' bhaan ti'ñchoka' na pin jax ja'k jix aa' guch Gi'kora', sia ku pim gu' bix jam jujur ki'n ti jii'ñdhat buiñor bax biiñak, gam na pim jix maatit mi' pui' ba jiiim na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ

na mit ba tu jam a'gi. ¹³ Nañ ji'x ya' kapup duañ jaaduñ, pu'ñi ja'k jañ tu jam a'gi'ñdha' gammiji na pim ba' ti'ñchokat mi' pui' xi jiidma' na jax jix aa' gu Dios, sia kuñ gu' alhio pìx ya' bap tu'ii' dhi oi'ñga'n. ¹⁴ Na gu' pui' kam tu tatda' nañ jootom ba mukia' panaas, diilh gu gè'kam jich Xoi'kam pui' ja'k jiñ jurtu'n na jootom bañ baidhika'. ¹⁵ Pui' kuñ ba' tiñ dhikoo'ñdhatu' nañ tu jam a'gi'ñ dhi' pui' nañ jax ba jam titda na pim ba'x bhai' machia', na ba' sia ku ñich aañ am xi muu, aapi'm ti'ñchokat pui' na pim jax mi' pui' jiidma' na jax jix aa' guch Gi'kora'.

Nañ jax ja'k jix bhai'x mat ka' nax io'm jir gè'kam guch Xoi'kam

¹⁶ Na gu' dhi' na chich ji'k jax ba tu jam a'giñ jaaduñ bhaankamu'n gu Dios nach jup kai'ch nar gè'kam kat bixchu'x aichu'n gu Gè'kam jich Xoi'kam, gam nach jup kai'ch na gio bhai'p jimda' gatuuk, cham tu'r iatda' pìx dhi', ni ku chich diilh pui' ja'k xi duuk nai' ja'p pu chu'm ba tu a'gim, ni ku cham tu'r sapooki'ñ. Ja'pjir silhkam ji dhi', maaxik jachich tiich buupui ki'n gu Gè'kam jich Xoi'kam nax bhai'm duukam jup tu buimik na ya' xi oilhimik kuch ba' pui' ba tu jam a'gi'ñ. ¹⁷ Jix bhai' kai chich ip guch Gi'kora' maa'nnim nat bhammi dir ba ñio jix dhaam na gè'kamtu'n guch Xoi'kam nach maap jiiim, jup kai'ch: "Dhi'r jiñ mar nañ jix io'm jix dha', gè'kam ki'n jañich bhaan ti tìgik mu joot. Jix bhai'ñ chaat iñ ip ba' buiñor." ¹⁸ Jix bhai' ti'ñcho ich na pu'ñi bha kai'ch guch Gi'kora' bhijimmi dir jix dhaam jano', nach gu' pu maap jiiim gu Gè'kam jich Xoi'kam bhammi maa'n kap oidha' ta'm nat pai' dhuuk bhai' ba tum ñio. Dhi' ji' jich ba' bhaan pui' kai'ch nar gè'kam ji guch Xoi'kam.

¹⁹ Ba' aañ jam guguuxi'ñ jiñ jaaduñ na pim kè'kè't mi' pui' xi jiidma' nach jax tu jam a'gi'ñ dhix bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios na ba' bhaan jix maati' ka' na cham tu'r ja'p pìx na mit jax tu ua'nak gui' nam bijik ya ja'p bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios nam dhi' pìx aagit jup kai'ch guch Xoi'kam na pu'ñi bha jimda'. Dhix bhai'm kai'chdham ñi'ook ba' pui' ji buusan na joidham gè' tanoor, na tu

tonni'ñka' pai' no'x chukgam. Gammiji ya' pu gè' tanoorda' dhi ñio'ki'ñ gu Dios nammi juugit na pai' dhuuk gio bhai'p jimda' guch Xoi'kam. Jano' guch Xoi'kam ja'p ji buusnia' na jax gu gè' chi'ii' gui' na katukgab bha tissa'n na ba' mi' dhir diilh ba jam bi'ñxi'ñka' bix ji'ma'n jam jujur am bhaan. ²⁰ Gio ja'pniñ ba' moop xi jam tiidam jiñ jaaduñ, na pim cham tu' maakam ilhdhat kè'kè't dhi ñio'ki'ñ gu Dios no'm tu jam a'gi'ñ, sia ku cham tu' pui' ja'k kai'ñkam jup jum kai'ch. Na gu' no'ch aach diilh pìx tiix maachik nach jir ja'tkam, maakam pìx ilhdhat kè'kè't ich no'ch gu' cham taan gu Dios nach mattuda'. ²¹ Na gu' gui' nam bijik ya ja'p bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios, cham tu' diilh na mit jax ilh nam pui' tu a'gimik, gu' ja'pji na jax ja'k jix aa' ji gu Dios, na gu' bix ji'ma'n ja a'm tajaanixchu'nda' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n na ja mattudidha' nam jax ja'k tu a'gada' gu ñio'ki'ñ, nam gu' tu' ka'm niidhat mi' pui' jiidma' na jax jix aa'.

2

Nam jax jir tu'm kam gui' nam nai' tu iatgidhidha'

(Juudas 4-13)

¹ Ba' mui' gui' nam tiip ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam bhai' ji jai'chdhiilhia' am nam bix aixim bhai' ji chu jam a'gidha' nam sap pìk ba' ti Dios ñio'ki'ñ xi chu a'gada', gu' ji na gu' maakam pìx na jax cham jir pui'. Pu chu'm jai'chdhiilhia' am na mit jax chu'm jai'chdhirik bijik ya' ja bui gu Israel kam ja'tkam. Bix aixim jam tu a'gidha' na jax ja'k cham ki' ka'm ni'ñ gu Dios, nam jax dhuu pìx bhaan bam tulhiiña' gatuuk. Sia gu Gè'kam jich Xoi'kam jam bix aixim jix bhaamut a'gada' nat jaroi' tiix ja joi'ndak ja palhbuidhak ja boosolh mu dir jix chu tukgam kir. Ku gu' dhi' dai ji ba' nam pìx am ti'ñchoka' na pu maa'n jimdam ja tulhiiñchuda' gu Dios mu nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. ² Mui' gu ja'tkam joidham ilhdha' am nam jax ja'k tu a'gidha' dhi' pu chu'm gu ja'tkam, nam gu' pui' tu ja a'gidhidha' na cham tu'r ua'tulhdhara' ka' siam chi bix aixim tu bua na jax cham jir am. Ba' bhai' ji

bhaamkidha' am gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios dhi' na tii silhkam tum a'ga, nam gu' maakam ba ja aagi'ñdha' gui' nam nai' jiiimit maakam tu iatgidhidha' pui' xi kai'chit nam Dios bhaankamu'n tu a'gada'. Ba' gui' nam chakui ti jiiigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, bix aixim bhai'p ji ai'chuxdha' am gu ñio'ki'ñ gu Dios, iatda' pix ba ilhii'ñdha' am. ³ Ku gu' dhi' nam bhaan pix xi jam boosgidhak ka' ji gu jam tumñi' nam ba' pu'ñi mu ja'p jiiimit maakam jam iatgidhidha', cham tu' nam silhkam ñio'ki'ñ gu Dios tu a'gidha' joidham jix joojoidhat. Ku ba' gu' dhi' kam aaya' ji gu tanoolh nam pai' dhuuk jum tulhiiña' ja'p io'm pa', nat gu' gu Dios pu bijik dir tu dai na pu'ñi ja tulhiiñchuda' gu pu'ñi chu'm gu ja'tkam.

⁴ Ja'pni nat jax ja dooda' jano' gu noonbi'ñ na mit jum ua'tulh buiñor. Tii' nat moo jano' tu chia nam ja da'ngii ja buuprai mu ja'k xi ja iabu' na pai'r tu tulhiiñara', na giilhim jir jix chukgam kir, cham tu' nat pai'p tu ja uañ na mit jum ua'tulh buiñor. Xib dho gu' dai nam pix am ti niir jano' nam pai' dhuuk bhammi aaya'x dhaam na pai' ja aagi'ñdha' guch Xoi'kam na mit tu' bhaan jum ua'tulh nam ba' bam tulhiiñ. ⁵ Gio ja'pni ip na jax gui' nam bijik ya' oipimik gu ja'tkam nat cham jixdhat tu ja uañ gu Dios nam pu'ñi giilhim bix aixim jix buam tu buada' na jax cham kii' ka'm nii'ñ, gu' ja'pji nat pu maa'n jimdam ja koi ji suudai' ki'n jano' nat jix io'm tu duukchuda nat ba' mi' dhir bhai' ji chis gu suudai' na mit ba' ki'n ba koi bhai'kuk. Daipu' gu Noee jix joi'ndak palhbui na cham mukia' bhai'mui ja biiim gux xijum gook gu jajaa'nni'ñ. Na gu' gu Noee mi' pui' jimda' na jax jix aa', gam na bhaankamu'n tii pup tu ja a'gidhimik gu ja'tkam, gu' ji na mit gu' cham jixdha' tu' ka'm tii gu Dios. ⁶ Gio pui' na jax gui' nam bijik mu oi'ñkat Sodooma gio ja'pni ja'k na pai' Gomorra ti tiigich nam pu'ñi cham tu' ka'm niidhat gu Dios, bix aixim tu buada' am na jax cham kii' ka'm nii'ñ. Jaiñ nat pui' cham jup ja joi'gilh gu Dios, pu maa'n jimdam ji nat ja koi tai ki'n, mataip ja dooda bix dappaam. Dhi'm sap ba' bhaan jix mat ka'

gu jai' ja'tkam nam jai'chdhilhia' gatuuk na pu'ñip tu ja dooda' no'm jax dhuukat cham tu' ka'm nii'ñ pu'ñi, no'm gu' bix aixim tu bua na jax cham kii' ka'm nii'ñ. ⁷ Jano' maa'n pix gu maa'nkam Lot tiigim mi' pui' jimda' na jax jix aa' gu Dios bhai' ja bui gu Sodooma oi'ñkam, sia ku gu' tiix buam ja nii'ñdha' nam jax ja'k tu jimda'. Pui' kut ba'x joi'mdak palhbui gu Dios na ba' cham bhai' miya' binkam gu jai' nat pai' dhuuk ja mi'ñ. ⁸ Na gu' mi' pui' xi jimda' na jax jix aa'nda' gu Dios sia diilh, xi ñakgat sia ku tiix buam ja nii'ñ nam bix aixim tu buada', gio nam bix aixim kai'chdha' gu mi' oi'ñkam gammiji nabap tanoolh. ⁹ Ba' pu'ñi ip aach no'ch moo tu' silhkam tu' ka'm niidhat mi' pui' xi jiiim na jax jix aa' gu Dios, gui' dhoch palhbuidha' no't ba jich ma'iich gux buam jum duukam. Gu' ba' gui' nam bixchu' bhaan jum ua'tulhi'ñ xib, dai na ba ja bi'chulhi'ñ na ja tulhiiñchuda' xi ja aa'ñdhai na mit tu' bhaan jum ua'tulh jano' na pai' dhuuk jum aaya' nam buiñor aaya' guch Xoi'kam.

¹⁰ Bix ja tulhiiñchuda' gu Dios gui' nam tu' pix ilhii'ñ gu ñio'ki'ñ na tii tum a'ga, nam dai bixchu' bhaan titii'ñcho nar jix buam jum duukam, nam gu' ja'p moo cham tu' ka'm ti nii'ñ gu ja'tkam, gē'gērkam jum taatit bix aixim tu buada' am, gam nam bix aixim jix buam xi ja ai'chuxdhat ja a'ga gu noonbi'ñ gu ja'ook. ¹¹ Gu noonbi'ñ gu Dios cham tu' moo pui' pik gē'gērkam jup jum taat am, sia kum gu'r gē'gērkam pa', cham pai' dhuuk tu' pix ja ilhdhat bix aixim ja ai'chuxi'ñ am gu noonbi'ñ gu ja'ook, ni nam pai' xi ja iattulhi'ñ buiñor guch Gi'kora'.

¹² Gu' matgam dhi' dhi ja'tkam ni jix ji kum iam ja jur bia', ni jix nam xim ga'nga na jax ja'k jix aa' gu Dios nam tui'ñgida'. Ja'p pix nam dudua ja'p na jax gu sasoi' nam pu cham ja jur bia', ja'p pix nam mikkat ja koodai ba ja bioma'. Dhi' pu'ñi ja'k pix ji buan am, gammiji pup kai'chidha' am nam jax aajidha' nam sia diilh pu cham maatit kēēkē'. Ku ba' gu' dhi' pu chu'm gu ja'tkam am ti'ñchoka' am ji na ja'p tu ja jimia' na jax gu sasoi' nam ja koodat ja kua'da' gu ja'tkam. ¹³ Na mit gu'

dhi' giilhim gə' bam ua'tulh nam bix aixim bhaan ja tulhiin'chu'n gu ja'tkam. Pui'm dho ka xi chu bua xib nam diilh jax ilhii'n nam bhaan jix bhai'm taatit gə'gərkam jum taat ka'. Ja'p chi moox buam gio nax xi'iraam no' pim aapi'm jai' mijimmip xi oipo pai' nam tu piastatda' dhi' dhi' ja'tkam, nam gu' bix aixim jum buada' mi' pui' ji chu bua't.

¹⁴ Nam gu' kai'nkam gammiji pix jum ua'tulhi'n'jia. Sia tu' ubii no' mi ja'p pai' oiri dho gu'x joidhat nii'n'dha' am ji, maakam jum aagit nii'n'dha' am. Dhi'm ba' ji ja niidhat pui' ja'k jup ti bhijidha' gu jai' nam cham jir pu chu'm, gio gu' bixchu'x aa'nda' am nam tu bia'ka' jix dha'ram namkim. Dhi' ba' ki'n pui' bam kai'ch nam cham tu'r jix kiki' ja'tkam. ¹⁵ Ba' dhi' pu mai' ba suulhgix kat jup tu'ii' am, nam gu' cham tu' mi' pui' jium na jax ja'k jix aa' gu Dios nam tui'n'gida', dai diilh pix nam jax ilhii'n. Pui' pix ja'k jup tu jim am gu' nat jax tu jii bijik gui' na Balaam tiigich, maraa'n gu Beor, na tii ti jii'g'i'n'dha' bui'nor gu Dios, gu' ji na gu' pu'ni mui'x mai'chim ka' gu tuumi'n nam namki'n'dha' gu ja'tkam, sia ku gu'r jix buam jum duukam gu tu' nam chianda' na jax dhu'nia' na jax cham pui' ja'k aa' gu Dios. ¹⁶ Gu' ji nat gu' maa'nnim cham pui' ka ji chu buus na jax tii ka ti ilhii'n'chu'ndat. Mummu pai' boi cha'm na ka jim, mi' ma juraap gu bhuru'xi'n' na bhaan jim. Jotmoda' bhaamda' ki'n bhai' ba nio, ba' mi' dhir too'nnik pu ja'k gi' gu Balaam, nat gu' dhi' bhaan ba maat na cham jir am gu pui' na jax jum aa'ntugit mui' ka jim.

¹⁷ Dhi' pu chu'm gu ja'tkam ja'pni pix ji buan am na jax no' tii mu ja'p pai' gə'gərkakolhbixdhix gu suudai', gu' ji no' gu' pu cham mi suu'n, jir ja'p pix ka' ba' na mi kakolhbixdhix ka'. Piam ja'pni ip na jax gu tibia' no' bha ja'p pai' ka daraa, gu' ji no't gu' jotmoda' mui' ji jib, pu cham pai' matgilhia', na gu' pai' na ja'k jax ja dooda'. Pu'ni pix ja'k jup ji bubuakia' am dhi', nam gu' dhi' ba bi'chulhdhix nam mu ja'k bhaya' na pai' giilhim jix chu tukgam, na pu cham tu maax ni jix. ¹⁸ Nam gu' giilhim gə'gərkam jum taatit bix aixim kai'chdha' dai, cham pai' dhuuk gampai' pix jum ilhdhat tu a'ga' am. Gam nam ja

iatgidhat ja chianda' nam jix buam jum duukam jup tu du'nia' gui' nam kia'pix bax mat ka' na jax ja'k jix aa' gu Dios nam tui'n'gida'. ¹⁹ Pui' xi ja titdat am nam dai pu'ni ja'k jix jikgim jup tui'ka' no'm pui' xi chu bua nam jax ja'k tu jimda' diilh, gio sap nam cham tu'm tulhiina' sia kum pu'ni ja'k tu jim. Gu' ji nam gu' pu diilh mai' suulhgix kat jup tui'ka' nam giilhim bix aixim tu buada' na jax cham kii' ka'm nii'n' gu Dios. Bax bhai' ba ja dagia' gux buam jum duukam, nam gu' mi' pui' xi chu buidha' na jax ja chianda'. Iam gu' nam tu' ka'm nii'n'dha' git gu Dios. ²⁰ Ba' gui' nam pu'ni tii ba ti jii'g'i'n'dha' bui'nor guch Xoi'kam, nam bax mat ka' nat ja a'mkam muu kuruus ta'm nam ba' cham kam tulhiina', gu' ji no' mit gu' gio ja'k jup suulh mu ja'k na pai'r tu ua'tulhdhara' nam giox buam jup ba tu buada' na jax cham kii' ka'm nii'n' gu Dios, jix io'm jix buam tu'm pix ba bi'ya' am, cham tu' pui' kia' na jax bii'pi' dir nam chakui ti jii'n'dhat bui'nor guch Xoi'kam. Jix io'm jix buam pix ba tu buada' am na jax cham kii' ka'm nii'n' gu Dios. ²¹ Jir am kat nam pu cham mamtida' git na jax jir tu'm kam guch Xoi'kam nam ba' cham pu'nix io'm bam ua'tulhdha' no' mit alhio pix xi chi jii'n'dhak bui'nor guch Xoi'kam gio ja'k jup suulh mu ja'k na pai'r tu ua'tulhdhara' ja'p xi dhuuk na jax ja'k tiix aa' guch Xoi'kam nam tui'n'gida' git. ²² Dhi' pu chu'm gu ja'tkam pui' pix ja'k ba tu jimda' am na jax gu gagoox no't mi ja'p pai' ma bio, ja'xpix giop xi jugai gu bioxi'n'. Piam pui' na jax gu tooxkolh no' mit tiix bhai' batbich jix kii' suudai' ki'n, nam pai' dhuuk xi dho'n'cho', giop xi dhai'n'nia' nam bakchira' mu na pai'x chu jaraam, pui' na jax jix ikoora' mi ja'p ba oirida'. Pu'ni pix ja'k tu jimda' am gui' nam ja'k suulhgi' giop bam ua'tulhdha', sia kut tii ba tu ja ua'n'dhak guch Xoi'kam.

3

Na jax tum du'nia' jano' na pai' dhuuk gio ya'p aaya' guch Xoi'kam

¹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aañ ya' dir gio mui'p tu jam ua'n'xi'n', dhi' ki'n ba' moo bar gookim. Bix gook ka'm dhi'

u'uan jir maa'n na ñich jax pix mi' tu jam ua'ñxi nañ bhaan jam guguuxi'ñ na pim jax ja'k jir maa'n na pim jax mi' pui' tu daa'ñchu'n na jax jix aa' gu Dios na pim ba' cham maakam ba jim aaga' na jax cham kii' ka'm nii'ñ. ² Ti'ñchokat japim mi' pui' xi jiidma' na mit jax tu ua'nak gui' nam bijik ya ja'p bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios, gio nat jax ja'k jup xi chi'nik gu Gø'kam jich Xoi'kam gui' nat jaroi'ch a'mkam muu na ya' xi oilhimik, gam na mit jax tu jam a'gi gu noonbi'ñ nam biima'n oipimik.

³ Ja'pniñ ba' moop xi jam tiddam jiñ jaaduñ na pim ba' moo ti'ñchokat, na jano' na pai' dhuuk ba miamlhidha' na tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n, bix aixim pix ba tu buada' am gu ja'tkam nam diilh jax ilhii'ñdha' na pu cham kii' ka'm nii'ñ gu Dios, gam nam bix aixim bhai' ji jam tidda' nam bhaan pix jam asda' aapi'm na pim ba kaichu' guch Xoi'kam. ⁴ Jup jam tiddada' am: “Jax jum duu na saak gio bhai'p jimda' guch Xoi'kam na pim jup kai'chdha', nat ba' moo cham pai' ba ji ai? Ja'p moo na pur iatda' ji bak. Bijik dir pu chu'm ba tum a'ga, yammi pui' ba koi mit guch gi'kora' kat pu chu'm jup xi chø køejimik. Gio gu' ni ku cham pai' iam maakam jup ba tum duñiim no' moo tum pataasaim, pui' na jax pix ba tu tu'ii' na jax pu ba tu tu'ii' nat dir jup jum duu dhi oi'ñga'n. Ja'p moo na pur iatda' ji dhi'.”

⁵ Pu'ñi ja'k jam tiddada' am jai' dhit gu ja'tkam, nam gu' cham mat ka' nax io'm bijik dir nat jax jup duu gu Dios dhi oi'ñga'n gio dhix dhaam, chakui pai'x maax kat gu dibii' na jax xib. Na gu' suudai' pix ya suu'n kat bix kap na ji'x oi'ñga'n moo jano' nat jax jup duu gu Dios, cham pai' maa'n kap jix chu gak kat. Gu' ji nat gu' diilh gu Dios pix jup tu duu nat ba' ji'ma'n kap pix jim tua gu suudai', pui' kut ba'x chu gak kir jup tum duu jai' kap. ⁶ Gio xib pa' nat tum surnik ya' dhi oi'ñga'n nat gø' tis gu suudai', gu Dios pix jup tu duu ip, na gu' bixchu'x aichu'n. ⁷ Gu' ba' gu xib na ya' ba miamlhim ip na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n, gu Dios na jaroi' bixchu'x aichu'n na pu tu duñia', pui' ja'k ba tu dai na tai ki'n miidhai tii'mo' dhi oi'ñga'n. Gio ba' na tai chir ja tulhiiñchuda'

gui' nam ji'k buam pix tu buada' na jax cham kii' ka'm nii'ñ, daipu' na xi ja aa'ñdhai na mit tu' bhaan jum ua'tulh jano' nam pai' dhuuk bhammim jumpada' gu ja'tkam buiñor.

⁸ Ti'ñchokat japim na gu Dios cham tu' xijaichu'n na pu tu duñia', ni na mik kam ti ilhii'ñ siat chi mambhix jix cha'tmam oo'm oidha' ba jur. Maa'n tanoolh dho pix ti ilhii'ñ gu ja'kbui' oidha', sia ku gu' aach jich bui mambhix jix cha'tmam oo'm oidha' ba jur. ⁹ Cham tu' ji na moo nar saalhiom gu Dios na pui' tu kuugalhdha' nat jax tu dai na pui' saak gio bhai'p jimda' guch Xoi'kam, sia kum pui' kai'ch jai' dhit gu ja'tkam na pur iatda'. Gu' ja'ppi na ti ja niir pix ji nam git bix gu ja'tkam køøji gu ñio'ki'ñ mi' pui' ka xi jimia' na jax jum kai'ch nam ba' cham jum tulhiiña'. Na gu' bix na ji'k ja'tkam tiix ja joi'gi'n gu Dios, pui' ku ba' cham ob bha jimiiim ya' dhi oi'ñga'n, na mit gu' chakui bix kai gu ñio'ki'ñ.

¹⁰ Ku ba' gu' na pai' dhuuk jum aaya' na bha jimda' gu Gø'kam jich Xoi'kam, ya' pix ji na ba kika' cham jum ilhdham, cham jaroi' mat ka' na jax chu'm tanoolh. Ja'pni na jax ba' gu jax chu'm jix ixkum no' pai' bax chi ixdham ba'k chir na gu' pu cham aagi'ñdha' gu mi kiokam, mi' pix ba bakia'x xi'lhim. Pu'ñi ja'k jup ji buusnia' guch Xoi'kam na pai' dhuuk bha jimda', dai na jotmoda' pix giilhim ba tim ti'ya'. Ba' pu cham pai' matgilhia' dhix dhaam, gio gu chiichia' bhai' nai' ji miiya' gam gui' na ji'k tu' bha ja'p tu daraa. Gio dhi oi'ñga'n bix pu miiya' maa'n jimdam binkam gu tu' na ya'x chu jai'ch, na gu' jano' bar bhaan ka' na pai' dhuuk ja aagi'ñdha' gu Dios gu ja'tkam nam tu' jax buimii nam duduakat ja tutku' bhaan.

¹¹ Dho jaiñ, bax maat japim dhoñ jaaduñ na jax jix iibhidham tum duñia' jano' na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n bhaan, na pai' dhuuk bha jimda' guch Xoi'kam. Ba' mi' pim pui' xi jiiimit na jax jix aa' gu Dios, cha'pim jix buam ka tu buada', na pim gu' bax maat ba' xib na jax chu ja dooda' gui' nam ji'k cham tu' ka'm tigia' gu Dios. ¹² Gu' dai ji na pim mi' pui' jiiimit na jax jix aa' pix ti niirda'

jano' na pai' dhuuk bha jimda'. Gammiji pim pu chu'm bhaan titi'ñchokat pui' xi chu duñiidha' na jax jix aa' na ba' jotmoda' bha jimda'. Ba' jano' na pai' dhuuk bar bhaan ka' na bha jimda' guch Xoi'kam, pu maa'n jimdam bhai' pu miiya' dhix dhaam na bha'ñi ja'p binkam gui' na ji'k bha ja'p tu' daraa. Pu cham pai' tu matgilhia', na gu' pu bii'x ti miiya', na gu' giilhim nammi ka'n kikkidha' gu tai. ¹³ Ku ba' gu' aach nach ji'k ba ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam jimia' ich ji na pai' gu xibkam oi'ñga'n gio na pai' gu xibkam jix dhaam, nat pai' tuch iimchuda gu Dios nach aichdha' na pai' dhuuk pu'ñi ba tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n. Bhammi ja'k dho gi cham tu' ka jai'ch ka' ji gu ua'tulhdhara', cham pai'x buam ka tum buada' na jax cham jir am.

¹⁴ Pui' kuñ ba'p jam titdañ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na pim cham jax jim aagit mi' pui' xi jiidma' na jax jix aa' gu Dios cham jim o'joldhat, na ba' na pai' dhuuk ya' aaya' guch Xoi'kam, pu jam baidhika' maa'n jimdam, na pim gu' cham tu' bhaan u'ua'tulhdhix ka'. ¹⁵ Pu'jani pix kai'ñkam ba' cham ob pai' aajim guch Xoi'kam ya' dhi oi'ñga'n bhaan, na gu'x aa' nach bii'p'i'x bhai' mi' pui' ka xi jimia' na jax jix aa' na ba' bhai' ba jimda', ba' mi' dhir dai na bach baidhika'x dhaam nach pai' gammijix jii'kgim bap tui'ka'. Gu Paablo gui' na pui'p jir jich jaduun jich Xoi'kam bhaan, dhi' pix bhaan jup tu a'ga mi' u'uan ta'm nat pai' tu jam ua'ñxi nañ tu' bhaan tu jam a'gi'ñ aañ xib, daipu' na ji'k jax jurtudim gu Dios na mu tu jam ua'ñxi'ñ. ¹⁶ Bii'x moo nat ji'kim ba tu jam ua'ñxi, dhi' pix pu chu'm bhaan tu a'ga nañ jax chu jam a'gi'ñ aañ, na pui' bhaan jup jam guguuxi'ñ na pim jax ja'k tui'ñgida', sia ku ji'ma'n kap jix io'm jix xijaim tu a'ga na cham pik moo jaroi' maatit xi kaaya' na jax jir jum duukam. Ku gu'x maatit kaaya' am ji gui' nam bii'x ja jujur ki'n jix biiñak buiñor gu Dios. Gu' ba' jai' dhit nam cham pik buiñor jix biiñak kat gu Dios tu jiñkui'ñdha' dhi ua'na'n gu Paablo, maakam pix ilhdhat kēēkē' am, cham tu' pui' na jax kai'ñkam jup jum kai'ch. Ba' no' mit gu' cham bii'x ja jujur ki'n xim gaa na jax pik kai'ñkam jup

jum kai'ch, pu cham ji'xdha' maatit kaaya' am, maakam pix ilhdhat kēēkē' am. Sia gu jai' ñio'ki'ñ gu Dios na cham jir ua'na'n gu Paablo bhai' maakam ji dhuñia' am nam jax pix ja'k ilhdhat kēēkē' dñilh, cham tu' na jax pik kai'ñkam jup jum kai'ch, nam gu' cham bii'x ja jujur ki'n jix biiñak kat buiñor gu Dios tu jiñkuidha'. Ku ba' gu' dhi'x io'm ja tulhiiñchuda' ji gu Dios no' mit jax dhuuk maakam duu.

¹⁷ Ba' aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, ti niidhat japim nam cham jam iat-gidhai mu ja'k jam aichdha' ja bui dhi' pu chu'm gu ja'tkam, nañ gu' ba jam aagi'ñ nam kai'ñkam mui' cham maatit kēēkē' na jax pik kai'ñkam jup jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios. Sia kum gu' ti tu jiñkui'ñ, maakam pix ilhdhat kēēkē' am, nam gu' cham bii'x ja jujur ki'n xim ga'ngada' na jax pik kai'ñkam jup jum kai'ch. ¹⁸ Aapi'm gu' dai ji na pim jix io'm mui' xi gaagidha' na pim jax ja'k jix bhai' machia' na jax jir tu'm kam gu Gē'kam jich Xoi'kam gui' nat jaroi' xich joi'ndak tuch ñamkix guch ua'tulhdhara' bhammi kuruus ta'm, gio ba' na pim jix bhai' machia' na pim jax ja'k joidham jix chu joi'gi'nda'. Gammijich ba' moo tu daanda' buiñor sia nar pai' dhuuk ka' git. Ja'pni pix tui'ka'.

GU BHƆPƆ' KAM UA'NA'N GU JUAN NAR NOBII'Ñ GUCH XOI'KAM

*Gu Juan nap kai'chdha' na guch Xoi'kam
jir di' p̄ix gui' na tu maak gu ii'mda'*

¹ Miji ja'p tu jam ua'ñxi'ñ iñ jiñ jaaduñ na pim pai' jax tu daraa nañ bhaan tu jam a'gi'ñ na jax jir tu'm kam guch Xoi'kam gui' na bijik dir pux jai'ch. Aach jai' dhit jix bhai' maatik na jax jir tu'm kam, na chich gu' maaxik t̄igik jich buupui ki'n, ñio'kdhak jachich, k̄ējimik ich ip na jax tu a'gimik. Dhi' p̄ix jir di' gui' na bijik dir bhaan ba tum a'ga, jir di' p̄ix ip gui' na tu maak gu ii'mda'. ² Ba' dhi' ji' na jaroi' tu maak gu ii'mda', maaxik ya' xi oilhimik maa'nkam jup jum duuk. Aach jix bhai' t̄igik jai' dhit, jix maatit jach ba' ya' dir pu chu'm jup ba tu jam a'gi'ñ jiñ jaaduñ na pim ba' moo mui' xim guguuxdha' na pim jix io'm mui' xix biiñak ka' buiñor na ba' jam makia' gu ii'mda' na pim ki'n gammiji pu ba duduaka' bhammi ja'k jix dhaam. Na gu' dhi' nañ jaroi' bhaan tu jam a'gi'ñ jiñ jaaduñ, cham tu'r ya' pai' kam dhi oi'nga'n, matgim gu' dhi' bhammi dir ji nat bha jii jix dhaam na pai'p tu'ii' gu Dios, nat pai' ja'k giop bhai na jax ya' xi oilhimik. ³ Ba' aach xib bhaankamu'n gui' jam guguuxi'ñ jiñ jaaduñ na pim b̄ix jam jujur ki'n ba ti jii'ñdha' buiñor. Na gu' dhi' cham tu'r iatda' nach jax tu jam a'gi'ñ, gu' aach maaxik t̄igik ji jich buupui ki'n nañ jax ba jam titda, jix bhai' k̄ējimik ich na jax tu a'gimik. Ba' jam guguuxi'ñ ich na pim b̄ix jam jujur ki'n ti jii'ñdhai mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' nach ba' maap maa'n ñi'ook bap duuka' jam b̄im, ja'p na jax aach nach maap maa'n ñi'ook bap duuk gu Dios gio gu Maraa'n jich Xoi'kam, nach gu' b̄ix jich jujur ki'n ba ti jii'gi'ñ buiñor. ⁴ B̄ix dhi' pu'ñi ja'k jañ mu tu jam ua'ñxi'ñ jiñ jaaduñ, nañ gu' ḡe'kam ki'n jix bhai' bañ chaat buiñor guch Xoi'kam, na pim ba' aapi'm pu'ñi dhuuji pui'x bhai'p jum taat ka' buiñor.

Gu Juan nap kai'chdha' na gu Dios joidham ḡe' tanoor

⁵ Jano' nach maap oipimik guch Xoi'kam, pui' tuch a'gidhimik na gu Dios joidham ḡe' tanoor bhammi na pai'p tu'ii', cham pai' dhuuk jix chukgam kir jup tu'ii'. Ba' aach ya' dir pu chu'm jup ba tu jam a'gi'ñ jiñ jaaduñ na jax jir tu'm kam gu Dios nat jich aa'ñdhak guch Xoi'kam. ⁶ Ba' no'ch aach jax kai'ch nach silhkam ti jii'ñdhat mi' pui' ba jiim na jax jix aa', gu' ji no'ch gu'x chu tukgam tir jup tu'ii' pui' xi kai'chit, ba iatda' ich p̄ix, cham tu' pai' silhkam ti jii'gi'ñdha' ich buiñor. ⁷ Gu' no'ch silhkam b̄ix jich jujur ki'n ti jii'ñdhat mi' pui' ba jiim na jax jix aa', dho gi gu' pui' bam kai'ch ji nach tu' silhkam jix chu maax kir jup tu'ii', na gu' tiich bi'ñxi'ñka' gu Dios no'ch tu' ka'm nai'ñ. Gio gu' joidham jix bhai' kai'chit maa'n ñi'ook bap duuka' ich nach ji'k ba ti jii'gi'ñ buiñor gu Dios, ba' gammiji ba tuch uañi'ñka' no'ch jich ua'tulhi'ñ ki'n gu i'ra'n gu Maraa'n jich Xoi'kam nat jaax bhammi kuruus ta'm.

⁸ Ba' cham jir am no'ch aach jax kai'ch nach cham ka u'ua'tulhdhix, na gu' cham ji'xdha' jaroi'x uañ ki'n pu ba k̄ika' ya' dir ja'p ja'k, na gu' ya'x chu ua'tulhdhix. Pui' kuñ ba'p kai'ch na cham jir am no' jaroi' pui'm aa' na cham ka ua'tulhdhix, na gu' cham tu'r mi' pui' ka' na jax jir silhkam, d̄ilh p̄ix na pui' ilhii'ñdha'. ⁹ J̄ē' ji no'ch maaxik jax kai'ch nach gammiji p̄ix jich ua'tulhi'ñ na ba'r pui' ka' na jax jir silhkam. Tuch uañi'ñka' ip gu Dios no'ch soi'ch ilhdhat jax chitda na tuch uañdha' no' chich tu' bhaan mach ua'tulh. ¹⁰ Sia cham jir am no'ch jax kai'ch nach cham pai' dhuuk tu' bhaan jich ua'tulhi'ñ, na gu' pui' p̄ix ba ji buusnia' ba' gu Dios nar jix iatkum, na pui' kai'ch nach b̄ix p̄ix jix u'ua'tulhdhix nach ji'k ja'tkam, maaxik jup jir pui' gu' nach b̄ix p̄ix jix u'ua'tulhdhix. Ba' no'ch pui' kai'ch nach cham pai' dhuuk tu' bhaan jich ua'tulhi'ñ, dhi' bhaan bax maati' ka' nach cham tu' b̄ix jich jujur ki'n ti jii'gi'ñ buiñor gu Dios.

2

Guch Xoi'kam jich a'mkam ñiok buiñor gu Dios

1 Ba' aañ dhi' pu'ñi ja'k pix mi' tu jam ua'ñxi'ñ jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan nañ bhaan jam guguuxi'ñ na pim mi' pui' xi jiidma' na jax jix aa' gu Dios, na pim ba' moo cham kam ua'tulhi'ñdha'. Piam kut gu' moo jax dhuuk jaroi' maadit mam ua'tulh cham jum ilhdham, maadit bia' ich ji gu' matgim gui' na jaroi'x bhaai' nach a'mkam nokia' buiñor gu Dios jich Gi'kora', na ba' tuch uañi'ñka' nach jich ua'tulhi'ñ. Gui' dho Jesus jich Xoi'kam jañ aagit jup kai'ch na jaroi'x uañ ki'n kiik, 2 nat jaroi' jich a'mkam jum makgirta bo jano' bhaan gu kuruus na ba' pu'ñi dhuuji tu namkix ka' bix nach ji'x jix ua'tulhdhix. Ku gu' cham tu' ji na dai nach ji'k jir ya' kam dhi Israel nat tuch ñamkix, ja'ppi dappaam ji na ji'x oi'ñga'n kam gu ja'tkam.

3 Ba' no'ch mi' pui' xi jiiim na jax jix aa' gu Dios, dhi' bhaan bax maati' ka' nach tu' silhkam bix jich jujur ki'n ti jii'ñdhat tu' ka'm ba ñi'ñ, ba' pui' bam kai'chdha' nach jix bhai' bax maat na jax jir tu'm kam. 4 Gu' ji no'ch gu' pu cham tu' mi' pui' jiiim na jax jix aa', sia kuch gu' pui' ti xi kai'ch nach bix jich jujur ki'n ba ti jii'ñ buiñor, pix jap kai'chdha' ich, cham tu'r pui' ka'. 5 Gu' matgim gu jaroi' no't moo tu' silhkam ba maat na jax jir tu'm kam gu Dios, joidham ji na tu' ka'm ñidhat mi' pui' jimda' na jax jix aa'. Dhi' ba' bhaan bax maati' ka' na bix juraa'n ki'n ba ti jii'ñ buiñor, ba' maap bam kékéké am gu Dios. 6 Ba' no' jaroi' jax kai'ch nam maap maa'n ñi'ook bap duuk gu Dios, jum aa' na pui' ja'k jup xi chu jimda' nat jax tu jii guch Xoi'kam jano' na ya' xi oilhimik na ba' bhaan jix maati' ka' nar silhkam.

Na jax ja'k tu aagix ka'ya' dir ja'p ja'k

7 Ba' dhi' nañ ji'k tu' mu tu jam ua'ñxi'ñ jiñ jaaduñ, jir di' pix gu ñio'ki'ñ gu Dios na pim bijik dir pu ba kéké na pu chu'm tum a'ga, nat pu bijik dir pui' ja'k tu dai gu Dios. Cham tu' na pim jax jum aa'nda' na dhi' ba' bar xibkam nañ aañ mui' ba tu jam ua'ñxi'ñ. 8 Ku ba' gu' dhi' nañ ji'k tu' mu tu jam ua'ñxi'ñ jiñ jaaduñ, ja'p ji buus ji nar xibkam ñio'ki'ñ gu Dios, sia ku gu' bijik dir pu chu'm bhaan ba tum a'ga, nat gu' kia'pix pui' tum kuugalh na jax ya' xi

oilhimik guch Xoi'kam. Dhi' ba'r di' ba' xib gui' na joidham gél tanoor ya' dhi oi'ñga'n.

9 Ba' no' gu' maadit jax kai'ch nax chu maax kir bap tu'ii' na pui' jim aagit na ba ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam, gu' ji no' gu'x bhaamki'ñ gu jumai na pui'p ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam, cham tu'x chu maax kir jup tui'ka', puix chukgam kir kap tui'ka'. 10 Jii' ji no' gu' joidham jix joi'ndat pix jix bhai' titda gu jumai na pui'p ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam, dhi' ji' ji na ba' pui' bam kai'ch na joidham jix chu maax kir bap tui'dhi', ba' cham ji'xdha' tu' bhaan jutbui ilhia'. Ja'p jañ kai'ñkam jup kai'ch na cham ji'xdha' mai'chia' gux buam jum duukam. 11 Gu' ji no' gu' daix bhaamki'ñ gu jumaich Xoi'kam jii'ñdham, dhi' dho gi gu' puix chu tukgam kir jup tui'ka' ji, ba' pu cham mat ka' na pai' ja'k bhüichgida', pui' pix ba ji buusnia' na jax maa'n gu cham ñiakam.

12 Ja'pniñ ba' moo ya'p tu jam ua'ñxi'ñ jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na pim jix bhai' pix jum taat ka', nat gu' ba tu jam uañ gu Dios bix gu jam ua'tulhdhara' nat jix bhai' duu guch Xoi'kam nat tuch ñamkix. 13 Ba' aapi'm na pim ji'k bar gél gér ja'tkam, mu tu jam ua'ñxi'ñ iñ ip nañ jix bhai'ñ chaat na pimit pui'p ba maat guch Xoi'kam gui' na bijik dir pux jai'ch, na gammiji pur gél kam. Gio aapi'm na pim ji'k jir tu biipibop, pui'ñ mui'p tu jam ua'ñxi'ñ nañ jix bhai'ñ chaat na pim cham ka kaichu' gux buam jum duukam, na pim gu' ba ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam.

14 Pu'ñi ja'k jañ dho ba' pix tu jam ua'ñxi'ñ jiñ jaaduñ nañ bhaan jam guguuxi'ñ na pim jix bhai' pix bam taat ka', na pim gu' bax maat ba' xib na jax jir tu'm kam gu Dios jich Gi'kora'. Gio aapi'm na pim ji'k jir gél gér ja'tkam, pu'ñi ja'k pix jañ mui'p tu jam ua'ñxi'ñ na pim ba' moox bhai' pix jup bam taat ka' na pimit pui'p ba maat guch Xoi'kam gui' na bijik dir pux jai'ch. Bix sia aapi'm na pim jir tu biipibop jañ pu'ñi pix ja'k mui'p tu jam ua'ñxi'ñ, nañ gu'x bhai'ñ chaat na pim bhaan bax o'jo' ba' xib buiñor guch Xoi'kam, na pim gu' ba ti jii'ñ buiñor, ba' cham ji'xdha' jax ka jam dooda' gu ja'ook.

15 Jam guguuxi'ñ iñ ip jiñ jaaduñ na pim siamri mik ba bua' gu tu' nar ya' kam dhi oi'ñga'n. Cha'pim bhaan kam tutkagi'ñka', ni ku pim pui' ja'k jup ka tu jimda' nam jax tu jim gui' nam chakui ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Na gu' gu jaroi' no' dai mu ja'k bhaan titi'ñcho gu tu' nar ya' kam dhi oi'ñga'n, dhi' bhaan jix maati' ka' na cham tu' bix juraa'n ki'n ti jü'ñdhat tu' ka'm nai'ñdha' gu Dios. 16 Na gu' cham tu' gu Dios na pui' ja'k jurtu'nka' no'x buam bax chu duñim na jax cham kü' ka'm nai'ñ, ya' dir pix ji bhaan dhi oi'ñga'n na pu chu'm busaak. Bix nam ji'k tu' jax bua gu ja'tkam nar jix buam jum duukam, jir ya' kam pix dhi oi'ñga'n bhaan, pui' na jax nam gē'gēr kam bam taat ka' no'm bar jix chutumñigam, piam nam bixchu' bhax chu joi'ñdha' jix dha'ram namkim, gam nam jai' bhax ja joi'ñdha' gu u'uub. 17 Ku gu' dhi' alhio pix ji nam ya' pui' xi chu buimi dai ya' dhi oi'ñga'n bhaan, iam gu' gammiji ki'n ya' pux bhai'm taat ka' am git. Na gu' na pai' dhuuk jum timo' dhi oi'ñga'n, bix pu cham pai' matgilhia' gu tu' na ya'x chu jai'ch. Gu' matgim gu jaroi' no't ba ti jü'ñ buiñor guch Xoi'kam, gammiji ji na pux jikgim bap tui'ka', na gu' pu baidhika' bhammi ja'k jix dhaam na buiñor bap tui'ka'.

Nam jax ja'k tu jimda' gui' nam jix bhaamut a'gada' guch Xoi'kam

18 Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, ya' moo ba miamlhim na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n bhaan. Ba' na pim jax bax maat jiñ jaaduñ na pui' tum kai'ch bo na saak maa'n jai'chdhilhia' gui' nax bhaamut a'gidha' guch Xoi'kam na pai' dhuuk pu'ñi bar mia'n ka' na tum kuugalhdha'. Dho gu' xib mui' ji nam pu chu'm ba oipo gu ja'tkam nam jix bhaamut a'ga guch Xoi'kam. Dhi'ñ ba' bhaan pui' ba kai'ch na bar mia'n ji na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n. 19 Dhi' dhi ja'tkam nam xib nai' jii mit jix bhaamut a'gim guch Xoi'kam, ya' maap jich jumpadat ich nach chu daandat buiñor guch Xoi'kam, nam gu' panaas ka ti jügi'ñdha' buiñor. Gu' ji na mit gu' mikkat ya' dir ji jii jich bui, mummu ja'p jam pix jix bhaamut ba a'gim guch Xoi'kam. Dhi' ba' bhaan ba matgir

nam bak gu' pu cham kügalhi'ñ ji sia pu bijik dir, nam gu' chi pu cham ti jügi'ñdha' buiñor bix ja jujur ki'n. Na gu' no'm pux kügalhi'ñdha' git pu bijik dir, puich bix jum jup tui'ñgida'm git sia gu xib.

20 Aapi'm na pim gu' bix jam jujur ki'n ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, ba' bix ji'ma'n jam a'm ba tajaanix gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mdaga'n. Dhi' bax bhai' jam mattu'n na jax jir tu'm kam guch Xoi'kam, gio na jax ja'k jix aa' na pim tui'ñgida'. 21 Pui' küñ ba' miji tu jam ua'ñxi'ñ jiñ jaaduñ, nañ gu'x bhai'ñ chaat na pim jix bhai'x maati' tu' ka'm ba nai'ñ guch Xoi'kam, gam na pim bix jam jujur ki'n ba ti jügi'ñ buiñor. Ba' gui' nam ji'k pu'ñix bhai' bax mat ka' na jax jir tu'm kam guch Xoi'kam, cham tu'x bhaamut aa'nda' am.

22 Gui' nam ji'k pui' kai'chdha' na gu Jesus cham tu'r di' guch Xoi'kam nat Dios bha joot jix dhaam dir na ba' ya'ch a'mkam mukia', dhi'r di' ka' am gui' nam jix bhaamki'ñdha' guch Xoi'kam. Ba' pui' bam kai'chdha' nam tu' silhkam jir jix iatkum ka', nam gu' nai' jii mit tu iatgidhidha' nam jix bhaamut a'gidha' guch Xoi'kam, ja'p jum aa'nda' am na gu' ja a'm ti niidhidha' gu Dios nam chi sap pik ba' panaas ti ti jügi'ñ gui' buiñor. Jax gi dhuu ip nam gu' maap jup tui'dhi' gu Dios gio gu Maraa'n jich Xoi'kam. Ba' gu jaroi' no' tu' pix ilhdhat ja'p xi dhuukat gu Jesus jich Xoi'kam, cham tu' bhaan ti niidhidha' gu Dios, na gu' pui' ji buusanda' na bix jix bhaamki'ñdha' no' tu' pix ilhii'ñ gu Maraa'n jich Xoi'kam. 23 Na gu' kai'ñkam nañ jax ba kai'ch, na gu jaroi' no' tu' pix ilhdhat ja'p xi dhuukat gu Jesus jich Xoi'kam, cham tu' bhaan ti niidhidha' gu Dios, sia ku gu' kai'ñkam ti ti jügi'ñ dai gu Dios buiñor. Jii' ji gu jaroi' no' ti jügi'ñ bix juraa'n ki'n buiñor gu Maraa'n jich Xoi'kam na ba' bhaan ti niidhidha' gu Dios jich Gi'kora', nam gu' kai'ñkam maap jum kēkē gu Dios gio guch Xoi'kam.

24 Ba' aañ jam guguuxi'ñ na pim cham tu' mik buppada' dhix bhai'm kai'chdham ñi'ook na pimit jano' dir pu maat na pimit pai' dhuuk ti jü'ñ buiñor guch Xoi'kam. Jam jujur am japim xi baapsai na pim ba'

gammiji ti'ñchokat mi' pui' tu daa'ñchu'nda' na pim jax ba jiim, na ba' bhaan jix maati' ka' na jam a'm ti niidhidha' gu Dios jich Gi'kora' gio gu Maraa'n jich Xoi'kam. ²⁵ Na ba' no'ch pu'ñi mi' pui' xi dhuiñchu' na ji'k jax jix aa' guch Xoi'kam, dai na bach baidhika' bhammi ja'k jix dhaam nat pai' tuch iimchuda na saak jich aichdha'. Diih pui' xich chidak gu' guch Xoi'kam jano' na ya' xi oilhimik.

²⁶ Pui' kuñ ba' tiiñ dhakoo'ñdhatu' nañ mu tu jam ua'ñxi'ñ jiñ jaaduñ nañ bhaan pix jam aagi'ñ nam jax jir tuutu'm gui' nam pu'ñi nai' jiimit jix bhaamut a'gidha' guch Xoi'kam, gam nam maakam tu iatgidhidha', na pim ba' moo cham ja kekēdat aapi'm jiñ jaaduñ no'm pu chu'm mi ja'p pai' ba gu'nguk, jir maa'n na pim jax ti niidhidha' na pim pai' jax ba jiim. ²⁷ Na gu' aapi'm jam a'm ba tajaanix gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', dai dhi' ji na pim pix kaichgida' na jax ja'k jam jurtudidha'. Cham kam aa' na jaroi' pai' dhir jimdat jam aagi'ñdha' na pim jax ja'k tui'ñgida'. Gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na jam a'm ba tajaanix bix ji'ma'n, jir di' na pui' ja'k jam jurtudidha' na pim jax ja'k tui'ñgida', gam na jam mattudidha' na jax pik ja'k jix aa' gu Dios. Gu' ba' no' pim mi' pui' xi bhiichu', dhi' bhaan jix maati' ka' na pim silhkam bix jam jujur ki'n ti jii'ñdhat tu' ka'm ni'ñ guch Xoi'kam.

²⁸ Ba' aañ jam guguuxi'ñ jiñ jaaduñ na pim mui' xix biiñak ka' buiñor guch Xoi'kam cham tu'p jum buixdhat sia ku mi ja'p jax tum a'ga. Na gu' no' chich jax dhuuk cham mi' pui' jii na jax jix aa', jix xi'i'rai nai' gampai' jich dhuñia' ich jano' na pai' dhuuk gio bhai'p jimda'. Gu' dai ji nach jix bhai'ch chaatit baasi'n ba namkia' no' chich mi' pui' jii, ²⁹ nach gu' tu' silhkam bar maamra'n ka'. Na gu' na pim jax bax maat jiñ jaaduñ nap kai'ch bo gu Dios na gu jaroi' no't tu' ka'm tiigik mi' pui' jii na jax jix aa', dhi' ba' pui' bam kai'chdha' na silhkam jir maraa'n ka', ja'p na jax guch Xoi'kam jano' na ya' xi oilhimik nat gu' tu' ka'm tiigik gu Dios.

3

Gu Juan nap kai'chdha' nach aach bar

maamra'n gu Dios nach ji'k ba ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam

¹ Dho jaiñ na jax pik jir jix bhai'kam gu Dios, bix pui'ch bia' nach sap bar maamra'n, na gu' joidham xich joi'gi'n. Maaxik dho silhkam bar maamra'n ich, nach gu' ba ti jii'gi'ñ buiñor gu Maraa'n jich Xoi'kam. Gu' ba' gui' nam ji'k cham ti jii'gi'ñ buiñor, pu cham maat am nach jir tu'p tu'm da', nach jax kai'ñkam ba' pui' bach chiti' nach bar maamra'n gu Dios, nam gu' cham ti jii'ñdhat buiñor xim ga'nga bix ja jujur ki'n nam iam ba machia' git na jax jir tu'm kam gu Dios nach jaroi' buiñor bap tu'ii'.

² Aach dho gi nach gu' bax maat nach tu' silhkam bar maamra'n gu Dios nañ jax ba jam titdañ jaaduñ, sia kuch gu' chakui pik moo maat gu xib nach jax moo tu'm jup jich dhuñia' jano' nach pai' dhuuk buiñor bap tui'ka' guch Xoi'kam no't bach baidhak ya' dir dhi oi'ñga'n. Daipu' nach jix maat nach saak pui' tuutu'm jup jich dhuñia' na jax jir tu'm gui', nach gu' maap bap tui'ka'.

³ Gu' ba' gu jaroi' no'x aa' na bhammi aaya' na pai'p tui'ka' guch Xoi'kam, jum aa' nax bhai' xi chu jimda', na cham tu'x buam ka tu buada' na tu'r ua'tulhdhara'. Na gu' cham ji'xdha' jaroi' bhammi aaya' no'x ua'tulhdhix, na gu' gui'x uañ ki'n kik na pai'p tu'ii'.

⁴ Na gu' gu jaroi' no' bix aixim tu bua na jax cham jir am, jum ua'tulhi'ñdha' buiñor gu Dios, na gu' gui' cham ki' ka'm ni'ñ gu pui' ja'k. ⁵ Pu kai'ñkam dho bha jii guch Xoi'kam ya' dhi oi'ñga'n na ba' ti bhika' gu ua'tulhdhara' ya' dir dhi oi'ñga'n. Nat gu' gui' cham pai' dhuuk jum ua'tulhdhak, pui' kut ba'ch a'mkam jum makgirtak ti bhik. ⁶ Ba' no'ch tu' silhkam pui' ja'k ba ti jii'gi'ñ bix jich jur ki'n buiñor guch Xoi'kam, jum aa' nach cham tu' bhaan kach ua'tulhi'ñdha'. Gu' no'ñ gu' puiñ ua'tulhi'ñ pui' xi kai'chit nañ ba ti jii'gi'ñ buiñor, cham tu' ti jii'gi'ñdha' iñ, pix jap kai'chdha' iñ. ⁷ Ja'pniñ ba' moop jam guguuxi'ñ jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na pim siamri xi chi niidhat na cham jaroi' pai' dhir jimdat maakam jup ba jam iatgidha' na jax cham jir pui' na jax jix aa' gu Dios. Aapi'm cham tu' ji kekēdat jir maa'n na pim jax mi' pui' xi jii'mda' na

jax jix aa' gu Dios na ba' bhaan jix maati' ka' na pim dai gui' tu' ka'm niil'ñ. ⁸ Gu' no' pim gu' dai bix aixim tu bua na tu'r ua'tulhdhara', dhi' bhaan jup bax maati' ka' na pim dai mu ja'k kaichgit gu ja'ook mi' pui' tu kuugalhdhim na ji'k jax jam tiidaim. Na gu' gu ja'ook gammiji dhi' bhaan tu juan, bijik dir pum ua'tulhi'ñ nat dir jup duu gu Dios. Pu kai'ñkam ba' pix bha joot gu Dios gu Maraa'n jich Xoi'kam na ba' ya'ch palhbuidha' na pu'ñi tuch uañdha' guch ua'tulhdhara', na ba' mi' dhir cham ji'xdha' jax kach dhooda' gu ja'ook na jax ti ka ilhdhat.

⁹ Na gu' gu jaroi' no' silhkam bar maraa'n gu Dios, cham tu' kam ua'tulhi'ñdha'. Jix bhai' pix ba tu jimda', na gu' bhaan jup tui'ñgida' gu Dios. ¹⁰ Pux bhai'x maati' ka' jia nam jax ja'k tu jimda' gui' nam silhkam jir maamra'n ka' gu Dios gio gui' nam jup jir maamra'n gu ja'ook. Pui' na jax gui' nam bix aixim tu buada' na jax cham jir am, na jax cham kii' ka'm niil'ñ gu Dios, gio nam jix ja bhaamki'ñdha' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham, dhi' cham tu' Dios jir maamra'n ka' am, gui' ji ja'ook.

Gu Juan nap kai'chdha' nach xich ja-joi'gi'nda' bix ji'ma'n

¹¹ Ja'pni ja'k jup xi chi'ik guch Xoi'kam jano' na ya' xi oilhimik, sap nach xich ja-joi'gi'nda' bix ji'ma'n na pim jax ba tē kēēñ jaaduñ jano' dir na pimit jax ti jii'ñ buiñor. ¹² Cham tu'ch mi' pui'p ka tu daa'ñchu'n nat jax tu jii bijik gu Kayiin nat cham tu' kii' maa'nkam buus. Ti' nat bhaamkidhak mua gu sipdhi'ñ Abeel nat jax ja'k jurtuda gu ja'ook na bhaan jup tui'ñgit. ¿Jax japim ilhi'ñ nat kai'ñkam jup dooda'? Dho nax jügam dho, na gu'x maat na gu sipdhi'ñ tu' ka'm niidhat mi' pui' jimda' na jax jix aa' gu Dios, ba' joidham jix kügalhi'ñdha'. Diihl gu' gu Kayiin pu cham tu' mi' pui' jimda' na jax ja'k jix kii' ka'm niil'ñ gu Dios, ba' pu cham kügalhi'ñdha', na gu' buam pix tu buada'.

¹³ Jam guguuxi'ñ iñ ip jii jaaduñ na pim cham tu' bhaan jax jum aa'nda' sia kum xi jam bhaamki'ñ gu ja'tkam na pim bar jich Xoi'kam jügi'ñdham. ¹⁴ Na gu' aach nach ji'k ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, cham tu'

mu ja'k ka bhüchu' ich nach pai' gammiji mi' pup jich chulhiñdha' git. Xib gu' dai ji nach silh ba bhüchu' nach pai' gammijix jüjkgim bap tui'ka', ja'p ji buus nach ko'iix kat gio duduadik jup ba baapam. Pui' kuch ba' xib joidham bax ja joi'gi'n guch Xoi'kam jügi'ñdham, na gu' pu'ñi ja'k jia no'ch silhkam ba dua guch ii'mda' bhaan, gu' no'ch pui ka ko'iix guch i'ii'mda' bhaan, dai ji nach jix chu bhaamki'ñdha'. ¹⁵ Ba' gu jaroi' no'x bhaamki'ñ gu jumai na pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, ja'p ji buusnia' na ba mu'aa', na gu' gu jaroi' na pu'ñix chu bhaamki'ñdha', ja'p ji buusanda' nar tu mua'kam ka', ba' cham ji'xdha' ja baidhika' guch Xoi'kam jix dhaam nam pai' gammijix jüjkgim bap tui'ka'. ¹⁶ Aach dho gi gu' nach ji'k bix jich jujur ki'n ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam jix bhai' bax maat ji nach jax ja'k tu buada' no'ch silhkam jix chu joi'gi'n, nach gu' mi' pui' tu daa'ñchu' nat jax tu duu guch Xoi'kam jano' nat joidham xich joi'ndak jich a'mkam muu nach ba' pu'ñi duuji cham kach chulhiña'. Aach ba' pu'ñi ip jii jaaduñ, pui'ch jup xix chu joi'gi'nda' nat jax xich joi'gilh guch Xoi'kam, cham jax bua sia mit chi mach koi ja a'mkam gu jai', nach gu'x ja joi'gi'nda'. ¹⁷ Dhi' ji' pu'ñi ja'k no'ch xi dhuiñchu' na ba' pui' bam kai'ch nach bax maat na jax kai'ñkam pui'm kai'ch nach jix chu joi'gi'nda'. Gu' ji no' gu' pui' na jax gu jaroi' no' tiir jix chumñigam, ba' no' gu' ti niil'ñ na tu' a'miram jum aa' gu jax chu'm jich Xoi'kam jügi'ñdham, ji no't gu' pu cham pai' iam jix joi'ndak xi maa, dhi' pu cham tu'x mat ka' na jax kai'ñkam pui'm kai'chdha' nañ jix chu joi'gi'n, na gu' bak pu cham mat ka' na jax jir tu'm kam gu Dios. ¹⁸ Ba' aapi'm cham pu chu't jii jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, ja'pji nach xi ja palhbuidhat guch jaaduñ ki'n gu tu' na ja a'm jum aagaidha' na ba' bhaan jix maati' ka' nach silhkam bax chu joi'gi'n, cham tu' nach pui' pix kai'chdha'.

Nach jax ja'k tui'ñgida' na ba'ch a'm ti niidhidha' gu Dios

¹⁹ Dhi' pix no'ch pu'ñi ja'k xi dhuiñchu' bhaan bax maati' ka' nach tu' silhkam bax maat na jax ja'k jum aa' nach tui'ñgida'

no'ch pui' ba ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, ba' pui' ba ilhii'ñdha' ich nach a'm ti niidhidha' gu Dios. ²⁰ Nach gu' cham ji'xkat tu' ixchuidha' gu Dios, sia kuch gu' jax jich aa' na chi cham maat no'ch mi' pai' maa'n kap cham mi' pui' jii'm na jax jix aa'. Jax gi dhui na gu' gui' bii'x jix chu maat sia nar tu', pux bhai'x mat ka' no'ch jich ua'tulhi'ñ. Ti' pik aa' nach gu' aach sia diil' h jix mat ka' no'ch mi' pai' cham pu duiñchu' na jax jix aa', gu' gi ba' gui' nar gè'kam. ²¹ Ba' aapi'm jii'ñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, xim ga'ngada' pim jam jujur am bhaan no' pim moo mi' pui'p duiñchu' na jax pik ja'k moox aa' gu Dios, piam ku gu' cham. Ba' no' pim gu' moo panaas mi' pui' bhüichu' na jax jix aa' na pim mui' xim ga'nga, dho gu' dai dho ba' na pim joidham pix jix bhai'm taat ka' buiñor, na pim gu' bhaan bax mat ka' na jam a'm ti niidhim gui'. ²² Ba' gui' xi jam joi'ndat tu jam maakidha' bii'x na pim ji'k tu' mu taanda' bhammi ja'k na pai'p tu'ii', na gu'x mat ka' na pim tu' ka'm niidhat mi' pui' bhüichgida' na jax chu daaxix gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gam na jax pik ja'k jix aa'. ²³ Gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ na tu daaxix, jir di' pix gui' na bhaan tu a'ga gu Maraa'n jich Xoi'kam na pui'm kai'ch nach sap ti jii'ñdha' buiñor na ba' pu'ñi duuji uañchudhix ka' guch ua'tulhdhara'. Mi' dhir sap ba' dai nach ba xich jajoi'gi'nda' bii'x ji'ma'n ja'p na jax guch Xoi'kam nat xich joi'gilh, diil' h sia pui'p xich chüidak na ya' xi oilhimik. ²⁴ Dhi' ji' ba' no'ch bii'x mi' pui' xi dhuiñchu' pui' bam kai'chdha' nach mi' pui' tu kuu-galhdhim na ji'k jax chu daaxix gu ñio'ki'ñ gu Dios. Ba' gui'ch a'm ba ti niidhidha', gio aach ya' dir mu ja'k buiñor jup tui'ñgida' ip, nach gu' maap bach kèkèkèkè'. Ba' pux bhai'x mat ka' ich no'ch a'm ti niidhim gu Dios, na gu'ch mattu'nka' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mdaga'n nat jich a'm tajaa.

4

Nach jax ja'k duujix mat ka' nam jax chu'm silhkam Dios bhaankamu'n tu a'gada'

¹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, moo pim siamri xi chi niidhat na cham jaroi' pai' dhir jimdat maakam jam iatgidha'

pui' xi kai'chidhat na Dios bhaankamu'n tu a'gada'. Bii'pi' pim xi mamtida' no' moo silhkam Dios jir tujuandam tugi'ñ piam ku gu' cham, nam gu' xib mui' nai' oipichu' gui' nam maakam tu iatgi'ñ pui' xi kai'chidhat nam sap pik ba' Dios bhaankamu'n tu a'gim. Ba' aapi'm cham tu' maa'n jimdam ja kèkèji mu ja'k jup ji ja kaaya', ka xi mamtida' pim. ² Jix maati' ka' am jia gui' nam silhkam Dios jir tujuandam tugi'ñ gio gui' na cham. Gui' nam silhkam Dios bhaankamu'n tu a'ga, pui' ja'k kai'chidha' am nat guch Xoi'kam maa'nkam jup jum duuk ya' ai dhi oi'ñga'n bhaan. ³ Ba' no' gu' cham tu' pui' ja'k kai'chim, dhi' cham tu'r di' ka' gui' na silhkam Dios bhaankamu'n tu a'ga, gui' ji ja'ook na bhaankamu'n tu a'gidha', gui' pix na pui' ja'k kai'chidha', na gu'x bhaamki'ñ guch Xoi'kam. Nam gu' saak pu chu'm jai'chdhilhia' gu ja'tkam nam pu'ñix bhaamut a'gidha' guch Xoi'kam na pim jax ba tè kèkè. Dho gu' dhi' pu xib ji nam pu chu'm ba oipichu', cham tu' na pai' dhuuk.

⁴ Ku gu' aapi'm jiñ jaaduñ, cham ji'xdha' jam iatgidha'm ji dhi' pu chu'm gu ja'tkam sia kum ti ilhii'ñdha' git, na gu' aapi'm jam a'm ti niidhidhat jam nuukdaim gu Dios, na pim gu' bii'x jam jujur ki'n ba ti jii'gi'ñ buiñor. Gio na gu'x io'm jir gè'kam gui' na jam buip tui'dhi' aapi'm, cham tu' pui' na jax gui' na ja buip tui'dhi' gui' nam pu'ñix bhaamut a'gidha' guch Xoi'kam. ⁵ Na gu' dai gu tu' nar ya' kam dhi oi'ñga'n nam bhaan tu a'gidha' na jax ja'k ja jurtu'nka' gux buam jum duukam, cham tu' gu ñio'ki'ñ gu Dios. Ba' joidham ja kèkèkè' am gui' nam cham tu' ka'm ni'ñdha' gu Dios, na gu' bii'x ja ko'raarda' nam jax ja'k tu ja a'gi'ñdha', na gu'r ya' kam ka' pix dhi oi'ñga'n bhaan. ⁶ Ku gu' aach nach ji'k ba ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, cham tu' kach bipnat ji siam jax tiich iatgi'ñ gu dhi' pu chu'm gu ja'tkam, nach gu' aach jix bhai' bax maat na jax pik ja'k jir silhkam, dai ji gui' nam cham tu' ka'm ni'ñ gu Dios nam ba' joidham ja kèkèkè'. Aach ba' no'ch tiip xi chu ja a'gi'ñ gui' nar silhkam ñio'ki'ñ gu Dios, pu cham kaim ka' am, na gu' cham ja ko'raarda', dai ba' gui' nam tu'

ka'm nii'ñ gu Dios nam ba' joidham jup jix kaik ka'. Pu'ñi ja'k japim ba' duujix mat ka' jiñ jaaduñ nam jax chu'm silhkam Dios bhaankamu'n tu a'gidha' gio ba' na jax chu'm cham.

Gu Juan nap kai'chdha' na gu Dios jir jix chu joi'gi'n

⁷ Jam guguuxi'ñ iñ ip jiñ jaaduñ na pim siamri xim jajoi'gi'nda' bix ji'ma'n na ba' bhaan jix maati' ka' na Dios jam a'm ti niidhim, na gu' gui' joidham jix chu joi'gi'n. Ba' gu jaroi' no' pu'ñi joidham jix ja joi'gi'n gu jai', dhi' bhaan jix maati' ka' na bax maat na jax jir tu'm kam gu Dios, ba' pui' bam kai'chdha' na Dios bar Maraa'n. ⁸ Gu' no' ampix jix ja bhaamki'ñ gu jai', dho gi' gu' bhaan jup bax maati' ka' ji na pu chakui maat na jax jir tu'm kam gu Dios, na gu' bak pu cham ti jügi'ñdha' buiñor. Na gu' no' ti jügi'ñdha' git, pui'p jix chu joi'gi'nda' git jia na jax gu Dios na joidham jix chu joi'gi'n. ⁹ Na gu'x bhai'x maati' jia na joidham jix chu joi'gi'n gu Dios. Ti' nat moo bha joot gu dai maa'n Maraa'n ya' aach jich bui, nat xich joi'gilh na sap ba' no' chich ti jüñ buiñor, jich baidhika'x dhaam nach pai' joidham jix jüjkgim bap tui'ka'. ¹⁰ Diilh pix nat xich joi'gilh gu Dios, sia kuch chakui mi' pui' jümda' na jax jix aa', dai pix nax mat ka' nach mu ja'k bhüchu'n nach pai' gammiji mi' pup jich chulhiñdha'. Pui' kut ba' bhai' ma joot gu Maraa'n jich Xoi'kam na ya'ch a'mkam jum makgirta' na ba' pu'ñi duuji tu namkix ka' nach ji'x jix u'ua'tulhdhix.

¹¹ Dho jaiñ na jax pik jir jix bhai'kam gu Dios, gø'kam ki'n xich joi'gilh nach mai' ba suulhgix kat. Aach ba' mi' pui'p xi chu daa'ñchu'nda'ñ jaaduñ na jax gui', joidham jach xich jajoi'gi'nda' bix ji'ma'n. ¹² Na ba' no'ch pu'ñi xich jajoi'gi'n bix ji'ma'n, gammijich a'm ba kioka' guch Gi'kora', gam nax io'm ba xich joi'gi'nda'. Sia kuch gu' cham nii'ñ gu maaxik bhaan na jax chu'm, ku gu' ya'p tui'ka' ji jich bui no'ch pu'ñi ja'k xi dhuiñchu'. ¹³ Jix bhai'x maati' nach a'm ti niidhim gu Dios, gio aach ya' dir mu ja'k nach buiñor jup tui'dhi', na gu' pui' ja'k jich mattu'n gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nat jich a'm tajaa bix ji'ma'n. ¹⁴ Bax

maat ich ip nat guch Gi'kora' bha joot gu dai maa'n Maraa'n ya' dhi oi'ñga'n na ba' ya'ch palhbuidha' bix nach ji'k ja'tkam nach ba' cham kach chulhiña' gatuuk. Dhi' bix pu'ñi ja'k jich mattu'n gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. ¹⁵ Gu jaroi' no' ti jügi'ñ nat gu Dios bha joot gu Maraa'n jich Xoi'kam, dhi' bhaan ti niidhidha', na gu' bix juraa'n ki'n ba ti jügi'ñdha' nar silhkam, gio gui' ya' dir mu ja'k buiñor jup tui'ñgida' ip.

¹⁶ Ba' aach nach ji'k ba ti jügi'ñ bix jich jur ki'n buiñor guch Xoi'kam, jix bhai' bax maat ich na gu Dios joidham xich joi'gi'n, na gu'r di' pix gux chu joi'gi'n. Ba' gu jaroi' no' pui'p jix chu joi'gi'n na gui', dhi' bhaan bax maati' ka' na silhkam bax maat gu Dios, ba' pui' bam kai'chdha' na bhaan ba ti niidhim. ¹⁷ Ba' no'ch aach pui'p jix chu joi'gi'n na gu Dios, cham pai' totdon ka' ich jano' na pai' dhuuk jum aaya' na ja aagi'ñdha' guch Xoi'kam bix gu ja'tkam nam tu' jax buimii nam duduakat ja tutku' bhaan, nach gu' pui' xich aa'nda' nach pui' ja'k jup tu jimdat nat jax tu jii diilh jano' na ya' xi oilhimik. ¹⁸ Na gu' no'ñ moo joidham xix chu joi'gi'n na jax gu Dios, cham tu' bhaan todon ka' iñ, dai nañ joidham jix bhai' pix jiñ chaat ka', pu pai' na ja'k jax jum duña' gu too'nni'. Gu' dai ji no'ñ cham pui'p jix chu joi'gi'n na gu Dios nañ ba' tiix choodon ka', nañ gu'x mat ka' nañ bañ chulhiña' pix ba', nañ gu' dhi' bhaan cham am buatu'nda'.

¹⁹ Aach tu' ka'm niidhat mi' pui' ba jüim ji ba' xib na jax jix aa' gu Dios, nat gu' gui' biipi' dir xich joi'gilh ampik nach ba' aach tu' ka'm jup ba nii'ñdha', cham tu' nat gatuuk xich joi'gilh nach aach pu tu' ka'm ba nii'ñ. ²⁰ Ba' no' gu' jaroi' maadit jax kai'ch: "Aañ dho gi' tu' ka'm niidhat mi' pui' jim ji na jax jix aa' gu Dios", gu' ji no' gu'x bhaamki'ñ gu jumai na pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, pix jap kai'chdha', cham tu' silhkam tu' ka'm nii'ñdha' gu Dios. Na gu' no' pu'ñi cham tu' ka'm niidhat jix joi'gi'n gu jumaich Xoi'kam jügi'ñdham na ya' nii'ñ maaxik, ¿jax dhui tu' ka'm jup tigia' gu Dios na cham maax? ²¹ Gu' dhi'm aa' ji na pui'p xix jajoi'gi'nda' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham no' baabui' tu' ka'm niidhat mi' pui' ba jim na jax jix aa' gu Dios, pui' nat

jax ja'k xi chu daasak guch Xoi'kam jano' na ya' xi oilhimik nap kai'ch bo: "Gu jaroi' no' tu' ka'm naidhat mi' pui' ba jim na jax jix aa' gu Dios, jum aa' na tu' ka'm naidhat jix joi'gi'nda' ip gu jumai na pui'p ti jügi'n aañ jiñ bui."

5

Na cham ji'xkat jax jiñ dhooda' gux buam jum duukam no'n bix jiñ jur ki'n ti jügi'n buiñor guch Xoi'kam

¹ Gu jaroi' no' bix juraa'n ki'n ti jügi'n na gu Jesus jir di' guch Xoi'kam nat Dios bha joot, dhi' ji' pui' bam kai'chdha' na Dios jir Maraa'n. Ba' no' pui' bam titi' na Dios bar Maraa'n, jum aa' nax ja joi'ndat jix bhai' ja titdada' gu jai' nam pui'p jir maamra'n gu Dios. ² Ba' aach no'ch tu' silhkam tu' ka'm naidhat mi' pui' ba jim na jax jix aa' guch Gi'kora', jich a'm jum aa' nach jix ja joi'ndat tu' ka'm ja ni'i'ndha' gu jai' nam pui'p ti jügi'n buiñor guch Xoi'kam, nam gu'r maamra'n guch Gi'kora'. ³ Nañ mi' pui' xi jimda' na ji'k moo jax jix aa' gu Dios na ba' pui' bam kai'ch nañ tu' ka'm ni'i'n. Cham xijai ip nañ mi' pui' tu kuugalhdhidha' nat jax tu dai, ni ku pai'x magooñi'. ⁴ Gio na gu' no'n silhkam bar maraa'n gu Dios, cham tu' bhaan ka titi'i'ñchoka' iñ jia gu tu' nar ya' kam dhi oi'nga'n, ni kuñ tu' bhaan ka xiñ ua'tulhdham ka', nañ gu' bix jiñ jur ki'n ba ti jügi'ndha' buiñor guch Xoi'kam, ba' cham ji'xdha' jax jiñ dhooda' gux buam jum duukam. ⁵ No'n ti jügi'n dho siamri bix jiñ jur ki'n na gu Jesus jich Xoi'kam Dios jir Maraa'n nat bha joot na ba' cham jax jiñ dhooda' gux buam jum duukam, na gu' bañ palhbui'ñchu'nda' gu Dios nañ ba' cham ka xiñ ua'tulhdham ka'.

Nach jax ja'k duix mat ka' nat silhkam Dios bha joot guch Xoi'kam

⁶ Jano' na ya' xi oilhimik guch Xoi'kam dhi oi'nga'n bhaan, suudai' ki'n jum bakua-nak, gio mikkat na mit pai' dhuuk mua na mit sissapa kuruus ta'm, gè' jaax gu i'ra'n. Dhi'ch ba' bhaan jix mat ka' na silhkam ya' oilhimik. Bix gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' pui'x chu maat nat pu'ñim duu guch Xoi'kam, ba'm aa' nach jügi'ndha' na pai' dhuuk pu'ñi ja'k jich jurtu'nka'. ⁷⁻⁸ Ba'

pui' ji buusan nam baik pui'x chu maat nat silhkam ya' øøk guch Xoi'kam, pui' na jax gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', gio ba' gu suudai', gio ba' gu i'ra'n ip. Ba' dhi' dhi bix baik xi chuut am nam pui' kai'ch nat silhkam ya' øøk ji guch Xoi'kam, ba'm aa' nach ti jügi'ndha' no'm pui' ba tuch a'gi'n. ⁹ Na gu' ja'pni jia na jax ba' gu jaroi' no' ya'ni ja'p pai' kikat jax tuñ a'gi'n, nañ gu' joidham pix jix dhappaam jügi'ndha' no' jax kai'ch. Gu' dhi' gi ba' na Dios jir ñio'ki'n, pu moo jano' ji nach joidham kèèji ba ti jü'ndha' no'm pui' ba tuch a'gi'n, nam gu' pui'ch chitdaidha' na guch Xoi'kam Dios jir Maraa'n nat bha joot bhammi dir jix dhaam. Dhi ñio'ki'n gu Dios gè'p jum duukam bhaan tu a'ga, cham tu' tu' palhüp jup jum duukam. ¹⁰ Ba' gu jaroi' no' bix juraa'n ki'n ti jügi'n na guch Xoi'kam silhkam Dios jir Maraa'n nat bha joot, cham tu' iatda' ilhii'ndha' no' jaroi' pui' ba tu a'gi'n. Gu' no' gu' cham ti jügi'n na Dios jir Maraa'n guch Xoi'kam, iatda' dho pix ilhii'ndha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'n gu Dios na bhaan tu a'ga na guch Xoi'kam jir Maraa'n nat bha joot bhammi dir jix dhaam, pui' ba' pix ba ji buusnia' nax iatbi' gu Dios. ¹¹ Gu' gu Dios pui' ti ba ti ji na sap jich baidhika'x dhaam nach pai' gammijix jüjkgim bap tui'ka', ku gu' sap no'ch ti jü'ndha' ji buiñor gu Maraa'n jich Xoi'kam. No'ch gu' sap cham ti jü'ndha', cham tu' dhoch baidhika'. ¹² Na gu' dai gu jaroi' no' ti jügi'n buiñor gu Maraa'n gu Dios na ba' jimia'x dhaam na pai'p tu'ii'. No' gu' pu'ñi cham ti jügi'n buiñor, dho gi gu' cham tu' jimia' ji, ya' pup bi'ya' na pai'r tu tulhiiñara'.

Na ba ja tabuimgidha' gu Juan guch Xoi'kam jügi'ndham

¹³ Ba' aapi'm jix bhai' pix jum taat ka'n jaaduñ, na pim gu' aapi'm jimia'x dhaam na pim pai' gammijix jüjkgim bap tui'ka', na pim gu' aapi'm bix jam jujur ki'n ba ti jügi'n buiñor guch Xoi'kam nar Maraa'n gu Dios.

¹⁴ Na gu' aach nach ji'k ba ti jügi'n buiñor guch Xoi'kam, dai gu Dios jach pix buiñor bax biiñak, nach gu'x maat nach kèèkè' nach pai' dhuuk soi'ch ilhdhat mu taanda'

gu tu' nach a'm jum aa'nda', no'x maat na silhkam jich a'm jum aa'. ¹⁵ Ba' dai nach pix ti nãrda' na gui'ch makia' maa'n jimdam gu tu' nach mu tañia' nach a'm jum aa', no'ch dho ji baabui' ti jãgi'ñ na gui'ch kèkè' nach jì'k tu' mu taanda' soi'ch ilhdhat.

¹⁶ Gioñ ba' moo ja'pnip xi jam tãdam jiñ jaaduñ, no' pim maadit ni'ñ gu jax chu'm jich jaduun jich Xoi'kam bhaan na cham pik mi' pui' jim na jax jix aa' guch Gi'kora', no' gu' pui' ti jãgi'ñ buiñor guch Xoi'kam, tu daañxi'ñdha' pim buiñor gu Dios na tu uañdha' gu ua'tulhdharga'n na ba' cham ka tulhiñchuda' gatuuk. No' gu' pu cham ka ti jãgi'ñ buiñor guch Xoi'kam, dho gi gu' cham jì'xdha' tu uañdha' ji gu Dios, sia ku pim aapi'm ti tu daañxi'ñ buiñor na tu uañdha' gu ua'tulhdharga'n, na gu' pu cham pai' soi'm ilhii'ñdha', ba' dai na ba tulhiñchuda' gatuuk. ¹⁷ Na gu' ya' dhi oi'ñga'n bhaan, tu' nach pix bhaan bach ua'tulhdha' ji bo, ku ba' gu' no'ñ moo ti jì'ñdhat buiñor guch Xoi'kam soi'ñ ilhii'ñ, tuñ uañdha' ji gu Dios guñ ua'tulhdhara', ba' cham tu' kañ chulhiñchuda' gatuuk.

¹⁸ Gu' ba' gu jaroi' no' Gi'korga'n ba iim gu Dios, cham ka joojoi'ñdha' nam ua'tulhi'ñdha', na gu' palhbui'ñchu'nda' guch Xoi'kam na ba' cham mai'chia' gux buam jum duukam.

¹⁹ Aach nach jì'k moo ba ti jãgi'ñ buiñor guch Xoi'kam, Dios buiñor jup tui'dhi' ich, na gu'ch a'm ti nãdhim. Gu' ba' gui' nam jì'k tu' pix ilhii'ñ guch Xoi'kam nam cham ti jãgi'ñ buiñor, dhi' dai bix ja daam kix gu ja'ook.

²⁰ Aach nach gu' bax maat gu silhkam Dios na jaroi'x io'm jir gè'kam, nat gu' bach mattuda gu Maraa'n jich Xoi'kam nat bhammi dir bha joot jix dhaam na pu'ñi ya'ch aagi'ñdha' na jax jir tu'm kam guch Gi'kora'. Pui' kuch ba' aach xib dai guch Xoi'kam buiñor ti jì'ñdhat mi' pui' bhichu' na jax jix aa', nach gu' bax maat nar di' gu silhkam Dios nax io'm jir gè'kam, gio nax bhaai' nach baidhika' gatuuk jix dhaam ja'k nach pai' gammijix jì'kgim bap tui'ka'.

²¹ Dai gu Dios japim ba' tu' ka'm nãdhat mi' pui' jiidma' na jax jix aa' jiñ jaaduñ.

Cha'pim mu ja'k ja daanda' gup duñiixim didios. Ja'pniñ ba' pix jam guguuxi'ñ.

GU TF'IRAB KAM UA'NA'N GU JUAN NAR NOBII'Ñ GUCH XOI'KAM

Gu Juan na ja guguuxi'ñdha' guch Xoi'kam jügi'ñdham nam jax ja'k mi' pui' xi jümda' na jax jir silhkam gam nam jax ja'k xim jajoi'gi'nda'

¹ Miji ja'p tu jam ua'ñxi'ñ iñ jüñ jaaduñ na pim jü'k joidham maap jum jumpadat tu daan buiñor gu Dios jich Gi'kora' mi' pui' jümit na jax jix aa' tu' ka'm nüidhat, nañ gu' aañ joidham jix bhai'ñ chaatit aapi'm jam bui xi jam joi'gi'n büix jü'ma'n. Büix siañ büim jix bhai'm taatit xi jam joi'gi'n am gu ya' kam jüñ jaaduñ nam pui'p kaichgit guch Xoi'kam mi' pui' ba jüim na jax jix aa' guch Gi'kora'. ² Ba' aach ya' dir ja'p ja'k cham jü'xdha' mik ka bua' dhi' nach tu' bax maat xib, nach gu' büix jich jujur ki'n ba ti jügi'ñ na dhi'r silhkam, cham tu' nar iatda'. Pui' kuch ba' xib joidham jix bhai' bach chaat aapi'm jam bui na pim pui' büix jam jujur ki'n jup ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Jam guguuxi'ñ iñ ba' na pim cham tu' mik ka buppada' dhi' na pimit tu' ba maat. ³ Ja'pni ku ba' gu Dios jich Gi'kora' büima'n gu Maraa'n jich Xoi'kam xi jam joi'ndat jam a'm ti nüidhidha' am gammiji na ba'x bhai' tu jam jimda', gam na pim ba' joidham jix jüjükgim jup tü'ka' cham tu' bhaan jax jim aagit, gio na pim ba' mi' pui' jümit na jax jix aa' xim jajoi'gi'nda' büix jü'ma'n.

⁴ Joidham gë'kam ki'n jañich jix bhai'ñ ilh aapi'm jam bui na ñich pui' ba ti kai na pim joidham büix jam jujur ki'n ti jüñdhat buiñor guch Xoi'kam mi' pui' ba jüim na jax jix aa' gu Dios jich Gi'kora'. ⁵ Ba' aañ pui' tü jam guguuxi'ñ jüñ jaaduñ na pim siamri cham jum kokdat, joidham japim xim jajoi'gi'nda' püx büix jü'ma'n, na gu' pui' ja'k aagix jia gu ñio'ki'ñ gu Dios na pim jax ba tē kēē jano' dir na pimit pai' dhuuk ti jüñ buiñor guch Xoi'kam. Cham tu' na dhi'r xibkam nañ aañ mui' ba tu jam ua'ñxi'ñ, pu dhi' püx ji na jax bhaan ba tum a'ga bijik dir. ⁶ Na gu' no'ñ moox aa' nañ tu' silhkam

tu' ka'm nüi'ñdha' gu Dios jich Gi'kora', jum aa' nañ büix mi' pui' tu kuugalhdhidha' na jü'k moo jax jix aa', cham tu' nañ maa'n kap cham mi' pui' duiñchu'nda'. Ba' aach na chich pai' dhuuk dir ti jüñ buiñor guch Xoi'kam, pui' puch chitda nach sap jix ja joi'gi'nda' gu jai', sia jaroi' na püx.

Nam jax jir tu'm kam gui' nam jix bhaamki'ñdha' guch Xoi'kam

⁷ Moo pim xi chi nüidhat jüñ jaaduñ, nam gu' xib jix io'm mui' nai' oipichu' gu ja'tkam na jü'x oi'ñga'n nam pui' tu iatgidhim nat sap guch Xoi'kam cham tu' silhkam maa'nkam jup jum duuk ya' ēēk, nam gu' dhi' cham tu'r jix kiki' ja'tkam. Dhi' jim ba' bar di' gui' nam tu' silhkam jix bhaamki'ñ guch Xoi'kam, pu cham ti jügi'ñ am gu' nat ya' ēēk, gu' chi ba' pik nam jup ba ti jüñdha' buiñor. ⁸ Ba' aapi'm jüñ jaaduñ cham pu chu't, ni ku pim cham ja kēēēda' gu dhi' pu chu'm gu ja'tkam no'm jax jam iatgi'ñ. Jir maa'n na pim jax tu daa'ñchu'n na pim pai' jax ba bhüichu' na ba' jam a'm tu bi'ya' gu gē'gēr jup tum duu'nkam na saak tu jam makia' gu Dios. No' pimit gu' mu ja'k ji ja kai, dho gi' gu' cham tu' jam makia' ji.

⁹ Ba' gu jaroi' no' jai' pup mi' xi baapsaim na dñilh jax ilhii'ñdha' na pai' dhuuk tü sap pik ba' tu a'gada' gu Dios ñio'ki'ñ, cham tu' bhaan ti nüidhidha' gu Dios. Jü' ji no' daaxix kam püx tu a'ga, daipu' nat jax püx xi chu daasak guch Xoi'kam jano' na ya' xi oilhimik na ba' bhaan ti nüidhidha' gu Dios gio gu Maraa'n Jesus. ¹⁰ Ba' no' jaroi' maadit mu ja'p pai' jimdat jam ki'aam jax ba tu jam a'gidhim, no' gu' cham tu' pui' ja'k kai'chim nat jax tu daasak guch Xoi'kam, sia ku gu' pui' kai'chim na Dios ñio'ki'ñ tu a'gim, cha'pim ja kēēēda', ni ku pim cham tu' püx jix bhai' ja tüdai ja aichdha'. ¹¹ Na gu' no' pimit aapi'm püx jix bhai' ja tüdak ja aich, dhi' bhaan pui' bam kai'chdha' na pim jai'p ba ja bintatu' gui' nam jix bhaamut a'gada' guch Xoi'kam.

Na ba tümo' na tu a'ga gu Juan

¹² Büix aixim ji gu' nañ tü xi chu jam a'gidham jüñ jaaduñ dhi' u'uan ta'm, gu' ji nañ gu' chi moo ja'xbui' püx mu tu jam ua'ñxidha' gu xib. Dñilh jañ mu jim bhammi

dir jam bui nañ ba' maaxik mi ja'p daibui
jam aagi'ñdha' nañ ji'k jax ka xi chu jam
a'gidham, nach ba' mi' dhir ja'p ja'k bix
dhit joidham jix bhai' bach chaat ka'.

¹³ Ja'pniñ ba' pix mu tu jam ua'ñxi'ñ jiñ
jaaduñ. Ba' mi'ji ja'p jam ñio'ki'ñ am gu
ya' kam jich Xoi'kam jigi'ñdham no' pim jix
bhai'm ihii'ñ, nam gu'x bhai'm taat nax ja
joi'ndat pui' ja a'm jup ba ti ñidhim gu Dios
na jax aapi'm.

GU GATUUK KAM UA'NA'N GU JUAN NAR NOBII'Ñ GUCH XOI'KAM

Gu Juan na guguuxi'ñdha' gu Gaayo

¹ Mu tum ua'ñxi'ñ iñ jiñ jaduun Gaayo, nañ gu' gē'kam ki'n xim joi'gi'n, nach gu' gook dīt maa'n ñi'ook jup duukat jix bhai' maap jich dhaa'.

² Aañ gammijim a'mkam tu daañchu'nda'ñ jaduun buiñor guch Gi'kora' nañ pui' tii'ntu'nda' nam a'm ti niidhidhat jum palhbui'ñchu'nda' na ba'x bhai' tum jimda' gu maaxik bhaan, nax bhai' ji buusnidha' gu tu' nap jax buada', ja'p na jax jix bhai' tum jim gum ii'mda' bhaan. ³ Joidham gē'kam ki'n jix bhai'ñ ilh jañich nam pui' ba tuñ a'gi'ñ ji'kchi guñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan nam bhiji' dir jium, nap sap joidham jir maa'n nap jax mi' pui' jim na jax pik ja'k moox aa' guch Gi'kora' ⁴ ja bii'm gu jai'ñ jaaduñ nam ji'k ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Ba' gammiji' pix joidham jix jikgim jup tu'ii' iñ nañ pui' xiñ aagit na pim jir maa'n na pim jax mi' pui' xi jium na pim pai' jax ba bhüchu'.

⁵ Aap dho gi tu' silhkam jix biiñak kat buiñor guch Gi'kora' jir jix bhai'kam ji jiñ jaduun. Tii' nap gu' joidham jix ja joi'ndat jix bhai' ja bua gu jai'ch jaaduñ nam mik dir ja'k tu jimda' nam mi' aajidha' jum ki'aam, nam mi ja'p tu a'gidha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios. ⁶ Dhi'm ba' ya ja'p pui' ba tu a'gim nap jax jir tu'm kam jiñ jaduun, nap sap pu'ñi joidham jix ja joi'ndat jix bhai' ja buada' na mit ji'kim bhai' ba ai jum ki'aam. Bii'x jam pui' bax chu maat gu ya' kam jich Xoi'kam jügi'ñdham. Ba' aañ jum guguuxi'ñ jiñ jaduun nap siamri pu'ñix bhai' xi ja bua't guñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan no'm bhai' aajim jum ki'aam, xi ja palhbuidhat ap ki'n gu tu' na ja a'm jum aagaidha', na gu' pu'ñi ja'k jix kii' ka'm nii'ñ gu Dios. ⁷ Nam gu' dhi' tu juanaidhat jup tui'ñgida' jia buiñor guch Xoi'kam nam tu a'gidha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ, cham tu'

nam ja'p pix mu ja'p jiumda', na gu' sap cham jir am nam ja taanda' gui' nam cham ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam gu tu' na ja a'm jum aagaidha'. ⁸ Aach ba'ch a'm jum aa' nach ji'k ba ti jügi'ñ nach pu'ñi xi ja palhbuidhat guch jaaduñ no'm jich aajim ki'n gu tu' na ja a'm jum aagaidha' nam ba' ki'n jum guguuxdhatgida' nam tu a'gidha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios. Ba' pui' bam kai'chdha' nach aach bii'x jup jir tujuandam tugi'ñ guch Gi'kora' no'ch ja palhbui'ñ.

Na jax jir tu'm kam gu Diotrepes gio gu Demetrio

⁹ Maa'nnim jañich miji' tii tu ja ua'ñxi guch Xoi'kam jügi'ñdham nañ ja aagi'ñ na jax ja'k jix aa' gu Dios nam tui'ñgida'. Gu' ji nañ gu' ja'p tē kēē nax bhaam gu Diotrepes nat mu bam aich gu u'uan, panaas ku gē'kam jum taat. Tiix aa' nam dülh kaichgida' git guch Xoi'kam jügi'ñdham, pui' ku ba' cham aa' nañ aañ ya' dir jax jup ka ja titdada' guñ jaaduñ, na gu' tiix aa' na ja daam kika' git. ¹⁰ Kuñ ji gu' aañ siamri xi aagi'ñdha' ji nañ pai' dhuuk mu jimda' na cham bhai' na pui' ja'k tu jimda', na gu' dhi' cham tu'r am buiñor gu Dios. Gio gu' bii'x aixim jich a'ga bii'x nach ji'k ti jügi'ñ ya ja'p buiñor guch Xoi'kam, sia ku cham jir pui', na pui' pix jich buixi'ñ na xich bhaamkidhat. Gio ja'p jup tē kēē iñ na sap cham ji'xdha' ja tibiaptuda' guch Xoi'kam jügi'ñdham nam mik dir mi' tii aajidha' kia'mi'ñ nam bhaankamu'n tu a'gidha' guch Xoi'kam. Piam no'm jai' dhit gu mi' kam jich Xoi'kam jügi'ñdham tiix ja tibiaptudak, ja soo'mchulhi'ñka'. Ba' no't jaroi' maadit xi ja tibiaptuda, pu mai' ardimia' sap mi' dhir nam pai' tu daanda'. Ja'pni ja'k dho pix kaidha'.

¹¹ Ba' aap jiñ jaduun cham pu chu't. Jix bhai'p xi chu jimda' na jax ja'k jix kii' ka'm nii'ñ guch Gi'kora' cham tu'p jum buixdhat sia kum jai' jax jup tu jim. Na gu' cham tu' bhaan ti niidhidha' jia saak gu Dios gu jaroi' no'x buam pix tu jim na jax cham kii' ka'm nii'ñ, jēē' ji gu jaroi' na joidham jix bhai' xi chu jimda' na ba' joidham bhaan ti niidhidha'.

¹² Gio guñ jaduun Demetrio pui' joidham jup kaidha', bix pix jix bhai' aa' am, jup kai'ch am na sap joidham jir jix bhai'kam. Ti jigi'ñ in dho nar silhkam na jax kaidha', nañ gu'x maat na gui' tu' ka'm naidhat mi' pui' jim na jax jix aa' guch Gi'kora', nap jax bax maat jin jaduun.

Na ba tamo' gu Juan na tu a'ga

¹³ Ja'xbui'ñ pix mu tum ua'ñxi'ñ jin jaduun. Bix aixim ji gu' nañ mui' ti xi chum ua'ñxidham kat, ji na gu' chi moo ja'xbui' pix gu xib. ¹⁴ Dñlh jañ mu jim nañ mum paxiarmira'ñ jaduun mu nap pai' kio, muñ ba' moo bam aagi'ñdha' dho gi ji ba' nañ jik jax ka xi chum a'gidham.

¹⁵ Ja'pniñ dho ba' pix mu tum ua'ñxi'ñ jin jaduun. Moo git ba' joidham gammiji pix jix jikgim jup tui'ka' ap. Ba' ya' dir mum ñio'ki'ñ am gum jaaduñ jich Xoi'kam bhaan no'p jix bhai'm ilhii'ñ, gio aañ ya' dir mijip ja ñio'ki'ñ gu mu ja'p kam jin jaaduñ jich Xoi'kam bhaan nam jax jum ilhii'ñ, nap ba' mi' dñir jin a'mkam ja ñio'kdha'.

GU UA'NA'N GU JUUDAS

NAR NOBII'Ñ GUCH XOI'KAM

*Na mui' ba ja ñio'kdha' gu Juudas guch
Xoi'kam jügi'ñdham*

¹ Aañ Juudas nañ jir ja'nni'ñ gu Santiago gio nañ jir tujuandam tugi'ñ guch Xoi'kam, mu tu jam ua'ñxi'ñ iñ jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan mu ja'p na pim jax tu oi'dha' na ji'k xi jam joi'ndat jam a'm ba ti niidhim gu Dios jich Gi'kora' na pim ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam no' pim siamri miji ja'p pai'x bhai'm ilhii'ñ. ² Moo git ba' gè'kam ki'n jam a'm ti niidhidhat xi jam joi'gi'nda' gu Dios na pim ba' gammijix jijikgim pix jup tui'ka' bix ji'ma'n, gam na pim xim jajoi'gi'nda'.

*Nam jax jir tu'm kam gui' nam tu
iatgi'ñdha'*

(2 Peegro 2:1-17)

³ Bijik dir jañ miji tii xi chu jam ua'ñxidham ka'ñ jaaduñ, nañ tii bhaan xi chu jam a'gidham ka' nat ji'k tu' jax dhuu guch Xoi'kam jano' nat tuch ñamkix guch ua'tulhdhara' nach ba' cham kach chulhiiña' gatuuk. Ku ba' gu' xib jumai bhaan xi chu jam a'gidham iñ ji, cham tu' dhi'. Xib gu' dai ji nañ pui' tii xi jam tiddam dhi u'uan ta'm jiñ jaaduñ na pim mui' xim guguuxdhatgida' na pim jix biiñak kat bix jam jujur ki'n mi' pui' xi jiidma' na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Gi'kora', nat jich chianik nach saak mi' pui' tu kuugalhdhidha' na ji'k xich joi'ndat jich a'm ba ti niidhim. ⁴ Tix buam jiñ aa' iñ gu' na mit bhiji ba ji kai'ñcha jam bui gui' nam tu iatgi'ñ, nam pui' kai'ch na sap cham tum aa' nach tu' ka'm ñi'ñdha' guch Xoi'kam, na gu' sap pur cham tu'. Gam nam pui' kai'chit oipo na sap cham ji'xdha'ch chulhiiñchuda' gu Dios sia kuch jix buam tu bua na jax cham kii' ka'm ñi'ñ, na gu' sap gui'r jix bhai'kam, cham ji'xdha' na moop ba jich chulhiiñchuda'. Ku ba' gu' dhi' am ti'ñchoka' am ji nax io'm ja tulhiiñchuda' guch Gi'kora', na mit gu' giilhim gè' bam ua'tulh buiñor. Pui' ja'k tu

daaxix gu ñio'ki'ñ mi' nat pai' tum ua'nak bijik na jax ja dooda' gu pu'ñi chu'm gu ja'tkam. Cham jir am gu' gu pui' nam jax kai'chit oipo bhaan xim iatat nam sap pik ba' ti jügi'ñ nat gu Dios jix ja joi'ndak ja palhbui, gu' na jax dhui pix bhaan cham maati' ka' ji nam cham kii'galhdhat jix bhaamut aa' guch Xoi'kam, gam nam bix aixim tu bua na jax cham kii' ka'm ñi'ñ.

⁵ Na gu' dhi' ja'pni jia nat jax tu ja dooda bo bijik guch bopxi kat. Pu kani git nañ moo palhüp bhaan xi chu jam a'gidha'. Jano' nam bhammi dir tu ja juantu'nda' Ejipto gu Israel kam ja'tkam, gu Dios ja palhbui na mit ba' bha bubua yammi dir ja'k Kanaan. Yammi dir nat ja aichdhak ba' moo dai nat jup ba ja koi gui' na mit ji'k cham tu' ka'm tii na jax tix aagat. Dhi' pu'ñip tu ja dooda'. ⁶ Gio ja'pni ip na jax gu noonbi'ñ gu Dios jano' na mit gè'kam ki'n jum ua'tulh buiñor, na mit dai diilh gè'gèrkam ba jim ilh, gio na mit pui' ba ji chu duu nam diilh jax ilhii'ñ. Jaiñ nat cham tu' tu ja uañ gu Dios, pu moo jano' ji nat tu chia nam ja buupraí bapaiñum titropiñ ki'n miji ja'p ka xi ja kuupa' mi' maa'n kap na pai'x io'm jix chu tukgam, jano' juugit na pai' dhuuk tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n na xi ja aa'ñdhai na mit tu' bhaan cham am bua na ba' moo mu ja'k xi ja iabu' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. ⁷ Gio ja'pni ip na pim jax bax maat nat tu ja dooda bijik gui' nam mu oi'ñkat Sodooma, gio ja'pni ja'k na pai' Gomorra ti tii, gio mi' dhir ja'p bix xikoolh na jax a'lhich jir kikcham kat, nat tai ki'n ja koi bo gu Dios nam cham tu' ka'm ñi'ñdha'. Pu'ñi bix aixim tu buada' am na jax cham kii' ka'm ñi'ñdha', gam nam giilhim mui' ja bix boppoda' gu u'uub, gam sia diilh dai chichio'ñ. Gammiji nam jax aajidha' nam pu tu buichgida', ja'pni kai'ñkam ba' ja mii'ñ gu Dios, na mit gu' giilhim gè' bam ua'tulh buiñor. Sia xib jam dho pui mäjim mu na pai' gè' maim gu tai na cham ji'xdha' tukia', ba' dhi' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha' am. Dhi'ch ba' bhaan ti'ñchoka' xib na pu'ñip tuch jimia' aach no'ch jax dhuuk cham tu' ka'm tigia' gu Dios.

⁸ Ba' dhi' dhi ja'tkam nañ jaroí ja aa' na mit bha ja'p maakam ba ji jam iatgi, pu'ñi

ja'k jup tu ja dooda', na mit gu' pui' gə'p bam ua'tulh bixchu' bhaan, gam nam pui' kai'chit oipo na cham tu'r jich Gə'kam tuk guch Xoi'kam. Gio gu' cham tu' ka'm niil'ñ am pui' xi kai'chit, daman tu' pix ja ilhii'ñ am gui' nam ya ja'p jir gə'gərkam. Sia gu noonbi'ñ gu Dios gampai' pix ja bia' am, dai nam giilhim xi ja ai'chuxdhat, nam gu' ja'p moo tu' nam pix bhaan gə'gərkam jum taat ka'. ⁹ Cham pui' na gu Migial gui' nar nobii'ñ gu Dios, na cham pai' moo ja'p pu'ñi pik gə'kam jum taat sia kur ja gə'kam tuk biix na ji'k noonbi'ñ gu Dios. Jaiñ na cham pai' jax xi chitda gu ja'ook diilh gə'kam jum taatit na jax ilhii'ñ jano' nat joot gu Dios na baabuidhai yaaspa' gu tukga'n gu Moisees nat ba muu. Jup titda pix soi'm ilhdhat: “Dho gu' gu Dios jich Gi'kora' ji nam aagi'ñdha' na jax jup ilhii'ñ. Aañ nañ gu'r tujuandam tugi'ñ pix, cham bia' iñ nañ jax jum tiiida'.” ¹⁰ Gu' dhi' dhi ja'tkam ja'ppi nam moo pu cham ja jur bia', ja'p pix ji nam moo gə'gərkam jim taatit biix aixim kai'chdha' nam sia diilh pu cham maatit kə'kə' nam jax kai'ñkam jup kai'chdha'. Silh pix nam gammiji pup kai'chidha' nam jax ilhii'ñdha', ja'p pix ji buan am na jax gu sasoi' na ni ji'x kum ja jur bia'. Dhi' ba' pui' pix ba ji buusan nam diilh gaa'ñchu' nam jax dhui mu ja'k suulhgia' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhii'ñdha'.

¹¹ Tix buam jiiñ aa' iñ ja a'mkam, na gu' dhi' cham bhai' tu ja jimia', nam gu' buam pix tu bua na jax cham kii' ka'm niil'ñ guch Gi'kora'. Pui' ja'k jup xi chu jim am gu' nat jax tu jii bijik gu Kayiin nat mua gu sipdhi'ñ. Gam nam biix aixim jix buam jum duukam bhaan mui'x mai'chik gu tuumiñ, ja'p nat jax tu jii ip bijik gui' na Balaam jup tiigich, na pu'ñi dai tuumiñ mui'x mai'chim kat. Ba' dhi' saalhiom dai na ja'pni pix ba tu ja dooda' nat jax jum duu bijik gui' na Koree tiigich, nat bhaa gu dibii' nat gə'kam ki'n bam ua'tulh buiñor gu Dios. ¹² Ja'p chi alh moox xi'iraam no'm jai' mijimmip xi dharaa pai' na pim tu piastatda' daich Xoi'kam jii'gi'ñdham na pim jix bhai'm taat ka' buiñor gu Dios. Nam gu' dhi' dhi ja'tkam cham tu' ka'm ti niil'ñ, ni nam jix maatit tu xi'i'ra, gə'gə' bha chu koi'mii am

nam ji'x ilhii'ñdha', nam jax dhui pix ba' mi' ba jam ia'ñdha' nam jax jir tuutu'm no' pim gan ja biim tu kua'. Nam gu' mu dir bha ja'k pu cham xi jam joi'gi'nda', dai diilh pix nam xim joi'gi'n. Dhi' ja'pni pix ji buan am jia na jax no' tii pix jix chuk sai'chu' gu tibaa', gu' ji no' gu' cham bha duuk, dai na pix ji jim gammiji pai' na ja'k ua'ka' gu jibiilh. Piam ja'pni ip na jax gu jax chu'm i'ix no' cham i'bhai'ñchar sia kut tii bam ai na pai' dhuuk iibhai'ñchai ba bhaaya' git. Ja'p ji buusan nam pu ba ko'iix dhi' dhi ja'tkam, nam gu' cham xiim bam tulhii'ña'. ¹³ Gio ba' ja'pni ja'k pix jup ji buan am dhi' na jax gu gə' suudai' na giilhim bha silh gu'ngukda' no'x jibiir. Gu ja ua'tulhdhara' ba' ja'pni ip na jax gu tokso' na mi' dhir ja'p katka' biix suudai' jugii'ñ, jix ikoora' giox chanaara' na jax aa' gu pu chu'm, nam gu' dhi' dhi ja'tkam giilhim bixchu' bhaan jum ua'tulhi'ñ. Ja'pni pix jup ba ji buan am na jax gu chiichia' no'm gammiji pix pup jiiim, na gu' dhi' ba ja bi'chulhdhix nam mummu ja iabu' maa'n kap na pai' giilhim jix io'm jix chukgam, nam pai' gammiji mi' pup jum tulhii'ñdha'.

¹⁴ Moo pu pui' ba kai'ch ji gu' gui' na Enok tiigich na bijik bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios, na mik dir pa'r kuulsi'ñ gu Adaan, na sap jax tu ja jimia' gu dhi' pu chu'm gu ja'tkam, nap kai'ch: “Alh moo jootom bhai' ka jim gu Dios jich Gi'kora' ja biim mui' cham daaxix kam gu noonbi'ñ ¹⁵ na bam aaya' na pai' dhuuk ja aagi'ñdha' biix na ji'k ja'tkam nam tu jax buimii nam duuakak gu ja tutku' bhaan. Ba' mi' dhir dai na ba ja tulhii'ñchuda' gui' nam ji'k biix aixim jix buam tu buimii na jax cham kii' ka'm niil'ñ, gam gui' nam biix aixim ai'chuxdhat jix bhaamut a'gimii gu Dios.” ¹⁶ Ba' pu'ñi ja'k tu ja jimia' dhi' dhi ja'tkam nañ jaro' bhaan tu a'ga, nam gu' giilhim buam pix tomaat na jax cham pui' ja'k aa' gu Dios. Jix bhai'x mat kam xim ilhii'ñdha' am gu ñio'ki'ñ gu Dios, gə'gərkam jum taatit gampai' pix ja ilhdhat jix bhaamut ja aa'nda' am ba' gui' nam silhkam tu a'gada' gu Dios ñio'ki'ñ pui' xi ja ai'chuxdhat nam cham tu' maat, nam sap ba' dai gui' pix mu ja'k ja kaichgida' gu ja'tkam. Jix bhai'm taat ka' am ba' no' mit mu ja'k ji ja kai, nam gu' mi'

pix ja iatgi'ñdha'.

Gu Juudas na ja guguuxi'ñdha' guch Xoi'kam jügi'ñdham nam jax ja'k tui'ñgit gammijix biiñak ka' buiñor guch Xoi'kam

¹⁷ Ti'ñchokat japim jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan nam jax tu jam a'gidhimik gu noonbi'ñ gu Gø'kam jich Xoi'kam, ¹⁸ nam jup jam titda bo na saak pu'ñi na pai' dhuuk ba miamlhia' na tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n, mui' bhai' ji jai'chdhilhia' am gu ja'tkam nam pu'ñi bix aixim tu buada' nam diih jax ilhii'ñdha', gio gam nam bix aixim xi ja ai'chuxdhat tu' pix ja ilhii'ñdha' gui' nam bhaankamu'n tii tu a'gada' guch Gi'kora'. ¹⁹ Dho gu' dhi' jim ba' bar di' nam bha ja'p ba oipo jam bui nam ba xi jam kokdhichdhak na pim joidham maap maa'n ñi'ook jup duukat kax biiñak buiñor guch Xoi'kam, na pim sap ba'm ji'dilhkadai mu ja'k ji ja binta' na pim jai' pui' ja'k jup ba tu jimda' nam jax tu jim diih. Pui' kai'ñkam pix jam ba' maakam ba xi jam iatgidhak, na gu' dhi' dhi ja'tkam cham tu' ja a'm tajaañix jia gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na pui' ja'k ja jurtudim nam ba' xi jam iatgidhak, diih pix ji nam gø'gørkam jim taatit.

²⁰ Ba' aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, cha'pim ja kəkəkəda' no' mit jax ba ji jam iatgi dhi' dhi ja'tkam. Dios japim pix buiñor jix biiñak ka' mi' pui' jiiimit na pim pai' jax ba bhichu'. Gammiji pim tu daanda' buiñor gu Dios na ba' jam aagi'ñdha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na pim jax ja'k tui'ñgida'. ²¹ Joidham japim tu' ka'm niidhat mi' pui' xi jiiimda' pix na jax pik ja'k jix aa', dai ji na pim pix ti niirda' jano' na pai' dhuuk bha jim gu Gø'kam jich Xoi'kam, gui' na jaroi'x io'm xich joi'gi'n, na ya' dir jich baidhika' bhammi ja'k jix dhaam nach pai' gammijix jijikgim bap tui'ka'.

²² Jix ja joi'ndat japim jix bhai'p xi ja aagi'ñdha' gui' nam chakui bix ja jujur ki'n ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam nam ba' maatii jum biiñkada' buiñor. ²³ Gio jai' dhit nam chakui pai' kəkə gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, jix ja joi'ndat japim xi ja aagi'ñdha' nam jax ja'k duñia' nam ba' cham mu ja'k ka bhichgida' na

pai' giilhim gø' miim gu tai, nam pai' gammiji mi' pup miijidha'. Ku pim ji gu'x bhai' ji nam cham ja'kbui' kat mu ja'k jam bhichdha' nam jax ja'k tu jim diih nam giilhim bix aixim bhaan jum ua'tulhi'ñ. Ja'p ji buusnia' na cham bhaai' na pim gan da'ngida' gu ja jajannulh no' mi ja'p pai' daraa na cham jam ia'ñdha' gu ja ua'tulhdhara', na gu' giilhim gø' mi bhisap.

Gu Juudas na gø'kamtu'nda' gu Dios

²⁴ Ku ba' gu' gu Dios jich Xoi'kam diih jam palhbuidha' ji na pim jax dhui cham gai suulhgia' tu' na pix bhaan, gui' nat jaroi' bha jimik tuch ñamkix guch ua'tulhdhara'. Gui' tu jam uañi'ñka' gammiji no' pim soi'm ilhii'ñ buiñor, na pim ba' cham u'ua'tulhdhix ka' jano' na pai' dhuuk ya' aaya', ba' dai na pim joidham jix bhai'm taattugit ba oidha' bhammi ja'k jix dhaam. ²⁵ Dai gu Dios jach ba' pix buiñor tu daanda' gammiji nat jaroi' xich joi'ndak jich boosolh mu dir na pai'r tu tulhiiñara', na gu' gui'x io'm jir gø'kam, bixchu'x aichu'n na pu tu duñia'. Joidham jix chu joi'gi'n ip, tii' nat bhach joochxi gu Gø'kam jich Xoi'kam na ya'ch palhbuidha' nach jax dhui cham mai' ka suulhgia'. Gammijich ba' moo tu daanda' buiñor sia nar pai' dhuuk ka' git. Ja'pni ba' pix tui'ka'.

NAT JAX TI TH GU JUAN

Gu Juan nat jax ti tii nat mattuda guch Xoi'kam na jax tum duñia' gatuuk

¹ Bix na jik jax ya' tu ua'nix dhi u'uan ta'm, ya'ch aagi'n gu Jesus jich Xoi'kam nach jik ba kaichu' na jax tum duñia' gatuuk, pui' na jax ja'k jup mattu'n gu Dios. Ba' guch Xoi'kam mu joot maadit gu nobii'n gu Dios mummu buiñor gu tjuandam tugi'n Juan na sap ba' mattuda' na jik jax tum duñia' gatuuk. ² Ba' gu Juan pui'p tu ua'na bix nat jik jax ti tii nat pai' dhuuk mattuda guch Xoi'kam bhaankamu'n gu Dios na tu' jax dhuñia'. Cham pai' maa'n kap tu ua'na na diih jax ilhii'n, daipu' nat jax pix ti tii gio nat jax ti kai.

³ Ba' joidham jix bhai' tu ja jimia' gui' nam jik tu jikaidhai mi' pui' ba jimia' na jik jax ya' tu ua'nix dhi u'uan ta'm gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'n gu Dios, bar mia'n gu' na pai' dhuuk pui' tum kuugalhdha' na jik jax ya' tu daaxix.

Gu Juan na mui' ba tu ja ua'nixidha' guch Xoi'kam jigi'ndham mu ja'p xijum gok kap nam pai' jax jum jumpa'n nam tu daanda'

⁴ Aa'n nañ Juan tii' mu tu jam ua'nixi'n iñ jik jaaduñ jich Xoi'kam bhaan mu ja'p xijum gok kap na pim pai' jax jum jumpadat tu daan buiñor guch Gi'kora' na Aasia dibir bhaan bipio', nañ mu jam ñio'ki'n no' pim jix bhai'm ilhii'n. Gammiji git ba' xi jam joi'ndat jam a'm ti niidhidha' gui' na bijik dir pux jai'ch, gio na ya' dir ja'p ja'k gammiji pux jai'ch ka', gam na gio bhai'p jim gatuuk, gio ba' gux xijum gook jix dhuudu' kam jix u'uañ i'ii'mda' nam bhammip tu'iii' sonpan na pai' daa, ⁵ gio ba' gu Jesus jich Xoi'kam ip gui' nat duadik giop bam mu dir koi'nga'n tir, na xib jix io'm gerkam ki'n ba daa ja bui bix gu gerkam ya' dhi oi'nga'n. Guch Xoi'kam gerkam ki'n xich joi'gi'n jia, pui' kut ba' bha jimik tuch ñamkix guch ua'tulhdhara' ki'n gu i'ra'n nat jaax kuruus ta'm, na ba' pu'ni duuji tuch uañdha' gu Dios. ⁶ Ba' mi' dhir pui' ja'k

duu na gatuuk gerkam ki'n jich dharsa' nach ja silhka'nda' gu jai', gio ba' nach bhai' ba tu juanda' na pai' tu chiopi' gu Dios jich Gi'kora'. Jaiñ na jax pik joidham. Gerkamtu'nda' pim guch Xoi'kam, na gu'x io'm jir gerkam sia nar pai' dhuuk.

⁷ Ba' jano' na pai' dhuuk gio bhai'p jimda' guch Xoi'kam, tibiaa'n cha'm bhaan bhijimmini dhir bhai' ji chimña'. Bix tigia' am gu ja'tkam na jix oi'nga'n kam, sia gui' na mit tulhiiñchudak sissapa kuruus ta'm jano' na ya' xi oilhimik. Ba'x buam jum ilhdhai bhai' ji susuaña' am tii gui' na mit jik cham ti jii'n buiñor nam ba tigia' na bhai' ba jimda', nam gu' pui' xim aa'nda' na mit cham mi' pui' jii na jax jix aa'. Kani git na pui' tum duñia'.

⁸ Gui' nax io'm jir gerkam, na bijik dir pur Dios, gio na ya' dir ja'p ja'k gammiji bar pu chu'm ka', gam na saak gio bhai'p jimda', ja'pni kai'ch: "Aa'ni' nañ bijik dir pux jai'ch, jup tu duu ñich bix na jik tu'x chu jai'ch. Aa'ni' ba' giop tu kuugalhdha', dai ba' aañ gammiji pu jai'ch ka'."

Na ba tigia' gu Juan na jax jir tu'm kam guch Xoi'kam

⁹ Aa'ni' pui'p jir jam jaduun guch Xoi'kam bhaan, nañ gu' aañ pui'p ti jigi'n buiñor, pui' kuñ ba' miji tu jam ua'nixi'n, pui' bhammip aaya' iñ buiñor gu Dios na pim pai' ja'k bhichu' aapi'm. Gio ja'xbui' pui'p jik chulhiiñ iñ bixchu' bhaan na jax aapi'm, gu' ji na gu' guch Xoi'kam jik palhbuidhat jik guguuxi'n nañ jax dhuu nakga'. Xib jañ yammi dir ja'k jup tu'ii' suudai' iraab na pai' alhi'ch jir dibir na Patmos ti tii', na mit jik dhaagik yammi dir ja'k jik aich gu Rooma kam nam cham aa' nañ bha ja'p tu a'gada' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'n gu Dios na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam. ¹⁰ Ba' maa'nnim maa'n tumiñku ta'm nañ ka tu daan buiñor gu Dios, gerkam a'm bam tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. Ba' miji dir ja'p pai' bhai' ji chum ñio jik bhichi' dhir jix io'm gerkam ki'n, ja'xbui' na jix tu kuu gu kuichdhakar, ¹¹ jup tum kai'ch:

—Tu ua'na' ap u'uan ta'm bix nap jik jax ti tigia' nañ tim tii'ñchoda', mu ja joochxidha'p ba' gui' nam jik bui ti jigi'n mu ja'p

xijum gok kap nam pai' jax jum jumpada' nam tu daan jiñ bui na Aasia dibիր bhaan bipio', pui' na jax mu na pai' Eepeso ti tii', gio ba' jumai mu ja'k jap jup tu jootsa' na pai' Esmirna ti tii', gio ba' moo jumai mu ja'k ip na pai' Peergamo jup ti tii', gio ba' moo mu ja'k ip na pai' Tiatira ti tii', gio pui' na jax mu ja'k na pai' Sardiis jup ti tii', gio ba' moo mu ja'k Piladelpia ip, gio ba' mu ja'k Laodiisia.

¹² Ba' na ñich pai' dhuuk mui' ji chi tii nañ jix maachim na jaro' ba' miji pai' dhir bha tuñ a'gi'ñ, mi ja'p tuut xijum gook gui' na bhaan jum tuttu gu kañdhiir nar jix uam totbikdam. ¹³ Mi' irban ba' kiik maa'n gu maa'nkam, pui' kam tu'ii' na gu Jesus jich Xoikam. Təb jum ti'ii'ñ gu jannulh, diirap xi ju', gio ba' maa'n gu bhispara' bha ja'p jup xi bur bhaasturam na pui'p jir jix uam totbikdam. ¹⁴ Gu kuupa'n joidham jix chuam maaxi'ñ ja'p na gu jabook kib, piam ja'p na jax gux chua bapoo, gio gu buupui'ñ gə'gər mimiim ja'p na tai. ¹⁵ Gio gu tootna'n jix io'm jix mimiim ja'p na jax tui'ka' gu baiñum no' tai chir baaxich, na giilhim bax miim ka' nax io'm bax choiñ ka'. Ba' na xi chu a'ga, giilhim gə'x kaidha', am tiroon, ja'p na jax kai'chdha' gu suudai' pai' no' gə' mir na pu'ñi am tiroonda' na sasbakda'. ¹⁶ Ba' ja'pni ki'ñ dir ja daa' xijum gook gu chiichia', gio ba' na chiñi'ram dir busaak maa'n gu təb kuxiir na bixxik dir jix mu'muk. Gio gu buibsa'n giilhim jix o'jo' tanoor, ja'p na jax gu tanoolh no'x dhaam ba daa.

¹⁷ Ba' aañ na ñich pu'ñi tii, mukxi kam jañich panaas mi ja'p pu gi' tootnaram na ñich tu kaam, na ñich gu' giilhim jix choo'n. Ba' gui' bhai' xiñ dhaagik ki'n gu ki'ñ dir kam nobii'ñ jup jiñ chitda:

—Aap moo cham toodon ka'ñ jaduun. Aañi' pix jir di' nañ bijik dir pu jai'ch na ñich jup tu duu bix na ji'k tu'x chu jai'ch. Aañ ba' giop tu kuugalhdha', dai aañ ba' gammiji pu jai'ch ka'. ¹⁸ Aañ pix jir di' na ñich duadik giop bam mu dir koi'ñga'n tir. Ba' ya' dir ja'p ja'k jañ gammiji pu ba duaka', cham jañ pai' dhuuk ka mukia'. Aañ ba tu daam kiik ba' xib mu nam pai'm tulhiin gu koi'ñga'n, ja'p ji buusan nañ aañ ba ua' ba' xib gui' na ki'ñ jum kukpio'k gu

ki'ñgob na pai' dhir mu tum bapki, cham tu' kia' gu ja'ook. ¹⁹ Ba' aañ pui' ilhii'ñ nap tu ua'na' bix nap ji'k jax ti ni'ñ xib gio nap ji'k jax ka ti tigia'. ²⁰ Ba' xim aagi'ñdha' iñ na jax jir jum duukam dhix xijum gook chiichia' nañ ja daa' gio dhix xijum gook na bhaan jum tuttu gu kañdhiir nap ya' ni'ñ. Dho dhix xijum gook chiichia', jir di' am guñ chujuandam tuk gui' nam mu ja'p biipi' dir gu'kat ja aagi'ñ gux bhai'm kai'chdham jiñ ñi'ook gui' nam bañ kaichu'. Gu' ba' dhix xijum gook na bhaan jum tuttu gu kañdhiir, dhi' pix pui' ja'k jum maaxi'ñ mu ja'p xijum gok kap nam pai' jax jum jumpa'n nam jiñ dhaanda' gui' nam ba ti jügi'ñ aañ jiñ bui.

2

Gu Juan na mui' ba tu ja ua'ñxidha' guch Xoikam jügi'ñdham mu nam pai'm jumpadat tu daan buiñor na Eepeso ti tii'

¹ 'Mu tu ua'ñxidha' ap guñ chujuandam tuk na mu tu juan Eepeso jiñ a'mkam ja bui gui' nam ti jügi'ñ jiñ bui. Ja'pnip ja'k mi chu daasa': "Gui' na ja daa' gux xijum gook chiichia', na mi' irban kiik na pai' xikoolh tuut gui' na bhaan jum tuttu gu kañdhiir nar jix uam totbikdam, nap sap ba' mi' dhir ja aagi'ñdha' gui' nam ti jügi'ñ buiñor, ja'pni kai'ch: ² Jix bhai'x maat iñ na pim jax ja'k tu dudua aapi'm na pim jiñ bui ti jügi'ñ, gio na pim ji'k tu' jax bua't oipo. Jix maat iñ ip na pim pui' na pim jax bax biiñak aañ jiñ bui, sia ku pim bixchu' bhaan jum tulhiin, gam nam bix aixim jam titdada' gui' nam jix buam tomaat. Siax bhai'x maat iñ na pim cham ja kəkəə gui' nam maakam tu iatgi'ñ mi ja'p oipot pui' xim titgit nam aañ jir jiñ chujuandam tuk, na pim gu' bax maat nam bhaan pix tu iatgi'ñ. ³ Jix maat iñ ip nar maa'n na pim jax ti jügi'ñ jiñ bui sia kum giilhim jam tulhiin'chu'n gu ja'tkam na pim bañ kaichu'. ⁴ Maa'n kap dai cham pui' ka duiñchu' pim nañ jax jix aa', cham tu' bix jam jujur ki'n jix biiñak kat tu' ka'm kañ ñi'ñ japim, ja'p na jax moo jano' na pimit jax ti jü'ñ jiñ bui na pim joidham bix jam jujur ki'n jix biiñak kat. Xib ampix pui'x oodam ti jügi'ñ japim jiñ bui. ⁵ Ba' aañ pui' ilhii'ñ xib na pim gio soi'p jum ilhdhai mi' pui' ba jimia' na pim

jax ja'k tui'ñgit biip'i' dir, na pim joidham tu' ka'm niidhat mi' pui' jiiimit na jax jix aa' gu Dios. Piam ku pim gu' cham pu tu duña' nañ jax jam titda, ja'k bhüya' iñ gui' na tu jam bi'ñxi'ñ na pim ba'x chu maax kir jup tu'ii', ba' pui'x chukgam kir ji bi'ya' pim, nañ gu' xi' pik cham ka xi ñakgaim na pim jax tu jim. ⁶ Siamri dho maa'n kap mi' pui' duiñchu' pim nañ jax ihii'ñ aañ, na pim cham ja kaichgit pui' ja'k jup tu bua nam jax tu jim gui' nam Nikolaitas jum tii'ti', pui' cham jup ja kügalhi'ñ japim na jax aañ. ⁷ Ba' gu ji'k nam kèèji mi' pui' jimia' na jax tu a'gada' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda' mu ja'p chichiop nam pai'm jumpadat tu daan jiñ bui gui' nam bañ kaichu', ja baidhika' iñ bhammi ja'k na pai' joidham jix chu abhaar, na bixchu' bha ti i'xchix. Ja chiña' iñ ba' nam jugia' gu bhaidha' na bhai'p kiik nam ki'n gammiji pu ba duduka'x jijikgim, sia gui' nam nakgair maa'n nam jax jix biiñak ka' aañ jiñ bui sia kut jax bix aixim jix buam jum duukam bhai' jam daam ji chu jii, nam gu' bhammi ja'k gammijix jijikgim bap tui'ka'."

Gu Juan na mu ja'k jup ba tu ja ua'ñxidha' guch Xoi'kam jügi'ñdham na pai' Esmirna ti tii'

⁸ Mu ja'k jap jup tu ua'ñxidha' gu jumaiñ chujuandam tuk na mu ja'k jup tu juan jiñ a'mkam na pai' Esmirna ti tii' ja bui gui' nam bañ kaichu'. Ja'p jap tuda': "Gui' na bijik dir pux jai'ch, gio na gammiji pu bax jai'ch ka' ya' dir ja'p ja'k, nat maa'nnim duadik giop bam mu dir koi'ñga'n tir na mit tii mua, nap sap ba' mi' dhir ja aagi'ñdha' gui' nam ba ti jügi'ñ buiñor, ja'pni kai'ch: ⁹ Jix bhai'x maat iñ na pim giilhim bixchu' bhaan jum tulhiiñ mi ja'p na pim jax tu oi'dha', gam na pim gampai' pix tu'ii' na pim cham jir tu bia' kam. Ku ba' gu' aapi'm cham jax jum aa'nda' ji, na gu' kam aajim na pai' dhuuk jam a'm tu bi'ya' gu gè'gèr jup tum duu'nkam bhammi ja'k jix dhaam, sia ku pim gu' xib cham tu' bia'. Jix maat iñ ip nam xi jam bhaamkidhat giilhim jam a'ga gui' nam pui'm aa' na gè'kam ki'n ja a'm ti niñ gu Dios, nam gu'r Judea kam, nam gu' paa gi mi' pui'p jiiim na jax jix aa' gu Dios pui' xi kai'chit. Na jax ja'k jix aa' gu

ja'ook dho gi gu' jèè' ji, pui' xi chu buim am dho na jax ja tidaim. ¹⁰ Ba' aapi'm cham tu' bhaan jax jim aagit gammiji mui' xix biiñak ka' buiñor gu Dios. Cha'pim jax jum aa'nda' sia kut bix aixim jix buam bhai' ji chu jam jii. Xi ñakoo'nda' pim sia no' mit bhai' ji jam tulhiiñchuda gu ja'tkam bhaankamu'n gu ja'ook, na gu' jax chu'm tanoolh pui' ja'k ja jurtuda' nam jam tulhiiñchudai jam kuupa', ku gu' dhi' na bhaan pix matgilhia' ji no' pim moox biiñak jiñ bui piam ku gu' cham. Gio gu' cham tu' mui' tanoolh jum tulhiiña' pim, mambhix tanoolh pix. Ba' no' pimit nakoo sia ku pim pu'ñi giilhim jum tulhiiñ, jam makia' iñ gu gè'gèr jup tum duu'nkam nar jam namki' ka'. ¹¹ Na gu' gu ji'k nam kèèji mi' pui' jimia' na jax tu a'gada' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda' mu ja'p chichiop nam pai'm jumpadat tu daanda' gui' nam bañ kaichu', cham tu'm tulhiiña' am gatuuk mu nam pai'm tulhiiña' gui' nam cham tu' ka'm tigia' gu Dios."

Gu Juan na mu ja'k jup ba tu ja ua'ñxidha' guch Xoi'kam jügi'ñdham na pai' Peergamo ti tii'

¹² Xib jap ba' moo mu ja'k jup tu ua'ñxidha' guñ chujuandam tuk na mu tu juan jiñ a'mkam na pai' Peergamo ti tii' ja bui gui' nam bañ kaichu'. Ja'pni mi chu daasa' u'uan ta'm: "Ja'pni kai'ch gui' na chiñi'ram dir busaak gu tøb kuxiir na bixxik dir jix mu'muk: ¹³ Jix maat iñ na pui' na pim jax bax biiñak bix jam jujur ki'n jiñ bui sia ku mi' tu daam kiik gu ja'ook na pim pai' oi'dha', ni ku pim cham tu' bhaan jax jum aa' sia kut mua gu ja'ook guñ chujuandam tuk Antiipas na mi' pui' jimdat nañ jax jix aa', na cham aa' na mi ja'p tu a'gada' gux bhai'm kai'chdham jiñ ñi'ook, na gu' mi' kia'mi'ñ ti ihii'ñ na ji'x Peergamo ti tii'. ¹⁴ Dai maa'n kap moo cham jiñ ko'raar na pim jax ja'k duiñchu', na pim gu' jai' dhit pui' ja'k tu bua nat jax tu jii bijik gui' na Balaam tügich, nax ixchuixim aagi'ñ gu Balak na jax ja'k duña' nam ba'm ua'tulhdha' gu Israel kam ja'tkam na cham ja kügalhi'ñdha'. Pui' ku mit ba' saalh pui' mu ja'k ji ja bñnat gu mi' kam ja'tkam na pai' kio gu Balak, jai'p ba tu daanda' am ja bui gu ja didios tuk jup duñixim, gam nam

tu kua'da' gu koi' nam ja titki'ñdha' gu ja didios tuk, gio ba' nam jix bhai' ja titdat ja bñim boppoda' gu mi' kam u'uub. Ku ba' gu' gu Balaam ji nat tu'm da'p duu. ¹⁵ Gio jai' dhit dhi' nam jiñ bui ti jñgi'ñ nam pui' ja'k pix iam jup tu daa'ñchu' nam jax tu jim gui' nam Nikolaitas jum tñti'. Dhi'jani bhaan jañ ba' pui' kai'ch na pim cham tu' bñix pui' tu kuugalhdhim nañ jax jix aa'. ¹⁶ Ba' aañ pui' ilhi'ñ na pim siamri soi'm ilhdhai mi' pui' xi jimai nañ jax jix aa', ja'p japim xi dhui na pim jax ja'k tu jim xib. Piam ku gu' cham, mu jimaiñ jam tulhiiñchuda' jam bñndai dhi' nam Nikolaitas jum tñti'. Ja'p ji buusnia' nañ jam kooda' ki'n dhi tēb jiñ kuxiir nañ chiñ am dir busaak. ¹⁷ Ja'pni ku pim ba' siamri mi' pui' xi jimai nañ jax jam titda, na gu' no' pimit moo mi' pui' xi jii nañ jax jix aa' cham tu' bhaan jax jim aagit sia ku pimit bixchu' bhaan bhai' jim tulhii, aañ bhammi ja'k jam aichdhaix dhaam jam makia' gux kii' koi' na manaa jum tñti' na pim ki'n gammijix jñikgim bap tui'ka'. Gio ba' moo gu a'lhich ko'kmarak joodai sopkoñxim ip na joidham jix chooto na bhaan mi ua'ñixchu'nda' na pim jax ja'k ba tñka' mi' dhir ja'p ja'k. Cham jaroi' mat ka', dai aapi'm diilh. Gu ba' no' jaroi' maadit jix kaim gu ñio'ki'ñ gu Dios, bñix juraa'n ki'n xi kēkē' na jax tu a'gada' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' mu ja'p chichiop nam pai'm jumpadat tu daanda' gui' nam jiñ bui ti jñgi'ñ."

Gu Juan na mui' ba tu ja ua'ñixidha' gu Tiatira kam jich Xoi'kam jñgi'ñdham

¹⁸ 'Xib jap ba' moo mu ja'k jup tu ja ua'ñixidha' gu Tiatira oi'ñkam nam jiñ bui ti jñgi'ñ, buiñor guñ chujuandam tuk na mi' tu juan ja bui, na ba' mi' dhir ja aagi'ñdha'. Ja'pnip ja'k mu tu ua'ñixidha': "Ja'pni kai'ch gui' na gē'gēr mimiim gu buupui'ñ, gio ba' gu tootna'n nax mimiim ja'p na jax gu baiñum toiñdhichdix kam: ¹⁹ Jix bhai'x maat iñ na pim jax ja'k tu dudua mi' na pim pai' oi'dha'. Jix maat iñ ip na pim joidham bñix jam jujur ki'n tu' ka'm naidhat jix biiñak aañ jiñ bui, gam na pim joidham jix ja joi'ndat jix bhai' ja bua't ja palhbui'ñ gu jai' ki'n gu tu' na ja a'm jum aa'. Gio xib joidham bax chu joi'gi'n japim, cham

tu' pui' na bñipi' dir. ²⁰ Gu' ji na gu' cham jiñ ko'raar na pim jai' dhit pui' ja'k jup tu daa'ñchu' na jax tu jimdat bijik gu ubii na Jesabeel tñgich, pui' kai'chdha' pim na pim Dios bhaankamu'n tu a'gada' ja'p na jax kai'chdha' gui'. Paa gip jir silhkam, pu cham tu' ka'm nñi'ñ japim gu Dios pui' xi kai'chit. Tñ' na pim jai'x bhai' ja titdat ja bñim boppo gu u'uub, gam na pim tu kua' gu koi' na tikdhix kat gu didios jup duñiixim, pui' ip na jax ja'k tu buada' bijik gu Jesabeel. Dhi'jani bhaan jañ ba' cham tu'x bhai'ñ chaat jam bui. ²¹ Bñix gui' nam pu'ñi ja'k tu jam a'gi'ñdha' na jax tu jimdat gu Jesabeel, tiix ja joi'ndat ja nñirka' iñ nam soi'm ilhdhai mi' pui' ba jimia' git na jax jix aa' gu Dios, bñix sia aapi'm na pim jai'k pui' ja'k ba tu jim. Gu' ji na pim gu' cham tu' soi' xim ilhdhak buiñor gu Dios, pui' na pim jax bam ua'tulhi'ñ, na pim jai'x bhai' ja titdat ja bñim boppo gu u'uub, gam na pim tu daan ja bui gu didios jup duñiixim. ²² Ba' gu xib na tu' jax tui'ka', jam tulhiiñchuda' iñ ko'kdai' ki'n, cham jax bua sia pimit jai' dhit ma koi no' pimit cham nakoo. Ba' no' pim gu' sia cham soi'm ilhi'ñ buiñor gu Dios, dho gi ba' gu'x io'm ba jam tulhiiñchuda'ñ ji, no' gu'r maa'n na pim jax pui' ja'k tu jim nat jax chu jii gu ubii na Jesabeel tñgich, ²³ nam ba' dhi' bhaan jix chotdon ka' bñix nam jai'k jiñ bui ti jñgi'ñ nam mui' kap jum jumpadat tu daan, na gu' pu'ñi ja'k jup tu ja jimia' no'm jai' pui' ja'k jup tu jim. Gio nam ba'x mat ka' nañ aañ bñix jix mat ka' nam jai'k jax jum aa'nda' gu ja'tkam, gam nam jax tu buada', gio nam tu' jax jix dhuñiik ka'. Ba' bhaan jup ba machia' am ip nañ aañ tu maak na jax ja'k ja a'm bipio'da' gui' nam pu'ñi tu' pix ilhdhat cham tu' ka'm nñi'ñdha' gu Dios. ²⁴ Gu' ba' aapi'm na pim jai'k cham pui' ja'k tu jim na jax tu jimdat gu Jesabeel, cham jañ jam tulhiiñchuda', na pim gu' cham tu' pui' ja'k jup tu bua na jax tu bua't gui', na gu' dhi' ba' bhaan bax maati' ka' git na pim pui'p kaichu' gu ja'ook na jax gui'. ²⁵ Dai nañ jam guguxi'ñ na pim cham mik buppat gammiji ti jñgi'ñdha' aañ jiñ bui jano' juugit nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda'. ²⁶ Gio no'

pimít mi' pui' jii nañ jì'k jax jix aa', gam no' pim pu gammijix biiñak jiñ bui sia kut tu'x buam jum duukam bhái' jam daam ji jii, gè'gè'rkam kì'n jam darsa' iñ ja bui bii'x gu ja'tkam na pim ja silhka'nda',²⁷ ja'p na jax aañ nat gè'kam kì'n jiñ dhai guñ Gi'kora' bii'x kap na jì'x oi'ña'n. Aapi'm pu'ñi ip gatuuk, jì'ma'n japim ja daada' ka' gu bapaiñum o'xia, aapi'm ba' ja aagi'ñdha' bii'x gu ja'tkam na mít tu' bhaan cham am bua nam duduakat ja tutku' bhaan, ba' ja'p ji buusnia' na pim ja jaisa' kì'n gu jam o'xia ja'p na bhi'ñ jaja'.²⁸ Gio ba' pu'ñi ja'k tu'm kì'n jam darsa' iñ na jax gu gè' chi'ñ na katukgab bha tissa'n.²⁹ Gu ba' gu jaroi' no' tu' silhkam jix maachim gu ñio'ki'ñ gu Dios, jum aa' na bii'x juraa'n kì'n xi kè'kè' na jax tu a'ga gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' mu ja'p chichiop nam pai'm jumpa'n gui' nam bañ kaichu'."

3

Gu Juan na mu ja'p jup ba tu ja ua'ñxidha' guch Xoi'kam jügi'ñdham na pai' Sardiis ti tii'

1 'Xib jap ba' moo mu ja'k jup tu ua'ñxidha' guñ chujuandam tuk na mu ja'k jup tu juan jiñ a'mkam na pai' Sardiis ti tii' ja bui gui' nam bañ kaichu'. Ja'p jap tii'da': "Ja'pni kai'ch gui' na ja daa' xijum gook gu chiichia' gio gux xijum gook jix dhuudu' kam jix u'uañ i'ii'mda', nap sap ba' mi' dhir ja aagi'ñdha' gui' nam ba kaichu': Jix bhái'x maat iñ na pim jax ja'k tu dudua mu ja'p na pim pai' oi'dha'. Cham tu' mi' pui' jiiim japim nañ jax jix aa', pui' xi kai'chit japim na pim ti jügi'ñ buiñor gu Dios, gu' paa gi tu' ka'm jup nii'ñ japim pui' xi kai'chit. Ba' dhi' ka daasaim na pai' dhuuk jam tulhiiñchuda'.² Ku ba' gu' no' pimít moo soi'm ilh pu xib na kapbhai' xia'lhidhat kapup tu maaxilhim, cham tu' jam tulhiiñchuda' ji. Jix io'm japim mi' pui' xi jimia' na jax ja'k jix aa', cham tu' palhiip pix na pim jax tui'dhi' xib. Alhi'ch pix ba aa' gu' na ba jam tulhiiñchuda' gu Dios no' pimít chakui soi'm ilh, ba' dhi' ja'p ji buusnia' na jam kooda', na gu' cham tu' kii' ka'm nii'ñ gu pui' na pim jax ja'k tu jim.³ Siamri pim moo mi' pui' xi jimii na jì'k jax jix aa' gu Dios, ja'p na pim jax ja'k

tui'ñgit moo jano' na pimít jax ti jii'ñ aañ jiñ bui na pim joidham bii'x jam jujur kì'n tu' ka'm jiñ ñiidhat. Soi' pim bam ilhdha' ip gio, cha'pim kooksit darka'. Na gu' no' pim aapi'm cham tu'p jum buixdhat am irdat oipo, cham tu' jam baidhika' iñ bhammi ja'k nat pai' tu jam iimchuda gu Dios na saak jam aichdha', nañ gu' aañ jotmoda' pix mi' pix ba kii'ka' cham jum ilhdham nañ pai' dhuuk mu jimda'. Pu cham jaroi' mat ka' na pai' dhuuk, ja'p na jax ba' gu jax chu'm jix ixkum pai' no't ba tu o'bhái' jax chu'm ba'k chir na ti iixdha', na gu' cham tu' na mu pai'p ja aagi'ñdha' gu mi oi'ñkam, mi' pix ba bakia'. Pu'ñi ip ba' aañ nañ pai' dhuuk mu jim.⁴ Dai ba' gui' nam jì'k jiñ ñii' jañ xi ja baidhai, pui' na jax gui' nam jì'k mi' pui' jiiim na jax jix aa' gu Dios mi' dhi' Sardiis, nam cham pai' dhuuk tu' bhaan jum ua'tulhi'ñ. Ba' gammijiiñ bii'm oipoda' am bhammix dhaam joidham jix chooto ji chim tii'dhat.⁵ Bii'x gui' nam jì'k mi' pui' jimia' nañ jax jix aa', pu'ñi chu'm jañ tu ja tii'dha' joidham jix chooto, gio ba' nañ mi' xi ja daasa' u'uan ta'm nam jax chi' nañ pai' ja daasaim gui' nam jì'k tu' ka'm jiñ ñiidhat mi' pui' ba jiiim nañ jax jix aa' nañ ba' gatuuk pu silh ja baidhika' bhammi ja'k jix dhaam nam pai' gammijix jii'kgim bap tui'ka'. Aa'ñi' pu tii'da' jano' gu Dios ja kaixdhat bii'x gu noonbi'ñ na ñich aañ bii'x tu ja uañ gu ja ua'tulhdhara' gui' nam jì'k tu' ka'm jiñ chigia' xib.⁶ Ba' no' jaroi' tu' silhkam jix maachim gu ñio'ki'ñ gu Dios, jum aa' na mu jimii bii'x juraa'n kì'n xi kè'kè' na jax tu a'gada' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' mu ja'p chichiop nam pai'm jumpa'nda' gui' nam ti jügi'ñ jiñ bui nam tu daanda' buiñor gu Dios."

Gu Juan na mu ja'k jup ba tu ja ua'ñxidha' gu Piladelpia kam jich Xoi'kam jügi'ñdham

7 'Xib jap ba' moo mu ja'k jup tu ua'ñxidha' guñ chujuandam tuk na mu ja'k tu juan jiñ a'mkam na pai' Piladelpia ti tii' ja bui gui' nam ba ti jügi'ñ aañ jiñ bui. Ja'pniip mu tu ua'ñxidha': "Gui' nar Maraa'n gu Dios, na joidham jix uañ kì'n kii'k gio nax io'm jir gè'kam, cham tu' pui' na jì'x jir gè'kam kat gu Dabii, gam na cham jì'xdha' jaroi' soo'mchulhdha' no' tu' jax

jix dhuñiim, pui' tu kuugalhdha'. Ja'pni kai'ch nap sap ba' mi' dhir ja aagi'ñdha' gui' nam ba kaichu': ⁸ Jix bhai'x maat iñ na pim jax ja'k tu dudua ip aapi'm. Jix bhai' mi' pui' jiiim japim nañ jax jix aa' cham tu' bhaan jax jim aagit, sia ku pim jum tulhiiñ bixchu' bhaan. Ba' aañ pui' ilhii'ñ nañ jix io'm gɛ'kam ki'n jam a'm ba ti ñidhidha' ya' dir ja'p ja'k, cham ji'xdha' jaroi'ñ soo'mchulhdha' nañ ji'x gɛ'kam ki'n xi jam joi'gi'n, dai ji no' pim jix biiñak pɛx aañ jiñ bui. ⁹ Aañ pui' ja'k tu duñia' nam xi jam ñbhidhai tu' ka'm jam tigia' bixx gui' nam kaichu' gu ja'ook, gui' nam pui'm aa' na gɛ'kam ki'n ja a'm ti ñidhim gu Dios nam jir Israel kam, nam ba' machia' nañ aapi'm xi jam joi'ndat jam a'm ti ñidhim, nam gu' gui' cham tu' mi' pui' jiiim nañ jax jix aa', dai na jax ja'k ja tuidaim pɛx gu ja'ook. ¹⁰ Aapi'm ji na pim ba' bixx jam jujur ki'n tu' ka'm jiñ ñidhat jix biiñak jiñ bui, tii' na pim gammiji mi' pui' jiiim nañ jax jix aa'. Ba' aañ xi jam joi'ndat jam a'm ti ñidhidhat jam palhbui'ñchu'nda' na pai' dhuuk bhai' ja daam ji jimia' gu tulhiiñara' bixx gu ja'tkam na ji'x oi'ñga'n, na bhaan pɛx matgilhia' nam ji'k moo tu' silhkam jix biiñak ka' aañ jiñ bui, gio na ji'k cham. Aapi'm jañ ba' dai jam palhbuidha', na pim gu' gammijix biiñak jiñ bui. ¹¹ Ba'm aa' na pim pu'ñi gammiji ti jii'ñdhat jix biiñak ka' aañ jiñ bui na ba' jam a'm tu bi'ya' gu gɛ'gɛr jup tum duu'nkam jano' nañ pai' dhuuk jam baidhika' bhammi ja'k jix dhaam. Na gu' no' pim am ir, jumai bhaan bi'ya'. Bar mia'n gu' nañ pai' dhuuk mu jim nañ mu ja bai'ñmira' ji'k nam jiñ ñira. ¹² Ba' gui' nam pu'ñi mi' pui' jimia' nañ jax jix aa', gɛ'gɛrkam ki'n ja darsa' iñ bhammix dhaam, ja'p ji buusnia' nam gui' bhai' siisap ka' gu chiop ga'n gu Dios. Gammiji bhai' pu bap tui'ka' am, cham tu' ji'x juugit. Ja a'm ua'na' iñ na jax chii' gu Dios gio na jax ti tii' bhai' na pai' dhir nai'r gɛ'kam, nax io'm gɛ'r kiicham, na xibkam Jerusaleen jup ti tii', gio ba' nañ jax jup ba tii'ka' ip aañ mi' dhir ja'p ja'k. ¹³ Ba' no' jaroi' tu' silhkam jix maachim gu ñio'ki'ñ gu Dios, jum aa' na bixx juraa'n ki'n xi kɛkɛ' na jax tu a'gada' gux Dhuudu'

kam jix Uañ Ii'mda' mu ja'p chichiop nam pai'm jumpa'nda' gui' nam ba ti jügi'ñ aañ jiñ bui nam tu daanda' buiñor gu Dios.”

Gu Juan na mu ja'k jup ba tu ja ua'ñxidha' guch Xoi'kam jügi'ñdham nam mu ja'k jup oi'dha' na pai' Laodiisia ti tii'

¹⁴ Xib jap ba' mu ja'k jup tu ua'ñxidha' gu jumaiñ chujuandam tuk na mummu ja'k tu juañ jiñ a'mkam na pai' Laodiisia ti tii' ja bui gui' nam jiñ bui ti jügi'ñ. Ja'pni mi' tu daasa' bhaan gu u'uan nap mu joochxidha': “Gui' nat jup duu dhi oi'ñga'n biima'n gu Dios gio na ji'k tu'x chu jai'ch, na joidham jix uañ ki'n kii'k, gam na pui' tu kuugalhdha' jax no't ba tii, ja'pni kai'ch nap sap ba' mi' dhir ja aagi'ñdha' gui' nam ba kaichu': ¹⁵ Jix bhai'x maat iñ na pim ji'k tu' jax bua't tu dudua mu ja'p na pim pai' oi'dha'. Jix maat iñ ip na pim cham tu' bixx jam jujur ki'n tu' ka'm jiñ ñidhat jix biiñak aañ jiñ bui. Cham tu'x bhai' mi' pui' jiiim japim nañ jax jix aa', palhii'p pɛx. Ja'p pɛx ji buan japim na jax gu suudai' no'x juuk pɛx, na cham tu'x io'm jix choiñ ka' piam na cham io'm jix jii'pi'ñ ka'. Ba' aañ jiñ bui cham tu'r am gu pui' na pim jax tui'dhi', ja'pji no' pim jix aa' na pim jiñ kaichgida', bixx jam jujur ki'n ip na pim tu' ka'm jiñ ñidhat mi' pui' jiiimda' nañ jax jix aa', cham tu' palhii'p pɛx. Piam no' pim jup jix oo'n na pim tu' ka'm jiñ ñii'ñdha', cha'pim pui' kai'chdha' na pim jiñ kaichu'. ¹⁶ Gu' ba' gu xib na tu' jax tui'ka', cham tu'ñ jam a'm ti ñidhidha', na pim gu' cham tu' bixx jam jujur ki'n tu' ka'm jiñ ñidhat mi' pui' jiiim nañ jax jix aa', sia ku pim gu' pui' kai'ch na pim jiñ kaichu'. Ja'p ji buusnia' nañ jam biñbo' ya' dir jiñ chii' am, na pim gu' pui' pɛx ji buan na jax gu suudai' no'x juuk na pu cham i'oob no'ñ tii xi io'. ¹⁷ Pui' kai'chdha' pim gu' na pim jir jix chutumñigam, na pim saak bixx tu bia' na tu' jam a'm jum aa' jam i'ii'mda' bhaan gio gu maaxik bhaan, gam na saak gammijix bhai' tu jam jim, gio na bixx jix bhai' ji chu buusnidha' gu tu' na pim jax buada'. Gu' aañ jiñ bui, paa gip jir jix chutumñigam japim. Cham tu' bixx tu bia' pim na tu' jam a'm jum aa'. Ja'pni pɛx ji buan japim na jax gui' nam alh gampai' tu'ii', nam cham jir

tu bia' kam. Ja'p ji buusan ip na pim pui'x dha'npakat oipo, gio na pim cham ñiñña, sia ku pim gu' aapi'm pui' kai'ch na pim jir jix chutumñigam, pui' ku pim ba' cham Dios ka ti'ñcho. ¹⁸ Paa gip jir pui' na pim jax jum aa'. Cham tu' bia' pim gui' nax io'm jix dha'ram namik. No' pim jix aa' na pim bia'ka' dhi' nax io'm jix dha'ram namik, jum aa' na pim aañ jiñ chaña', na ba' dhi' ki'n pui' bam kai'chdha' na pim jir jix chutumñigam. Daipu' aañ bia' jia dhi' ji' nax io'm jix dha'ram namik. Ba' no' pim it jiñ chaa, cham tu'x dha'npakat ka oipoda' pim gu jam i'ii'mda' bhaan, ja'p ji buusnia' gu' na pim ba tim ti'dha' joidham jix chooto gu jajannulh, gio na pim ba tum juulhia' gui' na dudua'ñdha' gu jam buupui na pim cham ñiñña'. ¹⁹ Ja'p jañ dho kai'ñkam jup jam titda, na pim soi'm ilhdhai mi' pui' ba jimia' nañ jax jix aa', cha'pim kam ua'tulhi'ñdha'. Piam ku gu' cham, jam tulhiñchuda' iñ na pim ji'x pix juugit soi'm ilhdha' aañ jiñ bui, nañ gu' ti xi jam joi'gi'n. Pu'ñi ja'k jañ ja bua't ja silhka'n jia gui' nañ ji'k jix ja da'. ²⁰ Tiix aa' iñ nañ bix jam a'm jup tui'ñgida' git, ja'p ji buusan nañ mi' dhir ki'ñgob kiikat mu tu son na pim pai' jax chu oi'dha'. Ba' no't jaroi' maadit jiñ kupio'kdhak jiñ chia nañ mu bakia' irban dir, mui'ñ dhop ji bakia' cham jax ji chi'ji, ba' mi' dhir dai nach maap daraibui ba tu jugia'. Pu'ñi ja'k jum aa' na duña' gu jaroi' no'x aa' nañ bhaan jup tui'ñgida'. ²¹ Gu' ba' gu ji'k nam jiñ buix biñak kat mi' pui' tu kuugalhdhim nañ ji'k jax jix aa' cham tu' bhaan jax jim aagit sia tu' ba ji ja duu, aañ g'e'g'erkam ki'n ja darsa' ya' nañ pai' G'e'kam ki'n ba daa sonpan gu Dios, nam jai'ñ a'mkam ja silhka'nda' gu ja'tkam. ²² Gu' ba' no' jaroi'x bhai'x maachim gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, jum aa' na mu jimii bix juraa'n ki'n xi ke'ke' na jax tu a'gada' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' mu ja'p chichiop nam pai'm jumpadat tu daanda' buiñor gu Dios gui' nam ji'k ba ti jii'gi'ñ aañ jiñ bui."

4

Na ba tum daanda' buiñor gu Dios bhamm'ix dhaam

¹ Ba' mi' dhir bix dhi' pui', bhammi ja'k jup ba tum maax jix dhaam. Maa'n kap g'e'kiidha' na pai' bix xikoolh dhir kuup na pai' tuut gu ba'bhak, kupio'kix ji gu', cham tu' kuup. Ba'p jiñ chitda ip gio gui' na mi' tuñ a'gi'ñ, nax io'm g'e' tu ñiok ja'xbui' na ji'x tu kuu gu kuichdhakar:

—Bhai' xi jiiim yamm'ini ja'k nañ pai'p tu'ii', nañ tim ti'ñchoda' na jax chum duña' jano' nañ pai' dhuuk tu kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n.

² Ba' nat gu' g'e'ñ a'm bam tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', bhammi ñich ba ai jix dhaam. Ba' bhai' kiik maa'n gu atookkor nam jax chu'm bhaan daraaka' gui' nam jix io'm jir g'e'g'erkam. Jaroi' maadit ba' bhai' dhaa bhaan dhi' dhi atookkor. ³ Joidham jix a'bhar totbik gu ti'dhar ga'n gio dailh, ja'p na jax chu'm totbikda' gu joodai gui' nax io'm jix dha'ram namik ya' dhi oi'ñga'n. Gio maa'n gui' na ja'p tu'm na ki'oor bhai'p kiik daam dir na pai' daa, pui' bix aixim tu'm ki'n jup miiim joidham jix a'bhar. ⁴ Gio ba' moo bix xikoolh dhir jup tuut ip jai' maa'n oo'm daman maakob gu a'toxkar nam jax chu'm bhaan jup dadarr' gui' nam cham pik jir g'e'g'erkam ka'. Bix ji'ma'n dhi a'toxkar bhaan daraa am maa'n oo'm daman maakob gu ja'tkam nam bar jagi'gir pa', nam jir tujuandam tugi'ñ gu Dios. Jix chooto ti' am bix ji'ma'n, gio nam ja tuttu gu kukrun jix u'uam totbikdam. ⁵ Ba' giilhim g'e' tim tiroon mi' na pai' daa gux io'm G'e'kam, ja'p na jax kai'chdha' gu duuk no' tiroon, gio ba' na g'e' ki'n tum a'ga. Amuub ja'pni biipi' dir ba'p miiim gui' na ja'p tuutu'm na kañdhiir xijum gok kap, dhi' pix pui' ja'k jum maaxi'ñ gux dhuudu' kam jix u'uañ i'ii'mdaga'n gu Dios. ⁶ Gio ba' gu suudai' mi' ja'p jup suu'n joidham jix ki'x uañ, cham pai' ikoora'.

Gio ba' moo bix xikoolh dhir mi' na pai' daa gux io'm G'e'kam gio gu jai' nam jir tujuandam tugi'ñ, mi'p guguuk am maakob gu sasoi' kam tuutu'm nam jir dudua kam gio nam pui' ja jur jup bia' na jax gu ja'tkam, bix kap tu buupui am na ji'x jir ja tutku'. ⁷ Maa'n ja'p tu'm na gu mabii'ñ, jumai ba' ja'p tu'm na gu tuur, gio ba' moo gu jumai ja'p tu'm ip na gu maa'nkam, gio

ba' moo gu jumai ja'p tu'm ip na gu bha'aa' na jax tui'ñgida' no' dai'chu'. ⁸ Bix ji'ma'n dhi sasoi' xijum maa'n tu kakarbo am, sia bix kap tu buupui am na ji'x jir ja kakarbo, daam dir gio bitaa'n dir. Ba' gammiji cham jum jii'pi'ñka' am nam laala'nda' nam gɛ'kamtu'nda' gu Dios, jup kai'chdha' am: Ja'p moox uañ ki'n kii'k ji dhi Dios jich Gi'kora' na ya' daa.

Joidham bixchu'x aichu'n na pu tu duña', na gu'x io'm jir gɛ'kam. Dhi'x io'm bijik dir pux jai'ch na chakui jai'ch kat gu oi'ñga'n, gio xib ya' dir ja'p ja'k gammiji pux jai'ch ka'.

Dhi' ba' diih giop kuugalhdha' gu oi'ñga'n.

⁹⁻¹⁰ Ba' gammiji gu maakob sasoi', nam pai' dhuuk gɛ'kamtu'ndat taxchaabgi'ñdha' gui' na bhai' daa gɛ' atookkor ta'm na gammiji pu dua sia nar pai' dhuuk, gu maa'n oo'm daman maakob gu ja'tkam nam bix xikoolh dhir daraa, jotmoda' ja o'lhia ki'n gu'kit tu daanda'm ip buiñor, nam pui'p gɛ'kamtu'nda', xi ja kookosat am gu ja kukrun mu xi ja daraasdat ja'pni bii'pi' dir na pai' daa gu Gɛ'kam. Jup kai'chdha' am:

¹¹ Dai aap jix bhai' nam tu' ka'm jum niidhat jum gɛ'kamtu'nda' gammiji Dios jich Gi'kora', nap gu'x io'm jir gɛ'kam, gio nap bixchu'x aichu'n nap pu tu duña'. Ti' na pich jup tu duu bix na ji'k tu'x chu jai'ch, sia gui' nam jir tu dudua kam, aap ja taiñbui'ñ gu ii'mda' nam ki'n dudua xib.

5

Gui' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir na ba silhñai gu u'uan bhiibgixim

¹ Ba' gux io'm Gɛ'kam na bhai' daa atookkor ta'm, ja'pni kii'n dir daa' maa'n gu u'uan bhiibgixim na bixxik dir mi tu ua'ñix, xijum gok kap ba' bhiibhi'sap ki'n gui' nax kabkam tu bhibhi'sap, na sap ba' cham jaroi' silhñai tigia' na jax jum kai'ch. ² Ba' maadit gu nobii'ñ gu Dios bha ja'p kii'kat jup kai'ch gɛ' ki'n na ji'x tu jii'nak:

—¿Jaroo chix bhai' na bhi'spio'kai silhñai tigia' na jax jum kai'ch dhi u'uan bhiibgixim?

³ Pu cham jaroi' jai'ch gu' nax bhai' na bhi'spio'kai silhñai tigia' gu u'uan na jax mi tu ua'ñix gui' nam ji'k bhammi ja'p jup tu'ii' jix dhaam nam jir noonbi'ñ gu Dios, gio gui' na mu ja'p jix chu jai'ch na ji'x oi'ñga'n, piam sia chi moor pa ja'k kam ka' git. ⁴ Ba' aañ jix buam jii' aagit ma susua nat moo pui' pik cham jup jai'chdhir gu jaroi' nax bhai' na bhi'spio'kai silhñai tigia' gui' gu u'uan. ⁵ Gu' ji na gu' maadit gu maa'n oo'm daman maakob nam mi' daraa bix xikoolh dhir na pai' daa gux io'm Gɛ'kam, jup jii' chitda:

—Aap moo cham jax jum aa'nda'ñ jaduun, ba jikgi ap. Matgam ya' pai' jai'ch ji maadit nax bhai' na bhi'spio'kai silhñai tigia' na jax jum kai'ch dhi u'uan bhiibgixim, nat gu' gui' ba ma'iich gux buam jum duukam. Gui'ñ dho aagit jup kai'ch nar boxii'ñ gu Judaa, na xib jix io'm gɛ'kam ki'n ba daa, sia bix jai' bhaankamu'n gu Dabii, na gu' pui'p jir boxii'ñ.

⁶ Ba' gui' nat ja'p ji buus na gux kii' kasnir mi'p kii'k ja'pni bii'pi' dir na pai' daa gux io'm Gɛ'kam, mi' irban nam pai' bix xikoolh dhir daraa gu ja'tkam nam jir jagi'gir pa' gio gu maakob sasoi' nam bix aixim tu'm, xijum maakob tu a'aa', gio gu buupui'ñ ja'kbui' ip. Dhi' pix kat jup jum kai'ch gux xijum gook jix dhuudu' kam jix u'uañ i'ii'mdaga'n gu Dios nat mui' kap ja joot bix kap na ji'x oi'ñga'n. Gui' ji' na pui' ji buusan na gux kii' kasnir, bix kap jix bapai'ñmi' gu tukga'n nam pai' jax giiimik jano' nat jum makgirta, ⁷ ba' mu jimik bhai' ji dhaa gu u'uan bhiibgixim na ja'pni kii'n dir daa' gux io'm Gɛ'kam na bhai' daa atookkor ta'm. ⁸ Gu' ba' gu maakob sasoi' nam bix xikoolh dhir guguuk, gio gu maa'n oo'm daman maakob gu ja'tkam nam bix xikoolh dhir jup daraa, mi' ja o'lhia ki'n ji guguu mit ja'pni bii'pi' dir na pai' kii'k gui' ji' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir, bix ji'ma'n ja daada' am gu sasaasbikar gio gu a'lhich jaja' jix u'uam totbikdam, susdagim mi jim gui' na joidham uub na jax chu'm jum kubhioñxi'ñ gu Dios. Dhi'

pix pui' ja'k jum maaxi'ñ gui' nam ji'k ba tu daan buiñor gu Dios nam ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, na gu' pui' ji buusanda' nam tu kubhioñxi'ñdha' nam pai' dhuuk tu daanda' buiñor. ⁹ Ba' bix dhit bhai' ji laalagi mit maa'n gu xibkam alabaa'n na ja'pnim kai'ch:

Dai aap jix bhai' nap bhi'spio'kai silhñai tigia' na jax jum kai'ch dhi u'uan bhiibgixim nap mi' daa',

na pich gu' pu kai'ñkam jum tulhiiñaimik jum makgirta jano' nat gè' jaax gum i'ñir bhaan gu kuruus ja a'mkam bix dappaam gu ja'tkam na ji'x oi'ñga'n, nam bix aixim tu'm tu ñiok gam bix aixim tuutu'm,

na pich gu' bix ja saba'lh ki'n gum i'ñir na pich ki'n tu ja namkix gu ja ua'tulhdhara' na ba' mi' dhir bax bhai' ka' nam yammi aaya' na pai'p tu'ii' gu Dios.

¹⁰ Ba' xib pui' ja'k ba duu pich nam jai' dhit ba tu daam kika' na ji'x oi'ñga'n, gam jai' nam nai' ba tu a'gidha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, nam pui' ja titdaidha' gu ja'tkam nam ba ti jii'ñdha' soi'm ilhdhai aap jum bui.

¹¹ Ba' mi' dhir mui' cham daaxix kam mi' bam maax jamit gu noonbi'ñ gu Dios bix xikoolh dhir mi' na pai' daa gux io'm Gè'kam, gio nam pai' daraa gu maa'n oo'm daman maakob gu ja'tkam gio ba' gu maakob sasoi'. ¹² Jup kai'ch am gè' ki'n: Gè'kamtu'nda' ich dhi' na pui' ji buusan na gux kii' kasnir,

nat gu'm makgirta kuruus ta'm.

Na gu' xib jix io'm gè'kam ki'n ba daa, bix bhaan ba tu bii gu tu' nax chu jai'ch, pui' na jax gu gè'gèr jup tum duu'nkam gio gu a'lhich jup tum duu'nkam.

Xib dhi' bax bhai' na pu tu duña' jax ña ilhii'ñdha' ja bui bix gu ja'tkam.

Ja'pni kuch ba' moo gammiji tu' ka'm niidhat gè'kamtu'nda'.

¹³ Ba' mi' dhir bix gui' nat ji'k tu'p tu duu gu Dios na bhammi ja'p jix chu jai'ch jix dhaam, gio ba' mu ja'p na ji'x oi'ñga'n bhaan, gam mu ja'p suudai' chir, jup kai'ch am ip:

Gammijich moo tu' ka'm niidhat tu daanda' buiñor gux io'm Gè'kam na

bhai' daa atookor ta'm gio dhi' nat ja'p ji buus na gux kii' kasnir nat jum makgirtak,

nam gu' gammiji pur gè'gèrkam sia nar pai' dhuuk ka' git.

¹⁴ Ba' gu maakob sasoi' nam bix xikoolh dhir guguk mi' na pai' daa gux io'm Gè'kam jup kai'ch am ip:

—Pui' dho.

Gu' ba' gu maa'n oo'm daman maakob gui' nam bix xikoolh dhir daraa, na mit jax ja o'lhia ki'n guguu bhai' ji chu daani mit buiñor.

6

Na ba bhiibhi'spio'ka' guch Xoi'kam gu u'uan bhiibgixim

¹ Ba' gui' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir, maa'n kap xi bhi'spio' gui' ji' u'uan bhiibgixim na daa'. Ba' maadit gu maakob sasoi' jup jiñ chitda gè' ki'n, pix am nammi ja'p tu baapkichu'n:

—Pu kani muni ja'k xi chi tii'.

² Ba' na ñich mui' xi chi tii, maadit mu kii' gu maa'nkam jix chua kabai cha'm gaat ji dhaagit. Ba' maa'n xi kii' jamit gu kuruun na bhaan jix maati' nat ba tu ma'iich nat tu kokdarak ja bui gui' nam jix bhaamki'ñ, gio ba' na bhaan jix maati' ka' ip na mi' dhir ja'p ja'k gammiji tu daam ba kika'.

³ Ba' nat jumai kap jup xi bhi'spio' gu u'uan bhiibgixim gui' ji' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir, jup jiñ chitda ip jumai maadit gu maakob sasoi':

—Mi'ñi ja'k jup xi chi tii'.

⁴ Ba' na ñich mui' xi chi tii, maadit mu ja'k jup kii' gu maa'nkam jix bi' kabai cha'm. Ba' maa'n xi maa mit gu tēb kuxiir na bixxik dir jix mu'muk, gio ba' na mit xi chia na ja kokdhichdha' gu ja'tkam bix kap na ji'x oi'ñga'n na pui' ja'k tu duña' nam diilh pix bhai' jim kokda', nam cham maa'n ñi'ook kap duuka'.

⁵ Ba' nat pai' dhuuk jumai kap jup xi bhi'spio' gu u'uan bhiibgixim na ba' moo baik kap ba bhiibhi'spio'kix ka', jumai bhai'p ji ñio maadit gu maakob sasoi', jup jiñ chitda ip:

—Muni ja'k jup jup xi chi tigia'.

Ba' na ñich mu ja'k jup xi chi tii, jumai mu ja'k jup kii' gu maa'nkam jix chuk kabai

cha'm ji ua'dat maa'n gui' na bhaan jix maati' ka' na ji'x jix bit ka' gu tu'. ⁶ Ba' mi' irban nam pai' bñix xikoolh dñir guguuk gu sasoi', bhai' ji chum ñio, jup tum kai'ch:

—Ya' ñir ja'p ja'k gook kiilo pix ba aix ka' gu juun na ji'k mai'chia' gu maa'n tanoolh no't tu jua gu jaroi', piam baik kiilo gu tiriik. Pu'ñi ku pim ba' siamri cham xi buada' gu asait gio gu uubas baraa', na pim gu' pu'ñi cham tu' gammiji gè' bia'ka'.

⁷ Ba' nat pai' dhuuk jumai kap jup xi bhi'spio' gu u'uan bhiibgixim gui' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir, na ba' moo maakob kap ba bhiibhi'spio'kix ka', jumai bhai'p ji ñio gu maakob sasoi', jup jiñ chitda:

—Mi'ñi ja'k jap jup xi chi tigia'.

⁸ Ba' aañ mu ja'k jup xi chi tii na pai' ja'k tuñ aagi'ñ. Mu kii' ip jumai gu maa'nkam jix uam kabai cha'm, Muuki' sap tii' gui' gu maa'nkam. Ba' dhi' jumaip oi'ñchu' gu maa'nkam na Tulhiiñara' tii', na dhi' pix kat jup jum kai'ch mi' nam pai'm tulhiiña' gatuuk gu ja'tkam. Ba' bñix gook jup ja titda am nam sap ja kooda' gu ja'tkam nam ji'k daaxix mui' kap na ji'x oi'ñga'n, nam pui' ja'k tu duña' nam diilh pix bhaakui bhai' ji chi jigialhchuda' nam jax dhui pix ko'ya', gam jai' nam ua'mai, nam ja a'm jimiiichdha' gu bhiogi', gio jai' ko'kdai' ki'n, gam jai' nam ja jugioka' gu gampix kam sasoi' nam jix bhaa'mna'.

⁹ Ba' nat jumai kap jup xi bhi'spio' gu u'uan bhiibgixim na ba' moox chamaam kap ba bhiibhi'spio'kix ka', mi sonpan gu sasoi' mimi'ñkar na mi ja'p kii', ba tii ñich nam mi'm maaxi'ñ gu ja i'ii'mda' gui' nam bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios na mit ja bhaamkidhak ja koi gu ja'tkam nam cham aa' nam tu a'gada'. ¹⁰ Ba'p kai'ch am mi' ji gu'kat gè' ki'n:

—Aapi' Gè'kam Dios jich Gi'kora', nap joidham bixchu'x aichu'n gio nap joidham jix uañ ki'n kii', gam nap pui' tu kuugalhdha' jax no' pich ba tii, ¿paa duuk jum aaya' nap saak ja aagi'ñdha' bñix gu ja'tkam nam tu' jax buimik gu ja tutku' bhaan kup ba ja tulhiiñchuda' gui' na mit jich bhaamkidhak jich koi nach mu ja'p jum a'mkam ka tu a'gat gux bhai'm kai'chdham jum ñi'ook?

¹¹ Ba' bñix ji'ma'n dhi' nam mi' guguuk sonpan gu sasoi' mimi'ñkar, xi ja tii' mit gu jajannulh joidham jix chooto, gio ba' nam jup ja titda nam sap ka xim ñira' alhi'ch pix ba', nam bñix bhammi ka xi aaya' gui' na mit chakui ja koi, nam pui ka tu a'gichu' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios bñix kap na ji'x oi'ñga'n nam ji'k daaxix nam pu'ñi ja kooda', na ba' mi' dhñir pui' ba tu kuugalhdha' gu Dios nam jax kai'ch.

¹² Ba' nat pai' dhuuk jumai kap jup xi bhi'spio' gu u'uan bhiibgixim, giilhim gè' bhai' ji chim tir, gio gu tanoolh bhai' pix ji chukuur, jix chuk bhai' pup daa, ja'p na gu jax chu'm jannulh no'x chukuum jix chuk, gio gu masaa'n jix bi'p jum duu ja'p na i'ñir. ¹³ Gio gu chiichia' nat mui' ji ii' mu ja'k oi'ñga'n bhaan, ja'p na jax gu iibhai'ñga'n gu iigix na giilhim mui' mu pix titronia' ñirap no't jix io'm bhai' xi jib.

¹⁴ Gio gux dhaam pix cham pai' matgir, ja'pni pix jum duu na jax gu u'uan no't jotmoda' xim bhiib. Gio ba' nat giilhim jix io'm bhai' ji gi'ndoki gu oi'ñga'n, pix cham pai' matgir gu oi'dha' na mui' kap ka daraat na ji'x oi'ñga'n, gio gu a'lhich dippir na mu ja'p ñir kax maaxich suudai' iraab. ¹⁵ Ba' gui' nam nai' ja'p daraa nam jir gè'gè'kam na ji'x oi'ñga'n, ma jiboi'ññor jamit bha ja'p oi'dha' ta'm na jax chiichio', jai' bha ja'p na jax ti diidi' na mit bam o'ñchom, ja bñim gu jaja'tkam tuk gam gu ja tujuandam tuk, pui' na jax gu ja gè'gè'kam tuk gu ja sandaarui'x chuk, bñix sia gui' nam jir jix chutumñigam, sia gui' nam jix io'm jix o'jo', gam sia gui' nam jir ja'ppix ja'tkam. ¹⁶ Ba'p ja titda am gu oi'dha' bñiji ja'p ji baapxich chiichiob gam bha ja'p na jax ti diidi':

—Iam gor bhai' xi ia'lh jich a'm, xich ixchu' pim, na cham jich chigia' gui' nax io'm gè'kam ki'n daa bhammix dhaam, gio gui' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir, na gu' giilhim jix bhaam jich bui. ¹⁷ Bam ai gu' na pai' dhuuk jich chulhiiñchuda' aach na chich cham mi' pui' jii na jax jix aa', gam gu jai'. ¿Jaroo gip jix ñakoo' nax io'm jum tulhiiña'?

7

Na ba ja matgilhdha' gu Dios xijum gook

oo'm daman maakob miil gu Israel kam ja'tkam nam mi' pui' jium na jax jix aa'

¹ Gio ba' moo mi' dhir ja'pni ñich jup ti tii, maakob sap gu noonbi'ñ gu Dios maakob kap guguuk am na ji'x oi'ñga'n, na mit pui' ja'k ja tii'dak mu ja joot nam jix io'm ti jilhbichdha' bii'x kap na ji'x oi'ñga'n na ba' tum xichui'dha' bii'x na ji'k tu'x chu jai'ch bii'x kap, sia mu ja'p suudai' chir. ² Ba' jumai ja'pni jurnip dir ja'k mui'p ba jim gu nobii'ñ gu Dios ji ua'dat gui' na ki'n ja matgilhchu'n gu Dios gui' nam ji'k kaichgida'. Ba' mui' xi ja jiñkai gu jai' noonbi'ñ nam mu ja'p guguuk maakob kap na ji'x oi'ñga'n, na mit ja chia nam tu xichui'dha' jibiilh ki'n bii'x kap na ji'x oi'ñga'n, jup ja titda:

³ —Chakui pim jix io'm ti jilhbichu'nda', nam gu' bii'x pu ko'ya' gui' nam ji'k tu dudua na ji'x oi'ñga'n, sia bii'x pum xichui'dha' gu tutua gam sai' gio gu suudai', nach gu' ka ja matgilhdha' gui' nam ji'k tu' ka'm niidhat mi' pui' tu kuugalhdhim na jax jix aa' guch Gi'kora'. Dai nach ka xi ja matgilhdha' na pim ba' moo mui' ba ti jilhbichdha'.

⁴ Ba' gu nobii'ñ gu Dios xi ja matgilh ja kokobtai' am gui' nam ji'k tu' ka'm ni'ñ gu Dios nam jir Israel kam ja'tkam, xijum gook oo'm daman maakob miil (144,000) ja matgilh. ⁵ Mambhii'x daman gook miil ja matgilh gui' nam jir bopxi'ñ gu Judaa, gio gui' nam jir bopxi'ñ gu Rubeen ja'kbui' ip mambhii'x daman gook miil, gio gui' nam jir bopxi'ñ gu Gaad mambhii'x daman gook miil ip, ⁶ gio ba' gui' nam jup jir bopxi'ñ gu Aseer ja'kbui' mit jup ja matgilh mambhii'x daman gook miil, gio ba' gui' nam jir bopxi'ñ gu Neptalii ja'kbui' mit jup ja matgilh mambhii'x daman gook miil, gio gu bopxi'ñ gu Manasees mambhii'x daman gook miil ip, ⁷ gio gui' nam jir bopxi'ñ gu Simeon mambhii'x daman gook miil ip, gio ba' moo gui' nam Lebiip jir bopxi'ñ ja'kbui' mambhii'x daman gook miil jamit jup ja matgilh, gio gui' nam jir bopxi'ñ gu Isakaar ja'kbui' mambhii'x daman gook miil jamit jup ja matgilh, ⁸ gio ba' moo gui' nam ji'k jir bopxi'ñ gu Sabuloon ja'kbui' ip mambhii'x daman gook miil ip, gio ba' gui' nam jir bopxi'ñ gu Josee mambhii'x daman gook

miil ip, gio ba' gui' nam jup jir bopxi'ñ gu Benjamiin ja'kbui' mit jup ja matgilh mambhii'x daman gook miil.

Gu Juan na ba ja tigia' mui' gu ja'tkam jix chooto ti ti' kam

⁹ Ba' mi' dhir mui' mi' bam maax jamit gu ja'tkam cham daaxix kam, ja'pni bii'p' dir na pai' daa gux io'm Ge'kam gio gui' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir, pu cham jaroi' maat nam ji'k aix, pui' pix tu'ii' am. Bii'x kap dir mi' guguuk am gu ja'tkam na ji'x oi'ñga'n kam, nam bii'x aixim tu'm tu ñiok gam bii'x aixim tuutu'm. Jix io'm mui' dho ba' ji gu ja'tkam nam mi guguuk, nam pu cham ji'xdha' jaroi' ja tii'mo' siat tii ma ja ja'kilh. Bii'x jix chooto ti ti' am, gio nam ji'ma'n ja daada' gu ko'kmarak jaaja'.

¹⁰ Ba'p kai'ch am ge' ki'n:

ja'p moo ge'kam ki'n jix bhai' duu ji dhi Dios jich Gi'kora' na bhai' dhaa atookor ta'm nat jich uañ guch ua'tulhdhara',

nat gu' mu joot dhi' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir na ba' pu'ñich a'mkam jum makgirta' na ba' ki'n tu namkix ka' guch ua'tulhdhara'!

Gammijich jix bhai'ch chaatit tu daanda' buiñor,

na gu'r jix bhai'kam.

¹¹ Ba' gu mui' cham daaxix kam gu noonbi'ñ gu Dios nam bii'x xikoolh dhir guguuk mi' na pai' daa, gio mi' nam pai' bii'x xikoolh dhir daraa gu maa'n oo'm daman maakob gui' nam jir jagi'gir pa', gio gu maakob sasoi', ja o'lhia ki'n gu'kik bhai' ji chu daani mit buiñor gu Dios na mi' daa irban. ¹² Jup kai'ch am:

Maaxik dhor pui' nam jax kai'ch dhich jaaduñ,

gammijich dho tu' ka'm niidhat ge'kamtu'nda' dhi Dios jich Gi'kora' na ya' ge'kam ki'n daa,

na gu' maaxik jix io'm jir Ge'kam,

bixchu'x aichu'n na pu tu duñia'.

Gammijich ge'kamtu'ndat taxchaabgi'ñdha' sia nar pai' dhuuk ka' git.

Ja'pni tu tui'ka'.

¹³ Ba' maadit gui' nam mi' bii'x xikoolh dhir daraa nam jir jagi'gir pa' jup jiñ chitda:

—¿Jaroom da' dhi ja'tkam jix chooto ti ti' kam nam ya' guguuk? ¿Paam dir ja'k jiiim?

¹⁴ Ba' aañ jup titda:

—Cham ji nañ maat. No' pich mi' dhir iam jiñ aa'ñ jiñ jaduun nap jix maat.

Ba' gui' xiñ aagi'ñ ip, jup jiñ chitda:

—Jir di' am dho gui' nam giilhim jum tulhiiñaimik mu ja'p oi'ñga'n bhaan nam dud-uakat gu ja tutku' bhaan, gio nam gammiji pux biiñak kat buiñor gu Dios siam jum tulhiiñ. Ba' xib yammí ja'k bap tu'ii' am jix bhai'm taatit, nat gu' biiix dappaam tu ja uañ gu ja ua'tulhdhara' guch Xoi'kam, dhi' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir, ki'n gu i'ra'n nat jaax bhaan gu kuruus, na mit gu' soi'm ilhdhak ti jii'ñ buiñor. ¹⁵ Ya' ji' bar di' nam pai' gammiji biiima'n bap tui'ka' gu Dios joidham jix jii'kgim, ja'p ji buusnia' nam gammiji ya' pu ba tu juanda' na pai' tu chiopi' gu Dios. Dhi' ba' diilh ja buip tu't ja nuuka'nda'. ¹⁶ Ya' dir ja'p ja'k cham pai' dhuuk kax bhio'n ka' am, ni nam cham pai' dhuuk ka tanook ka', ni gu tanoolh ku cham pai' dhuuk ja a'm ka tonnia', ba' cham pai'x chatoñ kir kam tulhiiña' am. ¹⁷ Ba' xib ya' dir ja'p ja'k gammiji ya' pu ba oi'ñka' am jix bhai'm taatit, cham tu' bhaan jum tulhiiñat ka suanda' am nam jax jum tulhiiñaimik mu ja'p oi'ñga'n bhaan, na gu' ya' gammijix bhai' tu tatda' buiñor dhich Gi'kora', gio na gu' gammiji ja biiim oirida' dhi' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir, ja'p ji buusnia' na ja bipia'da' ja'p na kakasnir, gio na gammiji ja i'chu'nda' gux kii' suudai' nam ki'n gammijix bhai'm taat ka'.

8

Na jumai kap jup ba bhi'spioka' gu u'uan bhiibgixim guch Xoi'kam

¹ Ba' nat pai' dhuuk jumai kap jup xi bhi'spio' gu u'uan bhiibgixim gui' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir na ba' ki'n biiix ba bhiibhi'spio'kix ka' na ji'k kap bhi-ibhi'sap kat, piix cham tum ñio biiix kap na ji'x jir jix dhaam, mii'kim pa' moo na cham tum ñiok. ² Ba' gux xijum gook gu noonbi'ñ gu Dios nam ja'pni biiipi' dir guguuk mi' na pai' daa, xi ja maa mit ji'ma'n gu kukuichdhakar. ³ Ja'xpix ba' moo jumai mi'p ba ai na pui'p jir nobii'ñ

gu Dios alhi'ch kubhioñkar ji kusbiot nar jix uam totbikdam, ba' mi' ji kikbo sonpan gu gè' kubhioñkar na ja'p tu'm na sasoi' mii'ñkar. Ba' gè' xi maa mit gui' na joidham uub na sap ba' kubhioñxidha' gu Dios bhaan gu kubhioñkar na mi' kii' ja'pni biiipi' dir na pai' daa, maap xi bindai gui' na mit tu kubhioñxi gui' nam ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam, na pui' ji buusan nam tu kubhioñxidhimik nam tu dañiimik buiñor tu' ka'm niidhat. ⁴ Ba' nat pai' dhuuk bhai' ji chu kubhiona, silh mu ja'k bhii gu kuu'mxiga'n na pai' daa gu Dios, maap jum bindak gui' nam tu kubhioñxi'ñ guch Xoi'kam jii'gi'ñdham. ⁵ Mi' dhir ba' nat jax daa ip gio gu alhi'ch kubhioñkar, mi' xi suuididhak gu tuupalh bhai' dhir bhaan gu gè' kubhioñkar mijimmi xi bua oi'ñga'n bhaan. Ba' bhai' pu ji gi'ndoki gu oi'ñga'n, gio na gè' tim tiroon ja'p na jax kai'chidha' gu duuk tirnidam.

Gu noonbi'ñ gu Dios nam ba tu kuichdha'

⁶ Gu' ba' gux xijum gook noonbi'ñ gu Dios nam ji'ma'n ja daada' gu kukuichdhakar, jix kii' bam duu mit nam ba tu kuichdha'.

⁷ Ba' nat pai' dhuuk maadit xi chu kuich, jix dhaam dir mui' pu ji ii' gu chia mu ja'p oi'ñga'n bhaan, gio ba' gu tai ip binkam gu i'ir. Ba' pu mii alhi'ch gu dibiiir binkam gu tutua gam sai' na mi ja'p ka tu tuutit na ji'x piix aagix na ti miiya'.

⁸ Mi' dhir ba' nat pai' dhuuk jumaip xi chu kuich gu nobii'ñ gu Dios, maa'n jix dhaam dir mui' xi jibua mit gè' gui' na ja'p tu'm na oidha', dai na biiix mii'ntu', silh mummu gi' irban gu gè' suudai'. Ba'x bi'p jum duu taak dir gu suudai' ja'p na i'ir na ji'x piix aagix na bi'lhia'. ⁹ Ba' koi mit gu boptop gam gu jai' nam mi' ka tu oipot mi' nat ji'x bigiir gu suudai' na ji'k aagix nam ko'ya'. Gio gu ja'tkam nam mi ja'p ka oipot kaknub ta'm pui'p koi mit nam ji'k piix jup aagix, biiix pu baap gu ja kaknub.

¹⁰ Ba' nat pai' dhuuk jumaip xi chu kuich gu nobii'ñ gu Dios na ba' ki'n bar baik ka', jix dhaam dir mui' ji jigi' maa'n gui' na ja'p tu'm na chi'ii', ba' mu ja'p gi' ji'kchi kap gè'gèr jir a'kkii'n na pai' mir gu suudai' gio mu ja'p na jax jir biipiatam, na ji'k kap

aagix na gixia'. ¹¹ Jix Xibu' sap tii' gui' gu chi'ii', ba' bix nat ji'k kap a'kka'n gi, jix xibu'p jum duu gu suudai'. Ba' mui' koi mit gu ja'tkam na mit ji'k ii gui' gu suudai' na ji'k pix aagix nam ko'ya', nat ja maimtuda gu suudai' na gu' giilhim jix xibu'.

¹² Ba' nat pai' dhuuk jumaip xi chu kuich gu nobii'n gu Dios na ba' ki'n bar maakob ka', tii pup irban juugit nai' ji chuu gu tanoolh, gio gu masaa'n, gio ba' gu chichia'. Cham tu'x bhai' ka tu tonni'n gu tanoolh, gio gu masaa'n palhiip pix ba tum masbagi'n gio gu chiichia', ba'x chukgam jup tum duu jai' kap na ji'k kap aagix na tum tukgamta', tataab ja'k gio tukaa' ja'k.

¹³ Ba' maa'n gu bha'aa' bhammi ja'p ji dhede' dat jix dhaam jup kai'ch ge' ki'n:

—Ja'p moo joi'ndam jum du'nia' am gu ja'tkam bix na ji'x oi'nga'n nam pai' dhuuk xi chu kuichdha' dhi baik noonbi'n gu Dios nam ka bi'iix nam tu kuichdha'.

9

¹ Ba' nat pai' dhuuk jumaip xi chu kuich gu nobii'n gu Dios na ba' ki'n bar jix chamaam ka', maa'n jix dhaam dir mui' ji jigii gu chi'ii' mummu oi'nga'n bhaan, ba' xi maa mit gui' na ki'n jum kukpio'k mu na pai' ge' ti di' na cham pai' ju'. ² Ba' xi kupio' mi' dhir na pai' kiidha', giilhim ge' miji dir ji buus gu kuubhix iibhidham jix chuk jix kubha'biñ, ja'p na jax chu'm kuubhisda' gu tii'nkar no' jaroi' bax chu mamaim. Ba' ja'xpix bhai' pix ji chim iika bix kap na ji'x oi'nga'n, nat gu' ba' taa'bi gu tanoolh gu kuubhix, na gu' giilhim jix chuk nat miji dir buus na pai' ge' ti di'. Sia gu jibiih cham tu' ka kii', nat gu' bix ba ia'n gu kuubhix.

³ Ba' bhiji dir ja'p bhaan gu kuubhix bhai' ji bubua mit mui' gu sossoi, bix kap ba oipo am na ji'x oi'nga'n, dai nam pui'x io'm jup jix bhaa'mna' na jax gu nankasir. ⁴ Pui' ja'k ja tii'dak mu ja joot jamit nam ja ki'mna' gu ja'tkam na ji'k cham daaxdhix ka' ja kokobtai' am gui' na ki'n tu matgilhchu'n gu Dios na bhaan jix maati' nam gui' kaichu', gio nam cham jax ja buada' gu tutua gam sai' na mi ja'p tu tuut, daipu' nam jax pix ja titda. ⁵ Gio ba' moop ja titda am ip nam sap cham tu' pu ja koodaidha' gu ja'tkam nam ji'k ja ki'mna', ja'pji dai nam ji'x pix

bhaan jum tulhii'na'. Ba' dhi' ji' nam ja'p tuutu'm na sossoi, bhai' ji ja ki'mna mit bix gu ja'tkam jix chamaam masaa'n juugit, pui' ja'k ti kiki' am na nankasir. ⁶ Ba' na mit pai' dhuuk bhai' jim tulhii gu ja'tkam na mit bhai' ji ja ki'mna gu sossoi, mui' tiix aa' am nam ba ko'ya' git nam cham mi' pum tulhii'ndha', gu' ji nam gu' cham ko' siam chi moo jax jum bua't tii muuki' dhaan, ja'p ji buus gu' nat mai' mii gu muuki' mi' dhir ja bui.

⁷ Gu sossoi ja'p tuutu'm am na gu kakbai, gio nam pui'x ja joi'ni' nam nai' xi bapo' nam jax xim buada' gu kakbai pai' no'r jigialhi'. Dai nam bix ji'ma'n ja'p tu'm tu moom na ja'tkam, gio nam bix ji'ma'n ja tuttutu' gui' na ja'p tu'm na kuruun. ⁸ Gu ja kuup ba' ja'xbui'r tete'b nam ji'x tu kuup gu u'uub, gu' ba' gu ja taatam ja'p tu'm ip na gu mabii'n gu taatmu'n. ⁹ Bix kap na ji'x jir ja tutku' tu baapsatu' am gu ko'kmarak bapai'num nam ki'n jum soo'mdhatu'. Ba' nam xi a'ngib ja'p tum kai'ch na jax no'm pai' dhir mui' mu boopo' gu kakbai ji ja tii'biopat gu kakret no't ba ji chum kokda. ¹⁰ Gu' ba' gu ja bhaabhai ja'p tu'm na gu bhai'n gu naksir, kukgaram mi chuut gui' na ki'n ti kiki'. Dhi' ba' ki'n ja ki'mna mit gu ja'tkam jix chamaam masaa'n juugit. ¹¹ Gu ja ge'kam tuk dhi sossoi, Abadoon tii' gu ebreo ni'ook ki'n, gu' ba' gu griago ni'ook ki'n Apolion. Dhi' pix jir di' gui' na mu ja'k jup jir ge'kam na pai' giilhim ge' ti di'.

¹² Ja'pni ja'k tum bua, ku gu' gook ka bi'iix ji gu tulhii'nara' na ja a'm ka jimia' gu ja'tkam, cham tu' daipu'. Dhi' ki'n kia'pix maa'n ba jim.

¹³ Gu' ba' nat pai' dhuuk xi chu kuich gu jumai nobii'n gu Dios na ka bi'iix, bhai' ji chum nio bhai' dhir bhaan gu kubhio'kar nar jix uam totbikdam na mi' kii'k ja'pni bii'pi' dir na pai' daa gu Dios, ¹⁴ jup titda gu nobii'n gu Dios nat kia'pix tu kuich:

—Mi' dhir jap ja do'nchora' gu maakob noonbi'n gu Dios nam mummu buupulh ge' akki'n na Eupraates ti tii'.

¹⁵ Ba' gu nobii'n gu Dios mu jimii'k jup xi ja do'ncho gu jai' noonbi'n nam mummu buupulh ak jugii'n, nam sap ba' ba ja kooda' ji'kchi gu ja'tkam na ji'k aagix,

nam gu' pu pu kai'ñkam mi' buupulh nam pu'ñi tu duñia' na pai' dhuuk jum aaya' gu tanoolh gio gu oidha' na pui' tu kuugalhdha'. ¹⁶ Ba' gu ja sandaarui'x chuk gook jix cha'tmam oo'm miyoones ja aa am nam aix, bix kakbai cha'm jiim am.

¹⁷ Bix ji'ma'n gu ja sandaarui'x chuk nam bha daraichu' kakbai cha'm, ji'ma'n ja baapsatu' am gu ko'kmarak bapaiñum nam ki'n jum soo'mdha', dai na gè' miimtu' ja'p na tai, taak dir jix chiidu'm maaxi'ñ, taak dir ba'x uam. Gu' ba' gu ja kakbai' ja'p tu'm tu moom am na jax chu'm tu mo' gu mabii'ñ, ba' ja chiichi'ñ am dir busaak gu taix io'm jix choi'ñ kuubhix binkam. ¹⁸ Ba' mui' ja koi mit gu ja'tkam ki'n gu tai nam ji'k pix aagix nam ja kooda'. ¹⁹ Gu ja bhaabhai ba' ja'p tuutu'm na kooko', tu moom kugaram dir na jax chu'm gu ko'. Dhi' ki'n jamit ba' mui'p ja ki'mna gu ja'tkam.

²⁰ Ba' gui' na mit bii na mit cham koi ki'n gu tai na ja chiichi'ñ am dir busaak gu kakbai, gio na mit cham ja ki'mna, cham pai' iam soi' ba jim ilh jamit buiñor gu Dios sia kum jax ti nai'ñ, pui' nam jax ba tu bua na jax cham ki' ka'm nai'ñ. Jix io'm ba xi jii mit nam tu daan ja bui gu cham kikii' i'ii'mda' nam jir noonbi'ñ gu ja'ook, gam ja bui gu didios jum titgidam nax uam totbikdam ki'n jup duñiix, gam jai' gui' nax chooto totbik, gio jai' bix aixim tu'm, gio gam jai' gui' nar u'uux jup duiñxim nam pu cham tu oipo sia kum tii tu tooton, ni nam tē kēē sia kum tii tu naanak, gio nam cham ñiñña sia kum tii tu buupui, nam gu' pu cham tu' dudua, nam gu'r jup duñiixim pix. ²¹ Gio ba' nam mui' ja bia'kat gu u'uub ja bim boppo, gio nam ti xi'ñ, gam nam ja koo'n gu ja'tkam, gio ba' nam nai' tu jiboi'ñ.

10

Gu nobii'ñ gu Dios na ua'ka' gu u'uan

¹ Ba' maa'n gu nobii'ñ gu Dios jix dhaam dir mui' ba jurnim mu ja'k oi'ñga'n bhaan joidham tibaa'ñ cha'm. Gè'kam kam tui'dhi' gui' gu nobii'ñ gu Dios, ki'oor bix xikoolh xi bhichdhixchu' bha mo'r daam, gio gu buibsa'n na gè' miimtu' ja'p na gu tanoolh, gio gu tootna'n pui' ip, ² maa'n daa'ñchu' gu u'uan silhñixim na bixxik dir

mi chu ua'ñix. Ba' mummu ji kikbo oi'ñga'n bhaan, maap dir suudai' chir ti kiis gu kii'n dir kam toona'n ki'n, gu o'nsop dir kam toona'n ba' dibir ta'm ti kiis. ³ Ba' xi jiiñ gè' ki'n, ja'p tii na gu mabii'ñ no' gè' ki'n jirok. Ba' mu pai' dhir bhai' ji chum ñio gè' ki'n gio nat tim tir, jix xijum gook tii na mit bha ñio maap maa'n jimdam. ⁴ Ba' aañ ba ji chu ua'nak nam ji'k jax kai'ch gui' nam mu pai' dhir bha ñio, gu' ji nat gu' jotmoda' bhai' ba tum ñio bhammi dir jix dhaam, jup jiñ chitda:

—Dhi'p dai cham tu' u'uanda' nam jax kai'ch dhi' nam mu ñio, diih jap pix pui'x chu mat ka'.

⁵ Ba' gu nobii'ñ gu Dios na mu kii' oi'ñga'n bhaan, na maap dir suudai' chir ti kiisap, xi bamii'ñdhak gu kii'n dir kam nobii'ñ ⁶ jup kai'ch bhaankamu'n gui' na bijik dir pux jai'ch, gio na mi' dhir ja'p ja'k gammiji pux jai'ch ka', gam nat jup tu duu bix na ji'k tu'x chu jai'ch:

—Ja'xbui' pix juugit ti ñira gu Dios, ⁷ na gu' xib na pai' dhuuk xi chu kuichdha' dhi jumai nobii'ñ nat chakui tu kuich, bix pui' ba tu kuugalhdha' nat ji'k jax ja tiddak gui' nam bijik bhaankamu'n tu a'gimik bix kap na ji'x oi'ñga'n.

⁸ Ba' gui' na bhammi dir bha tuñ a'gi'ñ jix dhaam, jup jiñ chitda ip gio:

—Taañmir gu u'uan na daa' gu nobii'ñ gu Dios na mu kii' oi'ñga'n bhaan, na maap dir suudai' chir ti kiisap, ja'p jap tida' nam makia'.

⁹ Ba' aañ mu jimik bhai'p ba taan gu u'uan na daa', ba' gui'p jiñ chitda:

—Ya' dho, dai ji nap gu' bha jugia'. Joidham jix maikak ka' nap mui' ji jugia', irban dir gum book ba' bhai' jim maimtuda'.

¹⁰ Ba' aañ bhai'p xi juu gu u'uan nat pai' dhuuk bhai' xiñ maa gu nobii'ñ gu Dios. Pui' dho joidham jix maikak ja'p na miibat na ñich mui' ji juu, nat pai' dhuuk irban dir jum gaam ji guñ book nat ba' giilhim bhai' jiñ maimtuda. ¹¹ Ba' gui' na bhammi dir bha tuñ a'gi'ñ jix dhaam jup jiñ chitda ip gio:

—Jum aa' nap giop ka tu a'gara' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, nap ja aagi'ñdha' bix gu ja'tkam na tu' jax dhuñia' gatuuk. Bix kap jap aaya' na ji'x oi'ñga'n,

na gu' bix jum aa' nam pui' tu machia' na ji'k ja'tkam, sia nam jir jax chu'm, siam jir pa ja'k kam, piam siam jai' maakam tu ñiok, bix jap pui' tu ja a'gi'dha', sia gui' nam jir tɛ gɛ'gɛ'rkam.

11

Gu gook tujuandam tugi'ñ gu Dios

¹ Ba' mikkat maa'n xiñ maa mit gu ju-paabdakar ja'p tu'm na tootkom, mi' dhir ba'p jiñ chitda am:

—Jupaabda' ap dhi' ki'n gu chiopga'n gu Dios gio gu sasoi' mimii'ñkar na bhaan tum makgixi'ñ gu Dios, gio ba' nap ja ja'kilhdha' gu ja'tkam nam ji'k aix nam mi chu daan irban dir. ² Dai mu ja'p dirrap dir gu chiop jap cham jupaaba'nda', na gu' dhi' mi' dhir ja'p ja a'm bipio' gui' nam cham ti jii'gi'ñ aañ jiñ bui. Na gu' dhi' ja'p jir jum duukam nam bix tu' pix ja ilhdha' gui' nam ji'k ba ti jii'gi'ñdha' aañ jiñ bui baik oidha' daman taak juugit. ³ Ba' aañ gook mu ja jootsa' guñ chujuandam tuk nam jiñ a'mkam tu ja a'gidha' guñ ñi'ook bix gu ja'tkam baik oidha' daman taak juugit. Gampai' pix tui'ñgida' am, jix xaasak ti tii'chgida' am na bhaan jix maati' ka' nam soi' pix jum ilhii'ñchu'nda'.

⁴ Gui' ji' gook tujuandam tugi'ñ gu Dios, dhi' pix pui' ja'k jum maaxi'ñ am gu gook oliibos na ja'pni bii'pi' dir tu't bhai' na pai' daa gu Dios, gio gu gook na bhaan jum tuttu gu kañdhiir. ⁵ Ba' nat pai' dhuuk mu ja joot gu Dios gu gook tujuandam tugi'ñ nam tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam, cham ji'xdha' jax ja dooda mit gu ja'tkam sia kum tiix ja bhaamki'ñ, na gu' bixchu'x bhai' nam pu tu duña', ja chiichiñ am dir busaak gu tai. Ba' jai' dhit nam tiix ja koodam, pu ja miil'ñ jamit. ⁶ Siax bhai' na mit pui' tu duu nat cham duu'n baik oidha' daman taak na mit ji'x juugit tu ja a'gi' gu ja'tkam gu ñio'ki'ñ gu Dios na jax ja'k tu duña' gatuuk, gio na mit i'ñir jup duu gu suudai', gio ba' na mit pui' ja'k tu duu nam bixchu' bhaan bhai' jim tulhiiña' gu ja'tkam na mit ji'x juugit ilh. ⁷ Gu' ba' nat pai' dhuuk jum ai na ji'x juugit daaxix nam tu a'ga', na mit bix kap ba tiimo nam tu a'gimik gu Dios ñio'ki'ñ, maa'n gu nobii'ñ gu ja'ook nax iibhidham

tu'm miji dir buusnik na pai' gɛ' ti di' bhai' ji chu kokda ja bui, ja mai'chik pu ja koi. ⁸ Mi' pix ja'p bii't am ba'bhak sanoop, mi' irban gu gɛ' kiicham na Jerusaleen ti tii', na mit pai' gibiimik sissapa ip kuruus ta'm guch Xoi'kam jano' na mu xi oilhimik, mi' na pai' ja'p ji buusan na gook ki'n ti tii': Sodooma gio ba' Ejipto, nam gu' pui' ja'k jup tu jim gu mi' oi'ñkam Jerusaleen na jax gu Sodooma kam gio gu Ejipto kam. ⁹ Baik tanoolh daman taak mi' pu bii't gu ja tutku' gu gook tujuandam tugi'ñ gu Dios. Bix na ji'k ja'tkam ja tii mit nam mi' pix ja'p ko'iix, sia gui' nam mik ja'k oi'dha', gio jai' gui' nam maakam tu ñiok. Bix kap dir na ji'x oi'ñga'n ja tii mit, ba' pu cham jaroim guguux na ja yaaspa', mi' pix xi ja niil'ñ am, nam gu' tu' pix ja ilhii'ñ. ¹⁰ Dai na mit joidham jix bhai' bhai' jim ilh bix na ji'k ja'tkam na mit ba ja tii na mit ba koi gui' ji' gook tujuandam tugi'ñ gu Dios, pix am tum a'onbagi'ñ am bix ji'ma'n gux dha'ram namkim, nam gu' pui' xim aa' na mi' dhir ja'p ja'k joidham jix bhai' ba tu ja jimia', cham tu' bhaan kam tulhiiña' am, na mit gu' ba koi gui' nam pui' ja'k ka tu bua't. ¹¹ Ba' mi' dhir nat xim ai gu baik tanoolh daman taak, gu Dios giop ba ja dudua'ñ gu gook tujuandam tugi'ñ, ba baapam jamit mi' dhir nam pai' ka bii'tit. Ba' giilhim bhai' ji chooto'n jamit bix na ji'k ja'tkam na mit ba ja tii gu gook ja'tkam na mit giop ba dudua nam ka ko'iix kat. ¹² Ja'xpix bhammiz dhaam dir mul' ba tum ñio gɛ' ki'n, jup ja titda am gu gook tujuandam tugi'ñ gu Dios:

—Bhai' gor bi jiiim.

Ba' gu gook tujuandam gamai'p ji chii'tis jamit joidham tibaa'ñ cha'm na mit ba jii bhammi ja'k jix dhaam buiñor gu Dios ja niil'ñchudat bix gu ja'tkam nam jix ja bhaamki'ñ. ¹³ Ba' mi' dhir jix io'm bhai' ji gi'ndoki gu oi'ñga'n na mit jax pix bhammi ji bhiibhi'ñ gu gook tujuandam tugi'ñ gu Dios, ba' ji'kchi ia'ri gu ba'bhak na ji'k daaxix na ia'lhia' gui' gu tanoolh, gio gu ja'tkam xijum gook miil jup koi mit nat ja tiim gu ba'bhak. Ba' gui' na mit ji'k bii, jix chotdonik ma tu daani mit buiñor gu Dios nax dhaam jup tu'ii'.

¹⁴ Gook moo ba jim gu tulhiiñara', maa'n

pix ba bii na pui' tum kuugalhdha'.

Na jumaip ba tu kuichdha' gu nobii'n gu Dios nam ba' ki'n bar daipu' ka'

¹⁵ Ba' nat pai' dhuuk jumaip xi chu kuich gu nobii'n gu Dios nam ba' ki'n bar daipu' ka', mui' dhit bhai' ji chum ñio gè' ki'n bhammi dir jix dhaam, jup kai'ch am:

Dhi Dios jich Gi'kora' bii'ma'n guch Xoi'kam,

bix kap bar gè'gè'kam am na ji'x oi'nga'n, ba' gammiji pu bar gè'gè'kam ka' am sia nar pai' dhuuk ka' git.

¹⁶ Ba' gu maa'n oo'm daman maakob gu ja'tkam nam jir jagi'gir pa', nam bix xikoolh dhir daraa mi' na pai' daa gu Dios, na mit jax ja o'lhia ki'n guguu, nai' ji mumgia mit, dirap xi chu sissap gu ja moom, bhai' ji chu daani mit buiñor, ¹⁷ jup kai'ch am:

Taxchaab Dios jich Gi'kora' nap jix io'm jir gè'kam kat bixchu'x aichu'n nap pu tu duña',

gio nap bijik dir pux jai'ch na chakui jai'ch kat dhi oi'nga'n,

nap gu' aap bix kap bar gè'kam ba' xib na ji'x oi'nga'n gam sia nar pa ja'k.

¹⁸ Mui' jai' dhit gu ja'tkam na ji'x oi'nga'n nam cham ti jigi'ñ aap jum bui, tiix bhaak am nap bix kap bar gè'kam na ji'x oi'nga'n.

Ku ba' gu' nap gu' ba ja tulhiñchuda', ya' bar bhaan gu' nap pai' dhuuk ja aagi'ñdha' bix na ji'k ja'tkam nam tu' jax buimik nam duduakat ja tutku' bhaan,

no'm jix kii'p jum duukam jup tu buimik piam ku gu'x buam jum duukam.

Xib jap ba' ampix tu ja makia' gui' na tu' ja a'm bipio' gui' nam bijik jum a'mkam tu a'gimik gum ñi'ook,

gio gui' nam jum a'mkam tu juanaimik, gam gui' na mit ti jii'ñdhak mi' pui' jii nap jax jix aa'.

Gio gui' na mit ji'k cham tu' ka'm jum tii, pui'p jup ja makia' na tu' ja a'm jup bipio', siam chi moor jix chutumñigam piam siam cham tu' bia'.

Sia ja makia' ap na tu' ja a'm bipio' gui' nam tu ko'ktulhdhimik bix kap na ji'x oi'nga'n.

¹⁹ Ba' ja'xpix bhai' jim kupio' gu ki'ngob bhai' na pai' tu chiopi' gu Dios. Ba' nañ mui' xi chi nii'ñ, bhijimmi pix daa irban dir gux xidhuu kam kaaja. Ba' mi' dhir gè' bhai' ji chim tir, gio nat bhai' ji gi'ndoki gu oi'nga'n, gam nat bhai' ji ii' gu chia.

12

Gu Juan na ba tigia' gu ubii gio gu ja'ook na ja'p tu'm tu tuuku' na gu tirook

¹ Ba' mi' dhir maa'n bhammi ja'p bam maax jix dhaam gu ubii ji chi'kat maa'n gu jannulh na gè' tanoor, ja'p na ji'x tu tonni'ñ gu tanoolh, maa'n xi kii's gu kuruun na mambhix daman gook bha daraa gu chiichia', amuub bitaa'n ja'p ba' daa gu masaa'n na pai' kii'k gu ubii. ² Jir alhi'ch kii'kam ji gu' gu ubii, ba' mi' dhir gè' ki'n bhai' ji saraa nat bhai' jix chu ko'kor nat bam ai na pai' dhuuk tigia' gu alhii na bia'. ³ Ba' ja'xpix ja'p ja'k jup bam maax gu ja'ook, dai na giilhim iibhidham tu'm gu tukga'n, ja'p tu'm na tirook dai na gè' gio nax bi', xijum gook tu moom, mambhix ba' tu a'aa', ba' bix na ji'k moomoram ji'ma'n ja tututu' gu kukrun. ⁴ Mi' dhir ba' gu bhai'ñ ki'n ja gibio'rak xi ja ii'ñxich mui' gu chiichia' na bha ja'p daraa na ji'k pix aagix, mummu ja'k xi ja iabu oi'nga'n bhaan. Mi' dhir ba' mui' ji ai mu ja'k na pai' gu ubii na kia'pix ba duduar alhii ki'n, na sap ba' mi' pu jugioka' gu maraa'n na jax maaxilhia'. ⁵ Gu alhii nat tii gu ubii, jir chio'ñ. Dhi' sap ba'r ja gè'kam tuk ka' gu ja'tkam bix na ji'x oi'nga'n, nax oo' ki'n ja silhka'nda' ki'n gu baiñum oxia. Ba' moo jano' nat jax maaxir gu alhii mi' dhir pum bhik baasi'n ja'k jix dhaam buiñor gu Dios, nam bhammi ja'k gè'kam ki'n daasa'. ⁶ Diih mi' pup bii gu ubii, di'ii'n gu alhii. Ba' mai' ba mii mu ja'p gampix na pai' cham jaroi' oiri na ba' cham jaroi' jax dhoda', silh pu bhii mummu maa'n kap na pai' tu aagi'ñ gu Dios na aaya', nat gu' pu pui' ja'k ba duu bii'pi' dir nam gu mi' oi'ñkam ka tu maakda' gu koi' na ki'n duaka' baik oi'dha' daman taak juugit.

⁷ Ba' gatuuk jup ma jigialhich bhammiz dhaam, gu nobii'ñ gu Dios nar ja gè'kam tuk gu jai' noonbi'ñ na Migial tii', ma

tu kokda ja biiim gu sandaarui'x chugi'ñ buiñor gu ja'ook na ja'p tu'm tu tuuku' na gu tirook. Gu ja'ook tiix io'm tu kokda ja biiim gu noonbi'ñ na ilhdhat na moo ja mai'chia' git gu noonbi'ñ gu Dios. ⁸ Gu' ji nat gu' cham tu' jax ji dhuu, tu' pix dooda mit, ba' pu mai' ardi mit bhammi dir jix dhaam. ⁹ Mu ja'k jamit xi ardi oi'ñga'n bhaan binkam gu noonbi'ñ, ba' xib biiix kap na ji'x oi'ñga'n oirit ja iatgi'ñ gu ja'tkam. Dhi' pix jir di' gu ko' na bijik dir pu jai'ch nat dir dhi oi'ñga'n jup jum duu, na gook ki'n ti': Ja'ook gio ba' Dhiabur.

¹⁰ Ba' mikkat bhammi dir jix dhaam bhai' ba tum ñio g'e' ki'n, jup tum kai'ch:

—Xib ba' ya' bam ai na pai' dhuuk saak jix ja joi'ndai gu Dios tu ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara' gu ja'tkam na ji'x oi'ñga'n. Biiix kap bar g'e'kam ba' xib gu Dios ja bui gu ja'tkam, nat gu' guch Xoi'kam pui' ba tu kuugalh nat jax tiidak mu joot mu oi'ñga'n bhaan, mai' ba ardi gu' gu ja'ook na ya' mimrat ka ja iattulhi'ñdha' gu ja'tkam, gammiji ya' kika' kia' na ja iat-tulhi'ñchu'nda' buiñor gu Dios jich Gi'kora'. ¹¹ Xib na mit gu' mai' ba ardi, ba' ya' dir ja'p ja'k cham ka bhaai' ka' na jax ja iat-tulhdha' gu ja'ook dhich jaaduñ, nat gu' ba tu ja namkix gu ja ua'tulhdhara' guch Xoi'kam gui' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir, jano' nat jaax gu i'ra'n bhaan gu kuruus na ba' pu'ñi duuji biiix dappaam tu ja uañdhix ka' gu ja ua'tulhdhara'. Ba' cham jax ka ja dooda' xib gu ja'ook, nam gu' dhi' ba kaichu' guch Xoi'kam. Pui' ku ba' na mit pai' dhuuk ti jii'ñ buiñor, mi' dhir nai'p ji jii mit na mit tu ja a'gidham gu jai' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios cham tu' bhaan ji chotdonik sia mit chi ja bhaamkidhak ja koi, nam gu' biiix ja jujur ki'n bax biiñak buiñor guch Xoi'kam. ¹² Ba' aapi'm na pim ji'k ya ja'p tu oi'dha'x dhaam, g'e'kam ki'n japim jix bhai' pix bam taat ka' na mit ya' ba ai dhich jaaduñ na mit mi' pui' jii na jax jix aa' guch Gi'kora' nam jich biiim ba oi'ñka'. Dai aapi'm na pim ji'k mu ja'p jup tu'ii' biiix kap na ji'x oi'ñga'n dho gi gu' g'e'kam ki'n jix buam jum aa'nda' ji, na gu'x io'm jam tulhiiñchuda' gu ja'ook biiix aixim bhaan nat ya' dir mijji xi mii,

sia aapi'm na pim ji'k mu ja'p oipo suudai' dhaam kaknub ta'm, gam na jam iatgidhai mu ja'k jam bhichdha' na pai'x io'm jum tulhiiña' dñilh, na gu'x maat na bar mia'n nam pai' dhuuk daagi tulhiiñchuda'.

¹³ Ba' na mit pai' dhuuk mu ja'k xi ardi gu ja'ook na ja'p tu'm na tirook oi'ñga'n bhaan, mu g'e'k bax mu'aam gu ubii gui' nat kia'pix ti gu alhi, na gu' giilhim jix bhaamtu'. Gu' ji nat gu' jimiññor gu ubii, gu ja'ook ba' gatuuk dir mui'p ji ardi. ¹⁴ Ba' gu Dios xi a'ngatuda' gu ubii ja'p tu'm na gu bha'aa' gu a'nga'n na sap ba' d'e'ji nakga' gu ja'ook, gio na ba' jotmoda' aaya' mummu gampix nat pai' joot nam o'ñcho' baik oidha' daman taak juugit, na ba' cham mu'aa' gu ja'ook. ¹⁵ Ba' gu ja'ook chiñi'ram dir mui' xi nua g'e' gu suudai' na sap ba' bi'ñña' git gu ubii nax mu'aam, ¹⁶ gu' ji nat gu' gu dibiir jotmoda' xim kupio' na mui' ba milhiim gu suudai' mu na pai' gu ubii, mijji ja'k pix ji baap gu suudai' dibiir bita', pix cham pai' matgir, pu cham jax dhoda. ¹⁷ Giilhim tiix bhaam ji gu' gu ja'ook buiñor gu ubii nat cham jax dhoda. Ba' gatuuk na mit pai' xi mui'dha gu bipsalhi'ñ gu ubii, bhai' ji chu kokda ja bui. Gu bipsalhi'ñ gu ubii, dhi' pix kat jup jum kai'ch am gui' nam ji'k ti jii'ñdhat buiñor guch Xoi'kam mi' pui' ba jiiim na jax jix aa' gu Dios, gio nam gammijix biiñak buiñor. ¹⁸ Ba' gu ja'ook na ja'p tu'm na gu tirook, mi' pix ji kikbu ju'ñdharam gu g'e' suudai'.

13

Gu gook noonbi'ñ gu ja'ook nam pui'x ñbhidham tuutu'm jup tu tutku'

¹ Ba' mikkat maa'n mijji dir ba ji buus suudai' iraab gui' nar nobii'ñ gu ja'ook, pui' ñbhidham tu'm jup tu tuuku', xijum gook jup tu moom, mambhix ba' tu a'aa'. Ba' biiix ji'ma'n ka'm gu a'ga'n ja tuttutu' gu kukrun, bha moomoram ba' mui' bha ua'ñixchu' gu ñiiñio'k na jax ja'k cham kii' ka'm nii'ñ gu Dios. ² Gu tukga'n gui' ji' nobii'ñ gu ja'ook nat mijji dir ji buus suudai' iraab, ja'p tu'm na di'nbalh, gu tootna'n ba' ja'p tu'm ip na gu booji gu tootna'n, gu chiñi'ñ ba' ja'p tu'm na gu mabii'ñ gu chiñi'ñ. Gu' ba' gu ja'ook gui' na ja'p tu'm

jup tu tuuku' na gu tirook, gɛ'kam ki'n ba dai gui' ji' nat mijɪ dir buus suudai' iraab nar nobii'ñ, na sap ba' ja'xbui'p bar gɛ'kam ka' na dɪlh, gam na bixchu'x aichu'n na pu tu duñaia'. ³ Gu' ji na gu' panaas ja'p tu'ii' na maa'n muukixchu' gu ma'oo'n gui' ji' nobii'ñ gu ja'ook, panaas kux io'm jix ko'ktolhdhix, cham ji'xdha' ka dodhia' kam tu'ii', gu' ji nat gu' mi' jotmoda' bhai' ji dhua cham jum ilhdham. Ba' bɪx gu ja'tkam na jɪ'x oi'ñga'n na mit tɪi nat ba dua gu ma'oo'n gui' nar nobii'ñ gu ja'ook, joidham jix bhai'm ilhdhak mu ja'k ji kai mit. ⁴ Ba' dai nam ba tu daanda' buiñor gu ja'ook gui' na ja'p tu'm tu tuuku' na gu tirook dai na gɛ', nam gu' bɪx ba kaichu' gui' na mia'n jir nobii'ñ nat pu pu kai'ñkam gɛ'kam ki'n dai na ba' pu'ñi ja iatgidhai bɪx gu ja'tkam ja chiñaia' nam tu dañia' buiñor. Tu daanda' am ba' gu ja'tkam buiñor gu ja'ook gio buiñor gu nobii'ñ jup xi kai'chit:

—Ja'p moo tu' silhkam jir gɛ'kam ji dhi' nach jaroi' kaichgit ba tu daan buiñor! Cham ji'xdha' jaroi' jax dhoda' sia pik jax ka' git, na gu' cham tu' jumaip jai'ch na ja'xbui'p jir gɛ'kam na dhi'.

⁵ Ba' gui' ji' nar nobii'ñ gu ja'ook jup ja titda bɪx gu ja'tkam na sap dhi'r di' gu Dios, na gu' pu'ñi ja'k aagi'ñ dɪlh gu ja'ook. Ba' bɪx ja daam kɪkat gu ja'tkam na jɪ'x oi'ñga'n baik oidha' daman taak juugit. Jup titda ip gu ja'ook na sap bɪx aixim ai'chuxdha' gu Dios na jax cham kɪi' ka'm ni'i'ñ. ⁶ Ba' pui'p duu gu nobii'ñ gu ja'ook nat jax chia, jix bhaamut bhai' ji a'ga gu Dios, bɪx aixim ba ai'chuxi'ñ na jax cham kɪi' ka'm ni'i'ñ ja bindat sia gu noonbi'ñ nam bhammi ja'p jup tu'ii'x dhaam. ⁷ Gio ba' nat bhai' ji ja tulhi'ñchuda gui' nam jɪ'k ti jɪgi'ñ buiñor guch Xoi'kam, nat gu' sia dhi' pu'ñi ja'k chia gu ja'ook na tu duñaia'. Ba' jɪ'kchi ja koi nam jɪ'k kaichgit gu Dios, na gu'x aa' nam dai gui' kaichgida'. Bɪx ja daam kɪika' na jɪ'k ja'tkam, sia nam jir pa ja'k kam, piam siam jai' maakam tu ñiok. ⁸ Ba' bɪx kap na jɪ'x oi'ñga'n gu ja'tkam ba tu daan am buiñor gu nobii'ñ gu ja'ook nat jɪ'k pu cham ja dai gu Dios jix io'm bijik dir na ba' moo dhi oi'ñga'n jup ba jai'chdhilhia', bhaan gu u'uan nam pai' daaxix nam jɪ'k bhammi aaya'x dhaam, nam pai' gammijix

jijikgim bap tui'ka', na pai' ja daasaim xib gui' na ja'p ji buusan na gux kɪi' kasnir nam jɪ'k ti jɪi'ñdhim buiñor.

⁹ Gu jaroi' no'x aa' na bɪx jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, jum aa' na bɪx mo'ram baapsa' mi' na pai' ja'pnim kai'ch: ¹⁰ “Bɪx gui' nam jɪ'k daaxix nam ja da'ngii ja ku-upa', pui' ja dooda' am, gio gui' nam jɪ'k jup daaxix nam tɛ'tɛb kukxir ki'n ja kooda', pui'm jup ja dooda', ba aagix am nam jaroi' pui' ja dooda'. Dhi' ba' bhaan matgilhia' na jaroi' moo tu' silhkam bɪx juraa'n ki'n jix biiñak buiñor gu Dios, no'm moo pui' nam jax bax biiñak buiñor siam jax ja bua.”

¹¹ Ba' ja'xpix jumai ja'p dir ja'k dibɪr bita' bhai'p ji buus gu nobii'ñ gu ja'ook na pui' ñbhidham tu'm ip gu tukga'n, gook tu a'aa' ja'p tu'm na gu kasnir gu a'ga'n, pui' ja'k tu ñiok na dɪlh gu ja'ook na ja'p tu'm tu tuuku' na gu tirook. ¹² Ja'xbui' gɛ'kam ki'n jup daaxix na gu jumai nobii'ñ gu ja'ook nax xijum gook tu moom. Bɪx kap ja daam jup ba kɪk gu ja'tkam na jɪ'x oi'ñga'n, ja chia nam sap tu daanda' buiñor gu jumai nobii'ñ gu ja'ook nax xijum gook tu moom, gui' nat kia'pix dua gu ma'oo'n na ka muukix kat maa'n, sia ku gu' cham ji'xdha' ka dodhia' kam tu't. ¹³ Gio na joidham jix bhai'm duukam xip tu bua ja ni'i'ñchudat bɪx na jɪ'k ja'tkam, tai bhammi dir ja'p jix dhaam bhai' ji ii'ñxichu'n. ¹⁴ Ba' na mit tɪi bɪx gu ja'tkam na jɪ'x oi'ñga'n na joidham bixchu'x aichu'n na pu tu duñaia' nam tu' cham ilhi'i'ñ, bɪx jix bhai'm ilhdhak mu ja'k jup ji kai mit, nat gu' dhi' ki'n ba ja iatgi. Ba' mi' dhir dai nat ba ja chia nam sap jup duñaia' gui' na pui'p tu'm ka' na gu jumai nobii'ñ gu ja'ook nax xijum gook tu moom, gui' na mit tɪi sii tɛb kuxiir ki'n, gu' ji nat gu' cham tu' muu. ¹⁵ Ba' na mit pai' dhuuk tɪimo na mit jup duu, gu nobii'ñ gu ja'ook gui' nat tu chia nam jup duñaia', xi dhua'ñ gup duñiixim na sap ba' dɪlh ba tu oirida' gio na tu ñiokda'. Ja chia ba' bɪx gu ja'tkam nam sap tu' ka'm niidhat tu daanda' buiñor gup duñiixim. Ba' gui' nam jɪ'k cham aa' nam tu dañia' buiñor, pu bɪx ja koi. ¹⁶ Gio nat ja chia nam sap jum matgilhdha' bɪx na jɪ'k ja'tkam ja kokobtai' am piam gu kɪi'n dir kam ja noonob am, na bhaan

jix maati' ka' nam buiñor jup tui'dhi' gu ja'ook. Bix jamit ba'm matgilh gu ja'tkam na jix oi'ñga'n, pui' na jax gui' nam jir jix chutumñigam gio gui' na cham, sia gui' nam jir tujuandam gio gui' na jik cham, gam bix gu a'aalh nam kia'pix maaxilhim, gio gui' nam jix io'm bar jagi'gir. ¹⁷ Ba' pu cham bhaai' nam tu saba'da' gio nam tu ga'ra' gui' nam jik cham bha daaxdhix ja kokobtai' am gui' na bhaan jix maati' nam buiñor jup tui'dhi' gu ja'ook piam na jik ja'kilhi'ñ bia', nam gu' ja o'bhagi'ñ. ¹⁸ Ya' ba' moox io'm matda' jum aa' gio na pim jix bhai' xim ga'ngada' na pim ba' machia' na jax chii' gui' na ñbhidham tu'm bhaan dhi'ñi ja'kilhi'ñ na ya'ni daa: Xijum maa'n jix cha'tmam oo'm daman baik oo'm xijum maa'n (666). Dhi' pim ba' bhaan machia'. Ku gu' na jax chii'ka', jir pu chu'm ka' ji nam jax chii' gu ya ja'p kam ja'tkam.

14

Nam ba laala'nda' gux xijum gook jix cha'tmam oo'm daman maakob miil gu ja'tkam nam ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam

¹ Ba' gui' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir, bhammi kii' gè' oidha' ta'm na pai' Sion ti tii' ja bii'm xijum gook jix cha'tmam oo'm daman maakob miil (144,000) gu ja'tkam. Bix ji'ma'n bha ua'ñix ja kokobtai' am na jax chii' gui' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir gio na jax chii' gu Dios. ² Ba' ja'xpix gè' ki'n bhai' ji chim tir bha ja'p jix dhaam, ja'p tum kai'ch na jax no' tiroon gu duuk, piam pai' no' gè' mir gu suudai', gio ba' na jax jup tum kai'chdha' no'm pai' tu sab mui' dhit gu sasabdam kikchar ki'n. ³ Ba' gu mui' ja'tkam nam bhai' guguuk bii'ma'n gui' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir, laala'n am maa'n gu xibkam alabaa'n mi' ji gu'kat ja'pni bii'pi' dir na pai' daa gux io'm Gè'kam, nam pai' bix xikoolh dhir daraa gu ja'tkam nam jir jagi'gir pa' gio gu maakob sasoi'. Ku gu' cham bhai' ji na jaroi' machia' dhi' dhi alabaa'n, daipu' gux xijum gook jix cha'tmam oo'm daman maakob miil na mit mi' pui' jii na jax jix aa' guch Xoi'kam nam duduakat gu ja tutku' bhaan, ⁴ nam cham tu' bix aixim tu buimik na jax cham kii' ka'm nai'ñ gu Dios, ni nam

cham tu' mui'x bhai' ja titdaimik ja bii'm boppimik gu u'uub, dai ji nam tu' ka'm niidhat mi' pui' jii'mit na jax jix aa' gui' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir. Ja'p ji buus na mit jum makgirta buiñor gu Dios nat pai' dhuuk ja tulhiiñchudak ja koi' gu ja'ook. ⁵ Cham pai' dhuuk tu' bhaan jum ua'tulhdhak jamit, ni na mit cham pai' dhuuk iatda' tu a'gak.

Gu baik noonbi'ñ gu Dios nam ba tu a'ga' bhaankamu'n

⁶ Ba' maa'n gu nobii'ñ gu Dios bhammi ja'p dèdè' irban gux dhaam, jir di' pix gui' na bix kap na jix oi'ñga'n tu ja a'gi'ñ gu ja'tkam gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam. Bix na jik ja'tkam tu ja a'gi'ñ, siam jai' maakam tu ñiok, piam sia kum jir jax chu'm, gam sia kum jir pa ja'k kam. ⁷ Jup kai'ch gè' ki'n:

—Tu' ka'm japim niidhat gè'kamtu'nda' gu Dios, na gu'x io'm jir gè'kam. Xib ya' bam ai na pai' dhuuk saak ja aagi'ñdha' gu ja'tkam nam tu' jax buimik nam duduakat gu ja tutku' bhaan. Dhi' pix jir di' gui' nat jup duu dhi oi'ñga'n gio dhix dhaam, gio gu suudai' na mu ja'p suusu'n mui' kap.

⁸ Gio ba' moo mi' dhir jumai bhai'p ji ñio gu nobii'ñ gu Dios, jup kai'ch ip:

—Xib dho gi ba' am xi ko'ya' am ji gu Babiloonia oi'ñkam, na mit pai' dhir pui' ja mamtux bix gu ja'tkam na jix oi'ñga'n nam jax ja'k gè'kam ki'n jum ua'tulhdha', gam nam jax ja'k ja daanda' gu didios jum titgidam jup duñiixim nam jax ja'k tu jim diih. Ja'p ji buus na mit ja i'ich gu biiñ nam ki'n jum ua'tulhdha' buiñor gu Dios.

⁹ Mi' dhir ba' moo jumai bhai'p ji ñio gu nobii'ñ gu Dios na ba' ki'n bar baikim ka', jup kai'ch ip gè' ki'n:

—Gu jaroi' no't tu daani buiñor gu ja'ook na ja'p tu'm tu tuuku' na gu tirook, gio gup duñiixim na pui'p tu'm, gam no't jum matgilh bha kobtagi'ñ piam gu kii'n dir kam nobi'ram na bhaan jix maati' na ba kaichu' gu ja'ook, ¹⁰ am ti'ñchoka' nax io'm tulhiiñchuda' gu Dios mu na pai' miim gu tai nax io'm jix choiñ ja ni'ñchudat bix na jik noonbi'ñ gio gui' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir, ja'p ji buusnia' na ja i'chdha' gui' nax io'm jix xibu' nax maimda'. ¹¹ Mi'm

ba' pu miijidha' gammiji sia nar pai' dhuuk ka' git, na gu' cham pai' dhuuk tukia' gu tai, nam gu' gɛ'kam ki'n cham am bua no' mit jax dhuuk tu daani buiñor gu ja'ook, gio gui' nar jup duñiixim na pui'p tu'm, gio no' mit jum matgilh na bhaan jix maati' ka' nam gui' ba kaichu'. ¹² Ba' gui' nam ji'k ti jiiigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, jum aa' nam nakga' siat pu'ñix io'm bhai' ji ja tulhiiñchuda gu ja'ook, dai nam mi' pui' xi chu kuugalhdhidha' pix na jax jix aa' gu Dios. Dhi' ba' bhaan ba matgilhia' nam silhkam bix ja jujur ki'n jix biiñak buiñor guch Xoi'kam.

¹³ Mikkat ba' moo bhammix dhaam dir bhai' ba tuñ a'gi mit, jup jiñ chitda am:

—Ja'pni ja'k jap mi'p xi chu daasa' u'uan ta'm: “Ja'p moo joidham jix bhai' ba tu ja jimia' gui' nam ji'k ti jiiñdhai ko'ya' buiñor guch Xoi'kam!” Ba' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' jup kai'ch ip: “Jee' dho. Cham pai' dhuuk magooñi' ja a'm ka jimia', nam gu' cham pai' dhuuk ka tu juana', ni nam tu' bhaan kam tulhiiña', dai nam gammijix jijikgim bap tui'ka'. Dhi' ba'r ja mai'chik ka' nam jix bhai'm duukam jup tu buimii bhaankamu'n gu Dios.”

Na ba tum oraa' bix kap na ji'x oi'nga'n

¹⁴ Ba' mi' dhir bix dhi' pui', maa'n gu maa'nkam bha ja'p daa joidham jix chua tibaa'ñ cha'm, kuruun maa'n xi kis nar jix uam totbikdam, gio ba' juus maa'n jup xi dhaa' joidham jix mu'uuk. ¹⁵ Ba' maadit gu nobii'ñ gu Dios bhiji dir buusnik na pai' tu chiopi' gu Dios jup titda gɛ' ki'n gu maa'nkam na bhammi daa tibaa'ñ cha'm:

—Ba kabka ba' xib gu tiriik mu ja'p oi'nga'n bhaan. Bar am nap ti bhiji ki'n dhim juus ba tu kaipga'. Bar bhaan gu' na pai' dhuuk tim bhii.

¹⁶ Ba' gui' na bhai' daa tibaa'ñ cha'm nat jax pui'p ti kai, ba ti bhim gu tiriik mu ja'p oi'nga'n bhaan. Bix kap ti bhii na ji'k kap ti ix.

¹⁷ Mikkat ba' moo jumai bhiji dir jup ji buus chiop gu nobii'ñ gu Dios, pui' juus jup xi dhaa'ñchu' joidham jix mu'uuk.

¹⁸ Gio ba' moo jumai bhai' dhir jup ji buus bhaan gu kubhioñkar na ja'p tu'm na sasoi' mimiiñkar, na pui' ja'k gɛ'kam ki'n daaxix

na midha' sia tu' na pix. Ba'p titda gɛ' ki'n gu jumai nobii'ñ gu Dios na ua' gu juus:

—Ba ti i'kmira'p ba' xib gu uubas mu ja'p na ti ix bix kap na ji'x oi'nga'n ki'n dhim juus nap daa'. Bar am gu' na pai' dhuuk jum u', na gu' bax bhai.

¹⁹ Ba' gu nobii'ñ gu Dios nat jax pui'p ti kai, xi mii nat ti i'kim gu uubas mu ja'p oi'nga'n bhaan, bix i'kik mu xi iicha bhaan gu gɛ' na bhaan jum baki' gu barga'n gu uubas na mi ja'p kik nam ba' bakii'ñña'. Dhi' gu ja'tkam kat jup jum kai'ch nam pui' ji buan na gu uubas, ba' na pai' dhuuk jix io'm ja tulhiiñchuda' gu Dios, ja'p ji buusnia' na ba ja bakii'ñña'. ²⁰ Ba' nat pai' dhuuk xim baki' gu uubas nat mi' iicha gu nobii'ñ gu Dios gui' na bhaan jum baki' na mu ja'p kik ju'ndharan gu gɛ' kiicham, i'hir pix bhai' ji mii gu barga'n, giulhim gɛ'p jum duu, bhammi ja'p xi juu ja chiichiñ am gu kakbai nam mi ja'p guguuk, gio nat mik ja'p juugit mii, chi ji'k baik simaan ki'n jum a'ji gu pui' nañ jimda'.

15

Gux xijum gook noonbi'ñ gu Dios nam ba ja tulhiiñchuda' bix aixim bhaan gu ja'tkam bix kap na ji'x oi'nga'n

¹ Gio ba' moop ja tiñ nich xijum gook gu noonbi'ñ gu Dios nam pui' ja'k tu'm ki'n dalhxix bix ji'ma'n nam bix aixim bhaan ja tulhiiñchuda' gu ja'tkam bix kap na ji'x oi'nga'n bhaankamu'n gu Dios, na ba' moo bar daipu' ka'.

² Gu' ba' gu suudai' mi ja'p jup suu'n gɛ', joidham jix kii'x uañ, dai na bhina' gui' na gɛ' miiim ja'p na tai. Mi ja'p gai dhir dhi gɛ' suudai'm ba' guguuk ji'kchi gu ja'tkam ji chu daa'ngit gu ja kikchar. Jir di' am gui' na mit ma'iich gu ja'ook nax iibhidham tu'm tu tuuku', gio gup duñiixim na pui'p tu'm, na mit cham tu'm matgilh ja kokobtai' am, gio na mit cham tu daani buiñor sia tii pup ja chiñiimi. ³ Ba' mi' ji gu'kat laala'n am maa'n gu alabaa'n gui' na jax chu'm laala'nda' bijik gu Moisees gui' na bhaankamu'n tu a'gimik gu Dios, gio na jax chu'm jup laala'nda' gui' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir jano' na ya' xi oilhimik, nap jum kai'ch:

jJa'p moo tu' silhkam jix io'm jir gɛ'kam ap
ji bak jich Gi'kora',

gio nap bixchu'x aichu'n nap pu tu duña'
jix bhai'm duukam gio gɛ'gɛr jup
jum duu'nkam!

Bix kap jir gɛ'kam ap na ji'x oi'ñga'n,
gio nap bix kap ja silhka'n gu ja'tkam nap
jax pix jix aa' aap dɪlh.

⁴ Bix pix gu ja'tkam tu' ka'm jum niidhat
tu daan am aap jum bui Dios jich
Gi'kora',

na gu' dai aap nap jix io'm jix uañ ki'n kɪkat
jix io'm jir gɛ'kam.

Bix na ji'k ja'tkam tu' ka'm jum tɪgɪ tu
daña' am aap jum bui,

nam gu' ba machia' nap aap joidham jir jix
bhai'kam kat jix bhai' ja silhka'n gui'
nam bam kaichu'.

⁵ Ba' ja'xpix bhai' jim kupio' gu chiopga'n
gu Dios na bhammi kɪk jix dhaam, bhai'
na pai'x io'm jix chu xidhuu. ⁶ Ba' bhiji dir
bhai' ji bubua mit xijum gook gu noonbi'ñ
gu Dios nam pu chu'm ki'n dalhxix nam ja
tulhiiñchuda' gu ja'tkam bix aixim bhaan
bix kap na ji'x oi'ñga'n. Jix chooto ti ti'chu'
am bix ji'ma'n, jix kiki' ji gu'x u'uañ gu
ja jajannulh, gio nar jix dha'ram namkim,
ko'kmarak bhibhispara' nar jix uam tot-
bikdam jam bha ja'p jup xi chu buupratu'
ja bhabhaastu am. ⁷ Ba' maadit gu maakob
sasoi' nam bix xikoolh dhir guguuk mi' na
pai' daa gu Dios, ji'ma'n xi ja maa gu a'lhich
jaja' nar jix uam totbikdam gux xijum gook
noonbi'ñ gu Dios na mit bhiji dir ji bubua
chiop. Dhi jaja' bhaan mi jim gui' na tu' ki'n
jix io'm ja tulhiiñchuda' gu Dios na jaroi'
gammiji pux jai'ch bix na ji'k ja'tkam nam
cham tu' ka'm ni'ñ, na gu'x io'm jix bhaam
ja bui. ⁸ Ba' ja'xpix mi' dhir bhai' ji bam gu
kuubhix na pai' daa gu Dios, bhijimmi ja'k
ji baa na pai' tu chiopi', bhiji jim timo irban
dir. Ba' dhi' bhaan jix maati' na chakui
jaroi' bhaai' na mu bakia' na pai' tu chiopi'
gu Dios, na mit gu' chakui tu tulhiiñchuda
gux xijum gook noonbi'ñ. No' mit pui' ba
tu kuugalh na ba' bax bhaai'n ka' nam mu
baapkia'. Gu kuubhix dhi' pix pui' ja'k jum
maaxi'ñ na jax ja'k jir gɛ'kam gu Dios.

16

*Gux xijum gook noonbi'ñ gu Dios nam ba
ja tulhiiñchuda' gu ja'tkam*

¹ Ba' ja'xpix gɛ' ki'n bhai' ji chum ñio bhiji
dir na pai' tu chiopi' gu Dios, jup ja titda gux
xijum gook noonbi'ñ gu Dios nam ji'ma'n ja
daada' gu jaja':

—Nua'pu' pim mu ja'p oi'ñga'n bhaan
dhi' na ki'n tu tulhiiñchu'n gu Dios na mi
jim dhi jaja' ta'm na pim ja daada'.

² Ba' maa'n bɪpi' mu jii mu oi'ñga'n
bhaan nat ba nu'aam gui' na mi jim ja'aa
ta'm. Ba' nat mu ɛɛk mi ja'p xeeñ ñua
dibɪr ta'm. Bix gui' nam ji'k matgilhdhix
ja kokobtai' am na bhaan jix maati' nam
kaichu' gu ja'ook na ɪbhidham tu'm gu
tukga'n, gam nam tu' ka'm niidhat tu daan
bui'ñor, sia gup duiñxim na pui'p tu'm, bhai'
ji ja ai gui' na ja'p tu'm na bipri'x na giilhim
jix ko'k.

³ Mi' dhir ba' moo jumai mijip ji dhuu
gu nobii'ñ gu Dios ua'dat gu ja'aa nat ba
nu'aam ip mu ja'p oi'ñga'n bhaan gui' na
mi jim. Ba' mu ɛɛk mi' xi ñua gɛ' suudai'
chir. I'ir jup jum duu gu suudai' bix na
ji'x juugit suu'n, ja'p tu'm na jax gu i'ra'n gu
jaroi' no' mit mua. Pu bix koi mit gu dudua
kam nam mi' ka tu oipo nat pai' dhuuk i'ir
jup jum duu gu suudai'.

⁴ Mi' dhir ba' moo jumai mijip ji dhuu
gu nobii'ñ gu Dios ua'dat gu ja'aa, baik ba'
moo ba jim. Ba' mu ja'p xi ñua a'kki'n na
pai' mir gu suudai' gui' na mi jim ja'aa ta'm
gio mu ja'p na jax jir biipiatam, i'ir jup jum
duu ip gu suudai'. ⁵ Ba'p kai'ch gu nobii'ñ
gu Dios gui' na mu ja'p nuuka'n gu suudai':

—Aap dho gi ja maak ji Dios jich Gi'kora'
nap jix uañ ki'n kɪk na tu' ja a'm bipio' dhi
ja'tkam nam cham tu' ka'm jum ni'ñ aap
nap bijik dir pux jai'ch gio nap gammiji pu
jai'ch ka' ya' dir ja'p ja'k, ⁶ na mit gu' dhi'
gɛ'kam ki'n jum ua'tulh aap jum bui. Ti'
na mit giilhim ja tulhiiñchudaimik ja koi gui'
nam jum bui ti jii'ndhat gio gui' nam jum
a'mkam tu a'gimik bijik gum ñi'ook. Xib
jam ba' mi' xi aaya' nam i'ya' gu i'ir nam
ba' mi' xi machia' na jax tu tatda' gu pui'
na mit jax ja dooda gui' nam jum kaichgit
gio gui' nam jum a'mkam tu a'gat. Pui' dho
tu'm ja a'm bipio'.

⁷ Gu' ba' bhai' dhir bhaan gu kubhioñkar na ja'p tu'm na sasoi' mimi'i'ñkar, bhai'p ji chum ñio, jup tum kai'ch:

—Pui' dho aapi' Dios jich Gi'kora' nap bixchu'x aichu'n nap pu tu duña'. Maaxik dho ja maak ap na jax ja'k ja a'm bipio' dhi ja'tkam, nap gu'x maat na mit g'e'kam ki'n cham am bua aap jum bui.

⁸ Ba' gu jumai nobii'ñ gu Dios mu jimik bhammi ja'k jup xi ñua bhaan gu tanoolh gui' na mi jim ja'aa ta'm na ua'. Ba' dhi' ki'n jix io'm jix choiñ bhai' ji chon gu tanoolh, ba ji ja mi'ñ gu ja'tkam. ⁹ Ti pup koi mit ki'n gu tanoolh nat ja a'm ton, na gu' giilhim jix choiñ, gu' ji na gu' ni ji'x ku mit iam soi' ba jim ilh buiñor gu Dios sia ku jax ja tulhiiñchu'n. Jano' mit dho ba' giilhim bhaak ji buiñor, bix aixim bhai' ji ai'chux jamit na jax cham ki' ka'm ni'ñ. Cham pai' na mit iam soi'm ilhdhak ba tu daani buiñor ku cham ka ja tulhiiñchu'nda' git.

¹⁰ Ba' mikkat gu jumai nobii'ñ gu Dios mui'p ji jii, mi'p xi ñua gui' na mi jim ja'aa ta'm na pai' dhir jir g'e'kam gu nobii'ñ gu ja'ook nax xijum gook tu moom, jix chukgam jup tum duu mi' na pai' daa. Ba' gu ja'tkam nam kaichu', giilhim pix sasrak biit am nam jum tulhiiñ, ¹¹ na ja e'e' gui' na ja'p tu'm na bipri'x nax io'm jix ko'k. Gu' ji na gu' sia kum jax jum tulhiiñ, cham pai' iam soi' ba jim ilh jamit buiñor gu Dios, pui' nam jax jix buam ba tu bua na jax cham ki' ka'm ni'ñ, gio nam giilhim jix bhaamut bix aixim ai'chuxi'ñ gu Dios nax dhaam jup tu'ii'.

¹² Ba' mi' dhir jumai mui'p ji jii gu nobii'ñ gu Dios ua'dat gu ja'aa, xijum maa'n ba' moo ba jim. Silh jim mu g'e' akki'n na pai' Eupraates ti ti', na pai' g'e' mir gu suudai'. Mu e'ek mi' xi ñua suudai' chir gui' na mi jim ja'aa ta'm. Ba' nai' pix ji gaa gu suudai', cham pai' ka mir, na ba'x bhaai'n ka' nam mu bubuakia' baasi'n dir ja'k gu g'e'g'er kam nam mu dir ja'k mu jiiim xia'lh bui.

¹³ Ba' gu ja'ook na ja'p tu'm tu tuuku' na gu tirook dai na g'e', gio gu nobii'ñ na pui' giilhim tu'm jup tu tuuku' nax xijum gook tu moom, gio ba' gui' na bhaankamu'n tu a'ga, bhiji dir ji bubua mit ja chiichiñ am gu cham kiki' i'ii'mda' ja'p tu'm na sosbha'n, ¹⁴ nam jir noonbi'ñ gu ja'ook, nam bixchu'x

aichu'n nam pu tu duña'. Ba' dhi' dhi cham kiki' i'ii'mda' mu ja'p ja joot gu ja'ook ja bui bix gu g'e'g'er kam na ji'x oi'ñga'n nam pui' ja'k ja jurtu'np'o' nam bix maa'n ñi'ook jup dui tu kokda' buiñor gu Dios nax io'm jir g'e'kam. ¹⁵ Ba' aapi'm jiñ jaaduñ na pim ba kaichu' guch Xoi'kam, cha'pim jax jum aa'nda' sia jax tum bua, na gu'p kai'ch guch Xoi'kam: “Ja'p moo joidham jix bhai' tu jimia' gu jaroi' no' gammiji pu ti jii'ñ aañ jiñ bui, ni na cham pai' dhuuk koosit daaka'. Na gu' no' cham tu'p jum buixdhat am irdat daa, ja'p ji buusanda' nax dhaapkat oirida', ba' giilhim jix xi'iraa' nañ pai' dhuuk mu jimda'. Gu' cham ji no' gu' gammiji soi'm ilhii'ñ, ja'p ji buusanda' ji na tim ti'ii'ñka', ba' cham xi'iraam jum ilhdha' nañ pai' dhuuk mu aaya'. Nañ gu' aañ jotmoda' mi' pix ba kika' cham jum ilhdham, ja'p na jax gu ixkum no' pai' bax chi ixdham jax chu'm ba'k chir, na gu' jotmoda' pix mu jimii mi bakia', pu cham mat ka' gu kiokam na jax chu'm tukaa' mu jim.” ¹⁶ Ba' gu cham kiki' i'ii'mda' pui' ja'k ja jujurtuda mit bix na ji'k gu g'e'g'er kam na ji'x oi'ñga'n nam maa'n ñi'ook jup dui mummim jumpadat na pai' Armagedoon ti ti' gu ebreo ñi'ook ki'n, na g'e'x gio'.

¹⁷ Mi' dhir ba' moo jumai mui'p ji jii gu nobii'ñ gu Dios na ba' moo bar daipu' ka'. Mu ja'p jup xi ñua gui' na mi jim ja'aa ta'm bhaan gu jibuilh. Ba' bhiji dir chiop na pai' daa gu Dios bhai' ji chum ñio g'e' ki'n, jup tum kai'ch:

—Xib dho gi gu' pu bix dappaam ba tum kuugalh ji.

¹⁸ Ba' mi' dhir bhai' ji chim bipgi bha ja'p jix dhaam, gio nat g'e' ki'n bhai' ji chim tir, gam nat jix io'm bhai' ji gi'ndoki gu oi'ñga'n, na cham pai' dhuuk pu'ni pik jix io'm joiñdhat. ¹⁹ Ba' mi g'e' kiicham na pai' Babiloonia ti ti', baik kap bhai' ji jai gu dibir. Ba' pu bix nai' ji ia'ri gu ba'bhak, sia bix kap na ji'x oi'ñga'n na jax jir kikcham kat, nat gu' bix kap joi gu dibir, ba' mui' koi mit gu ja'tkam. Ba' gui' nam Babiloonia oi'ñkat, jix io'm ja tulhiiñchuda gu Dios, na gu' pu ja bi'chulhi'ñ na pu'ni ja dooda' jax chu'm tanoolh, na mit gu' g'e' bam ua'tulh buiñor, ja'p ji buus nat ja i'lich gu biiñ nam

ki'n ko'ya'. ²⁰ Sia bix pix cham pai' mat-gir gu a'llich dippir na mu ja'p ka daraat suudai' iraab, gio gu oi'dha', nat gu'x io'm joi gu oi'nga'n. ²¹ Gio ja'xpix jix dhaam dir bhai' ji ii' gu chia g'e'ger, chi ji'k gook oo'm kiilos jix biipit bix ji'ma'n. Ba' gu ja'tkam giilhim jix bhaak am buiñor gu Dios, bix aixim ai'chuxi'ñ am na jax cham kii' ka'm nii'ñ, na gu' giilhim ja tulhiiñchu'n ki'n gu chia.

17

Nam ba tulhiiñchuda' gu ubii gui' nar ganai' pix

¹ Ba' maadit gux xijum gook noonbi'ñ gu Dios nam ja daada' gu jaja', bha jimik jup jiñ chitda:

—Bhai' xi jim ya'ni ja'k nañ jum ti'ñchuda' nam jax ja'k tulhiiñchuda' gu ubii gui' nax io'm jir ganai' pix ka', na bix kap tu daam kika' na ji'k kap suusu'n gu suudai'.

² Dhi' dhi ubii ja'p ji buusan na bix jix bhai' ja titdat ja bim boppo gui' nam jir g'e'gerkam mu ja'p na ji'x oi'nga'n, nam gu' pui' ja'k jup ba tu jim na jax gui', bix jai'p ba tu daan am ja bui gup duñiixim didios jum titgidam, bix sia gui' nam jir ja'ppix ja'tkam ja'p ji buus nat ja i'ich gu biiñ na pui' ja'k tu bua.

³ Ba' nat g'e'ñ a'm bam tajaa gux Dhu-udu' kam jix Uañ Ii'mda', bañ baidhak gu nobii'ñ gu Dios mummu pai' maa'n kap gampix. Ba' mi' oiri maa'n gu ubii bhaan gu tu'x buadam jix bi' na ibhidham tu'm, jix xijum gook tu moom, mambhix ba' tu a'aa'. Bix kap na ji'x jir tukgaram bha ua'ñixchu' gu ñiñio'k na jax ja'k cham kii' ka'm nii'ñ gu Dios. ⁴ Gu ubii ba' joidham jix abhaar jup xi chi ti'chu', jix bi' kat jix muraa'nma' gu jannulhi'ñ, jix uam totbik-dam ki'n bha ja'p jup xi oi'chdhix gio gu joodai gui' nax a'bhar totbik. Ba' maa'n ua' gu ja'aa na suu'ngim mi jim na jax ja'k jir tu'm dailh, pui' na jax nax io'm jir ganai' pix gam na jax ja'k cham kii' ka'm nii'ñ gu Dios, gio pui' na jax na mui' tu didiosi' jup duiñxim. ⁵ Gio ba' bha kobtagi'ñ bhai' xi chu ua'ñixchu' palhup na ja'p kai'ñkam jup jum kai'ch: “Mi g'e' kiicham na pai' Babilonia ti'ñ, ja'p ji buusan na dhi'r

ja naan bix gu u'uub gui' nam jir ganai' pix, na gu' mi' dhir na mit pui' ja mamtux gu ja'tkam nam jix buam tu buada' na jax cham kii' ka'm nii'ñ gu Dios, ja'p moo joidham.” ⁶ Gu' ji na gu'x maimtu' gu ubii ki'n gu ja i'ir gui' nam ti'ñdhat buiñor gu Dios gio gui' nam bhaankamu'n tu a'gat. Ba' aañ mi' pix pui' ba tu'ii', ⁷ ba' gu nobii'ñ gu Dios jup jiñ chitda:

—¿Jax kup ba' mi' pui' pup tu'ii'? Xib jañ jum aagi'ñdha' na tu' pui' ja'k jum maaxi'ñ dhi ubii gio dhi' na bhaan jim nax xijum gook tu moom, gio ba' na jax jir jum duukam kum ba' pui' tu'ii'. ⁸ Dhi' nax ibhidham tu'm nax xijum gook tu moom na bhaan jim dhi ubii, dhi' maadit jir di' gu nobii'ñ gu ja'ook. Ku gu' cham tu' ya' ka oiri ji xib, dai bijik na jax ya' xi oilhimik, ku ba' gu' cham xiim gio ya'p aaya' ji, mu dir ja'k jimda' na pai' g'e' ti' di' na cham pai' ju'. Daipu' pix ya' xi e'ji, nam gu' mi' dhir daagi mu ba bua' na pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. Ba' gu ja'tkam gui' nat ji'k pu cham ja dai gu Dios bhaan gu u'uan mi' na pai' ja daasaim gui' nam ji'k ti'ñdhiim buiñor biipi' dir na ba' moo bap duñia' dhi oi'nga'n, giilhim bhai' ji chotdonia' am nam ba tigia' na gio mi'p ba aaya' gu nobii'ñ gu ja'ook, sia ku gu' xib cham pai' maati'.

⁹ Xib jap ba' moox io'm bix jum jur ki'n xiñ kaaya' nañ jum aagi'ñdha' na jax jir jum duukam gu pui' na jax ja'k tu'm gu nobii'ñ gu ja'ook: Gux xijum gook moomo'n gui' nax ibhidham tu'm, jix xijum gook gu g'e'gerkam kat jup jum kai'ch, gio ba' xijum gok kap ip na pai' jax tu daam kii' gu ubii na bhai' daa bhaan gu nobii'ñ gu ja'ook. ¹⁰ Ba' dhix xijum gook g'e'gerkam, jix chamaam jamit jum g'e'gerkamtak ba koi. Maa'n pix ya'r g'e'kam xib, maa'n ba' moo chakuim g'e'kamta. Ku ba' gu' no't ya' bam g'e'kamta gu maa'n na ka bi'ix nam g'e'kamta', cham tu' mik ya'r g'e'kam ka' ji, alhio pix. ¹¹ Ba' gu jumai g'e'kam na mi' dhir bhai'p ji jai'chdhihia', jir di' ka' gu nobii'ñ gu ja'ook nax xijum gook tu moom na bhaan daa dhi ubii, na gu' jano' gio ya'p ba aaya' na pu'ñi giop bam g'e'kamta', sia ku gu' bijik pui'p jir g'e'kam kat. Ku gu' maadit jir di' ka' ji gux xijum

gook nam biipi' dir jum gɛ'gɛrkamta', daipu' maa'nnim pix bam gɛ'kamta', nam gu' mi' dhir daagi mu ba bua' na pai' gammiji mi' pup jum tulhiifidha'.

12'Gu' ba' gu mambhiix gu a'ga'n dhi' nar nobii'n gu ja'ook, mambhiix gu gɛ'gɛrkam kat jup jum kai'ch, dai nam chakui jai'ch gu xib. Ku ba' gu' ka jai'chdhilhia' am ji dhi' dhi gɛ'gɛrkam, ku ba' gu' alhio pix ji nam maap jum gɛ'gɛrkamta' gu nobii'n gu ja'ook nañ aa' biipi'. 13 Ba' nam pai' dhuuk pu'ni bam gɛ'gɛrkamta' gu mambhiix nañ ja aa', maa'n ñ'look jup dui gɛ'kam ki'n daasa' am mi' ja bui gu nobii'n gu ja'ook nax xijum gook tu moom gui' na bhaan jim gu ubii. 14 Gio ba' nam palhbuidha' na tu kokda' buiñor guch Xoi'kam na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir. Gu' ji nam gu' cham jixkat jax dhooda', na gu' guch Xoi'kam na mu dir bhai'p ji chu kokda' ja biim gui' nam kaichu', pu maa'n na jax tu' pix dooda' gu nobii'n gu ja'ook gio gu gɛ'gɛrkam nam kaichgida'. Na gu' guch Xoi'kam cham jixdhat jaroi' jax dhooda', na gu' gui'r ja gɛ'kam tuk gui' nam nai' ja'p jir gɛ'gɛrkam. Biix oi'ndha' am jano' gui' na mit jik ti jii'ndhak buiñor mi' pui' jii na jax jix aa'.

15 Gio ba' moo ja'pnip jiñ chitda gu nobii'n gu Dios:

—Ba' dhi suudai' na mui' kap suusu'n nap nai'n, na pai' jax tu daam kii' dhi ubii nar ganai' pix, dhi' biix gu ja'tkam nam pui' ja'k jum maaxi'n, sia nam jir pa ja'k kam, sia gui' nam maakam tu ñiok, biix nam jik jai'ch ya' dhi oi'nga'n. 16 Ba' gu mambhiix gu gɛ'gɛrkam nam jai'chdhilhia' ya' dhi oi'nga'n, gio gu nobii'n gu ja'ook, bhai'ji bhaamkidha' am dhi ubii nar ganai' pix. Biix tu boosgidha' am gu tu' na bia', sia gu jajannulhi'n na ti tii'chgida'. Mi' dhir jam ba' bhai' ji jugia' gu tukga'n, ba' gu jix na bi'ya', mu xi miidha' am tai chir. 17 Ba' diilh gu Dios pui' ja'k ja jurtuda gu mambhiix gɛ'gɛrkam ya' kam dhi oi'nga'n nam pu'ni biix dhit maa'n ñ'look jup dui gɛ'kam ki'n daasa' gu nobii'n gu ja'ook ja bui, na jax dui pix ba' gui' pui' tu kuugalhdha' nat jax ja'k tu dai diilh gu Dios na tum buimii tum kuugalhdha' ya' dhi oi'nga'n.

18 Ba' dhi ubii nar ganai' pix nap ya' nai'n, dhi' pix pui' ja'k jum maaxi'n gu gɛ' kiicham mi' nam pai' mui' oi'dha' gu ja'tkam, na gu' gu mi' kam gu gɛ'kam, biix ja daam kii' gu jai' gɛ'gɛrkam na jix oi'nga'n, sia gu ja'ppix ja'tkam. Pui' ja'k jam ba'p ba tu jim na jax gu mi' oi'nkam gɛ' kiicham, na mit gu' pui' ba ja mamtux.

18

Nam ba ko'ya' gu Babiloonia oi'nkam

1 Ba' mi' dhir biix dhi' pui', maa'n gu nobii'n gu Dios bhammi dir jix dhaam bhai' ba jurnim, na gɛ'kam ki'n daaxix, gɛ' tonnichu', biix kap tu maaxir na jix oi'nga'n, 2 jup kai'chim gɛ' ki'n:

—Am xi koi mit ba' xib gu Babiloonia oi'nkam. Biix pu ia'ri gu ja ba'bhak, jajo'k jam pix mi' ba oi'dha' nam pai' oi'nkam, gam gu cham kiki' i'ii'mda', gio gu u'ji' gux bupuichik nam jax chu'm cham kiki' ja nai'n gu ja'tkam. 3 Nam gu' giilhim cham bhai' tu jimdat dhi' dhi ja'tkam, biix pui' ja mamtux jamit gu ja'tkam na jix oi'nga'n nam jax ja'k jix io'm jum ua'tulhdha' nam ba' pui'p ba tu daanda' ja bui gu didios jup duñiixim, gam jai' biix aixim tu'm na cham kii'galhi'n gu Dios, sia gui' nam biix kap jir gɛ'gɛrkam na jix oi'nga'n. Ja'p ji buusan mit bha ja i'ich gu biiñ gui' na pui' ja'k tu bua nam ba' pu'ni biix aixim bhai' ji chu duñia' na jax cham jir am. Biix na jik ja'tkam na jix oi'nga'n nam bixchu' tu ga'ra, jix chutumñigam jup jum duu mit, nam gu' mi' dhi gɛ' kiicham tu ja saba'nda' gu tu' nam mu tu ga'raidha'.

4 Ba' bhammi dir jix dhaam jup tum kai'ch ip:

—Aapi'm na pim jik ba kaichu' gu Dios, ja'k japim jimia' mi' dhir dhi gɛ' kiicham na cham jam ia'ndha' gu ja ua'tulhdhara' gu mi' oi'nkam, gio na ba' cham jai' jam daam jimia' gu tulhiñara' na pai' dhuuk ja a'm gixia'. 5 Na mit gu' dhi' giilhim gɛ' bam ua'tulh buiñor gu Dios, ja'p ji buusan nat yammi ba ai jix dhaam gu ja ua'tulhdhara' mi' nam pai' jumpadim. Ba' biix jima'n nam jik mi' oi'dha' dhi gɛ' kiicham, ja bi'chulhi'n gu Dios nax io'm ja tulhiñchuda'. 6 Xib na tu' jax tui'ka',

aapi'm na pim jir tujuandam tugi'n, xi ja tulhiiñchuda' pim gu mi' oi'ñkam dhi gē' kiicham na j'i'x ja a'm bipio' gu tulhiiñara' na mit gan ja iatgidhak buam ja mam-tux gu ja'tkam, ja'p ji buusnia' na pim gookim bha ja i'chdha' gu biiñ gui' na gilhim jix xibu' nax maimda' na mit jax ja dooda dīlh gu jai' ja'tkam. ⁷ Aañ pu jam titda bhaankamu'n gu Dios na pim siamri xi ja ti'ñchoixdha' dhi' dhi ja'tkam na mit gē'kam ki'n cham am bua buiñor, giilhim gu' nam gē'gērkam jum taat ka' tu' na pīx bhaan, gio ba' nam mui' tu bia'kat gux dha'ram namkim bhaan jum ua'tulhi'ñdha', jup kai'chdha' am ba': “Bix pīx tu' ka'm jich ñiññ am gu ja'tkam dai aach nach jir ya' oi'ñkam Babiloonia, gu' chi nach gu'r jix chutumñigam. Bix tu bia' ich na tu'ch a'm jum aa', gio na joidham jix bhai' tuch jim. Ba' cham pai' dhuuk tu' bhaan jich chulhiiña' ich.” ⁸ Ku ba' gu' xib ya' bam ai ji na pai' dhuuk ja a'm jimia' gu tulhiiñara' nam tu' cham nīrat. Bhio'gi' ja a'm jimia', gio ba' muuki' ip. Dīlh gu Dios nax io'm jir gē'kam pu'ñi ja'k ja tulhiiñchuda' dhi' dhi ja'tkam, mi' dhir ba' mu ja'k xi ja iabu' na pai' gē' mīim gu tai, nam pai' gammiji mi' pup mījidha'.

⁹ Ba' gui' nam jir gē'gērkam bix kap na j'i'x oi'ñga'n, nam jai' pui'x buam jup tu buimī nam jax ji ja nīdhat dhi' dhi ja'tkam, joi'ndam ja tīgi' bhai' ji susuañia' am nam mu pīx mījidha' tai chir gu Babiloonia oi'ñkam. ¹⁰ Ba' totdoni nam cham pui'p ja tulhiiñchuda' ja bindai, dīlhkob ja'k xi gu'kia' am, ba'p kai'chdha' am mui' ji ja nīdhat nam jum tulhiiñdha':

—Cham pum aagit japim na jax jup ba tu jam buidha' aapi'm Babiloonia oi'ñkam, na pim bix kap tu daam kīkat na j'i'x oi'ñga'n, gu' ji nat gu' jotmoda' pīx cham jum ilhdham ba jam tulhiiñchuda' gu Dios na pim cham pum aa'.

¹¹ Sia gui' nam bixchu' mi' ka tu ga'rat bix kap dir na j'i'x oi'ñga'n, bhai' ji susuañia' am nam joi'ndam ja nī'ñdha' nam jum tulhiiñdha' gu Babiloonia oi'ñkam, gam nam pui' xim aa'nda' na cham jaroi' ka jai'ch ka' na tu ja saba'da' gui' nam tu ga'ra nax dha'ram namik. ¹² Pui' na jax gux uam totbikdam, gio ba' gux chua

totbikdam, gam gu jai' na pui'x a'bhar jup totbik nax dha'ram jup namik. Gio pui' na jax gu jajannulh gui' na bix aixim tu'm na pui'x dha'ram jup namik, pui' na jax gui' nar jix chooto na joidham am totbikda', gio gux mumra'nma', gio ba' gux ñankabma', gam jai' bix aixim tu'm. Gio ba' pui' na jax gu bixchu' nam jup tu bua nar u'uux sobkoñxim na pui'x dha'ram jup namik, gio ba' gui' nar bapaiñum nax io'm jix kaapak, gio gui' nax mamoi'k pa'. ¹³ Gio ba' pui' na jax bix aixim gui' na joidham uub, pui' na jax gui' nam jum jurda' gu ja'tkam nam ki'n joidham uubka', gio ba' gui' nam ki'n tum kubhion, gam jai' bix aixim tu'm. Gio gu biiñ gui' nax dha'ram namik, gio pui' na jax gu tiriik gio gu ariin nar tum kua'dam, gio gu asait. Sia pui' na jax gu bix aixim tu'm gu sasoi', pui' na jax gu kakbai gam mamchus na bhaan tum bhii'mñor, gio ba' gu karretas, gio gam kakasnir, ganai' tujuandam nam tu ja juantu'nda' pui' cham ji ja namkidhat. ¹⁴ Ba'p kai'chdha' am ip tī mui' ji ja nīdhat gu Babiloonia kam nam bam tulhiiñdha':

—¿Xib ba' jaroo ka tuch saba'da' dhi' nach tu' tu ga'ra? Na gu' dai aapi'm na pim jir jix chutumñigam kat gio na jam ko'raarot na pim tu bia'ka' gux dha'ram namkim. Xib ba' gu' cham jax kax bhaai' ji, na gu' mi' na pim pai' bam tulhiiñ xib, cham pai' dhuuk kam tutumñigamta' pim.

¹⁵ Ba' dhi' na mit ji'k mi' tu ga'raimik ja bui gu Babiloonia kam jum tutumñigamta, totdoni dīlhkob ja'k xi gu'kia' am nam ba' cham pui'p ja tulhiiñchuda' ja bindai, tī joi'ndam ja nīdhat xi suanda' am ¹⁶ jup ji kai'chit:

—Ja'p moo joi'ndam jup bua pim na pim jum tulhiiñ aapi'm na pim Babiloonia oi'ñkat! Cham pum aagit japim na jax jup ba tu jam buidha'. Bix tī tu daam kīkat japim na j'i'x oi'ñga'n, gio na pim jir jix chutumñigam kat, jix a'bhar jix dha'ram namkim japim xi chi ti'ka' gu jajannulh na bix aixim tu'm ki'n mamxidhix, pui' na jax gux mumra'nma', gio gux ñankabma' na pīx am oi'chdhix ka' ki'n gux uam totbikdam nax dha'ram namik, gam jai' gui' na bix aixim tu'm totbik. ¹⁷ Gu' ji na gu' na mit pai' dhuuk bhai' ji jam tulhiiñchuda, bix

pu cham pai' matgir dhix dha'ram namkim na pim ka tu bia'kat, ni nat tu' ki'n jam palhbui.

Sia mik ja'k xi guguu mit gui' nam gammiji mu ja'p oipo suudai' dhaam kaknub ta'm na mit pai' dhuuk bhai' ji ja tulhiiñchuda gu Babiloonia oi'ñkam, gui' na mit pui'p jum tutumñigamta nam mi'p tu ga'raimik gu boptop ganai' bix aixim tu'm ja bui. ¹⁸ Ba'p kai'ch am gè' ki'n nam xi ja ni'ñ na mu pix mijim tai chir:

—Dai dhi' nam ji'k mi' oi'ñkat Babiloonia nam bix kap tu daam kiikat na ji'x oi'ñga'n, gio nam dai dhi'r jix chutumñigamkat. Cham pai' dhuuk pu chu'm ka jai'chdhilhia' am chi ba' gu ja'tkam ya' dir ja'p ja'k.

¹⁹ Ba' bhai' xim buidhak ja moom am gu matai gè'gèr ki'n bhai' ji sasa mit jix buam jum aagit nam joi'ndam ja ni'ñ gu Babiloonia oi'ñkam nam ja tulhiiñchu'n, jup xi kai'chit am:

—Ja'p moo siamrix ìbhidham ja dooda mit dhi' nam Babiloonia oi'ñkat! Ti' cham tu'r ja'ppix ja'tkam kat am. Mi' dhir gu' na chich jich chutumñigamta gui' ja bui, nach mi' ja ga'lhidhimik gu boptop ganai' bix aixim tu'm aach nach ji'k ja bia' gu kaknub, nam gu' dai dhi'x io'm jir jix chutumñigamkat. Gu' ji na mit gu' ya' jotmoda' cham pai' matgir, sia gu tu' nam bia'kat nax dha'ram namik.

²⁰ Ba' bix aapi'm na pim ji'k bhammi ja'p jup tu'ii'x dhaam, jix bhai' pim jum taat ka', nat gu' ba ja tulhiiñchuda gu Dios gui' nam mi' oi'ñkat Babiloonia, nam giilhim jix buam tomaatit. Bix sia aapi'm jix bhai' pix jum taat ka' na pim ti jigi'ñ buiñor gu Dios na pim bhammi bap tu'ii'x dhaam, gio aapi'm na pim ji'k bhaankamu'n tu a'gimik guch Gi'kora' mu ja'p na ji'x oi'ñga'n, na gu' xib ba ja tulhiiñchu'n gui' na mit jam tulhiiñchudak jam koi jano' na pim duduakat gu jam tutku' bhaan. Xib ba' ja a'm ba gi' gui' na tu' ja a'm bipio'.

²¹ Ba' maa'n gu nobii'ñ gu Dios na bixchu'x aichu'n na pu tu duña', nat jax daa maa'n gu gè' komarak jodai ja'p tu'm na jax gui' na ki'n jum tua' gu tiriik, mijimmi xi bua irban gu gè' suudai', mi' dhir ba'p kai'ch:

—Ja'pni ji bubuakia' pim aapi'm na pim ji'k mi' oi'dha' na pai' Babiloonia ti ti' na pai' dhuuk jam kooda' gu Dios, ba' cham pai' dhuuk ka jam tigia' am gu ja'tkam. ²² Ya' dir ja'p ja'k cham pai' dhuuk ka jai'chdhilhia' am gu sasabdam nam bix aixim tu'm sasaasbikar ki'n tu sab mi' na pim pai' oi'dha' xib, gio nam cham pai' dhuuk mi' ka tu ga'ra' gux dha'ram namkim bix kap dir na ji'x oi'ñga'n. ¿Ja-roo gip ka tu jam saba'da'? Sia gui' na pim bhaan tua' gu tiriik, cham pai' matgilhia', sia aapi'm na pim bix aixim tu'm ka'm tu juan, bix sia cham pai' matgilhia' pim. ²³ Ampix ji chu jugia' mi' na pim pai' oi'dha', gampix jup tum duña'. Tuka' ja'k cham pai' ka miimda' gui' na ki'n jix chu maax ka', ni ku cham pai' dhuuk mi' pai' kar bhoo'n ka' na jax chum bua xib na gè' ki'n tum sabda' pai' no' mit bam timo, na pimit gu' gè'kam ki'n cham am bua na pimit pui' ja mamtux gu ja'tkam bix na ji'x oi'ñga'n nam jax ja'k ja daanit gu cham kiki' i'ii'mda' nai' tu jiboiñdha'. Nai' xi ja jootsat japim gu jam tujuandam tuk bix kap na ji'x oi'ñga'n nam tu ga'rapu' gux dha'ram namkim.

²⁴ Ba' pu'ñi ja'k ja dooda gu Dios gui' nam mi' oi'ñkat gè' ki'cham na pai' Babiloonia ti tiigich, nam gu' giilhim jix buam tomaatit. Ti' na mit ja tulhiiñchudaimik ja koi gui' nam bhaankamu'n tu a'gimik gu ñio'ki'ñ, gio jai' gui' nam buiñor ti jii'ñdhat, gam jai' ja'ppix nam ja koodaimik bix kap na ji'x oi'ñga'n.

19

¹ Ba' mi' dhir mui' dhit bhai' ji chum ñio gè' ki'n bhammi dir jix dhaam, jup tum kai'ch:

Ja'p moor gè'kam ji dhi Dios jich Gi'kora'! Gammijich tu daanda' buiñor tu' ka'm ni'dhat,

na gu'r gè'kam kat jir jix bhai'kam.

Ti' nat jix bhai' duu nat tu ja uañ gu ja ua'tulhdhara' gu ja'tkam mu ja'p oi'ñga'n bhaan,

pui' kuch ba' dai dhi' tu' ka'm niidhat gè'kamtu'nda' gammiji.

² Na gu' dhi' niidhix kam ja tulhiiñchu'n gu ja'tkam nam ji'k kuiñcha bia',

cham tu' na sia gui' nam jix bhai' tu jim.
 Pui' ba' nat jax ba ja dooda gui' nam mi'
 oi'ñkat gɛ' kiicham na pai' Babiloo-
 nia ti tiigich,
 na mit gu' dhi' maaxik gɛ'kam ki'n cham
 am bua buiñor,
 na mit pui' ja mamtux bix gu ja'tkam na
 ji'k oi'ñga'n nam jax ja'k bix aixim tu
 buada' na tu'r ua'tulhdhara' buiñor
 gu Dios,
 gam nam tu daanda' ja bui gu didios jup
 duñiixim,
 gio na mit ja tulhiiñchudaimik ja koi gui'
 nam mu ja'p ti pup tu ja a'gidhimik
 gu ñio'ki'ñ gu Dios.

Pui' kut ba' ja koi,
 na mit gu' gɛ' bam ua'tulh.

³ Mi' dhir ba' moop kai'ch am ip gio gu
 mui' nam bhammi dir bha ñiok jix dhaam:
 —Gɛ'kamtu'nda' ich gu Dios jich
 Gi'kora', na gu'x io'm jir gɛ'kam, gio na
 bixchu'x aichu'n na pu tu duñia'. Jaiñ
 nat jax ja dooda gui' nam mu oi'ñkat gɛ'
 kiicham Babiloonia ti tiigim. Dhi' gammiji
 mi' pup miijidha' am tai chir sia nar pai'
 dhuuk ka' git.

⁴ Ba' gu maa'n oo'm daman maakob
 gu ja'tkam nam jir jagi'gir pa' nam bix
 xikoolh dhir daraa mi' na pai' daa gu Dios,
 gio ba' gu maakob sasoi' nam bix xikoolh
 dhir jup guguuk, na mit jax ja o'lhia ki'n
 guguu, nai' ji mumgia mit, dirap xi chu
 sissap gu ja moom, bhai' ji chu daani mit
 buiñor gu Dios, jup kai'ch am:

—Jɛɛ', pui' dho. Bix dhit jach dho
 gɛ'kamtu'nda' dhi Dios jich Gi'kora' na ya'
 daa.

⁵ Ba' ja'xpix bhai' dhir bhai'p ji chum ñio
 sonpan na pai' daa gu Dios, jup tum kai'ch:
 Tu daanda' pim buiñor gu Dios bix
 aapi'm na pim ji'k mu ja'p oi'dha'
 dhi oi'ñga'n bhaan na pim jir tɛ
 gɛ'gɛ'kam,
 gio aapi'm na pim jir ja'ppix ja'tkam,
 sia aapi'm na pim tu' ka'm niidhat
 bhaankamu'n tu juan,
 na gu'x io'm jir gɛ'kam.

*Na bar piasta ka' bhammix dhaam na
 pai' ja'p ji buusnia' na bam timo' guch
 Xoi'kam*

⁶ Mi' dhir ba' panaas ku mit mui' dhit
 bhai' ji ñio gu ja'tkam, pix jap tum kai'ch na
 jax pai' no' gɛ' mir gu suudai' na sasbakda',
 piam ja'p na jax chum kai'chdha' no' tim
 tiroon, jup kai'ch am:

Bix dhit jach tu' ka'm niidhat gɛ'kamtu'nda'
 guch Gi'kora',

na gu'r gɛ'kam kat bixchu'x aichu'n na pu
 tu duñia'.

Xib ya' dir ja'p ja'k bix kap sia bar gɛ'kam
 ka' na ji'x oi'ñga'n gam sia nar pa
 ja'k.

⁷ Joidham jach bix jich jujur ki'n jix bhai'ch
 chaatit buiñor gɛ'kamtu'nda'.

Gio na gu' xib ya'r bhoo'n ka',
 bam ai gu' na pai' dhuuk jum timo' dhi' na
 ja'p ji buusan na gux ki' kasnir.

Ya' bap tu'ii' gui' na bima'n jum timo',

⁸ ba titii' mit gux chua jannulh na joidham
 jir jix ki' gio nar totbikdam.

Gux chua jannulh, dhi' pix kat jup jum
 kai'ch na mit joidham jix bhai' tu jii na jax
 jix aa' gu Dios nam duduakat gu ja tutku'
 bhaan gui' nam ji'k ti jiiñ buiñor.

⁹ Ba' maadit gu nobii'ñ gu Dios jup jiñ
 chitda:

—Ja'pnip mi'p xi chu daasa' u'uan ta'm:
 “Ja'p moo joidham jix bhai' tu ja jimia' gui'
 nam ji'k baidhix nam tu jugia' gu bhoo'n,
 nam gu' bix dhit bima'n jum timo' dhi' na
 ja'p ji buusan na gux ki' kasnir! Ba' ya' dir
 ja'p ja'k gammijix jijikgim bap tui'ka' am.”

Gio ba' moo ja'pnip xi chi:

—Dhi' nañ ji'k jax jum titda, bhaankamu'n
 gu Dios jañ pui'm titda, cham tu' aañ dñlh.
 Silhkam jup kai'ch gu dhi' pui' na jax
 kai'ch.

¹⁰ Ba' aañ na ñich jax jiñ o'lhia ki'n kikbo,
 ba ji chu daani ñich buiñor gu nobii'ñ gu
 Dios na mi' tuñ a'gi'ñ, gu' ji na gu' gui'p jiñ
 chitda:

—Cha'p tu daanda' aañ jiñ bui, nañ gu'
 aañ pur cham tu'. Jir tujuandam tugi'ñ iñ
 pix gu Dios ja'p na jax aap jiñ jaduun gio gu
 jai' nam ji'k tu' ka'm niidhat mi' pui' ba jiiim
 na jax chum a'ga gux bhai'm kai'chdham
 ñi'ook na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam. Gui'
 ji Dios nap xi dhañia'.

Na gu' bix nam ji'k bhaankamu'n tu a'ga
 gu Dios, bix ja jujur ki'n ba ti jii'gi'ñ am

na jax jum kai'ch gux bhaim kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam.

Na ba tu mai'chia' gui' nax chua kabai cha'm jimda'

¹¹ Ba' ja'xpix bhaim jim kupio' gux dhaam, ba' bhammi bam maax maa'n gu maa'nkam jix chua kabai cha'm, na ja'pni tii': Na pui' tu kuugalhdhidha' jax no't ba tii, gio na silhkam jup kai'chdha'. Na gu' gui'x bhaim ja silhka'n gu ja'tkam, gio na niidhix kam tulhiiñchuda' gu jaroi' no't tu' bhaan cham am bua buiñor. Piam no't jaroi' jax ba ji dhooda, tu kokda' ip buiñor. ¹² Gu buupui'ñ gē'gēr maimim ja'p na tai, gio na mui' ja tututu' gu kukrun. Ba' bha kobtagiñ maa'n bhaim xi ua'ñixchu' gu ñi'ook na pu cham jaroi' maat na jax kai'ñkam jup jum kai'ch, dai gui' diilh pix jix maat. ¹³ Ba' gu jannulh na tii'chu', i'ñir ki'n mamxidhix, jix chukuum jix bi'. Gio ba' moo ja'pni ja'k jup tii' dhi' ji' nax chua kabai cha'm jim: Gu ñio'ki'ñ gu Dios. ¹⁴ Mui' oi'ñchu' am ji gu' gu sandaarui'x chugi'ñ gu Dios pui'x chooto kakbai cha'm ip, gio ba' nam jix chooto titii'chu', jix kiki'x u'uañ gu ja jajannulh gio nar totbikdam. ¹⁵ Ba' maa'n chiñi'ram dir busaak gu tēb kuxiir na bixxik dir jix mu'muk. Dhi' ba' ki'n tu kokda' bix kap na ji'x oi'ñga'n ja bui gui' nam jix bhaamki'ñ. Mi' dhir ja'p ja'k ba' bar ja gē'kam tuk ka' bix na ji'k ja'tkam, gio nax bhaim ja silhka'nda' ki'n gu baiñum oxia'n, gio ba' na ja aagi'ñdha' bix nam ji'k tu' jax buimik nam duduakat gu ja tutku' bhaan. Mi' dhir ba' dai na ba ja tulhiiñchuda' gui' nam ji'k cham mi' pui' jimia' na jax jix kii' ka'm nii'ñ, ja'p ji buusnia' na jax gu uubas no't xi ba kii' tootna'n ki'n, gio ba' na bha ja i'chdha' gu biiñ gui' na giilhim jix xibu' gio nax maimda', na jax chu'm ki'n tu tulhiiñchu'n gu Gē'kam Dios na bixchu'x aichu'n na pu tu duñia'. ¹⁶ Ba' bha ja'p jannulhram gio toonaram bhaim xi ua'ñixchu' na jax chi', jup jum kai'ch: Gu ja gē'kam tuk gui' nam bix kap jir gē'gēr kam sia nar pa ja'k.

¹⁷ Ba' ja'xpix maadit gu nobii'ñ gu Dios bhammi ji kikkok bhaan gu tanoolh jup ja titda bix gu u'ji' nam bha ja'p nini'x dhaam:

—Bhaim gor sap jiiim na pim tu jugia' gu koi' na tu jam makia' gu Dios. ¹⁸ Na gu' gē' jai'chdhihia' gux kii' bakaax na pim tu jugia', nar ja tutku' gui' nam bix kap jir gē'gēr kam na ji'x oi'ñga'n, gio gu ja gē'gēr kam tuk gu ja sandaarui'x chuk, gam jai' gui' nam jix o'jo' nam giilhim jix maadit tu kokda, gio gu ja tutku' gu ja'tkam gui' nam kakbai cha'm jiiim gam gu ja bakxi' gu ja kakbai', gio ba' gu ja tutku' gui' nam jir tujuandam gio ba' gui' nam cham, gam gui' nam palhiip gē'gēr kam ki'n dalhxix, gio ba' gui' nam jir ja'ppix ja'tkam.

¹⁹ Ba' gu nobii'ñ gu ja'ook na giilhim tu'm tu tuuku' gio nax xijum gook tu moom, ja bix gui' nam jir gē'gēr kam bix kap na ji'x oi'ñga'n, gio gu ja sandaarui'x chuk, maap bam jumaap jamit nam ba tu kokda' buiñor gui' nax chua kabai cha'm jim ja bix gu sandaarui'x chugi'ñ. ²⁰ Gu' ji nat gu' cham tu' ma'iich gu nobii'ñ gu ja'ook, nat gu' tu' pix dooda gui' nax chua kabai cha'm jim. Ba' pu daa mit gu nobii'ñ gu ja'ook bixma'n gui' na bhaankamu'n ja iatgidhimik gu ja'tkam na bix aixim jix bhaim duukam jup tu buimik ja nii'ñchudat nat bhaan pix ja iatgi nam ba' aaga' nam jum matgilhdha' ja kokobtai' am na bhaan jix maati' ka' nam ba kaichu' gu ja'ook, gio nam ba' tu dañia' buiñor gui' nar jup duiñxim na pui'p tu'm na gu nobii'ñ gu ja'ook. Ba' ja u'uuk mummu xi ja iabu mit pui' dudua kam na pai' gē' maim gu tai, na giilhim jix maim nax io'm jix choiñ. ²¹ Gu jai' ba' nam kaichgit gam gu sandaarui'x chugi'ñ, ja koi diilh gui' nax chua kabai cha'm jim ki'n gu tēb kuxiir na bixxik dir jix mu'muk na chiñi'ram dir busaak. Ba' bix gu u'ji' bhaim ji chu juu mit gu ja tutku', tu koi'mik am jum ju' mit.

20

Nam buuprai ba kuupa' gu ja'ook mambhix jix cha'tmam oo'm oidha' juugit

¹ Ba' mikkat maadit gu nobii'ñ gu Dios bhammi dir bhaim ba jurnim jix dhaam ji ua'dat gui' na ki'n jum kupio'k mu na pai' gē' ti di' na cham pai' ju' gio maa'n gu baiñum tirbiñ sarbhak. ² Ba' daagik xi buupra ki'n gu baiñum tirbiñ gux bhangim, nar di' pix gu ja'ook na ja'p tu'm tu tuuku'

na gu tirook dai na gɛ', jir di' pɪx ip gu ko' gui' na bijik dir bax jai'ch, kuupa' ba' bu-uplhix kam mambhix jix cha'tmam oo'm (1000) oidha' juugit. ³ Ba' mi' dhir nat xi buuprak, kupio'kak mi' na pai' gɛ' ti di' mijimmi xi bua, gio mi'p xi kuu gu ki'ngob jix kabkam na ba' cham buusni cham nai' ka ja iatgi'ndha' gu ja'tkam. Mi' ba' na xim aaya' gu mambhix jix cha'tmam oo'm oidha', giop ka xi dho'ñcho' am gu ja'ook, dai na gu' alhio pɪx, cham tu' mik.

⁴ Ba' maa'n kap daraa am mui' gu ja'tkam bhaan gu a'toxkar nam jax chu'm bhaan daraaka' gui' nam jir gɛ'gɛ'rkam pa'. Pui' ja'k gɛ'gɛ'rkam ki'n dalhxix am nam ja aagi'ndha' bix gu ja'tkam nam jax ja'k tui'ngida' nax ki' ka'm ni'ñ gu Dios nam jix juugit ya duduaka' dhi oi'nga'n bhaan. Jir di' pɪx am gui' na mit ja tul-hiiñchudaimik ja koi ja i'kchulhdhak gu ja kuukxiopo jano' nam duduakat gu ja tutku' bhaan, nam xi chuut nam gammiji pu kaichgida' guch Xoi'kam nam ti ja chian nam jum matgilhdha' ja kokobtai' am piam ja noonob am na bhaan jix maati' ka' git nam kaichu' gu ja'ook. Ba' cham tu'm matgilh jamit, gio na mit cham tu' tu daani buiñor gu nobii'ñ gu ja'ook gio gup duiñxim na pui'p tu'm. Ba' duduadik baap-migik ba jii mit bhammi ja'k jix dhaam nam ba' gatuuk gio bhai'p jimii maap bar gɛ'gɛ'rkam ka' guch Xoi'kam ya' dhi oi'nga'n ja bui gu ja'tkam mambhix jix cha'tmam oo'm oidha' juugit. ⁵ Ku gu' dai gui' ji nam jik ti jii'ndhat buiñor guch Xoi'kam na mit ba' baapmigik jii bhammi ja'k buiñor. Ba' gui' nam cham ti jii'ngi'ñ, cham tu' dudua mit, mi' pup ko'iix am, nat pai' xim ai gu mambhix jix cha'tmam oo'm oidha' na mit ba' duduadik bhai'p ji baapam. Gui' nam jik ti jii'ngi'ñ buiñor guch Xoi'kam, bii'pi' baapam jamit. ⁶ Ja'p moo joidham jix bhai' tu ja jimia' gui' nam jik bii'pi' duduadii baapmigia', cham tu' gatuuk no't bam ai gu mambhix jix cha'tmam oo'm oidha'! Nam gu' mi' dhir ja'p ja'k gammijix jikgim bap tui'ka', nam gu' bar maamra'n ka' gu Dios. Cham pai' dhuuk mu ja'k bhaya' am nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha' git, nam gu' bhammi ja'k bap tui'ka' buiñor,

ja'p ji buusnia' nam bhammi tu juanda' na pai' tu chiopi' gu Dios gio guch Xoi'kam, nam gu' bii'ma'n jir gɛ'gɛ'rkam ka' bix kap na jix oi'nga'n nam ja aagi'ndha' gu jai' ja'tkam na jax ja'k jix aa' gu Dios nam tui'ngida' mambhix jix cha'tmam oo'm oidha' juugit.

Nam ba tulhiiñchuda' gu ja'ook

⁷ Mi' dhir ba' nat xim ai gu ja'kbui' mambhix jix cha'tmam oo'm oidha', giop xi dho'ñcho mit gu ja'ook na kuupkat. ⁸ Ba' giop xi mii bix kap na jix oi'nga'n nat giop ba ja iatgidham gu ja'tkam nam ba' pui' tu duña' na jax ihii'ñ. Bii'pi' bhai' ji ja iatgi gui' nam mur gɛ'gɛ'rkam na pai' gɛ'gɛ' jir kikcham na Goog ti tii', gio ja'pni ja'k na pai' Magoog jup ti tii', nam pai' dhir bix ja daam kik gu ja'tkam na jix oi'nga'n. Ba' bix maap ja jumaap gu sandaarui'x nam jik jai'ch na jix oi'nga'n, ja'p pɪx tu'ii' am na jax gu o'ya, pu cham jaroi' maat nam jik aix. ⁹ Mi' dhir ba' nai' ji jii mit bix kap na jix oi'nga'n na mit ba ja gaagam gui' nam ti jii'ndhat mi' pui' jiiim na jax jix aa' gu Dios nam ja kooda'. Ba' maa'n kap pɪx ji ja tii mit nam bix maap oi'dha' na pai' gɛ'r kiicham na gɛ'kam ki'n ja a'm ti ni'ñ gu Dios. Ba' nam pai' dhuuk bax ja koodam, tai bhammi dir bha jigisik jix dhaam ja a'm giu gu sandaarui'x, pu bix jaa mit. ¹⁰ Gu' ba' gu ja'ook nat ja iatgi, daagik mu xi bua mit na pai' gɛ' miim gu tai na giilhim jix io'm jix choiñ, mi' na mit pai' bua gu nobii'ñ gio gui' na bhaankamu'n tu a'gimik na pui'p ja iatgidhimik gu ja'tkam. Mi'm ba' pup jum tulhiiñdha' tai chir nam miijidha' gammiji sia na pai' dhuuk ka' git.

Gu Dios na baja aagi'ndha' bix gu ja'tkam nam tu' jax buimik nam duduakat gu ja tutku' bhaan

¹¹ Ba' nañ mui' xi chi ni'ñ bhammiz dhaam, bhammi pɪx dhaa gui' nax io'm jir gɛ'kam jix chua atookkor ta'm. Ba' gu oi'nga'n gio gux dhaam na bha ja'p jix maax jotmoda' pɪx cham pai' matgir. ¹² Ba' ja'xpix ja'pni bii'pi' dir na pai' daa gui' ji' gɛ'kam, mi' bam maax jamit gu ja i'ii'mda' bix gu ja'tkam nam jik jai'ch kat na jix oi'nga'n, sia gui' nam jir jix chutumñigam kat gam gui' nam jir gampai' tuutu'm kat.

Ba' gu Dios xi ja chia gu noonbi'ñ nam xi chigia' gux kakbok u'uan na bhaan mi chu daaxix na mit jax chu jii gio nam tu' jax buimik bix jima'n gu ja'tkam nam dud-uakat gu ja tutku' bhaan. Mi' dhir ba' gu jumai u'uan jup xi chu chia nam xi chigia' nam bhaan daaxix nam jax chii' gui' nam jik jimia'x dhaam nam pai' gammijix jikgim bap tui'ka', na mit ti jii'ndhak buiñor guch Xoi'kam mi' pui' jii na jax jix aa'. Ba' gu Dios xi ja aagi'ñ bix gu ja'tkam nam tu' jax buimik bix jima'n jano' nam dud-uakat gu ja tutku' bhaan, gio nam tu' bhaan kuiñcha bia' jai', mi' xi ñiidhat gu u'uan na bhaan mi chu daaxix na mit jax chu jii. ¹³ Bix jamit sia baapmigik bhammi ai gui' na mit mu ja'p koi bhai'kok gè' suudai' chir, sia gui' nam jik mu ja'k jup tu't nam pai' aajidhat gui' nam ko'iidhat cham ji chi jii'ndhai buiñor guch Xoi'kam. Xi ja aagi'ñ ip gu Dios na ja tulhiiñchuda', nam gu' gè'kam ki'n kuiñcha bia' na mit gu' cham mi' pui' jii na jax jix ki' ka'm ñii'ñ. ¹⁴ Ba' dhi' ji' nam mu ja'k jup tu't nam pai' ja'k aajidhat gui' nam ko'iidhat cham ji chi jii'ndhai buiñor guch Xoi'kam, mijimmi xi ja iabu mit na pai' gè' miiim gu tai nax io'm jix choiñ, dai na mit xi ja aa'ndhak nam tu' bhaan kuiñcha bia', mi' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha', ja'p ji buusnia' nam giop ba ko'ya'. ¹⁵ Bix jamit sia mu ja'k xi ja iabu gui' nam cham mi buan u'uan ta'm nam jax chii', mi' nam pai' buan gui' nam buiñor bap tui'ka' gu Dios jix jikgim, na mit gu' buiñor ti jii'ndhak guch Xoi'kam mi' pui' jii na jax jix aa'.

21

Gu Juan na ba tigia' gu xibkam oi'nga'n gio gu xibkam jix dhaam

¹ Ba' mi' dhir bix dhi' pui', ja'p ja'k jup bam maax gu xibkam oi'nga'n gio gu xibkam jix dhaam, na gu' gu kilhii'nga'n oi'nga'n gio gux dhaam pai' nat ja'k jax jum duu, cham pai' ka matgir binkam gui' na mix chu jai'ch kat bhaan. ² Ba' ja'xpix bhammi dir jix dhaam buiñor gu Dios bhai' ba timnim gu gè' kiicham na joidham tu tu'ii', jir di' pix gu xibkam Jerusaleen. Joidham jix chu abhaar ji gu', ja'p ji buusan na

jax maa'n gu tiyaa no't joidham jix chua ba tim ti' no't ba jim timo bima'n gu chio'ñ. ³ Mi' dhir ba' gè' ki'n bhai' ji chum ñio bhai' dhir na pai' daa gu Dios, jup tum kai'ch:

—Xib ya' dir ja'p ja'k gammiji buiñor bap tui'ka' am gu Gè'kam Dios dhich jaaduñ nam ya' bap tu'ii', gio gu Dios mu dir bha ja'k gammiji ja bim jup tui'ka' ip, nam gu' bar maamra'n. ⁴ Cham pai' dhuuk tu' bhaan jix buam jum aagit ka suanda' am ya' dir ja'p ja'k, ni na cham pai' dhuuk ka ja aaya' gu jax chu'm ko'kdai', gio nam cham tu' bhaan jum tulhiiña', ni nam pai' dhuuk ka ko'ya', na gu' ya' cham tu' pui' kia' na jax mu ja'k nam pai'p tu't bii'pi' dir.

⁵ Ba' gux io'm Gè'kam na bhai' daa atookkor ta'm jup kai'ch:

—Bix jañich ba tu pataasa, cham tu' pui' kia' na jax bii'pi' dir.

Mi' dhir ba'p jiiñ chitda aañ:

—Bix jap dhi' mi' xi dhaasa' nañ jax kai'ch, nañ gu' silhkam jup kai'ch.

⁶ Gio ba' moo mi' dhir jup jiiñ chitda ip gio:

—Bix jañich pui' ba tu kuugalh ba' xib na jax tu daaxix kat, aañ nañ bijik dir pux jai'ch gio nañ ya' dir ja'p ja'k gammiji pu jai'ch ka' sia nar pai' dhuuk ka' git. Ba' gu jaro' no'x chanoom gu iimdagaram bhaan, aañi' dho makia' pui' pix gux ki' suudai' mi' dhir baxbhixim bibiatam na pai' cham ga'ki, na ki'n gammijix jikgim bap tui'ka' mi' dhir ja'p ja'k, gio na ki'n cham pai' dhuuk ka tanoom ka'. ⁷ Dhi' ji' pu chu'm jañich ja iimchuda nañ ja makia' gui' nam jik gammiji pux biiñak ka' bix ja jujur ki'n aañ jiiñ bui, sia kut tu'x buam jum duukam ja daam ba ji jii. Ba' gammiji ya'ñ bim bap tui'ka' am, nam gu' bar jiiñ maa-mar ka', aañ pur ja Dios tuk ka' gammiji sia nar pai' dhuuk. ⁸ Dai gui' nam jik cham jum guguuxi'ñ nam ti jii'ndha' aañ jiiñ bui, sia kum ti ba kèè' guñ ñi'ook, cham tu' ja makia' iñ, sia gui' nam cham bix ja jujur ki'n jix biiñak ka' aañ jiiñ bui sia kum ti ba ti jii'gi'ñ, ni sia gui' nam nai' pix jix chu bhaamki'ndha', sia gui' nam jix buam tu bua, pui' na jax gui' nam ja koo'nda' gu ja'tkam, gio gui' nam jai' ja bia'kat gu u'uub ja bim boppda' nam cham maap timoi'x, gio gui' nam jir u'uub no'm jai' ja bim boppo gu chichio'ñ, gio ba' gui' nam nai' tu

jiboiñdha' na ja a'm jup tui'ñgida' gu cham kii' ii'mda', sia gui' nam ja bui tu daanda' bha ja'p ja tutut gu didios jum tütgidam nam jir jup duñixim, gio ba' gui' nam jix ia'tbi' na pu cham jir silhkam ka' jax no'm kai'ch, gam sia gui' nam bix aixim tu bua na tu'r ua'tulhdhara'. Bix dhi' ji' nam pu'ñi ja'k jir tuutu'm gu ja'tkam, mu ja'k xi chu chiñia' iñ nam ja iabu' na pai' giilhim gè' miim gu tai gio nax io'm jix choiñ, mi'm ba' pup jum tulhiiñdha' nam miijidha' gammiji sia nar pai' dhuuk ka' git, ja'p ji buusnia' nam giop ba ko'ya'.

Gu Juan na ba tigia' gu xibkam Jerusaleen

⁹ Ba' maadit gu nobii'ñ gu Dios nam ja daada' gu jaja' na bhaan mi jimdat gui' nat ki'n ja tulhiiñchuda gu Dios gu ja'tkam, bha jimik jup jiñ chitda:

—Bhai' xi jim ya'ni ja'k nañ jum ti'ñchuda' gui' na bima'n jum timo' gui' na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir.

¹⁰ Ba' nat gu' gè'ñ a'm bam tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda', mummu pai' chich ba ai gook dit gu nobii'ñ gu Dios na muñ bai'ñchu', maa'n kap gè' oidha' ta'm na mik ja'p jix chu maax. Ba' bhammix dhaam dir na pai'p tu'ii' gu Dios, bhai' ba timnim gu gè' kiicham na joidham jix chu abhaar, jir di' pax gu xibkam kiicham na pai' Jerusaleen ti tii'. ¹¹ Joidham gè' tum tanoor ji gu' bix kap na ji'x jir kiicham, na gu' gè' tanoor gu Dios na bhai' daa, ja'p tu'm miim na jax chu'm totbikda' gu jodai gui' nax io'm jix dha'ram namik gio na joidham ja'k dir jix chu maax. ¹² Ba' bix xikoolh dhir təkob kuup gu gè' kiicham, mambhix gok kap ba'r kiki'ñgob, bix ji'ma'n kap ba' bha ua'ñix nam jax chii' gu mambhix gook gu maamra'n gu Jakob. ¹³ Baik moo ja'pni xia'lhbui dhir ja'k bipio' gu kiki'ñgob, baik ba' moo ja'pni o'nsop dir ja'k, gio ba' moo ja'pni jurnip dir ja'k baik ip, gio ba' moo tai' dhir ja'k baik ip. ¹⁴ Ba' bix xikoolh dhir daraa mambhix gook gu joodai gè'gèr na bhaan kik gui' na ki'n kuup bix xikoolh dhir gu gè' kiicham. Bix ji'ma'n bhaan dhi joodai bha ua'ñix nam jax jup tii' gu mambhix gook gu noonbi'ñ

guch Xoi'kam na ja'p ji buusan na gux kii' kasnir.

¹⁵ Ba' gu nobii'ñ gu Dios na mu ja'p jiñ bai'ñchu', maa'n ua' gu jupaabdakar nar jix uam totbikdam na ki'n jupaabda' na ji'x moor gè' gu gè' kiicham, gam gu kiki'ñgobga'n, gio ba' gui' na ki'n tu kuup bix xikoolh dhir. ¹⁶ Ba' xi jupaabai, mambhix gook jix cha'tmam oo'm miil (12,000) kiloometros jir tēb maap dir gu gè' kiicham, bix maakob kap dir jir maa'n na ji'xi'ñ, cham pai' maap dir jir tēb. Gio na ji'x jir tē'tēb gu ba'bhak, ja'kbui' ip mambhix gook jix cha'tmam oo'm miil kiloometros. ¹⁷ Mi' dhir ba' gui' na bix xikoolh dhir ki'n kuup jup xi jupaabai, maa'n oo'm daman mambhix maakob obrasaa'n jir tē'kob. Pui' ja'k jupaabai nam jax ja'k tu jupaaba'n gu ja'tkam ya' kam dhi oi'ñga'n.

¹⁸ Gui' na bix xikoolh dhir ki'n kuup gu gè' kiicham, jix a'bhar joodai ki'n bha bhi'ñbakchix na bix aixim tu'm totbik gio nax dha'ram namik, gu' ba' gu ba'bhak na irban dir tuut, jix uam totbikdam nax dha'ram namik ki'n jup duñix, na joidham ja'k dir jix chu maax. ¹⁹ Gu' ba' gu gè'gèr joodai na bitaa'n dir daraa na bhaan kik gui' na ki'n tu kuup bix xikoolh dhir gu gè' kiicham, bix aixim tu'm totbikdam bha bhiibhi'spidhix. Maa'n gui' na bix aixim tu'm totbik bha bhi'spidhix, gu jumai ba' gui' nax chukuum jix chido' totbik bhai'p bhi'spidhix, gio ba' moo gu jumai gui' nax io'm bix aixim tu'm totbik bha bhi'spidhix, gio gu jumai na ja'p iam jup daa, jix mondora' totbikdam bhai'p bhi'spidhix. ²⁰ Gu' ba' gu jumai na ja'p ja'k jup daaxdhix, gui' na bix aixim tu'm totbikdam bha bhi'spidhix, gio ba' gu jumai na ja'p ja'k, jix chukuum jix bi' totbikdam bhai'p xi bhi'spidhix, gio ba' moo gu jumai na ja'p ja'k iam jup daa, jix uam totbikdam bhai'p bhi'spidhix, gio ba' gu jumai na ja'p ja'k, gui' nax mondora' kat jix chido' totbik, gio ba' gu jumai na ja'p iam jup daa, gui' nax bi' kat jix uam totbik bhai'p bhi'spidhix, gio ba' moo gu jumai na ja'p ja'k jup daaxdhix, jix mondora' totbikdam bha bhi'spidhix, gu jumai ba' moo gui' nax bi' kat jix uam totbik, gio ba' moo gui' na ja'p dir ja'k jup daaxdhix, gui' nax muraa'nma' kat jix

chido' totbik bhai'p bhi'spidhix. ²¹ Gu' ba' gui' na ki'n jum kukpa' gu kiki'ngob, jir joodai sobkoñxim gui' nax io'm jix kaapak gio nax a'bhar jix dha'ram namkim. Ba' gu komaarak boi na mu bhix irban gu g'e' kiicham, dai gux kiga'n gux uam totbikdam ki'n jup duñix nax io'm jix dha'ram namik, na gu' joidham ja'k dir jix chu maax.

²² Ba' bhai' dhi g'e' kiicham, cham tu' ka jai'ch gu chiop na pai' dhir tum daan, na gu' ja'p ji buusan na gu Dios bima'n guch Xoi'kam bhair' chiop, na gu' bhai'p tu'ii' bhix kap na jix jir kiicham. ²³ Ba' cham tu' kam aa' gu tu' na tu tonni'n ka' bhix kap na jix jir g'e' kiicham, pui' na jax gu tanoolh gio gu masaa'n, na gu' gu Dios na bhai' daa joidham g'e' tanoor, bhix kap tu tonni'n na jix jir kiicham, gux chu maax jir di' guch Xoi'kam. ²⁴ Joidham jix chu maax kir jam jup tui'ka' gu ja'tkam nam bhammi aaya' bhix kap dir na jix oi'nga'n bhai' dhi g'e' kiicham. Gio gui' nam jir g'e'g'erkam kat bhix kap na jix oi'nga'n na mit mi' pui' jii na jax jix aa', tu' ka'm tiigi xi chu makia' am gux dha'ram namkim gu Dios. ²⁵ Cham pai' dhuuk jum kukpa' gu kiki'ngob bhai' na pai' dhir mu tum bapki miji ja'k na pai'r kikcham, gammiji pu kukpio'kix ka', na gu' cham pai' dhuuk tukgia', gammiji pur tataab ka'. ²⁶ Ba' bhix na jik' gu ja'tkam na mit tu' ka'm ti' gu Dios, bhammi e'je' tu daña' am buiñor, ja'p ji buusnia' nam tu makia' gux dha'ram namkim gio gu tu' na joidham jix a'bhar. ²⁷ Bhai' cham tu' ka jai'ch ka' am gui' nam jix buam tomaat na jax cham kii' ka'm nii'n gu Dios, ni sia gui' nam bixchu' bhaan jum ua'tulhi'ndha' gam nam nai'x chu bhaamki'ndha', gio gui' nam nai' pix tu iatgi'ndha', dai ji gui' nam mi daaxix ka' nam jax chii' bhaan gu u'uan na pai' ja daasaim guch Xoi'kam gui' nam jik' ti jii'ndhidhat mi' pui' jiiim na jax jix aa' nam ba' bhai'p tui'ka'.

22

¹ Ba' mi' dhir ja'p ja'k jup jiiñ baidhak gu nobii'n gu Dios, maa'n kap jiiñ aich na pai' g'e' mir gu suudai' joidham jix kii', jir di' pix gui' na ki'n gammijix jikgim bap tui'ka' gu jaroi' no't xi ii. Joidham jix

kii'x uañ ji gu', cham pai' palhiip pix am jix ikoora', bhai' dhir ja'k bha mir na pai' daa gu Dios gio guch Xoi'kam dhi' na ja'p ji buusan na jax gux kii' kasnir. ² Silh mi' irban gu g'e' kiicham buusan gu ak na bhaan mir gux kii' suudai', bixxik dir juu'ndharam gu ak ba' ixchix gu bhaidha' na gammiji bh'e' nabap masaa'n. Dhi' ki'n sia gammijix jikgim bap tui'ka' gu jaroi' no't ba juu, gu jaaga'n ba'x bhaai' nam ki'n jum duduadhi'ndha' no'm jix kako'k gu ja'tkam nam mu ja'p oi'dha' na jix jir oi'nga'n. ³ Bhai' dhi g'e' kiicham cham tu' ka jai'ch ka' gu tu' nam bhaan jum tulhiiña' gu ja'tkam no'm bhammi bap tu'ii', na gu' gu Dios gio guch Xoi'kam bhai'p tui'ka' ja biiim na ja a'm ti nii'ndha', dai ji nam jix bhaim taatit tu daanda' buiñor. ⁴ Maaxik ba nii'ndha' am gu' ja buupui ki'n na jax jir tu'm kam gui' na pui' ti' Dios, gio na bhai' ba ua'ñix ka' ja kokobtai' am na jax chii'. ⁵ Cham pai' dhuuk xia'lhidhat ka jurnidha' mi' dhir ja'p ja'k, gammiji pur tataab ka'. Gio na cham kam aa'nda' gu tu' nam ki'n ti bigii'ñka' piam gu tu' na tu tonni'ñka', pui' na jax gu tanoolh gio gu masaa'n, na gu' gu Dios jich Gi'kora' g'e' miimda' na bhai'p tui'ka'. Bhix kap tu tonni'ñka' gu' na jix jir kiicham, gui' ba' nam jik' bhammi bap tui'ka', ja silhka'nda' am gu ja'tkam na mummu ja'p tu oi'ñka' oi'nga'n bhaan.

Gu Juan nap kai'chdha' na bar mia'n na bha jim guch Xoi'kam

⁶ Ba' gu nobii'n gu Dios jup jiiñ chitda ip gio:

—Bhix na jik' jax jum titda gu Dios, silhkam jup kai'ch, cham tu' na pix jap kai'ch, na gu' gu Dios jich Gi'kora' gammiji pui' tu kuugalhdhidha' jax no't ba ti. Jir di' pix gui' na ja tajaanii'ñka' gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mdaga'n gui' nam jik' bhaankamu'n ja aagi'ndha' gu ja'tkam na jax tu duña' gatuuk. Aañ ba' bhai'p xiñ joot nañ sap pu'ñi bhix ja mattuda' gui' nam jik' bhaankamu'n tu a'ga gu ñio'ki'ñ na jax tu duña' jootom, na cham ka mikidha'.

⁷ Guch Xoi'kam jup kai'ch ip:

—Jootom jañ moo mui' ba jim. Ba' joidham jix bhai' tu jimia' gu jaroi' no' ti jii'gi'ñ na jax mi chu ua'ñix dhi u'uan ta'm nañ jax

chu duñia' gatuuk, na gu' dai na pix bhaan ji bamgidha' na mi' pui' ba jimda' na jax jix aa' gu Dios.

8 Pu'ñi ja'k jañich ti kai gio na ñich ti tii aañ nañ Juan tii' nañ jax ba tu jam a'gi'ñ jiñ jaaduñ. Ba' nat pu'ñi tiñ chi'ñchuda gu nobii'ñ gu Dios, jiñ o'lhia ki'n kikbok ba ji chu daani ñich buiñor, 9 gu' ji nat gu' gui' puñ xoo'mchulh, jup jiñ chitda:

—Cha'p tu daanda' aañ jiñ bui, nañ gu' aañ jir ja'ppix tujuandam tugi'ñ gu Dios ja'p na jax aap gio gu jai' nam pui' bhaankamu'n jup tu a'ga, gam gui' nam ji'k ti jii'ñdhat buiñor guch Xoi'kam mi' pui' ba jiim na jax ya' tu ua'ñix dhi u'uan ta'm. Dai ji gu Dios buiñor nap tu daanda'.

10 Gio ba' moo ja'pnip jiñ chitda gu nobii'ñ gu Dios:

—Xib ba' moo dai nap bix kap ja aagi'ñdha' gu ja'tkam na ji'x oi'ñga'n dhi' na pich ji'k tu' tu ua'na dhi u'uan ta'm, nam ba' bix pui' ba tu machia' na tu' jax dhuñia' gu Dios, na gu' dhi' cham xiim pui' tu kuugalhdha'. Cham tu' nap diilh pix pui'x chu mat ka'. 11 Cham jax bua sia kum jai' cham aa' nam mi' pui' jimia'. No'm bix aixim jix buam tu bua na jax cham jir am, cha'p ja soo'mchulhi'ñka', sia gui' nam bix aixim tu'm bhaan titii'ñcho nar jix buam jum duukam. Dai gui' nam ji'k ti jii'ñdhat mi' pui' ba jiim na jax jix aa' guch Gi'kora', nam jix bhai'm duukam bap tu bua na jax jix kii' ka'm nai'ñ, xi ja guguuxdha' ap nam jix io'm jix bhai'm duukam xip tu buada' bhaankamu'n gu Dios. Piam gu jaroi' no' bix juraa'n ki'n ba ti jii'ñdhat buiñor guch Xoi'kam, pui'p jup xi guguuxdha' nax io'm mui' xix biiñak ka' buiñor gu Dios.

12 Ba'p kai'ch ip gio guch Xoi'kam:

—Cham xiim jañ mui' ba jim. Moo pim pix ti niirada'. Pu tu ua'da' iñ gui' nañ tu jam makia' nar jam mai'chik ka', na tu' jam a'm bipio'da' na pim tu' jax buimi'ñ a'mkam na pim duduakat gu jam tutku' bhaan. 13 Aa'ñ bijik dir pux jai'ch, gio ya' dir ja'p ja'k gammiji pu jai'ch ka' iñ sia nar pai' dhuuk ka' git. 14 Ba' joidham jix bhai' tu jimia' gu jaroi' no' cham tu' bix aixim ka tu bua na tu'r ua'tulhdhara', na ja'p ji

buusanda' nax kii' tim ti'ii'ñka' gu jajannulhi'ñ, nam gu' dhi' ba' pix jix bhai' tiidai mu baasa' bhai' dhir na pai' mu tum bapki miji ja'k gē' kiicham, ba' dai nam ba chiñia' na tu jugia' gu bhaidha' na mu kii'k irban gu gē' kiicham na ki'n gammijix jikgim bap tui'ka'. 15 Dai gui' nam bixchu' bhaan jix u'ua'tulhdhix ka'm mu dir ja'p pup bi'ya' diirap dir, pui' na jax gui' nam bix aixim tu buada' na jax cham kii' ka'm nai'ñ gu Dios, gio gui' nam giilhim nai' ja jiboiñdha' gu ja'tkam, gio ba' gui' nam jai'x bhai' ja titdat gu u'uub ja bii'm boppoda', gio gui' nam jir u'uub no'm jai' ja bii'm boppo gu chichio'ñ, sia gui' nam ja koo'nda' gu ja'tkam, gio ba' gui' nam tu daanda' ja bui gup duiñxim didios, gam gui' nam jix ia'tbi' nam nai' pix tu iatgi'ñdha'.

16 Aa'ñi' Jesus ya' dir mu joot jañich gui' nar nobii'ñ gu Dios mummu buiñor guñ chujuandam tuk Juan na ba' pui' tu mat-tuda' nañ ji'k jax tu duñia' jootom, na ba' mi' dhir gu Juan bix kap ba ja aagi'ñdha' gui' nam ba ti jii'ñdhat aañ jiñ bui na ji'x oi'ñga'n nam ba' pui' tu machia'. Aa'ñ pui' ji buusan na jax gu gē' chi'ii' gui' na katukgab bha tissa'n. Jir di' pix iñ gu boxii'ñ gu Dabii' gui' na bijik jir gē'kam kat.

17 Gu' ba' gux Dhuudu' kam jix Ua'ñ Ii'mda' gio gui' na ja'p ji buusan nar binga'n guch Xoi'kam, jup kai'ch am ip:

—Jum niira ich nap jootom bhai' xi jimda' Jesus jich Xoi'kam.

Pu'ñi ip ba' gu jaroi' no' ba ti jii'ñdhat buiñor guch Xoi'kam, no'x aa' na jimia' bhammi ja'k buiñor, jum aa' na tu' ka'm niidhat niirka', gio na xi bai'ñdha' na jotmoda' bha jimda'. Piam no' jaroi' maadit jix chanoom gu ii'mdagaram bhaan, guch Xoi'kam dho pui' pix toi'dha' gux kii' suudai' na ki'n cham pai' dhuuk ka tanoom ka' gio na ki'n gammijix jikgim bap tui'ka'.

18 Ja'pniñ ja'k ba' moop kai'ch bhaankamu'n gu Dios ja bui gui' nam ji'k jix aa' nam tu jii'ñkuidhai mi' pui' jimia' na jax ya' tu ua'ñix dhi u'uan ta'm: Na cham jir am no't jaroi' jai' mi'p baapai gu ni'ook na diilh jax ilhii'ñ ya' na pai' tu daaxix dhix bhai'm kai'chdham ni'ook, na gu'x io'm tulhiiñchuda' gu Dios mu na pai' ja

tulhiiñchuda' gui' nam ji'k cham tu' ka'm tigia', pui' na jax ba tu ua'ñix dhi u'uan ta'm na mi chu a'ga na pai' ja'k ja tulhiiñchuda'.
 19 Gu' ba' gu jaro'i' no't jai' boosolh dhi ñio'ki'ñ gu Dios na ji'k ya' tu daaxix u'uan ta'm, piam ku ja'p xi dhuukat, gu Dios pui'p baabo' na mi' ka daaxix ka' na jax chii' bhaan gu u'uan na pai' ja daasaim gui' nam ji'k bhammi aaya' gø' kiicham, na pai' joidham jix chu abhaar, bhai' na pai' gammijix jikgim bap tui'ka', pui' na jax tu a'ga bhaan dhi u'uan. Ba' cham tu' ka jugia' gu bhaidha' na bhammi kiik na ki'n gammijix bhai' ba tu tatda' ka' git.

20 Ba'p kai'ch ip gio guch Xoi'kam:

—Jix io'm jootom mu jimda' iñ no' pimit xim jotma'n na pim bix kap ja aagi'ñdha' gu jai' ja'tkam dhi' na ji'k mi chu ua'ñix u'uan ta'm.

Aañ ba'p titda:

—Ea nach pui' tu duñia' nap jax kai'ch Jesus jich Xoi'kam nap ba' moo jootom bha jimda'.

21 Ja'pniñ ba' pix jam titdañ jaaduñ. Moo git ba' gu Gø'kam jich Xoi'kam xi jam joi'ndat jam a'm ti niidhidhat jam palhbui'ñchu' tu' na pix bhaan bix ji'ma'n aapi'm.